Summa Thome de Garbo.

¶ Thome de Garbo Florentini / doctoris preclarissimi / Sūma Medicinalis: cū duobus eiusdem Tractatibus: vnus / De restauratiōe humidi radicalis: alter / De reductione medicinarum ad actum: Cūq3 Tabula Questionum / & Tractatuum minime aspernenda / a libri calce posita.

¶ Perq3 venustū hoc opus nuperrime magna diligentia castigatum fuit: cui complures accesserunt marginales Adnotationes / nusq3 hactenus impresse / omnes fere singularū questionū materias facile designātes.

¶ Venundantur Lugduni ab Jacobo de Giunta In vico Mercuriali.
1529

Preclarissimi doctoris Thome filij Dini itidem doctoris acutissimi de Garbo Florentini Summa medicinalis scientie, feliciter incipit.

Voniam sublimis deus omniũ naturaliũ ⁊ supnaturaliũ est opifex: vitam ⁊ esse creaturis distribuẽs ẜm distinctos gradus ⁊ ordines. Jccirco in huius nostri operis exordio ei psternemur: eum laudam⁹: eius qȝ adiutoriũ inuocam⁹: vt in hoc opere sit nobis via ⁊ lux: laudabilis ingressus ⁊ perfecti egressus. Licet enim plures ꝑclari doctores in quesitis medicinalis sciẽtie multipliciter laborauerint. Quia tñ multa dimiserũt intacta ⁊ in multis aliter opinant. Jccirco

Authoris nomen.

ego Thomas filius Dini doctoris famosi in hac sciẽtia de Garbo de Florẽtia intẽdo summã quandã disputare quasi hanc totã scientiã cõprehẽdentẽ: superfluitatẽ: ⁊ longitudinẽ: quanto plus potero resecãs. Nã vniculiqȝ in his laborãti a posteris retribuẽde sunt gratie. Cõti

Tot⁹ operis diuisio

nebit aũt hec summa libros tres. ❡ Prim⁹ liber inuestigabit de reb⁹ naturalib⁹ ⁊ de eis annexis humano corpori ptinẽtib⁹. ❡ Scđs liber erit de reb⁹ nõ naturalib⁹ appellatis: ab extra ineuitabilr humano corpori occurrentib⁹. ❡ Tertius liber erit de reb⁹ ꝑter naturã humanum corp⁹ accidẽtaliter corrũpẽtib⁹. Quia tñ inuestigatio hec est in sciẽtia medicine. Anteq̃ aggrediamur ꝑdicta. Unũ multũ cõe est inuestigãdum. an. s. medicinalis habit⁹ sit ars vel sciẽtia. ⁊ an sit habit⁹ theoric⁹ vel practic⁹. Sit ergo circa hec qõ prima que talis est.

❡ Utrũ medicinalis habitus sit ars vel scientia: ⁊ an theoricus vel practicus. Qõ ꝓhemialis.

Vtrum habitus medicinalis sit ars vel sciẽtia. Et an theoricus vel practicus. ❡ Licet in hoc quesito diuersi diuersa posuerint. Jntendim⁹ aliqua breuiter dicere que credim⁹ esse vera quibusdã etiã antiquoꝝ innitẽdo sentẽtiis. Primo aũt sunt aliqui termini declarãdi.

Scientia quid.

❡ Sciẽtia enim ꝓpriissime: vt patet in analecticis: est eius dẽs notitia veri necessarij nata causari ex notitia cui dentium ꝑmissarũ necessariarũ applicatarũ per discursum syllogisticũ. nã enũciatio sciẽtifica est necessaria ⁊ accepta de necessario. Unde ꝑmo posterioꝝ hñs ꝓpositiones necessarias si accipiat eas nõ de necessario: sȝ de ipse solũ talis nunq̃ est sciẽs: sed solũ opinans: ⁊ rõ est qȝ ꝑ hoc nõ cognoscit ꝯclusionẽ impossibilẽ alr se hñe. ❡ Ars aũt est habitus cum recta rõne factiuus. ❡ Praxis a q̃

Praxis quid.

habitus dicit practicus: est operatio existẽs in hominis potestate: ⁊ ecõuerso. omnis opatio existẽs in hois potestate est praxis: ⁊ hoc extrahit ab eustratio ꝑmo ethicorum. Et probat ꝑmũ dictũ: qȝ quilibet habitus practic⁹ dirigit ad opus a quo talis dicit. Sed circa nullã operationem nõ existentẽ in potestate nostra cadit directio. igit omnis praxis est in potestate nostra. Scđm pbat. qȝ circa quãcũqȝ operationẽ põt haberi dictamẽ practicum seu notitia practica ⁊ habit⁹ practicus ipsa est praxis: sed hmõi est oĩs opatio existẽs in potestate nr̃a: qm̃ q̃libȝ talem ꝯtingit agere ⁊ nõ agere: ⁊ alr ⁊ alr: ⁊ de ea põt dictari q̃liter sint agenda vel nõ agẽda. ⁊ qȝ opatio que imediate ⁊ maxime est in nostra potestate est operatio volũtatis: iccirco talis operatio ꝓprie erit praxis. ❡ Alij aliter praxim diffiniũt. Praxis ẽ opatio quã hõ cõtingenter agit per enũciationẽ practicã: ⁊ accipit hic praxis: vt se extendit ad actionẽ vel factionem. ❡ Uel praxis est opatio cui⁹ ꝑncipiũ in opõne est volũtas eligẽs cũ rõne indicatiua quid opari ꝓ tẽpore est bonũ operari: vel indicatiua qualr opus bñ ⁊ recte fiat: ⁊ hoc dicit ꝓpter habitũ factiuũ cuius bonitas per se cõsistit in opere. ❡ Ex quo statim infert qȝ aliqua põt esse notitia practica directiua speculationis ⁊ act⁹ pure speculatiui: qȝ cõtingit aliquẽ deliberare. vtrũ insistẽdũ sit speculationi vel alteri operationi: ⁊ cũ aliis circũstantiis. ⁊ hoc est inq̃tũ illa speculatio est in potestate volũtatis.

Habitus practicus quid.

❡ Ex his statim appet que est notitia practica: ⁊ que est notitia theorica. Nã ꝓprie notitia practica siue sit actiua: siue factiua: nõ dicit qȝ aliquis imediate agat vel faciat: sed qȝ ad agendũ vel faciendũ dirigit: vt ꝑbi grã. scia medicinalis nõ imediate causat sanitatẽ: sed solum docẽdo dirigit: qualr ⁊ per quẽ sanitas possit fieri. vñ directe est habitus practicus qui formalr est praxis directiuus. Et ideo inqt pñs qȝ finis practici est: opus speculatiui vero veritas absoluta.

Duob⁹ capit modis habitus.

❡ Scđo sunt aliqui termini distinguẽdi. ❡ Prima enĩ distinctio est de habitu. Nã vno mõ sumit habit⁹ ꝓ vno habitu non cõprehendente plures habit⁹ pticulares q̃lis est habit⁹ vnius ꝯclonis tñ. Alio mõ sumit habit⁹ ꝓ collectione habituũ pluriũ particulariũ: sic est habit⁹ qui appellat vna tota. scia. ❡ Scđa distinctio est de notitia directiua praxis. Nã aliq̃ põt esse praxis: qȝ directiua tripliciter. Quedã enĩ est no⁹ formalr ẜm se praxis directiua. Quedã vero tñ virtualr ⁊ de ꝓpinquo tñ pro eo videlȝ qȝ totalr vel particulariter virtualr ⁊ de ꝓpinq̃ cõtinet notitiã praxis directiuã ꝑmo mõ. Quedã ꝟo est virtualr tñ directiua praxis: sed remote pluriũ. Et ẜm hoc tripliciter põt accipi notitia practica. s. stricte large largissime. Prima est quelȝ no⁹ cõplexa enũciãs qualr vel per que aliq̃d est agendũ vel aliq̃d fiẽ. Scđa est q̃ praxis est directiua scđo mõ. Exẽplũ. sanitas est debita humoꝝ temperies: cui⁹ distẽperies sit sic vel talis: carnes sunt facilis digestiõis ⁊ cõsilia. Nã illa ꝟtualr ⁊ de ꝓpiquo dirigunt in opus. Tertia est. quecunqȝ alia notitia q̃uocunqȝ nečia ⁊ quãtũcunqȝ ex longinquo ad ꝑdictas notitias perfecte hñdas. ❡ Tertia distinctio est. qȝ medicinalis notitia est duplex. Quedã est notitia tã theorica q̃ practica tradita per libros ⁊ doctrinã de reb⁹ naturalib⁹ vt corporũ signoꝝ ⁊ modi operãdi que notitia q̃tũ ad magnã sui partẽ est tradita per ꝓpõnes vles necessarias seu de necio intellectas: lȝ sint de reb⁹ cõtingẽtibus ⁊ possibilib⁹ alr se hñe. Quedã est notitia expimẽtalis per experientiã acquisita ex qua hõ imediate ꝑsecte in opus deducit ⁊ actuali operationi circa singularia complete coniungitur.

Cõclusiones.

❡ Tertio ex his sũt alique cõclusiões ponẽde per quas ad illud qõ querit satisfit. ❡ Prima ꝯclo est. qȝ medicinalis scia seu habitus ꝑmo mõ de duob⁹ dictis accepta est vere scia: qõ statim pȝ per notificationẽ positã in ꝑdicta distinctiõe ⁊ diffõne scie suprapostia. ❡ Scđa ꝯclo est qȝ medicinalis scia nõ est vna scia cũ nõ sit habitus vnus: sȝ est collectio pluriũ particulariũ habituũ: ⁊ hoc est ꝑ se notũ. ❡ Tertia ꝯclo ẽ. qȝ medicinalis notitia. scđo mõ de duob⁹ dictis assumpta nõ est vere scia: immo cũ aliis artib⁹ mechanicis ꝯuenit in tñ: qȝ aliq̃ñ ꝑdicte notitie per experientiã acquisite ꝓpriũ nomẽ artis nõ dȝ attribui: sed large solũ q̃tum ad modũ in cõi vsu loquendi experientiã hñtes absqȝ rõne artifices appellam⁹. Nam vt ꝑdictũ est: ars ꝓprie est habitus intellect⁹ cũ recta rõne factiuus: que fit cũ ex multis experimentalibus cõceptionib⁹ vna fit vlis de similibus acceptio. vt ꝑmo metaphy. t. 6. exhi. que quidẽ cũ experimẽto conuenire videt. nam experiẽtia quidẽ ab arte nihil differre videt: sicut enĩ experimẽtũ circa singularia operat: ita ⁊ ars: lȝ enĩ ars sit habit⁹ vlis: est eñ circa singularia directiu⁹: nihilominus tñ ars est ab experimẽto differẽs. nam ars: vt dictũ est: est habitus cũ recta rõne factiuus: experimẽtũ aũt solũ hñs eius qõ facit: rõnem ignorat ⁊ lȝ operet directe. Nam experimẽtum fit hominibus ex memoria: eiusdem enĩ rei multe memorie potentiã faciũt vnius experientie. ⁊ talis partialis habit⁹ nõ est sic ꝓprie acquisibilis: vt ait quidam: per doctrinam: sed assuefibilis potius ex operationib⁹ particularib⁹. Ex q̃bus pȝ qȝ medici puro experimento absqȝ rõne vtentes nedum qȝ scientifici imo protinus nõ deberent proprie veri artifices nũcupari. ❡ Quarta ꝯclo ẽ qȝ ꝓprie loquẽdo quedã pars medicinalis scie ẽ vere theorica siue pure speculatiua: que sic ꝓbat. oĩs notitia scientifica q̃ pro ob[illegible] ȝ praxim nec aliq̃d operatũ per praxim est [illegible] a simplr vt clare est videre ex dictis: sȝ tales [illegible] e: vt plurimũ in parte theorice medicine cõtĩ[illegible] s. elemẽta sunt quatuor. tot sunt cõplexiões.

Summa

ꝛ similes notitie. ¶ Quīta ꝯclo est. q̃dā pars medicine ꝓprie loquendo vere est practica ꝛ hec ex dictis est per se nota. ¶ Sexta ꝯclo est. ꝙ sumēdo notitiā practicā tā stricte q̃ large: q̃ etiā largissime: vt supra dcm̄ est: tota medicinalis scia pōt dici practica: cū res denominatio nem sumāt a fine: ꝛ finis vltim⁹ medicie sit opus: qḋ est sanitatē ꝯseruare ꝛ recuperare deperditā: vt ex eius diffōne appet cōpetens toti medicinali habitui. ¶ Se ptima ꝯclo est: ꝙ theorica medicine q̃tuꝫ ad magnā sui partē est precise quedā pars naturalis phie in nullo ab ea differens neċio requisita ad habendū perfectā notitiam habitus practici medicine: ꝛ absq̃ qua nō pōt perfecte medicine pars practica acquiri: q̄ pars nālis phie est: sicut ꝯclusiōes ꝓbate in nāli phia: que in scia medicine vt ꝑncipia supponunt: de quibus maxime medic⁹ nō debet disputatiue ꝓcedere: sed ꝑcise credere pho naturali. Ex his inductis apparet clare si q̄ liter auctores in hoc q̄sito dissonātia sit apparens.

Theorica medici ne quid.

¶ Sed circa dicta non inmerito dubitādū: cum dictū sit per tertiā distinctionē: ꝛ per ꝑmā ꝯclonē q̃ practica medicine ꝑmo modo accepta sit vere scia: in quo practica notitia differat ab arte: cum ars sit habitus directiu⁹ in opus: ꝛ sit vniuersaliū: sicut ꝛ ꝑdicta notitia: vt ex ꝑmo metaphysice allegatū. vnde in hoc differt ab experimē to. ¶ Cui respondeꝫ apud aliquos ꝙ quādo phs distinguit artem a scia ipse solū intendit de scia speculatiua: vel etiam de scia practica actiua: cuꝫ sit ars habitus factiuus. ¶ Aliter etiā rñdeꝫ ꝙ Aristo. 6. ethic. distinxit habitus veridicos: put sunt virtutes intellectus operatiui ꝛ practici. vnde assumit artē ꝓut ipsa est virtus intellectus practici. Uirtus aūt est vltimuꝫ de potētia: vt ꝑmo celi: ꝛ est dispositio perfecti ad optimū. 7. physico. modo intellectus practicus nō habet vltimū de potentia: nec est perfecte cōpletus per solam rōnem vniuersalem practicā: qḋ quidē cōuenit in intellectu speculatiuo de rōne speculatiua. ꝛ ideo ars nō est virtus intellectus operatiui absq̃ rōne particulari per quā differt a scia. ¶ Unde aliter respondeꝫ ꝙ ars est duplex sumendo artem tam ꝓprie q̃ large: quedā est ars scientifica: ꝛ quedam est ars nō scientifica. Et illa est triplex: quedā est particulariū sine notitia vniuersaliū quedā est vniuersaliū sine notitia particulariū. quedā particulariū habita tamē notitia vniuersaliū. Que distinctio ē sūpta ei quā facit phs. 6. ethic. de prudētia: ꝛ vt sic eas simplr sumēdo nulla ipsaꝝ est scia: qꝛ neutra ꝑm ꝙ hmōi accipitur de necessario. Nec accipiꝫ vt scie scibilia ex ꝑncipiis de necessario. Et hoc pꝫ per diffōnē scie superi⁹ positaꝫ. Nam si auctores ponētes in sciētiis ꝓpōnes eas nō exprimunt de necessario: nihilomin⁹ eas de necessario intelligunt. Aliter nō essent ꝓpōnes scientifice. ¶ Et pꝫ ex iam dictis ꝙ lꝫ scia aliqua de rebus cōtingētibus sit pertractans: qꝛ tñ in illis format ꝓpositiōes de necessario ipsa ꝓculdubio scie diffōnem non effugit. ¶ Insup aūt ex dictis aliud elicitur correlariū: ꝙ lꝫ hō possit plene acquirere sciam totam seu ēt totaꝫ scientificā artem medicine: ꝛ licꝫ nunq̃ fuerit operat⁹ vt ex studio librorum ꝛ doctoꝝ doctrina: qḋ innuit Auic. Cū dicit. Cūq̃ duarum diuisionū qualitateꝫ scituras illā sciam scientialem ꝛ sciam operatiuā adeptus eris: ꝛ si nunq̃ operatus fueris. Et vide quomō partem practicā medicine que ab omnibus conceditur esse artē: ipse appellat sciam operatiuā: ꝛ ꝯcordat dicto superiori de arte sciētifica: nō tamē homo pōt pro ꝑdictis esse practicus seu perfecte habere notitiā practicā seu perfecte operari nisi cum longo exercitio post acquisitionē ꝑdicte sciētie.

Artis diuisio.

¶ Et pꝫ per ꝑmā rōnē ad instantiā suprapositā. Naꝫ in habendo solā artem scientificaꝫ nō est aliquis perfecte actiuus: vt innuit Aristo ꝑmo metaph. sicut ēt aliquis habēdo solam prudentiā vniuersaliū nō est prudēs ꝑfecte: vt ab eo diciꝫ. 6. ethic. Sed vltra hoc requiriꝫ notitia practica ex multis operib⁹ acquisita: qua homo cū predicta scientia redditur perfecte operatiuus de qua practica notitia ꝯclo tertia supposita fuit exp̄sse ꝛ ipāꝫ declarauit. Et hanc sniam expresse voluit ille Zohar. x. libro theysir cum ait: esto certus ꝙ scientia medicinalis oino nō operabitur perfecte in aliquo nisi post multam ꝯsuetudinē ꝛ lōgā experientiā in ipsa ꝛc̄.

¶ Utruꝫ elementa sint in nr̄o corpore: ꝛ an sint in q̄libꝫ alio mixto ꝛ qualr ꝛ q̄uō ꝛc̄.

Questio. j.

In isto ꝑmo libro intendentes ea que circa res naturales existunt inuestigare nostro corpori pertinentes ab elementis principium faciemus. Deinde subsequēter de aliis inquiremus. Et siquid de aliquibus remaneat inquisitū hoc erit: vel quia eius inuestigatio conuenientius in aliis partib⁹ totius libri tractabitur vel in his que in hoc libro tractātur implicite ꝯcludetur. ab elementis quidem principium facientes primo de his inquiramus.

¶ Utrum elementa sint in nostro corpore: ꝛ an sint in quolibet alio mixto ꝛ qualiter ꝛ quomō sint: cuꝫ elemēta ponantur esse ꝑme partes nostri corporis. ¶ In hoc quesito ꝑmo breuiter sunt recitande antecedentiū opiniones. Et est ꝑmo in hoc opinio que Auicēne imponiꝫ ab Auer. 3. colliget. ꝛ ꝑmo de generatiōe. ꝙ mixtū componitur ex elementis sic ꝙ in eo remanent elemēta saluata ꝑm formas substātiales in actu nullo modo transmutata. Et ipsoꝝ qualitas nō seruatur in ipso in actu perfecto sed remisso ꝛ refracto. Mouebatur aūt ex hoc vt dicunt ꝙ si forme elementorum mouereꝫ ad euentum forme mixti nō magis diceret elementuꝫ manere in mixto q̃ vnum elementum in alio: cum ex eo ꝛ hoc tamen forma substātialis nō suscipiat magis ꝛ min⁹. ¶ Cū autem elementa sint cōtraria: ex qualitatib⁹ eorum nō posset fieri vnuꝫ nisi refrangeretur. ¶ Hec opinio impugnatur ibi ab Auerroy. ꝑmo quia cum eadē sit ratio partis ꝛ totius qua ratione elemētuꝫ posset esse i mixto vt ignis cū aliqua diminutiōe alicuius gradus caloris eadem ratiōe ꝛ sine omni caliditate: qḋ est absurdum. ¶ Hec confirmaꝫ. qꝛ tunc mixtum non diceretur vnum ꝑm substātiam: sed vel ꝑm accidēs vel ꝑm cōgregationem. ¶ Et cōfirmatur. quia tūc quelibꝫ pars mixti nō esset mixta: cum elemēta essent adinuicē iuxta se posita. ¶ Iste ratiōes siquis vult illi opiniōi adherere modicum concludūt. ¶ Prima enim ratio non concludit. Naꝫ nō semper eadē est ratio totius ꝛ partis. Naꝫ quātum ad esse in subiecto cōtingēter vel necessario vel cōcomitare subm nō est eadem ratio. Naꝫ subiectū habet taleꝫ qualitateꝫ cū quadā latitudine: sed nō precise sub tali vel tali gradu: sicut quidā dicit: sicut nō sequiꝫ. hoc corpus pōt esse sine hoc loco vel illo igitur pōt esse sine omni. ¶ Secūda vero ratio nō cōcludit: quia mixtum erit vere vnū per vnam formaꝫ vltimā substātialē mixti: quātūcūq̃ sint ibi quatuor partes extensiue habētes q̄tuor formas: qꝛ tamē omnis vnica forma mixti informaꝫ substātiali: illud ꝑm substātiā vnum est: sicut verbi gratia. os caro neruus cōstituunt vnuꝫ ens numero ꝑm substātiam: qꝛ eadeꝫ anima nūero informanꝫ: ꝛ quātūcūq̃ sint cōposita hñtia diuersas substātiales formas: si quis illud velit tenere. ¶ Tertia ratio nō ꝯcludit: qꝛ licꝫ quelibꝫ pars mixti nō sit mixta ex q̄tuor elemētis: quelibet tamē pōt dici mixta pro quanto quelibꝫ pars māe quecūq̃ sit illa est informata forma mixti distincta a qualibet forma elemēti: ꝛ omnibus etiā simul ibi existētib⁹. ¶ Illa tamē opinio Auicē. nobis nō placet: qꝛ nō est ponēda pluralitas sine necessitate: sed omnia eq̄ bene possunt saluari: imo melius sine illis pluribus formis: vt patebit. ¶ Et cōfirmatur. qꝛ ex quo forma mixti fundatur in materia: ibi est soluꝫ forma vnius elemēti remissa qualitate. igiꝫ eadeꝫ ratiōe in vno solo elemēto pōt forma mixti fieri: ꝛ sic mixtū ex vnico solo elemēto: qḋ predicta positio nō fateretur. ¶ Et cōfirmaꝫ. qꝛ vbicūq̃ induciꝫ sūma dispositio ad aliquā formam ibi pōt predicta forma īduci: sed in materia elemētoꝝ per solam remissionē qualitatuꝫ nō transmutatis eorū formis pōt forma mixti induci. igitur cuꝫ predicta talis remissio in vnico solo elemēto possit īduci i eo poterit forma substātialis mixti similiter fieri: ꝛ sic de qualibet re habēte saltem cōuenientiaꝫ cum alia re in quā cōuertitur: poterit dici ꝙ eius forma prima nō corrumpitur: vt ꝙ quādo sanguis cōuertitur in carneꝫ non ꝓpterea adueniente forma carnis corrumpitur forma sanguinis: sed remanet. Et ab ista alia perficitur. Et he rationes valeant q̃tum possunt.

De elementis.

¶ Fuit alia opinio in hoc Auerroys in locis ꝑallegatꝭ post quā iudicio meo multi moderniores pedisant. sed

Humani corporis ꝯpositio.

diuersis

diuersis modis. Et est opio q̄ elemēta nō manēt i mixto in actu ꝯpleto ꝛ perfecto nec ex toto corrumpuntur. Sed remanēt in eo remissa ꝛ refracta nō solum ſm formas accidentales: sed etiā ſm formas substātiales. Qḋ ꝓbatur. q2 eo modo remanēt forme substātiales elemētoꝝ i mixto quo mō ꝛ q̄litates cū sint ꝓpria q̄ntia vel accn̄tia eoꝝ. ¶ Et cōfirmaṫ. q2 elementū est ex quo cōponitur res ꝛ manet in ipsa. 5. metaphysice. ¶ Et cōfirmatur. quia si nō remanerent: tunc materia recipet oēꝫ formaꝫ imediate sine ordine earuꝫ: qḋ videtur falsum. ¶ Et cōfirmaṫ. q2 si nō manerent: tūc mixtio non esset alteratoꝝ vnio: sed totaliter corruptoꝝ. ¶ Et confirmatur. q2 vnū quodq3 cōponi videṫ ex his in que resoluitur. ¶ Instat aūt cōtra se Cōmētator: qa tūc forma mixti aduenirent enti in actu cōposito ex materia ꝛ for°: ꝛ per consequens esset forma accidētalis. ¶ Secundo. si ille forme sunt ibi in actu remisso: tunc suba reciperet magis ꝛ minus. ¶ Tertio. omne recipiens debet esse denudatum a nā recepti. 2. de anima. ergo opꝫ necessario carere omni forma subali ad hoc vt recipiat formā substantialem mixti. ¶ Soluit. ꝛ primū iam patet: cum non ponat formam elementi manere in actu cōpleto. ¶ Secūdum soluit innuens q̄ forme mixtorum sunt alterius ordinis a formis elemētoꝝ. Et tūc dicendum q̄ recipiens debet esse denudatū a toto genere recepti eiusdem ordinis: sed nō necessario alterius. ¶ Tertiū soluit q̄ forme elemētorū sunt medie īter formas accidētales ꝛ subales perfectas: ꝛ ideo cōicant cum formis accn̄talibus: ꝛ iō possunt remitti ꝛ refrangi ꝛ suscipiunt magis ꝛ minus.

Elementoꝝ forme.

¶ Post illam opinionē peditant omnes qui tenēt q̄ elementa aliquo modo ſm subaꝫ in mixto remanent: lꝫ diuersis modis hoc exprimant: omnes tamen ad predictā sententiam reuertuntur. Quidaꝫ tn̄ dicunt q̄ forme elementorum communicāt cū accidentalib⁹ formis: ita q̄ sicut ex admixtione illarū pōt fieri quoddam medium: ita ex refractione istarum. Differunt tamen ab illis: qa ille possunt suscipere magis ꝛ minus per motū ꝛ transmutationem. ista autem talis refractio ex his in instanti fit: ꝛ non aliter: cum ad subaꝫ non fit motus: sed mutatio: ꝛ ista talis refractio conuenit omnibus formis indiuisibilibus imperfectis. ex quibus pōt fieri vnum: sicut figuris numeris ꝛ simılib⁹. quia licꝫ figure non suscipiant magis ꝛ minus ad que fit motus: suscipiunt tamen quendam modum remissionis: sic q̄ ex eis fit alia figura: vt ex duobus triangulis fit quadratura. q2 nulli dubium q̄ ex toto non sunt corrupti: nec sunt ibi sub actu perfecto ꝛ completo: ꝛ sic b. ꝛ a. in syllaba: ba. est ergo illarum formarum in aliam quedam transformatio: ꝛ sic elementa remanēt ꝛ refranguntur in mixto: quia non corrumpuntur ex toto nec in perfecto actu remanent: sed forme elementoꝝ in mixti formam transmutantur: et ſm hoc forma mixti aduenit māe prime immediate quodammodo: ꝛ quodammodo nō aduenit ei immediate: q2 tantum est vnica perfectio que perficit materiam ꝑmam: ꝛ non plures. Et ideo immediate sibi vnitur. Dicitur autem aduenire prime materie: quia non perficit ipsam vt ipsa ex pluribus formis preexistentibus in materia constituta que in ipam transformantur: ꝛ per hūc modum materia prima dicitur prius essentialiter formas elementoꝝ respicere: deinde formas mixtorum.

Quid prima materia forat.

¶ Alij dicunt q̄ forme elementoꝝ ſm nullum gradum formalem retinentem nomen ꝛ formam elementi manent in mixto: sed manent ibi ſm suas realitates remotis terminationibus ꝛ vnitatibus. Nam dicunt ipsi in forma elemētari duo esse imaginari. s. eius realitatem ꝛ eius terminationem vel actuationem. modo cum elementa franguntur in mixto talis fractio non est nisi remotio terminatiōis vel actuationis: remanentibus tamen realitatibus: ꝛ sic ex realitatibus formarū elemētariuꝫ: remotis earum terminatiōibus cōsurgit forma mixti: nō q̄ sit vna forma distincta ab illis realitatib⁹: sed est soluꝫ ille realitates remotis terminationibus illis. ¶ Alij dicunt ꝑmittendo q̄ actus forme est duplex vnus simpliciter: in quo saluaṫ ratio forme siue species siue sit intensus siue remissus. Et alius est actus potentie permixtus in quo nō saluatur species forme siue sit intensus siue remissus: ꝛ iste potest vocari actus confusionis. Et tunc dicunt q̄ elementa manent in mixto in actu permixto potentie in quo nō saluātur eorum specifice rationes ꝛ nō in alio actu: ꝛ si sic intelligat Cōmētator verū dixit: ꝛ ideo licꝫ forma elementi substātialis suscipiat magis ꝛ minus: nō tn̄ sicut accidētalis forma q2 hec suscipit magis ꝛ minus saluata rōne specifice forme in omni gradu eius: ꝛ ideo hic modus est equiuoce susceptionis magis ꝛ minus.

¶ Iste omnes opiniones tam illa Commentatoris: q̄ etiam alie apparent nobis multum confuse. ꝛ ideo renuende ꝛ pro certo illi de vltima opinione qui appellant illum actum confusionis proprijssime loquuntur: q2 pro certo omnes ille opiniones sunt confuse ꝛ inintelligibiles ꝛ seipsas confundunt: quod clare ostenditur. ¶ Primo. quando elementa quatuor constituunt mixtum: sumo quatuor partes materiei prime que sunt in elementis: vt materiam ignis aque ꝛc. Nulli dubium est: q̄ quantuncunq3 misceantur ꝛ vnum constituant ille materie non aliter miscentur nisi q̄ iuxta ponuntur ꝛ cōtinuantur vel contiguantur non curo. Tunc arguitur. realitas forme aque seu essentia seu quomōcunq3 sumaṫ ex quo ex toto non corrumpitur que est sic in materia prima sua q̄ non est in materia forme ignis in factione mixti: non transit ad portionem materie in qua est forma ignis: cum forma siue intensa siue remissa nō transmigret de subiecto in subiectū: q2 aliter non posset fieri nisi ex toto corrumperetur ꝛ de nouo in materia illa fieret. ergo forma mixti que est in portione materie vbi erat forma ignis non est conflata seu composita ex quatuor formis elementorum: ꝛ sic quelibet pars mixti non erit vere mixta. si ergo forma mixti in predicta materia sit ex quatuor formis remissis: opꝫ q̄ preter formam ignis: que ibi erat sint ex toto de nouo forme aliorum elementorum remisse: ꝛ sic mixtum illud in parte illa non erit ex illis quatuor formis elementorum ꝑexistentibus: cum forme non transeant in aliam materiam: quod negant predicte opiniōes cum ex illis preexistentib⁹ venientib⁹ ad mixtionē tanq̄ ex materia fiat mixtū: cuius quelibet pars ex illis est vere mixta. ¶ Et confirmatur. quia cum mixtum sic fit ex elementis. aut forma mixti est forma distincta a formis elementorum remanentibus in mixto aut non. Si sic ergo preter formam mixti erunt ibi quatuor forme. quarū vna non erit alia. ꝛ licet sint remisse cum non possint esse quatuor tales forme in eadem parte materie. quelibet pars mixti non erit mixta. Si non vt cōcedunt. ita. s. q̄ ille quatuor forme vere fiant vna forma mixti que non est composita ex diuersis rebus: quarum vna non est alia. ¶ Contra. quandocunq3 due res sunt ex toto distincte: sic q̄ nihil vnius sit aliquid alterius: impossibile est q̄ illis manentibus non corruptis vel aliqua realitate illorū manente non corrupta ex illis duobus vel aliquibus realitatibus illarum fiat vnum: quin saltem illud compositū factum habeat in se partes diuersas: quarum vna non est alia. licet essent partes vnius totius. sed forme quatuor elementorum sic sunt: q̄ vna non est alia. nec aliq̄d vnius est aliquid alterius. ergo ipsis non ex toto corruptis. sed quomodocunq3 manentibus ſm substantiā nō potest fieri vnum: quin saltem illud sit cōpositum ex distinctis rebus quarum vna non est alia: ꝛ hoc semper loquendo in eadem portione materie: quod est iam cōtra assumptum quod valde roboratur ex antecedenti. cum ille forme que ex non toto corrumpūtur sint in diuersis portionibus materie. Et has duas rationes pro firmo credimus demonstrare.

Auctoris opiniōes ꝯ Auer. ꝛ ei⁹ similes

¶ Est ꝛ in hoc quesito opinio alia q̄ elemēta in factione mixti corrumpūtur. sed non totaliter. quia remanet in mixto virtus eorum. quod quidem vult Arist. 1. de generatione. cum inquit. Modus autem per quem saluaṫ virtus eorum est q̄ ex qualitatibus contrarijs elementorum quibus agunt ꝛ patiuntur adinuicem constituitur qualitas media que est qualitas mixti. Sicut igitur extrema inueniūtur in medio. quia medium participat naturam vtriusq3 extremi. sic qualitates elementorum inueniuntur in propria qualitate mixti. quia igitur elementa non agunt ꝛ patiuntur vt fiat mixtum suis qualitatibus nisi in virtute formarum substantialium: ꝛ similiter forme substantiales non agunt nisi qualitatib⁹ me

Aristotel opinio.

dientibus:ideo qualitates elemen... z appellentur eorum virtutes:z sic virtualiter in mixto remanent ele‑ menta:lz ɸm substātiā totaliter sint corrupta. Multi cur runt post hanc opinionem:sed certe credo in hoc ipsos habuisse bonum intellectū:nihilominꝰ dimissis multis reprehensionibꝰ:que cōtra hanc fiunt:que leuiter pos‑ sent solui:in vno sunt reprehendendi.nam cōplexio mi‑ xti ita est vere vna forma simplex:sicut eiꝰ forma substā tialis.aliter complexio mixti non esset verum medium: sed aggregatio multorū qualitatū actualiū in eodē. Et lz sint remisse similiter in ea ex parte subiecti mixti eēt vera caliditas actualis:lz in gradu remisso z vera frigi ditas actualis ab illa ɸm actuz distincta:q̄ omnia sunt falsa. Si ergo cōplexio mixti ɸm actuz est vna qualitas consequens formaz mixti:tunc eadē ratiōe qua forme substātiales nō remanent in forma mixti eadē ratione: nec plus nec minus qualitates elementorū non rema‑ nēt in qualitate media que est cōplexio mixti:z oēs ra‑ tiones concludentes contra predictam opinionē supra facte concluderent contra hanc.

Conclu‑ siones.

¶ Restat secundo asserere in hoc dubio:quod credimꝰ esse verum. Circa quod sunt ponende ɔclusiōes. ¶ Pri ma cōclusio est.ꝙ forma substātialis mixti est vnica for ma ɸm essentiā suam simplex:sicut quecunqꝫ alia forma cuiuscūqꝫ elemēti:que conclusio satis ex dictis est clara quia si esset composita non esset nisi ex formis elemēto‑ rum:quod est reprobatum:quod nec ɸm actum perfectū nec ɸm actum remissum. ¶ Secunda ɔclusio est.ꝙ for‑ ma cōplexionalis mixti: que dicitur qualitas mixti:est vna qualitas simplex ɸm essentiam z actum:sicut quecū qꝫ qualitas elemēti:z hoc si in mixto sit vna complexio: quia si essent plures quelibet illarum in sui esse.aīs es‑ sentia esset vna qualitas simplex:sed an sit vna:vel plu‑ res apparebit infra in parte de cōplexionibus. hec con clusio patet ex antecedenti:quia ita se habet de qualita te mixti:sicut de eius forma substātiali:cum hoc sit pro‑ pria qualitas mixti insequens formā:sicut igitur ista est vna:ita z illa. Et patet hec conclusio per illud quod di‑ ctum est contra vltimam opinionem. quia ista inconue‑ nientia sequuntur.si hec ɔclo non sit vera. ¶ Tertia cō clusio est.ꝙ proprie loquēdo elementa nullo modo sunt in mixto nec qualitates elementorum nullo mō proprie loquendo sunt in qualitate mixti que complexio nuncu patur. Et hec ex dictis statim hoi intelligenti est clara: quia ponatur mixtum de nouo fieri ex elementis:cum iā sit positum eius formam substantialem z accidentalez esse vnaz formā in esse simplicē:oporteret necꝰ elemen ta quātū ad vtrūqꝫ.s. q̄tū ad formas accidētales z sub‑ stantiales ex toto esse corrupta:sed qđ ex toto corruptū est nihil eiꝰ:qđ pmo erat nec subā nec qualitas nec vir‑ tus remanet in eo qđ.fit. Et hoc dico ꝓpter mām pmā: cū illud qđ corruptū est amplius nō sit aliqđ. Si autem ponat mixtū ex elemētis nō fieri de nouo nec fieri pos‑ se predicta cōclusio amplius erit vera z clara. ¶ Quar ta cōclō est.ꝙ mixti ad elemēta est quedaz cōuenientia maior q̄ vniꝰ elemēti cū alio.z silr cuiuscūqꝫ medij ad sua extrema:ꝓpter quā talē ɔueniētiā medij cū vtroqꝫ extremoꝝ dicimus iproprie extrema in medio virtua‑ liter cōtineri:videmus eniz mixtū exercere tales ope‑ rationes quales sunt eltoꝝ:z lz ab eo ɔueniāt remisse: si‑ cut calefacere infrigidare zc. leuigare grauitare zc.z lz mixtū hēat ēt alias opōnes ex toto diuersas ab opōni‑ bus elemētoꝝ:ꝓpter qđ arguit ēt ipm ex toto aliaz ha‑ bere nām.qꝛ ergo in opatiōibꝰ cuz elemētis ɔueniētiaz hz pdictaz opꝫ ꝙ in pnꝰ.tā subali q̄ accidētalis quo p̄‑ dicte ɔueniunt.opōnes:ɔueniētiā quādā hēant:ꝓpter quā ipsa in ipso dicunt existere in virtute:ɸm quē etiam modū dicit ēt imperfectū ɔtineri virtualit in pfectiori: z qꝛ spēs vniuersi adinuicē hūt ordinez:inter que entia impfectiora sunt elta.deinde ɸm hoc adinuicē sunt or‑ dinata: hinc est ꝙ dicimꝰ ꝙ quāto mixtū est impfectiꝰ tanto imediatius cōstituit ex eltis:z elta in eo sunt mi‑ nus refracta:z q̄to perfectius tanto ex eltis est eius cō‑ positio magis mediata z remota. Hec aūt sermones hi vt pz ex dictis sunt iproprij:ēt ꝓprie loquēdo nō veri:z ꝓprie loquēdo ɸm nullū modū elta sunt in mixto.

Dubia.

¶ Tertio circa dicta alique mouēde sunt dubitatiōes. ¶ Prima est.an mixtū aliqđ de nouo fiat ex eltis:z ap‑ paret ꝙ nō:cū elta pura nō sint vbi fit mixtū:z si sunt q̄ mō ad pdictū veniunt locū. ¶ 2. dubitatio.si elta ex to‑ to corrumpunt cuz fit mixtū:q̄re potius fit mixtū q̄ vnū eltū in aliud cōuertat. ¶ 3. dubitatio.si elta corrūpunt ex toto cū fit mixtum a q̄ effectiue fit mixtū:cū i illo istā ti quo corrūpunt non possit ab eis fieri. ¶ 4. dubitatio est an ex vnico elto possit mixtū fieri.apparet ꝙ sic ex q̄ nō p̄supponit in mā pma aliqua forma:nec forme eltorum ad inductionē forme mixti:ita poterit ex vnico fie ri elto sicut ex quatuor. ¶ 5. dubitatio est.ꝙ si elta cor‑ rūpunt ex toto cū fit ex eis mixtum:tūc mixtio non esset vnio eltoꝝ alteratoꝝ:sed corruptoꝝ:qđ est ɔ. Aristote. ¶ 6. dubitatio est.si elta nullo mō sunt in mixto iaz nō videt mixtū in elta resolui debere:cū videatur res resol ui in ea ex quibus cōponit.silr ēt mixtū nō dz plus dici mixtū q̄ aliqđ eltoꝝ. ¶ 7. dubitatio.qꝛ tūc mixtum non videt ab intrinseco debere corrūpi:qꝛ exquo non est ex ɔrijs cōpositū:nō dz ab intra in eo esse actio z passio:z ꝑ consequens nec corruptio zc.

Respōs.

¶ Ad pmā rñdet Cōciliator ꝙ mixtū fit de nouo ex ele mētis in hūc modū:qꝛ virtute celi z stellaꝝ quibꝰ oia h̄ inferiua gubernant:ignis de ꝓpria spera descēdit infe rius:z nō per eiꝰ motū nālez:sed magis violētum ex nā vli inductū.z silr terra z aqua ascēdūt sursum. vñ ex ca lore a pdictis facto in cōtinēte vapores ascendūt in me diū.vñ in superficie aeris attrahit vbi mixtū cōficit:si‑ cut monstrat in metheorologicis. ¶ Istud dcm̄ satis ē ad placitū dictū:qꝛ si videmꝰ entia metheorologica su‑ perius gñari nō opꝫ de nouo ad eoꝝ gñationē quatuor elta cōcurrere:cū pdicti vapores in aere existes nō pos‑ sint cōgelari z igniri zc.absqꝫ omni cōcursu eltoꝝ qua‑ tuor:z iō si quis vellet sustentare mixtum de nouo fieri nō posse ex eltis nō posset bñ per aliqđ mediū remoue‑ ri:z per experientiā mixta vident fieri ex mixtis nōꝫ ex altis.z hoc sic pōt persuaderi:posito vno qđ a multis cō cedit:ꝙ.s. cū elta ad inuicez se alterant:vt vbi grā.ignis aquā q̄tū cōtinue remouet de frigiditate tm̄ ɔtinue in‑ ducit de calore ſz ꝙ forma aque stat in mā quousqꝫ fri‑ giditas ab ea nō est remota. Si ergo forᵃ aque dz corrū pi:z sic de alijs:vt fiat mixtū cuz ex toto elta corrūpant oꝫ ꝙ ab aqua sit tota frigiditas remota:z sic arguet de humiditate. Sed si tota frigiditas remouet vltima ca‑ liditas introducit z sic introducit forᵃ ignis z nō mixti cū illa ad formā ignis sit ꝑparans. ¶ Et ɔfirᵗ.qꝛ oporte ret ꝙ caliditas:frigiditas:hūiditas:z siccitas in latitu dine diuisibili intēsiue in instāti corrūperent:qđ videt cōiter haberi pro incōuenienti. Et ꝓbat hoc:qꝛ vsqꝫ ad instās in quo inducit forma mixti ignis alterauit aquā per calorē:z sic aqua ignē:z nō cessabat ignis vsqꝫ ad in stans illud caliditatē in aquā inducere.sed in instāti il‑ lo:cuz facta sit cōplexio que est forma simplex nihil est illius caliditatis:sicut nihil est forme elementi.igit zc. Et sic pōt de alijs qualitatibꝰ argui. ¶ Et cōfirmat.qꝛ si mixtū pōt fieri ex actione z passiōe eltoꝝ adinuicem aut talia elta erunt in virtute equata aut inēqlia:nō pri mū:qꝛ vel nō agerēt vel mixtuz qđ fieret eēt equale ad pondus. Si inequalis ergo qđ erit vigorosius remane bit incorruptū z corrūpet aliud.z per ɔñs vel mixtū nō fiet ex omnibꝰ:vel eltuz vincens ad se cōuertet elemen‑ tuz victū. ¶ Et si dicit ꝙ calor celestis est operans for‑ mas mixti istud nō videt valere:cum agens vle non in ducat effectū absqꝫ particulari agente.similr etiā calor celestiu non videt aliud operari in factione mixti q̄ qñ vnum elementū cōuertit reliquū:qꝛ lz in factione mix‑ ti omnia q̄tuor cōcurrant:nihilominus tm̄ vnū est alte‑ ro vigorosius:z sicut ibi nō impedit actionez potentio‑ ris agentis:ita nec hic. ¶ Et ɔfirmat.qꝛ exquo omnia elemēta nō corrūpunt ex toto:sed vnū aliud ad se ɔuer tit.qꝛ nō simplr pōt illud vincere:sed vincit eū in tm̄ ꝙ ɔuertunt in mediū:ita poterit sumi ignis z aqua in tali ꝓportione ꝙ vnū nō poterit vincere aliud simplr:ſz ad mediū simul cū calore celesti:vt ibi:z sic erit mixtum ex duobus elemētis. ¶ He rōnes valeant q̄tum possunt z gratia exercitatiōis sunt adducte:possunt eniz pdicte difficultates fieri in cōpositiōe mixti ex pluribꝰ mixtis vt tyriace fermentate z cōsidera:propter hoc ꝙ dicunt quidā ꝙ quādo elemēta veniunt ad mixtionē vt gene‑ retur mixtū nō solum in his est alteratio per suas quali tates:sed

Calor ce‑ lestis.

tates:sed etiā est in eis ex multa pmixtione diuisio ad minima valde que fit tam actiōe eorū q̄ corporis celestis seu caloris impressi a celo in loco vbi fit mixtum ex qua tanta diuisiōe ad minima nō possunt in ppriis formis saluari cum eoꝝ forme determinatā qualitatē requirant:ꝛ qꝛ ibi nō erit simplr victoria vnius supra aliud sufficiens:ideo vnū nō conuertit ad se aliud.qꝛ ergo in propriis formis saluari nō possunt virtute caloris celestis in mixtuꝫ cōuertunt. Qd quidē maiorē cōuenientiam habet cuꝫ elemēto qd magis vincebat ꝛ ex tali diuisione vident multuꝫ euitare dubia iam pretacta.nec esset ſm hoc incōueniēs q̄ a causa vni absq̄ pticlari cā pduceret effect⁹:cui⁹ varia sufficiēter fit p mām appropriatam. Sed ista dicta indigerēt longa discussiōe ꝛ haberent sustinere aliqua que forte esset difficile sustinere:que ppter breuitatē dimittimus. ¶ Dicunt tñ alij q̄ nō est neceē elementa quatuor cōcurrere ad generationem mixti.nā aliqñ pōt fieri mixtuꝫ de vno solo elemēto. Si ergo elemēta cōcurrēt ad factionē mixti nūq̄ mixtuꝫ generaꝭ per actionē eoꝝ mutuo se corrūpentium:qd pbatur:qꝛ ex quo in illo instāti quo fit mixtum ex toto forme subales ꝛ qualitates eloꝝ sunt corrupte manifestū est q̄ nec tunc sunt causa effectiua mixti nec mā.de formis loquor mixti.igiꝭ in illo instāti per actionem eoꝝ mixtuꝫ nō fit.nō plus dicunt. Nihilomin⁹ ſm istorū dicta opꝫ tenere q̄ lꝫ actio elemētoꝝ nō sit causa factionis mixti:est tñ causa disponēs ꝛ pulsiua:sed non necessario cū ex vnico possit fieri vt dicūt. Opꝫ ēt tenere q̄ in instanti in quo mixtū fit ex elemētis q̄ causa effectiua eius sit aliqd mixtū ibi existēs simꝭ cū calore celesti:vl solū calor celestis:vel q̄ eodē instāti quo res pmo in eē pduciꝭ nō requiriꝭ agēs cum illo istāti sit pducta. Tñ etiam illud dictū vltimū:lꝫ a multis dicaꝭ:est satis absurdum. Et subsequenter opꝫ ſm hec dicta dicere q̄ in instanti in quo induciꝭ forma mixti:induciꝭ etiā qualitas cōsequens formam mixti:ita q̄ ante non antecessit dispositio:ante introductionē forme mixti:cū oēs qualitates eloꝝ corrūpanꝭ.vel ante iductionē forme mixti ab illo agēte:qd iduciꝭ formā mixti:ꝯtinue in elis inducebaꝭ qualitas disponēs ad inductionē forme mixti q̄ ꝯtrariaꝭ formis elemētoꝝ:ita q̄ elta corrūpunꝭ tñ ex actione eoꝝ adinuicem q̄ ex predicta qualitate que in eis fit:ꝛ cum ad graduꝫ predicta qualitas venit in quo nō possunt saluari forme eloꝝ:corrūpunꝭ ipse ꝛ inducitur forma mixti. Et tūc opꝫ subsequēter dicere q̄ elnta adinuicem nō agunt nisi actiōe corrupta:vel q̄ si agūt si vnū in aliud ponit qualitatē suaꝫ introducendo q̄ in instanti in quo fit mixtū pdicte qualitates q̄rūcūq̄ diuisibiles corrūpunꝭ. Opꝫ ēt videre que qualitas sit illa que induciꝭ ab agente faciētē mixtū:qꝛ si sit ꝯplexio:tūc cōplexio in fieri fundabiꝭ in elis vel in elto:vel si sit alia qualitas q̄ ꝯplexio que ꝛ qualis:que oīa sunt ꝯsideranda.qꝛ ex his habes multos modos dicēdi:ꝛ hic caderēt multa que ppter breuitatē dimittim⁹. In sūma isti volunt q̄ elta nō plus ipsa q̄tuor sunt neclia q̄ vnū ipsorū:ꝛ q̄ si ipsa cōcurrunt q̄ mixtū nō fit per actionē ipsoruꝫ plusq̄ ēt quādo ex vno fieret:sed per actionē agentis alterius vt mixti vel caloris celestis alterātis elta ꝛ ꝯuertentis ea in mixtū:ꝛ tu circa hoc cōsidera. ¶ Ad.2.dubiū iam pꝫ clare ex dictis ſm quē modū quēcunq̄ vult tenere homo. ¶ Et silr ad.3.pꝫ. ¶ Ad.4 credimus nos mixtuꝫ posse fieri ex vnico elnto alterato ab aliquo mixto.ꝛ per pdictam operationem ad ipm ꝯuerso. Siquis vellet tenere q̄ nō pōt fieri nisi ex quatuor hrēt dicere:q̄ qꝛ mixtū in suis partib⁹ est multū difformē:ꝛ iō reqrit mām ex qua fit appropriatā ex reb⁹ hñtibus inter se difformitatē:quodlibꝫ aūt eltuꝫ vnū in suis partib⁹ est vniforme. ¶ Ad.5.dubiū dōm q̄ si ponanꝭ elta de nouo constituere mixtū:tunc mixtio est vnio alteratoꝝ:qꝛ vere ex his que alteranꝭ fit vnus effect⁹:nō tñ q̄ illa remaneāt saluata:ꝛ ipropꝛie loquēdo est vnio alteratoꝝ:qꝛ virtualr possunt dici pdicta eē vnita in mixto ppter cōuenientiā iam factā in cōmixtiōe qua diciꝭ hec:qd nō accidit cū vnū elemētuꝫ in aliud cōuertiꝭ. ¶ Ad 6.dicendū q̄ mixtū nō resoluiꝭ in elta nā.sed in aliq̄ mixta diuersis imꝑfecta:que ppter appropinq̄tionē ex iꝑfectione ad elta simulanꝭ illis. Uel aliter q̄ nō est incōueniens elta ex mixto qd corrūpiꝭ generari de nouo:sicut

Ad mixtū generādū non pl⁹ q̄tuor elta q̄ vnū sūt necessa⁹.

Quō itel ligaꝭ hec ꝑpō:mixtio ē alteratorū vnio.

In q̄ resoluaꝭ mixtum.

mixtū de nouo generatur ex elemētis corruptis. Uel ēt si ex eis nō generareꝭ:nō tñ ex hoc cōcludiꝭ q̄ in mixto essent elementa.ꝛ forte non eēt inconueniens mixtum aliqd ex toto cōuerti:in vnicū solū eltum.nā cū elemēta possint in q̄dlibet elementū conuerti:ita totuꝫ mixtum per alterationem potest in vnum soluꝫ elementum conuerti. Et cū dicitur vnūquodq̄ cōponiꝭ ex his in que resolviꝭ.hoc nō est verum eo modo quo in illa resoluitur:ideo si resoluatur in illa absq̄ noua gñatiōe illoꝝ:tunc vere ex illis eēntialr est cōposituꝫ. Si aūt in illa resoluatur:qꝛ illa de nouo ex corruptione illius generātur:tunc illud non erat ex illis cōpositum nisi per modum prius dictū:qꝛ qd ꝺ nouo gñatur prius nō erat mixtū.ꝛ ideo diciꝭ mixtum:lꝫ non sit ex illis cōpositum propter esse per supradictum modum. ¶ Ad.7.potest multiplr respōderi. Primo dicūt aliqui q̄ dubiuꝫ.est an corpora mixta preter animata ab intra corrūpanꝭ:animata aūt corrūpuntur ab intra. Primo.qꝛ habēt partes diuersarum complexionū inter quas ē alteratio:ꝛ per ꝯña corruptio. ¶ Quidā alij dicunt q̄ omne mixtuꝫ ab intrinseco corrumpitur.qꝛ omne mixtuꝫ est cōpositum ex calido naturali ꝛ humido radicali que quidē sunt duo corpora mixtū constituentia ꝛ quodlibet illorū est mixtū:ꝛ vnum stat alteri vt forma ꝛ vt perficiens:vt calidūꝫ humido.predictuꝫ ergo calidū naturale agit in humidum radicale:ꝛ qꝛ ab eo nō absoluiꝭ actio calidi inquātum calidum est:que est resolutio.hinc est q̄ humidum finaliter resoluiꝭ ꝛ emarcescit caliduꝫ per accidēs.vnde corrumpitur mixtū. ¶ Pro certo esset difficile probare mixta inanata in quibus non est naturalr actualis caliditas ab intra corrumpi. Sed de animatis clare multis modis appꝫ ex his iam dictis.

Quō mixta ꝛ pcipue aiata corrūpāꝭ.

De ianatꝫ mixtis.

¶ Silr ēt cum cōtinue indigeant nutrimēto:nutrimētum aūt cum nō sit simile corpori nisi in fine est ibi continue actio ꝛ passio:ꝛ illud qd restauraꝭ continue est impurius. Et videꝭ esse intentio Auerroys 2.physicoruꝫ.cōmento pmo.cum dicit. Qm̄ nō inueni corpus simplr qd altereꝭ ex se aut qd generēꝭ ex se:sicut inueniꝭ corpus simplex qd transferꝭ in loca ex se. Principiuꝫ autēꝫ alterationis que est in cōpositiōe pōt inueniri in ipso alterato.s.pncipiuꝫ mouēs vt in alteratiōe que est in animali ab eis que adueniunt corpori suo.ꝛ silr in plantis. Silr ēt in aiato corpore sunt spūs qui sunt calida corpora distincta a mēbris ꝛ corpore:in quo sunt:que ꝯtinue agunt:ꝛ lꝫ eoruꝫ actio multis fit alijs modis:vt infra in alijs partib⁹ patebit. Modus aūt ali⁹ eēt in hoc dicēdi cōis oibus mixtis:qꝛ lꝫ mixtū hēat vnā formā subalem:ꝛ vnam formā accñtalē:que est cōplo:hec tñ qualitas p quāto ꝯueniꝭ cum formis eloꝝ pōt quodāmō lꝫ improprie dici cōposita ex ꝯtrariis:qꝛ aliquo mō virtutes habet ꝯtrarioꝝ:ꝛ ideo pdicta ꝯplexio pōt hūidū sui subiecti exiccare ꝛ resoluere:ꝛ cū nō sit apta eē i subo nisi p q̄to i subo est humidū.hinc est q̄ ad cōsumptionē humidi cōsumiꝭ calidū nāle mixti ꝛ mixtuꝫ.ꝛ ſm hoc non est inconueniens q̄ agens ꝛ patiēs nō semꝑ sint distincta loco ꝛ subo. In hoc aūt differt a qualitate elemēti:qꝛ qualitas elti nullo mō hꝫ virtutē ꝯtrarioꝝ:ꝛ iō nō est apta agere ad corruptionē sui subiecti:imo in eo ꝯtinue permanet:ꝛ ideo elemētū ab intra nullū modum hꝫ corruptionis:cū in suis partib⁹ hēat etiā vniformitatē. Ex q̄ sequiꝭ q̄ qualitas mixti nō est sic pure nālis illi subo in quo est:sicut qualitas elemēti subiecto suo. Tene quid vis. De hac aūt materia forte inferi⁹ tangetur. Et hec sufficiant de hac materia ad presens:in qua multa eēnt discutienda:quia tamen hunc librum in medicina componimus:non intendimus in physicis puris ex toto oia pertractare ꝛc.

¶ Utrū cuilibꝫ elemēto due qualitates sint attribuēde.s.vna actiua ꝛ alia passiua. Questio.ij.

Secundo queritur circa hoc.quasr prime q̄litates ꝛ ſm quem ordinem elementis sint attribute ipsa elementa adinuicem comparando. ¶ Et est i hoc opinio phi in libro de gñatione ꝛ corruptione:que a quampluribus philosophantib⁹ ad vnguem teneꝭ cum multis sermonibus ex quadā cōmunitate concessis potiusq̄ sup validas rōnes fundatis. Que est.q̄ cū pme qualitates sint quatuor.s.caliditas:frigiditas:hūiditas:ꝛ siccitas.

ex eis adinuicem cõbinatis fiunt sex cõbinatiões: quarũ quattuor sunt possibiles z due impossibiles: z tũc in quolibet elemẽto due sunt qualitates: quarũ vna sibi primo z in sũmo debet: alia magis secundario z nõ in sũmo: cũ alteri elemẽto primo z in sũmo insit. Sic ergo ordinant q ignis est calidus z siccus: in sũmo tñ est calidus. aer est calidus z hũidus: in sũmo tñ humiditatẽ obtinet inter oĩa alia. aqua ẽ frigida z humida. frigida tñ est i sũmo. terra frigida z sicca. sicca tñ est in sũmo z plus quolibet alio elemẽto: z ideo terra est siccior igne. z aqua ẽ frigidior terra: z aer est humidior aqua. hec est pro certo intẽtio phi.

Elemẽta duas hñt qualitates.

¶ Hec aũt opio persuadet multipliciter a diuersis. z primo q necessariũ est quolibet elementũ habere duas qualitates. nam ignis ẽ calid9 in sũmo: z talis associat sibi siccũ. Primum aũt habuit: qr est ppinquior celo ex cuius motu cãtur caliditas. Sed aer magis distãs a celo nõ habuit caliditatẽ in sũmo: sed remissã, z tẽperatã: talis aũt sibi associat humiditatẽ: cũ illud nunc exiccet: actiuũ enim semp associat sibi passiuũ pportionatũ: aq̃ aũt est 2ria igni: z ideo sua frigiditas oppositũ illius associat: terra aũt opponit aeri. Uel aliter de istis duob9 aliis. Nam qr terra multũ distat a celo est frigidior aliis duobus: z talis exprimens humidũ associat siccũ. Aqua autẽ qr nõ tñ frigida ppter nõ tñ distare nõ exprimitur ab ea humidũ sũme: ideo humida est. ¶ Ab aliis h9 talis assignatur causa: qr impossibile est q idẽ fm idem respectu eiusdem sit actiuũ z passiuũ. Si ergo ignis ẽ actiu9 per calidũ in aquã z aqua per frigidũ in ignẽ opz q fm alias qualitates vnũ patiatur ab alio: z sic in aliis duob9 elementis: z ideo quodcunq actiuũ qd reparit associat sibi suum passiuum: z qr oĩa elemẽta sunt actiua z passiua quodlibet habuit vnam qualitatẽ actiuã z vnã passiuam. ¶ Alij dicũt q hoc fuit necessariũ in elementis esse ex ordine ipsorũ ad finem suum: qr sunt ordinata propter mixta. Nunc aũt fm phm z istos ad cõstitutionem mixti nõ sufficit vnum elementũ: nec duo nec tria. sed quattuor sũt necessaria: z idõ nõ sufficit ad cõstitutionẽ mixti tñ vna 2rietas: sed requirunt due. vna inter calidũ z frigidũ fm quã pncipaliter ignis z aqua sunt 2traria. Alia inter humidũ z siccũ fm quã pncipalr aer z terra.

Nõ quare in elemẽtis due sunt qualitates ãntẽ.

Sed oportuit quodlibz istorũ habere qualitatẽ ãnexã. qr si ex omnibus fit mixtũ oportuit quodlibet elemẽtũ posse pati a quolibet elemento vt refragant in vnã formaz. Si igit ignis fuisset tñ calidus solũ pateret a frigido puta ab aqua: nõ aũt ab hũido vel a sicco cum sibi nõ 2rietur calidũ: z sic nõ pateret ab aere vel terra: z sic nõ fieret mixtũ: z sic de aliis elemẽtis. ¶ Ex his dicũt pz q ignis pncipaliter associat sibi calidũ: z ex cõsequẽti siccũ: z sic de aliis fm ordinẽ: ideo in pncipio hmõi dicunt. z ppter hoc ignis z aqua ponunt pncipalr actiua elemẽta: qr passiuas hñt ppter suas actiuas. Alia ponũtur pncipalr passiua qr actiuas habuerũt propter suas passiuas. Uolunt igit q cũ nulli vni elemẽto possint pncipaliter. z primo due qualitates inesse: z cũ nulla vna qualitas duob9 subiectis vel elementis possit pncipalr: z eque primo 2uenire elementa esse fuit necessario in suis q̃litatib9 cõdinata: vt iam dictũ est.

¶ Alij simili modo elementa in suis qualitatibus ordinantes singulariter de vnoquoq illorum persuadent preponentes ex dictis phĩosophi in loco dicto z Auer. in.4.metheororum. q nulli elemẽto possunt esse due qualitates in summo vel in fine. Unde Auerroys dicit. si mixtio fiat necessarium est vnum duorũ elementorum fortioris existat operationis in vna qualitatum 2riarum q̃ suum compar: propter qd non est necẽlum in elementis inuenire duas qualitates sodales in fine. Si. n. in igne forent caliditas z siccitas in fine: z frigiditas z hũiditas in aqua: nunq̃ contemperarentur z admiscerent vt aliquid fieret: z ideo siccitas ignis nõ est in fine: nec humiditas in aqua. ¶ Deinde pbant ea eẽ ordinata: sicut dictũ q terra est minus frigida aqua: z per 2ñs erit siccior aliis. Primo nanq ignis z terra ponuntur priora elementa fm prolationem thymei primo. Cum igitur sicut primo producta z gubernata fm mundi perpetuitatem cũ ignis obtineat vnã qualitatũ actiuarũ in summo: puta caliditatẽ: oportuit q aliud elemẽtũ retineat vnam passiuarũ in sũmo talis nõ erit nisi siccitas. ¶ Et cõfirmat ex nũero ternario z septenario debẽte cadere inter elemẽta: sicut in aliis plurib9: qd affirmat auctẽ thymei z macrobij super somnũ Scipiõis: z Boetij de cõsolatiõe: cũ dicit Qui nũeris elẽta ligas zc. Sic autẽ nõ esset nisi fm ordinẽ iam pdictũ elẽta in qualitatib9 ordinarent ¶ Et cõfirmat. nã q vnaqueq res hz vnam formã z vnũ esse: sic z vnã maxim seu pprietatẽ ad illam cõuenientẽ ignis igit erit sũme calidus: cuz formaliori elemẽto debeat formalissima qualitas. aer sũme humidus: z nõ sit sũme calidus nec sit sũme siccus. Fuit enim sũme hũidus vt caliditati ignis: z siccitati resisteret vt possent inferiora permanere. Aqua enĩ erit sũme frigida: z nõ sic sũme humida: z per 2ñs terra non erit sũme frigida: sed sicca: z merito aqua fuit sũme frigida vt cõtẽperaret calitatẽ duorũ elẽtorũ calidorũ añ ipam. ¶ Et cõfirmat. qr terra esset tũc vltime 2ria vite: z sic sup ea aĩalia: maxime hõ nõ posset viuere: cũ etiã ponat vltie sicca ¶ Qd ẽt terra nõ sit frigidior aq̃ declarãt signis: qr aĩalia que viuunt in terra magis abundãt sanguine his que in aqua. Scdo. qr terra ppter sui siccitatẽ z densitatem meli9 retinet ipressionẽ caloris a radiis solis q̃ aqua. Tertio. qr videm9 aquã sue nãe relictã magis infrigidare terraz. Et aliq̃ similia signa vilia dant in hoc.

Ignis quare fuerit sũme calidus.

Aer sũme humidus

¶ Deinde pbant q aer sit hũidior aqua. in hoc tñ a diuersis dat distinctio diuersa. Dicũt. n. quidã humidũ ẽ duplex. qddã subtile pascibile dissolubile quo aer plus q̃ aqua dicit participare. alterũ huic oppositũ fore quo aqua amplius gaudet aere. ¶ Alij dicũt q humidũ dupliciter põt cõsiderari: vel q̃tũ ad eius eẽntiã pncipalr nõ ipeditũ: z tale qdẽ aeris. aut ad ĩherẽtiã appẽtie: z tale quidẽ aque. ¶ Qd aũt aer sit humidior aqua sic ab eis ostendit. primo hoc. qr illud eẽtuz cuz aliis videt hũidius qd inter oĩa est maxime pmutabile z alterabile: cuz humiditas passiuarũ qualitatũ sit passibilissima: sed tale elemẽtũ inter oĩa est aer z a nobis z a superiorib9 z inferiorib9 corporib9. Et ppter hanc cãm infirmitas pestilẽtialis nulla sic in pisces videt coincidere ceu in homines: sepe ac pediticãtiũ aĩalia: vt.7.de hystoriis. ¶ Et 2firmat: etiã plus facientib9 ad vitã intẽsius z fortius inherent q̃litates ad illã ptinẽtes que sunt caliditas z hũiditas talia sunt ignis z aer. Operant nãq ad spũũ gñatiõnẽ z motũ quib9 est vita. ¶ Et 2firmat. qr de rõne hũidi est prauc termiari termino pprio: pfecte ẽo terio alieno. siccũ eõ se hz. si aũt se hz aer plus q̃ aqua. Et dicunt isti q sic cõparatur humidum aeris z aque: sicut calor in ferro feruenti et in flamma. Calor enim in flamma essentialiter est intensior eo qui in ferro. Intensius tamen ferrum calefacit quam flamma: sic etiam aqua magis aere humectat: aer tamen essentialiter humidior est aqua.

Humidũ duplex.

Probõ q aer sit humidior aqua.

¶ Albertus vero alamanus ab his discordat sentẽtiis in sermone de terra dicẽs: terrã frigidiorẽ aq̃. Mouet aũt ad hoc ponẽduz primo. qr illud qd magis remouet a pn9. caliditatis videt magis frigidũ. terra est hmõi cũ magis distet a motu z lumie superiorũ q̃ sũt cã caliditatis in istis inferiorib9. ¶ Amplius frigidũ excedẽs ẽ qd hũidũ exprimit ppter qd exiccat: hoc aũt est in terra. ¶ Et põt 2firmari ex dicto phi primo metheororũ. vbi dicit. in medio qdẽ zc. mediũ est qd grauissimũ z frigidissimũ: tale autez est terra. ¶ Amplius opposita opposito mõ se hñt: sed quãto res est leuior z sursuz magis mouet: tãto est calidior. ergo q̃to res erit grauior z deorsuz magis mouebit erit frigidior z talis est terra. ¶ Ad idem elemẽta quib9 debent 2ria loca vident deberi 2rie q̃litates: cum agẽs q̃tuz dat de loco tñ det de forma: vt 4. celi. igit ignis z terra in calido z frigido plus erunt 2ria aliis. ¶ Ad idẽ q̃litates. 2. vident causari a primis. ergo elemẽta in secũdis qualitatib9: vt grauitate z leuitate magis 2ria sibi erũt in primis: z per 2ñs ignis z terra: nõ aũt ignis z aq̃. ¶ Saluat aũt phm cũ dicit. q aq̃ est magis frigida q̃ sit hũida ipz intelligere nõ in cõparatiõe ad terrã: sed frigiditatẽ in aq̃ cõparãdo ad hũiditatez: qr sibi eẽntialius inest frigiditas magis q̃ hũiditas: cũ hũiditas magis eẽntialiter insit aeri q̃ alicui alteri elẽto. Unde dicit ipse de terra. terra est magis sicca q̃ frida. aq̃ ẽ magis fra q̃ hũida. aer magis hũid9 q̃ calidus. ignis magis calidus q̃ siccus. Nec idõ dictũ est: dicẽ ipse: q siccitas maior sit in terra: sicẽ dicẽ Au. q̃ in quolibz alio elẽto: vel friditas maior in aq̃ q̃ i terra. qr hoc ẽ falsum: sed

sum.sed cũ duab⁹ q̄litatib⁹ cõstituat elẽtũ vnũ sine pro-
prijs passiõib⁹ vna eaꝝ fluit ab eẽntialib⁹ ipsi⁹ elẽti ꝛ est
sibi magis ꝓpria q̄ alia.hoc Albert⁹.

Calor duplex.

¶ Egidius aũt Roman⁹ dixit in hoc de terra ꝙ sicut du
plex est calor vn⁹ celestis alter elemẽtaris:ita duplex ẽ
friditas.vna opponit calori celesti:ꝛ tali terra ẽ fridior
aq̄:cũ sit magꝫ a celo remota. Alia est friditas opposita
calori elemẽtari:ꝛ tali aqua ẽ frigidior:q꞉ vnũquodq꞉ ele
mentoꝝ hꝫ vnã q̄litatẽ a ꝓdñio. ¶ Cũ igit aqua non hẽat
humiditatẽ cum insit aeri.igit ꝛc̃.

¶ Nobis aũt in hoc q̄sito appet opĩo p̄hi ꝛ sequẽtiũ eũ:
vt dcm̃ est.plus ex ꝯsuetudine quadam concessa esse q̄
validis rõnib⁹ vel suasionib⁹ multũ validis itroducta:
ꝛ lꝫ nobis possit tanq̄ dcm̃ temerariuꝫ iputari ꝯdicere
tanto p̄ho:gr̃a tñ exercitatiõis intellectus:ꝛ vt nõ sicco
pede simplr̃ pertransceã dicta p̄hi:legẽtes explicabim⁹
aliq̄ de p̄dictis vt appeat q̄tũ virtutis icludũt. ¶ Pre
supponit ergo p̄us in p̄fatis dictis nec̃io ad ꝯstitutiõeꝫ
vniuersi esse q̄tuor elẽta simplicia qd̄ nõ credim⁹ p alīq̄
euidentẽ rõne ꝓbare posse. Nã maxie h̄ ẽẽt pp factõeꝫ
mixtoꝝ:sed iaꝫ habitũ est in añti q̄õne.ꝙ nõ põt ꝓbari
mixtũ fieri de nouo ex elẽtis:imo ꝯriũ potius est verisi
mile. ¶ Silr̃ oẽs ꝯcedũt ꝙ terra circa quã nos habita

Elemẽta vbi habitam⁹ pura nõ sũt elementa.

mus:ꝛ tangim⁹:silr̃ ꝛ aer:aqua ꝛ ignis q̄ est hic nõ sunt
pura elẽta:sed sunt mixta:lꝫ multũ imꝑfecta:cũ circa pu
ra elementa animalia viuere nõ possint:terrã enĩꝫ purã
dicunt esse circa centruꝫ siue iuxta. Aliqui aũt dixerũt
aquã puram esse in medio oceani.sed manifestuꝫ est ꝙ
per nullam euidentẽ rõnem põt ꝓbari terraꝫ quãcũq꞉
aliter esse factaꝫ.ꝛ hoc dico:q̄tum est in hoc qd̄ est esse
simplicem vel cõpositaꝫ istã terrã hic. Et simlr̃ per nul
lam rõnẽ põt ꝓbari aquã vbicũq꞉ sit aliter esse factam
ista aqua:ꝛ simlr̃ de aere:ꝛ ita omnia eque bñ saluan-
tur si oĩa ista ponantur esse mixta imperfecta in gene-
re mixtoꝝ vel non aliter esse facta q̄tum est in propria
sub̃ali forma q̄ ista que sunt iuxta nos ergo ꝛc̃. ¶ Et si
dicat.si sunt mixta:ex quib⁹ sunt mixta:ꝛ hoc non curo
seu actu seu virtualr̃ cũ iam remaneãt simplicia in com-
paratione ad que illa dicuntur mixta. ¶ Dicendũ ꝙ il-
lud nõ obuiat q꞉ nolumus aliud dicere nisi ꝙ nulla eui
denti rõne põt ostendi iam predicta quatuor eẽ simpli-
cia plus alijs que mixta appellantur nec econuerso. Et
ita omnia eque bene saluantur ex quo nõ põt ꝓbari ele
menta aliter esse perfecta q̄ ea que iuxta nos habem⁹:
lꝫ in his rebus sint multi gradus perfectionis ꝛ imper-
fectionis: propter que multa apparent in eis diuersa
accñtia. De igne aũt dicimus ꝙ per nullam euidentem
rõnem põt ostendi illud corpus esse in cõcauo orbis lu-
ne quale ponit cum eius nullam experientiam habere
possimus ꝛ vsq꞉ ad cõcauũ orbis lune possit esse aer qui
celo ꝓpinquans multum redditur calidus:vt ex predi-
cta caliditate in aere existẽte possint fieri incensiones
sursum ꝛ similia. ¶ Cum etiam ſm sñiam in aere fiant
calide impressiones predicte post medium interstitiuꝫ
absq꞉ omni corpore igneo ibi existente:aer enim ibi ap-
propinquans ad celũ calidus redditur plus ꝛ plus q̄to
magis appropinquat simlr̃ etiã leuia sursum tendũt:si
cut grauia deorsum ex sui natura omni tali corpore cir-
cunscripto:ꝛ vniuersaliter omnia eque bene possunt sal
uari absq꞉ illo:sicut cũ eo. Cuꝫ igit nullã rõnẽ euidentẽ
nec aliquã experientiã habeam⁹ si ponit ad placitũ assi
gnari videt. Et si hoc videt de terra:q꞉ vna ps plus lo-
cat circa centrũ q̄ alia ex quo quelibet est eque mixta
vel simplex certe ex quo terra debebat occupare totuꝫ
spaciũ a centro ad ꝯcauũ aque oportebat diuersas par
tes habere in diuersis locis que ex hoc adinuicẽ diuer-
sificant ſm ꝙ vna min⁹ alterat a circũstãte corpore q̄
alia pp min⁹ distare ab illo q̄ alia vel plus. ¶ Deinde in
p̄dictis assumit vnũ elẽtũ non posse hr̃e duas q̄litates a
ꝓdñio ꝛ in sũmo:nec aliqua q̄litas que inest p̄mo alicui
elẽto põt primo ineẽ alteri elẽnto. Et certe nulli du^m est.
p̄mũ de his dictis nõ posse per aliquã euidẽtẽ rõnẽ ostẽ
di.q̄uo põt euidenter ostẽdi:ꝙ ignis nõ sit sic sicc⁹ sicut
terra:ꝛ per quã rõnẽ vel appentiã:vel ꝙ ẽt ignis nõ sit
siccus in sũmo vel q̄tuꝫ nãliter res põt eẽ sicca:imo vr̃
potius ꝯriũ posse argui cũ ad sensum appeat caliditas
plus hũidi cõsumptiua q̄ friditas.igit illud dicere vr̃
potius ad placitũ positũ q̄ sup rõne fundatum.ꝛ si qua
rõ alicuius ꝟtutis esset iam tantus vir q̄tus p̄hs inue
nisset. Verba aũt ꝛ rõ que ab Auerroy allegant ꝓtinus
nihil cõcludũt cũ dicit.si in igne foret calitas ꝛ siccitas
in fine:ꝛ friditas ꝛ hũiditas i aqua in fine:nũq̄ tẽpera-
rent ꝛ admiscerẽt.vt aliq̄d fieret.ista ꝯña negat.q꞉ ea-
dẽ rõne ꝯcluderet de frigiditate aque sola.ꝛ caliditate
ignis si quodlibꝫ est tale in fine.nunq̄ admiscerent vt
aliq̄d fiat.qua enĩ rõne istis duob⁹ exñtib⁹ talib⁹ in fi-
ne sic adinuiceꝫ possunt misceri ꝛ agere.vt ex eis aliq̄d
fiat.eadeꝫ rõne ꝛ in alijs duab⁹ elemẽtarijs q̄litatibus
existẽtib⁹ in fine. Si aũt itelligeret in fine.i.qd̄libꝫ tan
tũ q̄tuꝫ aliud.vñ essent pũctualr̃ adequata ꝯria.iã istd̄
nõ esset ad ꝓpositũ.q꞉ illud idẽ argueret de caliditate
ꝛ frigiditate in fine.etiaꝫ vna q̄litas in sũmo est magis
actiua alia in sũmo ẽt exñte.ex multis ẽt cõditiõib⁹ qd̄-
cunq꞉ posset poni vincẽs q̄tũcũq꞉ nõ hr̃et qualitatẽ ita
actiuã.vt pꝫ cuilibꝫ. ¶ Illud aũt qd̄ iducit qd̄ vnaq̄q꞉
res ſm ꝙ hꝫ vnã formã ꝛ vnũ eẽ sic hꝫ vnã nãm seu pro-
prietatẽ ad illam cõsequentẽ. Ista ꝓpõ nõ est ꝟa.ꝛ pos
set dari instãtia in multis.lꝫ ẽt in hoc posset dici.ꝙ licꝫ
caliditas ꝛ siccitas sint in igne in sũmo:nihilominu⁹ tñ
sibi p̄ncipali⁹ debet caliditas q̄ siccitas. Et si instet ꝙ
ita bene posset fieri mixtũ ex igne ꝛ aqua solis.sicut ex
q̄tuor elemẽtis.cuꝫ in eis sint q̄tuor q̄litates in sũmo.ḡ
alia duo nõ erũt nec̃ia. Istud ex multis nõ obuiat p̄ri-
mo.q꞉ dictũ est in añti q̄sito ꝙ non est p euidẽtẽ rõnem
bene ꝓbabile mixtũ de nouo fieri.siue quatuor siue tri
bus siue duobus. Itẽ ibi dcm̃ est ꝙ nõ ẽ ꝓbabile.quin
possit fieri ex vno vel duobus.ẽt erũt elẽta quatuor ne-
c̃ia ad eẽ vniuersi.lꝫ non pp factionẽ mixti. Itẽ ẽt si ita
esset sic posset ẽt ex alijs duobus ẽt mixtum fieri.sicut ex
istis duob⁹.quia alia duo ita bene poterunt se corrum
pere.vt fiat mixtum.sicut ista.cum vnũ ad se aliud con-
uerteret ꝛ ecõ⁹. ¶ Si ḡ teneat ꝙ ad factionẽ mixti ne-
c̃io debẽt quatuor elẽta ꝯcurrere erit ex alio q̄ ex q̄tuor
q̄litatib⁹.s.ex mõ subẽ eorum.cũ mixta plurima magnã
difformitatẽ hẽant in suis partib⁹.ꝛ iõ ſm illam opinio
nẽ ẽt non erit inconueniẽs mixta multũ iperfecta q̄ dif
formitatẽ magnã in suis p̄tib⁹ non hñt fieri ex duobus
elẽtis.in quo etiã a ꝓdominio vnũ multuꝫ abũdat.vn-
de p̄dictũ mixtum multum nature alicuius elẽnti appro
pinquat. ¶ Scdm̃ dcm̃ est quod vna qualitas que inest
p̄mo vni elemẽto nõ põt inesse alteri.sicut intelligũt nõ
est p euidẽtem rõnem ꝓbari.q꞉ si intelligũt p̄mo.i.in sũ
mo iam ꝯriũm est ostẽsum de siccitate in terra ꝛ igne de
quo ꝓ certo nobis p aliquã experientiã vel rõnẽ nõ est
euidẽs quin in vtroq꞉ sit in sũmo. Et q̄tũ naturaliter pt
intẽdi vel saltẽ.qn ipsa sit intẽsa in vno sicut in reliquo.
Si aũt intelligat p̄mo.i.p̄ncipalr̃ vel essentialiter iã pos
se dici.sicut dicebãt supiores ꝙ lꝫ caliditas sit in sũmo
in igne.sicut ipsa siccitas.tñ ipsa siccitas nõ ita p̄ncipa-
liter cõpetit igni.sicut terre.q꞉ terre ꝯpetit p̄ncipali⁹ q̄
aliqua q̄litas.s.frigiditas.sed igni p̄ncipali⁹ cõpetit ca
liditas q̄ siccitas.illud forte repugnaret alicui dicto qd̄
dicet postea. Põt etiã dici ꝙ nõ est incõueniẽs ꝙ quali-
tas vna p̄ncipalit' insit duob⁹ subis diuersis ſꝫ spẽꝫ dũ
mõ non insit sola vel ꝯsimili dispositiõe sociata ĩ vtroq꞉
subo.q꞉ tũc arguerẽt eãdem formã. Nũc aũt siccitas in
terra est cum frigiditate in igne cũ caliditate.ꝛ ideo ad
diuersas formas põt dispõere. Idẽ eñi p̄cipue cũ diuer
sis associatũ põt diuersa introducere. ¶ Deinde in p̄di
ctis assumit aerẽ esse humidiorẽ aqua. Istud non credi

Humiditas aeris.

mus per aliquã euidentẽ rõnẽ seu experiẽtiã posse pro-
bari. Sed ꝯtrariũ credim⁹ magis verisile esse ꝛ posse ꝛ
verũ esse. Et distinctiões ille que cõiter fiunt superius
sunt per verba cõfusa.ꝛ nihil ſm rei veritateꝫ importã-
tia. Querimus enĩꝫ cum quodlꝫ istorum naturalr̃ ꝛ nõ
accidẽtaliter.seu extra nãm suaꝫ sit humidũ quod ipo-
rum habꝫ humiditatem intẽsiorem gradualiter. Sicut
enim ponit Gal.2.de cõplexionibus.ꝛ potest extrahi ex
sñia p̄hi in.2.de aĩa.nulla melior regula est in iudicãdo
de qualitatib⁹ p̄mis que tales sint in actu q̄ regula sen
sus tactus.cũ sint agentes p̄mo occursu.ꝛ sint ꝓpriũ ei⁹
obiectum. Sꝫ nulli dubiuꝫ ꝙ ſm tactũ.ꝛ vrr omnem ex
periẽtiaꝫ aqua iudicat hũidior aere.imo tactus quasi d̃
humiditate aeris modicum valde iudicabit.cum de ea
modicum percipiat in ſ.nisi aer esset multum ꝯuersus
ad nãm aqueã vel plenus multis vaporib⁹ aqueis:imo

etiā tunc solum cum aer versus naturam aque conuertitur ƀm loquutionē vulgarē humidus appellatur. Similiter etiā in experientia manifeste apparet ꝙ aq̄ oēʒ rem plus humectat: cui approximatur vel cui misceatur ꝙ̄ aer. Nec obuiat si dicatur ꝙ aliquid potest esse humidius alio intensiue: ⁊ nihilominus illud aliud plus ipsi met humiditatem: sicut de stupa ignita ⁊ ferro feruēti: q̄ licʒ istud sit possibile esse: non tamē sequit᷑. igitur sic est hic: vbi alia ratio vel experientia illud non firmet: sʒ oppositum. Nec obuiat qḋ dicitur ꝙ tunc vnum elemētum haberet duas qualitates in sūmo cum ponatur aq̄ frigidior aliis: ⁊ hoc iam dictum est: deberent enim elementa sic vocata ordinari. Qḋ autē dr̄ ꝙ aer est multuʒ magis elementum passibile aliis non est. sibi cōueniēs ex humiditate intēsiori: sed ex modo substātie. s. raritate ⁊ subtilitate: que si sit in igne: non tamen est ita passibilis: propter qualitatem actiuam multā habere: ⁊ multum resistentem. s. caliditatē in summo ⁊ intensam siccitatem. Aqua autem ex modo subē: quia grossior: ⁊ quia etiam frigida que est qualitas multum resistens: nō sic de facili permutabilis vt aer. Similiter ex cessione ad tactum maiori vel subtilitate non debʒ argui maior humiditas in aere ꝙ̄ in aqua cum illa duo amplius sint in igne: ⁊ ex illis etiam sibi inest peius terminari termino proprio ⁊ meli⁹ alieno ipsa aqua. ¶ Qr̄ autem dicitur ꝙ elemētis plus facientibus ad vitaʒ intensius ⁊ forti⁹ inessent qualitates ad illaʒ pertinētes istud maxime esset veruʒ: si quecūqʒ humiditas: ⁊ in quocūqʒ gradu magis ad vitā ptineret: sed hoc soluʒ est in tēperamēto ⁊ proportione in opatiōibus debita: vnde nō ideo ignis etiā hʒ calorē i sūmo: qr̄ est de illis ad vitā ptinētib⁹ magis: cū etiā vt dcm̄ est: nō possit pbari h̕ aliquo mō ad mixtū ptinere: nihil ad ppo^m ɔcludit. ¶ Deinde in p̄dictis dictis assumit᷑ aere eē nāliter calidū in toto sui ambitu ⁊ latitudine. ¶ Hoc aūt dcm̄ absqʒ dubio multū apparet ambiguuʒ: cuius ambiguitas ostendit᷑: nā aut aer in sua nāli dispōne extrā erit sic calidus ꝙ a nobis iudicabit᷑: vnde erit calidior nobis vel calidus ƀm min⁹ ꝙ̄ nos vel pūctualiter sicut nos. Si dicat᷑ vltimū iaʒ potius a nobis iudicabit᷑ tēperatus ꝙ̄ calidus: h̕ tamē dicimus hn̄ nō esse pbabile per euidētē rōnē caliditatē aeris eē itēsiorem caliditate nr̄a vt appebit. Si aūt dicat᷑ ꝙ aer sit minus calidus ꝙ̄ nos: tūc a nobis vel iudicabit᷑ nāliter frigidus: qr̄ omne minus calm̄ appet frigidū: vel saltem licʒ nō videat᷑ frigid⁹ pp suū calorē remissum non eē remissuʒ ppter admixtionē frigidi actualis vel virtualis. sed simplr̄: qr̄ non est itensus in gradu: non tn̄ iudicabit᷑ calidus: ⁊ nō possem⁹ hn̄ p aliquā euidētē rōnē seu apparētiā ipm̄ calm̄ iudicare: vt imediate appebit. Si dicat᷑ ꝙ nō ē calidior caliditate nr̄a: vl̕ ēt ꝙ sit calid⁹: licʒ non in ɔpōne ad nos: sʒ in ɔpōne ad terrā ⁊ aquā dico ꝙ p nullam euidētem rōnem hoc possumus affirmare: qr̄ si esset frigidus: licʒ multo min⁹ terra ⁊ aq̄: non tn̄ deberet dici calid⁹ sed fridus tn̄: qr̄ sua friditas remissa nō eēt p admixtionē cal̄i. Prio qr̄ i aere qui ē iuxta nos nō vr̄ posse sumi aliq̄ euidētia de q̄litate ipsius: nisi ƀm ꝙ ipse pmutationē recipit ab extrinseco a radiis solarib⁹: vel a pūatione illoꝝ: ⁊ distātia solis: vel ƀm pmixtionē vaporum terre ⁊ aque q̄ cū eo miscētur: ⁊ a qb⁹ nūꝙ̄ d̕ facto absoluit᷑. Et ƀm has apparētias poti⁹ possum⁹ arguere aerē eē fridū ꝙ̄ calʒ. mālfeste eni appet i aere iuxta quē p remotionē solā rei calefaciētis a nobis: deide fridus iudicat᷑ ⁊ nos ifrigidat: sicut patʒ de aere tpe noctis ⁊ tēpore frigoris hyemis: imo ēt Auic. 2^a p̄mi caliditatē ⁊ friditateʒ in tpib⁹ nō ex alio pbat ꝙ̄ ex accessu ⁊ recessu solis: sed claꝝ ē ꝙ si aer in sui nā eēt calidus ꝙ per solā absentiā rei calefaciētis non deberet remanere nisi calid⁹: lʒ non tantū: nō tamē ꝙ nos vere infrigidaret vt fac. Silr̄ etiā hoc pʒ in locis aliqbus terre: vbi ēt impossibilis ē habitatio pp frigus intensuʒ: ibi eni est intensa frigiditas ppter nō posse predicta loca a caliditate solis calefieri. Nec obuiat si dicat᷑ ꝙ h̕ est per accñs propter vapores aqueos ⁊ terreos secū cōmixtos: qr̄ nō possumus p aliq̄ euidētem rōnē vel experientiam inuestigare: an tota cā frigiditatis: tūc pcepte sit ex hoc: vel etiā ex frigiditate aeris sic derelicti nāe: ⁊ an hoc semper sit ex hoc: cum aliquando multa frigiditas sit i aere purissimo ⁊ mūdissimo ꝙ̄tum ad sensum pōt pcipi: ⁊ ab omni vēto etiā remoto. Silr̄ etiā mediū interstitiū aeris ponit᷑ esse ppetue frigiditatis: lʒ illud dicatur esse per accñs: ⁊ pars superior perpetue caliditatis ⁊ intense. Vn̄ Auer. ii. colliʒ. expsse affirat aerē naturalr̄ eē dispositū ƀʒ ꝙ a corpe celesti alterat᷑ nālr̄: cū dicit. aer est sup formā naturalē nō nisi ppt̄ opationē solis ⁊ celestiū corpoꝝ. Cū igit᷑ d̕ fcō nō repiat᷑ aer nō pmutat⁹ ab aliqua istaꝝ cāꝝ: ⁊ si reperitur iste: iuxta quē sum⁹ ex verisili poti⁹ frigidus ꝙ̄ calid⁹ appet. Ambiguissimū est iudicare: an aer ex sui natura omni cā aliquo mō ipsum alterāte p possibili remota sit calidus vel frigid⁹. Nec pōt hoc p aliquā rōnē euidētē seu apparētiā vel experiētiā bene inuestigari: nullo eni mō poterit p certo pbari ꝙ calitas nō sic isit per accñs: ex aliq̄ cā alterāte extrinseca: sic̄ de friditate respōdet᷑. cū igit᷑ h̕ corp⁹ sp sit i suis ptib⁹ vniforr̄ alteratū: vt aliq̄ ei⁹ ps semp sit frigida: aliq̄ semp calida: aliq̄ nō appareat nec cal̄a: nec frida: nisi ƀm ꝙ ab extrinseco diuersimode alterat᷑. Difficillimū est valde p aliq̄ euidēteʒ rōnē seu expiētiā iudicare que sit ei⁹ qualitas nālis. ¶ Et attēde ꝙ exercitabile eēt. an aliqḋ corp⁹ possit nāliter eē cū nulla q̄litate: ⁊ h̕ dico calitate: friditate: humiditate ⁊ siccitate nālr̄: sic affectū q̄n illā de aliquo extrinseco accipiat: licet hec videat᷑ eē multū extra cōiter cōcessa i phia q̄ q̄si fide tenent᷑ plusꝙ̄ vi rōnis. ¶ Cōsidera q̄t ētia sūt i vniuerso: siue sint ex tpe: siue ab eterno talr̄ disposita ⁊ talis ɔditiōis put expetit vniuersi conditio seu dispositio. ¶ Nec obuiat si diceret᷑ aerē aliquā leuitatē hr̄e. qr̄ sic̄ apḋ eos illḋ qḋ est valde graue: nō ppea ē valde fridū: ita qḋ aliq̄ leuitate pticipat non repugnat aliq̄lis friditas. Silr̄ ēt si tenet᷑ illḋ qḋ mō dcm̄ dubitabile eēt illḋ ei nō repugnaret: si eni aer pure i sui nā d̕re linq̄ret᷑ forte sensus tact⁹ nullū d̕ eo hr̄et iudiciū i caliditate: friditate: siccitate ⁊ hūiditate: ⁊ p ɔñs p euidētē rōneʒ nō pōt poni aliq̄ illaꝝ q̄litatū nālr̄ affectuʒ. ¶ Silr̄ nō obuiat si dicat᷑ mixta aerea: ⁊ cū aere ɔueniētia eē calida: qr̄ iā dcm̄ elnta nō eē i imixto: sʒ tn̄ aliq̄lis silitudo pōt iter mixtū aliqḋ ⁊ ipm̄ aereʒ eē: nō tn̄ licʒ illud ex tali aliq̄li silitudie ɔcluder᷑. Silr̄ ēt talis calitas pōt eē p ɔueniētiā ad ignē. ¶ Deide in p̄dictis assumit᷑ aquā eē fridaʒ: ⁊ humidā: qḋ asserimus satis eē clarū ⁊ euidēs: ⁊ sic māifeste sensus discernit. Cū aūt vltimo dr̄ aquā eē magis fridā terra: credim⁹ eē veꝝ non pp dicta ⁊ rōnes supius factas: cū iā sit dcm̄ ad eas: sʒ qr̄ sic manifeste p sensuʒ appet. Et licʒ vtraqʒ ps posset in h̕ satis sustentari: ⁊ rōnes Alberti sūt faciles ad soluēdū: cū friditas aq̄ ponat᷑ sibi itrinseca ⁊ in terra non depēdēs ex pūatione caloris a supis: cū ēt ignis ⁊ terra in aliqb⁹ sint ɔ̄ria i sūmo nō in oib⁹. Nec volum⁹ ampli⁹ p eas discurrere cuʒ ab aliis in hoc clare dicatur. ⁊ tātū ad explicanda dicta philosophi sit inductum.

Aer passibili⁹ aliorū elemētorum.

Aer an calid⁹ naturaliter.

Approbatio frigiditatis aeris.

Ambiguitates.

Aqua: frigida ⁊ humida.

¶ Qualiter elemēta situētur in locis propriis: ⁊ ad ipsa moueantur naturaliter. Questio. vi.

Tertio querit᷑. Circa p̄dicta qualr̄ elnta p̄dicta i locis ppriis situētur nāliter ⁊ ad p̄dicta loca moueant᷑ nālr̄. Et in h̕ dubio: vt fiat ƀmonis abbreuiatio maior multa dubia tentabunt᷑ que i locis ppriis possunt queri. ¶ Et. 1. est opio phi recitāda q̄ p certo vt appet i pluribus⁹ locis: ⁊ p eū: ⁊ p Cōmētatorē est ꝙ terra tāꝙ̄ p̄^m graue nulla leuitate pticipās situat᷑ i loco distātiori a tota circūferentia celi q̄ ē directe circa cētꝝ mūdi. Ignis aūt tāꝙ̄ simplr̄ leue nulla grauitate pticipans situat᷑ i loco opp^m toti⁹ vniuersi ifra celū ⁊ ē ɔcauū orbis lūe. Alia āt duo elnta q̄ nō sunt simplr̄ grauia: nec simplr̄ leuia i mediis locis situāt᷑ aer. qr̄ leuior ē aq̄ i ɔcauo ignis situat᷑: aqua āt circa terrā ⁊ i ɔcauo aeris situat᷑. Habent autē hec duo elnta: ⁊ i ppriis locis sue regiōis grauitatē aliquā: seu leuitatē: pl⁹ tn̄ hn̄t grauitatē: sic̄ de aere declarat phs. 1. qr̄ plus pōderat vter plen⁹ aere ꝙ̄ vacuus. 2. qr̄ i aere plus pōderat: ⁊ deorsuʒ mouet᷑ frustū magnuʒ ligni ꝙ̄ frustuʒ puū plūbi: qḋ tn̄ in aq̄ descendit: ⁊ ligni frustū supnatat: h̕ aūt nō ē nisi qr̄ lignū i aere ɔponit᷑ ex tribus grauibus. s. terra: aq̄: ⁊ aere. In aq̄ āt nō ɔponit᷑ nisi ex grauib⁹ duob⁹ cū aer i ɔpōne ad aquā sit leuis: ⁊ sūt ꝟba ei⁹. 4. celi: ēt ibi Auer. ⁊ ꝟba Themistii. ꝙ ēt aer i ppa spera aliquā hēat grauitatē: ipe d̕clat pblematū xi. pticula. xlvi. pble. ω vox desursum in deorsum pl⁹ audit᷑ ꝙ̄ a dorsū i sursū. h̕ nō ē nisi pp grauitatē aeris moti in voce:

De terra.

De igne.

De reliqs elemētis.

Approbationes.

voce: et hoc etiam clare extrahitur ex dictis eius 4°. celi et mundi ca°. Quod autem quedam habere inclinationem necesse grauitatis et leuitatis ex his palam illis: ad ambo autem tanque organo. Et similiter Commentator ibi extense. ¶ Conseruant autem predicta elementa in locis proprijs eis assignatis: et ideo in eis naturaliter quiescunt: cum autem sunt extra ad ea mouentur tanque ad perfectionem propriam: est enim locus perfectio locati: et hoc sumendo locum pro corpore continente: seu spacio continente cum certa distantia ad orbem. ¶ Modus autem secundum quem predicta corpora ad predicta loca mouentur: videtur aliquando in summa philosophus et Commentator esse diuersus: vt apparet in quamplurimis locis: vt 4° et 8° physicorum. et 3°. et 4°. celi. Aliquando videtur velle quod mouentur a generante: et hoc est verum pro certo: cum eis est in principio essentiali ad predictum motum: quia a generante datur forma qua mouetur. Aliquando videtur velle quod mouentur a remouente prohibens: et hoc pro certo non est immediate causa efficiens predicti: tamen intentio sua: vt ponit Commentator: est quod predicta corpora mouentur ad predicta loca a principio intrinseco secundum quod mouentur motu successiuo hoc est de per accidens: sicut nauta mouet se mouendo nauem similiter graue et leue mouendo aerem sequitur motus aeris: et ideo mouendo aerem mouet se: et motus predictorum corporum necessario requirit medium. vnde in vacuo predictus motus causari non possit cum ibi nulla esset resistentia: sed motus esset instantaneus moueretur. Fundatur autem hec opinio: vt patet legenti Commentatorem super hoc quod licet motorem et rem motam: debet esse resistentia aliqua cum ex hoc causatur successio in motu: sed in graui vel leui si moueretur in se ipso per se non possit esse talis resistentia cum non diuidatur in motorem et motum distincta secundum esse et in actu: sicut distinguuntur in animalibus que mouent seipsa per se: quia graue est compositum ex materia et forma et materia prima non est ens in se actu distincta a forma. In animalibus autem que per se mouentur motor distinguitur in esse a moto cum motor sit anima et motum sit corpus: et ideo oportet quod ipsum moueat se per accidens: et illud quod mouet se per accidens mouet aliud per se: sic igitur mouendo aerem mouet se per accidens. Hec sunt verba Auer. ad literam: ex quo etiam sequitur quod motus violentus: vt proiectorum nullo modo posset fieri absque medio vel in vacuo.

Secundo circa hoc mouenda sunt dubia. Et in eorum aliquibus dicta philosophi saluantur et declarantur. et in aliquibus eius dicta gratia exercitij reprobantur.

Dubia.

¶ Et primum dubium est. si sic situantur elementa vt dictum est: tunc nihil terre deberet discoopertum esse: et aqua deberet eam totam circundare.

¶ 2m dubium est: si terra que est primum grauium situatur in loco infimo circa centrum: tunc nihil deberet esse grauius terra cum multa reperiantur grauiora vt plumbum: vt vult Auer. in libro de tyriaca: et similiter aurum cum sit grauius plumbo. similiter multa alia.

¶ 3m dubium est. quia non videtur quod terra deberet moueri ad centrum: sed ad superficiem aque: cum propria locus ambiens terram sit superficies concaua aque: et sic probaretur de aqua ad superficiem aeris et aeris ad superficiem ignis.

¶ 4m dubium est. an aqua de sui natura moueatur si impedita vsque ad centrum.

¶ 5m dubium est. an predicta elementa extra sua propria loca moueantur a se ipsis per se ad ea. videtur quod sic posita causa sufficienti alicuius effectus non impedita datur poni effectus: sed causa quare predicta mouentur ad predicta loca est grauitas vel leuitas: vnde quia grauia vel leuia sunt ideo mouentur. igitur omni impedimento amoto absque omni medio predicta se per se mouebunt: vel etiam medio existente: in quo etiam apparebit quomodo mouentur proiecta.

¶ 6m dubium est. an causa leuigationis ligni in aqua et amplioris ponderis in aere plumbo paruo sit a philosopho conuenienter assignata.

¶ Ad primum diuersi diuersa diuersis respondent: et primo quibusdam quod ideo aqua non ex toto cooperit terram: quia non est concentrica terre: sed eccentrica et est dictum campani. Contrarium impugnatur: quia totius vniuersi debet esse vnum centrum: et ideo grauia ad locum vnum mouentur. et si consideras illud dictum Campani: non bene posset remoueri. ¶ Conciliator vero differentia. 13 dat in hoc tres causas: prima est virtute stellarum existentium in imaginibus que sunt extra zodiacum in septentrione compescentium more oceanum ne superinundet. aliter. supemineat terram. Et vt ait Gulielmus non est aliquod inconueniens aliquid fieri ex natura vniuersali contra naturam particularem. vt patet de fluxu et refluxu maris. Illud tamen dictum habet dubium sic probatum: nam si luna nullam impressionem facit de nouo in aqua oportet quod aqua tunc moueatur a principio intrinseco: et per consequens quod iste motus sit naturalis. Et a natura particulari: nam non est inconueniens quod aliquod corpus ab intrinseco habeat aliquem motum: habeat etiam aliquem alium secundum determinatos aspectus et circunstantias. Si enim aqua per sui formam in tali vel tali aspectu haberet sequi motum lune pro certo predictus motus naturalis esset aque: nec est contra sui naturam. Si autem hoc esset per impressionem rei in aqua a luna. quare in aqua a luna conseruaretur predictus motus. pro certo magis contra sui naturam apparet: de hoc tamen magis apparebit inferius. ¶ Secunda causa quam dat Conciliator est. quia vt vult philosophus 2°. metheurorum. in parte septentrionis terre est eleuata: quod apparet per defluxum maris meotidis sine thanays per marium reliquum tandem in hyspanicum. ¶ 3a causa est. quia terra est porosa et cauernosa. ita vt humidum imbibatur aqua. et subdit etiam Conciliator alias causas vt propter radiorum calorem et maxime solarium resoluentem aquam in vapores: vel propter animalium permanentiam. magis enim egebant aere ad caloris eorum conseruationem. necesse namque fuit quod terrestras demorentur in eis: vnde opus fuit denudari in aliquibus locis terram. vt ad esse nobilium faciat animalium: et ideo Algazel. degere namque non possunt cum pulmone gaudeant quod et si videatur contra naturam particularem elementorum tali ordine coincidere. non tamen contra naturam existit vniuersi. cuius intentio est cuncta semper in melius ordinare donec ad suum appetibile semper deueniant: quod olim finalium appetituum 3°. de anima et reuertuntur hec verba ad solonem communem quod terra fuit discooperta ex prouidentia diuina que cuncta ordinat secundum exigentiam vniuersi. Pro certo prima causa non bene potest remoueri. sed non est causa que possit bene per euidentem rationem inuestigari. ¶ Secunda causa habet difficultatem: quia si terre est in septentrione releuata plus aliis partibus: iam centrum terre non erit vbi est centrum mundi. vel centrum terre non equaliter distabit ab eius circunferentijs: et per consequens terra non moueretur ad centrum quanto plus posset: quia si sic tunc pars eleuata premeret quousque punctualiter centrum equaliter distaret ab vtroque extremorum protracta vna linea a parte eleuata. vsque ad partem oppositam sibi: quantum hoc autem concludat: apparebit immediate post. ¶ 3a causa habet difficultatem in hoc: quia oportebit quod aqua repleat illas vere ne sit dare vacuum. cum aqua replens eas moueatur extra suam regionem. propter quod terra remonet discooperta: cum aqua moueatur tunc infra superficiem conuexam terre. ¶ Et tunc est dubium cum terra potius predicta loca non repleat cum sit de sui natura ad illum locum moueri. Et tunc est dubium. an aqua moueatur ad superficiem concauam aeris vel ad superficiem conuexam terre. et apparebit in 4°. dubio. ¶ Dicta autem que vltimo ponit pro certo remoueri non possunt cum omnia ex prouidentia diuina procedant. ¶ Alij dixerunt in hoc dubio. quod ex natura vniuersali hec duo. scilicet terra et aqua fuerunt constituta ad modum vnius spere. et hoc propter cauernositatem terre: et totum hoc ex his duobus est. celo concentricum: ita quod hoc non obstante centrum vniuersi est vnum. ¶ Ista solo habet dubium dictum supra. quod tunc celum equaliter distaret ab extremitatibus et circunferentijs terre: et per consequens terra deberet moueri. quousque centrum eius esset centrum mundi. et hoc in comparatione ad omnem eius extremitatem. cum ipsa non sit impedita. quantum tamen hoc concludat apparebit. ¶ Nobis apparet dictum in hoc. quod licet aliqua de predictis causis assignatis in hanc videatur coincidere quod terra non est vere circularis in vna superficie conuexa immo multum a circulari figura recedens: quod manifeste apparet per montes valles planities et concauitates in eius exteriori superficie existentes. et licet intra eius superficiem conuexam sit multum porosa et cauernosa propter quam in equalitatem et distantiam a circulari figura accidit terram aquam vndique non circuire. et terram in multis suis partibus plus a celo esse propinquam aqua. in multis alijs suis partibus. ¶ Dubium autem esset. an aliqua pars aque sit magis eminens et celo appropinquans altiori et eminentiori parte terre. vt altiori monte. quod posset inueniri de quo non curandum. Et cum istis dictis stat quod habet tumorem. et ad rotunditatem accedens. vt probatur in libro. de spera. de homine stante in litore maris. iuxta aquam respiciente nauem que elongatur a portu: et quod procedente a litore versus aquam procedendo superficies aqua fit eminentior litore. iuxta aquam existente quemadmodum patet de ciato cum est bene plenus in quo aqua est eminentior manifeste lateribus ciati. et tamen extra non effunditur. ¶ Ex ista ratione apparet. quod centrum mundi seu terre non est punctualiter distans ab omnibus partibus circunferentialibus terre. quia nulli figure competeret predicta conditio. nisi vere circulari. imo multum inequaliter terra se habet. vt iam dictum. Ex quo patet. quod terra stante figurata sicut est non potest sic moueri ad centrum. quod illud punctualiter sit in medio non etiam quamlibet eminentia in terra in vna parte plus alia faciet moueri totam terram: quia non ab omni proportione maioris inequalitatis prouenit actio. ¶ Aliter ad motum cuiuslibet animalis: et cuiuslibet alterius rei de vna parte terre ad aliam partem terre moueretur tota terra. quod est absurdum. imo etiam esset hesitabile. an si terra ita ad centrum moueretur et non propterea esset vacuum. sed aer vel aqua. ista terra supra centrum moueretur inferius: vt circumlocaretur ad centrum. Et forte imaginaretur aliquis quod non. quia licet multe partes plus appropinquarent centro quam prius. multe tamen plus elongarentur. et potest teneri oppositum. cum dicatur terram esse in centro. sic equalibus. et de hoc tamen non curamus. ¶ Ad 2m dubium respondent ali

Utrū del aliqd grauius terra.

qui q terra est grauior omni re: z q eius grauitas est p° z absoluta: q simplr tēdit ad centrū z oia sunt grauia pcipatiōe terre. ¶ Et rñdent ad 2m de plūbo. q plūbū est grauius terra: q hz plures partes terre. Istud remouet cōiter z bñ: q sumpta q̄tite eq̄li plūbi z terre nulli dubiū q oēs ptes i q̄titate terre date sunt terree: sz nō sic i plūbo: ēt ea q̄ sunt cū terra i plūbo diminuūt eius grauitatē z nō sic est in terra. Nec obuiat si dicat q ptes terre sūt in plūbo magis dēse: z ex h magis pōderāt: q h eq̄le dubiū est. cū eni terra sit dēsior oi rez nulla sit dēsa: nisi pp terrā: iā extraneū multū appet q terra cū alio exña sit densior q̄ exña terra pura. Silr q ignis cū aº exño sit rarior q̄ exña ignis pur°: cū oia cū qb° ista miscentur habeant densitatem vel raritatem minorē. ¶ Alij dicant vt ille gentilis allegando Auer. in lib. de tyriaca. qui dicit q in composito potest reperiri maior virtus q̄ in simplici componente: sicut maior grauitas: vt dicūt in plūbo q̄ in terra similiter maior ḋtus in tyriaca q̄ in simplici: ex quo fit: z tunc dicant isti: q opz dicere q grauitas terre non dicitur prima grauitas: nisi q est principium aliis: z sic est prima in virtute: z non in forma: a q̄ prouenit maior effectus grauitationis. i. descensionis.

In cōposito pōt reperiri maior virtus q̄ in componente.

¶ Ista solutio sic itellecta nō potest stare. p°. quia si terra est principium aliis grauitatis: z ex alio dimissa mō a qua grauitatem non habēa: manifestum est q grauitas maior erit in terra q̄ in aliquo alio: z per ɔña plus pōderabit. Nec obuiat si dicat q aliqd pōt eē itēsioris q̄litatis alio: z tñ nō inducit effectuz sic intēsum sic. vbi gr̄a. multa aqua plus nos ifrigidat: q diutius pmanet in corpe: nec sic vincit a corpore nr̄o: sicut ēt opium datū cum vino plus infrigidat q̄ sine vini mixtione: z tamen vinū non addit frigiditatē in opio: immo diminuit: cū sit calide complexionis: sed ideo facit illud plus infrigidare: q iuuat in eius penetratione z euaporatione: nō enim est simile de his: z de grauitate: nō enī graue operatur melius: q pdurat vel penetrat vel aliquo alii mō alis: sed solū q minus graue vel. plus: z hoc dico stātibus ceteris paribus: vel equali medio: vel eq̄li figura z aliis similiter dispositis. ¶ Et confirmatur. quia grauitas z leuitas: ex quo terra z ignis sunt principia: vt alia sint grauia z leuia non sunt qualitates: nec operationes q̄ debeantur forme mixti: prout mixtum est ab elementis differens: z prout conueniens est cuz eis: z illa in se participans: vt quanto plus mixtum est terreum tanto magis ponderet: z quanto magis ab ea recedit: tanto minus pōderet. igitur necessario si illa est causa ponderis si eēt pura terra ceteris aliis paribus plus ponderaret: sicut opiū valde plus infrigidaret sine vino q̄ cuz vino ceteris aliis parib°. ¶ Et pp hāc rōnē nō obuiat qd adducit de tyriaca: q opatio que pueniit a tyriaca sequit formā tyriace: vt talis forma distincta est a suis simplicib°: sicut z multe opōnes ɔueniunt for° mixti: h: q̄tum ipsa est differēs ab elntis: q licz aliquo mō ɔueniāt elemētis: nō tñ isti: q huic for° appropriat nō in q̄tū est cū illis ɔueniēs: sz put est ab eis spē differens: z vt est talis forma de formis vniuersi. ¶ Et ɔfirmat. q si elnta essent pn̄m predicto mō aliis: tūc nō videret incōueniēs inueniri vnum mixtū leuius igne: sicut inueniť aliqd grauius terra: qd satis vi extraneū: cū ista opposito mō se hēant. vi ergo i h eē alia cā. ¶ Alij ēt in hoc dixerūt q terra ista que ponderat nō est pura terra: z iō si hreť terra pura ipsa plus ponderaret plūbo z omni alia re. ¶ Ista rñsio pmo fundat sup qddaz: qd non pōt bene inuestigari: vt patuit in añti q̄sito: silr verisile vi q ista terra: licz nō sit pura ex oībus appentib° debeat plus appropinq̄ri terre pure. z p ɔñs plus hre q terra plūbo: z quolz alio mixto z per ɔñs eē grauior. ¶ Aliter nos iā soluimus illud dubiū q si plūbum est grauius terra. h est p accña: q habz maiorem in suis ptibus ɔtinuitatē ipsa terra: z iō inter partes terre que pōderant: multū itercludit de aere: qd quidē ondit grauitatē terre eē minorē: qd nō ɔtigit plūbo pp eē in suis partib° magis ɔtinuū: z ideo in eadē q̄titate sumpta terra z plūbo. q ad appentia quantitas plūbi est maior pp ɔtinuitatē pdictaz: z hoc eueniret plūbo in ɔparatione ad terrā q̄tūcunq pulueriżetur. q in suis paruis ptibus magis est ɔtinuū z ɔpactuz: z magis obstructum. vt illud aeris nō intercludatur qd in terra. ¶ Ista iō h eē teneretur licz plūbum pulueriżatū adhuc amplius pōderaret terra: tñ haberet ponderare minus cū eēt pulueriżatuz q̄ añ. qd adhuc non fuimus experti. ¶ Silr ēt nō deberet apparere tāta diuersitas ex illo iter terrā z plūbuz q̄ta apparet: z lz aliq̄lis. Uis tñ sicut cuilibz appet posset satis faciliter responderi.

¶ Quapp oibus aliis dimissis appet nobis aliť sentiendū. q aliqd mixtuz pōt eē grauius terra. z hoc de quacūq terra loquēdo: siue sit simplex. siue nō: aliter. tam mixta q̄ nō mixta: iuxta iam dicta in añti questio. terra igitur nō est p° grauius nisi ɔparatione ad alia elnta. q igitur mixtū nō ē graue pp terrā: cū terra fz nullū modū sit in eo. vt iā prehabitū est. Silr ēt cū ḋtus sit vt supra dcm̄ est. ēt mixtū nō de nouo fieri ex pdictis poterit mixtum aliqd eē grauius terra. ¶ Silr ēt q̄tūcūq mixtū ēt fiat ex elntis. q nō fit ex illoz essentiis. aliq mō remanētibus. nec ēt illoz q̄litatib° fm aliquē modū i eis remanētibus pōt mixtū ipa terra eē grauius. quēadmodū lz ignis vel aliud elntū fiat ex terra. non tñ grauitate participat. Nec obuiat si dicat mixtū se. hre ad elemēta. sic mediū ad extrema. qm pdicta silitudo nō est in oib° assumēda. z lz in multis pdicto mō se habeat.

Propria opinio.

¶ Ad 3m dōz q etiā ab aliis bñ dr q locus ad quez mouetur terra est cētrū. vñ locus pprius terre nō est centruz sit qd indiuisibile si tole ponit: sed est circa cētrum. q quāto plus pōt cētro appropinquare tāto plus ad cū mouet omni alio ipedimēto remoto. Uñ locus elnti pprius nō est pprie corp° vel spaciū ɔtinēs. vel ambiens elntū. cū vbicūq elm poneret eēt in pprio loco taľr assumpto. sed talis locus est tale spaciū. in quo est elementuz: seu supficies vltima zc. cū tali z tali distātia dterminata ad celū. siue sit in pdicto loco virtus influxa a celo ɔseruatiua locati. siue sit solū absq omni ḋtute influxa determiata pportio corpoz vniuersi. locus igr terre est circa cētruz. sic q q̄to magis accedit ad cētrū tāto magis est in loco sibi pprio. z iō terra nāliter mouet ad cētruz z nō ad supficiē aque. Argum autez potius. vt dicūt sumebat locū de ipo nāliter loquēdo q formaľr. put in ipo est ḋtus ɔseruatiua locati. q virtus plus est in cētro z sic ɔti° minus q̄to plus sit remotior a cētro. z iō si i loco est pdicta ḋtus influxa a celo ipsa sūme recipit a terra. vñ formale loci erit i loco. Si at pdicta ḋtus nō influitur a celo. lz formale loci sit solum ɔpportio debita in tali vel tali distātia. clarei pz qd dōm. ¶ Ad 4m dr. aquā de sui nā debere moueri vsq ad cētruz licz nō tāta velocitate. nec tāto impetu. sicut terra pp nō hre in se grauitatē. q est cā effectiua motus deorsuz. sic intēsaz vt terra. ita q si p possibili a supficie terre. vsq ad cētrū terre esset q̄dam ɔcauitas. z eēt plena aere. dico q si aqua poneretur in sūmo dicte cōcauitatis q ipsa descenderet vsq ad cētrū. Imo ēt si nō eēt incōueniens in pdicta ɔcauitate eē aquā descēderet vsq ad cētrum. Istud vi apparere pp manifestā apparētiā. necubi. n. est in terra concauitas. nec tā pfunda quin si aq̄ ponaľ descendat in eā. z sic imaginādū q̄tūcunq predicta cōcauitas pcederet i profundū. ¶ Nec valz si dicaľ q ideo aqua descēdit. q aer ibi exñs. q leuius sursuz ascendit. q pmittur ab aq̄ z aqua ne sit dare. vacuū tūc descendit ifra. Hoc nō valz. q ex quo est signare supficiē. vsq ad quā aq̄ nāliter descēdit: z nō vltra de sui nā. imo si eēt ifra illā ascēderet. si ponaľ tūc q supficies. summa pdicte ɔcauitatis sit illa. supficies: manim est q aq̄ nō pmet: nec calcabit infra illā z sic nō debebit ascēdere aer. ex qb° pz. q aq̄ de sui nā nō moueret de cētro sursuz. si eēt ibi. qd affirmat pbs vnde ipsa solum dr leuis in cōparatiōe ad terrā. q nō tñ grauis. non tñ q aliqua leuitate hēat de sui nā supra cētrū moueri. Ex hoc sequiť vlterius q aqua quadā violen° tenetur in supficie terre. sz nō dz dici propterea violēter quiescere in pdicto loco. nec eē i loco extraneo. q fm nāz terra debebat pls eē in cētro q̄ aqua cū sit grauior. z iō cū nō possint sil eē oportuit sic eē ea locata sic ēt q̄libz ps terre q̄ nō ɔtāgit cētrū q̄dā violētia teneť ab illa ne descēdat. z nō pp dicim° illā eē i loco extraneo. nec violēter quiescere. cū tota terra dicaľ circa cētrū nāliter quiescere.

¶ Ad 5m dum dōz. q grauia z leuia moueň p se ad ppa loca. q cā q̄re grauia z leuis moueň effe°c nō ē nisi grauitas z leuitas: h. n. iō graue moueť. q scindit aerē. q scissio aeris sit cā descēsiōis grauis. sz iō aerē scindit. q descēdit: grauitas: z iō pbs nō itellexit dcm̄ supra. q graue mouet se p

acctis: qr mouet me[m]: qr sic z esse[n] z eentialr si moueret seu discederet a se. Sz voluit q̄ cā esse[n] z i me[o] ē ipa gūitas: sz cā q̄re discēdit i tpe: z p mo[m] successiuū ē resistētia medij q̄ remote grue dū discēdit cū ibi sit cā esse[n] zc. sed tal' discēsio fieri i istāti cū grue sibiipsi ñ resistat: cū i eo nō sit mouēs z motū distīcta i eē: z sz actū qd ñ sic se habz i alalib': z idō ipa i vacuo moueret motu succe[o]: ctra āt ñ. z h fuit mēs Auer. 4. phy. Graue igr mouet se p accñs loquēdo d' moueri: vt cōiter sumit ad mutatiōez istātaneā z motū successiuū: imo mouet se p se loquēdo d' moueri solū p motu succe[o] mouet se succe[o]: qr succedit sine scindit me[m]: z ñ i istāti: cū me[m] sibi resistat: z ñ ipz sibi ipsi: qr tūc d' p accñs se mouet mouēdo me[m]. ¶ Non āt alr credim' eē sentiēdū q̄ grauia z leuia mouēt oi medio remoto replēte spa[m] succe[o] motu: vt i vacuo si daret: qd euidēter sic ostēdit. Sit grue mo[t] vni' palmi qd d'beat mo[r] p spa[m] vacuū sex palmoꝝ: tūc po[t] gui i sūmo illius spacij nllo ipedi[o] exñte ipz retinēte sursuz: tūc claꝝ est: q̄ discēdet iferi': cū i se hēat p̄n[m] effectiuū mot' ñ ipeditū: z p certo h negatū eēt satis absurdū: qr nullā hz i se cām qetis: z totā z cōpletā hz cām mot'. Aut ergo descēdet successiue: z in tēpore: z sic ppo[m]: aut in instāti: z tūc in eodez instāti erit in fine istius spacij: z in toto spacio isto: qd est ipossibile. cū nō sit nisi vni' palmi z spacium sex: tūc etiā nō dimisisset terminum a quo. pbat cōña. qr nō pōt trāsire de extremo spacij ad extremū nisi trāsc[o] per mediū: z cū h sit: i eodē instāti eēt in toto illo spacio vel in aliquo istāti eēt in aliquo loco: z nō eēt: qd ē ipole. Qd aūt necīo sit vel fuerit i medio probat. qr si aliquod impedimētum fuisset in quacūq; parte medij istud graue nō iuisset vsq; ad extremū: sed fuisset in medio retentū. igr nō minus fuit i medio nullo ibi exñte retinēte sp loquēdo p eodē istāti. ¶ Hec rō multū cōcludit naliter loquēdo: dimitēdo qd posset eē de dei po[a]. Dato enim vno impossibili si vacuū eēt: non ppterea dz omne aliud maius ipossibile sequi. Silr etiā deus posset facere h. s. vacuū esse z oia coꝝ nāe dimittere in nullo mutata: nec aliquā cōtradictionē includit: z tunc currit argumētum.

Dubia.

¶ Sed cō hoc dem sunt dubia maxima: qr ponit phs 4. physi. vbi pbat vacuū non esse ex motu: z Auer. Et adducemus ea q̄ plus hñt de apparētia. ¶ Primo. cū ois motus fiat: cū resistē[a] aliqua: z ibi nulla sit resistētia: cū graue sibiipsi nō resistat. seqtur zc. ¶ Scdo: tūc nō posset esse motus violētus: cū sit ab extrinseco: z qd violenter mouet: aliqñ mouet sepatum a pmo ipellente. ¶ 3. qr velocitas z tarditas nō attēditur in his nisi penes diuersitatē mobiliū: vt maioris grauis vel minoris: i eodē medio aliis paribus. vel penes diuersitatē medij i spissitudine vel subtilitate mobilib' exñtibus eqlib'. Sumptis igr duob' mobilib' eqlibus: q̄ moueātur in medio

Resistentie.

diuerso: vnū in subtili vt in aere: aliud in grossiori: vt in aqua: velocitas z tarditas attēdentur penes grossitiē z subtilitatē medij. Cū igitur pleni ad vacuuz nulla sit pportio: nulla erit pportio mēsure mēsurantis motuz factum i vacuo ad mēsuram motus facti in pleno. Cū igr omnis finiti tpis ad aliud finituz sit determinata pportio: seqtur q̄ motus factus in vacuo nō fiet in tpe: sed in instāti. ¶ Et cōfirmat ista rō. qr aliter sequeret q̄ idem mobile moueret in eodē tēpore per duo spacia equalia: quoꝝ vnū esset plenum z aliud vacuū. pbat hoc. qr si in spacio vacuo mouet aliqd graue in tēpore: cuz medium plenū sit subtiliabile in infinitum: est deuenire ad tātaz subtilitatē medij: in quo mobile mouebitur i minori tēpore: eo q̄ mouetur in vacuo: cū semp sm subtilitatem medij minoret tpus in quo fit motus: z hoc de facto q̄uis nō possit subtiliari: tñ imaginabile est z nō impole: vt ibi optime dclarat Auer. ¶ Quarto. tūc mobile grauius nō moueret in minori tēpore per equale spaciū q̄ minus graue: qr ex quo in graui nō est aliqua resistētia intrinseca: z spaciū per quod mouet est pcise equale: precise z in equali tpe mouebūtur: z hec sunt magis apparētia q̄ tāgit phus. ¶ Quinto. qr tūc graue non moueret velocius in fine q̄ in medio: vel in p̄n[o]. qd est cōtra phm p' celi. ¶ Ad p[m] dico. q̄ i vacuo est resistētia: vnde cātur successio. In mixtis enīz apud aliquos est resistentia: qr cum sint cōposita ex cōtrariis: vnū resistit alteri: mixta etiā q̄tūcūq; nō sint ex elītis actualr difformitatez habent multā in partib' inter quas vna est grauior altera:

z alia respectu alterius leuis: vñ ad inuicez sibi resistūt. De simplicib' aūt dicunt qdam. q̄ est ibi resistētia itrinseca: qr pars resistit toti: z pars mior maiori: z ēt cū ptes nō equalr respiciāt centrū vna alteri resistit: z dicunt q̄ pdicta resistētia partis nō est impeditiua motus: sz magis pmotiua. ¶ Aliter ēt poss; dici. q̄ i motu simplicis i vacuo est resistētia ex distātia terminoꝝ spacij q̄tumcūq; nulla esset alia resistētia. Vñ si p possibili esset dare pūctum separatum: z in eo esset grauitas i vacuo successiue descenderet: que successio causaretur ex sola distantia terminoꝝ spacij incōpossibiliuz vni mobili: pcz pue pro eadē mēsura. ¶ Sed h videndum que resistentia intrinseca est in aiali q̄ nō est in el[tis]: qr sicut elemētum cōponit ex mā z forma: q̄ non ad inuicem resistūt: ita ēt aial cōponit ex mā z forma: aia enim vnitur māe sue: z secū facit vnuz: sicut forma grauis sue māe. Dicūt quidā q̄ aia z a distinguuntur in mouens z motū p se distincta: qd nō est in simplicib': nam mā grauis non resistit sue forme: cū nō habeat motū ad cōtriū: sz in aiali est aia que hz mouere ad oēm dfiam positionis: z ē ibi grauitas que solū hz mouere deorsum motu recto: z idō resistit ale mouēti: z ex h est ibi resistētia itrinseca: z idō i aialibus mā i qua ē grauitas resistit for' que est aia. De celo aūt dicūt q̄ mouēs eū vt itelligētia amplī' ē distīcta a celo: q̄ aia a corpe: nō tñ q̄ celū resistat illi: qr sit aptū moueri alio motu q̄ circulari: imo nō ē aptum moueri alio motu: z idō i tali motu nō accidit labor: nec fatigatio sicut i motu aialiū. Resistētia tñ ē ibi: qr corp' nō pōt esse in toto spacio sil: vt vnaqueq; ps celi sub vnaquaq; sit pte circulatiōis: z respiciat oēz ptē terre sil. Istud ōt ctū vltimū nō pōt stare: qr ponit resistētiā ex sola distātia terminoꝝ: qd tñ negat: ita enī corp' simplex hēbit resistētiā: qr grauitas nō poterit facere graue sil eē i oib' partib' spacij q̄tūcūq; nulla alia sit ibi resistē[a]. Et idō ex hoc q̄ celū nō resistit itelligētie mouēti: qr sit aptū alio motu moueri: mouet qdā solēnis doctor ad ponēduz q̄ ex hoc pōt pbari q̄ celū mouet a mouēte libere z nō naturalr. ¶ Illud āt qd d'. q̄ ex illa cā i motu aialiu ē labor z fatigatio hz difficultatē: qr i motu cordis z arteriarum nō ē labor nec fatigatio: cū v'tus pulsatiis moueat cor z arterias sursuz: z grauitas vtrūq; iclinat deorsum: sed cā h' apparebit clara iferi' in alio loco h' nostri operis. Attēde igr circa h. q̄ licz i aiali sit resistētia iā pretacta itrinseca: q̄ nō ē in corpe simplici: ex alio tñ pōt cāri successio z motus aialis quātūcūq; predicta non esset. Nam animal mouetur per cognitionem z appetituz propter quod dicitur habere motum liberum z voluntariuz: z ideo anima potest mouere animal tardius z velocius: licz vsq; ad aliquem terminum sm qd est fortioris z fortioris virtutis. In animali igitur est resistentia ex parte distantie terminoruz: z hoc dico in vacuo z est ibi resistentia alia iam tacta que non est in simplici: z est ibi resistentia in hoc. q̄ anima ex sua potestate potest mensurare z temperare motuz tardius z velocius: quod nō sic est in simplici: quēadmodum etiam isti theologi ponūt q̄ angelus potest se localiter mouere in quo nō erit predicta resistētia. Anima ecōuerso ppter grauitatem superius assignataz. Et licz illud hic satis videatur extraneum. Qualiter autez fiat: z per quē modum motus volūtarius animaliu fiat: prolixius apparebit inferius cū loq̄mur de virtute motiua. ¶ Scdz āt dubiū qñ q̄rītur d' motu piectoꝝ a q̄ sit effectiue: z an possit fieri i vacuo. ¶ In hoc pro certo fuit opinio phi. z cōmentatoris Auerroys q̄ proiecta postq̄ā separātur a proiiciēte mouentur a medio: vt ab aere vl' ab aqua: vel ab alio medio in quo proiectio fieret. Et hoc vel p impulsionē aeris de parte ad partem: vel per motum naturalez aeris in spera sua. cuz sit grauis z leuis in propria spera: z hec patent in. 4. physicoruz. tractatu de vacuo: z. 4. celi z. 8. physicoruz. Et ideo sm eos in vacuo non mouētur piecta: qr tunc esset dare mobile absq; motore. Ista opinio hz magnas difficultates q̄s gr̄a breuitatis dimittim'. ¶ Est in h alia opi. q̄ piecta mouēt a v'tute aliq̄ cāta in piecto a piiciēte q̄ quidē v'tus ē vna q̄litas de q̄litatib' ignotis q̄ est cā effectiua mot' piecti: q̄usq; i re pdurat. Et sm istā opi piecta mouētur in vacuo: quēadmo[m] ppter v'tutē impssaz i ferro a magnete ferrū mouet ad magnetez. ¶ Est i h alia opi. q̄ piecta postq̄ sepant a p' piciē

De intrinseca resistentia in animali.

Difficultates istius opinionis amisse sunt cā breuitatis.

Sūme

Tho. d' G. b

te: mouent a seipsis. Nec obuiat si dicatur quod tunc predictus motus esset naturalis: cum fiat ab intrinseco: cum ille motus sit naturalis qui fit ab intrinseco vel impedimento remoto. Corpus illud mouetur nullo alio corpore moto: cuius motus sit necessarius ad hoc quod illud quod naturaliter mouetur moueatur: sed ad hoc vt proiecta moueantur: necessarium est aliud corpus sic moueri inchoatiue vt proiiciens. Et assertiue potest dici quod predictus motus fit ab extraneo. s. proiiciente: quod non sic contingit de eo quod naturaliter mouetur: sic etiam graue mouetur sursum: ne sit dare vacuum. licet moueatur a se: quia tamen non mouetur nisi aliquod corpus quod ipsum sequitur moueatur: dicitur violenter moueri: et quodam modo ab extrinseco. Et secundum istam opinionem proiecta mouebuntur in vacuo: imo melius: de his sequentis quod magis placet.

Ad 3am rationem dicendum quod non concludit. quia si solum esset resistentia ex subtilitate medii et spissitudine: cum inter plenum et vacuum nulla sit proportio: proportionalitas vtriusque mensure motus in pleno ad mensuram motus in vacuo nulla esset proportio. Sed quia est multiplex: alia resistentia: ideo dicta ratio pro tanto non concludit. Ad aliam quando dicitur supposito tempore in quo mouetur mobile per medium plenum cum per subtilitatem medii minoretur tempus iam poterit tamen subtiliari etc. Non sequitur: quia propter subtilitatem medii non minoratur nisi tempus: quod propter medium requiritur: non autem tempus id quod necessario requiritur: propter distantiam terminorum. vel propter resistentiam aliam siquis illud teneat. sic verbi gratia: si mobile mouetur in vna hora per aliquod spacium vacuum: si impleatur mouebitur. gratia exempli. in tribus. Tunc si medium subtilietur in duplo: tunc mobile mouebitur in vna hora: quia etiam requiritur quantumcunque spacium esset vacuum: propter resistentiam intrinsecam et distantiam terminorum: et in medietate temporis requisiti propter resistentiam medii. Mouebitur igitur in duabus horis: et si iterum in duplo subtilietur mouebitur in vna hora et media: et sic successiue: numquam tamen tamen subtiliabitur spacium: quin requiratur de tempore vna hora et plus. Ad 4am cum dicitur. tunc mobile grauius etc. negatur primo. propter resistentiam intrinsecam quam potius est in corpore simplici: siquis velit id tenere. 2o. quia potius maior cum eque in resistentia in vtroque. s. distantia terminorum velocius mouetur quam minor: et talis est grauioris respectu minus grauis. Ad 5am rationem dicunt aliqui de opinione philosophi quod motus successiuus non potest fieri in vacuo. Rationem illius esse dicunt: quia quanto mobile vt graue naturaliter magis distat a loco inferiori: tanto plus intercluditur de aere medio inter ipsum et locum inferiorem. Et ideo sibi id medium plus resistit: quanto autem magis appropinquat: tanto minus intercluditur de medio: vnde sibi minus resistit: quia velocius mouetur: quemadmodum patet quod in aqua valde profunda res magis leuigatur et minus potest descendere: quam in aqua mediocriter profunda. Et ideo apud istos illa talis velocitas non augetur in vacuo. Et ideo siquis teneat quod in vacuo corpus simplex possit moueri: motu successiuo propter resistentias iam predictas potest tenere secundum hunc modum predictum quod non mouetur velocius in fine quam in principio vel in medio: cum tunc in vtrisque locis velocitas et tarditas maneant equales. Aliter potest dici apud alios ideo graue velocius mouetur in fine: et sic de leui quod mouetur sursum etiam: quia virtus grauis plus fortificatur: quanto plus vicinatur loco sibi proprio ad quem mouetur: et quanto ab illo plus recedit: tanto plus debilitatur: et ideo debilius et tardius mouetur: vnumquodque. n. ens plus in suo loco proprio perficitur: et secundum hunc modum quantumcunque esset vacuum: adhuc velocitas et tarditas in principio et in fine reperirentur. Et adhuc considera vnum quod in motu violento in principio non statim est in motu naturali. Illud. n. quod naturaliter mouetur: sic mouetur quod semper intendit suum motum velocitando. Et hoc intellige aliis ceteris paribus: vt si variato medio: sed id quod violenter mouetur a principio mouetur aliqua velocitate. deinde intenditur predicta velocitas. postmodum incipit tardare: et continue a principio vsque ad finem: motus ille efficitur tardior et tardior. sicut patet de balista seu sagitta que ad paruum spacium non ita fortiter percutit: sicut aliquantulum ad magis. Et tu circa hoc considera causam. quia propter longitudinem modo dimittimus. Albertus. n. vnam causam ponit. 8. phy. tracta. 4. ca. 4.

Nunc restat videre de. 6o. principali quesito: apparet enim quod causa predicti sensari non sit sufficienter assignata per philosophum. Nam nullum dubium est quod in ligno plus supabundat terra quam aer. igitur multo plus debet posse vincere in trahendo aerem illum deorsum quam aer possit predictam terram mouere et teneri sursum: hoc etiam videtur concludere cum supra vno ligno possit poni magna quantitas plumbi vel terre. Unde si ponderaretur illud lignum nulli dubium quod in illa tota summa valde plus erit de terra quam de aere. Et ideo plus deberet posse in trahendo deorsum. Et confirmatur. quia probus. 4o celi. dicit quod terra existens extra proprium locum mouetur ad centrum et non ad terram. vnde si tota terra esset in concauo orbis lune: gleba terre non moueretur ad illam: sed ad centrum: et ita omnes dicere de aliis elementis. Igitur si in spera ignis ponatur vas plenum aqua in quo esset vnum frustum ligni: ita quod esset in fundo eius tangens vas in parte intrinseca inferiori: illud lignum non deberet natare super illam aquam. hoc autem videtur falsum: sed probatur hoc est: quia aer non debet moueri ad superficiem aque: vbicunque sit aqua: sed ad proprium locum qui est magis infra quam vbi est illud lignum cuius sit positum in spera ignis: vt predictum est. Ad hoc vltimum potest dici quod illud non est: quia cum lignum ascendit super aquam illud non est: quia a se sursum moueatur: sed quia aqua ingreditur sub ligno et pellit eum sursum: quod apparet: quia si lignum ponatur in fundo: et teneatur cum manu. videtur quod hoc sit cum quadam violentia: et continue pellatur sursum: sed id non obuiat: quia cum aqua etiam in propria spera sit plus grauis quam leuis: imo etiam secundum opinionem. plures est verum de aere: vt supra dictum est: plus videtur posse magna quantitas aque que est supra lignum ad retinendum eum deorsum: quam parua quantitas que inter lignum et fundum vasis ad pellendum sursum: et grauitas ligni ex qua non mouet seipsum sursum videtur illud operari. Et confirmatur. quia posito super ligno vno graui: vt vno lapide quod non tamen ponderabit sicut aqua que erit sub ligno si ambo ponderarentur in aere teneblt lignum in fundo: nec ascendet sursum: igitur et similiter de operari. Et consimiliter etiam probatur hoc argumentum. quod lignum non nauigat: quia sursum pellatur ab aqua: quia pono casum quod lignum cadat ab alto per aerem super superficiem alicuius aque et moueatur sic lignum per aerem quod nullo modo sit proiectum et expulsum: sed solum sui grauitate moueatur. tunc nulli dubium quod quando peruenit ad aquam pertransit eam vsque ad aliquod spacium: et deinde reuertitur sursum: modo clarum est quod si aqua plus potest in pellendo lignum sursum quam grauitas ligni deorsum. quod non debet aliquo modo plus profundari in aqua quam quando ponit super aquam: quia ex quo grauitas ligni non est potens quantum impulsio sursum aqua non penetrabit in fundum eius: et hoc quando predicto motu lignum a nullo impellitur: sed solum sui naturali grauitate mouetur.

Et similiter probatur per hoc quod lignum non moueat se de fundo aque ad sui superficiem per dominium aeris. quia ex quo lignum sui leuitate per aerem debet in aqua leuigare cum sui naturali grauitate moueatur per aerem a nullo propulsum: nec proiectum: et peruenit ad aquam non debet ad fundum eius descendere: cum grauitas sua non sit in comparatione ad aquam: imo in comparatione ad illam sit leuis. Non est propter hoc potest queri difficultas que reuertitur ad illud quod dictum est supra de proiectis: quia si ponatur quod aliquid graue descenderet inferius per sui grauitatem: et percutiat super vnum solidum: nulli dubium est quod illud graue per breue spacium sursum reuertitur. Sed tunc queritur a quo effectiue fit motus ille in sursum. Non ab illo super quod fit percussio. Cum illud nullo modo moueat: versus percutiens: imo potius cedit in deorsum. Potest etiam poni quod illud nullo modo moueatur. Nec potest dici ab aere: quia ex quo illud super quod fit percussio nullo modo mouetur impulsione versus percutiens clarum est quod a nullo impellitur aer versus illud. Nec potest dici quod aer ingrediens inter percutiens et percussum: quia clarum est quod non ingreditur nisi percutiens moueretur sursum. igitur hic motus esset potius causa motus aeris quam econuerso. Similiter etiam si vnus ciuis vna tuba vehementissime moueretur expellendo aerem versus illud graue cadens nulli dubium est quod non faceret illud aliquo modo reuerti sursum: et tamen manifestum est quod tunc valde vehementius moueretur aer contra illud quam in casu posito: similiter etiam cum illud descendens moueatur inferius sui grauitate naturali: et non proiectum nec impulsum. et sui grauitate habeat inferius quiescere: non videtur debere reuerti sursum: si igitur reuertitur sursum: videtur hoc esse vel a virtute aliqua impressa a percusso ex hac percussione vel a seipso: vt supra dicebatur de motu proiectorum. His hoc tamquam extraneo pro nunc dimissis: considera quantum ad principale propositum de leuigatione ligni in aqua quod iam diximus alias: quod grauitas et leuitas non solum est in comparatione ad determinatas loci differentias mundi et centrum terre et superficiem celi quod est in corporibus simplicibus precipue: sed in mixtis habet esse per comparationem ad determinata corpora: vt vnum corpus quod absolute est graue in comparatione ad aliquod corpus est leue: et hoc quia grauitas et leuitas in mixtis non solum est mouens sursum et deorsum absolute: sed etiam diuersimode in comparatione ad determinata corpora. Et ideo lignum non nauigat in aqua: quia habeat multum de aere: sed quia in comparatione ad aquam: vbicunque sit aqua est leuius: licet absolute in comparatione ad differentias generales locorum graue dicatur. In ista autem questione fecimus prolixitatem: quia materia est physica: et multe difficultates includuntur in ea: de quibus alias teri gimus: et multas propter breuitatem obmisimus. Et quia precipue est intentio nostra circa medicinales difficultates: propter quod etiam non amplius intendimus in hac electione materia amplius prolongare sermonem.

Incipit tractatus secundus.

Utrum complexio sit substantia vel accidens: et si sit accidens quale accidens etc. Questio. iiii.

In hoc tractatu secundo intendimus ea que circa complexionem cadunt inuestigare. Et primo queritur que res sit complexio. Iam enim dixerunt aliqui complexionem esse substantiam: et sepe videtur esse modus loquendi Galeni. primo de interioribus

interioribus

Margin notes: De mobilitatibus. De ligno in aqua. Experientia.

interiorib⁹. ꝛ in lib⁹ de creticis. ꝛ in q̄plib⁹ locis: similr̄ ha
bz in tegni. tra˚ 2˚. Sed ꝑ certo illud nō itellexit Gal.
vt ex q̄plurib⁹ locis p̄t colligi: sz appellauit eā sbam: q̄r
est pncipale instr̄m forme sbalis deseruiēs ad opa exer
cēda: nec ꝯ hoc opz multū ꝑcedere in sermone. ¶ Inq̄
rēdū igr̄ ē q̄le accñs: vl̄ q̄lis q̄litas sit ꝯplexio. Scḋz em̄
Auic. p˚ pmi. ꝯplo est q̄litas q̄ ex actiōe adinuicē ꝛ paſ
siōe ꝯriar̄ q̄litatū in elr̄tis inuētaꝝ q̄rū partes ad tātā
puitatē redacte sūt vt cuiusqꝫ eaꝝ plurimū ꝯtāgat plm
alteri⁹. ¶ Cū ḡ adinuicē cōtra agūt ꝛ patiūt̄ suis v̄tuti
b⁹ accidit in eaꝝ sūma q̄litas i toto eaꝝ silr̄s q̄ est ꝯplo:
h̄ sunt verba Auic. ꝛ vlr̄ oēs declatōes n̄re ꝯclusiōis i hoc
coincidūt. ¶ Hāc aūt snīam opz necessario altero duo
rum modoꝝ itelligi. vl̄ ꝙ ipsa sit q̄litas vere ꝯposita ex
q̄tuor qualitatib⁹ elr̄toꝝ: ꝛ hoc altero duorum modoꝝ:
aut sz diuersas partes subi minimas iuxta se positas: q̄
ruz vna est calida lz in remisso gradu: ꝛ alia frida licz re
misse: ꝛ nō sūt ita remisse ꝑ admixtionē vni⁹ cū alio i eo
dē subo. sed solū q̄r in paruo gradu. ¶ Et ista opinio re
uertit̄ ad illā supra. que ipōnit̄ Auic. ꝙ elr̄ta sunt i actu
i mixto iuxta se posita de qua supi⁹ habitū est. ¶ Aut i
telligit̄ ꝙ ꝯplo sit q̄litas v̄e ꝯposita in eadē parte subi.
ita ꝙ ibi sit vna caliditas: et vna frigiditas distincte
actualiter: lz i eodem subo sint v̄e actualr̄ distincta: sic i
eodē subo sūt color odor ꝛ sapor. ¶ Et h̄ n̄ vr̄ ꝯuenient̄
dici: q̄r sic i factōe mixti v̄e fit for^a subalis ex toto diffe
rēs a formis elr̄toꝝ: ꝛ n̄ sz magis ꝛ min⁹: vt supi⁹ fuit d̄
claratū: ita ēt q̄litas ꝯpa ꝑparāa ad formā mixti ex to
to sz spēz dz differre: ꝛ eē alia ab oib⁹ q̄lita^b⁹ elr̄toꝝ: ꝛ n̄
sm. magis ꝛ min⁹: q̄d oporteret ꝯcedere sz p̄dictū mo^m:
imo ēt p̄dicta q̄litas me^a nō eēt ꝑparāa ad formā ꝑ cui⁹
iductionē cessat mot⁹ ꝛ alteratio. Ita ē expresse d̄ mēte

Duplex medium motus ꝛ forme.

Auer. 6˚. ph̄y. vbi ipē ponit 2^x me^m. vnū appellat mediū
mot⁹ q̄d solū ab extremis dr̄t sz magis ꝛ min⁹. Aliō ap
pellat mediū for^e q̄d ē ab extremis ex toto differens sm
spēm. ¶ Ali⁹ āt itellr̄s p̄sate snīe Auic. ē ꝙ ꝯplo sint q̄li
tas me^a seu ꝯposita n̄ v̄e ꝛ actualr̄: sz v̄tualr̄ ꝑꝑ ꝯueni^{ētiam}
aliq̄ quā hz cū simplr̄⁹ q̄lita^b⁹: ipa tn̄ ite i eadē pte subi
est q̄litas vna simplex: sic aliq̄ extremarū q̄litatū ex to
to sz spēz ab aliis simplr̄⁹ q̄litatib⁹ dr̄ns: siue itēse: siue
remisse itelligāt: non plus i sui eē ex illis ꝯstituta q̄ vna
simpliciū q̄litatū ex alia: siue tenendo ꝙ mixtū de nouo
possit fieri ex elr̄tis: seu nō: quē itellm̄ asserim⁹ esse veꝝ:
sicut ēt supra cū d̄ elr̄tis d̄ꝑutauim⁹ d̄ h̄ posuim⁹ vnā cō
clusiōez. ¶ Cōplo āt licz mltis modis possit diuidi: vt ꝑ
iustitiā ad pōd⁹ ꝛc. vt i q̄stiōis sequētib⁹ appebit: ad p̄ñs
tn̄ vnā ei⁹ diuisionē notam⁹: vt magis ei⁹ eēntia inotescat:
ꝛ ē ꝙ q̄dā ē ꝯplexio actualis seu formal: q̄ p̄t caliditas fri

Duplex ē cōplexio actualis ꝛ v̄tualis

giditas: siccitas hūiditas forsalr̄ appellari: d̄ q̄ p˚ occur
su iudicat sens⁹ tact⁹. Et q̄dā ē ꝯplo v̄tualis talis d̄ q̄ ex
tēse fiet sermo cū loq̄mur de me^{di}i⁹ q̄ tales i po^a d̄ nolant̄
Et reseruet̄ vsqꝫ ad illū locū. Nec p̄dictā ꝯcłonē appel
lam⁹ potētialē seu ꝙ res h̄ns sit talis i po^a. vt vult Gali.
vt ifra patebit. Queꝫ āt p̄dicta ꝯplo p̄t ꝯpatiua q̄litas
appellari. q̄d mltū erit nobis vtile i multis locis seq̄n^b⁹.
Nlo em̄ calā vl̄ frida: hūida vl̄ sicca nō dr̄ nisi respecti
ue cū vnū calefaciat: reliquū ifridet: n̄ em̄ mixtū min⁹ ca
lidū approximatū magis calō: illd̄ remittit ꝛ ifridat q̄r
i sui ꝯplone īriditatē h̄eat: ꝑꝑ q̄d illi ꝯtiet̄: cū p̄dicta cō
plexio sit vna q̄litas simplex: vt dcm̄ ē. Sz iō illd̄ ē: q̄r il
la ꝯplo min⁹ cala: n̄ ē cala vl̄ frida nisi ꝯpa^{ti}ue ꝛ re^e vni⁹ est
cala: ꝛ re^e alteri⁹ ē frida: cū ipa tota sz spēz dr̄at a cali^{te} ꝛ
fridi^{te} ꝛc. elr̄toꝝ q̄ tales ponunt̄ abso^{te} eē. Et licz ēt in h̄
sit aliq̄ ambiguitas ꝑꝑ aerē: ꝛ d̄ ol alio q̄d i sui dispōne
poneret̄ re^e alteri⁹ cōtrr̄. n. ponit̄ ꝙ aer i nāli ꝑ dispōne ē
calid⁹: ꝛ n̄ sic ignis: ei⁹ tn̄ calor n̄ ē remiss⁹ ꝑ admixtionē
frigori̇s cū sit q̄litas simplex n̄ ꝯpo^{si}^a: sz io^m remissa ē q̄r
nō sic itēsi grad⁹. ¶ Tūc igr̄ ē du^m si approximet̄ minus
calz tali maiori q̄d faciat min⁹ calz: q̄r si solū patit̄: tunc
agēs nāle i ꝯpēdo n̄ repatet̄: nec patiēs reageret. Silr̄
ēt tūc aer ꝯuertēs ad se ignē ageret sola hūiditate: ꝛ ꝑ
ꝯñs q̄reret̄ a q̄ corrūperet̄ ꝑ se calor ignis ¶ Si āt dica
tur ꝙ tale min⁹ calz agat i mai⁹: tūc aut illd̄ agēdo: i ca
lore itēdit illd̄: ꝛ h̄ n̄: q̄r cū passuz h̄eat q̄litatē silez illi: ꝛ
plus n̄ poterit i illo p̄dictā q̄litatē augere. Nec p̄t dici ꝙ
a zat i ipz remittēdo: q̄r cū agēs n̄ h̄eat i semisi calorē q̄c
q̄ iponet i passo erit calor: sz q̄n solus calor absqꝫ admi
xtiōe alic⁹ friditatꝫ actual vl̄ v̄tual ponit̄ i aliq̄ q̄tūcun
ꝙ calō augeat̄ i illo calor: ꝛ n̄ minuit̄: sic ē n̄ oēs ḡdus cali
tatis sint i se eq̄les nisi du^m ꝙ licz vn⁹ ḡdus sit in calore
remissior q̄ trea sit: n̄ tn̄ illd̄ min⁹ ponat̄ supra trea i eo
dē subo h̄ebit plꝰ ꝛ itēsiorē calorē: q̄r h̄ebit 4^{or} ḡd⁹: ꝛ tu

Quō i caliditate Remissior q̄ ignis dicatur.

circa hāc diffi^{cultatem} ꝯsidera: q̄r ꝑlōgarem⁹ nimis smonez.
¶ Predicta āt ꝯplo forsal calā n̄ repit̄ i aliq̄ re. s. mixta
ꝛ h̄ dico n̄ alterata: nisi i aīalib⁹ ꝛ h̄ ē absqꝫ du⁹ sensualr̄
repitū. De plātis āt licz viuāt du^m ē an i eis sit calz actua
le seu forsale: sic i aīalib⁹: ꝛ licz absqꝫ ꝯpōne min⁹. Nō. n.

Utrum in plantis sit calidus actualr̄.

p̄t hō tn̄ ꝑ aliq̄ euidētē rōnē iuestigare seu appertā h̄re
nisi sumāt̄ q̄dā ꝑpōnes ex ꝯsuetudie q̄dā ꝯcesse ꝙ vita
stat cū actuali calore: ꝛ ꝙ attractio nutrimēti fiat a calo
re actuali q̄ i plātis ꝑ certo n̄ h̄nt euidē^{tiam}. ¶ Qd̄ āt cō
plexio alia q̄ dr̄ v̄tualis talis sit q̄litas ꝯpa^{ti}^a: nec ē tal vl̄
tal dicēda: nisi ꝯpōne ad h̄ absqꝫ hesitatiōe aliq̄ claꝝ ē:
ꝛ sic pz q̄lis q̄litas est ꝯplo: put oia mixta circuit. ¶ Sz
his ānectis: an p̄dcā mixti q̄litas sit vna vl̄ plꝰs: ꝛ dicūt
cōiter ꝙ ē 2^r vna q̄ ē me^m iter calz ꝛ fridū alia iter hūidū
ꝛ siccū nā iter extrema diuersoꝝ geneꝝ oz eē me^m ge
nerū: dicant tn̄ ꝙ he due ꝯplexiones h̄nt aliquē modū
vnitatis: q̄r ꝯplexio que est mediū iter actiuas q̄litates
est: sicut p̄n^m formale ꝑfectiuū ꝯplonis que est mediū in
ter qualitates passiuas q̄d pluries repetit Auerroys 2˚
colliget. ¶ Ista dicta maxime h̄rent locū tenēdo ꝙ cō
plexio sit qualitas ex p̄mis q̄litatib⁹ cōstituta: sz sequen
do p̄ncipia iaz dicta: ꝙ ꝯplexio sit vna qualitas: ita sim
plex: sicut q̄libz illaꝝ: nec ex illis aliquo modo cōstituta
sz extra talis solum cōparatiue: nō cōcluderet̄ ꝑ illa di
cta quin vna qualitas sit q̄ possit ꝯpatiue ad diuersa po
ni: caliditas friditas: siccitas ꝛ humiditas: nec tūc erūt
due q̄litates: ꝛ videt̄ aliqualr̄ fuisse de intētiōe Gal. in
6˚ de accñti. Et iō adducimus vnā aliā rōnem appent⁹
ꝑbantē predictā mixti cōplexionē eē duplicem: nā mi
xtum aliq̄d potest fieri hūidius vel siccius q̄ esset primo
ipo nō facto calidior vl̄ frigidior i ergo ꝯplexio seu qua
litas q̄ ꝯpatiue dr̄ humida vel sicca: nō est ꝯplexio que
ꝯparatiue dicit̄ calida vel frida: añs est claꝝ: naz repit̄
mixtū calidū ꝛ humidū: ꝛ aliud calm̄ ꝛ siccū: ꝛ ambo in
calore poterūt eē equalia si igr̄ predicta mixta approxi
mētur nō alterabūt se sm calidū: sed sm hūiduz vel sic
cum ꝯñs videt̄ clars: q̄r cum aliqua res corrūpitur alia
non mutata ille res sunt diuerse: ideo credimus conclu
sionem p̄dictā veriorem esse ꝯtia. s. ꝙ talis p̄dicta mixti
qualitas sit duplex ꝛ licz etiā si ꝯsideras aliquis eēt mo
dus p̄dictum argumētuz euitādi ex quo em̄ predicte
qualitas nō est talis nisi cōparatiue iaz in ea multiplici
ter trāsmutata pōt vna cōparatio variari reliq̄ reserua
ta: ꝛ tu circa hoc ꝯsidera q̄r q̄dcūqꝫ vis pōt sustētari.

¶ Utrum sit possibile esse complexionem equalem ad
pondus. Questio. v.

SEcundo querit̄. An sit possibile eē cōplexio
neꝫ equalē ad pōdus. ¶ Et est in hoc quesi
to rn̄sio cōtra plurium doctoruꝫ que ꝑ certo
initītur menti. Auerroys in plurib⁹ locis vt
apparebit. Et est ꝙ nullo mō potest eē eque
le ad pōdus: nec i quo elemēta sint equata quo ad quā
titatem: nec quo ad qualitates que sunt p̄n^m motus lo
calis: nec quo ad eas que sunt p̄^m motus alterationis.
¶ Primū pz q̄r tūc vnum elemētū: vt ignis ex toto vin
ceret ꝛ corrūperet alia: cū mlto plus sit actiui⁹: ꝛ ꝑ ꝯñs
ex eis nō posset mixtum fieri: nec aliquo tp̄e perdurare.
¶ Scḋo ꝑbat̄ q̄r tunc predictū mixtū nō plus haberet
vnū locū q̄ aliū: nec plus in vno q̄esceret q̄ i alio. ꝛ simi
liter de motu: sed ad oēm equalr̄ moueret̄: ꝛ equalr̄ quie
sceret: vel ad nullū: q̄d videt̄ de nāli corpore absurdum.
¶ Tertiū pz primo q̄r natura nihil facit frustra: sz pre
dictum mixtū ad nullū finē esset ordinatū: cum sibi nul
la operatio esset debita. ¶ Et confirmat̄: q̄r ex duobus
cōtrariis nō pōt fieri tertium: cum vnū alteri ꝯñari nō
possit: si igit̄ predicte agūt aut se corrūpūt totalr̄ aut q̄d
libz remanebit in actu: si. n. ex eis vnū dz fieri opz vnuz
respectu alterius tenere locum forme: ꝛ aliud locū mārie
ꝛ vnū alteri aliqualr̄ ꝯñari: ita vult p̄bus: ꝛ est intentio
Auerroys 2˚ colliḡ ꝛ primo cantice ꝛ 2˚ de gñatione: vbi
cūqꝫ videt̄ de illa mā loqui: ex hoc em̄ negat eq̄le ad pō
dus ex equatis elemētis fieri posse. ¶ Sz cōtra h̄ istāt:
q̄r nō ꝯtingit transire de extremo ad extremū nisi ꝑ me
dium: sz cōtingit sūme frigidū trāsmutari ad calidū in

ſimo ergo aliq̄ñ ibi erit pũctuale mediũ. ¶ Similr̄ po
teſt ꝑmiſceri aqua ferueñtiſſima aque frigidiſſime: vt cum
niue ⁊ ex eis fiet mediũ pũctuale. ¶ Et ↄfirmaᷓ. ↄtigit
eñi mixtũ a ꝓdominio hũidũ per paulatinã exiccatõem
trãſire ad dñium ſicci: ⁊ ſimilr̄ mixtũ a pdñio calidum
paulatine infrigidari ⁊ trãſire ad dñiũ frigidi ſup eq̄le
ad pondus: vt cũ corpus moritur: vel ſi corrũpiᷓ mixtuꝫ
calm̄ ⁊ infrigidatur: ꝗ aliq̄ñ in predicta alteratiõe humi
duꝫ nõ ſupabit ſiccuꝫ: nec calidũ frigidũ: et per ↄñs erit
ibi equalitas põderis. ¶ Et ↄfirmatur. vbi eſt dare ma
gis et minus ibi eſt dare medium: ſed eſt dare mixtum
in quo ſuperabundat calidum ſupra frigidum: et ali-
quod in quo frigidum ſuperabũdat ſupra calidũ. ꝗ erit
aliqđ in quo predicta erũt equata: ⁊ multas alias leuio
res adducũt inſtãtias quas dimittimus ¶ Ad primuꝫ
reſpõdent ꝙ illud mediũ per qđ tranſiᷓ nõ eſt medium
qđ ſit vere mixtum ſeu ↄpoſitum ex duob⁹ cõtrarijs: vt
quãdo de aqua fit ignis ſed soluꝫ eſt mediũ: q̄ꝛ in eodeꝫ
ſubõ ſunt due q̄litates diſticte in actu remiſſe: ⁊ ħ ſi cõ-
traria ꝑmiſceantur in eodẽ ſubõ. tale autẽ de quo queri
mus eſt mediũ vnũ vere ſm̄ formam ideo ſi in illo me-
dio ꝓmo ſiſteret motus et remoueretᷓ agens ex toto ſub
iectuꝫ reuerteretᷓ ad ſuã nãm: illud aũt mediuꝫ nõ ẽ cõ-
plexio. Si aũt teneatur ↄ̃ria in eodeꝫ ſubiecto ꝑmiſceri
nõ poſſe clarior eſt reſpõſio. ¶ Cõciliator dat aliam re-
ſpõſionẽ ꝙ nõ opꝫ cum ſit trãſitus de extremo ad extre-
muꝫ vt fiat per mediuꝫ ſm̄ Ariſtotelẽ. Nã dicit ipſe trãſ
mutabile tã diu remanet ſub forma abijciẽda quouſq̄
in ipꝫ introducatur noua forma quã ↄſequitur ↄplexio
alia ꝓma re corrupta nõ oꝫ illud fieri ꝑ formas itermes
dias. ¶ Aliter ẽt ſoluit ꝙ ſi fit trãſitus de vna ↄplexiõe
extrema calida ⁊ hũida ad frigidã ⁊ ſiccã nõ fit trãſitus
per mediã: ita ꝙ illa media in aliquo tp̄e ſubſiſtat ⁊ ꝓue
niat ad mediã ſubſiſtentem. ¶ Et ita etiã alij ſcđam in
ſtãtiam ſoluant ꝙ illud tale mediũ pũctuale nõ erit: niſi
pro vno ſolo inſtãti: cũ ille motus ſit ↄtinuus: ⁊ iđ non
dꝫ ꝓprie dici corpus illud eẽ vere mediũ tale: cũ motus
denominetur talis a termino ad quẽ ceſſat motus. Et ſi
dicaᷓ iſtat negat illud eẽ poſſibile cũ ille motus ſit cõ-
tinuus: cuius termin⁹ eſt incineratio ⁊ exiccatio q̄ i nul-
lo inſtãti quieſcere põt. ¶ Ad aliã obiectionẽ r̄ndẽt. vbi
eſt dare magis ⁊ minus ibi eſt dare eq̄le ⁊ mediũ. Uex
eſt: ſed nõ q̄libꝫ mediũ niſi ſm̄ imaginatiõeꝫ: ſed ſoluꝫ
eſt dare mediũ poſſibile eẽ: tale ãt eſt ſolũ equale ad iu-
ſtitiã. ¶ Aliter ẽt dicunt ꝙ vbi eſt dare magis ⁊c. Uex
eſt eiuſdẽ generis mõ ineq̄le mixtũ poẽ inueniri nõ eſt in
eq̄le: qđ dr̄ equalis põderis: q̄ꝛ tale eſt impoẽ: ſic illđ
ſed ineq̄le re⁹ eq̄lia ad iuſtitiam eſt dare: ⁊ ita eſt eq̄le ad
iuſtitiã. Iſta ſunt q̄ loquunᷓ in hoc q̄ſito. ¶ Nobis ãt vr̄

Opinio thome ꝙ deᷓ equale ad pondus.

aliť eſſe credenduꝫ: ⁊ ad pñs gratia breuitatis nõ loq̄mur
de equalitate in mixto q̄tuꝫ ad qualitates que ſunt ꝓn̄ᵐ
motus localis: vt ſit repire mixtuꝫ qđ pũctualr̄ ſit tãtuꝫ
graue q̄tuꝫ leue: in hoc eñi habem⁹ nouas fantaſias cre
dimus eñi terrã mixto grauiorẽ eſſe q̄ ignis ſit leuis: ẽt
forte aqua eſt grauior q̄ ignis ſit leuis vt igiᷓ ꝓlõgatio
nõ ſit nimia de hoc ad ꝓſens dimittatur: ſolũ loquendo
de ↄplõne eq̄li ad pondus quo ad q̄litates que ſunt ꝓn̄ᵐ
motus alterationis in quo ponimus ↄ⁹ nem affirmatiuã:
ſcꝫ predictũ eq̄le ad põdus eſſe poẽ reperiri: qđ quideꝫ
nõ debet dici plus calm̄ q̄ fridũ ⁊ reaſſumo ꝓmo rõneꝫ
ſupra factã. Nulli dubium ꝙ apud eos in hõie abundat
plus calm̄ ꝙ frigidũ ⁊ ꝙ in ꝓdicto ſubõ põt calitas pau
latine corrũpi in tñ ꝙ fridũ erit plus calido ⁊ ſemp loq̄-
mur de ↄplõne mixti que vere eſt mediũ ſm̄ formã: igiᷓ
neceſſariũ in ꝓdicto motu calm̄ nõ abũdat ſupra fridũ:
nec eↄ⁹. Siſr ſepũ a predñio eſt hũidũ ⁊ paulatine exic
catũ cũ cõburitur nõ ſoluꝫ ꝑ reſolõneꝫ: ſꝫ ẽt ꝑ q̄litatem i
tñ ꝙ fit cinis: clarũ eſt ꝙ ꝓdictus cinis eſt plus ſiccus q̄
hũidus: ⁊ ꝙ eſt mixtuꝫ ⁊ nõ eleñtuꝫ purũ: ⁊ per ↄñs cõplõ
natum ⁊ qđ non erat in actu in ipſo tp̄o ergo oportuit
in aliquo inſtãti inꝫ p̄terito motu humidũ adeq̄tuꝫ fuiſ-
ſe ſicco. ¶ Sed huic ab aliquib⁹ r̄ndeᷓ ꝙ in omni mixto
caliduꝫ ſuperabundat frigido ⁊ hũiduꝫ ſicco. Sed ſi ap
paret nobis frigidũ ⁊ ſiccuꝫ plus hoc eſt: q̄ꝛ ſunt min⁹ ca
lida ⁊ minus hũida nobis ¶ Pro certo iſtud dcm̄ eſt ad
placitum ⁊ negãt ſenſum: ita etiã põt dici aqua eſt plus
calẽ q̄ frigida ſed q̄ꝛ eſt minus calẽ nobis. ideo iudica-
mus eã frigidã nec vnq̄ poterim⁹ illud aliq̄ via induce

re tanq̄ verũ. ¶ 2⁹ põt dici ſi aliqđ ſic alteraᷓ q̄litas que
inducitur nõ cõſtituit vnũ mediuꝫ cuꝫ qualitate preexñ
te ⁊ ideo nõ ſit ibi plus vnum medium ſm̄ formã q̄ qñ
aqua trãſmutatur ad ignem. ¶ Iſtud nõ valet q̄ꝛ ſi ali-
qđ mixtum debet trãſmutari in aliud mixtũ contrarie
cõplõnis verbi gr̄a calidum in frigidum licet friditas q̄
induciᷓ nõ faciat vnuꝫ cum qualitate preexñti: illa tamẽ
cõplõ calida paulatine in ſui eſſe remittiᷓ continue per
manens cõplõ ergo cuꝫ tñ remittiᷓ ꝙ tota ſuperabun-
dantia calidi ſupra frigidum remoueᷓ ⁊ ẽt vltra claruꝫ
eſt ꝙ ad tale medium peruenitᷓ. ¶ Aliter dr̄ vt dcm̄ eſt ꝙ
illud ſolum erit ꝑ vno inſtanti iſtud non valet quia in
quocũq̄ inſtãti põt motus terlari. 2⁹ q̄ꝛ cui repugnat eẽ
⁊ eſt impoſſibile eſſe repugnat ꝑ omni menſura. Si igi
tur ex natura mixtionis vt ipſi deducũt impoſſibile eſt
eſſe equale ad pondus impoẽ erit ipm̄ pro quacũq̄ mẽ
ſura eſſe. ¶ Aliter dr̄ ſm̄ ſolõnem dictã ſuperius a Cõ-
ciliatore quã directe in illo ar⁹ ponit: ꝙ ſi mixtuꝫ aliqđ
eſt ↄplõnis calide ⁊ dꝫ verti ad fridã cõplõneꝫ ꝙ p⁹ pau
latine corrumpitur predicta cõplõ calẽ deinde in in-
ſtanti introduciᷓ alia ↄplõ frida ita ꝙ ſub nullo inſtãti
fuit ſub ↄplõne media ſꝫ fuit ſub ↄplõne frigida q̄ in il
lo inſtãti eſt introducta. ¶ Et poſſet ad hãc ſolõnẽ ad-
di ꝙ anteq̄ ꝓdicta ↄplõ calida veniat per corruptioneꝫ
ad meᵐ ꝑꝑ corruptioneꝫ forme quã ꝓdcã ſeq̄ᷓ cõplõ cor
rumpitur ipſa ⁊ etiã in inſtãti itroduciᷓ ipſa cõplõ frida
cũ noua forma nõ. eñi forma mixti ſiat cuꝫ quocũq̄ dñio
vnius qualitatis ſuper aliã. ¶ Sed illud nõ appereᷓ ve
rum q̄ꝛ tunc cõplõ in fieri nõ antecederet formã quã ſe
quitur ⁊ per ↄñs introduceretᷓ forma naturalis ſine diſ-
põne preparãte ad eã. Et ſi cõſideras predicta ſolõ poſ
ſet ſuſtentari. ¶ Amplius cõfirmaᷓ predicta ſolõ ſupra
poſita q̄ꝛ apud eos mixtuꝫ põt fieri ex eleñtis. tunc arguiᷓ

Argᵐ qđ ab equalibus ꝓuenit actio.

eleñta ↄ̃ria equata in ꝟtutib⁹ pñt adinuicẽ agere ⁊ pati.
ergo ex eis equatis põt fieri mixtũ: ⁊ tale erit equale ad
põdus añs ꝓbaᷓ q̄ꝛ min⁹ põt agere in maius remittẽdũ
vt min⁹ calidũ in magis calidũ: ſilr̄ paruũ fridũ in ma-
gnum calidũ: ita cõiter ↄcedũt ergo mĩo fortius ↄ̃riũ
equatũ põt in illud agere corrũpendo: cuꝫ ſit mĩo for-
tioris ꝟtutꝫ ↄñs ꝓbaᷓ q̄ꝛ ſi ex eleñtis fit mixtuꝫ nulli duᵐ
ꝙ nõ ex eis ſolũ abſq̄ alio agẽte fit mixtum: cũ tũc ali-
quid ageret in aliquo inſtãti in quo nõ eẽt ens: vt clare
fuit oſtenſum in q̄õne ſupra de eleñtis. Silr̄ ẽt eleñtuꝫ poẽ
tius remaneret icorruptũ: ⁊ ſic mixtio nõ fieret ex olb⁹.
req̄rit igiᷓ aliud agens vt corpus ſuperceleſte vel aliud
mixtũ: ſed ita põt predictũ agens eleñta adinuicem agen
tia ⁊ patientia eq̄ta ad mĩma diuiſa in mixtum cõuerte
re: ſicut cũ ſunt ineq̄lia: olá eñi alia ponunᷓ eẽ paria im-
mo meli⁹: magꝫ eñi iuuamẽtũ hꝫ cũ equalr̄ ſe corrũpũt
q̄ ſi vnũ potenti⁹ reliquo remaneret: cũ nõ tñ ſit victũꝛ
per quã victoriam tendit ad corruptioneꝫ. ¶ Et confir
matur ꝓdicta ↄ⁹ illud nõ eſt impoẽ eſſe nãlr̄: qđ nãliter
nullaꝫ repugnantiam includit ſed ſic eſt ſi ponaᷓ ꝓdcm̄
equale ergo ⁊c. Et ꝓbaᷓ minor q̄ꝛ q̄litercũq̄ ſm̄ eos ex
trema ponunᷓ in medio eẽ ſiue eſſentialr̄ ſiue remiſſa ſi
ue ſolũ virtualiter non plus adinuicẽ repugnat eſſe in
gradu equali q̄ inequali: minus enim ⁊ in minori tem-
pore eſſet in eodẽ ſubõ vnus gradus frigoris cũ duob⁹
caloris q̄ cũ vno caloris: cum omni mõ plus diſtet ab il
lo in alio. Cõtraria aũt q̄to plus ſe diſtant tanto plus
adinuicẽ ſũt repugnãtia. Cõtraria aũt q̄ plus ſe diſtãt
q̄to eñi aliqua plus ↄ̃ria tãto adinuicẽ magis repugnã
tia: ⁊ tanto min⁹ poẽ fieri vnũ. ¶ Et cõfirmaᷓ mixtio
nõ fit ex eleñtis nec ↄplõ ex ꝓmis q̄litatib⁹ ſed eſt q̄litas
ex toto ſm̄ ſpẽm dr̄ñs ab illis ita ſimplex: ſicut q̄lꝫ illa-
rum vt ex queſitis ſuperioribus iaꝫ patuit. Igiᷓ ſicut ex
ꝓdictis q̄litatib⁹ eſt repire aliquã magis ↄuenientẽ cũ
vno extremoꝝ: aliquã cũ alio ſilr̄ erit reperire aliquam
ab vtroq̄ equalr̄ diſtantẽ cum olá illa ſint eiuſdẽ gene
ris ⁊ perfectuꝫ nõ min⁹ hꝫ eſſe iperfecto. ¶ Amplı⁹ cũ
mixtuꝫ plus diſtẽperaᷓ verſus nãm vnius eleñti: tãto plus
accedit ſimplici ⁊ a mixtione remouetur ergo cum plus
ab olb⁹ recedet i eo erit magis mixti rõ reſeruata: ergo
⁊ per ↄñs ꝑfectio ¶ Et attende circa hoc vnũ multum
vtile huic queſito ⁊ multis ſequẽtib⁹ ꝙ lꝫ aliqđ mixtuꝫ
vel aliqua ↄplõ eſſet pũctualr̄ equale alteri q̄tũ ad hoc
qđ eſt eſſe calidũ fridũ ſiccũ vel humidũ. Nõ tñ ꝑꝑ hoc
ſunt in alijs eq̄lia: imo pñt hr̄e opatões valde diuerſas

z vnum esse reliquo multo pfectius pp ↄplexionē:vt iā dictū est esse ex toto specie drītē ab illis nec in alio sic. Nec ex illis aliquo mō esse cōfractaȝ:que tñ nō pōt illarum noie cōparatiue denoiari ex illis aliquo mō eē cōstatam que pōt illaꝝ noie denoiari cōparatiue p modū iam dcm̄. ¶ Ex qbus iaȝ appet q̄ plā pñt eē talia equalia ad pōdus:que tñ in eaꝝ oponib⁹ erūt valde diuersa vnū multo perfecti⁹ altero. ¶ Que aūt supi⁹ fm aliam opionē inducunt nō ↄcludunt. Cū eñ pmo dr nā nihil facit frustra ↄcedat. Et cū dr q̄ pdictū mixtū ad nullū finē esset ordinatuȝ cū sibi nulla opatio esset debita:illud negat. pmo eñ pōt hr̄e opōnea que non pcedūt ab eo inqt̄ū calidū vel fridū sed inqt̄ū hȝ talem qualitatē ab illis specie drn̄teȝ multe eñ sunt tales opōnes:habebit ēt opōnes que ab eo inqt̄ū calm fridū siccū vel humidū pñt pcedere:poterit eñ calefacere oē qd̄ est frigidius eo.ēt ifrigidare calidi⁹ eo nisi ex alio eēt repugnātia. Qd̄ sic pbo illud qd̄ est calm a pdn̄o approximatū calidior ipm remittit z ifrigidat:vt pȝ p Ga.de vrina calida approximata hoi calefacto interi⁹ q̄ multo fortius euȝ remittet z ifrigidabit eū siūd qd̄ nō est calm:sȝ temperatū. Et ppōnes iste sunt clare ex termis. ¶ Ad aliud qd̄ adducūt iā ex supiorib⁹ pȝ rn̄sio p⁹ qr cōplō nec mixtuȝ fit ex eltis nec ex pmis q̄litatib⁹ plus q̄ fiat ex mixto alio:sȝ est q̄litas iā pluries dcā que ponit tm̄ distare ab vno extremoꝝ q̄tuȝ ab alio. Silr ēt posito q̄ fieret per modū p quē vr̄ imagiari rō nō ↄcludit:pp illud qd̄ supi⁹ dcm̄ est tenēdo.n.q̄ ↄrla eq̄ta pñt agere:z ex eis ēt pōt fieri:immo meli⁹ vt ostēsuȝ est:q̄ ex ineq̄lib⁹ ↄrijs zc.

¶ Utrū iter oia entia vniuersi hūana ↄplō magȝ appropinquet eq̄li ad pondus:z temperatus homo inter oēs homines illi magis appropinquet. Qō.vi.

Tertio querit an inter oia entia vniuersi humana ↄplō magis appropinquet equalitati ad pōdus:z tēperat⁹ hō inter oēs hoies illi magis appropinquet. ¶ In hoc iam multi mita loquuti sunt. Et ille Gentilis de fulgineo tam longe q̄ legentib⁹ maximū ingerit anstoma. Et eius dicta breuiter perquirem⁹. Primo enim vult q̄ omne mixtuȝ a pdn̄o sit calm z humidū:z si nō pōt tolerari de oibus:faltē dicit de perfectis:qr de imperfectis sunt multa vt entia metheorologica de qb⁹ nō est fmo: sed de mixtis que funt per moduȝ digōnis z p̄e cōmixtionis:vt aialia:z plante:z mineralia:z maxime iste fermo est verus de pfectiorib⁹ vt de aialib⁹. Hoc ipse probat pmo per Auer.5⁰ colliget.ca⁰ de cognitiōe medicinarū z ciboꝝ. Et silr in cōmēto.de causis lōgitudis z breuitatis vite. ¶ Probat ēt ratiōe p⁰ ex vii pn⁰ pducēte mixta cū totū celum habeat pducere per motū z lumē z talia hn̄t calorē inducere:vt pȝ 2⁰ celi. ¶ 2⁰ pbat hoc ex agente pticulari q̄ calidū est.nam oia mixta pducūtur a quodā calore tempato ex calore ignis stellarum z planetaꝝ:ita vult Auer.12.metaph.cōm.44.z 2⁰.de generatiōe.hoc idē q̄ agēs pticulare sit calidū:z q̄ ignis in mixtiōe vincat:vult Auerroys 4⁰ methau. ¶ Et cōfirmat qr mēbra nō pñt vniri nisi commisceant z agant: sed calidū est cōmiscēs z nō frigidū:imo frigidū imobilitat cū ergo agens a pdn̄o sit calidū effectus silr erit. ¶ Et cōfirmat qr mixtū pfectū fit per viā digōnis:sed digestio fit calido:vt 4⁰ methau.cum incrudatio fiat a frido. ¶ Et cōfirmat de plātis z aialib⁹ qr vnaqueq̄ forma cōiungit in subo sibi debito:sed calor est ppriuȝ instrm aie:vt in de morte z vita z 2⁰ de aia. ¶ Et cōfirmat qr forme idigenti exire ad actū per modos mixtos actionū ↄuenienti⁹ est instrm inter oēs q̄litates magis actiuū siue motiuū:sed talis forma est aia z talis q̄litas est caliditas:vt de se clarū est. ¶ Ex his oib⁹ claꝝ est q̄ oē mixtū saltem perfectū:vt plante z aialia a pdn̄o sūt calide. Aliter effectus per se pduct⁹ ab aliquo agente p se hr̄et formā ↄrlā agenti:z sic nō esset passum assimilatum agenti ipm vincēti. Silr hr̄et predictā q̄litateȝ z a nullo hr̄et cum nihil se ipm moueat ad esse:q̄ ambo sunt absurda:z sicut dcm̄ est in omni mixto pfecto eē dn̄ium caliditatis:ita etiā ibi esse dn̄iuȝ hūiditatis: cū digō sit passio hūidi:vt clare Auer.dicit 2⁰ colligȝ ca⁰ p⁹ ¶ Isto pn⁰ habito rn̄det ad qōnē pmisso multis interrogationibus quas ab eo potes videre:z iam fuit ēt opio antiqua dini q̄ in cōplexione eq̄li ad pōdus z in cōplexione eq̄li ad iustitiā est tria cōsiderare vnū est distantia:z ppinquitas mixtoꝝ extremoꝝ:z medioꝝ in quadā recta linea imaginata oia illa ordinate situando:z fm hāc cōsideratione cōplō hois nō erit oibus aliis ppinquior tēperate ad pondus nec inter hoies tēperat⁹ est illi aliis ppinquior:z fm iam inducta qdlibȝ mixtū pfectum declinat ab equali ad pōdus p excessum calidi supra frigidū z humidi supra siccū.ergo mixtū qd̄ i hoc min⁹ abundat tempato hoie plus ei appropinq̄bit:talis aūt est melācolicus in frido z sicco.colericus in calo.aīs. in sicco. flegmatic⁹ in frido.q̄ ille inter oēs hoies magis appropinquabit qui in illis duob⁹ vel in vno minus recedet. ¶ 2ᵐ qd̄ in predictis eēt ↄsiderare est vtrūq̄ considerare fm q̄ mediū est z fm.hoc cōplō hūana magis complōni equali ad pōdus appropinquat oib⁹ aliis z inter oēs homines hō magis tēperatus illi magis appropinquat nā sicut equale ad pōdus inter sua extrema est magis mediū omni alio:ita cōplō hūana iter oia mixta est magis mediū omni alia ↄplōne:z iter extremitates hūane cōplexionis tēperat⁹ obtinet magis mediū. Et per hāc similitudinē hō inter oia mixta plus appropinquat et inter hoies hō tēperatus. Et fm hūc modū est mēs auctorum dicētiū sniam supradictā ¶ Aliud qd̄ in predictis ↄplōnib⁹ est ↄsiderare est finis qui est opatio vel illius pductio z fm hoc ↄplō hūana inter oēs cōplōnes magis distat z tēperatus hō inter oēs hoies. ¶ Et rō est qr cōplexio equalis ad pōdus excludit oēm opōnē z oēm finem ergo illa plus ab ea distat que maxime ad finē ordinat z ad finē perfectiorem:sed sic se hȝ humana ↄplō inter oia mixta:z tēperatus inter oēs hoies:vt de se notum est ergo pdicto mō plus distabit ab equali ad pondus. Et silr iudicandū est de partib⁹ hois:sicut de hoie dictū est. ¶ Hec vr̄ expresse fuisse mēs Auic.in cap⁰ de cōplexionib⁹:cū dixit:q̄ cōplexio eq̄lis ad pōdus ipossibile est repiri aliquo mō q̄nto magis vt sit hois cōplexio aut mēbri:quasi dicat nullo mō.zi hoc ↄsistit tota sua oplōlȝ ipse multiplr z supflue ptelet sermones suos ↄ̄ illaȝ opinionē sunt rōnes opinionis sequentis.

Opio gētilis q̄ ēt mixtū pfectum sit a dn̄io calidū et humidum.

De hois duplici ↄplexione.

¶ Alia est in hoc opio Dini:z ēt antonii fm magnā ptē sed Dinus magis specificat z declarat:que est q̄ de duplici hois ↄplexiōe possumus loqui vn⁹ est modus ↄplexionis in ipso qui resultat ex aggregatiōe mēbroꝝ pncipalium que sunt pncipalia i esse cōseruatiōis indiuidui z maxime est in ipso attēdere moduȝ qui cōsistit ex his que in ipso sunt cā vite:sicut est cor z spūs: z fm hūc modū hō non magis appropinquat oib⁹ aliis aialib⁹ z mixtis:nec tēperatus hō iter oēs hoies:imo est aial calidi⁹ quolȝ alio aiali:vt vult pħs in de morte z pmo de partibus:qd̄ pȝ pmo cū iter oia aialia hō hēat figurā erectā. Iterum ēt cuȝ cerebrū fuerit ad tēperandā caliditatem cordis:z hō habeat inter cetera cerebrū pportiōalr maius:fuit signū q̄ erat in corde calidi⁹:ēt cuȝ hō inter cetera plures habeat opōnes vite q̄ fiunt per calidū z humidū:cū mora cōsistat frigido z sicco:plus habuit de calido vn̄ ex hoc aiai plus habuit de calo plantis.hō ergo q̄tū ad moduȝ ↄplexiōis per quem stāt opōnes vite hȝ plus de calido q̄ aliqd̄ aliud aial z hoc q̄tū ad actualitatē z q̄titatē caloris respectu sue molis nō aūt q̄litatiue seu intēsiue z q̄tū ad acuitatē caloris:cū multa animalia calidū hēant acuti⁹ z magis adustiuū. ¶ Alium aūt modum ↄplexiōis est in hoie ↄsiderare qui resultat ex aggregatiōe oium mēbroꝝ.s.calidi frigidi sicci z humidi:nō q̄ ista sit vna ↄplexio ex refractione illaꝝ:sicut est ↄplexio vnius cōsimilis mēbri:sed ex quadā cōparatione z aggregatiōe olum mēbroꝝ adinuicē in hitudie totius:z fm hūc modū ↄplexiōis hō magis appropinq̄t equali ad pōdus q̄ aliqd̄ aliud aial seu mixtū.z silr temperatus inter oēs hoies:z iste modus ↄplōnis nō ē vn⁹ modus determinate ↄplōnis hois tēperati:sȝ ē ↄplexio ad pōdus circuens:ita q̄ in ipsa aliqñ vincit calȝ aliqñ frigidū aliqñ hūidū aliqñ siccū. Et sic ēt extrema hūane ↄplexiōis vndcūq̄ eq̄le circuūt ad pōdus. ¶ Quam ↄ⁹ nē.s.q̄ hō plus appropinquet z q̄ hō tēpat⁹: tȝ ēt Cōciliator dr̄a 20ᵃ.z ponit ēt ↄplōnē hūanā in sui diuersitate circuire eq̄le ad pōdus:z iȝ diuersimode hāc imaginet circuitiōeȝ:vt pȝ inspiciēti ei⁹ dicta z exēplareȝ figurā quā de hoc ↄstituit. ¶ Istā ↄ⁹ neȝ sic pbāt p⁰ qr hō inter cetera aialia est melioris sensus tact⁹:vt p̄ 2⁰ de

ala.ſ; orgaᵐ vniuſcuiuſq; ſenſus dꝫ eſſe denudatū a ſuo
ſenſibili vel totalr̄ vel ab excellētiis ꝙ̄to plus poꝭ eſt.
Organū ergo tact⁹ melius oi alio ab excellētiis erit re
motū:ꝛ per ꝯñs abſolute tēperato ꝓpinquus. ¶ Et con
firmat̄.nā Auic 6ᵒ.de nālib⁹ ponit.ꝙ ꝯrietas eſt ꝓhibi
tiua alatiōis ꝛ vite ꝛ ꝯmixtio ꝛ adeq̄tio faciunt ad reci-
piendum vitā. Illud ergo qꝺ modū hꝫ nobilioꝛem vite
magis hēbit cōplexionē a b excellētiis extremarū quali
tatū eꝛtoꝝ recedētē:qꝺ eſt ꝓpoᵐ. Hoc idē Auic.aſſerit
in pꝛimo de virib⁹ coꝛdis.2ᵒ.caᵒ. ¶ Et cōfirmat̄.qꝛ me-
diū eſt illud qꝺ plus diſtat ab extremis ꝙ̄ aliqꝺ aliud.
hoc eñ potiſſima ꝛ veriſſima eſt rō medii:ſicut pꝫ de cē-
tro circuli:ꝛ ideo mediū propiſſimū inter extrema con
ſiſtit in quadaꝫ rōne indiuiduali. Cū ergo nullū mixtū
nec aliqꝺ alal ſit tm̄ a naturis eꝛtoꝝ recedēs ꝙ̄tū hō et
inter hoīes tēperatus ꝓpter eius ꝑfectionē:oꝫ ipm ꝓ-
pinquius eſſe medio veriſſimo ſi dat̄ aliquo mō de fa
cto repabile inter entia vniuerſi. He ſunt fortioꝛes rō-
nes quibus ꝑdicti firmāt ſuā opinionē:lꝫ cōciliatoꝛ ali
quas alias multū leues adducat. ¶ Et dicit Dinus ꝙ
ſicut hō magis appꝛopinquat:ſic inter oia membꝛa coꝛ
poꝛis cutis eſt ꝓpinquioꝛ tēpamēto ad pōdus.ꝛ tēpera
ta cutis plus oi alia cute. Nō tm̄ hec ꝓpoꝛtio eſt in aliis
mēbꝛis vt ꝙ mēbꝛū tēperatū magis appꝛopinquet eq̄li
ad pōdus ¶ Illud aūt qꝺ Auic. dicit pᵒ can.ꝙ illud qꝺ
eſt ad iuſtitiā magis tempatū magis appꝛopinq̄t equa
li ad pōdus dꝫ intelligi de eo qꝺ tēperatū eſt in ſpē hūa
na.nō aūt referēdo hoc ad quodcūq; mēbꝝ niſi in mē-
bꝛo cutis. Et hui⁹ rō eſt.qꝛ cōplexio h⁹ vel illi⁹ mēbꝛi ē
vna ꝛ determiata hñs latitudinē in qua nō pōt diuerſi
ficari ꝓpoꝛtio eꝛtoꝝ adinuicē. Ut nūc ſupabūdet calꝛm
ſupꝛa frigidū:nūc eꝯ.ſꝫ in tota latitudine illius ꝯplo-
nis abūdat:aut vnū in vna:aut aliud i alia.ſꝫ ꝯplo ſpēi
q̄ debet̄ indiuiduo:loquēdo.ſ.de 2ᵒ mō ꝯplonis:cū re-
ſultet ex aggregatiōe plurium pōt diuerſificari nec eſt
vna determiata:ſed aliqñ abūdat calꝛm aliqñ frigidū:ꝛ
talis eſt cōplo cutis ſm quā ipſa iudicat tēpatioꝛ aliis
mēbꝛis nō ſm ſui ꝓpꝛiā ꝛ innatā ꝯplonē:cū illa ſit frigi
da ꝛ ſicca:cū ſit neruoſa. Sꝫ ſm ꝯplonē que in ea reſul-
tat ex ſua ꝓpꝛia cōplone ex vicinitate ſanguinis carnis
ꝛ ſpūs cōtenti in venis ꝛ arteriis diſperſis ꝑ ipam:ꝛ tal'
modus ꝯplonis diuerſificat̄:ſic ꝙ aliqñ abūdat in calo
aliqñ in frigido ꝛc. ¶ 2ᵃ rō eiuſdē eſt:qꝛ ſicut pꝫ 2ᵒ.de cō
plonibus:regula ad iudicādū melioꝛ oi alia ꝙ ꝯplo ali
cuius appꝛopinquet tēpamēto ad pōdus eſt ſenſus ta-
ctus. Et hec opatio indiget ꝯplone magis ad mediuꝫ
refracta:ſed nullius mēbꝛi eſt hec opatio ꝓpꝛia ꝙ̄tū cu
tis.coꝛ eñ ꝓpter opōnē indiget vt magis abūdet calo:
ꝛ iō ex tēpamēto cutis ad iuſtitiā nō arguit̄ ꝓpinq̄tas ꝛ
affinitas ad tēperamētū ad pōdus:ſꝫ poti⁹ elongatio.
¶ Et ad rōnē opinionis Gētil. de melācolico:qꝛ ēt Di-
nus ꝯ ſe arguendo format eā:cū dꝛ ꝯplo hūana recedit
ꝛc.negat de 2ᵒ mō ꝯplonis iā dicto:imo ꝑdict⁹ modus
ꝯplonis ſm eius diuerſitatē hinc inde circuit ꝯplonem
equalē ad pōdus:vt iā dcm̄. Rōnes aūt alias quas fa-
cit Gētilis ꝓbātes ꝙ mixtū abūdet in calo ꝛ hūido di
nus nō format.ſꝫ nos eas ſoluem⁹. ¶ Ulteri⁹ ſup vno
alio loco dinus reuertit̄ ſup mā illa ꝛ inſtat ꝯ ſe ꝙ ſi ꝑdi
cta ꝯplo tempata hois circuit vndeq̄; eq̄le ad pōdus
tunc cū poſſit vndiq; fieri exceſſus eq̄lis ꝑdicte cōple-
xionis temperate ad iuſtitiā erūt quatuoꝛ:ꝙ a nullo vꝛ
poſitum. Sꝫ ꝓ certo ſi Din⁹ voluiſſet de hoc ſe expedi-
re habuiſſet hoc ꝯcedere:qꝛ iā ſꝫ dicta ſua hoc cōceſſit
nec eſt illud ſm oplonē iſtā incōueniēs. ¶ Sꝫ vt decla-
ret ēt aliū modū:ſm quē magis appꝛopinquat eq̄li ad
pōdus tēpat⁹:dicit in lōgis ꝟbis hāc breuē ſniam:ꝙ cō
plexio tēperata ad iuſtitiā hois appꝛopinq̄t magis eq̄-
li ad pond⁹:qualꝫ alia ꝑ quādā ſilitudinē:qꝛ ſicut in cō
plexione eq̄li ad pōdus imaginat̄ calꝫ frigidū ſiccum ꝛ
hūidū eē eq̄ta ꝛ pōderata in ꝟtute:ita in cōplone tēpe
rata ad iuſtitiā mēbꝛa cal'a ꝓpoꝛtionant̄ frigidis ꝛ hūi
da ſiccis:vt quaſi nō excedāt neq; excedant̄:qꝺ q̄dē ꝟi-
tatē hꝫ nō de cōplone mēbꝛoꝝ determiata:ſꝫ de cōplo-
ne toti⁹ ſm ꝙ toti attribuim⁹ cōplonē tpatā:in q̄ ſi vnū
mēbꝛū ſolū diſpꝛopoꝛtionat̄ nō dꝛ totū hr̄e tēpatā ꝯplo
nē ꝛ eſt expſſe intētio Auer.2ᵒ. colli. ¶ In aliis aūt cō-
plonibus diſtēpatis ꝑdcā ꝓpoꝛ⁹.nō ſuat̄:immo aut
cal'a excedūt ſupꝛa frida vel eꝯ:vꝛ hūida ſupꝛa ſicca:vꝛ

Sñia.

eꝯ.ꝛ ſic eſt de toto:ita eſt ꝺ cutē:immo appꝛopinq̄t pl⁹
eq̄li ad pōdus ꝙ̄tū ad ꝓpoꝛtionē q̄ eſt in ea cōplonis in
nate ad influētē. Nā ꝙ̄tū excedit cutis i frigiditate ꝛ ſicci
tate tm̄ trāſmittit̄ ſibi de calo ꝛ hūido:qꝺ q̄dē nō ē i alio
mēbꝛo. Uel:dicit ipſe:foꝛte ꝑdcā ꝓpoꝛ⁹.eſt in cute ꝙ̄tuꝫ
ad carnē ꝛ neruū:ſꝫ vꝛ imaginari Ga. ¶ Et tūc ipſe ſol
uit argᵐ factū dicēdo ꝙ cōplo tēpata nō declinat plus
ad vnū extremū ꝙ̄ ad aliud:qꝛ eſt tēpata punctualr̄. Et
tu dicis.ꝗ erit tēpata ad pōdus.negat:qꝛ non intelligo
ꝙ illa ſit vna cōplexio facta ex plurib⁹ q̄litatib⁹ redactꝫ
ad vnā foꝛmā.ſꝫ eſt q̄dā ſilitudinaria:ꝛ iō nō eſt cōple-
xio tēpata ad pondus:nec dꝛ tpata:qꝛ ad eā accedat:ſꝫ
qꝛ inter oēs cōplones hūanas punctualr̄ illi aſſimilat̄
mō ſimilitudinis iā dicto. ¶ Et ꝓ certo ſicut vides iſte
eſt ali⁹ modus dicēdi a ꝑmo:qꝛ ſm iſtū modū non ponū
tur cōplones tpate ad iuſtitiā plures punctuales:et
foꝛte radicē opinionis ſue Gentil' ab hac ſilitudine ab
illo nomine nolats aſſumpſit:ſꝫ dicat ſuā opinionē nō
habuiſſe completā. Iſta tm̄ oia ex ꝓpꝛia manu dini in-
uenio:non tm̄ bene recoꝛdoꝛ ſi totum ſibi oſtēdi:qꝛ hoc
dicit Dinus in duobus locis diuerſis.

¶ Nos autē credim⁹ nullā iſtaꝝ oplonū poſſe bene de
mōſtrari.ꝑma eñ oplo fundat̄ ſup pñᵒ.qꝺ non credim⁹
eſſe veꝝ.qꝛ mixta oia ꝛ maxie ꝑfecta abundāt in calido
ꝛ hūido.hoc eñ nullo ſigno nec experien⁹ nec appenti ra
tione pōt firmari. Credim⁹ eñ ꝙ nulla res:excepto ſpū
etiā in ſua nali diſpōne exñs non alterata ab extrinſeco
ſit a predñio calida excepto igne vel aere:de mixtis tm̄
maxime loq̄tur.ꝛ hoc dico ꝺ nali eoꝝ cōplone ſeu foꝛ
mali non ꝟtuali:qꝺ maxie apparebit cū loq̄mur de me-
dicinis talib⁹ in pōtētia:a ꝑdñio autē multa ſunt humi
da vel ſicca:de his eñ iudicādis nulla eſt melioꝛ regu-
la ſenſu tact⁹ cū aliquo rōnis diſcurſu ꝑdicta ad aliqꝺ
medium cōpando:nō eñ aliter de ꝑdicta cōplone poſ-
ſumus abſolute iudicare:cū non niſi ſit q̄litas cōpati
ua:vt dcm̄ eſt. Si aūt ſic erit nullū erit mediū ꝑdictaꝝ
inter extremitates q̄litatū:ſicut q̄ cutis ꝛ maxie q̄ hois
tpatiſſimi in etate ꝛ tpe ꝓut inferi⁹ in alio determiabi
mus q̄ſito:q̄ q̄dē ꝓ certo in oib⁹ eq̄le ad pōdus q̄drupl'r
poterit circūdari. Cū aūt cutis punctualr̄ in medio ꝑdi
ctoꝝ extiterit erit equale ad pondus poſſibile repiri:qꝺ
concedim⁹:raro tm̄ accidit ꝛ mēſura non ſenſate ꝯm ꝟtu
tē.at.ꝟitatē. Et lꝫ quo ad ſenſum ꝓp cōtinuā alteratio
nē ꝛ ꝓp mutationē tā intrinſecā ꝙ̄ extrinſecā:qꝛ ā ſiliaꝫ
Ga.maniſeſte oſtēdit ſiq̄s ſubtilr̄ ei⁹ dcā attendat.nec
in ea exiſtit ambigu⁹ vel confuſus ꝓut ſibi Gen.iponit
Fit āt ꝑdicta tēples:vt bñ tetigit Din⁹ ex eq̄litate ſpūs
ꝛ cutis:ꝓp qꝺ tpat⁹ homo mēbꝛoꝝ oīꝫ alteratione ſeu al
ternata aſſumptiōe vicin⁹ eq̄litati certe exiſtit:aut mō
ꝑdicto pūctualr̄ in ꝑdictā coincidit:nō cuiuſꝫ mēbꝛoꝝ
ſimpl'r aſpectu:qꝺ vꝛ ſm magnā ꝑtē Auic. intellexiſſe ſi
bñ conſiderem⁹. Et vꝛ ꝺ modus mētib⁹ auctoꝝ magis
vniri. ¶ Attētione tm̄ dignū circa ꝑdcā ꝙ nō ſolū ꝑdcō
modo homo magis certe eq̄litati appꝛopinq̄t ꝛ magis
ab extremis recedit.ſꝫ impꝑfecte pl⁹ aliis ab eis recedit
ꝓp qꝺ nō q̄cq̄d abſolute tpatū eēt vt ipe ei⁹ opōnes tpe
tas hr̄et qꝺ inotuit i q̄ſito añti cū poſitū ibi ſit plura ta
lia ipoſſibilia eē. ¶ Rōnes āt ſupꝛa adducte ꝑdcm̄ fun
daᵐ ꝓbātes nō cōcludūt:lꝫ eñ iferioꝛa a ſupioꝛib⁹ ꝺpē
deāt ꝛ ꝑdcā agāt motu ꝛ lumie.nō tm̄ res ꝓducūt alr̄ ꝙ̄
ipſoꝝ req̄rat cōditio. ¶ Et cū dꝛ ꝙ q̄litates actiue ꝛc.in
añte q̄ſito appuit illud non cōcludere. ¶ Qꝺ aūt dꝛ vl-
terius ꝙ el'ata nō miſcent̄ ꝛc.ꝑmo illud nō concludit cū
nō ſit mixtū nec fiat ex el'tis niſi mō ꝑdcō. Et cū dꝛ ꝙ di
gō fit a calido ſi ſumat̄ vl'r nō eſt veꝝ:niſi ꝓut calidū di
ſtingueret̄ ꝯ fridū pure. Sil'r ēt ꝙ̄tuncūq; ꝑdicte opōes
fiāt a q̄litate ſimplici q̄ pl⁹ abſolute poſſit appꝛopinq̄ri
extremo frido:nihilomin⁹ ipſa nō dꝛ calida vel frigida
niſi opatiue:ꝛ ꝑt reᵒ eius qꝺ digerit̄ calida dici. ¶ Illꝺ
autē qꝺ dꝛ de tubo qꝺ cōiūgit̄ foꝛᵉ ꝛc. veꝝ ē ꝛ conclude-
ret ꝑdicta ratio ſi opo a ꝑdcā ꝓueniret q̄litate:qꝛ vel ca
lida vel frida:qꝺ non eſt:ſꝫ ſolū:qꝛ talis qualitas ſupꝛa-
dicta ab aliis ſpē drñs nec illa exñs niſi cōpatie:qꝺ q̄dē
fundaᵐ multū valet ad oia q̄ ſunt iducta:oēs.n.opatio
nes ꝓueniūt a qualitate ꝑdicta q̄ eſt ſimpl'r vna:vt iam
multoties declaraui. ¶ Qꝺ aūt vlteri⁹ dꝛ ꝙ conſiderā
do finē hō pl⁹ recedit.nō ꝯcludit.ꝛ cū dꝛ ꝙ eq̄le ad pon
dus ſi eſſet ad nullū eēt finē. Ad ꝺ ē in añti q̄ſito rñſum.

negat tho
mas qꝺ
mixta
perfecta
ſint com-
plexionis
calide et
hūide oia
in compa
tione ad
eq̄le pon-
derate.

Cutiꝫ eē
re ꝛ equa
lē pōdera
lem.

¶ Ex his oib⁹ appet q̃ lz in hoie in quo mēbra sūt distē
perata in ɔ̄rias q̄litates insurgeret aliqd̄ figmētū tēpa
menti. nō tñ illd̄ hoiem tparū nec cutē tparā ɔstitueret:
nec opōnes hr̄et q̄ constituunt. al'. ortunt ab illo: qm̄ ꝛ lz
distātia remota ad extremia ei⁹ cutis ꝛ alternata ei⁹ mē
broꝝ assūptio recederet multū: nō tñ pfecte distaret: vt
p̄dictū est in illo ꝓpter qd̄ deteriores vir opōnes insur
gerent. sensus em̄ tact⁹ de quo plus appet nō solū a bso
lute tēpa^m insequit. sed cū hoc ēt pfcm̄: cū sit opō insequa
elam: ꝛ ēt melior q̄ro in subo pfectiori ɔsūgit. ¶ Si āt
vis aliā opiōnē sustinere potes: cū neutra ipsaꝝ sit dmō
strabilis: ꝛ hr̄es tūc tenere q̃ bonitas sensus tact⁹ nō cō
sistit in tēperamēto organi absolute: sed in maiori tem
peramēto q̄ ad iustitiā: qd̄ q̄dē erit nō in cōparatiōe ad
extremitates q̄litatū absolute: vt in illis dictis pōt itel
ligi. Dicūt. n. q̃ bonitas tactus nō ɔsistit so^m i iudicādo
de p̄dcis q̄litatib⁹ absolute: sed ēt intētiōes seu ꝓpieta
tes in q̄litatib⁹ istis. Uñ lz aliqd̄ al hēat acutiorē sensū
hoie: vt tñ sensas ē p̄n^m disciplīne seu doctrīe: iter oia hō
meliorē hr̄et. ꝛ de h̄ tāget aliqd̄ cū loq̄mur d̄ organo ta
ct⁹. Isti tñ nō pñt bñ saluare q̄n abso^{te} loquēdo de calo
frido sicco vel hūido nō melius iudicet melācolicus tē
perato qd̄ apud auctores videret absurdum satis. ꝛ pro
quesito queras ēt qd̄ dicet in sequenti quesito.

¶ Utrū cōplo hois tēperatissimi sit pūctualr i medio to
tius latitudinis hūane cōplexiōis. Qō. vij.

4 Q Uarto querit. Utrū cōplo hois tēperatissi
mi sit pūctualr in medio totius latitudinis
hūane ɔplonis. Ex quo q̄sito aliqd̄ occultū
in sequentib⁹ declarabit dcis auctoꝝ con
forme. ¶ Et appꝫ q̃ sic: qr ex quo cōplo di
stēperata hois est praua: ꝛ q̄to magis versus extremuꝫ
predicte latitudinis tēdit tāto est imperfectior ꝛ dete
rior: ꝛ q̄to magis mediū p̄dictaꝝ extremitatū obtine
bit tāto erit pfectior ꝛ melioꝝ oponū p̄n^m cū g̃ inter oēs
talis sit que tēperatissima iter extremitates p̄dictas ve
rū mediū obtinebit. ¶ Opp^m appꝫ. p°. extrema latitudi
nis hūane ɔplonis ineq̄liter recedūt a tēperamēto ergo
ips̄ n̄ erit pūctualr i medio: ɔña nota. añs pbat: qr pan⁹
ɔplonis argr̄ ex bonitate opōnū. ꝛ maior malitia seu re
cessus ab illo maior ex. illi⁹ opposito: sed vna distēpata
rū ɔplonū deterior est peioꝝ. opōnū p̄n^m alia vt melica
sanguinea: vt ponūt auctores ꝛ clare est p signa videre.
ergo q̄ maioris malitie ē plus vr̄ a tpato recedere. Et vr̄
hoc sile ei qd̄ ponit de ꝟtute ꝛ vitijs cuꝫ semp tēperan
tia ꝟtuti silis est ꝛ distēperātia vitijs. Hūc aūt vnū pei⁹
est alio. ꝛ id ꝟtus nō ponit directe in medio ipoꝝ: sꝫ ma
gis ad lat⁹ vni⁹ declinat vt min⁹ pari: vt ꝑ sniaꝫ Arist.
est videre. ¶ Et ɔfirmat. qr vnū extremū vl magis ɔ̄riū
ɔploni hūane q̄ aliud. ergo tpac⁹ nō erit pūctualr i me⁹.
ɔña vr̄ clara: qr ꝑm longiorē distantiā erit cōplo hūana
reperibilis ꝟsus extremū ei min⁹ repugnās q̄ ꝟsus aliud.
alr nō plus repoḡret ei vnū q̄ aliud. añs pꝫ. qr fridiras
ē magis inimica nāe caliditate ꝛ siccitas hūiditate: ita
videnṫ oēs velle: fridiras em̄ apud eos nō igredit essen
tialr opus nāe: sed caliditas: ꝛ ꝑm h̄ tēperat⁹ hō vr̄ plus
distare ab hoie calidiori q̄tū poīe est q̃ a fridiori. ¶ Et
ɔfir⁹. qr ɔplo tpata facili⁹ trāsit in sanguineā q̄ in melā
colicā ꝛ sanguinea facili⁹ reducit ad tpatā q̄ melica. er
go nō ē pūctualr i me⁹. si. n. ab vtriſqꝫ eq̄lr distaret iā vi
deret in vtrāqꝫ eq̄ faciliter trāsmutari posse. Et ꝑm hoc
vr̄ q̃ plus appropinq̄t extremo calo q̄ frido. ¶ Et ɔfir⁹.
qr silr̄ videnṫ se hr̄e cōplones distēpate in cōparatione
ad tēperamētū: sic̄ ꝛ hūores q̄tuor cū ex eis ɔenolent: sꝫ
sanguis inter oēs hūores vr̄ magis appropinq̄re tēpe
ramēto. nō. n. est calid⁹: sicut cola. nec est ꝟ isile q̃ tñ ex
cedat in calo supra tpamētū q̄tū melia ꝛ flegma excedūt
in frido. ergo ɔplones p̄dicte silr̄ se hēbunt: ꝛ p ɔñs tē
perat⁹ nō eq̄liter ab oib⁹ distabit.

¶ Istd̄ q̄sitū n̄ bñ inueni⁹ inuestigatū a doctorib⁹. Et lz
vtraqꝫ ps posset defendi vt appebit: ɔformi⁹ tñ appꝫ in
añti q̄sito ꝑꝫ oēꝫ mōꝫ tenere q̃ tēperatissim⁹ hō pūctua
liter est i medio extremitatū ɔplexiōis hūane. Et lz tē
peran⁹ non strictissime supra latitudineꝫ hēat in me⁹ ex
tremitatū situatā eq̄liter q̄tū ad totā latitudineꝫ ꝟsus
vtrūqꝫ extremuꝫ assumens in plurib⁹ subis repta vnīqꝫ
pūctuale me^m circundantib⁹ vt p̄dcm̄ supra. ¶ Circa q̄
attētiōe dignū q̃ lz p̄dicta ɔplo obtineat me^m vnum tñ

extremū ad operatiōes exercēdas deteri⁹ est reliq̄ vt fri
gidū calido ceteris parib⁹ loquēdo. Uita. n. permanet
in alali mediāte spū q̄ est cor⁹ calidū ꝛ hūidū p̄^m instr̄m
deseruiēs aīe in operatiōib⁹. cui ɔ̄riat frigus plus calo
re. ex quo p̄n⁹ statim seq̄it q̃ lz temperata ɔplo vndiqꝫ
circūdet eq̄le ad pondus eq̄li recessu: vt supra dcm̄ ē: nō
tñ eq̄liter in bonitate opōnū accedūt: sꝫ vna altera me
lior. ¶ Ex his ad inducta dōm ꝛ p̄^m iam pꝫ: qr ex illo nō
argr̄ distātia maioꝝ: sꝫ recessus: lz eq̄lis tñ ꝟsus extremū
deterius ꝛ similitudo de vitijs ꝛ ꝟtute nō ē obseruāda
omode. illi. n. habit⁹ spē drn̄t abinuicē. oēs aūt ɔplexio
nes de q̄bus loq̄mur sub eadē spē reponunt cū p̄parent
ad for^{am} eiusdē spēi: de hoc tñ apparebit cū querit d̄ di
uersitate mēbroꝝ adinuicē. ¶ Ad aliud qñ dr̄ vnū extre
mum est magis ɔ̄riū ꝛc. iaꝫ hoc est cōcessuꝫ: cū vnam sit
deteri⁹ reliq̄: vt p̄dcm̄ est: tm̄ em̄ pōt hō ɔplexionis fride
q̄cūqꝫ teneat opio de dictis in añti q̄sito distare a tpata
ɔplexiōe q̄tū calidus: cū hoc tñ stabit recessuꝫ vnuꝫ esse
deteriorē reliq̄. ¶ Et cū vlteri⁹ dr̄. vna distēperataꝝ cō
plexionū facili⁹ reducit ad tēperatā ɔplonē q̄ alia: ꝛ h̄
itelligit illis in eq̄lis gradu distēperamēti existētib⁹: qr ali
ter dcm̄ eēt rude vt melācolica in minori g̃du sue malitie
ꝛ sanguinea in minori g̃du sue malitie. Silr̄ ad vnā faci
li⁹ trāsmutat. g̃ plus vr̄ recedere a tota latitudie vnius
q̄ alteri⁹: ꝛ p ɔñs nō erit pūctualr in me⁹: negat ɔña. Et
forte diceret ab illis q̄ tenēt q̃ tota hūana ɔplexio abū
dat in calido ꝛ hūido qd̄ id est: qr tēperat⁹ facili⁹ trāsit i
sanguineā q̄ in melācolicā: qr lz ab eis eq̄liter distet fa
cili⁹ tñ alterat a calore pp ipm abūdare pl⁹ in eo. Sꝫ il
lud remouet: qr silr̄ deberet esse de melācolico: ꝛ p ɔñs
citi⁹ ꝛ facili⁹ caderet in egritudies calas ꝛ hūidas q̄ in
fridas ꝛ siccas: qd̄ ē ɔ̄ sniaꝫ auctoris. In morbis min⁹ peri
clitant ꝛc. Sed qd̄ de h̄ appebit in alio loco hui⁹ libri.
¶ Silr̄ arguet q̃ melicus citi⁹ ꝛ facili⁹ deberet reuerti
ad tēpera^m q̄ sanguine⁹: qr ꝑm rei ꝟitatē apud illos su
perabūdat in melico calm supra fiduꝫ ꝛ sit ei⁹ reductio
p calorē ꝛ illi⁹ p frigus. Et forte diceret hic q̃ illud est i
melico ꝓpter siccū: cū nō sic facilr̄ trāsmutet siccū: sicut
hūidū: ꝛ tūc argueret de flātico i cōpone ad sanguineū.
¶ Et id pp h̄ attēdēdū q̃ reductio cor^m lapsoꝝ ad tpa
mentū nō fit ex simplici alteratiōe q̄litatiua caloris vel
frigoris ꝛc. Nā in quocūqꝫ corpe lapso posset fieri calor
ab extrinseco absolute in gradu eq̄li corpori tēperato
p additionē vel diminutionē: ꝛ tñ p̄dcm̄ corp⁹ tēperatū
nō esset: sꝫ p̄dcā reduc⁹ fit p trāsmutationē in ꝓpa sbā vt
p̄dicte [illegible] fiat ei sita ꝛ gñalis. sl. cōnālis p quā tāq̄
p ɔpriū instr̄m suas exercet opōnes. Predcā aūt trans
meta⁹ facili⁹ fit in cor^e melioꝝ opationū meli⁹ cōuertēs
nutrimētū. ꝛ alias agēs opōes quascūqꝫ. hoc aūt pl⁹ est
in sanguineo q̄ in melico ꝛ flātico: lꝫ vtriuſqꝫ ponat equa
lis recessus a tēpamēto: cū iste ɔplones nō drant abin
uicem: nisi ꝑm magis ꝛ min⁹: illud tñ euenit ꝓpter reces
saꝫ ꝛ lapsuꝫ ꝟ sus vnū extremū opōnib⁹ min⁹ eē nociuū.
Si igr̄ vn⁹ cib⁹ exhibeat sanguineo vt melioret ei⁹ ɔplo:
ꝛ vn⁹ ali⁹ exhibeat melico: sic̄ sibi ɔuenit vel flātico san
guine⁹ meli⁹ ꝛ citi⁹ ꝛ facili⁹ p̄dcm̄ cibū trāsmutabit ꝛ ad
meliorē for^{am} q̄ melic⁹ vel flātic⁹: qr ex ipso meli⁹ ꝛ citi⁹
reducet: hꝫ em̄ opōnes meliores ꝛ ꝟtutē robustiorē. ꝛ ꝓ
pter hoc in alijs fere silr̄. ¶ Et ex his appꝫ: q̄re tēpera
tus facili⁹ ꝛa leuiorib⁹ cālis in sanguineū ɔuertit q̄ in il
los. Ex q̄b⁹ ēt tibi appꝫ q̃ q̄tūcūqꝫ q̄litates q̄tuor. s. cali
tas fridiras siccitas ꝛ hūiditas eēnt eq̄ potētes vt cali
tas: sicut fridiras ꝛ ecō⁹: absolute loq̄ndo ꝛ hūiditas sic̄
siccitas. ꝛ adhuc ex cā assignata: ꝛ nō fiat eq̄lr nr̄o corpi
cōuenies instr̄m pmaneret p̄dcm̄: ꝛ ad p̄ns loq̄mur d̄ cō
plone toti⁹: qr q̄d de mēbris singlr̄ appebit iferi⁹. Silr̄
appebit iferi⁹ in q̄s egritudies facili⁹ cor^a cadant. ꝛ silr̄
teperat⁹ an in calas fridas siccas vel hūidas. cū de egri
tudinib⁹ loq̄mur: q̃ hic ꝓpter p̄dcā exequēda esset vidē
dū. Silr̄ ēt inferi⁹ appebit q̄lr cōplones sint adinuicem
transmutabiles: ꝛ vna in aliā reducibilis. ¶ Et ad vlti
mū qd̄ iducit de silitudine hūoꝝ ad cōplones posito q̃
cōcedat illud qd̄ assumūt de q̄titate sanguis in cōpara
tiōe ad alios hūores nō cōcludit. ꝛ hoc ideo: qr lz cōplo
aliqua dicat melica: qr plus de tali humore hēat alijs:
ꝛ silr̄ flātica cōplo: tñ illa fridas nō vniformiter recedit a
tēperamēto cōpato ipsi melico hūori vel flātico: sic̄ enim
ꝑm assumptū si cōcedat melia vel flegma recedit a tpa

Solutiones.

Frigiditas nō ingreditur opus nature.

Notandum.

mento ꝙ melia ⁊ flegma q̃ minus hñt de frigore q̃ poꝫ sit ipsis ꝑmanētibꝰ in eoꝝ naturis ꝓuatis. Adhuc p̄dcti humores sunt plus frigidi supra tempamentuꝫ q̃ sanguis sit calidꝰ ipso existēte i minori gradu caloris q̃ sit poꝫ eo i sua nā ꝯseruato. ¶ De ꝯplonibꝰ aūt corm a tēpamēto recedētiū nō silr se hꝫ. qꝛ in q̄cūqꝫ gradu remisso vl itēso caloris est repire corpꝰ supra tpamm in silī est repire cōplonē distēpatā ⁊ eq̄lr i frigore ⁊ diminutiōe caloris supra tēpamētū: ⁊ iō silitudo īter hūores ad ꝯplones assūpta nō est oimode obseruanda. ¶ Diximus aūt semꝑ sb disiunctione de melico ⁊ flātico: qꝛ inferius appebit q̄s ipsoꝝ plus in frigore a tēperamēto recedit.

¶ Sed h̄ iminet dum an sit eq̄lis latitudo ꝯōnis tēpate v̄sus ꝯplonē sanguineā ⁊ v̄sus colericā vt recedēdo a tēperamēto ꝑ eq̄lē recessuꝫ trāseat ad extremū latitudis ꝯplonis colerice: qd̄ est v̄sus distēperamētuꝫ ⁊ ad silē extremū ꝯplonis sanguinee. Et appet ꝙ nōnā colericꝰ in mimo gdu colericitatꝫ vr̄ calior sanguineo i mimo gradu sanguineitatꝫ. ḡ maior vr̄ recessus extremi latitudis cōplonis colerice v̄sus distēpam a tpamēto q̃ extremū ꝯplonis sanguinee. ⁊ ꝑ ꝯñs poꝫ erit repire ꝯplonē aliquam īter tēperatā ⁊ colericā q̃ nec erit sanguinea nec colerica nec flātica nec melica: qd̄ vr̄ absurdū. ¶ Et oppm hꝰ ēt appꝫ: qꝛ cū ꝯplōes nō sint nisi q̃tuor. s. calida ⁊ sicca q̃ est colerica calida ⁊ hu. q̃ est sanginea. frida ⁊ sic. q̃ ē melica. frida ⁊ hu. q̃ ē flātica: ⁊ tēperata sit mem īter istas: oportet ꝙ eq̄lis recessus extra latitudinē tēperate ꝯplonis v̄sus calidū ⁊ siccū ꝯstituat ꝯplonem colericā: sic̄ recessus ab ea v̄sus caliditateꝫ ⁊ hūiditatē ꝯstituit sanguineā. Naꝫ cū nō sint nisi q̃tuor opꝫ necio per eq̄leꝫ recessū a tēpamēto v̄sus qd̄cūqꝫ extremoꝝ ꝯstitui vnā illaꝝ: ⁊ ſm h̄ oporebit ꝯcedere ꝙ colericꝰ in extremo remisse colericitatꝫ nō erit calidior sanguineo i extremo remisse sanguineitatꝫ: ⁊ h̄ appet expsse. Nā nulli dum ꝙ illa caliditas seu ḡdus q̃ stat i sanguineo ꝯiūcta hūiditati pōt stare in alio corpore ꝯiūcta siccitati: ⁊ per ꝯñs: cū illa nō sit cōplexio tēperata opꝫ ꝙ sit aliq̃ distēperataꝝ: nō pōt poni nisi colerica: ⁊ tūc circa hoc ꝯsidera. ¶ Unū tñ attende ꝓꝑ predicta ꝙ lꝫ ꝯplones distēperate ponant eē q̃tuor p̄dicte: ipse tñ adinuicē sūt ꝯponibiles vt sit reperire hoieꝫ sanguineū colericū: ⁊ colericū sanguineū: queadmodū etiā pōt repiri: vt appebit iferiꝰ hō distēperatꝰ in q̄lꝫ 4or q̄litatū ⁊ in aliis tēperatꝰ: ⁊ iō large sumēdo p̄nt oēs ꝯplones illis 4or noibꝰ solū. s. colica sanguiea flātica melica noiari lꝫ i h̄ sit magna diuersitas: vt pꝫ ex p̄dcis. ¶ Si q̄s aūt vellet tenere ꝙ tēpatꝰ nō eēt pūctualiter in meo totiꝰ latitudis ꝯplexiōis hūane posset: tenēdo ꝙ nō pōt reperiri hō in tāto gradu friditatis vel diminiuti caloris in cōparatōe ad tēperatū in q̃to pōt repiri in gradu caloris addito supra tēperatū ꝓꝑ frigꝰ eē magis nāe obnoxiū ipso calore: ⁊ tūc hō tēperatꝰ nō dicet tēperatꝰ ⁊ mediū i ꝯparatōe ad extrema latitudis hūane ꝯplexionis sed in cōparatione ad opōnes qꝛ est mem ad iustitiā: lꝫ ēt diceret mem in cōparatiōe ad eq̄le ad pōdus cū sibi cōparādo magis sibi appropinquet ꝑ modū in añti q̄sito assigtū. ¶ Et aliū modū alias fuimꝰ fantasiati ꝙ ꝯplo tpata nō eq̄lr distaret ab extremitatibꝰ distēpataꝝ ꝯplonū v̄sus tpamētū tendētibꝰ tenēdo ꝙ p̄dcē ꝯplōes adiuicē drñt: sic̄ spēs diuerse pfcōres ⁊ ipfcōres adiuicē drñt ⁊ ꝙ q̄lꝫ ꝯsisteret in q̄dā rōne indiuiduali: quē modū mō nō ponimꝰ vitādo lōgitudinē. Et qꝛ nobis nō placet ⁊c.

5 · l

¶ Utrū ꝯplo tpata sit lōgioꝝ vite aliis ꝯdōnibꝰ. Q. viij.

Quinto querit que ꝯplo īter oēs sit longioris vite. ¶ Opio fuit Haly. i tegni. tractatu 2o. ꝙ ꝯplo calida ⁊ hūida sit lōgioris vite oibꝰ aliis ⁊ hoc si regat mō cōuenienti in sex rebꝰ nō naturalibꝰ ⁊ aliis sibi approximandis vñ cū eiꝰ ꝯplo cōseruat ⁊ equant eius chymi vt euadat ab egritudinibꝰ putrefcōnis: ad quas habet ꝓnitateꝫ ipsa extrīseca als ex irīseca in alio: extranea cā lōgioris vite existit ꝯplone tēperata: ⁊ per ꝯñs aliis. Si āt accidat eā magis abbreuiari nō iest ei cēntialr: sꝫ ex accn̄talibus dispōnibꝰ quas incurrit a leui cā ex peccato in regimie ei debito: ad quas nō sic ꝓnus reddit tēperatꝰ. ¶ Hāc opionē expsse tꝫ plusq̃ Cōmē. in tegni in eodem passu. Mouent aūt predicti ad h̄ ponēdū ꝓꝑ dcm̄ phi in lo de cāis lōgitudis ⁊ breui vite. q̃ vult ꝙ cā longitudis vite sit dominiū q̄litatis actiue suꝑ passiuas cali supra frm. ⁊ hūidi supra siccū cū calor sit ꝓpriū ⁊ p̄nle instrm aie ⁊ hūidū sit caloris ꝓpriuꝫ sustentaculū. Uñ ꝓꝑ hoc phus laudauit in longitudine vite terrā calidā mari vicinam ꝓpter hūiditateꝫ aeris ⁊ caliditateꝫ ipsiꝰ ⁊ inuit plusq̃ ꝯtor ꝙ hoc est veꝝ de ꝯplone calida ⁊ hūida modicū a temparata recedente: q̃ q̄deꝫ nō est: quā Ga. vocat tēperatā vt vr̄ dicere Auer. in suo libello de h̄. Sꝫ modicū ab illa recedēs: nec est incōueniēs: vt dic̄ plusq̃ ꝯtor ꝯploneꝫ lōgitudinis vite hr̄e operatiōes minꝰ perfectas ea q̃ media ꝓpter intemperamētū in calido ⁊ hūido: nihilominus sub ea plus elōgari vitā q̃tū est ab ipsa.

¶ Dinꝰ aūt ⁊ Cōciliator opinati sūt ꝯplonē tpatā oibꝰ aliis esse lōgioris vite p̄mittēdo ꝙ vita nō est aliud q̃ q̄dam actꝰ viuendi ab aia ⁊ nō est actꝰ p̄mꝰ viuentis q̃ est aia cū moueat ꝓgrediēs ab aia: sed eiꝰ actꝰ scd̄s, est q̃ vr̄ operari per aiaꝫ: ⁊ iō opō cuiuscūqꝫ organi viui est eiꝰ vita cū viuere sit ꝯtinuꝰ actꝰ viuentis ⁊ nō cesset nisi cum morit viuēs illa opao ꝓprijssime vita dicet q̃ nō interrūpit ⁊ eiꝰ cessatio ē mors q̄lis ē vegetatiue pot seu nutritiue q̃ semper ē in actu 2o vt 2o de aia Auer. ⁊ iō dicebat phs 2o de aia ꝙ viuere ꝓpter h̄ p̄um. i. p̄um vegetatiuum inest oibꝰ viuentibus. Medici tñ alr accipiūt virtutem vitalē qd̄ mō ad p̄ns dimittat. ¶ 2o. p̄mittit ꝙ cā ꝯseruatiōis vite fit ꝑ saluatōeꝫ cali nāli ⁊ hūido radicali: ad qd̄ q̃tuor reqrunt vt vult phs p̄o ꝙ hūidū aial sit pingue ⁊ aereū ⁊ digestū: vt nō facilr putrefiat. 2o. ꝙ nō sit paucū ne facilr desiccet. 3o ꝙ hēat ꝓportiōeꝫ ad calꝫ vt nō congeletur ⁊ ifridet. 4o ꝙ nō sit suꝑfluū: q̄s oēs cās Auer. reducit ad ꝓporem actiuaꝝ ⁊ passiuaꝝ q̄litatū inter se ⁊ ꝓportōeꝫ actiuaꝝ ad passiuas: ⁊ qꝛ i tali ꝓpore nō accidit ꝙ perduret vita nisi qꝛ calm qd̄ deꝑditur restaurat: ⁊ ex bono hūido fouet: iō ḡnālis cā ꝯꝓuatiōis vite ē bōa restaurao cali nālis ex hūido: ⁊ cā abbreuiatōis est cā ꝯtria. Iste sūt cāe cēntiales: alie aūt sūt mltē accn̄tales note q̃ diuersimode hāc hñt iducere. ¶ 3o p̄mittit ꝙ h̄ loqtur de ꝯplone tēpata ad iustitiam: ⁊ nō ad pōdꝰ: cū nō sit repibil.

¶ Istis p̄missis dic̄ idubitāter tenēdū ꝙ ꝯplo tpata ceteris oibꝰ ē lōgioris vite: qd̄ ipē ꝓbat tā ex posterioribꝰ q̃ ex priorib. ¶ Prio sic. qꝛ hꝫ meliores ⁊ completiores opōnes vniuersas ſꝫ ꝙ debet toti corpi: vt vult Ga. 2o de ꝯplonibꝰ p̄o cao ⁊ Aui. p̄o cañ. fen 2a. cao de finis cōplonis tēpate Idē itēdit Ga in tegni. ⁊ in lo de bōa hitudie in eo eñi sūt oia mēbra cū maiori ꝓpore adiuicē ſm ꝙ reqrūt oēs opōnes defuiētes toti q̃ in aliq̃ alio. Ex h̄ āt seqt ꝙ sit lōgioris vite ꝑ dcā in declaratiōe q̄d ē vita fit eñi in eo perfectior restaurao hūidi radical ⁊ cali nālis q̃ in aliq̃ alia est eñi fortioris v̄tutis. ¶ 2o. qꝛ corpꝰ tpatū difficiliꝰ vicit a cāis egritudis tā itrisecis q̃ extrisecis: ⁊ ꝑ ꝯñs erit lōgioris vite: cū ois corrupo fiat vl ex actiōe intrinseca vel extrīca Qd̄ aūt sic sit vult Ga i tegni. vbi ponit ꝙ cora paꝝ lapsa dterminant a core optie ꝯpōnis: ꝑ h̄ qd̄ est minꝰ cāis egritudis repugnāre. Iteꝫ h̄ vult i libo de bona hitudie. nā i cāis extrīcis cū tpata sit maxie distās ab extraneis mime ē iclinata ad lapsuꝫ in illa. Alia aūt ꝓꝑ ꝓpinq̄tatē a leuiori cā cadūt nocuta aūt itrinseca sūt q̃ maxie fiūt a suꝑfluitatibꝰ nutrimēti in q̃to vel quali in q̄bꝰ tēpatꝰ mime est aptꝰ cū sit fortioris v̄tutis vt pꝫ per eū ibi. ¶ 3o qꝛ oia alia cora medicꝰ docet ad tpatā reducere ꝯplonē: vt vult Ga. in tegni. tracta. 3o cū ḡ vna cōis intētio medici tā in ope curatio q̃ ꝯꝓuatiuo: vt pꝫ ꝯo terapētice sit custodia vite nō ob aliud illd̄ opabit: nisi qꝛ illd̄ lōgioris vite existit. ¶ 4o qꝛ in tpata ꝯplone p̄na vite sūt magis adiuicē ꝓportiōata q̃ i calida ⁊ hu. iō plꝰ durabit q̃ calida ⁊ hūida. hūidū. n. eiꝰ ē magis digestū ⁊ pfectiꝰ ⁊ puriꝰ: in hūida aūt magis suꝑfluuꝫ: ⁊ iō nō sic pfcē obtētum a calido nāli vt ibi ēt in ea calidum magis est frō ꝓportōatū ⁊ nō nimis excedit vt ꝯburat nec diminute vt sit cā indigōnis ⁊ silr hūidū meliꝰ ꝓportionat sicco ⁊ silr appet p̄dcā ꝯueniēs ꝓporo qꝛ cū calm ⁊ hu. i aliq̃ latitudie sint p̄nm vite illd̄ qd̄ erit mem in tali latne pfectiꝰ pticipabit ipsis q̃ extrema: ꝓꝑ qd̄ tpata pfcōri mō pticipabit caliditate ⁊ hu. ex q̄bꝰ vita ꝯseqt. ¶ Et ꝙ ꝯplo tēpata sit oibꝰ aliis lōgioꝝ vite pꝫ ꝑ Auer. expsse i libo d lōgitudine ⁊ breui. vite. Et silr expsse h̄ affirmat Ga. in p̄o de regi. sani. ad ifaꝫ. ⁊ in ipsis adductis stāt ēt v̄tutes rōnis ꝯciriis. ¶ Soluūt aūt ad illd̄ qd̄ iducit de ca. ⁊ hu qꝛ t ls vr̄ hr̄e de p̄ncipiis vite qꝛ calm ⁊ hu. nō sūt p̄na lōgioris vel breuioris vite absolte: sꝫ ſꝫ ꝙ sūt sub debita ꝓpore: qd̄

plus ē in tpata aliis r iō lz i tpata nō sit tāta q̄ritas hūi di:sic ē in cala r hu.qr tñ ē meli⁹ r magis calo pportōatū diuti⁹ pt calz ɔſuare r fouere:r tardi⁹ sibi reddit leprā p sustētaculo:nō.n.mors aduenit pp vltimatā cōsūp⁹ hūidi:cū corp⁹ nō icineret imediate adueniēte:sz cū hu midū leprū reddit vt.sit pabulū cali:r h vel p ɔsūptōez vel p putrescōez r mali⁹ ālteratz:r cū calz nō pr se r suū hūi⁹ qd deperdit restaurare:qd tardi⁹ euenit in tpata cō plone r q̄rūcūq3 vsq3 ad mortē ɔplo cala r hu.sit humi dior:r h ex cā iā tacta. ¶ Et si auctores dicūt calaz r hu. eē lōgioris vite aliis:tūc mar̄ eā ɔpant distēpatz ɔplo nib⁹:qd qdē ē vez. Et silr de regiōe aut ɔphēdūt tpatā sub calida r hu.more antiq̄z:vt dic Cōciliator. Dictū ē aūt de calida r hūi r tēperata qr de his est du^m de aliis aūt clarū est qo sint breuioris vite his. Hoc est qd in hoc questio inuenimus dictū a doctoribus.

¶ Et qr i hac q̄ne q̄z partiū psit sustētari nolum⁹ bre uiter ad ɔple⁹ nri opis eoz dcā recitasse:sic r i aliis fa ciem⁹ in qb⁹ extraneū ab eis opinabimur:vt ex h ope oia ɔplete possint assumi plus tñ nobis placet opio p⁹ q̄ po strema. Rōnes tñ nō ɔcludūt q̄s adducūt qn possit te neri s⁹ opio. Cū.n. dr q hz vniuersas corpis opōnes pfe ctiores si h ɔcedet nō ppea seq̄t q̄ est longioris vite qr vita ppiis⁹ assūpta nō est aliō nisi permanē⁹ aie in cor⁹ r qd est pp dura⁹ hūidi r ca.nālis:qr plus sit in ca.r hu.

¶ Et cū dr illa meli⁹ restaurat ɔcedit meli⁹:qr pfecti⁹: sz nō meli⁹:qr plus apponat r diuti⁹:sz i ca.r hu.pp pn⁹ vite in ea pfcōra existere r potētiora. ¶ Et cū in s⁹ arg⁹ dr q tēperat⁹ difficili⁹ vincit a cāis egritudinis tā itrinse cis q̄ extrīsecis nō plus ɔcludit nisi q calid⁹ r hu.faci li⁹ cadit in egritudies accntales illo r qd difficili⁹ ē eū ɔſuare ab h r h ɔcessū est p illā opionē:cū tñ illud nō sit ipole:si sic ɔſuabit ex sua itri⁹ dispōne aptū natū diu tius viuere. ¶ Et cū in 3⁹ dr q intētio cōis medici in oi opusculo sit custodia vite. Cū ergo doceat oia alia ad il lud reduci rc. Prio illd dcm ibi a Ga.ptibiir nō ē h mul tū ad ppo^m qm i h ope reduc⁹ medici itēdit⁹ēt sic ageret vt ɔtutē custodiat:qd vult Ga.ibi.s.q i ope q medic⁹ agit dz idicatōz a ɔtute assumere:vt eā custodiat ne dficiat. Qd in pdcā reductiōe max̄ obſuat:cū nō solū eā custo diat:sz ipaz effic fortiorē:cū forti⁹ ɔtutz iseq̄t tēperam^m ɔplonis:nec ē ibi itē⁹ Ga.sicus dtriis eū ituent: loq de p duratione lōgioris vita in vna ɔplone plus a⁹ qr h hz p se aliō du^m An.s.me⁹ dz meliorare ɔplonē q̄tū pt:r sit apud illos sit q aliq ɔplo sit min⁹ pfcā alia:r nihilo^m⁹ diuti⁹ duret. Eligibili⁹.n.ēz eos holez eē meliorz pfe ctioz opōnū: Et lz p nō multū tps eius abbreuiet vita.

¶ Vel alr q ɔplo tpata vt plm est lōgioris vite ēr apud eos distēpata ɔplone.i ca r hu.r h nō de p se iā mō dcō. Sz qmultū difficili⁹ ē pseruare calam r hu.cōplonē ne labat in dispōnes tā ab intrinseco q̄ ab extriseco q ipi⁹ vitā multū abbreuiāt:r nō pōt h in cōpatiōe ad tpatam absq3 multo auxi⁹ phyci. Tēpata aūt ɔplo a seipā absq3 auxilio a pdcis defendit hic est q me⁹ docet ēt calaz r hu. ad pdcāz reducere tāq̄ ad eā q cū maiori securitate lōgioris vite existit. ¶ Totū aūt qd viceri⁹ argi⁹ est p se notū pn⁹.n.ad h vt vita diuti⁹ pduret sūt in ca.r hu. pis disposita q̄ in tpata. Et lz oia q adducūt arguāt i tpata pdcā pn⁹ pfcōra existere. Nō p ampli⁹ pfcōz opōnū: qd ɔcedit. ¶ Ad illd aliō qd aucto^b⁹ ɔfi⁹ dōz vt eos tparā aliis distēpatis ɔplonib⁹ ɔpare r nō cale r hu.vel de tē perata pfissime nō ē loq:sz me⁹ ad calidū r hu.accedēte. Aut dōm ipos loqui ad intellectū iā dcū:q qr q tpata facili⁹ ɔseruat rc. ipso vt plurimū lōgioris existit vite. Calida aūt hūida lōgiorā est p assignato iā mō rc.

¶ Utrz cōplexio tēperata vlr hēat oēs operatiōes per fectiores distēperatis cōplexionib⁹. Qō.ix.

Respōsio cōmunis.

6.

SExto querit. An ɔplo temperata vlr hēnt oēs opōnes pfcōres distēperat⁹ cōplexiōi bus. ¶ In hoc quesito est cōis rno:r q̄si oēs ɔpeditāt post h:q de opōnib⁹ dup⁹ pōt eē ser mo. Uno⁹ de his loq̄ndo singulr ɔdistiete:r sic aliq opera⁹ melior r pfectior pōt pcedere a ɔplone distēperata q̄ a tēperata r h:qr cū diuerse operationes reqrāt diuersos modos tēpamēti ɔplonis ipole est hos pfecte repiri in eodē cor⁹:cū adinuicē pfepe ɔsiderent: vt de appetitu r digōne:r iō ē repire distēperatū melio ris memorie r melioris odorat⁹ r maioris appeti⁹:r sic de multis opōnib⁹ ipo tpato. Alr ē loq de ipsis opōnib⁹ put hnt adinuicē ordinē nā cūz oēs opōnes pcedāt ab vno cor⁹ hnte vnā for^a:oz necio q tendent in vnū finē: r q̄cūq3 sūt vni⁹ finis sūt vni⁹ ordis r sic loq̄ndo de opa tiōib⁹:dicūt q oēs meliores r pfcōres sūt in cor⁹ tpatoi qr p tēpa^m nihil aliud intelligim⁹ nisi meliorē mōz ɔplo nis q dbet aie ad opōnes explēdas. Et iō lz stōus cal⁹ meli⁹ digerat q̄ tēperat⁹:nō tñ ita bñ digerit put digō pportōez ad appetitū hz:r ad alias opōnes q̄ tēperat⁹. nā tēperat⁹ tñ digerit q̄tū appetit:r eodē mō ē de opa tiōib⁹ aialib⁹.qr oēs adinuicē meli⁹ pportiōant:lz pos sit vna esse melior in distēperato. ¶ Ista dcā sūt cōfusa r sic plata.s.q oēs opōnes put adinuicē ordinant sunt meliores in tēperato q̄ in distēperato:psit rephēdi: qd sic pbabit. Nā q̄to aliq opō alicui⁹ sensus est pfectior tāto ordinat in opōnē pfcōrez ɔtutis alteri⁹ pfectioris. ergo tēperat⁹ si hz oēs opōnes pfcōres put adinuicē or dinant q̄ sint i distēpato cor⁹:aīns ē claz:qr cū sensus ex teriores pparēt ɔtutib⁹ iterioib⁹:r ɔtutes itrinsece in tellectui:ceteris parib⁹ opō pfectior iferioris ɔtutis in ɔtute altiori pfectiorē gignit opōnē pbat ɔña qr cū cor pus distēperatū aliqd hēat opōnē aliquā alicui⁹ exterio ris sēsus meliorē tēperato:vt odoratū:vt ɔcedūt:r ista pfectiorē ordinē hnt ad cogitatiuā seu extimatiuā r in tellectiuā corpis distēperati q̄ hēat odorat⁹ q iest in tē perato:vt pbat aña:seq̄t q tēperat⁹ nō hēat oēs opera tiōes meliores put adinuicē ordinant. ¶ Et ɔfir⁹ qr si sit aliqd corp⁹ tpatū in oib⁹ suis mēbris pterq̄ in orga no odorat⁹ hēat aūt pdcm organū dispositū: sic hz hō di stēperat⁹ q meliorē hz odoratū ipso vel organū memo rie. Nulli du^m q meliorē opōez hēbūt r ordinē meliorē in ipso opōnes bdinuicez q̄ in cor⁹ tēperato in oib⁹ mē bris:qd pbat nā Aris.2⁹ de aia.dic q nō possum⁹ bñ de terminare de dfriis odorabiliū:sic aliorz sensibiliū:qr nō bñ est manifestū nob qd sit odor:sic illa:cū hō praue odoret:q ergo alr oēs holes meliorē hēbit odoratū ma iorez pportōez r ordinez hēbit in hac opatiōe ad alias opera tiōes cognoscitiuas cerebri q̄ q min⁹ ergo ille q erit tēperat⁹ nō hēbit oēs operōes meliores put adin uicē ordinant q̄ distēperat⁹. Ex intēperamēto.n.cuius cūq3 mēbri in cor⁹ nro recedit corp⁹ a tēpera^to pe ita 2⁹ colliget colligit. Qd āt mēbra in eodē cor⁹ possint sic di uersificari de h nullus dubitat ex multis cāis diuersifi cantib⁹ māam q p diuersis mēbris subiicit: ¶ Et isto iā dicto remouet qdā solo q posset dari pdicte rōni. Possz eñ aliqs dicere q in cor⁹ tēperato sunt oēs opōnes ma iores:r cū maiori bonitate cū qua pole est eas oēs adi uicē ɔplicari seu adinueniri r iō lz in vno distemperato sit odorat⁹ melior q̄ i tēpato:ista tñ opera⁹:sit a tpamēto qd nō posset sibi adinueniri cū tpamēto optio:cū aliis ope ratōib⁹:cū ista reqrant abūdantiā maiorez siccitatis q̄ illis ɔueniat:r iō in tēperato cor⁹ est odorat⁹ melior qui possit esse cū tpantia aliaz opōnū:ita q i tēperato erūt oēs operatiōes meliores put oēs sūt sibi adinuicez cō possibiles. ¶ Istd nō obuiat:qr lz h locū hēat in opōni bus q pficiunt ab eodez instro r in eodez mēbro:i opera tionib⁹ tñ q a diuersis mēbris ɔueniūt:de qb⁹ argi⁹ r d multis eis silib⁹ est illd pole.cū possint in diuersis mē bris r in diuersis ptib⁹ eiusdez mēbri multe pticulares esse cāe. ¶ Nec valz.ex^m qd ipsi adducūt q lz stōus cali dus meli⁹ digerat q̄ tēperat⁹ nō tñ digō sua pportiōa ta est appetitui:sic ea q tēperati. Silr ēt lz appetit⁹ stōi fridi sit melior q̄ tēperati:nō tñ sic sue pportiōat dige stiue ¶ Prio.n.falsū ē qd assumūt:q stōus calid⁹ me lius digerat tpato:nō.n. dig⁹ sit a calore absolute:sz ra pportiōato r tēperato put opōnib⁹ expetit:r iō lz stōs calus magiscibū dissipet:r circa difficiliora cibaria pfe operet tēperato:nō tñ cibū p digōnē ad bonā for^m pdu cit vt tēperat⁹ in quo ɔsistit bonitas digōnis. ¶ 2⁹ ēt q dr q stōus fridus meliorez hz appetitū tēperato stōaco nō est vez:nō.n ad intensionē absolute cuiuscūq3 opō nis nre argi⁹ in illa bonitas r pfectio maior i qbusdā vt appebit in alio loco h⁹ libri. Si aūt Ga.dicat in tegni d stōaco calo q bñ digerat nō dic illd in cōpatiōe ad qd cūq3:sed dic digerit qdem meli⁹ q̄ appetat:r silr de frō itelligendū q meli⁹ appetit q̄ digerat ¶ Silr ēt si ve rū sit qd dicūt q appetitus est maxie opō attributa ori stōaci r digō fundo vt oēs ɔcedūt:pole erit:cū iste sint

Confir matio.

partes diuerse vni⁹ mēbri satis magni ꝙ in aliquo hoīe stōus sic erit distēꝑat⁹ in ore suo: sicut ē os stōi fridi: ⁊ in fundo sicut est stōs calidus ⁊ ꝑ ꝯñs hēbit iste appetitū meliorē tēperato ⁊ digōnem meliorem tꝑato: ⁊ hēbit ēt appetitū sue digestiue multū ꝓportōatū vt tm̄ appetat q̄tū digerere pōt: ⁊ per ꝯñs iste hō: q̄ multū erit in stōa= co distēperat⁹ hēbit opōnes meliores tēperato: put ēt iste opōnes adinuicē ordināꝛ ⁊ ꝓportiōanꝛ. Et illō va= let q̄tū pōt. ¶ Silr ēt lz ex^m illud qđ assumūt sit verū: nō tam̄ ex illo vr̄ posse argui super alias operatiōes: qꝛ ex^m assumiꝛ in operatiōib⁹ adinuicē cōparatis in q̄bus nō q̄lz itensio saluat bonitatē maiorē in opōne p̄dicta. Silr aūt nō est aliq̄d in operatiōib⁹ adiuicē ꝯparatis: i q̄b⁹ itensio maior in operatiōe arguit bonitatē maiorē: vel saltē in q̄bus operatio corpori distemperato debita perfectius ordinaꝛ in opatione aliquā subsequentē tē= perati corꝑis: qualis vr̄ esse opera° de q̄ supra induceba mus ⁊ quecunq; alia illi silr se habens.

¶ Dicam⁹ ḡ nos alr̄ i hoc q̄sito ⁊ p̄° ꝙ in cōplone tēꝑata vt cōiter assumiꝛ ab oīb⁹ tēperata ꝯplo nō inueniūꝛ vl̄r loq̄ndo opōnes oēs cuiuscūq; maneriei ꝑfectiores q̄ in distēperatꝭ ꝯplonib⁹: ⁊ hoc nō absolute loquēdo vt ipsi ꝯcedūt: nec ēt put oēs operatiōes adiuicē ordināꝛ. Ad qđ ꝓbandū sufficiāt rōnes adducte supi⁹: q̄s in hoc re= putamus satis sufficiētes: ⁊ sic est de tēperato in cōpara tione ad distēperatū. Ita ꝙ ꝓportiōalr̄ dōm de hoīe in cōparatiōe ad alia aīalia. ¶ 2° videndū quas operatio nes vl̄r tēperat⁹ hēat ꝑfectiores vl̄r ꝑꝑ qđ attentiōe di gnū ꝙ tēperatus hz illas opōnes ꝑfectiores in quas p̄n cipalr̄ ordiaꝛ hō: ⁊ in q̄b⁹ supereminet alalia alia reliq̄: sicut operatiōes extimatiue ꝟtutis seu cogitatiue: q̄uo cunq; p̄dicta noieꝛ ex q̄bus hō: ⁊ q̄tūcūq; in intellcu nō opereꝛ reddiꝛ aīaliū prudentissimū ⁊ discretissimū qua les ēt sunt opera intellcs cū in eo sint perfectiores i quo añcedens virtus intellectui p̄parās est perfectior ⁊ hoc iō est: qꝛ q̄to ꝯplo corꝑis toti⁹ est perfectior tāto prepa rat ad formā ꝑfectiorꝫ operationū: ideo.n. vt dicit pħs 2° de aīa ꝙ plante nō habuerunt sensum: ⁊ lz habuerint partem aīe: qꝛ non fuit in eaꝝ mā ꝯplo p̄parās ad sic no bilem formaꝫ. Talis aūt ꝯplo perfectior est in corpore tēperato plus: ⁊ ideo maxime ab ea operatiōes q̄ prin= cipaliter insunt hoī ꝓuenirent perfectiores: ⁊ lz nō oēs alie ꝓpter temperamentū ꝓ illis requisitū nō esse huic cōforme. ¶ Habet etiā vl̄r tēperatus hō oēs operatio= nes meliores q̄ necessario insunt corꝑi. Ex quibus talis p̄dicta ꝯplo in corpore ꝯseruaꝛ cū latitudine possibili ꝑ totū decursum etatū quales sunt opationes nāles tam ministrātes q̄ ministrate in q̄bus maxime verificaꝛ ser= mo Dyni ꝙ eas hz meliores oēs put adinuicem ordinā tur. Nā opōnes virtutū: tūc maximā hñt bonitatē cum virtuti cui preparāt existūt ꝓportiōate nō eñ in eis cre scit bonitas cū eaꝝ augmēto abso^te: sicut ð q̄busdā aliis pōt ꝯtingere: vt ꝑ se est notū: ⁊ de his opōnib⁹ ēt pñt to= lerari ꝙ eas absolute hñt ꝑfectiores cū eaꝝ bonitas: vt dcm̄ nō ꝯsistat in eaꝝ absoluta fortitudie. ¶ Silr ēt cū aīal sit aīal ꝑꝑ tactū vt 2° de aīa. sub quo ēt ꝯprehēditur gust⁹ cū sit q̄dā tactus: meliorē tactū hz tēperat⁹ oībus aliis: tact⁹.n. optim⁹ cātur ex tēperantia ꝯplonis: cū nō possit organū tactus ex toto denudari a q̄litatib⁹ tāgibi lib⁹: ⁊ iō pħus 2° de aīa vult ꝙ ex nullo alio sensu possi= mus iudicare suꝑ bonitatēz ingenii ⁊ discretiue: sicut ex bonitate tactus ꝯm.n. sensuꝫ hūc iudicam⁹ igeniosos ⁊ nō ingeniosos vñ molles carne bñ aptimēte: ⁊ duri car= ne inepti mēte. Scđm aūt alios sensus illud nō accidit quēadmōꝫ ibi dicit Auer. videm⁹.n. hoīes optimi visus ⁊ sic alioꝝ sensuū grossos valde p̄dicti eñ sensus sūt pl̄s ad bñ eē q̄ esse necessitatē inherentem.

¶ Circa tñ hec oīa ꝯsidera diuersitatē multā poleꝫ reꝑi ri tēꝑamēti ⁊ distēperamēti in toto ⁊ ꝑtib⁹ diuersis ex q̄b⁹ mltas diuersitates ⁊ varietates pñt ꝯtigere. ¶ Sz sta= tim oriꝛ du^m, q̄d dōm de hoīe iā p̄dcō in quo oīa mēbra eēnt tꝑata p̄terq̄ orga^m olfat⁹: qꝛ lz distēꝑat⁹ possit hr̄e aliquā opōnē ꝑfectiorē tꝑato. Alias tñ imperfectas hz iste tñ hēbit oēs illi eq̄les nisi ꝙ in aliqua illū exceder. ¶ Et posset dici vno° illo casu ꝯcesso ꝙ sic ð signat⁹ hō magis tēperat⁹ existit alio: cū tēpera^m de quo loq̄ꝛ sit ad iustitiā opōnib⁹ debitū: ⁊ vl̄r hō magis tēꝑatus diceretꝛ in quo est oē tꝑa^m magis ꝯueniēs opōnib⁹: dūmō p̄dcm̄ est ꝯpoīe tꝑato ꝓ opōnib⁹ iam dcis in q̄b⁹ tēꝑatū corp⁹ excedit distēperatū. Sz qꝛ vt pl̄m mēbra adinuicē ꝯcor= dāt in ꝯplonib⁹ maxie mēbroꝝ q̄ sic ab aliq̄ depēdēt vt odorat⁹ instr̄m a cerebro cum ortu suo attestenꝛ p̄n° vt Ga. in 2° tracta. tegni. Hinc est ꝙ tēpera^m qđ est sūme tē peratū ðr alr̄ hr̄e organū odorat⁹ dispo^m q̄ sit tale distē perati corꝑis. Sz si sit corp⁹ tale reꝑibile erit vt predictū Uel forte posset dici ꝙ lz tale organū hēat odorat⁹ opa tionē meliorē: hz tñ alias opōnes vt nutrimēti ⁊ tactus: si ibi inest deteriores. Et ideo p̄dcm̄ corpus nō hēbit vl̄r alias opōnes equales tꝑato vñ licꝫ in aliquo excedat in plurib⁹ tñ exceditur. Istud posset remoueri per hoc ꝙ opatio odorat⁹ ꝑfectior vr̄ opōnib⁹ nutrimēti h⁹ ꝑticula ris mēbri. ¶ Et si ꝯsideras p̄dictā solonē posset saluari suꝑior opio. Et soluiꝛ rō suꝑior de organo odorat⁹ ꝙ lz odorat⁹ posset reꝑiri melior in distēꝑato q̄ in tꝑato: vt ēt ordinaꝛ ad iteriores ꝟtutes ⁊ opōnes: nō tñ ð ē poīe cū tanta bonitate aliaꝝ opōnū debētiū existere in p̄di= cto organo cū q̄to sūt in tēꝑato: ⁊ iō in tꝑato eēt melior odorat⁹ q̄ possibilis eēt adinueniri stante maiori perfe= ctiōe aliaꝝ opōnū in eodē organo: ⁊ sic quodāmō possꝫ saluari ꝙ in tꝑato ē maior ꝑfectio oīum opōnū q̄ poīte sit put oēs opōnes hñt ordinē adinuicē q̄ in aliq̄ distē= perato in illo.n. aliq̄ opō ꝑfcōr erit q̄ in tēꝑato sz nō cō= seruatione tāte ꝑfcōnis oiuꝫ aliaꝝ opōnū ipsi tñ videnꝛ in eoꝝ ꝟbis satis lōginq̄ ab hac intētiōe ⁊ so^m se referre videnꝛ ad opōnes in q̄bus ꝯ eos fuit argutū. ¶ Siquis aūt vellet forte fantasiari vnū aliū modū ꝙ tꝑat⁹ hz ꝑ= fectionē oiuꝫ opōnū: posset ēt tenēdo ꝙ lz distēperatus hēat odoratū acutiorē: ⁊ sic de q̄busdā aliis opōnib⁹: nō tñ hz p̄dictā opōnē ꝑfectiorē? Refert.n. multū aliquem sensuꝫ esse magis acutū seu magis intensum ⁊ eē magis ꝑfectū: vt pꝫ in sensu tact⁹ cuilibꝫ itelligēti. Lꝫ ergo odo ratus distēꝑati possit eē intensior vel alterius aīalis ab hoīe: ⁊ silr acutior ⁊ plures dr̄ias odoꝝ ⁊ minimas iudi= cet q̄ hō vel q̄ hō tꝑatus: hō tēperatus tñ perfecti⁹ iudi cabit que per illū cognoscet ⁊ plures ꝯditiōes ⁊ ꝓprieta tes in eo discernet illo distenꝑato vel illo aīali. ¶ Sed hic modus idigeret mltā ꝓtellatiōe: qua ꝑꝑ dimittim⁹. ⁊ ꝯ hoc esset illud qđ assumptū fuit de hoīe distēperato solū in organo odorat⁹: qꝛ cū per sensum exteriorē soluꝫ habeaꝛ cognitio de suo sensibili ⁊ si quid aliud in eo di= scernitur sit ꝑ interi⁹ iudiciū: ⁊ virtutes interiores ⁊ in p̄dicto hoīe ꝟtutes iteriores sint eque ꝑfecte seq̄ꝛ ꝙ in= eo erit nō solū intensior odorat⁹: sed ēt ꝑfectior. ¶ Sed q̄d de hoc ꝑꝑ lōgitudineꝫ ad pñs dimittimus. Et si au= ctores dicunt ꝙ in temꝑato est opōnū ꝑfectio pōt itelli= gi q̄cūq; istoꝝ modoꝝ vis. Et ista dcā sint ad exercitiuꝫ alioꝝ cū i ð q̄sito illud breue recitatū cōiter inueniaꝛ ab oīb⁹. Ista āt seq̄ntib⁹ viā dabūt inuestigādi subtiliora ⁊c.

¶ Utꝝ cōplo que est corporis sanitas vt bona ⁊ propor tionata cōplexio pro operatiōibus debita latitudinem habeat aliqualem ⁊ quam.

Questio.x.

Septimo queriꝛ. An ꝯplo q̄ est corꝑis sani= tas vt bona ⁊ ꝓportionata ꝯplo ꝓ opōnib⁹ debita latitudinem hēat aliqualē ⁊ quam. ¶ Nullā.n. latitudineꝫ vr̄ hr̄e: qꝛ tūc ipsa vi deretur per motū ⁊ alteratiōꝫ acq̄ri ad sani= tatē autē nō est mot⁹: vt scribit pħs 7°. phy.

¶ Qđ āt latitudinē hēat magnū appꝫet manifeste: cū ac cipiat corp⁹ sanū multiplr̄ variari ⁊ trāsmutari: ⁊ tñ ꝓ= priā ei⁹ sanitatē nō egrediꝛ. ¶ In ð q̄sito ē r̄nsio clara ꝙ ꝯplo talis seu ꝯplonalis sanitas latitudinē hz magnā Ratio.n. in ea est latitudo suaꝝ diuersaꝝ spēꝝ. Et lz lar= ge spēs hic appellenꝛ in q̄s p̄dcā sanitas est diuisibilis quā diuisionē tāgit Gal. in tegni tracta de corporib⁹. 6. illo scđi tractat⁹. Et diuidiꝛ toti⁹ sanitatis latitudo est eñ sanitas simplr̄ q̄ diuidiꝛ in semꝑ ⁊ multū ⁊ ē neutra litas simplr̄ q̄ directe mediū obtinet inter sanitatē opti mā sꝑ: ⁊ vt nūc i vltimo extremo lapso sanitatis: q̄ neu= tralitas diuidiꝛ in semꝑ ⁊ in vt nūc: qđ neutrū vt multū est duplex ꝯꝫ ꝙ ꝟsus alteꝝ extremoꝝ ē recedēs a neutro semꝑ: qđ voluit Gal. cū dixit in primo sigato neutri hoc vero vt multū: ⁊ qđ permutatiōes quasdā accipiens: est etiā in latitudie sanitatis nūc q̄ apud plimos est idē cū egritudine simplr̄ q̄ diuidiꝛ in egitudinē simplr̄ sꝑ ⁊ vt multū. Et lz aliq̄ moderniores ab h⁹ sñia dissonent. Sꝫ qꝛ predicte inuestigatiōes per ampli⁹ sunt vocabuloꝝ

Tēpera= tus.

Odorat⁹

7

q reales eas nō ꝑcedimur. Un̄ Ga. loco precallegato po nens latitudines tot᷑ sanitatis dixit. Et diuidit tot᷑ sanitatis latitudo in tres ptes latitudinē hñtes ↄ ipas multas: quaꝝ pͣ erit sanoꝝ corpoꝝ. 2ᵃ vero neutrorum. 3ᵃ vero egroꝝ: qbus deinceps sunt iā egrotatiua corpꝑ lesiōib᷑ sensibilib᷑ oponi dicit lata. Et p hͦ itelligit apō qꝑ pmos cor᷑ egra: vt nūc iter q corpora intellexit neu tra vt nūc. Et apparet ex his quō optima sanitas ↄ stric tissime accepta de qua loquit Ga. in liͦ de regimine sa nitatis ꝭm duas diuersas cōsideratiōes pōt dupl̄r situa ri in latitudine sanitat; ↄ lꝫ nō sit sanitas lata. Ipsa em̄ pōt poni principiū totius latitudinis: cū oē aliē in cōpa ratiōe ad hāc sit defectiuum: pōt etiā poni pūctuale me diuꝫ totius cū vndiqꝫ a diuersis laterib᷑ alie ab ea rece dant ↄ ꝑ suas distēperātias diuersas: ↄ tūc erunt plura sa na semper ↄ vt multū ↄ plura neutra simpl̄r: ↄ sic etiam vt multū: ↄ sic etiā de co᷑ in latitudie sanitatis existe vt appꝫ calij. Et si de oib᷑ his pfecte velis videre studeas Ga. in tegni locis pallegatis. ¶ In sanitate ē ēt alia la titudo a pdcā q qꝫ pdcāꝝ spēꝝ multipl̄r pricipat lati tudinē: ↄ ā forte nō accipiat sanitas optima strictissime sumpta de q dicit Ga. in pͦ ꝺ regimie sanitatis. Qꝺ ēt nūqꝫ fuit in corpe alaīs vel si vnqꝫ fuit: nec pusillo: nec instāti tpe pmāsit: ↄ ictu oculi ꝛc. ↄ ē pfectio vltima scꝺi modi ↄplonis positi ab Auic hꝫ em̄ vnaqueqꝫ aliaꝝ cō plonū latitudicꝫ etatū q magna est latitudinē hꝫ ēt ꝭm trāsmutatiōeꝫ a reb᷑ alterātib᷑ eā necessario nobis ap proximatis: ↄ ēt actualr̄ nobis occurētib᷑. Est ēt latitu do sanitat; i eodē corpe ꝭ diuersitatē mēbroꝝ i ↄplōni bus ipsoꝝ q mixta ē. Est ꝫ ppor᷑ ↄplōis q ē sanitas ppor tio multū lata sub q ↄphēdit ois latitudo ↄ diuersitas i cōplexiōe cadēs ꝭ oēs modos ↄplōnis ab Auic. nūera tos i caᵒ ꝺ ↄplōnib᷑. ¶ Propter illꝺ āt qꝺ i pnᵒ hᵒ qstī ē inductū a q plib᷑ q vꝫ ad sanitatē nō ē mot᷑: nec p alte ratiōnē acqrit: ↄ tūc em̄ cū sanitas ↄ egritudo sint dispō nes ↄrie ↄtigeret eas i eodē subō pmisceri i alteratione ↄ motu: qꝺ ē oino absurdū: vt pꝫ i formis ↄriis p altera tionē acqrēdis ↄ corrūpēdis: qꝫ ꝫ pdictaꝝ formaꝝ acq ritur i istāti: lꝫ tn̄ ad sanitatē ↄ egritudinē nō sit mot᷑ in sanitate tn̄ ↄ sic i egrīᵘᵐ ↄ itra ei᷑ terminos ē mot᷑ pp ip̄as ↄsistere i pportiōe hñte latitudinē magnā vt pdictū: pp qꝺ idē corp᷑ pt eē magis ↄ min᷑ sanū magꝭ ↄ min᷑ egrū.

Conclo. ¶ Sꝫ hec dicta nō possūt bñ tolerari pp qꝺ itēdim᷑ hic aliq dicere q iā diximᵘ alias bononie i qdā qōne cuius dā qolibᵉᵗ: ꝺ q ñ scripsimᵘ nisi pdictā qōnē. Et ē ↄᵒ nr̄a hꝫ. q sanitas mēbri ↄsistēs q qdē idē ē: vt supponit q ppor᷑ ē bona ↄplōis ei᷑ p opōnib᷑ vt bona ↄ vt pportionata: ↄ vt sanitas ē: aliqñ pōt p motū alteratōis acqri: ↄ sil̄r dōm de egritudie ↄ aliqñ ꝯc i istāti acqrit: ↄ hꝺ ad bonū itelle ctū itelligēdo: qꝫ. s. i aliq istāti pͦ erit veꝝ dicere corp᷑ ē sanū vel egrū: ↄ aliqñ erit egrū vl̄ sanū. Et tn̄ i nullo istā ti pͦ erit veꝝ illꝺ dicere: ↄ hꝺ siue fiat illꝺ p acqsitionē ali cui᷑ rei: siue p solā depditionē: qꝺ ē expsse ↄ illos volen tes sanitatē ↄ egritudinē solū i istāti ꝺ nouo in subō acq ri. ¶ Et hec conclusio sic pbat pmo supponēdo ex di ctis q sanitas mēbri consimilis: saltē aliqua sanitas sit

Conclusionis pbationes idē qꝺ sua bona ↄ pportionata ↄplō hoc iā hic psuppo nit: ↄ ab eis ↄcedit. ¶ 2ᵒ. supponit q calitas ↄ friditas: siccitas ↄ humiditas possint successiue ↄ per alterationē acquiri: ↄ hoc ab omnib᷑ conceditur. ¶ Tertio presup ponitur q dicta sanitas latitudinē hēat: ↄ hoc ex iā di ctis appet: assumat igr̄ p exēplo q sanitas alicui᷑ sit p portio calidi ad fridū: ↄ sic hūidi ad siccū i latitudie scꝺi gradus: vt qñcūqꝫ ero i latitudie scꝺi grad᷑ calitatis suꝫ san᷑: ↄ qñcūqꝫ ero extra latitudicꝫ illā: vt i latitudie pmi vel tertij gradus suꝫ ifirm᷑. ¶ Tūc his assūptis argui tur aliqñ cū corp᷑ trāsmutabit in ifirmitatē erit dare vl timū istās i quo erit veꝝ dicere q nūc ē sanū: ↄ aliqñ cū trāsmutabit i sanitatē erit veꝝ dare vltimū istās in quo erit veꝝ dicere q tūc ē ifirmū ꝫ sanitas vt pdicta ppor tio ē aliqñ i tpe. Et p motū successiuū acqrit: ↄ sil̄r egri tudo: ↄ p ↄñs ad sanitatē ↄ egritudinē ē mot᷑: ↄ nō solū i san᷑: ↄñā ē clara: qꝫ cū hꝫ rei ꝯtatē iter sanitatē ↄ egri tudinē nō sit dare mediū si ē dare vltimū istās i q corp᷑ est egrū ↄ imeᵗᵉ post erit sanū cū istātia nō sint meᵗᵉ oꝫ ꝑ dictā sanitatē i tpe acqri: ↄ sic erit ꝺ egritudie opp᷑ mō Sꝫ aīs pbat qꝫ posito casu i exēplo assūpto si sit corp᷑ in pͦ gradu caloris erit egrū ↄ moueat p additiōeꝫ calo ris ad sanitatē: qꝫ ad 2ᵐ gradū mō nulli dūᵐ q erit dare instās i q erit veꝝ dicere corp᷑ hꝫ totū pᵐ gradū caloris ↄ adhuc nihil hꝫ ꝺ 2ᵒ ↄ imeᵗᵉ post illud nō hēbit solū pᵐ. ex q ↄtr᷑ mouet ad calitatē ergo erit dare vltimū istās i q erit veꝝ dicere corp᷑ ē egrū ↄ imeᵗᵉ post nō erit egrū ꝫ sanum: cum iam sit supra positum q qñcunqꝫ habet ali quid de scꝺo gradu seu latitudine scꝺi gradus: ita q nō sit extra ipsum q ipsuꝫ est sanum. Hoc idem ostenditur cum predictum corpus trāsmutabit ad egritudinem: qꝫ si sit sanum: vt in latitudie secūdi gradus caloris ↄ trās mutetur ad tertiū gradū: tunc erit dare vltimū instans in quo habebit solū 2ᵐ gradū: ↄ nihil adhuc de 3ᵒ ↄ imeᵗᵉ post illud, vl̄ sine medio hēbit de 3ᵒ ↄ erit egrū: qꝺ ē claꝝ. ↄ sic egritudo ꝑ in tpe acqret: cum nō sint istātia ime diata. ¶ Deide ōndit q sanitas aliqñ in istāti acqrit: ↄ sil̄r egritudo: ↄ hoc semp ad intellectū superius datum: nā si predictū corpus sit egrū p additionē caloris: vt qꝫ sit in 3ᵒ gradu ↄ debeat moueri pdict᷑ grad᷑ ↄ fieri sanū ↄ remanere solū cū duob᷑ nulli dūᵐ ē: q licꝫ pdictus ter tius gradus corrūpat i tpe: ↄ sūi tn̄ corruptū eē totale pᵐ erit i istāti cū sit veꝝ dicere nūc pͦ ē totus terti᷑ gradus caloris corruptus ↄ añ nō erat corruptus: ꝫ qñcūqꝫ ē to tus tertius grad᷑ a pdicto corpe remotus solū predictū corpus factū est sanū: cū remaneat solū cū duob᷑: ↄ illud fuit i istāti ergo i aliq istāti ē pͦ veꝝ dicere hoc corp᷑ est sanū: ↄ imediate añ erat egrū: ↄ sic ꝭ itellᵉᵐ superius da tuꝫ sanitas fuit in istāti acqsita: ↄ egritudo corrupta. Et sil̄r declarat q egritudo in instāti acqrat: qꝫ si predictū corpus trāsmutet a scꝺo gradu caloris ꝑ sus pmū in aliq instāti pͦ erit veꝝ dicere q tot᷑ scꝺs gradus caloris erit corruptus: ↄ corp᷑ solū cū pͦ remāsit: ↄ per ↄñs in predi cto instāti factū ē egrū: ↄ remotū a sanitate. Ideo hic po

Regula. test esse apud nos generalis canon q posita sanitate ali cuius consistere in latitudie tota scꝺi grad᷑: ita q qñcū qꝫ hꝫ aliqd de scꝺo gradu caloris: tūc sit sanū: ↄ qñcunqꝫ sit extra illū totū p plus vel minus: ↄ tūc sit infirmū semp qñcūqꝫ remouet sanitas p additionē similis qlitatis: vt ꝑ hi gra caloris tūc egritudo in tpe acqrit: nō āt remouet sanitas in tpe vl̄ depdit: qꝫ in subō misceat cū egritudi ne: qꝺ sic depdit: qꝫ i istāti in istatiuo mot᷑ i q hꝫ egritu do acqri illa sanitas: ↄ tūc i vltio ē: ↄ amplius nō erit sani tas: ↄ ꝭm hoc posset quodāmodo dici in illo istāti corrū pi p positionem de pñti ↄ remotionē de futuro: put dici tur de multis aliis a qbusdam: ↄ hoc qꝺ ꝺt nō accidit tūc pp aliud: nisi qꝫ tūc sanitas ↄ egritudo sunt vna for᷑ dif ferens solū ꝭm magis ↄ minus q vocat sanitas cū est in scꝺo gradu: qꝫ tūc subiectū ea meᵗᵉ potest suas perfice re operatiōes. Cū aūt ipsa additur vltra signatū termi num vocat egritudo: qꝫ cū ea opationes deficiūt. ¶ Ex quibus statim appet q aliq sanitas ↄ egritudo sūt eius dē spēi spāliſſime: imo aliqñ sūt eadē re nūero: sicut vnā rē nūero faciūt duo gradus albedinis: ↄ terti᷑ illis adue niens in eadē pte subi: nihilominus tn̄ qñcūqꝫ illa res q erat sanitas ↄplicat cū illo aduenientē: nō ampli᷑ sanitas ꝺt: ꝫ sola egritudo tūc ꝺt eē in subo: ↄ iō ppositio dicit q illa dr̄nt spē. quoꝝ vnū ē opones pficiens ↄ aliud eas destruens. vir loquēdo est ppositio falsa. cuꝫ aliqñ vnus quātitas carnis operationes pficiat ↄ maior vel minor eas ledat. ↄ tn̄ spē nō videntur differre apud medicum. tn̄ sanitas ↄ egritudo ponūtur spē differre. ↄ hoc ad ma nifestiorem doctrinā cum multū sensui innitatur. ↄ cir ca ipsas suos diuersificet actus penes quos diuersitatē in multis assignat apud eum enim sanitas ↄ egritudo ↄ neutralitas ponuntur tria genera diuersa. ¶ Et vt su perior canon compleatur attende q si sanitas acquira tur per remotionem qualitatis sibi similis que addita erit egritudo tunc ipsa in instāti acqrit. vt clare pꝫ ex di ctis. Si aūt sanitas que stat in latitudie duoꝝ p exēplo corrūpat nō p additionē. ꝫ p diminutionē tūc in instāti corrūpit ↄ egritudo i istāti acqrit ad itellꝫ supi᷑ datū cū nūqꝫ sanitas sit corrupta: nisi cū scꝺs grad᷑ habꝫ totū re motū eē. ↄ tūc ē egritudo acqsita. ↄ illꝺ ē in instāti vt su perius apparuit. Si aūt sanitas debeat acquiri per re generationē eius. qꝺ diminutū erat tūc sanitas in tpe ↄ p motū acqrit egritudo aūt nō corrūpit. s. cū sanitas ac quirit qꝫ. s. secum misceat p ptē post ptē ꝫ sic corrūpit qꝫ in aliq istāti veꝝ ē dicere qlitas q ē i corpe ē egritudo ↄ imeᵗᵉ post ñ erit illa qlitas egritudo ꝫ erit facta sanitas

ꝑ illo qd ei est additū: ⁊ si qd ē ꝯtrariū erat ē remotum. ¶ Ex qb⁹ clare ꝑ ꝙ sanitas ꝯplonalis ⁊ egritudo ꝯple xionalis: vt vna ꝓport° ⁊ alia i ꝓportōe°: aliqñ acqrit i spē vel i istāti: nūqꝫ tn̄ i sub̄a miscet ad itellm̄ supi⁹ datū qd ꝯtigit ꝑ illd qd dcm̄ fuit supra. ¶ Ad illd āt qd allegabat ex pho. 7. phyco. pōt multiplr r̄nderi: ⁊ lꝫ iste fmo ꝑ se hēat ꝓpriā speculatiōnē p° ꝙ phs ibi nō voluit absolute dicere ꝙ ad sanitatē nō sit mot⁹: vt ēt dicūt qdā: qr falsus eēt fmo: vt iā p° oñsū: sꝫ vult ꝙ ad sanitatē nō est mot⁹ distict⁹ ab eo q ē fꝫ ꝑmas q̄litates: sp de sanitate cō plonali loquēdo: ⁊ h̄ qr apd eū sanitas ⁊ egritudo nō sūt res distīcte a ꝑmis q̄litatib⁹: nec eis supadditē: vt iā fuit opio multoꝝ. Aut alr possꝫ dici ꝙ phs ibi loqtur d sanitate strictissime sumpta q latitudinē nō hꝫ: q̄ qdē ē sanitas optima nō ꝑdurabilis: nisi i istāti: i ꝯpatiōe ad quā oēs alie sūt lapse ⁊ defectuose: vt r° illi⁹ qdā egritudies dici possint: lꝫ nō apd medicū nisi qvellet recipe dogma sempiterne passiōis: vt ē ꝑ Ga. in tegni vidēre. Alij aūt eēnt modi exponēdi phꝫ qs ꝑꝑ breuitatē dimittim⁹ ⁊c.

¶ Utꝝ ꝯplo p° ⁊ ꝑ se mēbro attribuat ꝯsili. an aliq̄ sit p° ⁊ ꝑ se mēbro organico attributa. Q̄ō. xj.

8

Octauo q̄rit. An ꝯplo p° ⁊ ꝑ se mēbro attribuat ꝯsili. an aliq̄ sit p° ⁊ ꝑ se mēbro organico attributa. ¶ Auerroys. in 2. colliꝫ. vr affirmare ꝯplonē aliq̄ p° ⁊ ꝓncipalr attribui mēbro organico: cui⁹ opp̄m videt oēs sentire auctores: cū ꝯpositio p° ⁊ ꝑ se isit organicis ⁊. 2. cōsilib⁹. ⁊ silr ꝯplo q̄libꝫ p° ⁊ ꝑ se ꝯsili ierit scd̄ario ⁊ ꝑ accidēs organico. ¶ Et ad hoc q̄sitū r̄ndēdū ꝙ nulla est ꝯplo q̄ p° ⁊ ꝑ se isit seu attribuat orga° mēbro. Et silr nulla ē cōplexio q̄ p° ⁊ ꝑ se attribuat toti corpi: qr eadē ē rō virius ꝙ qd sic ꝓbat qr q̄lꝫ ꝯplo ē q̄litas iuxta cōiorē modū loquēdi q resultat ex actione ⁊ passiōe q̄litatū elmtoꝝ: qd quō itelligat supi⁹ dcm̄ fuit ergo illi solū p° ⁊ ꝑ se attribuit: cui p° ꝯpetit ime° ex elmtis ꝯpont: h̄ āt solū ꝯsili. organicū āt ꝯpont ime° ex ꝯsilib⁹: qr si p° ⁊ ꝑ se nulla attribuit ꝯplo q̄ nō i organico: ꝑter ꝯplones ꝯsiliū estvna alia ꝯplo ꝓncipalr attributa orga°: ⁊ q̄ sit pn̄m opōnis organici: nō. n. vn̄ ꝑdicta ꝯplō resultari nisi ex ꝯplonib⁹ ꝯsiliū: ꝯsilia āt i organico nō refrāgunt: lꝫ se adiuicē alterēt. ¶ Et circa hoc attētiōe dignū ꝙ h̄ qd dcm̄ ē veritatē hꝫ loquēdo de ꝯplone: vt ē aliqd vnū eēntialr: qr loquēdo de ꝯplone: vt ē qd vnū ordie ⁊ habitudie q̄dā mēbroꝝ ꝯsiliū adiuicē i eodē mēbro orga°: ipa p° organico attribuit cū i nullo ꝯsili repiat: nisi in oib⁹ adiuicē ordinatis: totū āt nihil aliud ē q̄ oēs sue ptes sic adiuicē ordinate: ⁊ forte hūc itellm̄ habuit Auer. cū ꝯplonem vr aliquā principalr organico attribuere. Uñ ibi expresse vult ꝙ cū stabimus sup ꝯplonē mēbroꝝ ꝯsiliuꝫ: tūc stabim⁹ sup ꝯplone mēbri orga°: ⁊ ad sciēdū ꝯplonē mēbri organici nō reqrit: nisi cognitio ꝯsilium mēbroꝝ fm ꝙ adiuicē i ꝑdicto orga° ordinat. ¶ Et vlteri⁹ ē attēdēdū ꝙ 2° pōt dici ꝯplo mēbri ꝯsilis vna q̄ debet sibi inquātū est tale ꝯsile mēbrū abso°: vt ꝯplo carnis inq̄tū caro ē q̄ est pn̄m opōnis ꝯsilis vt ꝯsile. Alia ē ꝯple ꝯsilis q̄ debetur ei inq̄tū tale cōsile erit ps organici talis: q̄ cōplo nō est ad finē operatiōis cōsilis solū: vt cōsile est absolute: sꝫ put dcm̄ ꝯsile ordinat ad opōnē organici sic vbi gr̄a. caro cordis aliā hꝫ cōplonē q̄ caro absolute: qr ad operatiōnē talis organici ordinat: ⁊ iō hꝫ aliā ꝯplonē: eo ꝙ caro cordis ē ⁊ qr ad talē opatiōem organici ordinata ē quā si deberet eē caro epatis: vel ps ei⁹ vel stōi: ⁊ de hac marie itelligit Auer. cū dicit aliquā eē ꝯplonē organici inq̄tū organicū ē: nō qr ista sit alia cōplo a cōplone cōsimilis: sed qr inest consili ad finē organici: ⁊ ei⁹ opōnis: ⁊ iō nō est aliqs modus cōplonis: q p° insit organico ⁊ sibi ꝓncipalr attribuat q me° suas exerceat opōnes: sꝫ aliqs mod⁹ ꝯplonis inest p° ⁊ ꝓncipalr ꝯsilib⁹ ad finē opōnis organici q ꝑ operatiōib⁹ ꝯsiliuꝫ abso° loquēdo nec̄ius nō eēt. Illud ēt a quāplurib⁹ tenet ⁊ affirmatur.

¶ Sꝫ h̄ est vnū du̅m nr̄ꝫ qr alias ꝑtractauim⁹: ⁊ ē ꝙ ista ꝯplo debeat p° ⁊ ꝑ se organico attribui: ⁊ ꝙ ꝑmuta° facta in ea sit morb⁹ organici ⁊ nō ꝯsilis: qr silr vr de ꝑdicta cōplone ⁊ de q̄litate ꝯsi° mēbri: q̄litas eni nō ē subiectiue nisi in ꝯsili seu in ꝯsilibus mēbris: ⁊ qr nō in eis nec̄ia ad finē operationū ꝯsiliū: vt ꝯ° lia sunt: sꝫ solū ad finē operationis organici mēbri: iō ponit vere principaliter mēbro orga° attributa ⁊ egritudo q̄litatis ponit eē morb⁹ organici: ⁊ nō ꝯsilis q̄ silr erit d ꝑdicta complone: qr lꝫ ipsa sit subiectiue i ꝯsili: qr tn̄ nō ē nec̄ia ad operatione ꝯsilis vt cōsile: sed ad finē operationis organici. ipa dꝫ ꝓncipalr mēbro attribui organico: ⁊ ꝑmutatio facta i ipa dꝫ morb⁹ organici appellari: sicut ⁊ illa i q̄litate ꝑ eādē rōnē. ¶ Ad qd r̄ndem⁹ ꝙ dr̄a ē iter vtrūqꝫ assumptoꝝ: nā q̄litas d q ē fmo sic solū ē ad finē operatiōnis orga° ꝙ fm nullā viā ē operatiōi cōsilis nec̄ia nec inq̄tū cōsile est abso°: nec inq̄tū tale ꝯsile talis vel tal cōditiōis. Cōplo āt ꝑdicta lꝫ nō sit necessaria ad opatiōnē ꝯsilis mēbri inq̄tū cōsile absolute ē: est tn̄ necessaria ad operatiōnē h⁹ cōsilis sic ⁊ tali dispositi: ⁊ cū ea ꝯsile suas faciat operationes vbi gr̄a q̄litas carnis man⁹: lꝫ eēt multo minor q̄ sit carne i nullo i sua ꝯplone variata ipa suas operatōes sibi debitas inq̄tū ꝯsile ē: ⁊ inq̄tū tale ꝯsile talis cōditiōis ⁊ talis ꝑfectiōis exerceret: nō tn̄ organicū mēbꝝ absqꝫ defectu possꝫ explere suā opōnē: ⁊ ꝓpter h̄ posita ē nā orga°: sꝫ si caro cordis nō eēt talis ꝯplonis q̄lis est nō ꝑficeret suas operatiōes: vt ꝯsimile mēbrū q̄s facit ipsa sic exñte: ⁊ iō ipsa est ꝯsili attribuitur qr in eo est subiectiue ⁊ ad finē operationis talis mēbri ꝯsilis ꝙ sic cōplonatū debuit eē in tali mēbro organico Sūt ei mēbra cōsilia ad finē organicoꝝ: ⁊ sicut mā re⁹ illoꝝ: vt ꝑ 2. colligꝫ. ⁊ cōplones cōsimiliū sūt ad finē orga° mēbri nihilomin⁹ tn̄ p° ⁊ per se ꝯsilib⁹ attribuēt: scd̄ario āt orgāicis: ⁊ qr nō ē aliqd ꝯsile qd n̄ sit ps alic⁹ orga° ⁊ qd sit ad finē operatiōis orgāici ordiatū me° vl ime°: ⁊ iō ꝯsilia ꝑ eoꝝ operatiōib⁹ ꝑdicta idigēt ꝯplone q̄s si nō hñt nō possent eē partes viuētis i tali spē existētis. Sed aliā spēm viuētis ꝯstitueret: ⁊ iō ꝑ cōsimilibus ⁊ ad finē ipsoꝝ ꝑdicta existit cōplexio. ¶ Et iō cuꝫ supra dcm̄ ē in mēbro cōsimili duplicē cōsiderare cōplexionē nō itēdim⁹ ꝙ i mēbro cōsimili sit. 2° cōplō: cū q̄ruꝫ vna fiāt opōnes cōsimilis: ⁊ cū alia fiāt opōnes orga°: qr cū tota cōplōne cōsimilia fiūt opōnes virtusqꝫ ⁊ sine ea mō ꝑdcō fieri nō pñt: qd simile fierat d q̄litate: sꝫ intelligit ꝙ ꝑꝑ opōnes membroꝝ organicoꝝ explendas oportuit mēbra cōsimilia in suis opōnib⁹ i diuersis mēbris multū diuersificari: ⁊ h̄ loquēdo de mēbris eiusdeꝫ maneriei i diuersis mēbris: vt d carne ⁊ d aliis ꝯsimilibus. Qd qdē necessariū nō eēt ꝑꝑ opōnes ꝯsimiliū vt absol° cōsimilia sūt: licꝫ vt dcm̄ est ad aliā spēm viuētis trāsirēt. ¶ Ad dclaratiōnē āt h⁹ q̄siti: cōsidera tu ꝙ mēbꝝ orgāicū nihil ē aliud q̄ sua ꝯsimilia nec aliquā rē sup illā addit: nec aliq̄ opō fit i corpe nr̄o nisi a ꝯsimilib⁹ mēbris: sꝫ aliquādo aliq̄ nō fit nisi a pluribus consimilibus sic ordinatis ⁊c. que quidem vocantur organicum. Alia aūt fit ab vno: ⁊ iō fm rei veritatē nulla res p̄mo inest organico q scd̄ario isit cōsilib⁹: qr figura nūerus sit⁹ ⁊ positio ⁊ silia: nullā rē distīcte extra alas signāt aliā a ꝯsilibus. Silr ēt nulla res fm rei veritatē q p° insit cōsilibus scd̄ario iest organico: cū organicū nō sit res ab illis distīcta: ⁊ iō qd dcm̄ ē mar° dcm̄ ē fꝫ cōlores snias medicoꝝ ⁊ cōlores modos loquēdi. Scdꝫ. n. aliū mo̅m magis stricte loquēdo multe ꝓpōnes de dr̄ijs organici ꝯsilis ⁊ nāis eis attributꝫ a medicis posite de ꝯtute fmōis eēnt false ⁊ lꝫ ipsi eas ad bonū itellꝫ itelligāt: qd qdē nūc discutere: qr nimis eēt extra mo̅m loquēdi auctoꝝ me°° ad p̄ns dimittim⁹: ois ei q nobis isūt: siue p° ⁊ siue. 2. q̄nocūqꝫ in sūt mēbris ꝯsilib⁹: ⁊ nil alteri⁹: cū extra ea n̄ sit aliqd ei additū: cū h̄ tn̄ stat ꝙ ꝑdica° mlte pñt ꝑdicari ⁊ v̄ifi° d plurib⁹ mēbris sil sumptis ⁊ ordiatis: q mēbꝝ organicū nolant: ⁊ tn̄ q d nullo v̄ificant ꝯsiliū ꝑꝑ multiplicē cōnotatiōnē dictoꝝ terminoꝝ q de illis ꝑdicant: q ꝑꝑ ꝑdictā cāꝫ nō ꝓseqmur. ¶ Ex his oib⁹ appet ꝙ ꝯplo ex coaltern atiōe mēbroꝝ nō est ꝓpter aliqua vna complexio.

Mēbrum organicū

¶ Utꝝ ꝯplo sit pn̄m effectiuū opōnū organicis mēbris attributarū deseruiēs aie vl sue v̄tuti. Q̄ō. xij.

9

Nono q̄rit. An ꝯplo sit pn̄m effectiuū operationū organicis mēbris attributarū deseruiēs aie vl sue v̄tuti. ¶ Uř. n. illius operationis pn̄m eē ꝯpo°: cū diuersarū opōnum videant eē diuersa pn̄a: cū ergo opōnis ꝯsilis dicat eē pn̄m ꝯplo illi⁹ alteri⁹ pn̄m erit ꝯpositio. ¶ Solo h⁹ q̄siti ꝫ magnā ptē pōt appere ex q̄stio āte: ꝑꝑ cui⁹ dclaratiōnē attētiōe dignū ꝙ dcm̄ mēbrū organicū nullā rē addit supra ꝯsilia ꝯponētia ipm: nisi qs vellet ponere nūerꝫ figurā pōnē ⁊ silia eē res distīctas a reb⁹ figuratꝫ vl nūeratis vl

ratis vel positionatis: qđ satis vr absurdū: cū oīa absq₃ p̄dictis reb9 eque bñ saluent' ⁊ meli9: vt p₃ cuilibȝ q̄ntūcūq₃ modicū itelli' i logyca ⁊ ph̄ia. h̃ tñ extēse hic ꝓtellare erit satȝ extra propositū in q̄ sum9. Si igr ē vt dcm̄ est relinquit ꝙ p̄mū pn̄m effectiuū d̃seruiēs vel v̄tuti oīȝ opōnū exn̄tiū in cor' n̄ro cuiuscūq₃ maneriei sit nā exn̄s in ꝯsilib9 mēbris q̄ prope ē pn̄m actiōis ⁊ passiōis. Tale aūt est ipse calor nālis seu nālis mēbroꝝ cōplo vel aliq̄ cā q̄ reducit' ad ipsaȝ ꝯplōnē vl' depēdet sint ab ea ꝙ nō ponit' ꝓpie diuersum pn̄m ab ea qđ dicim9 ꝑꝑ q̄sdā operationes: de qb9 in alio loco erit dubitatio. Ut em̄ vult ph's 2° de gnōne pn̄a pa oīm actionū ⁊ passionū sunt q̄tuor pe q̄litates: ex talib9 āt ꝯficit' ipsa ꝯplo ꝺm p̄tes operationes vel saltē ē q̄litas illis cōicās ꝺm modū supius datū: q̄re relinquit' mēbra pncipal'r oīa opa exercere tā q̄ ꝑ pn̄e instr'm aīe deseruiēs ꝑ ipam ꝯplōnē q̄ ꝯplo varietatē magnā recipit ad finē diuersaꝝ opōnū: quēadmodū declaratū fuit i añti q̄sito: sic em̄ ipsa ꝯplo ē pn̄e organū in ipsis opatiōib9 oīb9 gnōnis: ita ēt i oīb9 opibus gnāli pncipal'r administrat: qđ expsse ē d̃ mēte oīm auctoꝝ. vbi de hac mā loquunt': vt p₃ ꝑ Ga. p°. d̃ v̄tutibus nālib9: p° d̃ iuuamētȝ. mēbroꝝ: ⁊ p° de igenio sanitatis. i ꝯto aflori. ꝺȝ grecā trāslatiōnē. vētres v̄e ⁊ hyeme. ꝑ Haly i tegni. vbicūq₃ de ista mā fit ꝺmo: p₃ hec h'ri itētio. ¶ Attēdēdū e tñ dignū ꝙ lȝ mēbra pncipal'r me'e ꝯplone oēs opatiōes ꝑficiāt: ad multas tñ opones ime'e ꝑficiēdas ē indigētia p'iū mēbroꝝ debito ordie ꝯiūctoꝝ ꝺm debitā figurā sitū pōnē ⁊ nūerū ⁊c. Aliqñ ēt oȝ vnū mēbrū in sui intrinseco eē ꝯcauū vl' asperū: i supficie āt leue qđ si sic ñ eēt: ñ possȝ sui ꝯplone p̄dictā opōnē ꝑficere ⁊ p̄dicta talis cōnexio seu ꝯiūctio mēbroꝝ mēbꝝ organicū appellat'. ¶ Dicūt medici opōnes m'tas ꝑfici ꝑ nās organicas: nō ꝙ i eis sint aliq̄ nāe seu res supadditе: qb9 fiāt opōnes: sȝ qr nō pn̄t p̄dictas facere operationes nisi plura adiuicē sint sic ꝯiūcta: q̄ tñ sic adiuicē cōiūcta operatiōnē p̄dictā faciūt me'e ꝯplexiōe. Et est sile sicut si sumam9 securiȝ q̄ hȝ ligna scidere: p̄dicta. n. opatio fit a securi: qr ferrea est sic dura ⁊c. ferrū tñ p̄dictam operatiōnē exercere nō posset: nisi eēt sic subtiliatū et figuratū: nō tñ p̄dicta subtilitas ⁊ figura est q̄dā res superaddita ferro: q̄ me'e suā expleat operatiōnē: sic ēt est in ꝓposito de p̄dictȝ naturis organicis: mēbra em̄ iō faciūt tales operatiōes: qr sunt talis cōplōnis: oȝ tñ vt p̄dicta cōplexio talē faciat operatiōnē ipam eē i subo taliter disposito: ꝓut expetit opōni predicte: sicut natura ferri secat ligna non tñ de ferro qūocūq₃ disposito: sȝ certo ⁊ debito mō. ¶ Et ad hūc intellectū pōt intelligi dictū multoꝝ. d̃ qb9 fuit Cōciliator: q̄ dicūt ꝙ opōnes officialiū mēbroꝝ radical'r: ⁊ p° ꝯplōni attribuunt'. scđario vero ⁊ manifestatiue ꝯpositiōi. Si ei aliū habuerit intell'ȝ absq₃ du° a recto tramite diuertunt': et sil'r illi q̄ dicūt ꝙ p̄dicte operatiōes fiūt a ꝯplone pncipal'r ⁊ inchoatiue: a cōpōne v̄o scđario ⁊ ꝯpletiue. Et ad intellectū p̄fatū intelligūt auctores: ⁊ dicūt mēbra organica eē pn̄a p̄dictaꝝ opōnū: qr. s. ꝯsilia nō pn̄t eas nisi sic ꝯplicata: qb9 sic cōiūctis: qr sunt ad finē vni9 operis: impositū est vnū nomē: vt man9 ocul9 ⁊c. vocant' organica seu instr'alia: qđ q̄re sit alibi apparebit. ¶ De q̄ntitate autē de q̄ magis vr dubiū q̄ de aliis naturis organicis: apparet ēt ꝙ opōnes pncip'r a ꝯplone ꝓcedūt: ⁊ lȝ in entibus nālib9 magna cadat varietas ex q̄ntitate diuersa: cū ēt nālia exigāt q̄ntitates cōueniētes ad eoꝝ operationes explēdas lȝ em̄ q̄ntitas reqrat' ad actionē ⁊ passionē corporis naturalis: ipsa tñ ñ ponit' eē d̃ potētiis actiuis nec ab ea pncipal'r ꝓuenit trāsmutatio: ⁊ lȝ ēt nos seqmur opinionē ꝙ q̄ntitas nō significet rē distictā total'r a q̄litate: ⁊ subā ꝺȝ quē modū clari9 eēt: qđ vr qđ ad p̄ns tāq₃ extraneū nō ꝓseqmur. ¶ Illud aūt qđ i pn̄° huius adducit' satȝ ex dictis est dissolutū: cū multo diuersa reqrant' ad vnā cōplexionē de dictis: q̄ ad aliā: nō tñ sequitur id quod ex eo infert': prout patet intelligenti.

Per nās organicas multū operātur medici.

¶ Utrū cōplexio naturalis possit permutari. Qō xiii.

Compl'o nāl' pōt ꝑmutari.

Decimo. queritur. An complexio naturalis possit permutari. Et qr in hoc quesito satis ab aliis est sufficiēter responsuȝ idcirco breuiter percurrem9 dicētes complexionē naturaleȝ permutari posse inter terminos sue latitudinis ⁊ multipliciter: sȝ extra terminos hoc nō sit possibile permutat' em̄ permutatione quadā necessario occurrente que est permutatio ꝺm etates que omni necessario contingit cōplexioni: nec eā euitare aliquo mō est poe: vt apparebit in alio q̄sito inferi9. ⁊ hoc euenit ex cōti' restauratōe hūidi radicalis exn̄tis impurioris. ¶ Poe ē ēt p̄dictā ꝯplōnē posse permutari inter termios latitudis hūane cōplōnis: ꝺm quē modū vna cōplo pōt in aliā trāsmutari: vt tēperata i sanguineā: vel sanguinea in colicā: qđ manifeste apparet p'ib9 viis et testimonio auctorū: h̃. n. expsse vult Ga. 8° terapentice. ca°. de cura febris effimere. i corꝑib9 caliēr hu. sic'. Etiā in tegni docet reducere corp9 paꝝ lapsum ad tēperatū: qđ fieri nō possȝ nisi ꝯtigeret nālē cōplonē posse permutari. Sil'r ēt h̃ ipse dicit 6° de regimine sanitatȝ: hoc em̄ affirmat Haly 2°. q̄driparti: dicēs mores hoīȝ ⁊ cōplexiones ⁊ alie v̄tutes oēs mutant' ꝺm q̄litȝ haꝝ rerū vt aeris regiōis ⁊c. ¶ Sil'r ēt h̃ apparet expiētia: videm9 em̄ i hoīb9 m'tipl'r variari. s. operatiōes mores colores habitudinē matiē ⁊ pinguedinē: q̄ oīa fieri nō pn̄t absq₃ cōplonis permutatiōe: q̄ oīm ē p̄ma radix ⁊ pricipiū: vt in añte q̄sito apparuit. Uñ Haly super prio q̄dripartiti inq̄t. In etate maiori: qñ mores quales sunt apparebūt completi: graue multū est ipsos permutare: in pueritia v̄o facere possum9 leui9: alioq̄n vana foret scientia moralis ad h̃ ordiata. ¶ Hoc idē rōne ostēdit'. p° ex ipo nutrimento ꝑmutat' cōplo: vt em̄ Ga. 16°. d̃ accñti ⁊ morbo dr: lȝ nutrim significet rem patientē ꝓ q̄nto vir in subam corꝑis trāsmutat': non tñ negari pōt: qñ etiā significet rem agentē ⁊ cōuertentē corp9 v̄sus suā nām: vt p₃ i accñtibus nutritiue v̄tutis q̄lia sunt morphea ⁊ albaras ⁊ sil'ia: sicut etiā p₃ d̃ arbore q̄ i solio psaꝝ venenosa exn̄s trāsmutata i egyptū re.. ita ē salutifera ⁊ cōueniens: vt ēt scribit' de puella 4° cañ. fen. 6a. q̄ ex napello fuit nutrita. ¶ Qr āt' cōplo nālis possit extra termios latitudis sanitatȝ ꝑmutari: de h̃ null9 dubitat cū qđ lȝ corp9 possit ifirmari. Sil'r etiā ꝙ ñ possit ꝑmutari extra termios toti9 latitudis hūane cōplōnis manēte vita: h̃ est claꝝ ⁊ ꝑ se notū. ¶ Circa h̃ tñ aduertūt doctores ꝙ lȝ complo nalis possit ꝑmutari: nō tñ q̄l'rcūq₃: sȝ vna pt marie trāsmutari in aliā q̄ sibi est vicina: ⁊ cū ea hȝ aliquā simboleitatem: vt sanguine9 ad flaticū ⁊ eꝯ°. ⁊ coleric9 ad mel'icū ⁊ eꝯ: ⁊ corp9 parū lapsuȝ ad tꝑatū: ⁊ h̃ qr he adiuicē modicū distāt: ⁊ cōitatē hn̄t adinuicē vna cū alia. Una āt nō pt ad aliā ab ea multū distātē trāsmutari: nisi iaȝ foret egritudialis: ⁊ iō auctores nō docuerūt corp9 multū lapsum ad tꝑatum reduci. Predictā āt trāsmutationē nā corporis nō tolerat ꝑꝑ multā distātiā ei9 q̄re p̄dicta trāsmutatio fieri nō poterit: qñ mors vl' infirmitas supueniat: ad q̄ itētiōeȝ se retulit Auic. cū dr ꝙ corpus yndi si fiat tale q̄le corp9 sclaui: aut ifirmabit': aut morietur: ⁊ h̃ qr illa corꝑa sunt multū distātia i cōplone: cum vnū sit gn̄atū i regiōe multū caia: reliquū i regiōe multū frigida: qđ q̄dē si trāsmutaret' ad corp9 regiōis ꝓpinq̄ aut: tꝑate ⁊ fieret nō subito: sȝ paulatim nō ifirmaret' nec moreret': sȝ melioraret'. ¶ Addūt āt aliq̄ ad dicta h̃ ꝙ cōplo nālis q̄ insequit' ꝓportionē pn̄°ꝝ n'ri corꝑis sub rōne qua sunt pn̄a: ⁊ ē ꝯplo hui9 idiuidui sic ꝙ nō illi9: q̄ cōplo est se tenēs ex ꝑte cōditionū māliū nō insequēs necessario spēm: nec ꝯdicēs ex termios sue latitudis ꝑmutari nō pt: ⁊ h̃ de latite loquēdo cū q̄ stat vita: non āt d̃ ea cū q̄ stat sanitas: cui9 rō ē: qr tūc manēte vita illđ ñ eēt idē idiuiduū: qđ pri9: cū ꝑmutatȝ conditionib9 q̄ faciūt idiuiduū ipm ꝑmutari: qđ est absurdū: ⁊ h̃ itellexit Auic. cū dixit ipse ē duo idiuidua cōicare in eadē complone p̄cise. Propter qđ ēt contigere pt qđ dr Auer. 6°. cōll'ȝ. ꝙ duo indiuidua sunt penit9 eidē cōplonis tꝑate ⁊ hoc q̄ntū ad gradū ꝯplonis: q̄ se tȝ ex ꝑte for' spe'e ⁊ ꝙ vtant' p̄ci' eodē regimie: ⁊ tñ vn9 ꝓueniet ꝑ illđ regimē ad bonū finē vite: alter v̄o ad malū: qr cito morit': intra tñ terminos sue latitudis pt ꝑmutari. ¶ Hec sunt q̄ ab oibus i hoc q̄sito dicunt': q̄ ꝓ certo sunt bñ ⁊ vere dicta: q̄uis hoc dictū de ꝯplone idiuiduali maiorē hēat ambiguitatē. Ad cōplemētū āt p̄dictoꝝ horū itēdim9 circa h̃ aliq̄ moueri du° ⁊ soluere i qb9 non pua extat hesitatio.

Ex nutrimēto cōplo permutatur.

¶ Primū dum ē. qr si ꝯplo nālis pt ꝑmutari v̄sus meli9 tunc humidū radicale poterit meli9 restaurari q̄ sit id qđ deperditum est: ⁊ per ꝯñs vita poterit perpetuari.

Dubia.

¶ 2m dum est. an cū vna cōplo trāsmutat' in aliā sibi pre-

pinquā sit necīū ꝑus deuenire ad tpatā ꝯplonē saltē in altera ꝯrietatū: vt cū flatic⁹ trāsmutat ad sanguineum an sit necīuz ꝙ ꝑus in calore et frigore fiat tpat⁹: qꝛ argr ꝙ sic: cū tpan^a cali ꝛ fridi sit i medio ꝑdictaꝝ ꝯplonuz: ꝛ trāsmutatio fiat succe^{ue} ꝛ paulatine: ꝛ qꝛ opꝫ i illud me^m deuenire. Sꝫ h̄ nō vr̄ eē necīum: qꝛ cū flaticus trāsmutatur ad sanguineū cū deueniret ad tpamentū non deberet vlterius pduci: sed ibi firmari cū sit melior.

℄ 3^m du^m. pp qd ꝑdicta ꝯplo nō pōt subito sic pmutari sicut paulatie absꝗ lesiōe: si eni aliq̄ q̄litas iducit i aliq̄ subo: que ē debitū istīm ꝛ sanitas illi⁹: q̄re ꝑdicta q̄litas sit egritudo: si subito iducat: cū nihil aliud ꝑcise ponat vel iducat ꝙ̄ ꝑdicta q̄litas: ex hoc eni ꝙ ꝑdicta q̄litas subito vel velociter inducit ipsa nō iducit maioris grad⁹ nec alteri⁹ ꝯditiōis ꝙ̄ paulatine iducat: q̄re igr̄ vno mō itroducta sit egritudo: reliq̄ āt mō sit sanitas nō appet.

℄ 4^m du^m est. qꝛ vr̄ ꝙ ꝯplones multū adinuicē distātes vna possit i aliā trāsmutari: qꝛ si flatic⁹ p cōlcatiōnē pōt trāsmutari i sanguineū: ita poterit ēt p cōlcatōez i frido trāsmutari i melicū. ergo si q̄libꝫ suaꝝ q̄litatū ē trāsmutabili opp^m: flatic⁹ poterit trāsmutari i cōplonē calaꝫ ꝛ siccā: ex q̄ ex neutra q̄litatū repugnat ex ambabus sil̄ nō vr̄ etiā repugnare: quod est contra positum supra.

℄ 5^m dubiū ē. q̄re ꝯplo idiuidual nō pōt extra sui lati^{tudine}m trāsmutari: qꝛ cū idiuiduū sit idiuiduū p sui formā substātialē ipm poterit pmu^{tari} ad illō qō sue for^e subali si repugnat: ꝛp ꝯñs duo idi^{uidu}a pñt ꝑci^e eiusdē ꝯplonis repiri.

℄ 6^m du^m ē. pp dcm̄ Ga. i. tegni cū dicit ꝙ ꝫ nullū modū pole ē ꝯ hūores facer ipas ptes cor^{is} solidas. ver pilas ꝫ satꝫ erit si phibeat aliq̄s eas nō cito siccari ꝛ hoc aūt nō vr̄ ꝯtingere: si nulla coꝝ ꝯplexio posset permutari.

℄ Ad p^m odm. negādo ꝯñaꝫ qꝛ si ꝯplexio pmutat nō sit nisi i lōgo tpe: q̄ tpe trāsacto: lꝫ illō corp⁹ sit melioꝫ hūsdi radicalis ꝙ̄ ipꝫ i ꝑdicto tpe eēt si pmutatū nō fuisset: ipm tn̄ nō ē melioris hūidi ꝙ eēt añ restaurationē: hūidū. n. alicui⁹ ꝯplonis melioris i aliq̄ etate posteriori deteri⁹ ē ad vitā ꝙ̄ hūidū radicale alicui⁹ ꝯplonis peioꝫ i priori etate: ꝛ iō nō seq̄t ex hoc ꝙ ꝓtellet vita perpetuo: hoc tn̄ clarius apparebit cum loquemur de restauratōe radicalis humidi per nutrimentale.

℄ Ad 2^m du^m posset vno dici ꝙ si cōplo flatica debeat trāsmutari ad sanguineā: oꝫ p⁹ eā deuenire i calo ꝛ frigido ad tēperatā: ꝛ rō hui⁹ vr̄ satis eē apparēs: cū iste cōplexiones nō differāt abinuicē: nisi ꝫm magis ꝛ minus opꝫ necessario si de frigida itur ad calidum: vel min⁹ calida ad magis calidā trāsire per mediū qō est inter illa duo: tale autem iam supra positum fuit esse complexio temperata: lꝫ em̄ nō semper cū itur de aliquo extremo ad aliud sit necessarium per oīa media trāsire: est tn̄ trāsire per aliquot: qō i ꝓposito dꝫ ꝯcedi de tpata cōplone cū nullū aliud repiat vere mediū iter ꝑdictas distēpatas ꝯplones: ꝛ iō si ꝑdicta trāsmutatio fiat a medico cū cognosceret illō corp⁹ eē tpatū non vlterius ipm transmutaret: sꝫ illud in eo q̄tū eēt pole conseruaret: ꝛ lꝫ vltra illud sit possibile transmutari: qō sepe contingit ex multis cāis ꝛ regimine corpis me^{di}⁹ in hoc nō operāte.

℄ Nec valeret siq̄s diceret ꝙ illō tēperamētū eēt soluꝫ me^m mot⁹: nō aūt me^m for^e: ꝛ iō nō eēt necessariū ꝙ pertransiret p temperamentū vere: qō est ꝑdurans: ꝛ ad ꝙ pōt predictus motus trāsmutationis terminari ꝛ q̄escere. ℄ Illud nō. vꝫ. qꝛ presupponit ꝙ ista talis trāsmutatio fiat paulatine: ꝛ per trāsmutationē in propria suba cū fiat marie p cibos: ꝛ p cōuersionē nutrimēti: ꝛ iō ꝑdicta talis trāsmutatio pōt firmari in q̄cūq̄ gradu exñte inter cōplonē flaticā ꝛ sanguineā: nā sicut pōt firmari in p⁹ gradu sanguineitatis: ita poterit cū erit in gradu inferiori: cuꝫ ea q̄ hñt ipaꝫ figere i subo possint diu approximari: sicut ea q̄ firmāt sanguineā: imo meli⁹ ꝑdurabit cū sit sanitas melior: talis aūt est magis apta perdurare.

℄ Utrū aūt distēperat⁹ reduct⁹ ad tpatū possit esse sic tēperatus: sicut corpus quod ex principiis gñatiōis productum fuit tpatum appebit in q̄one de humido radicali. ℄ Et attēde ꝙ ꝫm ꝑdcāꝫ rōnem oꝫ tenere duo q̄ satis vident absurda ꝛ difficilia. Primū est ꝙ oē corpus distēperatū qō pōt trāsmutari ꝛ reduci ad aliquā complonē distēperatā min⁹ malā: pōt ēt ad tpamētū in altera cōtrarietatū reduci: imo necīo reducit: ꝛp ꝯñs facili⁹ est reducere corp⁹ lapsum ad tpamētū ꝙ̄ ad aliā ꝯplonem distēperatā: ad quā pōt pmutari: ꝛ q̄ secum cōlcat: qō vr̄ satis absurduꝫ: difficili⁹. n. vr̄ fieri posse tpata cōplo qualꝫ alia cōplone ꝓpter qō min⁹ aduenit: vt oēs affirmāt in tn̄ ꝙ plures dubitauerūt: an sit pole plura tpata corpa repiri. ℄ Scdm qō opꝫ ꝫm hoc tenere ē ꝙ si aliqō corp⁹ distēperatū debeat pmutari ad vnā aliaꝫ cōplonē distēperatā deteriorē: ꝙ necīum sit ipm in ꝑdicta trāsmutatiōe meliorari: quod vr̄ absurdū: qꝛ ex quo pmutat ad deteri⁹ nō dꝫ pri⁹ necīo mlto meliorē dispōnē acq̄rere: quod aūt sic sit pꝫ i trāsmutatione sanguinei ad flaticū quare ꝑdicta solo satis difficulter pōt sustētari. ℄ Dubiū aūt eēt quod sit meli⁹ tpamētum ad iustitiā p sicdis opōnib⁹: an ꝯplo tpata in qualitatib⁹ actiuis cū abūdātia ꝛ lapsu in humido: sicut ē in sanguineo: an ꝙ sil̄ cū abūdātia humidi eēt abūdātia cali vt ē in calida ꝛ humida cōplone. Ur̄ em̄ p^m eē tpamētum melius: qꝛ ꝑdicta cōplo min⁹ recedit ab ea: q̄ vere ē tpata ꝛ p ꝯñs quāto sibi magis appropinquat tāto est melior cū ad illā cōparet: ꝛ in cōparatiōe illi⁹ iudicet. est em̄ aliarum regula hec mēsura. sicut statua policleti. ℄ Et opp^m appet. qꝛ q̄litates actiue debēt ꝓportionari ꝛ mēsurari ꝫ q̄litates passiuas ꝛ eꝯ sic ꝙ actiue regulēt passiuas: ꝛ eis bñ dñent. ita pluries 2⁹ celi repetit Auer. Sꝫ in calida ꝛ hūida meli⁹ ꝓportionabit ꝛ dñabit calꝫ hūido: ꝙ̄ vbi solū erit abūdātia humidi absꝗ dñio cali: ꝛ tu circa hoc ꝯsidera: qꝛ nimis ꝓlōgarem⁹ sermōes. ℄ Alr̄ ēt pōt du^m supi⁹ solutū solui an sit necessari⁹ p cōplexionē tēperatā in ꝑdicta trāsmutatiōe cōplexionū trāsire.

Qualitates actiue ꝫm qō dꝫ ꝓportionari.

℄ Ad qō rñdendū ꝙ nō: ꝓpter qō attētiōe dignū ꝙ nō q̄libet q̄litas exñs in corpe cāta est corpis sanitas: sꝫ oꝫ ꝑdictā q̄litatē hr̄e i eo cām firā ꝛ pmanētē cū corp⁹ suas absꝗ lesiōe faciat opōnes. Predictā aūt fixionē in corꝑe hꝫ p determinatas dispōnes exñtes i corpe ex mō sube ꝛ multis aliis quas narrare vel cognoscere ē mltū difficile. Et ꝑdictū assumptū appet. nulli dubiū est. ꝙ man⁹ alicuius flatici ꝛ sic de aliis pōt calefieri ab igne vel in balneo tantū pūctualiter ꝙ in gradu perueniet ad caliditatē hois tēperati ita ꝙ siq̄s nō sciēs ꝑdictam alterationē nec etiā alia signa iudicans illa corpa tāgeret verūꝗ illoꝝ illa ꝑcise percipiet similis tēperātie esse ꝛ tn̄ nulli dubiū. ꝙ ille sic alterat⁹ ꝛ tēperatꝰ nō est corp⁹ tēperatū nec tēperate cōplonis cum illa talis qualitas nō sit sua sanitas qua mediāte suas ꝓficiat opōnes imo etiā aliq̄ñ qualitas q̄ erit egritudo poterit aliqō corp⁹ pducere ad gradū caliditatis punctualē ꝛ silēꝫ ꝯploni tēpate. ℄ Ex quo assumpto statim pꝫ quō flegmaticus pōt fieri sanguine⁹: tn̄ nunq̄ erit tēperatus nā lꝫ sit necessarium ꝙ trāseat p gradum cōplexiōis oīno silēꝫ cōplexiōi tpate nō: tn̄ est necessariū illū gradū eē sibi tpamētum de quo loquimur: qꝛ nō erit dispositio i eo fixa: ꝓpter nō eē dispositiōes in subo illi cōformes ad cōseruationē. Uñ possibile est ꝙ flegmaticus in aliq̄ tpe. verbi gratia in mēse calefaciat caliditate sili caliditati sanguinei: ꝛ ptrāsiuit p gradum similē tpamēto: ꝛ tn̄ nō sit factus nec tpatus nec sanguine⁹: qꝛ ꝑdicta caliditas non est in eo fixa ꝛ pmanēs. ꝛ tn̄ cū erit in ꝑdicta caliditate approximabunt sibi tāto tpe ea que illā caliditatē conseruare habēt ꝙ ipsa figetur in eo ꝛ inducent in subiecto dispōnes q̄ illaꝫ cōseruabunt. Uñ erit illi sanitas et tunc erit sanguine⁹: ꝛ hic modus satis cōlcat cum dicto superius de medio mot⁹ ꝛ medio for^e. ℄ Sꝫ dices. ꝫm hunc modū soluēdi oꝫ cōcedere: ꝙ lꝫ nō sit necessarium ꝑdictā cōplonē: q̄ trāsmutat prius deuenire ad tpatam est tn̄ illud pole: qꝛ cū erit in ꝑdicto gradu sili tpato poterūt diu administrari ea q̄ illud cōseruabūt in ꝑdicto gradu: ꝛ illū figēt in subiecto: vt fiat illi sanitas sicut dr̄ de gradu sanguinei. ℄ Hic pōt eē duplex modus soluēdi. Primo ꝙ illud est pole: lꝫ nō sit necīuꝫ: vt ostēsum est. ꝛ ꝫ hoc cōcederet ꝙ oē corp⁹ flaticuꝫ: quod pōt trāsmutari ad sanguineū: ꝛ eꝯ. lꝫ necīo nō fiat pri⁹ tpatuꝫ pōt tn̄ fieri: nō tn̄ cōcederet oē corp⁹ flaticum posse ad sanguineuꝫ trāsmutari ꝛ eꝯ. T ñ adhuc hic vr̄ difficultas: qꝛ ꝫ hāc viam videret facilius distēperatum corp⁹ transire ad tēperamētū ꝙ̄ ad aliā cōplexionē distēperatā qō forte reputat absurdum. ℄ Secūdus modus soluēdi posset esse ꝙ nō sp est pole in tali trāsmutatione deuenire ad tēperatā cōplexionē: qꝛ difficilius est valde inducere in subiecto dispōnes quas req̄rit tpata cōplo: vt figa

tur in eo ꝛ fiat ei sanitas cũ sint multo pfectiores ꝙ dis-
positiones distẽperatarũ cõplexionũ: ꝛ iõ lꝫ aliqͣ flati-
cus q̄ põt trãsmutari ad cõplexionẽ sanguineã: possit ẽt re-
duci ad tpamẽtũ: lꝫ nõ sit necium: imo forte difficilius:
qm̃ hoc mediũ est multo pfecti⁹. aliqͣ tñ flaticus q̄ põt
trãsmutari ad sanguineã ↄplonẽ nõ poterit trãsmutari
ad tẽperatã: ppter hr̃e dispõnes multũ remotas seu in
cõplexiões tpate cõplonis q̄ qdẽ possibili⁹ pñt remoue-
ri ꝛ trãsmutari ad aliã lapsam cõplonẽ: vt sanguineam
que imperfectiores dispõnes reqrit: lꝫ em̃ sic ↄ̃iie sunt: tñ
ombe in cõparatiõe ad tẽperatã multum impfecte: hoc
aũt cõtingit ppter multas cõditiões nõ bñ manifestas
ꝛ cognoscibiles: ex qb⁹ vna q̄litas fit subo alicui cõna-
turalis: ꝛ altera fieri nõ põt: vt ẽt inferi⁹ in multis casi-
bus apparebit. ¶ Alr etiã possum⁹ ad superi⁹ dubiũ re
spõdere: ppter qd̃ attẽtiõe dignũ ꝙ ↄplo tẽperata q̄ ve
re tẽpata dr nõ dr tẽperata solũ: qꝛ fm tali gradu absolu
te q̄litas in cõparatiõe ad distẽperatas est in tali distã
tia ab vtrisqꝫ absolute. Sꝫ dr eẽ tẽpata: ꝛ qꝛ est i tali gra
du: ꝛ qꝛ in sui essentia est talis pfectõis ꝙ ab ea opõnes
perfecte pcedant ꝛ talib⁹ dispõnib⁹ in eodẽ subo cõiũ
cta: supra aũt em̃ fuit positũ cũ q̄rebat: an eẽt posse dare eq̃-
le ad põdus: ꝙ lꝫ plura possent esse talia: vnũ tñ eẽt pfe-
ctius alio: queadmodũ etiã lꝫ reperiretur me⁹ᵃ pũctua
liter tẽperata postq̄ reducta est ad actũ vel aliud mixtũ
absolute tẽperatũ: sicut homo vt tãgendo vtraqꝫ appa
reret equalis tẽperantie nihilominus sua tẽperãtia nõ
est qualis: que hominis: qd̃ Auicẽna denotat in q̄plu-
ribus locis: ꝛ ideo lꝫ aliqd̃ corp⁹ gradualr hẽat cõplo-
nẽ qualẽ hꝫ tpat⁹: nõ tñ est corp⁹ tpatũ: immo poterit eẽ
corp⁹ multũ lapsum: qꝛ hẽbit opõnes mltũ ipfectas ꝛ ab
opib⁹ viri tpati deficiẽtes: qd̃ ↄtigit n̄ ex gradu abso-
ↄplonis: sꝫ erit ↄplo talis ipfectiõis: n̄ ẽt ex gradu solũ
dr ↄplo pfecta vl ipfecta cũ spẽ drãt ab oib⁹ alioꝝ q̄-
litatib⁹ cũ ẽt supradictũ fuit eẽ eq̄litatẽ ↄpa⁹ᵃᵇ. Silr ẽt
ipa reddit pfecta vl ipfecta sꝫ ꝙ diuersis dispõnib⁹ ẽ i
subo i q̄ ẽ ↄiũcta ꝛ iõ possum⁹ alio⁹ loquẽdo dicere ꝙ p
sepe ↄploni ãnectit appella⁹ for occulte q̄ nolat a me⁹ⁱᵉ
for⁹ spẽ⁹ᵃ ꝛ ꝙ sit tal ↄplo tpata ex gradu: q̄ tñ p opõnib⁹
n̄ ẽ tpate dicẽda pꝫ. nã corp⁹ calꝫ pueniẽs ad senectutẽ
infridat plusq̄ sit iuuenis tpat⁹. pꝫ p remissionẽ contr
cali⁹ ↄuenit ad frig⁹ ꝛ mortẽ. saltẽ d̄ nõ pt negari d̄ cõ
plone cala ꝛ sicca: q̄ i tpe paugmastice etatꝫ deuenit ad
fridã ꝛ siccã g oꝫ ꝙ pdicta cor⁹ hẽant aliqñ gradualr ca
liditatẽ eq̃lẽ iuueni tpato: ꝛ tñ calor pdictoꝝ corpoꝝ nõ
dr tpat⁹ cũ sint corpa distẽperata. Et ita silr aliqd̃ cor-
pus ppt eẽ in eadẽ etate gradualr tpat⁹: sicut hõ tpat⁹: ꝙ
tñ qꝛ nõ hẽbit ↄplonẽ sic tẽperatã vt ille: nec cõiũctã sic
pfectis dispõnib⁹ nõ erit vere tẽperat⁹ appellãdus: im
mo multũ ab illo recedẽs cũ possit hr̃e opõnes multam
defectuosas: ꝛ iõ sepe ꝛ sepi⁹ iuenim⁹ hoies eiusdẽ gra
dus caloris: q̄ꝝ tñ vn⁹ hẽbit opõnes multũ pfectas ꝛ ai
ter impfectas. ¶ Ex qb⁹ põt dici ad ppo⁹ᵐ ꝙ nõ ẽ neẽiũ
nec posse ip ꝙ qñ flatic⁹ trãsmutat ad cõplonem sangui
neã vel ↄ⁹. vt pus fiat tpat⁹: qꝛ lꝫ cõcedat ꝙ trãseat per
gradũ illꝫ tpato. ꝛ ẽt i illo possit firmari: nõ tñ sequit ꝙ
necio sit vel ip sit posse illud eẽ verũ tẽperamẽtũ: pp in
eptitudinẽ subi ad recipiẽdũ cõplonẽ q̄ ẽ ↄ̃e tẽperata
ꝛ dispõnes illi cõformes: vt ex pdictis clare põt intelli-
gi ꝛ mãi⁹ᵐ eẽ. ¶ Sꝫ staꝛi dices. cui⁹ cõplonis erit pdcũs
hõ. n̄ tpate: vt iã dr: nec alic⁹ distẽpataꝝ: qꝛ nec cale neqꝫ
fride: vt de se notũ ẽ. ¶ Rñdẽdũ ꝙ distictio posita d̄ cõ
plonib⁹ ab aucto⁹ᵇ⁹ i teperatã: ꝛ i alias distẽperatas est
ad manifestã doctrinã: i q̄ pt cadere ↄ̃itas: vt patuit ẽt
supra in q̄sito: an tpat⁹ ẽt pũctualr i medio latitudinis
hũane ↄplexiõis: ꝛ iõ pdict⁹ hõ nõ erit ex gradu sangui
neus vel coleric⁹ ꝛc. sꝫ vna illaꝝ magis denoiat: ꝛ in ea
magis reponet: cũ q̄ magis cõicabit i cõditiõib⁹ aliis: vt
in opõnib⁹ i habitudie i mõ substãtie mẽbroꝝ ꝛ silib⁹.
Ex qb⁹ mãifeste appꝫ ꝙ aliqͣ flatic⁹ poterit trãsmuta-
ri ad sanguineũ: q̄ tñ nũq̄ poterit fieri tpat⁹: qꝛ non est
neciuꝫ trãsire d̄ extremo ad extremũ p ois me⁹ : vt vult
Auer. 2⁹. d̄ aia. Assumas g̃ d̄ his mõis illũ q̄ tibi pl⁹ plꝫ.
¶ Ad 3⁹ᵐ du⁹ᵐ põt fm magnã ptẽ appere ioso p iã dicta:
vt em̃ iã appat vna q̄litas q̄ si induct i subiecto: ꝙ ibi
fiãt dispõnes: p q̄s remaneat i subo fixa: ipsa fit subo cõ
nãlis ꝛ sibi sanitas: q̄ tñ si sic nõ fiat subo cõnãlis ꝛ ina-
ta erit sibi nociua. primũ aũt fit cũ palatine iducit. 2⁹ᵐ
aũt cũ inducit subito: pdicte em̃ q̄litates vt calitas fri-
ditas: siccitas ꝛ hũiditas n̄re aie ꝛ corpi debuiũt nõ fm
ꝙ tales vel tales i g̃du solũ: sꝫ cũ determiatis cõditiõi-
bus ꝛ dispõnib⁹: q̄ qdẽ nõ sunt i q̄litate pdicta cũ i subo
introducit: pp quã cãm vna ↄsue⁹ᵈ⁹ ꝛ q̄ ẽt erit praua ꝛ cor
pori nociua satꝫ nõ pt subito remoueri: imo res bone ei
approximate male digerũt ꝛ male gubernãt i corpe: qꝛ
ergo q̄litas paulatine itroducta corpi cõnãlis ꝛ cõsue
ta pt fieri: nõ sic ãt q̄ subito: hinc ẽ ꝙ vno mõ itroducta
poterit corpi fieri sanitas: alio mõ itroducta egritudo
efficiet. Multa em̃ si cõsideras sequunt q̄litatẽ vt cali-
tatẽ i subito itroducta q̄ n̄ sequũt cũ paula⁹ᵐ⁹ cãt: vt i solo
spũuꝫ dolores ꝛ silia: ex qb⁹ ẽt pdcã q̄litas rddit obno⁹.
¶ Ad 4⁹ᵐ du⁹ᵐ dd̃ꝫ. ꝙ sic nõ ↄcedit ꝙ qlibꝫ flatic⁹ possit
trãsmutari ad sanguineũ: ita ẽt negat ꝙ aliqͣ exñs fri-
de ꝛ sicce cõplonis possit ad aliquẽ gradũ calm ꝛ hũidũ
trãsmutari. Sꝫ cũ pdicte cõplones sunt multũ adiuicẽ
distãtes nec ẽ aliq̄ q̄litatũ iter eas cõueniẽ⁹: tũc ipossi-
bilis ẽ trãsmutatio: qꝛ nã subitas ꝛ repẽtinas trãsmuta
tiões nõ tolerat: Sꝫ qñ iter eas ẽ aliq̄ q̄litatũ simbolei
tas ꝛ cõitas: lꝫ sat i a⁹ q̄li⁹ᶜ distẽntiis p ãpli⁹ pt adipisci.
¶ Ad 5⁹ᵐ du⁹ᵐ põt vno mõ dici. ꝙ lꝫ iduiduũ sit indiui-
duũ p sui formã subalẽ: illa tñ diuersis cõditiõib⁹ mali
bus ẽ ↄiũcta q̄ i alio iduiduo nõ repiunt: nec pñt repe-
riri: ꝛ q̄ nõ pñt ab illa absqꝫ ei⁹ corruptiõe remoueri: qd̃
ex multis cãis põt cõtingere: vt ex diuersitate mãe ex q̄
fiũt: vl ex diuersitate efficiẽtis: aut ex diuersitate loci: vl
ex diuerso celesti aspectu: ꝛ pp multas cõsiles cãs qbus
cõtingit ↄditiões variari iduiduales: lꝫ g̃ duo iduidua
possint pcise i eodẽ g̃du cõplonis siliari: nõ tñ pcise i pdi
ctis cõplonib⁹ siliant q̄tũ ad oẽs cõditiões males: i qb⁹
nõ pñt adiuicẽ cõicari: ꝛ pmo mõ intellexit Auerroys
6⁹. colli⁹ꝫ. 2⁹ aũt mõ itellexit Auic. ꝛ hꝫ hoc maxie ↄ̃itatẽ
de iduiduis cãtis p modũ gnõnis Si qͣ vellꝫ hoc fan
tasiari posset hoc ↄcedere. vꝫ. possibile eẽ duo iduidua
fieri pcise silis dispõnis q̄tũ ad oia: ꝛ q̄ ad oẽs cõditio-
nes iduiduales nec ad hoc seq̄tur ipꝫ aliqd̃. saltẽ glio
sus ꝛ excelsus de⁹ p ifinita secula bñdict⁹ põt illud absqꝫ
impedimẽto facere: lꝫ tñ illud sit posse nõ ẽ tñ fm nãꝫ se
pe euenibile: pp qd̃ auctores sepe dicunt illud eẽ impos
sibile. qꝛ quasi non factibile.
¶ Ad vltimũ du⁹ᵐ qd̃ est dcm̃ Ga. in tegni dõm ꝙ Ga.
vlt ibi ꝙ nõ est posse tales ptes: pp caꝝ duritiẽ hũores
facere appere: q̄ ad sensum ex repletiõe poroꝝ ipsoꝝ ta
lis vel talis habit⁹ sic ẽ illud posse de aliis ptib⁹ corpis
vt pꝫ eẽ ibi. Et hoc tñ nõ tollit quin ↄplexio nãlis pdi-
ctoꝝ mẽbroꝝ trãsmutari nõ possit. vt pꝫ intelligẽti ꝛc.

¶ Utrum sit possibile inuenire complexionem distem-
peratam simplicem. Questio. xiiij.

Undecimo querit. An posse sit adiuenire cõ-
plonẽ distemperataꝫ simplicem. ¶ De hoc
em̃ expsse Auer. 2⁹. colli. vr impugnare me-
dicos. vt Ga. q̄ illd̃ pbare affirmat eẽ posse.
¶ Et pma rõ ei⁹ ẽ si inueniret i corpe hoia
cõplo distẽpata simplr cũ tpan⁹ aliaꝝ illud nõ possꝫ esse
nisi eẽt posse iueniri corp⁹ eq̃le ad põdus quod ẽ impose
ꝛ alr illã ↄñaꝫ ipse nõ deducit. ¶ 2ᵃ rõ ẽ. ꝙ mixtũ est ap
propatũ dñatiõi a ptis agẽtis calẽ. ꝛ paciẽtis hũide vt hr̃
ex 4⁹. methauroꝝ. g̃ n̄ ẽ dat ↄplonẽ distẽpatã simplicẽ.
¶ 3⁹ mẽsure q̄litatũ actiuaꝝ sequunt a mẽsuris q̄litatũ
passiuaꝝ. qꝛ for⁹ ppe hñt mãs ppas. si igr ẽ dare distẽ-
perãtiã simplicẽ i vna ↄ̃iteratũ cũ tp in⁹ alteri⁹. iã mẽsu
ra vni⁹ nõ seq̄ret mẽsurã alteri⁹ nec ↄ⁹. ꝛ iõ dr ibi dcm̃
Ga. de pueroꝝ iuuene eẽ ipose. f. ꝙ duo corpa possint eẽ
pcẽ eq̃lia i calore diuersificata i hũido ꝛ sicco. ¶ Opp⁹ᵐ
hui⁹ expsse i supfi⁹ᶜ ↄ̃boꝝ voluit Ga. ꝛ vr̃ q̄si oẽs me⁹ᶜ
doctores hoc factũt. si qͣ eoꝝ dicta i hac mã plegat. vo
luit em̃ Ga. ꝛ appꝫ p⁹ de cõplonib⁹. reprehẽdens Andro-
macũ ꝙ cõplones eẽnt nouẽ. vna tpata ꝛ 8. distẽpate q̄
tuor simplices ꝛ 4⁹ᵒʳ cõposite. ꝛ rõ Ga. ibi ẽ q̄ multũ ẽ ef-
ficax p certo i suo pposito. cõcedit. n apud oẽs ꝙ sit da
re q̄tuor ↄplones cõpositas. Tũc ex hoc argr. calꝫ põt
stare cũ sicco excedẽti ꝛ distẽpato. vt in cõplone cala et
sicca. ꝛ pt stare cũ hũido excedẽti. vt i cõplone cala ꝛ hu
mida. g̃ pt stare cũ tẽperãtia sicci ꝛ hũidi vt ibi sit so⁹ᵐ cõ
plo distẽpata in calo. aña iã q̄si p oẽs cõcessuꝫ ꝛ affirma
tũ ↄña pbat. qꝛ pl⁹ distat ꝛ repugnat vnũ extremoꝝ ab
alio ꝙ mediũ ab illis ꝛ ↄ⁹. Illa g̃ q̄litas q̄ pt cũ vtroqꝫ

Cõplone tẽpera ta an solũ tẽpata dr

Flaticus ad sãgui- neũ trãs mutatur.

11

Rõnes.

Complo nes nouẽ

extremo cōiūgi multo plꝰ est cōpossibilis meᵒ inter illa ⁊ sicut argr̄ de calido ⁊ frido: ita siĺr pōt argui d̄ hūido ⁊ sicco. ¶ Cōciliator soluit hoc duᵐ. ex q̄ solutiōe vult elicere cōcordiā iter p̄dictos: ⁊ ponit i hoc duas ꝯclusiones: q̄ꝝ vna ē ꝙ nō ē dare cōplexionē tēꝑata simplicē cū tēꝑamēto pūctualr̄ seu ad pōdus alteriꝰ ꝯtrietatis: q̄ tēꝑātia dr̄ ecce eēt mediū iter illa extrema arismetricū. Et hec ꝯᵒ statim apparet: q2 ipossibile est dare eq̄le ad pōdus: ⁊ ita hoc est impossibile in vna cōtrarietati: sic in duabꝰ vel si eēt possibile illud nō eēt nisi ꝑ vno momēto: ⁊ statī3 associaret cū distēꝑātia in q̄litate alia. Tale aūt mediū nō cōstituit cōplexionē ꝑpe de q̄ loq̄mur cū sanitatē ⁊ angustiā nec impartibile hic queramus. Et deducit vlteriꝰ ꝙ tale mediū pūctuale ad pondus: vt superiꝰ fuit adductū: cū de p̄dicto medio sermonē faciebamꝰ: ⁊ ꝰm hūc modū innuit Auerroys intellexisse: cū negauit distēꝑātiā simplicē: ⁊ l3 Conciliator hoc mō exprimat: tñ ꝰm intellectū hunc videnꝭ ꝟba et rōnes Auerroys ꝓcedere: qđ manifeste apparet in pᵒ eius rōne. ⁊ ꝯna. expsse eñ dicit si inueniunꝭ ista nouē in holis corpe in fine sistanti fini extremitatū elementoꝝ in mēsura q̄litatū istud nō poss3 esse si nō esset possibile inueniri corpꝰ cōstitutū partiū in q̄ mēsure elītoꝝ essent equales penitꝰ i q̄titate. ¶ Et pt vno mō intelligi hic sermo: vt ꝑ finē extremitatū elītoꝝ intelligat medium seu equale ad pōdus: ⁊ hoc ideo q2 mediū pūctuale inter aliq̄ extrema est finis illarū extremitatū: q2 est vltimū distās ab extremis oibꝰ. ⁊ vltra ꝙ sit sapit plꝰ naturam vniꝰ extremi q̄ alteriꝰ: ⁊ id̄ si ista nouē inueniuntur in corpe holis in fine. i. in medio tēꝑato in spē hūana sistanti fini extremitatū elītoꝝ. i. sistanti medio vltimo ⁊ pūctuali seu finali inter extremitates elītoꝝ in mensura qualitatū illud nō posset esse ⁊c. ⁊ tunc exponas ꝙ subdit. equales penitꝰ in q̄titate. supple in ꝟtutū: ⁊ ꝰm hunc intellectū vult Auer. vt etiā supra dcm̄ fuit. ꝙ i tota latitudine cōplexiōis hūane: imo et i quolib3 mixto ꝑfecto saltē aliq̄s abundet calidū supra frigidū: ⁊ humidū supra siccū. Uita eñ cōstat calido ⁊ hūido: ⁊ hoc manifeste innuit eiꝰ dcā seq̄ntia: q̄ ꝓ certo visa sunt ēē de mente phi: ⁊ ꝰm hāc sententiā no solum negaꝭ distēꝑantia simplex cum tēꝑamēto arismetrico seu pūctuali alteriꝰ ꝯtrietatis: imo ēt op3 in predictis distēꝑamētis calidū ⁊ hūidū supare alias duas vt p̄dictū. voluit ḡ Auer. in suis verbis duo declarare. Unū ꝙ nō sit dare distēꝑātiā simplicē cū tꝑamēto arismetrico aliaꝝ. 2ᵐ ꝙ in mixto calm̄ dominet frigido: ⁊ humidū sicco: ꝑꝑ ꝙ etiam ꝓbaꝭ pmu3 qđ erat suū intētū. s. ꝙ nō sit dare cōplexionē distēꝑatā simplicē ¶ Possumꝰ etiā alio mō exponere textū suū ꝑme rōnis: vt velit Auer. duo declarare in dictis Ga. seu medicoꝝ: ⁊ rectificare ea. Unū est ꝙ cū ponimus cōplexiones eē nouē: nō d3 intelligi sic. ꝙ cōplexio aliqua sit tēꝑata: ⁊ aliqua in qua abūdet frigidum supra calm̄: ⁊ sic siccum supra humidū sicut in aliqua vere vincit calm̄ frigidū: ⁊ hūiduz siccū: q2 in oi cōplōne hois absolute loquēdo apud eū vincit calm̄ frigidū: ⁊ hūidū siccū: qđ ipse declarat ꝑ rōnes quas post inducit ꝙ est 2ᵐ ꝙ declarat. Ex quo ꝓbat q2 nō sit ꝯplō distēꝑata simplr̄: ꝙ āt illud nō possit intelligi: p3. quia cūc eēt dare equale ad pōdus: ⁊ tale esset ipsa cōplo hominis tēꝑata: qđ ꝓbaꝭ. q2 si vna vere ⁊ absolute hrēt plus de frido: alia plꝰ de calō cū ipsa sit pūctualiter in medio ipsaꝝ: vt supra patuit tā in ea nō excederet plus calm̄ q̄ fridū: ⁊ ꝑ ꝯñs esset eq̄le ad pōdus: ⁊ hoc intellexit cū dixit si inueniunꝭ ista nouē i fine sistanti fini extremitatū elītoꝝ ⁊c. finis n. extremitatū elītoꝝ ē ꝙ i vno est calm̄ in fine: in alio ē frigidū: ⁊ sic de aliis. Si ergo ista sic inueniunꝭ in cōplōne hūana: vt in suo fine. i. in suis extremitatibꝰ sicꝭ illi ꝙ nō sic intēdunꝭ sicut illi: s3 sitenꝭ: q2 vere ⁊ absolute vna cōplō abūdet in frigido: alia in calo vt dicūt: sequiꝭ qđ ipse infert: ⁊ tunc sequiꝭ impugnādo equale ad pōdus tā in graui q̄ in aliis qualitatibꝰ. Ex q̄ deducit suū intētū ꝙ nō est dare p̄dictas quatuor ꝯplōnes distēꝑatas simplices: ⁊ his mōis pt intelligi p̄dictꝰ textꝰ Auer. de q̄ Cōciliator mētionem nō facit. ¶ Scd̄a ꝯclō cōsiliatoris est ꝙ est dare cōplonē distēꝑatā simplicē cū tēꝑātia aliaꝝ ad iustitiā q̄ est medietas lata ⁊ mediū geometricū: ⁊ l3 p̄dicta simplex distēꝑātia nō sit ꝑduras: ⁊. pmū p3 expresse ꝑ rōnes Ga. supiꝰ positas: ⁊ siĺr etiā p3 q̄ño pōt dari distēꝑātia simplex egritudinalis: cū tēꝑātia sana aliarū cū possit vni approximari res calā ⁊ sicca: q̄ erit calidus ⁊ hūidus: ⁊ claꝝ est ꝙ poterit eīꝰ egredi sanitate ꝑ caliditatē: ⁊ tñ tūc nō egrediet sanitate in hūido. 2ᵐ p3. ꝙ talis distēꝑātia nō sit ꝑdurās ꝑ Gali. in. 6ᵒ. reginila. ⁊ in 7ᵒ. terapētice. ⁊ Auic. hoc expsse asserit pma pmi. caᵒ. de cōplōnibꝰ. ⁊ ꝰm hūc intellectū in hac ꝯᵒ nē intellexit Gal. eē simplicē distēꝑantiā qui pmo intellectui dat: Auerroys nō ꝯdicit. ⁊ leq vtā Ga. e magis manifestū ⁊ vtile meᵒ. ¶ Et attēde ꝙ plimi soluētes hoc dubiū q̄si ptīs hꝰ suie iherētes breuitr̄ se expediūt dicētes ꝙ ē dare cōplōnē distēꝑatā simplicē: qđ voluit Ga. s3 tñ illa diu nō ē ꝑdurās: q̄n fiat ꝯ posita cū ꝑ vtriu3 vniꝰ qualitatis absolute associet sibi vtriu3 alteriꝰ. ¶ Attēdendū has ꝯpōnes Cōciliatoris ꝟbas eē: l3 eñ cōcederetur distēꝑātia simplex cū tꝑamēto ad pōdꝰ i alia illō tēꝑamētū nō ē ꝑdurabile pūctuali: vt pluriᵒ locis inplus pt hri. Cōcedtis tñ his ꝯᵒnibꝰ: n̄ tñ ex h̄ vr̄ sedari discordia inter Auer. ⁊ Ga. q2 Auerroys in suis ꝟbis nō vr̄ cōcedere distēꝑātiā simplicē cū tꝑamēto ad iustitiā ꝯtrietaꝭ alteriꝰ: ꝑꝑ illō qđ dicē ꝙ impole est inuenire duo corpa q̄ sint eq̄lia in caliditate: ⁊ tñ vnū sit siccꝰ altero sicut opinaꝭ Ga. i puero ⁊ iuuene: l3. n. Gal. illō ꝯcedat: illud tñ de oi corpe cōcedit tā de tēꝑato q̄ de distēꝑato. ḡ Auer. expsse negat ꝙ aliq̄ qualitas actiua eiuide3 gradus possit stare cū diuersis passiuis siue p̄dicta q̄litas actiua sit cū tēꝑamēto pūctuali: siue et iustitiali: siue ēt sit distēꝑata: ⁊ sic ēt de passiua diceret in ꝯpōne ad actiuas. ꝙ q̄dē nescio si q̄reꝭ si eēt dare distēꝑātia3 simplicē cū tēꝑamēto iustitiali i aliis. Nā tūc variata vna q̄litatū in ꝯtrietate vna nō ꝯtingeret variari aliquā qualitatē i ꝯtrietate reliq̄: qđ ipse h3 ꝑ icōueniēti ḡ p̄dicta cōcordia iter istos duos auctores nō vr̄ i dicti3 eoꝝ cōsoris. ¶ Fuit i d̄ alia ꝯcordia ꝰm modū datū a Dyno. vult eñ ꝙ in nobis ꝯsidereꭍ duplex modꝰ cōplonis: vnus est ꝰm ꝙ ꝯplo est q̄litas cōflata ex q̄tuor qualitatibus elītoꝝ tēꝑātiā ꝯstitutioꝰ vel distēꝑātiā: ⁊ ꝰm hāc cōsiderationē est dare distēꝑātiā simplicē: qđ voluit Gal. Alter modꝰ cōplonis ꝯsiderat in corpe nro ꝰm ꝓportionē quā adiuicē hñt pncipalia ꝯstituentia nr̄3 corpus: sicē ēt ⁊ q̄cūq3 aliod mixtū q̄ sunt calz nale ⁊ hūidū radīˡᵉ q̄ q̄dē apud Dynū sunt corpa duo ꝯstituētia q̄lib3 mixtū: q̄ꝝ vnū stat alteri: vt forā ⁊ ꝑficiēs: aliud vt mā seu gubernatū vel ꝑfectibile: ꝰm q̄ꝝ pncipioꝝ diuersa3 habitudinē multū diuersificāꭍ corpa: ⁊ idē corpꝰ i diuersis tēporibꝰ: vt patebit ifra. tractatu d̄ etatibꝰ: ꝯsiderādo p̄dictū tēꝑamētū i nobis: hoꝝ duoꝝ pncipioꝝ est verū qđ dicit Auer. s. ꝙ nō ē dare distēꝑamētu3 simplex q2 nō pōt fieri distēꝑamētū i vno p̄dictoꝝ pncipioꝝ: q̄n sile distēꝑamētū fiat in reliq̄ cū vnū se hēat sicē forꝭ: reliquū āt vt ꝓpria mā. Ad mutationē āt ꝓpe forme mutaꭍ mā ꝓpria ⁊ eꝯ. ⁊ hoc ipse manifeste in suis ꝰmonibus innuit. Pōt igr̄ ꝰm hāc opinionē eē mala cōplo simplex in quacūq3 q̄litatū: nō tñ in vno solo pnᵒ nri corporis: q̄n sile sit i alio: ⁊ sunt duo dicta. q̄ꝝ vnū ē Gal. ⁊ aliō Auer. qđ n̄ ꝯdicit dictꝭ Gall. nisi i suꝑficie: s3 illa ꝑficie. ¶ S3 ꝓ certo illa n̄ vr̄ fuisse mes Auer. ꝑ illō qđ allegatū ē ex ꝟbis suis: qđ. n. dicit d̄ puero ⁊ iuuene expsse cōtradicit intētiōi Ga. ⁊ expsse negat simplicē distēꝑantiā: vt fuit supra d̄ductū. Siĺr ēt ꝙ d̄ē ꝙ errō q̄ accidit ex dcis. G. ē puus apō cū nullꝰ eēt nec magnꝰ nec paruꝰ vr̄ iā ꝰm p̄dictū modū ꝯcediꭍ. ¶ Et id̄ ꝓ certo l3 dcā Dyni teneren̄ vt vera: nō tñ vr̄ fuisse Auerroys intentio.

¶ Nos aūt simplr̄ in hoc opinionē Ga. eē verā affirmamus. s. ꝙ ē dare distēꝑātiā simplicē tā egritudiˡᵉᵐ: q̄ ēt i latiⁿᵉ sanitaꝭ existētē: ⁊ h̄ cū tēꝑaᵗᵒ in ꝯtieᵗᵉ aᵃ iustiˡᵉ: ⁊ aut ad pōdꝰ ꝰm moᵐ supra de q̄ōne equali ad pōdꝰ assignatū q̄cūq3 mō deꝭ illō eēt pole: si āt ipole reputeꭍ erit solū cū tꝑaᵗᵒ iustiˡᶦ. Predicta tñ ꝯplō distēꝑata simplex nō est diu ꝑduraˡᶦˢ simpˣ q̄n cū alia ꝯpliceꭍ ꝰm moᵐ ab Auic. positū pᵒ pᵃ. caᵒ. de ꝯplōnibꝰ. ⁊ saltē p̄dcā associᵒ est reˢ eiꝰ qđ eēt si nō eēt p̄dcā distēꝑātia tēꝑanᵃ qđ q̄dē aliq̄n poss3 eē extra latitudinē tꝑate ꝯplexiōis. Aliq̄n aūt nō egredereꭍ latitudinē predictā: qđ est facile videre: si ꝯsideras extrema p̄dicte latitudis. Et ad declarādū snia3 hāc Ga. sufficiat qđ supiꝰ ē iductū. ¶ Ea aūt q̄ Auer. iducit ꝯ hāc snia3 nō valēt. Qđ eñ pᵒ iducit nō

Uita calido ⁊ hūido cōstat.

Concordia.

valz: si qs velit et negare eq̃le ad pōdus eē possibile: nō em̄ sequit̃ illud ad dicta Ga. vt pz intelligēti. ¶ Qd et vlteri⁹ inducit̃ nō est. ꝙ Gal. pt. n. teneri sz opinionē gal. totā hūanā ꝯplexionē declarare ad calidū: hūidū: ⁊ etiā verū: qd dt Auer. Nihilomin⁹ erit dare in spē hūana ad ꝯparatā cōplexionē alias ꝯparādo octo cōplexiōes qua tuor simplices distēperatas: ⁊ quatuor cōpositas. ¶ Et qd vlteri⁹ ab eo dr eē īpossibile de pueroꝫ iuuene expsse negaret a Ga. Vñ ⁊ illud est expsse falsum. Qd enī vna caliditas eq̃lis dicit̃ nō posset stare cū sicco ⁊ hūido est expsse erroneū: qd sic ꝓbat̃: q: aliqd corp⁹ calīm ⁊ hu midū pōt reperiri intēsioris caloris aliquo corpe calido ⁊ sicco ⁊ ecōtra igr̃ pōt reperiri aliqd corpus calidū ⁊ hūidū: ⁊ aliquod corp⁹ calidū ⁊ siccū: q̃ pcise erūt eq̃ lis gradus caloris: ⁊ a sis est clarꝫ p experiētiā: ꝯña pz. q: ex quo humiditati nō repugnat maior gradus caloris ꝙ siccitati ⁊ ecōtra. Nulli dubiū ꝙ sibi nō repugnabit equalis. Et iō illi q̃ dicūt ꝙ semp ad pmutationē quali tatis passiue fit aliqua pmutatio in eē ⁊ gradu qualita tis actiue ⁊ ecōtra. lz pdicta pmutatio nō semp fit eq̃ lis: sz ꝓportionalis: ⁊ pdicte ꝓportiones sunt occulte: ⁊ geo^ce: ⁊ inrōnales. a. intētionales: ⁊ i occultissimis mē suris nō bñ dicūt. Similr et q̃ dicūt ꝙ ad permutationē semper in qualitatib⁹ passiuis fit pmutatio in actiuis: ⁊ ecōtra. saltē in mō qualitatū: nō et ꝓprie loquunt̃: licz forte possint hr̃e bonū intellectū: q: pdictus modus nō est aliqua res distincta a qualitate pdicta. ¶ Sicualuit ergo in hoc opinio Gal. opinioni Auer. Si tñ velimus ipm cū Gal. cōcordare possum⁹ dicere Auer. in suis ver bis dictis voluisse illa q̃ nō cōtradicūt in relevātate di ctis Gal. Sz rectificāt intell'us erroneos q̃ circa ea pos sunt haberi. Primū dictum est. ꝙ nō est dare nouē com plexiones: sic. s. ꝙ sit inter eas tēperata p modū aliquez de supradictis negatis: q: tūc eēt possibile eq̃le ad pon dus: qd aūt sit de hocappuit supra in alio q̃sito. Scdm dcm est ꝙ q̃libz cōplexio sic est distēperata ꝙ in ea abū dat calidū: ⁊ humidū ꝙtūcūq3 dicat̃ aliqua eē frigida: aliqua esse sicca ⁊c. vt ꝗ absolute pdictū dcm nō intelli gatur illud posuit: ⁊ qd de hoc etiā aliqualr̃ supra appa ruit. Tertium dcm est qd īpoßē est. ꝙ fiat pmutatio ali qua actiuaꝝ: quin fiat pmutatio in aliqua. passiuaꝝ. et ecōtra. ⁊ nō intelligit Auerroys de quacūq3 mutatiōe: nec in essentia vel in gradu: sz de mutatiōe ad opatiōez nā cū passiue sint: vt ꝓpria mā actiuaꝝ quacūq3 illarū mutata: opꝫ hoc totū ad diuersum finē aliter ordinari: ⁊ esse pmutatū. ⁊ iō cū dicit ꝙ impossibile est iuenire duo corpa cōtraria in caliditate: ipse itelligit de cōitate seu equalitate quo ad oēm opone q̃ puenit a calore pdicto vñ et nō similē in tactu facit impressionē: vt ex hoc velit Auer. ꝙ semp cū fit pmutatio in passiuis fit et mutatio in actiuis ⁊ ecōtra. q. s. cum opationes nō ꝓueniāt ab actiuis solū: nec a passiuis solū: sz ab vtrisq3 fm deter minatā ꝓportionē ⁊ habitudinē quā hñt ad inuicē: seq̃ tur necessario qd cūq3 illoꝝ mutat̃ nō remanet sillis pro portio: nec sillis habitudo: ⁊ iō ab hoc toto pn⁹ ꝓuenit aliqua opatio necessaria: licz tñ actiua q̃litas in sui esse vel gradu vel mō vel qualiter vis nō mutet̃: ꝓportio tñ seu habitudo actiuarum ad passiuas: alia est ab ea q̃ prius: vñ tā actiua ꝙ passiua dr aliter se habere ꝙ pri⁹ cum se habeāt: vt ꝓpria mā: ⁊ vt propria forma: si. n. ali quis calor equalis cū humido ⁊ sicco iudicet̃ a sensu ta ctus: ⁊ apparet diuerse impssionis: hoc nō est: q: sit alte rius gradus: vel alteri⁹ modi: vel qualitercūq3 in sui eē trāsmutat⁹. sz q: alteri q̃litati cōiūct⁹. sīlr he due quali tates: vt vnū agēs opantes diuersam faciūt impssionē quātūcunq3 cōiungant̃ cū alia qualitate: in cōplexione em̄ relucet quelz quatuor qualitatū: ⁊ iō quacūq3 muta ta alia est habitudo cuiuslibz: seu toti⁹ ad opationē ⁊ fi nē ad quē ordinant̃: ⁊ fm hoc pōt dici ꝙ solū sunt due cōplexiones: vna tēperata in qua est tēperātia oīz qua litatū: ⁊ oīs alia est distēperata: licz vna plus reliqua p modū iā dictū: relatiōe. s. ad opationē. ¶ Quapropter breuis fieri pōt rñsio ꝙ cōplexio actiuoꝝ ⁊ passiuoꝝ po test dupl'r ꝯsiderari. Uno mō in se: ⁊ sic pōt fieri muta tio in vna nullo mō facta in alia. Alio mō pōt cōsidera ri in relatione ad op⁹ ab illis ꝓcedēs: ⁊ sic nō pōt muta tio fieri in vna: qn fiat in reliqua: q: q̃cunq3 aliquid cō petit alicui toti sub rōne toti⁹ solū vna pte mutata to tum dr esse mutatū: nec id plus ꝓuenit illi toti: sicut cla re pz: nā apud pbm pmo de gñatione: et 2°. metaph. in gnatiōe ⁊ corruptiōe for^e p se nec corrūpit̃ nec gnātur: sz totū trāsmutat̃ in totū: ⁊ tñ clarꝫ est ꝙ gñatio ⁊ corru ptio nō attingunt subam ꝓprie materie. Et iō qd dixit Gal. de puero ⁊ iuuene cōsiderat ꝯplo^o⁹ in se est verū. ꝙ pōt fieri mutatio in vna nō facta in reliqua. sz cōside rat ī illis in relatione ad op⁹: ⁊ put vna tz locū forme: ⁊ alia locū materie: nō pōt esse facta mutatio in vna: quin fiat in reliqua: q: totū opatiōis pn^m est mutatū: ⁊ iō alie sunt opatiōes pueri ꝙ iuuenis: ⁊ b̃ q: cōplexio actiuarū tenet locū forme ⁊ ꝑfectiōis. ⁊ passiuaꝝ locū māe ⁊ pfe ctibilis. ¶ Quia tñ medicus in corrigēdo pdictas distē perātias solū q̃ in sui essentia distēperata est cōsidera ret: ⁊ illā corrigeret ⁊ refrenaret: iō dicit Auerroys ꝙ h̃ error in arte eē multū paru⁹: ⁊ nō facim⁹ hic nouiz pce ptū: ⁊ dixit se de hoc loqui nimis. Erat em̄ in hoc opio Gal. vera. fuit em̄ Auer. hō q̃ delectabat̃ multū in rep̃ hēsiōe alioꝝ: in tm̄ ꝙ aliq̃n in ꝟtute sermonis ⁊ verboꝝ suꝑficie in laqueū cecidit: volēs se cōtr̃ inuidia motus alioꝝ dicta ꝯtr̃ reprobare: vt in his i quib⁹ absq3 du bio ⁊ aperte bene dixerūt conaret̃ nouis vijs ⁊ fantasijs repugnātiā inuenire: vt i ꝙ plurib⁹ ei⁹ dictis: ⁊ questiōi bus satis lucide apparere potest studenti in hac arte viriliter ⁊c.

¶ Que complexio naturalis inter omnes facilius tolleret ieiunium. Questio. xv.

Duodecimo queritur. Que cōplo naturalis inter oēs facili⁹ toleret ieiuniū. ¶ Hoc que situm in cōplonib⁹ aliquibus de quibusdā constitutionibus est clarū ⁊ dictis oīm conforme: in quibusdā autē plus habet de dubio. Et ideo in hoc ponēdum aliquas cōcl'ones vt pfecta eius appareat veritas.

¶ Et prima est. ꝙ cōplexio frigida ⁊ humida facili⁹ toleret ieiunium oibus alijs cōplexionib⁹. ⁊ hoc presupposita regula Ga. 2° de cōplexionib⁹ in his q̃ adinuicez cōparant̃: vt ꝙ in oibus alijs sint paria: ꝙtum possibile est preter ea in quib⁹ fit ꝯparatio: ⁊ pz pdicta ꝯ° p Gal. expresse 8°. terapētice. vbi vult ꝙ nō solum predicta cōplexio nō ledat̃ a ieiunio sed iuuatur eo. ¶ Quod etiā rōne firmat̃: q: in cōplexione frigida ⁊ humida directe sunt due cause opposite lesioni ꝓuenienti ex ieiunio. qd sic nō est in alijs cōplonib⁹ reperire. Ex ieiunio em̄ ledi tur corp⁹ ꝓpter resolutionē ⁊ inationē seu exiccatione quā corpori infert: sz talib⁹ pl⁹ oppugnat frigida ⁊ hūida cōplexio: imo vt dcm̄ est ex illis iuuat̃: p ieiuniū enī illud qd in istis est benignū ⁊ semicoctū cōuertit̃ in san guinē ⁊ pfecte digerit̃. illud autē qd est supfluum ibi cō sumitur ⁊ exiccat̃ ⁊ resoluit̃. vnde Gal. 8° ait terapētice Sz si quibusdā caꝝ demū cōtingeīt multitudinē coaceruasse humoꝝ sine corruptiōe. Coaceruāt em̄ hi tales cōtinue: ⁊ ieiunium ꝓdest maxime qdē frigide: ⁊ humide quidē ⁊c. ¶ Et cōfirmat̃. q: sicut colerica complexio difficili⁹ alijs ieiuniū tolerat: vt de se clarū est: sic propter oppositas adiuenire causas i frigida ⁊ humida cōplexione. Ipsa facili⁹ alijs ieiuniū tolerabit: qd etiā pz in alijs: q̃ in alijs aialib⁹ videm⁹ cōtingere. Uidem⁹ em̄ aialia frigida ⁊ hūida vt vrsos ⁊ similia cauernātia sine vllo nutrimēto exteriori lōgo tēpore pmanētia. nec tñ illa cōsumunt̃: sz poti⁹ impinguata restaurāt. Sīlr et experientia est videre mulieres facili⁹ ⁊ diutius ieiunium tolerare viris. aialia ꝟo calida ⁊ sicca: vt leones eq̃ ⁊ passeres sine comestione: tempore etiā hyemali viuere nō pñt: immo calidū frigore vigoratum ipsa reddit voraciora.

¶ Scda conclusio est. que sequitur ex illa: et est ꝙ post istā cōplexionē cōplexio que est humida tm̄ cū tēperamento qualitatū actiuaꝝ facili⁹ tolerat ieiuniū: vt pz hec statim intelligēti ex dictis.

¶ Tertia cōclusio est. ꝙ post illas duas frigida tm̄ cū tēperamēto passiuaꝝ facili⁹ tolerat ieiunium: ⁊ he due cōclusiōes ponunt̃ ibi a Ga. expsse: ⁊ ex dictis si perpēdis tu clare apparet.

¶ Sed vt appareat que post illas facili⁹ ieiuniū toleret alijs insurgit dubiū de calida ⁊ humida cōplexione ⁊ frigida ⁊ sicca. Conciliator em̄ dr̃ia. 117. dicit. ꝙ post illas imediate collocāda est cōplexio calida ⁊ humida.

Marginal notes: Pōt teneri in via gal. totā iuuenem cōple. declarare ad calidū et hūidum. — Dictū primum. — Scdm. — Tertiuz. — Actiuorū passiuorū ꝙ cōplo. — De auerroy. — Corp⁹ p ieiuniū leditur. — Ieiuniuz ꝓdest maxime. — Ursi ieiunāt valde. — mulieres viris ieiuniū facilius tolerant.

Melãcolici q̃ sanguinei p se difficilius ieiuniũ tolerant.

Dicit enim q melãcolici p se difficilius tolerãt ieiunium q̃ sanguinei: qd ipse pbat p textũ Ga. 2° de cõplexionibus. vbi dicit q cor⁹ que habẽt strictas venas parũ sanguinei sunt ꝛ lõga ieiunia nõ ferũt: sꝫ quibuscũqꝫ late sunt vene ꝛ multitudo sanguinis est his ꝛ sine nocumẽto ieiunare: ꝛ tales sunt sanguinei. Unde dicit ibi Ga. cõparãdo sanguineos melãcolicis nõ flegmaticis nam ꝛ si flegmatici graciles habeãt venas nõ tñ vt melãcolici nõ sic modicũ habẽt sanguis vt ꝛ illi. ¶ Sꝫ hec sentẽtia Cõciliatoris vr̃ esse expsse cõtra Gal. in 8°. vbi immediate post illas collocat cõplexionẽ frigidã ꝛ siccã: vbi postq locut⁹ est de calidis cõplexionib⁹ dicit. relique vero cõplexiões quatuor. s. frigida ꝛ humida. frigida ꝛ sicca. frigida solũ. ꝛ humida solũ. nec facile occupanř a febrib⁹ in predictis causis nec capte ab aliqua effymerarꝫ si ieiunauerint trãscẽdũt ad eas q̃ multorũ dicrũ. ꝛ magis infra collocat post tres pdictas directe frigidã ꝛ siccã. Unde dicit. Jeiuniũ pdest marie frigide ꝛ hũide. 2ª vero que humida: ꝛ 3ª cũ hac q̃ frigida. 4ª vero frigida ꝛ sicca. ¶ Ad hoc aũt Cõciliator respõdet q Ga. in 8°. cõparat adinuicẽ solũ cõplexiones declinantes ad latus frigiditatis ꝛ humiditatis siue simplr̃ vel cõmixte: nõ aũt ad cõplexiões declinantes ad lat⁹ caliditatis: qꝛ sic calidã ꝛ humidã alicui illarũ in facile ferre ieiuniũ ptulisset. Aut. dicit ipse. põt aliter responderi q cõplexio calida ꝛ humida facili⁹ portat incibationẽ p se ceteris: per accñs aũt aliarꝫ q̃dã. Dico em̃ per se: qꝛ in corpore sanguineo plus est de humido cibatiuo immediate resistente cõsumptioi q̃ in alio corporũ: et iccirco videm⁹ sanos ꝛ athletas plurimo sanguine abũdãtes: posse vna dierꝫ leuiter incibationẽ ferre. p accidens aũt audio cũ in corpe alicui⁹ insunt humores crudi flegmatici in vasis recõditi qui vlteriori tẽpore digesti in sanguinẽ. cõuertunř nutriẽtes corp⁹ vt quarto de regimine sanitatis. qui in cõplexionib⁹ ad lat⁹ frigiditatis ꝛ humiditatis magis sunt reperti: ꝛ cũ pdicti humores persepi⁹ in hoie frigide ꝛ sicce cõplexiõis multo reperiunř: cum nõ semper cõplexio generet sibi simile: vt pꝫ ab Auic. pmo pma. illo ca°. Nutriẽs masticatione accidit q ipsa hac pro accñtali cã facili⁹ ieiunium sanguineo tolerabit. ¶ Hec aũt dicta possunt. reprehẽdi vt vr̃ quibusdã. pmo. qꝛ vt dictũ est. hoc vr̃ expsse cõtra sermonẽ Ga. ibi p allegatum. nec videř valere sua responsio de eo q dicit per se. ꝛ per accidẽs: qꝛ etiã illo mõ cõplexio sanguinea calida ꝛ humida facili⁹ ieiunium toleraret q̃ frigida ꝛ humida: qd satis vr̃ absurdũ: vt iã ex dictis apparet. ¶ Et cõfirmař. qꝛ cõplexio melãcolica frigida pl⁹ cũ senili dispositioi similetur que inter oẽs etates facilius ieiuniũ tolerat. calida autẽ ꝛ humida magis puerilie similatur: etas autem senilis quanto plus esset in humida complexione naturali tãto facili⁹ ieiunium toleraret: sic etiã si cum frigiditate melãcolici humiditas coniungereř facilius ieiunium toleraret vt dictũ: qꝛ propter illud nõ sequereř illud qd dt. ¶ Et confirmatur qꝛ ipse volens probare q frigida ꝛ humida cõplexio facili⁹ ieiunium tolerat allegat quẽdã textũ. Auicẽ. pma quarti. cap°. de cibatione febricitãtiũ in generali dicẽtis. Omnis cui⁹ calor innatus est vald fortis. ꝛ dicit ipse. vt quo ad colericos vt quo ad sanguineos ꝛ tẽperatos aut calor innat⁹ est debilis valde: et exponit melãcolicorꝫ ꝛ exiccatorꝫ: nõ põt dimittere cibũ: ꝛ sic vr̃ velle q melancolicus nõ potest dimittere cibum propter debilitatẽ caloris ꝛ siccitatem: sꝫ si hoc eẽt tũc multo magis difficulter toleraret ieiuniũ melãcolicus cum est senex q̃ cũ est iuuenis: qd absurdum est: vt supra patuit. Et pp ter hoc cum tunc sit magis exiccatum ꝛ debilioris caloris amplius: ꝛ ideo per habẽtes calorem innatum valde debile Auic. intelligit nõ melancolicos: vt dicit ipse: sed corpa decrepitorꝫ que difficulter multũ ieiunium portant: sicut etiam forte p illud qd dicit. Aut plurimus intelligit corpora puerorum q̃ habent plurimũ innatum calidum.

Melãcolici q̃re cibũ nõ pñt dimittere

¶ Nos aũt hic dicim⁹ neutrã istarꝫ opinionũ posse bñ demõstrari. si quis em̃ vult vltimuꝫ modũ tolerare ꝛ ei magis adherere habet imaginari q tãtum põt facere: immo plus ad facilẽ tolerãtiam ieiunij frigiditas i melancolico: vnde fit pauca resolutio ꝛ cõsumptio: quãtuꝫ humiditas in sanguineo resistens resolutioi: ꝛ multi nutrimenti in eo cũ multo calore multũ fortiter resoluẽte due em̃ sunt cause in facilitate tolerãtie ieiunij vna humiditas alia frigiditas: ꝛ lꝫ nõ vltima ta parata ꝯtinue extingui vt decrepitorꝫ: sꝫ vna illarꝫ plus reperitur i melancolico seu frigido: ꝛ sicco corpore. Alia plus i corpe calido ꝛ humido ꝛ q̃ illarũ ad illud plus opereř non est bene demõstrabile: sed potius arbitrabile ꝛ cõiecturabile. ¶ Unde nota cũ his q in hoie frigide ꝛ sicce cõplexionis est densitas pororꝫ multa ꝛ mẽbra solida difficulter resolubilia: ꝛ hũores etiã ꝛ spũs grossi q̃ oia faciunt ad facilitatẽ tolerãtie ieiunij: ꝛ his cõtraria in hoie calide ꝛ hũide cõplexiõis sunt reperta. Uñ Auic. Et sunt de hoibus quidẽ qui sunt exuberãtis carnis: sed cuꝫ abscindiř ab eis cib⁹ debilitanř ꝛ extenuationẽ incurrunt qꝛ nõ tolerant⁹ phibitionẽ cibi. Multitudo aũt carnis calide ꝛ humide cõplexioni testař: vt pꝫ ex tegni. ¶ Ad illud aũt q a Cõciliatore allegař ex 2° cõplexionũ posset dici q mẽs Gal. absolute nõ est ibi dicere q corpora que habent latas venas facili⁹ tolerant ieiuniũ q̃ corpora que hñt venas strictas: cum illa sint corpora calida ꝛ ista frigida. Sed eius intẽtio est q sicut ex strictura venarum ꝛ latitudine earum nos scimus an pinguedo vel gracilitas corporis sit ex natura vel ex consuetudine: vt pꝫ legenti eũ ibi: ita vult dicere quod iam dixit Hypo. ex latitudine ꝛ strictura venarũ nõ scimus de tolerantia facili vel difficili ieiunij in corporib⁹: an illud sit ex naturali cõplexiõe vel ex cõsuetudine ꝛ acquisitione: qꝛ si corpus sit latarũ venarũ: ꝛ nõ ledař ex abstinentia cibi hoc nõ est: pp ter cõplexionẽ naturalem ei⁹ sed qꝛ in venis multiplicauit sibi multitudinem nutrimẽti: qꝛ sanguinis: pp ter cuius multitudinẽ potest stare multũ absqꝫ cibo. ¶ Et si aliquis habens strictas venas ledatur ex phibitione cibi ꝛ nõ facile abstineat ab illo nõ est pp ter cõplexionẽ naturalẽ eius. sed propterea: qꝛ talis vsus est abstinentia. vnde minorat⁹ est sanguis eius in venis ꝛ gracilis factus est pp ter qd paruꝫ de nutrimẽto existẽte in corpore eius ex quo mẽbra pñt nutriri difficulter abstinet a cibo ꝛ ex abstinẽtia illa multum leditur. ꝛ talis dicereř esse intellectus Gal. ibidem diceretur enim q si in corpore calido ꝛ humido vt sanguineo est multitudo humidi nutrimẽtalis. Uñ videař q corpus predictum absqꝫ cibo possit diu stare absqꝫ nocumento: hoc tamẽ nõ accidit in pdicto corpore. ꝛ hoc pp ter multitudinẽ caloris existẽtis in eo ꝛ facilitatẽ resolutionis predicti humidi: ex quibus cõtinue est in eo indigentia multi nutrimenti: pp ter qd sine cibo stare nõ potest quãtum corpus frigide ꝛ sicce cõplexiõis. ¶ Et ad intellectum hunc hui⁹ dicti Gal. allegati trahereř ꝛ intelligereř textus Gal. pmo regiminis acutorꝫ. cũ dicit. q ille põt tolerare ieiuniũ cui⁹ vene sunt late ꝛ ample: quẽadmodũ enim ibi cõmuniter diciř duplicẽ ẽ attendere latitudinẽ circa venas. vnã insequẽtem magnitudinẽ corporeitatis earum aliaꝫ insequẽtem solã magnitudinẽ seu multitudinẽ cõtenti in ipsis. homo enim habẽs venas latas pmo modo nõ est nat⁹ tolerare ieiunium: immo cũ difficultate tolerat ꝛ de hac latitudine nõ loquiř Gal. in primo regiminis. verbo p allegato. sꝫ hõ habẽs venas latas. 2°. mõ. qui est apt⁹ tolerare ieiunium pp ter multũ aggregasse de materia nutrimenti ꝛ de tali latitudine loquiř Gal. Signũ per sua verba. nã dicit de eo quẽ vult posse tolerare ieiuniũ. Ponam⁹ ergo hominẽ cuius forma corporis. i. habitudo natura ẽ sicca i. dura solida ꝛ superficies eius corporis extrinseca est spissa. sꝫ clarum est. q tale nõ est sanguineũ vel colericum: in quibus est latitudo venarꝫ q̃tum ad earum corporeitatẽ. vñ subdit ꝛ vene eius sunt ample supple p plenitudinẽ multã sunt examplíate. Et signum q sic intelligatur est: qꝛ ponit istum multos cibos comedisse et per hunc modum põt intelligi dictũ 2°. de cõplexionib⁹ superius allegatum. ¶ Qꝛ etiã corpus sanguineũ difficilius toleret ieiunium corpore frigido ꝛ sicco. pbař. qꝛ ieiunium in corpore sanguineo generat in eo ꝓ pter cachochimiã ꝛ humores suos ineptos reddit ad nutrimentum eius. nam in ieiunio corpus supcalefit cum ex cibo refrigereř vt in de morte ꝛ vita. Calefacto aũt in sanguine cito ipsum cõuertit versus coleram ꝛ ineptuꝫ eũ reddit ad nutrimẽtũ: qd nõ accidit in corpe fride cõplexionis multo ergo plures videnř ꝯcurrere cause in

Complexio frigida et sicca.

Hõ cui⁹ vene late ampleqꝫ sũt pt ieiuniũ tolerare.

Uene duplicẽ hñt latitudinem.

corpore frido ꝛ sicco ad facilius ieiunium tolerandū ꝗ perpendis ex dictis ꝙ in calido ꝛ hũido. ¶ Si considerās has duas opiniones potes quā vis sustinere ex eis tolerare quācūqȝ tu teneas attende ꝙ nõ solum ex tali vel tali cõplexiõe insurgit in corpore facilitas vel difficultas ieiunū tolerandi: sed ex multis alijs particularibus cõditionibꝰ põt illud qȝ dictū est in cõplone variari ꝛ cõpositio corporis ꝛ modus sube membroꝝ vel humoꝝ ꝯsuetudo corporis diuersitas particularis in mēbris diuersis vt stomaci ab alijs mēbris ꝛ multa similia que per te potes perpēdere. Quapropter bñ superiꝰ supponebat regula Gal. cõparatiue 2° de ꝯplonibꝰ ¶ Attende tamē si velles tenere opionē Cõciliatoris ꝓpter textuȝ Gal. 8° terapē. allegatū. ꝙ Ga. ibi pncipalr cõplexiones cõparat adinuicē ꝛ plus in facili vel difficili casu in febreȝ ꝗ in facili vel difficili tolerātia ieiunij. Secūdo ēt aliū modū a mõ cõcilꝛiꝰ iā datū talis erit situatio ꝯplonū. nā post illas imediate situabit ꝯplo melēca frigida ꝛ sicca: vt iam dcm̄ est. deinde post illā cõplo tēperata. deinde calida ꝛ hũida Post illā vero sicca tm̄ esto forte ꝙ de his posset esse aliqualr dubiū. Post illā aūt sequit cõplexio calida tm̄ cū tēperamēto passiuaꝝ. vltimo aūt est cõplexio calida ꝛ sicca que inter oēs difficilius tolerat: vt claꝝ: ꝛ ista satis sunt manifesta absqȝ ꝓlixiori sermone. ¶ Cõciliator aūt ordinat alr post cõplexionē frigidā tm̄ ordinate imediat calīam ꝛ hũidam: sed quid de hoc iam patuit: deinde ponit frigidā ꝛ siccā. Deinde ponit siccā tm̄: deinde ponit tēperatā. Sed hic errauit in ꝓpatulo. nam clarū est: ꝙ nõ facilius tolerat ieiuniū tēperata ꝗ cõplo soluȝ sicca. in alio textu. qꝛ in tēperato hũiditas est cum maiori ꝓportiõe ꝛ quātitate ad calidū ꝗ in sicca tm̄ cū tēperamento actiuaꝝ notum est. sed vbi plus de hũido ceteris paribꝰ ibi faciliꝰ ieiunium tolerat: deīde põit calidā tm̄. vltimo ponit calidā ꝛ siccam vt est notum: qꝛ in causa resoluente. s. in calore cõicant cum illa sicca tm̄. ponat tn̄ in actiuis tēperata ꝛ tēperata excedat illaȝ in humido. hũiditas aūt est vna de causis facilitatis tolerātie ieiunij. ergo tēperata facilius ieiuniū tolerabit. deinde ponit calīam tm̄. vltimo ponit calīam ꝛ siccā. ꝛ est notum per se. ¶ Sed hic circa hanc materiam volumus vnum dubium recitare. Nam Gal. dicit in Cõmēto afforis. Senes facillime ꝛc. ꝙ facilitas tolerantie ieiunij est cū corpus nõ cito incurrit famē: ꝛ cum ei fames nõ nocet si abstinuerit. modo supra habitū est ꝙ corpora frida facilius tolerāt ieiuniū calidis. maxime frigidū ꝛ humidū: sed tale corpus videt citius famē incurrere corpore calīo: qꝛ stomacꝰ fridus habet appetitū fortiorē stomaco calīo vt in tegni. Cū ergo frigiditas sit causa appetitꝰ ꝛ caliditas causa oppositi videt predictū citius famē ꝛ appetitū incurrere ꝛ vehementiorē: ꝛ hoc videt ēt plus nocere a tolerātia famis. nam appetitꝰ stomaci ꝗto est vehemētior si nõ saturat tāto videt vehemētiorē passionem incurrere. ¶ De hac aūt materia loq̄mur cuȝ infra disputabimus de fame ꝛ siti: ideo hic per te in hoc ꝯsidera. Attende tn̄ ꝙ nõ causatur appetitꝰ in stomaco seu fames: ꝛ hoc loquēdo de fame nāli: nisi fm exigentiā mēbroꝝ: ꝓpter quā a stõaco exucant: vt pȝ 4° de accñti que q̄dem indigentia amplior est: vt predictū est in corporibꝰ calidis ꝗ frigidis. vnde necessitas est vehemētior in his a sumptiõe cibi. quātūcūqȝ enim friditas stomaci sit iuuans appetituȝ. essentialis tn̄ causa ꝛ pncipalis est illō qȝ dcm̄ est ¶ Attende etiā ꝙ stomacus fridus diceret maxime hre appetitum intensum in cõparatiõe ad sui digõnē. Silr etiaȝ ꝯsidera ꝙ calitas ꝛ friditas sunt illius pticulares cause solum circa stomacuȝ se versantes. Silr aūt attende ꝙ aliqñ alicꝰa stomacꝰ põt habere appetitū magis acutuȝ ꝗ alius: ꝛ tamē tardius illū icurret altero ꝓpter tardiꝰ cām illius accidere. similr minus ex tolerātia illiꝰ lederet cū in corpore ēēt mā sup quā calor nālis possȝ se conuertere. nec ēēt: nec erit cā vehemēs sic ꝯtinue illū incitans. ꝛ tu ois diligēter attende ꝛ ad locū iferiꝰ assignatū reserua. ¶ Ad ꝓcõnē aūt hꝰ quesiti attēde cõsiderādū sicut pȝ p verba Ga in 8°. post verba superiꝰ allegata. ꝙ duplex est facilitas vl difficultas in tolerātia ieiunij vna que respicit nocumētū pñe qȝ ex ꝓdicta tolerantia accidit: ꝛ sic ꝯ°nes ordinant in facili vel difficili tolerantia famis fm modū superiꝰ datū. Alio mõ põt cõsiderari facilitas ꝛ difficultas tolerātie ieiunij ꝗtum ad abiectionē siue releuationē ex nocumēto qȝ accidit ex tolerantia famis. Et ꝗtū ad hoc cõplo frida ꝛ sicca peius ieiuniū tolerat ꝗ ꝯplo sicca tm̄: imo nõ soluū videt vltima in ordine iter alias ꝗtuor dictas supra ꝗ minꝰ a ieiunio leduntur: imo ēt videt hoc esse in cõparatiõe ad illas que cito a ieiunio leduntur: ꝛ lȝ ista faciliter toleret ieiuniū ꝛ nõ cito ledatur ex fame: nisi fm ordinē datuȝ. Et causa hꝰ qȝ dicit est: qꝛ nulla est cõplexio que sic difficulter remoueatur a nocumēto ieiunij. sicut ista qñ incurrit illud. Et rõ est: qꝛ nocumentū qȝ accidit ex ieiunio est resolutio: ꝛ releuatio a tali nocumēto est per restaurationem: in tali aūt cõplexiõe difficilior est restauratio ꝗ in alijs quibuscūqȝ ꝓpter paucitateȝ caloris qui est in eis restauratio aūt cū fiat per cõuersionē eget caliditate ꝓcipue: cum ēt qȝ in mēbris istoꝝ est siccitas ꝛ duritiea. Unde in istis difficulter põt fieri inuiscatio qua restauratio multū indiget: vt pȝ 6° de accñti. vnde Ga. ibi. ꝛ 8° ad hanc intentioneȝ dicit ledere aūt frida ꝛ sicca maxime deinceps vt multo tēpore indigeat vt in qbꝰ fm naturaȝ reuertantur. qui ita sunt discrasiari ꝛc. Et subdit. sicca deniqȝ quidē: sed euacuata fȝ aliā oppositionē natura corporis in lõgioribꝰ ieiunijs attenuant quidē frigida ꝛ sicca magis reducat quidē facilius ꝯpetenti dieta ꝛc. ¶ Ex his aūt que habita sūt possūt aliqua leuiter remoueri que ꝓdictis sentētijs ꝯria eē vident. ꝛ pmū est ꝙ lȝ cõplexio calida ꝛ hũida sit lõgioris vite alijs distēperatis. ipa tn̄ nõ facilius tolerat famē: ꝓpter illud qȝ habitū est. longitudo em̄ vite dependet ex causis supra enumeratis in ventis in corpore sipost modū predictuȝ corpus regatur regimine illi cõuenienti. incursus autē in famē ꝛ tolerantia facilis famis vl difficilis ex causis ab illis multū diuersis i hoc quesito positis que plus in alia reperiunt cõplexione ꝗ in calida ꝛ hũida. vnde si calida ꝛ hũida possit multū resolutioni resistere hoc est si per nutrimentū refocillatione suscipiat prout sibi est debitū ꝛ necessariū silr. Multū aūt diuersuȝ ꝛ alteꝝ est de tolerantia euacuationuȝ: vt flõmie ꝛ farmacie quas facilius tolerat calida ꝛ hũida complexio frigida ꝛ hũida ꝛ de tolerātia ieiunij: lȝ ieiuniū inter euacuationes reponatur: vt põt clare apparere ex dictis: ex eo enim ꝓpter causas dictas flātica cõplexio iuuat cõuersiõe flegmatis in benignū sanguinē. ¶ Qȝ aūt arguitur de silitudine etatis ꝛ cõplexionis. nullo mõ in hoc est silr: ꝛ hoc apparebit ēt cum de etatibus in tolerātia ieiunij ifra ꝗremus. Et appet experientia in his heremitis qui sunt cõplexiõis melācolice. ꝛ tn̄ sunt faciliter ieiunātes. multū est: ꝓpter multiplicē aliā cām: vt a cõplexiõe vel ꝓpter ꝯsuetudinē: vel qꝛ per accñs multiplicāt humidas mās flāticas. Uel posset dici ꝙ bñ possent tolerare ieiunium saltē in cõpõne ad mltas alias ꝯplones fȝ opionē 2ᵃᵐ su pradcāȝ. ¶ Cõsidera ēt ꝙ ipsi mltū stāt in ocio corpis ꝛ q̄ete. Uñ ex illo modicū resoluunt. sunt ēt mltū occupati in cogitatiõibꝰ erga deū: vt ex hꝰ ꝯtrus nālis a luis opatiõibꝰ diuertat: vt ex hꝰ a ieiunijs nõ sic pcipiāt nocumētū. Et silr in alijs. Ex dictis posses discurrere q̄ ꝯ ꝓdcāȝ snīam vident opponi ꝛc.

Margin note (beside "Deinde ponit siccā tm̄"): Cõplo sicca faciliꝰ tolerat ieiuniū ꝗ tēpata.

Margin note (beside "fatur appetitꝰ"): Appetitꝰ seu fames in stõco ꝗ causat.

Margin note (beside "ꝙ lȝ cõplexio calida ꝛ hũida sit lõgioris"): Cõplo lõgioris vite an faciliꝰ tolerat famem.

¶ Utrū ꝯplo nālis ꝛ etatiua sit vna ꝯ°. Q. xvj. 13

In hac scđa parte hꝰ scđi tractatus querētes ea que circa etates sunt primo querimus.

¶ An ꝯplo naturalis ꝛ etatiua sint vna cõplexio. cū ab eis diuerse sumant idicatiões: vt pȝ in mõ ordinatiõis diete. Cõplo enim etatiua hũida difficulter ieiuniū tolerat: vt pȝ de pueris: cū tn̄ cõplo nālis et hũida iter alia faciliꝰ ieiuniū toleret: vt pȝ ex añti ꝗsito. ¶ Propter solõnē hꝰ ꝗsiti aliqs ponemꝰ ꝯ°nes in qbus eius vitas appebit. ¶ Prima ꝯ° est. ꝙ nālla cõplo dicit calida frigida sicca vel hũida: in cõpatiõe ad nāleȝ cõplexionē corpis tēperati. Ad illā em̄ oēs nāles distēperantie cõparant: vt pȝ in tegni. ex quo statim seqtur cõplexio nālis in nobis isurgit fm ꝙ in ea: vt in nobis plꝰ abūdat ꝛ frigidū ꝛc. in cõparatiõe ad tēperatā cõplonē hois tēperati ad iustitiā: ꝛ hoc fm quācūqȝ opinionē loquamur de cõplexione siue ponat cõstituta: ex quatuor qualitatibus actualiter siue virtualiter siue ponat qualitas simplex vel cõmixta: nõ est nobis cura.

¶ Scđa ꝯ° est. ꝙ cõplo etatiua nõ dicit calida frigida sicca vel hũida in cõparatione ad nalē ꝯplonē hois tem

Margin note (beside "Propter solõnē"): Etatiua hũida cõplo difficulter ieiuniū tolerat.

perati:ꝛ hoc lꝫ:qꝛ ita tēperata cōplo discurrit p oēs eta
tes ꝛ p tēperatā etatē:ꝛ p distēperatā quecunqꝫ sit illa:
quēadmodū ꝛ naturales cōplones distēperate.cū ergo
ambe.naturalis.s.cō plexio ꝛ etatiua in hoc cōicent laꝫ
vna ipsarū nō dicit talis per cōparationē alteri⁹. ¶ 3ª
ꝯclo est.ꝙ cōplo etatiua dr̄ cal'a frida ꝛc.p cōparationē
ipsi⁹met ad semetipsam in diuersis tpib⁹ fm ꝙ corp⁹
est,magis ꝑpinquū ꝑncipijs gn̄atiōis vel remotū ab il-
lis. Et ppter hāc ꝯclonem attētione dignū ꝙ in nobis
causat diuersitas ab intra in etatib⁹ex diuersa propor-
tione quā hꝫ cal'm nostrū naturale ad humidū radicale
in decursu vite nr̄e.cū em̄ cal'm naturale est in tali ꝛ tā-
ta ꝑportione ad humidū radicale qꝺ ipm extendat et
augmētet ꝛ plus facit.al.fiat de restauratiōe ꝙ fiat de-
perditio est etas cal'a ꝛ humida:siue vis appellare eta-
tem tpatam:nō curo mō:qꝛ hoc infra appebit ꝙ est vs-
qꝫ ad initiū iuuētutis q̄ qdē in se cōtinet plures ꝑticula
res etates fm diuersa q̄ apparēt in corpe in diuersis tē-
poribus in qbus ꝑdicta perdurat etas: vt est videre ab
auic.caᵒ de etatibus:ꝛ ab Alberto lib.quē de etatib⁹ cō
struxit.illo em̄ tpe cal'm naturale multū est in quāto: vt
appebit in alio q̄stio inferi⁹:humiditas ēt radicalis est
multa. Quapropter possibilis est extēsio eo tpe ꝛ aug-
mēti motus. Cū aūt ꝑcedēte tpe ex resolutiōe humidi
a cal'o in corpe efficit maior siccitas ampli⁹ augeri non
posset.ꝛ adhuc nō diminuto calore fiat restauratio pro
portiōalitet resolutiōi.cātur aūt etas q̄ iuuētus appel-
latur in qua dicit corp⁹ stare qꝺ intelligit quo ad quāti
tatem:qꝛ toto eo tpe tantū restaurat q̄tū depdit:ꝛ ideo
corp⁹ nō auget nec diminuit ꝛc. Silr̄ ēt dꝛ stare quo ad
ꝟtutes:qꝛ virt⁹ illo tpe adhuc ꝑmanet illesa:nō tn̄ dicit
tūc corp⁹ stare qn cal'm nō ꝯtinue exiccet suū humidū:
cū ꝯtinue corp⁹ tēdat ad siccitatē:vt appebit clare i hoc
q̄sito. Cū aūt vlteri⁹ ampli⁹ resoluat humidū ꝛ exiccet:
vt cōsequat ad resolonē ꝛ ꝯsumptionē eius diminutio
calidi:cū ieipm corrūpit ad corruptionē sui subi accidit
ꝙ tūc fit ꝟtutis diminutio:lꝫ nō sensibilis:ꝛ lꝫ ēt apud
aliquos adhuc nō fiat diminutio in sb̄a corpis:sed solū
in ꝟtute minor restauratio ꝙ fiat resolutio:ꝛ causatur
alia etas que appellatur etas secūde senectutis:que in
se ēt diuersitatē recipit vt ē ab auctoribus videre:quē-
admodū ēt tangit Hypo.in afforis. Senes facillime ꝛc.
a Ga.cū dicit.de senib⁹ ꝛ seniorib⁹ ꝛ decrepitis ꝛc.ꝛ talis
decursus per etates oi nāli ꝯplōni est ꝯueniēs siue tē-
perata sit siue distēperata. Quapp talis diuersitas cō-
plexiōis etatiue per cōparationeꝫ corporis ad seipm in
diuersis tēporib⁹ vite sue:ꝑut est magis ꝑncipijs gene
rationis ꝑpinquum vel remotū:est resultans vt in con-
clusiōe ꝑdicta ꝑmissuꝫ fuit. Et si ꝑpendis etates possūt
esse vel poni plures ꝛ pauciores fm diuersos respect⁹:ꝛ
terminus ꝑdurādi vniuscuiusqꝫ etatis in ꝑdicto li° assi-
gnat ab alberto. Quidā ēt assumūt distīctionē in etati-
bus:vt p astrologos pꝫ fm dn̄iuꝫ diuersorū planetaꝝ:
quā distinctionē mō nō ꝑseqmur:qꝛ ꝛ ab eis ꝛ a multis
alijs in ꝙ pluribus locis inuenies recitataꝫ.

permutatio cōplonis etatiue.

¶ Quarta ꝯ° est.ꝙ cōplo nālis ꝑt talis ꝑmanere a ꝑnci
pio gn̄atiōis vsqꝫ in finē:lꝫ de calida ꝛ sicca sit spāle du
biū:vt inferius appebit. Cōplexio aūt etatiua nec'io fꝫ
diuersas etates ꝑmutat.ꝛ pꝫ hec ꝯ° quo ad ꝑmā parteꝫ:
cū corpus tēperate ꝯplōnis possit in omni etate ꝑdura-
re tēperatū. Et lꝫ latitudo ꝑdicte cōplōnis sit multa in
diuersis etatib⁹:vt supra appuit.imo ꝑdcm̄ corp⁹ ex sui
intrinseca aptitudine est aptuꝫ ꝑdurare tale in toto tpe
vite sue:vt pꝫ in tegni de corpore simplr̄ semper sano.2°
pars ꝯ° is est p se clara. Qꝛ ergo ꝯplo nāturalis dꝛ talis
per ꝯparationē ad tēperatā:ꝙ tūcūqꝫ corpus flāticuꝫ in
etate iuuentutis vel senectutis dicat esse sicce ꝯplōnis
etatiue:hoc non est nisi q̄tuꝫ sibimet cōparat cū erat in
anteriori etate:respectu tn̄ iuuenis tēperate ꝯplōnis vl
senis tēperati dꝛ cōplonis humide. hec em̄ stant simul
aliqd posse dici siccū i aliquo tēpore respectu suimet in
tpe alio:ꝛ hūidū respectu cuiusdā alteri⁹ appellari.

¶ Quīta ꝯ° ē.ꝙ cōplo nālis ꝛ ꝯplo etatiua est eadē cō-
plexio que cōplo tn̄ sigt ꝙ res illa extra aīam q̄ ꝑncipa
liter sigtur seu iportat per cōplexionē nāleꝫ:ꝛ per ꝯple-
xionē etatiuā per hos duos terminos est ꝑci̇ꝭ eadeꝫ res
seu,eadem cōplexio. Et rō est.qꝛ corpus in ꝑn° gn̄atiōis
acquirit vnicā ꝯplōnē nāleꝫ sibi:cū qua per totū tēpus
vite sue decurrere pōt:que quidē cōplexio latitudinem
multā intra suos terminos suscipit:vt cuilꝫ est notū.fru
stra ergo ois alia ab hac distincta poneretur.

¶ Sexta ꝯ° est.ꝙ cōplexio nālis ꝛ etatiua drn̄t.q̄tū ad
eoꝝ diffōnes expmētes qd nois ꝑpter diuersa que a ꝑ-
dictis terminis cōnotant:aliqd em̄ ꝯnotat per hūc ter-
minū ꝯplo etatiua qꝺ nō cōnotat per hunc terminū cō-
plexio nālis. Quapropter dicti termini diuersas habēt
diffōnes expmentes qd nois:ꝛ aliqd ponitur in diffōne
vnius qꝺ nō ponit in diffōne alterius. Ex quo statiꝫ se-
quit ꝙ multa ꝑdicata possunt ꝑdicari de vno istoꝝ ter-
minoꝝ que nō ꝑdicant,de alio:tn̄ nō arguit illud qꝺ ꝑn
cipaliter per duos terminos iportat esse diuersuꝫ:lꝫ il-
la que per illos ꝯnotant sint diuersa.ꝛ declarat hec ꝯ°.
nam per ꝯplōnē etatiuā cursus ꝛ lapsus seu successio tē
poranea declarat:vt clare ē videre per etatis diffōneꝫ.
Albertus em̄ etatem diffinit. Etas est spaciū tēporis in
viuente,relictū in quo virtus vite oēm ꝑficit sue opatio
nis mensurā ꝛ modū:nisi per accn̄s ipediat. Quidā aūt
dicunt.etas est spaciū vite aīalis in quo crescit:stat ma
nifeste:ꝛ occulte diminuit:ꝛ vlr̄ est ab omnibus videre.
qui etateꝫ diffiniunt. Per cōplexionem aūt nālē vt cla-
rum est:nō cōnotat illa tēporanea successio cū ipsa vna
existēs in latitudine sibi cōpetenti per oēs etates ꝛ vite
spaciū qꝺ possit decurrere:vt iam declaratuꝫ fuit. Silr̄
p diuersas etatiuas ꝯplones discurrēdo cū talis dicit
hūida:talis sicca ꝛc.sigtur ꝯplo pn̄s in corpore ꝑut sibi
met in alio tēpore extiti ꝯpat. Nālis aūt ꝯplo vt ꝑdcm̄
talis vl' talis noiat vt sit eius ꝯpatio ad tēperatā ꝯplo-
neꝫ. Quapp cōnotatura dictionū aut terminoꝝ existit
diuersa ꝛ diuersas hn̄t diffōnes dcō iam mō. ¶ Ex qb⁹
statim appet ad illud qꝺ in ꝑn° adducebat:nō em̄ est in-
conueniēs ꝙ ab eodē diuersis ꝯpato diuersa sumat cl-
bationis indicatio:nec pp hoc in illo diuersitas reꝝ ar-
guit:ꝛ ita est in ꝑposito nā nō est icōueniēs ꝙ puer hu-
mide ꝯplōnis vt puer flāticus in cōparatiōe ad pueruꝫ
colericū facilr̄ toleret ieiuniū qꝺ facili⁹ illo:ꝛ ꝙ nihilo-
minus hic puer flātic⁹ valde difficulter toleret ieiuniuꝫ
in cōparatiōe ad illud qꝺ faciet cuꝫ erit senex vel iuue-
nis:ꝑpter qꝺ imaginatio nō ꝑcedit ꝛc.

¶ Utrum calor in puerili etate sit maior ꝙ in iuuētute
vel equalis aut minor. Questio.xvij.

S Ecundo querit descendēdo particulariter
ad etates. An calor in puerili etate sit ma-
ior q̄ꝫ in iuuentute vel equalis seu minor.
¶ In hoc quesito iam fuerunt multe opi-
niones:quarū quelibet conat saluare Gal.
ꝛ quasi in hoc fuerūt tot opiniones quot aū cesserūt do
ctores:q̄o ad pn̄s nō disputabim⁹:qꝛ ꝯueniētiores ob-
seruare iustū est. Promisim⁹ aūt abbreuiare hoc op⁹:et
qꝛ satis in ꝑpatulo a quāpluribus successiue vnaqueqꝫ
opio aīo pertractat ꝛ in suo errore constringit.ꝑpterea
ergo pertractabimus opionē quā credim⁹ ꝟe fuisse Ga.
cōtra quā aliqd extimamus. Quā opioneꝫ verius inue-
nimus intellectā ab illo excellēti ꝛ famoso doctore Gē-
tili de fulgineo in longitudine superfluaꝫ tediosa. Et lꝫ
ipse fm veritatem totam subām sue opinionis sumpse-
rit a tadeo in glosis super afforis. Qui crescūt plurimuꝫ
habent innatum ꝛc. Et lꝫ tadeus breuissime valde illud
exprimat. Similiter etiā eadem ꝑcise fuit opinio illius
Bartholomei de varignana in glosis recollectis sub eo
2°.libro de complexionibus.

Gentilis de fulgineo.

¶ Que opio directe cōsistit in talib⁹ ꝯ° nib⁹ q̄rū:Pria.
ꝙ calor in puero ꝛ iuuene est equalis in radice.i.est pū-
ctualiter equalis intēsiue:ita ꝙ sumēdo calorē vtriusqꝫ
q̄tū ad intensionē gradualē ꝑcise idem gradus caloris
est vtriusqꝫ:quēamoduꝫ dicim⁹ ꝙ scintilla ignis intēsi-
ue loq̄ndo de gradu caloris tn̄ hꝫ de calore.vel pōt hr̄e
q̄ꝫtū vna magna q̄ꝫtitas ignis:ꝛ hoc ē qꝺ Auic.directe
intellexit per calorē esse eq̄lē in radice in puero ꝛ iuue-
ne. ¶ Attende tn̄ ꝙ ad veritatē h⁹ ꝯ° nis oꝫ ꝑsuppōere
regulā Gal.2° de cōplexionib⁹ ꝙ cū aliq̄ ꝯparant ad in
uicem debent cetera alia esse paria ꝑter illud in quo fit
cōparatio. Un̄ debes ꝯparare pueꝝ colericū iuueni co-
lerico ꝛ ieiunū ieiuno:ꝛ sic de alijs circūstātijs. Qꝺ aūt
hoc qꝺ dcm̄ exp̄sse velit Ga.appet per eū 2° de comple-
xionibus ꝛ maxime ibi cū dicit Meā aūt experientiam
ꝛ iudiciuꝫ narro tibi. Dico ergo ꝙ tetigi multa corpora

Conclusiones.

⁊ studiose nō puerorū lsantiū tñ ⁊c. Hoc ēt expsse tāgit magis infra. Et ego sm hanc viā m͞ltotiēs sum expertus multos holum quorū quidē sunt. ⁊c. ⁊ ibi extense lege ab eo. ¶ Probat autē hec ꝯ° per rōnem Auic. p° p°. ca°. de etatib°. nā si calor qui est in puero veniēs ad iuuentutē nō est extinctus seu diminutus nec est auct° seu augmētatus manifestū ꝙ in vtrisq; mēsura caloris seu gradus caloris est equalis: sed sic est ꝙ pbat Auic. p° ꝙ predictus calor nō sit diminut°. nam calori eorū nō accidit res diminuēs: qꝛ pcedūt in crescendo: si eñ calor diminueref: nedū ꝙ nō crescerēt: imme retrocederent vt senes: sed puer crescendo pcedit: nō eñ puer adhuc stetit. Scdo pbat aliā ptē. s. ꝙ pdictus calor non sit auct°. qꝛ ei nulla res aduenit eū adaugēs: ⁊ hoc relinqt notū. ⁊ hoc iō: qꝛ talis res aut cēt itrinseca aut extrinseca. nō intrinseca: cum idē nō moueat seipm ad gradū forme. nec extrinseca: qꝛ tales res sunt poti° calorē extinguentes nostrū ꝙ augentes. ⁊ loqmur de calo nāli: vt pꝫ psaro ca°. ⁊ fen. 3ª. silr ēt res pdicte ponunf in vtrisq; ec q̄ꝫ leaper regulā supi° positā. ¶ Et cōfirmaf ꝙ pdict° calor nō sit additus tēpori iuuētutis: qꝛ tūc oporteret illū calorē deperdi tpe senectutis: ⁊ cū nō depderef subito: sed paulatim cēt dare aliqñ tpe senectutis vñ de gradu caloris punctualr q̄ntum tpe pueritie: qḋ expsse putaref absurdū. ¶ Et circa hāc ꝯ°nē attende ꝙ Ga. vult ꝙ aut calor in puero ⁊ iuuene pcise sit equalis aut si est ibi aliqua inequalitas est: qꝛ puer parūper calidior est iuuene. ⁊ hoc dicit adinuenisse per sensum tactus. vñ ibi Ga. inquit. Ego scio ꝙ ipse inuenies calorē pueri aut equalē in po° calori iuuenis. Aut maiorē eo parū. imaginaf. n. Gal. ꝙ ex resolutione cōtinua ⁊ ex cōtinuo cursu rerum extrinsecarū extinguentiū calorē nālē aliqualis occulta fiet remissio caloris tēpore iuuentutis.

¶ Scda ꝯclusio. de mēte Gal. est directe ꝙ calor puerorum est maioris quātitatis ⁊ minoris qualitatis. i. acuitatis. ⁊ inde est calor magis mitis ⁊ gratus tactui ⁊ hoc intelligit ēt Auicē. cum dicit. ꝙ est minoris q̄ntitatis nō gradualiter: sed vt dictum.

¶ Tertia ꝯclusio est. ꝙ calor iuuenis est minoris q̄ntitatis ꝙ calor pueri: sed est maioris acuitatis. ⁊ hoc voluit Auic. dicere cū dixit. ꝙ est minoris q̄ntitatis ⁊ maioris qualitatis nō quidē in gradu: sed qꝛ acutior: qꝛ pdictus calor est in subo sicciori: ⁊ iste due ꝯ°nes fuerūt expresse Ga. loco pallegato: ⁊ in Cōmēto asso. Qui crescunt ⁊c. Ad cuius declarationē pscīedū: sicut vult Gal. ꝙ calor sumif dupsr. Uno mō p ipsa q̄litate caloris. Alio mō p ipso corpore affecto q̄litate pdicta qḋ calm corp° appellatur: pmo mō sumēdo calorē nō dicif maior vel minor nisi rōne sue gradualis intensionis. lꝫ eñ magnitudinis ⁊ paruitatis nomē abusiue assumat: cū pprie q̄ntitati conueniat nō q̄litati ⁊ q̄d de hoc in puero ⁊ iuuene iaꝫ predictū i pma ꝯ°ne. Si aūt calor sumaf p corpore calido affecto: tūc magnitudo ⁊ paruitas in calore nō est nisi p cōparationē ad magnitudinē ⁊ paruitatē sui subti: qꝛ in maiori subo est maior calor ⁊ in minori est minor cū accidens ad extensionē subti extendaf. ¶ Sed attendendum ꝙ aliq̄d pōt dici calidi° vel maioris caloris altero rōne subi dupsr. vel rōne subi simplicis. vl rōne subi cōmixti. Exēplū pmi. vt si sint duo vasa plena aqua equaliter calida in gradu caloris: vnū tñ vas sit maius altero: in maiori vase erit caliditas maior rōne subi ꝯmixti. Cōmixti aūt rōne pōt esse calor maior vel minor dupl'r. Uno mō rōne subi ppri. Alio modo rōne subi cōis seu magis extranei. Exēplū pmi. si sint duo vasa plena aq̄ ⁊ vino equalia: tñ ineq̄liter sint ex vino cōmixta: vt in vno sit vna libra vini: ⁊ in alio solū media libra. Istud enim diceref plus hre de calore in quo est plus de vino. ⁊ hoc qꝛ maiorē q̄ntitatē subi ppri cōtinet. ⁊ sic etiam cēt exēplum si essent duo vasa ineq̄lia plena aq̄ ⁊ vino: ⁊ in minori vase esset plus de vino ꝙ in maiori: tunc in minori diceremus plus eē de calore rōne ppri subi. Exēpluꝫ scdi est. vt si sint duo vasa in q̄bus hec equalr sint ꝯmixta: tñ vnū sit maius altero: vel sint duo vasa: quorū vnū hēat tñ de vino cuꝫ aqua mixto q̄ntum aliud: vt quia in vnoquoq; sit vna libra. vini. vnū aūt vas sit altero maius: tunc dicemus ꝙ illud qḋ est mai° hēbit plus de calore rōne subi caloris nō rōne subi ppri cū hēant eq̄liter de vino: sed rōne subi cōis seu extranei. ⁊ hoc qꝛ licꝫ vtrisq; vas hēat solum vnā librā vini: in vno tñ illud vinum est cum ampliori aqua extensum ꝙ in alio vt de se notū: ⁊ ista est distinctio quā pūctualr Gal ponit in ꝯmē. asso. pallegati. Ex qua pdicte due ꝯ°nes declaranf. naꝫ Ga. vult ꝙ pprīū subm inatū ipsi° nālis caloris ē hūidū aereū ⁊ aquosuꝫ: ⁊ cui° directe q̄ntitas est mitis ⁊ grata ⁊ suauis. In subo aūt sicco caliditas reddif acuta mordax ad tactū: quēadmodū in iuuenib° vt calor eorū cōparef calori puerorū: quēadmodū calor febricitātis cōparaf calori corporis sani. Puer ḡ plus hꝫ de calore innato ꝙ iuuenis in q̄nto: quia plus de q̄ntitate subi ppri innati caloris re° tuc mollis qḋ est hūidū aqueū ⁊ aereū quē hēbat iuuenis qḋ manifeste declaraf° mollities: ⁊ ēt ppinq̄tas pncipiis gnōnis q̄ sunt corpa cal'a ⁊ hūida: vt ē sperma ⁊ sanguis mēstru°. In iuuene aūt hūiditas minoris gradus ⁊ minoris q̄ntitatis saltē per ꝯpatiōem ad suā molē. vñ est in eo min° de q̄ntitate subi ppri innati caloris: lꝫ n. hūidū iuuenis sit extēsius: cū sicco in maioribus dimēsiōib° in puero aūt min° suū hūidū sit extēsum q̄ntū tñ ad pprīā q̄ntitatē ipsius hūidi aquei ⁊ aerei maior q̄ntitas eius saltē est in pueris respectu sue mollis ꝙ in iuuene. Uñ ex hoc caliditas pueri dr maior in quāto in puero ꝙ in iuuene in cōparatiōe ad q̄ntitatē pprīā ppri subi: lꝫ i cōparatiōe ad q̄ntitatē subi ꝯmixti ex hūido ⁊ sicco: vel in cōparatiōe ad q̄ntitatē quodāmō extranei pmixti cū hūido. Qḋ fuit p aduentū hūidi nutrimētalis caliditas sit magis extensa in iuuene ꝙ in puero vt directe iuuenis ⁊ puer similenf duob° vasis ex aq̄ ⁊ vino plenis ineq̄lib° in q̄ntitate: in vase tñ minori sit plus de vino. in maiori aūt sit minus: illud tñ min° de vino ē amplius extensum cum maiori q̄ntitate aque in maiori vase ꝙ illud plus de vino in minori vase cū minori q̄ntitate aque. Uñ in hoc viuū in q̄ntitate pprīa est amplius: in maiori aūt q̄ntitate extranea vt sic loq̄r. Et appet ex hoc q̄ño ex his distinctis Ga. multū est proposito vtilis.

¶ Ex q̄bus ēt clare pꝫ q̄ño caliditas pueri est minoris q̄litatis. i. acuitatis ꝙ caliditas iuuenis: qꝛ cum est in subto sicciori est maioris q̄litatis i. acuitatis: ⁊ ista expsse voluit Ga. in cōmē. asso. qñ ostendit q̄ño iuuenis ⁊ puer in cito calo ⁊ sicco diuersificanf. Sed si ea ꝯsideres sꝫ clementiā q̄ntū dices in vtrisq; equalē esse calorē: sicut pdiximus. credim° absq; dubio hāc fuisse mentē ⁊ opinionē Ga. ⁊ Auic. ⁊ multorū aliorū tam auctorū ꝙ doctorū sequentium eos. Licꝫ tñ audacie magne sit ꝯdicere sniē tātivi ri put fuit Ga. qꝛ tñ valde vile est in his speculationib° captiuare multū: ⁊ ois ꝯdicens in pmis cum est sup veritatem est excusatus. Ideirco ponemus in hoc sniaꝫ quā magis credim° esse verā. nec intēdim° mō multū discutere de q̄ntitate caloris: qꝛ sm modū illū accipēdi q̄ntitatem caloris ex q̄ntitate subi ppri ⁊c. sm quē modū dictū est Ga. intellexe. Utrū sit ppri° modus intelligendi nec ne: non multū curam° ad pñs. Si. n. bñ cōsideras modū loquēdi mītū est ipropius extraneus. Extendem° eñ nunc plus smōꝫ de maioritate caloris intēsiue seu gradualr vtriusq;: in quo cōsistit tota difficultas h° q̄stī.

¶ Dicim° ḡ in hoc 2ªˢ ꝯ°nes: quarū vna est nota ⁊ dictis pcedētib° ꝯsona. Et est. ꝙ puer hꝫ plus de q̄ntitate subi innati caloris: ⁊ iuuenis minus. ⁊ h quia plus hꝫ puer de humido cōtracto ex pncipiis gnātionis: ⁊ hoc clarū est. tale aūt est ppriuꝫ ⁊ pncipalissimū subm caloris innati ⁊ nālis iuuenis aūt de pdicto min° hꝫ cum in eo ampliori tēpore sue. it resolutum: ⁊ ideo puer hꝫ humiduꝫ magis consonuꝫ perdurationi vite: qḋ patebit expsse cum queremus de restauratione hūidi radicalis per nutrimentale. Qḋ aūt humidū sit meli° p operationib° apparebit ⁊ ibi ⁊ i aliis quesitis ⁊ hoc expsse voluit Hyp. cum dixit. Qui crescūt. ⁊ pro certo totus sermo Gal vertitur ad hanc sententiam. nec aliud in his verbis vult dicere: ⁊ ea sic extense recitauimus: vt bene eius intentio enucleetur.

¶ Secunda ꝯclusio est. quā nō temerarie: sed assertiue credimus esse veram. ꝙ in iuuene saltem in aliqua parte iuuentutis pper illud qḋ postea dicef calor est maior intēsiue seu gradualiter q̄ꝫ in puero: ⁊ hoc supposita regula Gal. superius. In his que adinuicē cōparantur ex qua put apparebit manifeste sequef ꝙ sumēdo pueritiam pro toto tēpore a pncipio generatiōis vsq; ad pncipium iuuētutis: ꝙ in hac etate in tēpore pcedēte vel

Experientie.

Calor pueri.

Conclusiones..

fus iuuentutē calor erit maior intēsiue ꝙ in tpe antece dente. Hec ꝯ⁹ declarat̃. ⁊ pmo per modū per quē Gal. declarat suā. s. p sensum tactus: nō eñ videt̃ dubiū ꝙ si aliq̄s q̄ non audiuerit sermonē Gal. vt ex eius autorita te inclinaret̃ ad illud qḋ dicit credendū: tangat corpus iuuenis ⁊ tangat corpus pueri ꝙ ipse diiudicabit calo rem iuuenis esse magis intensum calore pueri. ⁊ hoc q̄ꝛ inueniet p̄dictū calorē esse magis mordacē contristan tem tactū ⁊ magis acutū q̄ sunt effectus caloris intēsio ris respectu minus intensi: immo videbit̃ sibi: vt etiā di cit Ga. in cōmē. p̄dicto: ꝙ calor iuuenis sit respectu ca loris pueri: queādmodū est calor febricitantis respectu caloris corpis sani: ⁊ manifestū est ꝙ p̄dicti calores sūt multū ineq̄les in eoꝝ intēsione. Et si Gal. dicat ꝙ mor dacitas ⁊ alia que vident̃ ex calore iuuenis appere nō sunt ex intēsione graduali maiori. Sed ex hoc ꝙ predi ctus calor est in subiecto sicciori ⁊ ab eodē gradu calo ris p̄ci⁹ in diuersis: quoꝝ vnū sit siccius ⁊ aliud humi dius. possunt p̄dicti tales effectus diuersi ꝓuenire. ⁊ p certo hoc est in ꝓposito satis dictū voluntariū: ⁊ ad pla citum: cū eñ p̄dicti effectus possint ꝓuenire ex diuersi tate subiecti: ⁊ etiā ex intēsione caloris: non lꝫ conclude re nisi aliud appeat ꝙ hoc sit ex diuersitate solū subie ctorū ⁊ nō ex intēsione caloris. Et lꝫ corpus iuuenis sit magis siccū. cū hoc tñ optime stat ꝙ calor possit esse in eo augmētatus ⁊ factus magis intēsus. Oportebit er go in hoc stare rōni ꝓbanti nec ex sensu: vt apparet hꝫ Gal. plus aliud qḋ vult ꝙ tenēs qḋ modo tenemus. sed verisimili⁹ econtra. ⁊ hec oīa dicim⁹: q̄ꝛ Gal. vult ꝙ ma xima regula ad cognoscendū hec oīa est sensus tact⁹ et mirabile est valde de tact⁹ excellētia quā sibi iponit: cū dicit se fuisse expertū hoc in tangēdo vnū ⁊ eundem in pueritia ⁊ in iuuētute: cū tñ estimandū sit ꝙ in positiōe Gal. in tam longo tpe multa ceciderit diuersitas cum etiā possibile sit punctualiter memoriā in tā longo tpe nō obseruasse. ¶ Predicta aūt ɔc̄lo ꝓbat̃: seu persuade tur. Et lꝫ hic demōstratio fieri nō possit tñ nobis appet ꝙ hec pars v̄isimilius inducat̃. In hac eñ materia non visus est Gal. rōnem inducere nisi per solā experientiā tactualē cōfirmare qḋ voluit: ⁊ pmo adduco rōnē anti quoꝝ que in ꝓposito satis est apparens. nam in illis est calor intensior in quib⁹ abūdat plus humor colericus ⁊ in quib⁹ p̄dictus humor est magis calidus ⁊ in q̄b⁹ abū dāt sanguis calidior: ⁊ per cōseq̄ns spūs sūt calidiores. sed oīs ista sunt i iuuenib⁹ respectu pueroꝝ. ergo. maior est nota. q̄ꝛ caliditas actualis in corpore maxime consi stit ex caliditate sanguinis ⁊ spūs colera est humor cali dior qui in corpore sit: vt Gal. in lib. de malitia ɔplonis diuerse. ꝓbat̃ minor. nā ꝙ colera sit multo amplior in iuuene ꝙ in puero: vult Ga. in lib. de regimie sanitatis. Silr etiā egritudines iuuenū: vt plurimū sunt colerice respectu pueroꝝ: s̄ꝫ pueroꝝ flāticę. Qḋ autē colera sit ca lidior in eis ⁊ sanguis pmo appet ꝑ tactū si sanguis ex trahatur de vena vtriusq̄. 2⁹ q̄ꝛ egritudines que fiūt ab humorib⁹ iuuenū sunt multo plus acute ⁊ intēsiue ⁊ sūt multo plus causonizātes ꝙ in pueris ɔtingat. Ista aūt arguūt materias p̄dictas in iuuenib⁹ esse multo maio ris gradus. ¶ Sed statim hic dices vt dicit Gent. ꝙ lꝫ colera: ⁊ silr sanguis sit amplioris q̄ntitatis ꝙ in pueris. Illa tñ colera ⁊ ille sanguis nō est intēsioris caliditatis ⁊ p̄dicta accñtia que in eis apparēt plusq̄ꝫ in pueris est: ꝓpter illa esse acutioris caliditatis ꝓpter eoꝝ calidita tem fundari in subō sicciori: vt dictū est: ⁊ nō q̄ꝛ habeat caliditatē intensiorem in gradu. ¶ Hec solo sustentari nō pōt pmo. q̄ꝛ hoc modo de q̄cūq̄ corpe calidiori alio ⁊ sicciori posset similr dici ꝙ oīa accidētia que apparēt in eo maioris caliditatis nō essent ꝓpter intensionē: s̄ꝫ ꝓpter calidū illud esse acutius ex hoc ꝙ est in subiecto magis sicco. ⁊ sic per nullū signū posset ꝓbari si perpen dis ꝙ corpus colericū esset maioris caloris intēsiue ꝙ corpus sanguineū: q̄ꝛ oīa possunt reduci ad hoc ꝙ in ali quo calor est acutior: s̄ꝫ nō intensior vt possit ex his vna rō talis formari ad ꝓbandū p̄missā ɔ⁹ neā. in eo corpo re calor dicit̃ maior intēsiue ꝙ in alio qḋ q̄si in oīb⁹ suis signis hꝫ se respectu illius queādmodū corpus colericū respectu corpis sanguinei vel flātici: sed sic est de corpo re iuuenis respectu pueri. ergo ⁊c. maior est clara: q̄ꝛ ia aliter nō posset ꝓbari colericū esse calidi⁹ itensiue illis.

Probatõ cõclonis opponit̃ ɔclusioni galeni.

⁊ minor ꝓbat̃. pmo vt dictū est. ex tactu. 2⁹ ex pulsis ⁊ ex oībus cōditionib⁹ in eis existētib⁹ ex quib⁹ maior cali ditas vel minor arg̃. silr ex corporis colore: ⁊ ex opōni bus tam alalib⁹ ꝙ nālibus. Et silr ex extrinsecis alterā tibus ⁊ aliis vlr ex quib⁹ licitū est arguere caliditatem maiorē vel minorē in corpe: inueniet̃ subtiliter ꝑscrutā do ꝙ cōparatio iuuenis ad pueꝝ erit: queādmodū cole rici ad flegmaticū vel ad sanguineū in quib⁹ longū eēt discutere. ¶ 2⁹ p̄dicta solutio nō euacuat difficultatē: q̄ꝛ q̄si cōcesso eo qḋ dicūt adhuc stat ratio: q̄ꝛ opꝫ neces sario cōcedere ꝙ colera in iuuene per cōparationē ad molem iuuenis est amplior ꝙ colera in puero: q̄ꝛ si hoc modo nō esset amplior: iam iuuenis esset ita flegmatic⁹ sicut puer: qḋ est ɔtra Ga. loco p̄allegato. Queādmodū eñ duo corpora eque flegmatica quoꝝ vnum sit maius reliquo nulli dubiū ꝙ in corpe maiori est maior q̄ntitas colere: ⁊ nihilomin⁹ nō est magis colericū: q̄ꝛ q̄ntitas co lere: lꝫ absolute sit maior in vno ꝙ in alio: nō tñ est ma ior per cōparationē ad molē p̄dicti corporis ⁊ ad q̄nti tatem alioꝝ humoꝝ vt flegmatis ⁊ alioꝝ exñtiū in eo: sed nō sic est in iuuene respectu pueri: imo in eo est plus de colera in cōparatiōe ad suam molē ⁊ ad suū flegma ꝙ in puero. Unde ꝓpter hoc q̄ꝛ in eo vt plurimū fiunt egritudines colerice ⁊ in puero flegmatice. Ga. pmo de regimine laudauit vinū in iuuenib⁹: q̄ꝛ est eductiuū su perfluitatū colericarū. hoc aūt in pueris nō expedit cū in eis nō multiplicent̃. sic ergo oportebit ꝙ si colera va dat mixta cū sanguine per venas: distincta tñ ab ea s̄m essentiā: vt videt̃ esse opinio medicorum ꝙ in iuuene sit maior q̄ntitas: vel si solū sanguis nutrit: vt vult phs opor tebit ꝙ sanguis iuuenis habeat in se plures partes san guinis colericas ꝙ sanguis pueri. Tunc arguo ⁊ suppo no vnum qḋ cōiter conceditur ꝙ quātitas augeat gradus qualitatis. s. in effectu. Ex quo statim sequit̃ ꝙ q̄ntūcūq̄ colera in iuuene nō esset gradus intensioris caloris: q̄ꝛ tamē est amplioris q̄ntitatis in iuuene: ⁊ hoc per ɔpara tionem ad molem iuuenis: vt dictū est: ꝙ in puero opꝫ necessario ex illo maiorē ⁊ intensiorē calorē graduali ter gigni in mēbris iuuenis ꝙ in puero. Nō eniꝫ dubiū ꝙ corpus qḋ in se haberet duas libras colere tante cole ricitatis aliis partibus reddet̃ in suis membris intensi ue calidius ꝙ illud qḋ haberet in se solum vnam librā p̄dicte colere precise eiusdem gradus caloris: ⁊ sicut ar guitur de colera: ita posset fieri de sanguine magis cole rico ⁊ magis flegmatico: ⁊ nihil ad rumbū si diceretur nō est actu calida: sed potētia: vt de se patet. ¶ Et cōfir matur supraposita cōclusio: ⁊ fundat̃ hoc mediū soper sam dicta si perpendis. Suppono dictū Auicen. fen 2ª. pmo can. c. de eis q̄ ꝓueniunt ex retētiōe ⁊ euacuatiōe. vbi dicit ꝙ euacuatio humoris frigidi est cā augmenti caloris in corpe. sed ꝓcedēte corpe v̄sus iuuentutē dimi nuitur multitudo flegmatis in corpe: imo vltra hoc au getur in eo colera: vt dictū est. q̄ꝛ tunc calor auget̃ ⁊ in tenditur. ¶ Et cōfirmat̃. nā sic videt̃ de calore existēte in corpe alalis: sicut de calore accēso in aliis subiectis: cū calor in alalib⁹ sit actualis vt in illis. In his enim in ferioribus nō est actualem calorem inuenire nisi in sub iecto habente humiditatē pinguē in qua p̄dictus calor accendit̃: ⁊ ex qua ɔtinue restaurat̃: vt finalr per cōsum ptionē p̄dicte humiditatis a calido resoluēte: ipse etiā calor per accidēs seipsum corrūpit ⁊ infrigidatur: non hñs ex quo amplius se restauret. vnde per hunc modum in corpore nostro nālis calor conseruat̃ ⁊ finalr decidit. ergo sic videt̃ de ipso. sicut de calore alibi accēso: s̄ꝫ nos videmus ad sensū ꝙ calor accēsus in lignis vel in sepo ⁊ sic in aliis quāto plus dñatur mā e ⁊ plus de hūiditate obtūdente calorē maxime vbi est sufflua hūiditas cō sumit vsq̄ ad aliquē terminū in quo remanet hūiditas adhuc tanta: ꝙ pōt calorē cōseruare: tāto plus p̄dictus calor itendit̃ ⁊ auget̃ in gradu: vt clarū est: ergo silr erit in corpore nostro ꝙ calore ɔsumēte hūiditatē supfluā pueritie obtūdentē eum augmentabit̃ ⁊ intēdet̃: ⁊ per ɔñs in iuuentute erit intensior. Nec valet: si diceret̃ ꝙ in sepo vel lignis calor augmentat̃ solum in q̄ntitate: q̄ꝛ accendit̃ in plurib⁹ partib⁹ ꝙ esset: qm̄ clarum est: ꝙ ex multitudine partiū que incendunt̃ etiā in eisdem parti bus calor plus auget̃: cum enim in pncipio sepū hēat re sistentiā ⁊ ɔtrariā dispōnem calori q̄nto magis p̄dicta di

Vinuz in iuuenib⁹ optimū.

Quid causat euacuatio ꝓhõoria frigidi.

spositiōe cōtraria corrūpit tanto magis calor intendit.

Mod⁹ augmētiōis caloris in iuuene.

¶ Restat ergo dare modū scḋm quē calor hic in iuuene augetur. nam vt dictū est supra: nō videt posse augeri cū nec ab intrinseco: cū idē nō moueat seipm ad gradum forme: nec ab extrinseco: vt fuit declaratū. Ad cui⁹ dcla rationē primo ostēdo quō corpus ab intrinseco pōt augeri in calore omni extrinseca re calefaciente quocūq; remota. nam ex ieiunio corp⁹ manifeste calefit q̄tūcunq; remoueat omnis extrinseca res alterās: qḋ p₃: q₂ nedū ꝙ semp calefiat: imo sepe sepius incurrit ex eo febre₃. g̃ ab intrinseco pōt in nobis calor augeri q̄tūcunq; nō augeatur ab extra. ¶ Et cōfirmat. ignis nō euentat⁹ igni tur: imo in tantū ꝙ extinguit: vt alibi fuit declaratū a nobis: ⁊ l₃ in hoc sit etiā alia causa. ergo ab intrinseco calor pōt in re augeri. vnde euentatiōe caloris in corde et arterijs calor auget: vt de se notū. ergo nō est icōueniēs ꝙ ab intra calor augeat in re ⁊ in subo in quo ē.

Modus primus.

¶ Modus aūt scḋm quē₃ hoc pōt fieri in nostro corpore pōt esse multiplex vt versus iuuentutē augeat calor. pmo scḋm tenentes ꝙ corpus nostrum sit cōstitutū ex calido nāli et humido radicali que sunt duo corpora quoꝝ qḋlib₃ est cōpositū ex quatuor elemētis: ita ꝙ vnū stat alteri velut forma ⁊ pficiēs: aliud velut mā que fuit opinio Dini ⁊ Antonij: cū enim calidū naturale sit cōtinue agēs in humidū radicale ⁊ continue ab eo remouebit dispositiones ꝯtrarias calori tanto plus intēdit in eo calorē: ⁊ ex hoc etiā ipsū plus infrigidabit ēt ab ipso humido vnde ꝓpter dispōnem passi intendit aliquādo gradus forme in passo plusq̄ sit in agente. Predictū etiā calorē intendi prohibebat ipsa resistentia que erat in humido passiuo: ex hoc aūt corpus reddet calidius.

Modus secūdus.

¶ Ali⁹ modus est. nam spūs in corpore nostro est res vehementer calida que cōtinue agit in membra nostra. ergo cum ab eis plus remoueat dispositiōes cōtrarias calori vt humiditatem superfluam obtundentē calorē plus calefacit ea ⁊ in eis caliditatē intendit quousq; calefactio nō perueniat ad tantā cōsumptionē humidi ꝙ calor possit cōseruari: quia post illū terminū apud plurimos calor remittitur. Unde aūt vt cor magis calidum generet spiritum calidiorē qui postea magis calefacit: ⁊ sic auget calor a pueritia ad iuuentutē: cuius etiā simile potuisset dici in antecedētū modo assignato cum calidū naturale restauret ⁊ deperdat.

Tertius modus.

¶ Alius etiā modus est. nā l₃ quātitas in subiecto simplici nō alterato non agat in subm ꝓprium: ⁊ hoc q₂ nō est ibi dispositio cōtraria: ⁊ ē in eo intensa q̄tū nūliter debet esse. vnde subiectū est aptum natū sub ea quiescere: quēadmodum ⁊ terra est in centro: ita caliditas in igne in sūmo: nihilominus tñ quātitas in subiecto cōmixto ex elemētis: ⁊ hoc quocūq; sit ex illis cōpositum pōt agere in subiecto in quo est cum scḋm plurimos quodlibet mixtū sit corruptibile ab intrinseco. vt pōt haberi ex 4° methauroꝝ. quēadmodū etiam ab intra videt ꝙ in elemento simplici possit fieri inductio noue qualitatis: ⁊ hoc siue fiat a qualitate que in eo remansit: siue a forma substātiali: seu quocūq; nō curo: quēadmodū aqua calida a se videt ad frigiditatem reuerti: nō enim est aqua apta quiescere sub caliditate: sed moueri ad suam nālem frigiditatē: quēadmodū cum graue sursum est aptum a seipso ⁊ ad intrinseco moueri deorsū ⁊ nō quiescere sursū: ita etiā causalitas in aliquo subiecto existēs cū nō euentet ⁊ refrigeratur in subiecto suo incendit ⁊ auget continue inflāmando plus humidū in quo est: cū continue in predicto subiecto sit qualitas ⁊ dispositio abijcibilis a calore ⁊ calori resistens ne cito res cōsumat: ⁊ ideo euentatio caloris temperata est ⁊ conueniens est causa vt res diutius duret: quēadmodū etiā vt dictū est: cum calor non refrigeratur cibo vt in ieiunāte auget ⁊ intendit: tunc enim nō refrenatur. vnde dispositiōes sibi cōtrarias abijciens ⁊ potens in subiecto adhuc cōseruari seipm auget ⁊ intēdit. Nā nulli dubiū ꝙ calor existēs in sepo resoluit illud humidū in quo est subiectiue. hoc aūt fieri nō posset nisi illa qualitas ageret in subiecto in quo est.

Confirmatio.

¶ Et confirmatur. quia nulli dubiū ꝙ causalitas in vna pte existēs potest agere in humidum alterius partis. ergo similiter pōt agere in humidū in quo est: cum sit illi ita approximata ⁊ ꝓsena: sicut illi ⁊ plus: ita etiā calor agendo ⁊ remouendo cōtrarias dispōnes similr̄ tēpore pueritie existentes ꝓcedēte tpe vsq; ad iuuentutē augetur ⁊ intēdit ⁊ scḋm hanc viā ꝓpositio que a pho ponit in 7° phisicoꝝ: ꝙ agens ⁊ patiēs debent esse distincta: nō est vniuersaliter vera: sed quō illud intelligat nimis esset longum illud discutere hic. ¶ Predictā aūt ꝯ°ne₃ ꝓbatā videtur sentire Gal. in aliqua ꝯ°ne. Unde. 5. de regimie sanitatis. cum dicit. corporū eucrata sī sint sicciora in scḋa etate: tamē eodē modo sunt calida in pueritia ⁊ vsq; ad statum vt fuerant infantia. Si vero fuerint frigidiora ⁊ humidiora eucratis auget his caliditas in secunda etate: ⁊ pro firmo ita videt de illis dicēdum put de illa: l₃ tadeus exponat eum quo ad mutatiōnē in operationib⁹. ¶ Eodem ergo modo ad rōnē Ge. superius factā que ꝓbat ꝙ calor nō possit esse intensior tēpore iuuentutis: q₂ cum hic nō deperdatur subdito: sed paulatim erit dure tēpus in quo senex erit equalis caloris cū puero: qḋ videt satis dissonum ab eo qḋ omnes sentiunt. ⁊ ꝓbat: quia eo tēpore quo calor qui maior est in iuuētute per te pūctualiter erit remissus vt totus ille calor sit remotus in quo iuuenis per te excedebat puerum: quod erit tempore senectutis. habeat ergo tunc senex punctualiter equalem calorem ipsi puero.

Responsiones.

¶ Hic pōt esse multiplex responsio primo scḋm viam scḋm quā dicebat supra Ga. forte fuisse imaginatū cū dicebat ꝙ calor pueri ⁊ iuuenis est eiusdē. ⁊ si est diūs est: q₂ puer excedit parū iuuenē. et hic modus est: q₂ hic calor in quo iuuenis excedit puerū deperdit totus tpe iuuentutis in parte iuuētutis versus senectutē: cum enim corpus versus finē iuuentutis incipiat exiccari supflue icipit calor diminui predictus nō tñ diminuit: vt ex hoc possimus dicere illud corpus declinare: q₂ adhuc in eo est tanta humiditas ꝙ pōt calorē cōseruare in tāto gradu cū quali genitus fuit. Cū aūt ingredit senectutē: tūc diminuit vltra gradū illū: ita ꝙ corpus continue tunc h₃ minus de calore q̄ vnq̄ ante: qua pp merito tunc illa etas vocatur declinatiua: ⁊ hoc ꝓpter multā humidi radicalis consumptionē in quo habet naturalis calor permanere ⁊ conseruari. Iō dicebat superius in ꝯ°ne posita ꝙ iuuenis saltē quātū ad aliquā partē iuuentutis est intensioris gradus ipso puero. ¶ Alius modus dicēdi ad hoc pōt esse vt hic calor diminuat solū post iuuentutē. s. tēpore senectutis et ꝙ in pncipio senectutis calor possit esse ita intensus sicut in pueritia. Sed idcirco pdicta etas declinatiua dicitur: q₂ calor ꝓpter multā cōsumptionē humidi incipit diminui ab eo qḋ fuerat tēpore iuuētutis cū adhuc tēpore pncipij senectutis calor in corpore videat satis acut⁹ ⁊ intensus. Cum aūt post pncipiū senectutis incipiet manifeste remitti ꝓpter multitudinē cōsumptiōis humidi: tūc corpus manifeste declinabit. l₃ ergo in aliqua pte senectutis diceret calor esse ita intensus in gradu: sicut in aliqua parte pueritie. nihilominus q₂ in etate senectutis corp⁹ minus h₃ de caliditate q̄ prius habebat qḋ nō sic contingit in pueritia: q₂ etiā in eo remittit calor ab eo qḋ p° erat ꝓpter consumptionē ꝓprij subiecti: qḋ in pueritia nō est: idcirco q̄tūcunq; in gradu tūc nō esset remissior: corpus declinare diceret vt de se notum. Et de his duobus modis potes tenere eum qui tibi plus placet: l₃ pmus magis cōsonet dictis auctorum de etate senectutis. ⁊ hoc est qḋ in hoc quesito nobis apparet verisimilius esse dicendū.

¶ Utrum etas iuuentutis sit magis temperata q̄ etas pueritie. Questio. xviij.

15.

Ertio q̄rit que etatum sit magis tpata. An ea que iuuenis. An ea que puerorū. ¶ Isto questium dependet ex aliq̄bus superiorib⁹ scḋm diuersas opiniōes in eis declaratas: scḋm quas sequitur diuersissima respōsio ad illud qḋ hic querit. Quapropter premittim⁹ duas distinctiones necessarias. deinde descendimus ad rñsionē eius qḋ querit.

Distinctiones.

Prima distinctio. ꝙ de tēperamēto est loqui dupliciter. vel quo ad pondus. vel quo ad iustitiā. 2ª distinctio: vel q₂ loqtur de tēperamento inter calidū ⁊ frigidū: vel iter humidū ⁊ siccū: cū dupl'r declaratū fuerit duplicē esse cōplexionē corporis. Si querat de tēperamento quo ad pondus: ⁊ hoc quātū ad tēperantiam inter calidū ⁊ frigidū. Tunc nulli dubiū ꝙ scḋm tenētes ꝙ tota humana cōplexio declinet ad calidū ⁊ humidū: qḋ apud eos qui tenēt ꝙ calor preci⁹ sit in iuuene et puero

equalis in gradu:vt voluerūt Ga.⁊ Gēt.vt supra patuit sequitur necessario ꝙ equaliter equali ad pondus in calido appropinquēt:cū pūctualiter habeāt eūdē gradū caloris nō additum neq; diminutū:sꝫ qd sit de hoc supra apparuit. Scōm tenētes aūt ꝙ iuuenis sit intensioris caloris ipso puero:vt nos tenem⁹:opꝫ necessario tenere ꝙ puer magis appropinquet equali ad pondus:cū min⁹ supabundet in calido:vt pꝫ cuilibet intelligenti:de humido aūt ⁊ sicco est notum ꝙ iuuenis plus appropinq̄t tenēdo ꝙ tota humana cōplexio declinat ab equali ad pondus per superabūdantiā humidi. Si qs aūt teneat ꝙ cōplexio humana circuat equale ad pondus vndiq;: tunc aūt hoc intelligeret̄ ꝓm totā latitudinē oīm etatū a principio generationis vsq; in finē:tūc ꝓm hoc oporteret dicere ꝙ tota complexio temperata in quacūq; etate existat plus appropinquat equali ad pondus qualibet alia complexione distemperata in quacunq; etate existente:⁊ iuxta hoc oporteret concedere consequēter: cuꝫ similiter sit de complexionib⁹ distēperatis.ꝙ senex flegmaticus esset magis humidus puero melancolico: qd videt̄ satis extraneuꝫ si qs vtrunq; tangat:⁊ similiter ꝙ senex sanguineus vel temperatus esset magis calid⁹ puero vel iuuene flegmatico vel melācolico. Si qs tñ illud velit sustētare habebit tenere ꝙ corpus temperatū tpe iuuentutis magis appropinquet equali ad pōdus tam in humido ⁊ sicco q̄ in calido ⁊ frigido. ⁊ hoc si calor non sit prec̄ⁱ in eis equalis:q: si sit equalis in hoc eq̄liter appropinquabit:⁊ videtur hoc fuisse de intētione Auicen. cum loquebatur de 2°.modo equalitatis ad iustitiam:eo eñ tpe tactus est melior q̄ tpe pueritie:⁊ ex q̄ supra apud illos arguebat̄ malor appropinquatio eq̄li ad pondus. De distēperatis aūt cōplexionib⁹ hanc viā sequēdo oportebit suo tpe dicere ꝙ complexio humida plus appropinquabit tpe senectutis:⁊ sicca plus tpe pueritie frigida plus tpe iuuētutis. Si in iuuene calor est maior calida,plus tpe senectutis:⁊ tunc si arguatur maior ꝓpinq̄tas equali ad pondus ex bonitate tactus:vel arguatur bonitas tactus ex maiori appropinquatione equali ad pondus oportebit tactum in aliquo esse meliorem tpe senectutis q̄ in aliqua etate in tpe pueritie: ꝙ etiā tatis reputaretur extraneum. Si qs autem teneret ꝙ complexio humana circuit equale ad pondus vndiq;:non tñ ꝓm totā latitudinē:sed soluꝫ in etate media extremitatum latitudinis etatū:tunc ꝓm hoc tota etas pueritie vel etas circa generationis ꝑncipium in quālibet complexione supabundaret in humido sup equale ad pondus:⁊ tunc sequeret̄ ꝙ puer melancolicus pl⁹ appropinquaret equali ad pondus puero tpato:⁊ similiter in senectute senex flegmaticus plus appropinquaret seni tpato. Similiter ēt seq̄ret̄ ꝙ cum melācolicus tpe pueritie ꝑme supabundet sup equali ad pondus in humido ⁊ in etate iuuentutis in sicco ꝙ decursum etatum transiret per equale ad pondus:⁊ ita tñ appropinquaret equali ad pondus:sicut sibi appropinquat tēperatum corpus. hec autē difficultates pariunt.

Difficultates.

¶ Ex his in mente tua debent multe difficultates insurgere in q̄sito superius cū querebat̄ q̄ complexio plus appropinquat equali ad pondus. ¶ Tadeus aūt expsse ⁊ absolute dicit super illo affo.3ᵉ. particule.ꝓm horas q̄dem veris ⁊c. q̄ in comparatione ad equale ad pondus pueri sunt magis temperati ipsis iuuenibus.dicit eñ ꝙ elementa in corporib⁹ puerorū magis appropinquāt certe equalitati q̄ est ad pondus q̄ in corpib⁹ iuuenū:plus eñ obtūdit humiditas aeris ⁊ aque siccitatē ignis ⁊ terre ⁊ frigiditas aq̄ caliditatē ignis ⁊ aeris in pueris q̄ in iuuenibus:⁊ maxime dicit ipse pueri:vt dicit ꝯᵗᵒʳ q sunt.14. annoꝝ.tales.n.sunt cōmoderati tact⁹.

Reprobatio.

¶ Istud dictuꝫ tadei ꝓm eius dicta met pro certo nō pōt stare:imo suis dictis ꝯtradicit.nam in glosa super Afforismū.antecedentem magis cōstitutionū amplius.dicit ꝙ cōplexio humana in cōparatiōe ad equale ad pondus sit calida ⁊ hūida.ergo necessario iuuenis plus appropinq̄bit illi in hūido ⁊ sicco:cū in hūido min⁹ abūdet:in calido aūt eq̄lr apud eū appropinquat cum ipse velit ꝙ in vtrisq; calor sit equalis:vt patꝫ per eū in glosa affoꝛi. Qui crescūt ⁊c. Alteri⁹ dicit ꝙ si ꝯsideremus tpantiam quo ad complemētum operationum iuuenis est magis temperatus puero. ¶ Dynus autem dicit ꝙ quantū ad ꝓportionē actiuaꝝ inter se pueri sūt magis tēperati:q̄tū āt ad ꝓportionē passiuaꝝ iter se iuuenis ē magis tēperat⁹ q̄tū āt ad ꝓportionē actiuaꝝ ad passiuas:⁊ possum⁹ loq̄ vl in ꝯpōne ad eq̄le ad pōd⁹:vl i ꝯpōne ad eq̄le ad iustitiā:si p° mō dicit ꝙ i ꝯpōne ad eq̄le ad pōdus pueri sunt magis tpati:⁊ h̄ nō sumēdo pueritiā p ifantia:sꝫ dū corpus iā aliqualr ꝓcessit:⁊ h̄ vsq; ad etatē iuuētutis:vñ i eis tūc sensus tact⁹ ē valde pfectus cū sentire i pati ꝯsistat ⁊ i recipe:⁊ iō bona receptio fit cū aliq̄li declinatōe ꝯtra humidū:⁊ iō dicit Auic. cū loq̄tur de 2° mō eq̄litatis.ly pueniēs.dꝫ itelligi correpte⁊ nō ꝓducte. ¶ Sꝫ hec dicta h̄nt difficltates iā supi⁹ dcās q̄ multū ābigue sūt.

Temperantia in iuuene maior.

¶ Si aūt q̄rat̄ in q̄sito q̄ etatū sit tēperātior ad iustitiā iā patuit qd voluerit Tadeus. Dynus vult ꝙ i iuuene ē maior tēperantia:⁊ h̄ q: in eo ē pfectio opationū magis pfectaꝝ hūanī corpis:nā opōnes pfectiores sunt aīales sꝫ tales sūt pfectiores iuuenib⁹:pp qd Auic. dic̄ ꝙ i pueritia nōduꝫ corp⁹ pueniit ad ꝯplemētū ꝟtutū. Silr etiaꝫ augmētū qd ē i pueris qd ē pp ꝟtutes nāles:q: i eis sūt pfectissime:sꝫ ē pp nāles q̄ sunt pfecte i etate iuuētutis:⁊ tūc.n.calidū ē magis ꝓportionatū hūido q̄ possit eē in nā hūana.

In etate puerilie melior est sensus tactus.

¶ Sꝫ hec dcā licꝫ ꝟa ponātur:tñ repugnātiā videt̄ hr̄e aliis suis dictis supiorib⁹:nā ipe dixit ꝙ i etate pueritie ē melior sensus tact⁹.ꝯ:q: vt 2° de aīa patꝫ a pħo ex nullo sensu possum⁹ arguere sup bonitate iudicii ⁊ ꝟtute pfectiori intrinsece:nisi ex bonitate tact⁹:⁊ iō molles carne sūt bñ apti mēte.ergo vr̄ ꝙ in q̄b⁹ iudiciū seu opatiōes aīales sūt pfectiores ꝙ in eis tact⁹:sit etiā melior:sed p ipm h̄ est in iuuenib⁹. ¶ Silr ēt apud eum supra hō tpat⁹ ad iustitiā ē magis ꝓpinqu⁹ eq̄litati ad pōdus:⁊ h̄ arguim⁹ ex bonitate tactus.ergo in illa etate silr corp⁹ erit magis ꝓpinquū eq̄litati ad pōdus i q̄ erit maius tpamētū ad iustitiā:cū ergo arguam⁹ sp h̄ ꝯplexiōe toti⁹:sꝫ h̄ p ipꝫ est i iuuētute.ergo iuuenis ē magis tpat⁹ ad pōdus puero:qd est ꝯ aliā ꝯ°nē suam iā positā.

Cōfirmatio.

¶ Et ꝯfirmat̄.q: sic in hoīe q̄to magis est tēperat⁹ ad iustitiā tāto ē pfectioris sensus tactus:ita corp⁹ in etate qua habebit meliorē sensuꝫ tactus erit magis tpat⁹ ad iustitiā:⁊ sic ꝓm vnā ꝯplōnē i pueritia:⁊ ꝓm aliā in iuuētute.

Difficultates.

¶ Silr ēt ei⁹ dicta h̄nt difficultates supra dcās cū ipse velit:vt supra pꝫ ꝙ ꝯplō hūana circuat vndiq; eq̄le ad pōdus. ¶ Cōciliator ꝟo dr̄ia.76ᵃ.tñ dens ad hoc q̄situ vult ꝙ simplr ⁊ distincte iuuenis sit puero tēperatior ita ꝙ tēperantia absoluta ⁊ tēperātia ad iustitiā sit iuuenis magis tpatus:qd ipse ꝺclarat:q: magis appropinq̄t eq̄li ad pōdus:vt vult Auic.cū loq̄tur de 2° mō eq̄litatis Similr ēt in passiuis plus ⁊ plus distant ab illo:licꝫ in actiuis sint q̄si pares. Silr etiā ea hora qua pfectior ac elōgatior reperit̄ mēbroꝝ coequalitas dꝫ corpus eē tēperatius:cū cōpositio a ꝯplōne dependeat:sed hoc ē tēpore iuuētutis. Silr ēt hoc pꝫ ex opōnib⁹:vt ex aīalib⁹ notū est. De nālibus autem. dicit etiā eē h̄:vt vult expsse Ga.in.6° de accidēti:cum dicit ꝙ in liquidis cibis iuuenes ⁊ pueri sunt pares:in duris aūt iuuenes illos excedunt. Silr ēt hoc pꝫ in opōnibus vitalib⁹:in iuuenibus eñ pulsus est validior:vt pꝫ in introductorio pulsuū. h̄ etiā pꝫ ex carnib⁹ vt ex duritie ⁊ mollitie aip̄ᶜᵉ lenitate multitudie ⁊ paucitate piloꝝ.⁊ sic i aliis. Silr h̄ appet in supfluitatib⁹:cū q̄ plurimuꝫ abūdent in pueris:vt 2° cōmēti pulsuū in pueris plurime supfluitates existūt:⁊ ꝓpea indigēt systole q̄ maxie. Silr pueroꝝ sunt multū hypostases abūdantes. Silr ēt hoc declarat̄:nam plāte ⁊ aīalia i iuuētute exhīt in assumpta tēperatius nutrimētuꝫ exhibēt. Silr etiā extrinsecus alterātia min⁹ in iuuenes q̄ in pueꝝ sunt impimētia que oīa clare ostēdūt iuuenē magis tēperatum oīb⁹ modis existere ipso puero. Et dicit Cōciliator ꝙ si vnū dictoꝝ vl duo in pueris inueniantur pfectiora:qd fortasse est impoīe per se:nō tñ per se destruit̄:veꝝ pot⁹ asserit̄ ꝯparatio:vt ꝙ iuuenes pueris:aut q̄buscūq; aliis sint tēperatiores:cuꝫ sola nā q; vniuoca cōparabilia existant:⁊ a ꝓdomināti tamē tēperamētū iudicabit̄.

Conclusio difficultatum.

¶ Ex quibus cōcluditur iuuenes q̄uocūq; pueris temperatiores existere. ¶ Ista opio sic absolute plata absq; distinctiōe aliqua habꝫ instātias ⁊ difficultates supra in ꝑn° hui⁹ questiti positas ¶ Quidā aūt alii iā q̄tuꝫ ad illud qd q̄rit̄ de tēperamēto iustitie li respōderunt ꝙ tēperie ꝓportionata ad vitā pueri sūt tēperatiores iuuenib⁹:nā ad vitā magis dispositio coꝝ est conformis

est ꝯformis: ⁊ ideo operatiões vite poterioꝛes sunt i eis
vt opões poᵉ nutritiue: ⁊ ad ea q̄ sunt ad vitam similia
meliusq̄ hñtes: iuuenes aūt sunt pfectioꝛes q̄tū ad tēpe
ramētū spēi debitū: ⁊ p tāto ēt opões spēi sūt pfectio-
res i eis: ⁊ q: illd ꝯpamētū ē o̱iscperamētū q̱dā ad cali
dū: ⁊ sic re⁹ ꝯpamēti ꝑpati p tāto ledunt a silib⁹ ⁊ iuuan-
tur a ꝯrijs: qd nō sic de pueris. ⁊ vr̄ eē snia ypo. in 3ᵃ p
ticula affoꝛi. Scdz hoꝛas q̄dē ꝯbis ⁊ extrema estat̄ pue
ri. Silr Ga. in ꝯᵒ 6ᵒ. regiminis. ⁊ opz ꝯcedere s̄z h dcā q
pueri q̄ ad tēperiez ꝓpoꝛtiōatā ad vitā sint magis tpati
cū ibi dicat Ga. bonū tñ eēt si sic diceret. Pueri in ꝯe se
hñt optime: infantes ꝯo in estatis initio: vult. n. q q: in
fantes nō sūt tēperati vt pueri: iō indigēt tēpoꝛe aliquā
tuluz eis ꝯrio. ¶ Sz tūc imineret dubium si pueri sunt
magis tēperati pro vita ipsis infantibus: tunc humidū
radicale eoꝝ: ⁊ q in eis restauratur erit melius eo q pᵒ
erat pro vita: qd vr̄ absurdū: q: a pn̄ᵒ generatōis ꝯtinue
vsq ad finē humidū radicale fit impurᵘ pp nutrimēta-
le. Et q̄tūcūq nutrimentale sit hūidū bonū: hūidū eñ
radicale nūq̄ pōt eq̄ bonū restaurari: imo si virtus esset
infinita duratione: vt inq: Auic. capᵒ de etatibus. Quid
aūt sit de hoc apparebit infra cuz disputabimus de vir-
tute nutritiua: ⁊ de restauratione humidi radicalis per
nutriᵉ. ¶ Ex dictis autē potes erigere intellectum ad
diuersa dicta auctoꝝ q̄i de hac mā diuersa videnꝝ loq
s̄m diuersos modos iā dictos ad id qd dicit Galie. 2ᵒ de
cōplonib⁹. 6ᵒ de regimine sani. in affoꝛi. 3ᵉ pticule. s̄z ho
ras ⁊c. Et ad Auic. capᵒ de etatib⁹. ⁊ vlr ad oia quecunq
dicta huic mãe aliqua restat ptractare: q̄ mō dimittem⁹
alias intēdētes magis ꝯplere adhuc.

¶ Utrū in decursu etatū possit mors nālis ꝯtigere nul-
la violēta cā interueniēte Questio. xix.

Quarto querit. An in decursu etatum possit
mors nālis ꝯtingere nulla violenta cā inter
ueniente. ¶ In quo q̄sito causa breuitatis
aliqua ptractabimus q̄ in ꝓprio titulo pñt
queri. ¶ Propter solutionem huius quesiti

Mors qd

sciēdū q mors nihil aliud est ꝓpe q̄ puatio inati caloꝛis
⁊ corruptio eius: cū enim vt dicit pħs gnātio sit pma p-
ticipatio anime nutritiue in calo ⁊ vita sit mansio eius:
mors in sui formali rōne nihil aliud est: nisi huius calidi
nālis puatio ⁊ corruptio quo meᵉᵉ erat vite pmāsio ⁊ cō
seruatio. ¶ Predictū aūt calm nāle multis modis cor-
rūpitur: ⁊ maxie duob⁹ modis: q: calm corrūpit vel q:
per resolutionē corpoꝛis in quo ē remouetur a coꝛpe vl
suffocatur. Cause autē resoluentes ⁊ extinguentes sunt
multiplices ⁊ intrinsece ⁊ extrinsece: ex q̄bus statim ap-
paret q mors est duplex: naz quedā est mors naturalis:
⁊ quedam violentia seu preter nām. Illa est mors nālis
que fit a principio intrinseco non adueniente aliqua ad
uenticia passione que in plantis s̄m plurimum vocatur
anaxis: in animalibus autem vocaꝝ senectus. Illa autē
dicit mors violenta: cuius pnᵐ est ab extra.

Dubia.

¶ Sed circa h̄ statim insurgunt dubia. Primū quoniaz
non videꝝ q aliqua mors possit esse ex principio intrise
co: nā omne qd corrūpitur a suo ꝯrio corrumpitur.
¶ 2ᵐ duᵐ est. q: pħs dicit 2ᵒ celi q ois corruptio ⁊ dfect⁹
est p̄ter nāz. Nūc aūt mors q̄cūq sit ē corruptio ⁊ dfect⁹.
¶ 3ᵐ duᵐ an talis mors ex nā ꝓueniens possit retardari:
cū in h̄ auctoꝛes adiuicez multū appeant dissoni.
¶ 4ᵐ dubᵐ est q̄to tēpoꝛe duret vita hois q̄ moriꝝ moꝛ-
te nāli. Et an nūc sit tps breui⁹ q̄ hactenus fuit.
¶ 5ᵐ dubium. an coꝛpus cum moꝛitur naturaliter senti-
at penam ⁊ passionem.
¶ 6ᵐ dubiū est. an in coꝛpoꝛe qd moꝛitur moꝛte naturali
equale sit tēpus declinationis tēpori augmenti.

Responsiones.

¶ Ad pmū dubium respōdeo in quo querit q̄liter mors
naturalis possit nobis ab intra ineē. in quo multiplex ē
modus pᵒ s̄m tenētes q elnta sint i mixto s̄z actum im-
perfectū: q: eñ i mixto ꝯtꝝ agūt ⁊ patiūtur sunt cā corru
ptionis mixti ab intra. ⁊ tūc corruptio fit a cōtrario: cuz
mixtū ex ꝯrijs sit cōpositum s̄m qd de hoc supra appa-
ruit. ¶ Scdͣs modus respōdendi est apud eos q̄ tenent
q omne mixtū sit cōpositū ex calido naturali ⁊ humido
radicali: q̄ sunt duo coꝛpora: quoꝝ q̄ḋlibet ex q̄tuoꝛ ele-
mētis est cōpositum ⁊ vnū est velut perficiens. reliquum
sicut pfectibile ⁊ stans sibi q̄si vt foꝛ⁹ mãe vt calidū ipsi
humido absq qua ꝯpositione nō pōt eē mixtū p se sub-
sistēs: qd dz pp q̄ḋlibz illoꝝ: ⁊ s̄m hoc cū calidū nāle sp
agat in hūidū radicale ipm finalr ꝯsumit ⁊ a seipso p ac
cidens emarcescit ⁊ extinguitur. Licet eñ calidū nāle
habeat ꝯseruare ⁊ regere seu gubernare hūiduz radiᵉ
q: tñ ab eo nō absoluꝝ actio calidi inquātū calidum est
cuius actio est resoluere ⁊ ꝯsumere hinc est q finalr con
sumēdo humidū ꝯsumit seipm: ⁊ s̄m hūc moduz agēs ⁊
patiens nō sunt distincta loco ⁊ subo. Ex soluitur q idu
cebaꝝ q p̄dicta corruptio fit a ꝯrio pro q̄to nāle calidū
quodāmō cōtrariaꝝ humido radicali p moduz dictum.
Silr igiꝝ idem corrūpit seipm hoc est per accñs: ⁊ nō est i
conueniēs: quare aūt caliditas actualis i mixtis neces-
sario req̄rat hūiditatē: nō aūt sic in elemētis simplicib⁹
alibi i hoc nostro opē hz videri. ¶ Terti⁹ modus ē q̄liter
possit accidere mors ab intrinseco p actionē ꝯtinuā q̄ est
inter spūm ⁊ mēbra ⁊ iter hūores ⁊ mēbra. Silr etiā cū
mēbra sint in suis ꝯplonib⁹ multuz diuersa per caliduz
⁊ frigidū ꝯtinue adinuicez agunt ⁊ patiuntur: ⁊ etiā coꝛ
pus indigeat ꝯtꝝ restaurari nutrimēto: nutrimētū autē
cōtrariū ē coꝛpi. quousq nō assiīatū ē. accidit ergo cōtᵉ
actio inter nutrimētū ⁊ illd qd alitur. Qu app ex actiōe
⁊ passione facta accidit ꝯtᵉ hūidū radicale fieri impu-
rius: ⁊ tādem ꝯsumi. ¶ Quartus modus est tenendo q
qualitas pōt agere in subm in quo est ⁊ in illa pte in q̄ ē
⁊ hoc dicit de q̄litate mixti s̄m modum dictuz supra in
quesito: an caloꝛ pueri ⁊ iuuenis sit eq̄lis. Sz dices q̄liter
coꝛpus moriꝝ moꝛte nāli per cōsumptionem humidi cū
appareat in predicto coꝛpoꝛe: tūc adhuc eē multa humi
ditas ⁊ magna q̄titas sanguinis. Ex qd m q non intelli
gitur q fiat consumptio humidi vltima: q: tunc coꝛpus
esset incineratum q nō fit nisi cum cadauer corrūpitur
corruptione que est corruptio mixti inq̄tum mixtū est
que est putredo: cuius terminus ⁊ finis est incineratio: ⁊
licz naturalis mors sit semita ad illā ⁊ est semiputredo:
sed deuenit humidum radicale ad tātam ꝯsumptionez
q amplius nō pōt calm sustētare: nec pōt ꝓpter multaz
ꝯsumptionē ā pli⁹ pnutribile restaurari. Uult tñ pħs q
talis cōtinuat pp ipotētiā respirationis. ꝓpter eñ mīrā
siccitatē ⁊ cōsumptionē i lōgitudie ꝯpis factā pect⁹ mul
tū exiccatū ⁊ iduratū nō pōt dilatari: vñ calm nāle non
euentatū extinguiꝝ. Ait eñ pħs in liᵒ. de moꝛte. Princi
piū aūt vite deficit hñtib⁹: si nō refrigereꝝ calidū ⁊ cōl-
cans sibi: quēadmodū eñ dictū est freq̄nter: cōtabescit
ipm a seipso: qñ igiꝝ his quidez pulmo: his aūt brachia
indurata fuerint ꝓpter ꝯpis longitudinē desiccatis q̄-
dem his brachijs: his aūt pulmone ⁊ factis terrestrib⁹
non pñt has ptes mouere: nec eleuare: nec simul duce-
re: ⁊ tandē sacra incēsione marcescit ignis. hec dicit pħs.
Uñ ꝓpter impoᵗᵐ refrigerationis anteq̄ extinguaꝝ in-
cendiꝝ: ⁊ aliquo mō suffocaꝝ: ⁊ ideo manifeste videmus
aliq̄s tales letari cū sunt ꝓpe moꝛtez: qd accidit ꝓpter
foꝛtiᵘᵉᵐ p̄dictā. ¶ Et circa h̄ cōsidera. q lz iā dicta sint
essentialis cā moꝛtis nālis: attñ mlᵗe sunt alie cause co
adiuuātes: vt dicit Auic. caᵒ de etatib⁹. ⁊ tertia pmi. ca
pi. pmo. quas ibi extense ⁊ clare lege ab eo.

Repetitō rñsionum.

¶ Ad 2ᵐ duᵐ dōz. q pħs ibi vult q defect⁹ ⁊ corruptio
nō sunt p se intenta a nā: ois eñ corruptio est ꝯ nām rei
cui aduenit: hic aūt ñ sic sumiꝝ esse s̄m nām: s̄z sumiꝝ hic
moꝛtē ⁊ corruptionē esse s̄m nām vel p̄ter nām s̄m q est
ab intra a pncipijs nālib⁹ rei vel s̄m q est ab extra.
¶ Ad tertiū duᵐ dōz. vt bene ab alijs pluries est deter
minatū q vita: ꝓut depēdet ex coꝛpoꝛibus supercelesti
bus que sunt vniuersalis principia generationis ⁊ coꝛ-
ruptionis hoꝛum inferioꝛum potest prolongari: q: pre-
dicta non imprimūt effectū: nisi s̄m determinatā dispo-
sitionē materie: ⁊ q̄a igitur materia potest aliter ⁊ ali-
ter disponi potest terminus vite: ꝓut ex illis dependet
variari: ⁊ ideo dixit Ptolomeus in centiloquio vt alle-
gant. Astrologus bonus multum malum auffare pote
rit: qd s̄m stellas est futurum cum eius naturam presci-
uerit. Ad quam intentionē pħs secūdo de gnatione lo-
quens de periodo vite dicens q vita ⁊ tps vniuscuiusq
q numerū habet. Omn enim est oꝛdo ⁊ temp⁹ ⁊ vita mē
surant periodo: ⁊ dicit q equale est tps generationis
⁊ corruptionis. i. tps in quo res proficit: ⁊ tēpus in quo
res deficit ⁊ ad corruptionem tendit: ⁊ subdit. Inequa-
li enim ente materia ⁊ non vbiq eadez necesse est gene-
rationes inequales: ⁊ has q̄dem citioꝛes: has aūt tar-

diores. Et est etiam intentio Auer. ibi: quā etiam affirmat philosoph⁹ q̄rto de ḡnatione animaliū: cū dixit q̄ tempora omniū gestationū ⁊ generationū aciitarū mēsurari volūt ſm naturam peryodis. ⁊ ſubdit. vult q̄dem igitur natura hoīū. i. corporū celestium verius numerare generationes ⁊ consumationes nō certitudinaliter: aut maxime propter materie indeterminationē. Et ad hanc intentionem se retulit Auerroys cū dixit sexto colligz. q̄ q̄ dicit̄ q̄ dies hominū sunt numerati: ⁊ intēdit hoc q̄tuz est ex causa corporis celestis que satū consueuit vocari: sequuntur viam ignorantium. ¶ Si autem loquamur de vita: prout eius perduratio dependet ex principijs particularibus intrinsecis corporū: tunc dicēdum q̄ intra terminos latitudinis hūane cōplexionis vita pōt ꝓlongari in tātū q̄tuz corp⁹. tolerat ꝑmutationem ad melius: ⁊ iō posito q̄ ꝯplō temperata sit longioris vite omnibus alijs tunc in predicto corpore vita nō potest prolongari: ⁊ hoc q̄ predictū corpus non potest meliorari. Alr̄ ꝯplexio posset ꝑmutari extra latitudinē specificā subō cōseruato: qd̄ est absurdum. In alijs aūt cōplexionib⁹ vita pōt ꝓlōgari ꝑ q̄to ꝑdicte ꝯplōnes possunt versus melius ꝑmutari ⁊ intelligit̄ hoc q̄ vita prolōgat̄ nō plus q̄ istud corp⁹ ex suis ꝑncipijs: vt hūido radicali ⁊ calido naturali esset aptum ꝑdurare. Sed prolongatur plus q̄ si non fuisset in cōplexione permutatum: ⁊ q̄ in ꝑmutatione cōplexionis nūq̄ humidum radicale restaurat̄ melius preexistenti: vt patebit infra cū de hoc queremus: iō nūq̄ corpus potest in vita ꝓlongari vltra illud qd̄ natuz est viuere: ⁊ ex quātitate ⁊ bonitate hūidi radicalis ꝯtracti ex principijs ḡnationis: ⁊ licz illud humidū plus ꝑduret ſm q̄ vno modo regit̄ vl̄ restaurat̄: cum sit cōplexionis permutatio q̄ alio modo cū cōplexio i eodē ꝯseruaret̄ vl̄ deterioraret̄: ⁊ q̄m ad hāc intentionē fuit loquutus. Auic. cū dixit in cap⁹ de etatib⁹ q̄ vnūquodq̄ indiuiduū terminū habz prefixum ⁊c. Et simil̄r in 3⁹ sen ꝑmi. cap⁹ ꝑ⁹. cū dicit. vnūquodq̄ ꝓterea corpus habet terminū in quo resistit siccitati necie ⁊c. ⁊ totum hoc est: q̄ humidū radicale nūq̄ potest meli⁹ restaurari preexistēti. Unū impossibile est siccitatem etati nāz ꝓhibere. Et quātūcūq̄ cōplexio ad melius permutetur ⁊ apparebunt hec multuz clare in q̄sito de restauratione humidi radicalis ⁊ q̄tum ad prolōgationez iā predictam pro quāto corpora possunt in bona dispōne ꝯseruari per artem vel ad meliorem reduci intelligunt̄ multi sermones auctoꝝ: vt sermo Galie. in lib. de tabe. Auic. etiā tertia ꝑmi. cap⁹ ꝑ⁹. Haly etiā i. ꝯmēto tegni. ¶ Et circa hoc etiā nota vnū qd̄ fuit habitum supra in quesito de permutatiōe ꝯplexionis: q̄ in indiuiduis etiā reperiūtur conditiones indiuiduales seu materiales i quibus indiuidua diuersificātur. Et quātūcunq̄ in cōplexione spe^{ci}e ⁊ gradu illius adinuicem cōuenirent ſm quas ꝯditiones potest vita diutius ꝑdurare: ⁊ etiā abbreuiari que q̄dem cōditiōes: aliquādo sunt occulte aliquādo manifeste: ⁊ aliquando sunt fixe inseparabiles: ⁊ aliquādo sunt separabiles: ⁊ ideo ſm q̄ he ꝯditiōes facerent ad breuiationē vite ⁊ essent note ⁊ non fixe vita possz illas abijciendo prolōgari. Sicut opposito modo se haberēt non posset: ⁊ ad hanc intētionez refert Auer. in scđo colliz. cap⁹ ꝑ⁹. cuz dicit q̄ ars ꝯseruatiua: aliq̄do deficit in indiuiduis: ꝓpter materiales preparatiōes q̄ sunt in eis ⁊c. hec sunt que in hoc dubio a doctorib⁹ cōmuniter asseruntur.

In indiuiduis reperiunt̄ alie ꝯditiōes.

¶ Ad 4^m dubium. dicunt astrologi q̄ anni perdurationis vite ſm q̄ vita dependet ex superiorib⁹ corpib⁹: aliq̄ sūt anni maiores: cū celestia corpora ꝯcurrunt in determinatis aspectib⁹ ⁊ figuris ad dādum peryodum vite longissimū qui est. 100. ⁊ 2⁹. annoꝝ: tantī. n. dicūtur esse anni solis maiores. Alij aūt sunt anni minores ſm concursum aliū celestium corporum: qui peryodus annoꝝ est magis cōis plurib⁹ hoībus: ⁊ est. 75. annorum. Alij aūt dicūtur medij anni inter illos. ꝯ^{tor} autem secūdo de generatione dicit allegās medicos. q̄ vita nālis sit. 75. annorum. a pħo aūt: nec etiam a medicis bñ inuenim⁹ numerū annoꝝ vite naturalis numeratum: possunt tamē elici ex eoꝝ dictis: q̄ cum equale sit tēpus in quo res ꝑficit ⁊ tendit ad corruptionem vt allegatum fuit ex pħo scito predicto tēpore in quo corpus stat: pōt sciri numerus annoꝝ totius vite. Tēpus autez ꝑmū ē fere vsq̄ ad 30. annos: apud alios aūt vsq̄ ad. 35. tēpus autez status est a. 30. vsq̄ ad. 35. vel a 35. vsq̄ ad. 40. vel vsq̄ ad. 45. ⁊ ſm hoc tp̄s perdurationis vite cōe esset a. 60. vsq̄ ad. 75. In regiōe autē illa hoīes qui moriuntur morte nāli: lz sint paucissimi vlterius viuunt: vt vsq̄ ad. 80. vel. 90. ⁊ aliquādo rarissime vsq̄ ad 100. Qui autem moriunt̄ circa. 60. vel. 70. vt plurimū moriuntur egritudinib⁹ accidentalibus ⁊ non morte naturali: paucissimi tamē sunt qui moriūtur morte naturali: ⁊ hoc ꝓpter multos errores in regimine quos hodie faciūt homines: q̄ vt multum generātur hodie corpora defectuosa ⁊ lapsa a tēperamento apta nata ex causis paruis: ⁊ maxime in senectute postrema egritudines icidere mortiferas: ex q̄b⁹ etiā oīa natura humana apparet nūc ab eo q̄ hactenus fuit debilitata esse. Antiq̄tus enim ꝓpter bonitatē regiminis vniuersal̄r in omnibus rebus plus moriebantur morte naturali ⁊ minus egritudines incidebāt ⁊ in eoꝝ senitate erant robustiora: ⁊ ideo medicinas tolerabant fortiores: ⁊ iō Hypo. secure poterat ellebororꝫ euforbio ⁊ diagridio ⁊ silib⁹ vti. Hodie aūt paucissimi viuūt quousq̄ moriātur morte naturali: ⁊ pauci sunt qui ꝑsepe nō incurrant egritudines multas: si qui tñ viuant quousq̄ morte naturali ꝑeant equalis est peryodus annoꝝ ꝑdurationis ei q̄ replebat̄ antiq̄tus: vt est experientia postensum. In hoc etiā qd̄ dicūt possunt celestia corpora multum cooperari. Si qui aūt antiquitus multis centenis annoꝝ viuebāt: erat miraculo diuino: sed nō cursu nāe ſm cuius bñplacitū omnia gubernantur.

¶ Ad. 5^m dubiū dōm. q̄ corpus cū morit̄ morte naturali nullam sustinet ex hoc penā ⁊ passionem: talis em̄ paulatina alteratio: cū sit nālis est insensibilis quēadmodū nō sentit̄ ꝯsumptio hūidi q̄ fit a calido nāli: hoc expresse vult pħs in lib⁹ de morte cū dicit: ꝓꝑ qd̄ sine tristicia est que in senectute mors: nulla em̄ violētia in ipsis passione ꝯtingente moriūtur: sed insensibilis aie absolutio fit oīno. hec pħs. Habuimus autem nos vnum optimuz in cyrugia medicum qui directe mortuus est morte naturali: ⁊ erat bene octuagenarius ⁊ vltra.

¶ Ad 6^m dubium dōm. q̄ regulariter ⁊ ceteris parib⁹ illa tempora sunt equalia: ꝓpter tamen multas cōditiones euenire potentes plus in vno tempore q̄ in alio potest vnum illoꝝ esse lōgius alioꝝ ex⁹. q̄tūcūq̄ corp⁹ moriat̄ morte nāli: sicut manifeste appet in corpe aliquo lapso a tēperamēto: qd̄ cū eēt circa. 25. vel 30. a medico reduceret̄ ad meliorē ꝯplōnem: vel ꝓꝑ multa alia que cōtingere pñt: ⁊ hoc manifeste innuit pħs in 2⁹ de ḡnatiōe in tͣbo sup^{r}⁹ allegato: ⁊ sil̄r Auer. ibidē. ¶ Ex his autez appet q̄d dōm ad id qd̄ q̄rit̄ ꝑ illud qd̄ dictū est in 5⁹ dubio: ⁊ ꝑ illud qd̄ dictū est in scđo dubio qual̄r corruptio ⁊ defect⁹ possint nāles appellari. ¶ Et iō mors nālis ē absq̄ aliq̄ egritudie: ꝑut egritudo in suo ꝓꝑo significato assumit̄: lz ipsa mors possit large egrit^{do} vocari: non em̄ senex q̄tūcunq̄ iuxta nālez mortē hz ꝯpōnes lesas vltra latitudinē tꝑamēti sibi debiti i illa etate: ⁊ iō in morte ꝑdicta fit ex toto corrup⁹ ꝯpōnis: q̄ tñ ante nō fuit lesa.

¶ Utrum in etate pueritie difficilius toleretur ieiuniū q̄ in alijs etatibus. Questio. xx.

Quinto querit̄. In q̄ etate difficili⁹ toleret̄ ieiuniū: ⁊ in q̄ facili⁹. In quo q̄sito duas ponimus ꝯ⁹nes. ¶ Prima est q̄ pueri difficilius tolerāt ieiuniū q̄ senes vel q̄ iuuenes. Nā illa corpa q̄ citi⁹ famē incurrūt: ⁊ ex tolerantia famis magis ledunt̄ difficilius tolerāt ieiuniū: sed talia sunt corpa puerorū re^{s}⁹ iuuenū ⁊ senū. ergo ⁊c. maior est clara per Gali. exꝑōsse in ꝯ^{to} afforis. Senes facillime ⁊c. minor ꝓbat̄: q̄ illa corpa q̄ facil̄r resoluunt̄ ⁊ citissime ⁊ multū: ⁊ multo indigēt nutrimēto citi⁹ famē incurrūt: ⁊ difficili⁹ ieiuniū tolerāt: talia aūt sunt corpa puerorū: qd̄ maxime pz legēti afforis. ⁊ cōmentū. Qui crescūt ⁊c. Pueri em̄ hñt humidū aereum cito euapo^{ra}^{le}. Unū Gal. nono terapēṫice circa finē. Subā q̄ pueroꝝ facile euaporat ⁊ spargit̄: q̄ olm q̄dē est hūidissima fridissima ꝓo nullius. i. nō est magis frida q̄ alie: quare non indigent euacuatione farmaco: ex seipsa habens inanū euacuans: ⁊ sic etiā per ꝯsequēs: nec ieiunio idigēt: hñt etiā pueri multū de calido in q̄to: vt pz in afforis. ꝑallegato. Pueri etiā indigent sil̄r nutrimēto multo: ⁊ ꝓꝑ resolutionem multā predictā: ⁊ q̄ nō solū indigēt nutri-

De tolerātione ieiunij puerorum.

ri & restaurari ꝓpter resolutionē. Sed q2 plus hʒt appo nere q̄ʒ resoluat: ꝓpter motū augmēti eis necessariū: cū indigeāt augmētari & perfici. Quapropter q2 in his pueris excedūt iuuenes: & amplius senes: difficilior fit i his peramplius tolerātia ieiunij. Ex q̄b9 etiā pʒ: q̄ꝺ iuuenes difficilius tolerāt ieiuniū q̄ senes: cū facilius & plus fiat resolutio q̄ in senib9: qꝺ patʒ tam ex parte humidi ipsorū resolubilis q̄ ex parte caloris resoluentis.

De toleratiōe ieiunij seniorū siue decrepitorū.

¶ Secūda cōclusio est. q̄ seniores siue decrepiti difficilius tolerāt ieiuniū q̄ p̄mi senes: imo et q̄ iuuenes. ꝓpter cui9 declarationē attētiōe dignū q̄ tam multitudo caloris reddit difficultatē ieiunij q̄ eius multa paucitas & debilitas: diuersimode tn̄. multitudo eni caloris necessitatē indicat nutricationis: ꝓpter multitudinem resolutiōis quam facit in humido radicali: ne igit̄ emarcescat & consumat̄ ex eius multa actione indicat necessitatem oblationis: & q2 eius est multā facere alterationem: & ideo etiā indicat multam quātitatem cibi sibi offerri. Sed paucitas multa & debilitas caloris inati: put est in decrepitis nō indicat necessitatem oblationis cibi ex multitudine resolōnis quā faciat: sed necessitatē cibationis indicat: q2 talis calor paratus est extingui et resolui a quacūqʒ leui cā & itrinseca & extrinseca. Un̄ refocillatione & restauratiōe p nutrimētū quosi 9ti9 indiget: quo manutenēri & sustentari possit: cuʒ a qualibʒ: q̄ tūcūqʒ etiā parua causa paratus sit: vt dictū est: resolui & extingui: & q2 paucitas & debilitas caloris est pauce & debilis trāsmutationis: & pauca refrigeratione per alimētuʒ indiget: ideo talis caliditas debilis indicat q̄ illud qꝺ offertur simul vice vnica sit modicū: q̄re cibus debet esse & offerri modicus in vice & sepe. Modicus eni pp debilitatem ꝟtutis digerentis: vnde si multū offertur suffocaret̄ calor: vt paru9 ignis sub multis lignis. Indiget enim vt sepe offerat̄: q2 9ti9 paratus est corrumpi ꝓpter ei9 paucitatē: & est simile de hoc in his: sicut de igne: modicus eni ignis & multus indicāt necessitatē appositionis olei: diuersimode tamē: multus eni ignis indiget appositione olei ꝓpter multam alterationē & cōuersionē quā facit. Un̄ si nō apponat̄ 9sumitur & emarcescit: & ꝓpter hoc etiā indicat vt multū oleum apponat̄. Modicus ꝟo ignis idicat apponi oleū: q2 ē paratus cito extingui: & q2 paratus est cito extingui: & oleū est sibi p̄ncipio 9rium qꝺ alterari indiget: ideo indicat vt nō multum: sed modicū olei apponatur in vice: donec paruus ignis perduret: & hanc sniam predictaʒ: expresse vult Aui. 4° can. cap° de cibatione febricitātium in generali cuʒ dicit q̄ omnis cuius calor inatus est valde fortis aut plim9 &c. Calor enim inatus cum est valde debilis nō potest cibū dimittere: vnde per experientiaʒ videmus istos decrepitos qui comedūt tota die & tota nocte: & ex his appet clare que Ga. dicit de decrepitis in 9mēto affor. Senem facillime &c. ¶ Ex dictis aūt apparet q̄ non est simile de 9plone hūida in tolerātia ieiunij in 9paratiōe ad alias 9plexiōes: & de etate humida re9 aliarū etatū: vt bn̄ dicit Tadeus sup p̄dicto affor. & h q2 cū d2 q̄ 9plo naturalis hūida plus pōt ieiunare q̄ sicca. hocqʒ itelligi si ille due 9plones hēant vnā & eādē etatē: vt iuuenis humid9 s. flegmaticus plus pōt tolerare ieiuniū q̄ iuuenis colericus. & sic ꝓportionalr puer flegmatic9 re9 pueri colerici: & hec est itētio Ga. 8° terapētice. cū de h loqt̄. Hoc aūt nō hʒ locū qn̄ diuersitas 9plonū ē pp etatē & rō est: q2 humiditas & siccitas ex se causāt facilitatē & difficultatem resolōnis sʒ diuersitas 9plonis sʒ se facit ex9. Et dicit Tade9 q̄ pʒ itelligēti. vult dicere q̄ q̄to corp9 ē in etate minori: tāto est magis reso1e q̄ ipmet in maiori etate: & h ē clarū: sʒ corpus ceteris aliis ꝑib9 q̄to plus hʒ de humiditate tāto plus pōt resolōni resistere: vn̄ vnus puer q̄ plus hʒ de humiditate q̄ alter puer plus pōt resolōni resistere illo & hoc q2 in facilitate resolōnis ex etate cōicāt. & cū h vn9 plus hʒ de hūiditate. Silitudo ḡ de etate & nāli 9plone nō est ꝟa nec admittēda. ¶ Quidā aūt alij iā dixerūt hoc q̄ cā q̄re silitudo etatis & 9plonis nālis nō tʒ est: q2 humiditas fm etatē est hūiditas q̄ cum necessitate nāli existit: q2 neclum est corpori fm etatē pueritie humiditatē hr̄e nō necessitate q̄ est pp mām: sed necitate q̄ est ꝓpter finē: vt. s. ꝑduret vita in omnib9 & formet̄ & augeatur corpus nr̄m: sʒ hūiditas 9plonalis est sicut hūiditas addita ad illā: & est sicut superflutas quedā nālis: q̄ꝫ nō

Complexio humida ergale iunium.

est pp finē: sʒ magis pp supflutatē māe. Et ideo minoratio & 9sumptio eoꝝ q̄ sunt nālia nō sic toleraṯ vt minoratio eoꝝ que sunt preter nām: hinc est q̄ nō sic toleratur cōsumptio humiditatis etatiue: & 9sumptio hūiditatis 9plonalis que est sicut supflua: & iō corp9 humidū ex etate nocetur ex fame magis q̄ siccū: nō autē humidū ex cōplone nocet̄ magis q̄ siccū: immo potius ex aliquo ieiunio iuuat̄ & rectificat̄ in sua malitia & suo lapsu. ¶ Ista dicta possunt leuiter reprehendi vt comparādo corpus tēperatū: cuius hūiditas 9plonalis nō addita & preter nām corpori sicco: & possent reprehendi clare aliis modis notis. Potuerūt tn̄ hr̄e bonū itellm ꝓ q̄to itelligerent sniaʒ Tadei supi9 positā. ¶ Ex p̄dictis et apparet q̄ senes facili9 ieiuniū tolerāt q̄ decrepiti: & licʒ i eis resolō fiat amplior: qꝺ patʒ tā ex pte caloris q̄ ex pte subemēbroꝝ est illꝺ i decrepitis ex alia cā q̄ plus fortis est i eis q̄ p̄dicta i senib9. s. debilitas & paucitas inati caloris vt fuit pfecte supi9 declaratū. ¶ Dub̄m aūt posset eē qui difficili9 tolerāt ieiuniū an pueri: an decrepiti. ¶ Et arbitrādū est. q̄ pueri inter oēs etates difficili9 tolerāt ieiuniū: ꝓpter ea q̄ assignata fuerunt in eis supi9 ¶ Sitr circa dicta vnū aliud isurgit dub̄m Gal. eni in 9to affor. allegati vult q̄ facilitas tolerātie ieiunij est in h q̄ corpus nō icurrit cito fameʒ: nec tolerare famē ei nocet: & i 9trariis cōsistat difficultas tolerātie ieiunij Insurgitq̄ du̅m an sit dare corpus qꝺ cito fameʒ icurrat. & tn̄ modicū noceat̄ ex tolerantia famis: vel saltē nō tātū q̄tum corp9: qꝺ tardi9 icurrit: & an sit dare corpus qꝺ tarde fameʒ icurrat: & nihilominus plus noceat̄ ex tolerātia famis q̄ corpus: qꝺ cito eam incurrit: Qꝺ du̅m ad presens dimittimus ꝓlixitatē euitantes. ¶ Et cōsidera ad hoc aliqua dicta superius in quesito. que naturalis complexio facilius ieiunium toleret &c.

¶ Utrum post etatem iuuentutis calor diminuatur solum diminutione quantitatiua: an gradualiter remittatur. Questio. xxi.

Sexto querit̄. An post etatē iuuentutis calor diminuat̄ solū diminutiōe q̄titatiua: an gradualr remittat̄. Et q̄ solū ex diminutiōe q̄titatiua: apparet q2 si ḡdualr remitteret̄: hoc nō eēt: nisi ꝓpter multā 9sumptionē sui subiecti scilicet humidi radicalis nō potētis amplius sustētare predictū gradū caloris. Sʒ hec cā nō est sufficiens: quia tūc oporteret in ethica. 3e spēi cū corp9 marasmat̄ calorē gradualr remitti re9 ei9: qꝺ erat in sanitate: cū multo plus fiat 9sumptio hūidi radicalis: & maxie cū p̄dicta ethica tēpore senectutis eueniret: sed illud 9ñs est falsuʒ: cum corp9 tūc sit febalēs: & opp̄m appet expsse: q2 si solū ex diminutiōe q̄titatiua caloris etas senectutis dicat̄ frigida: tūc sitr et: & iʒ nō tn̄: etas iuuētutis re9 etatis pueritie dicet̄ frigida: & et multo minus hēat de calore in q̄to q̄ pueri & declarat̄ in affor. q̄ crescūt &c. & in 9to sitr.

¶ Hoc quesitū a nullo doctore inuenimus determinatū. Nos autem in hoc aliquas ponemus conclusiones.

Conclusiones auctoris de etate senili.

¶ Prima 9°. q̄ etas senectutis est re9 etatū p̄cedētiū ceteris parib9 cū diminutiōe caloris nō solū in q̄titate: sed et gradualiter: & etas frida appellat̄. Et est h 9° vlr de mēte auctoꝝ. Nā Auic. ca°. de etatib9 dicit q̄ in p̄ma etate hūiditas est tāta q̄ p̄t calm 9seruare: & supesse et ad augmētū faciēdū: In etate aūt me° solū vnū p̄t facere. scʒ calatē 9seruare: nō autē augmētū: in etate aūt senectutis neutrū p̄t facere. ḡ nō pōt cōseruare calorē. Et q̄ itelligat̄ de cōseruatiōe ei9 gradualiʒ pʒ: q2 cōseruationē ei9 q̄titatiuā in tpe iuuētutis nō potuit: cū pueri multo pl9 hēant de calore i q̄to q̄ iuuenes. Et iʒ h posset eē rnsio: q2 saltē in iuuenib9 quātitas molis cōseruat̄ cū in p̄dicta etate tm̄ q̄titatiue restauret̄ quantū depdatur. ¶ Et 9firmat̄ p̄dicta 9°. q2 in etate senectutis pp debilitatē ꝟtutis multiplicat̄ humor crud9 extrane9 q̄ q̄dē remittit calorē nālē i gradu. Un̄ Auic. Et adiuuat ad extinguendū spm duob9 modis: vno mō suffocādo & tegēdo alio mō q̄litati obuiādo: hic eni humor est flātic9 frigidus: & vlr et ad hoc faciūt oēs cause extinguētes calorē nālez tpe senectutis q̄cunqʒ via h faciāt: & ista appet et esse intētio Ga. & vlr olm autoꝝ. ¶ Et cōfirmat̄. & est rō quā facit Tadeus in glosis sup illo affor. q̄ crescunt &c. 9 quendā suū amicū quē nō inuenio q̄s fuerit: & est q̄ si sic nō esset: tunc febris ita cito 9tingeret senib9: sicut

iuuenib⁹: nã diminutio q̃titatis rõne hũidi non dimi-nuit aptitudinẽ ad febrẽ: imo magis accẽdit ad eã acci-piendã cũ in subõ sicciori idẽ gradus caloris reddatur acutior ꝛ magis apt⁹ inflãmari. ¶ Ista ꝯ⁹ nõ est bñ de-monstrabilis: ꝛ iõ si quis vellet tenere ꝯ⁹ nẽ oppositã: q̃ in aliq̃ pte senectutis: vt in magna pte senectutis p⁹ nõ est calor diminut⁹: nisi in q̃tito ꝛ nõ in gradu: nõ posset oppositũ sibi bñ demõstrari. Auctores ẽt hoc nõ bñ spe-cificãt dicentes q̃ etas senectutis est frigida qd̃ posset exponi p diminutionẽ q̃titatiuã ipsius caloris. Nõ aũt dicit q̃ tũc etas iuuẽtutis etiã posset appellari frigida. dõm q̃ nõ duplici de cã. Primo cũ fm opinionẽ nostrã ca-lor i iuuene sit intẽsiue augmẽtatus: ꝛ iõ lz habeat mi-nus de calore in q̃to isõ puero: q2 tñ in quali est addit⁹: ꝛ nõ dr etas frigida. Silr etiã p hãc scdaʒ cãm: nã i sene calor est in q̃titate diminut⁹: sic. s. q̃ est resolut⁹ ꝛ pau-cificatus simĩ cũ resolõne sui humidi: nã in eis minus d̃ q̃titate radicali hũidi ꝛ nãlis caloris reapponit seu re-stauraẽ q̃ deperdaẽ: pp qd̃ pdicta etas re⁹ aliũʒ dr frigi-da. Sʒ in iuuene lʒ calor nãlis sit minor in q̃to q̃ i pue-ro per moduʒ dcm̃ supra in q̃sito de calore pueri ꝛ iuue-nis: in eo tñ calor q̃titatiue ꝯseruaẽ: pp eq̃litatẽ restau-rationis: q2 in etate iuuẽtutis est eq̃lis restauratio deperdi-tioni: ꝛ iõ tũc hũiditas de duab⁹ reb⁹: põt. s. calorẽ ꝯser-uare: ꝛ licʒ nõ posset semp esse ad augmẽtum faciẽdum. ¶ Ad aũt secũdo arguitur. posset solui. pmo. q2 predi-cta causa est per accidẽs: scdo q̃ nõ est eueniẽs predicta causa in pma senectute. ꝛ maxime in pma eius parte pp virtutem esse adhuc robustam. ¶ Illud autẽ qd̃ tertio arguitur nõ concludit: sunt enim senes magis indispoṡi ꝓpter diminutionẽ caloris in q̃to: ꝛ q2 plus humorib⁹ grossis abundant: in quib⁹ nõ insurgit ex leui causa ca-liditas: put in subtilioribus euenit: cũ autem dicitur q̃ caliditas in subiecto sicciori est magis apta nata incẽdi nõ est regulariter verũ: sed aliis ceteris parib⁹. ¶ Licʒ tamẽ hoc modo pdicta ꝯ⁹ possit calũniari: tamẽ p verio-ri est recipiẽda: cum sit directe auctoꝝ dictis cõformis.

Secunda cõclusio.

¶ Secũda ꝯ⁹ est. q̃ in etate senectutis: ꝛ maxime in sene-ctute pma: ꝛ in prima eius parte calor nãlis eius põt eẽ intensior q̃ in tẽpore iuuẽtutis: vel etiã q̃ in tẽpore pue-ritie. Hec ꝯ⁹ sic persuadeẽ: q2 sicut ẽ de aliis etatib⁹ adi-uicẽ: ita de etate senectutis in cõparatione aliaruʒ dʒ esse: sed sic est fm Ga. 2⁹ de cõplexionibus q̃ si puer ꝛ iu-uenis: sint eiusdẽ gradus caloris hoc nõ est: nisi ceteris paribus: vt si vtanẽ eodeʒ regimine: ꝛ sic de aliis. Vñ si dispariter regantur poterit iuuenis esse calidior puero: ꝛ ecõtra. ergo silr erit de etate senectutis: vnde puer ꝛ iu-uenis poterunt vti regimine multũ frigido ꝛ tẽpore ꝓ-cedente versus senectutẽ vtetur regimine multum cali-do: ꝓpter qd̃ intẽdeẽ in eo calor in cõparatione ad illud qd̃ erat. ¶ Et confirmaẽ. q̃ senex colericus vel sangui-neus potest esse in sua prima senectute plus calidus iu-uene flegmatico: si igiẽ pdictus iuuenis flegmaticus re-ducaẽ ad seneʒ colericum erit calidior: cum erit senex q̃ cum erit iuuenis. Et si dicaẽ hic q̃ talis reductio nõ est possibilis: nisi in primis etatibus. dõʒ q̃ licʒ illud sit ve-rum: nihilominus tamẽ si poneretẽ nõ sequeretur aliqd̃ impossibile. Similr etiam saltem ex illo appareret: q̃õ non repugnat siccitati senectutis esse cum calore natu-rali intẽsiori q̃ sit tẽpore iuuẽtutis: ex quo senex coleri-cus põt esse calidior iuuene flegmatico: nec loquor mo-do de cõplexione calida ꝛ sicca adusta que per deciden-tiaʒ etatis paugmastice deuenit in frigidã ꝛ siccaʒ vere non solũ respectu sui: sʒ etiã per cõparationẽ ad tempe-rataʒ cõplexionẽ tẽpore senectutis: vt pʒ in tegni. ¶ Et cõfirmatur predicta ꝯ⁹. q2 cum corpus senis possit infl㠭mari ex febri: ꝛ ex assumptione reruʒ calidarum plus q̃ sit caliditas iuuenis illa nõ recipiẽs: nõ videẽ incõueni-ens q̃ in eo possit ex vsu pdictaꝝ reruʒ intẽdi naturalis caliditas plusq̃ fuerit tempore iuuentutis: vnde p ex-perientiaʒ videmus aliquos primos senes ex mutatio-ne regiminis persepe egritudines incidere calidas: q̃ in anterioribus etatibus plus flegmatice egrotabant.

Ultima.

¶ Tertia ꝯ⁹ est. q̃ licʒ in sene possit eẽ intẽsior calor gra-dualiter q̃ʒ fuerit tẽpore iuuẽtutis: nihilominus tamen corpus senis ꝯti⁹ tendit ad extinctionem: ꝛ ꝓpinqui⁹ est extinctioni caloris: cuʒ ꝯtẽ magis morti appropinquet: ꝛ hoc ideo est. q2 cũ predicta intensiõe caloris ꝓpter sic-citateʒ ꝛ ꝯsumptionẽ humidi radicalis assiduam ꝯti⁹ di-minuitur calor nãlis in q̃to: pp qd̃ ꝟtus debilitaẽ: ꝛ post-modũ fuerũt cãe extinguẽtes pdicte. Vñ calor predictus postmodũ remittiẽ: ꝛ finalr p modũ supi⁹ habitũ ex pho in li⁹ de morte. incurrit mortẽ ꝛ vltimatã extinctionẽ. vñ cũ pdicta aliq̃li graduali itẽsiõe ꝯti⁹ calor nãlis paucificaẽ pp qd̃ magis paraẽ extinctioni: qd̃ nõ sic est in iuuene: pp nõ esse tãtũ pabulũ ꝛ sustentamẽtũ caloris ꝯsumptum. ¶ Arg^m aũt qd̃ in pn⁹ huius questi est adductũ qd̃ vr̃ tre ꝯ primã ꝯ⁹ neʒ nõ cõcludit: nã illa causa est sufficiẽs in di-minuẽdo calorẽ in q̃to ꝛ quali: ꝛ licet alie cause etiam cõcurrant dummodo nõ adueniat causa fortior operãs contrarium scilicet intensionẽ caloris qd̃ quidem est in casu preassumpto: vt patet intelligẽti: ꝛ similiter in his que sunt adducta in prima ꝯ⁹ne.

¶ Utrum humidum radicale quod ex principiis gene-rationis contrahitur conseruetur per totum decursum etatum an non. Questio. xxii.

Septimo queritur. An humiduʒ radicale qd̃ ex principiis gnõnis ꝯtrahitur ꝯseruaẽ per totũ decursum etatuʒ an nõ. Sic q̃ aliqñ sit verum dicere nihil in corpe esse de humido radicali ex principiis gnõnis ꝯtracto. ¶ In hoc q̃sito est duplex mod⁹ r̃ndẽdi. Vn⁹ q̃ humidũ radica-le qd̃ ex pncipiis gnõnis ꝯtrahiẽ q̃tũ ad aliq̃d sui rema-net vsqʒ ad finẽ vite: ꝛ licʒ nõ fm totũ remaneat: cũ ꝯti⁹ resoluaẽ: q̃ ꝯ⁹ sic pbaẽ: q2 si nõ: tũc indiuiduũ a pn⁹ gnõnis vsqʒ ad finẽ nõ remaneret idẽ numero. hoc vr̃ absurdũ: ꝯña pbaẽ. q2 ad corruptionẽ ꝛ separationẽ ꝓprie mãe se paraẽ ꝛ corrũpiẽ for⁹. Alr forma trãsmigraret de mã in mãm. Si ergo tota mã ante finem vite resolueretẽ tota for⁹ silr etiã corrũpereẽ. ꝛ p ꝯña indiuiduũ nõ eẽt idẽ nu-mero cũ eẽt pmutata mãt tota for⁹ vꝑpʒ: lʒ tñ hoc ar^m nõ ꝯcludat de hoie pp aĩam intellectiuaʒ nõ eẽ extẽsam et posse a mã separi: ꝯcludit tñ de aĩali bruto: cuius aĩa ex-tenditur ad extẽsionẽ sue mãe. ꝛ corrũpitur ad separatio-nem mãe. Et imaginanẽ fm hũc modum opinantes ad euitãdũ incõueniẽs predictũ impoẽe esse saltẽ de prin-cipalibus mẽbris totũ humidũ radẽ ex pncipiis gñatio-nis ꝯtractũ esse deperditũ ante finẽ vite: sed q̃ semp aliq̃d eius remanet in pdictis mẽbris quousqʒ vita pdurat: ꝛ sic p ꝯña cũ nõ varieẽ tota mã ꝛ tota for⁹ nõ est indiuidui variatio. ¶ Iste modus r̃ndẽdi põt dupliciter: ꝛ p⁹ q2 cũ corp⁹ aĩalis generaẽ in hũiditate multa ꝛ mollitie ꝛ di-spositiõe multũ apta resolõni: ꝛ post ipsa resoluaẽ ab eo hũidũ valde durius: ꝛ valde sicci⁹ ꝛ i maiori q̃titate q̃ʒ sit hũidũ ex pncipiis gnõnis ꝯtentũ: visibilimuʒ vr̃ q̃ totũ hũidũ radẽ: qd̃ ex gnõne ꝯhiẽ añ finẽ vite sit resolutũ. ¶ Et ꝯfirmaẽ q2 corp⁹ nr̃m in pn⁹ sue gñonis i matre ẽ valde pauce q̃titatis: vt q̃libʒ p se põt bñ scire: aut q̃ ex toto ꝓhibeẽ resolui in toto tpe vite pp eẽ ibi multã q̃ti-tatẽ humidi: ꝛ h̃ nõ: cũ iã: vt dcm̃ est sit pauce q̃titatis in eius initio cui⁹ q̃titas in nõ grandi tẽpore resoluiẽ a corpe: qd̃ dclarat multitudo eius: qd̃ apponiẽ ẽt tpe q̃ corpus nõ augeẽ. Vñ multũ corp⁹ excresceret: nisi mul-ta foret resolutio: aut ꝓhibeẽ ei⁹ resolõ ex toto cũ semp aliq̃d eius remaneat quousqʒ durat vita pp duritiẽ ꝛ so-liditatẽ eius saltẽ quo ad illas ptes q̃ nõ resoluũtur: ꝛ h̃ nõ: cũ etiã multo plus de hũido radẽ duriori in posteꝝ resoluaẽ: ꝛ in q̃buscũqʒ ptib⁹ multo plus durioriẽ cã pʒ de se cũ vt dictũ est: tũc tpis multo plus sit hũidũ mobi-le ꝛ aptum resolutioni. s. q̃ contrahitur ex principio ge-nerationis q̃ quod posterius acquiritur.

¶ Scdõs mod⁹ r̃ndẽdi in h̃ q̃sito est q̃ totũ hũidũ radi-cale: qd̃ in pncipiis gñatõis est acq̃sitũ resoluaẽ añ finẽ vite: seu mortẽ nãlẽ ꝛ totũ p nutrimẽtũ pt eẽ renouatũ: q̃tũ aũt tpa pdurat anteq̃ ex toto sit deperditũ nõ est bñ demõ^le seu ꝯiecturabile. ¶ Et fm hũc modũ pp solõnẽ ar^{ti} supius facti aduertendũ q̃ in hoie in q̃ aĩa intelle-ctiua est indiuisibilis: nec corrũpiẽ: nec gñaẽ ad corruptiõ-nẽ hũidi vel eius restaurationẽ: quare ptʒ q̃ licet totum humidũ resoluaẽ: nihilomin⁹ indiuiduũ nõ est aliud q2 ad diuersitatẽ^m nũerale reqriẽ diuersitas for⁹: ꝛ silr ẽt pos-set dici apud tenẽtes q̃ aĩa brutoꝝ est indiuisibilis: et q̃ aĩa est tota in toto ꝛ tota in q̃libet pte: sicut sunt aliq̃ moderni q̃ h̃ tenent: sed q̃d de hoc inferius appebit. Te-nendo aũt vt cõiter teneẽ q̃ aĩa brutorũ sit extensa ad extẽsionẽ mãe coꝝ: ꝛ sic ẽt patebit de hoie si solũ in eo

eē talis aīa extēi a opʒ ꝙ ad resolonē p̄dicti humidi mē
bralis corrūpaī ps aie que illā partē mēbri iformabat:⁊
sic sͥ totū humiduʒ resoluaꝛ ⁊ corrūpaꝛ ⁊ remoueꝛ:sic et
tota aīa corrūpitur ⁊ remoueꝛ. Et tūc vōm. ꝙ a pn° gn̄a
tionis vsqʒ ad finē erit idē indiuiduū p equalentiam:qꝛ
nūqʒ erit signare duo tēpora distincta:ita ꝙ sit veꝝ dice-
re in h tpe hec mā ⁊ hec for° hui° idiuidui est:⁊ in seq̄nti
tpe nihil eius erit:vel in tpe aūt nihil isti° forme vel ma
terie fuit:⁊ hoc dico post instās gnōnis eī° : vn̄ idētitas
equiualentie indiuidui est ex hoc ꝙ semp est verū dice-
re donec p̄dictū indiuiduū durat: ꝙ materia : q̄ tunc in
eo est ⁊ forma est idem cū materia ⁊ forma quā ip̄m ha-
buit a p̄ncipio generationis:vel est idē cū aliquo quod
idē fuit cum p̄dicta materia ⁊ p̄dicta forma : vel ꝙ fuit
idē alicui qd ille fuit idē:⁊ appello hec idē esse illa que
sunt partes extensiue vnius indiuidui. Exēgratia. si in
p̄ncipio gn̄ationis humidū radicale sit vnī° pedis in quo
est forma extēsa:tūc istud hūidū cū ꝯtī° resoluaꝛ restau
raꝛ p nutrimētū:ita ꝙ cū erit resoluta q̄ʒtitas illius me
dij pedis ⁊ restaurata ꝛ vel plus p nutrimentale humi
dū nō est vn° ꝙ humidū radicale appositū:⁊ for° infor-
mās cū ꝯstituit vnū indiuiduū nūero cū humido radi°
⁊ eius for° cui apponiꝛ:⁊ cū vlterius fit resolō ⁊ appo-
sitio semp qd apponiꝛ fit idē ei cui apponiꝛ:cū g̊ totū il
lud radi° humiduʒ sit idē indiuiduū ſʒ equalentiā nō
est variatū:qꝛ ex quo illud qd appositū erat p̄mo humi-
do iā erat factū vnū secū ⁊ cōstituebat vnū indiuiduuʒ:
veꝝ est dicere de illo assignato ꝙ q̄ʒticunqʒ fiat ab eo
resolō:dūmodo remaneat de suo hūido:qd ip̄m est vnū
indiuiduū numero:⁊ cū ꝯtī° fiat vnū cū eo qd sibi appo
niꝛ seqtur ꝙ q̄licunqʒ finaľr facta sit resolō ex toto vni°
humidi vno tpe exn̄te in eo ꝙ nihilominus indiuiduuʒ
in sua permanet vnitate naturali:que merito pōt dici
vnitas equalētie. Diuersitas aūt indiuidualis absqʒ ali
qua vnitate esset si indiuiduū aliquo tpe exn̄s nihil cōi
caret cū eo ꝙ tpe sequēti eēt:sicut si aliquo instāti corrū
pereꝛ ⁊ in eodē fieret noua gn̄atio quēadmodū est gene
ratione ⁊ corruptione seiūcta ꝙ sic nō est donec indiui-
duum in vita perdurat:qꝛ solum in eo est generatio cō-
iuncta:vt de se notum est ⁊c.

¶ Incipit tractat° terti° p̄mi libri in q̄ agiꝛ de hūorib°.

¶ Utrum humores sint quatuor substantie adinuicem distincte ſm se totas. Questio.xxiij.

Humores tantū tres.

PRimo queremus. An hūores sint quatuor
substātie adinuicē distincte ſʒ se totas. ¶ In
hoc quesito est opio plurīū Cōmētatoris in
tegni sup isto passu. Expātis calidi cognitio-
nes q̄ est ꝙ hūores nō sunt:nisi tres. s. colera
melācolia ⁊ flegma. Sāguis aūt nō est vna quarta sub-
stantia ab illis distincta:ſʒ est illi tres hūores adinuiceʒ
cōmixti ſm determinatā ⁊ certā cōmixtionē ⁊ proportio
nem ad opus nature cōuenientes:ex quibus sic cōmix-
tis resultat sanguinis tēperamentuʒ. a dominio autem
vnius illorum in cōmixtione predicta cum nō seruatur
predicta ꝓportio dicimus sanguinem aliqn̄ colericū:ali
qn̄ flegmaticū:aliqn̄ melīcū:nō autēʒ dicimus sangui-
nem esse sanguineum. sicut a predn̄io alicuius quarte
subē preter dictas:sed dicimus ip̄m tēperatū a tēperan
tia mixtiōis illoꝝ triū ſm decētē ꝓportionem ad opus
nāe:⁊ hoc est qd simpľr dr sanguis sine aliq̄ additiōe co
lericus vel flegmatic° vel melācolicus. ¶ Ex qb° patet
ꝙ nihil est dicere flegma naturale ⁊ colera ⁊ melācolia
naturales sunt admixta sanguini:sed potꝰ sanguis ip̄e
est tales res substātie sibi adinuicē admixte:quarū que
libet proportionatur sue compari superfluitati : quare
cū dicitur colera vel flegma esse in sanguine nihil aliud
intelligatur q̄ꝫ ꝙ sanguis ipse sit colericus vel flegmati
cus. ¶ Hanc sententiam dicit se venari ex q̄ꝫ pluribus

Signi no tabiles.

signis:primo. nam si daretur sanguis q̄ esset talis quar
ta substantia:tunc natura solum predictum sanguinem
purum debuisset trāsmittere ad membra : nec debuerit
eī admiscere aliquod amarum vel insipidum seu aceto
sum:talis enim commixtio reddit eum horribilem na-
ture. Uidemus enim nos ꝙ gustui nostro nunquam
placet hec mixtura dum sani sumus ⁊ remouet in hac p̄
ma rōne duas instantias que post apparebunt. ¶ 2m si-
gnū est. ꝙ sanguis vene q̄ꝫcūcūqʒ melius digestus ⁊ ma
gis defecatus ⁊ magis tēperatus cuʒ emanat a vena in
aliqd valoꝝ inueniꝛ segregari i solas tres subās predi-
ctas:cui° simile facit vinuʒ q̄ꝫcūcūqʒ defecatū si trāsmu-
teꝛ in aliaʒ vegetem. ¶ Tertiū signū est:qꝛ sicut est de
lacte:ita videꝛ esse de sanguine:cuʒ lac nihil aliud sit q̄ꝫ
sanguis iterata quadā decoctione decoctus:sed lac nō
separaꝛ:nisi in tres subās illis trib° humorib° predictis
cōsimiles. s. caseū:batyrū:⁊ serum ¶ Quartū signū est:
qꝛ superfluitates q̄ a massa sanguinea secernūtur sunt
tātū tres. s. hypostasis aquea ⁊ spumalis seu colerica.
Opʒ aūt quālibʒ superfluitatē attestari sue subē. si ergo
esset ibi talis subā oporteret illius aliquā esse superflui
tatem sicut aliaꝝ:cū tamē nulla sit:qꝛ nō potest aliquis
dicere oēs illas esse superfluitates sanguinis:sicut q̄rti
⁊ simplicis:cuʒ adhuc videamus in illo mixto subās re-
mansisse secib° illis proportionales. ¶ Galien° etiā sic
in libro de virtutib° nālibus dicit. ꝙ colera ⁊ melanco-
lia remāserūt in sanguine ſm puriores ptes:si ergo sint
alique superfluitates flegmatis ⁊ colere ⁊ melācolie re
manētiū in sanguie:sicut impuriores partes:illaꝝ opor
tebit aliquā superfluitateʒ esse sanguinis:sicut quarti ⁊
hoꝝ adhuc est alia superfluitas:sequereꝛ tunc ꝙ eēt su-
perfluitas superfluitatis ⁊ iret hoc in in°. ¶ Adhuc au
tem nec vlla istarū superfluitatū attestaꝛ sanguini:sicut
quarte subē:cū nihil ei sīetur:qd proprie sanguineʒ vo
cāt. Opʒ aūt superfluitatē sīari velli residuo. sicut ergo
quelibet subarū aliaꝝ triū habuit aliq̄d fecis:sic ⁊ pars
sanguinea:quā quartā dicūt esse subām dʒ habere quā
nos nequaq̄ꝫ videmus: Nec potest dici ꝙ ypostasis vri
ne sit supfluitas sanguis:sicut q̄rte subē:qm̄ nō assimila
tur ei quā vocāt quartā. Dicit eñ Gal. ꝙ est illud de ci
bo ꝙ refugit opatiōnē nāe apud cōuersionem suam ad
sanguinē. ergo est illud qd nō cōuertiꝛ:ſʒ remanet sicut
chylus:qꝛ est supfluitas cōis trib° substātijs que in chy
lo. ¶ Aliud signū ꝯfirmās conclusionem est. qd licʒ di-
cat eē debile:qꝛ nō reperiꝛ medicina euacuās sanguinē
p̄mo ⁊ principaliter q̄litercūqʒ dictū nedū sanguinē:vt
quartū ⁊ simplicē:si autēʒ talis iam eēt. esset aliq̄ medi
cina eius principaliter eductiua:sicut cuiusli bʒ aliorū
triū:nō fuit autē necessariū in nā eē que hoc mixtū pur-
get:nam cū superflueret pōt cōmodius educi apertiōe
vene:qꝛ nā nō dedit nobis taliū aliquā. ¶ Aliud signū
est. ⁊ dicit hoc eē certissimū signū:qꝛ nulla est febris de
putredie sanguinis:sicut q̄rti ⁊ simplicis. Inuenireꝛ āt
si talis q̄rta subā eēt:sicut dicit de alijs humorib° inue-
niꝛ. Qd āt nō reperiaꝛ pʒ:nā si eēt ex eo aliq̄ ꝯtinua opor-
teret eē aliquā interpolatā· nā sicut hūores alij extra ve-
nas putridi interpolatas pariunt febres. Siľr hec q̄rta
subā dʒ interpolatā gignere:⁊ licʒ etiā extra venas eēt
alijs mixt°:qꝛ sicut intra venas:cū alijs mixta generat
febrē sanguineā:ita extra venas ꝙ aūt non faciat inter
polataʒ appet per oēs auctores qd maxie affirmat Ga.
in libro de differētijs febriū. ¶ Adhuc si aliq̄ febris de
putredine eēt apta fieri ab illo:tunc periodicaret ꝓo-
do diuerso ab illis tribus:cuʒ possit in hoc humore esse
vnus precipuus locus putredinis:ad quē sicut ad mine
ram putredinis reumatizans humor faciat reuolutio-
nem putredinis:⁊ maxime cū cōcedanꝛ appropriata fie
ri de hac quarta subā: in q̄bus hic humor filligatus est
vni mēbro:⁊ sic cum putredo nō sit cōmunis omnibus
venis ⁊ arterijs:⁊ maxime magnis:nō oportebit tunc
febrem ex illa q̄rta substantia esse:sicut vnū paroxismū.
¶ Ista opinio est dissona oībus autorībus medicine:
est etiā ꝯ mentē Auer. ⁊ Aristo. qd pʒ vbicūqʒ de p̄di-
cta loquunꝛ materia nolantes humores quatuor: et sic

De sanguine.

loquētes de sanguine tanq̄ꝫ de simplici quarta substā-
tia distincta sicut de alijs. Et persuadeꝛ ꝯtrariū dicte opi
nionis:lʒ bn̄ demonstrari nō possit:sicut etiā nec p̄dicta
positio nisi q̄busdā leuib° signis firmari. p̄mo sic. si san
guis nō esset quarta substātia ab illis trib° humoribus
distincta seq̄reꝛ ꝙ flegma p cōuersionē eius ad sangui-
nem nō posset nutrire. hoc est ꝯ illud qd ab oībus cōce-
diꝛ. ꝓbatur cōsequentia:qꝛ si in massa sanguinea:nō est
cōmixtio nisi triū substantiaꝝ:tunc manifestum ꝙ fleg
ma non pōt in illos tres conuerti:qꝛ tunc ſm partē con
uerteretur in seip̄m:cum ip̄m ponaꝛ vna illarū triū substā
tiarum. Et est hec rō que fit etiā ad ꝓbandum ꝙ solus
sanguis nutriat:⁊ nō q̄ꝫtuor humores ¶ Et tūc iacet hic
dubium vnū. an cū flegma conuertiꝛ in sanguinē sic qd

in predicta cõuersione nõ cõuertat aliqd eius ad coleram ⁊ melancoliã ſm aliquas suas partes tanq̃ in supfluitates ipsius sanguinis puri cum ↄuertat in sanguinē ⁊ supfluitates. Sed de hoc aliqd inqretur vlterius. ¶ Nec valet si dicat rõni supius adducte φ flegma conuertitur in colerã ⁊ meliam: ⁊ pars sua remanēs flegma cũ aliis cõmixta constituit illud qd sanguis appellatur mēbra nutriēs.

Inquisitiones.

¶ Primo qȝ tūc flegma per conuersionem nõ erit aptum nutrire: immo illud qd nutrit erit ita flegma: vt nõ cõuersū nec alteratū: sicut flegma cõuersū ⁊ alteratū. ¶ Secūdo qȝ sic se videt habere flegma in cõparatiõe ad sanguinē: ⁊ in su cõuersiõe: sicut se hȝ chylus in sua ↄuersiõe ad formã hūoralē: ⁊ licȝ predicte ↄuersiões differāt ſm plus ⁊ min⁹: ſȝ in ↄuersione chyli tot⁹ chylus ↄuertit tã in hūores q̃ in supfluitates. ergo similr flegma cũ sit res diminute decocta in ↄuersiõe ad sanguinē totũ ↄuertet tã ad sanguinē q̃ ad superfluitates: ⁊ p ↄñs aut sanguis erit q̃rta substantia ⁊ nõ mixtio triũ ⁊c. Aut illud qd fiet ex flegmate nõ erit aptũ nutrire: cũ ibi nõ sit mixtio actualis flegmatis. ¶ Tertio qȝ cum res conuertitur propter sui difformitatem in suis partibus ad aliquã rem subtilem rarã aereã ⁊ calidã et in aliquã feculentam ⁊ grossam ⁊ terrestrem ⁊ frigidã nõ videt absolui: quin ibi sint partes medio modo se habētes inter illas ⁊ ille erunt ex sui natura apte ↄuerti in rem tenētem mediũ: ⁊ hec erit taȝ in cõuersiõe chyli ad humoralem formã q̃ in cõuersiõe flegmatis ad massaȝ sanguineã: ⁊ aliud affirmare eēt dictũ pure ad placitũ.

Argumenta.

¶ Amplius cõtra predictaȝ opinionē arguit. qȝ si sic foret: tūc flegma qd inuenit separatũ a sanguine eēt supfluitas: sic est colera ⁊ melia: ⁊ hoc habet ex suis dictis: sed ħ est falsuȝ: cũ nã nullũ receptaculũ ꝓpriũ flegmati fecerit: sicut supfluitatib⁹ fecit. ¶ Scdo. qȝ illd qd ē superfluitas nõ est aptũ ↄuerti in benignũ: ⁊ illd cui⁹ est supfluitas saltē imēt seu vnica trãsmutatiõe: hoc ãt cõpetit flegmati cũ sit sanguis diminute decoct⁹. ¶ Ampli⁹ supfluitas: ⁊ illd cui⁹ ē supfluitas ꝓdictar loquor ꝺ supfluitate in q̃li ⁊ nõ solũ in quãto: differūt adinuicem spē. ergo colera ⁊ flegma ⁊ melia q̃ sunt supfluitates differūt spē a massa q̃ est in venis. ergo ꝓdicta massa nõ est sola cõmixtio triũ predictaꝝ substãtiaꝝ: ſȝ qd aliud 4^m est ibi a predictis spē differēs: qd est illd qd sanguinem appellamus. ¶ Amplius nullũ aial ⁊ maxie corp⁹ nrm nutritur ex re aliqua amara: vt em̃ ipse dicit non videmus φ gustui nostro vnquam placeat res amara: immo nec etiam vbi est eius mixtura: sed sic oportet ↄcedere si nõ ponat talis q̃rta subã cũ cois in ꝓdicta mixtura sit eque ꝓncipalis: vt alij. imo sepe sepius plus ⁊ sic quedã impugnatio quã ipse facit contra medicos per amplius reuertit cõtra eum. Dicit enim φ si talis quarta subſtãtia iam nã defecasset oino ab aliis: qȝ cõmixtio eius ad amaꝝ ⁊ acetosum debet ipsuȝ facere horribileȝ nature: nos enim videmus φ gustui nostro nūq̃ placet hec mixtura dum sani sumus. Ista sunt ꝟba eius: ⁊ tamē ipse vult φ illud qd nos nutrit nõ sit aliud q̃ mixtura predicta: in qua quelibȝ predictaꝝ substãtiaꝝ. s. taȝ amara q̃ acetosa q̃ insipida ꝓncipaliter ingrediatur: cum tamē medici ponãt has ꝓncipaliter nõ ingredi nutrimētum. ꝓbs aũt eas nullaten⁹ nutrimēto appropriat. ¶ Amplius in omni vnica digestiõe vnius rei videt vnicuȝ eē digestum: licȝ superfluitates sint plures: sed talis est digestio chyli ꝓcedētis a stõ ad epar. ergo ⁊c. Non autē sic esset si nõ esset ibi talis quarta substãtia q̃ principaliter dicit digesta: ⁊ cuius alie sunt superfluitates: Et ſȝ flegma nõ sit supfluitas. ¶ Ampli⁹. ꝺ sensu appet plus q̃ eius oppositum: ⁊ ſȝ hic ad placitum possit preterire. ¶ Amplius cõtra hanc opinioneȝ sunt omnes rõnes ꝓbantes φ solus sanguis nutriat: ⁊ nõ quatuor humores sicut in sequēti apparebit quesito. Et ſȝ predicte rationes iudicio nostro nõ concludãt isallibiliter. ¶ Signa aũt que ipse adducit sunt friuola. Primũ enim signuȝ apparebit in sequenti quesito: ꝓpter quid humores trãsmittuntur simul cũ sanguine si transmittunt: appuit ēt quo hoc plus cõtra tum cõcludit. Scdm signũ est expsse falsuȝ. Tertiũ signũ nõ ↄcludit. pmo. qȝ posset silitudo ꝺ lacte negari cũ maxima sit diuersitas inter materiam: ex qua fit aliqua res ⁊ rem factam: in scdo etiaȝ qȝ in lacte sunt quatuor substãtie cum serum duas in se contineat:

Reprehensio.

nec etiã bene arguit ꝓctualiter partes lactis partib⁹ sanguinis esse ꝓportionales ⁊ debere correspõdere. 4^m etiam signum potius cõcludit oppositum: nam colera ⁊ flegma sunt superfluitates sanguinis: ⁊ sibi attestantur ſm φ supfluitas debȝ attestari ei cuius est supfluitas. Superfluitas em̃ multũ debet differre ab eo: cuius est superfluitas: qd nõ esset nisi quedaȝ cõmixtio trium substãtiarum: vt supius fuit deductuȝ. Si aũt predicta sint in sanguine mixta apparebit in quesito sequēti. ¶ Qd autem in alio signo dicit qd non reperit medicina euacuans sanguinē nihil cõcludit: pmo qȝ forte talis est medicina: sed non cõiter nota. 2° ꝓpter eandē causaȝ quã ipsemet assignat de signo predicto de medicina euacuatiua re⁹ illius cõmixti. 3° qȝ licȝ neutrum eēt nihilomin⁹ signũ nõ cõcludit: quoniam est dare febrem de putredine sanguinis: sicut humoris quarti: ⁊ istud apparebit infra. lib°. 3°. huius summe. cũ de predictis febribus loquemur: ⁊ extense diximus de hac materia in cõmento super lib°. de differentiis febrium Ga. in scdo. qd iaȝ cõstruximus. Et cum dicit φ nõ: qȝ tūc ex eo fieret febris interpolata. Similr etiaȝ periodicaret perýodo diuerso ab aliis. Istud apparuit per nos lõgo cursu in loco preallegato ⁊ apparebit loco dicto: qȝ hoc requiritur. in mã de perýodicatione longo sermone discuti ⁊c.

¶ Utrum corpus ex solo sanguie nutriat: an etiã ex aliis humorib⁹ cũ sanguine. Questio. xxiiij.

2

Secundo queritur. An corp⁹ ex solo sanguine nutriatur. An etiaȝ ex humoribus aliis cũ sanguine. ¶ Istud quesitũ a doctoribus medicine q̃pluribus satis est lucide pertractatum: ⁊ ideo breuiter percurrem⁹. In hoc em̃ cadit duplex ↄ° ſm duas diuersas opiniones: quaꝝ vna est φ nutricatio fiat non ex solo sanguine: sed etiã ex aliis humoribus secum mixtis ⁊ hec fuit visa opinio medicorum in superficie sermonum al. verborum eoꝝ: si quis eorum dicta perquirit: sicut apparet per Hypo. in lib. de humana natura: per Galie. 2°. elementorum: ⁊ per Auic. cap°. de humoribus: ⁊ vniuersaliter horum sequaces. Apud eos em̃ humores quatuor proportionantur nostro corpori: sicut elementa mixto: vnde vocantur hi elementa scda. Flegma enim proportionatur aque. Colera igni. melia terre: sanguis aeri: sicut ergo mixtũ non potest ex vno elemēto generari: similiter etiam ex vnico solo hũore: vt puta sanguine nõ poterit corp⁹ nostrum gigni: ⁊ per cõsequens nec nutriri: cum eadem sit materia generationis ⁊ nutricationis: cuȝ ⁊ hec generatio sit coniuncta. ¶ Amplius cuȝ vnicũ sit agens corp⁹ nostrum seu membra: vt sperma seu spiritus gignitiuus nõ posset in eis tanta esse diuersitas quãta est nisi ħ sit ex diuersitate mãe: ab vnico em̃ agēte ⁊ materia vnica non videt diuersus effectus insurgere. Non ergo poterunt membra ex solo sanguine generari: ⁊ per ↄsequens nec nutriri. Sed necessaria erit aliorũ humoꝝ diuersitas simul cũ sanguine. qd vident velle medici cũ dicūt φ melancolia vadit cũ sanguine: vt aptũ euȝ reddat ad membra melãcolica nutricda: ⁊ sic de aliis. ¶ Ampli⁹ per experientiaȝ hos hũores simul cũ sanguine mixtos videmus in venis: qd pȝ in flobotomiis: qd non videt esse nisi ꝓpter eorum necessitatem ad nutriendū mēbra. ¶ Similiter etiam apparet illud si detur homini etiam quãtũcūq̃ bene disposito medicina laxatiua euacuabitur flegma ⁊ colera ⁊ melãcolia p° vn⁹. 2°. alter ⁊c.

Conclusiones.

¶ Alia etiã est in hoc q̃sito phi ⁊ Auerroys opinio: quã etiã sequūtur omnes subtiliores doctores: ⁊ est φ solus sanguis sit nutrimentũ nostri corporis: animaliuȝ sanguinem habētium. Alij aũt humores. s. duo: vt colera ⁊ melãcolia sunt pure superfluitates sanguinis: ⁊ ſȝ i eis sint iuuamēta mlta: vt patȝ intuēti auctoꝝ dicta. Flegma aũt non est pure superfluitas: sed est para diminute decocta per vlteriorem decoctionem potēs conuerti in sanguinem: quare est materia membrorũ: licȝ magis remota ipso sanguine: ⁊ ideo ei natura nõ fecit receptaculum: sicut duab⁹ coleris: licȝ tamen non sit superfluitas simpliciter ⁊ pure: aliquo tamen modo potest respectu sanguinis superfluitas dici: cũ sit res cruda nõ perfecte digesta. Apparebit em̃ inferius: an semper in conuersione chyli ad sanguineȝ sit necessarium flegma gigni.

Quesitum.

¶ Ista ↄclusio fuit de mente Aristo. 3° de hystoriis illo

Conclo. cap°. Omiomerarꝫ aūt cōſſima eſt ſanguis. Similiter lib° de ſomno. ⁊ loquiꝭ de alimēto habentiū ſanguineꝫ: nullam facit mētionē niſi de ſanguine. ℂ Extrahūt ēt intentioneꝫ eius quarto de partibus. cap° de felle: vbi vult p̄hs ꝙ quibuſdam animalib⁹ habentib⁹ ſanguinē nō eſt neceſſaria colera. ſed ſolū illis quoruꝫ ſanguis eſt ſuperfluens: ⁊ per cōſequēs ſicut in illis poteſt fieri nutritio, abſq̧ colera: ita in his quibus eſt colera nutritio debet fieri abſq̧ colera. ℂ Fuit hec concluſio expreſſe de mente Auer. 2°. colliget. Similiter Galie. ſecūdo de virtutib⁹ naturalib⁹. 4°. de iuuamentis: ⁊ 5°. hoc videꝭ aſſerere. Siſr hoc exp̄ſſe vult yſaac in principio vrinarum: ſimiliter in principio dietarum vniuerſalium: ⁊ 5°. febrium. hoc idē aſſerit Alexander in ſuis p̄bleumatibus. ℂ Et cōfirmant doctores hanc concluſionem pluribus mediis. p̄mo q: ſi quatuor hūores nutrirent tunc flegma per eius vlteriorem decoctionem non poſſet nutrire: qđ eſt cōtra omnes. probaꝭ. q: tunc in eo in qđ flegma cōuerti: vt nutriat non erit flegma: cū flegma nō conuertaꝭ in flegma immediata cōuerſione. ℂ Ampli⁹ q: ſi quatuor humores debent nutrire: aut nutriunt ſic: ꝙ diſtincti actualiter veniūt ad mēbrū ⁊ nutriūt ipſuꝫ: ⁊ hoc nō pōt dici: quia cū corpus noſtrū ſit diuiſum ad partes minimas per poros in quos nutrimentū ingreditur: in quib⁹ partib⁹ non ſaluaꝭ forma mēbri diſtincta a toto: ſed in illis partibus cōuerſis: vt eſt cōiuncta toti cōtingit ꝙ in multis poroſitatib⁹ membri cōtineꝭ colera ſic ꝙ nō flegma: ⁊ ſic de aliis: ex quo nutrimentū diuiditur vſq̧ ad partes minimas: ⁊ per cōſequēs cōtingeret ꝙ ſola colera vel ſolum flegma. ⁊ ſic de aliis poſſet nutrire: qđ eſt abſurdū. ℂ Aut op̄ꝫ dicere ꝙ ex quatuor hūorib⁹ fiat nutritio: ſic ꝙ ex illis q̄tuor p̄mo fiat aliqđ vnum vt maſſa ſanguinea: ⁊ ex illo poſtea fiat nutritio: ſed illud nō poteſt dici p°: q: nihil pōt fieri ex aliquibus plurib⁹ niſi illa plura iueniant p̄mo diſtincta: ita Auerroys 2°. colliget ergo oporteblt tūc i corpe humano quatuor hūores reperiri diſtictos ⁊ generari eos diſtinctos: ſed hoc eſt impoſſibile: q: ſicut mixtū qđ cōponitur ex elementis non pōt generare vnū elemētum purū diſtictū ab illis: q: calor ꝑ quē agit mixtū: mixtū ē ita corpus noſtrū ex quo cōponiꝭ ex quatuor humorib⁹: ⁊ reputant aliqui hanc rationē demonſtratiuā: ⁊ innuit Auerroys eam 2°. colliget. ℂ Et ꝯfirmaꝭ hoc q: ex vnico elemento nō poteſt fieri mixtū: ſicut ex vno hūore nō poſſet aliud mixtum: ex quo fit nutricatio: ⁊ per conſequens flegma nō poſſet per vlteriorem decoctionē nutrire. ℂ Et cōfirmatur p̄dicta ꝯ°. quia co. ⁊ melancolia ſunt pure ſuperfluitates alimēti ergo nō poſſunt eē alimentum. ⁊ cōſequētia pꝫ ſꝫ antecedens probaꝭ. q: ſi nō: tūc colera ⁊ melācolia q̄ expellūtur ad ꝓꝑia receptacula que ſunt pure ſuperfluitates illius bone colere ⁊ illi⁹ bone melācolie vadētis per venas: cū ſanguine cū illis atteſtenꝭ: ſꝫ cū omne qđ digeriꝭ ſequeſtratiōnē habeat a ſuperfluo: ⁊ ſanguis ſit illud qđ ꝓꝑie in epate digeritur ab eodem ſuperfluū decidi. cū ergo in epate tēpore factionis ſanguinis nulla ſit ſuperfluitas humoralis facta niſi colera ⁊ melancolia: ſequitur ꝙ tota colera et tota melācolia vt diſtincti hūores ſunt a ſanguine: ſūt ſuperfluū ſanguis: ⁊ hec eſt intentio Auer. 2° colliget.

cōclonis confirmationes.

Opio cōmunis. ℂ Concordāt aūt auctores medicine cū hac opinione: q: dicūt eos nō intelligere nutricationē fieri ex q̄tuor humoribus ꝓut ſunt quatuor actuaꝭr diſtincti: ſed intelligūt nutricationē fieri ex aliquo habēte q̄tuor partes diuerſas: quarū vna ſimilaꝭ plus colere: alia plus flegmati ⁊c. Et ꝭm hunc modū dicim⁹ ꝙ in ſanguine ſunt quatuor: nō ꝙ ibi ſint vere actualiter diſtincti: ſed per ſimilitudinē: ⁊ per cōuenientiā diuerſarꝫ partiū ſanguinis ad ipſos hūores quatuor: ⁊ ꝭm hūc modū dicimus ēt ꝙ aliquis eſt colericus aliquis melācolicus. ⁊ ſic de aliis. Et per hanc talē diuerſitatē ſaluaꝭ diuerſitas mēbrorꝫ ſicut ſi nutrirenꝭ ex humoribus quatuor.

Firmationes opionis. ℂ Nos aūt credim⁹ hāc opinionē veriorē eſſe ⁊ magis cōformē inueſtigationi naturali. Rōnes aūt quib⁹ illā firmant poſſent ſolui ſi quis pur vellet ꝯrā opinionē tenere: cū enim primo dr̄: tūc flegma nō poſſet nutrire: negatur: q: aliquid reſeruat natura de ipſo vt ip̄m ſanguini p̄miſceat. ℂ Et ſi dicaꝭ ꝙ ip̄m ꝭm oēs ſuas partes eſt ſiīr diſpoſitū: ⁊ ideo debet ꝭm totum ꝯuerti. Iſtud poſſet negari. Siīr etiam cum nā ꝭm exigentiā finis illud flegma cōuertet ꝭm ꝙ cōpetet nutricationi ⁊ q̄rūcunq̧ illud de ſe ſit aptum cōuerti ꝭm totū: ſicut etiā nā agēs in ſanguinem vt cōuertat in humiditatē ex qua dꝫ fieri nutritio nō cōuertit eum totum. Et lꝫ de ſe totū eſſet diſpoſitum. ℂ Ad illud aūt qđ 2° inducꝭ pōt reſponderi ꝙ nutritio fit ex quatuor humoribus qui primo inueniunt diſtincti actualiter: lꝫ ſint adinuicē mixti ex quib⁹ actione membrorꝫ cū attrahuntur ad mēbra generatur primo hūiditas p̄ma in extremitatibus venarꝫ: deinde in poroſitatibus hūiditates alie ꝭm ordinē inferius dicendum cū de predictis humorib⁹ dicem⁹. ℂ Et ex hoc primo remoueꝭ ꝙ ſi diſtincti venirēt ad poroſitates ⁊c. q̄ꝫ anteq̧ ad poroſitates veniāt ex eis efficiꝭ vnū quod poſt in poroſitates tranſiēs nutrit mēbra. ℂ Siīr etiaꝫ lꝫ haberēt venire diſtincti ad poros nō ſequiꝭ ꝙ aliq̄ñ in poro ſolum eſſet colera vel ſolum alius humor: immo cōtinue eſſent q̄tuor. q̄rūcunq̧ eñ pars mēbri que ibi generatur generēꝭ cōiūcta ⁊ nō ſeorſum nō ſequiꝭ: q̄n quatuor humores poſſint exiſtere: nō enim aſſumimus nos partes māles ⁊ formales ꝓut ipſi videnꝭ intelligere: vt iam declarauimus in gloſis noſtris ſuper ca° de generatione embrionis: ⁊ in hoc alio loco declarabim⁹. ℂ Et cū vlterius dicꝭ ꝙ nō poſſunt repiri diſtincti in corpore nec generari: q: ſicut mixtū nō pōt generare elemētum purū: ita hic ⁊c. Dicēdū ꝙ quicqđ ſit de antecedēti: ſimilitudo tñ nō tenet: quia valde maior eſt ꝓpinquitas et cōuenientia inter mixtuꝫ ⁊ mixtū: lꝫ vnum ex alio cōponatur ꝙ inter mixtū ⁊ elementa pura: vt de ſenerū eſt. ℂ Et ex hoc etiā nō valet qđ vlteri⁹ inducitur ꝙ ſic ex vnico elemento nō pōt fieri mixtū: ſic ex vnico humore nō poteſt fieri illud mixtū: ex quo fit nutricatio: quicqđ enim ſit de antecedēte: ſimilitudo tñ nō tenet: q: omnia elementa in cōparatione ad mixtū in hoc qđ eſt eſſe ſimplicia ⁊ materia mixti equaliter ſe hñt: nō aūt humores cum ſint mixta corpora in cōparatiōe ad corp⁹ qđ nutritur: cum iam flegma ſit aptū cōuerti in ſanguinē: null⁹ aūt aliorū in flegma. elemēta aūt vnūquodq̧ eſt in aliđ cōuertibile: ex quo manifeſta dr̄ia oſtēdiꝭ ipſorꝫ in comparatione ad mixtū: ⁊ humorꝫ in cōparatiōe ad corp⁹.

ℂ Sed huic opinioni iminet vnū dubiū qđ ē: q: ex quo flegma per vlteriorē decoctionē cōuertiꝭ in ſanguineꝫ: q: cū debeat cōuerti in mēbra ⁊ nutrire non ſemꝑ ſp̄us cōuertiꝭ in ſanguinē cum multo plus excoquatur ꝙ p⁹ eſſet. ⁊ per cōſequēs: tūc in nutrimēto nō cōcurrerent quatuor humores: niſi forte ꝙ decoctio cōuertens flegma ad ſanguinē eſt digō ſcđa que epati p°. ⁊ venis ſecūdario eſt attributa: vel eſt dig ō ſcđa ⁊ 3ª ꝭm alium modū diſtinguēdi digōnes tales. Aut nō eſt decoctio attributa mēbris: illa eñ hꝫ ꝭm opinionē hāc quatuor hūores ad humiditates ſcđas ꝯuertere: ⁊ deinde in mēbra.

Dubiū opinioīs.

ℂ Ad illud aūt qđ vlterius inducꝭ: iā pꝫ per ſuperi⁹ dicta: aliqua eñ colera ⁊ aliqua melācolia: vt q̄ ad receptacula expellunꝭ ſunt ſupfluitates pure ⁊ ſimpr̄: ⁊ ſūt ſuperfluitates toti⁹ maſſe: ⁊ ꝑ tāto ſunt ſuperfluitates p̄ncipaliter ſanguinis ꝑ quāto ſanguis eſt res p̄ncipaliter digeſta ⁊ ei atteſtaꝭ ꝓut cōueniens eſt ſupfluitati vt patuit in aſcedenti queſito. Colera aūt ⁊ melācolia q̄ vadūt cum ſanguine ad nutriendū mēbra ſi debēt dici ſuperfluitates ſimpr̄: lꝫ ꝭm quid poſſint in cōparatiōe ad ſanguinē ſuperfluitates appellari ꝑ quāto nutrimētum p̄ncipali⁹ ⁊ ꝭm pl⁹ fit a ſanguine. ℂ Credim⁹ autē vt iā affirmauim⁹ opinionē veriorē que ponit ꝙ ſolus ſanguis nutriat. ⁊ qđ inducꝭ pro opinione alia nō concludit. ℂ Ad illud eñ qđ p̄mo de ſimilitudine humorū ⁊ elemētorꝫ: ⁊ qđ etiaꝫ ſecundo de diuerſitate mēbrorū inducꝭ pꝫ reſponſio ꝑ ſe manifeſta ex dictis. ℂ Quod aūt vlteri⁹ adducꝭ nō ꝓcedit: dicūt eñ ꝙ in corpore inculpate ſano p̄ter flegma nō ſequeſtrenꝭ hūores p̄dicti actualiter diſtincti ꝭm formā a ſanguine: ſed ſolū in tali corpore ſanguis ſeparabiꝭ in partes diuerſas ꝭm modum dictum: quarꝫ quelibet eſt ſanguis: in corpore aūt nō inculpate ſano: quēadmodum ſunt plurima corpora in quibus ſanguinis eſt ſuperfluitas illud eſt videre in extractione ſanguinis de vena. ℂ Et ſimiliter reſpondetur ad illud qđ dictum ꝺ exhibitione farmaci. nam ſi exhibeatur corpori nō inculpate ſano illos euacuabit. Si aūt corpori iculpate ſano exhibeaꝭ nō inueniēs pre-

Sanguis ſolus nutrit.

dictos vertit se ad humorē iuuatiuū. Et quia in sangui ne est aliquid illis ꝓportionale: vt dictum: vertit se ad sanguinē euacuans aliquid in ꝓportio[ne] qd hȝ euacua re: ꝛ pōt hec sententia extrahi ex sententia illius affo rismi. Sana hñtes corpora ꝛc. Uel posset dici ꝙ si pre dicti hu mores actualr distincti a sanguine vadūt per venā mi seraicā nō est vt cōuertantur in nutrimentū: sed vt alia faciāt iuuamēta: quibus factis diuersis modis ꝛ vijs a natura expelluntur ꝛc.

¶ Utrum possibile sit totū chylum cōuerti ad formam flegmatis. an necessario prius cōuertat in ipsum ꝙ in sā guinē cum flegma sit, sanguis diminute decoctus.

Questio. xxv.

Tertio queritur. An possibile sit totum chy lum conuerti ad formā flegmatis. an neces sario prius cōuertatur in ipsum ꝙ in san guinem cum flegma sit sanguis diminu te decoctus. ¶ In hoc quesito aliquas po nemus cōclusiones. quarū alique erunt in quib[us] vtraqȝ pars cōtradictionis poterit indifferenter sustineri.

Conclusiones.
Prima.

¶ Prima cōclusio. possibile est aliquādo aliquē totum chylum cōuerti in epate in flegma excepta parte que in aquositatem cōuertit seu que in dictione resoluit. hec possibilitas declarat primo ex parte cibi ꝛ epatis: cū enī sit cibus aliquis multū flegmaticus vt cucurbita ꝛ pos sit exhiberi epati multū frigido nullū videt impossibi le in tali casu chylū ſm totū prius in flegma ꝛ deinde il lud cōuerti ſm multas sui partes in sanguinē: ꝛ in cole ram ꝛ melācoliā. Cum enim flegma sit aptū cōuerti in oēs alios humores: queādmoduȝ chylus nō videt incō ueniens ꝙ generatio eius pri[us] tpe possit aliorum hūoꝝ generationē antecedere. ¶ 2°. hoc declarat. qꝛ in chylo nō videtur ſm potentiam esse determinate partes: que sic sint apte cōuerti ad vnū humorem ꝙ nō ad aliuȝ. vt verbi gratia. ad colerā sic ꝙ nō ad melācoliā vel ad san guinem ergo ex hoc nō videt posse prohiberi: qn totus prius tēpore possit cōuerti in humorem qui semita est ad alios: añcedēs declarat: qꝛ cibus qui i epate cōuertitur ad tantum sanguinē ꝛ ad tātam coleram in epate san guineo cōuertet ad maiorē ꝙtitatē sanguis. ꝛ ad mio rem ꝙtitatē colere: ita ꝙ in hoc epate aliqua ps chyli q̄ in alio epate cōuertit ad colerā couertet ad sanguineȝ: ꝛ silr in epate flegmatico cōuertet in flegma. ergo ꝙtū est ex natura diuersaꝝ partiū chyli nō vr incōueniens quin oēs prius tpe possint cōuerti in flegma: istud etiā antecedens pȝ: si quis teneat ꝙ flegma cōuertat nāli cō uersione in tres humores: ita ꝙ qñ fit sanguis: ex eo ēt residat melācolia ꝛ colera: tūc eñ cū flegma se habeat in cōparatione ad alios humores: q̄si sicut ꝓpinqu[us] chy lus: nō vr incōueniēs ꝙ aliqñ ex abbreuiata decoctiōe totus chylus cōuertat in flegma: ꝙ quidem in alios cō uertatur humores antequā ex toto egrediatur epar: vt ni hil deficiat nutricationi necessariū. ¶ Si quis velit te nere cōclusionē oppositam isti posset ꝙ nūquā aliquis to tus chylus in epate pōt cōuerti ad solum flegma. ꝛ hoc esset tam ex natura epatis agentis ꝙ ex natura passi. s. chyli qui nō est ſm totū cōuertibilis ad flegma solū. lȝ nō sit cōuertibilis in illos ſm determinatas ꝛ precisas partes nisi in eodē epate ꝛ eiusdē dispōnis.

Secunda conclusio.

¶ Secūda cōclusio est. ꝙ flegma pōt pri[us] tēpore gene rari aliis hūorib[us]. hec cōclusio multū est clara tenendo cōclusionē primā. Silr etiā de se. Et lȝ illa nō esset ve ra est clara. vt pȝ maxime in cibis flegmaticis. vnde ps chyli ꝓpter eius ꝯformitatē ad flegma erit cōuersa ad flegma adhuc aliis partib[us] nō cōuersis ad alios hūo res. ꝛ hoc est ex mēte Ga. ad litterā 2° regiminis acutoꝝ cum dicit. Generatio aūt flegmatis ꝓcedit semp i cibis in quib[us] vincēs est flegma gñationē sanguinis ꝛ cōuer sio eius cui[us] dispō est ex cibis ad sanguinem fit median te sanguine. Et nos quidem inuenim[us] hoc accidere nō in cibis malis tm̄. sȝ in vnoquoqȝ ciboꝝ etiā de quibus putatur ꝙ sint in fine bonitatis: sicut panis ꝛ triticū qd nominat candarusium ꝛ pisces. Et vr hoc velle Gal. ꝙ semper generatio flegmatis antecedat generationē sā guinis si eius verba cōsideras. ¶ Et si quis vellet illō sustentare posset: ꝓpter maiorē affinitatem flegmatis cū chylo ꝙ alicui[us] alteri[us] humoris. Et si auctores dicāt in decoctione epatis quatuor gñari hūores: nō tñ cōclu ditur gñatiōeȝ perfectā oīm illoꝝ simul esse. ꝛ si cōside ras ꝓdicta quatuor verba videnť affirmare cōclusionē ꝓmā. in verbo illo: cum dicit. Et cōuersio cuius dispositio est hec ex cibis ad sanguinē fit mediāte sanguine qm̄ dȝ exponi. i. mediāte flegmate: qd est sanguis diminute decoctus. Quidā tñ aliter intelligunt textū predictum Ga. vt apparebit in alia cōclusiōe. ¶ Predictam etiaȝ cōclusionē vult Gal. 4°. de regimine sanitatis. vt dicit in medio aūt sanguis est ꝛ colericoꝝ humoꝝ ꝛ hoꝝ qui vocaľ crudus humor vel flegma: illi eñ super digesto perficiuntur sanguine. hi aūt nondum digesto: qꝛ vero hi quidē sunt antequā certissime sanguis cib[us] fiat velut se midigesti. Alij vero oīno indigesti.

Tertia conclusio.

¶ Tertia cōclusio est. nō est necessariuȝ flegma antece dere gñationē sanguinis nec aliorꝝ hūoꝝ: ꝛ ꝑ ꝯñs nō est necessarium sanguinē prius fuisse flegma: ꝛ hoc qꝛ hūo res possunt simul generari: talis eñ pōt esse ꝓpor[tio] par tis chyli que cōuertaľ ad sanguinē ad ipm sanguinem qualis est illius qui cōuertiľ ad flegma ad ipm flegma: ꝛ sic de hūorib[us] aliis cū partes chyli sint multū diuerse. lȝ ergo vt cōiter dicit sanguis sit prius diminute deco ctus ꝙ perfecte: nō tñ existēs diminute decoct[us] est fle gma: nō eñ oīs sanguis existēs diminute decoct[us] est fle gma: immo in aliq̄ epate: ꝛ ex aliquo cibo ps chyli q̄ est apta ꝯuerti in sanguinē. nullo mō est apta ꝯuerti in fle gma in nullo mutato epate nec cibo. ¶ Ad dictū Gal. suprius allegatū 2°. regiminis acutoꝝ. certe illud hȝ mari me verū in flāticis cibis: vt dicit. ¶ Et si dicat illud ēt i aliis euenire: pōt exponi ꝙ nō intelligit illud semp eue nire. sȝ ēt in eis illud esse possibile aliqñ. Quidā tñ illō dictū Ga. exponūt ꝙ gñatio hūoꝝ pōt fieri dupľr. Uno mō ex cibis ꝛ isto mō gñatio humoꝝ est simul ꝛ de tali nō intelligit Ga. Alio mō pōt fieri gñatio ipsoꝝ ꝑ trāſ mutationē ipsoꝝ adinuicē: ꝛ isto mō est veruȝ. qd flegma añcedit saguineȝ in gñatione: ꝛ sanguis colerā ꝛ melā coliā. Unde supposito ꝙ ita esset ꝙ ex aliqua parte cibi nō esset aptus gñari nisi vnicus hūor vnica transmuta tione si deberēt gñari oēs quatuor. Inde hūores tūc ꝓ mo gñarenť: inde flegma: deinde sanguis: deinde colera ꝛ melācolia. nō aūt eēt possibile accidere ꝯ°. ꝛ h̄ ꝓpter ordinē quē hñt forme istoꝝ adinuicē in mā: ꝛ de isto mō gñationis hūoꝝ intelligit Ga. ꝛ hoc cū oīa illa ꝟba po nat vt ostēdat q̄ñ corp[us] flāticum nō ledaľ ex ieiunio: qm̄ flegma per vlteriorē decoctionē que fit in ipso pōt rectificari cū sit aptū ꝯuerti in sanguinē. sȝ corp[us] coleri cum nō sustinet. qꝛ ex decoctione vlteriori ꝛ calefactio ne colera nō pōt cōuerti in sanguinē. Scđm ergo istum modū est verū ꝙ gñatio flātis in cibis tā flāticis: ꝙ etiā tēperatis ꝓcedit gñationē sanguinis: ꝛ sic exponūt illō dictū: tu tñ intelligas si qs vellet sustinere ꝟba Ga. ad litteram posset vt dcm̄ ē i añti ꝯ° ne. ꝛ tūc cessaret hec ꝫ° ꝯ°.

Humorum generatio duplex.

Quarta.

¶ Quarta cōclusio est. cū flegma cōuertiľ ad sanguinē aliqñ cōuertiľ nō in solū sanguinē: sȝ etiā in colerā ꝛ me lancoliam: ꝛ hoc necessario. pȝ ista per primā ꝯclusionē ꝛ apparebit ꝑ cōclusionē vnam aliam q̄ poneľ de cōuer sione chyli ad sanguinem.

Quinta.

¶ Quinta cōclusio. sustineri pōt ꝙ aliqñ flegma cū cō uertitur ad sanguinē cōuertiľ ad solū sanguinē: sicut ē flegma factū ex chylo ex quo geniti fuerūt simul q̄tuor hūores: nulla enim digōne fuit facta sequestratio sup fluitatis ꝛ impuri a puro in tota illa mā. ꝛ fuit ibi soluȝ aliqua ps impfecte decocta: a supfluitatib[us] tñ depura ta: ꝛ iō etiā vlteriori decoctiōe nō opȝ ampli[us] ibi reside re superfluitates: sȝ illā per decoctionē simpľr pfici ꝛ in sanguinē purū cōuerti. ¶ Cōtrariū tñ h[uius] pōt etiā susti neri. s. ꝙ semp cū flegma trāſmutaľ in sanguinē trāſmu tatur etiā in alios hūores: qd magis haberēt tenere opi nātes hūores q̄tuor nutrire corp[us]. vt habuit supra vide ri. Et posset tolerari de illo flāte facto ex chylo mō ꝓdi cto: qd aliqñ ꝯuertiľ ad solū sanguinē: ꝛ aliqñ ēt ad illos sil cū illo ſm maiorē ꝛ minorē depurationē factā super fluitatis a puro in prima ꝯuersione chyli ad hūores.

Sexta.

¶ Sexta cōclusio est. ꝙ nullus tot[us] chylus ꝯuertiľ solū in sanguinē: ꝛ silr nō pōt cōuerti solū in colerā nālē nec solum in melācoliam nālem. Hec ꝯ° pȝ. nam in omni ꝑ fecta decoctione opȝ puꝝ separari ab ipuro: ꝛ sequestra ri ſm formam a superfluitatibus. in digōne epatis san guis est res perfecte digesta ꝛ decocta: ꝛ ideo ipossibile

est totem mām in eā cōuerti vel in aliquā supfluitatē:
qð sic nō erat de flegmate cū3 sit res diminute decocta
in potētia extis ad alios hūores. ¶ Unde hic attentiōe
dignū ꝙ reliquū valde est de flāte in cōparatiōe ad san
guinem: ꝛ de sanguine in cōparatiōe ad colerā: ꝛ l3 fle=
gma per vlteriorē caliditatem ꝯuertaſ ad sanguinē: ꝛ et
sanguis per vlteriorē caliditatē ꝯuertaſ ad colerā. na3
flegma respectu sanguinis nō est ꝯ̄a supfluitas: cū pos=
sit in benignū ꝛ nālem sanguinē ꝯuerti ꝛ in naturalē co
lerā ꝛ melācoliā: vt supi⁹ est declaratū: l3 sanguis postꝙ̄
fact⁹ est sanguis nūꝙ̄ pōt ꝑ vlteriorē decoctionē ꝯuerti
in colerā naturalē: imo colera q̄ fiet ex sanguine qualis=
cūqȝ est simplr naturalis. ꝛ hoc iō q: l3 sanguis sit mino
ris caliditatis ipsa colera nō ꝺ: respectu colere res di=
minute decocta: sicut flegma respectu sanguis: imo est
res ꝑfecte decocta. Ex quo nō sequiſ ꝙ colera ꝑus po=
tuerit esse sanguis: sicut sanguis ꝛ melancolia ꝛ colera
potuerūt ꝑus esse flegma: ꝛ saltē de sanguie est notum.
Ex qb⁹ appet ꝯclusio ꝑdicta si bñ ꝯsideras. ¶ S3 circa
dicta pōt qs dubitare: qð aliis volum⁹ dimittere. Utrū
an in aliq̄ epate ꝙ esset possibile ꝙ sanguis ꝑus gene=
retur ipso flāte: vt aliqua esset ꝓpor⁹. alicui⁹ cibi ad ali
quod epar: qð l3 ex toto chylo nō possit sanguis gigni:
nihilomin⁹ tñ pars chyli q̄ d3 ad sanguinē cōuerti citi⁹
cōuerteretur in sanguinē ꝙ̄ alia pars in flegma vel in me
lācoliā vel colerā. ¶ Scōm du^m ēēt sīlr de colera: ꝛ 3^m ꝺ
melācolia. Et rō ꝑdicte dubitatōis: q: l3 colera ꝛ melia
sint supfluitates sanguis: nihilomin⁹ sanguis posset ēē
eque ꝑfect⁹ illis adhuc nō genitis vel ꝑus genitis: sic si
simul cū illo generentur: q: qðcūqȝ istoꝝ ponatur nō ponitur sā
guis gñari: nisi ex puris partib⁹ chyli ꝺm formā seq̄strā
tis ab illis q̄ adhuc nō habēt terminatā formā ad quam
natura vlterius ꝑducit illā materiā ꝓpter vtilitates illi
lis supfluitatib⁹ existentes: ꝛ tu circa hec cōsidera.

Septia.

¶ Septia cōclusio est. in gñatōe hūoꝝ i epate ex chylo
non est necliu3 flegma gñari ibi. l3 vtplim generetur. ita ꝙ
est neclū aliquā parte chyli semper ꝯuerti in flegma
l3 aliqñ tot⁹ chyl⁹ q̄tū ad id qð d3 in hūores cōuerti so=
lum in tres hūores cōuertitur. Hec cōclo vr satis verisi=
milius posse induci: l3 ei⁹ ꝯ̄riū posset ēt tolerari Nā ex=
quo nō est neclum sanguinē ꝑus fuisse flegma: vt supra
ꝛ materia q̄ in flegma cōuertitur est apta nata cōuerti in
sanguinē: vr ex his cōcludi illā totā materiā posse i san
guinē conuerti absqȝ intercisiōe flātis: ꝛ oēs vtilitates
flātis ab auctorib⁹ attribute cōseruantur. Qð l3 illud sit
possibile: rarissime tñ euenit: quia ibi sint partes crude
que in flegma ꝯuertuntur: vel posset adimpleri ꝑ ptes sā
guinis flāticas q̄ flāti ꝓportionantur: vt supra in quesito
de nutrimēto. Nō aūt sic est possibile chylū ad sangui=
nem cōuerti: q̄n alique partes ꝯuertātur ad colerā ꝛ me
lancoliā: vt supi⁹ declaratū. Et forte hāc cōclusionē in=
tellexit: vt dicit qdā. Auic. illo ca⁹. Nutriēs masticatōe
ꝛc. cum eñ loquitur de gñatione hūoꝝ in epate lquit: In
omni eñ decoctiōe que est hui⁹ est res q̄ est sicut spuma:
ꝛ res que est sicut hypostasis: ꝛ res fortasse erit aut que
ad adustionē pertinet si ꝺcoctio supflua fuerit: aut res
q̄ nō est bene cocta si decoctio fuerit minor ꝙ̄ d3. Ex ap=
paret qño reponitur gñationē flātis sub ly fortasse. Et l3
alij illud fortasse solum applicēt membro ꝑmo. s rei que
ad adustionē pertinet. l3 illud quod primū ostēdit Auic.
ꝑmū voluisse est dictio aut.

Ultima.

¶ Octaua cōclusio est. hūores quatuor ꝑnt simul gñari in
epate ꝛ ꝑnt gñari successiue: ita ꝙ aliquādo vn⁹ aliquā
do reliquus. Ista cōclusio est nota ex aliquib⁹ cōclusio
nibus ꝑus positis si cōsideras. ¶ Et iō alr nō deducitur.
P3 ēt qño ꝺm diuersas dispōnes ꝛ cibi ꝛ epatis illð pos
sit accidere ꝛc. deo gratias.

¶ Utrū flegma sit frigidi⁹ melācolia. Qō. xxvi.

A calore diminuto flegma fit.

Quarto queritur. An flegma sit frigidi⁹ me
lancolia. Auicē. eñ asserit de flāte ꝙ est fri
gidius qð sit in corpore: sīlr Ga. in li. de ma=
litia cōplonis: ꝛ etiā 2⁹ cōplonū: ꝛ similiter
Auic. illud idē vr velle cū ponit cām efficiē
tem melia3 esse calorē ītēperatū. Flegma aūt fit a dimi=
nutio calore. hoc idē videtur asserere Ar. in lib. de som
no: cū dicit. Oim eñ que in corpore sunt frigidissimū est
cerebrū ꝛ inter oia alia mēbra corporis maxime flāticū
est cerebrū. ¶ Oppositū apparet ꝑmo per Auic. ca⁹ de

Cerebrū ceterū re=rū totius corpis fri gidissimu3.

humoribus cū dicit. ꝙ flegma cōparatione corporis est
frigiditatis pauce. Sīlr flegma ꝓpinquius est sangui=
ni et spūi que sunt res calidiores corporis ꝙ̄ sit melia.
Sīlr hūor melācolicus pl⁹ generatur in etate in qua cor=
pus est frigidi⁹ vꝫ senectute. Sīlr corpa melica sunt iſā
ticis breuioris vite. Uita aūt maxie ꝑdurat calido. Am
pli⁹ melācolic⁹ hūor inducit accñs frigoris vehemēti⁹
flāte: vt p3 in principiis paroxismoꝝ q̄rtane. ¶ Rñsio
in hoc quesito vna est Dini q̄ est: ꝙ melia pōt ꝯparari ad
flegma vel in suo esse specifico ꝛ naturali: aut in suo eē
gñali accepto. Si ꝑmo mō: tūc aut sumitur melācolia que
nō est pura: ꝛ simplr supfluitas: s3 est alimētu3 qð est in
sanguine: q: pars sanguinis melica. Aut ad ipsum com
paratur melia q̄ est pura supfluitas. Primo mō flegma ē
frigidi⁹ melia: q: melia taliter accepta est illud qð i sā=
guine grossi⁹ est ꝛ residēs: sicut ergo in fece alicui⁹ sal=
uatur ꝺm aliquid de cōditiōe ei⁹: cuius est fex: ita ꝛ in ipsa
melia saluatur ꝺm aliqd de cōditiōib⁹ sanguis: ꝛ iō Auic.
in ca⁹. de de humorib⁹. ponit ꝙ eius sapor est medi⁹ in=
ter ponticū ꝛ dulcē: ꝛ iō l3 participet frigiditate: non tñ
tāta vt flegma. Si aūt flegmati cōparetur melia q̄ est
pura ꝛ simplr supfluitas ꝛ cōparetur ei in suo esse natura=
li: tūc dicit indubitāter ꝙ flegma est minoris frigidita=
tis ꝙ̄ melācolia. qð ipse ꝓbat ꝑmo auctē Auic. cap⁹. de
hūorib⁹. vt supra dictū est. etiā q: hūor frigidus q̄ ꝓpin
quior est nature sanguinis min⁹ est frigid⁹ ꝙ̄ ille q̄ val=
de distat a natura eius. sic aūt se h3 flegma in cōparatiōe
ad melācoliā. Ideo ꝺ isto flāte dixit Auicē. ꝙ ē sanguis
nō ꝑfecte decoct⁹: ꝛ ꝙ est quidē modus dulcis flātis qð
nō existit frigidū valde. Hoc idē cōfirmatur ex eoꝝ sapo=
ribus. nā tale flegma h3 saporē valde ꝓpinquum dulci
flegmati: s3 talis melancolia q̄ est superfluitas pura h3
saporē ponticum ꝛ acetosum: sicut pōt haberi ab Auic.
cap⁹. de humorib⁹. Sed claꝝ est ꝙ sapor dulcis fundatur
in suba minus frigida ꝙ̄ pontic⁹ vel acetosus: vt habetur
ex scia de saporib⁹: ꝛ de ista tali melia maxime ꝓcedūt
rōnes adducte ꝓbātes. ꝙ ipsa sit frigidior. Si aūt opetur
melācolie vt accipiūtur in suo esse in genere sic respon=
det ꝙ flegma est frigidi⁹: qð sit in corpe humano inter
cetera. Nam in genere ipsius est hūiditas quedā q̄ mul
ta frigiditate ꝑticipat: sicut est flegma vitreum. adeo
vt qñqȝ actu frigidū egrediatur a corpe: vt refert Gal. 2⁹
de interiorib⁹. ꝛ iō q: auctores loquētes de flegmate lo
quuntur. de eo in genere: hinc est ꝙ flegma est frigidi⁹
qð sit in corpore hūano: ꝛ qñ fiunt febres ex tali flegma
te: in ꝑncipiis paroxismoꝝ earum antecedit maximum
frigus maius ꝙ̄ sit frigus paroxismi q̄rtane. Sed quā=
do fit ex flegmate naturali aut dulci nō antecedit quasi
frig⁹ de quo sit curādum: ita Auic. cap⁹ de febre quoti
diana: ꝛ ista est responsio eius cōpleta in hoc q̄stio plus
ꝙ̄ reperiatur in recollectionib⁹ sacris. In aliquib⁹ aūt in
uenimus sermones cōtradicētes huic: sed ista habem⁹
de manu eius notata. ¶ Ista opinio licz posset tolerari
pōt tñ reprehendi e cōtrariū poti⁹ vr esse de mēte aucto
rum: cū enim primo dicit ꝙ melācolia ꝺm ꝙ nō est pura
superfluitas ꝛc. nihil valet: qm̄ sic sumendo melancoliā
ipsa non est nisi quedā pars sanguinis. Si ergo ipse cō
parat eā flegmati vero. iam nul⁹ de hoc extimaret: q:
quel3 pars sanguinis est calidior flegmate: ꝛ de hoc nō
fit questio. Si ergo vult loqui de tali melācolia d3 eam
cōparare flegmati accepto sīli mō. Tale aut esset pars
sanguinis aquosa frigida ꝓportionalis flegmati: s3 ta
lis frigidior est illa parte sanguinis grossa ꝛ feculenta.
De tali aūt flegmate sua rō nō ꝓcedit ¶ Qð autē scðo
dicit nō est verū: nec qð allegat cōfirmat illud qð vult
dictū enim illud Auic. multiplr ꝛ a diuersis diuersimo=
de exponitur: sup illo enim dicto Auic. de manu sua ꝓ=
pria inuenio glosatu3 sic ad lram: ꝛ ideo hoc dixit Auic.
vt ostenderet ꝙ l3 sit frigidius: nō tñ est frigidū actu: et
ideo quātum ad hoc respectu corporis est frigiditatis
pauce: l3 sit frigidius qð sit in corpore: ꝛ istam expōnem
inuenio in quibusdam glosis sub eo recollectis: vbi di=
cit ꝙ nō vult dicere Auicē. ꝙ sit frigiditatis modice in
cōparatione ad alias partes corpis: s3 q: nō habet frigi
ditatem in actu: cum quelibet pars corporis sit actu ca
lida: ꝛ ideo stāt simul ꝙ flegma vno modo sit frigidita=
tis pauce. alio mō multe. Et pro certo ista nō est itētio
Auicē. q: ita deberet dicere de aliis. sicut de hoc: ꝛ etiā

Uita maxie calido ꝑdurat.

Reprehensio.

qđ determinet ibi de propria cōplexione flegmatis. Aliter exponitur illud dictū ꝙ flegma est frigiditatis pauce in cōparatiōe corporis. s. respectu ei⁹ qđ est respectu colere ⁊ sanguinis: ⁊ respectu quoꝝ est multo frigidi⁹. Aliter pōt exponi ꝙ ibi sermo Auicē. est de flegmate nali qđ nō est multū frigidū respectu corporis: ⁊ hoc in cōparatiōe ad plures species nō naturalis flegmatis: vt de se notū est. ¶ Alij dicūt ꝙ flegma nō multū excedit intensiue per recessum a caliditate corporis iudicata p tactū iuxta cutim: ⁊ hoc qꝛ vita stat per calorē ergo recessus versus frigidū nō est multū intensus in homine ꝟm naturam. parū ergo distemperant versus frigidū ⁊ multū versus calidū. Ista stant ergo simul. flegma est res frigidior in nobis: ⁊ tñ est frigiditatis pauce. ¶ Illud dictum si consideras posset multipliciter reprehendi.

¶ Qđ aūt in predicta cōclusione ab eo scđo inducit̃ nō procedit: ⁊ ipsemet soluit illud in glosis sub eo recollectis. Nam si flegma est ꝓpinquius sanguini ꝙ melācolia h̄ nō est rōne suarū q̄litatū. hoc eñ nō ratione vni⁹ qualitatis melācolia min⁹ distat ab eo: sȝ melācolia minus distat a sanguine: quia est eius fex ⁊ pars impuramō sic aūt flegma vt supra habuit videri. ¶ Qđ autem vlterius inducitur de saporibus nō concludit: nō enim ex sapore lȝ bene cōcludere de cōplexione: immo cū multa fallacia: vt habet alibi videri. Aqua enim est saporis insipidi ⁊ ē multū frigida. Silr etiā nāle flegma nō est ꝓprie saporis dulcis: sȝ magis insipidi: ⁊ lȝ persepe sapor insipidus dulcis appellet̃. Nulli enim dubium ꝙ aliq̄ species nō naturalis flegmatis est: cui⁹ sapor est magis ꝓpinquius dulci sapori ꝙ sapor melācolie: ⁊ tamen illđ flegma est frigidius: vt etiā ipse cōcedit. ¶ Ultimū aūt dictum quod dicit est verū: pōt tamen molestari per dictum Auic. cap⁹. illo nutriens masticatione. vbi vult loquens de melancolia innāli ꝙ fridita s generat flegma ⁊ multum superflua generat melācoliā propter superfluitatē cōgelationis qđ directe vr̄ esse cōtra dem illđ.

Dulcis dr̄ sapor insipidus.

¶ Nos autē credim⁹ esse magis cōforme mētib⁹ auctorum ⁊ veritati tenere ꝙ flegma sit frigidius melācolia loquēdo simpliciter ⁊ absolute: ⁊ res frigidior q̄ sit i corpore nostro. Hoc aūt probaret̃ per experiētiā tactus p quā auctores cōplexionem corporis ⁊ suarū partiū inuestigauerūt. ¶ Et silr appet p oīa accidentia q̄ ab vno istoꝝ humoꝝ vel ab alio cāntur tam in egritudinib⁹ ꝙ in sanitate egritudines ei que a flegmate veniūt sunt multo frigidiores ꝙ que a melia: vt lȝ p omnes discurrere. ¶ Silr etiā si proportionētur. vt dicunt ꝙ plures humores elemētis: flegma corresponder aque ⁊ melancolia terre. Aqua autē est p̄imū frigidoꝝ: ⁊ silr flegma frigidius erit melancolia. ¶ Insuper hoc cōfirmat: qꝛ q̄to nālis calor per amplius infrigidat̃ videtur pl⁹ multiplicari flegma ipsa melancolia: vt apparet in vltima senectute ⁊ in dispōne alia accidētali: ēt in etate q̄cūq₃. vnde in hoīe melancolico frigiditas addita est cā gn̄ationis flegmatis supra melācoliā: vt pȝ ab Auicē. cap⁹. illo. nutriēs masticatiōe. Illo. ꝗ. Neq₃ opȝ vt sicut credu lites ꝙ omnis cōplexio ⁊c. qđ est manifestū signum flegma esse frigidioris cōplexionis melia. ¶ Ampli⁹ duorum humoꝝ in vnica qualitate cōuenientiū vr̄ similis comparatio: cum sunt extra nām alterati: ⁊ cum sunt in propria nā: sed flegma innāle repert̃ frigidius melācolia innali. ergo flegma nāle vr̄ esse frigidius nāli melācolia. ¶ Nec valent ea que ꝯ hoc superi⁹ adducunt̃. Ad illud eñ qđ p̄mo allegat̃ ex Auic. apparuit supra multipłr respondendū. Ibi eñ p sermo Auicē. intelligit illđ esse frigiditatis pauce respectu multarum aliarū speꝝ eius que sunt frigiditatis multe: ⁊ similiter pauce ē frigiditatis respectu corporis respectu eius qđ est respectu colere ⁊ sanguinis. Cuȝ hoc aūt stat ꝙ sit frigidius melancolia. ¶ Quod aūt 2⁹. inducit̃ nō cōcludit: vt supra patuit. ¶ 3ᵐ etiā nō cōcludit. Nō enim multiplicat̃ melācolia in senectute: qꝛ sit frigidior flāte: sed ꝓpter etatem illam in duab⁹ qualitatib⁹ cōformari melie. est eñ etas frigida ⁊ sicca: ⁊ ex eadem causa corpus melancolicum est breuioris vite flegmatico. Nō ꝓpter esse frigidius: sed ꝓpter esse siccius. Uita eñ nō solū stat calido sed humido: cum sit substentaculū calidi: ad cuius defectionem eius deficit calidū: immo vt supra dictū est: cū etas melācolica ⁊ cōplexio melica per ampli⁹ infrigida

Aqua primū frigidorum.

tur per accidēs multiplicat flegma. ¶ Ad id autē qđ vltimo arguitur dōm illud nō esse ꝓpter p̄dictū humorez esse magis fridū flegmate: sȝ ex aliis causis: q̄s extense declarauim⁹ in scđo de febrib⁹ Gal. in cōmē. qđ sup illo cōstruximus. est eñ humor melācolicus nāe horribilis. ⁊ grauis vñ maior ꝯfractio ⁊ dolor ab eo ꝓuenit. et ex illo maior tremor ⁊ fuga caloris ⁊ multe sunt cāe: q̄s in p̄dicto loco vide a nobis extense. ¶ Ad dictum autē Auic. in cap⁹. Nutriēs masticatiōe: ꝙ frigiditas generat flegma ⁊ mltū sup̄flua generat meliaȝ. Dōȝ ꝙ Auic. nō dixit illud qꝛ melia sit frigidior flegmate: sȝ loquebatur de generatiōe seu de causis efficientib⁹ hūores ꝯnales ꝙ p̄ter nām: ⁊ notū erat qūo flegma pōt fieri a frigiditate vehemēti. Sed quia dixerat ꝙ innālis melancolia fiebat a caliditate multū superflua: voluit ostēdere: qūo etiā fit a frigiditate vehemēti. ⁊ hoc qꝛ null⁹ est hūor qui fiat a calido ⁊ frigido: nisi melācolic⁹: frigidū eñ ⁊ siccū ingrossans ⁊ terrestrificās humores: ⁊ ab eis humidū exprimēs eos in nō naturalē melancoliā cōuertit. loquēs aūt de flegmate solum dixit de naturali flegmate aliud derelinquēs p noto. ¶ In hoc aūt questio a quibusdā etiā alie dant̃ rñsiones quas ad p̄sīs tāq̄ friuolas nō recitamus ⁊c.

Flegma p accn̄s multiplicat.

Hūor melācolicus nāe horribilis ergo vis.

¶ Utrū generatio colere sit necessaria. Qō. xxvij.

Quinto queritur. An generatio colere sit necessaria. ¶ In hoc questio ponem⁹ ꝯclusiones ad declaratione hui⁹ humoris in quibus colligemus multa a doctorib⁹ posita que possent in titulis ꝓpriis dubitari.

¶ Primo ergo p̄missa distinctione auctorum ꝙ colera quedā est naturalis: quedā preter naturā. Ponem⁹ conclusiones de naturali colera.

Conclusiones.

¶ Prima est. ꝙ colera naturalis est hūor subtilior sanguine. hec pȝ tā ex mā ex qua generat̃: qꝛ generat̃ ex subtiliori parte chyli. 2⁹. qꝛ in sanguine leuigat in modum spume. 3⁹. qꝛ est humor magis penetratiu⁹. 4⁹. qꝛ gn̄at egritudines velocis mot⁹ ⁊ velocis resol'onis. 5⁹. qꝛ in holbus in quib⁹ abūdāt subtiles hūores hȝ multiplicari. 6⁹. qꝛ sanguis coleric⁹ subtilior est alio. Si aūt aliqs auctor dicat colerā esse grossam ⁊ grossiorē sanguine intelligit de colera nō naturali: si etiā ipsa sit amara amaritudo sua est cū acuitate admixta: sapor aūt amar⁹ qui arguit substantiā grossam est amarus purus. Silr in terreo subtili fundari potest sapor amarus: vt pȝ in fumo. Regula etiā sumpta a sapore est multū fallax.

Colera nālis.

¶ Secunda conclusio est. colera est res calidior que sit in corpore nostro: ⁊ hoc calore virtuali: licet spūs caliditate actuali ⁊ naturali sit calidior. patet ista per effect⁹ quos facit colera in corpore.

¶ Tertia cōclusio. in generatione sanguinis ex chylo necessario generatur colera: qꝛ quid sit de generatiōe eius: qñ sanguis fit ex flegmate dictū est supra. ⁊ pȝ hec cōclusio supra in questio de flegmate. nā nunq̄ res que digerit̃ est p̄fecte digesta nisi ab ea separent̃ superfluitates. ergo cū res que fiūt per digōnem generant̃: tūc ei⁹ superfluitas generat̃. superfluitates aūt sanguis sunt colera ⁊ melācolia vel aliud illis ꝓportionale. Dicūt tamen quidā nō esse incōueniēs ꝙ aliquis talibus vtatur cibis: ⁊ sic sit dispositus ꝙ in eo non generabitur colera q̄ vadat ad chistim fellis: generat̃ tñ colera que ad corpus dispergitur cū sanguine. ¶ Et si cōsideras cōtrariū etiā pōt teneri. Et silr dicūt ꝙ si sint aliq̄ aīalia q̄ fel nō habeant: vt vult pħs 3⁹ de partib⁹. nihilominus in illis colera generatur: que cum sanguine vadit mixta. Attende tamen ꝙ colera generat̃ in eis ⁊ expellitur: lȝ non ad chistim fellis: ⁊ vide p hac materia pħm secundo de hystoriis. Nam multis viis potest predicta expelli superfluitas.

¶ Quarta cōclusio est. ꝙ colera que vadit ad chistim fellis. s. ad eius ꝯcauū nō nutrit fel. qꝛ fel nutrit̃ sanguine vt alia mēbra. Et si Auic. dicat ꝙ necessitas eius vna est fel nutrire: aut intelligit de colera que mixta vadit cū sanguine per venas ad fel ꝟm modū eius loquēdi in quolibet hūore. Aut illđ dixit: qꝛ colera nō sic vadit ad chistim fellis: qn cū ipsa vadat aliquid vnctuosum sanguineum: vt dicūt. ratione cuius reddit̃ proportionalis chisti. Et ex illo nutritur chistis. licȝ natura ordinauerit alias vias ad deferendum nutrimentum chisti propter

illud esse valde modicum.

Conclusiones de colera preter naturam.

¶ Deinde ponem⁹ aliq̃s ꝯclusiões nõ naturalis colere.

¶ Prima cõclusio est. ꝙ colera vitellina hꝫ duplicẽ generationẽ. vnã ꝑ cõmixtionẽ flegmatis. Aliã per adustionẽ colere per quã colera ingrossat ⁊ diuersitatẽ habent adiuicẽ. nã prima cũ sua grossitie hꝫ viscositatẽ 2ª nõ. Silr̃ pma nõ hꝫ colorẽ in rubedine multũ intensuȝ: sed declinat ad quẽdã pallorẽ. Scda aũt habet coloreȝ intensum valde in rubedine: ⁊ ideo queliꝫ dr̃ vitellina ꝑ similitudinem ad diuersos vitellos ouoꝝ: sicut enim vitelli diuersi in colore reperiunt: vt patȝ ad sensum. Quidam enim habent colorẽ valde intẽsum in rubedine: vt sunt etiã recẽtes in cõparatiõe ad antiquos: ⁊ quidam hñt colorem remissum cũ quodã pallore: ⁊ propter hãc talẽ diuersitatẽ in generatiõe hui⁹ colere nõ est cõtradictio in diuersis dictis diuersoꝝ auctoꝝ. Illa tñ q̃ sepius euenit est cola vitellina ꝑ flegmatiꝫ admixtioneȝ: ita ꝑ experiẽtiã videm⁹. vñ Auic. vocat eã notã ⁊ famosã.

¶ 2ª cõclusio est. ꝙ colera prasina ⁊ ginaria seu eruginosa si sumunt ꝓprie ꝓut vere in specie humoꝝ reponunt nõ hñt generatione pma que est cum aliquid de nõ humore fit humor siue naturalis siue innaturalis i stomaco generari. Sed gñationẽ hñt in epate seu in venis. et rõ qꝛ in nullo loco põt tali generatione aliquis hũor generari nisi vbi est virt⁹ generatiua hũoris talis. Nõ aũt est in stomaco ⁊ sunt dicta Auer. 5° colliget.

¶ 3ª cõclusio est. ꝙ sic sumẽdo pdictas coleras ⁊ loquẽdo de gñone 2ª hũoris que est cũ vn⁹ hũor ex alio gñat hũore. Ipse pñt in stomaco gnãri: qꝛ i stõaco põt eẽ mala qualitas ⁊ colera vitellina ad eũ ꝓpulsa que ex pdicta mala qualitate in ginariã vel prasinam cõuertet.

¶ 4ª cõclusio est. ꝙ sumẽdo predictas coleras nõ ꝑ humore ꝓ: sed ꝓut sunt humiditates quedã similes pdictis facte immediate ex cibis ⁊ maxime exñtes i dispõne naturali: ipse nõ hñt gñationẽ nisi in stomaco: ⁊ hoc quia possibile est ꝙ corpori existẽti i dispõne nãli cibaria approximent q̃ ꝓprietatẽ hñt gnãndi talẽ humiditatem: sicut sunt porri cepe: ⁊ silẽs cibi. Si aũt in alio loco fierẽt nõ esset nisi ex distẽperantia mẽbroꝝ cũ transforment in stomaco. Hec cõclusio fuit de mẽte Ga. 12° de ꝯplonib⁹. cũ dixit. Cũq; color hui⁹ colere fuerit silis colori pori nõ gñat nisi in stomaco. ⁊ 2°. ꝓnosticoꝝ ait. Et multotiẽs quidẽ generat hec colera in stomaco ꝓpter cibos de gñe oleꝝ q̃ nõ recipiũt digestionẽ. ⁊ hic expresse illud intellexit. Et subdit. vt sicla cepe porri: ⁊ vlterius subdit illud ꝑ qꝺ cõfirmat aliã ꝯclusionẽ dicens. Et fortasse generat invenis hec colera absq; istis cibis ꝓpter aliquã egritudinẽ ⁊ effundit ad stõacũ ⁊ itestina.

¶ Ex pdictis q̃ saluant diuersa auctoꝝ dicta in quocũq; loco ponant pdicte colere generari. ⁊ hec breuiter ꝺ dicto humore sunt assumpta. Deo gratias ⁊c.

¶ Utrũ melãcolia naturalis sit magis apta multiplicari in epate temperato. Qõ. xxviii.

Opinio.

Sexto queritur. In quo epate melãcolia naturalis sit magis apta multiplicari. ¶ Et apparet ꝙ in epate tẽperato cuȝ ipsa fiat a tẽperato calore: vt vult Auic. Et ꝯ in epate melãcolico appet cũ sit ei magis ꝓportionalis ⁊ cõuenies. ¶ In hoc quesito opinio Dini q̃ est. ꝙ quãtũ est ex parte agentis melãcolia nõ hꝫ multiplicari in alio epate seu corpore q̃ in tẽperato: ⁊ hoc supposito ꝙ sibi offerant cibi proportionati melãcolie. ⁊ ratio est: qꝛ diuersum est valde de melãcolia ex vna parte ⁊ de flegmate ⁊ colera ex parte alia. Nam melãcolia nãlis multiplicationẽ habere nõ põt: nisi a calore qui simul generat sanguinẽ: cũ enim in digestiõe naturali simul tanta idem sit calor in se generatiu⁹ oim humorũ ⁊ in aliis humorib⁹: vtputa in colera ⁊ flegmate assimilatur calor vt per se est generãs ⁊ multiplicãs eos calore naturali: vt cõparationẽ hꝫ ad colerã que naturaliter generat: ⁊ hinc est ꝙ ponit calor generatiuus colere absolute: calor superfluus ⁊ flegmatis diminut⁹: sed melãcolia ex parte agentis: qꝺ ipsam generat nũq̃ põt ꝑ se multiplicari nisi aut a caliditate superflua: aut a frigido superfluo ꝯgelante: talis aũt est innalis: ꝓpter qꝺ naturalis melãcolia solũ hꝫ generationẽ cum sanguine: solũ eniꝫ generat per modũ decoctionis in quo accidit sepatio ꝑ modum residẽtis terrestris ⁊ grossi: talis aũt decoctio est que fit a calore sanguinem generante: ꝓpter qꝺ ideȝ ponitur esse efficiens melãcolie ⁊ sanguinis: sꝫ per accidens melãcolie: per se aũt sanguinis: sicut calor digestiuus per se est efficiens digesti: per accidẽs aũt superflui: qꝛ ergo melancolia naturalis nõ habet alium modũ generationis q̃ cũ sanguine vt separet ab ipso. hinc est ꝙ calor eandẽ hꝫ cõparationẽ ad sanguinẽ ⁊ ad melancoliã. Sed colera ⁊ flegma naturale: qꝛ generationẽ hñt aliter q̃ cũ sanguine ⁊ modus generatiõis eorum assimilatur mõ gñationis coꝝ q̃ñ cum sanguine generant: qꝛ vtrobiq; colera generat vt aliqꝺ spumosum acutum. Flegma vero vt aliq̃d diminutũ. hinc est ꝙ ponit alios agens ipsorum q̃ sanguinis: ⁊ sunt plus apti pdicti humores multiplicari in distẽperato epate q̃ in temperato. ⁊ ꝓpter hãc cãm ponit causa efficiẽs melãcolie esse calor tẽperat⁹: alioꝝ aũt nõ. ⁊ ꝓpter illud qꝺ dictũ est Auic. ponẽs cãm formalẽ melãcolie nõ posuit decoctionem formã ipsius: sicut posuit in aliis qꝛ eius gñatio nõ fit per decoctionẽ sibi propriã: sed propriam sanguini. Alij aũt nõ sic habẽt vt supra: qꝛ melãcolia naturalis nõ habet alium modũ multiplicationis ex agẽte: sꝫ solum ex parte materie. Alij aũt multiplicationẽ ex agente possunt habere. Auicẽ. in aliis nõ ostendit cãm multiplicationis coꝝ: qꝛ erat notũ. in melãcolia aũt posuit. qꝛ nõ erat notuȝ vt ostẽderet ꝙ melãcolia que multiplicationem habet ex agente nõ est naturalis: cũ cã nãlis sit calor tẽperatus: ⁊ ꝙ melancolia nullũ habeat ꝓpriũ modũ decoctionis. sed sola separatione generet. decoctione alterius pꝫ ꝑ Gal. 2°. de virtutib⁹: dicit enim. ꝙ enim sufficiẽter grossum ⁊ terrestre ⁊ finalr̃ effugit trãsmutationẽ que in epate ad seipsum trahit splen. Aliud aũt ꝙ moderate grossum cum decocto iterũ fertur ⁊c. Similiter ꝙ melãcolia multiplicationẽ non habeat in epate melãcolico: ⁊ per consequẽs relinquit ꝙ in tẽperato: vt Auicẽ. declarat illo cap°. Nutriens ⁊c. § illo. Neq; opꝫ vt fiet credulitas ꝙ ois cõplexio ⁊c. vbi vult ꝙ a cõplexiõe frigida ⁊ sicca multiplicet flegma. ¶ Antonius aũt in generatiõe melãcolie cõcordat cũ Dino: sꝫ nõ cõcordet ꝙ ipsa plus habeat generationẽ in epate tẽperato. Dicit eñ ꝙ calor epatis tẽperatus respectu chyli aliquã partẽ ipsius superflue decoquit: ⁊ illa conuertitur in colerã aliquã diminute: ⁊ illa in flegma. Aliquã perfecte: ⁊ illa cõuertitur in sanguinẽ. Nullam aũt partem decoquit que cõuertat in melancoliã: qꝛ nõ decoquit partes chyli: nisi aut diminute: ⁊ tũc fit flegma: ⁊ dicitur diminute decoqui: qꝛ põt per decoctionẽ ꝑfici: ⁊ qꝛ melãcolia nõ põt per decoctionẽ perfici: iõ nõ vocat diminute decocta nec superflue. qꝛ talis est colera: ⁊ iõ melancolia ipsa dicitur magis derelicta esse a decoctione tẽperata: nõ ꝓpterea ex illa aliquaȝ formã acquirẽs ⁊ propterea Auicẽ. ponẽs cãm formalẽ melãcolie non posuit esse aliquã decoctionẽ: sed dixit ꝙ eius cã formalis est fex ypostasis. qꝛ ergo melãcolia erat quid derelictum a decoctione temperata nõ potẽs illam recipere per indispositionem mãe: ideo dixit Auicẽ. ꝙ calor efficiens eius erat calor tẽperatus. ¶ Hec sunt verba in ꝓpa forma istorum duoꝝ virorum que sic punctualr̃ recitauimus qꝛ vbicunq; de hac materia loquũtur hec verba proferunt.

Reprehensio.

¶ Et pro certo mirandũ est de tam magnis phis qualis hi duo fuerũt quõ in re tam vili tam grosse fuerunt offuscati ex leui superficie breuis ꝓpositionis ab Auicẽ. plate: qꝺ in primo dicit Dinus ꝙ melãcolia quãtuȝ est ex parte agentis plus hꝫ multiplicari in epate tẽperato est expsse erroneũ. ⁊ ratio est. qꝛ omnis humor quãtum est de per se hꝫ generari ⁊ multiplicari ab agente sibi simili: sicut est de aliis rebus naturalibus. ergo pl⁹ multiplicat in corpore melãcolico. ¶ Et cõfirmat. quia vt apparuit supra in quodã quesito de flegmate: humores ex vnico cibo nõ generant in diuersis corporib⁹ in determinata ⁊ punctuali quãtite: imo ex multis ptibus chyli: ex quib⁹ in vno epate fiet colera: in alio epate fiet sanguis vel flegma: ⁊ sic ẽt est de melãcolia ergo in illo epate in quo chylus cõuertit multũ ad sanguinẽ modicum conuertetur ad melãcoliam. Illud aũt est in epate tẽperato ⁊ sanguineo: ⁊ manifestũ est ꝙ totum illud ꝓcedit ex parte agentis ⁊ nõ mãe: cum vnicus cibus ponatur omnibus corporib⁹ approximari. cũ ergo nõ mul

tiplicetur plus in distẽperato corpore flegmatico vł co
lerico:relinquif ꝙ in melãcolico. ¶ Et cõfirmaf. ꝛ in ħ
apparebit error in aliis dictis eoꝝ. nã cũ oẽs humores
habeant fieri in vnico epate ꝛ in vnica ĝñatione ab eo-
dẽ calore non põt ꝑdict⁹ calor dici diuersus:nisi ꝓpter
diuersos effect⁹ derelictos in ꝑdicta cõuersione:ſz me-
lãcolia est effect⁹ frigid⁹ ꝛ siccus. ergo dʒ dici generari
ꝛ multiplicari a frigido ꝛ sicco:sicut colera a calido et
sicco:ꝛ similẽ ꝓrecł cõparationẽ debet habere epar ad
eam quã habet in cõparatiõe ad alios. ¶ Et si dicatur
ꝙ melancolia nõ hʒ generationẽ nisi per modum deco-
ctionis:in qua accidit separatio ꝑ modũ residẽtie terre
stris ꝛ grossi:ꝛ ꝙ epar nullã partẽ decoquit que cõuer-
tatur in melancoliã:vt dicit Antonius:ꝛ ꝙ melãcolia ẽ
solum a decoctione temperata derelicta ꝛc. ¶ Ista oia
sunt verba grossissima ꝛ falsa. Nã illud vere est ꝑ deco-
ctionẽ factũ:ꝛ acquisitum: quod vere per decoctionem
acquirit nouã formã substantialem:sed melancolia ve-
re differt spẽ a chylo:ex quo facta est:sicut colera vel q̄-
cunq; alter humor:quãtũcunq; sit res terrestris ꝛ gros
sa:q2 istud nihil ad factũ. an ipsa sit per decoctionẽ acq̄
sita. an ne. immo plus videref de flegmate ꝙ esset quid
derelictũ a decoctione q̄ melãcolia:cũ minus videatur
substãtialiter trãsmutatũ ex chylo q̄ melr̃a. cũ valde l oĩs
bus maiorẽ cũ illo hẽat cõueniẽtiã ꝛ silitudinẽ:qđ ma
nifeste apparet:si oĩa vtriusq; accñtia sensibilia inspi-
ciantur. Et si cõsideras ꝑdictã eorum inlam ipsa ẽ gros
sa ꝛ confusa. ꝛ ex hoc nõ bene intelligibilis. ¶ Qđ autẽ
allegat ex secũdo de ꝟtutib⁹ nõ cõcludit:non eñ vult
Gal. ꝙ ꝑdicta pars grossa effugiat oẽm trãsmutationẽ
sed effugit eã que ad benignũ cõuertit. ꝛ similiter Aui-
cẽ. loquẽs de eius cã formali nõ posuit eã decoctionẽ:
q2 iam dixerat eam fieri a tẽperato calore. Et q2 illđ nõ
erat sic absolute intelligendum:vt apparebit:iđ sic fuit
locutus in eius cã formali. ¶ Cõcludam⁹ ergo conclu — *Firmatio cõclonis.*
sionẽ cõtrariã ɔ⁹ni Dini ꝙ melãcolia hʒ plus multipli-
cari a corꝑe melãcolico quãtũ est de ꝑ se ꝛ ceteris aliis
paribus:q̄ ab aliquo alio corpore. iam enim signa do-
minii melancolici humoris plus apparerẽt in alio cor-
pore:qđ est absurdũ. Similiter etiã plus multiplicaret
in corpore sanguineo qđ nõ est verũ:ꝛ apparet ex dictꝪ
ꝙ cũ idẽ sit calor generatiu⁹ oĩm humoꝝ in generatiõe
simultanea ꝛ vnica ꝙ melãcolia ħm rei veritatẽ dʒ poni
generari a frigido ꝛ sicco:sicut colera a calido ꝛ sicco.
¶ Et apparet ex hoc solutio alteri⁹ q̄siti:qđ cõiter con
sueuit dici. An. s. sit idẽ calor ĝñatiu⁹ oĩm humoꝝ:quia — *Solutio.*
si loquimur de eorum generatione absoluta ꝛ simulta-
nea talis calor est vnus:cũ in vnico epate nõ sit nisi vni
ca cõplexio. ꝛ põt ꝑdicta cõplexio esse tẽperata:ꝛ calida
ꝛ frigida:ꝛ sicca:vel hũida:ſz ꝙ diuersa erit accidet pl⁹
multiplicari vnum humorem alio:iʒ etiam illud possit
ex diuersitate solius materie contingere. Aliter autem
possumus loqui de generatione humoꝝ. ꝛ hoc ħm ꝙ a-
gens humores distincte refertur ad generationẽ vni⁹
ꝛ eius multiplicationẽ in cõparatione ad alios:ꝛ sic ca
lor eos generans necessario est diuersus:flegma enim
multiplicatur in epate frigide ꝛ humide complexionis
melãcolia in frigido ꝛ sicco:ꝛ sic de aliis. Et ħm hũc mo
dũ absolute dicim⁹ ꝙ calor generat suus humorũ est di
uersus:vt quãtũcunq; in epate ꝛ qũocũq; disposito ge
nerentur oẽs hũores:nihilomin⁹ tñ hũores geniti sunt
diuersarũ cõplexionũ ꝛ in corporib⁹ diuersarũ cõplexio
num habẽt diuersimode multiplicari:et ꝙ oẽs hũores
fiant a distemperato calore preter sanguinẽ:vult Gal.
expresse 2°. de virtutib⁹:cũ dicit. Demõstratum aũt est
ab illis viris alterato cibo in venis ab innato calore et
sanguine quidẽ a cõmoderatione que ħm eũ. Alii vero
humores propter immoderationes fientes. ¶ Qđ aũt
allegaf ex Auicẽ. ꝙ melãcolia fit a calore tẽperato a di
uersis diuersimode intelligif:ꝛ illđ tñ qđ magis nobis
placet est ꝙ fit a calore tẽperato cũ latitudine. Naʒ nõ
fit a calore diminuto vt flegma:cũ supra declaratuʒ sit
flegma frigidius esse melãcolia. nõ ergo calor generãs
melancoliã est tñ recedẽs a temperamento in frigido
quãtum generans flegma. ¶ Nec etiã est tãtũ recedẽs
in frigido quãtũ generãs colerã recedit in calido:ꝛ iđ
fit a temperamẽto lato:ꝛ hoc idẽ voluit Cõciliator in
summa suorũ verboꝝ. Modos aũt alios ꝑdictũ expo-
nendi verbum dimittim⁹ gratia breuitatis. ¶ Cũ autẽ
vlterius ex alio verbo Auicẽ. allegaf nõ valet ad ꝓpo-
tum illud enim qđ Auicẽ. dicit veritatẽ hʒ in corꝑe me-
lancolico multũ lapso:quẽadmodũ etiam in senectute
vltima multiplicaf flegma:ꝛ iʒ sit fride ꝛ sicce cõplexio-
nis:ꝛ illud est propter debilitatẽ innati caloris. iʒ cũ cor
pus melancolicũ nõ est multum lapsum vt nõ patiatur
multã ꝟtutis imbecillitatẽ ꝛ caloris inati:tũc plus mul-
tiplicat melr̃cũ hũorẽ alio quolibʒ corꝑe. Deo gratias.
¶ Utrũ habitudo seu cõplexio corꝑis hũoꝝ subtiliũ sit
melior. an que hũoꝝ grossorum. Qõ. xxix.

Eprimo queritur. Que habitudo seu cõple
xio corporis sit melior. an que humoꝝ subti
lium. an que grossoꝝ. ¶ In hoc quesito ad
ꝑñs inueniо rñsionẽ Guilielmi de Brixia q̄
est ꝙ referendo istas cõplexiones seu habi
tudines ad causas exteriores illa q̄ ex humorib⁹ subtili
bus est:est prior vt ad exercitia ꝛ ad labores ꝛ talia hu-
iusmodi. Hoi vero debẽti viuere ociose ꝛ volẽti philoso
phari que humoꝝ subtiliũ est melior: q2 sunt magis ad
intelligendum:ꝛ cõseruantur magis ab egritudinibus
interioribus:ꝛ sunt magis dispositi ad exercitia intelle — *Dictum Senece.*
ctus:iʒ nõ ad corporalia. Nam vt dicit Seneca: Turpe
est sapiẽti fatigari lacertos nec hm̃oi facere:iʒ solũ ex-
ercitari in operib⁹ intellect⁹. ¶ Hec responsio iʒ bonuʒ
habeat intellectũ:nõ tñ explicat qđ opʒ. Dicamus ergo
ꝙ cum cõplexiones ħm denominationẽ ab humoribus
nõ sint:nisi. s. s. colerica calida ꝛ sicca. flegmatica frigi-
da ꝛ humida. Melãcolica frigida ꝛ sicca. Sãguinea ca
lida ꝛ hũida:ꝛ tẽperata:iʒ sit multipliciter aliter varia-
ri cõplexiones. Qđ melior complexio inter oẽs absolu
te loquẽdo est que inter oẽs temperata. Et licet aliqua
illaꝝ in aliquo predictam excedat. Ipsa tamẽ alias q̄s
excedit in omnib⁹:vt bene apparuit super tractatu 2°.
Deinde ħm candẽ regulam melior est sanguinea:et de
his duab⁹ est verũ absolute loquẽdo siue se exponãt oc
cupationibus:siue nõ:ꝛ siue ad intrinsecas:siue ad extrin-
secas referanf causas. ꝛ hoc q2 in his duab⁹ cõplexioni
bus virtutes vndiq; robustiores existũt:ꝛ per cõsequẽs
membra humores ꝛ spũs ꝑfectioris dispositiõis cuʒ ex
alio nõ insurgat robur virtutis:ꝛ iđ he due ceteris aliis
paribus melius resistũt quasi omnibus causis corrum-
pentibus tam intrinsecis q̄ extrinsecis. Et si non omni
bus saltem plurib⁹. ¶ Ex quibus manifeste apparet ꝙ
aliqua cõplexio humoꝝ subtiliũ melius resistit exterio
ribus causis corrũpentibus q̄ ea que grossoꝝ vt sangui
nea vel tẽperata respectu flegmatice vel melãcolice. ꝛ si
militer pʒ ꝙ aliqua cõplexio hũoꝝ grossoꝝ. melius etiã
resistit causis intrinsecis corrũpentibus q̄ que magis
subtiliũ vt sanguinea respectu colerice. que ambo sunt
cõtra superficiẽ verboꝝ opinionis Guilielmi. Inter a-
lias aũt distẽperatas cõplexiones que deterior est abso
lute loquẽdo melancolica q̄ grossorum humoꝝ omnib⁹
aliis existit. ꝛ hoc. q2 minus participat de perfectiõe in-
strumẽti anime ꝛ suis virtutib⁹ deseruienti. Operatur
eñ aĩa calore mediãte:ꝛ iʒ temperato ꝛ ꝓportionato tã
q̄ principali organo:cuius conueniẽs pabulũ est humi
dum vnctuosum:cum debita proportione ad ipsuʒ. Ita
apparet expresse ex verbis ph̄i in libro de iuuẽtute ꝛ se-
nectute. ꝛ de morte ꝛ vita. ꝛ vniuersaliter vbi de hac lo-
quitur mã:iʒ tañ hec oĩb⁹ sit deterior in aliquo:tñ alias
põt excedere:saltẽ si nõ maxime a tẽperamẽto recedat.
hoc eñ propriũ est cuilibʒ tẽperate cõplexioni sane a tem-
peramento non multũ recedẽte. ¶ Sed statim hic hesi
tandũ:q2 hec cõplexio melãcolica saltẽ in cõparatione
ad exteriores causas corrũpẽtes:ꝛ quasi vł̃r videtur eẽ
oĩbus melior. Nã per experiẽtiã videmus rusticos ꝛ la-
boratores magis fortes ad resistendũ oĩb⁹ exteriorib⁹
causis corrũpentib⁹ aliis vñ magis resistunt frigori et
calori oĩbus aliis. Siłr etiã possunt absq; nocumẽto se
exponere ad vehementia exercitia ꝛ rarius etiam aliis
in egritudines incidunt:ꝛ tñ predicta plus videtur abũ
dare in humoribus melãcolicis ꝛ grossis cuʒ plus aliis
vtantur cibis grossis ꝛ melancolicis:vtunf eñ multum
carnib⁹ salit[illegible]:ꝛ caseo:ꝛ pane furfuraceo:ꝛ leguminib⁹ ꝛ
similibus cũ etiã habeãt carnes duras siccas ꝛ terrestres.
¶ Et ꝓpter hoc attentione dignũ ꝙ multa [illegible] ex qui
bus aliquod corpus potest absq; nocumento se expone
re causis

Notabilia.

re causis exterioribꝰ predictis magis alio corpore. Ali
quãdo hoc euenit ex cõsuetudine. nam aliquãdo vnum
corpus debiliꝰ alio propter cõsuetudinẽ alicui cause ex
teriori occurret absqꝫ nocumẽto melius corpore fortio-
ri. Aliquãdo hoc euenit ex aptitudine seu ex quadã na-
turali potentia. quicquid sit modo nõ curamꝰ. sepe enim
aliquod exercitiũ meliꝰ ⁊ faciliꝰ faciet vnum corpꝰ alio
ꝓpter esse magis aptum ad illud. Aliquando hoc eue-
nit ex quadam fortitudine mẽtis ⁊ virilitate anime: sicut
apparet in exercitiis armoꝝ. Aliquando hoc euenit ex
corporis compositione: ⁊ eius densitate: nõ enim composi
tio semper insequitur cõplexionem: sed ⁊ rem diuinã vt
vult Ga. ⁊ est dictũ Aristo. 4°. methauroꝝ. Aliquando
ꝓuenit illud ex bonitate cõplexionis cum fortitudine
mẽbroꝝ radicaliũ: vt ossium neruoꝝ ⁊ alioꝝ. Aliquãdo
ex fortitudine caloris ⁊ grossitie hũoꝝ ⁊ spũum qui non
faciliter resoluuntur. Isti ergo laboratores seu rustica-
ni multas de his causas habent: sunt enim ad predicta
exercitia ⁊ labores cõsueti: habẽt etiã membra radica-
lia robusta carnes. duras ⁊ densas multitudinem calo-
ris: cũ grossitie sanguinis ⁊ spiritꝰ. nec sunt cõplexionis
melancolice. In cõplexiõe enim melãcolica frigida ⁊ sic-
ca vt pꝫ in tegni corpꝰ est gracile sine pilis ad tactũ fri-
gidum: ⁊ similia signa que in predictis laborãtibꝰ nõ re
periuntur: immo sunt calide cõplexiõis pilosi satis car
nosi: ⁊ plerũqꝫ multũ: que crassities mltũ laudatur a Ga. in
cõmento afforis. In exercitãtibus ad summũ ⁊c. ⁊ iõ p̃di
dicti rustici sunt sanguinee cõplexionis vt multũ: sꝫ san
guinem habent grossum: quia cibis vtuntur multũ gros
sis: nec aliter tales possent sustinere labores. Signũ ẽt
ꝙ non sint melãcolice cõplexionis apparet: qꝛ vt multũ
sunt lõgeue vite: qđ euenit a multo calido: ⁊ etiã a mul
titudine humidi ⁊ difficulter resolubilis: ⁊ ideo ꝑ sepe
sunt bonarum cõplexionũ: videmus enim eos habere
venas latas ⁊ magnas ⁊ plenas: qđ non est melancolice
complexionis: sed cõtrarium: ⁊ de his corporibus ma-
xime tenet dictum Guilielmi: ꝙ humoꝝ grossorum cõ-
plexio est melior q̃ que subtiliꝫ si referatur ad exterio
res causas. dictum tamẽ suum nõ condicionatum repu-
gnantiam habebat: vt supra preostensum. Presignata
etiam corpora rarius q̃ pluribus aliis egritudines inci
dunt etiã ab interiori causa: qđ ideo eis euenit: qꝛ ꝑ su-
dorem propter multitudinẽ exercitij ab eis multũ resol
uuntur superfluitates: nec in multis delectationibꝰ cor
poralibus errant: quẽadmodũ corpora delicata in ocio
viuentia: tam propter inopiam rerum: q̃ ꝓpter multitu
dinem occupationis in eorum laboribꝰ. Iꝫ ergo cibariis
non delicatis vtant: sed grossis ꝓpter fortitudinẽ natu
ralium virtutum in eis: ⁊ multitudinẽ exercitij: ⁊ custo-
diam multarum aliaꝝ causarũ nocentium: sic ꝙ illa dis
pẽsant cibari ⁊ bene ꝙ ab egritudinibꝰ ꝯseruant. ¶ Et
ex hoc apparet illud dictũ Guilielmi. s. ꝙ corpora gros-
sorum humoꝝ minus ab egritudinibꝰ interioribꝰ ꝯser
uant q̃ que subtilium absolute. Et vniuersalr veritatẽ
non continet. Illud enim non in quibuscũqꝫ corporibus
grossoꝝ hũoꝝ respectu subtiliũ hꝫ veritatẽ. ¶ Et circa
dicta attende ꝙ lꝫ predicta corpora se habeant: vt pre-
dictũ est: exceduntur tamẽ in bonitate cõplexiõis a tẽpe
rata complexiõe ⁊ a cõplexiõe sanguinea aliqua: q̃ licꝫ
ꝓpter causas dictas absqꝫ nocumẽto nõ possent sic se ex
ponere predictis extrinsecis causis. In multis tamen
predicta excedunt corpora: ⁊ maxime in operibꝰ cogita
tiue virtutis ad quas principalr ordinat humana com-
plexio: ⁊ ꝓpter quarũ perfectionẽ dicitur homo perfe-
ctus. Indigent enim cogitatiue virtutes sanguine ⁊ sub
tili spiritu. ⁊ temperato qui plus est in hominibꝰ delica
te viuentibus: ⁊ ideo molles carne sunt apti mẽte. Mo
tus enim corporales ebullitionẽ generant: ⁊ ex hoc mẽ
tes conturbãt. In quibꝰ etiã virtutes animales sunt be
ne disposite si conuenienti regant regimine. vñ possent ẽt
exterioribus causis ⁊ vehementibꝰ occurrere absqꝫ no-
cumento: si modo cõuenienti illis assuefierent. Qualiter
autem temperata complexio possit ab alio excedi lege
supra tractatu secundo. ¶ Nũc autem restat de colerica
ca ⁊ melancolica complexione dicere que earum sit me

De colerica cõplone

lior. Credimus nos complexionẽ colericã esse meliorẽ
flegmatica ceteris aliis paribus: ⁊ hoc absqꝫ aliquo a-
lio dubio. Nam caliditas plus attinet sanitati q̃ frigi-
ditas: ⁊ per consequẽs bonitati complexionis. Silr cali
ditas est principalior qualitas anime in suis operibꝰ de
seruiens q̃ humiditas. Silr p̃dicta complexio est plus
apta preseruari ab egritudinibꝰ q̃ flegmatica: ⁊ hoc ꝓ-
pter maiorẽ inspirationẽ: ⁊ ꝓpter maiorẽ resolutionem
superfluitatũ. Unde lꝫ sit magis apta cadere in febrem
q̃ flegmatica. Illa tñ in mltas alias: ⁊ ampliꝰ est aptior
ad cadendũ ꝓpter humiditatẽ multã nõ bene posse re-
gi ⁊ gubernari a suo calore: sepe. n. flegmatica cadit in
opilationes: ad quas q̃plurime ⁊ diuerse egritudines
cõsequunt. ¶ Insuper cõplexio colerica est lõgioris vi

Complo longioris vite flegmatica.

te ipsa flegmatica: sicut pꝫ per Aly in tegni. tractatu 2°.
vbi cõplexiões oẽs in longitudine vite disponit ꝑ ordi-
nem. colerica enim corpa cũ veniant versus senectutẽ
meliorant ꝑ sepe et aliq̃tulũ impinguari vidẽtur: ver
sus quã etatem flegmatica deteriorant ampliori extin
ctione ⁊ caloris diminutiõe. lꝫ ergo flegma sit humor
melior ipsa colera: qꝛ est cõuertibile in sanguinẽ: ⁊ cole-
ra est superfluitas sanguinis: tñ colericꝰ est melior fleg
matico: ⁊ silr colerica cõplo melior flatica. Deo gras.

¶ Incipit tractatus quartus qui est de mẽbris.

¶ Utrũ mẽbra nři corporis: ⁊ per ꝯñs cuiuscũqꝫ alterius
alalis specie adinuicẽ differant. Qõ. xxx.

Circa membra pertractantes. pmo q̃rimus
an mẽbra nostri corporis: ⁊ per ꝯsequẽs cu-
iuscũqꝫ alterius animalis specie adinuicẽ
differant. ¶ Apparet enim specie debere ea
differre eorum accidentia intuendo tam ex
qualitatibus q̃ ex modo sube ⁊ diuersitate figurarũ et
operationum ex quibus omnibus arguimus in rebꝰ di
uersarum specierũ esse formas diuersas specie substan-
tiales. ¶ Et oppositum huiꝰ apparet: quia iam corpus
nostrum non videretur esse vnum numero: quod est ab-
surdum. ¶ Ad perfectam lucidationem huius dubij oꝫ
videre qualiter ala nostra omnia informat: cum sit vlti
ma nostra forma substãtialis: ⁊ hic quecũqꝫ anima sit: si
militer etiam siue in nobis sint plures forme substãtia-
les subordinate: siue non. isto clare facto clare patefiet
qđ principaliter queritur. ¶ In hoc autem iaꝫ dixerũt
animã principaliter tanq̃ in subiecto esse in corde. In
aliis autem membris non esse nisi per participationem
pro quanto cordi sunt ordinata ⁊ participãt instrumen-
to ꝙ est spiritꝰ veniẽs a corde omnibus membris eis ab
illo in quo subiectiue est anima deferens anime pote-
statem. Unde in aliis membris non est per essentiam: sꝫ
solum per suas virtutes: ⁊ videtur aliqualiter simile de
hoc: ⁊ de arte. Ars enim per essentiam: ⁊ vt in subiecto est
in mente artificis. In manu autem ⁊ in aliis instrumen
tis non est nisi organice ⁊ virtualiter: cum per illa exer-
ceat suas operationes: ⁊ videtur hec esse intẽtio ꝑ phi in
libꝰ. de motibus animalium cum ait. Est autem exti-
mandum constare animal: quemadmodum ciuitatem
bene legibus rectam. In ciuitate enim cum semel stabi
litus fuerit ordo nihil opus est separato mõarcha: quẽ
oporteat adesse per singula eorum que fiunt: sed ipsa q
bus facit: que ipsius vt ordinatum est: ⁊ fit hoc post hoc
ꝓpter consuetudinem: in animalibus autem hoc idem
ꝓpter naturam fit: ⁊ ideo quia natum est vnũquodqꝫ sic
cõstantiũ facere propriũ opus: vt nihil opus sit in vno-
quoqꝫ alam esse: sed in quodã principio corporis existẽ-
te ipsa alia quidem viuere eo ꝙ adnata sunt: facere aũt
proprium opus ꝓpter naturã expõsse. si cõsideras in his
verbis illud vult phs qđ dictũ est ad literam hoc idẽ ipi
vident velle extrahere i secũdo de gtibꝰ: ⁊ licꝫ fm alios
illud sit certius. Si enim aliter esset vt dicũt tũc corru-
pta vna parte corporis corrũperet pars ale. Silr tũc vir
tus auditiua esset in oculo ⁊ virtus visiua eẽt in aure q̃
vident absurda. ¶ Scđm hãc opinionem statim pꝫ: qđ
respõdẽdũ ad pncipale qsitũ: qꝛ pꝫ ꝯclusio affirmatiua
s. ꝙ mẽbra adinuicẽ differãt specie cũ sint diuersis for-
mis substãtialibus informata.

¶ Alia est opinio que imponit Platoni ⁊ a quibusdaꝫ

Tres sũt ale in corpore nr̃o.

Gal. ꝙ in nobis sunt tres ale distincte loco ⁊ subiecto et
cuiuslibet vnius sedes est vnum mẽbrorum pncipaliũ
post quã nõ imus ad phs: ne in supfluo extẽdat sermo.
¶ Dicamus ergo nos sufficienter alaꝫ informare ola mẽ
bra: ⁊ quãtũ ad hoc ola mẽbra q̃tũcũqꝫ vilia equaliter
participare alam: sicut qđcũqꝫ membrũ nobilius. ⁊ hoc

veritaté hz siue in nobis sit solū vna aīa seu multiplex.
Omne eñ mēbrū eadem anima z oi aīa est substantiali
ter informatū:q2 aliud informatū est:qd sic declaratur
nam omne qd vnū ens numero q̄tūcūq3 plures habeat
partes nō est vnum:nisi per vnitatē forme:sed corp⁹ no
strū tale est.ergo.sed clarū est q̄ talis forma nō potest
esse nisi aīa:cum ipsa sit vltima forma existēs in aīali:z
vbicūq3 est vltima:est etiā aīa. Qd aūt alia mēbra sint
substantialiter:aīa informata:z nō solum corpus appa
ret:q2 in eis sunt operationes anime. Silr q2 in eis sūt
virtutes anime:sed virtus anime:vt infra apparebit.nō
est res distincta ab aīa. Si etiam sit res distincta nō po
test ab anima separari sic q̄ sit in corpore nō animato.
Spūs autem influens nō ponitur esse aīatus:cū ergo p
illos mēbra nō sint animata:iam sibi non aderūt anime
virtutes.hoc etiam cōfirmāt omnes expiētie de sensa-
tionibus z delectatiōibus z dolorosis. ¶ Ex quib⁹ sta
tim appet respōsio ad principale questitū:q2 cōclusio ne
gatiua est vera.s.q̄ mēbra corporis nostri nō drant spē
adinuicē:z hoc q2 sunt partes vnius totius cōtinui na-
turalis equalr vnita sub aīi forma vltima informāte:vt
iam ex dictis apparuit. Et q2 ista inq̄sitio quantum ad
multa que in ea incidunt declarabit in tractatu de ṽtu
tibus:ideo amplius hic sermo nō extēdit. ¶ Ad dcm āt
phi qd allegat in de cā motus aīalium. Dōm illud non
debere intelligi quātum ad essentiam aīe:quoniā eque
liter vt dictū est:ē in oib⁹ ptib⁹ corporis:sed illd debere
intelligi quo ad principatū. Intēdit eñ ex illa silitudi-
ne ostendere ordinē mēbrorū z cōnexionē eorū ad vnū
principium interea:vt bene apparebit in sequenti que-
sito:nec aliud voluit.l scdo seu l 3° de ptib⁹. ¶ Ad illud
aūt qd vlterius dicit q̄ tunc corrupta vna pte corporis
corrūperet vna pars aīe. Dicēdum sm diuersos modos
inferius cū de virtutib⁹ disputabimus ponēdos. Nam
si quis teneat aīam brutorū esse extensam ad extensio-
nem sue mãe:necessario hz tenere q̄ corrupta vna par-
te corporis corrūpat pars aīe:que illā ptē informabat:
est hoc incōueniēs plusq̄ de aliis formis nālibus mali-
bus. De intellectiua aūt nō est sic:q2 ipsa nō est tota in
toto:z ps in pte:sed tota in toto:z tota in qualibet pte.
Nec est mãe coextensa:z ideo ad corruptionem manus
vel pedis:nō ppter hoc ipsa corrūpitur:sed nō infomat
tūc illam predictā partem mãe quā prius informabat:
nec ppterea trāsit de parte mãe ad ptē mãe:q2 in omni
pte in qua est prius existebat. Et silr respōdendū est de
aīa sensitiua si est idē cū intellectiua si q̄s illud teneat.
Et silr respōderent multi de aīa brutorū qui tenēt pdi-
ctā aīam etiā indiuisibilē existere:z totā esse in toto:z to
tam in qualibz pte:sz illa magis in sequēti tractatu sūt
pqrēda. ¶ Ad illud aūt qd vlteri⁹ dr q̄ tūc virt⁹ visiua
esset in aure z auditiua in oculo. Dōm illud esse verū q2
aīa que videt est in oculo:imo etiā est informās totum
corpus:cū nō sit nisi vna aīa sensitiua. Sz an illud iudi
cium sit vel fiat in vna pte corporis determinata z vbi:z
quo restat determinare in sequēti tractatu cū de virtu-
tibus pqrem⁹. ¶ Ad illud aūt qd adducit l pncipali q̄si
to q̄ mēbra debēt spē differre. Dōz illud nō pcedere:q2
tanta diuersitas requirit in organis ppter pfectionez
aīe in organis debētis multū varias opationes exerce
re.q2 tñ oia sunt ptes integrātes vnū totū vnius substā
tifice forme. Iccirco oia ɔueniunt specie zc.

¹

Essentia aīe eq̄lis i oibus corporis ptibus est.

¶ Utrum membra principalia sint plura vel vnum tan
tum.

Qō.xxxi.

Ecūdo queritur. An plura sint principalia mēbra vel vnū tm̄. Quia istud questitū iam multū a doctorib⁹ est reiteratū. Iccirco in ipso breuiter trāsiemus. Ponitur etiā a medicis z mltū antiquis phis platonicis q̄ q̄-
tuor sunt pncipalia mēbra:z etiā in aliqua virtute aliqd
ipsorū sit pncipalius ol aliis:vt cerebrū in virtute sensi
tiua z volūtarie motiua. Epar in nutri°. Testiculi l ge
neratiua. Et cor in vitali:nō tñ sunt testiculi mēbra sic
pncipalia vt alia tria:q2 nō sunt necessarij ad esse indi-
uidui:sz ad eē spēi. L 3 g apud medicos vnū istorū mēbro
rum sit aliis nobilius:in diuersis tñ ṽtutib⁹ equalr obti
nent pncipatū. Unñ cerebrū sic est in aīali ṽtute pncipa-
le membrū:q̄ a nullo alio est ipsaz suscipiēs:sz ipsaz cor
di tribuit:z etiā aliis:vnde a corde nō recipit nisi mām

Cerebrū et epar a corde māz suscipiūt suorū spirituum.

q2 spūs qui virtute cerebri efficitur aīalis:nec est in hoc
deseruiēs cordi:sed principale:z sm hoc videtur q̄ spūs
subalr in cerebro transubstantiet:z silr est de epate i ṽir
tute nāli:z de corde l vitali:z testiculis in gnātiua:z iō
apud eos nō est ponere membrū tribuēs virtutez z non
suscipiēs:sed qdcūq3 z q̄tūcūq3 pncipale est tribuēs et
suscipiēs. ¶ Ad hoc aūt ponenduz fuerunt moti:q2 di-
uerse virtutes indigent tēperamentis multū diuersis:z
maxime virtutes que ab inuicē genere differunt. Predi
cta aūt tēperamēta diuersa nō potuerūt simul in vnico
mēbro existere:quare oportuit diuersa esse mēbra diuer
simode ɔplexionata:quorū vnū ppter tpamētū qd est in
eo esset minera z principale subm vnius ṽtutis sic q̄ nō
alterius:z aliud alterius:z sic quot erāt virtutes in gñe
tot esse eque principalia membra. ¶ Ad hoc idem moti
sunt experientiis:nā per experientiam pz lesionē eueni
re in diuersis virtutib⁹ seu in earū opatiōib⁹ ppter lesio
nem z alterationem euenientem in diuersis mēbris prin
cipalibus. Uidemus eñ opatiōes extimatiue imagina
tiue z aliarū cognitiuarū ṽtutū cāri ex lesione cerebri.z
nō leso cerebro illas non ledi:z sic de aliis. Et est via q̄
Ga. arguebat ɔ Archigenē 3° de interiorib⁹ cū dicebat
se nescire:quare Archigenes ponebat emplm capiti et
nō pectori:imo poti⁹ erat pectori apponēdū si illic erat
pncipale subm virtutis:cui⁹ opatio lesa apparebat. Unñ
ex hac simili expiētia:ipsi etiā diuersas partes cerebri
assignāt tanq̄ subiecto ppria virtutib⁹ diuersis cogni-
tiuis intrinsecis. ¶ Contrarium hui⁹ opiniōis senserūt
quasi oēs doctores:posuerūt eñ cor esse pmū pncipale
z pncipalius omni alio mēbro:z hoc nō solū in vnico ṽ-
tute:sz in oibus virtutib⁹ aīe:vnde in virtute sensitiua
pncipale mēbrum est cor z nō cerebrum. Et silr in nutri
tiua z nō epar:z sic in gñatiua z nō testiculi:z iō vt dixit
pnceps phs. Mēbrum tribuēs z nō suscipiēs est cor:q2
ipsum est oim virtutū prima radix z oib⁹ aliis mēbris
suas tribuit virtutes qbus nutriuntur z viuunt z quib⁹
comprehendūt:z quibus mouent. Apud ergo ipsos ab-
solute z pprie pncipale mēbrum solū est vnum.s.cor:q2
tamē aīa suis virtutibus erat pncipiū multarū opatio-
num:que nō poterant oēs distincte per cor solū exerce-
ri:indiguit ad hoc multis aliis mēbris adnatis cordi:z
sibi deseruiētibus:inter que aliq̄ respectu aliorū dicunt
pncipalia:vt epar z cerebrū:q2 sunt principaliter in di-
uersis virtutib⁹ cordi deseruientia:spūs enim qui a cor
de pcedit in se habēs omnes virtutes anime:vt possit
in operatiōes earū distinctas indiget dearticulationib⁹
quas in pdictis mēbris recipit:vt veniēs ad particula-
ria mēbra sit eis debitum organū in opatiōib⁹ exequen
dis. Et lz etiā aliqualem dearticulationē in particula-
ribus mēbris recipiat:vñ cum eis est appropriatus spi-
ritus vnius mēbri nō esset aptū instrumentum alteri mē-
bro:z ideo apud istos spiritus cordis in cerebro z epate
z sic in testiculis nō acq̄rit nouam virtutē:vt substātialr
trāsmutet:sed solum vna alteratione alteratur:qui post
modum viniens ad mēbra dearticulat spiritū venientē
a corde per arterias ad sic opandum:omnis enim ope-
ratio pncipaliter pcedit a spiritu pueniēte p arterias
a corde:sed ab aliis spiritibus tanq̄ ab agētibus dear-
ticulantibus predictum spiritum absq3 quib⁹ nō pōt in
operatiōes particulares exire. Et lz hic aliqd aliud hō
posset imaginari:saltē de aīalibus operatiōib⁹:qd mō
dimittimus. ¶ Ex quibus statim pz quō pōt esse cōcor
dia inter medicos z phos:nam medici suas ppositiōes
assumunt multum ex sensatis:quia operationes pdicta
rum virtutum:maxime in predictis mēbris cordi deser
uientibus manifestantur. iccirco pdicta pncipalia po-
suerūt:z ppter illud illis mēbris remedia administrāt:
lz etiā sepe sit necessariū cordi illa administrare:nā cuz
spiritus cerebri sit prius spiritus cordis cū cor sit bene
dispositum est magna cā bene disponēdi cerebrū. ¶ Il-
lam aūt opinionē phi multis viis psuadent s.q̄ cor sit p
mū pncipiū nō solū vite sed etiā aīalis virtutis z sic alia
rum:pmo quia cor est pn^m pmū caloris z spiritus cū quo
pncipaliter ois virtus opatur:silr etiā pn^m pmum san-
guinis cū sit in eo:sicut in fonte z lacuna. ¶ Silr illud
qd est primum principium vite est principium primum
sensus. Nā sensum insequit vegetatiuū. ¶ Amplius q2
cor est mēbrum illud qd primo viuit z vltimo moritur:et

Dē membrū q̄tūcūq3 pncipale ē tribuēs z suscipiens.

mēbrū tribuens z nō suscipiēs.

cōcordia inter medicos et phos.

2

ideo in omni virtute ex nullo alio depēdet: ⁊ per consequens alia ab eo. ¶ Amplius cor est illud mēbrū a quo omnis calor oritur: ⁊ ad qđ omnis calor vltimate reuertitur: ⁊ hoc apparet manifeste in accidentibus aīe. Aliud autē manifestū signum est dominij ⁊ principatus in oī virtute: cum quelibet operet̄ cum calore. ¶ Amplius ꝙ cerebrum nō sit primum principium sensus: ⁊ per consequens sit cor: patet quia nullum insensibile est principium sensus: sed tale est cerebrum.

¶ Sed vnum dubiū est ī dictis pħi: q: si cor sentit ⁊ nutritur ⁊ generatur ⁊ viuit ante factionē cerebri ⁊ epatis quō illud sit cum ab illis nō sint facta tunc predicta temperamenta in corde. ¶ Huic est duplex modus respōdēdi. vnus ꝙ cor est prima radix omnium virtutum: ⁊ est sibi sufficiens in omnibus suis operationibus absq; alio requisito ab alio membro: ⁊ ꝫ hoc non possit in omnib⁹ aliis membris. Sed esset tunc dubium quomodo operatio sensus potest fieri in corde alio temperamēto dato spiritui a cerebro: ⁊ in omni alio membro sentiente necessarium est temperamentum predictum.

Cor oim virtutu radix prima.

¶ Alius modus respōdendi est. ꝙ a cerebro ad cor veniūt nerui qui portant ad cor spiritum temperatum et non dicitur propterea cor recipere virtutem: cum iā dictum sit predictum spiritum non recipere in cerebro nisi quādam alterationem per quā nō est principaliter faciens operationem sensitiuam: sed est modificans ⁊ cōtrahens spiritum cordis ad predictam operationem a quo principaliter fit operatio ꝑdicta. Potest autē cor facere ante generationem cerebri ꝑpter generās quod in eo generat vel causat ⁊ conseruat saluum ⁊ sic dispositum: sicut est post spiritus cerebri cum spiritus iā formatus est. deseruit enim cordi ipsum generans vsq; ad formationem ipsius cerebri.

¶ Nos autē licet credamus intellectum vtriusq; opinionis posse saluari: credimus tamē in multis iam dictis aliter ꝑferendum sermonem: q: sm̄ superficiem verborum in eis responsio caderet. Supposito enim sicut inferius apparebit: ꝙ virtutes anime nō distinguātur ab anima vel saltem ꝙ nō sit dispositio corporalis: ⁊ supposito ꝙ spiritus qui a corde ꝓgreditur non sit animatus: vt cōmuniter tenetur: non est verū dicere ꝙ cor sit plus principium virtutis anime q̄ alia membra. Similiter non est verum ꝙ cor transmittat virtutem sensitiuam cerebro: immo nec alicui membro illam transmittit: quod clare patet ex antecedente quesito. Similiter etiam si quis teneret ꝙ sensitiua aīa et aīa intellectiua non distinguantur vl' saltem: ꝙ sensitiua etiam in brutis est tota in toto: ⁊ tota ī qualibꝫ parte vt multi tenēt ⁊ licet sit forma corruptibilis ad corruptionem sui subiecti haberet dicere ꝙ primum sensitiuum ꝓ primo subiecto in quo fiunt sensationes non est plus cor q̄ aliqđ aliud membrum: quia tunc predicte sensatiōes nō sunt nec fiunt plus in corde q̄ in pede: vel q̄ in alio membro sed hec est materia inferius reseruanda: ⁊ de predictis sensationibus tractatum faciemus. ¶ Propter hoc attentione dignum ꝙ membrum principatū sortitur in corpore: ꝑpter deseruire anime in ꝑparando ei instrumentum conueniens ad operationes exequendas ipsi⁹ ex quo etiam causatur membrorū adinuicem debita colligantia et dependentia vnius ab alio: et non econtra. ¶ Et ex hoc insurgit ꝑoritas ⁊ posterioritas in mēbro. Quia ergo anima suas operationes ꝑncipaliter operatur mediāte calore. Inter omnia autem que sunt in nostro corpore spūs est calidior: immo alia eius participatione sunt calida. Ideirco cum nullū h⁹ spūs sit mēbrū factiuū de nouo: nisi cor ꝑpter hoc inter oīa cor obtinet ꝑncipatū: ⁊ oīa dicuntur cordi adnata: me^{te} enim instru ꝑdicti caloris ⁊ spūs vita cōseruatur in mēbris ⁊ ex hoc accidit in oib⁹ actionibus perturbātibus aīam ꝑdictam calorem reuocari ad cor tanq̄ ad fontē gn̄ationis ⁊ cōseruationis ipsius. Spūs ergo quia est aīe ꝑncipale instrumētum pōt quodāmō dici virtualr aīatus: quēadmodū in instro artificis relucet virtus illius: cū artifex suā exequat̄ virtutē illo instro me^{te}: ⁊ quantū ad hoc cor pōt dici omnibus aliis mēbris tribuēs: ⁊ a nullo suscipiens. Quārūcunq; etsi quis opinetur ab epate ad cor spiritū naturalem transmitti: vel a cerebro ad cor transmitti spiritum animalem: nullus tamē spūs trāsmittitur: q: spiritus nō fuerit a corde genitus: ⁊ ꝫ in alio membro fuerit transmutatus: ⁊ hoc siue sb̄aliter: siue accidentaliter quōcūq; sit: hoc aūt nullū aliud hꝫ membrum: cum nullum ꝑter cor sit spūs factiuum de nouo: vt ꝑdictum est: ⁊ ꝑpter hāc causam pħi in omni virtute posuerūt cor ꝑncipalius omni alio. Silr etiā sm̄ hunc modum cerebrū in virtute sensitiua ⁊ voluntarie motiua ponitur ꝑncipale membrū: nō quia aliis membris influat sensitiuam virtutem. Sed quia in eo modificat̄ organum. i. spūs: ⁊ fit habile instrumētū anime ꝓ operationibus dictarū virtutum in membris: quā modificationem tribuit sibi cor ⁊ hoc siue. In alio textu. Sꝫ quia in eis influit organum temperatū ⁊ modificatū in cerebro: cum quo membra sensitiua sentiūt ꝙ tēperatū sibi nō tribuat cor: ⁊ hoc siue ꝑdicta trāsmutatio sit in sb̄a spūs: siue nō.

¶ Et tunc hic posset esse duplex imaginatio. vna ꝙ spiritus cerebri est organum deseruiens virtuti sentiendi ⁊ volūtarie motiue: sic. s. ꝙ in hac opōne exequēda nihil operatur spiritus cordis: vt si ꝑ possibili vita ⁊ perduratio aīe in membro sentiēte posset fieri absq; spiritu cordis nō est ꝑdictus spūs necessarius ꝓ operatiōe sensus quia illa pōt adimpleri per solū spūm cerebri: ⁊ sꝫ hoc cerebrū esset in virtutiue sensitiua ꝑncipalius membrū corde: quia tūc cor ꝑparet solū cerebro māīm: ex quo spiritus nō hꝫ in se virtutes: ⁊ in cerebro sit eius aptitudo vt exerceat ꝑdictas operationes: ꝫ alia via cor sit ꝑncipalius: q: est illius spūs de nouo factiuū ⁊ non cerebrū.

Imaginatiões cerebri.

¶ Alia imagiatio pōt esse: ꝙ operatio sensitiua nō fiat solū me^{te} spiritu cerebri: sed ꝙ fiat me^{te} spiritu cordis ꝑ arterias ad mēbra dilati: ita ꝙ spūs cordis sit sicut vniuersale instrm̄ in omni opatione exercēda: ⁊ q: operatiōes indigent diuersis tēperamētis: indiget ad illas exequēdum diuersis a^{ie}tibus particularibus ipsum cōtrahētibus ad opatiōes diuersas: ⁊ in operationib⁹ sensitiuis ipsum contrahens est spūs veniēs a cerebro: quēadmodum apparet etiā de agente vniuersali qđ non agit nisi simul particularibus agentib⁹ cōcurrentib⁹: ⁊ sm̄ hoc cor ꝑncipatum obtinet magis cerebro: cū sit factiuū cerebri spūs: ⁊ spiritus etiā ab eo factus imme^{te} vadēs ad mēbra sit ꝑncipale organū: vel saltem sit principale: vt spiritus cerebri: sm̄ quā viā etiā cerebrū sit temperatiuū: quēadmodū etiā particulare agens obtinet ꝑncipatū in effectu simul cū vli agendo: ꝫ principalitas sit diuersa. ¶ Propter qđ attentiōe dignū ꝙ temperamentum cōplexionis: qđ hꝫ cerebrū: vt sic disponat spm̄: vn̄ principatum sortit ⁊ similiter epar nō recipit a corde: sꝫ a generante: sed etiam ex toto in conseruari depēdet ex corde: nisi ꝓ q̄to depēdet ex cōseruatione vite ab ipso corde: sed illud maxime habet ex sua cōplexiōe innata: qđ persepe experientia notificat: videmus enim sepe scpi⁹ in egritudinibus prauis interficiētib⁹ vehemēter alterantibus cor in quib⁹ omnia signa sup cor signantia attestantur eius vehemētē maliciā ⁊ tn̄ videmus operationes a cerebro dependentes multū firmas ⁊ solidas vt apparet in ethicis ⁊ ptysicis: q: quasi vsq; ad punctū mortis habēt virtutes oēs cognitiuas satis bene dispositas: hoc aūt nō est ob aliud. nisi q: illud temperamētum complexionis: quo me^{te} fiunt opatiōes sensitiue: multum dependet ex cerebro: ⁊ in hoc cerebrū nō oīno depēdet ex corde: sed modo ꝑdicto: vt ꝫ cerebrū sit tunc iuxta mortem quia statim morietur hō quis tn̄ illud temperamentum quo stat sensus non est ꝑprie temperamentum quo stat vita: nō tn̄ sunt ꝑdicte operationes leīe: ꝑpter quā cām ponunt medici cerebrū principiū sensitiuarum operationum: quia plus videt̄ tēperamētum organi q̄ me^{te} ille exercentur esse a cerebro q̄ a corde: ⁊ ꝫ non negent ꝑncipatum cordis in illis iam dictis: ex quo sermo cuiuslibet potest verificari ad intellectū bonum: in arte tn̄ medicine: vt dicit Haly. melior ē sententia Ga. q̄ Ar. quoniam vt dicit sententia Arist. facit medicos errare: in operationibus enim est sententia Galie. tenēda. In epate autem respectu cordis aliqualis eēt sermo diuersus quē ꝑpter breuitatē inferius reseruauimus. ¶ Si quis aūt vellet iuxta ꝑdictum modū imaginari omnē opationem fieri me^{te} spiritu cordis: vt ex hoc cor maius tēperamētum haberet: posset dicere ꝙ spiritus veniēs a cerebro nō est: vt eo me^{te} mēbrū opationē simul efficiat cum spiritu cordis: sꝫ solū venit: vt cōtēperet spiritū cor

alis quo me^te fit operatio: et videt esse intentio Auerro. 2° colliget. Cū loquitur in sensu tactus de neruo et carne: ita q instrū immediate virtuti deseruiēs in qlibȝ opōne est spūs cordis solus. Appet ergo membrū nō esse pncipale: qr in eo sit pncipalr anima: vel quia aliis virtutes aie pncipaliter attribuat: sed qr est factiuū instrumēti aie in suis operatiōib^us deseruiēti: et illud mēbris trāsmittit quapropter sup illa obtinet pncipatū: et appet ex dictis cor sup oia mēbra l corpe mal^us dñiuȝ obtiere. deo grās.

¶ Utrū mēbra aliqua sint habentia virtutem innatam tantum. Q̄ō.xxxii.

3

Tertio queritur. An sint aliqua mēbra habētia virtutem innatā tm̄: et apparet q nō quia tūc illud membrū esset sibi sufficiens nō reqrens sibi influxū a mēbro principali qd̄ ē absurdum. ¶ Oppositum vult Ga. in tegni: et primo de interioribus circa finē: in qb^us locis nāles virtutes appellat inatas. Aiales aūt aliūde veniētes. ¶ In hoc quesito fuit opinio Haly. in tegni. tractatu 2°. vbi dicit q ideo virtutes in mēbris que Gali. numerauit q̄ dicuntur regere seipsa: sicut sunt cartilago et os et ligamenta et caro mollis et pinguedo et caro simplex: dicunt virtutes inate: quia nō cōtinuat cū eis arteria q̄ det eis a corde: nec vena q̄ det eis ab epate: nec neru^us q̄ det eis a cerebro: et iō medicus ponit ea innatas: lȝ nō sint qr medicus iudicat: qd̄ apparet sensui. ¶ Sed p certo hic modus nō est verus: vt ipsemet asserit: nec est a medico ponēdus: cam ponat medic^us ab epate ad totū pcedere nutrimentū: et spiritū nālem. Silr etiā a corde spm̄ vitalem nec aliqd̄ mēbrū posse viuere absq̄ ptinuo influxu a mēbris pncipalibus vt patuit in añti quesito: et patet expsse p Ga. In de interioribus: pmo: vbi de hac loquitur materia. ¶ Ali^us est mod^us plusq̄ pmēti sup vbo Ga. dicēs q virtus nutritiua nō ēst magis inata vel naturalis ossi: vel cuilibȝ alteri membro q sensibilis et motiua musculo: nec vniuersaliter aliqua ex vegetatiuis dr naturalis: quia alr inascat q̄ ille. Sȝ dicunt nāles: aut qr sui sponte opantur ad similitudinē nature: aut qr sunt vtutes nō nisi parū eleuate sup qualitates elemētares: quarū opatio nālis ē: aut qr qualit^us illis vt instrīs vtunt nec sensibilis et motiua dicunt aiales. qr magis sint ab aia q̄ ille: sȝ dicunt animales ab aiali: qr sunt dfia ptitutiua aialis: vel pncipiū dñe et l solis aialibus sunt. Et ibi impugnat Ga. de his q̄ in hoc dicit pmo de interioribus: vt appebit vlteri^us: vn̄ dicit plusq̄ p^tor. hec ergo videtur circa hāc materiam esse veritas: si tanto lȝ medico contraire. ¶ Sed si consideras totū qd̄ ipse dicit est qr virtutes nāles mēbrorū cū sint vtutes aie appellant naturales: sȝ nō assignat modū fm quē et quare Gallenus mēbra pdicta vtutes habētia dixit ea habere pdictas vtutes inatas tm̄: et impugnauit Ga. hic: si Gallenus vellet mēbra in pdictis vtutib^us pncipalib^us nō dependere: nec influxum reqrere: qd̄ tn̄ de Ga. nō cogitarem: vt dcm̄ est. ētē Haly. qd̄ ēt Auicē. expsse voluit. ois q̄dē medicus in qn̄tū medicus dȝ credere cū dixit loquēs de vtute nāli ex his. Sȝ deberet credere q hec vtus ad ipm̄ nō pfluit: nisi ab epate: nā si inter ea via clauderet et os nutrimētum aptū haberet eius actio in ipso. i. l nutrimēto destrueret: queādmodū fit in sensu et motu: cuȝ neruus q̄ puenit a cerebro strigit: virtus vo illa ossi nālis facta est: dū eius pmāserit cōplo: qd̄ idē voluit Gal. pmo de interiorib^us: sȝ ipse nō psiderauit pfunde intellectum Gal. sed nimis supficietenus. ¶ Cōciliator vo in annexo dñe 38. distinguit. q triplr est habere vtutē inatā: qr aut aliqd̄ hȝ vtutē inatā solū. i. cōditā nālem: put eius pn^m est magis intrinsecū vic vni adherēs apō: et sic nālis dicta mēbra pdiuisa aialib^us: quorū actus exordiū a foris maxie hñt virtutē inatā solū. Alr dr membrum habere vtutē inatā tm̄ et sibi sufficiētem: qr nullo simpliciter egēs ab eodē nequaq̄ suscipiat absolute. Uerū tamē suā inatā vtutē ceteris per modū primi inuiuersi cōtribuat quale cor fm Arist. extat. sn̄iam exquisitā. Tertio dr vtutem inataȝ tm̄ possidere: qr talr sibi l suo gñotionis exordio inditū: et sic cū mēbrū pncipale pus vtutē suscipiat et vltimo ab eo recedat: vnde pp̄ter hoc dcm̄ 2° de gñatione formā epatis pexistere in corde fm hoc nullū mēbrorū a corde virtutem habebit inatā: cum oia videant ab eo: vtcūq̄ dependere: et etiā apparet in de interioribus tertio. et illud dicit esse verū et certum: vt appatērius imagines de pter massa gñonis spermatica placente prium vnaqueq̄ suscipit fere simul qd̄ suuȝ nō sic inuicem vni^us: ant susceptōe quadā: vt prius et ita extimauit sensibilius pactā virtutē inatā tm̄ obtinere cum etiam in plura ipsorū nō perceperit arteriā, venam aut neruū deferri: ceu os cartilago cū ligamento monstrant et pinguis. fuit igr̄ sermo Gal. Pulcher et appens Ar. vero pfundior existens: et subdit in quadā instātia quā facit nō recepisse ad pncipalib^us pp̄ter acqrere l nātiuitate: qr in principio vt tactuȝ receperūt ipsorū pductiones: verū pp̄ter pseruationē innatitatis prius fuste tate seu apud in de interiorib^us. et subdit q similiter Auicē. inquiens: si clauderet via inter epar et os: et illud hret nutrimentum aptum eius actio destrueret in ipso: hoc enī non tollit inatitatē: verum ipsius cōseruatiōnē magis: qd̄ etiā iam concessit Ga. ¶ Si consideras verba hui^us viri aliquādo videt velle illud idem qd̄ dixit Haly. et vltimo vr concludere: q nālia mēbra differūt ab animalibus: qr ea que solum habent naturales virtutes in principio generationis ipsorū eas acquisiuerunt: nec principalibus mēbris vel ipsorū influxu idigēt vt eis pdictas largiantur virtutes: sed solum vt eis conseruentur: sed membra habentia virtutes animales pricipalibus mēbris indigent et eorum influxu vt ab eis predictas virtutes recipiant. Si quis vellet hūc sermonē glosare quē hic vir profert posset habere intellectum bonum: mȝ sic prolatus non est verus: nam vt patuit supra in antecedenti quesito omnia membra a principio generatiōis suas habuerunt virtutes: nec aliunde eis aduenerunt: et hoc est verum tam de virtutibus naturalibus q̄ de animalibus. Similiter etiam vt patuit quodlibet membrū ad conseruationem anime. et cuiuscūq̄ virtutis in eo: siue sit animalis: siue naturalis indiget influxu a principalibus membris: quia predicta differentia illorum membrorum adinuicem non videtur esse sufficiens. Similr etiam virtutes naturales non plus fuerūt a principio iusite membris q̄ animales: quia in predictis membris eadem mensura fuerunt et ab eodem agente precipue. ¶ Antonius de Parma in suis verbis illud idem videtur voluisse qd̄ Conciliator vltimo in suis verbis expssit. s. q predicte virtutes naturales sunt in eis innate: qr sunt in eis intrinsece a principio generationis nō indigentes nisi conseruatione per influxum a principalibus et ideo a mēbris nō possunt separari manēte membris sed animales possunt illo manente. ¶ Nos aūt innitentes mēti. Gal. de interioribus pmo. et Auicē. in vbo pallegato huic quesito satisfaciem^us: iuxta modū datum de principalib^us mēbris et mō cōcedēdi virtutes iā in añti quesito pp̄ter qd̄ attētione dignū q queādmodū apparebit inferius virtutes nō distinguūtur ab aia: et iō virtutes non appellantur diuerse vel plures nisi fm q aia diuersis generibus comparat operationū quas fm diuersa instrumēta ei deseruientia operatur. et ideo virtutem esse innatā vel influētem nō est ex parte essentie virtutis. qd̄ idem est qd̄ anima quoniam fm hūc modū vt declaratum fuit omnia membra equalr eam habent nec ab vno influitur super aliud. Et similiter fȝ hūc modum membra habentia virtutem innatam tm̄ depēdēt a membris principalibus in conseruatione virtutis eorum sicut membra habētia virtutem animalem seu influentem virtutem. et hoc qr vniuersaliter in nullo membro conseruatur anima nisi me^te influxu a principalib^us mēbris. Si ergo aliqua virtus anime dicatur membris esse inata et aliquis influens non est nisi sumendo virtutem pro instrumento necessario requisito ad deseruiendum aie in tali vel in tali opōne cui instrō et opōni cum aia opat sortit appellationē talis vel talis vtutis vt clare inferius appebit. Et fm hūc modū vtutes nāles merito dicunt mēbris inate et aiales influētes. qm̄ pplexio deseruiēs aie in opōnib^us nālib^us est mēbris intrinseca: et ppria ipsorū mixtiōe. est enī dispositio ppria pparādo et insequēs ipsorū formā subalē qre nō poterit ab eis remoueri absq̄ eorū corruptiōe. nec principalib^us indigēt nisi ad pseruationem. vt iesse pdurēt. Propter qd̄ Ga. ipsa assimilauit virtuti magnetis. et dicit q non indiguissent arteria nec vena si eorum subā fuisset indeficiens et qd̄ idem voluit Auic. cum dixit. virtus vero illis ossi naturalis

Medic^us iudicat q apet sensui.

ab epate pceditnutrimētum et spūs nālis ad totum.

Quare et motiua dicant aialis.

Cōciliator.

Gal. fm apparēs Arist. vo pfundior exñs.

Oia mēbra a pn^o gñatiōis suas habuerūt vtutes neq̄ aliūde aduenīunt.

Uirtutis nō distinguunt ab aia.

talis est facta dum eius permāserit complexio: et ex isto accidit: vt dicit Gal. q actio naturalis mēbri non patit nisi ipsum patiat. Diversum autem multum est ab hoc de membro habente virtutem influentem seu animalē: quoniam complexio requisita ad animalem operationem non est dispositio preparās seu insequens necessario formā substantialem mēbri: et ideo potest a mēbro absq eius lesione separari. vt in somno et a principalib⁹ mēbris eis advenit: cū illa eam admittunt: ppter quod Ga. illam virtutem assimilavit splendori venienti a sole: et dixit q plurimum predicta mēbra sunt sana et ipsorum actio patitur: et q̄tūcūq pdicta cōplexio ex principiis generationis a gñante fiat in mēbro: qr ipsa nō est necessaria in cōstitutione essentie mēbri: et potest absq lesione a mēbro cessare: et de novo a principali sibi trāsmitti ipsa influens: et non innata: naturalis autē mēbra ab operatione natural. e virtutis ex toto cessare nō pñt cum virt⁹ nutritiva semper sit i actu secūdo: vt vult Auerroys 2° de anima: a qua si cessent procul dubio declinant in viam corruptionis: hoc autem, vt dictū est: evenit ex complexione eis deserviente que necessario eorū substantificam formam insequitur etc.

¶ Utrum mēbra corporis nostri, in suis cōplexionibus adinvicem sibi contraresistant. Questio.xxiiii.

Opinio gētilis.

Quarto queritur. An mēbra corporis nostri in suis cōplexionibus adinvicem sibi cōtraresistant. ¶ In hoc quesito est opinio Gentilis de Fulgineo in tractatu quē de hoc cōstruxit: in quo verborū longitudinē posuit q plurimum tediosam. Et primo premittit vnam distinctionem cōplexionis: q in membris nostris invenit triplex cōplexio: vna est cōplexio dicta innata seu potētialis vel nālis: per quā mēbra adinvicem multū differūt.

Triplex cōplo.

Alia est cōplexio actualis seu formalis que est qualitas que imprimitur in cōsimilia mēbra a caliditate actuali sanguinis et spiritus a principibus venientis: q̄ caliditas actuat illā innatā. Tertia cōplexio nō videt esse aliud q̄ caliditas in sanguine et spiritu data a corde diversimode participata mēbris ppter magis vel minus appropinquare ad cor. Quo pmisso dicit q cum medici dicant cor vel cerebrū sibi invicē cōoperari vel alia mēbra adinvicē resistere: aut etiā in tertio intelligūt ista membra in dispōne latitudinis sanitatis stantis sub cōplexione vel cōplexionibus per calorē actualem: quo hñt 2ᵐ et tertiā cōplexionem: et ideo loquunt de his vt participant triplici cōplexione. et distinguit de cōtraopari vel resistere: qr aut talis resistētia est positiva: vt cū vnū ab alio abiicit vel remittit vel intelligit privative: qr qualitas potētialis iduci in vno vel possibilis intēdi ppter alterius membri pñtiā nō inducat vel intēdat: et talē vocat resistētiā pvativā seu cōparativā. et ponit exempla q̄ dimittim⁹: qr clara sunt.

Conclōnes.

¶ His pmissis ipse in quesito isto ponit quattuor cōclusiones. ¶ Prima est: q per⁹ cōsimiles nostri corporis sibiinvicē positive nō cōtraoperant. ¶ 2ᵃ cōclusio est. q mēbra principalia non contraoperant adinvicē positive pmutādo determinatos modos cōplexionū suarū inductarū in instanti generationis. ¶ 3ᵃ cōclusio. q pricule tam cōsimiles q̄ organice sibi invicē cōtraoperantes resistūt pvative. ¶ 4ᵃ est. q membra pncipalia. s. cor et epar super toto sibi invicē non cōtraoperant positive: sed privative vel cōparative.

¶ Primā cōclusionē pbat. p° auctoritate Gal. in lib° d' malicia cōplexionis diverse: vbi ponit: q mēbra cōsimilia q̄vis sint diversa: nō tñ agūt adinvicē. ¶ Amplius tunc talia mēbra haberēt semp malā cōplexionē diversam. ¶ Amplius tūc nā in principio generationis frustra induxisset illam qualitatē quā adinvicē corrūpunt. ¶ Amplius sicut se non refragūt in duritie et mollitie: ita stāt in cōcordia: ita nec in aliis. ¶ Amplius pdicta actio vł aliquando quiesceret vel semp pcederet vsq ad mortē si primo mō igr̄ qua rōne remanēt tūc in cōcordia: eadē ratione potuerunt in principio generationis produci. ¶ Non pōt dici 2ᵐ. qr illa actio esset frustra. scdo qr tūc caro aliqñdo erit ifrigidata corrupta ab osse et ossa a carne: et dicit in pdicta cōne q pdicta mēbra se nō alterāt tali alteratione: ex qua mēbrū consimile ducatur ad medium generis vel spēi: vel ad contrariū respectu medii: vel ad gradū alium specificū: et dicit hoc ppter mēbris recedentia a medio spēi q̄ in eadem qualitate sunt multorum graduū: vt caro calida respectu carnis tēperate ē diversorū graduū sensibiliū sm diversas carnes: et ideo vniversaliter ex tali alteratione nō inducitur vel abiicitur gradus sensibilis qualitatis: et subdit vlteri⁹ q lz b' sit vt dictū est: nihilominus omnes modi complexionū illorū mēbrorū habent latitudinem in qua quotidie pñt permutari modo versus vnum extremum: modo versus aliud illius latitudinis: sicut quotidie evenit sm somnum et vigiliam et evacuationem et repletionem: sed fatuum esset vocare tales modos mutationum contraresistentias.

¶ Secūda conclusio est: vt eam transumit q principalia membra, nō cōtraresistunt sibi invicem sive nō contra operantur resistentia positiva qua qualitates cōplexionales in seipsis existentes corrūpant temperiem inducendo: sive ad contrarium suū sensibilem partem cōplexionis corrumpēdo vel inducēdo: sed in suis complexionibus latis sic continue remanent associata: et hoc qualitercunq predicta membra sint. temperata vel distēperata. ¶ Hec cōclusio potest probari: vt antecedens et alleget q est de mēte Ga 8°. de vtilitate particularum. 3° cap°. et adducit ibi plures rationes cōtra Aristo. ad probandum q cerebrum nō infrigidat ipsum cor. Similiter hoc idem probat Gentilis de epate et corde: qr si talis alteratio esset plus fieret inter cor et epar temperatū q̄ inter cor frigidum et epar calidū: qr illa duo plus cōtrariātur: et cū magis distent. ¶ Amplius tūc epar frigidū nūq̄ staret cum corde calido: qr si in aliqua mēsura temporis corrūpat aliquā mensuram frigoris: in duplo illius temporis corrūpet duplum illius: et sic epar fiet cōplexionis calide. ¶ Amplius cor frigidum plus cōoperaretur epati frigido et temperato q̄ epati calido: cū magis illi opponatur. ¶ Ampli⁹ cor calidū magnifice resistit et permutat epar frigiduz. ergo multomagis pmutabit epar temperatum versus calidum.

¶ Tertia cōclusio est. q membra principalia sibi invicem contraresistunt resistētia privativa: sive comparativa: et idem est de mēbris cōsilib⁹ adinvicem que pbat qr illa mēbra sibi invicem resistunt privative que generata in suis cōplexionibus cōtrariis prohibent sese adinvicem labi et distēperari ad vlteriorem gradū qualitatis: et sic se hñt pdicta mēbra: et hoc ipse nō pbat. nisi quodā extēso rationativo sermōe. Nā nisi esset refrenatio cordis a cerebro fieret in corde incēdiū et distēperies et pl⁹ phibet cor incēdi a cerebro frido q̄ a tēperato vł calo. Et sīr ē d' epate et corde: et i aliis multa verba extēdit.

¶ Quartam cōnem ipse disputat et dicit iā se tenuisse cōtrariū. s. q pdicta mēbra sibi invicē cōresisterēt in habitu rotius positive nihilomin⁹ tñ tenet q non: sed solū sibi resistūt privative: et hoc in dispōne sanitatis: et hoc ipse probat: qr calor missus ad cutim et ad musculos a corde cōparatur calori misso ab epate: sicut forma et perfectio: q̄re nō sese trāsmutāt: nec sese corrumpunt: sed perficiunt: ańa est Auerroys 2° colliget. et pbat etiā. qr sicut calor quē dat cor epati est sicut pfectio sibi: ita etiā qđ dat cor aliis membris cōparat vt perfectio ei qđ aliis mēbris dat epar: et tūc vehementer ratiocinādo extendit sermonem: et in summa vult q si a corde ad mēbra transmittit sanguis et spiritus colericus et sanguior spiritus flegmaticus ab epate ille remanet i suo gradu et iste in suo: nec se alterant: sed vnum comparatur alteri: vt perfectio: et postmodum prosequitur tractando sermones Galie. de contraresistentiis eparis et cordis. et ea que ibi a doctoribus tractantur: hec est summa sententia huius viri: lz superflue se extendat.

¶ Nos autez multa de his dictis credimus esse minus q̄ bene dicta: et primo ostendimus q tam membra consimilia q̄ organica principalia seu nō principalia adinvicem cōoperant: cōopantia positive: et sese alterare positive possunt sensibili gradu: et similiter in toto: qđ directe est cōtra suas tres conclusiones. ¶ Primo sic. et psuppono q sicut complexio totius potest permutari nālis: ita cōplexio vnius mēbri nālis possit trāsmutari non trāsmutata complexione alterius. hec pz: qr vni mēbro pñt approximari ea que complexionem eius pmutabunt: et alteri non: vel potuerūt etiā tunc approximari sibi ea q̄ non permutant eius complexionem permutari. ¶ Se

Presuppositiões

cando presuppono ꝙ nutrimētum potest multū altera-
re mēbrum in qḋ conuertitur: lꝫ finaliter a membro trāſ
formetur ⁊ vincatur: hoc probat Gal. 6°. de accidenti ⁊
morbo: in quo etiam addunt exempla multa: tūc pono
ꝙ vnū corpꝰ sit a principio gñonis in oībus mēbris prin-
cipalibus complexionis frigide ⁊ permutetur in epate
⁊ corde ad complexionem calidam nō permutato in ce-
rebro: tunc nulli dubium ꝙ spiritus cordis ⁊ epatis et
sanguis qui modo vadit ad cerebꝝ frigidū valde diuer
simode disponit cerebrum ⁊ multum sensibiliter ⁊ ma-
nifesto gradu q̄ faceret spiritus ⁊ sanguis vadens cum
predicta erant complexionis frigide: cum ista sint mul
tum distantia: ⁊ pꝫ per scḋam suppositionem ꝙ sanguis
qui tunc cōuertetur in cerebrum valde cum diuersimo
de alterabit ⁊ clarum est ꝙ tale corpus est sanum. Silr
etiam non apparet ꝙ si predicta membra silr disposita
a principio generationis: ꝙ silr non debeāt se alterare
cum sint in similibus dispositionibus: cōtraria. n. nō solū
se alterant: qꝛ sint in tali vel tali tempore genita: sed qꝛ
sunt in tali vel tali dispositione ⁊ gradu. ❡ Et cōfirma
tur. nam vt ponit Auic. capꝰ. de complexionibus. calidi
tas maior q̄ debet reddit corpus siccius q̄ oportet: et
frigiditas humidius: ⁊ siccitas frigidius: ⁊ similr hu-
miditas ⁊ clarum est ꝙ hoc gradu manifesto ⁊ sensibili
membra in dispositione sanitatis se possunt adinuicem
positiue alterare: ⁊ ꝓbatur. qꝛ qualitas actiua nō soluꝫ
agit in subm in quo est: sed etiā in subo alio ei approxīa
to: immo vt plus ⁊ apud plurimos est necesse ꝙ agens ⁊
patiens sint distincta loco ⁊ subo. si ergo aliquod mem
brum est calidius q̄ opꝫ ⁊ sanū: qꝛ pōt esse tale respectu
temperamēti predicta qualitas non solum reddet illud
siccius: sed etiam poterit hoc facere in mēbro cui appro
ximatur: siue imediate: siue ad illud aliquid trāſmitten
do: ⁊ per ꝯñs illud positiue poterit alterare. ❡ Et cōfir
matur. nam per experientiam videmus aliquos homi-
nes ex principio gñationis cōtrahere dispositionē sin-
gularem in aliquo mēbrorum: ⁊ maxime principaliū cū
bona dispositione aliorum ex qua in processu temporis
quasi euitari nō potest: quin ipse cadat in egritudinem
aliquam: vt aliqui in lepram: aliqui in febres terianas
aliqui in ptysim: ⁊ sic de multis aliis. Sed nulli dubiuꝫ
ꝙ ex quo dispō alicuꝰ mēbri pōt tāta alteratiōe altera
re totū: ꝙ ēt in latitudine sanitatis poterit diuersimo-
de ⁊ sensibilr: seu gdu manifesto diuersa mēbra posiꝰe
diuersimode alterare. ❡ Amplius nulli duᵐ ꝙ mēbra
in latitudine sanitatis stantia possunt effici ⁊ debiliora
⁊ fortiora: sed claꝝ est ꝙ ꝫm hoc mēbra diuersimode se
manifeste habent in aggregādo superfluitates vel in ex
pellendo ad aliud ꝫm ꝙ vnū manifestissime aliud pote-
rit alterare semꝑ ipsis sanis permanētibꝰ: ⁊ similiter ēt
a generationis principio poterūt taliter in coꝝ virtuti
bus disproportionalr esse genita in expellendo ⁊ aggre
gando coꝝ superflua qḋ in processu tēporis vnū vehe-
menter aliud alterabit. Conditiones enim mēbrorum
⁊ ꝓportiones coꝝ adinuicem ex ṗncipiis cōtracte mul-
ta de causis possunt multiplr variari. ❡ Amplius in ho
mine calide ꝯplexionis ⁊ robusto si fiat abscissio testicu
lorum multū manifeste permutanᷣ membra: ⁊ totum si-
militer in coꝝ ꝯplonibꝰ: qḋ q̄re eueniat inferꝰ apparebit.
q̄ silr: ⁊ lꝫ forte nō ꝛṁ: si alicꝫ infans in toto generetᷣ ca-
lide ⁊ robuste cōplonis ⁊ generetᷣ absq̧ testiculis: qꝛ illḋ
est possibile cum nō sint necessarij ad esse indiuidui: ⁊ a-
lis in processu temporis ex similibꝰ causis illi i suis mē-
bris ⁊ in toto vehemēter positiue alterabitᷣ ergo ꝯditio
vel dispō in vno est cā alterationis positiue in alio: ⁊ ꝑ
ꝯñs se positiue alterare possunt. ❡ Amplꝰ in hoie tem
peratio de scḋo mō eq̄litatis seruatᷣ ꝓportio per decur-
sum etatum mēbroꝝ frigidoꝝ ⁊ calidoꝝ adinuicē: plus-
q̄ possibile sit in aliquo corpore. ❡ In hoc eñ approxi-
quat plus equalitati pōderis in qua penitus nulla fie-
ret alteratio. Vñ Auic. dicebat de ṗdicta ꝯplone: cū q̄
pōderabunᷣ ⁊ equabunᷣ erit vicinus eq̄litati. certe q̄ ꝑ
eandem rōneꝫ in corꝑe multū receᵗ a ṗdicta tēperie: vt
in quo mēbra calida multo plus cēnt fridis: ⁊ multo plꝰ
recederis in calore q̄ illa i frigore vel cō talis ꝓportio
mēbroꝝ frigidoꝝ ⁊ calidoꝝ in decursu tēporis dꝫ mani-
feste ꝑmutari: ⁊ per ꝯñs mēbra sese positiue alterabūt.
❡ Amplius ea q̄ a mēbris ṗncipalibꝰ aliis trāſmittunᷣ

graduali in diuersis mēbris diuersimode alteranᷣ: q̄ ⁊
ipsa phāt etiā alia mēbra alterare. Dicamus q̄ cōclusio-
nē ꝯtrariā talibꝰ suis ꝯꝰnibꝰ: ⁊ ē ꝙ mēbra nostri corꝑis
inter se ⁊ super toto phāt sibi inuicē ꝯpari seu ꝯresistere
seu se alterare positiue. sumēdo positiue. sumēdo positi
ue alterare: put ipse in suis sumit sermonibꝰ: ⁊ ad istud
ꝓbādū sufficiāt rōnes iā adducte. ❡ Et aūcēde ꝙ ex ista
ꝯꝰne nō remouetᷣ: quin mēbra possint eē ꝯtraꝝ ꝯplonū:
tā i gñe: q̄ ēt i spē: ⁊ ꝑ totā vitā ramaneāt ꝯtra: vt cor in
gñe cordiū erit calidū ⁊ cerebrū erit frigidū: ⁊ ꝑ decur
sum etatū ṗdictū corpꝰ hēbit semꝑ cor calm ⁊ cerebꝝ fri
dū: ṗdicta. n. ꝯꝰ posita ē de poss. Quapꝑ ambo ista duo
dcā stāt sit ꝑꝑ varias ⁊ diuersas ꝯplicatiōes mēbroꝝ ad
inuicē i diuersis gdibꝰ ꝯtrarietatis ꝫm qs phāt diuersi-
mode se alterare ⁊ sibi iuicē resistere q̄s ꝯplicatiōes ꝑ te
facilr poteris ꝯphēdere si ꝯsideras. ❡ Illḋ aūt qḋ iste vir
dꝛ i ꝯꝰne alia ꝙ illa mēbra sibi iuicē ꝯpanᷣ ⁊ resistūt pri
uatiue vt minus q̄ bñ dictū: qm̄ si sic esset iā cū cerebro
frigido cor secū ꝯplicatū eēt minꝰ calidū q̄ si cerebrum
eēt calidū: qḋ ipse asserit: ⁊ isto mō h est vnꝰ modus ṗuatiue
resistētie: ſꝫ h̄ est falsum: qꝛ cor calm reptᷣ aliqñ in hoie
fridioris cerebri ⁊ pōt eē cor multū calm ⁊ cerebꝝ mul-
tum fridū: vt ipsemet asserit q̄ ex fridtate cerebri nullo
mō ṗuatᷣ ascēsio caliditatis in corde. Et si dicatᷣ: vt ipse
dꝛ ꝙ absolute oē cerebꝝ resistit cordi tali resistētia: sed
in latitudine cerebroꝝ vnū plus altero resistit certe pri-
mū dcm̄ est ad placitū: cor eñ nō fuit talis gradus calo
ris: ⁊ si alteriꝰ: qꝛ cerebꝝ creatū fuit talis: ſꝫ iō illḋ fuit:
qꝛ sic regrebat aialis nā: potuisset eñ nā ꝫm exigentiaꝫ
finis: ⁊ ꝯtrūcꝫ cerebꝝ ē i aiali nō extitisset necessariū
nō igꝛ aial indiguit mēbris calidis ⁊ frigidis ṗncipalr
vt sibi adinuicē ꝯtraoperarenᷣ ⁊ resisterent ſꝫ qꝛ talis con
stitutio necessaria erat i opōnibꝰ exequēdis ipsius: ⁊ qꝛ
talis dispōnis erat mā ex qua ipsū gignitᷣ. ❡ Amplꝰ si
appeat cerebro calefacto cor calefieri: vt in alienatis et
silibus certe hoc est: qꝛ tūc cerebrū alterat vere cor ipm̄
calefaciendo. Iste eñ vir negauit supra in questio de ca
lore pueri ⁊ iuuenis ꝙ nihil potest ie ab intrinseco auge
re in calore. ergo calefacto cerebro apud eum non pos-
set cor calefieri nec incēdi nisi ab aliq̄ extrinseco calefie
ret: ⁊ lꝫ apud nos illud sit possibile: vt sibi ostendimꝰ. Si
militer falrē de epate frido ⁊ aliis mēbris apparet ꝙ si
calefiant calefacto cerebro hoc nō est: quia cerebrū illis
priuatiue resistat: sed qꝛ vere positiue tunc ea calefacit.
❡ Scḋm dictum apparet nō verum ꝓpter illud qḋ dcm̄
fuit ꝙ quelibꝫ ꝯtrietas mēbroꝝ est adinuicem apud euꝫ
cōplicabilis ⁊ ꝯtinue ꝑdurabilis: ⁊ in vnoquoq̧ gradu
contrarietatis sint in latitudine sanitatis. Quo autem
hec membra singulariter adinuicē sibi cōtra resistāt cō-
parando vnū alteri disputabimꝰ inferius: cum singula-
riter de his queremus membris: vbi apparebit qualis et
q̄ sit resistētia ṗuatiua. ❡ Ea aūt qbꝰ h vir nititᷣ firmare
suas cōclusiōes nō cōcludūt. Ad illud enim qḋ ce Gal.
adducit in lib. de malicia ꝯplexionis ꝙ mēbra ꝯsimilia
se nō alterant q̄uis sint in diuersis cōplexionibꝰ. dōm.
ꝙ intelligit de alteratione lesiua seu dolorosa: ⁊ hoc qꝛ
talis est parua in paruo tꝑe ⁊ si possit in longo tꝑe esse
magna est multū paulatine ⁊ nō egritudinalis. ❡ Et ꝓ
pter hoc 2ᵐ inductum non valet: qꝛ tunc mēbra semper
haberent maliciam cōplexionis. ❡ Et qḋ 3ᵒ dicitᷣ tūc ta
lis qualitas fuisset frustra nō cōcludit: tūc enim omnis
qualitas que per decursum etatū in nobis ꝑmutatᷣ fuis-
set frustra. Impossibile enim est membra se adinuicem
nō alterare: sed aliquando plus possunt se adinuicē trāſ
mutare aliquādo minus. ❡ Et qḋ dicitᷣ q̄rto nō tenet: qꝛ
ꝑ illas qualitates mēbra nō se alterant: sed per qualita
tes primas. Silr etiā in predictis possunt se alterare: et
lꝫ nō sic manifeste. ❡ Et tunc qḋ vlterius dꝛ ꝙ tunc ta-
lis actio: vel aliquando desceret vel semꝑ ꝓcederet. dōꝫ
ꝙ potest semper procedere: ⁊ aliquādo vsq̧ ad manife-
stam trāſmutationem: ⁊ aliquādo nō se manifeste trāſ-
mutabūt: ⁊ hoc fuit positū in ꝯꝰne nostra si eam conside
ras. Et ideo ex principio gñatiōis mēbra possunt eē in
tali dispōne creata ꝙ in ꝓcessu se manifeste in suis lati
tudinibꝰ cōplexionū nō trāſmutabunt: ⁊ aliquando ta-
liter erunt disposita ꝙ se positiue ⁊ manifeste in ꝓcessu
tēporis poterunt trāſmutare: ⁊ hoc ꝫm diuersas disposi
tiones in quibꝰ poterūt gñari. ❡ Quod autem ad pro-

De caliditate erga corpus.

Experiētia

Cerebrum an resistat cordi.

dandum scdam 9clusionē adducit nō valet. ⁊ pmo quid Gal. velit. S° devtilitate patebit inferi°: cū querem° de cerebro. ¶ Quod aūt scdo adducit q̄ plus se alteraret cor temperatū ⁊ epar temperatū q̄ epar calidū ⁊ cor frigidū. Ista ratio nō 9cludit 9 eū. q̄ illa duo plus debēt sibi adinuicē priuatiue resistere: per eandē rōnem. Secundo p̄dicta ratio nō 9cludit: nā si cor sit multū frigidū ⁊ epar sit calidū vel temperatū poterit esse q̄ frigidū cor trāsmutabit temperiem epatis seu eius caliditatē: q2 lz cor frigidū sit absolute calidius epate calido: nihilominus epar appellat temperatū vel calidū cū sua innata cōplexione actuata per influentē a spū cordis: ⁊ tō si spūs cordis deueniens ad epar sit frigidus respectu temperati spūs non ponet in epate calorez quem dz ponere vt epar sit calidū: ⁊ ideo nō reddet spm sic calm: vñ epar gñabit sanguinē minus calm: ⁊ sic pdet de calore ⁊ posset tm̄ sic alterari q̄ epar gradu manifesto efficeret minus calm. Silr si epar sit calidū trāsmittit ad cor sanguinē calidiorem q̄ citius ⁊ facilius inflāmat: ⁊ in spūs calidiores conuertit: vnde poterit cor ad calidiorē gradum conuerti: epar aūt temperatū ⁊ cor temperatū 9portionantur: put operibus est exigituz. ¶ Et ideo ad intellectū dictorū attende. q̄ membra se alterant: aliqñ positiue alteratione acquisitiua: aliqñ alteratione deperditiua seu corruptiua que. acquisitiua posset appellari: cū transiret de vno extremo: vt de caliditate: ad temperatam ad frigidam: licet fm rei veritatem sit solum deperditiua: q2 minus calido. ⁊ vlterius dicitur q̄ tūc cor calidum nūq̄ staret cum epate frigido: ⁊ appet in 9° ne possibilitatem alia que in hoc conclusione. adducit sunt nota per se. ¶ Illud autē qd̄ dicit in tertio 9° ne apparuit supra clarum. ¶ Qd̄ in quarta ponit est pure sermo rethoricus: nec tollitur se hec illo trāsmissa 9cludit trāsmutationē eorum adinuicem: vel q̄ vnum non sit alteri vt perficiens. reliquum vt perfectibile in comparatiōe ad opus exequendum ⁊c.

¶ Utrum pili sint animati. ⁊ vtrū eorū materia sit calida vel frigida. Questio. xxiiii.

Q Uinto queritur. Magis singulariter descēdendo ad mēbra: ⁊ prima inuestigatio est d̄ pilis: cum sint primi insuperficie exteriori. Et primo queritur. An pili sint animati: ⁊ ⁊ apparet q̄ sic qm̄ eorū frequens abscisio per tonsionem est causa maioris augmenti ipsorū: hoc aūt nō videtur esse nisi ex regimine aīe: queadmodū accidit in carne ⁊ in alijs mēbris: in q̄bus natura solita est restaurare cum diminuerit: vt patet invisceribus: que regeneratio non fieret: nisi fuisset abscisio partiū a membro. ergo similiter videtur esse in pilis. assumptū patet per experientiam: ⁊ ita mulieres affirmāt q̄ quāto plus pili tondūtur tāto plus crescunt: vnde si illud qd̄ est abscissum reapponeret inueniretur manifeste lōgius q̄ si tonsio nō fuisset. Amplius illud maxime videtur de pilis supercilioꝝ qui vehemētius alijs ex intentione nāe videtur pduci: vt scdo de cōplexionib°: ⁊ scdo theorice. ¶ In opp^m est Ga. in tegni cum ait. Piloꝝ ⁊ vngulum non est regimē sed generatio sola. ¶ Ad declarationē huius qd̄ queritur opz inuestigare causas generationis pilorum in corpore ⁊ modū generationis. ipsorū: pp qd̄ attentione dignum q̄ sicut aliorū corporum naturaliū gñabilium sunt q̄tuor cause sic ⁊ pilorum: nō autez opz dicere ad presens de forma pili: vt notum est per se: lz d̄ alijs tribus sin quibus: ⁊ in modo generationis pilorū ponemus sniam extractam a Gali. 2° de 9plexionib°. ⁊ ab Haly abate 2° theo^e ⁊ cap° vltimo: ⁊ ab Auic. 2° sen p̄mi. 27ª sen q̄rti. ⁊ in alijs subsequendis de pilis sīd qd̄ phs ait in 2° de portibus: ⁊ in 5°. de generatione: ⁊ q2 de his ipsi multum clare ⁊ extense loquūtur: ⁊ similiter doctores ipsos repertantes. Ideo materiaz istam de pilis tractāteo breuiter assumabimus aliqua singularius 9tractando q̄ ab alijs dictum inueniam. ¶ Materia igr ex q̄ fit pilus est vapor fumosus terrestris. ⁊ grossus adustus a calido nostri corporis ab humiditatib° grossis elevatus: ex quo pz que sit eius efficiens cā: ppter quā pili plus multiplicantur: ⁊ citius. nascuntur in corporib° calidis ⁊ siccis: ⁊ efficiunt in eis pili nigri ⁊ grossi.

Materia ex qua pilus generatur.

¶ Sed iminet dubiuz. An materia ista ex quo fit pilus sit calida vel frigida: q̄ calida patet per Haly aba. secū do theorice. cū dicit q̄ pilus fit ex vapore calido ⁊ sicco. ¶ Amplius quia hec materia plus eleuatur a vaporibus calidis q̄ frigidis. ¶ Amplius quia est materia fumosa ⁊ adusta. ¶ Amplius quia ipsi multiplicant plus in corpore cum ipsum est in etate calidiori. Ex quibus omnibus videtur posse concludi predictam materiam calidam esse. ¶ Et apparet oppositum quia ab Auice. primo primi. capitulo. dico q̄ deus. ponitur pilus. frigidior res que sit in corpore post flegma: dicit eñ frigidior res que sit in corpore est flegma postea pili. ¶ Amplius Auicen. septima sen quarti. primo capitulo. ponit q̄ pilus proprie alimentuz assumat ex materia viscosa: talis autem videtur esse frigida. Argueretur. etiaz similiter ex illo contra aliud dictum q̄ materia pili esset humida ⁊ non sicca adusta. ¶ Amplius saltem illud videtur posse argui de pilis albis: vt in canitie vel in albedine pilorum multa ⁊ mulierum ⁊ corporum frigidorum. ⁊ in ea que fit ex calore cutis: sicut in morphea ⁊ albaras alba: ⁊ videtur etiam predicta materia esse humida ⁊ non sicca adusta vt dictum. ¶ Propter hoc attentione dignum: vt perfectius enucleet q̄lis sit mā pili q̄ a calore resoluēte ad hūidi° corpis multiplices surgūt exalatiōes seu vapores vel fumositates qualitercunq̄ quis nolare velit: surgit eñ vapor aquosus qui de sui natura frigid° est ⁊ humidus: aliqñ calidus ⁊ humidus: qui vel multū subtiliatus ⁊ rarefactus insensibilr resoluitur: vel in humiditatē aquosam 9uertitur: vt pz in sudore: ⁊ hoc cū calor euz nō tātū rarefecerit vel cū frigiduz ei occurens ipsum ingrossauit ⁊ cōdensauit: ⁊ predictus vapor nō ē apta mā pili: cum pilus sit res siccior que sit in corpore: vt vult Auic. Alia exalatio eleuat a corpore fumosa subtilis ⁊ calida que nō est apta cōuerti in piluz: q2 subtilis non est apta cōtineri in poris: vt 9densari possit in pilū: ⁊ q2 pilus est res terrestris ⁊ grossa. Alia superfluitas ēt expellitur ad superficiem corporis que nō sic proprie in modū exalationis insurgit: que est supfluitas grossa lutuosa directe ad modū luti: vt est sordities apparens in superficie nostri corporis: ⁊ hec ēr non est apta materia pili: in ea eñ nō est tenacitas pilo necessaria. Alia ē exalatio grossa terrestris cū aliquali humido vnctuoso ⁊ viscoso admixto: calor enim agēs in predictā mām totum humidū illi° nō 9sumit: sed maxime aquosum: vñ ipsa remanet a predūis sicca terrestris ⁊ grossa: que quidē v̄tute caloris ipsaz eleuantis pueniēs ad cutim extrinsecaz sui grossitie ⁊ frigiditate partiū exterioꝝ ⁊ extrinseci aeris in poris remanet inspissata ⁊ indurata cui similis superueniēs 9tinuatur me^{te} humido vnctuoso in eis existēte iam dicto: ⁊ suo motu priorē partē versus superficiem exteriorem ppellit: ⁊ sic iterato veniens alia exalatio: ex quib° efficitur corpus in lōgum processum: qd̄ ē pilus: ⁊ hāc talem eē mām pili directe asserit Auicē. 7° sen. q̄rti. cap. cuz inq̄t. Capillus nascit ex vapore fumoso: qñ coagulat in poris: ⁊ orit sup eos: ⁊ pprie per illud qd̄ assumit ex alimēto: ⁊ ppe qñ hūiditas corpis viscosa vnctuosa nō aquosa: nec lutuosa: sicut arboꝝ vnctuosarum folia nō cadūt ⁊c. quā quidē intētionē directe habuit Auerroys 2° colliget. Cū videt reph̄endere Galie. lz de Ga. non sit cogitore q̄ intellectuz habuerit sz superficiez verboꝝ quā deph̄endit Auer. Dicit eñ Ga. vt dicit Auerro. q̄ pilus gñat ab vno vapore fumoso adusto: ⁊ dicit reph̄endēdo Ga. piluz fore corpus extensibile siccū ⁊ calidū ē ⁊ superfluitas cibi sicci quādo nimis excoquit durāte in isto pinguedinis admixtiōe: ⁊ 9cludit finalr cōtra Gal. ergo nō est iste vapor: cuius sit aggregatio partis sup partē: sed est corpus cōtinuū fortis 9tinuationis extensiuum crescens in longum: vult igit Auer. reprehēdere si quis ex sermonib° Gal. 9prehēderet piluz esse corpus ex illis vaporib° solum adinuicem accumulatis: ita q̄ p̄dicta materia sic eēt adusta q̄ adinuicem verā ⁊ firmā 9tinuitatem nō haberet: nec vere ⁊ perfecte 9stitueret vnum corpus: imo predicti vapores fiunt vere vnum corpus extensiuum me^{te} humido pingui viscoso ⁊ vnctuoso iaz dicto. Et putādū ē Auer. suam sniam in verbis iam supra allegatis assumpsisse.

Pilus vn de generatur.

¶ Ex his aūt dictis clare pz modus gnōnis piloꝝ: non eñ aliter pōt pilus augmentari q̄ per talem appositionem: nisi quis poneret pilū regi virtutibus anime vt alia mēbra: ita q̄ eius nutrimētum per eum trāsiret ad

singulas partes formales: qd quidem nō posset esse absq; villis z virtutib⁹ q̄renoī ministrātib⁹ nutritiue qd qdē in pilis nō videt verisimile: vt apparebit. z si quis vellet illud proteruire non posset sibi bene ꝯtrariū demonstratiue pbari. ¶ Ibis aūt declarat ia rñdendū ad dubiū cū queritur: an materia ex qua fit pilus sit calida vel frigida ꝙ ipsa cū in pilū conuertitur est frigida z sicca: grossa z terrestris: vt iam pꝫ ex dictis. Et cū dicit Alyabas ꝙ fit pilus ex vapore fumoso calido z sicco intelligit a calido exiccato z adusto. Uñ pp̄ter ꝯsumptionē humidi remanet terrestris z siccus: z ab eo oīs caliditas remouetur: cū in pilū conuertit z inspissat causis supradictis: ꝯplens eius ꝯuersionē predicti vaporis in pilū est frigidū ipm coagulās z inspissans. ¶ Et silr pꝫ qd dicendū ad 2^m z 3^m ꝙ agens generans z pilos efficiens est calor: z pꝫ ꝙ materia ex adustione remanet grossa terrestris z demū cū in pilū conuertit est frigida. ¶ Et p idē appet ad 4^m cū in p̄dicta etate sit agens efficacius ipsorū. Uñ aūt pcedat albedo in pilo si est materia fumosa adusta apparebit in subsequentib⁹ questiōib⁹. Et qd ex eis arguit ꝙ materia ipsoꝝ dꝫ esse humida iam apparet qd dicendū: qꝛ licet in eis sit aliqd humidi vnctuosi z viscosi admixtū: a p̄dicto tamen sunt sicci. Pꝫ ergo q̄ sit materia pilorū: z que sit cā efficiens. ¶ Finalis autē cā vna est omnibus pilis cōis. nā ex eis corpus a superfluitatibus fumosis mūdatur: quemadmodū accidit in terra cū in ea seminant herbe partē nitrosam z amarā z adustam trahentes: z licet non sit attractio in pilis: sicut in herbis que anime virtutū regimen habent. Utilitatem insup hūt suū finē multi pilorū magis spālem: vt pili palpebrarū capitis superciliorū ad decorationē: pili barbe ad venustatē: z hoc clare z particulariter ab auctoribus legas in qbus non expedit sermones ptēdere.

Responsio ad qsitum principale.

¶ Restat rñdere ad p̄ncipale quesitū in quo ponimus ꝯclusionem oībus auctoribus ꝯformē: z lꝫ nō credam⁹ ipsam posse demonstrari: hec que est: ꝙ pili nō sunt animati: hoc p̄mo pꝫ ex modo assignato generationis eoꝝ qui est de mēte oīm auctorū. ¶ Amplius ex pilorū abscisione nō infert pp̄ter eos dolor: nec tristitia: nec nocumentū de quo sit curandū. ergo non sunt aīati. aña pꝫ. ꝯña pbatur. qꝛ ex quacūq; parte seu mēbro illud fiat alterū illoꝝ sensibilr̄ euenit. ¶ Amplius si pili essent aīati: tūc illorū augmentū esset per virtutē augmentatiuā: vt clarū est: sed hoc est absurdū: qꝛ illud qd augetur vere motu augmenti fm oēm differentiam positionis augetur: ita potest haberi primo de gñatione capl'o de augmento. Sed pilus solūmodo fm dimensionē longitudinis augetur. ¶ Et confirmatur hoc. qꝛ augmentum verum fit per rarefactionē que cadit: vel ante appositionem: seu perfectam assimilationē vel post: z hoc fm diuersos modos dicēdi: sed in rarefactiōe res crescit fm omnem dimēsionem: cū ergo pilus nō augmētetur: nisi in lōgū. igit zc. Simil'r in pilis nulla potest recipi villoꝝ cōpositio: qd necessario videt existere in re animata: si saltē ad porositates eius nō eueniant vene nutrimētum portātes: vt pꝫ in ossibus. ¶ Si quis vellet proteruiendo huius oppositū tenere: z ꝙ pili vere attrahunt nutrimentū. Et videt ḧ quasi Auerroys 2° collig. asserere: possꝫ predictis respondere: cum eñi dicit ꝙ ex abscisione eorum zc. dōm ꝙ immo infertur illud nocumētum: cuius oppositū de iuuamēto inferebant: z qꝛ erāt partes multū viles: iccirco nocumētum: qd sequitur ē paucū. ¶ Et cum scdo dicit iaꝫ augerēt per virtutē augmētatiuā zc. illud ꝯcedat: z cū dicit tunc pili augerentur in oēm dimensionē possꝫ p̄mo illud negari. z ꝙ illud solū ꝯpetit toti qd augetur: sed nō cuilibꝫ parti z exēplum videt esse in plantis q̄ quãdoq; in folijs videntur augmētum recipere solum in lōgum z latum: non autem in grossuꝫ seu p̄fundum: vel posset dici ꝙ pilus auget fm omnem dimēsionem: sed fm grossitiem quasi insensibilr̄: z non multum manifeste: z cū dicit augmētuꝫ verum fit per rarefactionem: iam patꝫ hic quid posset dici ꝙ rarefactio in pilo augmētat omneꝫ dimēsionem: sed vnam non manifeste. Scdo posset dici licet proterue ꝙ cum rarefactio nō sit aliud q̄ partes eius: qd rarefactū est plus distare ab inuicē: ꝙ p̄dicta distātia partiū adinuicē posset fieri fm vnā dimensionē nō facta fm aliā: z p certo istud eēt satis difficile sustinere: z posset ꝯteruiēdo dici: ꝙ lꝫ augmentari augmēto vero sit passio corporis animati: nō tñ est passio cuiuslibet partis: z silr multe ꝓpōnes que circa augmēti motū ponunt a pho. cap°. de augmēto. non eēnt vniuersales i qualꝫ parte rei animate. z similr multe ꝓpōnes de nutritiōe. Ista aūt nō sunt bene cōformia phie nãli: lꝫ ꝯtrariū nō possit bene demōstrari. ¶ Qd aūt vltimo dr ꝙ in pilis nō est villoꝝ cōpositio posset negari: lꝫ nō sit sensibilis: appareret ēt ipsos scindi: vt cōfirmāt auctores: silr illud nō vr magis incōueniēs nature q̄ ꝙ pes pulicis vl' aranee villos habeat: q̄ sunt res ita subtilissime: cū tñ p̄dicte partes in illis sint animate: aut posset dici iuxta scdam responsionē datā in antecedēte argumēto. Ista tñ dicta ꝙ pili sint animati nō posuim⁹ assertiue: sꝫ gratia exercitij. ¶ Respondendū ergo ad ea q̄ in p̄ncipio hui⁹ quesiti sunt adducta. Ad p̄mū dicēdū ꝙ illud nō euenit: quia pili sint animati: sed quia cū pilus abscinditur existēs minoris q̄titatis pōt facilius a vaporibus nouiter aduenientibus versus extra ꝓpelli. Similiter etiā cū tondunt vt plurimū lauant z abstergunturr. vnde sunt etiā facilioris impulsionis: z ideo ex alia causa in eis euenit q̄ in membris cum abscindunt. Illud aūt qd scdo ḋ pilis superciliorꝫ allegat: nō ꝓpterea ꝯcludit illos animatos existere. Iam eniꝫ ꝯcessum est aliquos pilos plus in intentione z sollicitudine nature p̄ductos alijs: z cū in eis sit indigentia potior: nō tamen ex illo licꝫ arguere ipsos habere regimen aīe: multa eniꝫ natura in corpe dispensat z generat: q̄ tñ aīam nō participant zc. Deo gratias.

¶ Utruꝫ albedo in pilis fiat a calido diminuto: z nigredo a calido intenso. Questio.xxxv.

Sexto querit. An albedo in pilis fiat a calido diminuto: nigredo a calido intēso. ¶ Qd albedo fiat a calido diminuto apparet i capillis canis. Silr pili albi plus apparēt in corporibus mulieꝝ: z in corporib⁹ flegmaticis: z in pueris. Nigri vero plus in viris: z in corporib⁹ calide ꝯplexionis: z in iuuenibus. ¶ Cōfirmatur. qꝛ vt dictum est ante: pilus fit ex vaporibus fumosis adustis sed quāto res magis aduritur tanto magis denigratur zc. ¶ Oppositum arguitur. nam per experientiam videmus capillos nigros effici albos a caliditate solari z a caliditate ignis: quēadmoduꝫ videmus in istis rusticis z in mulieribus: quasi quotidie ad solem morantib⁹: silr etiā fumus sulfuris dealbat capillos: talis aūt fumus calidus est. ¶ Amplius hūor melācolicus debet esse cā vt pili generent ex eo nigri: talis aūt frigidior ē sanguine ex quo non insurgit capillus sic niger. ¶ Propter declarationeꝫ huius quesiti opꝫ inquirere que z quot sint cause albedinis z nigredinis piloꝝ. Ex his eñi erūt note cause mediorum coloꝝ: hanc eñi mām ꝓlixe tractat phs 5°. de generatiōe. z 3°. de hystorijs. z similr Gal' 3° de cōplexionib⁹: z Auic. 2° sen. p̄mi can. z 2° q̄rti aliqd tangit. cap° de ꝯualescētib⁹. Propter que attentiōe dignissimū ꝙ causa coloris pili: vt ponit ibi phus. aliqñ est ex dispōne cutis: qd plus in alijs euenit aīalib⁹ q̄ in hominibus. z hoc accidit: vt dicit ꝓpter subtilitatē z imbecillitatē cutis hoīs. nā subtilissimā oīm aīalium habet pellem hō: ꝓpter qd nihil pōt ad pilorū permutationē: sed ꝓpter imbecillitateꝫ cutis ipsa ꝑmutat colore: z fit sub sole z spiritibus nigrior. Pili aūt nihil permutātur. In alijs aūt aīalibus pellis hꝫ loci virtutē ꝓpter grossitieꝫ ꝓpter qd pili quidem permutant. fm pelles. Pelles autē nihil fm spūs z solem z ideo in pelle alba pili nascuntur albi. In nigra nigri. licet aūt istud vt plurimuꝫ nō eueniat ex pelle hominis. Aliqñ tñ pōt euenire: qd ideꝫ asserit phs euenire in canitie nō nulli: Unde dic̄. hoīb⁹ aūt nihil. Sed pellis est causa coloris piloꝝ nisi canorum: nō ꝓpter senectuteꝫ: sed eoꝝ qui ꝓpter infirmitateꝫ: in vocata enim alba pelle fiunt pili. si aūt pili fuerint albi nō ꝯsequit pelli albedo. Causa aūt quare pili ex pelle nascunt languente z subtilista pelle: z pilus similr lāguet languor aūt pili canities est. Aliquādo aūt causat albedo in pilis ex defectu innati caloris: quēadmoduꝫ in senectute ex hac causa canities accidit: quēadmoduꝫ eñi dicit phus opꝫ intelligere ꝙ alimentū qd ad vnāquāq; particulam pertingit ꝓpria caliditas digerit: nō potente aūt corrūpitur: z fit orbatio z lāgor: z ideo vt dicit quibuscūq; hoīm natura piloꝝ est pauci caloris z amplius

Pili albi vbi plus appareāt.

Quomodo causat albedo in pilis.

est ingrediēs humiditas ppriā caliditate nō potēte di-
gerere putrefit ab ea que in continente caliditate. Et p
bat phs q̄ predict⁹ vapor pōt putrefieri. nā putrefactio
est aque ⁊ terre ⁊ oīm corporaliū: ppter qd ⁊ terrestris
vaporis: ⁊ appellat p̄dictā putrefactionē elyxis: q̄ idem
est qd ebros. Ebros enim est putrefactio terrestris va-
poris: q̄re in pilis tale existēs alimentū nō dignū putre
fit ⁊ fit vocata canities. Assignat aūt phs cām in p̄dicta
putredine. nam ebros soluū putridoꝝ vt est dicere albuz
est. Cā aūt huius. q2 multū habet aerem. Nam secū mi
scet. Omis enim terrestris vapor virtutē h3 aeris gros
si. Contrariū enim pruine est ebros: et ideo si congelet
ascendēs vapor pruina fit. Si aūt putrefiat ebros. Pro
pter qd ⁊ in superficie sunt ambo. etenim supnatās est:
⁊ declarat phus talem albedinem seu caniciem fieri ex
tali putredine: ⁊ defectu tali. Nam ex languorib⁹ mul-
tis cani nati sunt: posteri⁹ aūt curatis nigrescet vtiq3 ali
quid horū. hoc autē est: q2 in infirmitate totū corpus in
defectu naturalis caloris est: ppter qd indigestio q̄ in
carne canos facit. Curati aūt validi iterū permutant ⁊
fiunt vt ex senibus iuuenes. Propter qd ⁊ passiones si-
mul permutant. Recte aūt habet dicere langorem esse
senectutē acquisitam. Senectutem aūt langorem natu
ralem. faciunt aūt langores aliqui eadem que senectus
⁊ ex eisdem etiam causis efficiuntur multi capilli cani
multis tēporibus iuuentutis: ⁊ aliquā do prius. Et licet
nō habeāt infirmitates manifestas: ex multis causis no
tis fit langor in cuti. vnde langor fit in pilis. ¶ Ex his
aūt dictis patet q eadē est causa canitiei apud Arist.
⁊ Gal. 2° de cōplexionibus: l3 Auic. videat aliqualē no
tare diuersitatē: ⁊ si post dicat q si cōsideraueris duas
dictiones inuenies eas pro certo ppinquas: quoniā cā
in albedine caloris flegmatis. ⁊ causa in albedine ⁊ ka-
turugi est vna. Et dicit Cōciliator q forte ad hoc pdu
xit Auicēnā mendositas arabicaꝝ translationū. Unde
Gal. directe illam spēm putredinis terrestris vaporis
quā phus vocat Elyxis: que idē est qd ebros: Galien⁹
vocauit ad katurugi: ⁊ idem est qd quedam species pu-
tredinis: quā nos influētiā vocamus. Si ergo alicubi
Aristo. dicat caniciem esse cōuersionē ad calorē fleg-
matis. Istud cōcordat cum iam dictis: humiditas enī
cum fit canities ppter defectū inati caloris versus ma
teriā flegmatis indigesti ⁊ putridi cōuertitur. ¶ Inci
pit aūt predicta canities in tymporib⁹ maxie: ⁊ assignat
cām phus: quia posteriora sunt vacua hūiditate: ppter
nō habere cerebrū bregma. Bregma aūt. i. locus fonta
nelle in anteriori capitis multā h3 humiditatē: qd autem
multā habet humiditatē nō facit putrescibile: qui aūt
in tymporibus pili nec sic modicū habent humidū vt
digerent: nec sic multū: vt nō putrescant. Medius enī
existēs locus amboꝝ extra ambas passiōes est. ¶ Ista
cā si cōsideras forte paterēt instantiā: ⁊ etiā alia cā: q̄-
re canities in tymporib⁹ incipit: que est ppter loca illa
esse magis carnosa aliis partibus cutis. In quib⁹ sunt
capilli capitis: ⁊ ideo ibi est hūiditas facili⁹ putrescibi-
lis: ex quo manifeste p3 q cōditio cutis ⁊ partiū sub ea
est cā p̄dicte canitiei. assignat et phs loco p̄allegato: q̄re
alia aīalia i senectute nō canescūt p̄ter equos: ⁊ causas
colorum piloꝝ in aliis aīalibus: que dimittimus ppter
breuitatē. Ab eo ergo lege. ¶ Aliquando cātur albedo
in pilis absq3 omni putredine: cū caliditas eleuās vapo
rem: ex quo fit pilus illum nō pōt multum adurere vel
eius debilitate vel ex resistētia māe ex qua p̄dictus va
por insurgit: cū etiā caliditas cerebri: ⁊ totius corporis
fuerit fortis vt adurat vaporē illū ⁊ fiat fumosus: tunc
capillus efficit niger: ⁊ cū caliditas fuerit debilis vt fit
adustio vaporis ab ea minor: tunc capillus erit attinēs
albedini ⁊ plus ⁊ minus ƀm q in illo pōt diuersificari:
ppter quā cām efficiunt pili albi in mulierib⁹ plus q̄ in
viris: ⁊ frigidis nā ⁊ hūidis: ⁊ pueris plus q̄ in iuuenib⁹:
calor enī in eis multa hūiditate est obtusus. ¶ Aliquā
do et causaret color in capillis albior vel nigrior stante
eodē agente calido ex diuersitate hūoꝝ a qbus surgūt
vapores: vt notū est. ¶ Aliqñ cātur albedo in pilis pp
multā siccitatē in eis causatā: ita ponit Auicē. 2° p̄mi.
quēadmodū cātur albedo in vegetabilib⁹ cū siccant q̄
ex sua nigredine: aut viriditate transeunt ad albedinē.
⁊ hoc quidē nō accidit hoibus nisi in fine egritudinum

Marginalia: In infir. mitatib⁹ qsq3 fiūt cani. — Curati redeūt ni gri. — Concor dia arist. ⁊ Gall. de canitie: l3 Auice. po nat diuer sitatem. — Concilia tor. — Quare ca nities in cipiat in tympori bus.

siccantur: ⁊ hoc idē ipse asserit in fen 2ª quarti. ca° de di-
spōnib⁹ accntibus cōualescentib⁹. cum dicit. Et accidit
eis vt albificent eoꝝ capilli: ppterea q capilli puantur
nutrimēto: ⁊ ppterea q spargit eius hūiditas innata q̄
stat nigredo: sic accidit segetibus q quādo exiccant al-
bescunt postea quādo eoꝝ dispōnes bone fiūt redit ni-
gredo capilloꝝ: sicut iteꝝ accidit segetib⁹ quādo potā
tur aqua: qm̄ tūc redit ipsaꝝ viriditas. Hec Auicen. ibi
ponit ad līam. eadē cā. op3 cogitare capillos dealbari
ppter multā morā in sole vel ppter fumoꝝ sulfuris vel
siīis rei. calidū enī agens in rem siccā ipsam per ampli⁹
desiccādo eam dealbat: vt p⁹. p̄ma. l3 nō sit vēr: vt Auic.
ibimet ponit. Et siīr ppter p̄dictā cām pōt dici si verū
est q canities eueniat subito eueniens in vna nocte sicut
recitat euenire hoibus vehemēter timētib⁹. ⁊ l3 in hoc
dicat et alia cōcurrere cā. ¶ Sed circa hec statim immi
net dubiū: q2 si verum est qd inqt Auic. ⁊ qd dicit de ca-
nitie subito euenire iam videt q capilli nutriret nutri
tione vera: ⁊ per ɔñs essentaliati q negatum est in añte
quesito. Patet aūt illud: q2 si capilli in cōualescentibus
dealbant ppter puationē nutrimenti. vnde cātur in eis
siccitas. Iā3 videt nutrimētū pilis nō solū radici appo-
ni: sed etiā ad eoꝝ corpulentiā transire: vt partib⁹ appo
natur: quēadmodū in vera nutritiōe. Siīr si per aduen
tum nutrimēti rehumectent. ¶ Ampli⁹ multo plus p̄-
uant pili nutrimento cū a corpore scindunt: vel etiā in
quacūq3 morte: ⁊ tñ nō ppterea dealbant. ⁊ siīr arguit
de canitie que ponit subito euenire. hec enī nō puenit
ex putredine in mā ex qua fit pilus: q2 tūc talis canities
pueniret paulatine: sicut paulatine fit appositio ad pi-
lum ex p̄dicta mā. Siīr pueniret a radice capilli vbi
p̄dicta mā putrida apponit. ¶ Cōtrariū aūt h⁹ est apd
illos qui illud cōcedunt. Cōciliator enī dīa. 45. ponit
q p̄dicta canities eueniat vł ppter retractionē caloris
pili. vñ humidū pili putrescit: ⁊ sic pilus videret guber-
nari virtute aīe mediāte nāli calore seu spū per eū disp-
so: vel illud euenit ppter siccitatē exteriorē causatā: vt
supra dictū. Sed neutra istaꝝ causarū apparet vera. q2
in abscisiōe capilloꝝ: vt dictū est: multū plus priuat pi-
lus nutrimēto suo. siīr multo pl⁹ derelinqtur a regimie
nāe ⁊ nālis caloris. Siīr et ppter oēm cām ppter quā
in timore exiccat d3 perampli⁹ etiā in morte vł abscisio
ne exiccari. ppterea aīt evident esse predicti accidentis
cā. ¶ Siīr p̄dictū accñs plus videret in vehemēti ira ac
cidere q̄ in timore: cū peramplius corp⁹ in exteriorib⁹
calefiat: ⁊ sic ibi amplior debeat fieri exiccatio. ¶ Pro
pter hoc attētione dignū q si qs velit tenere pilos fore
aiatos: vt dictū est. in antecedēti quesito facillimū est
videre modū ƀm quē pili in cōualescētib⁹ dealbant ab
Auic. assignatū ad siītudinē plantaꝝ. Siīr etiā facile
est videre qualr canities seu albedo subito causet in pi
lis vt in timore magno: ⁊ hoc siue illud pueniat a sicci-
tate sola: ⁊ sic nō esset vera canities: siue illud accidat p
modū cuiusdā putredinis vt verius canities nūcupet.
Nihilominus ƀm istā opionē restat videre cām q̄re il-
lud in abscisione piloꝝ a corpore nō euenit. ⁊ siīr quare
semper in morte nō accidit: cū ex puatione nutrimenti
debent exiccari. Siīr ex toto tūc derelinquūt a regimie
nāe. S3 illud statī qualr sit apparebit. ¶ Quapp scd̄m-
do opionē quā veriorē reputamus attendēdū: vt appa-
reat doctoꝝ enucleatio q l3 pili nō sint aīali ⁊ modum
gñationis h̄eant: vt dcm̄ est: nihilomin⁹ multipl̄r possūt
in alterationib⁹ corporis alterari. Et siīr ex eoꝝ altera
ta radice: q̄uis enī per eoꝝ corpulentiā nutrimentū
ipsoꝝ nō transeat: nihilomin⁹ pōt pilū alterare: ⁊ siīr ex
eo q ex superficie corporis ad pilū peruenit tā qualita-
te q̄ vaporib⁹ ab eo egredientib⁹ persepe multū alteratur
tur pilus: quēadmodū videm⁹ q in cooperiendo caput
denigrant pili: qd ideo euenit: q2 pili nō transpirant: s3
vapor ⁊ vnctuositas eis ihereт perampli⁹. vñ remouet
eoꝝ albedo. ⁊ appet in hoc vna de causis nigredis ex q̄-
bus pōt appere veꝝ dcm̄ Auic. q in cōualescentib⁹ aliq̄
bus fit albedo piloꝝ: ppter siccitatē cū puant nutrimē-
to: non q2 vere nutriant: sed ex siccitate corporis: ⁊ sicca
ta radice pili cōicatur talis alteratio ⁊ siccitas pilo. vn-
de in suo hūido exiccat. Quaproter dealbat: imo vide-
mus per experientiā q non solū dealbant: sed manifeste
subtiliant: ⁊ ppter siccitatē cadūt a corpore: ⁊ ideo cum

Marginalia: Dubium. — Canitiei causa.

corpus rehumectaꝛ ꝛ rehumectaꝛ corpꝰ pili:nō qꝛ transeat nutrimentū ad eius corpulētiā:sicut facit nutrimētū in membꝛis:sed qꝛ humectaꝛ a sua radice ꝛ a corpore humidiori:sicut humectanꝛ oēs in aere humido: idō ꝑ suā nigredinē reuertiꝛ: ꝛ hoc est loquendo solū de illis met capillis q̄ dealbati erāt. Si q̄s vult dictū Auicēne saluare posset tamē dici:ꝙ cū Auic. vult ꝙ pili denigranꝛ cum corpus ad sanitatē reuertiꝛ illud maxime veritatē hꝫ de pilis qui nouiter nascunꝛ: cū in p̄dictis egritudinibꝰ pili a corpe multū decidāt. Unde ꝓpter corpꝰ rehumectari manifestū est pilos multiplicari ꝛ renascunꝛ pili nigriores ꝛ grossiores:ꝛ pōt dici ꝙ similitudo illoꝝ ad plātas nō est oīmoda. ¶ Ex his aūt pꝫ quō in vehementi timore ex siccitate possunt pili dealbari ī paruo tpe cū in vehemēti timore corpꝰ vehemēter desiccaꝛ ꝛ macrescit ꝛ consumiꝛ. vnde manifeste videmꝰ in modico tpe in timore magno hoīes multū transfigurari ꝛ faciem ad tornatilem verti:calor enim in timore multū intrinsecꝰ vnitus vehementer suū pabulū consumit ꝛ vigilie et cogitationes in timore existentes multū resoluūt ꝛ exiccant:ꝛ tāta siccitas vehemens ꝛ subito facta capillo cōmunicata ipm desiccando dealbat: ꝛ ꝛm hūc modū talis albedo non est vera canities. An aūt pilus incipiat dealbari tunc in suis extremitatibꝰ non videmus experientiam:ꝛ forte istud si quis non viderit affirmaret:illud tamen est possibile:qꝛ pilus in sui extremo est siccior:ꝛ ideo citius dealbaꝛ a sicco ꝙ versus radicem: et sic manifeste etiam patet in albedine piloꝝ causata a sole vel ab igne:qꝛ vehementius ꝛ citius in extremis albe fiūt:quoniā in eorū radice generaliter talis albedo pilorū est maior in extremis qualitercūqꝫ pili sint albi: ꝓpter quam in albedine que est canities senectutis vel q̄ ex simili fieret cā. Et vtriusqꝫ ratio est in ꝓprio obiecto si antedicta considerat. Si q̄s aūt vellet p̄dictam albedinem pilorū in timore euenientem esse caniciem quandam accidētalem posset imaginari ꝙ ex putredine causata circa radices pilorū cōicaretur putredo aliqua corpori pili:cū sit corpus putrescibile. vnde fit albedo p̄dicta. Et ex cōsimili cā etiam aliqñ in conualescentibꝰ aliquibus causareꝛ albedo in pilis:sed tūc predicta albedo non incipiet ab eoꝝ extremis nec vehementiꝰ:sꝫ potius econtra. ¶ Ex p̄dictis aūt pōt apparere ad ea que in dubio sunt arguta rñsio. Ad p̄mū enim de nutritiōe pꝫ q̄d sit dicendū ex dictis. ¶ Et silr ad scdm pꝫ q̄d sit dicendū. nā nō dealbanꝛ pili. qꝛ p̄uenꝛ nutrimento p̄ncipaliter. vnde si nutrimento solo p̄uarenꝛ non dealbarētur nec subtiliarenꝛ:cū multū plus hoc fieret ī abscisione vel morte. Sed ideo pili vt dictū est dealbanꝛ. qꝛ cuꝫ hoc ꝙ nutrimēto priuanꝛ ab agente ipsi alterantur ꝛ exicantur: qđ quidē nō est cum abscindunꝛ:vel etiā in quacunqꝫ morte: vt notum est:ꝛ licet aliquando posset esse. ¶ Et sic ad 3m dicendū ꝙ si ponaꝛ talis albedo causari ex putredine non ꝓpterea fit paulatine:sed subito:sicut ꝛ sua causa:vt dictū est. Et similr patꝫ quare talis dispō in pilo incipiat. silr pꝫ quomō in abscisione pilorū nō sūt in pilo cause que ipm dealbent:sicut in accidēte iam dicto. nec etiā in morte q̄uocūqꝫ vt notuꝫ est:qꝛ nō fit predicta albedo per modū qđ arguis:sed iaꝫ supra ostēsuꝫ. ¶ Qđ aūt vlterius induciꝛ de ira nō tenet:in ira eñ calor nō ex toto moueꝛ ad aliquā partium: ꝓpter qđ non conuenit mors in ira:sicut in timore vel gaudio:ex quo similiter non conuenit exiccatio ab ira prout a timore. vt clarum est. ¶ Ad ea autē que in p̄ncipio huiꝰ questii sunt inducta apparet intelligenti ex dictis quid dicēdū sit cum singule cause albedinis ꝛ nigredinis iam posite attenduntur. Deo gratias.

Quō i vehemēti timore ꝓueniūt pili in modico tēpore dealbari.

alius modus.

Solo dubij.

¶ Utruꝫ canities in capillis proueniat a calido ꝛ sicco: an a frigido ꝛ sicco. Questio.xxxvj.

Septimo queriꝛ. Utrum qua qualitate ꝓueniat canities in capillis. ¶ Et apparet ꝙ calido ꝛ sicco:eo ꝙ pamplius in p̄dictis ꝓueniat cōplexionibus. Qđ a frigido ꝛ sicco apparet: qꝛ illud plus in etate frigida cōuenit. ¶ Amplius ꝙ nō eueniat a calido ꝛ sicco:pꝫ: qꝛ tūc plus eueniret in complexiōe calida ꝛ sicca. cuius contrariū ponit Auic. vbi ponit ꝙ caluitium tardatur in ethiopibus ꝛ indis. Silr etiā si canities a siccitate ꝓueniret:tunc plus eueniret in pilis fundatis in siccioribꝰ partibus:sicut in pilis existētibus in supercilijs ꝛ palpebris: cuꝫ eoꝝ origo sit spissa cartilaginosa. Cartilago aūt ē siccior res que sit in corpore post pilum ꝛ os:ꝛ tamē in p̄dictis partibꝰ pili velociter cadūt:vt Auic. in p̄dicto loco asserit. ¶ Propter solutionē huiꝰ questii inuestigandā sciendū ꝙ cuꝫ caluities nō sit aliud ꝙ quidā casus capilli a corpore nostro inuestigandū est que sint cause casus vel minutōis capilli a corpore nostro:ꝛ sic patebit qđ queriꝛ. Cadunt aūt capilli vel minuuntur a corpore nostro. Aut ꝓpter cāꝫ in mā ex qua fiūt pili. Aut propter cāꝫ in loco in quo pilus nasciꝛ. Causa aūt eueniēs in materia ex qua fiūt pili est:aut qꝛ priuaꝛ vel minoraꝛ: qđ est vel qꝛ ipsa submergitur ꝛ alteraꝛ ꝛ obtūditur: quēadmodū in pueris ꝛ mulieribꝰ:ꝛ paruitas vaporis fumosi: ꝓpter multitudineꝫ vaporis humidi:quare non nascitur barba in eis. vel qꝛ ipsa in radice subē paruificaꝛ ꝛ consumiꝛ qđ quidēꝫ euenit. Aut ꝓpter accñs aliqđ: quēadmodū accidit ꝯualescētibꝰ:ꝛ eas egritudines q̄ exiccant longe vt ptysis ꝛ ethyca: ꝓpter qđ nō remanet ī eis materia de qua cibanꝛ pili:quare cadūt ꝛ non nascunꝛ: sicut accidit in plātis nō irrigatis qñ nō irriganꝛ. Aut illud euenit via nature:sicut est caluitiū ꝓprie. caluitiū eñ vt vult Auic. ꝓpter abbreuiationē mā̄e piloruꝫ ex caluitio. ꝛ illud est ꝓpter paruitatē eius. Aut euenit vt dicit propter submersioneꝫ cerebri ab eo qđ tangit ipm de craneo:quare nō imbibit ipsuꝫ ea imbibitione qua ipm imbibit cū est obuians:ꝛ vult ꝙ ex illo:tunc non humecteꝛ craneum ꝛ cutis:sed indurescit ꝛ eius testa fit. Unde amplius supra ea capilli nō oriunꝛ. Similr etiā nō adducit tunc cerebrum alimentū pilo vt p̄us:ꝛ si cōsideras hec causa cōprehendit etiā cām se tenentem ex parte loci in quo pilus oritur. ¶ Et his dictis apparet illud qđ dicit p̄hs q̄nto de generatiōe aīaliuꝫ. capº 6º cuꝫ cām assignat caluitiei. ponit enim hoīes maxime manifeste inter aīalia decaluari:ꝛ ꝙ est aliquid nāle talis passio. ꝛ eñ plantarum he semꝑ foliate sunt. he autē folia semꝑ ꝓijciunt:ꝛ auiū latitantes abijciunt plumas. Talis aūt aliqua est passio caluities in hoībꝰ quibuscūqꝫ accidit de caluari:ꝛ dicit ꝙ causa passionis est defectus humiditatis calide. tale aūt maxime humidoꝝ qđ pingue. ꝓpter quod plantaruꝫ pingues magis semꝑ foliate. Et ꝓpter eādē cām vt dicit. nullus fuit caluus ante luxuriari:ꝛ multū luxuriantibꝰ ꝛm naturā magis fit caluities:cerebrū eñ frigidissimū natura corporis. luxuriatio aūt infrigidat: ꝛ enim est emissio naturalis ꝛ pure caliditatis. Rationabiliter enim cerebrū sentit p̄mo:debilia eñ sunt modicaꝫ inclinatione praue habētia. ꝛ ex hoc assignat causaꝫ quare caluitiū fit in parte anteriori tm̄. Dicit eñ: ꝓpter eandem cām aūt ꝛm capitis anterioris solum fiunt calui ꝛ animaliuꝫ homines soli anterius:sicut dictuꝫ est ꝙ hoc cerebrū ꝛ maxime humiduꝫ vt hominis:ꝛ ideo iam causa antedicta ab eo in p̄dicta parte iam plus accidit: lꝫ etiā ī hoc sit alia causa in cute. Subdit aūt mulieres nō decaluari:nam similis est eaꝝ natura que pueroruꝫ. Ambo eñ sunt agona spermatice emissionis. i. nō emissiua multū. i. ꝙ nō remaneat ad sufficientiā capilloruꝫ. eunuchus aūt nō fit caluus ꝓpter mutari in femellaꝫ ꝛ pilos qui posterius aut nō nascunꝛ:aut abijciunt si existant habentes:eunuchi enim pectinis:ꝛ eñ mulieres hos quidē nō habēt. hi aūt in pectine nascunꝛ esse. orbatio aūt hec ex masculo in femellā est permutatio. Et in sūma cōsidera ꝙ tota causa:quā vult p̄hs in caluitie est defectus humiditatis calide ꝛ pinguis:vnde corpº exiccatur ꝛ infrigidatur. Et licꝫ corpora mulierū sint frigidiora:nō tamē exiccanꝛ ꝛ p̄uanꝛ humido vt viroꝝ corpora. Quapropter nō decaluanꝛ sicut illa nec obuiat his dictis si pilus sit sūba frigida ꝛ sicca. si cōsideras ea que dicta sunt supra de materia pili ꝛ causa generatōis eiꝰ. ¶ Causa aūt casus capillorū vel diuisionis eoꝝ in corpore tenens se ex parte rei vel loci in quo nascunꝛ capilli est alteratio trium modoꝝ. Aut vt nō penetrat in predictum locum materia piloꝝ qđ euenit. nisi ꝓpter opilationem poroꝝ. Opilanꝛ aūt pori ꝓpter vehementiaꝫ soliditatis eius: ꝓpter siccitateꝫ ipsius. ꝛ istud est maxime de adiuuantibus caluitiuꝫ:ꝛ festinat multū in complexione calida: ꝓpter velocitatem exiccationis eius. ꝛ istam cām tangit Gal. 2º. de cōplexionibus: ꝓpter quā homo fit albus. s. ꝓpter cutim fieri in multis terrestreꝫ

Cause casus capillorum.

Aristo. 5º aīalium.

Multū luxuriātibꝰ fit calor caluibꝰ.

Quare caluities ī parte āteriori.

Mulieres non calue fiunt.

Eunuchi non fiunt calui.

⁊ durā: vt in ea pili nō possint nasci: ⁊ hoc maxime euenit versus horā senectutis: cum tunc maxime exiccentur mēbra. ⁊ hoc vt dicit fit vt homini cum caluescit nō adueniat caluitium nisi in caluaria pprie. hoc aūt est eo ꝙ caluaria est siccior omnib⁹ partib⁹ capitis: ⁊ illud iō est: qm̄ cutis illic est ānexa ossi ⁊ nuda: ⁊ vult Gal. ꝙ nō licz ex caluitio concludere cōplexionē toti⁹ siccā esse: ⁊ hoc qꝛ multum euenit a singulari dispositione cutis capitis. Nūc aūt cōplexio partis multum pōt diuersificari a cōplexione aliarum partiū ⁊ totius: ⁊ vult ꝙ holes in quibus cutis finem siccitatis nō consequit̄ procul dubio sint debiles ⁊ albi: ⁊ talis albedo est dispositio que nominat̄ canities: ⁊ si tu cōiunges cām caluitiei positā ab Aristo. cum cā Gal. habebis caluitiei cōpletam cām: licz causa Galieni caluitiei sit magis mediata: ⁊ causetur persepe a causa: que ab Aristo. affirmat̄: ⁊ licz ibi Aristot. videat̄ in quodam libello velle in pdicta passiōe aliam concurrere cām: ⁊ licz in plantis pferat illum sermonem.

Alia causa caluitiei. ¶ Aliquādo aūt opilat̄ cutis vt nō nascantur pili in ea ppter soliditatem ex vestigijs vlceruz causatā: de quo facit phus pblema. particula. 10ª. de pblematib⁹ cū inquit. ppter quid equis ⁊ asinis ex cicatricibus oriunt̄ pili hominib⁹ aūt nō. Et soluit: aut quia in eis cutis est tanꝗ pars carnis: in nobis aūt nō. nō autē pars sed magis velut passio carnis: ⁊ ex illo vult in cuti illorum non acquiri tantam soliditatem ex cicatrice: sicut in nobis. *Decima particula problematū.*

¶ Aliquādo aūt pili nō nascunt̄ in cute ex dispositione cutis: qꝛ licz ad eam penetret materia pili. nō tamen in eo retinet̄ ppter qđ in pilum nō cōuertit̄: ⁊ illud est ppter raritatem ⁊ vehementiā amplitudinis pororū: sicut est ex aliquo adiuuantiū ad hoc vt nō nascatur barba vsqꝫ in finem vite. vt dicit Auicē. ⁊ tangit ibi Auic. vnā aliā causam quare pili paucificant̄ aliquādo ⁊ videt̄ in verbis sibi ꝯtradicere ⁊ obscure loqui: ppter qđ hic allegamus tēm vt pateat. dicit enim. aut ppter siccitatē cōplexionis quare stringunt̄ pori cum humiditate cōplexionis ppter paruitatē caliditatis an nō videt̄ ꝙ non fit caluitium ⁊ est residuū capillorū istorum subtile facilis euulsionis: sicut est in mulieribus ⁊ castratis. videt̄ enim Auicē. in his verbis contradicere: cum dicit. Aut ppter siccitatē cōplexionis quare stringunt̄ pori cū humiditate cōplexionis. ¶ Propter qđ attēdendū ꝙ dupliciter possumus hūc aperire textum pmo corrigendo istam Auicē. cum dicit siccitas: vt dicat ppter humiditatem cōplexionis: ⁊ videt̄ sic Dynum illum textū intellexisse: qꝛ in Auic. suo vbi dicit siccitas erat extra humiditatem ⁊ merito hoc videt̄ debere esse: qꝛ ipse ante modicum dixerat de casu capillorū ppter siccitatem factam. Alius etiā pōt esse intellectus Auic. ꝙ ipse velit quādā denotare dispōnē vt per siccitatem hanc intelligat siccitatem etatiuā alicui⁹ senectutis: in qua per indigestionem humiditas flegmatica multiplicat̄ obturāns poros cutis in qua pili paucificant̄ ppter obtusionē siccorum fumorū ab hac humiditate: sicut fit in castratis. Nō aūt vult in ista dispositione pprie fit caluities: cū illa pprie fiat ex siccitate: ⁊ ideo isti ppter illā humiditatem esto ꝙ nō caluescant: tñ habēt paucitatem pilorū ⁊ illos ex humiditate habēt subtiles ⁊ facilis euulsionis: ⁊ tūc exponit̄ textus Auic. Aut ppter siccitatē cōplexionis quare stringunt̄ pori cum humiditate accītali humida ex flegmate multiplicato p indigestionē. vnde subdit. ppter paruitatē caliditatis: an nō video ꝙ nō fit caluitium pprie. supple in tali dispōne: qꝛ nō est ibi siccitas ⁊ terrestreitas cutis ⁊ est residuū capillorū subtile. qꝛ supple in eis bene paucificant̄ pili: ⁊ licz nō pprie decaluent̄. vnde subdit facilis euulsionis: sicut est in mulieribus ⁊ castratis. ¶ Et nota etiā ꝙ hec dicta Aui. possent referri ad cōplexionē siccā que ex paucitate caloris multiplicaret ex indigestione illas humiditates: esto ꝙ hoc non esset ppter siccitatem etatiuam senectutis: ⁊ voluit hoc Auic. tangere: qꝛ non dixerat de capillorū diminutione ex opilatione cutis ab humiditate opilante: ⁊ licz in istis cōplicet̄ etiaz alia causa diminutiōis pilorū ex paruitate sube pme: sicut euenit in mulierib⁹ ⁊ castratis: de quibus magis ipse supra tetigerat. In quib⁹ dixit illud qđ resoluit̄ nō remanere in poris ppter paruitatē suam ⁊ subtilitatē: immo egredit̄: ⁊ vult Auic. ꝙ tu oēs has dispositiōes cōsideres. ¶ Aliqñ aūt destruunt̄ pili ⁊ non nascunt̄ propter cām que est in cute cum ipsa corrūpitur ex malis humorib⁹ corrodentib⁹ radicem pilorū ⁊ cutim inconuenientē reddentib⁹: vt pili generent̄ in ea vt accidit in alopitia ⁊ tyria ⁊ silibus: de quibus aliqua pertractabimus in tertio libro istius: qꝛ ad istum pmum librum non pertinent.

Rñsio ad quesitū. ¶ Ex his aūt dictis apparet rñsio ad quesitū. apparet. enī a q̄ causa pcedit caluitiū tā ex particulari et parte cutis se tenēte ꝙ ex cā magis toti corpi cōi: ⁊ qͣ magis in calidis ⁊ siccis complexionib⁹ illud contingat: ⁊ cū arguit̄ ꝙ eueniat a frigido ⁊ sicco: qꝛ in cōsimili euenit etate nō valet Naz in predicta etate nō euenit nisi accidenti calido cōsumente ⁊ exiccāte: sed tūc peruenit ad siccitatē cōpletam que illius est cā. ¶ Propter illđ aūt qđ arguit̄ de ethyopib⁹ ⁊ pilis superciliorū ⁊ pilis palpebrarū: qđ est dictū Galie. xi. de vtilitate particularū attētione dignū ꝙ licz ex siccitate causante cutem durā ⁊ terrestrem fit casus capillorū ppter opilationem pororū: vt dictum est. Unde nō pōt materia capillorū perforare cutim ⁊ qui sunt cadunt. Nihilomin⁹ tamē pili plus ⁊ melius conseruant̄ in parte duriori ꝗ̄ in molliori donec in predicta pmanet apertio pororū vt mā pili possit cutim perforare ⁊ apponi pilo ⁊ ipm perforare: ⁊ ideo in sicciori cuti pili sunt fortiores vt oēs asserunt. in palpebris ꝗ̄ ⁊ supercilijs causatur casus pilorū: quia licz illa pars sit sicca: pori tamē in parte illa ppter duritiem partis non sic in suis parietib⁹ adherent ⁊ claudunt̄: sicut in parte molliori ⁊ siccitate adueniente in qua ppter teneritatē maiorē cutis fit cita pororū in suis parietib⁹ adherētia ⁊ cōstrictio: hoc volebat Auicen. dicere loco pallegato. cū dixit. ppter qđ eorum origo est spissa cartilaginosa ꝯseruatiua: imo aliquādo accidit pilos superciliorū augeri in senectute: vt aliquādo abrasione indigeant. propter humiditatis enī ꝯsumptionē ꝯiungentis ⁊ obturātis sectiones plures que sunt in ossib⁹ superciliorū sum⁹ hinc emissus amplior pilos ꝓtendit. In senectute nāqꝫ corporis cōpago vt antiquū rimosum transparens redditur edificium: vt 3º hystoriarum. ⁊ 2º de partibus philosophus ait similiter cutis ethyopis: licz sit sicca cutis ē tamē multū porosa: ⁊ habet poros multū latos: ⁊ etiaz cutis in comparatione ad alios cutes multuz solida: vt ex omnibus his siccitate superaddita calore resoluēte nō sic fiat completa obturatio ⁊ opilatio pororū: nec sic cito vt in alijs. *Tertio hystoriarū ⁊ ij. đ ptib⁹.* Cum ergo dicit ꝙ caluitium velocius euenit in corpore calido ⁊ sicco: hoc est verū facta cōparatione adinuicem corporum humidorū vel habentiū cōuenientiam: vel etiā membrorū: sed in quib⁹ est magna differentia: sicut est palpebrarum ad cutim capitis vel ethyopum ad corpora istarum regionum positio nō habet veritatem ex iaz dictis causis: ⁊ ideo forsan cōparādo adinuicem ethyopes ille velocius incurrere caluitium qui esset inter eos calidioris ⁊ siccioris ꝯplexiōis. licz absolute ad alios ꝯparādo: vt iam dictū est: nō sic. Et apparet ex hoc litere Auic. intellectus. vbi cum cōsideras habet ethyops capillos paruos ⁊ paucos ex pdicta siccitate ⁊ caliditate multuz materiā pilorū resoluente: ex qua etiā causa habet eos grossos ⁊ crispos. fit enī crispitudo in pilis: vt pz a pho 2º de generatiōe. ⁊ a Galie. scđo de cōplexionibus fit ex tortuositate pori in quo pilus nascitur. lege ibi ab eo ⁊ modum claruz. ⁊ hoc est de hoc. Inuestigationem autē de vnguibus ad presens dimittimus: qꝛ non est ex toto differentia ab eo ꝙ in pilis adinuenit̄: immo nec multo ⁊c.

¶ Utrum cerebrum sit complexionis calide an frigide.

Questio .xxvij.

Octauo querit̄. Descendēdo ad mēbra organica: qm̄ in hac determinatio ne cadet inq̄sitio etiā mēbrorū consimiliū huic tractatui necessaria. ¶ Querat̄ ergo an cerebrum sit cōplexionis calide vel frigide. ¶ In hoc quesito opinio aliquorū est ꝙ cerebrum ꝗ̄tum ad cōplexionem innatā est frigide ⁊ humide cōplexionis: sed ꝗ̄tum ad cōplexionem innatam actuatam per influentem dicitur esse cōplexionis calide ⁊ humide. ¶ Primuz pz primo ex fine: qꝛ cerebrum fuit factum gratia cōtemperādi caliditatē cordis. Cor aūt est calidum ⁊ siccum. Similr cerebrum fuit factū gratia operis sensus: ⁊ modi que nō poterat impleri per spūm cordis nisi temperatus fuisset in cere

bro. Calidū aūt temperat frigido. Similiter aūt cerebrū est cā somni: somnus aūt fit per frigidū ⁊ humidū. Similiter hoc pꝫ ex materia ex qua fit cerebrū cū fiat ex sanguine flegmatico. ¶ Scdm pꝫ: qm̄ predicta complexio est que debet cerebro: pṻt ipsum est organū ⁊ ab eo pueniunt operationes. Operationes aūt que pueniunt ab ipso indigent multitudine spūs. Spiritus aūt est calidus ⁊ humidus. ¶ Hec aūt opinio ipugnat quo ad 2m dictū. Primo: qm̄ auctores loquentes de complexionib⁹ mēbroꝝ put sunt ptes alalis viui loquūt de cōplone innata actuata ⁊ influentē: qꝛ loquunt de cōplone fm quā illa operant: mēbra aūt opantur pdicta duplici cōplone: vt Auer. 2° colliget. ⁊ oēs affirmant cerebrū esse frigide cōplonis. ¶ Scdo arguo sic. cerebrum nō cōtemperat caliditatē cordis p sola cōplexionē innatā. ergo per innatā actuatā p influentē cū nō sit alia cōplexio in eo. añcedens pꝫ. Quia nunq̄ cerebrū postq̄ animatū est: est cū sola innata cōplexione nec per eam solā agit: cuꝫ ex innata ⁊ influente fiat vna sola complexio. ergo per rōnem illoꝝ cōplexio innata cerebri actuata est frigida ⁊ humida. ¶ Tertio cerebrū fuit creatum p pter operationes sensus ⁊ motus: cū cōplexione innata actuata ⁊ nō solum per cōplexionē innatā. ¶ Similiter cerebrū est causa somni per suā cōplexionem innatam, ⁊ actuatam ⁊ nō solum per innatā. ergo cerebrum quo ad predictam cōplexionem est frigidū ⁊ nō calidū: ⁊ sic ratio eoꝝ nec alia silr tenet: ⁊ antecedēs pꝫ per rationē antecedentē. ¶ Silr in dictis illis apparet cōtradictio: qm̄ primo pbant q̄ est frigide complexionis: qꝛ creatum est ad finē sensus ⁊ motus. Scdo pbant q̄ est scdo modo intelligēdo calide cōplexionis: qm̄ opatōes sue indigēt multitudie spūs: ⁊ tn̄ claꝝ est q̄ pdicte operationes maxime sunt corpori sensum ⁊ motū exhibētes. ¶ Alia opio cōis est q̄ cerebrū q̄tum ad cōplexionē innatam etiā actuatam per influentē sit in genere mēbrorum frigidoꝝ: qꝛ in cōparatiōe ad cutē frigide ⁊ humide cōplexionis est: ⁊ hoc loquēdo de cōplexiōe cerebri put est pars alalis viuētis: ⁊ hoc plus videt esse de mēte oīum auctoruꝫ: vt Auic. pma pmi. ⁊ pma tertij. ⁊ Ar. 2° de partibus: ⁊ pmo de somno: cum inquit cerebꝝ esse frigidissimū earū que in corpore partiū: qd maxime veritatem hꝫ in cōparatione ad pncipalia mēbra: ⁊ que influxum hñt super toto: nō eñ aliqd aliud mēbrū seu principale seu nō pncipale sic resistit cordi nec sic corpus hꝫ alterare per frigiditatē vt cerebrū in somni pductione: Illud eñ asserit Auerroys 2°. colliget. ⁊ vniuersalr est oēs videre auctores pter Isaac: cuius dictuꝫ modicuꝫ est appreciādū: cum videat sibimet cōtradicere pmo de cibis. vbi dicit cerebrū esse frigidū. ⁊ in dietis vniuersalibus ⁊ particularibus asserit euꝫ esse calidū.

Isaac sibi contra dicit.

¶ Predicta aūt firmant rōnibus vt est rō phi: qꝛ cerebrum est membrū exangue. est etiā oppositū cordi ad illud cōtēperandū. Est etiā in sui frigiditate inducēs somnū. Ab eo etiā multe superfluitates flegmatice frigide egredi apparent. Superfluitas aūt attestat ei a quo decidit. apparet etiā cerebrū inter mēbra corporis cito infrigidari ⁊ eius causa mēbra labunt in lapsum similē. cerebrum etiā fuit frigidū: vt ait Auic. ne ipꝫ inflāmet multitudo rerum que ei aduenit ex fortitudinibus mēbrorum motuū ⁊ passionib⁹ sensuum ⁊ motib⁹ spūs in alterationib⁹ imaginatiuis cogitatiuis ⁊ memoratiuis. Similiter illud pꝫ ex ortis ab eo. Silr aspiciēdo eius sensibiles qualitates ⁊ modū sube. Similr etiā illud apparet ex operationib⁹ ab eo pductis: lꝫ ergo in cerebro sit multitudo spirituū: illi tamen in eo sunt remissi caloris ab eo tēperati vt nō extrahant eum ad latitudinē calidorum mēbrorum: sed inter mēbra remaneant frigida. Etiā sic cerebruꝫ nō est principiū sensus ⁊ motus apud plurimos doctores absq̄ spiritu cordis: qd est sicut pncipale operās: fuit aūt in eo necessaria multitudo spirituum ex causa per se nota. Qd autē cerebruꝫ sit cōplexionis humide est clarum ⁊c.

Probatō frigiditatis cerebri.

¶ Utrum cerebruꝫ sit magis frigidum q̄ humidum vel econtra. Questio. xxviij.

Ono querit. In quo cerebrū plus excedit: an in frido vel in hūido. ¶ Conciliator tenet q̄ qualitas magis appropriata cerebro ⁊ plus in eo itensa est frigiditas. Nā cerebrū: vt flegma etiam aque ascribit. In alio. Nam tali cerebrum ascribitur vt flegma aque. aqua aūt primū est frigidoꝝ. Idē Auicē. cap° de cōplexionibus inquit. frigidoꝝ sicut cerebrum: calidorum sicut cor: humidorum sicut epar. Similiter Arist. vt dcm̄ est. eum olum frigidissimum dicit fore. Nō aūt est olum magis humidū. Addit aūt dictis q̄ humiditas est duplex. vna eēntialis seu q̄ aeris qualis est illa epatis. Nam quemadmoduꝫ ait Halyabbas epar est fons ⁊ origo totius corporis: sicut cor caloris. Alia est hūiditas quasi acc̄ntalis acquisita vt aque cui proportionat cerebrum. Nam ipsum est radix ⁊ causa hūiditatum aquosaꝝ ex vaporibus superius petentib⁹ cerebrum qui ibi infrigidantur ⁊ coagulantur: humectatur cerebrum per ꝯñs acc̄ntaliter conuenit q̄ sit humidum. ¶ Nos aūt credimus hoc Cōciliatoris dictuꝫ eē erroneū: ⁊ q̄ cerebrū essentialr ⁊ per se in comparatione ad cutim: sicut in pposito loquimur sit multo plus hūidum. ⁊ pmo apparet. nam nullus doctor dubitauit vnq̄ an cerebrū sit humidū tanq̄ de re clara per se. Sꝫ multi posuerunt iaꝫ cerebrū esse calidū. ¶ Et cōfirmat. nā oēs doctores vel auctores ponētes cōplexiōes mēbrorum multo plus ponūt cerebrum cuti ppinquū in frigido q̄ in humido. In hūiditate enim multo plura interponunt mēbra inter cerebrū ⁊ cutim q̄ faciant in cerebro. ¶ Amplius in cerebro cōcurrit vna cū vehemēter cōtēperans ⁊ remouens eius fridītatem innatā: que tñ nō est ꝯtēperans eius innatā hūiditatē: imo adaugens qualis est multitudo spūum in cerebro existētium. spūs enim est vehemēter calidus ⁊ hūidus. ¶ Amplius ideꝫ asserit tactus. nec valꝫ si dicat q̄ illa est hūiditas quasi acc̄ntalis. nam vt ostensuꝫ est supra tractatu de elementis. illa distinctio per ꝟba est ꝯfusa: ⁊ possunt dici verba delirantiuꝫ: quēadmodū ipse met quosdaꝫ alios nolat. ¶ Silr ēt Ga. 2° de cōplexiōib⁹ vult q̄ nulla sit melior regula in iudicādo de pmis q̄litatib⁹ in corpore hūano q̄ regula sensus tactus: lꝫ in alijs corporibus in hūido ⁊ sicco aliqd aliud requirat: ⁊ iō de hūiditate substantifica per tactuꝫ mēbroꝝ iudicamus per sensum melius q̄ per aliud. lꝫ etiā cerebrū ex vaporib⁹ acc̄ntaliter humectetur. Tñ in pncipio generatiōis cum adhuc accidentaliter nō humectat iam dicta in eo non existit causa: iō etiā cerebrū hūiditate substātifica ⁊ eēntiali est magis humidū q̄ sint aliqua alia mēbra: sicut pꝫ cū per auctores ordinantur mēbra in humiditate. ¶ Et si allegeт q̄ epar est fons hūiditatis. Illud veritatē hꝫ qꝛ est sanguinis generatiuū qui est res multū hūida ⁊ humidū cuiuscunq̄ membri restaurans. Nō tamē auctores volunt q̄ epar in sui suba sit cerebro hmidi⁹. ⁊ silr apud phm qui vult cor sanguinē generare ⁊ spūm: cor esset hūidius cerebro: ⁊ quolibet alio mēbro corporis: qd est absurduꝫ.

Epar humiditatis fons.

¶ Qd aūt ab eo dicit q̄ cerebrū aque ascribit: ⁊ est dictum valde friuolū: ⁊ mirabile est q̄ tantus vir tali medio adhereat. Nulli eñ dubium q̄ q̄tūcūq̄ aqua sit pma frigidoꝝ. pōt tamē in frigiditate esse plus ⁊ min⁹: vt declarare pꝫ intelligenti aliqd in nāli phia. Qualiter tñ in mixto sint elemēta: ⁊ quomō supra pmo tractatu apparuit. nulli enim dubiū est q̄ mixtū ⁊ alatuꝫ ⁊ inanimatū frigidū ⁊ humidū pōt plus esse humidū q̄ frigiduꝫ. ¶ Et qd vlterius dicit ex Auic. nō valꝫ. Auicē. eñ dixit frigidoꝝ sicut cerebrū. nō qꝛ esset magis frigidū q̄ hūidum: vel qꝛ minus hūidū epate: sed qꝛ inter mēbra pncipalia tria nō erat aliqd frigidū nisi cerebrū: iō exēplificando dixit frigidoꝝ: sicut cerebrū. ¶ Illud aūt quod allegat Arist. iaꝫ supra apparuit qd velit ibi Arist. ⁊c.

¶ Utꝝ a cerebro oriant nerui ⁊ nucha. Qō. xxix.

10.

Ecimo querit. An a cerebro oriātur nerui ⁊ nucha. ¶ In hoc quesito videt esse controuersia inter phos ⁊ medicos: ⁊ multi phi ⁊ medicine doctores tenent q̄ veritas est neruos a corde oriri: ⁊ aliq̄ nerui immediate oriuntur a corde vadentes ad cerebrum quibus mediātibus cerebro attribuit virtus qua alijs exhibet sensuꝫ ⁊ motum. Aliqui aūt nerui oriunt a corde mediante cerebro ⁊ aliqui mediante nucha: ⁊ est qd asserit Cōciliator differētia. 41. in qua firmat oēs neruos pncipalr oriri a corde ⁊ quo ad mām: ⁊ quo ad formā ⁊ virtutē: licet aliqui imediate. aliq̄ ꝟo mediate oriant ab eo. ¶ Hoc pbant pdictaꝫ opinionem tenētes vijs plurib⁹. pmo ex

pho 3°

Principiū nervoꝝ a corde 3° de ystoriis Auic.

pħs 3° de hystoriis vbi ad lrām ponit ṗncipiū nervoꝝ esse a corde. Hoc idem asserit Auic. in suo libello de animalibus. vbi ostēdit ꝙ nō opꝫ veꝝ dixisse Ga. in pignore suo quādo ponit pignus cōtra custodē sitario ꝙ daret multū aurū ei qui mōstrauerit ꝙ nervi oriūtur a corde. ¶ Idem vult pħs cum vult 3°. de partibus cerebrū nō habere cōtiguitatem nec vias ad particulas sensitiuas: qđ quidē dicit esse palam per visum. ¶ Amplius qꝛ in ḡnatione virtute cordis qđ pmo creatur fit epar et cerebrū: ꝛ per ɔñs etiā nervi ab eo ad cerebrū ꝓfluunt. ¶ Amplius loco ṗallegato illud qđ est principiū virtutis est etiā ṗncipiū instrumēti: sed cor est ṗmū ṗncipiū virtutis: est eñ instrm nervus. i. sensitiue ꝛ motiue: ipm eñ est prima radix oīm virtutū corporis ergo ꝛc. ¶ Amplius nervus est organū maxime sensus. sed cerebrū nō sentit. ergo ab illo nō oritur. Ab illo ergo mēbro oriens qđ est ṗmū sensitiuū ꝛ principiū mot⁹ volūtarij. hic aūt est cor: vt ait Auic. ꝛ pħs vbicūq; supra patuit in principio hui⁹ tractatus. In corde eñ est forma ꝛ species epatis ꝛ eadem rōne cerebri: vt 2°. de generatione aīalium. ¶ Alij aūt magis determinate determinātes hoc q̄situ de quib⁹ est Rynus dicūt ꝙ aliqđ mēbrū oriri ab alio ē dupl'r. Uno mō per viā ḡnationis: ita ꝙ generet ab eo. Alio mō per viam ꝓpagationis vel ꝓcessus ab eo: quēadmodum stipes arboris dicit ꝓpagari a radice: lꝫ non generet ab ea: qꝛ principiū ḡnatiōis radicis stipitis est in parte arboris: quā pħs dichyron appellauit: vt pꝫ in lib° de morte ꝛ vita. ¶ Si intelligat primo mō sic nervi oriunt a corde: ꝛ sic etiā nucha ꝛ non a cerebro: ꝛ hoc ideo qꝛ cor generat omnia mēbra ꝛc. Naꝫ cor primo est generatū. ꝛ ṗmo hñs aīam et cui oīa alia deseruiunt in operationib⁹ aīe. Illud aūt qđ est ṗncipiū in virtute est ṗncipiū generatiōis illoꝝ: ꝛ ɔcordant hec dictis pħi 2° de generatiōe. ca°. 3°. ꝛ 9°. ¶ Ampli⁹ ita cor videt cōparari aīali: sicut pars principalis in plante q̄ dichyron appellat. Ab illa aūt emittit germen ꝛ radix: ꝛ concordat etiā hoc dictis pħi 2°. de ḡnatione. ca°. 8°. ¶ Scđo aūt modo dicūt indubitanter nervos oriri a cerebro immediate vel mediāte nucha ꝛ nō a corde. hoc aūt primo declarat sensus: qꝛ videmus oēs nervos preter eū qui est inter cerebrū ꝛ cor cū cerebro cōtinuari vel cū nucha. et ꝙ nullus initiat ab aliquo ꝓcedēte a corde. ¶ Ampli⁹ irrationale videt ꝙ ex tā paruo nervo: sicut est iter cor ꝛ cerebrū natura ꝓducat oēm nervū. ¶ Ampli⁹ cū a cerebro trāsmittat illud qđ ad nervos defert ab eo oriencur cum sint ad hūc finem creati. Aliter illud in illo frustra generaret. nervus ergo q̄ inter cerebrū ꝛ cor a cerebro oritur illi portans spūm a cerebro tēperatū ꝓ operatione sensus. ¶ Et cū his obijcitur ꝙ cor est prius genitum cerebro ergo oportebit: ꝙ predictus nervus oriēs post a cerebro perforet ipm cor. Dicūt illud nō fore necessariū: qꝛ nervus nō ingredit cor: quēadmodū vena et arteria: quorum orificia sunt manifesta apud ingressuꝫ ipsarū in cor: sed solum nervus diffundit apud superficieꝫ cordis ꝛ sibi applicatur.

Opi° magistri.

¶ Nos aūt credimus quesitū hoc de ortu nervoꝝ: ꝛ similr alioꝝ mēbroꝝ esse satis rude ꝛ multa in dictis istarum opinionū esse min⁹ q̄ bene dicta. nam si querat de ortu ḡnationis mēbroꝝ a quo generet eque bene per rōnes iam dictas ab vtraq; illaꝝ opinionū ꝓbaret stomacuꝫ epar ꝛ cerebꝝ oriri a corde: sicut nervus ꝓbat. ꝛ tñ nūq̄ fuit hesitatum: an stomacus oriat a corde vel ab alio: ꝛ silr de epate. deberet ergo similiter de his mēbris queri: sicut de illis. Similr etiā apud scđam opinionem via ꝓcessus ꝛ ꝓpaginis omnia membra debent oriri a corde mediate vel immediate: cū apud eos cor sit primo genitum: ꝛ omnia alia sint ei annata: ꝛ ei deseruientia vt volunt. ¶ Dicemus ergo ꝙ de ortu generationis loquēdo tam nervi q̄ alia mēbra quo ad nām oriuntur de sanguine mulieris solo apud vnā opinionē in loco generatiōis ṽtute ḡnantis attrahētis ꝛ ṽtute mřis expellētis existentis: vel de eo simul cum duobus spermatib⁹ apđ aliam opinionem: quid autēꝫ sit nerv⁹ apparebit. Quo ad formam vero loquendo de anima intellectiua oriuntur virtute spiritus genitiui existentis in semine. Naꝫ vt inferius demōstrabimus: nullūꝫ mēbrum generatur a corde: sed quodlibet ab eodem agente a quo generat cor. Et si pħs videat velle contrarium ibidem appare

nullū mēbrū ḡnat a corde.

bit quantā vim eius habeant inductiones. nec est simile de generatione nostri corporis ꝛ partium eius: ꝛ ḡnatione plantaꝝ ꝛ partiū illaꝝ. hoc etiā ibidē reseruetur. Possumus tñ dicere ſm quandā similitudinē metaphoricaꝫ nervos: ꝛ sic quedā alia mēbra oriri ab alio ꝓ quāto nervi sunt velut vie quedā operationib⁹ anime seruientes: spiritū ab aliquo ad aliud mēbrū deferentes: quo membroꝝ expleāt operationes. Initiū autē vie cōmuniter appellat. vñ incipit mot⁹ ei⁹ qđ ꝑ viā defert. ꝛ ſm hanc largā similitudinē nervi dicentur oriri a cerebro ꝛ nō a corde. Illud eñ qđ deferunt a cerebro assumunt ꝛ nucha ꝛ nō ex corde: ꝛ si hic spūs fuerit in initio radicali factus a corde delat⁹ fuit cerebro ꝑ alias vias: que quidem dicuntur simili modo a corde oriri: ꝛ ideo p̄dictus spiritus non fuit delatus a corde ad cerebrū per nervum qui est inter cerebꝝ ꝛ cor: cuꝫ multe sint alie vie sed per illum defertur spūs a cerebro ad cor ꝓ sensu cordis necessario: qui indiget temperamēto cerebri: sicut ꝛ alia membra sentientia. Cerebrum enim huius temperamenti est principiuꝫ ṗncipale in sua complexiōe: quā recipit a generante ꝛ nō a corde. lꝫ in eo conseruet ꝑ cor vt clare patuit supra cū de ṗncipalib⁹ mēbris inquisiuimus. ¶ Sed dices. ſm hunc modū miseraice orientur a stomaco ꝛ intestinis: ꝛ similr meri oriet ab ore. ¶ Dicendum per illud qđ dictum est illum ortum esse metaphoricum ꝛ non verum. Aut dicendum illū nō esse propter ortum alicuius debere initiari ab aliquo qđ sit sic ṗncipium stomacus aūt ꝛ intestina nō sic habēt cuꝫ nō exhibeant nisi quid tenens locū materie. Nō sic aūt est de cerebro. Aut forte posset dici ꝙ tal' delatio chyli fit plus virtute epatis ꝛ miseraicarū attrahētiū q̄ virtute intestinoꝝ expellentiū: ꝛ ideo cum talis delatio fiat epatis virtute: inde dicetur ṗdicta oriri via illi deseruiens ꝛ ideo miseraice possunt dici velut man⁹ epatis ¶ Ad illud quod ṗma dicit opinio de dicto philosophi. Dicēduꝫ pħm minus q̄ bene dicere: sicut ꝛ in multis aliis locis illius libri loquens de partibus nostri corporis non veram asserit sententiā. Et similiter Auic. in suo de animalibus: quēadmodum pħus in scđo de partibus. asserit nucham esse cōtrarie cōplexionis cerebro: quia asserit eam esse calidiorē: ꝛ ꝙ posita est iuxta cerebruꝫ vt cōtemperet cerebri frigiditatē: ꝛ idem asserit Auic. in suo de animalibus. qđ tamē videt expsse falsum: vt ponūt oēs auctores medicine. Nucha enim frigidior est cerebro: cuius frigiditatem declarant omnia que declarāt frigiditatem cerebri: sed adhuc est frigidior ꝓpter nō esse in ea tantam multitudinem spūum. De anathomia enim membroꝝ ꝛ cōplexionib⁹ ꝛ dispositionibus ipsoꝝ plus innitendū auctoritatibus medicine q̄ sententie pħi. qꝛ magis circa ea experimentati sunt omnē viam ad illud deueniendi: in his enim que per anathomiā innotescūt sepe philosophus nō perfectā habuit notitiā: vt etiam innuit Auerroys scđo de anima. ¶ Ad illud aūt qđ vlterius arguunt ꝙ illud qđ est ṗncipiū virtutis est ṗncipium instrumenti iā supra patuit ꝙ cor nō exhibet aliis membris virtutem: qualiter etiam cerebꝝ ṗncipatum obtinens etiā per quā modū in animali virtute. ꝛ lꝫ sensum tactus non habeat. ¶ Illud autem quod ab aliis dicitur ꝙ cor generat alia membra inferius ostendetur esse falsum: ꝛ ꝙ nō est simile: vt dictum est: de nouis et plantis. ¶ Quod autē vlterius dicunt de ortu via ꝓpagationis ꝛ processus potest ad intellectum iam dictum reduci. ¶ Et ad illud ꝙ dicit si cor prius generat quomodo in ipsum penetrat postea nervus: pōt melius responderi q̄ illud qđ dicūt: ꝛ est ꝙ generat a generante cum nervo suo: ꝛ postmodū illi cōuertitur alia materia complens nervū totum inter cerebꝝ ꝛ cor: nec opꝫ postea ꝙ perforet cor ꝛc.

In anathomicis q̄nq; Aristo. errauit.

¶ Utrum cōplexio calida cerebri inter distēperatas sanas sit minus mala. Qō. xx.

Vndecimo queritur. Que complexionum distemperataꝝ sanarum cerebri sit minus mala equaliter recedentium a cerebro temperato. ¶ Qđ minus mala sit calida q̄ frigida: quoniam cerebruꝫ indiget multitudine spirituum tam pro suis operibus: q̄ etiam ꝓpter ipsum debere multum instrumentū sensus ꝛ motus transmittere: frigiditas autē multum est spūi contraria ꝛ ipm in

11.

suis impediens operationib⁹ q̄re cerebrꝝ versus illā
recedens deteriorꝝ erit operationum principiū. ¶ Am
plius phs secundo de partibus dicit animalia habētia
subtiliorem humiditatem q̄uis sint exangula esse pru=
dentiora ꝛ disciplinabiliora. ꝛ similiter erit de corpore
nostro: tale autem est corpus colericum. ¶ Qḋ frigidū
sit minus malum calido: quia lapsus versus similē qua
litatem est minus malus ꝙ lapsus ad cōtrarium: vt in
afforis. scḋe particule. cum ergo cerebrꝝ inter mēbra sit
membrum frigidum recessus versus calidū cum sit ad
contrarium erit deterior. ¶ Qḋ siccū sit min⁹ malum
humido quoniam p̄ncipales cerebri operationes sunt
operationes cognoscitiue. perfecta aūt cognitio fit cū
mūdicia instrumētorꝝ sensuum ꝛ claritate spirituū. Sic
citas aūt horꝝ est causa. humiditas aūt instrumenta per
turbat ꝛ spūm ingrossat: ita vult Auicē. p̄ma fen. ter=
tij canō. illo cap°. Has operatiōes ingreditur lesio cum
dicit. verum turbidatio semper signat materiā: ꝛ clari=
tas semper significat siccitatē. ¶ Amplius simile vide
tur esse de cōplexione corporis distēperati in compara
tione ad corpus tēperatū ꝛ de cōplexione distēperato=
rum mēbrorꝝ in cōparatione ad mēbrꝝ tēperatū qḋ est
cutis. sꝫ corpus multū recedens a temperato est multū
aptū labi ex qualibet leui causa: imo quasi ab intra. Vñ
ꝑpter hoc nō pōt regi regie cōseruatiuo puro: sed indi=
get p̄seruatiōe cum contrariis aliquib⁹. ergo silr mem=
bra multū recedentia a cuti erūt multum apta labi ver=
sus illum lapsum. ergo ab intra. ergo illa que versus cō
trarium a temperamēto recedūt minus erunt defectuo
sa ꝙ q̄ versus similem. Et hec ratio silr cōcludit de cere
bro calido respectu fridi. ¶ Amplius vt dictū: cerebrū
p̄ncipalr est propter opatiōes cogitatiuas: ꝛ maxie v̄tu
tum intrinsecarꝝ: cum ille sint p̄ncipaliores ꝛ pfectiores
sed ꝑ experientiā tales pfectiones appent in cerebro sic
co: immo etiā in eo appent pfectiores ꝙ in temperato.
hoc enim est qḋ querit p̄mum ꝓblema phi. 3ᵉ particula
de ꝓblematibus: cum inquit. ꝓpter quid oēs quicunq̄
excellentes fuerint viri. Aut s̄m phiam: aut politicā:
aut poesim: aut artes videnꝶ melācolici esse. ꝛ hi quidē
ita ꝙ occupanꝶ egritudinibus que sunt a nigra colera.
¶ Amplius saltē hoc videꝶ esse verꝝ in etate pueritie ꝙ
cerebrꝝ siccū sit melius temperato ꝛ multo fortius hūi=
do per verbum Gal. de signis cerebri frigide ꝛ sicce cō=
plexionis in tegni. cum dixit. Sensus vero eius in pue=
ritia quidē pfecti: ꝛ magis aūt loquēs de cerebro sicco
dixit ꝛ sensuum pfectio. ¶ Qḋ humidū sit minus malū
sicco ostendiꝶ: qꝛ humiditas est magis cerebro cōnālis
siccitate. ergo lapsus versus illam est minus defectuo⁹
sus. ¶ Amplius sensus ꝛ cognitio cōsistūt in pati: vt 2=
de aīa phs. passio āt est spēꝝ receptio seu impressio prō
prior ꝛ melior fit in cerebro humido ꝙ in sicco. ¶ In h̄
quesito aliquas ponemus ꝯ°nes. Nō eñ inuenim⁹ ab
aliis hoc multū extense pertractatū. Prima cōclusio ē.
ꝙ cerebrꝝ tēperatū meliorꝝ operationū existit p̄ncipiū
omni alio cerebro s̄m modū supraposit ū de corpore tē=
perato. tractatu 2° huius libri qōne. 6. ꝛ ibidem respice
quare relinquitur ipsum esse melius omni alio cerebro.
¶ De distemperantiis aūt dicit plus q̄ cōᵗᵒʳ in tegni su
per illo verbo. Cōposite vero calide ꝛ sicce. ꝙ calda ꝛ sic
ca distēperantia cerebri est pessima distēperantiarꝝ ce=
rebri nālium: qꝛ magis recedit a tēperamēto eius: quia
opꝫ declinare ad frigiditatē ꝛ hūiditatē: vt dixim⁹: ꝛ h̄
etiā vt dicit voluit Haly super eodē passu inquiens. cū
ergo est calida et sicca tunc iam egreditur exitu multo
ab eo ꝙ eius natura est: ꝛ nō pōt remanere super sanita
tem: cum multū superfluit caliditas eius ꝛ ipsi⁹ siccitas
ꝓpter illud ergo nō ponit Gal. cōplexioni calide ꝛ sicce
mansionē cum additione ꝛ diminutiōe. ¶ Idē inuenio
in quibusdā glosis affirmatū a Dyno. Videꝶ tñ in suis
dictis magis cum distinctione loqui dicēs: ꝙ cum loq=
tur de lapsu alicuius membri. hoc est dupliciter cum la
psus dicat remotionē a tēperamēto. qꝛ aut h̄ intelligiꝶ
respectu eius qḋ est simpliciter temperatum in genere:
aut respectu dispositionis ꝓprie ꝛ naturalis illius mē=
bri: ꝛ p̄mus quidē lapsus referꝶ ad naturalē: scḋs ad ac=
cidentalē. De scḋo ad p̄ns nō loquimur: qꝛ erit materia
in 3° libro hui⁹ summe pertractāda. Scḋm aūt p̄mū mo
dum dicit: illud etiā duplr intelligi: qꝛ aut intelligiꝶ re=
spectu medij ꝙ est tale ad iustitiā. ꝛ sic cerebrꝝ est equa=
liter aptū labi ꝛ equalr sustinet vtrūq̄ lapsum: ꝛ hoc qꝛ
equaliter distat ab vtroq̄ extremorꝝ. Aut illud intelli=
gitur respectu medij absolute: ꝛ tunc lapsus ad ꝯtrariū
peior est ꝙ ad simile: quia in eo est maior remotio a tē=
peramento: ꝛ q̄to illud magis remoueꝶ a tēperamēto:
tanto est peius: ꝛ ideo mala complexio calida ꝛ sicca na
turalis in cerebro est peior quacūq̄ alia distēperantia.
hec sunt verba eius.

¶ Nobis aūt apparent hec dicta min⁹ ꝙ bene affirma=
ta. Qḋ enim primo dicit plusq̄ cōᵗᵒʳ ꝙ predicta distem
perātia calida ꝛ sicca est pessima ꝛc. quia magis recedit
a tēperamēto: est dictū expsse falsum. cerebrꝝ enim na=
turaliter declinat ad frigidū ꝛ humidū: vt dicit: hoc tñ
verum est respectu cutis: a qua etiā recedit cerebrꝝ cali=
dum ꝛ frigidū respectu cerebri tēperati existēs in latitu
dine sanitatis. Cum ergo pūctualr tñ ꝯposset distare ce
rebrꝝ calidū ꝛ siccum a temperato cerebro: sicut frigidū
ꝛ humidum: nō ex hoc cerebrꝝ calidum ꝛ siccū debꝫ esse
peius alio distēperato cerebro. Nō enī talis lapsus est
nisi temperati cerebri a quo equalis est recessus: ꝛ cum
quilibet predictorꝝ lapsuum respectu cutis ad frigidū
declinat ꝛ humidū: ꝛ hāc distinctionē videꝶ voluisse Dy
nus in sua distinictiōe: cū dixit ꝙ respectu medij: qḋ est
tale ad iustitiā cerebrꝝ equalr sustinet vtrūq̄ lapsū. qꝛ
equaliter distat ab vtroq̄ extremorꝝ. Et manifestū ē ꝙ
per tale medium opꝫ intelligere tēperatum cerebrꝝ i ge
nere cerebrorꝝ. Et ex hoc appet manifeste error in dictꝭ
eius ꝛ cōfusio aliqualis: qꝛ dicit ꝙ respectu medij abso=
lute lapsus ad ꝯtrariū est peior: nunc aūt medium absolu=
te nō pōt nisi alterꝝ duorꝝ intelligi: vel equale ad pōdus
vel illud qḋ est mediū inter oīa mēbra vt cutis. Si ꝑ il=
lud intelligat equale ad pondus: tunc clarꝝ est: cū cere=
brum s̄m sui latitudinē ab illo recedat per abūdantiam
humidi: ꝙ cerebrꝝ siccum ab illo minus recedet: ꝛ similr
pōt argui de medio qḋ est cutis: cum tota latitudo cere
brorum sanorꝝ recedat ab ea per frigidū ꝛ humidū: im
mo etiā cerebrꝝ tēperatum a p̄dictis mediis distat plus
multis aliis vt notum: ꝛ per illud sic deterius diceretur: qḋ
est absurdū. ¶ Quapropter in hoc quesito apparet ali=
ter sentiēdum. ꝛ hoc in ꝯ°nibus. 6. ¶ Prima est inter di

Conclusiones.

stemperātias cerebri nāles equalr a temperato cerebro
recedentes minus mala est cōplexio calida ꝛ hūida ce=
rebri. ¶ Scḋa ꝯ° ꝙ post illā minus mala est ꝯplexio ca
lida ꝛ sicca cerebri. ¶ Tertia ꝙ post illā in 3°. loco min⁹
mala est cōplexio frida ꝛ humida. ¶ 4ᵃ ꝯ°. ꝙ deterior
oīm est frigida ꝛ sicca. ¶ 5ᵃ ꝯ° est. ꝙ ḋ distēperatis cere
bri cōplexionibus simplicib⁹ minus mala est cōplxo cali
da ꝙ frigida. ¶ 6ᵃ cōclusio. ꝙ minus mala est hūida ꝙ
sicca. ¶ He oēs cōclusiones ꝓbantur simul. p̄mo nam
sicut se habet corpus temperatum in suis oībus mēbris
tale vniformiter existēs in comparatiōe ad distēperata
corpora: ita se hꝫ corp⁹ distēperatū qḋ in bonitate plus
appropinquat tēperato in cōparatōe ad alia distēpera
ta corpora. Nūc aūt corpus tēperatū oīb⁹ aliis mēbris
melius est: qꝛ oīa mēbra ꝛ maxime p̄ncipaliora hꝫ pfe=
ctiora: ꝛ vniuersalr opationes oēs mēbrorū oīm modo
iam supra allegato habet meliores. Bonitas eñ totius
corporis non est nisi ex bonitate mēbrorꝝ ipsum consti=
tuentium cum cōplexio totius nō sit aliud ꝙ mēbrorū
oīm cōplexio ergo silr corp⁹ distemperatū qḋ in bonita
te ꝓpinquū magis est tēperato habebit oīa mēbra sal
tem p̄ncipalia: ꝛ vlr oēs operationes mō supra exposi=
to de temperato meliora seu meliores. igꝶ habebit cere
brum melius ꝛ meliorꝝ operationū: sed corpora distem=
perata in bonitate ꝛ malitia ordinanꝶ ordine supra assi
gnato in p̄dictis ꝯ°nibus de cerebro: vt iam supra appa
ruit ꝛ tractatu 2°. aliq̄d. ꝛ tractatu 3°. ergo cerebra distē
perata silr ordinanꝶ: vt dictū est: in cōclusionib⁹ supra=
positis. ¶ Amplius per illā met viā per quam ꝓbatum
est sup tractatu 2°. qōne 6ᵃ. hominē temperatū habere
pfectiores opatiōes ꝛ maxime cerebro attributas. ꝓba
tur ēt illas pfectiores existere corpori distēperato magꝭ
ꝓpinquo in bonitate tēperato corpori assumēdo dicta
phi 2° de aīa. vt ibi. ergo cerebra distēperata in bonita=
te ꝛ malitia ordinanꝶ vt corpora: ex quo pꝫ intentum.
¶ Amplius plus caliditas attinet sanitati ꝙ friditas ꝛ
hūiditas plusq̄ siccitas. ꝙ ꝯclusiōes iā posite sunt v̄e: ꝛ

aliis est omnium auctorum. ¶ Circa hoc tamen attentione dignum predictas conclusiones esse veras quantum est de per se: et intelligendo illud membrum esse nobilioris conplexionis quod est principium meliorum et perfectiorum operationum quantum ad maiorem utilitatem ipsarum: et meliorem proportionem earum et adinvicem: et maxime quo ad operationes illi membro principales. Et licet aliquod aliud membrum aliquam predictarum habet intensiorem vel forte meliorem: propter illud tamen quod dictum fuit questione .6. tractatus secundi. post hoc sane intelligi et declarari. Hic tamen imminet dubium inferius in .3°. libro. huius reservandum. In quem lapsum facilius caderet cerebrum temperatum: et an lapsus in quem facilius caderet sit ille qui sibi in bonitate propinquior est. sed hoc ibi tractandum reservetur. ¶ Soluamus ergo ad inducta que contra sententiam positam videntur obiicere. Primo enim ad illud quod dicitur quod frigidum sit minus malum: quia lapsus ad siccum etc. Dicendum ad presens quod non probat: habet veritatem de lapsu in comparatione ad oppositum temperamentum illius quod labitur. modo oppositum temperamentum inter cerebra cerebri temperati non est quod sit frigidum et humidum sed quod sit temperatum: et licet illud sibi insit respectu cordis: quod etiam competit omni sano cerebro: et ideo non est sibi magis siccum cerebrum frigidum et humidum in genere suo quam calidum et siccum: nec illud est magis contrarium illo: sicut etiam patuit supra ·3· Dynus. Alias etiam expositiones dabimus postea cum de materia illa pertractabimus quas ad presens gratia brevitatis dimittimus. ¶ Ad illud autem quod dicitur. quod siccum sit minus malum humido: quia ibi humiditas perturbat etc. Ibi Avic. loquitur de humiditate maliciosa siccitate ei opposita: et licet etiam siccitas ista claritatem inducat: ut dicetur. ¶ Et ad illud quod ulterius arguitur de similitudine corporis et cerebri. Illa similitudo non tenet omnimode: quoniam natura et perfectio cerebri est in sua iusticialis temperantia: ut inter membra sit multe humiditatis: cum hoc competat temperato cerebro: non autem sic est de corpore multum lapso: et ideo in eo non arguitur bonitas in facere cum versus siccum declinare: quia a sua recederet temperantia: corpus autem multum lapsum per illud versus illam accederet: quia similitudo non tenet. ¶ Ad illud autem quod allegatur ex problemate philosophi de his qui fuerunt universaliter secundum quaslibet facultates melancolici etc. licet philosophus illud declaret per similitudinem existentem inter melancolicum humorem et vinum: ut ibi in extenso sermone potes ab eo legere: ad presens tamen dimittimus illud evenisse: vel quia illi a principio non fuerunt melancolici: sed ex assiduo et longo studio facti sunt melancolici: sollicitudo enim in studio et assiduatio illius convertit ad melancoliam: ut ex notis causis est videre. Aut dicemus illud contingere a complexione melancolica per accidens: nam melancolici sunt multum infixi eorum cogitationibus: et que imprimuntur in eis de difficili removentur. Ista autem sunt magna causa perfecte acquirendi scias et artes: per experientiam enim videmus aliquando aliquem multum aptum ad acquirendum perfecte aliquam sciam: et aliquem valde plus ineptum illo: et tamen iste ex sollicita fixione ad illud et continuo studio solum perfectior permultum efficitur in ea illo qui multis aliis erit distractus. Et ideo sepe legitur de aliquibus philosophis grossi ingenii qui ex multo et continuato studio facti sunt perfecti in scientiis in quibus laboraverunt. Istud autem non est contra conclusiones suprapositas si consideras. ¶ Ad illud autem quod ulterius arguitur quod hoc saltem est in etate puerili: immo etiam respectu temperati. ¶ Respondetur ibi a doctoribus multipliciter. primo quod illud non dicit. s. de predicto cerebro in comparatione ad temperatum: sed in comparatione ipsiusmet ad alias etates. Illud tamen nisi intelligatur in respectu et non absolute posset reprehendi. ut quia s. valde plus distat a temperato cerebro in aliis etatibus quam in pueritia. Aliter etiam dicitur quod illa perfectio sensuum non est nisi quedam promptitudo sensuum propter organa sensuum non esse ab humiditatibus perturbata: non autem simpliciter perfectio de qua loquimur sensuum et virtutum cerebri. Aliter dicitur quod licet in aliqua etate sensus habeat in eis aliqualem perfectionem: propter humidum non tantum abundare: non tamen predictum cerebrum reputandum est perfectum: cum illas habeat operationes tempore toto magis vigere debent imperfectiores. In pueritia enim modicum vigent operationes intrinsecarum virtutum et intellectus: in quocunque etiam cerebro: cum non sint organa disposita: et non sit magis alius intenta operibus: et ideo aliqualis perfectio predicto tempore in eis permissius est respectu perfectionis existentis in processu temporis in quo ipsa multum depravatur: ut apparet ibimet a Ga. Aliter etiam dicitur quod illud maxime verum habet quod a Ga. dicitur de quibusdam exterioribus sensibus ex quibus non sic arguitur perfectio cerebri: puta in exterioribus operationibus: et sic si bene perpendis multi possunt esse modi intelligendi illud quod dicit Ga. et quod illa non est perfectio simpliciter. ¶ Circa hec omnia dicta unum attende quod quia cerebrum inter omnia membra est membrum frigidum et multum humidum in tota sui latitudine accidit quod ipsum non pervenit ad caliditatem et siccitatem manifestam: quin ipsum egrediatur a latitudine sanitatis: et hoc forte voluit haly cum dixit quod cum est calida et sicca complexio: tunc iam cerebrum egreditur extra multo ab eo: quod est eius naturale: et non potest remanere super sanitatem eius. Cum hoc tamen stat quod possit in comparatione ad temperatum tamen recedere in calido et sicco quantum in frigido et humido: sed quo ad apparentiam et sensualitatem in calido et sicco non appareant predicte qualitates: sicut in recessu ad frigidum et humidum: et sic hanc habuit haly intentionem ut verum. Alii autem asseruit quod sibi apparuit. Sed apud nos non est verum ut predictum etc.

Questio .xxxi.

DUodecimo queritur. An cerebrum moveatur motu dilatativo vel constrictivo. ¶ Et primo ostenditur quod non: quia aut ille motus esset naturalis: aut voluntarius. non secundo modo: cum talis fiat mediante lacerto. Nec potest poni motus naturalis: quia talis motus non erit: nisi attractivus et expulsivus. Tales autem motus locales manifesti non ponuntur fieri ab auctoribus: nisi mediantibus villis longitudinalibus et latitudinalibus. Ita ubique apparet cum de motibus naturalibus localibus loquuntur: immo etiam et voluntariis: unde Avic. ca°. de membris. Et nullus quidem motus. s. localis fit nisi per villos. Voluntarius vero fit cum villorum etc. Cerebrum autem villos non habet ut patet ad sensum. ¶ Amplius predictus motus non videretur fieri: nisi ad refrigerationem caloris cerebri: sed iam positum est cerebrum esse frigidum membrum: immo multa sunt membra valde calidiora eo que predictum non habent. quare etc. ¶ Amplius tunc cerebrum multum ab aere attracto lederetur cum ibi non sit membrum in quo predisponatur aer sicut cor habet pulmonem: dicimus enim quod cor lederetur ab aere si immediate sibi obviaret et multo fortius esset de cerebro: cum de facili ledatur a frigidis. Aut oporteret dicere quod ventriculi cerebri non attraherent: nisi iam alterum in arteriis et ibi existentem: sed hoc videtur absurdum: cum ibi sit via immediata vadens ad cerebrum per quam potest faciliter attrahi et expelli: ut per nares: et patet in motu sternutationis. ¶ Amplius queretur per quam viam attraheretur aer ad cerebrum: quia cum ibi non sit via: nisi colatorii que est via communis in qua coniicit via narium sequitur quod in dilatatione cerebri deberet attrahi ad cerebrum aer qui a corde expellitur: sed talis aer inutilis est et pravus aut oporteret dicere quod quando cor constringitur semper etiam cerebrum constringeretur et quando dilatatur ipsum dilataretur: quod videtur absurdum. cum valde habeat dispositiones diversas et possit multum habere diversas necessitates.

¶ Hoc quesitum invenimus a doctoribus dubitatum. Nos autem in eo ponemus conclusiones que ab omnibus auctoribus affirmantur quod cerebrum movetur motu dilatationis et constrictionis quemadmodum cor et arterie. et hec sit prima conclusio.

¶ Hec conclusio prima patet per experientiam manifeste enim apparet in fractura cranei: ubi os est detectum: et similiter detectio panniculis cerebrum dilatari et constringi. Nec potest dici quod talis dilatatio et constrictio sit propter dilatationem et constrictionem ventriculorum cerebri: et maxime pie matris in qua est multitudo arteriarum: quemadmodum voluit Ga. quod pulmo non dilatatur nec constringitur proprio motu: sed propter motum pectoris primo: quia tunc detecto osse et panniculis: ut patet in quibusdam fracturis non videtur cerebrum dilatari et constringi cum inde possit in dilatatione panniculi aer ingredi. ¶ Secundo quia panniculus non moveretur dilatative et constrictive sed solum arterie existentes in panniculo: et ideo ad motum dilatationis arteriarum non debet dilatari cerebrum cum arterie manifeste repleantur aere per eas attracto. Ideo enim secundum Galienum pulmo dilatatur cum dilatatur pectus: quia cum aer non possit venire ad spatium intrinsecum pectoris: nisi per pulmonem et cannulas eius remaneret spacium vacuum inter pectus et pulmonem. Ibi autem ad dilatationem arteriarum et panniculorum non oportet aliquod

Siccum sit minus malum humido.

Cerebrum frigidum et multum humidum.

12

Conclusiones.

remanere vacuum: si nõ dilataretur cerebrum: cum arterie sibi attrahãt aerem aliunde sicut alie arterie corporis: et nõ per cerebrũ. ¶ Amplius panniculus pia mater manifeste adheret cerebro et ingreditur per eius cavernositates et commissuras: vt possit bene subẽ cerebri nutrimẽtum exhibere: et bonam constantiam cerebri: et sensuũ: immo vult Ga. 8°. de vtilitate particularuz. 16. cap° q ipsa vestiat intrinsecus ventres anteriores cerebri: 3 nõ posterioré. Ita vult etiam Auic. 12. de aialib⁹. cum dicit. Et mẽbrana subtilis intrat in ventriculis cerebri: et cooperit illos: quousqz perueniat ad partẽ posteriorem: cui sufficit sua durities loco coopertimẽti mẽbrane. Idẽ videt asserere in cap°. d anathomia cerebri. prima tertij. Sz clarũ est q licz arterie pãniculi dilatentur et constringantur: nihilominus pãniculus adheret cerebro: nec ab ipso separatur: et hoc q2 cum arteria vndiqz dilatetur: cum pulsat: sicut vna paries in eleuatione plus distat a cerebro: vt superior: ita alia pars vt inferior plus cerebro inheret: et quasi ipsum inferius premit: et ecõtra est d pãniculo existẽte sub cerebro. ¶ Similiter etiam cum pãniculus per cõmissuras ingrediat ad diuersa latera cerebri pulsant arterie: et fm diuersos sit⁹: exquo cõ fieret cerebri dilatatio et cõstrictio: put apparet: et ppter eandem rationem non potest dici q arterie in pãniculo intrinsecus vestientes ventres dilatẽt et cõstringant ventriculos: cum etiam predicte arterie sint paruissime que per valde modicissimũ spacium extenduntur. Insuper etiam per motum illarum nõ fieret aeris attractio ad ventres cerebri: q2 cum arterie vndiqz dilatentur: immo etiam plus versus concauitatem ventriculi q versus subam cerebri: cum cerebri corpulẽtia aliqualiter resistat super qd per dilatationẽ tantum repleant et plus de concauitate ventriculi q de substãtia cerebri extendunt. Quapropter nõ erit aeris attractio necessaria ne sit dare vacuũ. ¶ Similiter etiã cũ substãtia cerebri in loco: vbi arteria per dilatationẽ eã premit cedat arterie: et arteria intrinsecus per aerem repleatur non erit necessaria alia aeris attractio ad cõcauitatem ventriculi ne sit dare vacuum vt pz. ¶ Amplius clarũ est. q expulsio aeris a cerebro: cum tanto impetu quantum est in sternutatione non fit constrictione arteriarũ nec etiam panniculorum: sed ventriculorum principalr non enim predictus motus constrictiõe quantũcunqz communi nocumentuz panniculis cerebri: nisi cõmunicetur cõcauitati ventriculorum: vt patet etiam in motu constrictionis cerebri in egritudine epilentica. ¶ Cũ ergo ex alio predictus motus dilatatiuus et constrictiuus nõ possit inesse cerebro relinquitur q ipsum virtute proprio moueatur dilatatiue et ɔstrictiue. ¶ Probat etiã predicta cõclusio sic. nõ minus videtur spiritus cõtentus in ventriculis cerebri transmissus sibi a corde p attractionẽ et expulsionem aeris et fumi capinosi debere euentari q spiritus in quacũqz arteria cõtentus et q̃cunqz membro existente quãtũcũqz frigido cum in ventriculis cerebri multus cõtineatur spiritus: sed sic est q queciiqz arterie: et in quocũqz membro ɔtẽ⁹ mouetur dilatatiue et constrictiue. ergo similiter debet esse in ventriculis cerebri. ¶ Confirmatur etiam predicta cõclusio de mente omnium auctorum: de hoc loquentiũ. Idẽ enim expresse vult Gal. 4. de iuuamẽtis membrorum. cap°. 6°. cum inquit. Dicamus ergo q duo ventriculi anteriores ventriculorum cerebri faciunt hanelituz aeris et exitum eius apud hanelituz cerebri exufflatione que fit in cerebro: et isti duo ventriculi alterant aerem et faciant ex eo spiritum animalem. ¶ Hoc idem asserit. 8°. de vtilitate particularum. cap°. de ventriculis cerebri: cum dicit anteriores itaqz duo inspirationem et expirationem et exufflationẽ operantur que a cerebro: demonstratum enim est alibi de his: quoniam delaborant et pparant ei animalem spiritum. ¶ Hoc idem ipse vult in eodem libro expresse et extense. magis autem ca°. de organo odoratus: ibi vult foramina ossis narium pncipaliter ad hunc finem creata. ¶ Et itidez vult Aui. expsse fieri quinta tertij canõ. pmo cap°. et prima tertij. cap° 2° Alyabas in. 3°. theo^ce idem asserit. vbi dicit. sunt aũt et cerebro concauitates tres que dicuntur ventriculi: q̃rũ duo in prora sunt dicũturqz prorales ventriculi: per quos et attractio fit aeris: et expulsio etiam flatus qui a

de sternutatione.

Cerebri ɔcauitates.

cerebro est: et in ipsis spiritus mutatur vitalis in naturã animalis et c. et vniuersaliter omnes hoc affirmant: et clarum est q si hic motus non esset virtute propria cerebri sed ex alio sibi inesset q hoc ipsi specificarent. quemadmodum fecerunt de motu pectoris et pulmonis.

¶ Nunc autem restat ad inducta in principio ɔtra hec respõdere. ¶ Et ad primũ cum dicitur q predict⁹ motus: aut esset naturalis et c. Dicendum q predictus motus cerebri naturalis est: et q tunc fieret mediantib⁹ villis dicendum q non est necessarium: propter quod attẽde q propositio que ab auctoribus profertur: vt est dictum Auic. allegatum si vniuersaliter intelligatur est propositio falsa. Nos enim tenem⁹: vt apparebit infra cum tractabimus de motu pulsus q motus attrahẽdi aerem non fit per villos: sic. s. q necessariũ sit in tali motu villos habere membrum: vnde cor et arterie quãtũcũqz non haberent villos attraherent et expellerent aerez: et q presentia villorum in eis est necessarium propter attractionem sanguinis: et non aeris qui attrahitur vi vacui. hoc autem ibi plene reseruetur declarandum et probandum. Similiter etiam in motu preter naturam non est illud necessariuz: et ideo propositio illa apud nos nõ est vtilis. Et licet aliquando auctores eam pferãt vniuersaliter. Ista tamen infra vt dictum clare patefient.

Rñsiões.

¶ Et ad 2^m cum dicitur. q tunc cerebrum lederetur ab aere: negatur quia predisponitur in transitu foraminũ ossis ad quod perueniunt duo foramina narium: quod pulchre ponit Alyabas 3° theo^ce. cum inquit. Facta autem sunt foramina ossiuz que in ossibus: sicut colatorio similibus: quedam quidem recta. quedam autẽ ex trãsuerso: nonnulla contorta quasi vitis: vt quando aer ad anteriora attrahitur frigidus non ingrediatur ad cerebrum et ledat ipsum: sed immutetur in spacij prolixitate et c. Et sunt etiam verba Gali. fere ad litterã 8° de vtilitate particularuz cap°. de organo odoratus: dicit enĩ. Apponit enim natura os in nare perforatum: sicut spõgia vt neqz aliquid incidat extrorsus corpus durũ: neqz sincerũ frigiditas inspirantibus nobis: fm rectitudinẽ ventriculorum cerebri eat: non enim debemus semper inspirare aerem moderate frigidũ: sed aliqñ etiã valde frigidũ. Iste ergo si fm rectitudinez ad latus incideret cerebrum infrigidaret vtiqz ipsum immoderate et periculũ induceret de tota vita: et in eodẽ loco. Et ab Alyabate etiam lege de modo expurgandi superfluitates a cerebro et foraminibus per que fit cõplete et clare. ¶ Ad 3^m cum dicitur. per quam viam et c. dicendum q via per quã attrahitur aer est via narium et foramina ossis iam dicta. Unde duo foramina narium vadunt: et vbi pertingunt est ibi os perforatum multis foraminibus iam dictis. Et silr panniculi p que foramina attrahitur aer ad cerebrũ: ita ibi lege clare et ab Alyabate et a Gali. locis pallegatis. Aer ergo qui ad cerebrũ trahit est aer ab exteriori per nares: cuius pars vadit ad pulmonẽ: et pars vadit ad cerebrum. Simlr etiam si nares essent perfectissime opilate adhuc pars aeris qui p os attrahitur ad cerebrum attraheret per foramina que ad colatorium veniunt a cerebro: sed non sic perfecte euentaretur cerebrum: vnde in paruo tpe incurreret egritudines ad perneccationẽ inducentes. Non est etiam inconueniens: q etiam de aere qui a pulmone egreditur trãseat ad cerebrum: quẽadmodum videt esse in casu: quẽ dicit Auicẽ. prima tertij. de anathomia cerebri q cerebrũ qñqz eleuatur ad craneum: qd fit cũ quedam adsunt dispositiones: vt voces fortes: aut forte et melius q illa non est extensio seu eleuatio cerebri per dilatationem ventriculorum cerebri ab aere ad eos expulso a pulmone: sed ẽ propulsio cerebri versus craneũ ex pressura q̃ fit a membris inferioribus a forti voce: quemadmoduz apparet per pressuram in oculis et in venis colli: cum homo vehementer vociferat. Et Auicẽ. in verbo illo non vult aliud nisi assignare vtilitates panniculi existentis seu panniculorum inter cerebrum et craneũ. ¶ Si autẽ queratur. an cerebrum dilatetur quando cor cõstringit vel quando dilatatur posset in hoc teneri qd hõ vellet licet enim aer attraheretur per nares versus cerebrum quando attrahitur ad pulmonem: nihilomin⁹ sicut sem per dilatato pulmone dilatatur cor: vel etiam constricto ɔstringitur: cum in vno motu hanelitus possint esse

de via ad aerem attrahẽdũ.

plures motus cordis:ita etiam facta attractione aeris versus cerebrum est necessarium cerebz dilatari. ¶ Et ideo nisi iam experientia esset firmatum potest teneri: qd homo vult: z q dilatato corde cerebz potest constringi: z q potest dilatari. Illud autem quod asserit Gal. d corde z arterijs apparebit inferius quantũ veritatis habeat. Et istud nobis phi[cr] appet de hoc.

¶ Utrum cerebri finis principalis sit temperare cordis caliditatem: an aliquis alius. Qõ.xxxiij.

Decimotertio queritur. An cerebri principalis finis sit tẽperare cordis caliditatem: an quis alius. Et q ille sit finis cerebri ostẽditur auctoritate phi.2°.de partibus: cum dicit. Propter hanc causam ad cordis locum condidit cerebrum natura: habẽs rationem aque z terre: z propter hoc sanguinem habentia habẽt cerebz ola z post subdit. Cerebrum igitur bene tẽperatuz facit ad eam que in corde caliditatem z feruorem. ¶ Amplius idem asserit Auer.2°.colliz. cum dicit cerebrum est generatum: ex opposito cordis ad temperandum calorẽ suũ. ¶ Oppositum hui[9] videt velle Gal.8°.de vtilitate particularũ.cap°.3°.cum inquit. opinari autem gratia caliditatis: q circa cor fieri cerebz refrigerãs illud z ad moderationẽ crasis ducẽs olno est incõueniẽs. ¶ Ampli[9] illud qd principaliter est propter sensum z motũ exhibẽdum nõ est pcipue pp̃ter refrigerare cor cũ nõ sint vni[9] duo principales fines: sed sic est de cerebro: vt oẽs affirmant medici. quare zc.

Declões. ¶ Ad declarationez huius quesiti oz duo declarare. p[m] est qualem hz principatũ: cerebrũ in corpore. 2[m] est qualem habeat frigiditatem cordi inferre. Et lz de primo dictum fuerit supra 2°. quesito huius quarti tractatus. ¶ Circa pmũ vt sibi apparuit: voluit phs cor in omni v[ir]tute pncipatum obtinere: z q in v[ir]tute aiali cerebz eẽt sicut organũ ipsius cordis ei deseruiens in preparando spũm qui modificaret spiritum cordis ad operationes exequẽdas que attribuunt spũi cordis tanq̃ principali operanti: z ideo voluit esse cerebz sicut dux cordi tanq̃ regi deseruiens z oẽm virtutem a corde recipere in quo sunt oẽs tanq̃ in fonte z radice. ¶ Nos autem vt ibi est affirmatum credimus hec dicta de virtute sermonis eẽ minus q̃ bene prolata. ¶ Et credimus cerebz in operationibus sensus z motus pncipatum tenere: nec virtutes aias a corde recipe. sed a pn° gñationis a generante cõplexionẽ recipe p quã est aptũ spũs in vẽtriculis eius exñtes sic alterare z disponere: vt sint aptum instrumẽtum aie deseruiẽtes: z pncipale in operationib[9] sensus et motus. Cum psepe appeant p̃dicte operatiões sensitiue modicũ lese z impedite multo leso z impedito corde vt ibi fuit dictũ. Quapp ex eis cõcludim[9] pncipalẽ finem cerebri esse exhibere corpori cõueniẽs instrz deseruiens aie in opibus sensus z motus: z ipsum sic eẽ ɔueniẽs instrumentũ deseruiẽs aie in opõnib[9] cognitiuis: z iõ nõ solũ tẽperat spũm cordis eius remittẽdo calorẽ: sz etiaz ei talẽ remittẽdo ɔplonẽ: vt aptũ sit instrz p sensu z motu: qualẽ nullũ aliud mẽbz põt exhibere: z q̃tũcũq ipm pamplius in calore remitteret. ¶ De 2° dicũt aliqui q cerebz non infridat cor sic q ipm reducat ad tẽperamẽtum: sz bñ aliqualr cordis caliditatem remittat. Alij dicũt q calm cordis ifridari a cerebro est 2[r]. vno mõ positiue q ola gradus caloris cordis p̃exñs corrũpat fri[te] cerebri. Alio mõ p[ri]uatiue nõ q aliq̃ portio caloris corrũpat: sed phibeat incẽdi. Primũ etiã dupl[r] intelligitur. vno mõ q talis infrigidatio fiat in corde: z de calore ei[9] aliq̃ po sensibilis corrũpat: z istud dicũt nõ eẽ verũ: nec pole. z dicũt q istd ẽ id qd voluit Ga. 8°. de vtilitate ptiũla. z ɔ illud vadũt rõnes sue q̃s facit ɔ Ar. ibidez. z b ipsi affirmãt aliquib[9] rõnib[9] satis leuibus: q tũc p̃dicta alteratio deberet sentiri: cũ cor sit mẽbz multũ sensibile. et p̃dict[9] gradus frustra fuisset i corde genit[9]: z alias siles his adducũt. ¶ Alio mõ dicũt posse itelligi q hec actio positiua i fractiõe caloris cordis nõ fiat in corde: sed in cerebro. z isto mõ dicũt cerebz positiue infridare calorem cordis: z hoc q spiritũ calidum a corde ad cerebrum missum cerebz infrigidat z suum calorem remittit: z hoc directe voluit Auic. ca°. de anathomia cerebri cum inqt. Et vt ɔtẽperet ipsũ a corde egrediẽs: z ad ipz penetrãs. Si aũt intelligat q cerebz infrigidat cor p[ri]uatiue phibẽdo suum excessum ad quẽ attingeret si nõ esset cerebz est verũ: nam cũ cor sit mẽbrum multũ calidum nisi cõtra operaret ei cerebz multũ ascẽderet in calore: put pz in freneticis in quib[9] cerebz calefit: et hec fuit intentio phi vbicũq dicit cerebz infrigidare cor: qd idem videt sensisse Auerro. 2°. colliz. ca°. de vtilitate sensuum. cũ inquit. Nõ fuit pole ponere hãc fridtatem in corde a pn° creationis: q essent diminute operationes nutrimẽti cõparatione manifesta zc. ¶ Nos autez iuxta h 2[m] affirmam[9] sniaz suprapositã isto tractatu qõne 4°. q pole est cerebz ifrigidare z remittere calirarẽ q est i corde posi[te] z gradũ illi[9] remittẽdo sensibilẽ: sic ibidẽ fuit gnaliter de mẽbris pbatũ. ¶ Et pole est ẽt q si hec duo mẽbra disposita fuerint q se positiue extra latitudinẽ eoz se nõ alterẽt: stãt eñi ista sic: vt ibi fuit positũ z declaratum. Est ergo vez q dicũt cerebz tẽperare caliditatẽ cordis: q tẽperet caliditatẽ spũs a corde venientis ad eũ: sz vt dcm̃ est nõ solũ spũm absolute in calore remittit: sed vere eũ trãsmutet seu subaliter seu accñtaliter ei exhibẽdo aptam cõplonem: vt debitũ fiat instrumentũ pro operationib[9] aialib[9]: qd quidem facit cerebrũ sui propria virtute quã a generante recepit: z non a corde. Et lz cor illud in esse conseruet: vt iam in loco p̃dicto fuit p̃dictum. Similr etiam cerebz contemperat cordis caliditatem: quẽadmodũ z frigiditate cerebri accuitas totius caloris remittit: z maxime cordis prout tẽpore somni appet: saluo vna causa effectiua dicit esse cerebrum vt clare inferius. Quapropter fuit z in opposito cordis situatũ: vt voluit phs: propter qd etiã appellauit cerebrum frigidissimum omnium que in corpe: qd qualiter intelligatur vide, quesito 8°. huius tractatus. Propter hanc tamen remissionẽ nõ egredit a latitudie sua: z lz talis remissio sensata possit existere: sicut etiam corpus sanum intra sui latitudinẽ possit sensibiliter multiformiter transmutari. ¶ Ex his aũt dictis statim patent ea que in principio sunt inducta: nõ eñ voluit phs q principalis z precipuus finis fuerit cerebri: vt absolute caliditatẽ cordis comtemperaret: sz principaliter ad illud qd inductum iam: illud autem nõ potuit exequi: nisi caliditatem cordis cõtemperaret preinducto iaz mõ. ¶ Ordinauit autẽ natura cerebz vt contemperaret caliditatem prosũpentem ex corde ad hoc: vt conueniens fieret instrumentum pro operationibus animalib[9]. Finis aũt huius principalior est: z illud idem voluit cerebrum pncipale principium esse animalium operationũ. Fuerunt ergo predicti duo fines necessarij vnus pp̃ter alteri deseruire: non eñ tale tẽperamentum caloris potuit esse in corde: sed oportuit in alio mẽbro fieri: quia fuisset cor impeditum: vt allegatum est ex Auerroy. Et lz in principatu cerebri fuerit discordia aliqualis phi z Gal. vt supra apparuit: nõ tamẽ Gal. negauit cerebruz infrigidare cor: sed q principalr illi[9] gratia nõ fuit creatum: sz q fine iam dicto. Uidemus enim neruũ existentem in corde vehementer calidũ: z similiter spũz eius: nihilominus tamẽ pp̃ter permanere in eo complexionez nerui: z spiritus a cerebro exhibitam existunt operationes sensitiue ab eo organo eis cõuenientes zc.

Cerebrũ nõ infrigidat cor.

Cerebrũ oim frigidissimus.

¶ Utrũ oculus sit ɔplonis fride z humide. Qõ xxxiiij.

Quartodecimo querit. Ea q̃ circa oculos inuestigando de eis primũ cuius cõplexiõis sit oculus. ¶ Et q hoc quesitum multipl[r] est a doctoribus pertractatum breuiter in eo veritatem narrabimus: phs enim hoc q̃situm in libro. de sensu determinauit. Aliqui enim voluerunt in oculo a predñio dominari ignez mori ex hoc quia in oculo dñatur lumen quod quidẽ arguebant ex multis sensorio: vt ibi dicit phs et apparebit inferius. Inter elementa autem ignis lucidus est. Similiter virtuti z sensui imaterialiori debet deseruire organo elementz quod inter omnia elementa est immaterialius z formalius seu nobilius inter omnes autẽ sensus visus est immaterialior z inter omnia elemẽta elemẽtũ ignis est nobilius. ¶ Ad declarationem huius quesiti preintelligendum q oculus vt patet p auctores anathomie est membrum compositũ ex septem tunicis z tribus humoribus: predicte tamen tunice sunt sm veritatem solũ quatuor: sm tamen distinctionem oculi ante z post septem dicuntur propter illarum partium diuersam vtili

tatem. Una tunica est que est p^a incipiendo ab extra ver
sus intus ꝓcedendo est tunica que dr̃ ꝯiūctiua ꝗ albuz
ocli appellat. Et lʒ cornea possʒ etiā alio mō. dici pma.
¶ Cōiunctiua est pānicul⁹ totum oculū cōprehendens
ꝑterꝗ̃ in loco corneē: ꝛ cōprehēdit imme^te sub se lacer
tos oculos mouētes carnē ꝛ pinguedinē albā: ꝛ oritur
hic panniculus a pāniculo existente supra craneum qui
ʒirʒia mater appellatur: nec fuit hic pāniculus diuerso
noīe nolar⁹ añ ꝛ post: ſʒ eodē 2ª tunica est que in ante
riori parte oculi appellat cornea ꝛ appellatur discoop
tus pāniculus a cōiunctiua. In posteriori aūt oculi vo
catur sclirotica: ꝛ oritur hic pāniculus a dura matre. 3^a
tunica est que in anteriori parte vocat vuea in qua est
foramē: qđ pupilla vocatur. In posteriori aūt parte vo
catur secūdina: ꝛ oritur ista tunica a pia matre. 4^a tuni
ca est que est ſm anteriorē partem adherens sup faciez
cristallini ꝛ vocat aranea directe stans inter cristallinū
ꝛ albugineū ꝛ ꝓcedens versus post ꝯprehendit cristal
linū humorē ꝛ vitreū: ꝛ oritur hec tunica ex neruo obti
co ꝛ in posteriori parte vocatur retina: ꝛ sic sunt septez.
Intellige tñ ꝙ cornea ex quatuor est composita: vt ait
Auic. ꝛ ita inuenit expꝰſſe in anathomia: ꝛ maxie in ocl'o
decocto habēdo vncinos subtilissimos ꝛ explicādo vnā
ab alia: vt pluries manifestissime ostendimus faciēdo
anathomiā oculi bouis. Iuuamēta ꝛ ea que ad has tu
nicas pertinent lege a pluribus auctorib⁹. ¶ Humores
aūt oculi sunt tres. pmus in exteriori loco positus ma
gis est humor qui dr̃ albugine⁹ qui directe appet vt al
bum oui. Scđs humor qui dicit cristallinus qui quasi
fiat frusto cristalli. Terti⁹ post hūc est hūor qui vitre⁹
nolatur ad modū cuiusdā liquefacti vitri. Hec igitur
est compositio oculorum ꝛ suarum partium narratio.

De hūori bus ocli.

¶ Uenit autem ad oculū a cerebro spūs multitudo sub
tilis visibilis cum sit hic sensus inter omnes nobilior ꝛ
spiritualior quā multitudinē spiritus maxime declarat
ꝛ signat concauitas manifesta duorum grossorum ner
uorum obticorum ad oculos venientium: que sic nō est
in neruis aliorum sensuum. ¶ Ex hac autē clara oculi
compositione potest optime responderi ad quesitum ꝓ
positum: q2 apparet qualis sit complexio partiū oculi:
nam complexio tunicarum in genere membrorū est fri
da ꝛ sicca: cum sint mēbra pāniculosa ꝛ neruosa: ꝛ lʒ vna
sit magis frigida ꝛ sicca altera: ſm ꝙ magis participat
de venis ꝛ arteriis: ꝛ ſm ꝙ oritur a membro magis vel
minus frigido. Complexio autem humorū oculi est cō
plexio frigida ꝛ humida: vt de se notum est. Et q2 hūo
res sunt a pꝰn̄lo pars superabundās in oculo: hinc est
ꝙ absolute debet responderi: cū queritur cui⁹ comple
xionis est oculus. Qđ a predominio aqueus inter mem
bra nostri corporis hoc est in comparatione ad cutiʒ et
frigide ꝛ humide cōplonis. ¶ Hanc ꝯclusionem decla
rat in de sensu ꝛ signis ꝛ rōnibus: signis eñ natura cor
ruptis seu eruptis oculis decurrit multum aque. Sīr
oculi nouiter formatorꝫ excedunt multum frigiditate
ꝛ claritate que ambo attestantur aque. Similiter etiaʒ
in habentibus sanguinem: albū oculi est multū pingue
ꝛ grassum vt permaneāt humidi ꝛ incoagulati: ꝛ ideo vt
ibi dicit corpus minime rigens est oculus: nullum enim
quod infra palpebras est vnꝗ̃ riguit: pinguedo enīʒ est
spissa ꝛ depressa: ꝛ ideo subdit: animalium vero que si
ne sanguine sunt dure pellis sunt oculi: ꝛ hoc facit pte
ctionem ¶ Hoc idem ipse affirmat ratione: q2 oportet
oculum esse dyafanū cū habeat intentiōes ꝛ species ob
iectorum visibilium recipere. Dyafanū aūt est aer aut
ignis aut aqua. Non autez debuit a predominio eē aer
vel ignis: q2 receptio specierū in oculis debeat esse cum
aliquali conseruatione: hoc aūt nō facit aer ꝓpter mul
tam raritatem ꝛ multo minus ignis: aqua autem ꝓpter
sui grossitiem est magis conseruatiua: vnde ibi pħs: sed
magis conseruabilius est aqua aere ꝛ magis spissum: q̄
re pupilla ꝛ ocl's aque sunt: ꝯseruatio enim specierū vi
sibiliū requiritur ad complementum iudicij de visibili
bus. ¶ Amplius aer est multum passibilis ꝛ alterabi
lis ꝛ leuiter perturbatur: ꝓpter qđ in auditu requisitus
est aer oportet pꝰdictum aerē multis reuolutionib⁹ esse
obtectū ꝛ complantatum: qđ sic nō potuisset fieri in vi
su: vt de se notuʒ. ¶ Ad illđ aūt qđ adducit in principio
contra hec ꝙ in oculo dñetur ignis: q2 est in eo lumē in

Aer passi bilis ꝛ al terabilis.

trinsecum: dđm ꝙ ex hoc nō arguitur ꝙ sit complexionis
calide: vel etiā a predominio ignis: ꝛ hoc primo ſm no
stram opinionem superius positā primo tractatu de ele
mētis: cum eñ mixta nō sint ex elñtis composita: nō q̄lʒ
res immixta recepta elñto alicui ꝓportionata arguit il
lud mixtū magis illi occulto appropinquare: quēadmo
dum etiā fuit dictū de grauitate: mixta eñ possunt mul
tas proprietates habere elemētis appropinquantes: q̄
tñ eis nō inherent: q2 plus abūdet in eis tale elementuʒ
vel q2 illi magis appropinquet: sed q2 talia mixta sunt.
Aut aliter potest respōderi: q2 lʒ mixta sint ex elemētis
cōposita qualitercūqꝫ predicta cōpositio teneatur esse
in vno mixto: tñ potest superabūdare ꝓprietas vni⁹ ele
mēti quo ad aliquid: in quo tñ a pꝰdñio pꝰdictum elemen
tum nō superabūdat: quēadmodū apparet de calore et
de sapore ꝛ de multis aliis qualitatib⁹ ex quib⁹ aer ge
nerat de qualitate illi⁹ rei: cū tamē sit contrariū illi⁹: qđ
pꝰdicta signarēt: ita etiā est de luciditate seu lumine ap
parente in re seu in mixto: multa eñ aliqualē habēt lu
cem: que tñ nō sunt a pꝰdñio talia vel ignea ꝛ hoc est ꝓ
pter varios modos cōpositionis ꝛ cōmixtionis mixtorꝫ
ex elemētis. ¶ Qđ aūt vlterius arguit. sensui immalio
ri dʒ deseruire organū immālius: lʒ huic rationi a mul
tis multiplr̃ respōdeat: dicimus nos: ꝛ hoc inferi⁹ per
fecte declarabit: ꝙ ex parte sentiētis quilibʒ sensus est
eque perfectus ꝛ eque immālis: q2 quelibʒ sensatio est
in eodē loco: ꝛ ab eodē vt apparebit ibi. Si ergo vnus
sensus est imālior alio: hoc ē ex mō recipiēdi sensibilia:
ſʒ magis spūaliter organa sensuū recipiūt sensitiua cor
intētiones seu spēs suscipiēdo absqꝫ mā: ꝛ vult pħs 2° đ
ala. Qđ qđē accidit visui ꝛ auditui plusꝗ̃ aliis: ꝛ iō or
ganum qđ dʒ esse ꝓportionatū est organū aqueū: vt pꝫ
ex dictis: ꝛ nō igneū: ꝛ est organū magis imaterialiter
recipiens ꝗ̃ alicuius alterius sensus: cū sit dyafanū: lʒ
eñ in aure sit aer: pꝰdictus aer ē mediū i auditu nō orga
num: qđ visui nō fuisset ꝯueniens: vt iam dictuʒ est. Et
licet posset teneri ꝙ aud.: ⁹ est sensus imālior visu ſʒ quā
dam aliam viā: vt inferi⁹ apparebit: nihilominus visus
est sensus nobilior ꝓpter plures nobis ostendere diffe
rētias visibiliū. Ista autem determinabuntur inferius
prolixe cum de sensibus faciemus tractatū. Si qui aūt
auctores dicant visum esse natura ignis: vt fuerunt pla
tonici tenentes ꝛ opināntes visum fieri extra mittendo:
aut hoc maxime intellexerūt: ꝓpter visum inter omnes
sensus multū indigere spiritu: vt iam predictū est: spiri
tus autē in corpore nostro: sicut igni assimantur: quēad
modum etiā pħs 2° de anima. Ignis autē aut nullius:
aut cōis oib⁹: nihil enim sine calore sensitiuum: vñ etiā
spūs visibilis est subtilior ꝛ clarior ꝗ̃ in quolʒ alio sensu
vt in ꝓprietatib⁹ magis vr̃ assimilari igni ꝛc.

Audit⁹ vi su immā lior.

¶ Utrū in oculo sit lumē intrinsecū. Qō. xxxiiij.

Quintodecimo querit. An in oculo sit lumē
intrinsecū. ¶ Et apparet ꝙ nō auctoritate
Auer. in pꝰ de sensu: cum inquit: ꝛ lumē nō est
in oculo per naturam oculi: sed intrat ipsuʒ
ab extrinseco ꝛ subdit rōnem: q2 si esset lu
men: de natura eius videret in obscuro. ꝛ iō accidit ei ꝗ̃
claudit oculos: ꝛ post aperit: vt nō videat re nisi postꝙ
visus eius fuerit illuminatus.

15

¶ Hoc idem asserit 2° colliget. ca°. de accidentib⁹ sen
sus visus: cū dicit. Nec etiā in eo. s. oculo est corpus cele
ste nec igneum hñs splēdorē: vel ꝙ sit splendidū qđ illđ
illuminet per nām: sed splendor est primū ꝛ apparens ꝑ
se. Et ipossibile est ꝙ sit recipiēs aliqđ de natura susce
pti inꝙ^m vnū est recipiens ꝛ aliud receptū. ¶ Amplius
illud confirmatur. nam si in oculo esset lumen intrinse
cum per naturam: tunc non videretur esse lucidum: si
cut enim oportuit ipsuʒ esse absqꝫ omni colore. vt possit
omnem videre colorem: ita cum lux sit visibilis: vt color
debet esse absqꝫ omni luce: vt possit omnem videre lucē
cum recipiens debeat esse denudatuʒ a natura recepti:
ꝛ hanc rationem si perpendis innuit Auerroys in ver
bis preallegatis. in vltimo cum dixit: sed splēdor est pri
mum apparens ꝛc. ¶ Amplius lux non videtur necessa
ria in visu: nisi ꝓpter illuminare obʒ visibile vel mediū.
ergo non est necessarium: vt oculo sit intrinseca: añs ap
paret ad sensum: videmus enim ꝙ oculo existente in ob
scuro videt in eo entia illuminata: ꝛ ꝯsequētis appare

de se cū visus fiat intus suscipiendo non extra mittēdo.
Si igit non est lux oculo necessaria: cū vtplurimū natu
ra non deficiat in necessarijs nec abundet in superfluis
vel agat frustra: vtplurimū lux nō est in oculo reperta.
¶ In oppositū est phs in de sensu et sensato. vbi exp̄sse
vult q in oculo sit lux intrinseca et talis est in hoc cōclu
sio affirmanda: hoc aūt apparet esse verum per sintilla-
tionem et fulgorem: que in oculo apparent in clausione
et vehementi compressione oculi. Similiter etiam p sin
tillationem que homini: apparet etiam apertis oculis
in loco multum obscuro. ¶ Idem ibidem phs ostendit
per aliud signum. cum inquit q iam quibusdam vulne
ratis in bello: iuxta tympora ita vt abscinderent porri
oculi accidit fieri tenebras: sicut lucerna extincta eo q
quasi lampas quedam abscissa fuit per spacium vocata
pupilla. ¶ Hoc etiam manifestissime apparet in qbus-
dam animalibus in quibus manifeste apparent oculi
de nocte lucentes: vt vsq ad aliqd sibi aliqualiter illu-
minēt mediū. ¶ Idem etiā Auerroys asserit in de sen-
su et sensato: et Ga. 4. de iuuamētis: et 8° de vtilitate pti-
cularū. Qualiter aūt oculus predictū lumen intrinsecū
videre possit apparebit in tractatu de virtutibus.

Ocul' lu-
cem habz
intrinse-
cam.

¶ Sed hic duo sunt videnda. pmū est que sit necessi-
tas hui' luminis intrinseci oculo: 2m ex quo hec lux ocu
lo insit. ¶ Dicendū ad pmū q ſm opinionem tenen-
tem q lux sit necessaria in videndo pp̄ter medium: vt fa
ciat dyafanū medium in actu: et licet etiam requireret:
propter colores siue non: facile est videre predicti lumi
nis necessitatem: nam sicut medium non existens actu
dyafanuz seu lucidum non potest moueri a coloribus:
ita oculus non posset species obiectorum recipere: nisi
sit actu lucidus et dyafanus in actu: et sic existens in ob
scuro: vbi non illuminatur ab exteriori lumine non pos
set illuminatos colores videre: qd est falsuz. ¶ Sed ſm
hoc imminet dubium: cum medium non existens actu
dyafanum: vt aer in obscuro iuxta oculos possit species
coloris recipere: q2 aliter non posset impressio peruem-
re ad oculum: et licz medium iuxta visibile sit illumina-
tum et actu dyafanum: quare similiter oculus non exi-
stens actu lucidus non potuit predictas species recipe
re: et ſm predictam causam assignatam non videtur esse
huius aliqua ratio. ¶ Similiter etiam predictuz signū
videtur arguere q lux non requiratur in visiōe: nisi pro
pter colores: et per cōsequēs nulla videret necessitas lu-
minis in oculo intrinseci: sed an lumen in oculo propter
colores requiratur in visione: vel propter medium in
oculo proprio inferius apparebit: et ibidē patefiet quā-
tum virtutis habeant predicte obtiones. ¶ Dicamus
ergo q quēadmodū lux apud nr̄az opionē est coactiua
coloribus ad cognitionem visiuam: vt simul in obiecto
sit effectiua causa intuitionis seu spēi visibilis: et hoc si
est ponere tales species in medio: ita etiā est simul effe-
ctiua causa in oculo cū ipsa visibili spē cognitionis visi-
ue in anima. vt actus anime visibilis qui est coloris co-
gnitio effectiue cāretur in aīa imetē a specie seu intētiōe
decisa a colore: et ab ipso lumine existe intrinseco ipsi ocu
lo: q̄re si oculus absq luce eēt intrinseca exns dyafan'
prout est spēm coloris recipe: nō tn̄ ab illa in aīa caufa
ret cognitio: q2 non ꝯcurreret ibi sufficiens effectiua cā
spēi. s. obm: vt color cum luce simul existēte: cum eo et in
medio sibi imetō. ¶ Et hoc videt aliqualiter rōnabile:
q2 ponendo tales spēs in medio a colorib' causari nō vr̄
posse dici q lumē intrinsecū oculi sit soluz dispositio in
subiecto preparās ad receptionez spēi coloris: q2 cū aer
obscurus pp̄e oculum: vt iam predictuz est: existēs dya-
fanus pōt species coloris recipere. Similr̄ et oculus exi
stens dyafanus: et licz nō lucidus poterit p̄dictas species
recipe: cum igit lux nō requirat necessario ad receptio-
nem spēi in oculo preparādo oculū passiue: et necessario
requirat videt ꝯcurrere in loco cause effectiue. ¶ Vel
posset etiaz dici q lux est necessario oculo soluz in rōne
dispositionis preparātis oculū passiue ad recipiēdū spe
cies coloris: que sit sufficiēs ad causandū cognitionē vi
siuaz: nā quēadmodū apparuit in antecedēti questio: iō
fuit oculus aqueus a p̄dominio: vt ideo fieret aliqlis cō-
seruatio spēruz: que reqrebatur ad cōple[illegible] iudicium
de visibilib'. Sic etiā oportuit eē ocul[illegible] ter luci-
dum vt spēs impresse ab omnibus essent [illegible]ores et p-
fectiores: qd quidem requirit ad complemētuz iudicij.
Nunc aūt in dyafano in actu lucido perfectiores spēs i
primūtur: ex aptitudine eniz patientis ꝑsepe inducit
effectus perfectior: et ſm hāc viam posset teneri lucē exi
stētem in oculo eē cām effectiuam spēi: q2 enim species
existēs in medio nō poterat perfectā spēm in oculo cau
sare: put erat expediēs ad cōpletum iudiciū videndi: iō
fuit necessaria lux intrinseca oculo: vt simul cū spē exi-
stēte in medio eēt causa effectiua intētionis spēi in ocu-
lo: vt cōplete fieret iudicium de visibilib'. ¶ Posset ēt
forte dici q in corpore nō dyafano: q̄ntūcunq sit tersuz
et politū nō possunt induci spēs a coloribus: nisi sit actu
illuminatum. Et licz illud possit fieri in corpe dyafano
quēadmodū dictū est de aere obscuro: determinata eīn
accidentia reqrunt determinata subiecta: quapp oculo
existēte in obscuro nō posset videre illuminatū colorē:
q2 non posset imprimi spēs coloris in cristallina: sz pos-
set in cornea et albuginea: et hoc q2 nō pōt dici: q licz cri
stallina sit corpus tersuz et politū: nō tamē est dyafanū
in profundo: et iō nisi sit illuminata predictas spēs non
posset recipere: q̄re oportuit in oculo lumē esse intrinse
cum. Ista tamē solutio posset in aliquib' calūniari si p
penderis: et tu ꝯsidera illud. ¶ Aliquā autem de his intē
tionibus videt habuisse Galie. 8° de particula x. vtilita
te cuz loqtur de organo visus. Inqt eīn. Alteratur autē
nō ab omni sensato omne: sed luciforme: qdem et splēdi-
forme a coloribus: aereosum vero a vocib': vaporosum
vero ab odorabilib'. Uno aūt sermone simile simili est
cognoscibile: neq aūt aereū sensitiuū alterari aliqn p̄t
a colorib': lucidum eīn opz esse puz et splendiduz: si qua
debet faciliter et sincere suscipere ea que ex colorib': sic
in sermonibus de visu dictum est: neq ipsum turbidum
et vaporosum: neq humidum et aquosum: sicut neq hu-
midū et terrestre. Quocirca neq sensitiuorū aliqd: nisi
id qd visus a coloribus alterabitur: solus enim hic luci
dum et purum et splendidum sensitiuuz habet cristaloi-
dem humidum: sicut e hoc in sermonib' de visu demō-
stratuz est: in his enim verbis Gal. intellexit quasi vnū-
quodq iam dictoꝝ: p̄mo enim id qd dictum est in p̄mo
modo: nam dyafanum non est susceptiuum coloris: nisi
cum factum est in actu per lucem: quēadmodum color
non est sensitiui visus motiuus: nisi simul cuz luce: vt si-
mul adinuicem proportionētur: non enim est hec actio
vnius in aliud corrupta: sz perfecta. ¶ Et similr tā alij
dari modi possunt in dictis Gali. cōprehendi, naz Gal.
in summa in eo verbo: qd dicit. vno autem sermone simi
le sili est cognoscibile zc. q causa lucis existētis in ocu-
lo per naturaz est vt proportionet sensus visus ad suuz
obiectuz et siletur: vt quemadmodum est necessaria lux
in obiecto mouēte: ita sit necessaria in sensitiuo suscipi
ente: et tunc potes imaginari predictam lucez concurre-
te necessario in organo visus recipiente per modū acti
ue cause: seu solum dispositionis preparantis organum
passiue ad recipiendum qualitercunq tibi plus placet
ſm ante dictos modos.

¶ Ad 2m autem dubiū facilis est respōsio: Galie. eīn in
verbis preallegatis videt partem oculi lucidaz: ex qua
lux naturalis et intrinseca est oculo solum assignare hu-
miditatem cristallinā. predicta eīn pars est ad moduz
lucētis cristalli: ex qua intrinsece totus resplendet ocu-
lus: pōt etiā dici: vt dicūt alij oculū habere lucē a spū vi
sibili q est lucē hns: tn̄ ēt a luce albuginei humoris.

¶ His āt habitis restat obta in principio q̄stī dissolue
re: et p̄mo ad illud qd allegat ex Auer. zc. cōiter exponit
q ipse voluit solū dicere: q si in oculo nō est lumē p na-
turam sufficiens ad illuminandū sibi mediuz: vt possit
fieri visio. Nō tamen negare voluit q oīno nullū sit lu-
men: q2 ꝯdiceret dictis phi et sibimet: e hoc vr̄ velle i ra-
tione quā assignat: q2 tūc hō videret in obscuro. nec itel
ligit q homo non videat oculo existente in obscuro dū-
modo res visibilis sit illuminata: sed q absq omni lu-
mine exteriori: siue in obiecto: siue in oculo homo vide
ret per lumē intrinsecum. Aliqui tn̄ de predicto rep̄hē-
dunt eū absq eius alia interpretatione: et p firmo ei' rō
nō cōcludit. Pōt enim oculus intrinsecum aliquale lu-
men habere necessarium: nō tamen videre pōt: nisi illu-
minaretur ēt obm cum alijs debitis circūstātijs reqsi-
tis ad visum. ¶ Et q̄tuz ꝯcludat scda rō quā inuit stati

An i ocu-
lo sit lu-
men natu
rale.

apparebit in ſolone prime rōnis adducte: cū dicitur ꝙ tunc oculus ſi hrēt lucem nō videret oē lucidū. huic poſ ſet rñderi ſm rñſionē quā dat Joannes de candono in quadā rōne quā facit in qōnib⁹ quas determinauit ſup lib⁹ de ſenſu: facit eñ quoddā argumentū: ꝙ oculus nō habeat dyaſanitatē aqueā: qꝛ tūc deberet nō poſſe vide re aquā: qꝛ nō eſſet denudat⁹ ab aq̄ dyaſano: nec in poᵃ ad eū cū ſm actū talis exiſtat. Rñdet hic ꝙ dyaſanū aq̄ nō cōſiſtit in indiuⁱ: ſʒ latitudinē hʒ: ꝛ ideo q̄uis in ocu lo ſit dyaſanū aqueū: qꝛ tñ ſm aliquē gradū determina tū pōt ſuſcipe dyaſanū pfecti⁹ vel min⁹: qꝛ iſtis hñt rōnē ꝯri reſpectu ei⁹ qđ eſt in viſu: quēadmodū eſt de tactu: cui⁹ organū nō pōt abſolui ex toto a q̄litatib⁹ tangibi lib⁹. ꝛ ideo ſi eēt aliqs humor aque⁹ oīno eiuſdē ꝛ equa lis dyaſanitatis cū oculo: oculus illū nō poſſet percipe ꝛ ītavnus oculus nō poſſet videre oculū pcipue ſilem q̄tū ad partes in q̄bus in oculo ſilis eſt dyaſanitas: ꝛ p ꝯñs oculus nō videret oē lucidū. ℂ Iſta ſolo eſt ſatꝫ du bia: nec bene ſoluit arᵐ in pncipio q̄ſti adductū: qꝛ ſili modo oculus poterit eſſe cū aliquo colore intrinſeco q̄ nō phibebit viſionē alioꝝ coloꝝ: niſi ſoli⁹ coloris q̄ ſilis erit pci⁹ colori exiſtēti oculo naturali: qđ tñ eſt falſuꝫ cū q̄libet color exiſtens in oculo vel ante oculū faciat oēs alios apparere quaſi ſimiles illi. ℂ Amplius abſurduꝫ videt̄ dicere ꝙ corā oculo ſano ꝛ bene diſpoſito ponere tur aliq̄ aqua vel aliqs oculus: ꝛ eſſet lumē reqſitū ad vi ſionē ꝛ oculus p̄dicta nō videret. ℂ Forte poſſet dici ꝙ ſi oculus videt illa hoc eſt cū illa ſunt illuminata lumie exteriori maiori q̄ ſit lumē oculi: ꝛ per ꝯñs: tunc nō ſunt in totum ſimilia lumini oculi: ꝛ pp̄ illḋ poſſunt percipi. ℂ Cōtra. oculus gatte vel lupi qui videt abſq; omni lu mine exteriori de nocte videret oculū gatte vel lupi oī no ſibi ſilem. ℂ Amplius oculus videns ſi ſit in eodem aere luminoſo: cū oculo viſo: nihilominus videbit illū: ꝛ tūc erit oīno ſibi ſimilis quo ad lumē intrinſecuꝫ ꝛ ex trinſecū. ℂ Quapp̄ dōm alr̄ ꝙ oculus: lʒ habeat intrin ſecum lumē videt oē lucidū: ꝛ oēm oculū: licꝫ nō q̄libet oculus videat oēm oculum: nec omne luciduꝫ abſq; au xilio exterioris lucis. Et cū dicit̄ ꝙ ſicut oculus vt vide ret oēm colorem debuit eē abſq; colore: ita oculus vt vide at omne lucidū debuit eſſe abſq; omni luce: dōm ꝙ non eſt ſimile de luce ꝛ colore: ꝛ hoc qꝛ color in cōparatione ad viſum ſolum ſe habet in rōne obiecti viſibilis: nec lu cido eſt aliqua cā vt videat̄: ꝛ ideo ſi oculuꝫ informaret impediret viſionē ſeu veꝝ iudiciū: cum eo meᵗᵉ quo nō debet iudicare de aliis iudicaret. Lux aūt non ſoluꝫ in viſione ſe habet in rōne obiecti viſibilis: ſed etiā eſt di ſponens mediuꝫ ꝛ organum: vt poſſit viſio fieri: ꝛ ē cōia cā omnibus colorib⁹ cum eis ad viſioneꝫ coagens: vt iā predictuꝫ abſq; qua nō poteſt fieri: ꝛ ideo exiſtēs i ocu lo nō eſt impeditiua viſus: ſed neceſſaria: q̄tūcunq; eñ ſpecies coloris recipiat̄ in ſubo in quo eſt lux nō aliter repreſentat colorem: nec alterius maneriei q̄ ſit pp̄ eſſe cām cōem per modū iam dictum coloribus omnib⁹: nō aūt ſic ſe habet vnus color in cōparatione ad alios colo res ꝛ ad lucem ſeu lucida: vt claruꝫ eſt: ꝛ ppter hoc etiaꝫ lux exiſtens in oculo nō eſt impeditiua viſiōis cuiuſcū q; alterius lucis: ex quo per modū iam dictū neceſſario in viſiōe requiritur: propter ſimilitudineꝫ eñ ad aliam lucem nō eſt impediens: vnde color exiſtens in oculo nō impediret viſionē ſibi ſimilis coloris: ſed bene alios co lores ſibi diſſimiles faceret aliter apparere q̄ ſint: ꝛ ſō ſi oculus nō debuiſſet videre: niſi vnum coloreꝫ potuiſ ſet abſq; impedimento eſſe ſimili colore coloratus: imo etiam color qui inter alios plus habet de luce: minus i̇ pedit iudicium aliorum viſibilium. ℂ Dubium autem eſſet ſi oculus non habuiſſet pro obiecto ſuo colorem: ſʒ ſolum lucem: an fuiſſet neceſſarium tale lumē intrinſe cum ꝛ naturale oculo. ꝛ ſi quis vellet fantaſiari poſſꝫ te nere ꝙ non apparet tamē tenendum eſſe ꝙ ſic ppter vi ſibilia lucida que videntur: ꝛ licꝫ non illuminent aerem vſq; ad oculos. Similr̄ ppter cauſas ſuperius generalr̄ adductas. ꝛ ſm rationeꝫ tactam etiam in ſermone Gal. ſuperius allegato. ℂ Propoſitio auteꝫ dicens ꝙ omne recipiens debet ꝛc. vniuerſalr̄ aſſumpta: ꝛ omni mō eſt propoſitio falſa: ſed de hac dicetur inferius qualr̄ ꝛ q̄uo tractatu de ſenſibus ꝛ virtutibus. ℂ Ad aliam autē ra tionem ſuperius adductam iam plene eſt ſatiſfactū: vt patet intelligenti. Deo gr̄as.

ℂ Utrum oculus ſit coloratus. Qō. xxxv.

Sextodecimo queritur. An oculus ſit colora tus: ꝙ ſic oſtēditur per omnes auctores qui ſermonem faciunt de coloribus oculorum ipſos ponentes eſſe multiplices. Amplius proprium obiectum viſus eſt color: vt pa tet ſcđo de anima. cum igitur oculus ſit viſibilis erit co loratus. ℂ In oppoſitoꝫ arguitur: quia cum oculus de beat omnem colorem: quo ad eius ſpēm ſuſcipere: cum viſio fiat intus ſuſcipiēdo, oportet ipm̄ eſſe abſq; colore cum recipiens debeat eſſe denudatū a natura recepti: vt 3° de anima. ℂ In hoc queſito omnes generalr̄ con cordāt. Et eſt reſpōſio Cōciliatoris in annexo dif̄e. 64ᵉ in qua reſpōſione duas opꝫ preſupponere diſtīctiōes. Prima eſt d̄ colore ꝙ color dupl̄r aſſumit̄. vno mō large ſeu cōiter put idē eſt ꝙ viſibile ſm ꝙ dicitur colorē mo tiuum eſſe viſus ſm actum dyafani. ꝛ taliter ſumendo colorē corpora ſuperceleſtia: ꝛ quecūq; vniuerſalr̄ vidē tur: ꝛ quomodocūq; dicunt̄ eſſe colorata. Uñ pħs 2° de anima: ois enim color motiuus eſt eius qđ ſm actū dya fani: ꝛ hec eſt ipſi⁹ nā. ꝛ magis lr̄a dicit: h̄ eñ ipſi colori eſt motiuū eē ſm actū dyafani: pprīuꝫ eñ oīm viſus ē color: ꝛ h̄ ſumēdo colorē vt iā p̄aictū. qualr̄ predicta vi deant̄ infra appebit. Alr̄ autē accipitur color magis p priē: put accipit pħs in de ſenſu ꝛ ſenſato dicēs ꝙ color eſt extremitas corpis pſpicui termiati p opacū: licꝫ etiā dicat ipꝫ nō eē extremitatē: ſed in extremitᵗᵉ: qđ qualr̄ i telligat̄ appebit: cū de viſu tractabimus: ꝛ ſic ſumendo colorē ſolū hʒ reperiri i mixtis: nō autem in ſimplicib⁹ elementis vel in ſupcelēſtib⁹ corpib⁹. ℂ 2° diſtinctio ē. ꝙ oculus hʒ duplices partes: hʒ eñ corneā oppoſitā fo ramini vuee ꝛ hʒ hūore albugineū ꝛ criſtallinū: ꝛ alias āt partes: vt ꝯiūctiuā vueaꝫ ꝛ multas alias vt cīs p eſt. ℂ His habitis due ꝯ° nes explicant qđ querit̄. Pria eſt ꝙ oculus quātum ad partes ſuas p̄mo naturatas nō eſt coloratus: 2° mō ſumendo colorem: ſed bene eſt colora tus: quo ad predictas partes: colore primo mō aſſum pto. ꝛ hec apparet ꝯ° quo ad primaꝫ parteꝫ ſatis ex ante cedenti queſito: predictus enim color impediret iudici um aliorum colorum: patet etiam quo ad ſecūdā partē cum oculus: quo ad predictas p̄tes ſit viſibilis ꝛ videa tur. ℂ Scđa cōcluſio eſt. ꝙ oculus: quo ad partes ſcđo narratas eſt colorat⁹ colore ſcđo mō aſſūpto: vt colore pp̄rie ꝛ ſtricte aſſūpto: nā ꝯiūctiua vere ē alba: vuea vo eſt nigra: ꝛ h̄ ꝯ° pbatiōe nō indiget: h̄ eſt in quo omnes vniformiter in hoc queſito ꝯcordant. ℂ Ex quib⁹ etiā patet quid dōm eſt ad ea q̄ in pn° ſunt arguta.

ℂ Sed circa hec aliqua volum⁹ heſitare. p° ꝙ oculus ad omnes partes ſit coloratus: nam vbi ſunt cauſe ſuffi cientes nō impeditiue coloris ibi color ḡnari debet: ſed tales ſunt i quacūq; parte oculi: nā ſufficiētes cauſe co loris: vt pꝫ in de ſenſu. ſunt permixtio perſpicui: ſeu dya fani lucidi cum opaco. Sed talis permixtio eſt in qua cūq; parte oculi cum vere ſint corpora compoſita ꝛ mi xta ex quatuor elementis: ꝛ per conſequens ex dyafano lucido ꝛ opaco. ℂ Amplius criſtallina videtur eſſe cor pus terminans non dyaſanum: cuꝫ manifeſte appareat viſui eam penetrare non poſſe: licet ſit corpus terſum, ꝛ politum lucidū: vt ſupradictum fuit. ꝛ per conſequens debet eſſe corpus coloratum per diffinitionem coloris. ℂ Amplius viſio debet fieri in cruciatione neruorum: quare nō i criſtallina: qꝛ tūc q̄ilibet deberet videri du plex: ſed nerui cruciati ſunt colorati ꝛ vere albi: vt clare patet ad ſenſum: ꝛ per conſequens receptiuum coloris non debet eſſe abſq; colore: vt predictū fuit. ℂ Ampli⁹ ſenſus cōis apud oēs ponit̄ eē in cerebro vl' in corde. mō claꝝ eſt ꝙ ſenſus cōis iudicare ꝛ apphēdere hʒ obiecta ppria ſenſuū pticulariū: ꝛ eodē mō illa cognoſcit vt ſenſus pticulares: lʒ opatiōeꝫ hēat illis altiorē ꝛ ab illis diuer ſaꝫ. ḡ ēt organū p̄dicti ſenſus debēs de colorib⁹ iudicare dꝫ eē abſq; colore: ꝛ a colore nō impediri. ꝛ ſi non. ſimilr̄ ēt oculus nō vr̄ debere impediri in iudicio ſeu in cogni tione colorum: ꝙ aūt cerebruꝫ vel cor ſint colorata ap parebit ad ſenſuꝫ. Et iſtud eſt etiā cōtra eos qui ponūt viſionē n[illegible] in oculis: ſed in corde in quo ponūt ime diate om[illegible] fieri ſenſationes vt fuit ille Antonius de Parma. ℂ [illegible]mplius iaꝫ dictū vueaꝫ eſſe vere nigram.

De oculis lupi ꝛ gatte.

Color duplex.

Partes oculi.

Concluſiones.

Sed contra. tūc cū ipsa situet imme⁹ super albugineo humore debebit oīa nigra ostendere: quemadmodū si vitrū nigrū in opposito albuginei poneretur.

¶ Ad ista per ordinē soluendū. ¶ Ad pᵐ dōz. ꝙ nō ois pmixtio dyafani lucidi cū opaco est sufficiens ad causandū colorē: sed ꝯm debitā ꝙtitatem ⁊ determinatam dispositionē: que nō existūt in quolibet mixto: ⁊ ideo lꝫ color verus ⁊ ꝓprie sumptus sit passio mixti: hoc est: qꝛ nō habet aliud subm ꝯsequi nō ex necessitate reperitur in mixto: vt quodlibet mixtū oporteat coloratū existere. Nec tñ est verū qđ dicūt qdam: ꝙ ad hoc ꝙ mixtū sit coloratū: opꝫ ꝙ opacū terminet perfecte dyafanū lucidū: cū videam⁹ multa corpa dyafana: ⁊ quoꝝ dyafanū nō est ꝓdicto mō terminatū: colorata: vt vitra colorata: ali q lapides: ⁊ vitra que visus ptransire pōt qđ nō fieret si eoꝝ dyafanū perfecte terminaret. ¶ Et si diceret devitro ꝙ illud est artificialr: ꝓpter permixtionem alterius corpis colorati secū: ⁊ de lapidibus negaret. ¶ Cōtra. nos videmus vinū coloratū ⁊ mixtū: ⁊ tñ dyafanū: ⁊ ꝙ visus eū penetrat: sic etiam ⁊ alīq liquores q vere sunt colorati ⁊ mixta corpa ⁊ ꝙtumcūqꝫ vitrū fiat artificialiter ꝓsentialiter ꝯm totū sui videt dyafanū ⁊ coloratū ⁊ posse penetrari a visu: ꝓpter qđ ad colorem causari in mixto non necessario illud reqrit: ⁊ per ꝯns etiam apparet ꝙ ꝓsentia coloris in oculo non ꝓhiberet visum: qꝛ ꝓpter illud oporteat esse oculū non dyafanū vt iam aliq asseruerūt: nec etiā videt ꝓbare ꝓfectū iudiciū visus ꝓpter silitudinē quā hꝫ ad colores: cū iam ostensum sit in antecedenti quesito oculū hꝫtem lucē intrinsecā oculū simulē sibi videre: ex quo igit color visionem impediat considera ex ante dictis ⁊ dicendis: cū loquemur tractatu de ꝓtatib⁹ super ꝓpositione dicente ꝙ recipiens dꝫ esse denudatū ⁊c. ¶ Ad 2ᵐ cū dicitur ꝙ cristallina videtur esse corpus terminatū non dyafanū ⁊c. Istud potest negari: ⁊ si contingat visum eā penetrare non posse: hoc est in corpore mortuo in quo cōdensata est ⁊ remota a dyafanitate ꝓpria: vel cū esset etiam altera exteriori agente: vt cum esset decocta vel simili modo transmutata. ¶ Hic tamen potest dubitari: an sicut corpus mixtū aliquod dyafanū pōt esse coloratū: ita aliquod corpus mixtū. cui⁹ dyafanū est ꝯterminatū possit eē absqꝫ colore: si eñ sic posset esse tūc: lꝫ cristallina esset corpus nō dyafanū posset: dūmodo esset absqꝫ colore. recipe spēs colorum: ⁊ illud visu exercere qđ ei attribuitur si sit dyafana. Sed tunc esset dubiū qualr spēs coloꝝ a cristallina deferrent ad neruos obticos: vel ad sensū cōem: sed qualr hec fiat delatio, seu multiplicatio inferius tractatu de sensibilib⁹ erit notū. ⁊ si est modus delatiōis aliquis si cristalina r ōꝫ eē dyafana. ¶ Et posset etiā dubitari: an si cristalina colorata esset aliquo colore impedimētum eēt in visu posito ꝙ ipsa non esset dyafana: qꝛ ꝙ nō debeat visus impediri videt: nam videmus ꝙ speculum est corpus nō dyafanū: ⁊ aliter nō esset speculū: ⁊ tñ in eo omnes spēs coloris rep̄sentantur eiusdem dispositionis vt sunt: vnde si speculū eēt habēs animā visiuam de omnibus coloribus iudicaret: quēadmodū etiaꝫ nobis rectū iudiciū ostendit: ⁊ tamen speculum coloratuꝫ videt: ita etiam debꝫ eē de cristallina: licꝫ sit aliquo colore colorata. ¶ Sed dices primo ꝙ specoluꝫ nō habet colorem: qꝛ speculuꝫ nō est nisi vitrum ⁊ plūbū que non sunt facta vnū corpus: sed solum plūbuꝫ est vitro adherens: ⁊ ideo licꝫ vitrum sit terminatum a plumbo in suo dyafano: qꝛ nō est per veram mixtionē ⁊ transmutationem eoruꝫ in vnum nō causatur color in vitro: vnde pōt recte omnes colores per receptionē spērum illorum representare recte illius dispositionis cuius sunt. ¶ Secūdo dices ꝙ predicte species nō sunt i speculo ꝓut apparent visui. ¶ Cōtra. si omne corpus mixtuꝫ terminatum ⁊ nō dyafanuꝫ est vere coloratum: tunc speculuꝫ de calibe est vere coloratum: ⁊ similr multa vt de argento vel de ferro polito ⁊ terso. Sed illud plus apparet in calibe: cum ergo predictum speculuꝫ representet vere oēs colores ꝯm dispositionem ipsoꝝ accidit ꝙ si ipsum eēt videns ꝙ ex colorato organo nō impediretur visus: quēadmodum etiam visus noster ex colore speculi rep̄sentantis nobis colores nō impedit: ⁊ ꝯm hunc modum si cristallina eēt similr: vt predictū speculuꝫ colorata non dꝫ ex ꝓdicto colore impediri visus: aut oportebit dicere ꝙ qđcūqꝫ tale rep̄sentatiuū: vt speculum dictum nulluꝫ habꝫ colorem: ⁊ silr etiā cristallina: sed illud videt satis extraneū: ⁊ ꝯm hoc dcm̄ opꝫ dicere ꝙ ad ḡnationem coloris nō semper est sufficiēs pmixtio opaci cum dyafano lucido. ⁊ licꝫ predictū opacū terminet perfecte illud dyafanuꝫ: sed aliqd aliud reqrit: ⁊ tu cōsidera illō. ¶ Cōtra 2ᵐ si dicat ꝙ ꝓdicte spēs que visui apparēt nō sunt subiectiue in speculo hoc erit: vel qꝛ sunt subiectiue in aere. vel qꝛ predicte spēs non sunt qualitates visibiles nec in speculo: nec in aere: sed solum sunt ipse res quaꝝ creduntur esse similitudines que vere videtur. Primuꝫ non videt posse dici: cum aer etiā imediatus speculo sit dyafanus sicut alibi: vt nihil visuꝫ terminet: nisi ipsa speculi superficies: hoc etiam apparebit inferius nō eē verum. ¶ Cōtra 2ᵐ nā quātūcūqꝫ illud qđ videt in speculo nō sit spēs: sꝫ res ipsa a qua deciditur: nihilomin⁹ opꝫ predictam visionē fieri mediāte spē existente in speculo que tamē non videt: ⁊ per ꝯsequēs: cū speculum sit sicut qđdam representatiuuꝫ coloris existētis in vitro cū me⁹ eo sit coloris rep̄sentatio. ergo vel ipsum nō erit coloratum: vel si sit sic: ita etiā cristallina aliquē habēs colorem: vt similem colori speculi nō impedier iudiciū visus: aut oportebit dicere ꝙ oino nulla imprimit spēs in speculo nec in aere: sed qd de his spēbus sit sentiēdū inferius pertractabimus: hec aūt incidentaliter hic adducta sint gr̄a disputationis ⁊ nō assertiue: qꝛ de hoc quid sentiendū: vt dictum infra tractatu de virtutib⁹ explicabit. ¶ Ad 3ᵐ ⁊ 4ᵐ simul. qꝛ eodē modo respōdendum quātum ad illud: siue visio fiat in cruciatione: siue i corde: ⁊ silr de sensu cōi: qꝛ quid de hoc inferius loco ꝓprio reseruetur. ¶ Nos eñ tenebimus ⁊ declarabimus sensationes ⁊ cognitiones fieri in eodeꝫ loco ⁊ non plus in corde ꝙ in pede vel in cerebro vł oculo: per diuersa tamen organa in aīa fit diuersarum cognitionū impressio ⁊ causatio: ⁊ ideo per cognitionē quā habet per oculum per nulluꝫ aliud habet organū: sed aliam per illud habꝫ cognitionem. Qđ quidē quātūcunqꝫ sit coloratum non impedit cognitionē que ei per oculum gignitur: ⁊ ħ organis sane dispositio. Quo autem hoc sit inferius reseruetur pulchre ac subtilr pertractādū. Scđm tamē eos qui ponunt visionem fieri in cruciatiōe oporteret dicere alterum duorum: aut ꝙ locus cruciatiōis non est coloratus in corpore viuo: sed dyafanus: ⁊ hoc est dictum ad placitum: ⁊ quasi cōtra sensum: aut oporteret dicere ꝙ nō est necesse organum propriuꝫ visus eē absqꝫ colore: sed solum necesse est eē absqꝫ colore mediū deferens spēs ad visum tam intrinsecum ꝙ extrinsecum: ⁊ illud vt vides non bene posset sustentari. ¶ Et qđ dicitur de sensu cōmuni diceret ꝙ ꝙtūcunqꝫ sensus cōmunis habeat iudicare de coloribus: sicut ⁊ visus nō impedit in predicto iudicio ex colore existēte in organo suo: ꝓpter ipsum nō habere iudiciū: nisi a sensatiōe sensus particularis: ⁊ ideo qꝛ nō habet iudiciū ꝓmū ⁊ imediatuꝫ sufficit illud esse absqꝫ colore in quo fit ꝓmū ⁊ imediatuꝫ iudicium: sed ista dicta nobis nō placēt sed vbi dictū clare reseruent tractanda. ¶ Ad vltimū dicendū illud nō ꝓcedere ꝓpter vueaꝫ esse perforatā in opposito cristalline. vnde si ante oculos poneret vitrum nigruꝫ perforatum per foramen res clare apparerent in forma debita. ⁊ ideo cum homo vult a lateribus videre opꝫ ꝙ foramen pupille situet per illum situm. Et ista sint ad ꝓsens hic de hac mā discussa. fuꝫ. n. hodie fessus: ꝓpter qđ gr̄a breuitatis ⁊ laboris hic ampli⁹ nihil dico. Deo gras.

Speculū an coloratum.

Devisu in cruciatione siue in corde.

¶ Utrum color glaucus: an alius color sit melior in oculo ⁊ significet sup visuꝫ meliorē. Qō. xxvi.

Ecimoseptimo queritur. Quia coloruꝫ meliorem significat oculum: ⁊ meliores visus. ¶ Quod glaucus ostenditur: quia plus videtur de lumine intrinseco participare. lumen autem necessarium fuit oculo ad bonitatem visus: vt preostensum. Similiter in predicto oculo videntur spūs magis clari ⁊ lucidi ⁊ similiter humor cristallinus: que faciunt ad bonitatem visus. ¶ Quod oculus niger sit melior ostenditur: qꝛ est oculus magis vnitus in suis speciebus ⁊ minus a lumine exteriori disgregatus: hoc autem facit ad bonitatem visus vt clarum. Unde volentes recte ballistare vt a lumie exteriori visus non impediat subclaudunt oculuꝫ. ¶ Qđ ocu

Oculus niger melior.

17

lus medij coloris sit melior videtur: quia significat oculum perfectioris cõplexionis et temperatioris. a temperatiori autem cõplexione operationes perfectiores procedunt. ¶ Propter solutionẽ huius questionis oportet perspicere colorum oculorum causas et eorum varietates: quia primum enim attentione dignum quemadmodum licet inspicere omnium auctorum sententiã de coloribus oculorum loquentium: vt phi. de generatione animalium .5. Auicẽne 3° tertij. tractatu 2°. de viriditate oculi. Gal. in tegni. et sic vniuersaliter de hoc loquentes. ¶ Colores oculorum causantur vel propter causas ex parte humorum vel ex parte spirituum ad oculos venientium: vt tangit Joannitius. et merito cum dictum sit supra oculum habere lucẽ intrinsecus ex spiritu. vt vult Gal. vbique: vult enim spiritum oculi esse luminosum: sicut Auic. et Auerroys. primo canticorum de coloribus oculorum. et loquimur ad presens de colore oculi apparente in cornea et maxime in parte opposita foramini pupille de quo supra dictum nõ est proprie. ¶ Cause autem colorum humoribus pertinentium sunt vel ex parte albuginei humoris vel ex parte humoris cristallini. oculus enim predicto modo potest diuersis coloribus esse coloratus secundum diuersam resplendentiã que in humore albugineo causatur immediate sub cornea sic nato. Quapropter Gal. in tegni generalẽ causam glaucedinis oculorum ponẽs: cuius multe sunt particulares cause dixit. glauci quidem oculi splendentes in humiditate pura nõ multa luminis splẽdidi sunt continentia. Cum ergo humor cristallinus fuerit plurime quãtitatis bene lucidus propinquius versus exteriora satiatus et albugineus fuerit clarus et mundus quantitatis pauce potens vel per lumen a cristallino super eum reflexo vel a multitudine spiritus clari et lucidi fit oculus glaucus seu qui vulgariter appellatur albus. et hoc si ex tunicis non fiat predictis causis resistẽtia. Predictum autem colorem vocat Auicẽ. colorem viridem. ¶ Ex contrarijs autem causis fit color niger vt si cristalloides fuerit pauce quãtitatis nõ lucidus in profundo a cornea distans situatus et albugineus fuerit quãtitatis multe nõ clarus et paruus: sed turbulentus: et spiritus ad oculum veniens intense lucis et claritatis: et ex causis medio modo se habentibus: aut quod predicte extremorum colorum cause fuerint remisse. Aut quia cõtrariorum colorum cause adinuicem misceantur fit color seu medij generantur colores ¶ Horum autem dictorum causa est in promptu: quemadmodum enim dictum est: color oculorum de quo ad presens est sermo: nõ est nisi quedã luminis resplendẽtia in humore aquoso albugineo imediate sub cornea situato et in ipsa cornea que visui extrinseco presentatur: talis autem luminis apparentia amplior ex quo oculus apparet glaucus seu albus: vel minima ex quo apparet niger: vel media non potest quãtum est ex parte humorum: nisi e modis predictis euenire: vt clarum est: quemadmodum si aliquis aqua vberet illuminari. ¶ Ex his dictis clare apparet

De oculis glaucis et acutis.

causa quare oculi glauci nõ sunt ita acuti visus in die: sicut nigri. Oculi autem nigri non sunt ita acuti visus in nocte: sicut glauci. Nam si oculus glaucus propter paruitatem humoris a multa luce diei fortius quam possit sustinere mouetur: et ideo confunditur visus. Paucus enim humor minus clarificatur ex multa luce: quãdo autem multa luce confunditur: sicut speculum radijs suppositum non habet motum determinatum ad res visibiles. E cõtra autem minus niari vincuntur a claritate in die: propter humoris multitudinẽ: et ideo in die magis adunatum habẽt visum. E cõtra autem in nocte: quoniã lumen noctis est debilius et tale lumen proportionatur humori pauco naliter melius ad videndum: et ideo in nocte paucus humor mouetur in oculo glauco: et niger econtrario se habet: quia paucum lumen multum humorem mouere non potest. Si autem hec dicta ponantur instantiam cum multipliciter cause predicte colorum oculorum possint complicari et variari: apparebit cum de visu tractabimus. ¶ Cause autem colorum oculorum ex parte tunice est ex tunica vuea que immediate situatur super humore albugineo. nam si ipsa fuerit bene nigra oculus erit niger. Si autem viridis erit viridis: seu si erit subalbida oculus erit glaucus seu subalbidus: et sic secundum diuersos colores eius diuersificabitur color oculorum quãtum est ex predicta causa alijs alijs nõ cõtradicentibus. et causatur in oculo color ex parte solius vuee inter tunicas primo: quia licet cornea et aranea imediate cõtingant albugineum ipse non sunt tunice colorate. Alie autem tunice non imediate cõtingunt albugineum: quia vuea intermediat. Potest autem vuea secundum sui colorem humorem albugineum ostendere: quemadmodum in aere lucido res colorate colorem ostẽdunt vt apparet in multis sensibus. Quis tamẽ sit hic color inferius apparebit. ¶ Sed circa hec statim iminet dubium in antecedenti quesito inductum quod predictus color in albugineo a colore vuee causatus debet impedire iudicium visus. Nec videtur valere quod ibi dicitur quod vuea est perforata. color tamẽ ibi causatus etiã super parte albuginei in foramine pupille cõtangens corneam cum illa sit res que nostro visui opponitur cum oculum intuemur: et de eius iudicabimus coloribus. Nec si dicamus similiter predictum non esse verum colorem: quia nõ minus videtur impedire: sicut si esset verus color nõ maioris intensionis: color enim nõ ideo impedit visum: quia sit a tali vel tali causa. et tu circa hoc considera: quod nunc derelinquimus gratia breuitatis. ¶ Ex dictis autem colorum oculorum causis apparet opinionem empedoclis non esse

Empedoclis opinio falsa de coloribus oculorum.

veram: vt dicit philosophus loco preallegato. et Auicẽ. 3° fen tertij. capitulo de viriditate oculi. Et idem Auicen 19° de animalibus. Auerroys tamẽ 4° colliget. loquens de coloribus oculorum videtur alicui predictarum causarum contradicere. loquẽs enim de causa se tenẽte ex parte humiditatis cristallie. Dicit quod Gal. dicit quod multa humiditas glacialis adiuuat ad faciẽdum subalbedinẽ eo quod color istius humoris est sicut color glaciei: et multitudo ipsius est ad faciendum subalbedinem: sicut paucitas adiuuat ad faciendum nigredinem. et hoc est cõtrarium nostre opinioni. et idem videtur affirmare Auicen. primo canticorum. capitulo de coloribus oculorum. Quidam correxerunt eam literam. quarti colliget. dicentes eam debere dicere: et hoc est cõsonum nostre opinioni: et sic posset dici secundum hoc ad Auicẽ. primo canticorum quod ipse ponens causas subalbedinis oculorum paruitatem solum intendit ex parte albuginei nõ ex parte cristallini Unde dicit. si corpus humiditatis glacialis et albuginee faciunt purum peruum et parue quantitatis etc. Ita quod ly parue quantitatis. solum intelligatur de albuginea humiditate. Auerroys tamẽ ibi videtur principaliter habere intẽtionẽ quod paruitas in cristallino sit causa subalbedinis. nam ponit duas partes albuginei. scilicet claritatem et paruitatem. Ex parte autem cristallini ponit .3. tres. scilicet has duas et eminentiam versus extra: et ideo dicit quod cum iste quinque cause in eodem oculo inueniuntur est vltima glaucedo: si quis vult Auerroym. et Auicẽ. ibi saluare posset dicere: quod id Auerroys dicit verba Gal. esse sue opinioni contraria. nõ quia velit causas Gal. esse veras: sed vt vlterius se subtiliet: vult etiam quod paruitas cristallini possit esse causa glaucedinis: et ideo si ex verbis Gal. intelligeretur/nullo modo est possibile illud esse sue opinioni cõtrarium: sicut sepe etiã eodẽ modo reprehendit Gal. que reprehẽsio nõ est nisi quedã sue ampliatio et subtiliatio: et aliquando verborum nõ bene intellectorum correctio. Possumus autem imaginari paruitatẽ cristallini humoris esse causam glaucedinis primo pro quãto cum paruitate cristallini: vt plurimum videtur cõcurrere paruitas albuginei: et ideo Auicẽ. loco preallegato nõ dixit. solam paruitatẽ cristallini esse causam glaucedinis: sed dixit si corpus humiditatis glacialis et albuginee fuerit paruum etc. et fuit visus dictiõe. et copulatiua: et nõ. vel. disiunctiua ad dandum intelligere illud quod diximus. Et licet Auerroys exponẽdo has causas. distinguit abinuicem. Intendit tamẽ cum sit glaucedo illas saltem in paruitate cõcurrere: imo etiã vt plurimum in alijs. Secundo possemus imaginari paruitatẽ cristallini esse causam glaucedinis siquis imaginaretur oculum nõ habere lumen nisi ab extra. vel etiã a spiritu veniente ad eum: ita quod cristallinus de se nõ haberet lumen: et tunc cum cristallinus est paruus vehemẽtius illuminatur ab exteriori lumine et a lumine spiritus. Nõ sic autem est cum est magnus put patet in aqua profunda: et secundum hoc opinio esset cõtraria Gal. et forte Auerroys hoc voluit: tamẽ Auic. tunc sibi videretur cõtradicere ad ea que dicit 3° can. fen tertij. Illud etiã forte videretur ad sustinendum cum cristallina habeat lumen receptum vndecunque incipiat reuerberare super albugineum: et secundum eius magnitudinẽ ceteris paribus plus habet illud inducere: nec etiã illud quod imediate nostro visui representatur: sicut cornea et albugineus sub ea vt de ea debeat accidere nostro visui quod de aqua profunda dicitur. Sed ad hoc posset responderi ex

quo cristallina nullū hȝ lumen:ꝛ est dyafanus plus valet ad causandū glaucedinem paruitas sua vt simul cū albugineo bene plustret a lumine ꝙ valeat eius magnitudo ex aliqꝛ ali reuerberatione quā faciat super albugineo humore. ꝛ tu omnia hec considera: qꝛ hⁱs videtur innixi colliget quarto loco preallegato.

Colores oculorum quot.

℄ Scōm aūt declarādū leue est. s. quot sint oculoꝝ colores. Generali enim diuisione sunt tres. s. glaucus niger ꝛ color medius. Auctores tñ aliq̄ dis iserūt eos magis ꝑm spāles gradus: aliqñ diuidendo extremū: aliqñ me^m. Quodlibet eñ hȝ grad⁹: ꝛ aliqñ colorē ab vno aliquo noīe nolatū. Alius alio noīe p̄dictū appellat: ꝛ aliū noīe alio ꝛ in summa discordia inter eos non est: nisi in voce: quā particulariter narrare esset tediosum.

Color medius melior omni alio.

℄ His aūt declaratis restat ad illud qđ qͥerit r̄ndere. Ad qđ respōdendū ꝙ color medius inter extremitates melior est omni alio cū quodlibet extremū aliqualē ponat defectū vel vt minus cito patiat: vel vt tardius ꝙ expediat. qđ pꝫ perfecte intuenti causas dictas: ꝛ hoc voluit phs lib. v. de generatione: cū dixit. medius aūt multi ꝛ pauci humidi optim⁹ visus: neqꝫ eñ paucus existēs: nec ꝑpter multitudinē exhibet difficultatē mot⁹. Auic. 3° tertij dicebat. cap°. 2°. Et scias ꝙ medius in omni dispositione haꝝ specieꝝ est equalis: immo sepius in bonitate visus. Ipse enim est equalis ꝛ sonanter dixit superfluus in bonitate visus ad denotandū ꝙ in qualibet operatione extremū sit defectus. hoc est ꝙ extremū appelletur: ꝛ de hoc alibi erit sermo.

℄ Et attende ꝙ oculus in omnib⁹ dispōnib⁹ supra dictis medias existens est melior p̄terꝙ in dispositōe ex spiritu causata: q̄ntitas enim spūs ceteris aliis partibus quāto est amplior tanto est melior: ꝛ ideo glaucedo ex illa cā ꝓcedens ceteris aliis partibus meliorem oculuꝫ significaret aliis colorib⁹. Quapropter dicebat Auicē. cap° de debilitate visus loquens de spiritu. multiplicatio aūt est melior res ꝛ magis iuuatiua. ℄ Sed dubiuꝫ esset quis oculus esset melior an recedens versus vnuꝫ. An versus reliquū in hoc ꝛ in alio. sed in hoc esset nimis ꝓlixitas magna ꝛ essent multe particulares dispositiōes ꝑpter dictas causas coloꝝ esse multas: ꝛ de his satis loquemur infra: cū loq̄mur de visu: ꝛ ideo ad p̄ns nō amplius ꝓlongandū: qꝛ multa ibi derelicta hic tractabunt. ℄ Ad ea aūt que sunt in ꝑncipio adducta: iam ex dictis cōsidera. de aliis instrumentis sensuū aliorū apparebit infra tractatu de sensib⁹. Deo gratias.

℄ Utrū latitudo canne pulmonis sit cā magne vocis ꝛ eius strictura sit cā parue vocis. Questio. xxxvij.

18

Decimo octauo querit. Ad mēbra spūalia descendēdo. ꝛ primo de cāna pulmonis querit. An ei⁹ latitudo sit causa magne vocis ꝛ ei⁹ strictura sit causa vocis parue. ℄ Et ꝙ non. ostenditur. qꝛ femina habet strictiorē cānaꝫ pulmonis masculo cū sit frigidioris complexionis: ꝛ in prima etate strictior est cāna ꝙ in etate iuuentutis: ꝛ tñ in his ambobus in aliquibus aīalibus vox est minor in masculo ꝛ in iuuentute vt in vitulis ꝛ vacha. ℄ Ad oppositum arguit aūcte Gal. in tegni. cū dicit. nō vero ipsa vocis magnitudo ꝛc. ℄ In hoc questio opꝫ prescire q̄ sint instrꝯa vocis formatiua. scđo quot ꝛ que sint vocis differētie: ꝛ q̄liter ad inuicē sint distincte. ꝛ 3° a quib⁹ habeant causis gn̄ari. que oīa sumunt ex dicti phi in pncipal legatis locis. ꝛ Ga. in libro de voce ꝛ de iuuamētis: ꝛ in tegni. ꝛ Auic. 10° tertij. 2° trac. ex quibus aperte apparebit quod queritur.

Vox qd.

℄ Propter pmū ꝙ attende ꝙ cū vox sit sonus quidā: sonus aūt causet ex percussione aeris ad corp⁹ solidū: mēbra vocem formantia sunt mēbra spūalia aerē attrahētia ꝛ expellentia vt pect⁹ diafragma pulmo trachea epiglotum. Ad quā etiā dearticulādā ꝯueniūt lingua dentes labia: ꝛ palatū: ꝛ est vox sonus nō quicūqꝫ: sed ex voluntate ꝛ imaginatōe mētis causatus: vt pꝫ scđo de anima. ꝛ li° de voce: cū inde gn̄a vocū sunt tria ꝛc. que ꝑ alia mēbra nostri corporis a dictis non hn̄t pfici. Predicta aūt mēbra in formādo voceꝫ diuersimode se hn̄t. Nam quoddā est imediatū instrm̄ in quo: ꝛ a quo vox formatur vt pars epiglotalis ꝛ virtus motiua exn̄s in lacerto epigloti p̄dictā partem debite claudens: ꝛ aperiens ꝑm exigentiā formatiōis diuersaꝝ vocū: ꝛ debite aereꝫ detinens mam vox nō sit nisi cū quadaꝫ aeris detētiōe: ita voluit expresse Ga. in li° de voce. ꝛ ideꝫ phs. Unñ Ga. aer ex quo fit vox indiget cursu recto ꝛ stricto. ꝛ in eodē magis circa ꝑncipiū libri. destruit vox tunc qñ musculi qui claudūt destruunt siue illi qui aperiūt saluent siue nō. nō enim addūt nec minuunt in destructiōe vocis. Quedā aūt de mēbris p̄dictis sunt vocis formatiua mediante magis predictū instrm̄ iuuantia ei aerē exhibēdo: sicut velamē ꝛ pectus cū lacertis eū mouentib⁹: ꝛ hoc expresse videas in locis preallegatis.

℄ Propter 2^m vo sciendū ꝙ ꝑncipales drie vocum sunt sex. s. vox magna ꝛ parua: vox acuta ꝛ grauis: vox aspera ꝛ lenis. ꝛ lꝫ reperiant alie differentie vel sunt in istas reducibiles: vel aliquādo cōplicatio pluriū drīarū vno nomine vocis nūcupantur. vel nō sunt ꝓprie drie essentiales. Sed ex aliquo accn̄te superuenīēte voci: vt pꝫ legenti vocū differētias ab Auic 10° tertij. narratas. Predicte aūt differētie ab inuicē differunt. nam vox magna est que multū mouet auditū: parua aūt que paꝝ mouet ꝛ hoc multuꝫ est parum simplr̄ ꝛ absolute intelligendo. Vox aūt acuta est que in breui tēpore mouet auditum: grauis aūt que tarde auditū mouet. Pōt enim esse vox acuta ꝛ grauis tam magna ꝙ parua. Vox autē lenis est que leniter ꝛ equaliter seu vno mō mouet auditū: econtrario autem modo mouens est vox que aspera appellatur: ꝛ ideo vox rauca: lꝫ in generali nomine apud Auic. valde sumatur late pro omni voce cōfusa. Ipsa tamē ꝓprie est vox aspera: ꝛ sic alie sūt ad istas reducibiles: q̄s ꝑpter breuitatem nō discutimus.

Voces sex

℄ Propter 3^m aūt sciendū sicut clare pꝫ per phm loco p̄allegato. vox magna cātur ꝑpter multū aerem qui mouetur. nā hec est imediata cā magnitudinis vocis: ꝛ per oppositū vox parua fit ex paruo aere moto: ꝛ ideo Gal. in tegni. dicebat ꝙ magnitudo vocis fit ex vehementi sufflatione ꝛ amplitudine cāne que pōt multū aerē motuꝫ bene suscipere. Unde q̄tūcūqꝫ esset amplitudo canne posset vox parua esse: ꝑpter paruaꝫ exufflatiōeꝫ modicum aereꝫ mouentē: ꝛ quecūqꝫ cāe sunt cā predictarū cāruꝫ sunt cāe parue vel magne vocis. ℄ Vox aūt acuta causatur ex hoc ꝙ aer qui est mā vocis velociter ꝛ in breui tēpore mouet. Grauis aūt fit ex hoc ꝙ aer tarde mouet. mouetur aūt tarde vel velociter aer non ex eo ꝙ multus vel paucus absolute. qꝛ tunc oīs vox magna esset grauis: ꝛ oīs parua acuta: vt dicit phs: sed ex eo ꝙ multus vel paucus in cōparatiōe ad virtutē mouentē: quēadmodū eñ ipse dicit: siquidē eñ excedat qđ mouetur mouentis vigoreꝫ: necesse est tarde ferri qđ fert: si autē excedat cito: potens aūt ꝑpter vigorē. ℄ Ex quib⁹ apparet q̄re mulier in cōparatione ad virū vt plurimū hꝫ vocem paruā ꝛ acutā. Silr̄ puer in cōparatiōe ad iuuenem. qꝛ enim hn̄t cānam sic strictā: nec etiaꝫ virtutē ita fortem: ꝛ per ꝯn̄s exufflationē tam vehementē hn̄t vocem paruā: qui tñ aer q̄ ab eis mouet est paucus: possūt illuꝫ mouere. Quapꝑ fit in eis vox acuta. Quēadmodū ꝛ conualescentes ex egritudinibus ꝛ debiles ex simili cā vocē hn̄t acutaꝫ: modicū eñ ꝛ valde est qđ de aere mouent ꝛ modicū valde dilatant cānaꝫ pulmonis: cito eñ paucus aer fert: vt dicit phs. Unde Auic. Et scias ꝙ cōualescentes ꝛ debiles ꝛ religiosi similes: cuꝫ debilitate sua ꝑpter paucitatē virtutis eoꝝ sunt q̄si deficiētes ab operatiōe in aere plurimo q̄re coangustat aer. i. nō multum dilatatur in voce: qꝛ paucuꝫ aerē valde mouēt: ita vt acuatur eoruꝫ vox: ꝛ subdit. ꝙ quādo nititur debilis vt dilatet epiglotuꝫ suum ꝛ grauet vox eius. i. magnificetur nō audit oīno: ꝛ hoc est ideo: qꝛ tūc multum est illud qđ vult mouere. vnde virtus i p̄ualet vt nō possit fieri motus cōpletus: ꝛ per ꝯsequēs deficit vox. Fit etiam vox acuta: vt vult Ga. in lib. de voce: ex breuitate cāne. ꝛ grauis ex eius longitudine. ℄ Vox autē aspera cātur ex inequalitate cāne pulmonis a quacūqꝫ cā cōtingat inequalitas p̄dicta: siue a siccitate: siue ab hūiditate inequaliter per cānā disperse: quēadmodū euenit in vere pitta raucedo a qua nō sanant. Similr̄ etiā ex inequalitate cāne accidit asperitas vocis in etate in qua accidit pollutio ꝛ seminis emissio ex euacuatōe p̄dicta: qđ accidit magis in masculis ꝙ in mulierib⁹: lꝫ etiā occulti⁹ vt dicit phs. Fit enim vt dicit: tunc ꝙ vocant ircinare quidam cū irregulariter fuerit vox. Post hoc aūt residente

Quare mulier acutam ꝛ paruam vocē habet.

in ea que superuenientis etatis grauitatē ⁊ vocis acumē. ¶ Vox aūt lenis causat̄ ex equalitate canne. Unde medicine asperitatē remouentes sunt medicine lenientes ⁊ applanātes guttur: vt ptꝫ ab auctorib⁹. Et apparent ex his dictis cause immediate oīm differētiarū substantialiū vocis ex qbus clare ptꝫ rn̄sio ad illud qd̄ quesitū est a p̄ncipio: qm̄ latitudo cāne est reqsita ad vocis magnitudinē: vt ostensum: ⁊ strictura est vna de causis parue vocis.

De vitulis et vachis.

¶ Qd̄ autē inducit̄ de vitulis ⁊ vachis in cōparatione ad boues est dictū p̄hi in 5° de ḡnatione. ⁊ in p̄blemate allegato. Nec dicit ibi p̄hs q̄ vitulus ⁊ vacha habeant vocē maiorē. Sed q̄ habent vocē grauiorē. Bos aūt masculus ⁊ in etate p̄cedēs h̄ꝫ vocē acutiorem ex iām: vt ostensum est: nō est idem habere vocē grauem ⁊ magnam vel acutam ⁊ paruam. Assignat autem p̄hus in 5° cām p̄fati apparētis. p̄mo. q̄ vitulus ⁊ vacha vnus p̄pter etatē: alter p̄pter naturā nō habent partem robustā q̄ mouet aerē: ⁊ ideo multū mouentia de aere sunt grauisona. nā qd̄ multū est tarde mouet̄ maxime a virtute nō robusta. Alia aūt aīalia iuuenta vel femine mouent paucū aerē. ⁊ ideo sunt acutisona. Mouet autē vitulus ⁊ vacha multū aerem eo q̄ vas per qd̄ fertur aer inter alia aīalia distantia habent magnā vim. Unde est magne spaciositatꝫ: ⁊ ideo cogūt̄ mouere multū aeris. Alia aūt animalia habēt p̄dictū vas bene aptatū: ⁊ iō p̄cedente etate quodlibet mutatur ad contrarium. in illis enim p̄pter fieri virtutē robustiorem. vnde velocius p̄dictū mouent aerem. In alijs aūt q̄ augmentatur latitudo vasis plus mouet aeris: ⁊ ideo tardius mouet. ¶ Sed in hac cā esset hesitatio an in vitulo p̄portionabiliter augeatur latitudo canne ⁊ cresceret q̄ntitas aeris mouēdi in cōparatione ad fortitudinē virtutis que auget̄: sicut in alijs aīalibus: q̄ tunc p̄portionabiliter vox nō efficeret̄ grauior. An hoc sit disp̄roportionalr̄ qd̄ opꝫ dici s̄m p̄dicta. In. 11ª aūt p̄ticula de p̄blematibus assignat cām de vitulo dicens: q̄ in vnoquoqꝫ ḡne paruus est simile femine que est in ipso: bouū autē femine magis vociferāt marib⁹: vituli aūt his magis siles sunt sed illa nō est redditio cause: cū de femina sit dubium.

De eunuchis.

¶ Conciliator vero in 10ª particula. de p̄blematibus p̄blemate. 36. cū querit quare eunuchi in qbus factā est corruptio circa organa ḡnationis vt testiculos ⁊ poros spermaticos permutāt dispōnem in femineā ⁊ vocē ⁊c. Reddit cām p̄blematis: ⁊ per p̄sisteriam istius qd̄ querit dicens. Notādum q̄ tauri excisi h̄nt maiora cornua ⁊ vocem maiorem ⁊ h⁹ī signa indicantia magis masculinitatem q̄ prius ante castrationem: qm̄ bos est aīal siccum valde nā: qui cum fuerit non excisus p̄pter motum ⁊ caliditatem eius fundatam in subiecto terrestri desiccatur amplius. p̄pter qd̄ corpore eius indurato ⁊ cōpacto nō p̄ōt in fumos vaporales quicq̄ dissolui ex quib⁹ magnificent̄ cornua: ⁊ illa etiā de causa habēt vocē acutam cum arteria sit sicca ⁊ solida valde. cum aūt castrātur temperatur natura eorū a siccitate superflua: ⁊ corpus leditur humorib⁹ nimis siccis terrestribus plenū: ita q̄ possit ex eis fumi resolui ⁊ in cornua trāsire. Similiter cum arteria ⁊ instrumenta vocis reddant̄ nimis sicca ⁊ solida participantia humiditate aliq̄ vox ex acuta mutatur in grauem: qualem habēt vacce ⁊ vituli. Et s̄m hanc cām si consideras non videt̄ q̄ causa acute vocis vel grauis sit solum velox motus aeris vel tardus: sed etiā siccitas vel humiditas cāne. Nisi quis p̄terue vellet dicere q̄ aer velocius mouet̄ per cānam siccam q̄ per humidā: cum tamē cōtrariū possit euenire. cū velox motus aeris. vel tardus extra voluntatem operantē fiat s̄m fortitudinem ⁊ debilitatem p̄dictoꝝ membroꝝ in cōparatione ad aerem velociter motū: vt supra dcm̄.

Vox acuta.

¶ Et ideo attendendū q̄ vox acuta vel grauis in noīe suo sumit̄ etiā pro voce bene sonora vel obtusa que appellaretur vox subtilis. ⁊ grossa seu turbata ⁊ tenebrosa q̄ he due differētie sunt. multū propinque ⁊ modicum differentes. ¶ Siquis ḡ velit imaginari vocem aliquā fieri in cāna sicca ⁊ aliquā fieri in cāna hūida. cū equali velocitate motus aeris: sicut possibile est. si cōsideras cām velocitatis motus: ⁊ cum equali q̄ntitate aeris moti: habet dicere q̄ predicte voces q̄ntum est ex causis supra assignatis ex dictis p̄hi essent equalr̄ acute vel eq̄liter graues vel equaliter magne vel parue: ⁊ tamē nulli dubium q̄ vna istarum aliter esset sonora ⁊ aliter faceret impressionē in auditu q̄ alia. Et illa a cāna sicca p̄ueniens vocaretur acuta seu subtilis seu clara: ⁊ alia grauis seu grossa seu obtusa ⁊ tenebrosa. vt etiā ponit Gal. in lib. de voce loquens de siccitate ⁊ hūiditate canne: p̄pter qd̄ etiā s̄m dispositionē cāne pulmonis habēt etiā predicte fieri voces seruato motu equali ⁊ vniformi in aere mobili: seu etiā quātitate illius: sicut etiā h̄ p̄ōt fieri ex sola dispositione aeris predicti ⁊ seruati. q̄ satis p̄pinquum est siue mutet̄ cāna: quia est corpus ad qd̄ fit percussio: siue mutet̄ corpus percutiens. Qd̄ aūt illud eueniat apparet per dicta q̄nto de generatiōe loco p̄allegato: cum dicit. Eius aūt qd̄ est natura hec quidē talia cōstitui animaliū vt sint grauis vocis. hec autem acute vocis ⁊ cā est ⁊ caliditas loci ⁊ frigiditas. calidus quidem enim spiritus p̄pter spissitudinē facit grauitatem: frigidus aūt vt supra magis clarus ⁊ siccus p̄pter subtilitatem cōtrariū. Palam hoc aūt ⁊ in fistulis. calidiori enim spiritu vtentes ⁊ tale emittentes quale qui perfecte etatis grauius fistulāt. ⁊ s̄m hec dicta vides q̄ s̄m cām assignatam in vitulo ⁊ vacha supra a p̄ho grauitas illa fit ex veloci ⁊ tardo motu aeris. Scd̄m autem eam que Cōciliatoris acuitas ⁊ grauitas ex alia causa assignatur ⁊ aliter aliqualiter assumuntur: ⁊ tu considera. Deo gratias ⁊c.

¶ Utrum motus anhelitus sit motus naturalis vel voluntarius. Questio. xxxviij.

Decimonono queritur. An mot⁹ anhelitus sit motus naturalis an voluntari⁹. ¶ Hoc quesitum a multis est discussum. Est enim in hoc apparēs discordia inter Gal. ⁊ Auerroym: ⁊ similiter inter doctores de hac materia discrepantes. Dynus in glosis quas composuit. licꝫ non compleuerit super lib. Ga. de vtilitate anhelitus. imitatus est Auerroym: quem etiam imitatur Gentilis de fulgineo in glosa supra 10ª fen tertij. licet in aliquo videant̄ aliquātulū discordare. In q̄ōne tñ generali Dynus in titulo p̄prio de hoc disputauit ⁊ imitatur Gal. ad vnguē: quā etiā asserit Cōciliator in annexo 2° 99ᵉ dr̄ie. vt ergo h⁹ quesiti breuiter enucleet̄ s̄nia. Opꝫ declarare q̄s motus sit motus anhelit⁹: ⁊ q̄ sint mēbra h⁹ motus effectiua. Scd̄o quis mot⁹ sit nālis ⁊ quis voluntarius: ⁊ que ipsoꝝ dr̄ia.

Mot⁹ anhelitus.

¶ Propter p̄mi notitiā sciendū q̄ motus anhelitus est motus dilatatiu⁹ ⁊ p̄strictiuus pectoris ⁊ pulmonis ad attrahendū aerē frigidum ⁊ expellendū calefactum ⁊ capinosos fumos ad euentationem caloris p̄ncipalr̄ in corde existētis: ⁊ ex p̄nti totius adinuenti. Mēbra aūt hunc motum perficientia sunt diafragma pectus ⁊ pulmo. ¶ Est tamē discordia inter Ga. ⁊ Auerroym: cuius hoꝝ mēbrorum virtute effectiue hic motus causet̄. fuit enim in hoc opinio Gal. q̄ hoīe existēte in dispōne sanitatis nulla alia cā tp̄m incitante ad aeris attractionem solius motus diafragmatis perficeret̄ anhelitus: ⁊ q̄ tā ab ipso diafragmate mouet̄ pectus ⁊ pulmo. nulla virtute in eis existēte ad hoc operāte: ⁊ vult hoc Ga. in li° de causis respirationis: ⁊ q̄rto de interioribus. Et videtur hoc experientia inuenisse. Apparet enī experientia q̄ nobis quiescentib⁹ ⁊ bene dispositis nullus fit mot⁹ nisi circa loca diafragmatis. Et idē expresse sentit Aui. 10ª. fen tertij. Si aūt sit aliqua necessitas cohibēs: vt ex egritudine vel exercitio tūc motus diafragmatis iuuetur motu lacertoꝝ pectoris: pulmo tamē nullū habꝫ in anhelitu apud Gal. p̄prium motū: sed solū mouet̄ motu pectoris. ⁊ dat Ga. modū in libello de motu toracis ⁊ pulmonis. ⁊ hoc est vi vacui. cum enim dilatat̄ pect⁹ ne remaneat vacuū inter pectus ⁊ pulmonē. assequit̄ eum pulmo: cuius signū est. nam vulnerato pectore vt ingrediat̄ aer inter pulmonē ⁊ pectus cessat mot⁹ pulmonis tanq̄ cessante causa: p̄pter quā fierent motus ei⁹. Amplius pereūte motu pectoris perit motus pulmonis: sꝫ nō ecōtrario: ⁊ iō pulmo videt̄ ab illo moueri. Amplius pulmo nō mouet̄ motu p̄prio volūtario: cum. talis fiat mediāte neruo ⁊ lacerto ⁊ hec nō sunt in pulmone: nec mouet̄ motu naturali cū talis motus manifestus localis. ⁊ silr̄ etiā voluntarius nō habeat fieri nisi mediātibus villis vt de v̄tutib⁹ 3° ⁊ p̄ma p̄mi de mēbris. Sub͡a aūt pulmonis nō hꝫ villos: ⁊ hanc s̄niam affirmat Gal.

4° de

4°. de interiorib⁹. ꝛ 6°. de vtilitatib⁹ particulariū: ꝛ liba liabbas 3°. theorice. ¶ Auerroys tamē 2°. colliget sentit cōtrariū. vz. ꝙ pulmo in anhelitu moueat dilatatiue et cōstrictiue ꝓprio motu: ꝛ nō a pectore: qḋ ipse probat: qꝛ tunc motus pulmonis esset violentus: cū inesset sibi ab extra. Et mouet̄ ſm eum sic pulmo ꝛ pectus ꝙ vnū non mouet̄ absq; reliquo ꝛ ecōtra: ꝛ cū cessat motus vni⁹ cessat motus alterius ꝛ econtra sunt em̄ in hac ꝓprietate adinuicem simul vniti cū ad vnicum moueant̄ finē: non tamen motus vnius est cā motus alterius. ¶ Nos autē credimus vtrāq; istaꝝ opinionum sustentari posse: qḋ enim Auerroys arguit ꝙ motus pulmonis esset motus violentus: ꝛ per consequens nō posset tota vita perdurare. negat̄ ṗdictū motum violentū esse. Et cū dicit̄ ꝙ mouetur ab extra. Dicendum ꝙ nō mouet̄ ab extra totaliter nā cum oēs ptes nostri corporis vnum numero cōstituāt corpus si vna mouet aliam nō ꝓpterea dꝫ dici illa moueri ab extra ꝛ violenter: sicut lꝫ muscul⁹. domesticus focilis brachij moueat manum: nō ꝓpterea dicunt̄ manus moueri ab extra ꝛ violenter: sed nāliter vt nāle distinguit̄ cōtra violentum. ꝛ non vt distinguit̄ cōtra voluntarium. ¶ Silr etiā qḋ arguit Gal. pōt solui: qḋ em̄ ṗmo dicit ꝙ vulnerato pectore vt igrediat̄ aer inter pectus ꝛ pulmonē cessat motus pulmonis pōt solui: vt dꝫ Auerroys: qꝛ tunc cessat motus pulmonis: qꝛ infrigidatur pulmo ꝛ alterat̄ ab aere veniente ad eū. vnde nō dꝫ nec est dispositus ꝓut esse dꝫ: lꝫ Cōciliator videat̄ hoc velle remouere differentia. 99°. ꝙ nō statim infrigidat̄ ꝛ alterat̄ pulmo vulnerari: sed Auerroys hoc negaret. Uel aliter ēt forte hꝫet Auer. dicere ꝙ nō cessat motus pulmonis nisi per illud vulnus cesset mot⁹ pectoris: cū iam dixerit illa duo mēbra esse coniuncta in ꝓprietate vna: cum vnum nō moueat̄ ab alio nō moto ꝛ ecōuerso. ꝛ moueat̄ ab alio moto ꝛ ecōuerso. Alr videt̄ in dictis eius cōtradictio: ꝛ ideo si cōsideras posito ꝙ dixit Ga. pro vero ꝛ volendo tenere: qḋ dicit Auerroys de cōiunctiōe horum duoꝝ mēbroꝝ in motu verisimilior videt̄ opinio Gal. ꝙ̄ Auerroys absq; fallo. lꝫ aliquāꝛ ꝓteruiendo ꝛ aliqua ad beneplacitū affirmādo possit: vt dictum est. Auerroys opinio defendi. ¶ Et qḋ vlteri⁹ dꝫ in alio medio a. Ga. negaret ab Auerroy: cuiuslibet em̄ coꝝ motus pereat perit mot⁹ alterius. ¶ Qḋ aūt vlterius arguit̄ ꝙ nullo motu pōt pulmo moueri: qꝛ nō habet villos certe inferius ostēdet̄ ꝙ hoc nō ꝓhibet motū localem mēbri. lꝫ qualiter ꝛ quō dicem⁹: ꝓut etiā supra affirmauim⁹ in q̄stio. 12°. hui⁹ tractat⁹. ¶ Credimus tm̄ nos: lꝫ neutra istarum opinionū possit demōstrari: verisimiliorē esse opinionē Gal.

Mot⁹ triplex.

¶ Propter scōi euidētiam est sciēdū ꝙ apud Gal. ꝛ Ds. nus maxime insequitur hanc snīam: motus est triplex. quidam est voluntari⁹ simplr ꝛ de intētiōe ṗma q̄ ē motus qui insequit̄ appetitū cōsequentē deliberationē et cōsiliū cui obedit virtus motiua exñs i musculo vel neruis mediāte spū cerebri: ꝛ in eo tēperato. quidā est motus nālis simplr de intētiōe ṗma q̄ directe fit absq; aliqua illaꝝ cōditionū: sicut est mot⁹ stomaci matricis venarum ꝛ naturaliū ꝯsimiliū mēbroꝝ: qui mot⁹: lꝫ fiat et fieri possit sensatiōe ṗcedēte: illa tm̄ sensatio nec ille motus est cū appetitu ante insequēte deliberationē ꝛ cōsilium. Quidā aūt est mot⁹ medius inter istos qui nec est simplr voluntari⁹ ꝛ de intētiōe ṗma. sed ſm quid voluntarius seu de intentiōe scḋa. nec simplr nālis ꝛ de intentione ṗma sed ſm quid volūtarius seu de intentiōe secūda. ꝛ ſm quid naturalis seu de intentione scḋa ꝛ hoc qꝛ ṗticeps est vtriusq; istarū cōditionū ſm aliquid. vnde etiā pōt fieri ſm imperiū volūtatis. nec simplr ſm volūtatis imperiū cohiberi pōt. Auerroys tm̄ 2° colliget. vr̄ velle ꝙ omnis motus signabilis vel est naturalis vl̄ voluntarius: nec est alius ṗter istos: est tm̄ dare motū cōpositū ex his duob⁹: qḋ nō pōt intelligi nisi altero duorum modoꝝ: vel qꝛ motus sit cōposit⁹. qꝛ ad eū faciēdū cōcurrāt duo mobilia: quoꝝ vnum mouet̄ motu naturali. ꝛ aliud motu voluntario. vel ꝙ per vnum mēbꝝ moueat̄ duplici motu volūtario ꝛ naturali. Et hoc posset etiā diuersis tēporib⁹: qꝛ aliquādo mouet̄ motu voluntario: ꝛ aliqñ motu naturali: ꝛ aliqñ simul in eodem tempore: cum simul concordaret voluntas cum virtute naturaliter motiua. Et lꝫ aliqui dicant hanc cōpositionē esse immu. mot⁹ de quo nō curādum. ¶ His habitis respondent ad quesitū sequētes opinionē Galieni ꝙ motus pectoris nō est volūtarius simplr: ꝛ de intētione ṗma. nec est naturalis simplr: ꝛ de intētione ṗma. lꝫ ē volūtarius ſm quid ꝛ de intētiōe scḋa. ꝛ silr nālis ſm qd. ꝛ de intētione scḋa: ꝛ silr est de multis aliis motib⁹ vt palpebre: ꝛ de motu tussis. Ista aūt statim patēt p declarationē motuū immediate factā. ¶ Sequētes aūt opinionē Auer. tenent ꝙ ṗdict⁹ mot⁹ est cōposit⁹ ex nāli ꝛ volūtario. ꝛ aliqui iā tenuerūt ꝙ ṗdict⁹ mot⁹ est sic cōposit⁹ qꝛ ad eū cōcurrūt duo mobilia: quoꝝ vnū mouet̄ nāliter vt pulmo: ꝛ aliud mouet̄ voluntarie vt pect⁹: ꝛ istud remouet̄ a quibusdā si intelligat̄ solū ibi esse talis cōpō ex parte mobiliū: qꝛ tūc pect⁹ mouet̄ volūtarie: cū tm̄ sepe sepi⁹ absq; volūtate appeat moueri. ¶ Alij ēt tenēt ꝙ ēt mot⁹ soli⁹ pectoris est cōposit⁹ ex volūtario ꝛ nāli: ita ꝙ idē mobile mouet̄ ꝛ volūtarie ꝛ nāliter: vt fuit ille Gentilis de fulgineo. ꝓpter qḋ notat ꝙ apud Auer. lꝫ omnis mot⁹ volūtarius fiat mediāte musculo vl̄ neruo nō est vis. mō. tm̄ nō ois mot⁹ musculi est volūtari⁹: quia pōt sibi inesse ēt motus naturalis. ꝛ ideirco pect⁹ mouetur volūtarie: ꝛ mouetur ēt nāliter. ꝛ sic ď silib⁹ motib⁹. Musculus em̄ vt dicūt pōt moueri per virtutē naturalē nō cognoscitiuā cui ꝯparat̄ sicut subm: nō tm̄ adequatū que inest musculo per arteriam datam sibi a corde ꝛ spiritum eius. voluit ergo Auer. ꝙ mot⁹ volūtarius nō fieret absq; cognitione ꝛ volūtate: ꝛ ꝙ motus nālis est ille qui fit absq; cognitiōe ꝛ volūtate: ꝛ dicūt ꝙ nunꝙ vidit Auerroys ꝙ inter hos duos modos motuū esset dare mediū nisi per viā cōpōnis ꝛ adunatiōis motoris nālis ꝛ motoris volūtarij sup vno mobili: sicut diceremus ꝙ motus quo aial ad deorsum saltat est naturalis ꝛ volūtarius. i. a volūtate ꝛ iclinatiōe elemēti dn̄antis. ¶ Nobis aūt apparet hāc discordiā plus in voce ꝯsistere ꝙ̄ in re: nā qḋ dꝛ in opiniōe Auer. ꝙ ois mot⁹ qui fit absq; cognitiōe ꝛ volūtate est nālis simplr: ꝛ sic ille qui fit a volūtate mediāte est volūtari⁹ hꝫet inferre ꝙ mot⁹ pulmonis aliquis esset volūtari⁹: sicut aliquis mot⁹ pectoris est nālis: qḋ apud eū est falsum: cum nō moueatur virtute nerui vel musculi: ꝛ ois motus talis fit vsilis mediātibus: lꝫ non ois mot⁹ illoꝝ sit voluntari⁹. ꝓbat̄ ꝯña. qꝛ mouemus pulmonē dū volum⁹. cū anhelem⁹: aliqñ cū volumus. Mot⁹ aūt anhelitus non pōt esse absq; motu pulmonis. ¶ Nec valet si dicat̄ ꝙ virt⁹ volūtarie motiua nō est in pulmone: sꝫ in pectore ad qḋ veniūt motiui nerui a cerebro: ꝛ pulmo hꝫ hāc ꝓprietatē: vt supra dcm̄ ꝙ semp mouet̄ cū pectus mouetur: ꝛ eꝯ. ꝛ iō nō mouet̄ per virtutē volūtarie motiuā exñtem in eo. Istud dictū ṗmo est dcm̄ satis ad placitū si perdēdia. ¶ Scḋo non valet: qꝛ cum pulmo moueat̄ virtute ꝓpria apud opionē Auer. ille motus dꝫ appellari apud eū voluntarius qui fit a virtute mouente mēbꝝ ad placitū voluntatis: ꝛ talis est virt⁹ motiua pulmonis. ¶ Amplius sicut aliquis motus. lꝫ fiat cū calore cerebri: ꝛ cū musculo ꝛ neruis nō dr̄ volūtari⁹: qꝛ fit lꝫ volūtas nō imperet: ita motus q̄ fit ſm imperiū volūtatis ꝛ a ɏtute obediente imperio volūtatis: ꝙ̄tūcūq; nō fiat mediāte musculo vel neruo dꝫ dici volūtari⁹: ꝛ hoc per notificationē motuū ab eis positā. ¶ Amplius apud eos Auer. nō vult ꝙ sit dare mediū inter motū nālem ꝛ volūtariū. tūc ergo q̄ratur de motu pulmonis: cū hō volūtarie anhelat. ꝛ clarū est ꝙ talis mot⁹ nō ē simplr naturalis: cū sit volūtate iꝑante nec est simplr volūtari⁹ cū sit absq; musculo vel neruo. ¶ Apud opinionē aūt Ga. nō sequunt̄ hec: cū ponat pulmonē nō moueri ɏtute ꝓpria: sꝫ vl' vacui ad motum pectoris: qꝛ ergo mot⁹ pectoris ꝯñam hꝫ cū mēbris qui dicunt̄ voluntarie moueri: ꝛ qꝛ pōt moueri volūtarie: ꝛ qꝛ nullū pōt facere motū: quē etiā absq; iꝑio voluntatis exercet absq; ɏtute nerui ꝛ calore cerebri pōt ex hoc voluntarius appellari mot⁹: qꝛ tm̄ ab illis membris differt: qꝛ pōt moueri ēt ꝯ iꝑiū volūtatis vel volūtate nō iꝑante: sicut faciūt organa seu mēbra q̄ nāliter mouent̄ pōt ṗdictus motus nālis appellari: ꝓpter quas causas: qꝛ cū neutro ex toto cōueniebat Gal. dixit ṗdictū motū esse nālem ꝛ voluntariū de intentiōe scḋa: ꝛ nō simplr ꝛ ſm dicta Auerroys cōcluderetur ꝙ nō eēt simplr aliquis illoꝝ: qḋ cōcederet̄: ꝓpter qḋ discordia ṗfata maxime est in voce: ꝛ quodā alio respectu vnus an

De pulmonis motu.

heliтus pōt appellari motus volūtarius qui est volūtarius simplr cū simplr fit fm imperium volūtatis. ꝛ hec sunt multū clara. si cōsideras oīa antedicta. ¶ Sed dices tenēdo opinionē Auer. de motu pulmōis est ne motus pulmonis naturalis vel volūtarius. ¶ Ampli⁹ motus pectoris cū fit volūtate nō imperāte est ne pcise ab eadem ꝟtute ꝛ ab eodē calore ꝛ spū: sicut cum fit imperāte volūtate: ꝛ si sic que fuit necessitas diuersitatis hui⁹ membri ab illis que mouētur voluntarie vel que moāē tur naturaliter. ¶ Amplius sunt multi alij motus qui reperiuntur in multis aliis mēbris que mouentur volūtarie simplr: ꝛ fiunt absqꝫ omni pmeditatiōe ꝛ volūtatꝫ imperio sicut apparet in multis motibus consuetis mītis hominibus quos ipsi sepe faciūt non premeditādo. ¶ Ad primū dicēdū ꝙ motus pulmonis pōt appellari ꝛ naturalis ꝛ voluntarius ꝛ medius siue quodlibet illorum fm quid: ꝛ hoc diuersis cōsiderationib⁹ fm quas pdictum placet diuersimode nominare motum: ꝛ fm hoc opꝫ negare illam ppositionē esse vniuersalē: ꝙ omnis motus voluntarius fit mediante musculo vel neruo fm ꝙ ille est motus voluntarius qui fit imperante voluntate: ꝛ ille naturalis qui fit nō imperante volūtate: vel ēt cōtradicēte: vel etiam ꝙ ille motus pōt aliquo mō volūtarius appellari qui cōtinue fit virtute cōcordante ꝛ cōiuncta in motu cū virtute volūtarie motiua: ꝛ apparet etiā ꝙ ista nō est ibi quedā diuersitas in cōsiderationibus ꝛ nominib⁹: sicut iam ante dictum. ¶ Ad scōm dicendum ꝙ lꝫ posset esse diuersa imaginatio fm diuersū modū tenendi principatum cerebri in motu volūtario. Si quis enim teneret ꝙ solo spiritu cerebri fieret mot⁹ voluntarius: ꝛ ꝙ spūs cordis non operet in eo: sed solū in cōseruatione vite in mēbrorū ꝛ operationibus naturalibus haberet teneri ꝙ cum pectus mouetur pure volūtarie seu diafragma mouet solo calore cerebri. Cū autem naturaliter vel voluntate nō imperante nō solo cerebri: sed pncipalr cordis: ꝛ hoc notat Auer. loco pallegato. Siquis aūt tenet ꝙ etiā motus volūtarius fiat pncipaliter a spiritu cordis. lꝫ modificet a spiritu cerebri hꝫ tenere. ꝙ ab eodē calore ꝛ ab eadem mensura moueat pectus cum mouet voluntarie: ꝛ cum mouet naturaliter seu nō imperante volūtate: qꝛ si sic nō esset iam neruo inciso veniente ad pect⁹ portante a cerebro calorem lꝫ impeditus esset motus pectoris volūtarius: nō tamē eius naturalis motus vel qui fit phibēte voluntate eēt impeditus cū in eo esset sofficiens causa motus naturalis. s. calor ꝛ spiritus cordis: ꝛ ꝙ pdict⁹ mot⁹ cessat impedito seu inciso neruo. Si ergo queraт q̄ est causa diuersitatis hui⁹ mēbri ab aliis dicēdū ꝙ multa necessitas h⁹ operis fuit cū vt aīata virtus cōiungeretur naturali ad hanc opationē exercendā: vt ab illa iuuamentū reciperet qꝺ tetigit Ga. in cōmēto affor. Apoplexiā forte soluere impossibile ꝛc. Nec intelligas has ꝟtutes esse diuersas s. aīalem ꝛ naturalē: vt infra appebit: lꝫ instrā quib⁹ aīa opatur opōnes diuersas: sunt diuersa. corp⁹ ergo nostrūꝫ ab aīa regit ꝛ organizatum est put expetunt opatiōes: q̄ organizatio admirabilis est in suis diuersitatib⁹: que oīa sunt ꝟtute diuina. Et queret particulariter quare taliter ꝛ sic sūt disposita ꝛ nō aliter nō est possibile aliā rōnem adinuenire: lꝫ talia pfecte sunt nota deo gloriosissimo ꝛ excelso ¶ Ad 3ᵐ dicendū ꝙ tales motus possunt volūtarij dici pro quāto fiūt cuꝫ calore ꝛ spiritu: cū quo fit volūtari⁹ motus absqꝫ quo non fierent: fiunt tñ absqꝫ premeditatiōe: aliqñ pper habitum acquisitum ex multitudine pdictorum actuum. Aliquādo aūt ex stimulatiōe cū imaginatione vincēte circa actum illum simul concurrente dispositione particulari in membrorū vel etiam si imaginatio nō concurreret. sicut accidit de pueris mingentib⁹ in lecto tpe somni: si eīn sensus sint in somno ligati: non tamē ex toto. psūt etiā pdicti mot⁹ naturales appellari p quanto nō cōcurrit ibi volūtas imperans: vt nō voluntarium: qꝺ nō est violentū sit idē qꝺ naturale: ꝛ sic questio plus esset in voce de quo non curandam ꝛc. Deo grās.

¶ Utruꝫ cor inter oīa mēbra corpis pmariū obtineat pncipatū. Q̄o. xxxix.

Vigesimo queritur. Ad ea que cordi ptinent descendendo. Utrum cor inter oīa membra corporis primarium obtineat principatum.

¶ Qꝺ non ostenditur: quia nobilitas membri videtur ei inesse ex nobilitate cōplexionis cum complexio sit saltem causa in loco pncipalis instrumēti omnium eorum que in nobis. sed multa alia membra videntur nobilioris cōplexionis ꝛ melioris ipso corde: cum sint magis tēperata ꝛ in extremis qualitatib⁹ refracta: ex hoc enim cōplexio humana perfectior reliquis creditur. Qꝺ idē videtur debere de mēbris in tali adinuicem comparatis. ¶ Amplius cor ponit calide ꝛ sicce cōplexionis. Sꝫ simile videtur de mēbris: sicut de corpibus: sed inter corpora corpus calide ꝛ humide cōplexionis est melioris ꝛ perfectioris opōnis. ergo silr erit de membris ꝙ: aliud erit pfectius membrū corde: quare cor nō erit pncipatū obtinens. ¶ Amplius cerebrū videtur multis operationibus amplius dominari corde. ergo cor in oībus nō est pmū pncipiū. 9ña est nota. ꝛ antecedēs apparet. qꝛ operatiōes animales plus ledunt ex lesiōe cerebri q̄ ex lesiōe cordis: vt pꝫ experientia: ꝛ similr ex eius recuperatione plus recuperatur.

De corde

De cerebro.

¶ In oppositum est vniuersaliter omnis cetus auctorū quasi qui innituntur dictis pmi pbi: quos ibi nō expedit allegare tanq̄ clarum.

¶ Hoc quesitū licꝫ superius in hoc tractatu in parte sit declaratū: hic tamē vt clarius ea que cordi pertinēt innotescant volumus illud reassumere aliqua addendo pdictis. Ut aūt illud quesitū clari⁹ pateat: aliqua sunt declaranda de cordis officio. pper cuius euidentiā attendendū ꝙ vt pꝫ per pbm in libello de morte ꝛ vita. viui generatio est prima participatio anime nutritiue in calido naturali: ꝛ vita est permansio ipsius. ꝛ hoc apparet expsse: cum mors nō sit nisi quedā infrigidatio ꝛ extinctio predicti caloris. Cum ergo indigeant viuentia quodam actuali calido per qꝺ tanq̄ per pncipale organum viuant ꝛ ipsarum operationes fiāt: oportuit in eis cōtinue generationē ex aliqua materia fieri predicti caloris vt eius restauratio 9tinue perduraret. Aliter paucissimo tēpore fuissent 9seruata in esse: cum actualis calor nō existens in materia elemēti sit pprij subti cōsumptiuus: ꝛ per cōsequens sui ipsius per accidēs corruptiuus ꝛ p tanto actualis calor in nullo reperit mixtorū: nisi in quibus fit pdicta cōtinue caloris restauratio: quēadmodū sunt viuētia ꝛ maxime pfecta vt aīalia. Generatur aūt pdictus calor seu corp⁹ calidū in corpe aīalis ex parte subtiliori ꝛ formali ipsius sanguinis ex cuius grossa parte restaurat ꝛ generant membra cuꝫ sanguis cibus membrorū appelletur. ¶ Ex his autē pōt inferri spūm esse aīatum: cum fiat ab eodem agente ꝛ ex eadē materia ex nobiliori vel saltē si nō est aīat⁹ formalr est animatus virtualr: qꝺ quidē qualr sit infert⁹ cū de spiritibus tractabit ostendet. ¶ Officiū aūt cordis est hūc calorem seu corpus gignere qꝺ spiritus appellat: ꝛ ipm singulis membris transmittere per arterias et venas. Cor enim est membrum ex carne forti ꝛ solido cōstitutū in se habens tres ventriculos saltē in perfectis dextrū sinistrū ꝛ medium. In quibus habent hi spūs gigni ex sanguine: lꝫ in sinistro sit plus de spiritu ꝛ minus de sanguine. In dextro aūt plus de sanguine ꝛ minus de spiritu. medius aūt venter est: sicut quedam via inter illos. ¶ Qꝺ aūt pdictū sit officiū cordis declarat multipliciter. Primo qꝛ cor ponit esse membrū calidius qꝺ sit i corpore nostro: vt oēs affirmant doctores: ꝛ experientia a Gal. pbata in de malitia cōplexiōis diuerse. Si. n. i aīali sciso imposueris digitū in sinistrum ventriculū cordis ꝛc. ¶ Amplius illud videtur esse fons ꝛ pncipiū caloris nostri corporis a quo initiant ꝛ pcedūt arterie ad totum corpus hunc calorem deferentes: lꝫ tales a corde initiant ꝛ pcedūt: vt clarum per anathomiam apparet. ¶ Amplius illud est principium generationis ꝛ fons spūs ꝛ caloris innati: ad qꝺ in omnibus passionibus naturā perturbātibus calor ꝛ spiritus reuertit a quo dispergitur ad omnia membra aīalia: sed tale est cor vt pꝫ in oībus accidentibus aīe. Et silr in somno ꝛ expergefactione ab eo ¶ Amplius illud vr gignitiuū predicti calorꝫ ꝛ fons illius in quo primo est vita ꝛ vltimo ab eo remouet cum generatio viui ꝛ permansio vite sit per participationem: ꝛ perdurationē dicti caloris sed tale est cor: cū ponat esse illud qꝺ primo. viuit. ꝛ vltio morit. ¶ Amplius illud in quo sit reperita pncipalr pdicti caloris ꝛ

De multis motibus.

refrigerium videt esse pncipalr z fons illius. z per cõse-
quēs illud in quo gignit: l3 tale est cor cū motus pulmo
nis pectoris z arteriaꝝ fit ad finē cordis. ¶ Ampli⁹ illd
membrum cuius passiones z nocumētam minus tolerā
tur q̄ alicuius alterius mēbri videtur pncipali⁹ esse vi-
te fundamētum: z per ꝯsequens caloris naturalis p qd
stat vita: sed tale est cor: vt clarum est. Est ergo officium
cordis generare restaurare z multiplicare hoc corp⁹ ca
lidum: qd spiritus appellat: per quē permanet z conser-
uatur vita in nobis. ¶ Ex dictis aūt potes elicere solu
tionē cuiusdam dubij quo cōsueuit queri cui⁹ cōplexio-
nis sit cor. de quo videt esse discordia inter medicine au
ctores qui eū ponunt cōplexionis calide z sicce: z Auer
roys 2°. colliget. qui ponit eū calide z humide ꝯplexio
nis ppter multū spiritū existentem in eo z in eo genitū.
Ppter qd attēde q̄ cor q̄tum ad sui sūbam membralem
est calide z sicce cōplexionis: q̄ sit sicce cōplexōis appa
ret per eius cōpositionē cōsideratis his ex quib⁹ consti-
tuitur. Silr declarat tactus qui est regula melior oi a-
lia ad iudicandū de cōplexionib⁹ mēbroꝝ: vt 2° de com
plexionibus asserit Gal. Et tactus aūt iudicat cor du-
rioris sube cuti l3 nō multū. Illud aūt qd in corpe holo
darum est sicce cōplexionis asseritur: vt ibi vult Ga. Si
aūt cōsideret cor nō solū quantū ad sui sūbam membra
lem: sed quantū ad spūm in eo existentem p quē est pnci
pium operationis: z maxime sibi debite inquantum ta-
le organū est: vt sic cor ponitur cōplexionis calide z hu-
mide: ppter multitudinē spūs in eo existētis: z illd erat
qd notabat Auerroys. Cor eīm ad hoc vt ex sangue ge
neret spūm requirit multitudinē spūum existētem in vē
triculis eius z io l3 arterie sint multi spūs contentiue.
qr tñ non sunt spūs factiue: sed solū delatiue dicuntur
esse humide complexiōis ex multitudine spūs existētis
in eis: sicut cor: nō eīm eaꝝ operationes expetunt multi
tudinem spūs: sicut expetit operatio cordis: l3 pro aliis
mēbris pdicta spūs multitudo p arterias defert: l3 l cor
de habeat p aliis membris. oībus etiam generati q̄ ge-
neratio a cordis sūba exercet mediante multitudie spi-
ritus existentis in eo. Et nota q̄ l3 quis posset imagina
ri cor p suis operatiōib⁹ appropriatis nō indigere tan-
ta multitudine spūs. vnde cor quātū ad cōplexionē suā
innatam z actualē etiā per spūm esset cōplexiōis sicce.
Pro digōne tñ cōi cordis predicta requirit multitudo:
a quo spū: z si nihil effectiue pcederet nihilomin⁹ neces
sarius esset ad cōseruationē cōplexionis in sūba cordis
per quā cor cōt talē cōez digōnē. Et l3 verisimili⁹ sit oēs
opōnes cordis ab ipso mediāte spū tali pcedere. Et ex
his p3 pdictoꝝ auctoꝝ sedatio dissonantie.

Cōclusiones.

¶ His aūt pdigestis ad illd q̄ pncipalr querit accede
re l3: l quo aliquē ponent ꝯ°nes. ¶ Prima est. cor nō est
pmariū obtinēs pncipatū inter oīa: qr in eo sit aīa vl' v-
tus aīe p quāto vtutes aīe sic differūt ab aīa pncipali⁹
q̄ in aliis mēbris. vel ēt aliter q̄ sit in quocūq3 alio mē-
bro q̄tūcunq3 vili. ¶ Scda cōclusio est. cor nō est pnci
palius aliis mēbris: qr aliis mēbris virtutē aīe nō trās-
mittat: semp vt pus famēdo virtutem. Iste ꝯ° nes satis
patēt ex quesitis supra determinatis in principio hui⁹
tractatus. ¶ 3° cōclusio est. cor nō est aliis mēbris pnci
palius: qr ea generet z det eis temperamenta innatarū
cōplexionum. Ista cōclusio p3 infra: cum de hoc queret
in titulo. ¶ 4° ꝯ°. cor inter oīa mēbra corpis pmarium
obtinet pncipatum: qr est pductiuum principalis instru-
mēti z corpis: cū quo oīa mēbra in se ꝯseruant z suas ex
ercent opōnes: z abiq3 cui⁹ pñtia statim deficiūt z l ope
rationibus destruunt. Predictuz autē corpus est spūs seu
actuale calidū in nostris corporib⁹ reptū qd cor gignit
z oībus mēbris trāsmittit: est maxime pncipat⁹ quē cor
h3 semp q̄re merito dr pncipiū fons z radix aīe z vite no
stre sca vite aīalis z parua ipsius malitia est maximus
aīalis lteritus: elegit eīm inter oīa mēbra sibi aīa hoc mē-
brum: ex quo sicut ex fonte pdictum z sibi necessarium
aurit spūm z calorē. hec cōclusio clare p3 iam ex pmissis
z declaratis in hoc quesito. ¶ 5° ꝯ°. Alia mēbra princi-
palia nō habent hunc principatum qualē h3 cor vt ime-
diate ex sanguine generet spūm. nam posset quis ima-
ginari forte q̄ cerebꝝ generet spūz aīalē in cerebro exi
stentē imediate ex sanguine. z sic etiaz de epate: spirit⁹
aūt in cerebro veniēs a corde ad eū veniat vt in eo vitaz
cōseruet. Istud autē qd vr verisimile. Primo qr quādo
aliquod mebꝝ d3 aliquid facere ex aliqua materia pl⁹
vr facere ex materia illa q̄ sit magis disposita z ꝯformis
sed spūs cordis maiorē h3 cōformitatē ad spūm aīalem
q̄ sanguis vt claruz est. ergo exñs i cerebro ex eo fiet aīa
lis spiritus z nō ex sanguine: z hoc siue spūs vitalis etiā
debere mutari subaliter: qr si solum accidentaliter con-
clusio est clarior. ¶ Ampli⁹ ista talis generatio aīalis
spūs ex sanguine nō vr fieri debere nisi in vētriculis ce-
rebri: sed in ventriculis cerebri nō reperitur sanguis: qr
si fieret in venis vel arteriis: iam esset mixtus spiritu vi-
tali: z nō sic perueniret purus. cōsidera q̄ si q̄s vellet te-
nere illam opinionem male posset remoueri.

Rñsio.

¶ Ad primū argumētum respōderet primo. dicendo q̄
quātūcunq3 spūs vitalis in aliquib⁹ plus videat cōue-
nire cuz aīali spiritu q̄ sanguis: nō tñ est materia sic ap-
propriata aīali spūi: sicut vapor subtilis sanguinis. z ho
qr spūs quicunq3 sit ille h3 p sui determinata z appropia
ta mā pdictum vaporē: sicut etiā videm⁹ q̄ cor spūm aīa
lē ad ipm a cerebro venientem per neruos si teneat istud
nō conuertit in vitalē spūm: sed remanet aīalis. Ampli⁹
diceret q̄ magis proportionalis est spiritui aīali vapor
sanguinis q̄ vitalis spūs cum vapor sanguinis sit mag3
temperatus. z nō sic calidus qd requiritur ad aīalez spi
ritum. ¶ Ad scdm diceretur q̄ pdicta generatio potest
fieri z in arteriis pāniculoꝝ cerebri: sicut etiam vident
velle auctores de cōuersione vitalis spūs in aīalem: z ēt
in ventriculis. Et cum dicit. in ventriculis nō reperitur
sanguis pōt dici q̄ ad vētriculos nō refudat vapor san-
guinis qui est materia pdicti spiritus. Et cum dicit. nō
in arteriis: quia misceret simul cum vitali. Dictuz est q̄
illud i nihilo phibet qd dictū est. ¶ Et cōsidera q̄ tenē
do hanc viam pdictis membris imponit principat⁹ ma
gnus in corpore. l3 nō quātū cordi: cū tunc non habeat
qd factum est a corde pparare solum immo vere ex san-
guine spūm eoꝝ gignere: l3 remaneat etiam videre si p
dictus spūs eoꝝ solum habeat spiritum cordis deartu-
culare vel sicut principale agens operi. Via tamē pma
de factiōe spūs aīalis z alioꝝ mēbroꝝ pncipaliū ex vita
li est multorum auctoꝝ mentibus consona. ¶ 6° cōclu-
sio. q̄ reliqua membra principalia principatum habent
super corpore quē a corde non recipiunt: nec sunt in il-
lo respectu cordis: vt dux respectu regis: l3 in multis cor
super ea dominiuz habeat: sicut super alia mēbra. vnde
principatus illis habet in corpore. Hec cōclusio decla-
ratur in cerebro: quia de epate reseruet quousq3 queret
an sint dare spūm naturalem a vitali distinctum. Cere
brum enim per sui tēperamētum qd nō recipit a corde
l3 a generante: vt inferius apparebit: exhibet spūi aīali
vt debitum instrm in opationib⁹ aīalib⁹ exequendis in
corpore sic ergo cerebꝝ in hec principatū h3 quē a cor-
de nō recipit: nec in eo respectu cordis est vt dux respe-
ctu regis. ꝯña est clara. qr quicquid h3 dux regi seruiēs
h3 a rege. z aūcedens erit clarū: cum queret de hoc infe-
rius. ¶ Amplius corde stante pessime: aliqñ cerebrum
in multis suis opationibus nō erit multū impeditū. er-
go vr q̄ pportio cū qua fiunt predicte operationes non
pcedat nec in instrumēto nec in mēbro ab ipso corde. cō
sequētia est clara. qr multū permutato pncipio alicui⁹
multum pmutat z ipm: immo modica pmutatio in prin
cipiis est magna in principiatis vt plurics asserit phs.
Sed aūcedēs apparet in multis experientiis: videmus
enim in istis ptisicis z ethicis: que est passio pncipaliter
cordis: sepe sepius vsq3 ad ppinquitatē mortis opera-
tiones cognitiuas nō multū lesas qd nō. videret accide
re si tēperamentum ex quo pcedūt dicte operationes
haberet ex corde fieri. ¶ Ex his autem infertur vnum

Correlarium.

correlariū qd nō pōt bene probari: operatiōes. aīales p
cedere a spiritu cordis tanq̄ ab instrō eius principali: l3
eque bene pōt teneri eas principaliter a spiritu cerebri
pcedere. ¶ Et istud videtur sic verisimile vt illud pro-
pter has operatiōes indigere alio tēpamento a tempe
ramēto cordis z icirco aliqñ videt temperamētum cor
dis multū lesum: pdictis opationib⁹ cū satis bona pro-
portione manētib⁹. ¶ Spūs autē cordis ad totum trāf
missus vitā in corpore h3 cōseruare z opera nutrimenti
exercere que sunt vite necessaria. Spūs autē cerebri per
neruos ad mēbra sentiētia z voluntarie motiua est de-

birum instrm a quo cor tanq̄ a principali instro procedunt
aiales operatiões in quibus nō est instrumentum spūs
cordis. ꝛ sm hanc viam cerebꝝ in corde magnū obtinet
principatum: ꝛ saluat sm hoc multū opinio Gal. ꝛ Pla
tonis. Sequentes aūt viā phi tenent q̄ oēs operatiões
corporis principaliter pcedūt a spiritu cordis. spūs aūt
cerebri est sicut modificans pdictū spūm: nō quia ab eo
operatio principaliter pcedat. ꝛ videt multum inia A-
uerroys scđo colliget. ꝛ iccirco cerebꝝ est sicut dux de-
seruiens cordi. Mō autē istoꝝ sit verius nō est bene per
rōnem inuestigabile. ꝛ posset etiā teneri q̄ vterq̄ illoꝝ
spūum esset agens opationes pdictas. Sꝫ vnus magis
agens cōe: reliquum magis particulariter. ꝛ tu cōside-
ra qđ tibi plus placet. ¶ Ad ea aūt que in pncipio sunt
adducta respōdendum. Ad pmū cum dr. multa sunt mē
bra magis tēperata corde. Dicendum q̄ verū est de tē-
perantia. absolute loquēdo: sed nō de temperantia iusti
ciali ad finem operationū ordinata. Et cū dicitur q̄ idē
videt intelligi de mēbris: sicut de toto: negat: qꝛ pdicta
tēperantia totius nō est nisi pter mēbra sic excedētia
in calido ꝛ frigido ꝛc. que excellentia nečia est ad finez
opationū mēbroꝝ nec pdictas opationes possumus no
biles plus vel min᷒ iudicare nisi ex nobilitate opatio-
num. ¶ Ad 2m cum dicitur cor est calide ꝛ sicce ꝯplexio
nis cōcedit per modū iā pexpositū. Et cū tu dicis simi-
le est de mēbris: sicut de corporib᷒: hoc nō est ex toto ve
tum: vt iam immediate dictū est: tñ verꝫ est cōparando
mēbra in suo genere seu in sui ppria latitudine: ꝛ sō in-
ter corda distēperata cor calidū ꝛ hūidū est aliis meli᷒.
¶ Ad 3m cum dr de cerebro respectu cordis iam appet
quid dicendū p supradicta. Nam vt supra patuit pōt te
neri: q̄ etiā in opationib᷒ aialib᷒ cor est pncipale mem
brū: ꝛ cor est dearticulās ꝛ determinās cor ad hoc. qua-
propter manifestius videnf ab eo pcedere. Apper etiā
quō pōt teneri cerebꝝ in illis principatum tenere qꝛ tñ
cerebꝝ nō est de nouo spūs pcreatiuū: sed cor. ꝛ q̄ spūs
aialis fit etiā a corde: hinc est q̄ cor maius pncipatū di-
citur obtinere: pter nobilitatē quā spūs hꝫ in corpore
nostro ꝛ necessitatem. Unde qꝛ cor radicalr generat il
lud qđ est principium oim que in corpore nostro fiūt: li-
cet nō sic nisi ab aliis diuersimodc trāsmutetur: iccirco
cor in corpore principalius nūcupat. Deo gratias ꝛc.

Forte me
li᷒ cerebꝝ
ad hoc.

¶ Utrū motus pulsus fiat mediantib᷒ villis ꝛ diuersis
villorum speciebus. Qō. xl.

Vigesimoprimo querit. An motus cordis di
latatiuus ꝛ cōstrictiu᷒. ꝛ silr arteriaꝝ qui di
citur motus pulsus fiat mediātib᷒ villis ꝛ di
uersis mōis villoꝝ specieb᷒. ¶ Qđ sic auctē
Auic. 3°. cañ. fen. xi°. pmo cap°. ¶ Amplius
auctē eiusdem prima fen pmi. cap°. de mēbris. cum vult
q̄ nullus motus manifestus localis nec naturalis. neq̄
volūtarius fit nisi mediāte aliqua villorū specie. ¶ Ad
oppositoꝫ argr: qꝛ hic motus nō est volūtarius sꝫ nalis.
Motus aūt nāles qui fiunt specieb᷒ villoꝝ videnf mo-
tus attractiui et expulsiui circa nutrimentum: qualis
hic non est.

¶ Propter euidentiā hui᷒ q̄stiōis vt eius veritas clare pa
teat declarādum est: q̄ sit hui᷒ mot᷒ efficiēs cā. ꝛ q̄s sit
eius finis. Nā subm ꝛ forma ipsi᷒ clara sunt. ¶ Propter
pm hoꝝ notādū iā aliquos sensisse hūc moduꝫ effectiue
nō cāri ab aīa nec aliq̄ ei᷒ ꝟtute. De quib᷒ fuit ille plus
q̄ ꝯtor in tegni 2°. sup illo textu Ga Caloris ḡ vt ad ꝓ-
priā morū cordis ꝛc. q̄ in longissimis sermonib᷒ pertra-
ctat hāc materiā. ꝛ breuiter intētio sua est q̄ hic motus
fit p hūc modū q̄ calor extñs in corde ꝛ arteriis ebulire
faciēs sanguinē spūosificat vel spumificat eum. vnde ex
pdicta spūositate ꝛ spumificatiōe ꝛ vesiccatione percu-
tiens pietes cordis ꝛ arteriaꝝ illo motu dilatatiuo mo
uet. Ad predictā aūt dilatatiōnē statim sequif aeris in
gressus ꝛ attractio. ex quo statim sequif q̄ plus dilatef
ex percussione pdicta q̄ ex tali spumificatiōe repleatur:
ꝛ sequitur q̄ ideo cor dilatatur qui repletur: ꝛ non reple
tur quia dilatetur. motus autē constrictiuus seu sisto-
lis fit ex expiratione spiritus vētosi. Unde predicta spu
mificatio cōcidit: quēadmodum patet in succis bullietī
bus ꝛ aliis a ventositate extensis ꝛ spumificatis. Fit ēt
predicta concisio: vnde causatur parietum cordis con-
strictio ꝛ arteriarum a frigiditate aeris ingredientis re-
mittentis predictum calorem ꝛ facientis cessare predi-
ctam ebullitionē: sicut pꝫ in olla ebullienti: ex qua con-
strictione fit expulsio calefacti aeris: ꝛ fumi capinosi ex
pelluntur etiā spūs in tali constrictiōe: ꝛ simile dicit eē
de motu pulmonis in motu hanelitus: lꝫ motus hanelī-
tus sm quendam modū fit etiā voluntarius vt ipse ibi
declarat. ¶ Istam aūt opinionem dicit esse phi in libro
de morte ꝛ vita. illo cap°. tria autem sunt accidentia cir-
ca cor. ꝛ ipsoꝝ rōnibus multis affirmat: quas adducere
esset multum prolixū: ꝛ intelligenti sunt multum facilia
dissolui: ꝛ si vis de hac materia plixe videre respice tra
ctatum vel q̄ōnem tediosam Gentilis de Fulginco quaꝫ
de hoc scripsit: cuius opinionem asserimus: vt statiꝫ pa-
tebit que est opinio medicoꝝ: ꝛ etiā phoꝝ multoꝝ. Asse
rit etiā plusq̄ ꝯtor. q̄ dilatatio arteriarū non fit p influ-
xum spiritus a corde in arterias: qꝛ cum non sit possibi-
le oēs arterias corporis per illū talem influxum simul ꝛ
subito repleri cum sit localis motus alicuius corporis:
p magnū spaciū non esset simul oēs arterias corporis
ꝛ in eodē tpe vniformiter pulsare: vñ nō possem᷒ ex vna
illarum syllogicare super omnes: qđ est cōtra Gal. vbi
cūq̄ vt pꝫ in de pulsu ad theucrū. Accidit ergo in cōstri
ctione cordis oim arteriarū apertio ꝛ dilatatio pter
receptionē caloris inflāmantis sanguineꝫ tori᷒ arterie
quasi ad modū radij subito trāscurrētis vsq̄ ad vltimū
ipsius. aperitur enim cordis meatus in eam cum cor de
primitur: clauditur vero cum dilatatur. Ex hac quideꝫ
apertione formalis quidam habitus excitaf sanguinis q
est in arteria: vt tūc spumificef: ex quo manifestū q̄ ad
dilatationem arteriarum necessaria est cordis depressio.
Hec autem opinio absq̄ dubio fuit opinio phi in loco
preallegato. Expresse enim in dicto loco pdictā senten-
tiam asserit: nec valet expositio doctoꝝ circa eam que
multum peruertit sententiā phi ab eius intentiōe: vt pꝫ
ibidem legenti. ¶ Sed hec opinio non asserit veritatē
ꝛ quasi ab omnibus impugnatur: cum enim hic motus
sit principalior ꝛ magis necessarius: qui sit in nobis: et
cuius lesio magis ingerit corpori nocumentū nō vr hre
minus nobile: ꝛ minus ordinate ꝛ regulate agens aliis
motibus qui fiūt in nobis: sed alij fiūt ab ipsa aīa: vt cla
re cōceditur. ergo multo fortius iste. Et multe sunt ra-
tiones que inducuntur a doctoribus cōtra istaꝫ opinio
nem: quarū quedā ipse conatur soluere: sed eius solutio
nes sunt paꝝ valentes. ¶ Si enī opinio esset vera: tunc
non esset differentia pulsus ꝛ fortitudinis ꝛ debilitatis.
Ex quo fit a virtute. ¶ Amplius in hoc motu determia
tur quid atrahit ꝛ determinatur quid expellitur. Iccir
co nō fit ab ebullitiōe vt claruꝫ. ¶ Amplius dyastoles
non esset ordinate ꝯti᷒ maior sistole: vt pꝫ sepe sepius.
¶ Amplius cerebrū mouetur ꝯti᷒ motu dilatatiōis ꝛ cō
strictionis ꝛ nō ab ebullitione: qꝛ est membrum frigidū.
Similiter in ventriculis cerebri nō est pdictuꝫ humidū
in quo causetur ebullitio a calore: sicut sanguis cōtinef
in ventriculis cordis. ergo silr cor non debꝫ moueri ab
ebullitione: sed ab aīa. ¶ Amplius tunc dilatatio cor-
dis esset violēta ꝛ per cōsequēs fatigaretur. ¶ Multe
autem possent fieri rationes cōtra hanc opinionem ꝛ re
sponsiōes quas facit ad aliquas rōnes: quas dimittim᷒
pter breuitatem: ꝛ quas potes ab aliis doctoribus in
hac materia multum extendentibus requirere. ¶ Hāc
etiam opinionem nō asserit Auerroys 2° colligꝫ ꝛ pmo
cantice ꝯto 3°. vbi dicit. Ideo credenduꝫ est Arist. nolle
cor moueri dilatatiue: qꝛ inficitur vento bulliente calo-
re: nec restringitur: nec resoluat ad locum suum natura-
lem ex spirante vēto: siue ex spiritu: sed voluit ista coad
iuuare in hoc: ꝛ in hoc innuit Auerroys quandam con-
cordiam Aristotelis cum opinione cōtraria iam dicta.
Nobis autem vt dictum est: apparet ex verbis phi illū
fuisse de sua intentiōe. ¶ Est igr in hoc opinio alia oīꝫ
alioꝝ ꝛ auctorum ꝛ doctoꝝ que est opinio vera: q̄ pdi-
ctus motus effectiue causatur ab anima ꝛ fit virtute a-
nime que vocatur virtus vitalis que quidē qualiter sit
ꝛ que inferius appebit cum de ea tractabimus: sicut. n.
alij motus qui in corpore fiunt habēt causari ab anima
eius virtutib᷒: sic ꝛ iste: cum sit etiā oibus pilor ꝛ nobi-
lior ꝛ magis in vita necessarius.

ab ebulli
tiōe cū mo
uef cere-
brum.

¶ Propter 2m declarandum sciendum q̄ finis hui᷒ mo
tus est euentatio caloris innati: ꝛ maxime caloris existē

vis in spiritu: cū eñ spūs sit in corde z arteriis: ex ꝯsequēti: quēadmodū quidā ignis in clibano indiget euētatione: ne suffocet z emarcescat qđ quidē accideret ex multitudine capinosoꝝ fumoꝝ: si non mūdificaretur ab eo- rū igni tione: vt pro pabulum subiectū consumat: z per consequens seipsum per accidēs corrūpat: vt clare supra declaratum fuit tractatu scđo. cum de etatibus loquebamur. Vnū aūt perficit motu cōstrictiōis quo expelluntur fumi capinosi z calefactus aer: reliquū autē adimplet motu dilatationis: quo attrahit aer frigidus extra existens: ne sit dare vacuum refrigerans z cōtemperans ipsum calorem. Ex quibus etiam pz q̄ isti motus in corpore sint necessarii ꝑpter finem predictum q̄ ipsi fiunt ab anima corpus gubernāte: z suas opationes ad fines determinatos in vtilitatem corporis ordinante: z nō ex ebullitione seu spumificatiōe z eius ruptura. videretur eñ predicti motus tunc fieri ex quadam necessitate materie nō ex ordine ad finē: cuius ꝯtrū clarū est. ¶ Ex his aūt appet q̄re vene nō pulsant: z licz videat calor aliqñ maior in aliqua vena q̄ in aliq̄ arteria: sicut etiā in q̄de causonizante: vt vena cordi ꝓpinqua multū calidior q̄ sit arteria pedis flegmatici hoīs multū frigidi: patiētis etiā egritudinē frigidā: huius autē cā non apparet vlla alia eē. nisi q̄ cor ꝑncipalr z arterie sunt hui⁹ igniculi: scz spūs cōtētiue: ꝑpter qđ fiūt mot⁹ ꝑdicti: z iō queli arteria q̄tūcūq minime ꝑncipalr fuit ordiata ad deferēdū spm: lz etiā deferat sanguinē: vena aūt ꝑncipalr ad deferēdū sanguinē: lz etiā de spiritu ꝯtineat cōicato sibi ab arteria ꝑ poros hinc est q̄ cuilibet arterie cōicat⁹ fuit ꝑdictus mot⁹: nō aūt vene q̄tūcūq calor in ea magnificet: sufficit eñ eis euētatio cōicata ab arteriis: nā eñ ad diuersa officia diuersa ꝑparauit mēbra sibi deser uiētia. ¶ Et si dicas calor inq̄tū calor indiget euentatiōe. g̃ vbicūq est maior calor ibi magis necia est euētatio: z ꝑ ꝯñs in ꝑdicta vena necessarior erit motus pulsus q̄ in predicta arteria. ¶ Primo pōt dici. q̄ tota ꝯña cōcessa nō sequit vltimū ꝯñs: q̄ pōt ꝑdicta vena maiorem euentatiōnē recipe sibi necessariam ex euētatione arteriaꝝ q̄tūcūq ipsa dilatatiuet ꝯstrictiue nō moueatur: nō mouet aūt tali motu: q̄ fuit ꝑdicta ꝯtus talis exhibita solis arteriis ex cā iaz dicta. ¶ Scđo pōt dici. q̄ nulla est vena q̄ in corꝑe nāliter disposito q̄tūcūq appeat calida z calidior arteria sit intēsiue ita calida sic ē caliditas spirit⁹ in quacūq arteria exñte: calitas g̃ eius maior apparēs erit solū q̄ntitatiue. Si aūt istō posset eē in dispōne ꝑter nām illud nō ꝯcluderet: ꝑꝑ ꝑdictū motū nō cōpetere sibi. Et ista solo valeat quātū pōt. ¶ Tertio pōt dici q̄ nulla est i corꝑe nr̄o actualis caliditas nāliter dispo⁹ⁱ nisi q̄ est ꝑ participatiōnē spūs vel ab eo: et iō ois caliditas q̄ est in sanguine est ꝑ ꝯmixtionē spirit⁹ corpulēti secū vel ꝑ alterationē factam a spiritu in sanguine. Si ergo aliqua vena est multū calida nō ꝑpterea dz pulsare: q̄ est ꝑ propinquitatem ad arteriaz i qua continetur multitudo spūs. sufficit g̃ q̄ in loco quo cōtinetur predict⁹ spiritus sit motus attractiuus z expulsiuus aeris: ꝑpter qđ opz: q̄ sit in quacūq arteria quantūcunq parua. Aer eñ principalr perueniens ad locum: vnde procedit ꝑdictus calor in vena: licet etiā z aduenā perueniat refrigerans multum causam refrigerat cātū z ideo possumus dicere cū prima solutione q̄ maior euētatio est in predicta vena q̄ in arteria lz nō per motū factum a vena. ¶ Quarto potest dici. q̄ aer non solum requiritur ad euentandum spiritum eum refrigerando: sz etiam ei necessarius est ex sui substātia: vt ex permixtione cum spiritu spiritus reddatur subtilior: z ideo predictus motus aeris attractiuus attributus fuit solum mēbris in quibus spirit⁹ habet: sicut in proprio vase cōtineri principaliter. Et tu potes etiam alias imaginari responsiones quas dimitto cā breuitatis.

¶ His ergo ꝑdigestis accedimus ad illud qđ ꝑncipalr q̄ritur hoc aūt quesitum non inuenimus a doctoribus discussum: oēs eñ qui tenent hunc motū fieri a virtute anime videntur habere pro claro q̄ fit mediātib⁹ villis. Vnde gētilis arguēs cōtra plusq̄ ꝯ^{rem} dicit. q̄ si fieret motus hic ab ebullitiōe: tūc villi existētes i corde essent frustra: q̄ aut sunt pro motu: z ecce ꝑpositū: aut ꝑ nutricatione. z hoc nō: q̄ in osse est predicta nutricatio: et ibi nō sunt villi: aut pro nutricatione cōi: z hoc nō: q̄ in epate est cōis nutricatio: z tamē ibi nō sunt villi. Dicamus igitur nos in hoc aliquas ponētes cōclusiones.

¶ Prima q̄ mot⁹ cordis z arteriarū qui fit ad aerez attrahendum nō fit me^{te} aliqua villoꝝ specie sane hoc intelligendo: q̄ cum cor z arterie sint ex villis cōstituta in predicto motu opz villos moueri ad motum tot⁹: sz intelligitur q̄ nō me^{te} aliqua villoꝝ spē: q̄ hoc pro motu fiendo nulla fuit indigentia villoꝝ in his mēbris. Hec conclusio probat. ꝑmo sicut cerebꝝ mouetur motu dilatatiuo ad attrahēdum aerem: z tamen predictus mot⁹ non fit per villos cum cerebꝝ villos nō habeat ergo similiter motus coꝝ mēbroꝝ ad idem attrahendum z ad eundē finem non erit villoꝝ. cā cōsequentia est clara: q̄ omnimoda est ibi silitudo: z aūs fuit supra declaratum illo tractatu z q̄ōne. ¶ Amplius ille motus in quo mobile ex se mouet ad mēbꝝ. non curo modo qualiter sumat ly ex se. dūmodo sumat pro alio membro a quo mouetur non fit villoꝝ causa: sed sic est in motu attractionis aeris. ergo nō fit villoꝝ. cā maior est clara: q̄ motus qui fit per villos est motus tractus: vt qui ꝑ longitudinales. vel pulsus: vt q̄ ꝑ latitudiales: sz in talib⁹ speciebus motuū mobile nō ex se mouet: pro quāto trahitur vel expellitur: z pz illud qđ dr̄ in pluribus motib⁹: nam in nutricatione propria non fit attractio nutrimēti per villos: vt clarū est: z hoc q̄ iam nutrimentum existēs multum alteratū a mēbro per formam sibi exhibitā mouet ad mēbrum. Similr etiam pz illud ex motu ferri ad magnetem: z in motu rei ne sit dare vacuum: ille eñ est motus: q̄ res ad quā alia mouet illa attrahat eā ꝑ villos: vel q̄ eam aliquo modo capiat: minor aūt pz. nā aer in ꝑdicto motu intus mouet: ne sit dare vacuū: vt oēs concedunt: z ꝑm hūc modū: pōt etiam dici q̄ pulmo potest virtute propria moueri: lz villos nō habeat. ¶ Ampli⁹ pars aeris qui in arteriā trahitur per poros existentes in substātia arterie trahit z nō solū per orificiū qđ est in extremitate arterie: z clarū ē q̄ talis nō attrahit ꝑ villos. ¶ Amplius si talis attractio fieret ꝑ villos: tūc arteria ꝑm se totā in eodē tꝑe nō dilataret simul: qđ est ꝯ illud qđ dr̄ cōiter q̄ arterie oēs simul vniformiter pulsant: et ꝯña nota est cuilibz intelligēti motū attractiōis villoꝝ. ¶ Sed dices. nō videt sile de sistole: sicut dr̄ de dyastole: q̄ in sistole vere est motus pulsus in quo motu sequitur mobile ꝑm expellēdo: z ꝑ ꝯñs tota arteria nō sil cōstringet. ¶ Amplius illud qđ attrahit motu dyastolico cū localr mouet per ipsam arteriā prius ꝑuenit ad vnā eius partē q̄ ad aliā: z per ꝯsequens arteria nō simul dilatabit ꝑm oēs eius partes. Aut vel in aliquo tꝑe eēt dare vacuū vel arteria ꝑm illas partes dilatatas ad quas adhuc nō ꝑuenisset aer repleret alia re q̄ aere: z tūc aer nō vlterius ꝑcederet: ex quo per aliud ꝑhibitū esset vacuum. ¶ Idcirco ponim⁹ scđam ꝯ⁹nem q̄ est q̄ mot⁹ cōstrictionis qui fit ad expellēdū aerez calefactū nō fit mediantibus villis: z pōt hec conclusio ꝑbari per rōnē cerebri superius adductā: z per tertiā z quartā rōnē aūtez ꝯ⁹nem ꝑbātes: due aūt ꝑdicte obiectiōes referuent ad sequēs q̄sitū vbi principali⁹ inquirent. ¶ Tertia ꝯ⁹. q̄ spēs villoꝝ sunt arteriis z cordi necessarie ꝑpter alias opōnes nāles q̄ sit attractio z expulsio aeris: quēadmodū sunt necessarie ipsis venis: z pz iste ꝯ⁹: q̄ ois necessitas q̄ est in venis: z ꝑ attractione sanguinis z expulsionē z retētionē: vt in eis sint villoꝝ spēs: eadē in arteriis cū habeāt nō solū spūs ad mēbra a corde deferre: sz etiā sanguinē: z silr etiā eadē est necessitas in corde. g̃ ꝑꝑ ꝑdicti sanguinis attractionē z opatiōes quas circa eum habēt ꝑ pari fuit necessitas spērū villoꝝ in illis: ꝯsidera ergo q̄les z q̄ multe opationes diuerse in eodē exercentur mēbro de quib⁹ oib⁹ laus sit deo glorioso z excelso ꝑ infinita secla. ¶ Ad ea aūt q̄ in ꝑn⁹ sunt opposita Ad ꝑ^{m} dōm. q̄ Aui. nō specificat de quib⁹ motib⁹: z iō cōcedit q̄ necessariū fuit cor habere tres villoꝝ spēs. vt sint ei spēs motuū: nō tñ vt sint spēs motuū qui appellātur dyastoles z sistoles: sz alij motus circa nutrimētū: sicut z est circa alia mēbra. ¶ Ad secundum cum dicitur ex ꝑma fen q̄ null⁹ est motus zc. possumus ꝑmo dicere q̄ sermo Auic. verus est vt in pluribus. Secundo possumus dicere q̄ illa propositio habet veritatez in motibus in quibus membrum mouetur cum mobili quod ab eo mouetur illi inherendo: quousq perdurat motus qđ quis-

Vene que nō pulsant

Cōclusiones.

Cor tres hz spēs villorum.

dem habet moueri de parte ad partem membri successi ue: et hoc est in motu naturali: non sic autem est in motu sistolis et dyastolis: vt etiam apparebit in sequenti que sito. Motus autem voluntarius fit per villos: qr fit me^te musculo: musculus autem villis mouetur extensiue et cõ tractiue. Apparet ergo q ad hũc intellectum p̃dicta au ctoritas nõ est ꝯ dicta. ¶ Et si qui vir in totũ illõ vellẽt auctores affirmare senserũt illud: cuius cõtrariũ nobis apparet esse verũ. ¶ Ad argu^m aũt Gẽtilis q tũc villi essent frustra. negat. vt appet et erũt p digestiõe cõi: et tu dicis nõ. qr epar nõ hꝫ. dõ m q habuit saltẽ mediãti bus suis venis et meseraicis quib^9 attrahit chilũ: cor aũt nõ habuit in suba: qr debuit sanguinẽ attrahere ad ven trem ꝯcauũ: qõ nõ in epate fuit ⁊c.

¶ Utrũ omnes arterie corporis adinuicẽ et cordi simul pulsent. Qõ. xli.

22

Vigesimosecundo queritur. An arterie oẽs corporis adinuicem et cordi simul pulsent. ¶ Qõ cordi simul auctoritate Haly. in tes gni tractatu 2°. et q adinuicẽ vt possit ex vna super omnes syllogizari auctẽ Gal. in li° q dicit introductori^9 pulsuũ. ¶ In oppositũ. in arteriis potest eẽ causa diuersimode disposita: ex qua fit pulsus aliter q̃ in corde et in vna arteria q̃ in alia. ergo sequit contrarium eius qõ in titulo ponitur. ¶ Hoc quesitum quãtum ad comparationem arteriarum ad cor: determi nauit Conciliator. dĩa. 80. et Dynus in quibusdam glo sis quas cõposuit sup li°. Ga. de vtilitate pulsus: quas non cõpleuit: et ambo sequunt eandem viã que est opi nio Ga. licet dicat Conciliator q in hoc quesito Ga. vi deatur sibimet contradicere. Est autẽ opinio hec talis: q dilatato corde arterie ꝯstringunt: et eo constricto ipe dilatantur: et hoc ẽm eorum dicta intelligitur de omni bus arteriis. et idõ ẽm eos omnes arterie corporis sibiin uicem pulsant: et ex vna possit super omnes syllogizari: et hoc ipsi probant auctoritate Ga. in lib. cõpendij pul suum cum ipse ostendit qualiter fit pulsus cum dicit: fit autem pulsus cuꝫ cor attraxerit ex pulmone ⁊c. vbi vult expresse q tpe quo constringitur cor: qr tũc euacuat ver sus arterias: tunc arterie replentur et dilatantur: et scilir co cum est constrictio cordis est arteriaruꝫ dilatio: et ibi Ga. assignando causam cuiusdam experientie que vide tur contra hoc dictum esse: cõfirmat propositum per ex perientiam. Inuenitur enim q sil' inuenitur percussio a corde manu posita super pectore et percussio ab aliis ar teriis corporis manu sup eis posita: et illud in superficie videtur ostendere q sil' fiat dilatatio cordis et arteriaꝶ. Gallienus aũt ex hoc ostendit ꝯtrium esse: qr cum cor sit figure pineeformis ẽm eius basim alligat pulmoni: ẽm aũt eius acutum terminatur ad pectus: lꝫ nõ alligetur: et cũ cor dilatat: qr repletur et decurtatur: qr tunc recedit a pectore non sentitur eius percussio: cũ autem cõstrin gitur: qr euacuatur elongatur: et tunc eius acutũ percu tit ad pectus: et tunc eius motus percipitur: et qr etiam tunc sentitur motus dilatatiuus arteriarũ: hinc est q il lud signũ ostendit q quando constringitur vene dilatã tur: et quando dilatatur ipse: constringũtur. ¶ Ista o pinio probatur. per rationẽ: et lꝫ enĩ innuat Ga. et forũat eam Dynus tribus suppositis: et dicit rõnem esse potissi mam. Primuꝫ est q cũ cor et arterie dilatant et attrahũt et cum cõstringunt expellunt. 2^m est q arterie deferũt ca lorem et spũm ad membra alia. 3^m est. q actus delatiõis alicuius mãe perficit per expulsionem membri expellẽ tis et attractionem mẽbri attrahẽtis q̃ cõcurrunt adin uicem. Et pꝫ ista scõo et tertio de virtutibus nãlib^9: tũc arguitur illa membra que attrahũt per dilatationeꝫ ex pellunt p ꝯctionẽ: et quoꝶ vnũ est attrahens et deferens ab alio sic se hñt q vno cõstricto reliquum dilatatur et dilatato reliquũ cõstringit et cꝫ^9. sꝫ cor et arterie sic se ha bẽt. ergo ⁊c. maior et minor note sunt ex suppositiõibus: et ista vĩ esse potior ratio super qua videntur omnes de ista opiniõe fundari. ¶ Ista opinio absq3 dubio est mi tum diminuta et insufficiens: vt apparebit in cõclusioni bus ponẽdis. Silr arg^m quo confirmatur quantũcunq3 ꝯ^9 concederetur est insufficiẽs: nam oibus cõcessis que assumit nõ probatur. q constricto corde dilatãtur arte rie: et dilatato cõstringantur: nisi de arteriis in loco pro pinquis in quo cõtinuentur et copulantur cordi: nõ aũt in locis multuꝫ distantibus: vt verbi gra. In arteria pe dis vel brachij: qr id quod a corde expellitur prius erit in arteriis ꝓpinquis q̃ in distãtib^9: et p ꝯñs si pp illud: illud esset p̃dicta dyastoles arterie: tũc nõ oẽs simul di latarent: qõ est ꝯ Ga. q vult ex vna posse syllogizari sup oẽs: qui vult etiã in experiẽtia supra assignata q cũ sen titur pcussio in manu posita sup pect^9 q ex cordis cõstri ctione percipit percussio arterie vbicũq3 tãgat: qõ est ar terie dilatatione. ¶ Dicamus ergo nos in hoc quesito aliquas ponendo cõclusiones que in parte p̃dictã salua bunt opinionem: et partim repugnabunt ei: vel illã per ficient si non velint vniuersaliter qõ dicunt intelligi.

¶ Prima ꝯ°. Qõ constricto corde non semp omnes ar terie corporis dilatantur: nec ipso dilatato constringũ tur: nec toties dilatantur: vel constringuntur: quotiẽs ipsum constringitur vel dilatatur. Ista conclusio proba tur. qr multe possunt esse dispositiones in multis parti bus corporis variantes multipliciter motũ seu pulsum arteriarum illoꝶ locorum ab eo qui est tempore sanita tis vel illis non existentibus nulla illarum existente in corde. ergo ꝯ° vera. sequẽtia est clara: etiã ille arterie il lius loci nõ vniformiter pulsabũt aliis arteriis corporꝫ quibus cor pulsabit vniformiter. ergo ille nõ vniformi ter: sicut alie pulsabunt cordi immo etiam cor poterit hře dispositionẽ mouẽtẽ pulsum ad cõtrarias differen tias pulsus. añs ꝓbat. nã in aliquo loco valde lõgiquo a corde poterit esse flegmon cuius caliditas nõ cõicabit cordi: immo cor poterit egrotare egritudine frida: vñ i p̃dicto loco pulsus erit velox magn^9 et frequẽs: in corde autem erit paruus tardus et rar^9: et sic possunt poni mul ta exempla. Et intellexit illud clare. Auic. scõa sen pri mi. cap°. de pulsu. cõplexionũ vltimo: vbi vult q arterie nõ solũ pulsant. vt p earuꝫ pulsum euentetur calor qui est in corde: sed principaliter vt euentetur calor qui est in eis: et idõ cũ diuersimode disponitur diuersimode pul sant. Et hoc etiam intellexit Cõciliator differẽtia pal legata primo dicẽdoꝶ in ꝯ° ne illa allegão Haly. sicut ipse specificat de arteriis pudẽdi cũ q̃s pparat^9 ad actũ fuerit coeũdi. ¶ Scõa ꝯ° est. arterie nõ semp vniformi ter pulsant et ex vna earũ possim^9 sup alias syllogizare: nec etiã arteria semp vniformiter pulsat quãtũ ad oẽs eius partes: et hec ꝯ° statim est clara ex astib^9. ¶ Ter tia ꝯ° est qñ cor cõstringit arterie q̃tum ad partes cordi ꝯtinuas et cõtiũctas dilatant: et p ꝯñs qñ dilatat ille con stringunt. Ista cõclusio pꝫ rõne Dyni superius facta in quibus arteriis p̃dicta rõ ꝯcludit. ¶ 4° ꝯ° est. q corpe exñte in dispositiõe nãli vniformiter: sicut dꝫ ẽm nãꝫ di sposito vtpꝫ et frequẽtius corde ꝯstricto arterie oẽs cor poris dilatant et dilatato cõstringunt et sil' vniformiter pulsant vt liceat ex vna sup oẽs syllogizari: et ex vna pte arterie similiter super oẽs partes: et super totã arteriam licet ex multis causis: vt dictũ est: possit non vniformi ter pulsare: et lꝫ non sit impossibile etiã aliqñ in disposi tione sanitatis eas non vniformiter pulsare mõ dicto. Ista cõclusio inuẽta est p experientiã a Ga. in loco p̃alle gato: qr in q̃cũq3 loco tetigit arteriã sil' sensit pcussionẽ arterie: q̃ est dyastoles: et in pectore a corde qõ fit sistole. Silr videm^9 in arteriis brachij q q̃ticũq3 de eo tãgi mus vniformiter et eodẽ tpe dilatant: nisi esset aliqua cã impediẽs nãm: vñ causet difformitas: et sic de aliis parti bus arterie putandũ. Ita g̃ debem^9 imaginari de oib^9 arteriis et ptib^9 eaꝶ nobis occultis: sicut de oibus mani festis nobis appet: et videt ista cõclusio oib^9 doctoribus clara: ita q omnes asserunt arteriam quantũ ad se totã in eodeꝫ tpe dilatari nõ exñte pticulari causa aliqua in aliqua partiũ suaꝶ. ¶ Sed vt huius ꝯ°nis veritas ma gis appeat et cã: volumus ꝯ ipsam obiicere p rõnes iam factas in añri q̃sito: nam constrictio arterie vere vĩ per villos latitudinales fieri: qr est vere mot^9 pulsus in quo pellens adheret pulsui: sꝫ expulsio q̃ fit p vil'los nõ fit p cõstrictionẽ oim partiũ sil'. sꝫ successiue de parte ad ptẽ: immo cũ vna ps ꝯstringit alia q̃ ab illa recipit dilatatur et p cõsequens cõstrictio arterie nõ fiet sil' q̃tũ ad totam arteriã: et si non sistoles: et per consequẽs nec dyastoles qr similis ratio videtur de vtroq3. ¶ Amplius in dila tatione arterie id qõ attrahitur cuꝫ moueat localiter p eam primo perueniet ad vnã eius ptem ⁊c. Respice de h ar^te in antecedenti quesito.

In alio. in oppo^m qr cor pt esse diuersi mode dispositũ ab arteriis: et vna arteria ab aliis: et ex hoc nõ fuerit vniformitas in mobili oi um.

Cõclusio nes.

¶ Amplius queritur. an aer qui attrahitur ꝑ arterias exteriores que terminant ad cutim: euentet etiā cor. q perueniat per arterias ad cor: et aer qui ꝑuenit a corde ad arterias euentando vadat per totam arteriā aut nō: sed non apparet. ¶ Dicendum ꝙ non: quia aliquando cessante anhelitu et euentatur cor solum per pulsum arteriaruꝫ: vt ponit Auic. prima fen tertij. ca° de apoplexia. ergo predictus aer peruenit: vsqꝫ ad cor: et similiter aer a corde videt debere peruenire vsqꝫ ad arteriam totam cum cor habeat euentare arterias: sed illud nullo modo videtur possibile si arteria simul dilatetur: quia tunc predicti duo aeres se in motu impedient: cum moueātur oppositis motibus. ¶ Propter hoꝝ euidentiam sciendū. ꝙ simile est de motu arteriarū et motu pulmonis et cantine sue si pulmo moueret a ꝓpria virtute existēte in eo: sicut ergo in motu pulmonis non est indigentia villoꝝ: nec attrahendo: nec expellēdo. Siliter est in arterijs: imo pulmo quantūcunqꝫ virtute pectoris moueri ponat: nihilominus expulsio aeris et attractio non fit villoꝝ cā imeᵒ qui paulatim expellant: vel aereꝫ attrahent: quia villi pectoris non agunt: nisi quia dilatant pectus et ꝯstringunt: aer autem mouetur inter pulmoneꝫ et cānam. et licꝫ etiam veniat ad spacium pectoris. Quare similitudo arteriarum ad pulmoneꝫ permanet: posito etiam pulmone a pectore moueri. ¶ Secundo sciendum ꝙ arterie multa habent foramina quibus attrahunt. et expellūt: et apparet hoc per Gali. in libello de vtilitate pulsus. et 6° et 7°. de vtilitate particularum. et tertio de virtutibus: et vniuersaliter vbicūqꝫ de hac materia loquitur. Nam quedam orificia habent versus cor: quibus cordi alligatur et ab eo attrahunt: quedam habent ad cutim exterioreꝫ quibus attrahūt aerem ab extra: et similiter arterie alique habent orificia ad concauitatem membrorum terminata in quibus sunt: vt ad concauitatem intestinoruꝫ et stomaci et similiuꝫ: quedam vero sunt orificia in eorum substātia seu in eorum parietibus quibus associant venis: et ab eis attrahunt subtile sanguinis: et ad eas expellunt spiritum et aerem. ¶ Istis habitis respōdendum est ad ea que inducuntur. ¶ Ad primum cuꝫ dicitur ꝙ cōstrictio arteriarum videt per villos fieri negatur de ꝑdicta: vnde non est necessarium vt dictū est in ipso pulmone: et cum dicitur ꝙ motus est pulsus in quo pellens adheret pulsui. Dicendum ꝙ non est necessariuꝫ omnē motum impulsum fieri per villos: vt optime apparet in cerebro et in pulmone: sed bene ille motus impulsus: in quo membrū de parte ad partem successiue est per villos: qualis non est hic motus arteriarum. ¶ Sed tu dices. aer qui expellitur oportet ꝙ primo expellat ad vnā partem ꝙ̄ ad aliam: et postmodum de illa ad aliam: et sic successiue: quia cum localiter moueatur non potest simul esse in omnibus partibus. ergo adhuc stat ratio ꝙ quādo vna expellit alia recipit: et per cōsequens cuꝫ vna cōstringitur alia dilatatur. ¶ Posset dici ꝙ ista ratio verum argueret si aer qui in arteria: deberet totus expelli per orificiuꝫ: qd est in extremitate arterie terminata ad cutim: sed nō est sic: sꝫ cū arteria constringitur pars aeris penetrat per poros existētes in substantia seu in parietibus arterie versus venas: et pars vadit versus orificium in extremitate existens: et forte etiam versus cor. ¶ Hec solutio remouetur: quia queritur solum de aere q expellitur solum per orificium: qd est in extremitate: et tunc de illo solo procedit ratio. ¶ Posset secūdo dici sic quia vellet ꝙ predictus aer expellitur de parte ad partem: ita ꝙ arteria cōstringitur successiue: et quia hoc est ita modicum tempus ꝓpter aerem facillime expelli: ꝙ simul tota dicitur constringi: ꝓpter illud tēpus nō posse percipi. Arteria enim est corpus multū flexibile: in quo illud pōt faciliter fieri: non enim vna pars constringitur ſm totum eius qd debet ante ꝙ̄ alia pars constringat. ¶ Sed primo firmo ſm hūc moduꝫ nō pōt saluari experientia supra data de tactu cuiuscūqꝫ arterie ꝙ̄tūcūqꝫ distantis a corde: et ꝙ̄tūcunqꝫ propinque si bene consideras. et ꝙ inuenitur etiā in quacūqꝫ arteria quatūcūqꝫ de ea posset tangi et discooperta sit: nec posꝫ saluari: quin cū vna pars arterie constringet alia dilatetur et apparebit diuersitas in partibus arterie: qd nō accidit homine existente bene disposito: vel saltem impossibile eēt accidere: qd tamē ſm predictum modum esset ipossibile. ¶ Et

In alio sic.
Posset ēt
dici si qs
vellet ꝙ
arteria
mouet suc
cessiue: sꝫ
ita veloci
ter ꝑꝑ ae
rē facilli
me expelli
ꝙ talis suc
cessio mo
tus ē ipce
ptibilis: et
nō vr sꝫ sꝫ
se totū cō
stringi: sꝫ
pro firmo
etc.

ideo dicendum aliter: in quo predicta apparētia et possibilitas saluat absqꝫ ambiguo aliquo et soluet simul pᵃ et scda instātia. Propter qd sciēdum ꝙ ista difficultas est eadem cum difficultate que ardua reputat in naturali ph̄ia: in qua probat possibile esse vacuuꝫ existere ꝑ aliquo tēpore cuꝫ assumunt due tabule vel duo corpa plana q simul ponant claudi et simul postmodum apiri ꝙ̄tū ad se tota ita ꝙ sit simultas ꝙ̄tum ad oēs eius ptes: tūc arguit sic. ista corpa aliquo ꝑmo instāti se tāgūt vel sūt clausa ante qd se nō tāgebāt: tūc sumat aer q est in medio hoꝝ corpoꝝ equalr distāte vl. nō equalr nō curo ab extremitatibus hoꝝ corpoꝝ q dꝫ egredi ista corpa: aut egredit extra ista corpa illo istāti quo pᵒ se tāgūt: et hoc nō: quia cū hoc sit ꝑ motū localē motus localis eēt in instāti. aut añ. et hoc nō. quia cū ille sit aer q vltimo egredit sic ille aer eēt extra tota illa corpa anteꝙ̄ corpa predicta se tangant: et sic añ illud istās se tetigissent: aut si nō tunc fuisset iter illa corpora vacuū. g ille aer ante erat i egredi et ptrāsire corpora illa: et tunc cuꝫ omne corpus qd localiter mouet prius recedat ab vna parte spacij propinquiori termino a quo: ꝙ̄ ab alia sic aer ꝑdictus recederet ꝑ predictas ptes corporum: et sic añꝙ̄ aer recessisset aliquas partes vacuas relinquet: cum corpora non contīgant nisi simul quo ad se tota. Et similr arguit de igressu aeris in apertione: quia cum prius aer ingrediens perueniat ad aliquas ptes ꝙ̄ ad omnes: cū motᵒ sit successiuᵒ et omnes ptes simul equalr dilatent: aliquo tēpore aliq erunt dilatate et separate in quibᵒ non erit aer: et per consequēs vacue. ¶ Aliqui in hac rōne dicunt ꝙ impossibile est talia corpa sic sit abinuicē separi: et sic simul cōiungi ꝑꝑ rōnē predictā cū impossibile sit vacuū existere in nā: et sic etiā posset dici iꝓposito ꝙ ꝑdicta arteria nō pōt sꝫ ꝙ̄tū ad se totā dilatari et ꝯstrigi. Sꝫ ꝑ certo hᵉ ꝓcedit ex debilitate itellꝰ nō vidētis tēsionē ad rōnē. ¶ Aliq aūt dicūt ꝑꝑ ꝑdictā rōnē nō eē icōuenitēs vacuū existere in reꝝ nā ꝑ aliq̄ ꝑuo tpe. Si. n. nā euitat vacuū hᵉ facī inꝙ̄tū pōt: sꝫ i casu ꝑdicto est ipm ex toto euitare ipole. ¶ Ista solo si ꝯsideras adhuc plus captiuat intellm: quia adhuc minᵒ icōuenitēs appet dicere ꝑdicta talia corpa n posse moᵘꝙ̄ ꝯcedere vacuū posse eē: cū ex ꝓhibitiōe vacui maximi appeant effcūs qꝫ ꝑꝑ illud euenire vr magis impole ꝙ ꝑdicta corpa nō posse moueri. ¶ Et tercio pōt dici alr: vt qdā dixerunt ꝙ nulla corpa ꝙ̄tūcunqꝫ plana pñt se i aere tāgere: qn aer remaneat mediū inter illa: et hᵉ vr eē de intētiōe Auer. 2°. de aia. cū ponit exēpluꝫ de duobᵒ corpibᵒ se in aq̄ tāgentibᵒ: nūꝙ̄ em possunt sic se tāgere: quin coꝝ supficies qbᵒ se tāgūt sint aq̄ madefacte: et si sic multo plus erit i aere ꝑꝑ eius subtilitatē et sic multo plus esset in igne si tangerent se in igne: et hoc supposito nulla esset difficultas in duᵒ. vt pꝫ intelligenti: quia nūꝙ̄ ista corpora sic se tangunt ꝙ ex toto aer ab eis egrediatur: et similr aer nūꝙ̄ habet de nouo illa ex toto egredi: et ideo in hoc casu nō plus procedit ratio: vt clarū est ꝙ̄ in quocūꝫ casu sint ibi ꝑdicta corpora existētia per magnū spaciū: plus etiā adinuicē seiunguntur et remouētur: et ſm hunc modum clare apparet: quō arteria tota simul potest dilatari et tota simul constringi: cuꝫ ēt parietes arterie semper sint multū distantes: nec simul vnite. ¶ Possumus etiam aliter respondere rōni predicte que difficilis reputatur ꝙ quantūcunqꝫ predicte tabule seu corpora possint se tangere ꝙ in eis nullus aer cadet medius: et adinuicem ſm se tota simul seiungi: nō sequitur ꝓpterea vt sit dare vacuum: et ratio est: quia aer est in infinitum diuisibilis ſm ingressus in tabulas. scdo quia tabule aperiuntur per motuꝫ: in motu autē non est dare primā partem motus: que sit simplr ꝑma: et ideo non est dare primaꝫ apertionē tabularum: imo nūꝙ̄ sunt sic modicum aperte: quin ante fuerint aperte. Ex quibᵒ sequitur ꝙ nullus est aer qui ꝑmo ingrediatur intra predicta corpora: et ꝙ in instāti vltimo in quo predicta corpora sunt coniuncta et imediate post erūt aperta est verū dicere nihil de aere est inter predicta: sed imediate post ſm quālibet partem: et inter quālibꝫ partem corporum predictoꝝ erit aer: et hoc quia sine medio post hoc ista corpora erūt aere repleta: et nulla erit post hoc ꝑma apertio et primus ingressus: et ideo nō erit aliqua apertio añ ꝙ̄ in tota predicta corpora non sit aer: et cum dicitur aer mouet ad illa localiter: ꝯceditur. ergo primo est in vna

Aliquorū
opio non
esse incōue
nenia va
cuū existe
re in natu
ra ꝑ aliq
ꝑuo tpe.

parte q̄ in alia. Dico q̄ nullus est aer de quo sit verū dicere q̄ moueat super illa corpora per aliqḋ spacium: q̄n pmo sit in aliqua parte illius corporis q̄ in alia: nullus tamen est aer talis de quo sit verū dicere. iste aer mouet in apertione ab extremitate: vsq̄ ad mediū anteq̄ aliquis alter aer sit replens mediū: ⁊ hoc q: nullus est aer. qui pmo ingrediatur inter predicta corpora: quin alius prius interuenerit ꝓpter nō esse ista corpora sic apta: q̄n primo fuer int apta. Quapp̄ nō sequitur q̄ sit dare vacuū. Et simil'r dicēdū est de clausiōe: q: nullus est vltimus aer qui egrediatur ab istis corporib⁹: quin postea egrediatur alius aer: ⁊ idcirco ratio nō tenet. Et sūt hec multum clara bono logyco ⁊ bono pho: ex quib⁹ euitatur ē qḋ inducitur de aere ab arterijs attracto vel ab illis expulso: vt clare apparet absq̄ longiori sermone: permansimus enī nimis in hac materia ⁊c. Hec credidit Conciliator: ⁊ grosse loquutus est. ¶ Ad tertium motiuū cum queritur: an aer qui attrahitur ab extra per arterias ꝑueniat vsq̄ ad cor: ⁊ qui a corde expellitur per arterias perueniat ad totam arteriam. Dōm q̄ aer qui attrahit ab extra per arterias quātum ad sui partem potest ꝑuenire vsq̄ ad cor: ⁊ simil'r est possibile: q̄ etiā de aere qui a corde peruenit ad arterias: perueniat ad totā arteriā non tamē in qualibꝫ dyastole aer qui ab extra attrahit peruenit vsq̄ ad cor: neq̄ qui a corde venit in qualibet expulsione cordis peruenit ad totam arteriā: sꝫ cū hoc fit in pluribus fit attractiōibus. ¶ Sed tu dices. vnus aer impediet ingressum alterius. dicendum q̄ nō: q: ꝑdicti aeres adinuicem permiscētur similiter aer qui ab extra attrahitur per arterias, non peruenit ad cor tēpore quo arteria dilatatur: cum tunc cor ad eam expellit: sed peruenit ad eū tēpore quo arteria constringit versus cor: ⁊ tunc cor dilatatur: ⁊ tunc non expellit ad arteriam. Cogita enim q̄ in dyastole arteriarū arteria attrahit a corde ⁊ ab extra: ⁊ etiā a venis: ⁊ ideo non semper in qualibet attractione attrahitur ad totā arteriā quicquid attrahitur. ⁊ considera de his dubijs: quia ea non inuenies ab alijs doctorib⁹ pertractata. ¶ Sꝫ queres. que est causa cur arterie possint simul dilatari cum cor dilatatur ⁊ ꝯstringi ⁊ difformiter valde moueri ipsi cordi: ⁊ etiam in suismet partibus ipse vt plurimū corpore existēte sano ⁊ bene disposito omnes vniformiter dilatentur adinuicem corde constricto ⁊ dilatato ꝯstringuntur. ¶ Amplius cum in corde ⁊ arteria magna adorti sit multum intensa caliditas respectu aliarū arteriarum corporis: q̄ pulsus cordis ⁊ illius arterie deberet esse frequentior pulsu aliarū: sicut arterie pulsus corporis calidi vel febricitantis est frequentior pulsu aliarum corporis frigidi: vel cum non febricitat: ⁊ si sic tunc non semper dilatato corde constringūtur arterie ⁊ ecō͂ vt patet de corde respectu pulmonis. ¶ Ad primū dicendum q̄ aptior est euentatio corde constricto si arterie ꝑm se totas dilatentur q̄ si non. Nam scito. cum arteria dilatatur ꝑm se totam aer qui attrahitur ad arteriam melius eam euentat: siue habeat pertransire ꝑ totam: siue non haberet pertransire per totam: melius tamē ab eo aere proueniet alteratio in tota arteria q̄ cū esset clausa vt clarum est: ⁊ ideo cum arteria ad constrictionem cordis in loco vbi est cordi coniuncta necessario dilatetur: vt vna superius posuit conclusio. ꝑm totā arteria: ⁊ sic omnes dilatantur vt promptior fiat euentatio: tam illa que recipiunt ex corde: q̄ etiam illa que ab exteriori aere assumunt ⁊ prompte: similiter attrahitur ad totam arteriam qḋ ex venis debet attrahi per poros in parietibus arteriarum. Scḋo etiam arterie corde cō̄stricto oēs dilatantur: ⁊ ꝑm se totas vbi alia dispositio non immineat: q: forte in constrictiōe cordis aptius aliqualem alterationem a corde recipiunt: vnde multi ponunt a corde super membra qualitatem aliquam ad modum cuiusdā radij subito produci. Sed ad presens non est via de hoc: q: alibi apparebit. ¶ Ad secundum dicendum. q̄ ad euentationem caloris maioris in predictis membris non existente corpore alterato sufficit euentatio maior per maiorem quantitatem aeris: ⁊ qḋ in similitudine inducitur nō est simile de diuersis corporibus: nec de diuersis membris vnius corporis. Uel etiam in vno corpore in diuersis dispōnibus: ⁊ tu cōsidera hoc ꝑ ⁊c. ¶ Hec aūt q̄ a nobis in hoc q̄sito noui-

In alio sic. Sed q̄res q̄ est cā q̄ arterie in corpe bñ disposito moueant̄ ita vnifor miter ita q̄ cū dilatant̄ cor oēs ꝯstrigunt̄ ⁊ ēt cū possint sic cū corde dilatari ⁊ constringi: ⁊ etiā diffor miter ꝑm suas diuersas ptes.

ter sunt inducta: erūt vis alijs ad inq̄rendū in hac materia multas alias nouas difficultates. ¶ Ad ea aūt q̄ in pricipio sunt arguta. Ad Haly dicit Dynus q̄ tāq̄ falsi dictus iudicet. Si q̄s tñ vellet violēter aliquātulū literā suam exponere posset dicere: cum dicit quando dilatat cor dilatātur omnes arterie corporis simul: vt simul solum referatur ad arterias adinuicē: non ad cor: ⁊ exponatur dilatentur omnes arterie. s. post dilatationē cordis: ⁊ sic de constrictione: ⁊ maxime sicut dicit dum corpus permanet in dispositione sanitatis. in qua non mutat egritudo dispositionem arteriarū. ¶ Similiter intelligitur textus phi in de morte ⁊ vita cū dicit. Et pulsant etiam omnes vene insimul inuicem per omnes eē ortas a corde ⁊c. ¶ Que autē vlterius inducuntur ex dictis apparent ⁊c.

¶ Utrum motus cordis ⁊ arteriarum qui pulsus dr̄ ꝓportionetur motui hanelitus. Q̄ō. xliij.

Vigesimotertio queritur. An motus cordis ⁊ arteriarum qui pulsus dicitur proportionetur motui hanelitus. ¶ Quod sic ostenditur. quia illi motus q̄ sunt ad eūdē finē: ⁊ quorū vnus ad aliū ordinat̄ vident̄ debere adinuicem proportionari: sed sic est de istis. Nā motus hanelitus ordinatur ad motum cordis: ⁊ ambo sunt ad euentandum calorem cordis. quare ⁊c. ¶ Ad oppositū arguit̄. illi motus non videntur adinuicem proportio^ri qui fiunt a diuersis virtutibus spē: sed sic est in proposito: cū motus cordis sit pure nālis. Motus aūt hanelitus solū ꝑm q̄d: ⁊ aliq̄ mō voluntari⁹: vt declaratū: supra. ¶ In hoc q̄sito p⁹ ponem⁹ aliquas conclusiones. 2°. cōtra ipsas aliquas mouebimus dubitatiōes. ⁊ ex his. 3°. respondebimus ad inductas rōnes.

¶ Prima ꝯ° est. q̄ motus hanelitus ⁊ mot⁹ pulsus cordis: ⁊ sic etiā arteriarū nō ꝓportionātur adinuicem in numero motuū: ⁊ hoc in corpe sano bene disposito q̄tūcūq̄ nullatenus alterato: cui⁹ ꝯ̄triū in quesito antecedēti positū fuit de motu cordis ⁊ arteriaꝝ. Hec ꝯ° ꝓbatur. ⁊ pmo clara est experiētia. ¶ Amplius illi motus ad inuicem non ꝓportionātur in nūero motuū: quoꝝ vnus potest a volūtaria virtute mutari alter nō. sed sic est de his: nā per voluntatē possumus mutare hanelitū in tardādo ⁊ frequētando ꝑm aliquod tēpus: vt nobis placet: ⁊ hoc q: ꝑm aliquem modū motus hanelitus est voluntari⁹. Non aūt hoc possumus in motu cordis: cū pure moueatur a nāli virtute que non supponitur volūtati. ¶ Amplius pulmo est mēbrum ordinatum per sui attractiōē aeris ad euētandū caliditatē cordis: sed pulmo in vnica attractione aeris plus attrahit de aere: ꝓpter sui magnitudinem ⁊ spaciositatē q̄ necessariū sit cordi in vnica attractiōe: imo in plurib⁹. ergo hec mēbra in suis motibus non debēt adinuicē ꝓportionari in numero motuum. Sil'r ēt si pulmo attrahit aerē ꝑꝑ suū calorē proprium non indiget sic cito renouatione aeris vt cor: cū non sic cito inflāmetur.

Conclusiones.

¶ Scḋa ꝯ° est. non est necessarium motū hanelit⁹ ⁊ motuū pulsus adinuicem ꝓportionari in velocitate ⁊ magnitudine: hec ꝯclusio pōt probari per pmā rōnes ꝓbātem antecedētē ꝯ° nē. ¶ Amplius ꝓbat̄. quo ad scḋā partē ꝑ dictū Gal. in libello de vtilitate pulsus: qui vult q̄ in hoīe qui cibū sumpsit plusq̄ sustinet. ei⁹ pulsus fit magnus ⁊ hanelitus paruus. Qḋ accidit vt dicit ꝓpter cibum existētem in stomaco cōprimere dyafragma: ⁊ iō vult tunc hanelitū fieri frequentiorem: vt restauretur magnitudo: ⁊ sic etiā potest fieri velocior. Unde Gal. ibi. hanelitus paruus ⁊ spissus equalis est in virtute magno ⁊ raro. ¶ Et cōfirmatur. nam nulli dubiū q̄ apostemate existēte i pectore cū dolore hanelitus fit ꝑuus ⁊ frequens: vt Hypo. ⁊ Ga. p° pronosticoꝝ ponūt: ⁊ tamē si ꝑdicta fiant a causa calida pulsus erit magn⁹. ¶ Ex his autē dictis apparet ꝯ° nem illorum eē insufficientē qui dicūt q̄ motus hanelitus ⁊ pulsus ꝓportionant̄ adinuicē ꝑm genus: q: ab illa causa a qua fit pulsus velox fit hanelitus velox: ⁊ simil'r a qua fit tardus ⁊ ille tard⁹ non quidē ꝑm spēm: sicut proportionat̄ motus cordis ⁊ arteriarum: sed ꝑm genus: q: ab illa causa a qua fit pulsus velox ⁊ tardus: fit etiā hanelitus: ⁊ hoc velocitate ⁊ tarditate que cōpetit motui hanelitus: ⁊ sic etiā opꝫ q̄ intelligatur de magnitudine ⁊ paruitate ⁊ frequentia ⁊

raritate: qr ratio quam illi assignāt eque bene pbat de
olbus dictis: ideoq; vt dictum est pdicta pportio inter
omnes duos: qr fiunt pter quandam vtilitatem cōem
que est euentatio naturalis caloris. Nūc aūt vt clarum
est per antecedentem ꝯ nem: hoc dictū sic platū nō est
verū: immo possunt multi adinuicē: ſm genus etiaꝫ: vt
ipsi genus exponunt: disproportionari.

¶ Tertio ꝯ est mot⁹ anhelit⁹ ⁊ motus pulsus ſm diffe-
rentias eis debitas ⁊ puenientes q̄ diuerse sunt: vt decla
rauit pᵃ ꝯ. Io adinuicē pportionanꝫ: ⁊ adinuicē pmutā-
tur pmutatione sola facta in causis ꝯtētiuis ipsoꝝ: in q̄
bus cōicat aliis causis nō mutatis. ¶ Hec ꝯ statim est
euidēs. Nā vt ponit Auic. 3ᵃ fen. pmi. Tres sūt cāe pul
sus ꝯtētiue. s. vt⁹ instrm ⁊ necessitas. In instro hi mot⁹
sūt multū differētes ⁊ diuerse cause pñt accidere: ⁊ nō acci
dūt alteri: ⁊ iō ſꝫ mutationē pdicte cause pñt multū dif
formit variari. Silr in ꝟtute q̄ est cā efficiens pñt dispro-
portionari pter motū anhelit⁹ subijci alali: seu volūta
ti ⁊ nō motū pulsus. Cū aūt in cā finali cōicent: ⁊ silr in
ꝟtute vitali ⁊ nāli ſm mutationē necessitatꝫ ꝟtutis ꝟ-
turis vniformiter pdicti mot⁹ mutanꝫ: ⁊ adinuicē ppor-
tionabunꝫ aliis causis nō variatis in eis: ⁊ ſm hūc mo-
dū itelligūt auctores q̄ dicūt anhelitū pulsui pportio⁹ᵗⁱ
vt Ga. in li° de vtilitate pulsus: ⁊ in li. de disnia ad lſam.
sūma 3ᵃ caᵒ 3ᵒ ⁊ 4ᵒ. ⁊ idē Auic. xᵃ fen tertij. ſmone vij de
anhelitu: circa finē cū dicit. Currit anhelit⁹ cursu puls⁹:
⁊ hꝯ est itelligēdū q̄tū ad finē in q̄ cōicāt ⁊ mutationē in
illo: vtilitas eñ hoꝝ duoꝝ est cōis. s. nālis calī euētatio.

¶ Sꝫ dubiū est circa pmā ꝯ nē: vr eñ q̄ hi mot⁹ adinui
cē pportionenꝫ quo ad nūeꝝ motuū: qr cū cor ꝯstringiꝫ
tūc expellit aerē ⁊ fumos capinosos a se ad pulmonē er
go cū pulmo recipiat dilatabiꝫ: ⁊ cū dilataꝫ: tūc attra-
hit aereꝫ a pulmone. ergo cū pulmo euacuaꝫ: tūc ꝯstrin
giꝫ. g° semp cū cor cōstringiꝫ pulmo dilataꝫ: ⁊ cū cor dila
tatur pulmo ꝯstringiꝫ: ⁊ sic pportionāꝫ in numero mo
tuum: sicut motus cordis ⁊ arteriarū. ¶ Amplius si nō
sic pportionarenꝫ isti duo mot⁹: tunc pulmo posset dila
tari cū cor dilatareꝫ: ⁊ constringi cū constringereꝫ ⁊ di-
latari cum constringitur ⁊ constringi cuꝫ dilataꝫ. Sed
pmū nō videꝫ: qr cum cor dilatatur: tunc attraheret pul
mo videtur ad ipsum expellere ⁊ sic illud constrictione:
similiter cum predictus aer vadat ad cor meᵈⁱᵉ arteria
venali in dilatatione cordis predicta arteria constrin-
gitur: ⁊ per consequēs tunc pulmo expellit ad eā: immo
ipsa tunc ad pulmonem. Nec 2ᵐ videꝫ posse dici: qr cū
pulmo constringitur: tunc expellit ad cor. ergo tunc cor
dilatatur. nec tunc expellit ad pulmoneꝫ. ¶ In 3ᵒ. ⁊ 4ᵒ
mēbro ꝯsiderādū est cū pulmo ꝯstrigiꝫ: cū tūc expellat
aerē calidū ⁊ fumos capinosos extra quō eos tūc a cor-
de recipit: cuꝫ tūc cor dilatetur. Silr qūo hoc extra ex-
pellit ⁊ eodem tēpore aerē frigidū ad cor transmittit: cuꝫ
hi motus sint ad ꝯtias ꝺfias: ⁊ qūo separat hos aeres:
quoꝝ vnus ē vtilis ⁊ alter inutilis abluiceꝫ. ¶ Ampli⁹
singulariter dubiū est de arteria venali si dilataꝫ cū cor
cōstringiꝫ: qr cū ipsa tūc attrahat a pulmone aerē frigidū
qūo tūc recipit aerem calidū ⁊ fumos a corde: cum mo-
ueanꝫ tūc hi duo aeres ꝯtrijs motibus: ⁊ si miscenꝫ qūo
separantur. ¶ Si aūt dicaꝫ q̄ ipa dilatatur cū cor dilata-
tur: hoc nō videꝫ puenieus: qr ipsa vr dilatari cū recipit
a corde: sed cum cor expellit ad eam tūc cor ꝯstringitur
⁊ nō dilatatur. Silr cū ipsa constringiꝫ: tunc expellit ad
cor: ⁊ tūc cor dilatatur. ergo ipsa vr dilatari: cū cor ꝯstri
gitur: ⁊ cōstringi cuꝫ cor dilataꝫ: ⁊ cum ipsa ꝯstringiꝫ: cū
tunc expellat ad pulmonē pulmo dilataꝫ ergo cū cor di
latabiꝫ ꝯtiᵉ: tunc pulmo dilatabiꝫ: ⁊ per ꝯñs cum con-
stringetur cor videbiꝫ pulmo debere dilatari. ¶ Pro-
pter solutioneꝫ hoꝝ attēdenduꝫ est q̄s est modus: ⁊ que

Uia per
quam aer
pertrāsit
ad cor ⁊ p
quā egre-
ditur.

via qua aer ptrāsit p inspirationē ad cor: ⁊ qua per expi
rationē egreditur. Hoc aūt declaratū est a Gal. in li. de
iuuamētis mēbroꝝ 6ᵒ. ⁊. 7ᵒ. de vtilitate particulaꝝ: ⁊ ab
Auic. xᵃ. fen tertij ⁊ ab aliis etiā auctorib⁹: nā pulmo cō
posit⁹ ē inter alias sui ptes ex cāna seu trachea arteria et
vena arteriali q̄ sic est appellata pter habere duas tu-
nicas: vt habent arter e quas ideo habuit: quia habeat
portare sanguinē a corde: ex quo cibeꝫ pulmo. Indiget
aūt pulmo subtili sanguine: vt erga ipm bene ꝯtineat
duas hꝫ tunicas. Cōponiꝫ ēt ex arteria q̄ venit ad pul-
monē ex sinistro vētriculo cordis portās ad pulmonem
sanguinē ⁊ spm: vnde expsse vult Gal. q̄ in pdicta arte-
ria sit sanguis ⁊ spūs: qꝺ tñ aliqui negauerunt: vocaꝫ āt
predicta arteria venalis pter ipsam soluꝫ habere vnā
tunicaꝫ: sicut alie vene non pulsantes corporis: hoc aūt
habuit pter illud qꝺ imediate apparebit. Componiꝫ
etiam pulmo ex carne sua que rara est multum ⁊ spon-
giosa. Est autem situatio coꝝ in hunc modum: vt vult
Ga. ⁊ vt Auicē. inuit: qr cāna pulmonis diuisa ad minu
tissima per subam seu carnem pulmonis situatur in me
dio ramorū vene arterialis ⁊ arterie venalis ⁊ caro pul
monis replet loca media inter illa: ⁊ est sustentaculum
omnium illorum ramorum: ⁊ est sentētia Gal. 7ᵒ. de vti
litate particularū. capᵒ 7ᵒ. cum dicit: natura locauit tra
cheaꝫ arteriam meᵈⁱᵘᵐ lenis. i. arterie venalis ⁊ vene ar-
terialis ⁊c. Nūc autem aer trāsit ad cor: qr moto pecto

Moto pe
ctore dila
tatur pul-
mo et sua
canna.

re dilatatur pulmo ⁊ sua cāna: siue dilatetur etiam pro
pria virtute: dilatata autem cāna pulmonis aer igrediꝫ
⁊ per eius porositates trāsit per carnē pulmonis ad po
rositates arterie venalis ⁊ p arteriā venaleꝫ que a cor-
de venit ad pulmonem transit ad cor. Et vult Ga. q̄ aer
transiens per carnē pulmonis quedam digestione ppa
ratur: ⁊ per hec dicta apparet possibilitas eius qꝺ dicit
Ga. 4ᵒ. de iterioꝝib⁹: vltimo capᵒ. circa finē de illo meᵈᵒ
nomine achyron. Alia iſa hꝫ antipatuꝫ qui in pulsu ha
bebat diuersitates oiuꝫ generꝝ pulsuū ⁊ mirō icrun vni
uiculusq; generis: imo ēt in dilatatione vnius pulsus de
quo valde fuit miratus Gali. querēs ab eo: an habuisꝫ
duritieꝫ anhelitus: ⁊ respōdit q̄ nō: ⁊ durauit lōgo tēpo
re: ⁊ finaliter mortuus est medicus ille ad modū illoꝝ
qui moriunꝫ de cardiaca passiōe: ⁊ accidit illud: qr pas-
sio erat in ramis arterie venalis: non in ramis cāne: vi-
de ab eo ibi. ¶ Hoc supposito ⁊ dubitato veniendū est
ad ea que dubitantur. ¶ Ad pmū cū dicitur q̄ cū cor
constringitur: tunc expellit aerē ⁊ fumos capinosos. cō-
ceditur. ergo cum tunc pulmo recipiat dilatari ⁊c. Pro-
pter hoc debes attendere q̄ vt dicunt: cor nō imediate
cum fumos ⁊ aerem expellit. nō imediate expellit ipos
ad pulmonem: sed expellit. vt pꝫ ex dictis: ad arteriam
venalem: ⁊ tūc nulli dubiū q̄ est necessariū: tunc predi-
ctam arteriam dilatari soluꝫ quantum occupat de spa-
cio predictum: qꝺ a corde expellitur: vnde declaratum
fuit in antecedēti quesito: q̄ ꝯstricto cor de necesse erat
omnes arterias que cordi erāt coniūcte in loco vbi cor
di cōiungūtur dilatari. Et tu dices: ergo tūc pulmo cū
recipiat predictum aerem dilatabitur. Dicēdum: q̄ nō
est necessariuꝫ saltēꝫ in dilatatione de qua loquimur: q̄
vocatur ispiratio ⁊ motus anhelitus. Primo qr dilata-
ta arteria venali cum ipsa attrahat aerem ad pulmonē
sicut a corde potius pulmo deberet constringi. Scꝺo qr
posset illud qꝺ a corde expellitur ad arteriam venalem
expelli solum vsq; ad aliquod spaciuꝫ: ⁊ nō vsq; ad pul
moneꝫ: sed tunc oporteret dici aliter de hac arteria q̄ ꝺ
aliis sit supra dictum: q̄ cum dicit sic ipsa omnes ⁊ qua
ad se totas dilatari cum cor constringitur: ⁊ forte aliter
de hac q̄ꝫ de aliis nō reputaretur incōueniens. Tertio
potest dici q̄ quātūcunq; ista arteria venalis attrahat
tunc a pulmone vel q̄tūcunq; cor expelleret ad pulmo-
nem vel attraheret: nō propterea sit motus dilatatiōis
⁊ ꝯstrictiōis pulmōis qui anhelit⁹ appellaꝫ: ⁊ ratio ē: qr
pulmo est multuꝫ magne quantitatis ⁊ multum conti-
net de aere. Unde est totus spongiosus: ⁊ sicut vna spō-
gia: vt vult Gal. Auer. auteꝫ q̄ a corde expellitur in vni-
ca expulsione vel in vnica attractione attrahitur respe
ctu quantitatis pulmonis: ⁊ sue paucitatis est quid pau
cissimum. Et iccirco per ipsius expulsionem ad pulmo-
nem vel eius attractionem ab eo non diceretur pulmo
totus dilatari ⁊ constringi: nec etiam dilatatione ⁊ con
strictione que sit motus anhelitos. Illud enim esset q̄ſi
quid insensibile: de quo non intendimus: nec etiam cēt
virtute pectoris dilatantis. Uel etiam pulmōis: si talis
virtus in eo ponatur: ⁊ ideo pulmo in se cōtinet de aere
pro pluribus ⁊ pluribus pulsibus cordis: vt a motu pos
sit quiescere corde moto. Et attendendum ꝺ q̄ non est
necesse totuꝫ aerem qui attrahitur ab extra ad pulmo-
nem prius ire ad cor anteq̄ꝫ sistole expellatur extra: qr
cū pulmo in qualibet vice quasi plus attrahat q̄ꝫ sit ne
cessarium p vice vnica cordi: ⁊ plus expellat q̄ꝫ sit illud
quod a corde expellitur nō eēt locus in pulmone aeris

qui attrahitur: ideo multuz de aere attracto expellitur extra per expirationem: qui non iuit ad cor: ⁊ tamen ro= tus aer euentat calidum cordis pmo euentando calidi= tatem pulmonis. secundario qꝛ licet aer cum sui corpu= lentia non perueniat ad cor: si aer tamen in pulmone euē tat cor illud alterando. ⁊ etiam aerē alterādo qui a pul= mone vadit ad cor: qd non esset: nisi aer etiam qui non vadit ad cor non renouaretur in pulmone. ❡ Ad scdm cum dicitur. tunc pulmo posset dilatari cum cor dilata= tur ⁊ constringi ⁊c. Dicendū vtrunqꝫ illorum esse possibi le: qꝛ vel per attractionem vel expulsionem quam facit cor ad pulmonem non fit dilatatio ⁊ constrictio de qua loquimur in pulmone: sed propter attractionem aeris ab extra: ⁊ ad expulsionē ad extra. vt dictū in antecedē= ti solutione. ex qua etiam soluitur hoc scdm arm. ❡ Ad tertium autem cum queritur de arteria venali: an dila= tetur cum cor constringitur ⁊c. Istud argm vidit plusꝙ cōtor in tegni. tractatu secūdo. in cōmēto sup illo textu. calidioris ergo vt ad proprium motū cordis: vbi vult ꝙ hec arteria venalis dilatetur cū dilatatione cordis: cuz tunc reliqae constringantur: ⁊ constrictione cordis cō stringuntur. cum tunc relique dilatentur. Nam si predi cta arteria dilataretur cum cor constringitur: sicut alie tunc non duceretur per eam aer cordi: qꝛ in constrictio= ne cordis aer claudit orificium huius arterie venalis: alterius autem arterie aperitur. Adhuc autem si quan do cor dilatatur ducitur aer cordi per illam ⁊ ex illa: nō est aūt aer in ea: nisi quādo dilatatur: oportet de neces= sitate ꝙ dilatetur quando cor dilatatur: ꝑpter qd fuit vnius tunice tm: vt dilatationi cum corde obediret: ⁊ fa cilius ⁊ copiosius subintraret ipsam aer ⁊ exiret simul cum aere famositas expulsa per ipsam ad pulmonem. Galienus autem in lib. de iuuamentis membrorū. di= cit. ꝙ ideo fuit vnius tunice: vt leuius obediret expan= sioni pulmonis. Dicit enim ꝙ vene pulsatiles que sunt in pulmone dilatantur in hora dilatationis pulmonis: ⁊ contrahuntur in hora contractiōis eius: ⁊ subdit plus ꝙ cōtor ꝙ ⁊ nos credimus falsum esse. Nam quando ar= teria venalis expanditur ducitur aer cordi: si ergo quā do expanditur pulmo expanditur arteria venalis: tūc quando expandetur pulmo subito ⁊ continue ducit aer ⁊ anhelitus ⁊ pulsus operatio vna: qd ipse ibidem refu git dicere. Hec omnia dicta ad litteraz sunt verba plus ꝙ cōmenti punctualiter. ❡ Sed ista dicta sunt minus ꝙ bene dicta. Primo cum dicit ꝙ hec arteria dilatatur ⁊ constringitur cum cor constringitur: similiter etiā ra= tio supra quā ipse se fundat: pº qꝛ ad hāc arteriā a corde expellitur sanguis ⁊ spiritus: sicut ad alias vt dictū est auctoritate Gal. expellitur etiam aer calidus ⁊ fumꝰ ca pinosus: sed claꝝ est ꝙ ad expulsionem hoꝝ a corde ad ipsaz: cum ipsa repleatur ipsa dilatari dꝫ: ⁊ simili modo quare alie dilatantur: cuz cor constringitur ipsa dꝫ dila tari. Similiter etiam cuz cor dilatatione ab ipsa attra= hat ipsa dꝫ euacuari ⁊ cōstringi. Hic tamē posset dici cū cor ab ea attrahat ipa ꝯstringeretur: nisi ipa tūc aliūde attraheret: sed ipsa tūc a pulmone attrahit: ⁊ ideo sic di ctum fuit supra saltez in constrictione cordis nō videt posse negari: quin ipsa in loco vbi cōiuncta est cordi: sic dicitur de alijs. In alijs aūt locis posset dilatari ⁊ con stringi nō vniformiter cordi: sicut etiā dictam fuit in q̄= sito antecedenti in alijs arterijs possibile fieri: qꝛ tamē sic inuenitur de facto corpe sano existente: sic etiam vi= detur cogitandū de hac postꝙ nihil est huic repugnās. ❡ Ad rōnes autez quibus illud probant dōm ad pmaz cum dicitur si dilataret: cum cor cōstringit: tunc nō du= ceretur p eā aer cordi. negat. ⁊ tu probas: qꝛ orificiuz in constrictiōe cordis huius arterie cōstringitur ⁊ alterꝰ arterie aperit. Dicēduz ꝙ non sic ꝯstringitur: quin per trāseant ea que ad eaz pertrāsire debent: vnde sap orifi ciuz huius arterie nō sunt nisi duo coopertoria: vbi sūt orificia alioꝝ vasoꝝ ortoꝝ a corde super q̄bus sunt tria coopertoria: sed sunt ibi predicta coopertoria: ne in cōstri ctione cordis non trāseat nimis de sanguie: qꝛ ista talis arteria ꝑpter multuz debere cōtinere de aere modicuz respectu alioꝝ continet de sanguine. ❡ Ad 2m cū dicit. ꝙ quādo cor dilatatur ducit aer cordi per illam ⁊ ex il= a. ꝯceº ⁊ tu dicis: sed aer nō est in ea: nisi quando dilata tur ⁊c. Si ista ratio esset bona sequeret ꝙ tempore quo cor dilatatur expelleret ⁊ spiritus ad arterias: ⁊ sic fu= mos capinosos: ⁊ aerez calidum ad arteriam venalez: q̄ sunt falsa: cum illa expellat tēpore quo cōstringitur. ⁊ p batur ꝯsequētia: sicut ipse probat suam: qꝛ cor non hꝫ fu mos ⁊ aerem ⁊ sanguinem: nisi tēpore quo dilatat. ergo illo tēpore expellet: qd est falsum: ⁊ ideo cū dicit non est in ea aer: nisi cū dilatatur. illud est falsuz: tamē nūꝙ hꝫ tantū quātuz tunc: ⁊ in fine dilatationis: ⁊ ideo qacz in dilatatione hꝫ postꝙ per dilatationem illū recipit post per cōstrictionem eū expellit. ❡ Considera tamen ꝙ si quis vult tenere opinionez plusꝙ cōti: potest imaginari cum dicitur ꝙ cuz cor cōstringitur: tūc expellit ad arte= riam: ⁊ per ꝯsequēs arteria dilatatur. Dōm ꝙ imaginā dū est de corde: ⁊ illa arteria venali sicut de aliq̄ alia to ta arteria. sicut enim tota aliqua arteria simul constrin gitur: ⁊ lꝫ qaelibet pars expellat aerem qui est in ea: ni= hilominus alia pars nō dilatatur: sed omnis pars sic cō stringitur cum alia: vt dictuz fuit in antecedēti quesito. Ita licꝫ cor expellat per cōstrictionem arteria potest se cum simul constringi: ⁊ ꝙ lꝫ versus extra expellat. Sed posset aliquis dicere ꝙ ita posset etiaz de alijs arterijs dici respectu cordis: qd tn non est: ⁊ tu cōsidera: qꝛ aliud est magis tolerabile. ❡ His autē declaratis habemus respōdere ad formam arti nostri supra facti cum dicit si arteria venalis dilatatur cū cor constringitur ⁊c. Dōm ꝙ ipa tūc attrahit a pl'mōe ⁊ a corde. Et tu dicis. hi duo motus se impedirēt. negat: qꝛ hec arteria est multū ma= gna ⁊ intēsa in qua apte aer a quolibꝫ istoꝝ attrahi ⁊ re cipi potest. Similr etiam predicti aeres possunt misce= ri: nec in moribꝰ se impediunt. Sed tu dices. qūo separat aer vtilis ab inutili/ hoc est clarum glorioso ⁊ excelso deo: qꝛ ista difficultas est cōis omnibus: qaēadmodum etiam qūo separat aer a spiritibus ⁊ fumis capinosis. sequestrationes em̄ fiunt in nostro corpore rerum mix= tarum que mirabiles apparēt. ❡ Illud aūt qd vlterius dicitur de dilatatione pulmonis iaz declarauit ex pre= digestis superius. ❡ Illud autem qd plusꝙ cōtor dicit. Gal. voluisse arteriam venalem dilatari cum dilatat pulmo ⁊ constringi cū constringit. Pro firmo est superfi cies verborum Gal. ad lrām 7º. de iuuamentis. vnde dicit. Et vene pulsatiles qae sunt in pulmone expan= duntur in hora expansionis pulmonis ⁊ contrahuntur in hora cōstrictionis eiusdem: propter quod vt esset abi lis expansioni pulmonis: vult ipsam esse solius vnius tunice: cuius tamen contrarium allegatū fuit supra in iiº. de differentijs pulsus: vbi dicit ꝙ omnes arterie sibi inuicem simul pulsant ⁊ cordi. ❡ Qd autem dicit plusꝙ cōtor cōtra Gal. in illo dicto nō concludit: qꝛ nō ꝯcederet illud dcm̄ Ga. oporteret alterum dicere: vel ꝙ ita est vt sonant ꝟbs eius ⁊ est tertius modus dicendi: de dilata tiōe arterie venalis a dicto plusꝙ cōti: ⁊ a dicto nostro ꝙ arteria illa i suo motu ꝓportionat pulmoni ⁊ nō cordi: cū pulmo nō ꝓportionet cordi: ⁊ tūc oporteret dicere ꝙ licꝫ semp cū ipsa dilatatur: vel constringitur cor dilatet vel cōstringatur ſm alterū de duobus modis: non tam̄ totiens ipsa dilatatur ⁊ cōstringitur quotiēs cor: sed bñ quotiens pulmo. ⁊ dicet hic: sicut dicebat supra de cor= de ⁊ pulmone. Ex quo cessat dictum plusꝙ cōti ꝯ Galie. ❡ Ad illud qd dicit ex libº. de differētijs pulsuuz. Dōm ꝙ licꝫ in hac vna arteria sit exceptio: tamē ſm cōez mo= dum loquēdi: ⁊ maxime in medicina nō falsificat ꝓposi= tionez vlem: vt dicatur omnes. i. quasi omnes. Aut si dō illud dictum Galie. vellet sequi hrer dicere: ꝙ ideo hec arteria est vnius tunice solius: vt bene sit apta dilatari facilr: qꝛ in hac plus indigemus ꝙ in alijs cū ipsa plus multo debeat suscipe de aere ꝙ alie ⁊ liberius. Vel alr posset dici ꝙ Ga. non dixit illud qꝛ vellet arteriā vena= lem in suo motu dilatatiuo ⁊ cōstrictiuo semp ꝓportio= nari pulmoni: imo ꝙ proportionaretur cordi altero di= ctoꝝ modoꝝ: sed aliquādo mouetur ⁊ extenditur: cum extēditur pulmo: ⁊ constringitur cū pulmo constringit: sic etiā cor aliquando dilatatur cū pulmo dilatat ⁊ ali= quādo constringitur vt supra patuit. Ut ergo cū accidit eaz extēdi in extensione pulmonis fuit vnius tunice: vt leuiter predicto motui sit obediēs: ⁊ licꝫ nō ꝯtiꝰ habeat secū proportionari. ❡ Ista sint a nobis no aliter inducta ad aliquale exercitiuz alioꝝ. erant ergo via alijs ad in ueniēdum subtiliora ad que sufficiētes nō sumꝰ. ❡ Ad

Vene pulsatiles in pulmone.

Responsio ad dicta de differentijs pulsuum.

ea autē que inducta sunt in principio huius quesiti apparet solutio per iam dicta ꝛc.

¶ Utrum mot⁹ vn⁹ cordis vt dilatatiu⁹ possit esse maior altero: vt ꝯstrictiuo ꝛ ecōtra: ꝛ sic de arterijs. Qō. xliiij.

Uigesimoquarto querit. An mot⁹ vn⁹ cordis vt dilatatiuus possit esse maior altero vt constrictiuo ꝛ econuerso ꝛ sic de arterijs. ¶ Qđ non. qꝛ illi motus sunt equales: quoꝝ vnus incipit vbi alter finit ꝛ ecōtrario: cū ex hoc sequatur illos esse sup eodē ꝛ equali spacio. ꝛ magnitudo motus attenditur penes spaciū in quo fit: sed sic est de his duobus motibus. ergo ꝛc. ¶ Oppositum arguitur. qꝛ cum vnus istorū vt dilatatio fiat ad attrahendū aerem frigidum: constrictio aūt ad expellendum fumos: possibile est ꝙ maior sit necessitas vnius istoꝝ ꝙ̄ alteri⁹: quapropter predictus erit altero maior: ꝛ hoc alijs causis istorum motuum equaliter se habentibus. ¶ Hoc quesitum scripsimus in commento de differentijs febrium. quod construxim⁹ in quo reprehēdim⁹ Dynū: ꝛ idcirco si qs latius vult videre illuc recurrat. ꝛ ħ in p° lib° ꝯmēto super illa parte. febres que ex putredine humorum accēduntur ꝛc. Hic autem huius veritas breuiter ponetur. Propter qđ notandū cum querit an vnus motus istoꝝ motuum posset esse maior altero: potest dupliciter intelligi. Uno modo solum vnū istoꝝ motuū ad aliū comparando vt vnam diastolem solam ad vnam sistolem: ꝛ tunc nulli dubium ꝙ vnus altero maior potest esse: ꝛ ꝑm hunc modū: qui etiā dicetur in mēbro diuisionis scđo. Et qꝛ etiā pōt fieri super spacio maiori: vt cuilibet ē clarum. vnde ꝑm hunc modū nō cōcederetur ꝙ lꝫ vn⁹ istorum motuū incipiat vbi alter finit: nō tamē semper finitur vbi alter incipit. ꝛ ꝓpter illud non sequit ꝙ ambo fiant super equali spacio. Alio modo pōt intelligi cū q̄ritur an diastoles sit maior sistole comparando plures motus diastolis vniformiter se habentes absqꝫ aliqua difformitate ꝛ diuersitate ad plures motus sistolis: vniformiter etiā se habentes saltē in magnitudine. Et tūc attendendum ꝙ magnitudo istoꝝ motuū pōt sumi ex duobus. Uno modo quātū ad totalitatem spacij in quo fiunt: ꝛ sic est īpossibile vt vnus sit istorum motuū altero maior: sic vniformiter se habentib⁹ vt p̄missum. ꝛ isto modo nō intelligunt auctores: cum dicunt diastolē eē sistole maiorē vel ecōtra. Alio modo pōt sumi magnitudo in his motibus solum ex termino ad quē ꝛ in quo motus finitur in cōparatiōe ad terminū aliquē prefixū vt ad terminū ad quē veniebat tempore sanitatis perfecte ꝑm vnūqđqꝫ corpus ꝓpriē: ꝛ sic intelligendo vnus istorū motuū pōt esse altero maior in toto tempore quo vna egritudo durabit. ꝛ hoc clare apparet. nam nō posita necessitate mundificandi fumos maiori ꝙ̄ esset tempore sanitatis nunꝙ̄ arteria in constrictione perueniet vltra terminū ad quē perueniebat tempore sanitatis. ꝛ tunc posita necessitate euentandi calorem per attractionem aeris frigidi ꝙ̄ esset tēpore sanitatis diastoles ꝯtinue dilatabit vltra terminū ad quē perueniebat dilatatio tēpore sanitatis. Unde diastoles cōtinue erit maior sistole: ꝛ ꝑm hoc est auctorū intentio illud dicentiū. ꝛ cōtra hoc nō ꝓcedit ratio in p̄ncipio quesiti adducta: qꝛ ꝙ̄tūcūqꝫ predicti motus sint super equali spacio vn⁹ tamen ꝑm modū dictū altero est maior cuius finis magis est necessarius. Deo gratias.

¶ Utrum stomacus temperatus appetat tēperata: ꝛ frigidus frida: ꝛ calidus calia: ꝛ sic de alijs. Qō. xlv.

Uigesimoquinto querit. ¶ Ad nutritiua mēbra descendendo. Et primo de stomaco q̄ritur. An stomacus temperatus appetat temperata: ꝛ frigid⁹ frigida: ꝛ calidus calida: ꝛ sic de alijs. ¶ Quod sic ostenditur per Galenum. in tegni de signis complexionum stomaci: ꝛ vniuersaliter omnes auctores hoc asserunt. ¶ Ad oppositum arguitur. si sic foret hoc non esset nisi qꝛ p̄dicta cibaria essent p̄dictis stomacis similia: ꝛ si sic cum stomacus in tota sui latitudine ponat esse membꝝ frigidū ea que appetit stomacus calidus erūt absolute cibaria magis temperata ꝙ̄ ea que appetit stomacus tēperatus: ꝛ hoc qꝛ stomacus calidus est minus frigidus ꝙ̄ tēperat⁹ stomacus. Unde si stomacus calidus daret pro cibo homini tēperato esset plus ei tēperatus cibus ꝙ̄ si ei exhiberetur stomacus tēperatus: ꝛ hoc qꝛ stomac⁹ calidus minus recedit a tēperamento totius hominis tēperati qđ repsentat in cuti ꝙ̄ faciat stomacus tēperatus: quia vterqꝫ recedit a cuti per frigidū: sed stomacus calidus minus recedit: ꝛ similiter posset argui in qualitatibus passiuis stomaci. ¶ Hoc quesitum modicū inuenimus a doctoribus pertractatum. Simplr enim idem asserūt qđ a Gal. ꝛ alijs auctoribus dicit ꝛ illius reddunt cām: quēadmodū enim dicit ille plusꝙ̄ cō^tor^ in tegni. sicut ab Aristotele scitum est. natura est p̄ncipiū motus ꝛ quietis eius in quo est. Ipsa enīꝫ est quietans in subō ꝛ locū ꝛ situm sibi ꝓprium. Adhuc aūt omnem dispōnē subo cōmunicatā: ꝛ iuxta posse reuocans cū perdunt: cuiuslibet enim rei naturalis appetitus est ad esse ꝛ nulli⁹ ad sui corruptionem. Appetere enim esse est res que venit ex deo in omne qđ est: sicut dicit p̄nceps. quare sibi similibus gaudet omnis natura sicut magis ad esse facientibus: ꝛ ꝑm naturā transmutantib⁹. ¶ Sed ex his dictis nō euacuat dubium. An hec similitudo intelligat in cōparatione ad stomacū: qꝛ tunc videt argu^m^ iam adductum ꝓcedere. An intelligat in cōparatione ad illud ꝛ qūo. Simlr etiā eandē snīam ponit Dinus in questiōe 8^a^ scđi quolibeti sui. In qua querit. An appetit⁹ ad cōtrariū sit in stomaco rōne sanitatis vel egritudinis. qđ enīꝫ dictū intelligit de stōacis sanis. ¶ Ponem⁹ ꝰ nos in hoc q̄sito aliquas ꝯ°nes. hoc quesitū declarātes. Prima ꝯ° est. appetit⁹ ad cibum ꝛ potū sensitiuus ꝛ aīalis fuit soli stomaco appropriat⁹ ꝛ nulli alteri mēbro. hec ꝯ° est Ga 4° de accīti ꝛ morbo. ꝛ declarabit in quodam alio quesito de stomaco. ¶ 2^a^ ꝯ° est. appetitus ad cibū exteriorē datus est stomaco vt querat cibū pro restauratione nō solum stomaci: sed totius corporis. hec ꝯ° pꝫ ꝛ patebit ex declaratione aītis ꝯ°nis. ¶ 3^a^ ꝯ° est. Tēperantia cibi est tēperātia potētialis. Et pꝫ ħ ꝯ°. qꝛ cibus vt cibus est in nobis operatur vt a materia: vt pꝫ alibi. ¶ 4^a^ ꝯ° est. temperantia absoluta cibi non est respectu alterius determinati mēbri: sed respectu toti⁹ vt ille dr cibus tēperatus qui exhibit⁹ corpori tēperato in eo generat sanguinē tēperatū ꝓ toto. Ita ꝙ quelꝫ pars ex illo nutrita remanet in sui cōplexione debita sibi. hec ꝯ° statim pꝫ: qꝛ temperantia totius nō est temperantia alicuius membri: sed est temperantia ex coalternatione. ¶ 5^a^ ꝯ°. Appetit⁹ stomaci pōt dissimilari appetitui naturali reliquoꝝ mēbroꝝ. Pꝫ ꝯ°. qꝛ stomacus pōt esse calidus: reliquoꝝ mēbroꝝ frigida cōplexione existente: ꝛ talia corpora dissimilē cōplonē in mēbris hn̄tia in eorū regimine indigēt arte ꝛ discursu rōnis plus alijs. ¶ 6^a^ cōclusio est. Appetitus stomaci ad cibum: ꝛ sic ad potū talis vel talis q̄litatis vt appetitus ad cibū tēperatum vel ad cibū calidū ꝛc. inest stomaco ad finem solius stomaci: nō aūt ad finem ꝓprie reliquorū mēbroꝝ. Hec ꝯ° ꝓbatur: quia si sic nō esset: tunc stomaco existēte calido alijs membris existentib⁹ frigidis stomacus calida appeteret pro se ꝛ frigida pro alijs mēbris: quod est absurdum. Cum ergo appetat solū calida predictus appetit⁹ ad talem cibum ꝓut est talis qualitatis inest ei ratione ipsius solius stomaci. stant ergo ista simul ꝙ appetitus stomaci ad cibum exteriorē insit: ꝛ datus sit stomaco nō solū rōne stomaci: sed etiā reliquoꝝ mēbroꝝ. Sed appetitus ad cibū determinate q̄litatis vel q̄litatis inest ei rōne solius stōaci ipsius: q̄re hec ꝯ° non ꝯdicit superiori ꝛ rō hoꝝ est in ꝓmptu: qꝛ ideo stomacus appetit: vt patebit infra: quia ab alijs membris inanitur: ꝛ ideo predictus appetitus est ad finem alioꝝ: sicut sui ipsius: sed nō ideo appetit cibum calidum vel frigidū vel tēperatū: qꝛ alia mēbra sint talia: sed qꝛ ipse est talis vel talis cōplexionis: vt declaratū est. ¶ 7^a^ cōclusio est. ꝙ stomacus in dispōne sanitatis existēs nō alteratus appetit cibum sibi similē vt tēperatus stōacus. tēperatū cibum et calidus calidū ꝛc. Que temperātia vel caliditas vel frigiditas dr respectu ꝯplonis hoīs tēperati: ꝛ non ꝑm qđ dicitur solū respectu stomaci. Hec ꝯ° pꝫ per cōclusionē quartā supius positā que ponit qualis est tēperātia cibi tēperati ꝛ re^o^ cui⁹: ꝛ sic et đ cibo distēperato intelligit. Nā stomacus tēperatus appetit cibū qui reponat partem dissolutam tēperati stomaci vt ꝯseruet in esse suo. talis aūt est cibus qui cōuertitur in sanguinē tēperatū cuius aliqua pars ꝓportionalis stomaco restaurat sub-

An appetitus sit in stōaco rōne sanitatis vel egritudinis.

rantiā temperatā stomachi:⁊ sic aliqua pars ꝓportionalis tēperato cordi.⁊ sic de oībus mēbris. Si eñ cib⁹ esset tpatus ⁊ diceret temperatus solū respectu complexionis stomachi:tūc sicut in genere mēbroꝝ stomachus est membrū frigidū:ita respectu totius corpis tēperati cibus ille esset de numero ciboꝝ frigidoꝝ ex quo fieret sanguis frigidus.⁊ clarū est ꝙ de sanguine frigido non distribuit nutrimentū ꝓportionale mēbris hoīs tēperati nec stomacho nec alijs sic sicut ex temperato sanguine: sanguis enim ⁊ ipsū sunt in potētia ⁊ diuersitate saltē potētialē ⁊ virtualē habent partiū suaꝝ:qualē habent oīa membra in actu. Et idcirco si oīa membra corpis. Uerbigratia. tēperata haberēt appetitū sensitiuū q̄ est sicut habet stomachus:quodlibet appeteret cibum qui in comparatione ad totū dicit temperatus:q2 in illo est pars potētialis cuiuslibet ꝓportionalior ꝙ in aliquo alio ciboꝝ:cum ipse plus q̄ aliq̄s alius cibus talis sit in potētia quale est totū corpus in actu. Si eñ esset aliquis q̄ solum esset in potentia stomachus:⁊ aliq̄s qui solū cor: ⁊ aliquis qui solum epar.⁊ sic de alijs membris:tūc aliter dici haberet:sed non sic est. ❡ Octaua cōclusio est. ꝙ latitudo ciboꝝ temperatoꝝ est magna que de se nosta est:⁊ patet legenti autores. ❡ Nona cōclusio quā volumus ponere est vt excitemus ad cogitandū dicta Galieni:⁊ alioꝝ auctoꝝ studentes ⁊ speculantes que est ꝓpositio Gal.⁊ aliorū auctorum iam exposita ꝙ stomacus sanus appetit sibi similia q̄tūcūq3 sano modo iam exposito intelligat est multū dubia ⁊ de facto male experimentabilis ꝓpter varias cōditiones quas videm⁹ in hominib⁹ ⁊ temperatoꝝ vel illi ꝓpinquaꝝ ⁊ distēperataꝝ ꝯplexionū in hoībus in eoꝝ appetitibus ad cibaria:cōiter enim videmus homies frigidi stomaci nāliter.⁊ q̄tūcunq3 sint sani appetere res calidas vt aromata vina magna:⁊ abhorrere herbas crudas acetū ⁊ similia:⁊ homines calidi stomaci ista appetere ⁊ multum in eis delectari. ❡ Et si diceretur ꝙ illa que narrant hic frigida.sont plus frigida q̄ sit necesse homini habenti stomacū frigidū ⁊ nō sūt sibi similia:q2 excedūt. ❡ Similiter dices.nos videmus mulieres que sunt frigidiores viris:⁊ tñ libentissime comedūt herbas crudas acetum ⁊ similia. ❡ Ad pmū dicendū ꝙ quicquid sit de illo generaliter videmus illos plus delectari in calidis ⁊ nō in frigidis cuiuscūq3 maneriei sint:⁊ similiter calidi in contrarijs. ❡ Qd aūt dicit de mulieribus euenit:q2 multū cōgregant humiditates viscosas que incitāt appetitum ad res incisiuas:⁊ quia multū in eis inducant sacietatem nausearium ⁊ deijciunt appetitū ipse appetunt res appetitum incitantes quales sunt res que narrantur ⁊ similes. ❡ Inducit etiā dubiū in ꝓpositiōe p̄dicta:quia videmus ꝙ maior pars hominū vt plurimū plus appetunt carnes pullias ⁊ perdicū ⁊ fasianorum q̄tūcunq3 sint homines frigidi vel calidi vel quōcūq3: ⁊ tamē ille sunt carnes tēperate. ❡ Similr etiam plus appetunt panem de frumento bono ⁊ bene preparato q̄ de alijs granis. Uidemus eñ ꝙ rustici ⁊ fratres mēdicantes pauperes:ita appeterent si possent hic capones fasianos ⁊ quecūq3 optima cibaria : sicut quicūq3 magis temperat⁹ homo de mūdo:⁊ ita libentissime comedūt illa. ❡ Uidemus etiam ꝙ maior pars hominū plus appetunt cibaria gulosa q̄ alia nisi eēnt fastidiri ex nimia consuetudine illorum:vt turdos pingues:quaicas pingues:turtures īpinguatos:papares studiose īpinguatos:fungos chalcatrepos:vel prugnolos:⁊ hoc siue p̄edicti hoīes sint tēperati vel intēperati.illa eñ cibaria: ita sapiūt famulo ⁊ famule:cū possūt illa furari dño q̄tūcunq3 sint corpa distēperata:sicut dño vel domie:⁊ si sint tēperati. ❡ Silr etiā videm⁹ ꝙ maior pars hoīum libentius comederet fructus q̄ alia cibaria si nō crederent ledi per ea. Signū per pueros qui nesciunt illa esse nociua ⁊ libentius omnib⁹ alijs quasi illa comedunt et quicūq3 quasi sint pueri ⁊ qualiscunq3 sint cōplexionis. Si aūt appetant plus calida ab vno q̄ ab alio:illud videt plus esse in dispositionib⁹ stomaci nō nālibus ⁊ vir maior pars ciboꝝ quos hoīes appetunt nō videt appeti:quia calida vel frigida:sed quia sic vel sic sapida:vt q2 sint dulcia vel vnctuosa vel acria ⁊ talis vel talis saporis. Et nō loquimur ad presens de appetitu stomaci naturali:sicut reliquorum membrorū:an calidus appetat calida ⁊c. sed loquimur de appetitu sensitiuo qui est fames ⁊ sitis.quoq3 manifeste percipimus cum famescimus nos appetere talem cibum talis vel talis saporis. ❡ Et si tu diceres.in nobis est vn⁹ sensus qui est in ore stomaci ad cibum:⁊ de isto est veꝝ:qd dicit Ga. Ali⁹ est in nobis qui est in lingua:qui est sensus gustus:⁊ de isto insurgit appetitus iste de quo exēpla posuisti. Istud nihil est dicere.quia sensus gustus directe ordinat ad appetitum stomaci:⁊ cū appetitus stomaci sit sensitiuus ꝯmonialis opꝫ ꝙ a nobis percipiatur. Aliter esset pure naturalis. Sed totum illud quod in nobis percipimus cum famescimus ⁊ ea que appetimus cum famescimus sunt narrata ⁊ per modum iam dictum:quare vt dictū est ꝓpositio illa remanet multū dubia: ⁊ multū inexperimentabilis:sed plus videtur ex q̄dam consuetudine concessa. ❡ Siquis aūt vult illā sequi teneat per cōclusiones iā ante positas:ex quibus clare apparet solutio ad quesitū superpendis. Et similiter argumētū euacuat per illud qd dicit in cōclusione 7ª.q2 argᵐ concluderet si temperātia cibi caliditas ⁊ frigiditas eius dicerent solum tales respectu ipsius solius stomaci:sed nō est sic:vt ibidem declaratū est. ❡ Et quod dicit de stomaco tēperato si comederet pōt dici ꝙ reliquum valde est de cōplexione membroꝝ ꝓut sunt viuentia ⁊ de eis exhib ta loco cibi:vt clarum est:quare concesso toto qd dicit nō concludit:q2 appetitus stomaci viuentis non est ad cibū tēperatū:⁊ qui talis dicat soluꝫ respectu sui: sed respectu omniū. Et ideo cū hoc stat ꝙ appetitus stomaci tēperati:si dꝫ comedere stomacū erit plus ad calidum exhibitū sibi vt cib⁹ tanq̄ magis ꝓpinquāte cibo tēperato. ❡ Ex hoc aūt nō sequit ꝙ stomacus tēperat⁹ appetēs cibū tēperatū appetat cibū magis distēperatū stomaco calido:qd totū est:ꝓpter illd qd dictū est de tēperantia cibi dici respectu toti⁹ ⁊ nō soli⁹ stōaci. ❡ Dimittim⁹ aūt mō fantasiari an qdlꝫ mēbꝝ qācūq3 sit ita tēperatū:⁊ comedat generet sanguinē magis tēperatū q̄ membrū distēperatū eiusdē spēi. Deo gratias ⁊c.

❡ Utrum stomacus nutriat ex chilo. Qō.xlv.

Vigesimosexto queritur. An stomacus nutriatur ex chilo. ❡ Qd nō ostendit auctate. Auerroys 2°.colliget. ❡ Ad oppositum arguit.q2 cū oīa mēbra corpis nostri vnū nūero indiuiduū cōstituāt vnicā vident hēre mām oībus appropriatā. Cū ergo alia nutriant ex sanguine stōacus silr nutriet ex sanguine. ❡ Hoc questiū est ab auctoribus multū discussum. Quapp breuiter percurremus inde eligendo:qd credimus esse verū. Fuit ergo in hoc opio quorūdā ꝙ stomacus q̄tū ad tunicam eius interiorem vera nutritione nutrit ex chilo per conuersionem eius in ꝓpriam sūbam stomaci. Quātū vo ad tunicam eius exteriorē nutritur ex sangue sibi ab epate transmisso per venas illuc venietes:qd ipsi probant auctoritate Auicēne prima pmi.ca° de anothomia porte. loquēs de nothomia venaꝝ que oriunt a vena porta:et peruenit quedā pars ei⁹ ad stomacū. ❡ Hec opinio ab alijs remouet pmo per Gal.3° de virtutib⁹ nālibus.illo cap° sed si detinet ⁊ voluptuat ⁊c. vbi expresse vult ipm nutriri ex chilo quo ad vtrāq3 tunicam. ❡ Amplius arguitur de puero exñte in vtero qui quo ad vtrāq3 tunicam nutritur ex sanguine. ❡ Amplius eadē est forma sūbalis vtriusq3 tunice stomaci.ergo eadem mā appropriata.⁊ ideo si vna ex chilo nutriat ⁊ altera poterit ⁊ si ex sangue ⁊ alia silr. ❡ Amplius totus stomacus genitus fuit ex sanguine. Cum ergo eadem sit mā gnātiōis ⁊ nutricationis:ergo ⁊c. ❡ Alia est opinio Dini que est ꝙ stomacus nutrit nutricatiōe vera q̄tum ad vtranq3 eius tunicaꝫ ex chilo:⁊ nō intelligit:dicit ipse:ꝙ nutriatur ex chilo manente oīno sub forma chili:cum alimentum cōe corporis vltimū sit sanguis:⁊ id quicqd debet nutrire opꝫ ꝙ pus in quādā nām sanguineā transmutetur:cum oporteat illud participare nā cōmuni nutrimēti:sed intelligit ꝙ nutriat ex chilo alterato in ipso stōaco:q2 in porositatib⁹ stomaci que cōtinuant cum orificijs venarum que continuant ad stomacū versus quādam naturā sanguineā nō transmisso pus ad aliud mēbrum vt ad epar. Et ꝙ nihilomin⁹ possit cōuerti in sanguinem dato ꝙ ad epar nō perueniat:ꝑꝫ cum est in meseraicis. Unde ad quādā nām sanguineam in eis cōuertitur

De appetitu ciborum.

Opinio Dyni de stomaco.

titur:ʒ adhuc ad epar nõ peruenerit:ꝫ hoc:q꞉ in illis ꝓ pter cõtinuitatẽ quã habent ad epar est vestigium vir tutis sanguifice epatis:ꝫ simili modo est de chilo in sto maco cũ attrahitur ad poros versus orificia venaꝝ sto maci. Dicit tñ ꝙ ista nutricatio stomaci ex chilo est iper fecta ꝫ diminuta:q꞉ ꝑdictũ alimentũ est insufficiens ẽt q꞉ nõ est ꝑfecte digestum ꝫ factũ sanguis perfecte:sicut ille qui generatur in epate.ꝫ iccirco nutritiõe ꝑfecta et sufficiẽti nutritur perfecte in epate digesto ab epate ad stomacum transmisso. Primũ enim nõ sufficeret nisi ab epate sanguis ad nutrimẽtuʒ eius perfecte trãsmittere tur.ꝫ hoc dicit esse de intentione omnium auctorum.

¶ Nos aũt credimus simul cum multis aliis has opio nes esse minus ꝙ̃ bene dictas.ꝫ ꝙ stomacus quantũ ad se totũ nutritione vera nutricatur ex solo sanguine ad ꝗ̃ʒ ab epate trãsmisso:sicut nutriunt alia mẽbra. Et ap paret hec cõclusio per rõnes iam dictas:q꞉ cuʒ nutritio sit quedã cõtinua generatio:ꝫ in nullo alio differt a ge neratione eadẽ est ꝑcise mã generatiõis oĩm membroꝝ ꝫ nutricationis. Sed clarum est ꝙ nullũ membrũ i ma trice generatur ex chilo cum oporteret chilum ꝑdictum a stomaco in matricem venire:qđ est absurdũ. Simili ter etiam cum oĩa mẽbra habeant eandẽ subalẽ formaʒ opʒ habere oĩa similẽ nãm. ¶ Amplius hoc apparet de stomaco infantis in vtero cuius stomac⁹ ex solo sangui ne nutritur. Et est hec ratio cõtra opinionẽ Dini:q꞉ ex q̃ vno tempore mã nutrimẽti stomaci quo ad ipsum totuʒ est solus sanguis transmissus ab epate:sic tũc sicut ꝫ a lia membra non nutrireñ ex chilo cum habeat chiluʒ in sanguinem trãsmutare:ꝫ nõ faciat de eo vt dicit sangui nẽ ita perfectũ sicut ab epate. ¶ Dicũt aũt ad hãc rõnẽ de infante in vtero quidam:vt Gen. ꝙ põt dici ꝙ etiam stomacus infantis in vtero nutriñ ex chilo qui ab eo in stomaco generaꝰ ab ipso spermate generante:vel est in eo quedã hũiditas loco chili facta a generãte in stoma co. ¶ Sed hoc vꝛ satis absurdũ:q꞉ ꝑdicta hũiditas vel chilus non põt fieri nisi ex hũiditate ex qua fiant mem bra que est sanguis:cum ibi nõ sit aliud ex quo possit fie ri:ʒ valde in vanũ illud ageret nã cũ ipsa habeat ibi ꝑ sentem materiaʒ aptiorem vt ex ea nutriatur stomacus vt sanguis ipse:ꝫ maxime illud acciperet etiã apud opi nionẽ Dini. Qui vult ꝙ si stomacus nutriñ ex chilo chil⁹ cõuertitur ad sanguinẽ. frustra ergo valde sanguinẽ in chilum vel in humiditatẽ similẽ cõuerteret. ¶ Ampli⁹ apud opinionẽ Dini opʒ cõcedere virtutẽ sanguificam stomaco qđ non est adhuc ab aliquo auctore ꝓlatũ. Si enim vene habẽt virtutẽ generatiuã sanguinis hoc est in flegmate qđ est in humoris specie ꝫ propinquũ natu re sanguis. nõ aũt in chilo qđ per multũ ab illo differt. Nam eñ multi tenuerũt oẽs hũores esse eiusdẽ speciei. Et qđ dꝛ de meseraicis hoc est per virtutẽ epatis iã ad illum locum ꝓpter ꝓpinquitatẽ pertingentem ꝫ nõ per virtuteʒ venaꝝ. Est ergo ad placitũ pure nõ rõnale. Si ergo auctores dicunt ꝙ stomacus nutritur ex chilo:ꝫ ꝙ chilus stomaco apponiñ ꝫ vnitur:loquunñ de nutritiõe ꝫ vnitiõe ꝫ appositione largo modo acceptis:vt appare bit in questiis sequentib⁹. Et si quis eorum id ꝓpie in tellexerit in predicto dicto:eũ a vo discessisse ꝯsentim⁹.

¶ Cõtra hanc aũt opinionẽ arguit Dinus ꝓbãs ꝙ sto macus vera nutritiõe nutritur ex chilo:q꞉ si nõ:sequere tur ꝙ fames accideret anteꝙ̃ sit facta nutritio ex cibo assumpto:qđ est incõueniẽs. ꝓbaꝰ cõsequẽtia. q꞉ ex quo stomacus ex chilo nõ nutriñ:tunc chilus digestus ꝓm to tum sui egrederetur de stomaco versus epar:ꝫ sic cũ cã cessationis famis esset presentia cibi nouiter assumpti si stomacus nihil de illo ad sui nutritionẽ accipit illa to to egresso de stomaco anteꝙ̃ sit digestus in epate cibi tur fames:cum ꝓpter illius pñtiam cessasset fames. Nã simili modo illo totaliter egresso de stomaco aget natu rale calidũ in humidũ radicale illud cõsumẽdo:vt prius cuius actio ꝑsentia chili cessauerat. ¶ Scđa sua ratio est. ꝙ sequeretur ꝙ chilus non egrederetur de stomaco nisi corruptus ꝫ putrefactus. ꝓbaꝰ. q꞉ non egreditur de stomaco nisi per actionẽ expulsiue virtutis:sed in 5°. de virtutib⁹ naturalibus est ostensum:ꝙ id qđ contineñ in mẽbro per actum nutritiue virtutis nõ expellitur ab eo nisi aut cum organũ transmutatur in dispositionẽ ꝯtra riam priori:aut illud qđ cõtinetur trãscendit in disposi tionem contrariã:ꝫ iccirco sibi dicitur ꝙ vrina nõ expel litur a vesica:nisi q꞉ aut quantitate multa aggrauat eã. Aut quãdo per morã eius in vesica transmutaꝰ in quã dam putredinem. vnde sit mordax ꝫ orrida ꝫ incõueniẽs cum prius esset ei familiaris. cũ ergo in stomaco erit ci bus moderate quãtitatis:cũ quãdo est digestus sit sibi magis ꝓportionat⁹ ꝙ̃ prius cum sit cõuersus in similem qualitatẽ:si stomacus nihil de eo sumit pro sui nutrimẽ to nõ egrediẽte de stomaco nisi quãdo tali cibo accidet qualitas extranea ꝑ quã improportioneñ stomaco. Ta lis aũt nõ erit nisi q̃dã corruptio ꝫ putredo. Iste due rõ nes primus nihil concludunt contra ꝑdictaʒ opinionẽ.

¶ Ad primam cũ dicitur. ꝙ tũc egresso toto chilo de sto maco anteꝙ̃ sit facta nutritio vere:ʒ postea appebit q̃ tẽ causetur fames:sed modo nõ est vis. ꝫ cum ꝓbabaꝰ ꝛc. Ista rõ imaginaꝰ ꝙ cũ cib⁹ egrediñ de stõaco versus epar ꝙ totus egrediaꝰ in vnica vice ꝫ nihil remaneat ʒ appebit eẽ aliter in sequẽtib⁹. vñ ꝓm istã rõnẽ ꝯcluderetur ꝙ nedum anteꝙ̃ fieret nutritio fames fieret: immo etiã anteꝙ̃ chilus peruenisset ad epar qđ nõ est:ꝫ appa rebit qualr illud sit in sequentibus ¶ Aliam solutionẽ ponit ipsemet quam impugnat. ꝫ dicit ꝙ illud nõ eue nit:quia quando chilus egreditur de stomaco stomac⁹ attrahit sanguinem a venis quẽ prius ꝓpter necessita tem ab eo attraxerant. Unde tunc assumẽtes chilũ per mittũt sanguinẽ attrahi a stomaco. ꝫ videtur esse dictũ Gaꝉ. 4° de accidenti. ꝫ ideo q꞉ ex illo sanguine nutritur stomacus nõ accidit fames. ¶ Remouet Dinus hãc so lutionem:q꞉ sicut chilus non est aptus nutrire stomacũ: ita non est aptus nutrire venas nisi prius in epate con uertatur in sanguinem:ꝫ ideo tunc vene nõ concedent attrahi nutrimentuʒ:qđ est ꝓportionale. s. sanguinem.

¶ Sed hec impugnatio nõ vʒ:q꞉ egrediẽte chilo de sto maco ad epar nõ iõ dimittũt vene attrahi a stomaco sã guinem:q꞉ agant in chilum:sed q꞉ epar dimittit attra hi ad se sanguinem a venis:quia habet chilum in quem agit ꝫ quem conuertit:ꝫ q꞉ vene tunc attrahũt ab epate ideo stomacus põt ab eis attrahere:ʒ qualiter ista pro cedant vlterius apparebit. ¶ Ad scđam negaꝰ ꝯsequẽ tia. ꝫ ad ꝓbationẽ dicẽdũ ꝙ verbũ Gaꝉ. maxime ꝟitatẽ hʒ i superfluitatib⁹. Silr etiã stomac⁹ ideo mittit:q꞉ pre dictus chilus necessarius est epati ꝫ mẽbris:ꝫ stomac⁹ chilum digerit:vt aliis transmittat:a quibus ipse san guinem possit attrahere:sicut si diceretur:quare si sto macus nutritur ex aliqua parte chili modica: quare est appetitus ad tam magnam q̃titateʒ cibi quã homo co medit:hoc nõ est nisi quia stomacus non solum appetit ꝓ se:sed ꝓ aliis. Similr etiã cum in se habet chilũ:ʒ sit sibi proportionalis:quia tamen alia mẽbra indigent il lis transmittit vt noui cibi fiat appetitus. Miro eñ mo do ꝫ subtilissima natura membra ordinauit ꝫ colliga uit ʒ enim natura non habeat mentẽ in suis operibus: tñ operatur vt plurimum ac si mẽte illa exequereñ. Ulte rius tamen apparebit de expulsiõe chili a stomaco q̃li ter ꝫ quãdo sit. Deo grãs.

¶ Utrum fames ꝫ sitis causenñ ex consumptione humi di chilosi vel eius remotiõe a stomaco:vel ex ꝯsumptio ne humidi substantifici. Qõ. xlvi.

Vigesimoseptimo. queritur. An fames ꝫ sitʒ causentur ex consumptione humidi chilosi vel eius remotione a stomaco:an causetur ex consumptione humidi substãtifici. ¶ Et ꝙ causetur ex consumptione seu remotiõe: non est vis: humidi chilosi arguitur:q꞉ assumptione ci bi ꝫ potus ꝫ presentia chili in stomaco cessat fames ꝫ si tis. ergo illius remotione ꝫ comsumptione debet indu ci ꝫ causari. ¶ Ad oppositũ arguitur:quia fames vide tur esse appetitus stomaci:ꝫ sic sitis vt sui subam deper ditam restauret:sed ex chilo nõ restauratur cũ ex eo nõ nutriatur:vt antecedẽs ostendit questitum. ¶ Hoc que situm sub hoc titulo inuenimus disputatum a Gentili in quodam tractatu de fame ꝫ siti quẽ fecit:ꝫ illũ habe mus incõpletum quãtum de eo fecit tẽpore quo sub eo audiebamus medicinã. Nescimus tamẽ si postmodum eum compleuit:non enim vidimus vlterius. in quo ipse premittit ꝙ in stomaco est duplex nutrimentum. Unuʒ sanguis ab epate transiens ad subam stomaci reponẽs eius partes per actionẽ virtutis nutritiue:cuius defe

de stõaco infantis i vtero.

Chil⁹ de stõaco q̃ mõ egreditur.

fames est appetit⁹ stomaci.

cuus: z consumptio fit successiue p hoc q mēbra insensi-
biliter resoluunt quare successione trāsit in partes mē-
brales dissolutas: z idō si nō esset taliū partium dissolu-
tio nō esset necessitas sanguinis vt est alimētū. Aliud ē
nutrimentū in stomaco qd est chilus vel sibi pportiona
le qd improprie nutrimētum vocatur cum pprie nō re-
ponat partes subales cibali: sz voluptatur in eo stoma
cus z lasciuit. vnde potius est nutrimētum qd attinet q-
litati q quantitati: vt bn dixit Auerroys 2°. colliget. si-
cut q principiū veri nutrimēti. s. sanguis est ab epate.
Ita principiū hui⁹ humidi chilosi est ab extra. ¶ Hoc
supposito respōdet ad quesitū q appetitus q est fames
z sitis nō sūt z immediate z directe pter defectū nu-
trimēti sanguinei cōsequētem resolutionē sube stoma-
ci: sed propter defectū eius partis chili quā stomac⁹ si-
bi appropriat oia eni mēbra nostri corporis cōtinue re-
soluta cū nō habēt copiam hūiditatū adiacentiū z san-
guinis querunt sanguinis fontē mediātibus venis. z cū
in fonte hoc. s. epate est eius copia alal nō esurit: vt re-
cte dicit Gal. 3° de virtutib⁹ naturalib⁹. cum etiā epar
nō hz sanguinis copiam nō querit sanguinē: immo que
rit chilum quo sanguinem faciat z ordine naturali que
rit stomacum z suis venis recipit sibi totum qd pōt de
chilo: cum quo delectatus est stomacus etiā cuz quo ad
mouet tristitiam. s. tristitiam famis z sitis: quare stoma
cus naturaliter dispositus in homine sano queret cibū
ab extra quo iterū voluptuetur z tristitia tollatur. ergo
stomacus habet appetitum quo communicat cū omni-
bus aliis membris qui appetitus nō est fames nec sitis
z habet appetitum pprium oti eius sm q seruitor oim
membrorū: z iste est sensatus dictus fames z sitis. Appe
titus enim quo cū omnibus mēbris cōmunicat est pro-
pter defectum nutrimēti pprii cōsequentē resolutionē
partium stomaci substantialiū: z in hoc appetitu natu-
rali existenti z nō sensato stomacus querit epar queren
do sanguinem sicut querūt alia membra. hoc etiam ap-
petitu epar sm q similiter sm quālibet partē querit cō-
cauitates suarū venarū vbi est sanguis qui est nutrimē
tum cōmune: sed appetitu appropriato sibi vt seruitor
omnium mēbrorū querit cibū ab extra transmutabilem
in chilum trāsmutabilem in sanguinē quē sanguinē oia
mēbra querūt ab epate z sibi illum rapiunt vt cōmunez
materiam. Hec sunt verba eius in ppria forma. ¶ Hāc
aūt opinionem siquis cōsiderat dicit esse de intentione
Gal. quarto de acciden. z 4° de vtilitate particularuz:
vbi iā dictos modos defectuū nutrimēti z attractionē
Gal. clare innuit. z Auerroys colliget. 3°. cap° de virtu
tibus sensus tactus. Si enim appetitus fit: qz epar fu-
git a stomaco ex hoc q oia inter que vel de quib⁹ est sto
macus z epar vt cōsimilia fugant ab epate quid oporte
bat dicere q epar fugit chiluz a stomaco cuius defectu
fiat fames. Si enim non est expressum non est negligen
tia eius qui nō exprimit. sed ruditas intelligētis. ¶ De
inde ipse hāc opinionē pbat rōnib⁹. Prima rō. illa con-
sumptio que in nobis fit paulatine ptinuo nō est cā sen
sati appetitus nec est cā sensatiōis: sicut nec eius oppm
est causa delitie. z hoc tum pter modū fiendi paulati-
num: tum pter agens psumptionē esse intrinsecū: sed
talis est consumptio pprii humidi substātifici stomaci.
ergo illius cōsumptiōe nō fit fames z sitis qui sunt ap-
petit⁹ sensati. ¶ Scda ratio. si fames eēt pter cōsum
ptionem partiū substantialiū stomaci: sequeret q stōa-
cus temperatus appeteret frigida z sicca cibaria: stōa-
cus autem calidus appeteret cibaria magis tēperata.
hoc est cōtra Gal. z omnes auctores. pbat. qz cibus tē-
peratus dr temperatus respectu temperātie toti⁹ q re-
presentata est in cuti nō respectu tēperātie alicui⁹ mem
brorum singulariū. z hoc qz ita vr esse de tēperātia cibo
rum. Cū ergo ppria suba stomaci quo ad totam sui la-
titudinē in gne mēbrorū z in cōplexione toti⁹ sit fride et
sicce cōplexiōis. si ergo erit appetitus pter talis sube
consumptionē cū in cōpatiōe ad tēperamētū toti⁹ qd ē
temperamētmm in cuti stomacus temperatus plus re-
cedat ve: sua frigidū z siccū q stomacus calidus z humi
dus apperet cibaria silia sibi: z per cōsequēs magis fri-
gida z sicca: z ille magis tēperamēto appropinquantia.
¶ 3ª ratio. illius cōsumptione fit fames: cuius psītia sta
tim fames cessat: z cui⁹ absentia fames reuertitur. hoc
videtur clara per regulam inuestigandi causas alicui⁹:
sed sic est q p psītiā cibi in stomaco: z per eius absentiā
cum rapitur ab epate vel cū exprimitur a tunicis stoma
ci a melācolia vel similibus zc. ¶ 4ª ratio. illius cōsum-
ptione dicemus fieri famē ad qd epar cōparatur, vt ra-
piens inanitis mēbris: sz rapit humidū chilosum: vt no-
tum est. Hoc eni est qd per meseraicas querit a stomaco
qd satis expressit Haly abbas 3°. theorice: z Ga. in ple-
risqz locis libri de vtilitate particulariū. ¶ 5ª ratio est.
fames sm naturā cessat z delitia inducit adueniente ci
bo rudi extrinseco. ergo illi⁹ priuatiōe totali fit fames.
¶ 6ª ratio. vnius mālei consumptiōe vel defectu videt
q appetitus sit solū ad vnū. hoc apparet inductiue. con
sumptione enim humidi appropiati sube epatis epar
appetit sanguinem: z cōsumptiōe sanguinis appetit chi
lum ergo cōsumptiōe humidi subalis stomaci appetit
immediate vnū: sz appetit sanguinem: qz illum imedia-
te trahit. ergo nō cibum ab extra. Et si dices q appetit
cibū vt fiat sanguis. Dicendū q hoc est mediāte epate:
z hoc est ppositum q volum⁹. ¶ 7ª ratio est. qz appet q
mēbris nō plus appetentib⁹: immo iam cessantibus ab
appetitu vel remissis in appetitu fit fames. Nā mēbris
inanitis lugentibus ab epate in quo sit sanguinis suffi
ciens copia epar concedet: z tunc cessabit z remittet eo
rum appetitus: sed tunc epar trahet a stomaco. ergo exi
stente abundātia nutrimenti in mēbris. s. sanguinis erit
fames. z hic declarat diuersa tempora trāsmissionis ci-
bi ad epar que modo dimittim⁹. ¶ Est tn opinio alio-
rum quasi cōiter oim doctorum q fames z sitis causent
ex consumptione humidi pprii substātifici ipsius stōa-
ci quā resolutionē z consumptionem sentit stomac⁹ ex
sensu suo tact⁹ sibi sic conditionato appropiato soli sto
maco z nulli alteri mēbro. ¶ Quid aūt veritatis impor
tet vtraqz istarum opinionū apparebit ex his que pone
mus sumpta tam ex eorum dictis aliquibus q ex addi-
tione nostrorū doctorū z declaratione. Attendētes ergo
ad ppositū. Primo ponemus aliquas cōclusiones. dei-
de mouebimus aliquas dubitatiōes ex quib⁹ oib⁹ ap-
parebit elucidatio pncipalis quesiti. ¶ Prima pclusio
est quid essentialiter sit fames z sitis. Et est. q fames et
sitis sunt appetitus quidā sensati z percepti ad cibū et
potū z pz hec cōclusio: qz hoc experimur. ¶ 2ª pclusio ē.
q fames z sitis immediate psequunt sensationē sensus
tactus. z pz hec cōclusio. qz cū fames z sitis sint appeti-
tus alimēti illum sensum insequit qui est circa alimen-
tum z animali exhibitus est alimēti gratia. Talis aūt ē
sensus tactus: vt appet 2°. de ala z est eadē cā quare alal
habuit sensum tact⁹ z nō plāta: est etiā qz hic appetitus
est in alali z nō in plāta: quēadmodū eni ibi dicit Auer-
roys necesse est: vt omne alal habeat sensum p quez ap-
prehendat puenies z incōuenies ex nutrimēto vt expel
lat nociuum z attrahat iuuatiuū: z hoc fuit: qz nutrimē-
tum eius nō existit in potētia in plurib⁹ rebus: sicut est
in plantis: z iō plante nō indigent sensu quo distinguāt
cibū. Et dicit q iste locus indiget magna cōsideratiōe.
Et intelligit Auerroys p nutrimētum plantarū esse in
potentia in pluribus reb⁹ z non illud alalis: sz aliqui p
longent multū sup illo verbo: qz pro nutrimēto planta-
rum quasi quodlibet corpus humidū existēs in terra est
vtile: sicut pz q quasi omnis res cōuertit in humiditatē
p putredinē. vnde nutriunt plante: z hoc est propter im
perfectionem plantarū. Non sic aūt est de nutrimento
alalis: z ideo qz quecunqz quasi res mixta vel plurime
possunt satis facili transmutatione mixte cū terra exhi
bere nutrimentū plantis. Iccirco dicit q nutrimentuz
eius est in potentia in pluribus rebus z nō indiguit sen
su ad discernendū. ¶ 3ª cōclusio est. fames nō est appe-
titus immediate insequēs sensationē tactiuā que est re
spectu primarū qualitatum quatuor absolute. z hoc lo-
quēdo de fame naturali: vt respectu caliditatis frigidi
tatis humiditatis siccitatis absolute. Hec cōclusio sta-
tim pz: qz appetitus insequitur sensationē respectu de-
terminati subi: vt respectu eius qd alere pōt: qd quidez
alit corp⁹ nostrū p determinatā pportionē quā hz respe
ctu nostri corpis. Non qz calidus frigidus siccus vel hu
midus absolute sit: vt pz de se: ex qua cōclusiōe sequitur
statim q sensus tactus nō solū est iudicās de pmis qua
tuor qualitatib⁹ absolute loquēdo: sz etiā de aliis qui-

Appetit⁹ est fames z sitis.

epar a sto maco fur git.

Rōnes.

Fames z sitis vñ.

Cōclusio nes.

Fames z sitis qd.

busdam determinatis qualitatibus: sicut pz de sensu tactus virge respectu seminis ꝛ sitr de sensu oris stomaci respectu cibi in quib' etiã sensus tactus discernit de ꝓximis qualitatibus absolute vt experiẽtia apparet. ¶ 4ª cõclusio est ꝙ hic sensus tact' quẽ sequit̃ hi appetit' soli stomaco inter oia mẽbra, fuit attribut' seu appropriatus. Cã aũt fuit quã assignat Auic. iz. fen tertij. qꝛ natura fecit vnũ mẽbꝝ appetere pro se ꝑ aliis. ꝛ vt on' aliorum portaret. fuisset enim passio ꝛ pena nimia corpori illata si cuilibet neruo ꝑdict' inhereret sensus. ¶ 5ª cõclusio est. ꝑmaria causa istoꝝ appetituũ est resolutio q̃ fit in toto corpe. Hec cõclusio pz. nã si corp' nõ resolueretur non indigeret nutrimẽto: sz si nõ eẽt indigẽtia nutrimenti nõ esset appetit' ad cibũ: ex quo fit nutrimẽtũ qꝛ frustra inesset ꝑdict' appetitus. ꝛ semꝑ loquimur ad ꝯña in oibus his ꝯ'nib' in corpore sano ꝛ naturaliter dispositio. ¶ 6ª cõclusio est. ꝙ ex resolõne ꝑdicta causant hi appetit' ꝑ plures motus intermedios. ꝛ pz illa 4ª. de accidẽ. ꝛ 4ª. de vtilitate. 5º. colliget. 3º. theorice. ꝛ ꝑ oẽs auctores qꝛ per resolõnẽ inanitis mẽbris ipsa retrahũt a venis. Uene sũt ab epate. Epar a stomaco stomacus ꝑdictã inanitionẽ sentiẽs ꝛ ꝑcipiẽs nouũ appetit cibum. ¶ 7ª ꝯº est. ꝙ sola ꝑuatio chili ꝛ remotio eius a stomaco etiã si ẜm totũ remoueat̃ nõ est causa famis: ꝛ sic etiã de siti. Sitr etiã sola ꝑñtia chili i stomaco cũ est fames ꝛ sitis nõ est causa remotiõis famis ꝛ sitis. Hec ꝯº lz ex dictis põt esse clara: qꝛ fames ꝛ sitis necẽio habẽt fieri ex transmutatione aliqua facta in ipso stomaco ꝛ nõ solũ in cõtento eius in cõcauitate. Uñ si stomacus adueniẽte chilo in nullo verteret̃ vel trãsmutaret̃ plusq̃ qñ chilus non erat: esset ita famescẽs: sicut qñ non erat. ꝛ hoc qꝛ nõ cessat cã famis. ¶ 8ª ꝯº est. ꝙ ꝑñtia chili ꝛ eius absentia a stomaco sunt aliqua cã cessationis famis ꝛ sitis ꝛ aliqua causa famis ꝛ sitis. ꝛ semꝑ sumit̃ hic chilus ad chilum factũ ex cibo ꝛ potu. hec conclusio pz per regulã inuestigandi cãm alicuius: ꝛ ꝑ experientiã qꝛ existe fame cibo assumpto ipsa cessat ꝛ nõ aduenit nisi cibo a stomaco recedẽte ꝛ remoto. ¶ 9ª ꝯº est. ꝙ immediata causa famis ꝛ sitis est alteratio aliqua facta in ꝯplõne stomaci eũ peruertens versus dispõnẽ innalẽ: lz in fame ꝛ siti nãlr nõ sit extra extra terminos latitudinis sanitatis. Hec ꝯº pz ex dictis: qꝛ vt dictũ est: isti appetit' insequunt̃ sensationẽ que est sensatio cũ pena talis aũt sensus nõ põt esse nisi respectu alicuius qualitatis ipresse i soba stõaci: qꝛ cũ sit sensus tact' hz de qualitatib' sensibilib' iudicare. ¶ 10ª ꝯº est. ꝙ ꝟisimilr' est ꝙ ꝑdicta alteratio in stõaco q̃ est immediata cã famis ꝛ sitis cãt̃ immediate ex ꝯsumptõe hũidi substãtifici stõaci quã ex remo'e seu ꝑuatione hũidi chilosi. lz. credam' hanc partem etiã posse sustineri ꝛ nõ bene posse ꝯtriũ demõstrari qꝛ in hac mã ꝛ similib' difficillimũ est demrãtiões adducere. Hec conclusio ꝓbabiliter sic inducit̃. Primo. qꝛ nõ aliter vr̃ causari appetitus in stõaco ꝙ cãret̃ in aliis mẽbris si eis attribut' fuisset sensus ꝓprie inanitiõis sicut fuit stõaco attribut': sed talis appetitus cãret̃ ex cõsumptõe ꝓpꝛij humidi semꝑ loquẽdo de immediata cã ergo sitr mõ ex ꝑdicta immediate cãtur. ¶ Amplius sola priuatio chili a stomaco nõ vr̃ esse immediata causa male seu dolorose sensatiõis: quia priuatio rei delectabilis a sensu tactus nõ inducit tristitiam nisi obm triste approximet̃. ergo ꝑuatio sola chili cũ esse obm stõaco delectabile nõ vr̃ esse immediata cã male sensationis: sed attritio ꝓpꝛie sube ex resolutione in eo causata.

de chili ꝑuatiõe a stomaco.

¶ Amplius si ex remotiõe chili immediate causaret̃ fames: tũc seqret̃ ꝙ hõ famesceret cũ chil' egressus eẽt de stõaco ad intestina ꝛ ad epar anteq̃ sanguis delegatus esset membris: hoc est ꝯ oẽs auctores: ꝛ ꝯña clara. ¶ Sz huic rõni respõdet ꝙ delatio chili a stomaco non fit eodem tpe vel vnica vice: sed plurib' tꝑibus. vñ stõacus ꝑ sui delectatiõe ꝛ voluptuatione vnã accipit certã partẽ chili quã suis applicat tunicis ꝛ aliam partẽ trãsmittit epati. Cum autez iterato epar exucat illã portionem chili vel de illa portione quã tenuerat stomac': qꝛ inanitus est a venis: tunc stomacus carens illa appetit nouum cibum. ¶ Sed istud nõ videt̃ verisimile: qꝛ si tãto tempore chilus in stomaco staret iaz videret̃ in eo putrefieri ꝛ corrumpi. Aliter nõ videtur incõueniens postponere cibaria subtilia grossis: qꝛ poterit chilus in stomaco cibi subtilis diu permanere ꝛ absq; corruptione expectare digestionẽ cibi grossi.

Chil' an corrũpit.

¶ Amplius clarum est ꝙ in animalibus diu permanentibus in cauernis absq; comestione non permanet chilus in stomaco: qꝛ in tam longo tempore putrefieret ꝛ corrumperet̃. Similiter in egris qui ꝑ plures dies stant absq; cibo non est imaginandum ꝙ hoc sit ex ꝑmanẽtia chili in stomaco: qꝛ i ꝑdictis animalibus in tãto tpe totus chilus esset attractus ad mẽbra. Signũ. qꝛ si in ꝑdicto tpe ꝑdicta animalia comederent digereret̃ cibus in eis ꝛ transmutaretur ad mẽbra: queadmodum etiã appet. in athletis comedentib' ꝛ lz sint multum repleti. Si ergo ꝑdicta aialia non famescũt hoc nõ est: qꝛ in eis ꝯseruet̃ chilus qui a mẽbris nõ attrahit̃: sed qꝛ membra habẽtia in coꝝ venis hũiditates grossas viscosas ꝛ crudas illas digerũt ꝛ in bonũ sanguinẽ ꝯuertũt: ꝛ ideo a stomaco nõ exucat̃ sanguis qui eius ꝓpꝛium est nutrimentũ: sed eidẽ trãsmittit̃ sufficienter: vt cũ eius resolutio ab intra sufficientez hẽat restaurationẽ cibũ non querit ab extra. Et hec est snia Auicẽne. iz. fen tertij. cap°. de destructiõe appetit'. Uñ Auicẽ. in ꝑdicto loco concludens cãm famis dixit. Et ad vltimũ necessitas cibi est: vt suppleat locũ eius: qꝺ resoluitur. cum ergo nõ est resolutio: aut est resolutio parua nõ est necessarius cibus extrinsecus. ergo sequit̃ expresse ꝙ si nihil de chilo est i stomaco. dũ mõ nõ esset resolutio nulla esset fames. ergo remotio totalis chili a stomaco non est immediata causa famis. sz ꝓpꝛie sue sube resolutio ꝛ atritio: sicut etiam aliorum membrorũ: stomacus enim ab aliis differt: quia ei fuit attributus sensus ꝓpꝛie resolutionis. ¶ Amplius idem videtur posse probari de infante stante in vtero in quo toto illo tpe nõ est chilus in stomaco. Nec valet si dicunt ꝙ generans generat in stomaco infantis vnam humiditatẽ similez chilo que tenet locũ chili toto tpe illo: qꝛ ꝑdicta humiditas non videtur posse in stomaco tanto tẽpore absq; corruptione conseruari. cum etiam nõ habeat stomacum nutrire: vt ostensum est supra. ¶ Amplius predicta humiditas non est necessaria: qꝛ vt ostẽsum est supra si resolutio mẽbroꝝ haberet cõtinue copiã nutrimẽti ab intra vt nõ expeteret ab extra cibũ q̃ret̃ iã nõ esset fames nec indigẽtia cibi extrinseci. Cum ergo hoc sit i infante ꝑdicta hũiditas non est in eo necessaria. ¶ Amplius tunc infans in vtero nõ famesceret nec sitiret: qꝺ videt̃ satis absurdum.

an chil' sit i stõaco infantiũ in vtero stãtium.

Infans i vtero nõ famesceret nec sitiret.

¶ Sed nũc scꝺo alique sunt mouẽde dubitatiões. Prima si fames fit hũidi substãtifici resolutiõe nõ deberet cessare statim ꝑñte cibo ꝛ chilo in stõaco: cũ ex illo non fiat immediate illi' restauratio: vt supra patuit.

Dubitationes.

¶ 2ª dubitatio. si fames fit ex cõsumptiõe hũidi substãtifici cur frigida ꝛ acetosa incitant appetitũ.

¶ 3ª dubitatio est. si fames vt dz quõ est appetit' calidi ꝛ sicci: vt dicit ph's: ꝛ sitis frigidi ꝛ humidi.

¶ 4ª dubitatio est. q̃re fames nõ est appetit' ad illam hũiditatẽ ex q̃ immediate reponit̃ suba stõaci: sz ad cibũ ex quo immediate fit chilus.

¶ 5ª dubitatio est. an simul possint esse fames ꝛ sitis: cũ sint appetitus contrarij.

¶ Ad has aũt dubitationes respondẽdũ. Ad primã negatur ꝯña: qꝛ lz stõacus nõ nutriat̃ ex chilo: hz tñ chilus predictã malã alterationẽ que est cã famis remouere: ẽ enim stomaco obm ꝓportionale ꝛ delectabile. vnde resistit actioni calidi consumentis subam stomaci. similiter etiã ex assumptione cibi ad modicum ad totom fert quid roridum suaue quasi totom aliqualiter refocillans vnde stomacus ab aliis nõ molestatur: vt prius.

Rñsiões.

¶ Et nota ꝙ aliqua remouent famem duobus modis. Uno modo perfectiue: ꝛ sic cibus bonus ꝛ chilus bon' sunt causa cessationis famis. Alio modo destructiue sicut que deficiunt appetitũ: qꝛ remouẽt bonam complexionem stomaci qua mediante stomacus sentit cãm famis ꝛ appetit. Fames enim lz sit ab alteratione aliqua molestiã inducente: est tñ opatio naturalis ꝛ nõ ꝑter naturã: qꝛ talis alteratio nõ est extra terminos sanitatis: et hoc de naturali fame loquẽdo.

¶ Ad scꝺam dubitationẽ ab oib' concorditer respõdetur ꝙ ideo predicta famẽ inducũt: qꝛ exprimunt humiditatem ab ore stomaci: calidũ enim attrahendo replet villos stomaci. Idcirco appetitũ deficit. Sed q̃ecunq;

hec causa satis sit verisimilis: nobis tamē apparet q̄ nō solum hac via predicta incitant appetitū: sed etiā alterando qualitatē oris stomaci q̄ntūcunq̄ ab eo nihil exprimerent confortant eius appetitiuā virtutē que operatur cum qualitate cui pportionalis est predicta qualitas: et econuerso est de calore. Videmus enim q̄ predicta sepe sepius odorata solum modo incitant appetitū: et idcirco dictū est q̄ fames immediate causatur et ex ꝯsumptione humidi substantifici. hoc maxime veritatē habet de fame naturali que ex principiis intrīsecis nobis accidit. Illa tamē potest iuuari ab aliquibus causis: sicut etiam potest fames nō naturalis cāri predicta consumptione nō multū existēte in ea sicut pꝫ de appetitu canino ab humore acetoso in ore stomaci existēte: in quo appetitus est multo intensior q̄ sit consumptio vel expssio humiditatis ab ore stomaci: nec. ista etiā appetitū incitant q: frigida absolute: sed quia talis q̄litatis: quapropter dictū fuit supra q̄ sensus tactus nō erat solū respectu pmarꝫ qualitatum absolute.

¶ Ad 3ᵐ aūt dubōnē, dicūt aliq̄ q̄ i stomaco est duplex humidū. quoddā grossum solū: ex cōsumptiōe cuius fit fames: et ex cuius cōsumptione stomacus infrigidatur in ppria suba resoluitur: et ideo causatur appetitus rei calide: nō q: q̄litatis calide absolute: sꝫ rei habētis reponere naturale calidū substantificū stomaci. Similiter est appetitus sicci non qualitatiue: sed q: appetitus alicuius solidi et duri. Aliud est hūidū stomaci liquidū et fluxibile magis accidētale q̄ primū: ad cuius deperditiōēꝫ nō sequitur ppria naturalis calidi cōsumptio vt stomacus infrigidetur: sed sequitur potius caloris stomaci exacuitio: et ex cōsumptiōe huius hūidi sequitur appetitus qui est ille que dr̄ appetitus frigidi et humidi. i. rei frigide fluxibilis et liquide. et s̄m similem modū possunt dicere illi qui tenent q̄ isti appetitus causantur humidi cōsumptiōe chili. Ista pertractare ad presens dimittimus propter breuitatē. Considera tñ q̄ intētio philosophi ibi est q̄ isti sint appetitus insequētes sensum tactus qui est sensus calidi et frigidi sicci et humidi. et nō sensum gustus nisi p quanto gustus est quidā tactus.

¶ Ad quartam dubitationē dīm q̄ ideo appetitus stōaci est ad cibū extra: q: est appetitus stomaco attributus non solū p se: sed pro toto corpore: ppter cām dictaꝫ qd nō esset si esset appetitus solius proprie substātie seu hūiditatis illam solā reponētis.

¶ Ad quintā dicēdū q̄ sicut pꝫ per solutionē tertie dubitationis: q: illi appetitus nō sunt ꝯtrarii vere. considera enim q̄ calidū ppriū nāle stomaci pōt esse in quāto diminutum et in quali exacutum.

Rñsiōes rōnū gentilis.

¶ Restat ergo ad rōnes Gentilis superius adductas respōdere. Ad pmā dīm q̄ illō veritatē nō habet dicno in qbus nā singulariter operatur ppter aliquē finē nec̄ium: et iccirco lꝫ sensus stomaci p̄dictus sit sensus tactus non est sensus tactus qui est cōis aliis mēbris: sed pprius et p̄cipuus. Quapropter singularem pprietateꝫ que in alio non reperitur. Ordinauit enim natura membra nostra ad finem operationū nostrarum mirabili ordine in quo aliqñ quedā videntur adinuicem esse cōtraria sicut in multis aliis apparet. ¶ Ad scdaꝫ apparet quid dicēdum in. 25. questio superiori. ¶ Ad 3ᵐ apparet quid dicendū in solutiōe pme dubitatiōis superius posite: et ēt q: ex puatiōe chili nō immediate fit fames: sed aliud insurgit: ad qd immediate fames cōsequitur: vt iam ex superioribus apparet digestū ¶ Ad quartā negatur maior q: ex puatiōe illius nō fit immediate. Vel aliter et melius q̄ veruꝫ est: si illud sit tale q̄ ex eius raptu nō satisfit mēbris. et tale nō est chilus: quia cū est chilus quem rapiat epar: tunc nō fit fames: q: dimittit a se rapi sanguinem a membris: sꝫ cum epar rapto chilo de nouo indigēs trahit sanguinem a stomaco sequitur ad illud consumptio hūidi ppriꝫ stomaci vñ fames per modū supradictū immediate subsequitur. ¶ Ad quintā iā apparet quid dicendū ex dictis: q: ex illo bene arguitur illud esse cāꝫ famis qd concessum est: sed nō est immediatū. ¶ Ad sextā pma ppositio potest conc·di in eadem virtute operante sed in isto est virtus nālis sicut in aliis membris et preter illam est virtus sensitiua motiua singularis sibi appropriata. ¶ Ad septimā dicēdū q̄ ꝯtinue in epate ad minus debet esse certa quantitas sanguinis determinata que cum rapitur sibi querit naturali appetitu: vt illaꝫ restauret et sunt in aliis membris quo ad eoꝝ venas. cū ergo mēbra habent copiam non attrahunt. et similiter epar: et cum epar inuenit chilum quem attrahat non fit fames: sed cuꝫ iterato ab eo a mēbris trahitur: et ipse attrahit a stomaco et non habens chilum attrahit a venis eius: et tunc subsequitur fames et in quesito sequenti apparebit etiam hoc et c.

¶ Utrum in corpore vltime repleto vel multuꝫ repleto s̄m ambitum totius ex humoribus laudabilibus insurgat appetitus ad cibum. Qō. xlviii.

28

Vigesimooctauo queritur. Propter p̄dicta in antecedenti questio. Utrū in corpore vltie repleto vel multum repleto s̄m ambitum totius ex humoribus laudabilibus vt sanguine laudabili insurgat appetitus ad cibum et illo tempore sit ei necessarium appropinare cibū. ¶ Et apparet primo q̄ non. nam Gal. 3ᵒ. de virtutibus naturalibus dicit q̄ copiositas esce in epate est causa nō esuriendi: sed in istis vt clarum est copiositas est esce. quare et c. ¶ Amplius ex antecedenti questio apparet q̄ cū membra copiam hñt nutrimenti intrinseci non insurgit appetitus ad extrinsecum. Nam appetitus nālis stōaci nō est nisi ppter inanitionē mēbrorum: vt allegatuꝫ est 4ᵒ. de accñti et morbo. ¶ Amplius si p̄dicta corpora comederent vr̄ p̄dictus cibus p successum debere expelli vel aliunde et nō attrahi ad mēbra: vt ex p̄dictis cāis. ¶ Ad oppositum est illud qd innuit Hypo. in affo. In exercitātibus ad summū: et illud qd dicit Gal. in cōmēto p̄dicti affor. ¶ Amplius ꝯ illō est illud qd dr̄ Ga. 4ᵒ. de regimine sani. loquēs de corpe plectorico. Ait. n. Ampliora cibaria eis offerre qui euacuatiōe indigēt. ꝯtrariū pro rursus nutrit et anxiū et cibo grauatuꝝ et nociuum stomaco et virtutis destructiuuꝫ et cachochimie augmētatiuū.

Nō esuriē di cā qn sit copiositas esce i epate.

¶ In hoc questio est rñsio Tadei in glosis suis p̄dicti afforis. et est q̄ isti summe repleti: aut comedūt voluntarie cum appetitu: aut cum violentia quadā. Si pmo mō tūc dicit q̄ necessarium est q̄ appetitus eoꝝ sit mēdosus et nō nālis: q: bonū desideriū mēbroꝝ regulatur s̄m mēbra quibus cibus dꝫ assimilari. Si vero comedūt cū violentia quadā tūc mēbra illa nō appetūt: sed penitus cibus in eis digeritur et aliis mēbris mittitur. ¶ Hec solutio non apparet nobis sufficiēs. Primo. q: lꝫ isti haberēt appetitum stomaci mēdosum. vnde assumerent cibū. nō tñ hic cibus a stomaco et ab aliis membris attraheretur: cū in eis nō sit necessitas: et remoto fine per quē fit attractio cessat attractio ista. Sed Gal. expresse vult in cōmento p̄dicto q̄ cibus a stomaco transmittitur ad epar et ab epate ad alia mēbra. ¶ 2ᵐ suum dictū nō est etiā ad propositū bene nec conueniēs: q: si comestio fieret in istis p quandam violentiā quā ipsi sibi facerēt: sicut sepe videmus holes qui cum quadā violentia comedūt: tunc sequitur q̄ si isti non comedunt nec violentarent se ad comedendum. q̄ stante p̄dicta repletione ipsis stātibus absq̄ comestione et assumptiōe cibi nō incurrerēt nocumentum nec eis esset necessarium cibū assumere: sꝫ hoc est expsse ꝯ verba Gal. allegata 4ᵒ de regimine. Et iō opꝫ alium modū adinuenire quō stāte dispōne predicta in istis ipsi nec̄is incitantur ad assumptionē cibi: qd in p̄dicto ꝯmēto vult Ga. et lꝫ velit q̄ p̄dicti studiose se repleāt vltra illū quod eis est nec̄ium ppter qd in eodē pmanere nō pñt. ¶ Alii aliter hoc questiū satisfaciūt vnam distinctionē premittētes q̄ corpa repleta quedā sunt cachochimia. et in istis lꝫ sit repletio fit appetitus: quia illi hūores sūt inepti nutrire et membra respuunt eos. ¶ Vñ q: ex illis nō restaurantur attrahunt a stomaco ppter qd appetitus insurgit. Alia sunt corpora repleta plectorica et in istis corporibus: q: sanguis expenditur in carnem ampliorem et accidit eis augmentum, in carne accidit: q̄ in eis etiam membra attrahūt a stomaco et fit appetitus i eis: in istis eñi q: multiplicatur humor corpis et augetur caro addita in eis plusq̄ prius adhuc attrahit nutrimētuꝫ et sanguinētiō ipso accidit euacuatio et inanitio: ppter qd adhuc fit in eis a stomaco attractio quia lꝫ vene sint replete: tñ ppter tumorē corporis qui augetur nō sufficit qd in eis est ꝯtentū ad resolutionē: quin accidat resolutio. Vñ adhuc in eis necessitas attractiōis existit a stomaco. Et q: vene in eis sunt replete. ideo contingit q̄ san-

guis postea generatus ex cibo perueniēs ad venas nō habēs spaciositatem: aut ipsas scindit: aut suffocabitur calor nālis z extinguetur: ꝑpter impotētiā refrigerationis eius. z dicunt ex hoc apparet cām quare in corporibus sanis repletis melius est offerre aliqd ꝙ nihil offerre: qꝛ multū offerre est eis pessimū: qꝛ multiplicaꝭ repletio: sed nihil offerre est etiā eis ꝯtiū: qꝛ hoc est generās passionē in stomaco. vnde virtus destruiꝭ ꝑpter qꝺ melius est aliquid eis offerre vt passio q̄ est in stomaco sedetur z repletio nō multiplicetꝭ: ſꝫ minuatur: z ꝑpterea contingit ꝙ si repletio est vltima: sicut in illis de quibꝰ fit mentio in aſo ꝑdicto: oꝫ necessario euacuare ad hoc vt ibi sit locus recipiens nutrimentū: sed si nō esset vltima ꝑpter paucitatē cibi z potus posset ꝯsumi. ¶ Hec aūt dicta lꝫ sint apparentia nō apparent nobis in hoc q̄sito sufficientia vel satisfacientia. Qꝺ sic p̄mo ostendiꝭ. Nam in corpore qꝺ repletur anteq̄ fiat excrescētia multa carnis est possibile vt sanguis multiplicetꝭ vltra ꝙ sit corpori necessariū: z tūc in toto corpore ex quo ipa caro nō excreuit ſm quātitatē exigētem maiorē q̄titatē sanguinis ꝙ illa sit corpꝰ illud poterit stare absq̄ cibo nec apparet qꝺ erit tēpus nō paruum: qꝺ videꝭ absurdum.

De venis epatis.

¶ Amplius in p̄dictis vene nō appetūt ab epate: z epar a stomaco: nisi quia a membris inanitur z euacuatur. si ergo in ꝑdictis insurgeret appetitꝰ ꝑpter ꝑdictā causaꝫ iam cibus qui assumeretꝭ z ad venas trāsmitteretur non iret ad venas plenas: sed ad inanitas cum attractionē precedat inanitio venarum. z dico stante bona materia in venis apta z disposita nutrire z que ab eis nō respuatur vt supponitur. ¶ Et cōfirmaꝭ. quia in istis repletis in quibus fit hec carnis excrescentia: ꝑpter quā membra plus attrahunt ꝙ prius de nutrimento: aut caro excrescit ꝑportionaliter multiplicationi sanguinis in venis: vt. s. q̄tum sanguis bonꝰ augetur supra illud qꝺ primo erat tanto ꝑportionaliter caro augeaꝭ indigens ꝑ nutrimento sanguine in maiori q̄titate ꝙ prius directe q̄tum est de sanguine augmentatum aut caro excrescit minus ꝙ sit sanguinis multitudo aut plus: sed quodcū ꝙ istorū dicaꝭ iuxta cām predictā in eis assignatam: sequitur ꝙ isti vel habēt equalē appetitum ad cibū: sicut habebāt tēpore quo nō erant repleti: vel maiorē: qꝺ satꝫ videtur absurdū. Cum isti sic repleti videanꝭ modicuꝫ debere appetere z maxime ꝑpter verbū Gal. allegatū de virtutibus naturalibꝰ 3°. z illud sequeꝭ si caro erit ꝑportionaliter aucta vel si superexcedet multitudinē sanguinis: aut sequiꝭ ꝙ isti nō debeant habere aliqueꝫ appetitum ad cibum. Et hoc si dicaꝭ 3ᵐ ꝙ caro sit minꝰ aucta ꝙ sit sanguinis multitudo: qꝛ ex quo sanguis bonus z laudabilis superabundat necessitatem nutricationis nō erit necessitas noue attractionis nisi illa superabundantia consumpta vel conuersa: z sic eo tempore nullus fieret appetitus nec aliquod nocumentū incurreret stādo sine cibo: qꝺ videꝭ absurdum. ¶ Amplius: z lꝫ reuertatur in vnum dictorum. nulli dubiū est ꝙ possibile est hominem persepe maiorē habere repletionē laudabilē sanguinis z humorū laudabiliū ſm venas z ambitum totius ꝙ sit indigentia ꝑ nutrimento sui corporis: z tñ habebit appetitum ad cibum ordinatū oris: z si absq̄ cibo vltra conueniens tempus permaneat nocumētum z passionem incurrit difficilē. Quapropter vr̄ in hoc causa alia esse assignanda. ¶ Dicimus ergo nos in hoc assumentes dictū philosophi in lib. de morte z vita. ꝙ vna causa non parua refrigerationis caloris naturalis est cibus ab extra nobis adueniens. z ideo in fame z tolerātia ieiunij saltē vsq̄ ad aliquod tēpus supercalefit corpus vnde calidū inflāmatū amplius cōsumit humidum radicale rōne cuius fit marcor. Ex qua etiā inflāmatione z ꝓhibitione refrigerationis: sanguis etiā q̄tūcūq̄ laudabilis conuertiꝭ versus naturā colere z fit ineptus ad nutricationem. Quapropter multiplicaꝭ in ꝑdicto corpore cachochimia. Unde membra exquirūt ab epate. Epar a stomaco nouum laudabile nutrimentum: ex qua acquisitione z attractione in eis insurgit appetitꝰ ad cibū: z leduntꝭ si eis nō offeraꝭ. Unde necessitas est in eis oblationis cibi vt predicta non incurrāt: z debet exhiberi in quantitate pauca vt repletio consumatur: z nō augeaꝭ calidum etiam inflammatū in ieiunio in eis cū eius fit attractio: causa est vt fortius fiat in eis a stomaco attractio. Et hoc est qꝺ superius allegatur 4°. de regimine a Ga. ꝙ ampliora dare his qui euacuatione indigent certe cōtrarium. Rursus vero nequaq̄ nutrire anxium: z cito grauatiuū z nociuū stomaco: z virtutis destructiuū z cachochimie augmētatiuū: quātūcūq̄ eñ in istis dicaꝭ esse multitudo sanguinis laudabilis z quātitas amplior ꝙ esset eis expediens. Ex abstinentia tñ a cibo hic sanguis ex predictis cāis illaudabilis z ineptus efficitur: vt propter illud respuatur a mēbris z nouum vt dictum est exquirant. ¶ Et hic attentiōe dignū ꝙ in corporibus illis in quibus esset repletio humoruꝫ semiidigestorum z crudorum talis caliditatis excitatio ex ieiunij tolerantia aliquo tempore esset vtilis: qm̄ esset causa vt predicti humores digererenꝭ z ꝯuerterentur in sanguinem. propter quod in eis esset tale ieiuniū laudabilius z ampliori tempore possemus facere eos stare sine cibo quam illa in quibus esset repletio calidorum humorum vt sanguis: z ex his clare apparet responsio ad ea que in principio sunt inducta. ¶ Ad p̄mū cum dicitur copiositas esce in epate est causa zc. Istud est verum donec predicta esca laudabilis sit pro nutrimento membrorum. Sed cum predicta illaudabilis redditur q̄tūcunq̄ sit copiosa potest animal esurire per modum iam dictum. Uel dicendum ꝙ Galie. loquitur ibi ad aliam intentionem. nam vult ibi ꝙ sicut epar attrahit a stomaco. Ita etiam stōacus attrahit ab epate. Et vult etiam ꝙ aliquando per easdem vias possit stōacus attrahere ab epate: ꝑpter qꝺ copiositas in epate est aliqñ causa nō esuriēdi animali ꝑpter illud qꝺ stomacꝰ ab epate attrahit. Unde subdit meliorē enim z paratioreꝫ habens escaꝫ venter nec indiget que extrorsum est. hoc nō est cōtra dicta. ¶ Ad alia autē apparet qd dōm intelligentibus ad quos loquimur. Deo grãs zc.

¶ Utrum epar sit principium virtutis nālis de hac qōne z de aliis remittit se ad alia loca. Qō. xlviij.

Qō ista remissibilis.

Vigesimonono Descendendum est ad ea q̄ epatis sunt inuestiganda. Ut an epar sit p̄ncipium virtutis naturalis: z an sit generās aliqualem spiritum qui naturalis dicatur: z an ab eo vene sumant ortum vel a corde. Et an ypostasis apparens in vrina sit superfluitas digestionis epatis que appellatur digestio secunda. vel digestionis alterius.

29

¶ Et alique sunt similes questiōes quas dimittimus: z quia alique iam apparent clare supra per illud qꝺ dictum fuit in hoc tractatu: supra de principatu membrorum: z de cerebro respectu cordis: z de ortu membroruꝫ a corde z per illud qꝺ tractabiꝭ de spiritibus z virtutibꝰ in sequenti tractatu vbi apparebit: an sit dare tertium spiritum nālem. s. ab aliis distinctū. Quid aūt sit de hypostesi vrine extēse pertractauimus in commēto nostro qꝺ cōposuimꝰ sup li°. de differentiis febriū: in quo ipugnauimus clare plusq̄ ꝯfem: qui voluit hypostesim esse partem chili in epate nō sanguificatā: z qꝛ ibi diximus sententias quas non mutaremus hic. Idcirco ꝑ gratia breuitatis predicta nō repetimus. Aliqua etiā que caderent de vrina querenda reseruēntur ad tertiū libꝝ huius operis: cum de egritudinibus inuestigabimꝰ: in quibus simul predicta materia declarabitur. ¶ Deinde descendendū esset ad ea que ꝑpia fellis z intestinorum: ſꝫ qꝛ quesita que essent tractanda nō sunt multū vtilia z in glosis magrōꝝ satis declarat gratia breuitatis hic ea dimittemus. ¶ Deinde querendū esset ea que circa testiculos: z de principatu eorū z de semie qꝺ ab eis emittitur: sed qꝛ de principatu similiter potest apparere per ea que dicta sunt supra de principatu membroꝝ: lꝫ ipsa sint adhuc aliis principalibꝰ minus principalia cū non sint in esse indiuidui necessaria. Idcirco hic dimittimꝰ. Quia aūt de decisiōe seminis z forma eius z ipsius spiritu: z de esse eius: z de eius operationibus queremꝰ in sequenti tractatu: cum de virtute generatiua inuestigabimus. z in predictis locis etiā de multis remittemus ad glosas quas fecimus super cap°. de generatiōe embrionis. fen 21ᵃ caṅ. tertij. In quo multū extense has materias ꝑtractauimus. Et idcirco ꝑ ꝑdictas dimittemus inuestigationes. z cōplemus in hoc hunc tractatū quartum de membris inuestigantē: in quo si qua sint nō tractata in aliis locis huius operis inueniētur: laus z glo

ria per infinita secula alto ꝛ excelso deo.

¶ Tractatus quintus primi libri.

¶ Utrum aīa nostri corporis ꝛ aliorū aīaliū sit extensa ad extensionē corporis. Q̄o.xlix.

In hoc quinto tractatu intendimus ea que circa aīam ꝛ eius operationes vel ꝟtutes ꝛ spiritus sunt dubia inuestigare. ¶ Et p̄mo queratur. an anima nostri corporis ꝛ aliorum animalium sit extensa ad extensionem corporis. ¶ Q̄ꝺ sic ostenditur. quia si non: tunc aliquando aīal simul f̄m se totum posset moueri ꝛ quiescere. vt cū vnū mouet̄ membrū alio quiescē te: immo f̄m se totum motibus cōtrariis posset moueri: vt cum due partes corporis ad contraria loca mouent̄: sed hec videntur absurda. ¶ Amplius incisa vna parte corporis aīa videret̄ transmigrari de predicta parte ad residuum corporis: cum non remaneat in parte predicta. ¶ Ad opp^m autem quia illa forma non videt̄ esse extensa extensione sui subiecti: que f̄m se totam trāsmutationem recipit quacunq; parte subiecti transmutata indifferenter: quia contrarium huius apparet de formis extensis: sed sic est in aīa vt p3 experientia. ¶ Hoc q̄sitū hic dubitamus pro fundamento aliquorum dicendorū in sequentibus quesitis: ꝛ q: hoc a q̄pluribus determinatum est f̄m diuersas opiniones ponamus dicta que nobis in hoc apparent magis ꝓbabilia ꝛ ab aliis sint etiā affirmata. Ponemus diuersas cōclusiones sicut ꝛ diuersimode anima reperit̄. ¶ Prima conclusio est de anima intellectiua. ꝙ veritas est quam affirmare debemus: ꝙ ipsa est indiuisibilis: ꝛ est tota in toto et tota in qualibet parte corporis: ꝛ ꝙ ipsa est forma corporis dans esse substantiale. Ex quo statim p3 intelligenti qualiter ipsa sit extensa vel non ad extensionem corporis. ¶ Secunda conclusio est. animā intellectiuā esse indiuisibilē ꝛ totam in toto: ꝛ totam in qualibet parte corporis non pōt aliqua euidēti rōne naturali ostēdi: siue inuestigari nec per consequens etiā per experiētiam aliquā: q: hoc nō deduceret̄. nisi ex aliqua operatione in nobis existē te: que tali forme attribueretur: ꝛ nulli alteri: sed nulla est talis operatio in nobis que nō bene possit reduci in animam nostram sensitiuā absq; hoc ꝙ in nobis ponat̄ aliqua anima intellectiua. igitur ipsa nō est inuestigabili rōne: vel experientia reꝑibilis. sed ipsā esse talem ꝛ incorruptibilem per fidē credere debemus. ¶ 3ª conclusio est. de anima sensitiua de qua dubiū est in nobis an sit forma distincta: ab anima intellectiua: an eadem ꝛ deinde videndū est: si ipsa in nobis ꝛ sil̄r in aliis aīalibus est extensa ad extensionē corporis. ¶ De primo dicimus ꝙ neutra pars est bene demōstrabilis: tñ verisimilius est ꝙ sint distincte forme substātiales q̄m ꝙ sit vna qꝺ maxime apparet esse verū ꝓpter diuersas opatiōes in nobis simul repertas: que adinuicem vident̄ incompossibiles in eadem forma recipi: ꝛ ab eadem ꝓcedere: qꝺ sic n̄ euenit si ponant̄ ꝙ sint forme distincte. ¶ 4ª cōclusio est. ꝙ anima sensitiua in nobis si est forma distincta ab intellectiua: est extensa ad extensionē corporis in quo est. h̄ conclusio statim p3: q: si aīa sensitiua est ab intellectiua distincta: ipsa est educta de potētia mãe generabilis ꝛ corruptibilis: sicut ꝛ aliorū brutorū aīalium. ergo ipsa similiter erit extēsa extēsiōe corporis sicut ꝛ illorū sed clarū est ꝙ illorū anima est extēsa: qꝺ p3 per incisionē multorū aīalium imꝑfectorū in quib⁹ post incisionē apparet quālibȝ partem sentire: si quis illā pungēdo cōtristet. Nec valet si diceretur sicut dicunt multi: ꝙ cū diuidunt̄ aīalia p̄dicta per diuisionē corrūpit̄ anima preexistens ꝛ generantur sibi due anime: ꝛ hoc virtute corporis celestis in illis duab⁹ partib⁹: q: sil̄r potero dicere de oī alia forma: ꝛ ꝙ cuiuscūq; rei forma est indiuisibilis: nec poterit cōtrarium ostendi. Simil̄r nulla corruptio alicuius forme in aliqua mā videtur posse ꝓducere adgnātionem forme speciei eiusdē in eadem materia: nam vt p3 ex 7°. me^{ta}. Corruptū idem specie non redit: nisi fiat reductio vsq; ad mām primam: ꝛ ponit exemplum de vino ꝛ aceto: ꝙ in hac corruptiōe non euenit. Si aūt aīa sit extensa ꝙ ipsa sit in toto formaliter supra apparuit i antecedenti tractatu circa ꝑncipiū. Si autē aīa intellectiua in nobis idem ponat̄ cum sensitiua: clarum est ꝙ ipsa extensa existit. aliorū autem animalium aīe extēse

Conclusiōes

In aliis igr̄ ipsa nō ē euidenti rōne vł experiētia inuestigabilis.

existunt. aūt ideo oporteret vt dicant, hoc sil̄r de oībus naturalib⁹ formis asserere: cū habeant conditiones cuiuscūq; forme mālis. ¶ Ex his apꝑet quid dōm ad ea q̄ in principio adducunt̄ ꝛ probat ai^m primum ꝓpositum: q: tamē probaret oppositū eius qꝺ est de aīa intellectiua dōm ꝙ verū concludit de eo qꝺ per se mouetur ꝛ non autem de eo qꝺ per accidens mouetur ad motum alterius: quia ex quo anima intellectiua ponitur tota in q̄libet parte: iō de ea arguere non est inconueniens: sicut non est incōueniens ponere idem: vt eam esse in diuersis locis distantib⁹. ¶ Simil̄r qꝺ scꝺo arguit̄ non ꝯcludit ꝙ est ꝙ aīa trāsmigraret: sed post incisionē nō informat tātam q̄titatē corporis quātā ꝑus informabat. Qꝺ aūt in ꝯtriū arguit̄. apparebit in quodā alio q̄sito infer⁹ de loco cognitionū ꝛ sensationū: q: ꝑmū qꝺ assumit̄ posset negari: ꝛ forte apud aliquos negaret̄ f̄m dcm̄ cōcessum primo. sed quid de hoc apparebit.

¶ Utrum virtutes anime sint res distincte ab essentia anime. Q̄o.l.

2

Secundo queritur. An virtutes aīe sint res distincte ab essentia aīe: ꝛ primo ostēditur ꝙ sic: q: q̄n aliqua sic se habēt ꝙ aliqua verificantur de vno illorū ꝛ non de alio. illa videntur distincta adinuicē: sed multa verificantur de anima que non verificātur de virtutib⁹ eius: nam aīa est in quolibet membro f̄m antedicta: ꝛ tñ visio nō est in quolibȝ mēbro vel virtus visiua vel sensitiua: ꝛ sic de multis aliis p̄dictis inductiue p3 cuilibȝ intelligēti. ꝛ in qualȝ virtute ꝓbat hoc ai^m ꝙ virtutes anime sint adinuicem inter se distincte. ¶ Oppositū ostenditur q: sicut se h3, in aliis reb⁹ nālibus sic ꝛ in corpore viuente d3 contingere: sed in aliis ad operationes exercēdas nō concurrit nisi forma sub̄alis rei: ꝛ qualitas que est eius proprium instrumētum. igr̄ sil̄r in corpore viuente non erit nisi anima ꝛ eius cōplexio tanq̄ propriū instrumētum deseruiens. ¶ In hoc quesito breuiter ponem⁹ qꝺ credimus esse verum: lȝ iam antiquitus multi inutiliter ꝛ superuacue multa dixerūt: ꝛ ponimus in hoc aliquas conclusiones. ¶ Prima est. ꝙ nulla virtus aīe q̄^m ad id qꝺ in recto ꝛ principaliter significam⁹ per virtutem est ab ipsa anime essentia distincta que equiualet huic: ꝙ ꝑter qualitates ꝛ dispositiōes corporis nulla est res a parte aīe: que si aliqua res distincta ab aīa que virtus aīe nūcupet̄. Cā huius cōclusionis est in ꝓptu: q: frustra fit per plura qꝺ eque bene pōt fieri per pauciora: sȝ oēs operationes corporis quecūq; sint possunt exerceri ab ipsa aīa cum diuersis dispositionibus mēbrorum nullā aliā rem ex pte ipsius aīe ponēdo. igr̄ ꝛc. ¶ Secunda cōclusio est. ꝙ sumendo virtutē q̄tum ad id qꝺ secūdario per virtutem significamus ꝛ connotam⁹ virtus est res distincta ab essentia aīe. cuius rō est: q: virtus cōnotat actū ꝛ opationē. vnde virtutes per opationes cognoscūtur: per virtutē. n. visiuā cōnotat̄ actus videndi: nūc aūt ad diuersas operationes exercendas: lȝ sit vna aīa: indiget tñ diuersis organis corporalibus: ꝛ diuersis instrumētis: vt clarū est: que oīa requirunt̄ ad actum ꝛ operationem exercēdam: re⁹ cuius talis virt⁹ vel talis aīe nūcupatur. per virtutem anime significāt. aīs. ꝯnotant. vñ virtutes visiue signant aīam cōnotãs illud esse qꝺ requiritur ad hoc vt possit exercere actum vidēdi: ꝛ ideo cum ista sint multū diuersa in diuersis actib⁹ ꝛ opationibus virtutum diuersarū. idcirco sumēdo virtutem hoc modo ipsa est distincta ab aīa: ꝛ diuerse virtutes etiā adinuicē sunt distincte ¶ Ex his aūt sequit̄ tertia ꝯclo. ꝙ nulla virtus sumēdo: virtutē ꝑmo modo. trāsmittit̄ ab aliquo membro ad aliqua alia: ꝛ p3 h̄ ꝯclusio de se ꝛ patuit i antecedenti tractatu circa ꝑn^m. Sumēdo aūt virtutē. secūdo mō: virtutes possunt dici trāsmitti a ꝑncipalib⁹ ad alia sub quo intellectu auctores sepe loquūtur. Sil̄r ex dictis seq̄tur. ꝙ sumēdo virtutē ꝑmo mō: qꝺlibet membrū h3 quālibȝ virtutem: nō aūt secundo mō. Erit aūt dubium magis infra: cum iam dictum sit ꝙ anima sensitiua est extēsa: ꝛ pars aīe que est in vna parte corporis: vt verbi gratia. in oculo nō sit pars anime que est in aure: ꝛ ita virtutes anime que sunt in diuersis mēbris sumendo ꝑmo mō virtutē sint adinuicē distincte: erit dubiū si sint etiam distincte: quo ad operationes diuersarū virtutū. Et ꝙ operatio vni⁹ ꝟtutis fiat sic determiate i vna pte

Conclusiōes

Q̄ꝺlȝ membrum est quālȝ habeat ꝟtutem.

anime. vbi gratia. visio ꝙ nõ fiat in aliis partib⁹ corporis: sed quicq̃d de hoc apparebit: ꝟtutes tamẽ anime ꝑmo mõ sumẽdo virtutẽ: non aliter adinuicem possunt eẽ distincte: nisi sicut diuerse partes anime sunt distincte. ¶ Ex his p3 ad inducta. ad primũ cõcessa maiori nego minorẽ. ꝑmo mõ sumendo virtutez: imo ꝟtus visiua est in vnoquoq3 mẽbro in quo est aĩa cũ qua est idez. si eniz teneatur ꝙ tota anima videt: p3 ꝙ ꝟtus visiua est in toto corpore: si aũt teneat ꝙ determiata ps aĩe videt: tũc clarũ est ꝙ predicta pars est in determinata parte corporis: ꝛ non in toto corpore. Arg^m autẽ in oppositũ verũ probat. ꝑmo mõ sumẽdo ꝟtutem: non autẽ scḋo modo.

¶ Utrum preter ꝟtutes anime intellectiue genera ꝟtutum sint tria ponẽda primo. Questio. li.

Tertio queritur: Utrũ preter virtutes aĩe intellectiue genera virtutũ sint tria ponẽda prima. ¶ Qḋ non ostẽdit: qꝛ scḋo de aĩa distinguens potentias anime mentionez facit de ꝟtute vegetatiua sensitiua ꝛ appetitiua ꝛ ẽm locum motiua: de genere autem virtutis vitalis necubi mentionem facit. ¶ Oppositũ videt ostendi olim medicorum sñia: qui vbiq3 ponunt in nobis esse genus naturalis virtutis: ꝛ genus aĩalis ꝟtutis: ꝛ vitalis virtutis genus. ¶ Istud quesitũ a multis iã3 hactenus discussum est. ¶ Cõciliator. n. dĩa. 57^a. tenet ꝙ preter ꝟtutẽ aĩalem ꝛ nãlem seu vegetatiuam est dare ꝟtutem vitalem ab aliis distinctã: ꝛ probat ipse hoc. qꝛ ille ꝟtutes sũt distincte: quarũ diffinitiones instrumenta actus ꝛ fines sunt essentialr̃ distincte: s3 ita est in his: vt patet: nã ab auctorib⁹ diuersimode diffiniũt: subiecta autez sunt altera: vt cerebrum cor ꝛ epar: similr̃ istrumẽta sunt diuersa cũ sint in nobis tres spũs. s. naturalis: vitalis: ꝛ aĩalis: silr̃ obiecta diuersa vt alimẽtũ: qꝛ vnum rude ꝛ mãle: vt naturale: reliquũ3 depuratum qḋ tãq̃ formalis ꝛ vitaƚ ꝛc. Finis etiã est alius: qꝛ vitalis vitã est dare magis: naturalis aũt nutrire ꝛc. Quapp iste ꝟtutes adinuicẽ differre videtur essentialr̃. ¶ Dynus in questiõe quã de ꝟtute vitali disputauit: an ab aliis sit distincta. respõdet ꝙ de distinctione virtutis possumus loqui duplr̃. vno mõ quãtũ ad oꝑationes anime mẽbris attributas: vt s3 ꝙ sunt diuerse oꝑationes anime in mẽbris sic ꝛ in eis sunt diuerse ꝟtutes: ꝛ sic dicit ꝙ nulla est aĩe ꝟtus organica nisi aut nutritiua sub qua cõprehenditur ꝟtus augmentatiua ꝛ gñatiua ꝛ ꝟtutes sibi administrantes: aut sensibilis sub qua cõprehenditur motiua: nec ab aliquo ifluit aliqḋ membrũ3: nisi aliqua duarũ ꝟtutum: ꝛ sic virtus vitalis: nihil est in corde: nec in aliquo mẽbro preter illas: ꝛ ratio est: qꝛ nõ videmus plura oꝑa in reb⁹ animatis: nisi ea que sunt illarũ3 ꝟtutum: ꝛ iõ non erũt plures virtutes: ꝛ similr̃ si in corde eẽt hec ꝟtus ab aliis distincta: tunc cũ cor sit mẽbrum influens: influeret hec ꝟtus aliis mẽbris faciens oꝑationem distinctaz in aliis mẽbris ab oꝑationib⁹ virtutis nutritiue: ꝛ sensus ꝛ motus sed nulla alia oꝑatio ab istis reꝑitur in mẽbris. ꝛ subdit ꝙ nõ potes dicere: vt dicit Auer. 2°. colliget. ꝙ ista virtus sit distincta: qꝛ facit operationem pulsus in corde ꝛ arteriis: qꝛ manifestũ est ꝙ a corde in alia membra non defluit hec virtus: vt faciat pulsus: qꝛ tũc alia mẽbra haberent pulsum. qḋ est falsũ3. ꝗre dicere oportebit ꝙ aut virtus vitalis nõ sit in aliis membris a corde ꝛ arteriis: aut ꝙ si sit nõ sit distincta ab illis: cũ ergo falsum sit dicere. ꝙ ipa nõ sit in aliis mẽbris: eo ꝙ ꝟtus que est i corde exhibetur aliis: manifestũ est ꝙ hoc mõ loquẽdo de distinctione virtutũ ipsa ab aliis nõ est distincta: ꝛ qꝛ sic loquut⁹ fuit phe 2°. de aĩa. ꝛ vbicũq3 de ꝟtutibus loquitur: necubi de ea fecit mẽtionẽ: vt de ꝟtute distincta scḋo modo dicaƚ virtus diuersa: ẽm ꝙ ad diuersa organa cõparatur: ꝗ diuersitas organorũ requiritur ad aliqḋ opus cõplendum: ꝛ sic ipsa potest poni distincta a virtute sensibili ꝛ nutritiua: nã licz cor habeat in se omnes ꝟtutes radicalr̃: non tamẽ potuit oẽs corporis operatões exercere: nisi sibi deseruirent alia mẽbra: ꝛ ideo fuerunt ordinata diuersa mẽbra: ꝛ tãq̃ prima instrumẽta diuersarum virtutũ ꝛ diuersi spũs. Et iccirco qꝛ a corde ad alia membra trãsmittitur id per qḋ mẽbrum aĩam h3 ꝛ oẽs eius potẽtias per quas est ꝑncipiũ operationum in hac vita iccirco dicemus ꝙ a corde mãdatur virtus vitalis ad mẽbra ꝛ ꝙ ꝟtus vt habet esse in corde est ꝟtus vitalis. igr̃ virtus vitalis ẽm rei ꝟitatez videtur esse aliḋ vt a corde deferƚ spũs cum omni sua potentia ad singula mẽbra: ꝛ qꝛ aĩa non procedit a corde ad oĩa membra: nisi cũ3 potẽtia nutritiua vel sensibili. ideo ẽm rei veritatem nõ est ab aliis distincta ẽm oꝑationem: qꝛ cum aĩa cum suis ꝟtutibus deferƚ cum spiritu a corde nõ possit operari oꝑationes illas: nisi sibi deseruiat spũs trãsmissus a cerebro ꝛ ab epate: hinc est ꝙ sensibilẽ ꝛ nutritiuã appropriauimus ei: qḋ trãsmittiƚ a cerebro ꝛ ab epate: hec sunt verba eius ad lr̃am.

¶ Quanq̃ isti viri in his verbis fortassis intentionem habeant rectam: nihilominus in eorum verbis multa proferuntur: que de virtute sermonis sunt falsa sicut de delatione anime ꝛ eius virium a corde ad alia membra: ꝛ possunt hec innotesci per habita in precedenti tractatu satis circa ꝑncipium: ꝛ ex his que iã dicta sunt in hoc tractatu etiã. Dicemus igiƚ nos in hoc questio aliqua breuia hoc dubiũ ꝑfecte declarãtia. ꝑmo vnã distinctionem ponẽdo que est. ꝙ ꝟtus vitalis põt duplr̃ sumi vno modo pro ipsa anima vitã corpi exhibẽte: ẽm ꝙ vita ẽm rei ꝟit atem nõ est aliud q̃ aĩam mãm seu corpus informare. Uñ si pro possibili vel impossibili aĩa posset eẽ in corpore ꝛ ipm informare absq3 hoc ꝙ aliquaz operationem corpus exerceret eẽt viuum: cũ mors non sit nisi aĩe corruptio vel eius separatio a corde vel corpore: ꝛ ẽm hũc modũ3 sumẽdi ꝟtutem vitalez: ipsa est in q̃l3 mẽbro: nec ab vno ad aliud ꝑcedit: ꝛ iam hec dicta sunt supra. Scḋo mõ potest sumi ꝟtus vitalis: sicut i añcedẽti quesito sumitur ꝟtus scḋo modo pro anima ipsa cuꝫ hoc ꝙ cõnotatur ad operationem perficiẽdam: respectu cuius dr̃ a medicis ꝟtus vitalis qualis ẽ oꝑatio pulsus ꝛ generationis spũs ex sanguine de nouo: Merito eniz operatio predicta vitalis: ꝛ vite oꝑatio appellaƚ: qꝛ mediante predicta operatiões vite que sunt anime adimpleni: ꝛ ipsa precise mediante: ꝛ ꝑncipaliter fit eius conseruatio in corpore: que est vite permãsio: licz etiam oĩs anime operatio possit vita dici. ¶ Deinde3 ẽm hanc distinctionẽ ponimus aliquas ꝯclusiones. ¶ Prima est. ꝙ primo modo sumẽdo ꝟtutez vitalem ipsa est ab aliis distincta illis eodẽ modo sumptis: ꝛ hoc si anima in corpore est solum vna. Si aũt anima intellectiua ꝛ sensitiua ponãtur esse anime distincte: tũc cũ quelibet det viuere: quelib3 potest dici ꝟtus vitalis. lz viuere possit ab solui a sensitiua: tãq̃ imperfecti⁹ a ꝑfectiori: qḋ qꝛ supponit hec cõclusio nõ indiget multa declaratione. ¶ 2ª cõclusio est ꝙ sumẽdo ꝟtutem vitalem scḋo modo nulli dubiũ3 ꝙ predicta ꝟtus cordi ꝛ arteriis attribuiƚ: sed ꝑncipalius cordi. cõicatur ẽt cerebro q̃tũ3 ad operationes pulsus per spiritũ3 a corde ad cũ3 trãsmissũ3: contẽtũ3 in eius vẽtriculis: vt supra in añcedẽti tractatu fuit discussum. Aliis aũt membris nõ cõicatur: nec predicta mẽbra habẽt ꝟtutez vitalem: qꝛ non habẽt eẽ id qḋ anime cõparatur: ꝛ necessarium est esse ad predictam operationem fiendaz. ¶ Tertia cõclusio est. ꝙ scḋo mõ sumendo ꝟtutem vitalẽ ipsa est iter ꝟtutes naturales reponẽda. que ꝯclusio p3: ꝛ licz in hoc res ad hesitatiõem posset reduci de nomine: sed non est vis nã licz oẽs operationes que ab anima ꝑcedunt: siue sint naturales vel animales possint dici aĩales: prout anima distinctionez recipit a natura: adinuicẽ tñ eas cõparando oẽs ille naturales dici debent: que ab aĩa modo nãe ꝑcedũt. Tales autem sunt que vniformiter fiunt omni impedi^{to} remoto prout eis cõuenit. ꝛ quibus nõ cadit labor: nec fatigãtur mẽbra. que ab ipo effectiuo principio intrinseco proueniũt non ꝯcurrente extrinseco: omnia autem ista concurrunt in epate. aĩa. in ꝟtute que vitalis appellaƚ. quare ꝛ ꝟtus a q̃ procedit naturalis deb3 dici: nõ eñ ex aliquo operatiões naturales dicte que ab aĩa precedũt possunt dici tales. quin similr̃ modo ꝛ oꝑationes ꝟtutis vitalis. vt clare pat3 intelligenti: ꝑpter qḋ Auerro. 2°. colliget reposuit eaz sub naturali ꝟtute. ¶ Quarta conclusio est. ꝙ ꝟtus vitalis eã sumendo scḋo modo potest aliquo respectu a naturali ꝟtute poni distincta. licet s3 rei ꝟitatem sit ꝟtus naturalis. nã ꝟtus vitalis. vt dicũt hic a spiritu habet principium: ꝙ in subiectio non reperitur nisi in quo etiã reꝑitur animalis seu sensitiua: ꝛ loquor de totali subiecto ꝙ non competit alicui de aliis ꝟtutibus naturalibus: quapp qꝛ omnes possunt ab hac separari

Spiritus tres scilicet naturalis vitalis ꝛ animalis.

Uirtus vitalis duplex.

idcirco assumpsit ipsa nomē diuersum: vt genus videat esse distinctū a naturali v̄tute q̄uis non sit: ⁊ sił diuersa organizatio fuit necessaria in subo in quo ipsa reperta fuit: q̄ in quo alie sine hac reperte fuerūt: hoc autē fuit ꝓpter maiorē perfectionē aīe ⁊ caloris ei deseruiētis: q̄ in subo in quo p̄dicta v̄tus existit reperit: ꝓpter quā organizationē ampliorē necessariā: necessitas fuit diuersorꝫ p̄ncipaliū membrorꝫ ⁊ spūūꝫ diuersorꝫ ⁊ diuersarūꝫ cōplexionūꝫ existentiū ⁊ diuersarū operationūꝫ. Quapropter eius diuerse v̄tutes p̄ncipalr attribute fuerūt. Qz autē medici multū intendūt post sensum: ⁊ ad diuersos actus opationis res diuersificant: ideo specificauerunt tria esse p̄ma genera virtutū: ⁊ gr̄a manifestioris doctrine: ⁊ opationis eius illud concedendū est: cū eorꝫ non sit inuestigare medullitus: sed p̄hi naturalis. ¶ Ex his aūt apparet q̄d dicenduꝫ ad inducta. ¶ Ad ea que Conciliator inducit dōm. illis non ꝓbare: nisi q̄ ipsa ab aliis naturalib⁹ differt: sed non: q̄n ip̄a sit naturalis: est tñ ab aliis diuersificata ꝓpter cōiungi ⁊ reperiri in subiecto p̄fectiori: aliis que absq̄ aliis inuenitur. Et attende vnum q̄ si quis vellet per diuersitatem iam dictam huic diuersum generis nomen imponere: cum nomina sint ad placitum q̄ sibi placet inducat: veritas tamen a suis terminis non mutatur. Deo gratias.

¶ Utrum virtus nutritiua ⁊ crescitiua sit vna virtus an distincte. Questio. iij.

Quarto queritur. Magis particulariter descendēdo ad virtutes naturales inter quas primo de nutritiua ⁊ crescitiua: ⁊ eorꝫ obiectis. ¶ Et primo queraf. an virtus nutritiua ⁊ crescitiua sit vna v̄tus an distincte. Quidam dicunt q̄ iste v̄tutes sunt distincte essentialiter: sicut fuit Antonius de Parma ⁊ multi alij ꝓbant. q̄ vna separata vt crescitiua. alia remanet vt nutritiua. ¶ Amplius q̄ eorꝫ obiecta ⁊ modi opandi differunt essentialiter: q̄ obm virtutis nutritiue est nutrimētum: vt est in potentia hoc aliquid ⁊ substātiale: sed crescitiue: vt est potentia sm̄. plus q̄ id qd̄ deperditur: ita ponit p̄hs 2°. de aīa. Silr modus operādi nutritiue est ꝯtinu⁹: sꝫ modus operandi augm̄tiue nō est continu⁹: vt pꝫ per Auer. aīs. Aristotelē. 3°. ⁊ 8°. physicorꝫ. ⁊ apparebit inferius. Cuꝫ igit ex his v̄tutes maxime distinguantur: iste eēntialr sunt distincte. Sed nulli dubiū esse b̄ dicta minus q̄ hec nemā ipsi tenent expresse q̄ v̄tutes anime sunt ideꝫ generalr cum ipsa eēntia anime: sed clarum est q̄ tūc posset ꝯtra istos argui irrefragabiliter expositorie: hec aīa essentialiter est hec v̄tus nutritiua: hec anima: semꝑ eadem demōstrando: est v̄tus crescitiua essentialr. igit hec virtus crescitiua essentialr est b̄ aīa nutritiua: vel virt⁹ nutritiua ⁊ eꝯ. ergo nō sunt essentialr distincte. ¶ Breuiter igit aliter dōm semꝑ in silibus questionib⁹ distinctionē supra positā de v̄tute scdo quesito huius tractat⁹ supponēdo q̄ sumendo v̄tutez p̄mo modo he due virtutes sunt idē eēntialiter: ⁊ parꝫ ista clare ex dictis. Scdo dicēdū q̄ sumēdo v̄tutē scdo modo he due v̄tutes differunt rōne sue diffōnis: q̄ in diffinitione exprimēte q̄d nominis vnius aliq̄d denotaf vel connotaf qd̄ nō cōnotatur in diffinitione exprimēte q̄d nominis alterius: ꝓpter qd̄ multa possunt dici de vna ⁊ pari que nō possunt dici de alia: ⁊ hoc patet expresse eoruꝫ diffinitiones exprimētes quid nominis cōsiderātis: q̄ accidit ꝑ operationes haꝝ v̄tutuꝫ: vt opationes augmēti ⁊ nutricationis nō esse eosdē oīno cōuertibiliter: vt; clarū est: ⁊ q̄ius operationib⁹ aīa ipsa nomē sortitur diuersum diuersarum virtutum: q̄ pōt patere ex scdo quesito huius scdi tractatus: ⁊ sunt b̄ clara aliq̄d intelligenti in logica ⁊ p̄hia. ¶ Et istorꝫ ex his apparet q̄d ad rōnes p̄dictorꝫ dōm. cū dr̄ vna istarū sepata: alia remanet. negaf. q̄tū ad id qd̄ per v̄tutē in recto significaf: sed solum quantū ad id qd̄ in eius diffinitione exprimente quid nominis cōnotaf. q̄ nō est aliud dicere: nisi q̄ etate statuo, venientē ⁊ senij nō cessat id qd̄ eēntialiter est virtus crescitiua: q̄ nō est nisi aīa: sed amplius anima nō dr̄ virtus crescitiua: nec hoc predicatū de ea predicatur: q̄ nō potest anima in operationē in quaꝫ p̄us potuit: respectu cuius illud predicatum de ea dicebaf: non potest autem tunc anima in operationē illam ꝓpter corporis dispositiones trāsmutatas: vt apparebit cum de augmēto ⁊ nutricatione loquemur. ¶ Et hoc idem dicēduꝫ. ad alia que arguūt: nō enī aliō ostendunt: nisi q̄ aīa in suis diuersis operatiōibus diuersimode operatur: ⁊ circa diuersa: respectu quorꝫ anima diuersas rationes ⁊ diffōnes assumit: sm̄ quas predicata diuersa de ea dicunf.

Nutrimētū est obiectū v̄tutis nutritiue.

Aīa virt⁹ crescitiua nō dicit.

¶ Utrum per actum nutritiue virtutis possit humiduꝫ radicale per nutrimentale equale restaurari ei qd̄ deperditur vel melius. Questio. iiij.

Quinto queritur. Ut appareat q̄d est actus nutritiue virtutis: ⁊ qd̄ ei⁹ obiectum: ⁊ quis modus operandi: an ꝑ actū nutritiue virtutis possit humidū radicale per nutrimētale equale restaurari ei q̄ deperdit vel melius. ¶ Quod sic. q̄ aliqd̄ corpus distēperatū pōt per regimen artis reduci ad tēperamentū: vt omnes cōsentiunt. ergo humidū radicale per nutrimētale potest melius restaurari. ergo equale ⁊ cōsequētie iste clare sunt. ¶ In oppositum. si per humidum nutri[le] posset restaurari radicale humidū melius vel equale: tunc vita nō deficeret. consequentia est clara. ¶ Hoc quesitum est alias a nobis determinatū in quodā tractatulo quē de hoc cōstruximus: sed q̄ eius determinatio multū erat hic necessaria: idcirco aliqua breuia percurremus in quib⁹ declarabimus iam hic ante posita de nutritiua virtute: ⁊ primo aliquos terminos declarabimus ⁊ modum operatiōis predicte virtutis ⁊ actus: deinde enucleabimus id qd̄ queritur. ¶ Primo igitur sciendum q̄ humidum radicale est humidū substātiale membrorum: vnde cum dicimus q̄ humiduꝫ radicale mēbrorum deperdit nihil aliud intendimus: nisi ipsam membri substantiam que resoluitur a corpore nostro: ⁊ per resolutionem euolat. vnde nō intelligimus per id simplicez qualitatē humidi: humidū autem nutri[le] est illud humidū q̄ stat in poris nostri corporis: q̄ per actum nutritiue virtutis corpori nostro apponitur ⁊ fit vere pars mēbri: ⁊ q̄ p̄dictū fit ex sanguie ⁊ sanguis ex cibo idcirco tam cibus q̄ sanguis nutrimētuꝫ ⁊ nutrimētale humidū appellatur: licꝫ diuersimode: vt vult Gal. de virtutib⁹ naturalibus. primo ⁊ in alijs etiam locis. Ex quo statim apparet q̄ cum humidū nutri[le] conuersum est in subam mēbri nō est secundum humidū radicale cū factum sit suba mēbri viuiet subiectū anime. Ex hoc insurgit q̄ humidū radi[le] ⁊ 2[m], q̄ddā ex principio generatiōis contractū. ⁊ qd̄dā ex nutrimentali humido: post gnōnem iam factam constitutum: obm autem nutritiue virtutis est hoc nutri[le] humidum: in q̄ virtus nutritiua agit: ip̄m corpori vniendo.

Humidū radicale quid.

Humidū naturale quid.

¶ Modus aūt operatiōis huius virtutis in nutrimentum est: tā per suos actus im[te] ab ea procedentes: q̄ etiā per actus ⁊ operationes virtutuꝫ sibi ministrantiuꝫ: cuꝫ cib⁹ de nouo nostro corpori approximat⁹ sit rude ⁊ multum longinquum ⁊ dissimile indiguit multis transmutationibus anteq̄ finaliter possit assimilari. Et idcirco fuerunt necīe virtutes naturales que ministrantes appellanf/digestiue/⁊expulsiue/attractiue/⁊retētiue que in cibū operanf ip̄m dispōnēdo: vt sit paratū actiōi nutritiue virtutis: que virtutes ministrantes sunt iam proprie mēbris p̄ticu[la]⁹ appropate q̄ cōib⁹ q̄ mēbris isti deputate ad cōes opationes exercēdas in quib⁹ nutrimētum dispōnem habet cōem non vni mēbro plus appropriatam q̄ alteri. Actus autē nutritiue virtutis dr̄ ab omnibus esse tres. s. appositio assimilatio ⁊ vnio. ⁊ si isti aliter adinuicē habēt drīaꝫ b̄ est sꝫ plus ⁊ minus: sꝫ natura eēntial actus ⁊ perfectio nutritiue cōsistit in perfecta assimilatiōe nutrimēti ad subam mēbri taꝫ in substātia q̄ in qualitatibus: ꝓut possibile: talis autem assimilatio nō potest fieri absq̄ appositione nutrimenti ad mēbruꝫ ⁊ absq̄ vnitione: cum nutricatio non sit nisi q̄dam gnō cōiuncta: ⁊ idcirco impossibile est q̄ sit nutricatio: quin sit assimilatio in suba: licꝫ aliquādo nō sit assimilatio in qualitatib⁹: vt in nutricatiōe perfecta ⁊ apparent ista per Gal. p̄mo de virtutib⁹. ⁊ 6° de accidēti. ⁊ vbicūq̄ loquitur de hac mā: necessitas autem nutritiue virtutis fuit: vt per talē assimilationeꝫ nutrimēti ad nutrimētuꝫ corporis fieret restauratio eius q̄ ꝯti[n]⁹ resoluit taꝫ ab intrinseco q̄ ab extrinseco de propria substantia nutritionis. ⁊ ꝓpter id fieret conseruatio eius ⁊ perduratio in esse plusq̄ possibile sit.

¶ His declaratis veniēdū est breuiter ad id qd̄ querit

Humidũ radicale an possit restaurari.

quod iam est a nobis alibi extẽse ꝛ pfecte declaratuꝫ: vt iã pdictũ est. Cõciliator dr̃ia. 112ª. querẽs. an humiduꝫ radicale possit restaurari. affirmat humidũ radi^le p nutri^e nõ solũ posse restaurari: sꝫ p aliq̃ tpe puri^9 ꝛ meli^9 fieri accidit vt cũ corpus distemparatũ ad tpatũ reducit. Dicit em̃. Sic itaq̃ cẽseo in his ꝙ humidũ plurĩũ corporũ non solũ restaurat verũ amplius ꝛ purius: nõ aũt semp sꝫ tpe quo pportio calidi ad humidũ erit intẽsior: ꝛ sub certiori temperamẽto humidi: qd̃ in puericia cõtingit: cum deinceps humidũ impuret radicale: ppter cõtrarietatem ꝛ repassionem: quã primitus ab humido susti nuit influenti. ❡ Sed salua reuerẽtia tanti viri hec positio stare nõ põt: qm̃ si humidũ radicale posset purius aliquo tpe. ꝛ in bonitate melius restaurari: corpus in vita posset perpetuari: qꝛ si aliquo tpe id posset fieri semp illud posset fieri: ꝛ pꝫ illud clare: qꝛ si aliquo tpe humidum restaurat melius ꝛ purius: vt ꝑbigratia hodie. igitur hodie potest punctualiter equale humidũ. igit erit cras corp^9 in eadẽ dispõne ad cibũ in qua erat hoc mane. igit cras eodẽ modo restaurabitur humidũ equale eodẽ cibo approximato ꝛ erit punctualr̃ in eadẽ dispositione: ꝛ sic etiam cras: ꝛ sic in infinitum: quia agente et patiente eodem modo similibus ceteris: paribus idem sequitur effectus: vt clarum est: ꝛ hoc voluit Auicen. cũ dixit. Amplius si hec ꝑtus infinita foret ꝛ semp permutationem in corpe faceret eius qd̃ dissoluit equaliter: ꝛ vno modo ꝛ hoc quo ad quantitatem. dissolutio est vno modo nõ esset: ꝛ ideo semp quotidie augeret: ꝛ corpus dissolutionem tolerare nõ posset. ꝛ dissolutio humiditatum finiretur: ꝛ hoc qꝛ nunq̃ restauraret ita purum nec ita bonum. ❡ Amplius si humidũ radicale posset melius restaurari ꝛ purius: tunc corpus posset retrocedere. Silr̃ corpus distemperatũ reductũ versus temperamentũ post reductionẽ non esset etatiue exsiccatuꝫ: qd̃ est absurdũ. Modo igit pdicta opinio stare non põt: nisi de bonitate ꝛ puritate aliter loquamur: q̃ cõmuniter in hoc questio iducitur. alr̃. intelligitur. ❡ Dicam^9 igitur nos breuiter coꝝ summam q̃ alibi prolixius scripsimus que est ꝙ humidum mẽbrale seu radicale nunquã restaurat purius vel melius: nec vnq̃ equale: nedum ꝙ purius per nutrimẽtale humidũ. ꝛ intelligitur sic h̃ cõclusio loquẽdo de bonitate ꝛ puritate: ad intellectũ ſm quem cõiter in hoc questio ab omnib^9 intelligitur. Et ẽ sensus ꝙ humidũ radicale nũq̃ potest per nutri^le humidũ sic restaurari: quin ex discursu etatiuo ipsuꝫ restauretur terrestrius ꝛ siccius: qꝛ non põt continuus discursus euitari ad vltimã consumptionẽ. Et pꝫ hec conclusio. qꝛ cũ calidum naturale cõsumat cõti^e humidum radicale semper qd̃ apponit de nutri^li humido apponit humido radicali exsiccato ꝛ terrestrificato plus q̃ in pricipio cõsumptum ꝛ resolutum esset: ꝛ cum hac transmutatione. alr̃. ꝯsumptione patiens: ꝙ est nutrimẽtum pro mẽbro apponit ſm conditionem ꝛ dispõnem in qua est mẽbrũ conuertẽs ipsum: ꝛ adhuc deterius ꝛ impurius cuꝫ agẽti resistat: nec in totuꝫ sibi assimiletur perfecte in omnibus partꝫ etiã h̃ cõclusio p adducta cõtra Cõciliatorẽꝫ: ꝛ h̃ p firmo est sub a veritatis huius questi ꝛ nulla alia: ꝛ expresse inis pħi primo de generatione. Si autem in questio de alia puritate fieret intellectus: ꝛ bonitate ꝛ humiditate recurre ad nostruꝫ tractatum in quo oia perfectissime declarãtur. ❡ Ad illud aũt qd̃ inducitur appet quid dicendũ: qꝛ si corpus aliqd̃ reducat versus temperamẽtum: illud humidũ qd̃ factũ est per nutrimẽtale in tali reductione bene est, melius ꝛ purius: q̃ humidũ qd̃ esset restauratuꝫ per cibaria similia ꝛ distẽperata: sꝫ nõ est melius humido radicali preexistẽte: qꝛ licꝫ istud corpus reductũ sit humidi radicalis melioris q̃ corpus distẽperatum hoc est verũ in eadẽ etate sita cõparãdo: in diuersis tamen etatibus ideꝫ corpus ad seipsuꝫ comparatum veritatem non hꝫ: vt perfecte in loco predicto declarauimus. Ubi etiaꝫ ostendimus ꝙ lꝫ ethicus qui exsiccatus est in suis mẽbris per nutri^le liberet ꝛ rehumectetur h̃ est humiditas apposita siccitati egritudinali: ꝛ macrescẽtiũ nõ tamẽ rehumectatur humiditate opposita siccitati: ex discursu etatiuo cãte: sed si non liberatus fuisset illa melius processisset: nã q̃uis ethicus liberet: nihilominus hũidũ mẽbrale qd̃ toto illo tẽpore ꝯtinuo exsiccatiuum erat ex consumptione humidi s naturali

Calidum nãle an cõsumat humidũ radicale.

calido processisset igr̃ similr̃ toto tẽpore quo ethicus liberatur. Quapropter radicale humidũ ipurius redditur. amen. Deo gratias.

❡ Utrũ motus augmenti sit mot^9 vnus. Q̃ō. xliij.

Sexto queritur. Ad virtutẽ augmentatiuaꝫ descẽdendo: an motus aug^ti sit motus vn^9. ❡ Q̃ꝺ sic ostẽditur. qꝛ vnitas est in motu ex vnitate termini motus: sed in motu augmẽti termin^9 est vnus. s. quãtitas: sicut in alteratione qualitas: ꝛ motu locali vbi seu locus. igitur ꝛc. ❡ Ad oppositũ arguitur. qꝛ verũ augmẽtũ est preexistẽtis quãtitatis additamẽtũ nouo ꝛ extraneo corpe aduenientẽ. sed talis aditio nõ est nisi per generationeꝫ. igit augmentuꝫ nõ est motus vnus.

Argumẽti mot^9 q̃tuplex.

❡ In solutione huius questi. primo aliquos terminos volumus declarare. pmo quotuplex est augmẽtum: deinde qualiter res augeat: ꝛ quid est motus augmẽti: ꝛ q̃ sint eius conditiones. Et ex his an sit motus vnus: aut multiplex. ❡ Propter pmuꝫ sciendum: ꝙ augmentum sumitur aliquando valde improprie pro augmento per aggregationeꝫ ꝛ accumulationeꝫ plurium corpoꝝ de q̃ nullo modo est sermo ad p̃sens. Alio modo p motu ad quantitateꝫ: ꝛ hoc generalr̃ siue fiat in animatis siue in inanimatis: siue in nõ viuẽtibus ſm quẽ modũ res que rarescit dicit augmẽtari. Tertio modo proprius p motu augmẽti solum in viuẽtibus: vt animalibus ꝛ plãtis de quo maxime ad presens intẽdimus: qui vere est mot^9 a virtute anime factus dicta augmẽtatiua. ❡ Propter 2^m sciendum ꝙ motus augmẽti ſm quemcuq̃ dictorum modoꝝ non est nisi extẽsio corporis qd̃ augetur ad q̃titateꝫ maiorem: sed diuersimode fit in vtrisq̃: vt apparebit. Naꝫ augmentum nõ est nisi preexistẽtis quãtitatis additamentũ. Fit aũt primus modus per solã distantiã partium eiusdẽ corporis. Unde talis augmẽtatio vl̃ rarefactio: nihil est aliud: nisi partes eiusdem corporis cõtinui adinuiceꝫ plus distare q̃ prius: ꝛ per oppositũ diminutio seu condẽsatio: nihil est aliud: nisi partes eiusdeꝫ corporis adinuicem plus appropinquare q̃ prius: ꝛ hoc a quibuscũq̃ causis effectiuis habeãt predicta fieri. ❡ Et ex his statim sequit. vt patet intelligenti ꝙ in predicto modo augmẽti ꝛ diminutiõis: ꝛ hoc dico q̃tũ est intrinsece. qꝛ non loquor de acq̃sitione loci vel deꝑditione nulla noua res acquirit vl̃ deperditur. ꝛ hoc qꝛ termini predictoꝝ motuum nõ sunt aliud nisi maior vl̃ minor distantia partium eiusdẽ corporis cõtinui vt dictum est: ꝛ talis distantia non est aliqua res addita ptibus magis vel minus distãtibus: ꝛ qꝛ ista probare ꝛ declarare est aliquãtuluꝫ extra huius operis intẽtionẽ: ideirco ea nõ prosequimur. Unũ tamẽ in hoc aduertẽdum ppter id qd̃ statim in prõptu occurreret cuilibet in his dictis: ꝙ in ꝯdẽsatione partes eiusdẽ continui corporis que magis appropinquant non sunt pximi^le ꝛ ex illa parte. ex qua imediate sunt: qꝛ non possunt plus appropinquare q̃ appropinquẽt. aliter corpus nõ eẽt vere cõtinuum. vel in corporib^9 esset vacuũ. vel fieret cõdensatio per egressuꝫ corpoꝝum. que omnia sunt falsa ꝛ a pħo improbata. similr̃ in rarefactione non fit maior distantia illarum partiũ: que imediate ex illa parte ꝛ extremitate. ex qua. alr̃. in qua sunt imediate. qꝛ tunc illud corpus discontinuaret. est ergo illud verum tam in vno q̃ in alio de partib^9 mediatis vel de imediatis ex extremitate. ex qua non sunt imediate: qd̃ ad idem reuertitur. Ex quo statim sequitur ꝙ infinite sunt partes in rarefacto: que nũc plus adinuiceꝫ distant q̃ prius ꝛ infinite q̃ nunc non distant plusq̃ prius. Et silr̃ de appropinquatiõe in ꝯdẽsato. ꝛ hec sunt nota cuilibꝫ itelligẽti. ❡ Secundus aũt modus motus augmenti solus in viuentibus repertus. qui est ꝓprie dictus ꝛ de quo est h̃ sermo diuersificat a predicto ꝛ plus requirit. Naꝫ vt patꝫ per pħm primo de generatiõe ꝛ corruptione. tres conditiones necessario reqruntur in augmẽto predicto. vna ẽ ꝙ id qd̃ augetur maneat ideꝫ numero. scd̃a ꝙ quelibet pars eius qd̃ auget augeat. tertia ꝙ augmentuꝫ fiat aliq̃ corpore ꝛ quanto aduenientẽ. Necessitas prime conditionis: pꝫ. qꝛ si sic non esset. tunc illud non esset augmentuꝫ illius corporis. sed noui corporis generatio. Scd̃a conditio etiã pꝫ: qꝛ augmẽtum includit nutritioneꝫ. imo p̃dicte due ꝑtutes idem sunt ſm modum supra dictum: ꝛ

In augmẽto motus conditiões tres

est augmentū in nobis ad finem corpus nostruʒ: ⁊ eius partes perficiendi. ¶ Cum ergo quelibet pars corporis nostri nutriat: q2 a qualibet fit resolutio: ⁊ cuʒ quelibet pars in generationis principio imperfecta generet in quantitate: sequitur q per augmenti motū quelibet pars aucti augeat. hoc etiā patet expsse per signū phi in lra q est partes nostri corpis adinuiceʒ in quātitate seruare pportionem: quemadmodū apparet in digitis manuū: qd non esset: si vna pars augeret ⁊ nō alia. Tertia cōditio clara est: q2 q̄tū non potest fieri ex non quanto. cū ergo viuētia non augeant ab extrinseco agente simpliciter: sed per nutrimentū: q2 tūc ille motus augmēti in nullo differret a pmo. Sequitur q extrinsecū aduenies debet esse corporeū ⁊ quantū. ¶ Sed dubiū est. de secūda conditione apud omes: ex quo apparebit clare qualiter habeat fieri pdictū augmentū. Nā si quelibet ps eius augetur: tunc apparet q augēs sm oēm dimensionem penetrat auctū: aliter nō posset omnis pars augeri. Et si sic. tūc duo corpa essent i eodē loco. ¶ Propter euidentiā pdictoꝝ notandū vnā diuisionem partiū nostri corpis: quā in pdicto loco ponit phs. ⁊ est q partes eius qd augeᷓ sunt duplices: quedā sm materiā: quedā sm formā: ⁊ lʒ a multis diuersimode intelligant: vt pʒ per plures doctores ⁊ magistros hoc questiū disputantes mihilominus tñ vt euitemus longitudinē tediosam. in hoc oabimus modū apud nos magis veridicū. Et est q illa pars dicit sm formā que sm se est principiū alicuius opationis. Et illa dicit sm materiā que sm se nō est pncipiū alicuius operationis: sed cuiuscunq est principiū est insimul cū parte alia: ⁊ absq illa non pōt: ⁊ merito prime appellātur sm formā: q2 a forma principalr pcedit operatio ꝛ non a materia: vnde directe sunt sbm sufficiens forme ipsi: vt possit in operationē exire. Et ex hoc statim seqtur q in viuēte corpore. vbi gratia. in corpore aialis sm diuersos respectus aliqua est pars sʒ formaʒ. aliqua sm mām: pp̄ter qd attentione dignū q i viuente corpore fuit multa diuersitas partium: ⁊ hoc pp animaʒ esse principiū multaꝝ ⁊ diuersaꝝ operationuʒ: ⁊ hoc q2 est for⁹ nobilior aliis mālibus formis: vnde aia est actus corporis organici: ⁊ quāto inter aias est nobilior: tāto maiori indiguit diuersitate ⁊ multitudine organoruʒ: pp̄ter quā necessitateʒ fuerunt inuēte in corpore partes cōsimiles: inter quas etiā fuit multa diuersitas: ⁊ partes organice: similr etiā adinuicē multe diuersitatis: ex quib⁹ in nobis isurrexit cōpositio triplex. vna cōsimiliuʒ ex suis partib⁹. scda organicoꝝ ex consilibus: ⁊ tertia totius ex organicis. Et q2 aliquod mēbrū vel aliqua pars est principiū alicuius opationis per se alia vel alia parte nō cōcurrēte secū in operatione predicta: qd tamē mēbruʒ in quadā alia operatione est effectiuū pncipiū: ⁊ nō sine alio mēbro simul secū in predicta operatione cōcurrente: iccirco respectu pme operatiōis pars formalis appellabiᷓ: ⁊ respectu scde mālis ⁊ pʒ id p mēbruʒ cōsiᷓe q suam operationē: inquātuʒ cōsiᷓe sibi debitaʒ per se operabiᷓ. Operationē tamē organici mēbri p se nō operabitur: sed siᷓ aliis cōsilibus illud organicum cōstituentibus ad opationē predictam cōcurrētib⁹. Ad queʒ intellectuʒ dicebat Auer. 2°. colliget. q mēbra consimilia sunt respectu organicoꝝ sicut materia: ⁊ organica sunt sicut forma: ⁊ illa etiā est expresse mens phi p⁹ de generatione. cū loquitur de parte sm formā ⁊ sm mām: multa enim hec adaptat ad cōsimilia ⁊ organica membra. Et pʒ ex hoc q sermo eoꝝ qui dicunt q illa est ps sm formā que separata a toto pōt per se subsistere ⁊ ps sm materiā nō: est sermo de vtute sermōis falsus: lʒ forte intellectū habeāt bonū. Apparet ēt q̄ḋo distinctio p̄dicta pueniᷓ cuilibʒ habēti formā in mā: vt ait phs. nec pp̄ter hoc seqtur q pars sm māʒ: cuʒ sit habēs formam in mā habet partē sm mām ⁊ sm formā: vt arguunt q̇dā istud em pʒ cuilibet intelligenti. Et de hac materia nos etiā clare locuti sum⁹ ⁊ magis extēse in glosa q̄ iā cōposuimus supra cap⁹. de gnatione embriōis. 21°. tertii. ¶ Scdo est etiā aduertendū q cū augmētū fiat p appositionē nutrimēti ⁊ nutritio sit operatio mēbri consimilis: ⁊ iā dictū est q operatio debeᷓ partibus sm formā: ⁊ nō per se partib⁹ sm mām oportuit nutrimentū approximari oibus partib⁹ sm formā: nō aūt oibus sm mām: q2 app natura ordinauit venas ⁊ arterias q̄ portaret nutrimentum: vt ad mēbra: ⁊ ad oēs partes sm forme consiliium mēbroꝝ perueniat: ⁊ predictas ptes formales foraminib⁹ que pori dicuntur distinxit: in quib⁹ predictuʒ imbibat nutrimentū: qd stans ibi reconditū a caliditate partiū pdictaꝝ in carū subm transformetur: ⁊ illis substātialiᷓ vniatur. ¶ Ex his autē clare apparet q̄liter cōditio augmēti prefata est sane intelligēda: ex quo dissoluiᷓ q̄ ꝯ eam inducebaᷓ: nam phus intelligit q q̄libet pars. s. sm formā augmēti augetur: ⁊ ideo oibus pdictis partib⁹ aduenit nutrimētum ⁊ earum superficiebus apponitur ⁊ vnitur. Non aūt p hunc modum augetur quelʒ ps dicta sm mām: q2 tunc ad quascunq ptes oporteret penetrare nutrimētū: qd est impossibile vt dr. ¶ Sed modo intēdimus circa hec quasdam difficultates mouere: que aliquādo consueuerunt fieri in hac mā ⁊ apparebit cōplere modus augmēti. ¶ Primo sic. nutrimentuʒ non apponitur toti parti formali. ergo apponitur parti: sʒ pars partis formalis est pars materialis. ergo pars materialis est que augeᷓ. ¶ Secūdo. pars q̄ apponitur: licʒ vniaᷓ parti preexistēti: nūq̄ tamē fit illa. nec ex⁹ vt clarū est. ergo vero augmento: nec illa que apponitur: nec cui apponiᷓ augeᷓ. ¶ Tertio. cū pars formalis non sit aliud q̄ partes māles ex quibus ipsa constituitur: cum totuʒ non sit aliud a suis partibus: si ipsa augeᷓ: tunc quelibet pars mālis augeᷓ. Aliter quedam materiales augerētur: ⁊ quedam non: ⁊ hoc videtur absurduʒ. ¶ Quarto. motus oppositi habēt fieri circa idē opposito modo. sed motus resolutionis ⁊ diminutionis. s. actio calidi in humidū radicale est oppositus motui augmēti: ⁊ habet fieri sm oēs partes tam sm formā q̄ sm mām. probaᷓ: q2 in oibus est eadem causa resolutionis ⁊ diminutionis. s. actio calidi in humidū radicale: ⁊ sunt cōposita ex cōtrariis: ⁊ vniuersalr omnia ex quib⁹ in nobis fit resolutio ⁊ cōsumptio: ergo silr motus augmenti opposito modo erit sm oēs partes sm mām ⁊ sm formā: ⁊ similr motus nutrimēti: aliter nō esset ad finē restaurādi deperditū vbiq ⁊ perficiēdi iperfectū. ⁊ cōtrariū supra in pdicta conditiōe fuit assignatū. ¶ Quinto si fieret augmentū: vt dictū est. sequitur q aliquādo oēs partes corpis erūt augmētate ⁊ corp⁹ tñ nullo mō. hoc est falsum: cū corpus non sit aliud q̄ sue partes. cōsequentia patet: q2 repletis poris vel sm mediū vel sm totuʒ vel qualitercūq quis voluerit carne: omnes ptes sm formā sunt augmētate: q2 ibi sunt omnes cōditiōes augmēti predicte: ⁊ tamē vt clarū est corpus sm nullam dimēsionē auctum est. vnde siue sm longitudinem: siue sm latitudinē: siue profunditatē eadē qua prius mensurabiᷓ mēsura. ¶ Propter hec declaranda ⁊ alia similia que circa hoc possent adduci attentione dignum est q in motu augmēti est necessarius motus rarefactionis: aliter corpus per nutrimentū augeri nō posset: qd declaratur: q2 quādo nutrimētū perueniēs ad corpus est illis appositū ⁊ vnitū ⁊ repleuit poros adhuc corp⁹ nō adauctum. Si ergo aliud nutrimentuʒ debeat aduenire opʒ q noui fiant pori: qd nō potest esse nisi per rarefactionē ⁊ extensionem partiū: q2 non per resolutionē partis: vbi fit porus: q2 tūc tantū deperdereᷓ quātū apponeretur. Fit ergo augmētum per hunc modū: q2 nutrimentū: qd aduenit mēbris ⁊ cōtineᷓ in eis apponitur intra: ⁊ cū repleti sūt pori carne. ⁊ suba mēbri ibi apposita nā nouos creat poros: ⁊ aliquādo preexistentes dilatat: ⁊ hoc rarefaciendo carnē: ex qua rarefactiōe fit extensio sʒ oēʒ dimēsionē: ⁊ augeᷓ corpus ⁊ fit predicta rarefactio tam in carne pexistēti q̄ in nouiter genita: ⁊ hoc est satis mirabile opus nāe. Et dicunt aliqui q rarefactio fit ante vnionē nutrimēti. ⁊ quidā dicūt q post vnionem: qd est conformius veritati. ¶ Sed dubiū est. a quo effectiue causetur illa rarefactio. Aliqui dicūt q pars preexistēs sui ꝯplone ⁊ calore rarefacit ptē nouiter appositā: ⁊ nouiter apposita rarefacit preexistēteʒ. Aut posset q̇s imaginari rarefactioneʒ solum fieri in parte genita a parte preexistēte: ⁊ tunc propter rarefactionē illius preexistētem extendi vndiq absq rarefactione: ⁊ sic corpus augeri: ⁊ cōsidera possibilitateʒ huius pp̄ter venas ⁊ arterias sm oēm dimēsionem peruenire portātes nutrimētum ad minimissimas partes corporis: sed hoc non videᷓ bene possibile: q2 nō posset extendi predicto mō sm vnā dyametruʒ: quin diminuereᷓ sm aliaʒ. Aut posset quis

Diuisio philosophi.

In motu augmēti est rarefactiōis motus necessarius.

imaginari:vt dicũt qdã q aia mediãte suo calore natu rali rarefacit carnẽ ⁊ ossa ⁊ alia oia mẽbra ad finẽ augmẽti q̃ñcunq; vna pars nõ rarefaceret aliã. Sicut eñ ab intra corpus gubernat:⁊ corrũpit q̃ñcunq; vna pars nõ ageret in aliã:vt dicũt:ita fit illa rarefactio. Sed tũc oporteret cõcedere q qualitas solũ agit:⁊ q agẽs ⁊ patiens nõ essent distincta loco ⁊ subiecto:que ola fortasse cõcederent. Sed tũc restaret querere ab eis quare aia an adventũ nutrimẽti nõ rarefaciebat membra:vt augerẽtur. Et tũc forte dicerẽt q absq; nutrimẽto calor potius membra resoluit cõsumit ⁊ diminuit q̃ augeat:cũ ex nutrimento resocietur:⁊ augeat. Quicũq; igit de his modis retineat apparet quõ in motu augmenti reqrit motus rarefactionis. ¶ Consequenter apparet statim id qd dicit Auerro.3°.phy.si.q motus augmenti nõ est cõtinuus:qr pdicte rarefactiones non sunt cõtinue:qr cum nutrimentũ est in poro primo disponitur:deinde vnit:deinde subseqtur rarefactio:deinde anteq̃ fiat alia rarefactio iterato nutrimentũ poris adueniẽs disponitur qd est in tpe:⁊ vnit:post rarefit:ita q totus mot augmẽti corpis nõ est motus cõtinuus. ⁊ illa sunt que cõiter in hac materia quasi ab oibus affirmãtur. Et considera q que dicta sunt fiunt in corpe:quousq; corpus per siccitatẽ non induret:qd est tps ab auctoribus de etatib assignatũ. ¶ Scdo ex his appet quõ oẽs partes tã ẽm materiã q̃ ẽm formã augent:cũ oẽs rarefiãt ⁊ extendãtur. Sed quare plus hoc ptibus ẽm formã tribuat iã apparuit intelligẽti:⁊ apparebit in rñsione ad arm. ¶ Si qs aũt circa hec vellet fantasiari motũ augmẽti fieri absq; motu rarefactionis posset in hunc modũ: q sicut cũ aq miscet vino ipsa condiuidit vsq; ad minima.⁊ ambo maius locũ occupãt absq; rarefactione: vnde si aqua vere esset cõuersa in vinũ illud corpus esset ad augmentũ: ita per diuisionẽ venarũ ⁊ arteriarũ vsq; ad minima cũ carne sanguis ab illis resudans cũ carne vsq; ad minima miscet:⁊ ei apponitur ⁊ crescit caro absq; omni rarefactiõe:nec ẽm hoc alij sunt pori in carne: nisi cõcauitates q̃ occupant a venis ⁊ arterijs:vñ pz p experientiã venã in exteriorib cutis puenire vsq; ad suppremaz superficiem. signum:qr nõ ita modicũ spaciũ pũgitur:quin sanguis egrediat. ¶ Sed illa fantasia nõ bene põt veritati cõformari.pmo qr nõ est verisile q membra sint adinuicẽ cũ sanguine miscibilia:sicut est aqua ⁊ vinũ pp eorũ cõstantiam:⁊ silr sanguis q̃to plus ꝑsus mẽbra disponit tãto plus ingrossat:⁊ max hoc appz i mẽbris spermaticis. ¶ Insuper hoc est cõ oẽs auctores ponẽtes nutrimentũ exire de venis ad poros mẽbrorũ ⁊ multa possent adduci:que qr tediosa ppter lõgitudinẽ dimittãtur.

Motus augmẽti nõ est continuus.

Rephensiones.

¶ Ueniẽdum ergo ad argumẽta. ¶ Ad pmũ cum dicit. nutrimẽtum nõ apponit toti pti formali.cõcedit.qr tũc penetraret eã totã:⁊ sic apponeret omni pti ẽm mãz:qd iã negatũ est. Et cũ dicit vlterius.ergo apponit pti ptis formalis:si intelligit q alicui determinate parti apponit sic,q nõ alicui alteri falsuz est:qr cum partes sint infinite:infinite sunt ibi ptes quib apponit ⁊ infinite sũt ibi ptes:quib nõ apponit. Et tu dices ptes quib apponitur sunt ẽm mãm cõcedit. Sed hoc nõ est cõtra id qd dictũ est:Dictũ enim est q nõ omnib ptibus ẽm mãm fit appositio:sed oib ẽm formã. ¶ Ad 2m dico.q tã ps que apponit q̃ preexistẽs auget p motuz rarefactiõis. Silr etiã q̃tumcũq; nõ esset rarefactio:diceret ps preexistens augeri:nõ qr sua quãtitas eẽt maior:sed qr illud qd apponit fit vnũ numero cũ pexistente:⁊ totum saluatur in sua idẽtitate numerali:⁊ nũc hoc est maius q̃ eẽt pus totum. ¶ Ad 3m cum dicit.q pars formalis nõ sit aliud q̃ sue ptes mãles ⁊c.iam pz ex dictis quid de hoc:quia quantũ est ex pte motus rarefactionis quelibz pars materialis auget.sed qr hec nõ est precisa ratio augmẽti:sz cũ hoc etiã reqritur q q̃tum corporeum adueniat ⁊ apponatur:⁊ hoc nõ apponit cuilibet parti ẽm mãm.g ⁊c. Unde sicut iã dictuz est in antecedẽti arto loquendo solũ de pdicta appositiõe absq; rarefactiõe ps formalis nec mãlis dicitur ppie esse augta. Sz totum qd preexistebat nũc est maius:qr manet idez numero ante ⁊ post. Et si dicit totuz non est aliud q̃ sue ptes.cõcedit:⁊ ideo hz nũc suas ptes maiores ante:⁊ sic sue medietates sũt maiores:⁊ tres tertie:⁊ sic de alijs:⁊ hoc totuz est:qr aliquid est appositũ idem et vnũ totum nũero constituens cum preexistẽte.nõ ergo ex alio augmẽtuz dicit fieri ẽm oẽs partes ẽm formã:⁊ nõ ẽm oẽs partes ẽm materiaz:nisi ppter id qd dictũ est. ¶ Ad 4m cũ dicit.motus oppositi habẽt fieri circa idẽ opposito mõ.illa ppositio plus habet veritatẽ in motib cõtrarijs:quorũ quilibet est acquisitiuus alicuius forme positiue q in motibus cõtradictorijs:vt ita loquar:vel priuatiue oppositis:de qbus sunt motus augmẽti ⁊ diminutiõis:de qb ad presens loquimur. Et licet etiã forte in supradictis nõ habeat veritatẽ omnimodã. ¶ Et cũ dr motus resolutiõis seu diminutionis fit ẽm oẽs partes ẽm mãm illa ppositio habet duplicẽ intellectũ:vno modo q simul fiat ẽm oẽz partẽ mãlem:⁊ hoc nõ est verũ:qr tũc in qualibet resolutione corpus eẽt totaliter resolutũ.scdo mõ põt intelligi q resolutio fit ẽm oẽs partes ẽm mãm:qr nõ est aliqua pars ẽm mãm a qua nõ possit fieri resolutio:⁊ tunc põt eẽ duplex imaginatio.vna q resolutio a corpe solum fiat per poros:ita q solũ fiat resolutio a ptib formalibus:⁊ q̃ resoluunt pro vna resolutiõe sint partes materiales:⁊ tũc erit omnimoda silitudo motus augmẽti et resolutionis:qr motus augmẽti est per appositionẽ partium mãlium ad formales cõsilr erit motus resolutionis:⁊ tũc ppositio supra dicta absolute in proposito de oppositiõe motuũ cõcederetur. ¶ Sed cõtra hoc dices cũ partes que nõ sunt immediate poris sint ex cõtrarijs composite:⁊ in eis etiã calidũ naturale ita agit in humiduz radicale:sicut sunt ptes poris immediate:ita debet fieri immediate ab eis resolutio ⁊ cõsumptio sicut ab alijs. aliter agẽs esset approximatũ passo disposito: ⁊ non fieret actio:qd est absurdũ:⁊ si sic.ergo resolutio nõ fiet solum per poros. ¶ Amplius tunc ille partes a quib nõ fiet resolutio cõseruabunt toto tpe vite ita humide ⁊ ita aeree sicut fuerunt a principio natiuitatis:qd est absurdum. ¶ Respõdenduz.ppter qd cõsidera:vt dictũ est.q vene ⁊ arterie perueniũt ad minimissimas partes mẽbrorũ: ⁊ hoc ẽm oẽm situz designabilem:ppter qd oportet substantiã membri ẽm se totã vsq; ad minimas partes esse porosaz ⁊ ideo resolutio licet ponat ex solis poris esse: est ex omnibus minimissimis ptibus corpis ẽm quãlibet dimẽsionem in eo designabilem. Nec est imaginandum q actione solũ ptium immediatarũ poris fiat predicta resolutio immo actione totius partis:⁊ sic etiã aliarum partiuz: vnde totũ calidũ partis ⁊ mẽbri agit in humidũ:⁊ cum humidũ sibi inexistat:pmo resoluit vnã partem q̃ aliã: ⁊ sic successiue:sicut patet in aqua bulliẽte. Nulli enĩz dubiũz q aqua aliqua bulliẽs est vehemẽter calida ẽm oẽs partes:⁊ tamẽ pmo resoluitur vnus vapor:deinde alius ⁊ nõ eleuat a qualibz parte:qr tũc subito esset resoluta ⁊ est hoc exẽplum:vt sentiant qui adiscunt:⁊ silr etiam partes medie sunt in earũ sũba difformitatẽ habẽtes in subtilitate ⁊ grossitie aeritate ⁊ aquositate ⁊ terrestreitate.ppter qd vna citius resoluit q̃ alia. Non enim est aliqd mixtũ ita vniforme quin magnã habeat partiũ difformitatẽ:lz nõ appareat ad sensum. Et vltra h cõsidera q lz resolutio fiat solũ ex poris:alie tñ partes a quibus imediate nõ fit huiusmodi corpulẽti vaporis abscisio exsiccantur qualitatiue ex calidi actione: q̃ etiã ex illius roridi vaporis resolutione:sicut ex appositiõe nutrimẽti in nutritione ⁊ augmẽtatione:licet appositũ nõ immediate attingat tangendo quãlibet partẽ:quelibet tamẽ pars ex predicta qualitatiue humectat:⁊ a cõsumptiõe veloci phibet:⁊ in calore refrigerat:⁊ hoc est ppter nutrimẽtuz ad minimas partes in mẽbro cõuenire ⁊ cõdiuidi:vt ad quãlibz partez eius virtus perueniat:licz nõ corpulẽtia.qua propter cõcedit id qd arguitur in antecedente q calidũ naturale cuiuscũq; partis agit in humidum radicale exsiccãdo ⁊ cõsumendo:non tamẽ q ab oi particula seorsuz fiat resolutio:sicut non ab omni particula seorsuz procedit actio agentis:vt clarũ est:⁊ in oib alijs. ¶ Ad secũduz.negatur cõsequentia.⁊ iaz apparet clare etiã causa ex dictis:⁊ cõsidera ad predictã etiã resolutionem difformitatem partiũ corporis ⁊ gñationẽ nouam poroꝛuz in partibus in quib nõ erant. scda imaginatio q resolutio non solum fiat per poros:sed ex q̃cũq; parte indifferẽter fieri posset ad intellectuz datuz:qr. s. põt fieri ab illa ⁊ ab illa:licz non simul ab omnib:⁊ tũc propositio supradicta oppositis motib non hz veritatẽ in omnibus:⁊ ẽm hoc etiã debet intelligi qd dictum est.

Motus oppositi habent fieri circa idez opposito modo.

Exemplũ de aqua bullita.

q in partibus etiam a quibus imediate nõ fit resolutio fiat alteratio: z apparet sm hoc pfecte mot⁹ augmenti z diminutionis. ¶ Ad 5ᵐ cũ dicit. tũc oẽs partes corporis essent augmentate z corpus non zc. dico q illud est verũ qr corpus non dicitur augmentatũ: nisi quo ad extrinsecam superficiẽ occupet plus de loco q̃ prius: z ideirco predictũ argumentũ probat. q ad augmentũ non sufficit sola appositio nutrimẽti ad nutritũ: z lz plus apponatur q̃ sit id qd resolutuz est. Sed vltra id requirit rarefactio predicta vel extẽsio qualitercunq; aliter ponatur fieri: qd ɔcessuz est ante. ¶ Ex his clare posuim⁹ id qd principaliter est quesitũ dissoluere. s. an mot⁹ augmẽti sit vnus motus. Hoc eniz potest duo querere. pmo an sit motus vnus: qr a principio vsq; ad finez sit continuus: cũ ad vnitatem motus requirat eius continuitas z sm hoc iam supra clare patuit quid dñm: qr nõ ẽ mot⁹ continuus. ideo põt querere: an sit motus vnus: qr i vno genere motuuz: z tũc aut queritur de augmẽto q̃tuz ad oẽm motum seu mutationẽ necessario reqsitaz ad augmentũ: z tunc motus augmẽti est duplex. s. gñatio ɔiuncta: quia nutrimẽtum informat forma mẽbri absq; qua generatione nullo mõ potest fieri augmẽtuz verũ: vt apparuit supra: z est motus rarefactionis subsequẽtis absq; quo corpus nõ põt esse auctum vel motus extensiõis: si teneret alia via: aut posset queri de augmẽto solũ q̃tum ad id qd per diffinitionẽ augmẽti exprimitur: vt q augmẽtũ est preexistentis quãtitatis additamẽtũ: z tũc in cõparatione ad corpus: qd auget: eẽt solus vn⁹ mot⁹ s. rarefactio iam dicta. Sed in comparatione ad partes quib⁹ nutrimẽtum apponit esset duplex motus. sed iaz dicta generatio z supradicta rarefactio: z hec sunt clara ex iã supra digestis. ¶ Et patent ex his que supra in pncipio arguebant. Cum eniz dicitur vnitas motus est ex vnitate termini. concedit. Et cũ dicit. in motu augmenti zc. ɔcedit. q est terminus vnus sm vnũ de modis supra dictis: sed non sm alium: ppter qd apparet etiã qd dñm ad id qd in oppositum arguebatur.

> Mot⁹ augmẽti an sit motus vnus.

¶ Utrum virtus gñatiua seminis sit in testiculis vel in alio membro. Questio.lv.

Eptimo queritur de his que circa virtutem cadunt generatiuam: z qr multa in hac materia iã late discussim⁹ in glosis quas cõposuimus sup capl̃ de generatione embrionis. 2ᶠ. tertij. Hinc est q predicta breuiter assummabim⁹: z alia que ibi nõ tractant. discutiemus. ¶ Primo ergo querat. an virtus gñatiua seminis sit in testiculis: vel in alio mẽbro. q nõ in testiculis: qr testiculi nõ sunt ppter necessitatẽ: vt vult pħs pº de generatione: sed solũ pp iuuamẽta. ergo zc. ¶ Oppositũ arguit. qm testiculis sperma similatur z añq̃ in eis digerat nõ habet perfecte subam spermatis z illa est opi. Gal.

¶ Hoc quesitũ ɔtinet duo. pᵐ est. an testiculi sint simpliciter necessarij. 2ᵐ est. si sunt necessarij qualr vt⁹ factiua seminis sit in eis. ¶ Quãtuz ad pᵐ pħs videt velle q testiculi nõ sunt necessarij: sed pp iuuamẽtũ solũ: vt teneant vasa seminaria ɔtensa ipsoꝝ põdere: quẽadmoduz texentes lapides adaptãt liciatorijs: pp qd eoꝝ abscisio est cã obturationis pdictaꝝ viaꝝ. ¶ Et ɔfirmat. qr nõ reperiunt in oib⁹ aialib⁹. Silr ɔfirmat ex tauro q post abscisionẽ testiculoꝝ impleuit vaccaz: eo q meat⁹ nõdũ erãt retracti. ¶ Alij auctores volunt oppoᵐ q testiculi sunt necessarij pp gñõnez spermatis: z q vasa seminaria sunt testiculis deseruiẽtia in deferẽdo eis mãm ex q̃ fit sperma: qd pcise asserit Aui. 20ᵃ. tertij. z Auer. 2º collz. z Halyab. tertio theorice. z Haly i tegni: tractatu 2º z affirmat etiã id auctoritate Gal. z Hyppo. asserẽdo qd dictum est. ¶ Nos aũt credimus verius eẽ testiculos necessarios ad spermatis gnõnẽ: vt cõiter ẽt dicũt oẽs doctores. ita q ei⁹ gnõ sit virtute carnis testiculoꝝ z vasa sint deseruientia illis: quedam deferẽtiã mãm: quedaz predictã mãm factã z ɔuersam ad sperma a sacculis ad virgam portantia: z deinde ad gñationis locum. z velle videntur aliq auctores q vasa seminalia portãtia materiam ad testiculos post reuolutionez ingrediant substantiam testiculoꝝ z q vasa post portantia sperma factum nõ sunt illis cõtraria. Sed q vere a carne testiculorum oriantur inde sperma sumentes vt sic dicant predicta vasa a substãtia testiculoꝝ oriri z nõ solũ eis apponi. ¶ Et cõiter doctores hanc necessitatem testiculoꝝ asserant cum signis z persuasione. videmus eniz ex abscisione testiculoꝝ vel attritione eoꝝ magnam fieri permutationẽ in corpore: qd videt esse de rõne membri necessarij z pncipalis: vt primo de generatiõe videt velle pħs. ¶ Amplius videmus sperma in suba z colore: z quasi in omnibus accidentib⁹ assimilari testiculis. ¶ Amplius si nõ forent necessarij: tũc ex appõne frigidoꝝ super testiculis nõ videret qd sterilis fieri: cũ tñ accidat. ¶ Amplius in aialib⁹ multis sunt testiculi: q tamen non sunt ppter pondus cũ in eis non ponderent vt in aialibus interius affixos testiculos hñtib⁹. ¶ Amplius si pondere poros debent tenere apertos nõ videret hara coyt⁹ eos sic debere initi p ge: vt facit. Et multa similia adducunt. ¶ Et si cõsideras. siquis vellet se qui opinionez pħi ad vnguez posset de leui ista soluere. Sed quia hec pars verisimilius veritati inheret: ideirco id dimittemus. ¶ Et attẽde circa dicta q lz testiculi in virtute generatiua spermatis sint necessarij z mẽbruz pncipale ex quib⁹ spẽs cõseruat: nõ tamen pncipatum habẽt in cõseruatiõe indiuidui. nec ex influxu quẽ habeãt super totũ sicut reliqua pncipalia mẽbra: z ideirco a quibusdã inter pncipalia mẽbra nũcupant: z a quibusdam nõ: qd est diuersis respectibus. ¶ Similr etiã notandũ q necessitas testiculorum in factione spermatis nõ est absoluta animali: cum omnibus animalibus nõ insint vt quibusdam imperfectis qualia sunt pisces: z serpentes. Sed eorum necessitas fuit in perfectis animalib⁹. z hoc ppter sperma in eis debere generari pfectius: quẽadmodũ etiã in perfectiorib⁹ animalibus. et ad nutritionẽ: z ad alias etiã exequendas operationes multa sunt organa necessario requisita quoꝝ necessitas in imperfectioribus nõ requirit. Et sm hoc voluerunt quidã saluare dictũ pħi. cum dixit. testiculos nõ formaliter necessarios absolute loquendo. Sed pro firmo intentio pħi fuit generalis: vt clarum est. etiã in perfectis animalib⁹: nõ tñ quin vellet q idigerẽt testiculis. Sed q sint in eis iuuamentum iam dictum.

> Testiculoꝝ necessitas in factiõe spermatis.

¶ In secũdo dicto qd in questio cõtinet cõiter. oẽs dicunt z est intẽtio Auer. 2º colliget. q virtus generatiua nõ est in testiculis. sicut in pncipali pncipio: z pmo: qr vt sic est in corde: cum cor sit radix z pncipium pmũ virtutis hui⁹: sicut z aliarum: similr etiã sperma in se virtutẽ generatiuam habz ppter ipsũ spũm in eo reclusũ. Spũs aũt et calor a corde procedit tanq̃ a pncipio pmo. Est ergo virtus generatiua in testiculis sicut in pncipio secũdario cordi in hac virtute deseruienti z ministranti: sicut est de cerebro z epate in alijs virtutibus respectu cordis. Quid aũt sit de hoc apparet per id qd dictũ fuit supra in aũti tractatu. Similr sicut dixim⁹ de pncipatu cerebri respectu cordis: z similiter epatis z ibi recurras. ¶ Ea aũt que ab Aristo. sunt inducta patẽt: quia licz testiculi non sint omnibus animalib⁹ necessarij. Sunt tñ necij perfectis ex eis: ppter cãm supra dictã. ¶ Qd 2º. inducit ex tauro iam semen erat in vijs que sunt inter testiculos z virgam z fuit virtute testium generatum: qr etiam in abscisione testiculorum abscinduntur vasa in quibus debet id fieri cum illis vehementer inhereant: z ita cõmuniter agunt.

> Testiculi oibus aialibus non necessarij

¶ Utrum sperma decidat a corde z vnde veniat ad testiculos. Questio.lvj.

Ctauo querit a quo mẽbro sperma decidat qd fit a predicta virtute generatiua testiculorum. z queritur vnde veniat ad testiculos. Et qr istam questionem extense z subtiliter determinauimus in glosis super illo de generatione embrionis. Ideirco ad illũ locum recurras. z breuissime hic ponemus opinionẽ nram: qr ibi fuerunt narrate alie opiniones z reprobate. ¶ Hanc. n. questionem pħs disputauit primo de gñatiõe aialiũ. z post reprobationẽ alioꝝ fuit intentio sua quã secutus est Din⁹ ad vnguem: q loquẽdo de spermate vere z ppale sumpto ɔtinet in se duas partes. s. spiritnosaz que est ipsũs gignitiuus z corpulentã albam viscosaz z grossaz in qua pdictus includit spũs. tale sperma quo ad vtrãq; partẽ descidit a corde: qr ex superfluo in q̃to alimẽti cordis: licz addant doctores q hoc sit tanq̃ a pncipio pmo: mediate tñ: sed scdario z imediate ab ipsis testiculis. z hoc de

claras

clarat phs. Et pmo quo ad ptē spūosaz: qr cū cor sit pncipiū pmū olz ꝟtutū erit huiꝰ ꝟtutꝫ in pdicto spū existē tis pncipiū pmū: ꝛ qr in diuersis virtutib' sibi a diuersis ministrāt mēbris in hoc sibi testicli ministrāt modificando determinate spūm pdictū de parte corpulenta. dicit ꝙ decidit ab alimēto qd supfluit a digestione cordis. ꝛ hoc vult phs expresse: 2°. de generatione animalium. cū ostendit ꝙ oēs femelle emittūt menstruū in generatione. ꝛ 4°. de generatiōe. caᵒ. de lacte. hoc idē probat primo de gñatione inuestigando quid sit sperma: ꝛ inuestigatꝙ est superfluitas ꝛ nō q̄liscūqꝫ: sed vtilis: et nō cuiuscūqꝫ: sed alimenti. Sed nō cuiuscūqꝫ alimenti: sed vltimi i qua superfluitate est potētia ad esse: ppter qd dicit ꝙ eius euacuatio superflua est valde dissolutiua. ꝛ hoc qr auferṫ mā nutritiua mēbris ppinqua: ꝛ propterea dicit ꝙ hoc non dissoluiṫ a pueris: qr eget multo nutrimento ꝛ augmēto nec a senib' ppter defectū hūiditatꝫ nālis. Sꝫ a iunioꝛib': qr deficit opatio augmētatiue. ꝛ ideo ꝙ cōsueuit cedere in augmentū tēdit ad superfluitatē spermaticā. Est ergo sperma superfluitas vltimi alimēti vtilis hñs potentiā generādi esse. Cū ergo cor sit illud qd est in potētia totū aial: sperma erit supfluū vltimi alimēti: qd superfluit ex corde. Et qr hoc alimentum ꝯtineṫ in venis ꝛ arteriis que pcedūt ex corde ideo etiā mā spermatis cōtineṫ in venis ꝛ arteriis. ꝛ iō nō semp opꝫ ꝙ talis superfluitas cōtineaṫ in corde: sed sufficit ꝙ sit contenta in venis ꝛ arteriis q̄ sunt vasa cōmunia: ꝛ iccirco dicebat phs pmo de generatiōe aialiū ꝙ sperma est superfluitas alimēti distribuī p ptes: nec intelligendū ꝙ sit actu distributū ꝛ assimilatū partib'. Sed possibile est distribui per ptes: quapropter sperma est nāe sanguinee nisi ꝙ est magis digestū. ꝛ ideo coeuntes multū vltimo emittūt sanguinē: ꝛ qr sanguis est vltimū cōe: iō sperma decidiṫ ab alimēto cōi: qd est in potentia ad oia mēbra ꝟtute cordis. Un dicit phs ꝙ sperma est ꝙ manus aut ꝙ facies aut ꝙ aialis totiꝰ indeterminate ꝛc. ppter qd ꝯcludit Diuus ꝙ sperma decidiṫ a toto. i. a corde. qd est potentia totum.

Spma a toto cord decidit.

❡ Nos aūt in pallegato loco aliā viam tenuimꝰ: quam etiā aliqui alij senserūt doctores: ꝛ est ꝙ sperma q̄tū ad spūm gignitiuū in eo existē decidiṫ ab olbꝰ illis tribus mēbris pncipalib' necīo. s. corde epate ꝛ cerebro: ita ꝙ necessario ad hoc vt sperma sit gñatiuum est in eo spūs cordis epatis ꝛ cerebri. ❡ 1ª ꝯᵒ est. ꝙ sperma quātuꝫ ad partē spūosam pōt cōtingenter decidi a quolibꝫ mēbro ita ꝙ a quolꝫ mēbro pōt cōtingenter venire spūs qui in sperma includeṫ vltra illos tres spūs dictos necīo requisitos. Nō q̄dē ꝙ oē mēbꝝ spūm faciat: sꝫ pōt venire spūs qui iam illi est missus. ❡ Prima ꝯᵒ pꝫ expresse de mente Auic. 21. tertij. caᵒ. de generatiōe embrionis hoc idez poniṫ fen 20ª. caᵒ de causis spermatis. ꝛ ibi expmit ambas ꝯᵒnes positas. Dicit em̄. Mihi vero videṫ ꝙ nō opꝫ vt sperma sit ex cerebro solo: q̄uis eius fermētū. aliꝫ particularitas ex cerebro fit. Et est veꝝ qd dixit Hypp. de esse duaꝝ venaꝝ: imo opꝫ vt fit eḃex omni mēbro pncipali fons: ꝛ vt sit ex mēbris aliis resudatio ēt ad istas radices. ꝛ ppter illud est assimilatio. ꝛ ppter illud generaṫ ex mēbro diminuto mēbrum diminutū. Primā em̄ conclusionē in pmis verbis clare poniṫ. Scdam tāgit cum dicit: ꝛ vt sit ex mēbris aliis resudatio ad istas radices. i. aliq̄ cōtingenter pōt aliq̄d resudare ꝛ venire in spermate ad locū gñationis. Hoc idem affirmat Haly exp̄sse in tegni tractatu 2° in illo cap. Signa egri corporis simplr: cū dicit. ꝛ illud qd dant vasa spermatis ex testiculis est spēs spūs ꝯpositi ex spiritib' trib'. i. cordis cerebri ꝛ epatis quo cūrrit virtus generatiua in spermate. Et magis infra Haly etiā sup illo verbo. testiculorum vero crasis. dicit ꝙ virtus generatiua currit ex olbꝰ virtutibus corporis ad testiculos: ꝛ fit sperma cōprehēdēs eam. ❡ Probauimus aūt primā ꝯᵒ nē in loco pdicto ppter spūm cordis se habere in gñatiōe mēbroꝝ qualiter se hꝫ in regimine eoꝝ in corpore viuo: ꝛ cū in corpore indigeat illis duobus spirit ib'. i. cerebri ꝛ epatis ipsum dearticolantib' sic erit in gñatione: ꝛ ibi posita fuit risio Diui ꝛ eius remotio. ꝛ illic clare videbis. ❡ 2ª ꝯᵒ. pbaṫ ibi. qr si sic nō foret: tunc pater cum aliquo signo in aliquo [illegible] mēbroꝝ nunq̄ generaret filiū cū simili signo: ꝛ hoc q̄tum est ex causa signi illius. Sed huic repu

gnat experientia manifesta ꝫ ꝯᵒna. quia ex quo in spermate sunt solum spūs a pncipalib' membris decisi cum illi nō cōtineant in sui virtute nisi oia mēbra fetus ꝛ nō talia cum tali vel tali signo: tunc generabūt fetum ꝛ nō cum tali signo. Uel si dicas ꝙ in sua virtute illud contineant. ergo pdictꝰ semper generabit filium cum tali signo: qd est absurdū: vel generabit ipsuꝫ cū tali signo solū ꝯtingenter. Sicut ille qui eū generaret tale non habēs pater pdictū signū ꝛc. Oppositū per experiētiā appet. Si ergo aliq̄ illud accidit ꝛ aliq̄ nō: illud non est nisi qr aliquādo simul cū illis trib' spiritibus pncipaliū membroꝝ aliq̄ a loco pdicti signi decidiṫ spūs illos alios spūs modificās: ꝛ cū nō deciditur: tunc nō fit nisi accidentaliter: sicut in alio nō habēte signū predictum: ꝛ hoc expresse confirmat Auicē. supra in verbis dictis cū subdebat. Et ppter illud est assimilatio. ꝛ ppterea gñatur membrum diminutum ex diminuto. Sed in loco superius allegato recurras pro his vbi soluimus instantias ꝯ hoc ꝛ remouemus dicta Diui. ❡ Si autē loquamur de alia parte spermatis que est pars corpulenta. diximus ꝙ illa pars quātū ad maiorē sui partē imediate descendit a vena ꝛ arteria descendente a quib' vasa spermatica oriunṫ. ꝛ ideo cum materia fuerit pmo sanguis. Id dicendum de ortu eius sicut d sanguine cēsendū est. ꝛ poteris recurrere ad verba phi: ꝛ Dy. superius dicta de principatu cordis super sanguinem. Ista aūt nō repugnant ei qd dictū est de testiculis in antecedenti questio. qr hoc declaraṫ vnde veniat sperma ad ipsos testiculos. ꝛ cum hoc stat ꝙ in testiculis alteretur absqꝫ qua alteratione non haberet potentiam gñandi: ꝛ ꝙ habeant in virtute generatiua pncipatum in añti quesito est assignatū. ❡ Est aūt in hoc quesito vnum dubium de parte corpulenta spermatis de qua diciṫ ꝙ prius erat sanguis: an sperma erat sanguis vsqꝫ ad locū testiculorum vel quousqꝫ incipiat ingredi vasa spermatica: ita ꝙ eiꝰ pmutatio a forma sanguinea incipiat fieri cū ingrediṫ vasa spermatica an priꝰ fuit facta. Ymaginanṫ em̄ q̄dā ꝙ sperma sit superfluitas vtilis alimēti vltimi decisi p quartā digestionē: ita ꝙ sanguis iam distributꝰ actualiter in porositates mēbri ꝛ ibi alteratus ꝛ dealbatus reingrediatur capita venaꝝ ꝛ de minorib' venis pueniat ad maiores vsqꝫ quo ingrediatur vasa spermatica ꝛ demum ad testiculos: quēadmodū dicūt ꝓposiasim in vrina de venis puenire ꝛ quō farmacū dṫ humores ad ventrem attrahere: ꝛ videṫ illa esse intentio Auicen. 3° can. cap. de causis spermatis ❡ Sed illa videṫ satis extranea imaginatio: sicut enim spūs cordis qui trāsmittiṫ in spermate nō est spūs appropriatus in poris cordis: sꝫ spūs cōis qui trāsmittiṫ per venas ꝛ arterias. Ita etiaꝫ illa pars nō vṫ esse alimentū appropriatū. Similr ēt eius dealbatio nō fieret in testiculis ꝛ vasis cuius oppositū ostendebat signum phi superius allegatum. ꝛ lꝫ ad hoc possit esse responsio verisimilior: tñ videṫ esse imaginatio superius dicta: ꝛ tu considera: qr imaginatio illoꝝ ꝛ Auicen. vṫ verisimilis ppter magnā debilitatem quā inducit seminis euacuatio plusq̄ sanguis: ꝛ id remittaṫ: quia euacuatio sanguis non est cum tanta euacuatiōe spirituum cum quanta est seminis euacuatio. et tu oia hec considera.

❡ Utꝝ sperma viri subiiciaṫ p mā fetꝰ. Qō. lvij.

Uno queritur. an sperma viri subiiciaṫ pro materia fetus. Et qr hoc quesitum clare et extense determinauimus in glosa sup caᵒ. de generatione embriōis. ideo hic breuissime pertransiemus ponēdo circa hoc ea que diuersi senserunt ꝛ affirmādo: qd credimus esse verum. ❡ Opinio em̄ phi Auer. ꝛ Auicē. ꝛ q̄plurīū aliorū fuit ꝙ sperma viri in generatione solum haberet virtutē actiuam: ꝛ ꝙ nō trāsmutaretur in ipsum fetum nec illius formā reciperet: ꝛ dant exemplū de lacte ꝛ coagulo: sicut enim lac coagulaṫ a coagulo nec in lac coagulatuꝫ vel in caseum coagulūꝫ coagulaṫ. Sic ꝛ sperma viri agit in menstruum mulieris ꝛ in eo pducit formā fetus absqꝫ hoc ꝙ aliquid eius cōuertatur vel subiiciatur pro materia fetus. Et hanc opinionem probat phs pluribus rationibus quas in loco preallegato deduximus ad quez recurras. ❡ Opinio aūt contraria huic fuit opinio Galieni quā diffuse pertractat in suo de spermate translato

Spma viri ꝟtutē actiuā hꝫ i gñatiōe.

Spma viri agit i mulieris menstruum.

per illum Nicholaũ de regio. In quo vult expreſſe ꝙ ſperma viri ſubiiciatur pro materia fetus ⁊ in fetum cõuertatur. Et hanc opinionẽ loco preallegato affirmauim⁹ eſſe veram. Sic etiam nũc aſſerimus. ibi tamen notauimus: ⁊ innuit etiam id Gal. in quadam ſuarũ rõnũ ꝙ in ſpermate: vt ſupra dictũ eſt: ſunt due partes vna ſpũoſa que eſt ſpũs gignitiuus. in hac parte eſt virtus fetus effectiua: ⁊ illa non ſubiicitur pro materia fetus nec aliqđ fetus ex illa materialiter generatur: licet iam quidam dixerunt ꝙ ipſa conuertitur in ſpũm fetus. Alia eſt pars groſſa viſcoſa alba ⁊ iſta eſt illa que cõuertit̃ in generatione fetus ⁊ ſubiicit̃ illi pro materia: cum ipſa ſit immediatior ex ſanguine facta laudabili: ex quo fetus immediate generari dꝫ cum eadem ſit mã generationis ⁊ nutricationis: ⁊ illã concluſionẽ Gal. ibi probat per quam plures rõnes nobis magis perſuaſibiles ꝙ̃ ſint rationes Ariſt. ꝓpter qđ in loco ꝑallegato oẽs rõnes Ariſt. ſoluimus: ⁊ illas Gal. defendimus: ⁊ tu ad illũ locum ꝓ oĩb⁹ his clare videbis: ⁊ ibi recurras: ꝓpter qđ hic ampli⁹ ſermonem non extendimus.

Margin: Opio Nicolai de regio l qua vult ꝙ et ipſe ſpma viri conti net fetũ.

¶ Utrũ ſperma mulieris neceſſario requiratur ad gñationem fetus: ⁊ quõ cõcurrat. Queſtio.lviii.

Decimo queritur. An ſpma mulieris neceſſario requiratur ad gñationẽ fetus: ⁊ ſi cõcurrit an ſubiiciatur ꝓ mã vel ſit ꝑncipiũ effectiuum vel quõ. Et qꝛ hoc queſitum etiã ꝓlixe ⁊ extenſe pertractauimus in gloſis de gñatione embrionis: iccirco breuiſſime percurrem⁹ ſolum ponẽdo ſubam opiniõis ad predictũ locũ remittẽtes. ¶ In hoc ergo fuit opinio pħi primo de gñatione animaliũ. ꝙ femina in gñatione ſe hꝫ ſolũ vt patiens: ⁊ vir ſolum vt agens: ⁊ id qđ in femina patit̃ ⁊ pro mã fetus ſubiicit̃ eſt ſolũ ſanguis mẽſtruus ⁊ nõ ſperma ſuũ: immo vult ꝙ ſperma mulieris nõ eſt neceſſariũ in gñatione: cũ ſepe fiat cõceptio abſqꝫ emiſſione ſpmatis mulieris. Signũ vt ẽt ait Auer. qꝛ ſepe mulieres ſe aſſerunt impregnari abſqꝫ delectatiõe: lꝫ ergo ſpma mulieris nõ ſit ad gñationẽ neceſſariũ: eſt tñ vtile ad gñatiõis facilitatem: ꝓpter multa iuuamẽta que habent ab auctorib⁹ ex quib⁹ cum ipm cõcurrit accidit ↄceptionẽ abili⁹ fieri. Et hãc opinionẽ pħs multis rõnib⁹ ⁊ ſignis cõfirmat que in predicto loco extenſe: ⁊ clare potes videre.

Margin: Femina vt patiẽs in gñatione vir vt agens.

¶ Opinio aũt huic opiõi ↄ̃ria eſt quã ponit Gal. in ſuo de ſpermate ſuperius allegato quã opinionẽ nos ibi ſequimur: ⁊ ita hic etiã affirmamus: qꝛ veriſimilior nobis apparet lꝫ neutra demõſtrari poſſit. Et eſt illa opinio: ꝙ ſperma mulieris eſt neceſſariũ ad gñationẽ: ⁊ ꝙ in eo ſit ꝑncipiũ effectiuũ fetus. ⁊ ꝙ etiã pro mã fet⁹ ſubiiciat̃ ⁊ tunc oꝫ diſtinguere de ſcđa parte ſpermatis: vt dictuꝫ eſt in ſpermate viri. Pars eñ ſpũoſa eſt in qua eſt ꝑncipium effectiuum ⁊ pars groſſa eſt in qua eſt ꝑncipiũ paſſiuum ⁊ ꝓ mã ſubiicit̃. Uult ergo Ga. ꝙ in gñatiõe tã femina ꝙ̃ maſculus hꝫ in ſe ꝑncipiũ effectiuũ ⁊ paſſiuum: ſed vult ꝙ vir habeat in ſe principiũ actiuũ valde intẽſum ⁊ paſſiuũ modicũ: cum mã eius ſit modica in ꝗ̃titate ⁊ multũ ſpũoſa. femina aũt hꝫ multũ de ꝑncipio paſſiuo: cum habeat multũ de mã menſtruali humida paſſiua: ⁊ habet in ſe ſperma: qđ eſt ꝑncipiũ effectiuum remiſſuꝫ per nõ eſſe ſic ſpũoſum nec ſic calidũ nec digeſtuꝫ: ſicut ſperma viri: ꝙ etiã ſperma modo iam dicto ingreditur pro materia fet⁹ nõ quo ad ſpũm in eo recluſum: immo etiam Gal. innuit: ⁊ vult ꝙ in mẽſtruo mulieris quo ad ſpũm in eo recluſum ſit aliqualis virtus actiua in generatione: ⁊ pro corroboratiõe huius opinionis. ⁊ ſolone rõnum: q̃ ꝓbant opinionẽ ↄ̃riã ⁊ redditiõe cauſarũ multarũ que in his querunt̃ recurre ad gloſas ſupradictas in quibus clariſſime oĩa iſta inuenies. Quia eñ nobis eſt tedium ꝑdicta reiterare: iccirco iſta abbreuiamus.

¶ Dubium aũt eſt an matrix habeat virtutẽ effectiuaꝫ in generatiõe fetus ⁊ cõiter tenet̃ ꝙ nõ habeat virtuteꝫ effectiuã principalem in inductione forme: lꝫ multa iuuamẽta facit in gñatiõe ab auctoribus narrata abſqꝫ quibus gñatio nullo mõ poſſet fieri. Sꝫ ꝓ firmo hoc nõ bene poſſet demonſtrari: ⁊ ſi quis vellet poſſet fantaſiari ꝙ ſimul cum ſpermatibus ipſa forma fetus haberet virtutem effectiuam. ⁊ ſi quis vlterius vellet ſubtiliare poſſet imaginari ipſam principaliter predictam formaꝫ inducere illis, ſpermatibus concurrentibus tanꝙ̃ organum ei deſeruientis. Sed hoc dimittimus gratia breuitatis.

¶ Utrũ in fetu qđ generat̃ a ſpermate cor prius viuat aliis mẽbris. Queſtio.lix.

Undecimo querit̃. An in fetu qđ generat̃ a ſpmate cor prius viuat aliis mẽbris. ¶ Quod nõ. qꝛ tũc aĩa ſucceſſiue induceret̃ qđ vr falſum ſaltẽ de intellectiua cum ſit indiuiſibilis tota in toto ⁊ tota in q̃libet parte. ¶ In oppoſitum: qꝛ cor vt oẽs aſſerunt prius viuit: ⁊ vltimo moritur ſicut prius experientia apparet formatũ ⁊ opera aĩe exercere. ¶ Hoc queſitum includit duo: vnũ eſt: an cor prius formet̃ aliis mẽbris. Aliud eſt: an cor pri⁹ formatum ꝑus viuat aliis mẽbris. ¶ In primo oẽs cõcordant ⁊ eſt ſententia pħi ꝑmo de gñatiõe ꝙ mẽbra noſtri corporis generant̃ ſucceſſiue: ⁊ ita expiẽtia inuenit̃: inter que principalia ꝑus formant̃ nõ principalib⁹: ⁊ inter ꝑncipalia ꝑmũ qđ cauſat̃. al. creat̃. eſt cor: deinde epar ⁊ cerebrũ: ⁊ ita etiã in aliis eſt ordo quẽ nõ explicam⁹ ꝓpter breuitatẽ cũ clare habeat̃ ab auctorib⁹ ⁊ doctoribus: ⁊ eſt hoc rõnabile: qꝛ cum corpus aĩatũ in ſuis partib⁹ habeat ſingulariſſimũ ordinẽ ꝑoris ⁊ perfectionis principii ⁊ ꝑncipiati: ⁊ cũ mẽbra adinuicẽ dependeant opoꝛ: ꝫ prius principalia generari. Et ea ex qb⁹ alia dependẽt: ⁊ tale eſt cor reſpectu oĩm ⁊ principalius reſpectu alioꝝ quẽadmodũ enim ibi ait pħs. accidit autem in oĩbus ꝙ vltimo factum eſt prius deficere. ꝙ aũt primo vltimo. Cũ ergo cor ſit id qđ vltimo deficit ipm erit genitũ pri⁹ aliis. cõſimilr ſe habebit in aliis ſuo mõ. ¶ Scđm qđ q̃ritur eſt magis heſitabile: ⁊ in hoc potes imaginari multos dicẽdi modos: quoꝝ neuter eſt bene demonſtrabil̃. Unus eſt apud tenẽtes ꝙ in corpore noſtro non ſit niſi vna aĩa: ita ꝙ ſenſitiua ⁊ vegetatiua ſint idem cum intellectiua vt oẽs operationes aĩe que fiũt in nobis fiãt per aĩam intellectiuam. Et tunc vno modo põt dici ꝙ cor nõ viuit prius aliis mẽbris: nec vnũ prius reliquo: ſꝫ prius oĩa mẽbra formant̃: ſucceſſiue tñ: vt dictũ eſt. Deinde oĩbus formatis qđ eſt in.30°. vel.35. vel. 40. vel.45. die. aĩa in corpus infundit̃. ⁊ tunc oporteret dicere. ꝙ ſi dicat̃ a pħo ꝙ embrio prius viuit vita plante. deinde vita ſenſitiua. deinde intellectiua: ꝙ ly prius. non dicit ordinem temporis inductionis formaꝝ: ſed perfectionis ⁊ imperfectionis: qꝛ cum vnamet aĩa ſit ꝑncipiũ opatiõnũ prius manifeſtant̃ ab ea ꝓuenire opatiões vegetatiue: qꝛ magis impfecte nec tante pfectiõe organoꝝ ſunt indigentes. deinde opationes ſenſitiue. deinde intellectiue aut oꝫ dicere ꝙ ſi que opatiões aĩe appeãt i corde ante gñationẽ alioꝝ mẽbroꝝ hoc eſt quo ad apparẽtiam ⁊ virtute ſpermatis ⁊ ipſiũ gignitiui qui eſt ꝓportionaliter aĩatus. nõ qꝛ vere ab aĩa ibi actualr exñte ꝓcedãt. Si aũt per experientiã poſſet inueniri ꝙ cor ante formationẽ alioꝝ mẽbroꝝ ſentiret: vt qꝛ fugeret ſe contrahẽdo contriſtans approximatum: vt verbi gratia. ſi pungeret̃: nõ poſſet negari quin vere viueret ⁊ eſſet animatum. Sed experientia eſſet dura ſi negaret̃: ⁊ tũc haberent iſti dicere ꝙ cor prius viuit aliis mẽbris: ⁊ ſic vnuꝫ poteſt prius viuere aliis. Sed in inſtanti in quo anima intellectiua infundit̃ aĩa ꝑexiſtẽs corrũpit̃ cũ intellectiua illã cõtineat in virtute. Sed tunc ab his q̃reret̃ ante inductionẽ aĩe intellectiue. qđ aĩal eſſet illud: cũ nõ eẽt homo nec in aliqua alia ſpẽrum aĩalium ꝙ aũt in nulla ſpẽꝝ reponit̃ nõ vr in genere cõtineri. Ad hoc tñ reſpondent quidã ꝙ illud qđ cõtinet̃ in genere aliquo debet ſub aliqua ſpecieꝝ reponi: habet veritatem in re ꝑfecta ⁊ completa. nõ aũt in re que fit: ſicut cum aliquid de nigro fit albũ continue eſt coloratum: non tñ aliquo determinato colore: ſicut eſt motu ſinitro: ⁊ ita oẽs dicũt in propoſito. Sed forte dictum illoꝝ nõ hꝫ locum in ꝓductione ſubarum que nõ ſuſcipiunt magis ⁊ minus ſicut in productiõe accidentiũ: ⁊ iccirco leui⁹ hẽret ſe expedire ꝙ illud aĩal eſt aliqđ determinatũ aĩal. ſꝫ imperfectum ⁊ nomen non habet: cum continue ſit in perfici. ¶ Poſſet apud iſtos etiaꝫ alius modus imaginari ꝙ lꝫ non ſit in nobis niſi vna anima intellectiua: nihilomin⁹ cor põt prius viuere mediãte illa aliis membris. ⁊ ſic ẽt alia prius aliis. ⁊ hoc videt̃ rõnabile: qꝛ ſicut aĩa intellectiua poſtꝙ̃ corpus eſt cõpletũ põt cor informare nõ informãdo membra alia: ⁊ põt aliquãdo aliqua alia mẽ

Margin: Cor prius viuit vltimuſqꝫ moritur.

bra informare ꝛ nō aliqua alia:vt clare pꝫ.cuꝫ moritur hō cum membra principalia moriantur post nō pncipalia: ꝛ cor sit qḋ vltimo moriaẗ.ita in generatiōe poterit pri⁹ informare cor ꝙ alia.ꝛ sic de successiōe in aliis. Hoc.n. nō repugnat indiuisibilitati aīe intellectiue.sicut pꝫ ēt in nutritione ꝛ augmētatione:ꝙ ipsa ꝙ̄tūcūqꝫ indiuisibilis successiue pōt informare aliam ꝛ aliam mām ꝛ maiorem ꝛ minorē.Et pro firmo opp^m huius nō bene posset demōstrari.Sꝫ de infusiōe aīe intellectiue que a solo deo creatur ꝛ corpi infundiẗ est simpliciter innitēdū sententie doctoꝝ sacre theologie.

Alius respondēdi modus in principali quesito esset apud tenētes i corpore nr̄o esse diuersas aīas:ita ꝙ sensitiua ꝛ intellectiua sint distincte:qḋ superius affirmauimus esse magis verisimile ꝛ ɔsonū veritati:ꝛ tunc ſm illos posset dici vno mō ꝙ cor prius viuit aliis mēbris aīa vegetatiua ꝛ sensitiua:sꝫ nō intellectiua:ꝛ hoc propter intellectiue pfectionē:ꝛ prius ēt viuit aīa vegetatiua ꝙ̄ sensitiua:ꝛ est qḋ ad litām affirmat phs:ꝛ respondeẗ obōni:que superius etiā facta fuit vt supra. Ali⁹ modus posset esse apud istos ꝙ lꝫ cor prius formeẗ aliis mēbris.nō tñ prius viuit:imo aīa introduciẗ in oib⁹ mēbris cū oīa sunt formata.ꝛ hoc de quacūqꝫ aīa siue vegetatiua siue sensitiua vel intellectiua:lꝫ intellectiua ḋ foris veniat.vt dicit phs:qꝛ a solo deo. Sꝫ dices.cōtra.ex quo cor pus est formatū aliis mēbris ꝛ hꝫ agens approximatū:qre nō introduciẗ aīa:cum agens approximatū passo disposito necessario agat si nō sit ꝓhibēs. nec pōt dici ꝙ anima requirit pro subō totū corp⁹ cum oppositum sit mō ostensum.etiam de aīa intellectiua. Responderent ꝙ lꝫ cor prius formeẗ aliis mēbris.hoc tñ nō est quo ad oēm perfectionē ꝛ dispositionem.vnde nō est perfecte dispositū vt possit aīam recipere nisi cuꝫ alia membra sunt formata.cōtinue eñ post suus apparentem formatiōnē donec alia mēbra formanẗ a spū genitiuo alteraẗ ꝛ pficitur.Et attende ꝙ siquis hanc vellet tenere viam respōderet dicto phi:vt superius est responsum. Sed circa superius dicta restat duo dubia declarare.Unū est.Si cor prius viuit aliis mēbris cū habeat sensum:ꝛ omnis sensus sit per spūm dearticulatuꝫ in cerebro cum adhuc nō sit cerebrū nō videẗ posse sensu participare ante cerebri ꝓductionē. 2^m dubiū est. si cor prius gñaẗ aliis membris:an alia membra generētur a corde vel a spermate seu spū genitiuo a quo cor est genitum. Ad pmū diciẗ vno mō ꝙ cor in suo sensu nō indiget spiritu veniente a cerebro dearticulato i eo: quia in operibus sibi ꝓpriis est sibi ipsi sufficiens.ꝛ hoc propter eius principatum.Et si dicatur neruus venit a cerebro ad cū.Posset dici ꝙ illḋ nō est vt sibi portet spiritum necessarium:sed est in corde neruus vt eo fiat temperatus spūs cordis vtilis pro sensu cordis.ꝛ forte diceretur ꝙ pdict⁹ neruus cordis:cum cerebro nō cum nuca habet colligantiā:sed qñocūqꝫ sit pdictus neruus generatur a spermate cum generaẗ cor:sicut alie partes cordis.ꝛ sic etiā diceret de operatione nutritiua que poniẗ in epate dearticulari si de epate argueret. Alio modo posset dici siquis vellet tenere:ꝙ etiā cor pro sensu indiget spiritu dearticulato in cerebro ad cor veniēte per neruum:ꝙ sperma generās cor generat cū neruo ꝛ spiritu punctualr facto qualis erit spūs qui cerebro facto veniet a cerebro ad cor:ꝛ directe tūc sperma stat cordi in illo sicut vnū cerebrū quousqꝫ cerebꝝ sit factū:habet ei oīa illa sperma in virtute per sui spiritum genitiuum.

Ad 2^m dubium dico ꝙ oīa membra fiunt ab ipso spū genitiuo spermatis.ipse enim est qui facto corde pforat mām ꝛ in ea reliqua mēbra format:cū eñ mēbra sint ꝛ constituant vnū ens numero hñt idem agens nūero. similr etiā si spūs cordis esset qui reliqua mēbra formaret:tunc etiā abscisso aliquo toto mēbro organico posset illud regenerare cum ibi possit esse mā:qḋ est absurdū. Amplius nullus spūs generatiuā videẗ habere virtutem nisi prius dearticulatiōnē recipiat in genitalib⁹ mēbris.Sed talem non recipit spūs cordis. Et multa possunt circa hec similia induci:nec verisimile videẗ ꝙ pdictā virtutē sibi exhibeat spūs genitiuus ꝛ post modum formatis membris eam perdat:qꝛ frustra videreẗ eam sibi exhibere:cum ipse omnia illa faceret ꝛ principaliter ea in sui habeat ꝟtute.Similr nō appet:ꝙ spiritus cordis eam postea perdat. Aliqui tñ dicūt ꝙ lꝫ oīa membra principalr a spiritu genitiuo generenẗ:generato tñ corda iuuaẗ a corde in gnatione alioꝝ mēbroꝝ. Sed cā breuitatis in hoc nolum⁹ ampli⁹ ꝓlongare sermonē. Ea aūt que in principio arguunẗ clare ex dictis sunt declarata.si bñ consideras caderent circa hāc virtutem alie qōnes quas non disputamus:ꝛ quia de multis tetigimus in loco preallegato pluries: ꝛ qꝛ de aliis pfecte declarate sunt.sufficiant ergo dicta.

Marginal note: Cor prius aliis formaẗ membris.

Utrum causa omnis attractionis sit tñ duplex.s. virtus ꝛ vacuum. Qō lx.

Duodecimo queritur descēdēdo ad virtutes naturales ministrantes Et primo circa attractiuam virtutem. An cā omnis attractionis sit tñ duplex.s. virtus ꝛ vacuum:ꝙ sic ex Auicē.p⁹.pma cum dicit.ꝙ attractio que a calido reduciẗ ad eam que a vacuo apḋ certificantes:immo subdit.ꝙ tñ amet existit. Qḋ sint plures ꝙ̄ tres ostenditur:qꝛ corpora spongiosa sunt attractiua vt experientia ostēdit:ꝛ tñ nō a virtute anime nec a calore cum possint esse corpora frigida.ꝛ multis ad ħ.nec hoc faciunt vi vacui:cū ipsa sint cōtinue aere plena:nec aliquid sit tunc pdictum aerem expellens:qꝛ tūc nō pmuntur nec agitanẗ. Et si dicaẗ ꝙ corpus qḋ ascendit expellit aerem clarū est.ꝙ tunc ille motus nō est a vacuo qꝛ nō ideo corpus moueẗ in spongiā vt aqua:qꝛ aer recedat:sed ideo aer recedit:qꝛ corpus sursum ascendēs cū impellit. Amplius dolor est cā attractionis ꝛ non videtur esse aliqua pdictarum cārum.

Hoc quesitū dubitatū est sub illa forma vt appareat modus:ꝛ cā cuiuscūqꝫ attractiōis in quib⁹ appet de virtute attractiua quid ei pertinet.Primo ergo distinguēdum est de attractione.deinde particulariter ad diuersas causas attēdendū. Sciendū est ergo ꝙ attractio pōt sumi duplr.Uno mō large pro motu alicuius rei ad aliam rem qualitercūqꝫ res ad quā alia moueẗ sit causa motus illius:ꝛ sic sumiẗ in ꝓposito.ꝛ similr in sermonibus auctorum de causis attractionis loquētium. Alio mō ꝓprie ꝑ motu alicuius rei ad aliam rem in quo res que attrahiẗ simplr moueẗ violente a re a qua attrahiẗ. ꝛ sic stricte nō sumiẗ hic:qꝛ esset sermo solū de attractione a quadā particulari causa vt apparebit.Ueniendum ergo ad causas attractionis.Et primo videndū est qualiter virtus attrahat attractiua.Scḋo qualiter vacuuꝫ attrahat.Tertio qualiter calor attrahat ex quibus de omnibus aliis apparebit.cum he cōiter ponantur esse tres cause attractionis.

Marginal note: attractio duplex.

Circa primū notandum ꝙ virt⁹ ꝙ̄ attrahit aut est virtus aīe:aut est virtus in rebus aīam nō habentib⁹ que quidem vt ab attractione que fit a calido distinguiẗ dicta est specifica forma.De attractione que fit a virtute aīe dicit plusꝙ̄ cōmētator.est attractio violēta que positiua tractio appellatur ꝛ maxime ad illā dīam in ꝙ̄ attractum nō adiuuat per se ipm ad illum motū: vult eñ ꝙ nutrimētum ex se nō moueẗ ad mēbra:sꝫ villis ꝛ calore mēbroꝝ attrahatur:qḋ ꝓbat primo:qꝛ ille mot⁹ ē violentus qui est cōtra nām mobilis:ꝛ talis est motus nutrimēti cum sursum moueẗ cū a pdicto sit graue.Cuius etiam vt dicit simile est de ferro cū moueẗ sursum vł ad dextrū vel ad sinistrū ad magnetē:ꝙ moueẗ sicut attractum cū moueatur cōtra inclinationē elementi in ferro dominantis. Amplius alimētum cū stomaci digōnem susceperit moueẗ ad epar:sicut videẗ.Sed cum epar ipꝫ nōdum digesserit nec aliquid de forma sua impsserit in alimento nō opꝫ moueri in ipm.ergo si mouet in ipsum nō moueẗ ex se:sed sicut attractum Amplius postꝙ̄ epar digesserit ꝛ sanguificauerit cibuꝫ:tūc cibus mouetur in vniuersa corporis mēbra.sicut videmus.ꝛ oēs dicunt.quare opꝫ ꝙ omne mēbꝝ impresserit aliquid ei de forma sua:ꝛ ꝙ habeat iā similitudinē cū quolibet.Sed cum mēbra sint tot diuersitatū impossibile est rem vnā cōsimilem quātū ad sensum habere similitudinem cum tot diuersis ſm sensum. Preterea.si omne membruꝫ aliquid ei impsit de forma sua apḋ digōnē i epate:tūc cū oportuerit epar digerere cibū ꝛ sanguificare ipm virtute caloris oim mēbroꝝ quare nō exhibuisset cibo formā similē epati: Adhuc si ita esset:tūc oīa mēbra infuerent epati:epar autē nulli:quare opꝫ ꝙ sanguis cuꝫ

Marginal note: aẗ.lꝫ violenter a virtute ꝛ calore mēbrorum.

per illum Nicholaū de regio. In quo vult expresse ꝙ spe‑ma viri subiiciatur pro materia fetus ꝛ in fetum cōuer‑tatur. Et hanc opinionē loco preallegato affirmauim⁹ esse veram. Sic etiam nūc asserimus. ibi tamen notaui‑mus: ꝛ innuit etiam id Gal. in quadam suarū rōnū ꝙ in spermate: vt supra dictū est: sunt due partes vna spūosa que est spūs gignitiuus. in hac parte est virtus fetus ef‑fectiua: ꝛ illa non subiicitur pro materia fetus nec aliqd fetus ex illa materialiter generatur: lꝫ iam quidam di‑xerunt ꝙ ipsa conuertitur in ipsūm fetus. Alia est pars grossa viscosa alba ꝛ illa est illa que cōuertit in genera‑tione fetus ꝛ subiicit illi pro materia: cum ipsa sit imme‑diate ex sanguine facta laudabili: ex quo fetus imme‑diate generari dꝫ cum eadem sit mā generationis ꝛ nu‑tricationis: ꝛ illā conclusionē Gal. ibi probat per quam plures rōnes nobis magis persuasibiles ꝙ̄ sint rationes Arist. ꝑpter qđ in loco ꝑallegato oēs rōnes Arist. solui‑mus: ꝛ illas Gal. defendimus: ꝛ tu ad illū locum ꝑ olb⁹ his clare videbis: ꝛ ibi recuras: ꝑpter qđ hic ampli⁹ ser‑monem non extendimus.

Opio Nicolai de regio i qua vult ꝙ ex pte sp̄ma viri conti‑nes fetū.

¶ Utrū sperma mulieris necessario requiratur ad gña‑tionem fetus: ꝛ quō cōcurrat. Qō. lviii.

Decimo queritur. An sp̄ma mulieris necessa‑rio requiratur ad gñationē fetus: ꝛ si cōcur‑rit an subiiciatur ꝑ mā vel sit ꝑncipiū effe‑ctiuum vel quō. Et qꝛ hoc quesitum etiā ꝑ‑lixe ꝛ extense pertractauimus in glosa de gñatione embrionis: iccirco breuissime percurrem⁹ so‑lum ponēdo subam opiniōis ad predictū locū remittē‑tes. ¶ In hoc ergo fuit opinio pħi primo de gñatione animaliū. ꝙ femina in gñatione se hꝫ solū vt patiens: ꝛ vir solum vt agens: ꝛ id qđ in femina patit ꝛ pro mā fe‑tus subiicit est solū sanguis mēstruus ꝛ nō sperma suū: immo vult ꝙ sperma mulieris nō est necessariū in gña‑tione: cū sepe fiat cōceptio absqꝫ emissione sp̄matis mu‑lieris. Signū vt ēt ait Auer. qꝛ sepe mulieres se asserunt impregnari absqꝫ delectatiōe: lꝫ ergo sp̄ma mulieris nō sit ad gñationē necessariū: est tñ vtile ad gñatiōis faci‑litatem: ꝑpter multa iuuamēta que habent ab auctori‑bus ex quib⁹ cum ipm cōcurrit accidit ꝯceptionē abili⁹ fieri. Et hāc opinionē pħs multis rōnib⁹ ꝛ signis cōfir‑mat que in predicto loco extense: ꝛ clare potes videre. ¶ Opinio aūt huic opiōi ꝯ̄ria est quā ponit Gal. in suo de spermate superius allegato quā opinionē nos ibi se‑quimur: ꝛ ita hic etiā affirmamus: qꝛ verisimilior nobis apparet lꝫ neutra demōstrari possit. Et est illa opinio: ꝙ sperma mulieris est necessariū ad gñationē: ꝛ ꝙ in eo sit ꝑncipiū effectiuū fetus. ꝛ ꝙ etiā pro mā fet⁹ subiiciat ꝛ tunc oꝫ distinguere de scđa parte spermatis: vt dictuꝫ est in spermate viri. Pars enī spūosa est in qua est ꝑnci‑pium effectiuum ꝛ pars grossa est in qua est ꝑncipiū pas‑siuum ꝛ ꝑ mā subiicit. Uult ergo Ga. ꝙ in gñatiōe tā fe‑mina ꝙ̄ masculus hꝫ in se ꝑncipiū effectiuū ꝛ passiuum: sed vult ꝙ vir habeat in se principiū actiuū valde intē‑sum ꝛ passiuū modicū: cum mā eius sit modica in ꝙ̄tita‑te ꝛ multū spūosa. femina aūt hꝫ multū de ꝑncipio passi‑uo: cum habeat multū de mā menstruali humida passiua: ꝛ habet in se sperma: qđ est ꝑncipiū effectiuum remissuꝫ per nō esse sic spūosum nec sic calidū nec digestuꝫ: sicut sperma viri: ꝙ etiā sperma modo iam dicto ingreditur pro materia fet⁹ nō quo ad spūm in eo reclusum: immo etiam Gal. innuit: ꝛ vult ꝙ in mēstruo mulieris quo ad spūm in eo reclusum sit aliqualis virtus actiua in gene‑ratione: ꝛ pro corroboratiōe huius opinionis. ꝛ solone rōnum: q̄ ꝑbant opinionē ꝯ̄riā ꝛ redditiōe causarū mul‑tarū que in his querunt recurre ad glosas supradictas in quibus clarissime oīa illa inuenies. Quia enī nobis est tedium ꝑdicta reiterare: iccirco illa abbreuiamus. ¶ Dubium aūt est an matrix habeat virtutē effectiuaꝫ in generatiōe fetus ꝛ cōiter tenet ꝙ nō habeat virtuteꝫ effectiuā principalem in inductione forme: sꝫ multa iu‑uamēta facit in gñatiōe ab auctoribus narrata absqꝫ quibus gñatio nullo mō posset fieri. Sꝫ ꝑ firmo hoc nō bene posset demonstrari: ꝛ si quis vellet posset fantasia‑ri ꝙ simul cum spermatibus ipsa forma fetus haberet virtutem effectiuam. ꝛ siquis vlterius vellet subtiliare posset imaginari ipsam principalius predictam formaꝫ inducere illis, spermatibus concurrentibus tanꝙ̄ or‑ganum ei deseruientis. Sed hoc dimittimus gratia breuitatis.

Femia vt patiēs in gñatione vir vt agens.

¶ Utrū in fetu qđ generat a spermate cor prius viuat aliis mēbris. Qō. lix.

Undecimo querit. An in fetu qđ generat a sp̄mate cor prius viuat aliis mēbris. ¶ Qđ nō. qꝛ tūc aīa successiue induceret qđ vr fal‑sum saltē de intellectiua cum sit indiuisibi‑lis tota in toto ꝛ tota in qlibet parte. ¶ In oppositum: qꝛ cor vt oēs asserunt prius viuit: ꝛ vltimo moritur sīr prius experientia apparet formatū ꝛ opera al e exercere. ¶ Hoc questrum includit duo: vnū est an cor prius formet aliis mēbris. Aliud est: an cor pri⁹ for‑matum ꝑus viuat aliis mēbris. ¶ In primo oēs cōcor‑dant ꝛ est sententia pħi ꝑmo de gñatiōe ꝙ mēbra nostri corporis generant successiue: ꝛ ita experiētia inuenit: in‑ter que principalia ꝑus formant nō principalib⁹: ꝛ iter ꝑncipalia ꝑmū qđ causat. al. creat. est cor: deinde epar ꝛ cerebrū: ꝛ ita etiā in aliis est ordo quē nō explicam⁹ ꝑꝑ breuitatē cū clare habeat ab auctorib⁹ ꝛ doctoribus: ꝛ est hoc rōnabile: qꝛ cum corpus aiatū in suis partib⁹ ha‑beat singularissimū ordinē ꝑoris ꝛ perfectioris princi‑pii ꝛ ꝑncipiati: ꝛ cū mēbra adinuicē dependeant opoꝛꝫ prius principalia generari. Et ea ex qb⁹ alia dependēt ꝛ tale est cor respectu olm ꝛ principalius respectu alioꝝ quēadmodū enim ibi ait pħs. accidit autem in olbus ꝙ vltimo factum est prius deficere. ꝙ aūt primo vltimo. Cū ergo cor sit, id qđ vltimo deficit ipm erit genitū pri⁹ aliis. cōsimilr se habebit in aliis suo mō. ¶ Scđm qđ q̄‑ritur est magis hesitabile: ꝛ in hoc potes imaginari mi‑tos dicēdi modos: quoꝝ neuter est bene demonstrabil. Unus est apud tenētes ꝙ in corpore nostro non sit nisi vna aīa: ita ꝙ sensitiua ꝛ vegetatiua sint idem cum in‑tellectiua vt oēs operationes aīe que fiūt in nobis fiāt per aīam intellectiuam. Et tunc vno modo pōt dici ꝙ cor nō viuit prius aliis mēbris: nec vnū prius reliquo: sꝫ prius oīa mēbra formant: successiue tñ: vt dictū est. Dei‑de olbus formatis qđ est in. 30⁹. vel. 35. vel. 40. vel. 45. die. aīa in corpus infundit. ꝛ tunc oporteret dicere. ꝙ si dicat a pħo ꝙ embrio prius viuit vita plante. deinde vi‑ta sensitiua. deinde intellectiua: ꝙ ly prius. non dicit or‑dinem temporis inductionis formaꝝ: sed perfectionis ꝛ imperfectionis: qꝛ cum vnamet aīa sit ꝑncipiū opatio‑nū prius manifestant ab ea ꝑuenire opatiōes vegetati‑ue: qꝛ magis imꝑfecte nec tanta ꝑfectiōe organoꝝ sunt indigentes. deinde opationes sensitiue. deinde intelle‑ctiue aut oꝫ dicere ꝙ si que opatiōes aīe appeant i cor‑de ante gñationē alioꝝ mēbroꝝ hoc est quo ad apparē‑tiam ꝛ virtute spermatis ꝛ spūs gignitiui qui est ꝯtua‑liter aiatus. nō qꝛ vere ab aīa ibi actualr exūte ꝑcedāt. Si aūt per experientiā posset inueniri ꝙ cor ante fora‑tionē alioꝝ mēbroꝝ sentiret: vt qꝛ fugeret se contrahē‑do contristans approximatum: vt verbi gratia. si pun‑geret: nō posset negari quin vere viueret ꝛ esset anima‑tum. Sed experientia esset dura si negaret: ꝛ tūc habe‑rent isti dicere ꝙ cor prius viuit aliis mēbris: ꝛ sic vnuꝫ potest prius viuere aliis. Sed in instanti in quo anima intellectiua infundit aīa ꝑexistēs corrūpit cū intellecti‑ua illā cōtineat in virtute. Sed tunc ab his q̄reret ante inductionē aīe intellectiue. qđ aīal esset illud: cū nō eēt homo nec in aliqua alia ꝓ sperum aialium ꝙ aūt in nul‑la speꝝ reponit nō vr in genere cōtineri. Ad hoc tñ re‑spondent quidā ꝙ illud qđ cōtinet in genere aliquo de‑bet sub aliqua specieꝝ reponi: habet veritatem in re ꝑ‑fecta ꝛ completa. nō aūt in re que fit: sicut cum aliquid de nigro fit albū continue est coloratum: non tñ aliquo determinato colore: sicut est motu fintoris: ita oēs dicūt in proposito. Sed forte dictum illoꝝ nō hꝫ locum in ꝑ‑ductione subarum que nō suscipiunt magis ꝛ minus si‑cut in productiōe accidentiū: ꝛ iccirco leui⁹ hēret se ex‑pedire ꝙ illud aīal est aliqđ determinatū aīal: sꝫ imper‑fectum ꝛ nomen non habet: cum continue sit in perfici. ¶ Posset apud istos etiaꝫ alius modus imaginari ꝙ lꝫ non sit in nobis nisi vna anima intellectiua: nihilominꝰ cor pōt prius viuere mediāte illa aliis membris. ꝛ sic ēt alia prius aliis. ꝛ hoc videt rōnabile: qꝛ sicut aīa intelle‑ctiua postꝙ̄ corpus est cōpletū pōt cor informare nō in‑formādo membra alia: ꝛ pōt aliquādo aliqua alia mē‑

Cor ꝑus viuit vltimusqꝫ mo‑ritur.

bra informare ⁊ nõ aliqua alia: vt clare pʒ. cuʒ moritur hõ cum membra principalia moriantur post nõ pncipalia: ⁊ cor sit qḋ vltimo moriatur. ita in generatiõe poterit prius informare cor q̃ alia. ⁊ sic de successiõe in aliis. Hoc. n. nõ repugnat indiuisibilitati aïe intellectiue. sicut pʒ etiã in nutritione ⁊ augmẽtatione: q̃ ipsa q̃tũcũq; indiuisibilis successiue põt informare aliam ⁊ aliam mãm ⁊ maiorem ⁊ minorẽ. Et pro firmo oppositum huius nõ bene posset demõstrari. Sʒ de infusiõe aïe intellectiue que a solo deo creatur ⁊ corpi infundit est simpliciter innitẽdũ sententie doctorũ sacre theologie.

❡ Alius respondẽdi modus in principali quesito esset apud tenẽtes i corpore nr̃o esse diuersas alas: ita q̃ sensitiua ⁊ intellectiua sint distincte: qḋ superius affirmauimus esse magis verisimile ⁊ ꝯsonũ veritati: ⁊ tunc fm illos posset dici vno mõ q̃ cor prius viuit aliis mẽbris ala vegetatiua ⁊ sensitiua: lʒ nõ intellectiua: ⁊ hoc propter intellectiue ꝑfectionẽ: ⁊ prius ẽt viuit ala vegetatiua q̃ sensitiua: ⁊ est qḋ ad lr̃am affirmat pħs: ⁊ respondet obõni: que superius etiã facta fuit vt supra. ❡ Alius modus posset esse apud istos q̃ lʒ cor prius formet aliis mẽbris. nõ tñ prius viuit: imo ala introducit in oĩbus mẽbris cũ oĩa sunt formata. ⁊ hoc de quacũq; ala siue vegetatiua siue sensitiua vel intellectiua: lʒ intellectiua ḋ foris veniat. vt dicit pħs: qr a solo deo. ❡ Sʒ dices. cõtra. ex quo cor pũs est formatũ aliis mẽbris ⁊ hʒ agens approximatũ: q̃re nõ introducit ala: cum agens approximatũ passo disposito necessario agat si nõ sit ꝓhibẽs. nec põt dici q̃ anima requirit pro subõ totũ corpus cum oppositum sit mõ ostensum. etiam de aïa intellectiua. Responderent q̃ lʒ cor prius formet aliis mẽbris. hoc tñ nõ est quo ad oẽm perfectionẽ ⁊ dispositionem. vnde nõ est perfecte dispositũ vt possit alam recipere nisi cuʒ alia membra sunt formata. cõtinoe eñ post eius apparentem formationẽ donec alia mẽbra formant a spũ gignitiuo alterat ⁊ ꝑficitur. Et attende q̃ siquis hanc vellet tenere viam respõderet dicto pħi: vt superius est responsum. ❡ Sed circa superius dicta restat duo dubia declarare. Unũ est. Si cor prius viuit aliis mẽbris cũ habeat sensum: ⁊ omnis sensus sit per spũm dearticulatuʒ in cerebro cum adhuc nõ sit cerebrũ nõ videt posse sensu participare ante cerebri ꝓductionẽ. ❡ 2m dubiũ est. si cor prius gñat aliis membris: an alia membra generẽtur a corde vel a spermate seu spũ gignitiuo a quo cor est genitum. ❡ Ad pmũ dicit vno mõ q̃ cor in suo sensu nõ indiget spiritu veniente a cerebro dearticulato l eo: quia in operibus sibi ꝓpriis est sibi ipsi sufficiens. ⁊ hoc propter eius principatum. Et si dicatur neruus venit a cerebro ad cũ. Posset dici q̃ illḋ nõ est vt sibi portet spiritum necessarium: sed est in corde neruus vt eo fiat tẽperatus spũs cordis vitalis pro sensu cordis. ⁊ forte diceretur q̃ p̃dictus neruus cordis: cum cerebro nõ cum nuca habet colligantiã: sed q̃ñocũq; sit p̃dictus neruus generatur a spermate cum generat cor: sicut alie partes cordis. ⁊ sic etiã diceret de operatione nutritiua que ponit in epate dearticulari si de epate argueret. ❡ Alio modo posset dici siquis vellet tenere: q̃ etiã cor pro sensu indiget spiritu dearticulato in cerebro ad cor veniẽte per neruum: q̃ sperma generãs cor generat cũ neruo ⁊ spiritu punctualr̃ facto qualis erit spũs qui cerebro facto veniet a cerebro ad cor: ⁊ directe tũc sperma stat cordi in illo sicut vnũ cerebrũ quousq; cerebrũ sit factũ: habet eñ oĩa illa sperma in virtute per sol spiritum gignitiuum. ❡ Ad 2m dubium dico q̃ oĩa membra fiunt ab ipso spũ gignitiuo spermatis. ipse enim est qui facto corde ꝑforat mãm ⁊ in ea reliqua mẽbra format: cũ eñ mẽbra sint ⁊ constituant vnũ ens numero hñt idem agens nũero. similr̃ etiã si spũs cordis esset qui reliqua mẽbra formaret: tunc etiã absciso aliquo toto mẽbro organico posset illud regenerare cum ibi possit esse mã: qḋ est absurdũ. ❡ Amplius nullus spũs generatiuã videt habere virtutem nisi prius dearticulationẽ recipiat in genitalibus mẽbris. Sed talem non recipit spũs cordis. Et multa possunt circa hec similia induci: nec verisimile videt q̃ p̃dictã virtutẽ sibi exhibeat spũs gignitiuus ⁊ post modum formatis membris eam perdat: qr frustra videret eam sibi exhibere: cum ipse omnia illa faceret ⁊ principaliter ea in sui habeat ꝟtute. Similr̃ nõ appet: q̃ spiritus cordis eam postea perdat. Aliqui tñ dicũt q̃ lʒ oĩa membra principalr̃ a spiritu gignitiuo generent: generato tñ corda iuuat a corde in gnatione aliorũ mẽbrorũ. Sed cã breuitatis in hoc nolumus amplius ꝓlongare sermonẽ. ❡ Ea aũt que in principio arguunt clare ex dictis sunt declarata. si bñ considerao caderent circa hãc virtutem alie qõnes quas non disputamus: qr quia de multis tetigimus in loco p̃callegato pluries: ⁊ qr de aliis ꝑfecte declarate sunt. sufficiant ergo dicta.

❡ Utrum causa omnis attractionis sit tñ duplex. s. virtus ⁊ vacuum.

Qõ ix.

Uodecimo queritur descẽdẽdo ad virtutes naturales ministrantes Et primo circa attractiuam virtutem. ❡ An cã omnis attractionis sit tñ duplex. s. virtus ⁊ vacuum: q̃ sic ex Auicẽ. p°. p̃ma cum dicit. q̃ attractio que a calido reducit ad eam que a vacuo apḋ certificantes: immo subdit. q̃ ipamet existit. ❡ Qḋ sint plures q̃ tres ostenditur: qr corpora spongiosa sunt attractiua vt experientia ostẽdit: ⁊ tñ nõ a virtute anime nec a calore cum possint esse corpora frigida ⁊ multis ad ḋ. nec hoc faciunt vi vacui: cũ ipsa sint cõtinue aere plena: nec aliquid sit tunc p̃dictum aerem expellens: qr tũc nõ p̃munturnec agitant. ❡ Et si dicat q̃ corpus qḋ ascendit expellit aerem. clarũ est. q̃ tunc ille motus nõ est a vacuo qr nõ ideo corpus mouet in spongiã vt aqua: qr aer recedat: sed ideo aer recedit: qr corpus sursum ascendẽs cũ impellit. ❡ Amplius dolor est cã attractionis ⁊ non videtur esse aliqua p̃dictarum cãrum.

❡ Hoc quesitũ dubitatũ est sub illa forma vt appareat modus: ⁊ cã cuiuscũq; attractiõis in quibus appet de virtute attractiua quid ei pertinet. Primo ergo distinguẽdum est de attractione. deinc particulariter ad diuersas causas attẽdendũ. ❡ Sciendũ est ergo q̃ attractio põt sumi dupl̃r. Uno mõ large pro motu alicuius rei ad aliam rem qualitercũq; res ad quã alia mouet sit causa motus illius: ⁊ sic sumit in ꝓposito. ⁊ similr̃ in sermonibus auctorum de causis attractionis loquẽtium. Alio mõ ꝓprie ꝓ motu alicuius rei ad aliam rem in quo res que attrahit simplr̃ mouet violente a re a qua attrahit. ⁊ sic stricte nõ sumit hic: qr esset sermo solũ de attractione a quadã particulari causa vt apparebit. Ueniendum ergo ad causas attractionis. Et primo videndũ est qualiter virtus attrahat attractiua. Scḋo qualiter vacuuʒ attrahat. Tertio qualiter calor attrahat ex quibus de omnibus aliis apparebit. cum hec cõiter ponantur esse tres cause attractionis.

❡ Circa primũ notandum q̃ virtus q̃ attrahit aut est virtus aïe: aut est virtus in rebus alam nõ habentibus que quidem vt ab attractione que fit a calido distinguit dicta est specifica forma. De attractione que fit a virtute aïe dicit plusq̃ cõmẽtator. est attractio violẽta que potius tractio appellatur ⁊ maxime ad illã dr̃iam in q̃ attractum nõ adiuuat per se ipm ad illum motũ: vult eñ q̃ nutrimẽtum ex se nõ mouet ad mẽbra: lʒ virtus ⁊ calore mẽbrorũ attrahatur: qḋ ꝓbat primo: qr ille motus ẽ violentus qui est cõtra nãm mobilis: ⁊ talis est motus nutrimẽti cum sursum mouet cũ a p̃dicto sit graue. Cuius etiam vt dicit simile est de ferro cũ mouet sursum vel ad dextrũ vel ad sinistrũ ad magnetẽ: q̃ mouet sicut attractum cũ moueatur cõtra inclinationẽ existẽti in ferro dominantis. ❡ Amplius alimẽtum cũ stomaci digõnem susceperit mouet ad epar: sicut videt. Sed cum epar ipʒ nõdum digesserit nec aliquid de forma sua impꝛesserit in alimento nõ opʒ moueri in ipm. ergo si mouet in ipsum nõ mouet ex se: sed sicut attractum ❡ Amplius postq̃ epar digesserit ⁊ sangoificauerit cibuʒ: tũc cibus mouetur in vniuersa corporis mẽbra. sicut videmus. ⁊ oẽs dicunt. quare opʒ q̃ omne mẽbrũ impꝛesserit aliqoid ei de forma sua: ⁊ q̃ habeat iã similitudinẽ cũ quolibet. Sed cum mẽbra sint tot diuersitatũ impossibile est rem vnã cõsimilem quãtũ ad sensom habere similitudinem cum tot diuersis fm sensum. ❡ Preterea. si omne membruʒ aliquid ei impꝛessit de forma sua apḋ digõnẽ l epate: tũc cũ oportuerit epar digerere cibũ ⁊ sanguificare ipm virtute caloris oĩm mẽbrorũ quare nõ exhibuisset cibo formã similẽ epati. ❡ Adhuc si ita esset: tũc oĩa mẽbra influerent epati: epar aũtẽ nulli: quare opʒ q̃ sanguis cuʒ

Cor prius aliis formatur membris.

attractio duplex.

al. lʒ violent a ꝟtute ⁊ calore mẽbrorum.

mouet ab epate in vniuersa corporis mēbra nō habeat hūc motū nisi per hoc ꝙ attrahit ab illis virtute aīe que in illis est. cūqȝ oēs virtutes aīe sint organice preter intellectiuam impossibile est huic virtuti nō assignare organum ꝓprium quat e fiat illa attractio: quibusdā ad q̄dam impellentibus aliisqȝ ab aliis attrahentibus: ⁊ tāꝫ calore ꝙ villis vtētibus ad vtraqȝ. quare videtur diuersa illa attractio ab attractiōe que a forma specifica procedit nulla mediāte qualitate. ¶ De his autē que attrahuntur a virtute que est forma specifica qualis est que ferri ad magnetē aut que colere ad scamoneā: dicit ꝙ p̄dicta attractio est partim nālis ⁊ partim violenta. Inquātum enim est a principio extra violenta est: sed inq̄ꝫtum vim passo videt conferre adō dicit quodāmō nālis ⁊ vr velle ꝙ p̄dicta opatio procedit a forma subalimmediate nulla qualitate interueniēte: sed solum requiritur p̄ntia actiui ad passiuum qō inest eis ex ꝓprietate forme ipsoꝝ: quapropter nō requirit ibi cōtact⁹ corporalis. Sed virtualis ⁊ est illa attractio metaphorica ab ea que pure violenta existit: nec vult attractionē illam fieri: q̄ȝ ferrū ex se moueatur ad magnetē tanq̄ꝫ perfectibile ad perfici ſȝ vere mouetur: q̄ȝ magnes attrahit ipm sua virtute attractiua: ⁊ ideo in sententia sua vr velle ꝙ p̄dictus mot⁹ est nālis: q̄ȝ passiuū ex sui nā est dispositū p̄dictā actionē ab illo agēte recipere.

attractio nutrimēti duplex.

¶ Nos aūt in primo dicto de attractione nutrimēti credimus ꝯtrꝫ eius qō est snia Auer. 7°. phyſi. quā plusq̄ꝫ cō^tor^ dicit veram non esse: ꝓpter qō attēde ꝙ duplex est attractiua nutrimēti seu duplex est attractio: quia ille virtutes non sunt distincte: nisi sicut supra dictū est etiā de aliis. Una est attractio cōis ⁊ illa fit plus mediantibus villis mēbroꝝ: ⁊ ibi est minus mot⁹ nutrimēti ex se. ⁊ hoc quia nutrimentum nō est adhuc multū factum simile membris. Alia est attractio ꝓpria. ⁊ hoc cū nutrimentū iam est multū a mēbris alteratum ⁊ incipit eis similari in multis dispositionibus: ⁊ tunc nutrimentum: licet etiam a villis attrahat multū: tamē ex se mouetur ad membra: sicut ferruꝫ ad magnetem cum magnes illi appropinquat. ¶ Et quia in his nō cadūt demōstrationes soluendum solū ad ea que inducit. Cum enim primo dicit ꝙ ille motus est cōtra naturā nutrimenti: verū est inquantum naturaliter est graue: sed inq̄ꝫtum tali qualitate alteratū non immo per illam sic est natū moueri. ¶ Ad scdm de attractione nutrimēti cōi ad qō est dicēdum ꝙ epar mediantib⁹ meseraicis in nutrimētū impr imit cū incipit versus illa moueri. ¶ Silr tertiū qō inducitur arguit de attractione cōi: ⁊ quod etiam fm per diuersas vias expellitur ⁊ villis attrahit: sic etiā cum alterat ad diuersa mouet: nec opȝ ipsum donec stat sub forma cōi simili oim illoꝝ habere. Ex quibus apparet qd ad quartum ⁊ quintū. ¶ De eo aūt ꝙ attrahit a forma specifica credimus mobile vere moueri ad id qō dicitur attrahens. nec pōt aliter esse: ex quo attrahēs pōt quiescere: cū id attrahitur. Si aūt oporteat attractuꝫ alterari aliqua qualitate credimus verisimilius dici ꝙ sic: q̄ȝ aliter in omni distātia videretur debere attrahi. nec esset aliqua ratio quare non attraheret: sicut graue i quacūqȝ distantia mouet deorsum: que aūt qualitas sit illa est de qualitatibus ignotis: ⁊ iccirco predicta attractio non est ꝓpria: ex quo attractum ex se mouetur. Et si queratur que ē causa quare fit talis attractio nulla est: nisi quia illa sunt talis nāe ⁊ talis ꝓprietatis. Non enim necessarium est ꝙ ferrū sit magis perfectū postq̄ꝫ attractū est q̄ꝫ prius. Et si dicis. Est ne ille motus naturalis? pōt dici naturalis pro q̄ꝫto illa qualitas per quam mouetur est in ferro: pro q̄ꝫto aūt est in dependētia a magnete potest dici ab extra ⁊ violentus. Si aūt teneat ꝙ ferrū mouetur per sui formā nec recipit aliquā qualitatem. tunc predictus motus est pure nālis: ꝓpter qō vides ꝙ plures motus naturales: quoꝝ vnus videt contrarius alteri possunt eidem inesse respectu diuersoꝝ: ⁊ ideo fm rei veritatem non sunt vere cōtrarij. Et si hanc partem vis sustinere potes ꝙ nulla qualitas in p̄dicto attracto generet: ⁊ tamē ex natura forme siue nō mouet ad illud nisi determiata distātia ⁊ determiatis cōditiōibus.

¶ Subsequenter aūt videndū de attractione que fit a calido ⁊ vacuo de quib⁹ dicit Conciliator dr̄ia. 51. ꝙ si attractio fiat ꝓpter finē: quia res que attrahit moueat tanq̄ꝫ finis ad quem mouet attractū: ꝙ tā attractio que fit a virtute q̄ꝫ ea que fit a calido reducitur ad eam que a vacuo ne vacuū sit in natura cum id sit ociosum ⁊ ipsetum in natura omnifariā. Si vero attendat motus pro ut fit a principio efficiēte qō simul est cū moto ⁊ non a fine: tunc omnis attractio naturaliter ⁊ initialiter fit a calido. Hoc enim modo attractio que a vacuo poti⁹ reducitur ad eā que a calido: q̄ꝫq̄ꝫ tn̄ omnis attractio virtualiter ⁊ p̄mario fiat a calido: inq̄ꝫtū tn̄ talis attractio per ficit vacuo vel ꝟtute. ¶ Probat aūt ꝙ omnis attractio initialiter ⁊ absolute fiat a calido ⁊ ad ipsam reducatur quia omne qō in multis ⁊ per vnā rōnem vniuocum reperitur est in aliquo illis priore ꝙ oīm istoꝝ est causa: sicut esse calidum in primū calorē reducit. hmōi aūt est attractio cum triplex ponat. ¶ Amplius opȝ oēm multitudinē in vnitatem reducere aliquā vt infinitas tollat ⁊ inordinatio: ꝓpter qō oēs in eam que a calido saltēꝫ initialiter reducentur. Hoc enꝫ modo oēs alie saltē initialiter ⁊ in cōi egent ea. Ipsa aūt aliaꝝ neutra. Sic ergo cōcludit ꝙ calidū attrahit efficiēter. vacuū ꝟo finaliter seu intentionaliter.

¶ Uerba huius viri sunt in multꝭ falsa ⁊ cōfusa male explicabilia: sicut sui moris est: quod enim p̄mo dicit ꝙ due attractiones reducunt ad eam que a vacuo: si res attrahens moueat in genere finis p̄mo de attractiōe a virtute est dictū falsum. p̄mo in virtute aīe attractiua. iō enꝫ nutrimentū attrahit vt perduret vita: ⁊ quādocūqȝ nō attraheret nō sequeretur vacuū: ſȝ sequeret mors: vt claꝝ est. Ergo ea que a virtute que fit ꝓpter finē nō reducit ad eam que est a vacuo. Amplius nō statim facta resolutione saltem quacūqȝ est necessariū appositionē fieri. ergo fit attractio vt euitet vacuū. Hoc idem pȝ de virtute alia attractiua. Nam si id esset qō dicit tūc locus inferior attraheret graue et superior leue ne esset dare vacuum: qō est absurdū. q̄ȝ necubi tunc est conatus ad vacuum: nisi diceretur ꝙ leue: qō est deorsum vult sursum ascendere. ne ergo vacuum sit graue deorsum descēdit. Sed illud nihil est q̄ȝ eadē rōne graue esset cā motus leuis. ēt graue existēs in spera ignis mouet ad sperā aerꝭ q̄ conent sursum moueri. q̄ȝ aer nō conāt moueri ad speram ignis. ergo nō mouet graue deorsuꝫ vt phibeat vacuum: ſȝ etiā cū esset expediēs: ꝓpter hoc moueret. Similiter magnes si attrahit in rōne finis non attrahit ne detur vacuū: vt clarū est. ¶ 2^m^ etiā dictū falsum est. s. ꝙ oīs attractio vniuersalr ⁊ initialr fiat a calido: q̄ȝ ea q̄ fit a vacuo nullomō fit a calido nisi plures cause attractionis simul cōcurrāt. Uacuum enim non plus attinet calido q̄ꝫ frigido: ſȝ calidū in attractione iuuet mō quo dicet. Silr etiā illud qō attrahit rōne finis pōt attrahi a frigido: sicut a calido: ⁊ hoc est notum per se nec in his opȝ amplius ꝓlongare: quia vt dictū est. verba hui⁹ viri sunt sepe confusa ⁊ inexplicabilia. ¶ Si qui aūt auctores dicāt ꝙ quecūqȝ attractio fit a calido intelligūt de calore aliis p̄mis qualitatibus comparato: quia nulla est aliaꝝ p̄maꝝ qualitatum a qua fiat attractio vel q̄ attractionem iuuet sicut caliditas ⁊ hoc multis modis vt apparebit. Nō autēꝫ id absolute intelligūt cum alie sint cause attractiōis. vt dictū est. ¶ Qō aūt Cōciliator inducit p̄mo ad id ꝓbandū: nō tenet: ⁊ hoc q̄ȝ attractio non reperitur in omnibus attrahentib⁹ p vniuocā rōnem. Qō aūt secūdo dicit non concludit. id enim est verum in eodem genere cāe. ⁊ demū genera causaꝝ i vnā p̄mā reducunt: quapropter ſȝ attractio quelibet nō reducat in vnā cām attractionis non est ꝓpter illud in infinitum ꝓcedere: vt pȝ cuilibet.

Ois alteratio a calido fit.

¶ Dicamus ergo nos p̄mo de attractione que fit a vacuo qualr fit ⁊ que est eius causa. Clarum est enim ꝙ vacuum nō est causa attractionis illius. ⁊ hoc q̄ȝ vacuū nō est: cuꝫ vacuum sit locus priuatus corpore q̄ necubi est. Sed ne vacuū sit mouet corpus cū aliud cedit finis ergo motus huius est ne vacuum intercidat: qō summe repulit natura. Sed videndū est de hmōi mot⁹ causa effectiua. ⁊ hoc de particulari: quia vniuersalis e⁹ causa est que ⁊ aliorum effectuuꝫ omnium: ꝓpter quod attentione dignū ꝙ attractio que fit a vacuo non est attractio ꝓprie dicta que versus tractio nūcupatur: vt clarum est. Sed est attractio in qua id quod attrahitur vere mouetur ad id quod attrahit ꝓpter dictuꝫ finem. ¶ Sed du-

bium est a quo forma et a quo principio mouetur. Et est
hic multiplex modus dicendi. Unus est q mouet tam
a sui forma q̄ a materia prima: q̄ etiā a qaolibet accidē
te in eo existente. et per consequens concedendum q pre
dictum mobile mouetur a seipso pmo: qd videt esse con
tra philosophū 7° physicor. et est pdicta conclusio vera
supposito vno fundamento: qd comuniter hodie multi
moderni tenent: quātitatem extra animā nō esse rem di
stinctam a sāba et accidēte. Hoc supposito probatur 2°
sic. Illud mouetur tam a materia et ab accidentibus q̄
a forma. qd moaet ppter aliquem finē quē acquirit et si
bi tam cōuenit ppter materiam: sicut ppter formam et
accidentia. Sed sic est in pposito. ergo. pma propositio
clara est: quia exquo finis ita adimpletur ppter mate-
riam sicut ppter formam efficiens cā est eque ab illa sic̄
a forma: et apparet in omnib9 aliis motib9. Si enim gra
ue mouetur deorsum nulli dubiū q materie nō plus cō
uenit esse deorsum q̄ sursum: sed forme grauis et graui-
tati. et iccirco dicit a grauitate moueri. Sed scda ppo si
tio est clara: quia ita bene materia est quantitas: sicut
forma: et similiter accidentia: et quantum vnum illor ex
tenditur tantū reliquū ergo quātū replet materia tātū
forma: et econuerso: et accidentia. Cum ergo illud mobi
le non moueatur nisi vt locum repleat: ita mouetur ab
vno illorum sic̄ ab alio: et iccirco quodcūq illor esset p
se separatum: similiter moueretur vt non intercideret
vacuum: vt pz in eucharistia si aliquid conaretur iuxta
eam vacuum causare. ¶ Alius modus esset tenendo q
quantitas extra animam esset res distincta a substātia
et accidente: et q pdicta nullam habent propriā extensio
nem: et tūc diceret q predictū mobile moueretur effecti
ue a quātitate: nulla res est in eo cui proprie et principa-
liter pdictus finis ɔueniat ppter quē mouetur nisi quā
titas: qaapropter si vtrūq illorum seperatū esset ab a-
lio sola quātitas ne vacuum intercideret moueretur et
nullum aliorū: vt clare pz intelligenti. Et esset hoc con-
tra id qd dicit q quātitas non est de potentiis actiuis.
Sed id intellectum hz. ¶ Alius modus dicendi est q p
dictum mobile mouetur ne intercidat vacuū a qaadā
forma ignota. Sicut enim a grauitate mouet inferius
vel a sua forma substantiali mediante grauitate. ita ɔ-
dicto motu mouetur a quadam qualitate nobis ignota
et innominata vel a sua forma substantiali mediāte pre
dicta qualitate. Et sic posset etiam dici q res proiecta
separata a proiiciente mouetur a quadā forma innomi
nata que non habet eam mouere nisi cum determinat
circunstantiis et determinato tpe: sicut de multis aliis
qualitatib9 nobis ignotis euenit. ¶ Alius esset mod9
q ab eadem forma a qua graue mouetur deorsum et le-
ue sursum: mouetur etiā ne vacuum interueniat que di
uersas hz operationes respectu diuersorum que vident
aliquando esse contrarie: et tamen nō sunt ppter esse ab
eadem forma diuersimode et respectu diuersorum. Et si
mili modo posset dici etiam de proiectis: et considera ēt
in his ea que diximas tractatu primo. questione 3a. que
sunt h multum necessaria: et apparebit tibi ex illis an hi
motus sint vere naturales: an violēti vel quomodo. Ap
parent enim naturales: qz fiant a principio intrinseco.
apparent violenti: qz ad hoc etiam requirit mouens ex-
trinsecum qualitercūq cōcurrat. et ibi est declaratū. Et
considera q si isti motus essent ab alio principio q̄ sic il
lud a quo causat adhuc possent dici minus violenti q̄ si
ab eodem. In eade n enim re sant sepius diuersa prin-
cipia diuersorum effectuam: quorū vnum alteri resistit:
et vt h amplius non prolongemus ad locum predictum
pro his clare recurre. ¶ Sed tu dices vt arguunt quidā
si res mouetur per se ipsam ne detur vacuum: tūc nulla
innoaatione facta in aliquo qalescente ipsum mouere-
tur: qd videtur absurdum: conseqaētia clara est per se.
¶ Amplius in aliquo subiecto induceret raritas nullo
rari faciente presente: qd videt absurdum. pz consequē
tia. si aliquid cōdenset opz cum illud diminuit q aliqd
moueatur ne detur vacuum: et hoc non nisi rarefactiōe
ne alibi vacuum dimittatur. ¶ Amplius tunc propter
euitare vacuum debet eqae moueri corpas grossum vt
subtile cum in vtroq sit potentia propter id se mouēdi.
¶ Hec enim et similia nihil valent. Id enim quod pmo
inducitur non concludit: quoniam agens aliquem effe-

ctum agit sine iminente: et cū nō iminet nō causat actio
nem: et pōt agere ipso in nullo mutato: et sepe agēs agit
aliqd nulla mutatione facta in eo: sed solum in alio: sic̄
graue solo prohibente remoto deorsuz descēdit. ¶ Ad
secundū id iam negat: quia id met pncipiuz effectiuum
quo res moaetur est quo res rarefit. et hoc quia rarefa-
ctio nō est aliqua res distincta a re que rarefit. Sed est
solū distantia partium rei maior que est ppter motam
localem. et hoc est clarum. ¶ Tertiuz sic nihil cōcludit
quia qd est facilioris motus citius mouet: lz nullo mo-
tu tam veloci moueat corpus subtili9: quin tali veloci-
tate: moueretur etiam corpus grossum ne vacuū sit. Si
ibi corpus subtile presens nō esset: vt clarū est. Et consi
dera q hoc est satis extroneum: cum in vtroq sit poten
tia mouendi cum velocitate equali int vtroq: cum non
esset nisi vnum eorum presens: et nihilominus cum am-
bo sint pntia subtilius citius et velocius moueret: vt cla
rum est: et tu hoc considera.

¶ Denuo restat videre de modo attractiōis qui fit a ca
lore: et an reducat ad eam que a vacuo. Quidam dicunt
Aui. dicere falsum: qz res calefacta non attrahit a cali
do: quia ibi sit vel timeatur vacuum. Sz res calefacta
a se mouetur sarsum: vt pz de vapore aque calide: quia
vnūquodq quantum dat alteri de forma tm̄ dat de cō-
sequentibus formā: et pōt dici ille motus pori9 impulsio
in qua aliquid mouetur ad aliud: q̄ attractio in qua at-
trahens pmo mouet q̄ attractū: et id quod debet attra-
hi. Sed et si ista sint vera: nihilominus non sunt comple
ta q calor solum illo modo attrahat quare non bene re
prehendūt Auicē. ppter qd notandū q in attractione
caloris. verbi gratia. in lampade considerandus est du
plex motus vnus olei qd calefit et in vaporem cōuertit:
ppter qd mouet sursum. Alius est motus olei qd nōdū
calefit multū distantis a licinio qd versus liciniū attra
hitur et mouetur ne detur vacuum sequens oleū. qd con
tinue consumit: similiter etiā cōsumit a calore humiduz
qd est in poris papiri ne sit vacuum attrahit sursum hu
miditas: sicut etiā multis modis fit attractio in corpori
bus spongiosis. In corpore autez nostro calor superpo
situs membro vt quādo emplastrat aliqua medicina ca
lida vel quando alio modo calefit calor est causa attra-
ctionis ad membra multis modis et locū inaniēdo exte
nuans humidū et ipsam in vaporē conuertēs causando
etiam dolorem in loco et dolor est caasa attractionis. et
subtiliando humores vt proni reddant ad cursum et de-
bilitando locū vt faciliter recipiat et vias in membro a-
perit et membrū relaxat: que oia sunt causa vt ad locum
currant humores. et pz dictum Auicen. qualiter attra-
ctio que a calido: et per quem modum reducatur ad eam
que a vacuo.

¶ Restat ergo ad ea que inducta sunt in principio re-
spōdere. Ad primū pz. ¶ Ad scdm de corporibus spon-
giosis. Primo pōt dici q attractio que fit ab illis est vi
vacui: et modus est iste. Nam illa corpora sunt multū ca
uernosa et plena aere. Cum ergo tangūt aquā aqua trā
siens de cauerna in cauernā. et hoc principaliter vel ver
sus deorsum vel lateraliter: quia non subito tota illa po
rositas que aquā tangit est madefacta et aqua repleta impellit
aerem ibi existentem: et qaia aer est corpus multū expel
libile et velociter mobile: ppter eius subtilitatem moue
tur vltra id spacium q̄ aqua per seipsam spongiam re-
pleat: et tunc ne sit dare vacuum aqua sursum per spon-
giam mouetur. Et posset dici si quis vult q spongia viz
habet attractiuam: vnde tunc predicta attractio dicet
fieri a virtute: qz aqua: et similia ad illa eorum natura p
prie mouentur. et hoc ppter maltā attractionem et conti
nuatam et ad longam distantiam que in his spongiosis
corporibus apparet fieri de qua vi vacui nō videret ad
tantum spacium fieri nec tantum continuari: quemad-
modum sepe sepius apparet aliquod totum vas plenū
aqua cum quodam filtro vel re simili euacuari: in quo
dam eius parte imposita et alia extra vas pendente et
tūc si illa teneatur via: oportet recurrere ad ea qae di-
cta sunt supra tractatu primo. questione 3a. vbi ponit q
aliquid qd absolute est graue etiā in loco in qao graue
est respectu multorum est leue: et ecōuerso: et tu ibi recur
re. ¶ Ad id aūt qd arguitur de dolore. dicendaz q pro
quāto dolor attrahit reducitur ad predictas caasas. de

Margin notes: Exēplū. — De attractiōe a calore factā.

lo enim attrahit q: calorem ⁊ inflammationem inducit in loco: quia debilitat partem. vnde ab aliis ad illaȝ fit expulsio: quia natura ad defensionem ⁊ credens vacuum explere recurrit illuc cū sanguine ⁊ spiritu. ⁊ his similibus modis. Hec autez non sunt contra iam determinata: vt patet.

Utrū digestio semꝑ ꝓcedat ingrossando. Q̃o. lxi.

13

Tertiodecimo querit̃ circa virtutem digestiuam an digestio ingrossando procedit semper. ¶ Q̃d sic. ex quarto metheoroꝝ. digesta omnia cōstare nata sunt. Et idem videt̃ velle Gal. 2° pronosticorum. ⁊ quarto regiminis acutorum. ¶ Ad oppositum videtur Auicē. prima quarti. quia digestionis est substantiam equare: vt quod subtile est ingrossetur et grossum subtilietur: et sic vbiq3.

¶ In isto quesito primo declaranda sunt aliqua de digestione. scd̃o ex illis ad quesitū est respondenduȝ. Circa pmū est videndum prius quid est digestio: ⁊ cuius est ꝓprie passio ⁊ quotuplex est: ⁊ per oppositum de indigestione. ¶ Propter hec autem attētione dignū q̃ vt vult philosophus q̃rto metheoroꝝ. Digestio est perfectio a ꝓprio ⁊ naturali calido ex oppositis passiuis. Hec autē vt dicit sunt ꝓpria vniuscuiusq3 materie. In quibus verbis phs nobis causas exprimit digestionis. Forma eniȝ digestionis exprimitur: cum dicit̃: q̃ est perfectio efficiēs cum subdit a naturali ⁊ ꝓprio calido. Finalis autem vt ibidem dicit philosophus his quidē natura est. natura aūt quā dicimus speciem ⁊ sub̃am materialis autē ⁊ solum vltimo tetigit: cuȝ dixit: ex oppositis passiuis. Propter quod notandū q̃ per passiua opposita intelligit vt communiter omnes dicūt humidū commixtū cū sicco. Id enī qd̃ ꝓprie ⁊ principaliter digerit̃ est humidū per admixtionem sicci: ⁊ ideo siccū est quo mediante s̃m eius diuersam mixtionem digerit̃ humiduȝ a naturali calido. multū aūt humidū: vt ait phs pepansim: ⁊ sic etiam nullam digestionē patit̃ sine sicco. Aqua aūt nō ingrossatur sola humidoꝝ. Hoc aūt humiduȝ modo opposito se habet in principio digestiōis ⁊ in fine. In pricipio eī humidū ⁊ siccum sunt interminata nō ꝓportionata nec cōpacta put cōuenit perfectioni rei que digerit̃. In fine autez facta digestione opposito modo habent: quia tunc res est in perfectione sua. Et hoc voluit phs cū dixit. ex oppositis. i. se modo opposito habentibus in principio ⁊ in fine motus. ¶ Indigestio autē vt dicit se habet modo opposito vnde indigestio est imperfectio: propter indigestiuam ꝓprie caliditatis: ⁊ hoc intellige siue sit debilis in se: siue propter hūiditatē multam quaȝ vincere non potest. Nam vt dicit indigentia ꝓprie caliditatis frigiditas est imperfectio oppositoꝝ passiuorū que quidem est vniuscuiusq3 materie ⁊c. ¶ Ex his aūt dire cte patet: vt ibi exprimit phs: cuius sunt proprie passiones digestio ⁊ indigestio: ⁊ quid est principale id qd̃ digestionem vel indigestionē perficit siue quid ꝓncipaliter ē id quod digestū vel indigestū est: quia hoc est hūidum: qd̃ in eo fit sicco mediāte admixtione secū debita vel indebita.

pepansis. omotes. epsesis. mollsis. optesis. scatensis.

¶ Spēs aūt digestionis sunt tres ⁊ tres indigestiones illi opposite: vt vult ibi philosophus. Species enim digestionis sunt pepansia: ⁊ species indigestiōis huic opposita dicit̃ omotes. Scd̃a species digestionis est epsesis: cuius cōtraria indigestio dicit̃ molinsis. Tertia species digestionis dicit̃ optesia: cuius indigestio cōtraria est magis aliis innominata. Sed si nomen imponat̃ diceretur scatensis. ¶ Pepansis aūt est digestio alimenti q̃ fit a pericarpiis. i. fructiferis: ⁊ quia digestio: vt dictum est: est perfectio: tunc perfecta pepansis est quādo semina in pericarpio possunt tale alterū efficere quale ip̄m. Nam licet multiplex sit digestio in nutrimentali humido a calido naturali in fructiferis: illa tamē humidi digestio dicitur perfecte pepansis que perducit humiduȝ ad hoc: vt ex ipso fiat aliquid puta semen qd̃ virtutem habeat generandi tale alterū quale ipsum est: ⁊ hoc q: vt patet scd̃o de anima. inter potentias vegetabiles perfectior potentia est virtus generatiua: eo q̃ in opus eiꝰ omnia opera ordinant̃. Pepansis aūt s̃m genus ⁊ proprie non sic strictissime dicit̃ vniuersalr̃ digestio in hūido naturali a calido inquantum naturale est: ⁊ sicut est in plantis ita in animalibus: ⁊ vniuersaliter in omni mixto. nam quādo humidū digerit̃ a calido vt perducatur ad debitam formā mixti dicit̃: tunc digestio que est pepansis siue id hūidū sit seminale siue nutrimentale seu qualitercunq3 ꝓpter qd̃ dixit phus. Finis aūt digestionis his quidem natura est. natura aūt quaȝ dicimus vt speciem ⁊ sub̃am. Improprijs aūt ⁊ metaphorice dicit̃ pepansis digestio que fit in humido nociuo vt expellatur. Dicit̃ enim talis digestio pepansis inquātum fit a naturali calido: inquātum aūt nō saluatur ibi ratio materie: q: non fit in materia naliter ꝓpria: s3 extra naturā pro tanto non dicit̃ ꝓprie pepansis: ⁊ quia etiam ibi calidum nō ex toto in naturali dispositione saluat̃ ⁊ videt̃ velle phs q̃ modus quo fit pepansis est ingrossando cū inquit ex spūosis. i. aeris. quidē ergo aquosa ex talibus autem. s. aquosis que terrestria consistūt: ⁊ ex subtilibꝰ semper grossiora fiunt quando pepansim passa omnia. ⁊ hoc quidem in ipsam naturam ducit s̃m hoc. Hoc autem eicit. Et primo tangit quo ad illa que proprie pepansim passa sunt. Scd̃m aūt dicit quo ad ea que s̃z metaphoricam pepansim patiuntur. Conciliator videt̃ sola predicta referre ad ea que ꝓprie patiunt̃ pepāsim dicit enim ⁊ quādo digerit̃ res conuertit natura partē eiꝰ ad id cuius est natura. volo dicere ad corpus rei cuiꝰ est natura: ⁊ hoc ē ei assimilatio: ⁊ cum digerit similr̃ separat aliquā partem illius rei ⁊ expellit eam ab illo corpore: ⁊ hec expulsio est ei deassimilatio: ⁊ ideo non pōt esse in aliquo generato q̄n appareat superfluitas mãe: ⁊ apparet etiā ex dictis coñ digestionis perfectio que est puruȝ ab impuro sequestrare. ¶ Omotes aūt est indigestio in pericarpio alimenti contraria directe pepansi cuius passiuum est interminata hūiditas aut spūosa aut aquosa ⁊ vnius illorum aut amboꝝ est omotes passio ⁊ fit omotes ꝓpter indigentiā calidi naturalis ⁊ incōmēsurationem seu improportionē ad humidum qd̃ debet pati pepansim ⁊ malam eius cum sicco terminationē: est autez in ea incōmensuratio calidi ad humidum: vt dictum est aut quia caliduȝ est paucū: aut q: qd̃ determinat hūidū est multum ⁊ opposito modo omotes dicit̃ multis modis ipsi pepansi. ¶ Epsesis aūt vniuersalr̃ ⁊ ꝓprie accepta est digestio accepta a caliditate humida l humido humidi inexistentis interminati spūosi seu aerei magis aut aquosi. hoc aūt nomen ꝓprie soluȝ dicit̃ in elixatis. ¶ S3 optesis est digestio a caliditate sicca ⁊ aliena in humido ⁊ fiunt ambe he digestiones ab extrinseco calido: vt p3. Sed diuersimode tam ex parte agentis: q: in vna agens est humidū calidum elixās ⁊ in alia est calidum siccum assans: q̃ etiam ex parte modi ⁊ dispositionis causate in eo qd̃ digeritur. Nam ea que patiunt̃ epsesim sicciora fiunt quo ad eorum humiditatem substātificam l3 humidiora quo ad aquosam extrinsecam humiditatem. Sed que patiunt̃ optesim fiunt humidiora quo ad substātificam humiditatem ⁊ maxime exceptis exterioribus partibus ⁊ rō est: vt ait phs: q: in re que elixatur vincit̃ intrinsecum humidum ab humido ⁊ calido extrinseco: ⁊ aperiunt̃ in ea pori ⁊ ꝓpriū humiduȝ extra extrahitur. Sed in re que assat̃ opilant̃ pori ⁊ humiduȝ intrinsecum vicit extrinsecū. vnde in se ip̄m trahit. vnde p̄dicta res a calido ⁊ sicco in suo ꝓprie digerit̃ humido. quare habet plus de substātiali humiditate: ⁊ iō predicta res vt ponunt auctores pluris nutrimēti ⁊ fortioris: licet sit difficilioris elaborationis in stomaco: non autem omnia: vt ponit phs possunt pati epsesim ꝓprie. Sed quedam patiuntur id metaphorice: ⁊ ibi ab eo perquire. ¶ Molinsis aūt est indigestio opposita epsesi: et hoc ꝓpter defectum caliditatis que in hūido qd̃ in circuitu: aut ꝓpter multitudinē humiditatis que in epsesim patiēte: ꝓpter qd̃ cōcludit phs q̃ duriora fiunt que molinsim patiunt̃ q̃ que passa epsesim: q: passa epsesim sunt hūida magis determinata etiā intelligit q̃ in eis humidum est magis terminatū suo sicco. ideo siccū redditur mollius. Sed in his que molinsim patiunt̃ humidum nō est terminatū cū suo sicco: sed aliqua pars eius est versus superficieȝ attracta in plures poros rei elixabilis. ⁊ q: talis humiditas non est terminata cum sicco terreo: ideo illud siccū terreū est magis durū ad tactū. ¶ Scatesis aūt est indigestio opposita optesi: ⁊ fit propter defectū caliditatis qui accidit: aut ꝓpter paucita-

molinsis. quid.

Scatesis quid.

tem exterioris ignis: aut propter multitudinez aque que in eo qd oportet pati: tūc enim plus quidē est q̃ vt non moueat minor: aut q̃ vt digerat. Et he sunt spēs digestionum ꝛ indigestionum ei contrariarum.

¶ Veniēdū ergo his declaratis ad illud qd quesitū est. Ad qd rñdent qdam q digestio duplex est: quedā in iuuatiuo: ꝛ quedam in nociuo. Si sit sermo de pma illa semper ingrossando pcedit: qr est ad finem cōuersionis alimenti in mēbra quoꝝ subā est magis grossa ꝛ magis cōpacta sub alimēto. Si aūt sit sermo de scda illa aliqñ ingrossando aliqñ subtiliādo pcedit. ꝛ hoc si sit in nociuo qd nō pōt ad benignū reduci. ꝛ hoc ideo. qr pdicta digestio est ad finem vt pparetur nociuū vt leuiter expelli possit. Id aūt aliqñ redditur ineptū expulsioni propter subtilitatem: qr nimis imbibit: aliqñ qr grossuz vel viscosuz: quapropter pdicta digestio aliqñ subtiliando aliquando ingrossando pcedit. ¶ Ista opinio lz sufficiat satis medico. nihilominus non apparet sufficiens. Primo quo ad primū arguunt quidam q aliqua digestio in iuuatiuo subtiliando procedit sicut digestio sanguinis per quam generatur ex eo spūs. Similiter etiaz digestio in qua ex spiritu vitali fit animal cum spiritus animalis sit subtilior: vt ponunt auctores. Amplius sermo phi videtur generalis in omni digestione ꝛ iuuatiui ꝛ nociui. Digestio enim cum perficiat humidum perfectiori admixtione sicci secum ipsum magis ingrossat. ¶ Conciliator differētia. 50ª. ponit distinctionē: vt precedentes solum ab eis diuersificans q digestio in iuuatiuo procedit ingrossando: vtplurimū: aliquando tamē subtiliādo. Nam digestio in iuuatiuo simplr que ad restaurationem grossioris ordinatur deperditi semper ingrossando procedit. ꝛ ita dicit velle phm. Si autem digestio simpliciter sit iuuatiui: vt pars restaureꝫ deperdita vt motus inde proueniat perfectius: vt spūs digestio: sic dicit subtiliando procedere. De digestione autē in nociuo cuz precedentibus est concors. ¶ Sed pro firmo necilla fuit intentio phi: vt modo patebit in eius declaratione. Quapropter in hoc quesito aliorum finis conformiter dicimus ꝛ cōformiter verbis phi superius declaratis. propter quod attentione dignum q digestio aut comparatur ei q proprie digeritur ꝛ tale: vt dictum est supra: est humidum rei. Nam digeri est quoddaz pati: humidum autem qd in rebus est: est maxime passibile aut potest digestio comparari ei cum quo fit ꝛ mediante q humidum digeritur: ꝛ tale: vt declaratum est: est siccuꝫ. Nam digestio est permixtio humidi cū sicco grosso subtiliato: ꝛ per ꝯsequens humidi inspissatio. Si primo mō cōsideretur digestio: apparet q omnis digestio ingrossando procedit. ꝛ hoc declaratione non eget cum humidum non reddatur grossuz vel subtile: nisi ſm diuersam eius cum sicco mixtionem. Si autem secūdo modo cōsideretur digestio semper subtiliando procedit. Sed qr id non est id cui proprie digestio comparetur. nec etiam proprie passio appellatur. ideirco proprius dicitur digestionem ingrossando procedere. ¶ Ex his autez infertur vtile multum in hoc quesito ꝛ multorū declaratiuū. ꝛ est q quecūq; a principio digestionis habet de humido subtili modicum ꝛ multum de sicco terreo ipsa digesta in eoruz totalitate subtiliora sunt Sed quecūq; habent de humido multū a principio digestionis: ꝛ de sicco terrestri grosso modicum ipsa cum sunt digesta in eoruz totalitate sunt grossiora ꝛ posset in multis poni exēpluz qd gratia breuitatis dimittimus. qr ergo medicus considerauit digestionem nociui ad finem expulsionis que impeditur aliquando per grossitiem. ꝛ aliquando p subtilitatem. ꝛ res que digesta est propter causam dictaz in eius totalitate. aliquando est grossior. aliquando subtilior dicit q predicta digestio. aliquando procedit subtiliando: aliquando ingrossando licz ſm rei veritatez iā dicto modo pprie loquēdo semp ingrossando pcedat: qd etiam est dictū auctorum sententia: vt preallegatū est ꝛ patz qualiter ea que in principio quesiti sunt adiecta suis viijs procedant. ¶ Et circa predicta etiā nota vnuz q inspissatio: ꝛ sic etiā ingrossatio dupliciter potest accipi. vno modo absolute vt sonat vocabulum. ita q per talez inspissationez res in fine sit grossioris sube: ꝛ sic. vt apparet res per digestionez non semp inspissando pcederet alio modo potest sumi inspissatio alicuius vel aliquoruz pro eorum adinuicem meliori cōmixtione ꝛ cōpactiōe: ꝛ sic semper digestio inspissando procedit quia facit partes rei melius cōpactas ꝛ cōmixtas adinuicez: vt humidum cum sicco qd innuit phs 4°. metheororum. verbo preallegato. cuz dicit digesta omnia constare nata sunt. ꝛ predicto modo intelligunt qui dicūt digestionem ingrossando pcedere ꝛ reuertitur hoc ad priorem sententiam. qr cum hoc stat q res in fine digestionis q̃licunq; habeat partes melius compactas ꝛ terminatas ꝛ ꝯsistātes. seu adinuicē magis cōmixtas. aliqñ sit grossior ꝛ aliqñ subtilior. vt de se claꝝ est. ꝛ sic de hoc.

Digeri quid.

Responsio ad quesitum de digestione.

¶ Utrum virtus vitalis sit preparans ad animalez virtutem ꝛ nutritiuam. Questio. lxii.

Quartodecimo querit. Circa virtutem vitalē an virtus vitalis sit preparans ad animalē virtutem ꝛ nutritiuam ¶ Quod non. quia si sic. tunc virtus vitalis illis esset prior. ꝛ si sic posset ab illis absolui ꝛ separi qd est absurdum. In nullo em̄ reperitur virtus que vitalis apud medicos appellatur in quo non sit virtus animalis ꝛ nutritiua. vt de se patet.

¶ Amplius virtus cui alis preparatur nō debet illi dici preparās. sz nutritiua pparat vitali. prepat em̄ sibi materiā Silr pparat vt mēbrū pmaneat in eē. qd idē est q viuere. vt claꝝ est. ¶ In oppoᵐ est expsse Auic. in capᵒ. de virtute vitali. ¶ Amplius. illa virtus q est alijs prior. ꝛ absq; qua alie eē nō possunt pparat illis. talis est virtus vitalis respectu illaꝝ. mēbrū em̄ prius ipe viuit q̃ sit nutrimēti appositio: vt notū est. q sit prior animali clarū est cum animalis ab illa possit absolui.

¶ Hoc quesitū inductū est hic vt videatur haꝝ virtutū adinuicē cōparatio. qr qualr adinuicē differāt supra in q̃splurib⁹ locis appuit. ꝛ singulr de vitali in ꝯparatiōe ad alias supra tractatu pᵒ. q̃stio. 3ᵒ. induxim⁹ etiā hoc q̃stiū vt appareat clare intētio Auic. caᵒ de virtute vitali qr obscure loqtur. ꝛ vt euidētius pateñat introducem⁹ ipsaz suā ꝛ ipsaliter exponem⁹: vt ergo hec oia clara fiāt primo sūt aliq termini declarādi. de qbus etiā supius habitū est. Sz hoc rememorādū. ꝛ qcqd hic de his dicatur virtutib⁹ semp seruandū qd dictū est supra de distinctiōe virtutū adinuicē ꝛ ab aia ꝛ delatiōe eoꝝ ad mēbra. sed vt clarior fiat doctrina loquamur vt medici loquunt ꝛ vt plures. Uidēdum ergo quid medici intelligunt per virtutem vitalem nālem ꝛ aialem ¶ Et notāduz q per virtutem vitalem. nihil aliud intelligūt. nisi virtutem aie factiuam: seu gñatiuam spūs de nouo ꝛ immediate ex subtiliori parte sanguinis: ꝛ propter eius ꝯseruationē mē tiuā dilatatiue ꝛ ꝯstructiue cordis ꝛ arteriaꝝ ꝛ que ad hoc requiritur. que quidē pncipa ͬ ē in corde vt clarum ē. Spiritus autez est quo me ͬ omnes opationes anime exercētur. vñ est illi organū principalissimū vt alias declaratū est: ꝛ vult Auer. 2ᵒ. colli. ¶ Per virtutē aūt aialez intelligūt virtutē aie pdicti spūs geniti alteratiuā: vt possit aie deseruire. vt organū ad opa sensus ꝛ mot⁹ exercēda sub qua reponūt oēm aie. virtutez que ē pnᵐ alicuius opationis cognitiue. seu etiā voluntarie motiue: ꝛ qr pdicta alteratio fit in cerebro dicūt illi⁹ virtutis pnᵐ esse mēbrum ꝛ hoc vel pncipale quo ad aliquos vel saltē post cor q ad alios. ¶ Et sic etiā intelligēdū de nāli virtute: illaz. s. que est spūs alteratiua: vt possit opa exerceri nutrimēti: ꝛ q est nutrimēti cōis gñatiua: qd est sanguis ipse qd apud medicos in epate fit saltē vt cordi deseruiēs. Quo autē operationes ab his spiritib⁹ exerceantur: an principa ͬ per spm̄ cordis oēs: sed diuersimode ab alijs modificatum: an alique principaliter per aliquos tactū fuit supra. tractatu 4ᵒ. quesito. Et adde circa dicta q illa virtus vitalis nō reperitur: nisi in subo in quo est sensitiua. qd fuit supra dcm̄ pp pdictū subm eē pfectius alijs viuentib⁹: ꝛ h requre supra. q̃sito 3ᵒ hui⁹ tracta. ¶ His habitis veniēdū ad declarationē ei⁹ qd q̃rit: in q · ideam⁹ intētionē Aui. ꝛ clare appebit qd volumus. Aui. n. caᵒ. d virtute vitali incipit declarare has ꝑparatiōes. illo. §. ꝛ hic qdē spūs ē ſz ꝯpōnē ꝛc. Introducemus ſm snias diuersoꝝ doctoruz textus suos. ibi in pdicto. §. ondit ipse q virtus vitalis preparat ad receptionem animalium virtutum ꝛ reliq̃rum: ꝛ primo id preponit clare. Deinde id declarat cum dicit. virtutes he quidez animales: ꝛ ibi primo declarat q ipsa prepatat animali virtuti: ꝛ deide q preparat ad

Uirtus vitalis qd.

Uirt⁹ animalis.

Uirt⁹ naturalis.

receptionem aliarum cũ dicit: ⁊ preparans non est vir-
tus nutriendi ⁊c. Primũ ipse declarat: q virtus aialis
nõ potest esse in membro: nisi ibi sit vita: sꝫ ecõ. possunt
enim cessare a mẽbro sensus ⁊ motus: ⁊ tñ erit viuũ. Et
dicunt doctores φ ille spiritus qui est ꝓpriũ instrumen
tum virtutis vitalis tripliciter ꝑparat membra ad rece
ptionem aliarum. Primo membris exhibendo vitã. Se
cundo q ex ipso a corde ad cerebrum ⁊ ad epar peruenl
ente fiũt alij duo spiritus qui aliarum sunt instra virtu-
tum. Tertio q radicaliter est omnium aliarum princi-
pium operationum: lꝫ illis indigeat ad modificationẽ.
Et notant vlterius φ quando Auic. dicit φ vitalis pre
parat ad animalem non intelligit preparare sibi: q sic
sit prior φ ab ea possit absolui: q in nullo reperitur illa
virtus vitalis: de qua loquimur: in quo non reperiatur
aialis: vt dictum est supra. Sed sibi preparans quantũ
ad operationeꝫ: q huius virtutis operatio potest eẽ in
membro non existente operatione virtutis animalis: ⁊
non ecõ. Ideo exponunt id qd Auicẽ. dicit ſm habitudi
nem. i. ſm habitum. ¶ Deinde Auicẽ. in parte alia. ⁊ ꝑ-
parans nõ est virtus nutriẽdi ⁊c. ſm expositionẽ Dyni:
declarat φ virtus vitalis est preparans ad receptioneꝫ
omnium aliarum virtutuꝫ: ⁊ hoc facit ostendendo φ in-
ter virtutes anime preparans ad receptionem virtutuꝫ
non est virtus nutritiua: ⁊ hoc q de ipsa alicui maxime
videretur φ ad receptionem aliarum esset preparans: ⁊
ostendit ꝑmo φ nutritiua non est ꝑparans respectu vi-
talis. scdo φ nõ est ꝑparãs respectu anialis cũ dicit: ⁊ si
virtus nutritiua: ⁊ ex hoc concludit φ cum ipsa non sit
preparans ad alias: ⁊ inter virtutes ꝓpter ordinem ea-
rum aliqua debeat esse preparans ad receptionem alio
rum: φ talis est virtus vitalis: ꝑmo ipse proponit qd in-
tendit inuendo rationem quãdam per quã alicui vide-
retur φ nutritiua esset preparãs. scdo qd ꝓposuit ꝓbat
illaꝫ rationem remouẽdo: ⁊ hoc ibi. qm hoc ipsum ꝟbũ.

Expositõ dyni.

Primo φ Auicẽ. dicit ⁊ preparans nõ est virtus nutriẽ-
di ⁊ꝯ: dicit Dynus dupliciter posse exponi: vno modo φ
non sit preparãs tantũ. i. φ non est virtus que sola inter
virtutes preparat: alio modo qd nõ est preparans tan-
tum. s. quantum est virtus vitalis: vt velit dicere aliquo
modo preparat: sed non tñ quãtum illa. ⁊ dicit φ vtra-
φ expositio potest teneri: possumus enim intelligere ꝑ-
parationem in istis virtutibus dupliciter: vno modo ra
tione prioritatis ⁊ posterioritatis: que in istis virtutib⁹
consideratur: ⁊ vt consideratur etiã vt essentialiter sunt
distincte: ⁊ hoc modo virtus nutritiua est aliquo modo
preparans: cuꝫ virtus sensibilis eam presupponat. alio
mõ potest intelligi fieri preparatio in istis ſm modũ re-
ceptionis ipsarum in spiritu vt spiritus a membro prin-
cipaliter eas recipit ⁊ defert ad mẽbra. ⁊ illo modo nul-
la est preparãs. nisi vitalis: cum spiritus a nullo mem-
bro ꝓcedens habeat dare vitam membris: aut cõserua-
re: nisi vt ꝓcedens a corde in quo est vitalis: ⁊ q omnis
operatio procedit a membro vt viuuꝫ est: q omne opus
anime est opus viui ⁊ vite: hinc est φ nulla virtus ani-
me preter vitalem dicitur preparans: ⁊ hoc est qd vult
Auicẽ. probare cum dicit: qm hoc ipsum ⁊c. Nõ eñ vult
aliud: nisi φ spiritus vt est deferens virtutem nutritiuã
non habet membro dare vitam: q multotiens priuatur
⁊ remanet viuum ⁊ multotiens remanet operatio ⁊ mẽ-
brum tendit ad mortem: quare non preparat. sed cuꝫ re-
manẽtia spũs vitalis: ⁊ cũ priuatiõe eius est mẽbrũ viuũ
aut corrũpitur. ergo spũs vitalis est qui preparat mem
brum ad oẽm oꝑationem vite cũ det mẽbro vitaꝫ. ¶ Et
tũc cõtra hoc instat quõ possibile est φ destruat oꝑatio
virtutis nutritiue ⁊ remaneat viuuꝫ: q tunc vitalis nõ
ꝑparabit ad receptionẽ nutritiue. ¶ Amplius 2⁹ dꝫ anla
dicit phs φ viuẽtia vsq in finẽ viuunt: quousq possunt
accipere alimẽtũ: ⁊ φ vita est cõsistentia corporis ꝑ ali-
mẽtũ. ¶ Soluit φ ꝟtus nutritiua dupliciter põt accipi vno
mõ quo ad sui eẽntiã ⁊ operationẽ sibi formaliter attri-
butã: ⁊ sic dẽm Auic. nõ est possibile. alio mõ vt est dflu-
ens ab aliquo mẽbro: ⁊ vt distinguit ei⁹ defluxus a de-
fluxu ꝟtutis vitalis: ⁊ sic ꝯsilr ꝟtus nutritiua rõne ei⁹:
cui attribuit vt organo ꝑmo deseruienti in h̃ ipsi cordi
puta epati: ⁊ sic possibile est qd dicit Auic. possibile ei ẽ
φ deficiat a mẽbro mã alimẽti quã influit epar ⁊ mẽbꝝ
viuit: ꝓpter eñ ab epate defluit id qd mãle est: et pote

est qd mẽbrũ tendat ad mortẽ: ⁊ tamẽ nõ ex defectu nu-
trimẽti: sicut pꝫ in suffocatis: ⁊ ex h̃ nõ vult aliud Auic.
nisi φ ipsũ a nullo alio mẽbro ꝓcedẽs hꝫ φ det vitã: ni-
si vt est ꝓcedens a corde: ⁊ q vt sic spũs vitalis dicit: iõ
spũs vitalis solus est per quẽ mẽbrũ dꝫ esse viuũ iõ nul-
lus spũs dicit ꝑparare ad receptionẽ aliorum opeꝝ aie: ni
si vitalis. Dixit igr illa ꝟba Aui. vt ostẽderet solũ φ vir
tus nutritiua nõ eẽt ꝑparans. q ab ipsa: vt intelligit di-
stincta ꝯ virtutẽ vitalẽ non hꝫ mẽbruꝫ viuũ eẽ. ¶ Illaꝫ
autẽ lrãm qm h̃ ipm mẽbrum ⁊c. dupliciter exponit: vno mõ
φ hoc ipm ꝟbuꝫ. s. φ tu dicis de nutritiua respectu vita-
lis: φ quãdiu ꝟtus nutriẽdi affuerit ⁊c. possumus etiã af-
ferre nutritiue: q dicemus similr φ quãdiu mẽbrum erit
viuuꝫ nutrieĩ ⁊ quãdiu nõ: nõ nutriet. Et ſm istum modũ
exponẽdi intermitt rõ ꝑ quã posset alicui videri φ vir-
tus nutritiua eẽt prepans respectu vitalis: q ex ista ra-
tiõe nõ ostendit φ ꝟtus nutritiua sit magis prepans φ
vitalis. ⁊ tunc sic legẽdo opꝫ dicere φ in illa ꝑticula: for
tasse eñ. incipit ꝓbare φ ipsa ꝟtus nutritiua nõ prepa-
rat: sed vitalis: ⁊ tũc opꝫ exponere. eñ ꝑ sed. Alio modo
posset intelligi: qm hoc ipm ꝟbũ. s. φ diximus de virtute
sensibili respectu vitalis: q ostẽdimus qd vitalis prepa
rat sibi: q mẽbrum remanet viuũ: ⁊ priuari põt sensu: ⁊
motu: nõ aũt hꝫ φ per virtutẽ sensibilẽ sit viuum. Illud
quidẽ verbũ afferemus etiã ꝟtuti nutritiue: ⁊ sic expo-
nendo incipet hic ꝓbare ꝓpositũ. ⁊ illud cum dicit. for-
tasse: enĩ declarat illud: que aũt alterius dicit Aui. cla-
ra sunt ꝑ se: ⁊ hec est intentio Dyni.

Al. ꝟba.

¶ Gentilis aũt aliter textũ ⁊ mẽteꝫ Auic. ꝑtractat. Cũ
eñ Auic. dicit: ⁊ preparãs nõ est ꝟtus ⁊c. Dicit φ Auic.
cũ ostẽdit φ vitalis preparat ad aiales. ostẽdit φ nãlis
nõ ꝑparat ad aiales: ⁊ ꝑ⁹ hoc ꝓbat per vnã rõneꝫ. scdo ꝑ
aliã. tertio ꝯcludit. scda ibi (Et si virtus) 3⁹ ibi (restat
ergo.) Primo arguit sic. si ꝟtus nutritiua tñ. i. inq̃tum
nutritiua esset preparatiua ad sensitiuam ⁊ motiuã: tũc
stante nutritiua staret aptitudo ad sensum ⁊ motum et
destructa destrueretur. hoc est falsum. tenet cõsequẽtia
per eandem rationem per quam dicebatur de vitali in
cõparatione ad animaleꝫ. falsitas ꝯsequẽtis apparebit
ꝑmo ponit añs ⁊ ꝯsequẽs scdo ꝓbat ꝯsequẽtiã ibi (qm)
scdo destruit ꝯña ibi (fortasse) ꝯñtiã ꝓbat. q tũc illud
verbuꝫ qd supra dicebat de vitali afferemus nutritiue:
ꝯña destruit. cũ dicit fortasse: q poĩe ẽ φ in aliquo mẽ-
bro destruat actus nutritiue ꝟtutis: ⁊ tñ erit apt⁹ ad sen
sum ⁊ motũ. ⁊ poĩe est φ illud maneat: ⁊ tñ erit ineptus
ad sensum ⁊ motum. Et ad declarationem horum notat
φ eẽ viuum ⁊ vita sumit triplr. Uno modo pro quolibꝫ
esse rerum. Alio modo pro vita anime: ⁊ illa est duplex
vna que est anime circa alimẽtum ⁊ illa est in plantis ⁊
animalibus. alia est vita sentiendi ⁊ mouendi: ⁊ tunc vi
ta sensitiua ⁊ motiua sumitur dupliciter: vno modo ſm
actum. alio mõ ſm preparationem: ⁊ sic sumit hic Auic.
mẽbrum viuere. i. aptum ad sensum ⁊ motum. ⁊ sic expo
nitur viuuꝫ in toto illo paragrapho. ¶ Sed circa dicta
mouet dubia. Nam dicit φ existẽte nutritiua membruꝫ
non ꝓpterea non est aptum ad sensum ⁊ motuꝫ. Cõtra:
q ibi existẽte nutritiua est ibi vitalis. sed existente vita
li est membrum aptum ⁊c. vt supra. ergo ⁊c. ¶ 2⁹. dicit φ
fortasse in aliquo membro destruetur eius operatio et
mẽbrum erit aptum ad sensum ⁊ motuꝫ. Cõtra: mẽbruꝫ
in quo destruitur operatio nutritiue tendit ad mortem.
q vita est cõsistentia per alimentũ. sed tale nõ est aptũ
ad sensum ⁊ motum. Sꝫ cõtra. mẽbruꝫ ineptum ad sen-
sum ⁊ motum est illud qd nõ participat vitali vt supra.
Sed tale nõ potest nutriri. q vitalis ad eã preparat: vt
supra. ⁊ si sic. ergo nõ remanet nutritiua oꝑatio. ¶ Pro
pter solutionẽ horum premittit φ ille tres virtutes ma
xime notificant in nobis per tria tẽperamenta in trib⁹
spiritibus reperta. qui spiritus postea a principalib⁹ ad
alia trãsmittũtur mẽbra. vt vitalis in spiritu cordis na-
turalis epis ⁊ animalis cerebri. Tunc dicit vlterius. de
bemus attendere φ spiritus qui est in corde datus mẽ-
bris non fuit datus pro nutritiua inquantum nutritiua
sed vt cõiuncta sensitiue ⁊ motiue. q tunc plante habe-
rent istum spiritum. q habent virtutem nutritiuam. et
ideo principalr fuit. prout ibi cum eo erit sensitiua ⁊ mo
tiua. tũc dicit ipse. imagineris animal. cuius operatio ẽ
sentire ⁊ moueri. hec possunt eẽ in animali in scda dispo

sitione vel in habitu.s.cũ voluerit:ꝛ tunc hoc habebit p duo temperamenta.s.per coꝛ ꝛ cerebrũ. Alio modo imagineris hec esse in membꝛo ꝫm quandam preparationẽ propinquam:vt qꝛ ꝫm actũ non sentit:nec potest: nisi remoueatur causa:est tamen preparatum propinqua dispositione ad posse sentire:ꝛ tunc hoc erit quãdo habet copiam spiritus vitalis:ꝛ tunc intellige ex hoc id quod etiam supꝛa Auic. dicebat ꝙ ad hoc vt membrũ sit aptũ ad sensum ꝛ motum recipiendum:non solum opoꝛtet ꝙ in membꝛo feratur spiritus vitalis dans vitam: sed ꝙ tantũ ferat quantũ pꝛius recipiebatur cũ habebat sensum ꝛ motum:opoꝛtet ꝙ sit sanitas vitalis virtutis.i.copia spiritus:sed in membꝛo est sanitas si est spũs naturalis inq̃tũ nãlis est:ex hoc nõ est aptũ ad sensuȝ ꝛ motũ. Ut ponamꝰ ꝙ in manu sit multũ de spũ nutritiuo ꝛ ꝺ vitali modicũ:tũc nõ est apta ad sensuȝ ꝛ motũ: ꝛ tñ nutrit:qꝛ vitalis multũ nõ recipiebatur:vt nutriret. sȝ ꝓpter cãm dictã. Siĺr possibile est vt aliq̃s habeat multuȝ de vitali ꝛ modicũ de nutritiuo. Ideo operatio nutritiue erit cum defectu:ꝛ tñ erit aptum ad sensum ꝛ motũ: vt patet in membꝛo ethici. ¶ Ex his apparet solutio ad rationes. Tu dicis, stante nutritiua stat vitalis. verũ est: ꝛ ideo tunc non concludit ꝙ esset aptum ad sensum per nutrimentum inquantum nutritiua:sed per vitaleȝ. vel aliter stante nutritiua stat vitalis:veruȝ est. Sed potest stare cum pauco spiritu vitali:qꝛ non requirebatur pro operatione nutrimenti:sed pro sensu ꝛ motu. ¶ Ad aliã membꝛum in quo destruitur ꝛc. Dico ꝙ operationes nutritiuas destrui est dupliciter. vno mõ ex toto non esse: alio modo multum deficere:ꝛ sic intelligitur:ꝛ tunc quando operatio nutritiue destruitur. pꝛimo modo membꝛum destruitur:vel tu intelligis membꝛum macrescit ꝛ tendit in coꝛruptionem:ꝛ hoc est verũ: ꝛ est sensus quando deficit macrescit ꝛ consumitur:tñ per pꝛesentiam spũs vitalis adhuc stat aptitudo ad sensuȝ ꝛ motũ ꝛ nõ moꝛitur illo mõ:si aũt mẽbꝛũ coꝛrũpatur:qꝛ putrefiat ꝛ coꝛrũpatur coꝛruptione opposita sensationi:hoc est per remotionẽ spũs per quem stat vita. ¶ Ad tertiũ pȝ clare ex dictis.

¶ Nos autem volentes superioꝛi sentẽtie de destructione virtutum ꝛ delatione earuȝ per spiritus ad membꝛa confoꝛmari:ꝛ de pꝛesentia anime in membꝛis in quibꝰ dictis multa pꝛolata iam sunt ab aliis ad bonum intellectum:que tamen de virtute sermonis sunt falsa. Dicemus id quod nobis apparet:ꝙ etiam sententie istoꝛũ antedictoꝛum erit confoꝛme. ¶ Propter quod attẽtione dignum ꝙ si he virtutes considerentur quantum ad id qꝺ pꝛincipaliter per virtutem significatur vna nõ est alteri pꝛeparans:qꝛ sunt pꝛecise idem:ꝛ ꝙ ipsa anima:nec etiã tali modo in spiritibus recipiuntur:nec aliqualiter ad membꝛa per eos habent deferri: ꝛ illa oĩa sunt clara ex digestis superius in q̃pluribus locis. Si autem virtutes considerentur:quantum ad id quod per diffinitiones expꝛimentes quid nominis cõnotatur sic vna est alteri pꝛeparãs:ꝛ illa que est omnibus pꝛincipaliter pꝛeparans est vitalis. ¶ Propter qꝺ vlterius dignũ attentione ꝙ vita ꝓpꝛie loquendo non est aliud q̃ pꝛesentia anime in coꝛpoꝛe:sicut moꝛs non est aliud q̃ eius absentia per coꝛruptionem. vel alio modo qualitercũq̧ coꝛpꝰ non infoꝛmetur:anima auteȝ coꝛpus non infoꝛmat:nisi quibusdam dispositionibus mediantibus:que quidem diuerse sunt ꝫm diuersum gradum viuentium. Hec aũt dispositio qua mediante anima coꝛpoꝛi alligatur:ꝛ qua remota cessat ipsum infoꝛmare ꝛ maxime in viuentibus vita sensitiua. Est quidam actualis caloꝛ pꝛopoꝛtionatus ꝛ temperatus deseruiẽs anime in suis operibꝰ exercendis:ꝛ quia ille caloꝛ cito resoluitur ꝛ consumitur oꝛdinauit natura quoddam membꝛum in coꝛpoꝛe in quo generetur quoddam coꝛpus calidum spũosum:qꝺ etiaȝ aliis membꝛis pꝛopter eandem necessitatem transmittitur:qꝺ membꝛũ fuit coꝛ. ꝓpter quã rationem vita a multis dicitur esse in coꝛde:sicut in radice ꝛ fonte. dicitur etiã esse pꝛincipium pꝛimuȝ in vitali virtute:ꝛ ab illo tali spiritu a coꝛde pꝛocedẽte pꝛincipaliter oĩes anime operationes fiunt:sicut a pꝛopꝛio anie oꝛgano pꝛeter mẽbꝛa:lȝ multa alia requirantur:vt fuit supꝛa declaratum. ¶ Ex his autem satis potest apparere qualiter virtus vitalis que est huiusmõi spiritus gignitiua est omnibꝰ aliis virtutibus pꝛeparans:ꝛ non sic eꝯ. Nam pꝛesentia anime in coꝛpoꝛe:que pꝛopꝛie est vita que est mediante hoc calido:est pꝛioꝛ omni operatione anime a quibus alie virtutes soꝛtite sunt nomẽ:vt supꝛa declaratũ est. qꝺ significauit Auic. in .§. illo cum dixit:ꝛ hoc quidem spũs:ꝛ ꝫm cõplexionẽ pꝛouenit quã debet habere ꝛc. ꝛ immediate declarauit q̃uo est pꝛeparans ad alias virtutes:qꝺ clarum est:per pñtiam enim vite ꝛ vitalis spũs est membꝛũ deseparatum ad sensum ꝛ motum recipiendum. Qꝺ autem ipsa sit pꝛeparãs ad nutritiuam declaratur. nã pꝛius est vita per pñtiam anime in coꝛpoꝛe q̃ sit operatio nutrimenti:pꝛius enim est actus pꝛimus q̃ secũdus. Uirtus enim vitalis pꝛebet spiritum qui animam facit esse ꝛ cõseruat in membꝛo:vnde si ꝑ possibili coꝛpus nõ fuisset resolutum non indigeret restauratione:nec operatione nutritiue:ꝛ tamen indigeret spiritu veniente a coꝛde:vt anima in membꝛis conseruaretur. ꝛ sine illius pñtia in membꝛis permanere non posset. Et hic attentione dignum ꝙ si plante habẽt vitam:vita tamẽ in eis nõ pꝛeparat ad sensum ꝛ motum qꝛ non habent eam perfectã vt animalia:quapꝓ in eis nulla ponitur eẽ distinctio vitalis virtutis a nutritiua:cuȝ tamẽ etiam in eis sit aliud viuere ꝛ nutriri:in aĩalibꝰ ꝟo est diuersitas ꝓꝑ cãȝ dictã supꝛa:quapꝛopter si perpendis nõ omnis vita pꝛeparat ad sensum ꝛ motum. Ois tamẽ vita pꝛeparat ad nutritiuam:ꝛ quedam vitalis pꝛeparat ad sensum ꝛ motum:qꝺ clarum est:virtus tamẽ nutritiua ex consequenti pꝛeparat ad vitalẽ:qꝛ impossibile est ea que ad vite conseruationẽ faciũt ꝛ anime pñtiam in coꝛpoꝛe perdurare:quin resoluantur ꝛ restaurentur:qꝺ non fit nisi per nutrimentum ꝛ operationẽ nutritiue virtutis. pꝛeparat ergo ad vitaȝ nutritiua quasi ex posterioꝛi:ꝛ per accidens:necessario tamẽ. ꝛ illa est intentio Auicẽ. si consideras cum dixit ꝛ pꝛeparãs non est virtus nutriendi tãtum.i. q̃tum vitalis. vel tãtũ.i. sola:sicut vitalis:vt dicamus ꝙ q̃diu ꝛc. non intendit Auic. per illa verba ꝙ possit eẽ virtus nutriendi:quin mẽbꝛũ viuat. Sed vult ostendere ꝙ viuum esse ꝛ viuere non est posterius ad nutriri:sȝ pꝛius:sȝ vnũ ab alio absolui nõ potest:saltem ꝫm subiectum:licȝ pro aliquo tẽpoꝛe sit viuere nõ existẽte nutriri. Uiuere ergo ꝛ vita pꝛioꝛa sunt nutritione:viuere enĩ est cã ipsius nutriri:ꝛ subdit. q̃ñ ꝛc.s. ꝙ asserebamus vitali:qꝺ supple: tamẽ est falsum:ꝛ id declaratur cũ subdit:foꝛtasse ei ꝛc. ꝛ dicit ꝙ foꝛtasse remanebit operatio nutritiue ꝛ membꝛum tendit ad moꝛteȝ. intelligit:qꝛ mẽbꝛum sepe tẽdit ad moꝛteȝ non ex defectu nutrimẽti:sed ex aliis causis. vt declarauit Dy. ꝛ ꝙ vlterius subdit est clarum. ¶ Per hec auteȝ dicta:apparent que in pꝛincipio sunt arguta. Cũ in pꝛimo dicitur. ꝙ si vitalis ad illam pꝛepareret possȝ ab illis absolui. illa pꝛopositio negatur. a nutritiua enĩ nõ pꝛopter impossibilitateȝ iã dictã. ab animali non vitali de qua loquũtur medici. ꝓpter perfectioneȝ anime animalium:vt superius dictum est. Cum his tamẽ stat ꝙ illis sit pꝛeparans per modum iam superius dictũ. ¶ Ad scꝺm iam patet qualiter nutritiua pꝛeparat vitali ꝛ eꝯ. Et sic de hoc.

¶ Utrum ad hoc vt visibile videatur sit necessarium ipsum in medio causare aliquam qualitatem diuerse rationis. Questio.lxiii.

Quintodecimo q̃ritur. Ad eas descẽdẽdo virtutes que animales dicuntur ꝛ pꝛimo inuestigabimus ea dubia que sunt circa quinq̧ sensus exterioꝛes. Et pꝛimo ea que circa virtutem visiuam cadunt. Circa quam pꝛimo queritur. an ad hoc vt visibile videatur sit necessarium ipsum in medio cãre aliquam qualitatem diuerse rationis ab eo vel eiusdem que sit ipsius repꝛesentatiuum q̃ cõiter species visibilis nuncupatur absq̧ qua ipsum videri nõ posset. ¶ Quod sic auctoritate Auer. 2°. de aia. in q̃pluribus locis:vbi vult ꝙ visibilia in medio habẽt esse spũale:quod non est nisi per intentionem vel pꝛedictam spẽm a visibili causatam in medio. ¶ Ad oppositum quia frustra fit per plura quod eque bene potest fieri per paucioꝛa:sed omnia eque bene saluantur absq̧ pꝛedictis speciebus:sicut ponendo eas. ergo ꝛc.

¶ In hoc quesito sunt diuerse opiniões. vna est pluriũ ꝛ magis antiqua que ponit cõclusioneȝ affirmatiuaȝ ꝙ ad visionem necessario requirãtur tales species in medio cãte ab obiecto visibili. Hanc ꝓbãt auctoꝛesꝰ multis

Uita qd.

15

Auer.2°.de anima in q̃plurib⁹locis que ꝓpter breuita tem allegare dimittimus.¶ Idem rōnibus roborant: qꝛ nisi ⁊c.tūc agens im͞e ageret in distans nullo modo agendo in mediū:hoc est cōtra pħm 7° phyſi.⁊ Auerro. ibidem:vbi volunt ꝙ inter mouens ꝓpinquum ⁊ motuʒ ꝓpinquum non est aliquod mediū:ꝯsequentia est de se clara.¶ Amplius tūc viſio poſſet eſſe:lʒ inter viſum ⁊ ob iectū eſſet vacuū.Sed de hoc reꝑhendit pħs Democri tū.etiam apparet eſſe falſum:qꝛ tunc videreť obiectum abſqꝫ lumine:qđ eſt falſum.ꝯſequētia pʒ.qꝛ vt pʒ 2°.de aīa.lumen reqꝛitur ꝓpter mediū:vt eū faciat actu dyaꝯ fanū.pͥma aūt cōſequentia eſt de ſe clara.¶ Ampli⁹ tūc qualicūqꝫ medio exiſtente inter obiectū viſibile ⁊ vi ſum deberet videri viſibile:hoc eſt abſurdū.ſicut ſi me dium ſit corpus opacū.patʒ ꝯſequētia.qꝛ ex quo nō re quiritur mediū.nec aliq̇d in medio cāťum in nullo vi ſio impedieť quocūqꝫ medio interpoſito.¶ Amplius tunc in eadē efficacia videreť obiectū exiſtēs in maiori diſtātia:ſicut in minori.hoc eſt ꝯ experientiā.tenet cōſe quentia.qꝛ ex quo nihil hʒ in medio ꝓduci ex variatione maioris vel minoris medij:non variabiť ipſa viſio:nam agente poſito in diſpōne in q̄ eſt naturaľr aptū imme͞e agere in paſſum:⁊ paſſum in diſpōne in qua eſt aptū im mediate recipere effectus ſemꝑ dʒ ſequi vniformis ſtā te agente in ſe ⁊ patiente ſiľr vniformiter diſpoſito.

¶ Amplius tunc non eſſet dare viſionem reflexam:nec viſio reflexa eſſet debilior viſione recta:cuius ꝯriū per ſpectiui demonſtrant.cōſequētia patet.qꝛ ex quo tales viſiones non fiunt per ſpēs nulla eſt ibi reflexio:nec ꝓ pter debiliorem effectū cauſatū in medio vna erit alte ra debilior:cuius oppoſitū vt dictū fuit volūt perſpecti ue loquentes.¶ Amplius.ſi in vacuo poſſet fieri viſio: tunc nullus eſſet qui melius videret longinqua q̃ ꝓpin qua:nec aliq̇s ex⁹.cuius oppoſitū teſtatur experientia. cōſequentia tenet.qꝛ ſi nihil imprimitur in medio:nec reqꝛiť mediū iam nulla alia videť eſſe cā:vñ accidit ꝑdi cta diuerſitas.¶ Ampli⁹ qꝛ ſi agēs pōt agere immedia te indiſtās:aut reqꝛiť determinata diſtantia:⁊ hoc nō: qꝛ ex quo nihil in medio cauſat non debilitatur:nec di minuitur:vel alteratur virtus agentis ad cauſandum effectum in paſſum magis diſtans vel minus diſtans: quia mediū nec adiuuat nec impedit actioneʒ agentis: nec continuat actionem agentis cū paſſo.Nec eſt dicen dum.ꝙ non requirať determinata diſtantia:qꝛ tunc vi ſibile poſſet in quacūqꝫ diſtantia videri:qđ eſt abſurdū

¶ Idem etiam cōfirmant experientijs in quibus non apparent tales viſiones:niſi per ſpecies in medio:ſicut patet de baculo ignito vehe menter girato:ſicut etiam vna de cauſis:quarum vna res videtur duplex:eſt:quia ſpecies in vna parte oculi ꝓpter motum in eo factum ſe repreſentat alteri parti vt obiectū:⁊ patet ab Auicē 6° naturalium.pte tertia.cap°8.ꝙ idem aſſerit Auer.circa pͥcipiuʒ cōmēti de ſenſu ⁊ ſenſato.vbi expreſſe vult ꝙ aliquando vnuʒ apparet eē duo ꝓpter motuʒ contingē tem ſpiritui:quonia qñ pars recipiens formā mouetur ⁊ venit ad ſuum locuʒ:ex alia parte deſcribetur forma in ſcđa parte adhuc non abciſa a prima parte:⁊ ſic vna for ma apparebit due.¶ Idem etiam patet de denario po ſito in ſcutella:que cum eſt plena aqua videtur a loco a quo non videbatur cum erat vacua hoc autem nō vide tur:niſi ꝑ ſpēm impreſſam in aque ſuperficie:⁊ ſi in aqua fit talis ſpēs ſimiľr in aere debʒ fieri:licet in aere:qꝛ eſt medium rarius non videatur.

Exemplū de denario posito in scutella.

¶ Similiter id apparet in ſole repreſentato in aqua mota:vbi apparent plures eſſe:⁊ eius figura apparet maior q̃ in aqua quieta:⁊ de multis alijs ſimilibus experiētijs que adduci poſſunt: ſicut de ſpecalis:in quibus experientijs non ſoluʒ appa ret ſpērum generatio a viſibilibus:ſed earuʒ manifeſta viſio a viſu:qđ eſt fortius.Volunt ergo iſti ꝙ viſio fiat iſto modo:qꝛ a viſibili multiplicanť ſpecies per aerem vſqꝫ ad oculum que ſpecies eſt cauſa viſionis:prout po teſt haberi ab aucto^{r}⁹ perſpectiue illo modo quia viſus non videt:niſi illam rem:cuius ſpecies ſuper lineas re ctas vel reflexas ꝑuenit ad oculum cadentes in ipſum oculi centruʒ:que linee omnes ducte a ſingulis partib⁹ rei viſe faciunt vnam piramidem:cuius conus eſt in pu pilla.Sed baſis eſt in re viſa:niſi enīʒ res in tali opera tione cadat ad oculum non poteſt fieri viſio:⁊ per hoc

apparet ꝙ res que videtur ſm ꝙ eſt magis diſtans:vel magis propinqua apparet maior vel minor:⁊ hoc qꝛ linee angulorum piramidis rei viſe quanto magis elonganť a re viſa:tanto magis coeunt.aľs.coherent.⁊ coniungū tur:⁊ ideo ſi contingat ꝙ concludātur anteq̃ perueniāt ad viſum:tunc res oīno non videbitur:⁊ propter illam cauſam patet ꝙ res tm̄ poteſt diſtare a viſu ꝙ nō vide bitur:qꝛ linee angulorum ſue piramidis cōcluduntur ⁊ faciunt conū anteq̃ perueniant ad oculum.¶ Dicunt autem predictas ſpecies eſſe alterius rationis ab obie cto:quaꝑꝑ licʒ obiecta ſint ꝯtraria:ſpecies tamen ꝯtra rioruʒ non ſunt cōtrarie:⁊ poſſunt ſimul in eodē medio eſſe:aliter ſiť per idē medium cōtrarij colores non poſ ſent videri:qđ eſt abſurduʒ.Qualiter aūt predicte ſpēs habeant eſſe in medio:an diuiſibiliter vel indiuiſibiľr reſpōdetur:⁊ eſt dictū Iohānis de Ianduno:ꝙ predicta ſpecies eſt tota in qualibʒ parte medij:nō eſſentialiter: qꝛ illa pars intētionis ſeu ſpeciei que eſt in vna pte me dij ſit in alia parte medij.Sʒ quātū ad repreſentationē obiecti:ita ꝙ illud qđ eſt in quacūqꝫ parte medij de ſpē repreſentat totum obiectū.Sicut illđ qđ eſt in toto me dio:⁊ ideo ſpecies predicta poteſt dici eſſe in medio indi uiſibiliter nō exiſtēter:ſʒ repreſentatiue:qꝛ illud qđ eſt in quacūqꝫ parte medij repreſentat totū obiectuʒ:ſicut illud qđ eſt in toto:⁊ nō eſt:qꝛ vna pars intētionis repre ſentet vnam parteʒ obiecti ⁊ alia aliā:ſm enim verita tem eſſentia intētionis ſiue ſpeciei eſt extēſa extenſione ſubiecti:ſʒ nō quo ad repreſentationē:quaꝑꝑ diciť eſſe in medio ſpūaľr ⁊ intentionaľr:qđ nō eſt ſic de alijs q̄li tatibus extenſis extēſione ſubiecti.Si enim ſic nō eſſet de ſpē:tunc non poſſet videri obiectuʒ in quacūqꝫ parte medij:qđ eſt falſum.Quidā tamē dicunt ꝙ ſpecies etiā exiſtēter habent eſſe in medio indiuiſibiliter:⁊ nō extē ſe.Iſta ſunt que cōiter a q̃plurib⁹ in hac dicūtur diſce ptatione.¶ Licʒ autē illa ſint probabiliter dicta ⁊ mē tibus auctoruʒ videantur ſatis cōſonare.Nobis tamen opinio ꝯtraria videť verior ⁊ melioribus poſſe rōnib⁹ro borari:q̄ eſt opinio quorūdā modernoꝝ ⁊ nos iā bono nie ſub quodā magiſtro in ſacra pagina de ordine mino rum hāc ſuſtinuim⁹ ⁊ defendim⁹:vbi fuit magna docto rum cōgeries ⁊ multi^{tu}do maria ſcholariū ꝯgregata.

Disputata per autorē Bononie de potētijs virtutibus oculorū.

¶ Dicamus ergo nos ꝙ ad hoc ꝙ viſibile videatur non cauſat in medio:nec in organo viſus a viſibili aliq̄ res que neceſſaria ſit ad eius viſioneʒ quā vocant ſpēm vel intentionem abſqꝫ cuius gnōne vel cauſatione viſibile videri non poſſit.Iſta cōcluſio probať.pͥmo.Si talis in tentio vel ſpecies eſſet neceſſaria ſeqꝛeť ꝙ poſitis duo bus videntib⁹:quoruʒ vnum haberet potētiam viſiuaʒ multo fortiorē ⁊ acutioreʒ ⁊ meliorē:vt in duplo vel tri plo vel in cētuplo:ipſum nō poſſet videre idem viſibile in maiori diſtantia altero:hoc eſt falſum:vt clare pʒ.cō ſequētia ꝓbatur.qꝛ ſumpto viſibili albo vnius brachij nō eſt dubiū ꝙ ſi debʒ videri multiplicat in aere tales qualitates ſiue ſpecies.aut ergo multiplicat eas ad q̃ cūqꝫ diſtantiam:aut non.Non eſt dicendū.ꝙ ad q̃cunqꝫ qꝛ tunc ſua virtus de ſe in infinitum poſſet extendi:etiā cum ipſum videatur per te per lineas rectas vel refle xas cauſanates piramidē linee piramidis neceſſario ali quādo eſſent in vnū:vt ſupra ꝑ te dictū fuit.Si nō mul tiplicatur ad q̃cūqꝫ diſtātiam.ergo ab aliqua diſtantia aliquod videns videbit iſtud viſibile:⁊ aliud multo me liorem habēs viſum non poterit ipſum a maiori diſtan tia videre:qꝛ non erit ibi ſpecies cāta que neceſſario ad viſionem requiriť.Et ex his ſequitur ꝙ ad augmentum viſiue potentie non ſemꝑ creſcit diſtantia rei viſe:vt qñ potentia viſiua erit in diſtantia maiori q̃ ſit cōiunctio linearum piramidis ad conum:ſed illud videť falſum:⁊ non curo modo:an diſtantia creſcat ꝓportio^{r} augmēto potentie viſiue aut nō.¶ Scđo ſi predicta ſpecies eſſet neceſſaria.ſequitur ꝙ oculus poſſet videre res nō ex di recto ſibi ſeu pupille oppoſitas:⁊ hoc viſione recta ⁊ eq̄ bene:ſicut videt res ſibi oppoſitas ex directo.hoc ē fal ſum.probatur ꝯſequentia.qꝛ quādocūqꝫ in oculo ē ſpe cies vere repreſentatiua alicuius obiecti ſtāte oculo bñ diſpoſito illud obiectum:vel vere videtur ſi obiectū eſt preſens:vel in ſitu in quo poſſit predictam ſpēʒ cauſare in oculo:⁊ in medio oculo predicto ꝯtinuo:vel ſaltē ap paret predicto videti videre illud obiectū.Sed obiecto

ftuoso per modum dictū in oculo imprimitur spēs sub-
pbatur. q2 in toto medio circulariter imprimit. ergo in
aere oculo contiguo. Sed oculus est corpus aptū natū
recipere: ⁊ illa spēs agens potest efficere. ergo. Imo si ibi
est oculus ⁊ in aere pdicto spēs in illo multiplicaret. er-
go fiūt in oculo. ¶ Tertio. tūc quodlibet visibile indica
ret duplex cū sint duo oculi: ⁊ in quolibet diuerse spēs
eiusdem obiecti generetur: ⁊ fit hoc argumentū ppter
solutionem quam dant ad ipm. Dicūt em̄ ꝙ visio non fit
in oculo: sed in cruciatione neruoꝝ in quo loco vnitione
neruoꝝ opticoꝝ fit vnitio specierū: ⁊ ideo pdicti nerui
fuerūt vniti: vt vnū duplex non appareret. Sed ille solu
tio non est vera: q2 tunc oporteret vt ꝙ vn⁹ sonus vel vnū
sonabile non appareret duplex: ꝙ sibi facta fuisset cru-
ciatio neruoꝝ auditiuo: qd̄ non est. ¶ Amplius ꝙ visio
nō fiat per lineas causantes talē piramidem ostendit:
q2 sequeret ꝙ si aliquod visibile videret in distātia lon
giori sue maioris piramidis: ꝙ si color suus multo am-
plius intenderet non posset videri in distantia longin-
quiori ꝙ prius: hoc est falsum: q2 ab eadem potētia qd̄-
cunq3 visibile est vehemētius ⁊ intēsius oibus aliis ce-
teris paribus d3 in distantia longiori posse videri visi-
bili remissiori: ⁊ minus potēti. aliter agens fortius non
posset fm longiorē distantiā agere ceteris parib⁹ agēte
debiliori: qd̄ est falsū: ꝯsequentia tenet q2 vltra pirami
dem longiorē nō causat visibilē spēm: ⁊ per ꝯsequēs vi-
deri non pōt. ¶ Sed ad illud qd̄ dicit de lineis concur-
rentibus in cono dicit ꝙ licz qlibet due linee mote a ba
si necessario in pcessu concurrent: nulle tamen sunt due
linee que protracte a visibili aliquo ꝯcurrant in cono:
quin ab illomet visibili: ⁊ ab eadē basi possint protrahi
alie due linee que non concurrent: nisi in maiori distan-
tia ꝙ facerent priores: ⁊ sic in infinitum quibuscūq3 da-
tis: ⁊ sic non sequitur ꝙ sit dare distantiam aliquam vl-
tra: quā si potētia visiua crescat visibile non possit vide
ri. ¶ Sed hoc videtur stare non posse: q2 tunc quodlibz
visibile ad equalem distantiam multiplicaret speciem:
⁊ sequitur ꝙ si medium esset infinitum. quodlibet visi-
bile quantūcunq3 remissum multiplicaret speciem per
totum illud medium: ⁊ hoc ipsi concedunt. ¶ Sed illa
videntur absurda: q2 in omni actione videmus ꝙ agēs
potentius potest ad longinquius spacium suū genera
re effectum. ¶ Amplius omne agens finitum habz vir-
tutē suā terminatam ad determinatam distātiam. Et si
dicatur verum est vbi agentis ad passum est resistentia
que non est hic ¶ Contra. saltem fm plures opiniones
illuminans illuminat mediū absq3 resistētia: cum eius
actio sit instantanea: ⁊ tū videmus ꝙ non illuminat ad
omnem distantiam: sed ad determinatā fm diuersa il-
luminātia. ¶ Et si dicat actio visibilis in mediū est im
materialis: sed illuminātis mālis: ⁊ non spūalis hoc di-
ctum est ad placitū: q2 ita spēs apud ponētes eas ē vna
vera res realis: sicut lumen. quare verisimilius videtur
predictas nō ponere spēs. ¶ Amplius si per pdictas li-
neas fieret visio: tunc qlibet oculus ab equali distantia
iudicaret rem equalis magnitudinis: ⁊ ita oculus debi-
lis ⁊ prauus: sicut tēperat⁹ ⁊ fortis. ¶ Amplius oportet
dicere. ꝙ tales linee in qualibet visione generent de no-
uo: ⁊ in qualibz clausione corrumpant cum aliter opor-
teret eas ponere infinitas. sed omnia ista sunt friuola ⁊
falsa ⁊ frustra ⁊ multa similia possent induci. ¶ Ampli⁹
frustra fit per plura qd̄ eque bn̄ potest fieri p pauciora:
sed omnia eque bene possunt saluari non ponēdo tales
spēs: sicut ponēdo vt patebit in solutione ad argumen-
ta. ergo ⁊c. ¶ Amplius tales species si essent visibiles:
vt ponit opinio opposita ꝙ ipse per earum intensionem
possunt videri iam non viderentur differre spē ab obie-
ctis visus: cum nihil sit visibile: nisi color: vel lux. ergo nō
erunt causa visionis obiecti: sed ecēnt verus color. Sed
potius ipedirent: vt patet 2°. de aīa. ¶ Amplius arguit
ad holem. talis species obiecti que recipit in oculo. aut
recipitur i tota pupilla: ⁊ tota cristallina: aut in pte: aut
in pūcto. Nō est dicēdum. ꝙ in pūcto indiuisibili: q2 ni-
hil est: vt a ꝯplurib⁹ alibi clare est probatum. Scdo q2
tunc spēs obiectorum olum similium solum diuersifica-
torum in quātitate repñtarent illa obiecta eq̄lia. Am-
plius tanta apparebit precise res a maiori distantia vi
sa: sicut a minori. aut oportebit dicere ꝙ conus in q̄ con-
currunt linee visuales nō est in superficie oculi vel cri-
stalline. Sz magis in profundo: vnde spēs nō recipitur
in pūcto: sed in parte oculi diuisibili. Si dicit ꝙ recipi-
antur in tota cristallina ⁊ pupilla quelibz spēs: sequitur
statim illud idē ꝙ obiecta diuersa in quantitate solū in
aliis similia repñtabūtur equalia: ex quo est tantū ex-
tensa species vnius ꝙtum alterius. Si autē recipiātur
diuersimode: ita ꝙ spēs obiecti maioris plus occupet de
oculo ꝙ minoris: talis pportio nō videt posse saluari in
tā paruo recipiente: cū diuersitas sit valde magna inter
res visas. Amplius cū vna ps pupille sit ita apta recipe
re speciem sicut alia vt obiectū sit approximatū: ita de-
bet imprimere in vnā sicut in aliā: cū in medio circūcirca
spēm generet: immo etiam generet spēm in toto spacio:
vbi est oculus si ibi non ecēt oculus.

¶ Nunc habitis ad argumēta alterius opinionis. Ad pm̄
cum dicit auctoritate Auerro. ⁊c dōm ꝙ quātūcūq3 ab
aliis exponatur: nos tamē credimus ipsum fuisse illius
opinionis quā pro vera nō asserimus: sed per oppositū
vt visum est. ¶ Ad rationes quas adducit. Ad pmā tūc
agens ageret in distans non agendo in mediū. concedi
mus hoc posse fieri: ⁊ probatur ab aliquib⁹. Primo de ra
dio solis: q2 si radius solis generaret in terra non lume
causaret a sole: sed a radio propinquo: ita ecēt radiosa ps
iuxta radium que non ex directo respicitur a sole: sicut
que ex directo aspicitur: quia ita ex directo aspicit a ra-
dio illo causante per se. sicut aspicitur illa que irradiat.
Unde si pro possibili sol non esset: ⁊ radius conseruaret
cum respiciat ita vnam partē sicut aliā: ⁊ eque illis ap-
proximetur: ⁊ mediū vbiq3 est equaliter aptum natum
recipere. ita debet pci⁹ irradiare vnā partem sicut aliā.

¶ Amplius hoc magis apparet de duabus candelis ra-
diantibus idez foramē: q2 illa que est: vt ita dicaz: in la-
tere sinistro pijcit ⁊ generat radiū in opposito forami-
ne dextro ⁊ ꝯ°. que est in loco dextro generat i loco op
posito sinistro: hoc autē non posset esse si radius genera
retur imediate a lumine existente in foramine ⁊ nō im-
mediate a cādela: q2 magis ex directo respicit alias par
tes ꝙ illam. ergo illud est malum signum ꝙ predictus
radius a candela imediate producitur a radio: aut pro-
ducitur lumen remissius: qd̄ est in partibus vbi non est
radius: ⁊ sic esset etiam in partibus vbi apparet radius
nisi esset principale agens. Nec valet si dicatur illud id̄
esse: quia radius agit virtute solis vel cādele iccirco nō
potest irradiare: nisi ex directo ad solem vel ad cande-
lam quia vt dicunt sic probantes queritur quid est age-
re in virtute solis vel hoc est. quia sol concurrit cum eo
ad causandum effectum immediate. puta lumē: ⁊ sic ha-
betur propositū: ꝙ sol immediate agit in distans. licet
partialiter: aut quia sol agit in vno modo ⁊ conseruat il
lud: sed tunc argumenta: prima stant. q2 nec ptes medij
ita respiciunt illā partem: sicut illā. ergo ⁊c.

Exemplū de duab⁹ candelis in eodē foramine radiantib⁹.

¶ Amplius si aliquod calidum in summo duorum pe-
dum agat in aliquod passum nulli dubium ꝙ quelibet
medietas illius calidi agit. cum totum nihil aliud sit ꝙ
sue partes: ⁊ clarum est ꝙ medietas magis distans non
agit in aliam medietatem. Et similiter si essent duo ca
lida in summo contigua: ⁊ approximarentur vnum im-
mediate alicui passo ⁊ aliud mediante illo: clarum est
ꝙ ipsa plus agerent in illud passum ꝙ si solum vnum
illorum approximaret: ergo illud agens qd̄ distat agit
in illud passum: ⁊ clarū est ꝙ nō agit in illud aliud agēs
quod est immediate tangens passum cū quodlibet isto
rum sit calidum in summo: ⁊ multa similia possent addu
ci. Potest ergo aliquid immediate agere in distans nō
agendo in medium. Credimus tamen nos oppositum
fuisse de mente Auerroys ⁊ philosophi. Hanc tamen
opinionem credimus veriorem: communiter tamen ex-
ponitur a tenentibus illam opinionem ꝙ agens propin
quum ⁊ passum propinquum debent esse simul vel simul
tate virtuali: vt ꝙ agens sit in debita propinquitate ad
passum. vel simultate naturali: q2 inter agens ⁊ patiens
non sit aliquod medium mediatione cause.

¶ Ad secūdam. tunc visio posset fieri per vacuum. con-
ceditur. dūmodo obiectū esset illuminatum. Et cum di
citur ꝙ lumen requiritur propter mediū: vt faciat ipm
actu dyafanū. negatur. quia aperte videmus ꝙ visibi-
li existente illuminato ⁊ medio obscuro adhuc fit visio.

Alia litera esset actre.

Actio visibilis.

¶ Ad tertiam negatur. Et cum dicitur: ex quo nihil debet in medio causari: ex nullo medio impedietur: hoc negatur. quia actiones procedunt ab agentibus in passa: cum determinatis conditionibus ⁊ circunstantiis. Sicut enim visibile non agit in visum: nisi in determinato situ ⁊ distantia: vt clarum est: ita non agit in visum nisi non existente medio opaco inter visum ⁊ ipsum. Et si dicatur de lupo meio: siue ceruerio qui videt hominem stante monte inter ipsum ⁊ hominem. Dicitur ꝙ videt eum per porositates montis: vnde si ibi non essent pori: nullo modo posset videre eum: licet aliqui reddant aliã causam: propter speciem multiplicatam in aere: que ꝓpter acuitatem visus illius est illi vt obiectum: quam dimittimus nobis consonum non existens. ¶ Ad quartã negatur consequentia. Et cum dicitur ⁊c. non valet: quia quantumcunqꝫ nihil fiat in medio, requiritur tamẽ determinata distantia agentis ad passum cuꝫ sit finite virtutis: propter quod non tenet quod inducitur. ¶ Ad quintam negatur consequentia. Dico tamen ꝙ si per visionem reflexam intelligamus visionem obiecti non in directa oppositione oppositi ꝯ oculũ. ꝯcedo. sed hoc fit absqꝫ tali gñatõe spẽꝝ in medio: vt patebit. ¶ Ad sextã negatur consequentia: quia iam dicit ꝙ lꝫ in medio nihil ab obiecto causet: tamen diuersimode agit obiectum a longiori distantia ⁊ minus longa: ꝓpter qđ in quibusdaꝫ ꝑticularib⁹ dispõib⁹ accidit ꝙ allegat. Et forte posset dici ꝙ si esset vacuũ: tunc non appareret ibi ꝑdicta diuersitas: non tamen ex illo sequitur: ꝙ si apparet stante medio ꝙ hoc sit ꝓpter multiplicationẽ specierũ in medio: sꝫ ex alio. quia lumen qđ intercipit in spacio maiori inter obiectũ ⁊ visum est valde diuersum ab eo ꝙ in minori: ⁊ ideo diuersimode oculus alteratur ꝓpter quod accidit predicta varietas. ¶ Ad septimam patet ex dictis. ¶ Ad octauam. ⁊ vniuersaliter ad illas experiẽtias que adducuntur. ¶ Propter qđ notandũ. pꝛimo ꝙ in organo visus sepe sepius imprimit qualitas aliqua que vere mauet visum tanq̃ obiectum que nõ est spẽs: nec actus videndi: sed effectiua actus videndi: ita ꝙ vere illa qualitas ab oculo videtur. ⁊ hoc expꝛesse patet per multas experiẽtias: ⁊ si quis diu respexerit aliquid ꝙ circunuoluatur: postea vertat visum ad res quiescẽtes ille apparẽt moueri circulariter. Similr̃ si quis diu inspexerit aliquod splẽdidum: ⁊ vertat se ad alia: vel etiam claudat oculos manifeste videt splẽdoreꝫ. Et circa hoc narrat pħs multas experientias in de somno ⁊ vigilia: ⁊ de sensu. similiter etiam Auer. ⁊ tamen illa qualitas non est necessaria ad visionem obiecti a quo causatur: imo potius esset impeditiua. ¶ Secũdo notandum etiam propter dicta ꝙ visio quantum proposito pertinet est duplex: quedaꝫ recta in qua requiritur ꝙ oculus in directa oppositiõe sit ad visibile: ⁊ visibile sit illuminatum ⁊ medium dyafanum vel nõ opacum: ⁊ sit visibile in debita propinquitate ad oculum: ita ꝙ in illa visione quãtũ est ex pte obiecti nõ concurrunt nisi duo agentia: vnum ꝑticulare vt color. alteruꝫ vt vniuersale: vt lumen: ⁊ hoc dico in visiõe coloris: quia in visione luminis nõ nisi vnum. ⁊ nõ curam⁹ modo: an visus sit potẽtia actiua: aut nõ. Alia est visio reflexa in qua visibile videtur nõ existens in directa oppositione ipsi oculo: ⁊ in illa requiruntur ex parte obiecti illemet agentia que requiruntur in visione recta: ⁊ vltra illa vnum aliud agens vel plura agentia s̃m diuersitatem que sepe accidit in diuersis reflexis visionibus: hoc autem tale agens est aliquod corpus tersuꝫ politum vel splendidum: vt speculum vel corpora illa similia: sicut etiam aqua. que concurrunt in visione reflexa tãq̃ ꝑtiale agẽs effectiuũ illius visiõis. ¶ Istis suppositis respondendum. propter qđ vnum est notandũ ꝙ in oculo sepe imprimitur aliqua qualitas que vere videtur ⁊ est obiectum visus que non est necessaria ad visionem obiectoꝝ extrinsecoꝝ: ꝙ patet multis experientiis positꝫ a pħo in de somno ⁊ vigilia in aspectu illoruꝫ que in oculo vehementer imprimũt. ¶ Ex his patet ad ea que adducuntur de baculo in giro girato ⁊ omnibus similib⁹: illud enim non est propter speciem: sed vere est aliqua qualitas in oculo impressa qua videtur: que non est necessaria ad visionem: sed potius illius impeditiua.

¶ Id autẽ qđ adducitur de vna re que apparet duplex non est ꝓpter species: sed ꝓpter incõuenientem situm instrumenti visus: sicut etiam cum vnus oculoruꝫ per directum sensum eleuat vel infra deprimitur vna res apparet due. ¶ Id autẽ de denario non est ꝓpter speciem in aqua impressam. Sed est ibi visio reflexa ꝟtute hui⁹ tertii agentis concurrentis in illa visiõe qđ est aqua. cuius virtute potest denarius videri in situ in quo sine ꝑdicto agente concurrente videri non posset. ¶ Et similiter dicendum de sole in aqua representato: quia enim aqua ex motu in ea facto tenet locum duplicis vel triplicis speculi hinc est ꝙ est causa predicte apparitionis. ¶ Et similiter ad id qđ dicitur de appȩitiõe in speculo: non enim aliqua res videtur que sit in speculo vel aere: sicut dicunt multi de specie: sicut etiam hacmet volunt perspectiui: sed videtur illudmet obiectum cum a multis creditur esse spẽs illa: ⁊ hoc visiõe reflexa que ẽ mediãte speculo: qđ est tertium agens cõcurrens in hac visione: ⁊ sic cum plura specula concurrũt vel diuersa specula in figuris fiunt diuerse visiones ⁊ multiplicate ⁊ eiusdem rei apparentis in diuersis locis: ⁊ sitibus. Si enim aliqua res in superficie speculi existens videretur que esset talis species: tunc omnis videns totam speculi superficieꝫ vbicũqꝫ predictus videns esset videret predictam speciem: quia ex quo videt totam superficiem si in illa est aliqua qualitas visibilis illa videbitur: qđ est falsum: ⁊ contra experientiaꝫ. Non ergo aliquid qđ sit species in superficie speculi videtur: ⁊ similiter ꝓpter predictam causam posito aliquo transparenti ante oculos habente aliquẽ colorẽ vt vitrũ rubeuꝫ res que videtur: apparet illius coloris: nõ quia in illo recipiat species illi⁹ rei. Sed quia id sicut tertium agens cõcurrit ad predictã visionem causandam.

¶ Utrum lumen in visione sit necessarium ꝓpter colores vel propter mediuꝫ. Questio. lxiiii.

Extodecimo querit. An lumen in visiõe sit necessarium ꝓpter colores vel propter medium. ꝙ propter medium auctoritate pħi. ⁊ Auerro. secundo de anima: qui volunt ꝙ lumen requiritur: vt faciat de potentia dyafanum actu dyafanum. ¶ Ad oppositum arguitur. quia lux est primum obiectum visus. ergo omne aliud quod videtur vt color propter lucem videtur: ⁊ per consequẽs propter colores requiritur. antecedens probatur. quia nihil est obiectum visus nisi color ⁊ lux. Sed ꝙ lux sit obiectum primum patet: quia pro tanto color videtur pro quanto participat luce. ¶ Amplius color sine luce videri nõ potest: sed lux potest sine colore videri prima consequentia de se patet.

¶ In hoc quesito est vna opinio que ponit ꝙ lux est necessaria ꝓpter mediũ ⁊ nõ ꝓpter colores quia si eẽt ꝓp colores: tũc color nõ esset per se visibilis. ex quo a lumine reciperet formã qua videret. Oppositũ autẽ illius ponit pħs 2°. de aĩa. ¶ Amplius color est in actu absqꝫ omni luce. ergo lux nõ est necessaria: vt colorẽ faciat eẽ actu: ⁊ illa opinio videtur esse de mẽte Auer. 2°. de anima. Requiritur ergo s̃m illam opinionẽ lux nõ vt faciat colores actu motiuos visus: cum de se hoc habeant. Sed vt faciat medium aptum ad receptionem specieꝝ colorum quas non potest recipere: nisi sit actu lucidum. ¶ Alia est opinio huic contraria ꝙ lux requiritur ꝓpter colores nõ propter medium: ⁊ fuit opinio Auẽpace. ⁊ probatur maxime per hoc ꝙ mediuꝫ obscuꝝ potest recipere species coloꝝ. Color autẽ absqꝫ hoc ꝙ illuminet nõ potest eius spẽm imprimere in mediũ: nec põt videri: ⁊ hoc pꝫ: quia existẽte oculo in obscuro videt colorẽ illuminatũ. Colore aũt in obscuro existẽte quãtũcũqꝫ oculus sit illuminatus. ⁊ silr̃ medium circa oculũ non videt ꝑdictus color. Ex quo clare pꝫ ꝙ lumẽ ꝓpter colores requirit ⁊ nõ ꝓpter mediũ: ⁊ hoc videtur etiã eẽ de mente Auer. 2° đ anima. cum dicit. ⁊ nã coloris est alia a natura lucis: lux enim est visibilis per se. Color autem me͡dia͡te luce: vnde ⁊ ab aliis exponeretur mediãte luce actuãre dyafanũ nõ colorem. ¶ Est alia opinio ꝙ lumen requiritur ꝓpter vtrũqꝫ: ita ꝙ si color ⁊ aliqua pars medii non sit illuminata non potest coloris visio fieri.

¶ Nos vero iuxta dicta in antecedẽti quesito tenemus in hoc dubio lucem in visione coloris solum fore necessariam ꝓpter colores ⁊ nõ ꝓpter medium. declarat primo. quia apud nos in antecedẽti quesito visio fieret quantumcunqꝫ

Notabilia.

Non propter colores est lux necessaria sed propter medium.

6

tūcunq3 vacuū3 esset inter oculū z obiectū. ergo tūc lux nullo modo ꝓpter mediū requireret: sed cū3 obiectū nullo modo possit videri: nisi sit illuminatum: seq̄tur ꝙ solum ꝓpter colores requirit. ¶ Amplius rō Auēpace est in hoc multū efficax: q2 cum mediū sit eiusdē3 rōnis z dispositionis in oib9 suis partib9: qua ratione aliqua pars eius pōt vere recipere spēm seu intentionem coloris absq3 lumine vel potest nō impedire visionē: l3 nullum in se habeat lumē: eadem rōne z totū: q2 nō est maior ratio de vno q̄ de alio: sed ita est vt clare patet per experientiam. ¶ Amplius lumen ipsum potest videri quātūcūq3 medium quasi nō illuminet: sicut p3 de lucētibus nocte. ergo lumen ꝓpter obiectū requiritur: z nō ꝓpter mediū. ¶ Circa dicta tn̄ diligenter notandū3 ꝙ principale obiectū sensus visus est ipsa lux: z hoc q2 nihil absq3 luce pōt mouere visum: immo etiā color nō est motiuus visus: nisi ꝑ q̄to luce pticipat: lux aūt absq3 cōcursu alterius mouet visum: quapp quedā que in se hn̄t de permixtione lucis: amplius aliis coloribus mouent visum in obscuro z lucēt: sicut quercus putrida noctiluca z similia: que tamē in lumine magno solū appent colorata z non lucida: q2 paruum lumē occultat a maiore: z apparent talia sic de nocte lucentia: in die vel in lumine magno coloris albi: q2 ꝑdictus color plus est de luce pticipās quolz alio colore. ¶ Ex his dictis posset sustineri: si quis vellet ꝙ color z lux nō differunt spē: q2 iam narrata in lumine apparēt colorata: sicut alia colorata: z qualitas eorum verus color a quolib3 vidente iudicatur: de nocte autē ꝑdictamet q̄litas in sui esse nullo mō variata vera lux esse ostēditur. z sic ēt poss3 sustētari de oi alio colore: z tn̄ cū hoc stat vt clare p3 cuilibet intelligenti ꝙ nō omnis color in nocte debeat lux aliqua apparere: ꝫ fm hoc posset sustinere si quis vellet ꝙ omnes colores essent eiusdē spēi: vt iam fuit opinio aliquoꝝ: l3 hoc nō necessario sequatur ad dictū añs. Qualitercūq3 tamen quis in his opinet clare p3 q̄lr color ad visionē3 sui eget luce: vel ab eo in sui esse participata vel secum cōcurrente. Nō enim pōt visiua potētia ad actū moueri nisi suo principali obiecto ad generationē visiōis concurrente. Nō aūt eget lumine mediū visiōis: z q2 absq3 omni medio pōt fieri visio: vt ante fuit visum: z q2 mediū q̄tūcūq3 obscurū pōt moueri a colore z lumine si quis sequat opinionē aliā: vt clare experientia ostēdit. Patet ergo ꝙ lux requiritur solum ꝓpter colores: et q2 color eget luce: z ꝙ lux nullo mō ꝓpter mediū requiratur. Cōtrarium aūt opinātes nō ta3 bene dicūt: put nobis apparet. ¶ Et cū ꝓbat. ꝙ lux nō req̄rat ꝓpter colores: q2 tunc color nō esset p se visibilis. negat. Non eni3 fm opinātes sic ponitur lux requiri ꝓpter colores: quia colori largiat habitū vel formā: quo mediante moueat visum: vel q2 colorē nō existēte3 actu deducat de potentia ad actū: tunc enim color nō esset p se visibilis: sed requirit lux tanq̄ vnū agens vniuersale ꝯcurrēs ad causandum actum visionis ꝓpter causam dictam simul cū colore: ita ꝙ actus visiōis immediate causat a colore z luce: ita ꝙ q̄libet illorum doctorum agentiū est partialis cā cōcurrens immediate ad causandū totū illum effectum qui est actus visionis: z est simile sicut de sole concurrente ad causandū effectus: cum causis inferioribus pticularib9. Color ergo nec acq̄rit a luce habitū vel formā qua me[te] videatur: quapropter nō sequit ꝙ nō sit visibilis per se: nec sequit ꝙ fiat in actu color ab ipsa luce.

¶ Utru3 excellens visibile corrumpat z destruat visu3. Questio. lxv.

Decimoseptimo queritur. An excellens visibile corrumpat z destruat visum. ¶ Qd nō: q2 aut hoc faceret inquantum agit in visum actione spirituali: z hoc nō: q2 talis est visus perfectiua z non corruptiua: cum ipsum de potentia deducat ad actum z de actu primo ad 2m. Talis aūt dispositio nō est potentie corruptiua: sed perfectiua. Aut hoc facere3 inquantum agit in visum actiōe mālī: z hoc non: q2 visibile excellentius amplius visum deberet corrūpere: cuius oppositu3 apparet. Uidemus enim legentes literas grossas multominus debilitari in visu q̄ minutas literas exercētes. ¶ Amplius visus vehementius laborat z corrumpitur in videndo res longinquas q̄ ꝓpinquas: vt experiētia p3. Et hoc maxime in visu defectum aliquē non habentē: z tn̄ nulli dubium ꝙ visibile remotius est remissius z debilioris actionis visibili existenti magis ꝓpinquo. ¶ Oppo[m] p3 per experientiam: z est inia ph̄i 2°. de ala. ꝙ excellēs sensibile destruit sensum. ¶ In hoc quesito de ꝯ°ne nulla est ambiguitas: sed de mō z causis eius: ꝓpter qḋ attentione dignū ꝙ visibilia fm eoꝝ diuersitatem diuersam in visum faciunt impressionem: ex qua sequit aliquādo visus lesio vel cōfortatio. Silr etiam ex diuerso cōcursu luminis cū visibili sequit diuersa visus dispositio. nec miru3 cum ia3 dictū sit. ꝙ ambo sunt cāe visionē causantes: visibile enim in visum imprimit sui noticiā que principalius ale pertinet: z illa talis qualitas q̄tum est de se nō h3 visum debilitare: immo quāto esset intensior tāto pl9 visiuam potentiam h3 perficere. Si ergo ex noticia visibilium visus ledit est per accidens ex aliis dispositionibus que cōcurrūt in organo z instrumentis visus in opatione visus: vnde q̄tūcūq3 visibilia sunt ꝓportionata nihilominus ex cōtinuata operatione spūs z calor naturalis resoluit: vnde visus ledit: quapp fuit necessari9 somnus vt sensus quiescerēt ab opationib9 z fieret naturalis caloris restauratio. Imprimit etiā visibile in visum seu organū visus qualitates diuersas quib9 aliqñ spūs oculi dispgit seu disgregatur. Aliqñ nimis vnit seu congregat ex quib9 seq̄tur multiplr visus lesio: q2 seq̄tur ēt hūiditatū oculi trāsmutatio: z in calido frigido sicco et humido alteratio. Aliqñ enim visibile imprimit in visū qualitatē que vere est obiectū visus z cā actus videndi sicut p3 in multis experiētiis quas tāgit ph̄s 2°. de somno z vigilia. Aliqñ imprimit qualitatē q̄ nō est obiectu3 visus: nec cā actus vidēdi: seu ēt spēs visibilis apud ponētes illas: sicut sepe videmus ꝙ post visionē aliquorū visibiliū in absentia illoꝝ manifeste visus apparet fortior z cōfortatus: z aliquādo post visionē aliquoꝝ visibilium in absentia eorum visus remanet debilitat9: z tn̄ in neutro hoꝝ casuū nihil existens in oculo experit videri. Multipliciter ergo visus a visibili alterat nō in eo ꝙ sui noticiā generat seu actum videndi seu spēs apud ponētes illas que a plurib9 alteratio spūalis appellat. Sz in eo ꝙ alias qualitates visibile imprimit instrumētis visus ea a sui ꝓportiōe remouēs quas appellāt reales seu māles de quib9 appellationib9 non curamus. Non solum aūt visus leditur ex alteratiōe a visibilib9 diuersimode facta in organū visus. Sed etiā ledit vel iuuat ex operatione anime mouentis spūs z sanguinē diuersimode in diuersis operationibus. Clarum enim est ꝙ anima habet dominium in motu spūs z sanguis: ex quo apparebit aliquoꝝ causa que dicent. ¶ Ex his aūt apparet cā multorum que experiuntur: z apparebit solutio eius qḋ q̄rit z arguit. Nam visibile excellens multū de luce participans multu3 habet spūm oculi disgregare z subtiliare. vnde confundit visum. Similr multitudo lucis oculū ingredientis nimis humidū cristallinū intendit. Unde remouet eum a tēperamēto sue ꝯ°nis: z eius partem subtiliorē in fumum resoluit: qua resoluta eius partes magis grosse incipiunt constare z inspissari. Ita eni3 expresse habet q̄rto metheoroꝝ de coagulatio a calido z impinguatio. Cum aūt humidū cristallinum sic spissatur nō est bene susceptibile spūs visibilis venientis a cerebro ad oculos: ꝓpter quod accidit lesio visus: z aliquando perfecta cecitas. In quo casu aliqñ etia3 oculi exteri9 apparēt pulchri. Per modū ēt ꝑdictū generat cecitas a ferro candēti ante oclos posito: quos oculos hic vulgariter appellamus abacinatos. ¶ Tenebre autē per alium modum inducunt visus lesionem licet etiam vias spūu3 obturando. Propter qḋ notādu3 ꝙ ꝓpter diuersas causas maxime calor naturalis z spiritus diffundit z multiplicatur in organis sensuu3. vna est exercitium in operibus sensuū. Exercitiū enim multiplicat calorem: z calor multiplicatus attrahit spūz. natura etiam ꝓpter operationē multiplicatā siue cōtinuatam illuc spūm trāsmittit. ex hoc enim euenit ꝙ spiritus magis multiplicatur in vno sensu q̄ in alio ꝓpter mai9 exercitium illius sensus: l3 etia3 exercitiū nimis superfluum diminuat spūm z calore3 per accidens ex resolutione superflua. Alia causa est l3 fm partem concurrat: cum antecedēte intentio anime in opere sensus vnius. Ex hoc enim anima distrahit ab altero sensu: z dirigit

Colot et lux spē nō dr̄nt.

De tenebris.

spiritum ⁊ calorē ad sensuꝫ illū in cuius opere est inten-
ta. Et cum etiā calor sit appertiu⁹ pororꝫ faciet etiā faci
lē discursum spūum ad sensum illū. ⁊ ꝑ oppositū manen
tes diu in tenebris nō habent exercitiū visus nec aīa est
intenta in operibus visus: ꝓpter qđ subtrahitur spūs vi
sibilis ab oculis ⁊ exiccant ⁊ contrahiť neruus opticus.
Similiť etiā humiditas cristallina spissať ⁊ cōdensatur
in tm̄ ꝙ qn̄ venerit ad lucē spūs non pōt subintrare nisi
parum ⁊ paulatim: ⁊ ideo statim vinciť a quolibet lumi
ne q̄ntūcunqꝫ excellenti. ¶ Et his etiā clare pꝫ quare di
uersitas lucis concurrentis cū corpore ad mouendū vi-
sum diuersimode organū visus transmutat. Apparet
etiā quo colores aliqui habēt visum cōfortare pl⁹ aliis
ſm ꝙ ab extremis nocentibus remouenť: sicut quarto
de accidenti dicitur de colore mundi vel celestino ſꝫ di
uersas translationes: ſꝫ cum oculus lesus est ex egritu-
dine alij colores sint plus oculum cōfortātes et diuersi
colores ſm diuersitatem egritudinum qui dispositioni
bus egris plus cōtrariant: sicut accidit etiā in egritudi
nibus aliorū mēbrorꝫ. ⁊ illa oīa singulariter lege a Ga.
4° de accidenti. ¶ Ex dictis clare pꝫ qđ queriť. Sꝫ ad
ea que in principio adducitur. Ad primū dico ꝙ nō in-
quātum agit actiōe spūali intelligendo per actionē spi
ritualem seu notitiam siue actū vidēdi. Et cum dicitur
ꝙ nō inquātū agit actiōe materiali: qꝛ videmus legen-
tes lrās minutas ⁊c. Propter hoc nota ꝙ tota difficultas
huius ꝓblematis videť esse ꝓpter visiuā potentiā esse
pure passiuā. Tunc enim nulli dubium ꝙ visibile remis
sius omni via minus ledit potentiā ⁊ min⁹ circa id potē
tia visiua laborat q̄ quādo visibile est intensius ⁊ vehe
mētius visum alterans: ꝓpter qđ ab aliquibus dť ꝙ vir
tus visiua nō est pure passiua: sed actiua actus videndi
simul cū obō: ꝓpter qđ cū obm̄ est debilius ⁊ sibi obscu-
rius fatigať in cāndo actū suū plusq̄ qn̄ obm̄ est clari⁹.
Aliter pōt dici tenendo ꝙ actus videndi sola causa ef-
fectiua sit obm̄ ⁊ nō anima: ꝓpter qđ attendenduꝫ ꝙ in
omni actu visionis eo instanti iudicium aliqđ circa obꝫ
visus causať qui nō appellať actus visiue potētie cū iu-
dicij causa effectiua est ipsa aīa: ſꝫ ergo q̄tū est in actu
vidēdi solo ab obiecto remisso cāto visus nō plus fati-
gareť q̄ ab obō intensiori: ꝓpter id qđ dictū est. Tn̄ iu-
dicium qđ causať ab aīa circa predictū obm̄ remissumꝫ
obscurū est cum maiori labore ⁊ fatigatione: ꝓpter qđ
amplius spūs resoluunť ⁊ visus debilitať. In discernē-
do eñ vnam lrām ab alia ⁊ de eis iudicando aīa vehe-
mētius laborat. ⁊ ideo si sola esset i p̄dicto obiecto visio tā
minor labor esset a paruo obiecto ⁊ remisso q̄ a magno.
¶ Sed dices p̄dict⁹ labor nō erit potētie visiue: ſꝫ alte
rius in alio organo existis: ⁊ ideo talis fatiga nō erit in
potentia visiua nec in organo eius. Cuius oppositū ap
paret ad sensum. ¶ Dicēdum vt supra patuit ꝙ potētie
aīe nō distinguunť ab ipsa ⁊ ipsa aīa mediantibus istru
mentis est a qua oēs operationes nostri corporis proce
dunt: ⁊ vt inferius apparebit. Omnis actus aīe cogniti
uus est receptus in tota aīa vbicūqꝫ sit ⁊ in quocūqꝫ mē
bro: ſꝫ in diuersis actibus aīa diuersis vtať organis si-
ue instrumentis. Licet ergo ex vno illorū actuuꝫ si sine
alio esset organum ⁊ instrumentū quo anima operať mi
nus lederet. Tamē qꝛ predictus actualiter est cuꝫ alio
coniunctus ⁊ ab eo nō absolutus in quo anima vehemē
tius laborat: ⁊ quem anima nō pōt habere nisi actuali-
ter predicto organo operante. Iccirco predictū organū
per amplius a predicto obiecto: ⁊ ex predicta operatio-
ne lediť ⁊ corrumpitur. Et considera ad p̄dicta ꝙ in per
scrutatione lrārum paruarꝫ virtus motiua lacertorum
oculi vehementius laborat in figendo ⁊ firmādo oculū
vt melius illas discernat q̄ in aspectu magnarū: ꝓpter
difficilius posse circa illas discernere ⁊ iudicium ferre:
ex quo accidit maior resolutio ⁊ debilitas illi⁹ membri
anima etiā ꝓpter p̄dictam difficultateꝫ in discernendo
transmittit peramplius ad oculū spūs: ⁊ eos ibi magis
vnit ⁊ congregat: quapropter sequiť ipsorꝫ: vt supra pa
tuit amplior resolutio: ⁊ per ꝯsequēs mēbri lesio. ¶ Ad
scđm per eamet que dicta sunt pōt respōderi ꝙ nō vehe
mentius est labor ⁊ fatiga: ꝓpter actionē solam q̄ causa
tur ab illo in aīa cū sit obm̄ remissius sed ꝓpter iudiciū
sequens de longinquo visibili in cōparatione ad ꝓpin
quum: ⁊ oīa illa que dicunť in aliis solutione de visione

Potētie anime.

lrārum paruarꝫ in cōparatiōe ad magnas nec plus nec
minus possunt dici de visibili longinquo in cōparatiōe
ad ꝓpinquū. Siliť etiā in hoc est alia causa ꝓpter quaꝫ
visus in vidēdo longinqua plus debilitať q̄ ꝓpinqua.
⁊ hoc est. quia inter visum ⁊ visibile longinquum valde
plus saltem extensiue intercipiť de lumine: ꝓpter spa-
cium esse maius q̄ inter visum ⁊ visibile ꝓpinquum: qđ
quidem lumen interceptū habet mouere visum si visibi
le: quod est post eum debeat videri. lumen autē ampli⁹
in vno existens q̄ in alio habet amplius visum debilita
re ⁊ laxare.

¶ Utrum visio fiat in cristallina vel in alia parte oculi.
Questio. lxvi.

O Ecimooctauo queriť. In quo loco habeat
fieri visio. ¶ Qđ in cristallina: quia in ea p-
te debet fieri que est principalior pars orga
ni deseruientis aīe in operatiōe visiua. Sꝫ
: alis ponitur ab omnibus cristallina. ergo
⁊c. ¶ Qđ in retina ostenditur auctoritate Auerroys in
de sensu. vbi dicit. ꝙ qꝛ necesse est vt rete intrinsecum re
ctum oculi illumineť ab aqua que est inter oculuꝫ: sicut
aqua illuminatur ab aere. Uirtus enim sensibilis est in
orizonte istius recte in parte cranei non in parte aeris.
¶ Qđ in superficie oculi vt in cornea coram foramine
pupille os tendiť. Quia ibi debet fieri visio vbi termia
tur conus piramidis rei vise: quia si non fit ibi visio iaꝫ
conus debet vlterius ꝓcedere aliter non videreť esse ne
cessarium multiplicatio specierꝫ a piramide per conum
si non venit conus vsqꝫ ad partem videntem. Sed in su
perficie oculi videť ab omnibus terminari conus rei vi
se. Qđ non fiat in superficie ostendiť per Aris. in de sen
su. cum dicit. nō enim in vltimo oculi anima. sed anime
sensitiuuꝫ est. Sed manifestū est: q̄m interius quare ne
cessarium perspicuuꝫ est receptibile luminis qđ interi⁹
oculi. ¶ Qđ in cruciatione neruorꝫ opticorum qꝛ aliter
omnis res apparet duplex: qꝛ cum sint duo oculi: ⁊ due
cristalline: sic erit visio in vno sicut in alio: ⁊ per ꝯseq̄n
erunt duo videntia: ⁊ sic due visiones: ⁊ sic res duplex
apparebit nisi fiat in loco vno vbi species visibiles di-
cuntur vniri qualis est neruorꝫ cruciatio. Confirmatur
qꝛ permutata cruciatione neruorꝫ vna res duplex iudi-
catur. ergo hoc non est nisi quia in predicto loco fit visio
antecedens est clarū: cum vnus oculos subleuatur vel
deprimiť alio non permutato. ¶ Qđ i corde vř eē mēs
phi circa finē de sensu ⁊ sensato. vbi volt vnū esse sentiti
uum oim sensationū. Unde dicit necesse est ergo vnom
esse aliquid anime quo omnia sentit. Et concludit vlte-
rius quare ⁊ sentiet vtriqꝫ simul ⁊ eodem ⁊ vno Ratione
aūt non eadem. Sed clarum est. Si quid tale vnum est
nō est nisi cor: cum apud ipm̄ sit principium p̄mum ⁊ im
mediatum oim virtutum anime.

¶ In hoc questio sunt diuerse opiniones ſꝫ nō sint mul
ti doctores qui hoc pertractent questiū. Paucissimi. n.
sunt qui hoc inuestigēt in ꝓprio titulo. ¶ Joānes de Iā
dono in q̄onibus suis super libro de sensu ⁊ sensato. q̄rit
vtrum aīa visiua sit in extremitate pupille. ⁊ respondet
ꝙ anima visiua pōt accipi pro ipsa suba anime que est
forma corporis aīati quā consequitur virtus visiua: sic
sua virtus naturalis. vel pōt sumi pro ipsa virtute visi-
ua. Primo modo est i toto oculo: qꝛ forma subalis est in
qualibet parte totius. Et ꝓbat quomō in oculo est aīa
qꝛ ibi est virtus anime ⁊ operatio anime vt virt⁹ tactiua
⁊ operatio que est tactus. Si autem aīa sumatur ꝑ po-
tentia visiua sic non est in extremitate pupille: qꝛ vnum
semper apperet duo postq̄ iudicareť ꝑ duas potētias
distinctas loco ⁊ subō: quarꝫ quelibet esset sufficiens ad
videndū: qđ est falsum: qꝛ vna esset frustra.

aīa visiua an sit i extremitate pupille.

¶ Amplius ibi debet fieri visio vbi est cōtactus corpo-
rum deseruientium isti virtuti. Sed hoc est intra in loco
cruciationis ⁊ non exterius cum sint duo oculi. ergo ⁊c.
Maior pꝫ: qꝛ cum aliqua virtus operatur per aliq̄ plura
ibi principaliter debet esse vbi illa plura vniunť. Mior
pꝫ per anathomiam: qꝛ fit cancellatio neruorꝫ opticorꝫ.
Et dicit ꝙ hoc fuit causa cuiusdam accidentis: qđ con-
tigit tempore alberti: qui dicit ꝙ vnus miles vulnerat⁹
in sinistro tympore dextrū amisit oculum. quod cōtigit
ex cancellatione neruorum ab oculis ad interiores capi-
tis directorum. Et dicit ꝙ nihilominus opinio Alberti

est ꝙ visiua ꝟtus est in centro humoris cristallini. ꝛ Auerroys dicit. Ipse voluit ꝙ esset in orizonte retis in pte cranei. ꝛ hoc fuit allegatū supra. ¶ Hec opinio Ioānis nō pōt bene tolerari. qꝛ si sic esset: tunc oportuisset: vt dictū fuit etiam neruos auditus cruciari vt eiusdem audibilia non essent due auditiones. sed hoc est falsū. Ergo ꝑpter illud non videt talis esse fecta cruciatio et neruoꝝ vnio. ¶ Amplius duo hoīes videntes eandem rem habent in se diuersas visiones nec ambo iudicant illam rem esse duas: sed vnam. ꝛ si vnum alteri haberet reportare qui haberet de illa referre iudicium nunq̄ fieret talis reportatio ab illis duobus, sic ꝙ ille iudicaret illam rem esse duplicē: sed solum vnam: ergo multo fortius: lz duo oculi in eodem corpore habeant visionē seu actum videndi illa res nō apparet duplex: sed vna ꝛ iudicium qđ debet de illa re exhiberi a potētia illa interiori per representationē oculoꝝ non erit nisi de re vna et nō ꝺ duplici. Et qđ dicitur ab eo qđ altera esset frustra ita posset dici cōtra: cum visio possit fieri in cruciatione solum vno oculo existēte. ergo alter oculus esset frustra nā enim sepius duplicat membra que habent exercere opera vt si nocumentum veniat in vno remaneat alteꝝ aliquādo vt perfectius ꝛ cōpletius fiat operatio. ꝛ hoc pz per scribentes de anotomiis mēbroꝝ. ¶ Qđ autem scđo per eum inducit negat: quia predicta cruciatio est ad alium finem: immo vt multi dicūt illi duo nerui non vere cruciantur vt in cruciatiōe ex eorum duab' concauitatibus fiat vna. Sed solum adinuicem applicant vt fiat eorum sustentatio melior ꝛ fortior. ¶ Qđ autem dicitur de illo milite non arguit quātūcūq; id euenerit ex causa quā assignat ꝑpterea visionē fieri ex cancellatiōe qꝛ q̄tūcūq; nō fiat ibi: nihilomin' ex lesiōe in predicto loco facta destruitur visio.

Potētia visiua.

¶ Est in hoc alia opinio Antonij de parma in quodā tractu quem fecit de virtutibus. ꝛ est ꝙ visio fit ī corde ꝛ sic de aliis particularibus sensibus idem asserit. Dicit enī ꝙ si intelligat ꝙ potentia visiua sit in oculo: qꝛ. s. ad oculum defert calor ꝛ spūs mediante quo organū innatum est mutari a calore ꝛ recipere spēm visibilem. ꝛ deinde ab ipso defert ad principium sensitiuū: hic sensus verus est. ¶ Qđ aūt pmo mō potētia visiua nō sit in oculo ipse ꝓbat. Presupponit enim vt postea declarat ꝙ anima pncipaliter est in corde ꝛ in aliis partib' nō nisi ꝑticipatiue: inq̄tū. s. participāt aliquo: qđ est ꝓpriū instrumentum aīe qđ est calor nālis ꝛ spūs. Et ꝑpter hoc oēs alie partes vocant aīate cordis ꝛ nō aliter animate existūt. Isto ꝑsupposito ꝓbat. qꝛ ibi fit visio vbi est aīa. sed aīa est in corde cū in oclo nō fiat nisi receptio spēi coloris. ¶ Amplius oculus ex toto pōt ꝑuari visiōe dato ꝙ oculus teneat apertus ꝛ obm sit approximatū: sicut pz cum aliquis vehemēter circa aliquid intēdit: tūc enim lz visibilia trāseant corā ipso non vident. Id aūt nō eēt si in oculo fieret visio. ¶ Ampli' sicut in nobis sunt duo oculi: ita essent due visiones. Hoc autē est fatuū: sicut nō bene dicitur duas grāmaticas in nobis esse. Et ē aliā rō pħi circa finē libri de sensu ꝛ sensato. ¶ Ista opinio stare nō pōt. Primo enī ꝑsupponit id qđ nō hz ꝟitatē et paruit supra. qōe pma quarti tractat'. Et qđ vlteri' dr nō valet: qꝛ ad hoc vt aīa possit sensibilia sua apprehendere pñte obiecto oꝫ ꝙ organa sibi deseruientia sint in dispositionib' debitis ꝛ cōuenientib': qđ non sic accidit: cum homo circa aliqđ vehementer intendit: vt clare pz cuilibet intelligenti. Et cum dicitur de duabus visiōibus iam appuit in dicto ꝯ aliā opinionē qđ illi dōm. et quid velit pħs apꝑebit in nostra opiniōe.

¶ Alia fuit opinio ꝙ visio fiat in cristallina cum sit oculi pncipalior ps. Et hz illa opio ꝯ se id qđ arguit supra de duplici visione. ꝛ vr̄ esse cōtra mētē Aristo. in de sensu ꝛ sensato circa finē. Nō etiā ꝟm hoc ꝑ eleuationē oculi vna res nō apperet duas: qđ tn̄ est: quare videtur aliter esse dicendum.

¶ Nobis aūt in hoc q̄sito aliter apparet esse dicendum ꝛ ponimus in hoc duas ꝯ'nes. Prima est. ꝙ visio ꝛ quelibet alia sensatio seu cognitio siue sit intrinsecarū virtutum siue exteriorum sensuum fit in qualibet parte corporis quecunq; sit illa: ita ꝙ visio ꝛ ille actus: ita bñ est in pede: sicut in oculo ꝛ ad pħs dimittim' de actibus et operatiōibus intellectui appropriatis. ¶ Scđa cōclusio est. ꝙ ꝟm quēdā modū visio dr̄ sic fieri in oculo ꝙ nō in aliqua alia parte corporis. ¶ Prima cōclusio declaratur. qꝛ quilibet actus cognitiuus cuiuscūq; maneriei nō plus est in vna parte corporis ꝟm rei veritatē q̄ in reliqua. ꝛ si est in vna est in oībus ꝯña statim est clara: quia anima informat quālibet partē corporis: siue extendat siue nō: mō non curo. Sed añcedēs declarat. pmo sumēdo de actu visionis quelibet virtus interior iudicat de coloribus: qꝛ in istis virtutib' eiusdem anime quicquid pōt virtus inferior pōt superior ꝛ adhuc plus: tūc illa talis cognitio de coloribus que est simplex appꝛhēsio tā a virtute visiua q̄ ab aliis virtutibus aut est simpl'r eadem aut diuersa: non diuersa seu alia ꝛ alia numero: qꝛ aut esset in eodem loco. aut in alio. nō in eodē: quia vna esset frustra. etiā duo accñtia solo nūero differentia nō sunt in eodem subō. Et si dicis. ex illis duab' visionib' que sunt in eodem subō fit vna numero. Nō pōt dici qꝛ tūc illa esset vna visio perfectior q̄ aliqua aliarū ꝛ intensior: qđ nō est dicendum. Nec pōt dici ꝙ sint in alio ꝛ in alio loco: qꝛ tunc manifestissime experimur in nobis eē duas visiones simul ꝛ semel eiusdem obiecti: qđ est falsum. Et ꝑpter hoc etiā non pōt dici ꝙ visio fiat ī oculo sic ꝙ nō in alia parte: qꝛ manifeste experiremur ī nobis esse duas visiones duoꝝ oculoꝝ. ꝛ tn̄ non plures visiones experimur in nobis: cū habemus duos oculos q̄ qñ vnum solū habemus. ꝛ pz ꝙ sic deberemus experiri: qꝛ in nobis est virtus apprehēdens colores ꝛ virtus q̄ iudicat de apprehensione coloꝝ. qđ pz: qꝛ clarū est. ꝙ homo videt colorem ꝛ iudicat ꝛ experitur se illum colorem videre: qđ non est aliud nisi sensationē coloꝝ percipere. Sed si essent due tales visiones in duobus oculis: tunc de qualibet illaꝝ virtus interior iudicaret. ꝛ sic ambas experiremur: ꝛ aliter cum duos haberem' oculos q̄ cū vnum solum: quod est absurdum. Relinquitur ergo ꝙ predicta cognitio de coloribus tam ab intrinsecis virtutibus q̄ ab extrinsecis sensibus sit simpl'r vna ꝛ eadem numero. Cū ergo ipsa nō plus videat esse in cerebro vl' in corde q̄ in oculo: ex quo aīa īformat quālibet partem corporis: ꝛ in oclo plus videamur experiri id debere eē: hoc nō est nisi qꝛ in tota anima ꝑdicta videt esse cognitio. ¶ Confirmat. qꝛ nō aliter vident sensationes ꝛ cognitiones aīe sensitiue esse q̄ sit apud illos qui tenēt ꝙ aīa sensitiua ꝛ intellectiua sint eedem. Sed si aīa sensitiua sit idem cū intellectiua: tunc quelibet cognitio sensitiue esset sic in vna parte corporis: sicut in alia. Probatur. quia aīa intellectiua est indiuisibilis: ꝛ est forma totius corpis tota in toto ꝛ tota ī qualibet parte. ergo ꝛc. Et pz cuilibet intelligēti. ¶ Amplius ꝑ experientiā pz ꝙ si vna pars corporis ledit alia mouet ꝛ sine mora ad reparādū ꝛ resistendum illi nocumēto vt si pungat manus vel pes statim alia manus mouet ad resistendū ꝛ ꝓhibendū illud: lz alia man' nullū in se ꝑcipiat nocumētum simile ei qđ fit in pma. Hoc aūt nō posset esse si nulla fieret impressio nec aliqua apprehensio vel cognitio in manu in qua nō ponit esse nocumentum. ergo patet ꝙ tam in vna manu q̄ in reliqua est predicta cognitio in aīa que mouet manū vnam ad expellendū nocumentū alterius. Sed tu dices. hoc nō valet. quia id nō est: qꝛ in aīa partis ꝑdicte sit cognitio q̄ est ī parte lesa. Sz est ꝓpter virtutem regitiuam totius: ꝛ ꝓpter virtutem altiorem imperantem virtuti voluntarie motiue ipsius manus per quam virtutem imperantem virtus voluntaria motiua membrorū mouet nostra membra localiter ad aliquid prosequendum vel fugiendū. Talis autē act' anime ꝛ apprehensio vnde imperatur virtuti motiue est solū in cerebro vel in corde ꝟm opinionē diuersaꝫ nisi foret ꝙ illud per amplius antecedentia dicta cōfirmat. ꝙ s. hec omnia sint in tota anima que hec operatur licet in diuersis operibus ad diuersa referat mēbra: propter q̄ nomina diuersarum virtutum acquirit. nam si aīa que est in cerebro vel in corde nullam impressionem causaret in aīa que ē ī manu: ꝓpter qđ aīa man' mō moueret manū ꝛ prius nō nulla esset causa. ergo id nō videt esse qꝛ illud met de apprehensione est in aīa manus: ꝑꝑ qđ mouet manum ad defensionē. Nec etiā valet. si dicat or ꝙ ex tali apprehēsiōe que est in cerebro. vel in corde fit alteratio subita in spiritu manus ex qua alteratiōe aīa mouet, id: nō valet: quia aīa nō mouet nisi in se recipiat

Declaratio ꝯclonis.

aliquid. Id aũt qd ex alteratiõe spirit⁹ recipit, nõ potest esse nisi ex illa met cã ex qua fit prima in aia impressio: ꝛ per cõsequẽs, sicut pma impressio, est talis vel talis apphensio vel cognitio in aia cerebri vel cordis: ita etiã est precise illa eadem in anima pedis vel manus: ita ꝙ per totam aiam erit extensa. Et iccirco videmus ꝙ quãdo causa inducẽs dolorem est multum intensa ꝙ impressio vr esse facta in toto: ꝛ omnis pars videt in se habere cãz doloris. ꝛ silr in delectatione multũ intensa: ꝛ tñ causa doloris ꝛ delectationis nõ est nisi fm aliquas determinatas partes: ꝛ illa peramplius declarabuntur infra cum de intrinsecis loquemur virtutibus. ¶ Scda conclusio declarat: quia aia nõ põt apprehẽsionẽ colorũ recipere nisi mediante oculo: ꝛ nullo alio mẽbro mediãte. Ideo dicit fieri visio in oculo: qꝛ mediãte oculo propter quod potẽtiã visiuã dicim⁹ esse in oculo ꝛ ipam virtutem visiuam. Nam vt supra patuit circa principiũ huius tractatus virtus visiua qntũ ad id qd signat in recto non signat rem aliquã ab aia distinctaz. Sed quantum ad illud qd cõnotat in obliquo: qꝛ signat aiam relatam ad organuz quo mediãte fit talis apprehẽsio ꝛ cognitio: ꝛ tale dicit esse oculus. dicit esse diuersa res ab anima: ꝛ esse in mẽbro determinato vt in oculo. Anima enim dicit hec vel illa virtus in relatione ad sua organa. ꝛ ideo lz anima q̃ est in pede sit videns ꝛ in se subiectiue visionez habeat: nõ tamẽ dicimus eam videre in pede: sicut in oculo: qꝛ nõ mediãte pede: sicut mediãte oculo. Ideo fm hunc intellectum posset cõcedi illa ppositio. aia videns est in pede. ꝛ illa negari. anima est i pede vidẽs. ꝛ multe siles vt clare pz intelligenti. Hec dicta sunt expresse de mẽte philosophi in libello de sensu ꝛ sensato circa finem. Ubi expresse vult ꝙ cognitio diuersorũ sensibilium, nõ fit in alia ꝛ alia pte nec diuersũ ẽ id qd iudicat de vno sensibili ab eo qd iudicat de reliquo: sed idem precise: quia precise vt dictum est eadem est anima q[ue] omnes illas habet apprehensiones ꝛ cognitiones [...]icis. Dicit enĩz phs. necesse est enim vnum esse aliq[uid] anime quo oia sentit: quia. s. ipsa aie substantia: ꝛ est prima conclusio. Aliud autem genus. s. sensibilis ꝛ per aliud suum organum sentit. ꝛ est conclusio secunda. Et subdit. ergo pz ꝙ est indiuisibile fm actum vnum est sensitiuum dulcis et albi. quia fm ꝙ aia cõsiderat vt vna nõ relata ad diuersa organa eadem est omnium: quãdo vero diuisibile factum fuerit. s. per relationẽ eius ad organa diuersa in pcipiendo diuersa sensibilia fm actum alterum: vel quẽadmodum ipsis rebus conuenit. Ita ꝛ in anima: idẽ est ꝛ vnum numero album ꝛ dulce est ꝛ alia multa. si non separabiles passiones adinuicem: sed esse alterum vnicuiqꝫ: similiter ergo ponendum ꝛ in anima idem ꝛ vnuz numero esse sensitiuum, omnium fm esse tamen alterum ꝛ alterum. Horum quidem genere horum quidem specie quare consentient vtiqꝫ simul ꝛ eodem ꝛ vno. Non autem non eadem. Hoc phs etiam intelligit vt iam preexpositum est. Qualiter autẽ anima sit vna fm actum ꝛ plures fm virtutes eius apparuit supra in questio de hoc. ¶ Ex his autẽ pz quid dicendum ad ea que in principio adducunt: cum enim dicebat ꝙ ibi dz fieri visio q̃ est principalior pars organi deseruientis ꝛc. Si intelligatur ꝙ in anima illius partis solius fit visio negatur. Sed si intelligatur put 2ª cõclusio asserit verũ est. Et sicut visio dicitur fieri in oculo: qꝛ mediante oculo: ita principalius dz fieri fm hunc modum in parte pncipalior oculi. ꝛ fm hunc modum intelligunt quidam ꝛ quicunqꝫ dicunt ꝙ visio fit in cristallina vel in retina. ꝛ clare patet ex dictis quid ad alia dicendũ. ¶ Ad aũt dicitur de incruciatione: qꝛ illa permutata vna res apparet duplex. dico ꝙ id nõ est. quia ibi sic fit visio ꝙ nõ alibi. Sed quia tales nerui sunt organum mediante quo fit visio transmutato organo ab eo ꝙ fm nãm dz esse variatur iudiciũ ꝛ fit erroneũ: ꝛ fit hoc fm oẽm pmutationẽ in qua oculi vel nerui nõ seruant situz equalẽ. ¶ Ad aũt de auctoritate philosophi in de sensu de corde apparuit quid dicẽdum. Et sic de hoc.

¶ Utrum res existens in oculo possit videri. qo. lxvii. Decimonono queritur. An res existẽs i oculo possit videri. ¶ Qd non: qꝛ sensibile positum supra sensum nullũ facit sensum. scdo de anima. ¶ In oppositum patet per id quod videmus per experientiam. Uidemus enim ꝙ vapores existentes in oculo aliquando videntur. vt patet in illis qui patiunt egritudinem que appellatur imaginatio oculorum. ¶ In hoc questio est opinio Gentilis in glossa super 3ᵒ tertii. capᵒ. de imaginibus oculorum. et est ꝙ rem stantem in oculo posse videri est dupliciter. vno modo ꝙ videatur per eius imaginem siue speciem quam causat in cristallina. ꝛ illo modo non est possibile ꝙ aliquid existens in oculo videatur. Probat. Nam Auer. 2ᵒ de anima demõstrat ꝙ ad sensum inquãtum sensus requiritur medium. ꝛ vult ꝙ mediũ qd requiritur ad visionẽ si medium extrinsecum. ꝛ ita 3ᵒ. coll. vbi ergo non est hoc mediũ nõ põt fieri visio. ¶ Et tũc instat cõtra se. quia dicaz ꝙ illa sensatio non põt absqꝫ medio bene: sed potest fieri male. cõtra. Si indigẽtia medii requiritur ad sensum inqꝫtum sensus: tũc in qualibet sensatione requiritur siue bene facta siue male. ¶ Amplius arguit ad pbandũ suam ꝯᵒnem. Si res intra oculũ existens per suam spẽm posset videri: tũc vuea posset videri. hoc est falsum. qꝛ semper videremus aliquã rẽ nigrã siue celestinam qualis est color vuee. pbatur ꝯña. qꝛ inter cristallinam ꝛ vueam est mediũ sufficiens. s. albugineus ꝛ est lumen. s. in die est res non parua: quia vere colorata est superficies vuee. Et dupliciter arguit contra se ꝛ soluit. Primo dicendo ꝙ lumẽ nõ illuminat albugineũ in parte in qua cõtingit superficiez vuee. ꝛ ideo nõ põt mltiplicari species magnitudinis vuee. ¶ 2ᵒ. dicens ꝙ illud qd facit suam spẽm in spacio: qd est inter circulũ vuee põt videri. Sed si faciat spẽm in spacio extra circulum. s. versus subam vuee nõ põt videri. ¶ Primũ remouet: qꝛ oculus apparet magnus ppter nigredinez vuee: vt dicit alibi ab eo esse declaratum. ergo species nigredinis vuee multiplicat in albugineo. ¶ 2ᵐ remouet. qꝛ pupilla alicuius põt dilatari ꝛ nõ perdere visum: immo videbit si parũ dilataret. sz tũc manifestũ est ꝙ species rerum que recipiunt in spacio extra id quod primo erat ꝛc. ¶ Amplius ad principale argumẽtum. Si res i oculo per suam speciem posset videri: tunc posset etiam videri ab oculo extrinseco: sed hoc est falsum. qꝛ si medic⁹ inspicit in oculum habentis vaporẽ qui facit imaginez non videt illum vaporem. pbat consequẽtia. qꝛ si ille vapor põt causare spẽm in cristallina versus intus eadem rõne versus extra. s. versus oculum medici inspicientis. ¶ Amplius tunc punctus albus super cornea: vt apparet post eius vlcera iudicaret albus ab egro: qd est falsuz: qꝛ quanto cicatrix est albior tãto ab egro iudicatur nigrior: vt pz per experientiam. ꝯña pbat. quia apparebit per speciem albi. ¶ Amplius visibile qd per speciẽ propriam mouet stante eadem pupilla. ꝛ eodem spacio semper apparet in eadem distantia. Sed ille imaginationes non apparent in eadem distãtia. Sed si hõ aspicit aerem videt homini ꝙ sit in aere: ꝛ si aspicit librũ videtur sibi ꝙ sit in libro. apparet ergo ꝙ res stans in oculo per eius speciem non põt videri. ¶ Dicit scdo ꝙ alio modo potest intelligi ꝙ res puta existẽs in oculo videatur non per propriam speciem quam causet. Sed p species visibilium ab extra venientium: que species modificantur in eadem receptione fm naturam vaporis in oculo existẽtis. Et illo modo dicit ꝙ res existẽs in oculo vr ꝛ hoc quia cum nõ videat per speciem ppriam quã causet opz ꝙ videat modo dicto cum non sit alius modus. ꝛ hoc sic declarat. Nam iudicium de similibus fit sz modum sue dispositionis. ergo vapor in oculo existẽs: si sit verbi gratia. rubeus ꝛ cum sua rubedine habeat transparentiam: sicut habet vitrum rubeũ: tũc res que ab extra vident, recipiuntur in oculo in parte vbi est ille vapor modo rubeo: ꝛ ideo apparẽt rubee. Nõ ergo est iudicium: hoc quia visus iudicet vaporem rubeum. Sed iudicat librum rubeum in illa parte in qua species libri occurrit rubeo vapori. Et hoc ideo: qꝛ recipit modo rubeo ꝛ ideo si ille vapor rubeus occuparet totum albugineuz omnia iudicarent rubea sed occupando partem solũ iudicant rubea in illa parte in qua species rei vise occurrit vapori rubeo puto. Si aũt vapor vel alia res stans intus oculo non sit puta tunc si occupat foramen pupille totam inducit cecitatem. Si autem partez iudicabit illam rem ibi esse obscuram vel nigram vel perforatam siue sz alios modos iudicioz priuatorũ: quia spẽs rerũ

phi deci.

oculus appa nigredinez vuea apparet magnus.

ab extra venientium nõ possunt penetrare ad christal-
linum per illum vaporem nõ peruiũ: ⁊ ſm formam ⁊ mo
tum illius vaporis nõ erit visio siue erit iudicium de re
ſm illam partem. Et hoc dicit esse de intentione Auic.
cap°. de aqua. 3° tertij. ⁊ Ga. 4° de accidenti. ⁊ in cõmē-
to p̄mi pnosticoꝝ. ¶ Hanc opinionē quo ad p̄mã con
clusionē nõ credim⁹ esse verã. ⁊ iccirco ponimus i hoc cõ
clusionem illi oppositã ꝙ vapor pulus existens in oculo
vere põt videri siue hoc sit per sui spēm ꝓpriã apud po-
nentes spēs visibiles siue videaꝶ absq; spē ſm aliaz opi
nionē que non ponit spēs: vt clare experimur in habēti-
bus oculoꝝ imaginationes. Illa cõclusio ꝓbaꝶ multi-
pliciter quib⁹ sua remanet improbata. Primo ocul⁹ po
test videre fulgorē suũ: sicut expsse quilz experiꝶ suppo-
sito digito ipsi oculo ⁊ eleuato seu oculo moto manife-
ste videꝶ quidē fulgor. ergo siłr ocul⁹ põt videre vapo-
rem peruiũ coloratum existentē in eo. ꝓbaꝶ ꝯña. qꝛ oia
que sunt in vno ꝓpter que põt videri sunt ⁊ in alio ⁊ ex
omni illo ex quo visio ꝓhibeꝶ in vno prohibetur in alio.

Argumētum.

¶ Amplius: ⁊ est argumentum qd ipse facit ꝯ se. Spēs
visibiles ꝯseruate in memoria reuertētes vsq; ad oculũ
pñt videri ⁊ iudicabuntur q̄si essent extra: vt vult Auer.
3°. colliget. ca°. de accidentibus sensus visus. ergo mul-
to magis hoc accidit vapori pulo in oclo existi. Ipse tã
git illas duas rõnes. ⁊ soluit eas. ¶ Ad p̄mã dicit ꝙ
nõ est simile de illo fulgore ⁊ vaporib⁹ illis: qꝛ lumen hꝫ
esse magis intentionale ꝙ color. ⁊ ideo vt color ꝑueniat
gradatim de esse mãli ad immateriale requiriꝶ mediuz
in videndo: qd nõ est necessariũ in lumine. ¶ Ad 2ᵐ di
cit ꝙ spēs reuertētes a parte memoratiua post acquisi-
uerit suã immaterialitatē. ⁊ ideo nõ egent medio extri
seco. ¶ Sed illa solutio nõ tenet. Primo vt ipse perpen
dit: qꝛ rõ Auer. 2°. de aia quã ipse adduxit supra ꝙ ad sen
sum inſctum sensus requiriꝶ mediũ: ⁊ ad visum mediuz
extrinsecũ nihil valeret: vt clare pꝫ. Scdo qꝛ trãsire ad
immãlitatem ⁊ esse immãle non remouet id qd diciꝶ.
Nam illud lumen intrinsecũ ita est vera res mãlis ⁊ rea
lis: sicut ⁊ lumen extrinsecũ lꝫ sit magis remissum. Siłr
etiã illa spēs est vna vere res extense in sui subo sicut q̄-
cunq; color similr sicut color nõ põt videri sine lumine
exteriori: ita nec ꝑdicta species. vnde in obscuro nõ ap-
peret ꝑdictam rem homini videre: qꝛ cum illa res appa
reat sibi extra clarũ est: ꝙ in obscuro illud nõ põt esse: qꝛ
in obscuro nõ posset sibi apparere videre rem extra: cuz
nihil tunc extra se videat nec sibi appareat. siłr actus vi
dendi de colore nõ põt esse sine lumine oculi cõmunica
to. ¶ Amplius species visibilis si sit dare illã est res mi
nus visibilis ꝙ color: qꝛ nisi multũ intendaꝶ nõ põt vide
ri: vt etiã asserunt illi de ꝑdicta positiõe: tēpore enim q̄
illud obm qd representat ꝑdicta spēs que ad oculum re
uertitur a memoria spēs ꝑdicti obiecti: tũc eum repñsen-
tans nõ videbiꝶ: vt clarum est. Ideo spēs a ponentibus
eas est multo minus visibilis ꝙ calor. ergo multo meli⁹
res habēs colorem pula existens in oculo poterit vide-
ri. ¶ Amplius aut medium requiritur ad visionē colo-
ris ꝓpter lumen. s. vt color et mediũ sint illuminata: qꝛ
absq; concursu luminis tanꝙ partialis causa visiõis nõ
põt color visionem causare: aut requiriꝶ mediũ vt reci-
piat coloris spēm quã color nõ põt in distans immedia-
te cãre. Nulla alia de mun[illegible] esse cã: ꝓpter quam me
dium in visione requiraꝶ [illegible] quocũq; illoꝝ modoruz
ponaꝶ requiri nõ ꝓhibetur quin tal'is vapor videatur.

probatio.

Proba⁹. quia cum tali vapore cõcurrit lumen extrinse-
cum cũ ponaꝶ vapor pulus ⁊ trãsparens. Nec ꝓpter scdũ
dum qꝛ inter illũ vaporem ⁊ cristallinam est corpus me
diuz per qd põt species vaporis ad illã deferri: qꝛ est ibi
humor albugineus: per quē etiaz deferunꝶ spēs eorum
que extra oculum existentiũ videnꝶ. ergo. vt clare pꝫ: ex
nullo illoꝝ ꝓhibeꝶ: quin ille vapor transparēs possit vi-
deri. ¶ Amplius. ⁊ est mediũ qd oino cõtra eos arguit
irrefragabiliter. quãdo hõ q hꝫ imaginationez respicit
aerem nõ respiciē do aliqd obm extrinsecũ aliud: sibi ap
paret predictus vapor citrinus vel niger vel alteri⁹ co-
loris. sicut est: ⁊ hoc expresse pꝫ per experientiã ⁊ heri et
illa die feci expresse experientiã in vno qui imaginatio
nes patitur oculoꝝ: ⁊ sic mihi respondebat. Tũc sic. im
possibile est: ꝙ tũc ꝑdictus vapor nõ videaꝶ per spēz ꝓ-
priã sui. Sed per spēz rei visibilis ab extra venientis ⁊c.

Qd ꝓbaꝶ. qꝛ tunc nõ videꝶ aliqd obm extrinsecũ cũ ipse
respiciat solum versus aerem nõ ad aliquã aliam rem. ⁊
ille aer nõ est visibilis: vt clarum est. ergo ⁊c. Et ꝙ sic re
spiciendo aerem vapor videaꝶ. pꝫ etiã per eum supra in
quadam rõne in qua dicit de apparitione illoꝝ vaporũ
in diuersa distantia. Dicit enim ibi ꝙ si hõ inspicit aerē
videtur ei ꝙ ille vapor sit in aere: ⁊ si aspicit librum vide
tur sibi ꝙ ille vapor sit in libro. ¶ Amplius multa alia
sunt in oculo que possunt videri. ergo similr vapor trã-
sparens coloratus per eius spēm ꝓpriam poterit vide-
ri. añs ꝓbaꝶ multis experientiis: quas ponit pħs 2°. de
somno ⁊ vigilia. ꝯña tenet. quia nulla est rõ: quare illa
possit videri quin per eandē vapor possit videri. ¶ Qd

Multa in oculo que pñt videri.

aũt dicit in scda cõclusiõe est verũ ꝙ res pñt iudicari ta
lis vel talis coloris ſm colorem ⁊ dispositionē vaporis.
Sicut etiam videmus ꝙ oculus videt res aliquas me-
diãte aliquo vitro colorato vel mediãte alia re simili.
¶ Restat ergo respondere ad rõnes quibus ꝓbat p̄mã
ꝯ⁹nem Ad p̄mã ad Auer. 2° de aia. dñm vt ipsemet su
pra dixit ꝙ qñ Auer. voluit. ꝙ ad visionē sit necessariuz
mediũ extrinsecũ intellexit ad visionē perfectam. Et tu
dicis nõ qꝛ indigentia medij est pertinēs ad sensum in-
quãtum est sensus. Dico ꝙ verum est inquãtũ sensus est
perfecte iudicãs. Sed nõ est necessariũ in omni apphē-
sione visiue virtutis id concurrere: quēadmodũ in illa
que est visio corrupta. Nam volunt auctores ꝙ visio ta-
lium vaporum est opatio corrupta cum opationis for-
ma sit transmutata. Propter qd aduertendum ꝙ color
nõ põt videri nisi ad visionē: vt supra dictum est: cum se
cum simul concurrat lumen. Cum ergo color sit extre-
mitas corporis perspicui terminati ꝑ opacũ si tale cor-
pus immediate supponatur oculo impedit illuminatio-
nem coloris quare nõ põt videri. Et ideo opꝫ ꝙ inter obꝫ
⁊ oculum interueniat distantia: ⁊ in ea est mediũ qd opꝫ
esse diaphanũ ⁊ trãsparēs vt aer vel aqua: vt supra pa-
tuit. Nõ ex alio est necessitas medij: nisi qꝛ opꝫ colorem
illuminari. Et ideo cũ corpus coloratũ existens in obra
est transparens vt possit color ꝑdicti corporis illumina
ri ipm põt per ꝓpriaz spēm videri. Si aũt ex alio vellet
Auer. visibile positũ super organũ visus videri nõ pos-
se discederet ab eo qd rectũ est. Talis aũt visio ideo est
corrupta: qꝛ aliter de predicto vapore visus apphēndit
ꝙ sit. Apparet enim visui ꝑdictũ vaporē esse extra q̄ est
intus. Illa aũt lesio euenit: quia ꝑdictũ corpus nõ suffi
cienter illuminaꝶ. Ideo visus circa id nõ perfecte apph̄ẽ-
hendit vt dꝫ. Similr ꝑdictũ corpus est in loco ꝑter na-
turam. Res aũt que sunt cõsuete ſm nãm videri a visu
sunt res extra ipm existētes ⁊ nõ intus: ꝓpter qd visus
errat circa hoc obm iudicans ipm extra. ¶ Ad 2ᵐ cum
diciꝶ vuea posset videri negaꝶ: ⁊ tu probas: qꝛ iter vueã
⁊ cristallinam est medium sufficiens ⁊ lumen diei et est
corpus coloratum. Dico ꝙ nõ videꝶ: quia nõ directe op
ponitur cristallino. Res aũt que videꝶ dꝫ opponi dire-
cte ipsi cristallino per foramē vuee. ⁊ ideo cum aliquas
res lateraliter stantes videre volumus cõtorquem⁹ ocu
lum vt illis directe opponam⁹ foramen vuee ⁊ cristalli-
num nec est in cristallino aliqua determinata q̄titas d
qua sit verum dicere quãdocunq; visibile huic q̄titati
opponitur: ita ꝙ opponaꝶ alicui parti isti⁹ q̄titatis: tũc
visibile videꝶ in quãtitate in qua possit vuea videri: qꝛ
q̄titãcunq; foramē vuee cõstringaꝶ: nõ ꝓpterea poterit
videri. Et rõ illius dicti est: qꝛ res que videꝶ dꝫ tali mo-
do foramini vuee ⁊ cristallino opponi ꝙ conus qui desi
gnaretur a basi rei vise caderet in medio cristallini. ⁊ h
siue res videatur per spēm sui siue nõ ſm opinionez su-
perius narratam que nõ ponit spēs. Si etiã poneretur
ꝙ in cristallino esset aliqua determinata quantitas in
qua si fiat operatio obiecti illi illd obiectũ posset vide-
ri vt ponendo species visibiles que recipiantur extense
in cristallino. ⁊ ideo linee venientes a basi rei vise non
terminarenꝶ cum cono indiuisibili in facie cristallini
sed aliquãtulum circa: adhuc vuea per sui constrictionē
in foramine nõ posset videri: quia si constringeretur tīc
ꝙ illi quãtitati recte opponereꝶ tam prohibetur lumē
penetrare intus absq; quo visus fieri nõ põt. ¶ Sed di
ces. nõ requiriꝶ lumen illuminans oculũ: cum possit o-
culus exist[illegible] in obscuro videre rem illuminatã nisi eēt
ꝙ ibi non [illegible] lumen ꝑ illuminando ipsam vueam que

deberet videri. Ex his aũt dictis pʒ ꝙ nõ in quocũqʒ lo
co albuginei existat vapoꝛ coloꝛatus vꝫ: vt est dax. nisi
veniat ad certam ⁊ determinataʒ oppõnem cristallino.
Scđo posses soluere p̄dictã rõnem: qꝛ vuea cũ sit spissa
nõ potẽs a lumine exterioꝛi penetrari nõ potest per vm
bram luminis ingredientis per foꝛamen vuee sufficien
ter illuminari vt possit videri. qđ nõ sic est de vapoꝛe stã
te corã foꝛamine vuee q̃ vere illuminaꝫ a lumine in ocu
lum penetrante: ⁊ non solũ ab vmbꝛa. Et si diceres. vm
bꝛa que fit a lumine ex qua debet vuea videri põt eẽ mꝫ
tum intensa. Certe dico ꝙ nõ tñ cresceret lumen per fo
ramen vuee ꝙ visum impediret ⁊ lederet. Pꝛia solutio
est subtilioꝛ. ¶ Ad 2^{am} negatur ꝯña. ⁊ hoc ꝓpter subtili
tatem ⁊ paruitateʒ illius vapoꝛis: ⁊ maius est spaciũ val
de inter vapoꝛem ⁊ oculum medici respicientis q̄ sit in
ter cristallinum illius oculi in quo est vapoꝛ ⁊ vapoꝛem.
Si aũt oculus inspicientis multum appꝛopinquaret ꝓ
hiberetur lumen intrare oculum ꝙ non posset videri.
¶ Ad 3^{m} cum diciꝫ tunc punct⁹ albus super coꝛnea ⁊c.
Dico ꝙ punctus albus super coꝛnea aut est multe dẽsi
tatis aut modice: vt a lumie exterioꝛi possit penetrare.

De albo pũcto sup coꝛnea.

Si scđo modo posset videri sicut vapoꝛ licet foꝛte non
appareret in sua albedine sicut ab extra ꝓpter nõ perfe
cte ab intus illuminari: sicut ab extra. Si aũt est multe
densitatis apparebit niger: ⁊ sic plus quanto maioꝛis
erit dẽsitatis. ⁊ hoc ideo qꝛ nõ poterit a lumine exterio
ri penetrari. ⁊ per ꝯñs in facie intrinseca illuminari: et
quãto minus illuminatur tanto apparet obscurioꝛ. Et
cũ circũcirca in coꝛnea derelinquitur ab eo spaciũ ꝑ qđ
possint res videri apparent res perfoꝛate. Et considera
ad hoc ꝙ illud qđ in coꝛnea existit, existẽs olno densum
multũ ꝓhibet lumen a sui facie intrinseca ⁊ quãtũcũqʒ
circũcirca lumẽ penetraret. vnde reflexio super eam est
ita modica ꝙ nõ põt videri. Si autẽ multũ intendaꝫ lu
men vt reflexio esset multa iam visus impediretur ⁊ lede
retur. ¶ Ad 4^{m}. visibile qđ per sui spẽm videꝫ stante eo
dem visibili ⁊ eadem pupilla ⁊ in eodem loco semper dʒ
apparere in eadem distantia. Dico ꝙ verum est in visio
ne facta absqʒ lesione. Sed iam dictũ est hãc esse coꝛru
ptam ideo circa p̄dictũ obiectũ visus decipiꝫ: ⁊ causa di
cta est supꝛa. Assignaꝫ etiã cã a quibusdã quare res que
est intus iudicaꝫ extra: quia alteratio visus a tali vapo
re est valde debilis. ⁊ hoc tam ꝓpter debilitatẽ alteran
tis q̄ ꝓpter debilitatem visus. Sʒ illa que debiliter vi
suʒ alterãt semꝑ remotioꝛa videnꝫ ceteris aliis parib⁹.
vnde ꝓpinquius ⁊ remotius iudicat visibile visus eo ꝙ
debilius vel foꝛti⁹ alteraꝫ. ⁊ tu cõsidera circa hãc cãʒ qꝛ
foꝛte calũniã pateretur.

¶ Utrũ son⁹ sit res aliqua p̄ter coꝛpa ꝑcussa ⁊ aereʒ ab
illis motum ⁊ expulsum. Qõ. lxviij.

20

Vigesimo queritur. circa sensum auditus et
vt appareat de eius obiecto ⁊ oꝛgano que
ratur. an sonus sit aliqua res pꝛeter coꝛpoꝛa
percussa ⁊ aerem ab illis motum ⁊ expulsuʒ.
¶ Qđ non sit alia res: qꝛ si sic q̄ritur a quo
causeꝫ. Et cũ nõ possit dici nisi ab illꝫ. Pꝛobaꝫ ꝙ nõ ab il
lis: quia aut ꝓpter aliquã qualitatẽ vel foꝛmã vel dispo
sitionem in illis existentem vel ꝓpter motũ ab illis cau
satum. Non pꝛimũ: qꝛ ibi nulla videtur res factiua soni
nec caliditas nec frigiditas nec aliqua de pꝛimis quali
tatibus nec aliqua de scđis. Similiter cuʒ ibi sit omnis
talis qualitas ⁊ res ⁊ aer cum ille res se percutiũt sicut
quãdo se percutiunt ⁊ in aere nulla fit resistentia recipe
re sonum: ita tunc p̄dicta sonum causarẽt sicut in percus
sione. Nec potest dici ꝙ sonus ab illis causeꝫ ꝓter mo
tum ipsoꝝ localem. Nec ꝓpter aerem tempe percussio
nis: quia talis motus localis nõ est aliqua res p̄ter coꝛ
poꝛa percussa ⁊ aerem: vt pʒ: nec in illis tempoꝛe motus
pꝛeter sonum est aliqua res que pꝛius nõ esset. ergo tũc
nulla est causa plusq̄ pꝛius effectiua huius qualitatis q̃
dicitur sonus. ergo tũc nõ debet noua qualitas positi
ua causari cum vere requirat agens positiuũ illam cau
sans. ¶ Amplius. si sonus p̄ter illa esset aliqua res aut
esset in instanti ꝓducta aut in tẽpoꝛe. Non scđm: qꝛ per
experientiam pʒ oppositũ. Nam sepe videntur coꝛpoꝛa
sonantia percuti ⁊ post per tẽpus sensibiliter auditur so
nus. Nec pꝛimũ. qꝛ aeris recipientis sonum vsqʒ ad au
ditum nulla est resistentia ad pꝛedictaʒ qualitatẽ. ergo
sicut lumen ⁊ multa alia ꝓpter nullam esse resistentiam
in subiecto in instanti dicunꝫ pꝛoduci: ita ⁊ hec. ¶ Am
plius. si sonus esset aliqua talis res que generareꝫ suc
cessiue in aere vsqʒ ad auditum: tunc aliq̃ qui distãs es
set a coꝛpoꝛibus sonantibus audiret sonũ illoꝛũ: ⁊ q̃ eẽt
ꝓpinquius nõ audiret. hoc videꝫ absurdũ. Pꝛobaꝫ con
sequentia. quia cum pꝛedicta qualitas generareꝫ i aere
⁊ iuxta aurem existentis a remoto coꝛpoꝛa sonãtia quie
scunt ⁊ per consequens etiã aer qui est circa illa. ⁊ ꝑ ꝯse
quens tunc nõ causatur sonus ꝓpꝛie. ergo tunc ibi de ꝓ
pe existens non audit sonum cum ibi nõ sit. ¶ Amplius
si sonus esset aliqua talis, res distincta pꝛeter illa aut p̄
dicta qualitas esset subiectiue in coꝛpoꝛe percutiẽte vel
percusso vel in aere moto ab illis ⁊ expulso vel in oꝛga
no auditus vel eius potentia seu virtute. Non pꝛimũ qꝛ
illa coꝛpoꝛa se percutiẽtia possunt poni in omnibus pꝛe
cise similia. Sed que sunt talia in nullo se de nouo alte
rant: quia vnum est p̄cise tale quale aliud etiam quodli
bet illoꝛum posset sine alio p̄dictam qualitateʒ in seipo
generare ex quo ipsa habet in se virtutem pꝛoductiuaʒ
⁊ illa potentia sui recipere ⁊ nullũ est impediens: nec ali
quod coꝛpus in se hʒ potentiam ad pꝛoductionem soni
ꝙ illud in se non habeat. Nec potest dici ꝙ sit subiectiue
in aere. Pꝛimo. quia medium in aliquo sensu recipit spe
ciem obiecti illius sensus nõ realiter obiectum. Secun
do. quia aer põt valde vehemẽtius moueri: ⁊ tamen nul
lus son⁹ in eo fit vt potest in multis patere.

¶ Oppositũ pʒ: quia id quod est ꝓpꝛiũ sensibile alicui⁹
sensus est vere aliq̃ res p̄ter res q̃ tales nõ sunt. Sʒ sic ẽ
de sono vt notũ est. ergo ⁊c.

Son⁹ q̃d.

¶ In isto q̃sito nõ vꝫ esse dubitatio apud aliquos de cõ
clusione: quia oẽs vniformiter cõcedunt ꝙ sonus est q̃
dam qualitas de nouo causata ex ꝑcussione coꝛpoꝛũ so
nantium que est ꝓpꝛium obiectũ auditus sicut coloꝛ vi
sus. Et quia de hoc nõ est discoꝛdia ne ꝓtelemus ꝫmo
nem post hoc nõ vadim⁹. Et lʒ in hoc posset foꝛte q̃s ha
bere aliquas fantasias coꝛruptas. Si quis tamẽ vult vi
dere aliquas rationes ꝓbantes ꝙ sonus nõ est aer: nec
coꝛpoꝛa percussa: nec motus alicuius illoꝝ. legat Auic.
6° de nãlibus. particula 2^{a}. caplo 5°. vbi clare hoc dedu
cit. Difficultas ergo huius nõ stat in hoc. Sed dubium
est qualiter illa qualitas generaꝫ: ⁊ in quo sit subiectiue
⁊ qualiter peruenit ad auditum: ⁊ ꝫm quã mensurã fiat
⁊ perueniat. in omnibus his cõsistit ambiguitas huius
quesiti. In quibus etiã opʒ pꝛescire de oꝛgano auditus
⁊ qualiter sit creatuʒ: ⁊ quia de oꝛgano auditus nõ sunt
discoꝛdie: ⁊ eius esse ⁊ foꝛma ⁊ cõpositio est bene ab au
ctoꝛibus declarata ⁊ in locis manifestis: hinc est ꝙ post
ea que dicenda essent circa pꝛedictũ instrumentuʒ gra
tia bꝛeuitatis nõ pꝛosequamur nec supꝛa. cap°. de men
bꝛis aliquid diximus. ¶ Pꝛosequamur ergo ea in qui
bus est ambiguitas ꝓpter que attentione dignum ꝙ in
p̄dictis inuenio omnes doctoꝛes quos vidimus eandẽ
quasi viam sequi que multũ pꝛo firmo nititur ei: qđ ex
pꝛesse verba sonant ⁊ antiquoꝛũ ⁊ modernoꝛum docto
rum. Dicamus ergo eoꝛum sententias q̄ bꝛeuius possu
mus recolligendo ꝙ sonus est quedam qualitas que fit
in aere ꝓpter inundationẽ accidentẽ aeri ex motu foꝛ
tissimo pꝛoueniente ex vehemẽti aliquoꝛum inter se ꝑ
cussione vel separatione existens cum illo. ⁊ illa sunt v̄
ba Algazel in sua phia. Est enim sonus qualitas sensui
auditus sensibilis pꝛoueniens ex motu aeris foꝛti. i. ex
motu fractiuo. Non enim quilibet motus aeris faciꝫ so
num. Sed motus frangens aerem anteq̄ diuisibilis sit
per nãm que qualitas non habet esse nisi q̄ diu durat
motus ille. ¶ Generatur aũt illa qualitas que est son⁹
multis modis. Aliquãdo enim ex percussione duoꝛum
planoꝛum solidoꝛum adinuicem per hoc ꝙ expelliꝫ aer
a superficie vtriusqʒ equaliter: ⁊ sic nõ generareꝫ si eẽnt
aspera: quia tunc contineꝫ aer non expulsus inter par
tem eminentem ⁊ partem depꝛessam. Similr̃ non fieret
sonus si essent mollia: quia tunc cederent aeri ⁊ non ex
pellerent ipsum. Similr̃ si essent acuta non sic facerent
sonum sicut si acus acui obiiciatur. acutum enim pene
tratiuum ⁊ diuisibile potius est q̄ expulsiuum ⁊ fracti
uuʒ. Fit aũt p̄cise sonus magnus si aere plena sunt q̃ ꝑ
cutiunt: sicut sunt metalla que aerem percussum diu re
tinent. ⁊ per hoc magnum faciunt sonuʒ. Alio modo fit

sonus nō ex percussiōe vnius solidi ad reliquū. Sed ex scissione vnius partis corporis ab alia sicut cū rūpitur pannus vel lignū: qz tūc violenter frangitur aer et fractura aeris sonū causat. Tertio modo ex percussiōe aeris ad aliud: sicut pulmo percutit aerē ad partes duas trachee arterie. Quartu modo fit constrictione aeris sicut quando constringit aer per follem vel insufflationē intra fistulam. Et illu modo etiam generatur quando ventus impellit aerem ad cavernas et foramina et ibi constringit eū. Quinto modo generat ex inundatione aeris: sicut in sono ventorū quando magna pars aeris proiicit super altera anteꝙ illa sit nata cedere: tūc eniz frangit et facit sonū.

Causa soni effectiua.

¶ Ex quo patet que est causa effectiua soni: qz sunt illa corpora se percutientia. Nam per hoc ꝙ percutiens pl' descendit vel movet versus percussum ꝙ aer possit diuidi ⁊ percussum, resistit percutienti: ita ꝙ ex illa pcussione aer resilit ⁊ fractiuo motu movetur: ex hoc ibi causatur sonus. Ita ꝙ causa imediata effectiua soni est pdictus motus aeris qui effectiue causatur a predictis corporibus aliquo pdictoꝝ modorum se percutientibus ⁊ mouentib'.

Causa soni subiectiua.

¶ Scdo pz que est causa subiectiua soni. in quo. s. son' est tanꝙ in subiecto. Nā dicunt ꝙ est in aere sit ex percutiente ⁊ percusso resiliente vel moto ⁊ illi fractiuo motu ex illis. Nam vt dictum est. ad sonum causandū requirit percutiens percussum ⁊ aer resiliens ex illis. in quo est subiectiue sonus. Et vt dicunt circa hoc notandū ꝙ aliquādo vnum tenet locū istoruz triū quo ad sui diuersas partes: ⁊ aliquādo duo se habent in ratione trium. vnum enim se hz in ratione triuz: sicut si chorda rumperet: vel sicut in scissiōe alicuius ligni. Nam ibi aer sit percutiens ⁊ percussum ⁊ medium. Nam ille sonus qui ibi fit causat ex cōiunctione partium aeris que sic cōiūgunt ad replenduz locum illum in quo erat continuum. Nam ꝑpter vitare vacuum concurrunt partes aeris ad replendum locum: ⁊ ita vna pars aeris se habet: sicut percutiens: ⁊ alia sicut percussa: ⁊ aliqua sicut mediū que est intercepta inter percutientem ⁊ percussam aliam. Aliquando autē vnuz se habet vt duo. s. vt percussum et mediū. s. aer ipse: sicut quādu aliquis mouet corigiaz in aere citius ꝙ aer posset diuidi: tunc enim aer se habet in rōne percussi: quia tunc non cedit. sed resistit. Sed aliqua pars intercepta inter illam partem aeris ⁊ corigiam habet se in rōne medij: ⁊ sic ꝑm diuersas eius partes haber se aliquādu in ratiōe trium: aliquādo in ratiōe duorum. Sic ergo apud illos corpora sonantia non habent in se sonum nisi effectiue: quia ipsuz in aere causant nec audiunt nisi effectiue. Illud autem qđ formaliter auditur est aer: ideo cum effectus habeat diuersitatem. aliquando ex parte percussi: aliquando ex parte agentis. quātumcunqz corpora sonantia non habeant in se sonuz subiectiue. Ipsa tamen prout illum efficientia diuersificata diuersum persepe faciunt sonum.

¶ Sed tunc tertio ꝑm eos videndum an sonus sit in toto aere a percussis corporibus vsqz ad audituz realiter: vel solum in aliqua parte realiter ⁊ in aliqua intentionaliter: ⁊ an ad auditum perueniat cum motu locali aeris. Ita ꝙ sit necessariuz aerem a percusso vsqz ad auditum de parte ad partem localiter moueri: an solum vsqz ad aliquod spacium

Son' vbi generat.

¶ Ad hoc respondent aliqui vt ille Albertus theutonicus. ⁊ dicit ꝙ sonus non generat tantū in vna parte aeris. Sed in omni parte vsqz ad auditum. Nam vnaqueqz res sensibilis non habet esse nisi in sua materia. ⁊ tāta est quāta sua materia. ⁊ ideo quātum aerem percutit percutiens ꝑmū a quo egredit sonus: tantum aerem percutit aer percussus ⁊ generat in eo sonum: ⁊ ille aer tertiū aerem: ⁊ sic deinceps: quādiu durat violentia pcutientis: ⁊ ꝑm debilitatem illius violentie debilitatur etiam sonus. Ideo dicit ꝙ non est simile de sono: ⁊ alijs sensibilibus. Naz alia sensibilia habent materiam in qua sunt realiter ⁊ naturaliter preter esse qđ habent in medio. Quia in medio habent esse intentionale. Sed son' nō haber materiaz in qua habeat esse naturale nisi aerez tantū. Immutat aūt a predicto aere sensus auditus isto modo. Dicit enim ꝙ neru' auditus imutatur ex aere percutiente ⁊ sonāte isto modo quia aer extrinsecus fluctiuo motu sonans percutit aerem cōnaturalem in aure: ⁊ ille etiam efficit percussus ⁊ sonans ad similitudinem exterioris. Neruus aūt audibilis expansus in tympano auris tangit ab aere percusso. Sed nō de necessitate imutatur nisi ꝑm sensum. s. intentionaliter: quia spiritus recipit spēs sensibiliuz sine materia. ⁊ ideo quia materia soni est aer pcussus sensus accipit sonum sine pcussione siue sine percusso aere: quia tamē nō alterat aer pcussus neruum nisi agat ⁊ nō agit nisi tangat. necesse est ꝙ neruū tāgat: ⁊ ideo sonus ꝑm suum eē materiale est in aere. Sed ꝑm sui spēm est in sensu. Ex quo pz ꝙ non percipimus sonum qui est in aere ⁊ nō pcipimus illius motuz. Nam licet in aere sint duo. s. motus ⁊ sonus: nō tamē alterat neruum auditus nisi ꝑm sonū.

Son' an i qualibet aeris parte.

¶ Alij autē aliqui' aliter opinant. Dicunt enim ꝙ sonus nō est realiter in qualibz parte aeris vsqz ad auditum. Sed realiter in parte aeris resiliēte ex percutiente ⁊ percusso. In alijs autē est intētionaliter. Qđ probat. quia sensibile positum sup sensum ꝑm eius esse reale nō facit sensum: sed sonus peruenit vsqz ad auditum per medium: ergo in illo toto non est realiter. Erit ergo soluz in illa parte realiter. In qua ꝑm eius eē ꝑmū generat a corporibus se pcutiētibus que sonum habēt causare. Hoc autē est aer resiliens ex percutiēte ⁊ percusso. ⁊ licet in aere vsqz ad auditum non sit realiter: in toto tamen illo aere volunt ꝙ sonus multiplicetur vsqz ad auditum cum motu locali illius aeris: que quidem multiplicatio est cum motu circulari aeris: sicut est de lapillo proiecto in aqua qui in ea circulos facit ꝑmo minores: deinde maiores. ⁊ sunt verba Auer. scdo de anima. cōmēto. 78 ¶ Et ꝙ fiat cum motu locali apparet. quia ꝑmo videtur percussio ꝙ audiatur sonus: sicut pz de tonitruo ⁊ coruscatione. Apparet etiā hoc. quia manifeste videmus ꝙ sonus impeditur a ventis. non autez visibile seu visio: ⁊ illa est intētio philosophi secūdo de anima: cum dicit. son atiuū quidez ergo est mutiuū vnius aeris vsqz ad auditum: ⁊ si legis pħum secūdu de anima: ⁊ Auerroym. Omnia illa dicta supra vident esse de ipsorum intentione. Apparet etiā ꝙ talis sit motus in aere. qz aliter nō fieret echon. Nā intētio phi est ꝙ echō generat cū ipe aer repcussus ab obstaculo vn' ⁊ cōtinu' mouet vsqz ad auditum. modo eodē mō debet fieri multiplicatio soni in prima multiplicatiōe: ⁊ sicut in scda. cū ergo in scda fiat cū motu locali. ergo ⁊c.

¶ Quarto ꝑm eos est videndū an son' tanꝙ in subiecto ⁊ in medio sit solum in aere. vel etiaz in aqua. Arist. enī scdo de anima vult ꝙ audimus in aere. ⁊ in aqua. ⁊ ita etiam multa experimenta affirmant. ¶ Et dicunt aliqui in hoc ꝙ sonus habet duplex medium. s. aerem ⁊ aquaz. Sed diuersimode. Aer enim est materia ⁊ medium in quo generatur sonus ⁊ sine quo nō est eē eius. Aqua vero est mediuz tantū per qđ transit sonus in sua materia que est aer impulsus. ⁊ ꝑpter hoc etiā aqua cōfundit et prohibet sonos: aer autē conseruat: qz cōseruatio rei est in ꝑpria materia. ⁊ ideo cum aqua nō sit ꝑpria materia soni nō suscipit generationem eius in suis partib': ideo non peruenit sonus vsqz ad auditum mediāte aqua nisi aer in quo subiectiue est sonus sibi dat aquā ⁊ per ipsam transeat perueniens ad auditū. ¶ Aliqui aūt alij volūt ꝙ sonus vere potest subiectiue in aqua recipi: qđ voluit cum dicit. ꝙ audimus in aqua ⁊ aere. minus autē in aqua. absurdum enim videt ꝙ sic aer perfuret aquā cum semper sonus auditur mediāte aqua. Clarum est enim ꝙ si quis sub aqua existat in loco profundo vbi non est aer ⁊ vehementer duos percutiat lapides audiet sonum: et non tunc mediante aere: sed aqua solum. Ideo omnia dicta sunt que in materia illa de sono a doctoribus inuenimus scripta.

¶ Sed licz hec sint satis apparēter dicta ⁊ menti. Aris. ⁊ Auer. videant satis inniti. In aliquibus tamē ab his sumus dissoni ⁊ aliter nobis opinandū videt. Qđ enim ab eis dicit imediate causari sonuz effectiue ex solo motu fractiuo aeris a corporibus sonātibus talem causantibus motum. Et ꝙ predictus sonus sit subiectiue soluz in aere apparet falsum. Quia si sic esset: tūc ex diuersis corporibus se percutientibus eodem modo aerem mouentibus sonus similis causaret hoc est cōtra omnē experientiam Nam si adinuicē percutiant metalla alius sonus causat ꝙ si percutiant alia corpora. ⁊ ꝙtūcūqz pdicta corpora equali velocitate ⁊ equali vehementia ⁊

fractione equali aerem mouerent. ꝯsequētia pʒ. qꝛ pre
dicta corpora ex tali ꝑcussiōe immediate nihil causant
nisi motū localem. Si ꝑdictus motus est immediata cā
sufficiens soni: ⁊ ille motus sit in vtrisqꝫ similis. In vtrisqꝫ
ꝙ sonus causatꝰ similis erit. ¶ Confirmatur. qꝛ sit si vna
campana ⁊ percutiatur cum vno ligno vehemēter vt de-
beat aer vehementi motu resilire: tunc debet vehemen-
tiorem facere sonū ꝙ̄ si leuiter percutiatur cum frusto
ferri: ex quo motus aeris est causa ꝑdicti soni: cuiꝰ oppo
sitū apparet expresse. ¶ Amplius pono casum ꝙ frustū
metalli percutiens campanam ⁊ faciens eā sonare mo-
ueatur versus campanam motu multum vehementi ⁊
veloci: ita tamen ꝙ nō tangat campanam: sed appropin
quet ei quasi per spacium paruissimum ⁊ insensibile: ⁊
alia vice moueatur versus campanam multum tarde ⁊
valde leuiter percutiat ipsam: clarum est: ꝙ in primo ca
su aer valde vehementius resilit: licet non totus ⁊ vehe-
mentius motu fractiuo mouetur ꝙ̄ in scđo casu: ⁊ tamē
in primo casu nullus causatur sonus: ⁊ in scđo causatur
aliquis: cuius oppositum debet esse si immediata causa
⁊ totalis soni est aeris motus fractiuus ⁊ resiliēs ⁊ si in
aere solū sicut in subiecto sonus habet existere. ¶ Am
plius ostendo ꝙ ex tali motu aeris ⁊ predictis corpori
bus se percutiētibus nō causetur in ꝑdicto aere sonus: qꝛ
aut talis qualitas generatur a ꝑdictis corporibus ex tali
motu in aere anteꝙ̄ ꝑdicta corpora se tangant: aut cū
primo ⁊ de nouo se tangūt: aut postꝙ̄ se tetigerūt. Nō pri-
mū pʒ: qꝛ nō causant sonū nisi se percutiāt: nec cū primo
se percutiūt: qꝛ illud nō est nisi in instāti: ⁊ per cōsequēs
sonus generaretur in instāti: qđ est cōtra eos si eorū insp-
ciās dicta: cum motus sit causa soni ⁊ nō nisi dū est mo-
tus. Motus aūt est in tēpore ⁊ nō in instāti. Qđ aūt illa
primo se percutiant in instāti demōstratur: qꝛ . nūꝙ̄ se primo
percutiunt nisi cum se primo tangūt: sed illud est in instā
ti: qꝛ est directe in fine motus quo vnū illorū mouetur vsqꝫ
ad aliđ. Finis aūt motus est in istāti: qꝛ nūꝙ̄ motus est
primo cōpletus nisi in aliquo instanti. Nec postꝙ̄ se pri-
mo tetigerūt: quia illa corpora nō plus percutiunt se ꝙ̄
si per annum stetissent quiescentia vnum super alio et
tunc nullus aer ab illis expellitur vel mouetur: vt clarum
est: cum tunc quiescant: imo quilibet aer motus ab illis
vel expulsus fuit ante in instāti ꝯtractus. Si ergo a per
cutiente ⁊ percusso causatur sonus in aere ex motu expul-
siuo vel fractiuo aeris: cum omnis aer qui expellitur vel
frangitur ab illis expellatur vel frangatur ante percus-
sionem ⁊ nō in percussione nec post: videtur ꝙ prima gene-
ratio soni sit anteꝙ̄ predicta corpora se percutiāt: qđ sa-
tis videtur absurdū ⁊ cogitā in predicta rōne. ¶ Amplius
si sonus causaretur ex motu facto in aere iam dicto se-
queretur ꝙ sonus in loco satis distāte a corporibꝰ sonā
tibus esset fortior ꝙ̄ in loco illis ꝓpinquo hoc videtur
absurdum. Patet cōsequētia. qꝛ si ex tali motu in aere
causatur sonus: cū talis motus aeris sit violētus vel esse
possit: ⁊ motus violētus aliquo tēpore intēdatur in ꝓces-
su sequitur ꝙ in illo aere vehementius moto intēdatur sonꝰ.
Quod aūt motus violentus aliquo modo intēdatur ⁊ sit
fortior ꝙ̄ in principio patet per experiētiā in sagitta ⁊ in
omnibus similiter motis: licꝫ postea circa finem predi-
ctus motus remittatur: cuius cōtrariū est de motu natu-
rali: qui a principio vsqꝫ ad finem ꝯtinue intēditur. ¶ Am-
plius pono casum ꝙ aliqua duo corpora bene sonora ⁊

Compa-
ratio.

bene plana vt duo metalla tangant se vel aliquod cor-
pus habens extremitatem multum subtilem: vt cultel-
lus tangat aliud corpus bene sonorum: ita ꝙ inter illa
duo corpora sic se tāgentia nullus cadat aer in medio.
tunc ducatur vnum illorum corporū super reliquo. cla-
rum est ꝙ in predicta fricatiōe causabitur sonus. ¶ Cum
ergo nullus sit aer īter predicta corpora ex motu aeris
nō causabitur ibi sonus. Nō enim potest dici ꝙ ex motu
aeris qui est circūcirca illis corporibus causetur sonus:
quia predictus aer potest expelli omni modo quo nunc
expellitur ab vno illorum solo valde fortius ⁊ vehemen-
tius ⁊ velocius: ⁊ sic ex motu vnius illorum solum cau-
saretur sonus maior nullo modo aliquid tangendo: qđ
est absurdum. ¶ Et si dicis ꝙ inter illa corpora semper
est aer medius: sicut videtur dicere Auer. de corporibꝰ
se in aqua tāgentibus: vt secūdo de anima. qui aer stās
in medio mouetur motu fractiuo quali motu nō moue-
tur cum solū ab vno illorum expellitur: ⁊ ideo in primo
fit sonus: ⁊ nō in scđo. ¶ Hoc non videtur valere. pꝰ qꝛ
predictus aer est tā parue quantitatis ꝙ nō videtur pos
se alium aerē mouere alio motu: vt tantus causetur so
nus: vnde si pro possibili nullus alius motus esset in ae
re: nisi qui ex illo intercluso cāretur ille videretur insen-
sibilis oīno: sicut etiā predicte quantitas aeris insensi
bilis ꝙ̄titatis esse apparet. Qđ etiā sit possibile inter il
la nullum aerem cadere: pʒ: qꝛ illud nullam repugnātiā
includit. ¶ Amplius tunc aliqua corpora nūꝙ̄ possent
tātum appropinquare quin plus possent: qđ videtur absur
dū. ¶ Amplius tunc paruissimus aer sustineret maxi-
mū podus: quin descenderet. ⁊ tūc illud deberet facere
aer in ꝙ̄titate maiori cum valde plus resistat ꝙ̄ in ꝙ̄ti-
tate minori. ⁊ ꝙ tunc etiā ille aer paruus nō minus resi-
steret grauiori valde ꝙ̄ minus graui: que oīa videtur ab-
surda. ¶ Cōtra 2ᵐ dicēdū ꝙ nō sit necessarium ad hoc ꝙ

Opposi-
tiones.

audiatur sonus aerē localiter moueri a corporibꝰ sonātibꝰ
vsqꝫ ad auditū. Primo. qꝛ tūc oporteret in quolibꝫ sono
totum aerem circulariter moueri vsqꝫ ad auditū cuiusli-
bet audiētis: qꝛ in ḡnatiōe soni aer circulariter moue-
tur: vt vult Auer. 2ᵒ. de anima. Sed hoc videtur absurdū:
qꝛ tūc ad motū corporis satis parui oportebit aerē mo-
ueri ad maximū spaciū sicut cum vna cāpana satis pua
ad longissimū spaciū auditur: qđ videtur absurdū. Etiā cū
vox vnius hominis audiatur aliquādo per valde lōgum
spaciū satis videtur absurdū ꝙ motus tā parui corpo-
ris: ⁊ tā modicū de aere percutiētis: qualis est trachea ar
teria moueatur circulariter ad tātum spaciū tātum aerē
circūcirca: cū in quocūqꝫ loco auris in ꝑdicto signato spa
cio predictā audiret vocē: ⁊ patet hoc etiā de multis ꝑuis
fistulis multū modicū aeris mouētibꝰ que multum a
lōge audiūtur. ¶ Amplius cum ille motus aeris iuxta
auditum ꝑsepe sit multum debilis aliqđ corpus mouēs
aerem ibi valde fortius dꝫ sonū in illo inducere: qđ tñ
non inducit. ꝯsequentia pʒ: qꝛ iam dicitur ꝙ a corporibus
ꝑcutientibus in aere nihil fit in aere: ex quo causetur sonꝰ
nisi motus ille. ergo vehemētior motus in aere debꝫ meliꝰ
ibi sonū ḡnare. Nec valet si dicatur ꝙ in illo aere iuxta
auditū generatur sonꝰ a sono existēte in parte illi ꝯtiᵃ. qꝛ
si sic esset: ita a sono ꝑdicto ḡnaretur ibi sonus si aer qe-
sceret: sicut si moue. et cōtra: maxime si mouetur motu nō
causatiuo soni. Si ergo ꝑs in qua est sonus causet sonū
in alia pte. qꝛ illā partē mouet localiter: ex quo effecti-
ue causatur sonꝰ: sicut ⁊ in principio fuit causatꝰ: tūc rō iā
adducta ꝓcedit. ¶ Ampliꝰ nō viderentur posse audiri di-
uersi soni a diuersis partibꝰ causati cum aer nō possit
simul ⁊ semel diuersis motibus moueri ⁊ directe in situ
cōtrarijs. ¶ Amplius tūc flante vento ab audiēte ver-
sus sonans nullo mō deberet illud sonās audiri cū cō-
tinue moueatur aer totus ⁊ discedat ab audiente: vt leuis
sime quis pōt experiri: imo etiam sine magno vēto si qs
cum aliquo flabello leui expellit aerem ab audiēte: vt
manifeste expellere totum aerem ab audieu: ⁊ hoc ꝑ ex-
perientiam percipit: cū tamē nullo modo a sonāte ver-
sus audiēs motus aeris perciperetur: ⁊ clarum est ꝙ ꝑ ta-
lem leuē flabellationem cāpana nihilominus videtur
audiri. ¶ Amplius per experiētiā pʒ ꝙ si quis percuti-
at vnā rem multum sonorā vt de metallo cum vna re
multum acuta ꝙ inducit satis magnum sonum ⁊ modo
sum expertus. cum re multum acuta: vt cum ferro mul-
tum acuto: ⁊ posito etiā ꝙ illud qđ percutitur fiet firmus
⁊ solidum. Sꝫ clarum est ꝙ aer qui tunc ibi intercipitur
inter illa corpora: ⁊ qui ibi mouetur est valde parue quā-
titatis q̄ non debꝫ in tā magno spacio totum aerem mo
uere localiter. Similr etiam posito ꝙ iuxta illum locū in
quo iā ꝑcutit sit aliquis exsufflans aerē ad oppositum
auditus clarū est ꝙ ille vehemētius ⁊ maiorē quātita-
tem aeris mouet ad oppositū auditus ꝙ̄ illa percussio
a corpore sic leuiter mouēte aerē: ⁊ sic modicū de aere i-
tercipiēte possit virtus auditū mouere: ⁊ tamen omnibꝰ
istis positis: vt nunc expertus sui satis magnus sonus
causatur ⁊ auditur.

¶ Qđ autē vlterius dicunt alij ꝙ sonus nō est realiter i
qualibet parte aeris vsqꝫ ad auditū. Sꝫ realiter in pte
aeris resiliēte. In alijs aūt est intentionaliter: nihilominꝰ
ad hoc vt ꝑcipiatur sonus: necesse est aerē localiter mo
ueri vsqꝫ ad auditū: apparet dictum non consonū rōni:

qr pmo ꝙ aer sic localiter moueat impugnatu est. scdo qr qua rone sonus est in vna parte aeris realr: ita videt ꝙ in quacunqꝫ realiter debeat esse: oes enim partes eodem modo se habent ad hanc qualitatez: z consilr sunt disposite. ¶ Ampli' ab illo loco in quo desinit esse realiter vsqꝫ ad auditu videtur debere in instanti causare: qr exquo ibi intenrionaliter hz esse: z nulla est in aere resistentia. ergo zc. ¶ Amplius exquo sonus est quedam qualitas que non videtur habere esse nisi dum fit: no videtur esse differentia in esse soni reali z intentionali.
¶ Amplius in accidete echon videt son' debere gnari de esse reali ad esse intetionale: z post de intetionali ad esse reale: qd videt absurduz. Ptz ꝯsequetia: qr in echon videt ita esse sonus realiter: sicut a pncipio generatus fuit. Sed claru est ꝙ no semp aer resiliens peruenit ad locum vbi causatur echon: aliter posset dici ꝙ totus aer vsqꝫ ad auditu esset resiliens: z per coseques in toto aere esset realiter sonus. ¶ Amplius per aere resilientez: aut intelligit totus aer qui mouet cu auditur sonus: et tunc in toto aere apud illos sonus erit realr: vt ptz: aut intelligit solu ille aer q in percussione corporum ab eis immediate pcutitur: z nullus videt esse talis aer: qr cuz talis percussio sit instantanea nullus fit aer vltimo ab illis percussus: vt clare patet. Et ideo sonus non fit ante percussione. Ita aer post percussione motus dz habere in se realiter sonu quo ad vnam partem in qua est: sicut quo ad aliam: z hoc reuertitur ad dubiu supra quomodo sonus causetur ex illo motu aeris z quando.

Conclusiones.

Dicamus ergo nos in hoc quesito ponendo aliquas conclusiones. Prima ꝙ sonus generatur in instanti in quo corpa sonantia primo se percutiunt. Ista conclusio videtur satis clara ex supra inductis: qr si sonus non causaretur ex motu aeris: vt deductu est oporter ꝙ immediate causetur ex percussione corporum: cum ibi non sit aliud. Sed talis est in instanti vel saltem esse potest. ¶ Amplius equali motu existente in aere z eodez modo ex diuersis corporibus sonantibus se percutientibus diuersus causatur sonus et diuersimode maneriei. ergo ex ipsa percussioe corpoz immediate talis varietas causat: z p ꝯseques talis vel talis sonus Sed talis percussio: vt dictu est. est in instanti. Ex qua conclusione sequitur ꝙ valde bene pot tolerari ꝙ sonus ita bene sobiectiue est receptus in corpib' se percutietib' sicut in aere: licet etia oppositu posset sustineri: liqꝫ neutra partium esset demonstrabilis.
¶ Scda ꝯclusio est. ꝙ sonus subiectiue hz in aere cari z in illo recipi ex pcussioe sonantiuz corporum: hec ꝯclusio declarat p expimetu qd manifeste expimur: videm'. n. ꝙ sonum audimus sepe sepius post ictum corporuz per tepus. ergo ad audituz deuenit eius generatio z multiplicatio successiue de parte ad partem in aliquo tempore. Sed id fieri no posset nisi generaretur in spacio medio inter corpora percutientia se z ipsum audi uz: cuius cotrariuz melius posset tolerari de visu apud tenentes ꝙ obiectum visus in instanti moueat potentiam sue presentationis ei. quare forte apud aliquos teneretur ꝙ visio posset fieri vacuo interueniente inter potetiam z visum: qd sic verisimiliter pper sensatam experientia dictam de sono non videretur tolerari posse. ¶ Sed illa ratio posset solui tenendo ꝙ sonus generaretur ex percussione corporum: z post p rcussionem in illis corporibus predictus sonus intenderetur in aliquo tepore. tuc enim si esset dare vacuum prius posset audire qui ppinquior esset: z tardius qui remotior esset: z tamen hoc no esset per generationem soni in aere de parte ad partem. Sed fm diuersam intensionem soni in corporibus sonatibus que fit successiue z in tepore. Et pro firmo hoc forte male posset reprobari. ¶ Sed hoc fortius z efficaci' ostenditur: quia si sonus in aere non reciperetur sequeretur ꝙ ventus spirans ad oppositum auditus non impediret audituz predicti soni: qd est contra experientia. z cosequentia videtur de se nota: quia si sonus non generatur in medio iam motus medij non est impediens vel iuuans auditum soni: z tamen vt dictuz est experientia contrarium ostendit. ¶ Si quis autem velit proteruire ꝙ in vacuo posset sonus audiri posset dicere ꝙ sonus recipitur in corporibus sonatibus: z ab illis causatur in aere: si aer est inter illa z audituz: z cum sic est cuz spirat ventus potest impedire vel iuuare auditum soni. Sed si in aere non esset adhuc sonus audiretur: z in tempore posset audiri z ille qui propinquior esset prius audiretz qui remotior tardius: vt experientia est videre. Et tuc oporteret dicere ꝙ sonus pot audiri absqꝫ medio: si tamen mediuz adest: in ipso etiam causatur. ¶ Sed tunc esset dubium quado melius audiretur: an qn est mediu vel quando est vacuum. Et videtur ꝙ quado est mediu: quia exquo medium non requiritur no videtur id quod est in medio esse species sibi per quam debeat audiri: sz est vere sonus realiter: z per consequens plura sunt agetia ad auditionem ad quorum quodlibet est sonus. i. pcussa corpora z aer sonans: z per ꝯseques apparet clare quomodo ventus potest iuuare z potest impedire.
¶ Sed contrarium videtur esse. i. ꝙ sine melius debet audiri: quia sicut aqua plus impedit auditu soni q aer: vt patet. ita aer plus videtur impedire auditum soni q vacuum. ¶ Sed posset respoderi ꝙ non est simile: quia aqua est medium satis ineptum ad receptionem soni: z licet per ipsam posset fieri sonus. Sed aer est medium summe aptum: z ideo no est impeditiuu sed iuuatiuuz. Si autem velis tenere ꝙ peius audimus q si esset vacuum: non sequitur tamen quin ventus spirans possit ipedire z iuuare: qr quantucunqꝫ melius audiremus in vacuo nihilominus per ventum spirantem versus aere in quo est sonus melius audimus: z remouentem illum ab aure deterius audimus quia plus impedit aer medians: in quo non est sonus q ille in quo iam sonus est genitus: z sic patet quomo possit tolerari ꝙ in vacuo. i. stante vacuo inter aurem z sonatia corpora posset sonus audiri: z forte difficile esset probare: z si tale vacuum poneretur: tunc experientia de vento non appareret: licet etiaz cum ventus spiraret ibi non esset ex toto vacuum z reuerteretur ad id qd dictum est. Sed possz poni trahi ex transuerso: z in duobus locis ibi vacuum remanere. Si aut teneatur ꝙ stante vacuo possit sonus audiri no cotradicit ꝯclusioni posite: qr ponit ꝙ state ibi aere son' in aere recipit. Et hoc no posset negari per experientia: z hoc etia asserit illa opinio. Forte tn verisimilius est ꝙ no posset audiri sonus vacuo intermedio. Sed non intendimus de hoc amplius prolongare.

Aqua pl' ipedit auditu soni q aer.

¶ Tertia ꝯ' est. ꝙ ad hoc vt sonus audiat no est necessariu aere localiter moueri a loco corpoz pcussoz vsqꝫ ad auditu. Et ad h sufficiat rones supius adducte.
¶ Quarta ꝯ' est. ꝙ si corpa sonora p possibili possent se percutere: z aer nullo mo moueret: sonus caret ab illis z audiret sicut catur z audit cu motu aeris existe ex pdicta pcussioe. ista ex pdictis est clara: qr si son' catur ex motu aeris: vt deductu est: sz imediata eius ca est predictorum corporum percussio absqꝫ predicto aeris motu ex pdicta percussione causaretur.
¶ Quinta ꝯ' ꝙ optime potest sustineri ꝙ in instati pcussionis sonus a pcutietib' corporib' gnatur in aliq pte aeris: iuxta illa corpa: deinde in alio aere i tpe gnatur d pte ad parte: z h siue generet realr: siue spualr in toto aere i quo multiplicat. Propter qd accidit sonu audiri post tepus pcussiois ia facte: vt est videre experietia que negari no pot. ꝙ aute in illo instati sonus dbeat gnari apparet qr plus videret gnari sonus cu actualr est pcussio corpoz ex, quo hz gnari q qn corpora no se pcutiut vel abiuicem sunt separata posito ꝙ ime' post pcussione separet: qre aut post multiplicat in aere erit qr gnatur a sono ia in aere a corpib' genito: de cui' pprietate est in tpe ipm in aere multiplicare: nec e h mir cu diuersitate videat hre sonus ex pcussioe catus z i illis corpib' subiue exns z cat' in aere: imo et de alijs qlitatib'. vt caliditate friditate multi ponut q volut ꝯtia in subo eode pmisceri i gradu inteso vel remissio pdictas qlitates gnari: z in istati z in tpe: vt si ex aq dbeat fieri ignis pmo corrupit tota frigiditas aque anq aliqd caliditatis generet: deinde i vltio instati corruptiois tot' friditatis corrupit for' subalis aque z introducit for' subalis ignis cu aliquo gradu caloris: alr i illo istati vel aliq friditas remasisset post corruptione for' aq q eet cu for' ignis: qd e absurdu: qr tuc for' aq eet corrupta anq tota friditas eet remota. Etia forma ignis staret cu friditate aliq nulla existe ibi caliditate: vl si ibi eet aliq caliditas: tuc ꝯtia eent i eodez. q oia reputat absurda. et illa calitas eet i istati genita: qd

noluit. generatur ergo forma substantialis ignis in aliquo instanti cum aliquo gradu caloris: deinde in tempore successiue predictus calor intenditur. Illa via tenetur ab illo valente viro Guillelmo okan vt patet in suis questionibus super 5°. physico. et in quampluribus aliis locis vbi de illa materia loquitur: et licet tenendo quod contraria nullo modo possint esse in eodem subiecto ibi sit alia via respondendi quam modo non habemus pertractare. Si quis autem vellet: posset etiam tenere quod eo instanti quo corpora se percutiunt generatur solum illa qualitas que est sonus in ipsis corporibus se percutientibus: et in tempore immediate sequente successiue de parte ad partem in aere generatur: licet ibi nullus adesset aeris motus: et quecumque illarum viarum homo vellet sustinere: non bene posset ab ea remoueri. ¶ Quod autem sonus possit in aere successiue generari absque motu aeris: siue generetur realiter siue spiritualiter: vt prius audiat vnus quam alter. patet. Nam non plus videtur inconueniens hoc in sono quam in odore. Sed ibi sic est absque omni conuocatione vaporis: vt patebit infra: propter quod accidit vnum prius reliquo odorare. quare etc. qualitates enim naturales sunt diuersarum conditionum: vt aliqua ex sui natura sit apta generari in instanti: et hoc si aliquid in instante generari potest quod dico propter quosdam tenentes: quod non et alique ex sui natura habent in tempore quo ad intensionem et quo ad extensionem: omni etiam resistentia saltem manifesta remota in subiecto quod alteratur ab agente: nisi quis proteruiendo diceret sibi resistentiam fore ex aliqua qualitate vel dispositione occulta. ¶ Ex ista conclusione statim sequitur quomodo ventus mouens aerem in quo generatur sonus versus auditum vel ipsum remouens facit ad facilitatem vel difficultatem audiendi. Et quomodo diuersis corporibus sonantibus stantibus in contrario situ potest sonus vtriusque ad auditum peruenire. quod non videtur posse bene fieri si oporteret aerem vsque ad auditum moueri localiter. Similiter etiam et licet diceretur quod non est necessarium aerem moueri vsque ad auditum: sed solum vbi corpora percutiuntur: quia tunc si moueretur percussione equali motu nulla diuersitas appareret in predictis sonis quod videtur falsum. Nam metalla et reliqua corpora sonantia secundum diuersitatem ipsorum quantumcunque motus in aere esset equalis videretur sonus diuersarum manerierum causare. et hoc non videtur bene verisimiliter posse negari. Quare videretur ab eis sonus talis vel talis causari secundum quod corpora se percutientia sunt talis vel talis nature: non secundum quod talem vel talem motum causant in aere. Dicimus enim quod lignum quod vocatur fagus inter omnia ligna bene sonat. et hoc quia est aere compositionis: et similiter inter omnia metalla es et aurum bene sonant: quia multum habent de aere in sua compositione: et clarum est quod hoc non intelligitur propter motum aeris extrinseci introclusi: cum adinuicem percutiuntur: quia ita potest percuti ab aliis corporibus. sicut ab istis. Est ergo hoc quia talia corpora sunt talis nature in eorum compositione: vt dictum est.

Inter omnia ligna fagus habet maiorem sonum: sic et inter omnia metalla es et aurum. et hoc quia dicuntur magis habere de aere.

¶ Sexta conclusio est. quod motus aeris potest esse causa effectiua soni: quod patet cum aer teneat locum percutientis: vt patet in ventorum motu corrigie vel alicuius linee per aerem: vbi est solum vnum corpus solidum percutiens et aer est aliud: et hoc est de se notum: nec potest negari.

¶ Septima conclusio est. quod generatio soni reflexi vel reuerberatio soni et similia: sicut patet in accidente quod vocatur echon habet vere vnam causam effectiuam vltra causas soni recti vel quam non habet sonus rectus: quia in echon: nisi esset vna alia noua causa effectiua nulla videretur esse ratio: quare ibi reformaretur nouus sonus simillimus primo plusquam in sono recto: nec hoc aliquo modo potest saluari ex motu aeris in quo est sonus propter plura. ¶ Primo. quia sicut non est necessarium ad hoc vt audiatur sonus aerem localiter moueri vsque ad organum auditus: ita non videtur necessarium aerem debere moueri vsque ad locum vbi formatur echon per easdem quasi rationes adductas superius. ergo tunc ibi non causatur echon propter nouum motum aeris repercussi ab aliquo solido corpore ergo aliam oportet ibi esse causam.

¶ Secundo. quia si concedatur in echon aerem localiter moueri vsque ad locum vbi formatur: et inde repercuti illud non videtur bene posse saluari: quia cum in echon audiamus vocem ita fortem et claram: et cum omni conditione formatam: sicut fuit prima vox recta: vt experientia patet clarum est quod ex illo solo motu aeris primo moti: et deinde ab alio corpore repercussi: id non potest fieri: quia aer qui ab illo corpore repercutitur non mouetur ita fortiter: nec aliquo modo similiter motui primo aeris primo moti: quia in sono recto corpora que mouentur aerem ipsum motu vehementi mouerunt: etiam vehementer ipsum fregerunt ex vehementi eorum ictu. Sed in nouo motu aeris in loco: vbi formatur echon non est talis vehemens corporis repercussio que vehementer aerem habeat mouere. Similiter etiam ex motu aeris versus illud corpus non debet aer ibi vehementer frangi et vehementer retrocedere: cum iam motus aeris peruenientis ad locum illum sit debilis: et valde tardior quam quando in principio mouebatur: cum motus aeris sit motus violentus. ergo ex predicto motu nullo modo videtur debere posse formari vox similis in magnitudine et in forma et in aliis voci prime. Cuius tamen contrarium manifeste experimur. ergo oportet ibi esse aliam causam effectiuam predicti soni. ¶ Apud nos ergo causa predicti accidentis est per similem modum. sicut in visione recta et reflexa nunc ad visionem rectam non requiritur. nisi obiectum coloratum lumen et medium. Non curo autem modo qualiter medium recipiat ab obiecto vel si est necessarium vel quomodo. et loquor etiam de causis effectiuis extrinsecis: quia non curo modo an visiua potentia sit actiua: aut ne. ille ergo cause sunt in visione recta in qua obiectum ex directo situatur ad oculum. sed in visione reflexa: in qua obiectum non situatur ex directo ad oculum: sicut quando homo videt aliquid per speculum vel simili modo: necessarium est vltra illas causas predictum corpus tersum et politum concurrere effectiue ad causandum predictam visionem: et hoc supposito quod in speculo quando homo speculatur se non videat aliquid existens in speculo: vt imago sed quod homo vere videat seipsum licet reflexe: sicut quando videt se recte: et hoc alibi sine dubio demonstratum est. Est ergo in predicta visione concurrens causa effectiua illud corpus tersum et politum. An autem sit causa effectiua per speciem in eo receptam obiecti vel sola species: quia sic recipitur in illo corpore: licet predicta species non videatur an predictum corpus sit illius absque omni receptione obiecti est dubium modo extra propositum et alibi declarandum. et secundum illam similitudinem dico fieri accidens echon: quia sicut ibi in visu reflexo: ita hic in sono. Nam generato sono in aere et ipso per aerem multiplicato eius multiplicatio perueniens ad determinata loca determinate figure et determinatarum conditionum ab illis corporibus mediante predicto sono: vel a sono in corporibus recepto: non aliter regeneratur nouus sonus in aere et remultiplicatur vsque ad auditum. Et si queratur quare predicta corpora sic figurata etc. habent plus hoc facere quam alia non esset alia ratio: nisi quia sic essent conditionata: sicut si queratur: quare speculum est causa talis visionis non posset alia ratio assignari: nisi quia est talis conditionis: sicut in multis aliis rebus est videre. Non enim potest id dici in speculo ex lumine: quia est corpus politum magis reflectens lumen etc. quia speculum id facit etiam existente in obscuro illuminato solo obiecto. Apparent ergo que sint cause accidentis predicti in sono.

¶ Sed nunc ad clariorem doctrinam: licet contra predictas dubitare conclusiones. ¶ Primo contra primam quod non debeat talis qualitas causari: quia ex percussione predicta corpora nihil acquirunt quod primo non habuerunt. ergo sicut tunc non causabant: nec in illo instanti causabunt: aliter agens esset presens passo apto nato: et non fieret passio. ¶ Secundo si in instanti causaretur sonus. ergo in illo instanti debet audiri. ¶ Tertio. contra correlarium illius conclusionis. quia tunc deberet audiri duplex sonus cum sit duplex corpus sonum in se habens. ¶ Quarto queritur de perditione illius qualitatis: aut deperditur in instanti et tota simul: aut successiue. Non primo quia aut immediate post instans generationis: et hoc non. quia duo instantia non sunt immediata: aut non sunt: aut durant per tempus aliquod. et deinde in aliquo instanti corrumpitur: et hoc non: quia quereretur a quo corrumpatur: et quare tunc corrumpitur et non prius: nec post nec videtur posse dici quod corrumpatur successiue. Primo quia eadem videtur mensura generationis et corruptionis alicuius. Secundo quia in eius corruptione nulla videtur resistentia. Tertio quod quereretur a quo corrumpitur.

Quarto qꝛ si immediate post primū instans generatio-
nis corrumpitur cōtinue post primū instans remittitur
ꝛ sic in aere nūq̄ sonus intenderet. Quinto tunc corpo-
ra sonarent ꝛ non se percuterent: qꝛ post primū instans
percussionis quiescūt: sicut prius anteq̄ se percuterēt.
Sicut ergo prius non sonabant. ita nec posterius.
¶ Contra scd̄am cōclusionem. qꝛ si sic esset tūc aer pos
set habere illā qualitatē iam p̄dictis corporibus se percu-
cientibus ꝛ nō sonātib⁹: immo ēt ipsis corruptis. Sed
tūc querit a quo conseruat p̄dicta qualitas in aere: et a
quo corrūpit: cū iam illa conseruantia sint corrupta: et
nullū aliud corrumpens vel conseruans sit approxima
tum. Etiam queres an illa qualitas in aere post eius p̄-
mā generationē intendatur aliquo tp̄e: an non: ꝛ a quo.
¶ Cōtra tertiā ꝯ°nez arguit. qꝛ si nō eēt necessariū ꝛc.
tūc in audiendo sonū aer q̄ est in concauitate auris in-
tra panniculū q̄ vocatur aer complantatus non inūda-
retur cū illa talis inundatio non posset absq̀ motu loca
li fieri. Sed absq̀ p̄dicta inundatione non fit auditus:
vt vult Auicen. quarta tertij. ca° de anathomia auris: ꝛ
eadē sen. cap° de tinnitu auris. ¶ Amplius tūc nō vide
retur q̄ ventus impediat vel iuuet auditum soni: sicut
nec visionem oculorum cū semper in loco inter aurem ꝛ
corpora se percutientia sit aer ꝛ eandem habeat dispo-
sitionem ad p̄dictam qualitatem recipiendam.

Venit⁹ an iuuet vel impediat auditū soni: sicut nec visionem oculorum.

¶ Contra quartā conclusionē. tūc ex confricatione cor
porū nullo modo causaret sonus: qꝛ si aer quiesceret ꝛ
non est ibi motus aeris immediate cā p̄dicti soni. ergo
oportet q̄ causa sit alioꝝ corpoꝝ percussio. Sed ibi nul
la est percussio corpoꝝ: sed solum vnius ab alio separa-
tio: vt patet cum scinditur lignum vel pannus ꝛ similia.
¶ Amplius tunc non causaretur vox in hominibus et
sonus in aīalibus: qꝛ illa nō causant: nisi ex motu aeris:
cū ex percussione partiū predicti animalis nō: cū nō sint
nec dure: nec sonore ad tā magnū sonuz causandū: sicut
patet in vocibus hominū ꝛ sonis animaliū vt de cicadis
ꝛ similibus.
¶ Cōtra quintā cōclusionē. qꝛ in illo instanti nō debet
sonus a corporib⁹ causari: in quo corpa in se nullā habēt
rem quā nō habuerunt tēpore quo nō sonabāt: nec etiā
in quo instanti nō aliter se habent: qꝛ omnis effectus ve
rius maxime positiuus indiget aliqua causa: quare nūc
fit ꝛ nō prius: nec etiā post. Sed corpa predicta in predi
cto instanti: ita se habēt in omnib⁹: sicut prius qñ nō so-
nabant cū vnū aliud tāgebat: vel sicut se habebunt qñ
non sonabunt: vel sicut se habent quando vnum planet
paulatine super alio ponitur. ergo nulla re vel ex nulla
causa predicta debent in instanti predictum sonum cau
sare. quare ꝛc.
¶ Cōtra septimā. Nō videt q̄ echon possit fieri imō di-
cta. Primo qꝛ cū sonus sit iā multū remissus qñ est in lo
co vbi fuit echon respectu ei⁹ qd̄ fuit in p̄ncipio nō vide
tur posse fieri similis ei in magnitudine.
¶ Scd̄o qꝛ ibi: vbi fit echon nulla est corporum percus-
sio: sꝫ cū soni: vt iā dcm̄ est: ē corpoꝝ pcussio. Nō aūt ibi
nulla fit talis: pꝫ qꝛ aer vt dcm̄ ē p sui pcussionē vel loca
lē motuz ad illa loca nō cāt p dcm̄ motū: ꝛ ibi nulla ē al-
terius corporis percussio cum alio. ergo ꝛc. ¶ Amplius
corpora que similez quasi sonum causant debent esse si-
milis dispōnis: quo ad ea per que sonū causant: ꝛ vr̄ illa
ꝑpositio ad illam opinionez multuz necessaria que po-
nit q̄ corpora nō causant sonuz: quia sic vel taliter mo-
ueant aerez: sed qꝛ sunt talis dispositionis ꝛ talia nāc sꝫ
clarum est q̄ corpora vbi fit echon possunt eē valde di-
uerse dispositionis a corporib⁹ p̄mo sonuz faciētib⁹ nec
etiaz sunt silr̄ formata. nec silr̄ mota. imo si ipsa adinui-
cem percutiant ex toto cābūt dissimillimū sonuz a sono
primo. ergo in eis nullo modo videt posse tale accidens
quod est echon causari.
¶ Ad primam instātiaz dico q̄ illa corpora in illo instā
ti causant sonum: ꝛ hoc soluz quia primo veloci motu ꝛ
forti vnum versus aliud mouebat post quez motū nunc
primo se tetigerunt: ꝛ si vnū alio motu: vt plane versus
aliud moueret vel alio modo se tangerent predictuz so-
num non causarent: nec hoc debet malus mirū appare-
re eo q̄ apparet in alijs motibus: vbi gratia. Sint duo
grauia precise equalis grauitatis ꝛ moueant in aere silr̄
disposito: sed vnū incipiat moueri ab altiori loco ꝛ aliud
ab inferiori. Clarum est q̄ illud qd̄ ab altiori mouetur:
cum peruenit ad locuz in quo erat graue inferius moue-
bitur valde velocius ꝛ fortius q̄ graue inferius: ꝛ tamē
vtrūq̀ est equalis grauitatis: ꝛ mediuz est equaliter re-
sistens: vnde si lapis aliq̄s cadat sup caput alicuius per
distātiā vnius palmi nihil mali quasi ab eo patiet: q̄ si
cadit multū ab alto vehemēter sibi caput lacerabit: ꝛ h
nō est nisi: qꝛ prius motū fuit. Sic ēt patet de motu vio-
lenter qd̄ in principio tardius ꝛ post modum velocitat:
vnde sagitta post recessum a balistrā per aliqd̄ spaciū
velocius mouetur q̄ a principio fuerit mota. Sic ergo
predicta corpora in illo instāti generant sonuz: qꝛ sic im
mediate ante illud instans mota fuerunt: vnde se sic no
uiter percusserunt.

Exemplū soni et vocis sagitta que in principio minore hꝫ velocitatē q̄ post.

¶ Ad scd̄az cū di. q̄ in illo instāti deberet audiri pōt cō
cedi vsq̀ ad aliqd̄ spatiū: vt supra digestis apparet: vel
si q̄s vellet tenere q̄ lꝫ predicta corpa in se ipsis in illo i-
stanti causent sonū in aere: tñ ipm nō causant: nisi post
instans predictū in tp̄e haberent dicere q̄ in illo instan-
ti non audiretur sonus.
¶ Ad illud qd̄ arguitur cōtra corre^m. qꝛ tunc continue
deberet audiri duplex sonus. negat: quia nō auditur so
nus corporum: nisi me^te sono quem in aere causant ꝛ il-
le ex percussione corporum non est nisi vnus. ¶ Sed di
ces. hoc est saltem contra illos qui tenet q̄ sonus in va-
cuo possit audiri: cum tunc ibi non sit vnus aer recipiēs
vnum sonū. Sꝫ sint duo corpora sonātia ibi. ¶ Dico q̄
non auditur nisi vnus sonus: qꝛ licet illa duo sint que so
nent: ipsa tamē ambo concurrunt ad causandū illā vni-
cam auditionē: ita q̄ tenēt locum vnius cāe. ¶ Sed di-
ces. cōtra. si tēpore quo sonus auditur vnum illoruz eēt
corruptum iam ꝑpter hoc sonus qui est in alio non eēt
corruptus. ergo audiretur. ¶ Dico q̄ audiretur audi-
tione remissiori si cōceditur antecedēs. ¶ Sed dices.
illa corpora possunt eē valde diuerse dispositiōis: vt vnū
erit metallū ꝛ aliud lignum. ergo debēt facere diuersuz
sonum: ꝛ per cōsequēs non debꝫ audiri vnicus. ¶ Dico
q̄ licꝫ sint diuerse dispōnis: qꝛ tamē ambo cōcurrūt ad
sonū causandum nō faciunt nisi sicut si sonans eēt vnū:
hic tamē sonus est bene diuersus a sono qui esset si me-
tallum percuteretur a metallo vel lignū a ligno. ¶ Sꝫ
dices ista corpora possunt immediate sicut se percusse-
runt abinuicē separi localr̄ ad oppositos situs vel etiā
vnū: vt ꝓsus vnū audientē ꝛ aliū nō. ergo in tali sepatōe
dꝫ audiri multiplex son⁹: ꝛ sile ēt ꝓsus quē vadit corpus
sonās dꝫ intēsius audire ¶ Dico q̄ licꝫ illa abinuicem
separent: nō tñ audit: nisi vnus sonus: vt iam patuit. Et
si poneretur q̄ in tēpore in quo hoc auditur separaretur
vnum multū diceretur: sicut dictum fuit si corrumpere-
tur alio stante in suo loco. Si autē in illo tēpore in quo
sonus auditur sonans vadat versus aurem. dico q̄ quā-
tum est ex illa approximatōe auditio intenditur: ex alio
aūt potest remitti: vt si aliud sonās remoueat vel corrū-
patur: vel ꝑpter tempus remotū a prima generatione
soni vel ei⁹ intēsione: ꝛ oīa illa tenent q̄ nō audiat du-
plex sonus apud eos q̄ nō cōcederēt sonū posse in vacuo
audiri e multo clarius.
¶ Ad id qd̄ 4°. inducitur de corruptiōe predicte qualita
tis a quo corrūpit: ꝛ in qua mēsura potest multipliciter
dici. p̄mo q̄ a nullo corrūpitur: sed solū per priuationez
cause ipsam facientis: sicut patet de multis. Nam si cor
rumpatur illuminās aerez: lumen corrumpitur in aere:
ꝛ a nullo corrumpitur. Sed solum per corruptionez cāe
conseruantis: nisi velles dicere q̄ corrumperetur a cor-
rumpente illuminans: per quem etiam modum possu-
mus dicere q̄ calor febris putride per solam remotionē
humoris putridi a quo depēdebat corrumpitur: nisi q̄s
forte vellet dicere q̄ remoto humore putrido calor ille
in mēbris corrumpitur a caliditate naturali que in mē-
bris remansit. Sed hoc non videtur posse dici in remo-
tione luminis: cuz ibi non sit qualitas aliqua vel res po
sitiua que lumini cōtrarietur. Etiam in predicta respon
sione caderet dubiuz. quā contrarietatem habet predi-
cta naturalis caliditas ad predictuz calorem additum:
vt possit illū corrūpere: qd̄ ad presens dimittitur: qꝛ ali-
bi ex proposito: in hoc nostro opere digeretur. ¶ Et at-
tentione dignum q̄ s̄m hoc qd̄ dicitur q̄ aliqua quali-
tas aliquando corrūpitur: ꝛ a nullo corrumpitur. Qua-

litates tales que sic corrũpi habent sunt diuerse. Nam quedam in instanti corrumpuntur si ageno a quo depẽdent in instãti corrumpatur: sicut patet de lumine: quedam corrumpuntur in tempore ꝛ successiue post totalez corruptionem vel remotionem cause facientis illam: sicut patet de calore febris putride dependentis a calore putridi humoris: sicut patet etiam apud aliquos de caliditate in aqua calefacta: sicut patet apud eos q̃ tenent ꝙ graue qñ ꝓiicitur sursum ꝙ hoc non est ab aere: sed a virtute que datur graui ab ipso ꝓiiciente. Clarũ enim est ꝙ predicta virtus nõ est nisi quedã qualitas in graui introducta: ꝛ ꝙ est in graui aliquo tẽpore postq̃ separatur a proiiciente: aliter non moueretur: ꝛ ꝙ ipsa post corrumpitur ꝛ a nullo corrumpitur: ꝛ in tẽpore corrumpitur: vt clarũ est: ꝛ hoc q2 ipsa non erat apta nata nisi tanto tp̃e perdurare post remotionem agentis sm̃ ꝙ ipsam vehementer impressit: ꝛ tamen illa ṽtus nõ videtur ab aliquo corrũpi: cũz ibi nõ videatur esse aliquid qđ habeat virtutem actiuam que illaz habeat corrumpere: ꝛ ita est in proposito: q2 illa qualitas que est sonus post percussionem predictaz: ꝛ illa remota que fuit causa predicte qualitatis corrumpitur: ꝛ a nullo corrumpitur. ¶ Et si queratur in quã mẽsura corrumpitur potest dici ꝙ successiue. Et cum dicitur eadem est mensura generationis ꝛ corruptionis illa propositio non semꝑ habet veritatem. Haberet enim maxime veritatem de generatione rei que non posset generari: nisi in instanti ꝙ illa forte non posset corrumpi: nisi in instanti vel saltem non posset corrumpi successiue: vel de re que non posset generari: nisi in instanti: nec etiam generata in instanti posset in tempore successiue augeri. Sz de illis que possunt generari in instanti ꝛ in tempore: ꝛ possunt generari in instanti ꝛ in tempore augeri. Nõ haberet veritatez ꝙ si illa res in instanti generaretur: ipsa nõ posset in aliquo instãti corrumpi: sicut patet de lumine qđ potest in instanti generari: ꝛ in tẽpore: ꝛ etiã in instanti genitum põt augeri in tẽpore: ꝛ ideo potest in instãti genitũ in tẽpore corrumpi. Sic est de sono: q2 potest generari in instanti ꝛ in tp̃e augeri vel intẽdi: vñ põt imaginari ꝙ post instans percussionis aliquo tẽpore predicta qualitas intenditur anteq̃ corrumpatur. ꝛ hoc sm̃ ꝙ fit percussio ꝓpter quod ratio non concludit. Si etiam subtiliter inspicis potes dicere ꝙ predicta qualitas in instanti potest corrumpi.

¶ Et ad illud qđ dicit. q2 tũc corpa possent sonare ꝛ nõ se ꝑcuterent. patz solutio. q2 sufficit ꝙ se ꝑcusserint in aliquo instãti initiatiuo totius illi⁹ tp̃is in quo sonus in instanti ab illis corpib⁹ genit⁹ in eis ꝑdurat.

¶ Ad aliud. cõtra secũdam conclusionẽ patet ex dictis ꝙ sonus est in aere genitus a corporib⁹ illis ꝛ aliquo tẽpore in aere perdurat iam illis corporibus remotis amplius non sonantibus ꝛ corrumpitur modo iaz dicto: sicut de multis aliis qualitatibus que habent corrumpi per solam remotionem cause. ꝛ tamen aliquo tẽpore habent esse post cause ablationem. ¶ Sed tu posses dicere: licet res habeat esse post ablationez cause: non tamẽ videtur post illius ablationem posse intẽdi. Sed debere continue remitti ꝙ sic non videtur de sono cum dictũ est ꝙ post instans percussionis sonus intenditur vel potest intendi. ¶ Et dicendum ꝙ post corruptionem corporum sonantium non intenderetur sonus. Sed si post instans primuz generationis sonus intenditur hoc est a predictis corporib⁹ sonantibus que nõ͠q̃ sonarent: nec sic se percussissent ꝓpter naturam horum corporum et talez ꝛ predicte qualitatis que est sonus: sicut in multis aliis rebus naturalibus est videre. ¶ Et nota ꝙ siquis vellet posset dicere forte ꝙ sonus non perdurat in aere: nisi donec perdurat in predictis corporibus sonantib⁹ ita ꝙ toto tempore quo auditur sonus habet esse in sonantibus corporibus: ꝛ hoc maxime esset verum etiam apud eos q̃ tolerarẽt sonuz posse in vacuo audiri: ꝛ etiã apud alios. Si ergo ꝑdicta corpa corrumperent statiz sonus ab aere remoueret: ꝛ si remaneret aliq̃ tp̃e hoc eẽt ꝑ modũ iã dictũ: ꝛ ꝯtinue remitteret.

¶ Ad aliã. cõtra tertiã ꝯclusionẽ: tũc aer qui est in aere nõ inũdaret. ꝯcedit. imo est ꝗtus: vt etiã vult ph̃s: ꝛ cũ inundat impedit opatio auditus: sicut pz cũ a vaporib⁹ vel a ventositate cõcata auri inundant: q2 tũc generat sibilus vel tinnitus vt volunt auctores. ¶ Ad aliaz tũc ventus nõ impediret vel iuuaret auditũ soni iã pz quid dĩm: nam cũ sonus generet in tẽpore de parte aeris ad partẽ cũ spirat vẽtus a sonante ꝓ̃sus auditũ citius portat aerez hñtez in se sonũ intẽsum: ꝛ magis facit ꝑuenire versus aurẽ q̃ ꝑuentret vt citius ꝛ fortius sonus audiatur ꝛ melius cũ oppo^m facit vẽtus spirat ab aure ꝓ̃sus sonãs corpus. De visu autẽ nõ est sic. q2 aut res videtur absq3 multiplicatiõe spẽi i aere apud aliq̃s: aut si multiplicat spẽs visibilis id est in istãti a visibili vsq3 ad oculum: ꝛ iõ q̃tũcũq3 aer localiter moueat: nec ex illo iuuat visionem nec nocet.

¶ Ad aliud ꝯ ꝗrtã ꝯ° nez. negat ꝯñia nec ẽ illud ex motu aeris: sed ex cõfricatiõe corpoꝝ i successiua plicatiõe ꝛ fractiõe accidit ꝑdictus son⁹: iõ sm̃ ꝙ ꝑdicta corpa q̃ scindunt sunt diuerse nãe cãtur diuersitas i ꝑdictis sonis: vt est clare videre. ¶ Ad illud aũt de vocib⁹ aialiũ. dico ꝙ ibi aer tenet locũ vni⁹ corpis ꝑcutiens. ꝛ iã h̃ est cõcessum: ꝛ tũc preter illũ nõ oportet aliũ aerẽ moueri: sicut in aliis se percutientibus.

¶ Ad id qđ arguitur ꝯ 5^m iã supra clare patet.

¶ Ad id qđ ꝯ 7^m dico ꝙ licz sonus sit ibi remissior q̃ in principio vel in medio ꝓpter agens: tamen ibi concurrens cum predicto sono ad predictum locuz perueniẽs: potest predictum accidens causari: adhuc eniz videtur minus verisimile ꝙ illud sit ꝓpter motum aeris reflexũ cum ibi sit valde debilis motus aeris: ꝛ nullo mõ fract⁹ ꝛ similiter motus sicut a principio fuit. ¶ Ad secunduz cum dicitur ꝙ ibi fit echon nulla est ibi corporum percussio. conceditur. ꝛ ideo non est sonus rectus: sicut patet de visione in speculo ꝙ in predicta visione corpus qđ videt nullo modo ex directo est oculo oppositus: ꝛ ideo est visio reflexa ꝛ non recta: ita ille sonus vocatur son⁹ reflexus nec in tali oportet ibi corpora percuti. ¶ Ad aliam. tunc corpora que similem sonum ꝛc. hoc habet veritatem in sono recto: ꝛ ita que ex toto similem sonum causant reflexum debent esse adinuicem similia. Sed que reflexum causant similem sono recto: non oportet esse similia. sicut patet de visione recta ꝛ reflexa: ꝛ hoc quia predicti soni nec predicte visiones habẽt modo simili nec a similib⁹ causis causari: vt optime patuit. Ex dictis patet solutio ad ea que dicta sunt in principio q̃stionis. ¶ Ad primuz ꝛ secũdum patet ex dictis. ¶ Ad tertiuz: ille qui esset multum distans audiret: ꝛ qui propinquius. non negatur: quia licet sonus causetur successiue: vt dicitur. non est tamen tunc a primo aere remot⁹ nec a primis sonantibus corporibus cum lõginque stãs audit: ideo non audit longinquus: quin etiam propinquus. Et hoc argumentum plus esset contra aliam opinionem q̃ contra istã. Quia si ex motu aeris sonus causaretur iam aliquãdo aere adhuc moto in lõginquo spatio circa sonans videretur quiescere. Scđo etiaz si consequens illud concederetur forte non bene oppositum probaretur. nec esset in aliquo contra dicta. ¶ Ad aliã: aut esset subiectiue ꝛc. patet quid dicẽdum. quia predicta corpora per hoc solum ꝙ nunc se percutiunt taliter in se ꝛ in aere talem causant qualitatem: licz non habeant aliquid qđ prius non haberent: sicut etiaz apud opinionem aliam per hoc solum ꝙ aer sic mouetur: ꝛ taliter causatur predicta qualitas: ꝛ tamen in aere per predictum motum nulla est res que primo non esset: ita ꝙ illa difficultas est vtriq3 opinioni cõmunis. Et similiter respondendum in his quasi per omnia. Et sit sic dictum ad presens de difficili questione.

Son⁹ en generet i aere.

Son⁹ nõ dicitur rect⁹ vbi nõ fit corporum percussio.

¶ Utruz odor a sensu odoratus possit percipi absq3 hoc ꝙ ad organũ odoratus realiter ꝑueniat. Qo. lxix.

V Igesimoprimo queritur. Circa sensum odoratus. An odor a sensu odoratus possit percipi absq3 hoc ꝙ ad organum odoratus realiter perueniat: seu per approximationem corporis habentis odorem vel per illi⁹ fumum seu vaporem: aut possit percipi per solam alterationem medii peruenientem ad odoratus organum. ¶ Et ꝙ sit necessarium realiter ꝛ non per multiplicationem spẽi ostenditur: quia si sic posset odor immutare odoratum: tunc ex odore non confortaretur cerebrũ: quod est contra omnes. consequentia patet. quia confortatio est realis ꝛ materialis trãsmutatio qualis non

fit ab

21

fit ab intentione seu specie sensibili. ¶ Ad oppositū arguitur. qꝛ oporteret odorem ꝑuenire ꝛc. ꝛ tūc sensibile positum supra sensum faceret sensum: qḋ est cōtra phm̄ scḋo de anima. ¶ Propter claritatē eius qḋ queritur oꝫ plura inquirere: pmo quid sit proprie odoratus organum. 2°. quid sit eius obiectum ꝛ cuius passio sit qualitas: que est obiectum odoratus. tertio qualiter odorat⁹ a predicto transmutetur obiecto. ex quo apparebit: an hic sensus medium requirat. ꝛ vltimo ad id qḋ argutuꝫ est respondere.

¶ Propter primi euidentiaꝫ sciendū ꝙ Auer. in expssio suorum verborum videtur velle nares esse propriuꝫ instrumentum olfatus ꝛ nun duo capita mamillaria ab anteriori cerebri orta: in quo loco de hoc Ga. detestat: qḋ probat qꝛ si predicta essent instrumentū odoratus ꝛ nō predicte due vie nariū tunc odorarem⁹ narib⁹ opilatis qñ traheremus aerē per os: ꝛ hoc qꝛ palatū est nasu apertum: ꝛ ꝑm ꝙ dicit Auēzoar odorarem⁹ odorē ciboꝝ qñ cibi incipiunt in stomaco digeri. Sꝫ hoc est cōtra experientiā. ¶ Confirmant alij hanc opinionē. qꝛ qḋ est organum alicuius particularis sensus necessario videtur esse sentiens. Sꝫ cerebrū ꝑm oēs sui partes est insensibile: ꝛ p ꝯñs ꝑm carūculas que videnť esse pars cerebri. ēt Gal. de narib⁹ vꝫ 4°. de accidenti asserere: ꝛ Ar. p° de hystoriis. ¶ Sed ꝯtriam opinionē huic oēs videnť asserere: ꝛ Ar. in de sensu ꝛ sensatu. ꝛ Auic. 6°. de naĺib⁹: ꝛ tertio can. ꝛ Halyab. tertio theorice: vbi expresse reprobat dicentem nares esse instrm̄ olfatus: ꝛ hoc expresse vult Ga. de iuuamētis 8. qḋ etiā vꝫ cōsonari opinioni phi scḋo de aia. Nam vult ibi ꝙ aialia respirātia odorāt cū attractiōe aeris in qua apit opculū seu pāniculus ꝛ aperiunť vie ꝛ pori per que trāsit aer ꝛ odor. Sꝫ clarū est ꝙ vie nariū nō habēt vias clausas: sꝫ clausio vꝫ esse vltra vias nariū: ꝛ iō organū ad qḋ debēt odores ꝑtingere ē vltra meatus narium. Cū ḡ vltra illas vias nihil videatur esse tale nisi carūcule: qꝛ ille directe cōtinuationem habēt ad foramina cū qb⁹ ꝯtinuanť nares. ḡ ꝛc. ¶ Amplius si ꝑdicta foramina essent instrm̄: tunc nulla facta attractione apposita re odorifera ꝛ repletis illis vel vapore odorifero odor ꝑcipetur. hoc est falsum p experiētiam vel valde modicū ꝑcipit: ꝛ hoc est mēm Halyab. 3° theorice. cap°. de anathomia nariū ꝛ instrumētoꝝ odoratus. ¶ Confirmatur. ꝙ simile vꝫ de hoc sensu ꝛ aliis. Sed in aliis sic est ꝙ organū eorum est nerui procedentes a cerebro ad aliqua mēbra. ḡ in hoc instrumentū ei⁹ erit: aut neruus: aut aliquid ei ꝓportionabile. sed nō reperitur a cerebro aliqs neruus procedere ad nares: nisi neruus exhibēs sensum tact⁹: ꝛ hoc ꝑ oēs anathomicos de quo neruo itelligit G. 8. de iuuamētis. Cū dicꝫ ꝙ ad nares ꝑuenit neruus a cerebro. Cū ḡ ad sensum videamus predictas duas carūculas ad modū neruoꝝ a cerebro ꝓcederet ꝛ cū duob⁹ foraminib⁹ ossis colatorij ꝯtinuari. ad qḋ directe terminanť nares: rōnabiliter ille videtur esse organū odorat⁹. qḋ ēt ḋclarat: qꝛ lesiōe ꝑdicte ꝑtis videmus ledi odoratū: nulla existe lesiōe in viis nariū: vt sepe pꝫ in catarris ꝛ coricis. Siŕr ēt organicatio ꝑtis ꝑdicte vꝫ h nobis ostēdere. ¶ Attēdēdū tñ dignū est ꝙ lꝫ nares nō pōant ꝓprie ꝑncipale organū olfat⁹: sūt tñ ꝑticula adiuuās sensuꝫ olfatus inqꝫ ꝑ eas fit attractio aeris q defert odores ad carūculas ꝛ ad cerebꝝ cuꝫ qua attractiōe eleuaf coopculū odorat⁹ cū attractione aūt aeris facta ꝑ os nō est necessariū ꝑdictū coopculuꝫ eleuari. ex quo pꝫ ꝙ argm̄ qḋ facit Auer. est ꝯ eū: qꝛ cum colatoriū sit naso apertū vapor hñs odorē q cū aere peruenit de colatorio ad nares ꝑus ꝑuenit ad locū nariuꝫ: vbi colatoriū ē naso aptū ꝙ ꝑueniat ad carūculas: ꝛ sic narib⁹ opilatis valde bñ odorarem⁹ ꝑ attractionē aeris per os: hoc aūr ē qꝛ aer q ꝑ os attrahit trāsducit pori⁹ in pulmonē: ꝛ sic olfactibile mixtū secū pori⁹ ꝙ sursum per colatoriū ascenditur: ꝛ ḡ ēt cū ꝑsepe nō ꝑcipim⁹ vapores hñtes odores q ex cibis eleuanť: lꝫ nō sit incōueniēs ꝙ aliqñ ꝑdicti vapores ꝑueniāt ad organū odorat⁹ ꝛ ꝑcipiātur: sicut aliqñ appet in aliqb⁹ egritu⁹ i qb⁹ fetoreꝫ ꝑcipimus nullo fetido existe: nec aliq hūore fetido i naribus. ¶ Et dicūt doctores ꝙ forte Auerro. voluit remouere falsū ne aliquis crederet ꝙ nares nullo mō forent odoratui deseruiens organū: qꝛ ꝛ lꝫ nō sint principalis particula ꝛ organū principale: sunt tamen in hoc organum multum adiuuans per modum iam dictum iuuantes in aeris: ꝛ per consequens odoris attractione: que necessaria est in animalibus respirantibus: voluit ergo Auer. ostendere vtilitatem magnā narium in illa operatione: ꝛ hoc directe sue indicant rationes: vt pꝫ intelligenti. ꝙ similiter intelligit phs. vbicunqꝫ exprimat nares esse organum olfatus: vt primo de hystoriis: ꝛ quarto eiusdē: ꝛ si alij idem expresserint. ¶ Qḋ autem dicit ꝙ organum sensus debet esse sentiens: si intelligitur de sensu tactus: ꝛ intelligatur de organo pro pricipali particula deseruiente illi sensui illud videtur habere falsitatem. Sicut patet i oculo de ipsa cristallina que ab oībus quasi ponitur particula principalis i organo visus ꝛ tamen ipsa in sui substantia nō videtur habere sensuꝫ tactus: cum ad eius substantiam nō videatur tactiuus neruus peruenire. Si autez intelligatur ꝙ organū sensus debet esse sentiens aliquo sensu. conceditur. ꝙ predictus sensus vt olfatus est in illo principaliter vel si intelligatur de sensu tactus: oportet ꝙ expōatur de organo: nō de particula principali. sed de organo pro toto organico cōposito ex particula principali: ꝛ ex ꝑtib⁹ coadiuuātibus: ꝛ non quo ad omnes etiā coadiuuātes: sicut patet de albugineo oculi qui nō habet sensum tactus. Intelligitur ergo illa propositio ꝙ omne organū. i. mēbrum organicum alicui sensui deseruiens debet sentire sensum tactus: ꝛ est verum lꝫ non quo ad omnem ei⁹ ꝑtem. ¶ Et cum vlterius innuitur ꝙ ille carūcule videntur esse pars cerebri non sunt vere pars cerebri lꝫ sibi similentur. Nam sunt duriores substantia cerebri: lꝫ meliores substantia nerui: ꝛ ideo lꝫ cerebrum nullo particulari sensu sentiat: potest tamen illis virtus particularis sensitiua inesse qualis olfatiua est. ¶ Et ad clariorem noticiam huius organi debes attēdere ꝙ in illo organo olfatus animalia magnā habēt diuersitatē. Nam quedam sunt respirātia ꝛ illa odorāt mediāte attractione aeris per nares in qua aeris ꝛ odoris attractiōe aperitur opculum seu pāniculus qui est ante organū odoratus: ꝛ ex qua operatione aer cum odore peruenit ad organum odoratus ꝛ percipitur: ꝛ ideo ꝑdicta animalia non odorant cum expirant vel retinent anhelitum: sed soluꝫ cum intus inspirant: vt est experientia videre. Et assimilatur ꝑdictuꝫ opercalū in dictis animalibus palpebris oculorum in aialibus habentibus eas. Alia sunt aialia nō respirantia: vt que stāt in aqua ꝛ alia multa ꝛ illa nō olfaciunt cū attractiōe aeris ꝛ assimilantur in hoc oculis in aialibus non habentibus palpebras. Sunt enim illa aialia que odorant in aqua: ꝛ al alia ex humo: vt musce vespe ꝛ similia: in quibus non opꝫ in olfatu velamē ꝛ coopercalum eleuari in aeris attractione: cum nō respirent. ¶ Et attende vlterius ꝙ sicut aialia diuersitatem habent in organo odoratus ꝛ mō odorandi: ita etiaꝫ in bonitate ꝛ malitia seu defectu odoratus. Nā inter aialia vt vult phs. homo praue odorat ꝓpter debilitatē huius sensus in eo: nō bene discernit nisi excellētes differētias in obiecto huius sensus: ꝓpter qḋ multū deficit sibi scia de odoribus: vnde Auer. super verbo phi. 2°. de aia ꝛ intendebat demōstrare causam ꝓpter quā intellect⁹ comprehendit difficulter differentias odorum est quia ille sensus debiliter cōphēdit drias odoꝝ. Cōprehensio autem rerū sensibilium a sensu est cā in earū cōprehensione ab intellectu. Et ideo qui caret sensu caret intellectu illi⁹ gñis sensibilium. Signū autez ꝙ homo debiliter odorat est: qꝛ nō bene odoꝝ discernimus differētias: ꝛ omnes illas denominamus noībus excellentiaꝝ. s. delectantium ꝛ cōtristantium. Similiter etiā eis nulla nominibus differētiaꝝ saporꝫ imponimus: qḋ non sic facimus in aliis sensibilibus. Siŕr etiā raro somniam⁹ de odorib⁹: ꝛ qñ somniat hō de odorib⁹ nō multum abhumiaf: que sunt malum signuꝫ ꝙ ab organo odorat⁹ debilis sit impssio in fantasia. Et ideo quēadmodū dicit Auic. 6°. de naturalib⁹. ꝙuis hō maioris sit ingenij in olfaciēdo ꝙ oīa aialia in ꝓpalādo odores occltos ab odorabilib⁹ per cōfricationē ꝛ subtilitatē ꝛ distictioneꝫ odoris. minus tamē afficit odoribus ꝛ debilius imp̄mitur in organo olfatus hūani lꝫ aūt hō liter aialia debilē habeat odoratū: non tamē hō qualitercūqꝫ debꝫ intelligi: hō enim de multis odoribus iudicat de quib⁹ alia animalia nō iudicant. Alia enim animalia solum iudi-

vie nariū si clausas hñt vias.

Nares nō ꝓpe organū olfat⁹.

hō praue odorat.

tant de odoribus ordinatis ad alimētum qui determinatas vtias saporꝫ insequunt: qui tꝑe quo aia! est inuentum vehemēter delectat. Ipso aūt pleno ⁊ nil egēte nō delectabiles fiunt: vt eni ait phs in de sensu. Quibusdā ꝙ eni nō delectabilis ē esca odorē habēs nec illis odor predicte esce delectabilis ē. Hō aūt vt ait ibi nō solū ꝑdictos cōprehēdit odores: sꝫ etiam illos qui fm se sunt delectabiles: ⁊ nō in relatione ad escā sicut sunt odores florum ⁊ similes. Sicut enim ait phs aial per hos odores nil magis vel minus escam cōsequit: nec conferunt ad desiderium quicq̄: sꝫ cōtrarium magis. Verū est eni ꝙ Euripides vituperās Tertiū dixit. Ad lentem coqs non infundas nimium. ⁊ exponitur qđ est vnguentuꝫ factum ex balsamo et oleo dulci. Talis autem vnguenti odor est delectabilis fm se ⁊ non est odor conferens ad nutrimentum: nec saporem insequens: ⁊ pro tanto dicebat hic non debere infundi cum lente quādo coquitur. ¶ Et quia homo plures differentias odoris comprehēdit ꝙ alia animalia. Ideo dicunt aliqui vt Cōciliator differentia.46ª. Hominem ceteris habere deteriorem odoratum intensiue: non autem extensiue: cuꝫ plurimū ⁊ pluribus aliis animalibus delectetur odoribus: vnde auctoritate Alexandri in problemmatibus ordinat aialia fm diuersos sensus inter reliqua illos acutos habētia vnde fm Alexādrum in cane olfatus intensior est eo qui hominis: in aquila visus: in animali dicto primo gustabili indico gustus: sed araneas ⁊ aliquas auium tactus: quantum ad id. vꝫ quod est obiecto subtiliter occurrere. Non autem quo ad discutiendum qualitatem tangibilem que percipitur ex obiecto: ita autem ceteris homo tactus est perfectioris: ⁊ ideo animalium prudentissimum. 2º. de anima. in apris vero auditus. ¶ Aliqui aūt alij dicūt ꝙ hō simpliciter loquendo nō habet deteriorem vel minus bonum odoratum ceteris animalibꝰ: immo simpliciter meliorem ⁊ perfectiorem: ⁊ hoc qꝛ illa virtus videtur esse melior ⁊ perfectior simpliciter que cognoscit plura cognoscibilia sui generis: ⁊ ad plura se extendit: talis est odoratus hominis: vt iam ostensum est. Loquendo autem quo ad comprehensioneꝫ aliquorum odorum. s. cōium homini ⁊ ceteris habet odoratuꝫ minus bonum: ⁊ hoc quia minus acute ⁊ a minori distātia odorat: in quibus duobus videtur consistere excellētia alicuius potentie que percipit: ⁊ hoc iam pꝫ ex dictꝭ de cane de vulture de tigride ⁊ aliis multis. ¶ Cā aūt quare homo praue odorat ⁊ non acute ⁊ fortiter ab odoribus immutatur: ⁊ quasi sentit plures differētias odoris reliquis pōt haberi ex dictis phi in de sensu. Nā hō inter cetera animalia fm quantitatē sui corporis habet maius cerebꝝ: ⁊ hoc fuit ꝑpter multitudinē virtutum ⁊ operationū que habuit exercere: habuit etiam cerebrū multū frigidum ꝑpter temperandā caliditatem cordis habuit. n. homo inter cetera animalia cor calidius: indiget enim pluri calido. s. ipsū aliquo alio aiali saltem q̄ti tatiue respectu sue molis: habet enim cor calidius quolibet alio preter leonē: qđ maxime de fortitudine caliditatis intensiua verificatur. s. de leone. ¶ Organum aūt odoratus vt supra patuit fuit maxime iuxta cerebruꝫ situatum: ⁊ ideo in homine ꝑpter frigiditateꝫ cerebri nō potest de facili ⁊ vehemēter immutari ab odore ꝑpter improportionem: cum odor sit calidi et sicci. Sed alia aialia fm quantitatem sui corporis nō habēt cerebrum sic frigidum ⁊ humidum: ⁊ per ꝯsequēs: nec etiā organū odoratus: ꝑpter qđ melius immutabile ab odoribus: ꝑpter quā etiaꝫ causaꝫ vult phs ꝙ homo sentit illos odores quos alia nō sentiunt aialia: qꝛ caliditate ⁊ siccitate illorum odoꝝ confortatur ⁊ iuuatur permultū: qđ nō sic indiguerūt alia aialia. Unde phs in de sensu: ꝑpriū aūt hoīs nāe tale genus odoris: qꝛ plus cerebrum frigidius hꝫ ⁊ humidius aliis aialibus vt fm magnitudinem: propter hoc enim ⁊ solū: vt est dicere sentit aliorum aialiuꝫ homo ⁊ gaudet floꝝ ⁊ talium odoribus: cōmensuratus eni eoꝝ calor ⁊ motus ad hyperbolē. i. excessuꝫ eius que in loco frigiditatis ⁊ humiditatis est. Si autem aialia alia sentiūt alios odores nō est proprie fm ꝙ talis sunt odorifera: sed fm ꝙ habēt in se qualitates corruptiuas organi ipsoꝝ: quēadmodum ⁊ homines a carbonū fumo patiuntur grauedinem capitis: ⁊ corrumpuntur multotiens a sulfuris ꝯtute: ⁊ sic corrumpūtur alia animalia

Hō īn cerebꝝ hēat frigidius ꝙ alia aialia.

et fugiunt: ⁊ subdit Arist. ipsa eni fm seipsa nō curāt fetiditatem. ¶ Et si aliquando eius qđ dictū est appareat cōtrarium: ꝙ. s. animalia. videantur predictos odores ꝑcipere ꝑ experimētū venatoꝝ qui dicūt ꝙ tempore quo flores magis in suo odore vigent: canes sunt minꝰ apti ad venandum: ⁊ hoc nō videt esse: nisi quia a predictis odoribus impediuntur. ¶ Dicūt illud non esse ab ipsis odoribus per se: sed propter aliquā qualitatem cōmitātem diffusionem illoꝝ odoꝝ: ⁊ est nimia humiditas: aut frigiditas: aut aliquid simile per que impeditur olfatꝰ canis. Qđ autem ꝑdicta animalia predictos nō sentiāt odores dicunt apparere: qꝛ si canis repletus cibariis et nō famelicus iret dormitū in aliquem locum vbi ponerentur multa odorifera nō plus iret versus illos odores ꝙ aliam partē: immo forte iret ad angulū vbi nō essent odorabilia. ¶ Sed ꝑ firmo. si hoc qđ dr a phō ⁊ ab aliis est verū ꝙ alia aialia nō ꝑcipiāt predictos odores: videtur mirabilis in hoc nāe opatio. Nam cum omnes odores videntur esse eiusdem generis: sicut oēs colores et sit quoddam sensibile ꝑpriū poꝰ olfatiue mirabile valde ⁊ extraneū videt ꝙ sit aliqđ obiectū potēs ⁊ intēsum appropriatum potētie perfectiori ⁊ intensiori: ⁊ magis acute ⁊ magis a longe suū obiectū cōprehendꝰ ꝙ alia ⁊ nō immutet aliquo mō ipsam ⁊ potentiā obtusiorē immutet. Mirabile eni valde apparet ꝙ esset vnū aial habēs visum valde acutū ⁊ bonū: vt acutius ⁊ a maiori distātia videret visibilia ꝙ alia ⁊ sibi presentarentur visibilia ⁊ colores intensi ⁊ predictos nō videret ⁊ alia aialia illos viderēt. Istud etiā ꝙ aliquis olfatus comꝑhēdat aliquos odores ⁊ aliquos: nō videretur etiā debere reperiri in aliis sensibilibꝰ circa eoꝝ ꝑpria obiecta: qđ nō est videre: nec vnq̄ aliqs dixit. Videret ēt seq̄ ꝙ aut sit dare sextū sensum: ⁊ odoratuꝫ per quē comꝑhēdunt odores floꝝ ⁊ similium ꝑter odoratum per que comꝑhēduntur odores alij. Et esset dubium an per vtrūq; illoꝝ sensuum comꝑhendant vtriq; odores: an ꝑ vnū cōprehēdantur vtriq;: ⁊ per aliū solum odores vniꝰ maneriei. et per aliū solū alterius maneriei. Qđ etiā sit dare sextuꝫ sensum non est audiendū: quia videret dari sextū organuꝫ aut sequeret ꝙ organū odoratꝰ ad ꝑcipiendū diuersa sua obiā requireret valde diuersam cognitionē vt per aliquā: vel per aliquē gradum certe cognitiōis. aia. complexionis. ꝑciperet aliqua eius obiecta quā cognitionē habēt alia aialia: ⁊ etiā hō: ⁊ aliquē etiā gradū cognitionis vel aliquā aliā ꝯplōnē vel determinatū modū ꝯplōnis: vel vnā determinatā qualitatem: qualitercūq; vis vi sua illā per quā est potēs comꝑhēdere alios odores q̄s alia nō ꝯꝑhendūt quā cōplōne vel qualitatem hꝫ hō: ⁊ nō alia aialia. Et lꝫ sic sit ⁊ in hoc sensus odoratꝰ in homine sit multo perfectior ꝙ in aliis. Modus tn̄ ꝯplōnis quo meꝰ odores in quibus cum aliis aialibꝰ comꝑhendit nō est eis talis cōditionis: vt sic acute illos cōprehēdat sicut reliqua cōprehendunt aialia. ¶ Si quis tamē vellet tenere ꝙ aialia alia ab hoīe habeant sensum odoratus omnium odoꝝ quos homo percipit: cum obiectū adequatum huius potentie videat esse odor quo ad totum ambitum sui generis: sicut etiā alioꝝ oboꝝ aliorum sensuum posset illo modo saluare experientias dicēdo ꝙ aialia alia ab homine sentiunt ꝑdictos odores: sꝫ in eis non delectantur nec tristantur: nisi per accidēs ex qualitate aliqua corruptiua illis cōiuncta: vt iam dictū est: ⁊ ideo qꝛ nō habent ex ꝑdictis delectationē illa nō ꝯsequūtur: sicut homo nec illa fugiunt. quare in apparētia videt ꝙ ea nō ꝑcipiāt odoratu. ¶ Sed dices cōtra. proprium est vnicuiq; sensui ex obiecto ꝯueniente delectari ⁊ ex incōueniēti tristari. ¶ Dicendum ꝙ ꝑprie delectatio ⁊ tristitia reperiunt in tactu ⁊ gustu: cū sit quidā tactꝰ ⁊ hoc interiꝰ appetibilis: in aliis aūt sensibꝰ nō sic ꝑprie cadit delectatio ⁊ tristitia. Et si hoc accidit in odore maxime est fm ꝙ in olim hoc erat aialibus qui insequit determinatos sapores ⁊ determinata subiecta nutrientia q̄ sunt obiectū gustus ⁊ tactꝰ ⁊ iō nō delectat: nisi cū aial est indigēs. cibo vt dcm̄ est. ꝙ aūt in aliis delectet nō est essentiale odori ⁊ odoratui: ⁊ ideo etiā pꝫ hoc i aliis sensibus. pꝫ eniꝫ ꝙ multos sonos percipit aial brutū in quibus nō delectat: nec tristat: nec ex visu ad illa mouetur: ⁊ nihilominus illa per visum cognoscit ad que hō moueretur illis visis ꝑpter delectatiōneꝫ: que in ipso gñatur

In tactu gustuq; delectatio tristiciaq; reperiunt.

ex visu illoꝝ. Nec modo curamus qualis sit illa delectatio ⁊ que habet ex visu vel auditu: nisi ꝙ nō moueri alal ad obm aliqd ex hoc ꝙ ex illo delectatione nō hꝫ: nō arguit ꝑdictum obiectuꝫ ab alali nō pcipi. Si ergo sumat delectatio ⁊ tristitia pꝑie cum dr ꝙ quilꝫ sensus ex approximatione ꝯuenientis obiecti delectatur: ⁊ ex contrario nō ⁊c. ꝓpositio est falsa. Sed bene est verum ꝙ quilꝫ sensus ex approximatione ꝯuenientis obiecti si debito mō ⁊ debito tpe approximet cōfortatur. Si aūt aliquādo alalia bruta videātur delectari i qbusdā de illis odoribus: certe hoc nō est cōtra id qd dictū est. Illud eīn nō arguit: nisi ꝙ in quibusdā quedā alalia sunt disciplinabilia ⁊ in quibusdā nō. Et silr in hoc est inter alalia magna diuersitas: ⁊ silr etiam hoc accidit ꝫm diuersos sensus qui plus vel minus ad id cōferunt. ꝙ etiam multa ꝑ sensum percipiantur: que tamē nō semper delectant: sed aliquādo vnum alal: ⁊ ex illo mouetur ad ꝑdictū obm: ⁊ aliud nō ꝓp qd ad illud nō mouebit: apparet: qꝛ ex odore feni vel paleaꝝ equus cū est famelcēs multum delectatur ⁊ ad illa mouet: ⁊ tū illamet qualitatez nūero hō cōpre..ndit: ⁊ tū ex ea non delectatur quare non mouetur ad ipā: ꝙ autem sit illamet qualitas numero: pꝫ. qꝛ ibi nō est nisi vnus odor numero. vnde non est ibi vnus odor qui percipiat ab equo: ⁊ vn⁹ ab homine lꝫ illamet qualitas multū diuersimode immutet illos sensus. Phi tamē intentio videtur ea que supra allegata est: qd patet expresse per verba eius. Nec valet: si quis exponeret ꝙ ipse intelligit ꝙ alalia illa predictos odores nō comprehendunt: qꝛ. i. in illis gaudeāt ⁊ delectentur: qꝛ causa quā in predicto suo assignat oino ꝑdicte ꝯtradicit expōni. ¶ Et ideo siquis vellet insequi dicta phi ⁊ ei⁹ opinionem saluare hꝫ in hoc viam aliqualiter iam superi⁹ inductā. propter qd attentione dignū ꝙ magna appet esse diuersitas in sensib⁹ particularib⁹ ex mutatiōe eoꝝ ad his que ipsoꝝ obiecta vocant. In sensu enīꝫ visus ab oibus videntib⁹ si sint bene disposita ⁊ eoꝝ obta sint cōuenienter approximata ⁊ alie circūstātie adsint que requirunt obta ꝑdicta vident silr apprehēdi sola ibi interueniente diuersitate maioris bonitatis in apphensione vel minori ꝫm ꝙ dicimus aliqua alalia meliorē habere visum aliis. Verisimile enim vr ꝙ cuilibet vidēti approximato ꝯuenienter ⁊ aliis extrībus circūstantiis requisitis corpore albo quodlibet vidēs apphendit albedinē ⁊ illa talis apphensio albedinis per visum nō hꝫ diuersitatem: nisi qꝛ vnū aial clarius ⁊ perfectius videt eam alio. Nō curo mō qualis est illa notitia q̄ habet ꝑ sensuꝫ exteriorē: ⁊ an absoluatur a notitia iteriori: ⁊ an sit solū simplex vel possit esse composita vel cōplexa: qꝛ illa inferius clare iuxta posse pertractabimus. Sed solū hic volumus ꝙ si iudicium insequat apphensionē ꝑdicti obiecti albi esset in oib⁹. hoc est albū lꝫ cū diuersitate ꝑdicta. Et silr idem pꝫ in sensu auditus oibus cōditionib⁹ obseruatis. Si enim fiat vox acuta vel grauis ab oibus silr apphendit similiter ibi interueniente diuersitate que in visu iam assignata illa videt ab oibus satis debere cōcedi. In sensu aūt nō silr suoꝝ obiectoꝝ fit apphensio. Qd enim ab aliquo apphendit calidum ab alio apphēditur frigidū. Nec valet. si dicat nō apphēdit frigidum sed minus calidū: qꝛ ipm nō est frigidū: lꝫ est calidum. id nō valet: qꝛ id vere a tactu apphendit frigidū. Et si q̄ratur ab hoie quid sentit vere respondebit frigus ⁊ infrigidari. Et inuestigare autē postea an illa res ꝫm se sit vere frigida vel plus frigida q̄ calida vel sit solum frigida respectu huius: lꝫ in se sit calida: qꝛ plus calida q̄ frigida est alteri⁹ virtutis q̄ tactus. ¶ Amplius si esset aliqd vere frigidū: ita ꝙ haberet solū frigiditatē ⁊ nullo mō caliditatez ipm posset poni in tali gradu remisso ꝙ approximatū tactui nō alr nec maiorē sensum frigiditatis poneret in tactu ꝙ aliquod sic remisse calidū: qꝛ in quocunqꝫ gradu ponens ꝙ plus infrigidaret. ego ponā illud in remissiori gradu frigiditatis. Et considera hoc dubium ꝙ si punctualiter similis esset apphensio illoꝝ duorum obtoꝝ a sensu tactus oporteret in vno illorum sensum tact⁹ decipi: qꝛ apphenderet illa equalr frigida que non sunt: vt clarū est. ⁊ tūc sensus circa ꝓpriū obꝫ cū ꝯditionib⁹ requisitis deciperet: qd vr expresse ꝯ phꝫ. Sed quid de hoc apparebit cum de tactu inquiremus. Hec aūt diuersitas apphensiōis in tactu dicitꝰ euenire quia mediū ⁊ organū tactus non potuit denudari ex toto a qualitatibus que sunt ꝓpriū obm tactus: sicut potuit organū visus ⁊ audit⁹. Silr etiā in gustu appet multa diuersitas in alalib⁹ nō solū. Sed magis ⁊ minus ꝫ maiorē ⁊ minorē bonitatē apphensionis. Sed in multꝫ diuerso mō ⁊ sepe quasi ꝯtio apphendendo. Nā clare pꝫ ꝙ sepe id qd vni alali placet alteri displicet: ⁊ si ab vtroqꝫ apphenderet silis saporis lꝫ ab vno perfectius q̄ ab alio nō esset vni cū tanta delectatiōe ⁊ alteri cum tanta displicentia lꝫ vnū plus delectaret reliquo: immo etiā ꝙ vni apparet boni saporis alteri quasi nullius saporis apparet. Credo enim ꝙ palea equo appeat valde boni saporis. ⁊ tū quādo ipam gusto siue mastico q̄si nulli⁹ saporis vel paucissimi ipam percipio. ⁊ tū homo ꝑfectiorē ⁊ meliorem gustū habet equo. ¶ Ex quo clare pꝫ ꝙ sensus nō silr se hꝫt in relatione ad obiecta q̄ sensibilia propria appellant nec quo ad sibes notitias: nec quo ad ea q̄ ꝑdictas notitias insequunt: sicut quo ad iudicia ꝑdictas notitias insequētia. Et silr quo ad delectationē et tristitiā insequētes illas. Nec etiā silr se hꝫt quo ad latitudinē generis obtoꝝ vt quelibet latitudo in genere cuiuscūqꝫ obiecti sensibiliū ꝓpꝛioꝝ adequat potētie illi respectu cui⁹ dr sensibile ꝓpꝛiū in quolꝫ subo in quo ipsa est. Et in hoc etiā sensu ꝯsidera sile ei ꝙ dicebat in tactu. Nā aliqua res ab aliquo aiali pcipiet dulcis vt napelus a mure napelli ⁊ iusquiam⁹ a sturno: q̄ tū ab hoie pcipiet valde amara: ⁊ cū sit vnamet qualitas nūero in napelo que mouet gustū vtriusqꝫ alalis sequet ꝙ alter illoꝝ sensuū circa obm ꝓpꝛiū deciperet oib⁹ cōditiōib⁹ requisitis ad sensatione vel sequit ꝙ idē sapor erit dulcis ⁊ amarus: cū nō sit ibi nisi vna qualitas nūero que sit sapor vel ꝙ sapor sit quedā qualitas cōpatiua inquātum sapor est. Et tu circa hoc ꝯsidera. ¶ Ex quibus clare pꝫ: q̄ nō est incōueniens ꝙ aliqua odoratiua potentia ⁊ q̄tūcūqꝫ intēsa ⁊ acuta nō pcipit odorē quēlibet: ⁊ lꝫ sit intensus: ⁊ ꝙ odorabile ꝫm totā sui latitudinē nō ē obm adequatū cuiuscūqꝫ potētie odoratiue. Latitudo ergo obiecti ꝓpꝛij sensus exterioris adequat potētiā in tota sui latitudine: qꝛ ꝙ nō pcipit ab hac potētia pcipit ab alia. Sꝫ nō adequat quālibet singularē potētiā quēadmodum eīn nutrimētū est ꝓpꝛiū nutritiue virtutis: ⁊ tū nō quodlibet nutrimētum est ꝓpꝛiū obm cuiuscunqꝫ nutritiue virtutis: vt clarū est: qꝛ tūc oia ex eisdem possent nutriri. Sed quodlibet nutrimētū est ꝓpꝛium alicuius potētie nutritiue obm. ita ꝙ tota latitudo nutrimenti adequat totam latitudinem nutritiue virtutis. nō ṫn cuiusꝫ nutritiue. Ita in olfatu ⁊ gustu ⁊ nō solum est in hoc ꝙ est obm percipi vel nō pcipi a potētia. Sed in hoc ꝙ est talē vel talē notitiam circa illud hr̄e aliter sensus circa ꝓpꝛiū obm oibus requisitis hr̄et decipi: sic appet de re que ab vno aiali apphenderet optimi saporis ⁊ ab alio pessimi. Quapꝓꝑ potuit phs optime affirmare ꝙ odores multi ab hoie pcipiunt qui non ab aliquo alioꝝ animaliū: lꝫ forte in causa quā super hoc assignat possit esse dubiū an sit ꝓp illā vel ꝓp aliā. Sed dimittimus ꝓp breuitatē. ¶ Cā aūt quare illa talis diuersitas in apphensiōe obtoꝝ ꝓpꝛioꝝ est plus in quibusdā sensibus q̄ in aliis: vt tactu ⁊ gustu ⁊ olfatu est. Nā de tactu est clarū: cū organū tactus nō sit denudatū a qualitatibus que ꝓpꝛium obm eius sunt. Gustus aūt: qꝛ est circa obm ordinatū in nutrimētū ꝫm ꝙ res est apta in nutrimentū alicui⁹ ꝯuerti vel nō ꝫm hoc reddit sapida boni vel mali saporis: lꝫ ꝓp multas ꝑticularitates aliqn plus sapiat illa que nō erit sic boni nutrimenti. qꝛ ergo nutrimēta diuersificant respectu diuersoꝝ aialiū: ideo eadē res diuersimode a gustu aialiū diuersoꝝ apphenditur: vnde i eodēmet gustu tempore quo homo famescit aliq̄ res que multum apprehendit boni saporis hoi repleto apparet saporis displicibilis. Odor aūt multū insequit saporē visus aūt ⁊ audit⁹ quoꝝ obiecta magis immaterialiter cognoscūt ⁊ habēt eoꝝ organa magis a ꝯditiōibus obiectoꝝ denudata: ⁊ ideo in eis diuersitas ꝑdicta non accidit.

¶ 2m principale inuestigādū est quid sit ꝓpꝛiū obꝫ odoratus: ⁊ cuius ꝓpꝛie sit passio odor. Obꝫ aūt ꝓpꝛiū odorat⁹ est qualitas q̄ odor dicit que nō est aliqua q̄litatuꝫ pꝛimarum: vt de se notum est. Cuius aūt odor sit passio de hoc vult phs ꝙ sit passio mixti principaliter rōne sic-

vox acuta

De odoratiua potentia.

ci. Sicut enim sapor est passio humidi. Ita odor est passio sicci. Et in his respice eius dicta et maxime in de sensu: quia cum in hoc non cadant multe difficultates non curamus extendere.

¶ 3m est videre qualiter odoratus a suo trasmutetur odore et an necessario in hoc medium requiratur et qualiter. Et in hoc laborauit Auerroys secundo de anima commento 97. et omnes viri post ipsum pedictant: et ipse: et omnes imponunt Auic. ipsum voluisse odorem non esse aliter in medio quam cum fumali euaporatione. et similiter non aliter sensum trasmutare. Unde dicit Auer. Dicunt isti quod odor non separatur a corpore odorabili et non habet nisi vnum esse tamen et quod a corpore odorabili dissoluitur corpus odorosum habens corpus subtile et odorem subtilem quod mouetur in aere donec perueniat ad sensum odoratus. et hoc videtur maxime esse verum propter res non ostendere et manifestare odores nisi cum ab eis fit euaporatio. ¶ Sed illa opinio ab Auer. et ab omnibus multipliciter remouetur. nam iam inuentum est animalia multa ad maximam et longam distantiam moueri ad nutrimentum capiendum ex odore percepto: vt patet de vulturibus et tigribus qui venerunt ad locum prelii: quod accidit in terra grecorum a remotis regionibus. Unde dicitur quod vultures mouentur a quingentis miliaribus ad nutrimentum et cibum. Sed impossibile videtur corpora illa odorem causantia euaporauerint ad tam longam distantiam: quia omne sensibile quod apprehenditur per medium equaliter debet sentiri ex omnibus partibus circulariter nisi aliquid impediat. Sed extraneum valde videtur: si etiam illa cadauera quo ad se tota fuissent conuersa in ignem qui est maxime raritatis quod ipsa potuissent attingere tantam distantiam. ergo odor fuit in loco multiplicatus ad quem non peruenit vapor. Cum enim minor dimensio sit que terre et maior que ignis: et cum vnum in aliud conuertatur: sed secundum determinatam quantitatem: impossibile videtur quod ex magnitudine: ita parua fiat tanta extensio. ¶ Amplius necesse esset vt predictum corpus penetraret aerem totum aut quod aer recederet a loco suo: quod est falsum. ¶ Amplius alii arguunt contra hoc: quia odor se multiplicat in aqua. ergo non semper vbicumque est erit cum fumali euaporatione. antecedens patet. quia pisces in aqua currunt ad odorem alimenti. et hoc etiam expresse ponit phus. consequentia patet. quia fumalis euaporatio est calida et sicca. modo tale in aqua corrumpitur. ¶ Amplius sensibile positum supra sensum non facit sensum. Sed si fieret vt dicit predicta opinio sensibile poneretur supra sensum: vt de se patet ergo etc. ¶ Sed istis rationibus respondetur. primo prime quod predicta exalatio peruenit ad illas aues: quia ventus aliquis portauit eam ad illum locum: non quia sic vndique fuerit circulariter multiplicata. ¶ 2° dicitur quod ille aues non fuerunt mote ex odore percepto. Sed quia volant multum in alto et sunt acutissimi visus: et ideo existentes multum in alto videntes predicta corpora fuerunt ad ea mota. ¶ Ad 2m dicitur quod predicti vapores cum aere permiscentur. ¶ Ad aliud dicitur quod in aqua intercipitur aer cui permiscetur fumalis euaporatio. ¶ Ad aliud oportet predictam propositionem vniuersalem negare. Sed illa remouentur a sic impugnantibus Auicen. Primo prima: quia sine omni vento videmus rem valde parue quantitatis multiplicare odorem ad distantiam magnam in qua non est verisimile vndique suam euaporationem posse attingere. Similiter si aliqua illius euaporationis pars fuisset a principio vsque ad illa: quod propter dicta verisimile non est. ¶ Quod autem dicitur de visu dicitur illud esse expresse falsum: quia impossibile videtur quod a tanta distantia cognoscatur res: et sic parua sub determinata figura et colore et oportuisset si cognouissent ea sub ratione nutrimenti. Id autem quod dicunt quod in aqua intercipitur aer est falsum: immo supra aquam leuigat vt omnes affirmant.

odor in aq.

¶ Quid autem sit de illa opinione Auicen. an possit defendi an ne non curamus ad presens: quia non est in quo sit multa subtilitas. Sed ea que ab Auer. et aliis in hoc dicuntur volumus inuestigare que maiorem habent inuestigationem et est an odor in medio habeat esse: et quale. Quod sibi non sit realiter videtur: quia in corpore simplici non videtur posse esse qualitas secunda que ponitur esse passio mixti. Sed de talibus ponitur esse odor vt omnes asserunt et vt clare est videre et eius causis. ¶ Quod autem odor non sit in medio solum spiritualiter. et per consequens quod realiter ostenditur: quia si esset in medio spiritualiter solum iam videretur medium debere a corpore odorabili debere subito permutari et in instanti cum in eo nulla esset resistentia ad illam qualitatem nec aliqua contrarietas: sicut patet de lumine et de permutatione medii a colore. Sed consequens est falsum. quia clare patet quod prius percipitur odor in aere ab eo qui propinquius est odorabili quam ab eo qui est longinquius. ¶ In hoc dubio est opinio Auer. 2°. de anima. loco preallegato. quod sicut color habet duplex esse. scilicet esse in corpore colorato. et hoc est esse corporale et esse in diaphano: et hoc est esse spirituale Ita odor habet duplex esse. scilicet in corpore odorabili et in medio. Primum est corporale. secundum spirituale. primum est naturale et secundum extraneum. Probat autem Auer. quod odor in medio habeat solum esse spirituale. Primo. quia sensibile positum supra sensum non facit sensum: quod esset si odor in medio haberet esse reale trasmutans sensum. ¶ 2°. quia qualitas que est passio mixti et compositi non potest esse in elemento simplici sicut est in mixto: sed talis est odor et habet esse in mixto corporale. ergo etc. ¶ 3°. posset hoc induci: quia tunc odor non videretur posse fieri in aqua quod est expresse apud omnes falsum. consequentia tenet. quia odor est calidus et siccus et in aqua extingueretur. Et concedit predicta opinio quod licet odor multiplicetur in medio vsque ad organum sensus absque fumali euaporatione: sepe tamen sepius vsque ad aliquam distantiam multiplicatur cum fumali euaporatione: et de hoc nullum est dubium. ¶ Sed illa opinio habet difficultates. Primo quia rationes illam sustentantes non valent. Nam cum dicit sensibile positum supra sensum etc. non habet in omnibus sensibus veritatem: nec habet veritatem ex parte sensibilis in eo quod sensibile est et ex parte sensus in eo quod sensus est. et hoc supra aliquando apparuit: et inferius clarius apparebit. immo si hoc est in aliquo sensu est ex alia causa accidentali. Si autem intelligeretur quod sensibile positum supra sensum impedit sensum: quia ipsum realiter afficiens organum sensus habet impedire operationem hoc non est remouens id quod predicta opinio vult remouere. scilicet quod ipsum sensibile immediate approximatum organo sensus habeat ipsum immutare. Sed quid de illo intellectu proponis an sit verus aut ne alias apparebit. ¶ Secunda ratio non valet: quia qualitas secunda mixti non potest esse in elemento simplici quantum ad esse fixum: et quod habeat esse in eo ex causis predicte qualitatis intrinsece existentibus in predicto simplici elemento. Sed predicta qualitas bene potest esse in elemento que continue ex extrinsecis causis dependeat: et ideo non potest dici simplici elemento intrinseca et materialis sicut est ipsi mixto. Sicut dicunt multi de colore yridis et de colore in aere causato per oppositionem inter colorem habentis: et sicut narrat Auer. 2°. de anima. commento. 67. vel 57. auctore Alexan. de colore parietum et terre per colorem planetarum apud transitum nubium: et non curo modo licet nubes non sit elementum: quia simile modo potest elementum recipere predictam qualitatem talibus causis currentibus: sicut parietes et terra quibus non inest nisi extrinsece ex occursu predictarum causarum. Et hoc dicunt multi. An autem illa opinio habeat veritatem ad presens non curo: sufficiat tamen ad destruendam rationem predictam. Et similiter etiam modo realiter odor seu corporaliter et non spiritualiter solum poterit esse in aere. Secundo illa opinio videtur habere difficultatem in conclusione. Primo quia si odor non haberet esse in medio nisi solum spiritualiter: tunc vnus odor non deberet impedire apprehensionem alterius: sicut patet de colore. Nam species plurium colorum apud ponentes illas non repugnant in aere nec vna impedit apprehensionem alterius. Sed idem in coloribus fieri non posset si in aere haberent esse reale. Sed vnus odor impedit apprehensionem alterius: vt clare patet per experientiam. ¶ 2°. si odor haberet esse in medio solum spiritualiter iam videretur quod medium deberet subito ab odore transmutari et non successiue: cuius oppositum patet: cum prius odorem propinquus sentiat quam longinquus. ¶ 3°. tunc odor non videretur habere sic vehementer et manifeste cerebrum confortare: sicut experimur: cum qualitas spiritualis non habeat nos immediate trasmutare. Nunc autem omnes auctores asserunt quod aromata secundum quod sunt aromata vehementer a membris principalibus diliguntur et attrahuntur et multum ex eis confortantur. Aromaticitas autem propter in odore consistit. ¶ 4°. si odor esset in medio solum spiritualiter: tunc non posset a ventis impediri: cuius oppositum patet. consequentia. sicut patet de colore qui solum vt affirmant spiritualiter medium transmutat. ¶ Amplius nulli dubium quod quando homo ponit sibi odorabile ad nares quod vapores perueniunt vsque ad caruunculas: immo vsque ad cerebrum: et vt supra patuit caruncule sunt proprium organum odoratus. er-

Color habet esse duplex

Aromaticitas.

go tunc organū alteraf ab odore sibi immediate occurrente: z p ɔñs: si medium realiter alteretur ab eo: nihilominus sentief: immo melius. vñ cū humor putret in naribus iuxta caruncula nullo alio pñte odorabili recipit homo odorem fetidū. ¶ Nos aūt licet has rōnes nō credamus esse demōstrationes. Uidenf tñ plus hēre de apparētia q̄ rōnes Auer. Nam sicut apud eos opz dicere sonū esse realr in aere: z quo ad suū esse nō solū spūale. sed reale: vt patuit supra de sono saltez necessario q̄ ad multas partes aeris: z lz verisimil' sit q vsq; ad organum auditus: ita etiā nō videf incōueniens q odor sit i aere z in aqua quo ad suum esse reale z non solū spūaliter. Uidemus em̄ q sensus multā hēt diuersitatem quo ad instrumēta z media z quo ad modū trāsmutandi ab eoꝝ obiectis. Aliqui em̄ videnf recipe mediuz extrinsecum. aliqui intrinsecū. aliqui vident in eoꝝ organis alteratione requirere realē. aliqui solū spūalē. Ideo odor pōt suū mediū realiter transmutare. ¶ Utrū aūt odor posset percipi ab odoratu si nulla fieret in medio impssio vt aliqui ponūt de colore respectu visus: vt supra patuit: z vt tactū fuit in qōne de sono esset dubium: qd ad pñs dimittere volumus. Quia si quis hoc vellet sustinere ex illis locis speculef viā. ¶ Attende tñ q hic sensus nō videf indigere medio intrinseco: qz lz possit fieri mediāte extrinseco medio: quia pōt illud realiter alterare pōt etiā fieri si odorabile imediate organo odorat' approximef: qd manifeste pz p medium vltimū iā inductū z hoc nō vr posse experientia negari. ¶ Si quis aūt vellet soluere rōnes factas ɔ̄ opinionē Auer. posset sic respondere. ipse enim loco pallegato soluit vltimā. z dicit q esse corporis in medio ē magis spūale q̄ esse odoris. Nā ita est de odore in hac intētione: sicut de sono. Nūc aūt videmus q sonus etiā impeditur a vētis. vnde dicit q odor adducif a ventis z impedif: immo existimatū fuit q odor esset corpus. Sed hoc non oportet esse sicut nec de sono. ¶ Sed illa solutio videf habere difficultatem: quia habere esse minus spūale vel esset esse: qd haberet vna illarum qualitatū quo ad extēsionē quā alia nō haberet. vel quo ad perfectionē. vel quo ad repñsentationem. Non pmū cum quelibet sit in subo extenso opz qualibet habere extensionē. Nec scdm qz lz vna sit perfectior alia: cum tñ ipsa inducatur in subo in quo nō est resistētia: sicut in alia ipa nō dz pl' ipediri ex motu subiecti q̄ alia. Nec quo ad 3m. qz ita vna est sufficiens repñsentatiuum sui efficientis: sicut alia: z ideo cum quelibz istarum sit qualitas extra alam in aere z nō habeāt differentiam quo ad esse repñtatiuū qd vr esse spūale: vt inferius apparebit: satis videf dictū cōfusum q odor adducitur vel impedif a ventis z nō color: quia esse min' spūale. ¶ Qd aūt dicit q simile est de sono z odore nō videtur verū: quia apud euz sonus est ex motu aeris. et ex illo causaf: z ideo illud impediens vel iuuans sonum adducit vel illius auditum impedit. De odore aūt non est sic. quia eius perceptio z illius in medio multiplicatio nō indiger aliquo motu aeris: z ideo lz ex impedimēto a vento qd fit in odore non cōcludatur odorē esse corpus. Ex illo tamen non videtur euadere vel declarare quō odor sit ibi soluz spūaliter z nō realiter. ¶ Et ideo siquis vellet soluere aliter posset: dicendo q ideo odor impedif a ventis: quia eius multiplicatio in medio non est subito z instantanea: sicut corporis: sed est in tēpore z successiue. Et forte hoc intelligit Auer. cū dicit. q esse odoris in medio est minus spūale q̄ esse coloris: quia in hoc videtur similari magis rebus habētibus esse reale z corporale. et ideo qz odor multiplicatur successiue in aere clarum est: quō adducitur a ventis z impedif. sicut de sono fuit supra optime declaratum. Quia qñ aer in quo multiplicatur odor plus appropinquat odoratui vl' remouetur magis tanto plus adducif vel impeditur. ¶ Sed dubiuz est in hoc. Si odor est in medio spiritualiter sicut color: q̄re eius multiplicatio est successiua et coloris est instantanea cum subm non videatur habere aliquam resistentiam ipsi multiplicationi odoris spūali. ¶ Et posset responderi q forte causa successionis nō est semp resistentia alicuius qualitatis existētis in subiecto. Sed aliquādo est ex natura intrinseca qualitatis que inducitur: quia qualitas est talis vel talis. vñ aliq̄ qualitates ex sui natura habenti duci successiue aliq; subito: z aliquando hoc est indiuisibilitate subiecti in quo inducitur. aliquando indiuisibilitate graduali intensiua forme: z ideo nihil mirum si odor multiplicaf in medio successiue z color in instanti. Sz istud aliā requireret inuestigationē. ¶ Uel forte posset dici q in medio in quo odor multiplicatur est aliqua resistentia ad odorem z nō ad colorem: que tamē resistētia est nobis ignota. Multe enim qualitates z dispositiōes sunt in corporibus preter qualitates nobis notas. Sed pro firmo q̄tūcūq; ille responsiōes possint tolerari magis verisimile videtur q qualitas que sic successiue medio quiescente in eo acquirif sit in eo realiter. ¶ Et ex his dictis pz quid respondendū Ad scdam rōnem factam ɔ̄ Auer. lz cōiter doctores ad illam respōdeant. Cum dicitur ois successio causatur ex resistētia z ɔtrarietate q successio aliquando causatur ex cōtrarietate aliquando ex distātia partium subiecti. Sed tunc dubiū remanet cum illa distātia sit ita in multiplicatione coporis z luminis sicut odoris. quare ibi nō est causa successiōis sicut hic respice etiaz pro his supra in questione de sono. ¶ Aliter ēt posset dici: siquis vellet q multiplicatio coloris in medio z similium qualitatum z luminis est in tempore: licz hoc fiat in tpe imperceptibili: z hoc quia i omni medio est aliqua resistentia: z hoc verisimile videf: qz videm' q in medio spissiori generaf lumen minus intensum q̄ in rariori. z hoc nō vr esse nisi ex aliqua resistentia. Sic etiam in medio magis ab illuminante distante lumen causaf remissi'. Licet his posset dici q in his duobus lumen non causaf successiue fm partes subiecti: sed solum causatur debilius: vnde resistentia vocaf aliquando qz nō potest simul forma introduci: z aliquādo quia nō sic perfecta forma introducif. z ideo resistit non ad successionem: sed ad perfectionem forme. Sed illud nō videtur valere: quia pur id videtur ex aliqua resistentia medij ad receptionem luminis: sed quelibet resistentia videtur successionem causare in omni forma que inducitur: quia nō videtur maior ratio in vna q̄ in alia: z iō cum medium sit in infinitum subtiliabile: sequif q i aere q̄tūcūq; dyaphano causetur lumen z species coloris successiue in tpe. lz in minori quāto est rarior z subtilior z videf hoc verisimile: quia expsse videmus q in aere tenebroso z grosso vel in homine habente visum debilem homo respiciens obm videtur aliquando stare anteq̄ videat obiectum vel saltem bene discernat. Unde satis istud videf concludere q actio que fit a visibili in oculo tunc fieret in tempore: z per cōsequens verisimile esset q illa que facta fuit in medio fuisset facta in tēpore. Sz quid sit de illa solutione nō curamus modo qz esset materia que indigeret longa discussione. ¶ Aliter etiam posset dici q si ventus adducit vel impedit odorem hoc est quo ad vapores qui eleuantur a corpore odorabili: quia plurimum vapor eleuatur ab odorabili vsq; ad aliquam distantiam: qui si per ventum appropinquat vel recedit ab odoratu adducit vel impedit odorem. In loco autem vbi in aere odor absq; aliquo vapore multiplicatur spūaliter aliter nullo modo a vētis impediretur. Sed illa solutio videtur cōtra experientiam: quia in oi loco z in qualibet parte aeris videtur odor a ventis adduci z ab illis impediri. Sed a sic respondente diceret q hoc est falsum. Sed vt plurimum sic apparet ex vaporibus eleuatis. ¶ Ad 3m cum dicif. si odor esset solū spiritualiter zc. non videref ita vehementer cerebꝝ cōfortare. Dicunt quidam q lz odor sit in medio solum spūaliter tamen habet cerebꝝ confortare. qz multiplicat se cum quadam alteratione medij ad siccum: ideo cōfortat cerebrum: quia est frigidum z humidum: sed calidu3 z siccum illa contemperant: ideo cerebrum confortant. ¶ Sed illa solutio non videf vera: qz quādo mediū trāsmutatur solum intentionaliter nullo modo videf in pmis qualitatibus transmutari: z ideo id qd dicit predicta solutio nō videtur habere veritatē nisi quo ad partē medij ad quam pertingit fumalis euaporatio z corpus qd pōt aerem realiter alterare. ¶ Amplius tunc cor ex aromatibus nō confortaretur: quia est calidum z siccuz qd est contra omnes auctores. ¶ Amplius mēbra pncipalia vt allegat diligunt aromata nō quia calida frigida humida vel sicca. quia aliquod diligit vnum aliud reliquum: z aliquando vnum diligit ca^m vno tempore z

odor a vē tis īpedif.

quō vent' odorē impedit.

alio tempore frigidum. Sed diligunt aromata ꝛ ex eis confortationem recipiunt minere spũum in eo ꝙ aromata sunt ꝛ aromaticitas ꝓprie in odore cõsistit. Et id hoc signum est satis forte ad probandum ꝙ odor sit in medio realiter. Et consimiliter in organo sensus.

¶ Sed posset si quis vellet aliter dici ꝙ licet odor hẽat esse solum spirituale per modum dictũ: nihilominus habet confortare: quia videmus ꝙ hic color habeat solum spiritualr multiplicari: tamẽ aliqui colores dicũtur habere multũ ꝯfortare visum ꝛ oculos: vt expresse volunt auctores. ꝛ silr poterit odor facere membris quibus appropriatur. ꝛ hoc etiam qꝛ vt dictuꝫ est. Ex Auer. odor habet esse minus spũale ꝙ color. ¶ Sed illa dicta etiaꝫ si perpendis haberent difficultatem quã dimittim⁹ gratia breuitatis. ¶ Ad primũ tũc vnius odor nõ hẽret aliũ impedire. Pro firmo hoc medium est satis cõtra Auer. Sed posset dici ꝙ si vnus odor impedit aliuꝫ hoc est forte solum in spacio aeris ad quem perueniunt vapores. Non autem in spacio in quo multiplicantur solum spiritualiter. Sed sicut dictum fuit de ventis. Ita potest dici ꝙ hoc videtur cõtra id quod per experientiam inuenitur. ¶ Similiter predicta solutio non videtur stare: quia ꝗ̃tũcunqꝫ corpora habentia colorem realiter sint in diuersis locis aeris: ꝛ vbicunqꝫ vnum non impedit alterius visionem. Et simlr deberet esse de odorabilib⁹.

¶ Sed huic respondetur ꝙ odorabilia adinuicem se alterant realiter per causas odoris. non sic autem visibilia: per quã alterationem se impediunt illa ꝛ non visibilia: lꝫ per odorem illa se nõ alterent: etiam vapores vni⁹ odorabilis miscent cum vaporibus alterius: ꝛ vnum alteri applicatur vnde se impediunt: qḋ non euenit in visibilibus. ¶ Uel aliter posset dici ꝙ id habet veritateꝫ in forti odorabili a quo non solum prouenit transmutatio in organo spũalis: sed etiam realis quasi organi corruptiua. Sicut etiam prouenit a forti sensibili in visu ꝛ in aliis sensibus. ¶ Sed hoc etiam videtur cõtra experiẽtiam in odoribus non fortib⁹ nec habentibus sensuꝫ corrumpere. ¶ Uel aliter ꝙ illud prouenit in odore non in colore: quis licet odor habeat esse spũale minus tamẽ ꝙ̃ color ꝓpter qḋ plus euenit impedimentũ. Sed hoc habet difficultatem supra allegatam de esse spirituali.

¶ Ad vltimaꝫ quãdo homo ponit odorabile ad nares: Põt dici ꝙ odor multiplicaꝶ cum fumali euaporatione per totum spacium vsqꝫ ad nares sed in medio nõ recipitur nisi spũaliter: ꝛ ideo multiplicatio cũ fumali euaporatione nõ est necessaria saltem in parte medij contigua organo odoratus. Ita respondent in hoc aliqui doctores. Et ſm hoc oporteret dicere ꝙ si vapor immediate cõtangeret organum odoratus ipse non sentiretur.

¶ Sed illa solutio haber satis difficultateꝫ: quia satis videtur extraneum ꝙ vapores attracti per nares qui ꝑueniunt vsqꝫ ad cerebrum ꝛ ipsum multum confortant peruenientes ad caruũculas non agãt in eo sine medio: ꝛ ideo verisimilius videꝶ ꝙ ille sensus nõ indigeat medio extrinseco. vt est dictũ. ¶ Ex his pꝫ ad iducta in principio quesiti.

¶ Utrum gustus sit tactus. Qõ.lxx.

22

Sapores et tactus sunt obiecta gust⁹.

Vigesimo secundo queritur circa sensum gustus. Et primo circa ipsam potentiaꝫ ꝛ eius organum. deinde circa eius obiectũ. ¶ Primo an gustus sit tactus. Qḋ sic quis expsse asserit phs scḋo de anima. ꝙ gustus est quidam tactus. ¶ Oppositum patet: quia potentie distinguuntur. per obiecta: sed obiecta gustus sunt sapores ꝛ tactus sunt prime qualitates que abinuicem multũ differunt. ¶ In isto quesito oportet primo videre qḋ est instrumẽtum potentie gustatiue: ꝛ in hoc dicitur per oẽs ꝙ est lingua mediantibus neruis expansis in ea a cerebro venientibus: licet etiam sint alia iuuamenta lingue vt in prolatione literarum ꝛ aliis vocibus. Uidetur autem esse gustus instrumentum lingua maxime ſm eius extremuꝫ. Sed hoc videtur posse refragari primo experientia. Quia si sola extremitas siue puncta lingue intingatur in re saporabili nihil quasi de sapore videtur ꝑcipi nisi postea lingua interius remittatur aut humidicas saporabilis tangat radicem lingue. similiter etiam in radice lingue videtur esse plus delectatio saporis: vt potest experiri: in hoc videtur arguere ꝙ ibi maxime sit proprium instrumentum gustus. hoc videꝶ argui posse per generationem saliue circa lingue radicẽ que maxime necessaria est in gustãdo: vt apparebit: ideo in loco in quo ipsa maxime est ꝛ generaꝶ vr esse gustus ꝓprium instrumentum principalr. Et sic credimus ꝙ instrumentum gustus est lingua: principalius tñ ſm eius radicem lꝫ hic sensus sit in tota lingue expãsus superficie mediãtibus predictis neruis: immo etiam predict⁹ sensus cõllicatur palato. ꝛ aliis quibusdam partibus circũstantib⁹ lingue ꝓpter neruũ gustatiuum illis partib⁹ cõicari ꝛ ad illas aliqualiter expandi. ¶ 2⁹. opꝫ videre de eo qḋ queritur an gustus sit tact⁹ ꝛ i hoc quasi est cõis olm responsio ꝙ tactus ꝛ gustus vel sumuntur formaliter: ꝛ sic gustus nõ est tactus: quia tũc nõ essent nisi quatuor sensus. Etiã quia sapor qui est ꝓprium obiectũ gustus nõ est de qualitatibus tangibilib⁹. ꝛ ideo sicut formaliter nõ est sapor de primis qualitatib⁹ sic gust⁹ nõ est tact⁹. Sꝫ si sumantur mãliter gustus est tactus. hoc declarãt multipliciter. Primo ex parte organi vtriusqꝫ sensus: qꝛ idem est neruus in lingua quo mediãte tangit ꝛ gustat si neruus est organũ tactus. Hoc etiam pꝫ ex parte medij intrinseci si mediũ est caro: quia eadem est caro que est mediũ in vtroqꝫ. 3⁹. ex parte obiecti. qꝛ obiectum gustus est sapor: sapor aũt vt vult phs fundaꝶ in humido. Humidũ aũt est quoddã tangibile. 4⁹. gustus est tact⁹ rõne modi percipiendi: quia sicut tactus nõ indiget medio extrinseco: immo debet mediate approximari saltẽ cum medio intrinseco ipsi tangibili. Ita gustus nõ eget extrinseco medio. ¶ Sed qꝛ illa aliqualiter possent molestari ad perfectã declarationem eoruꝫ opꝫ videre que sit hmõi sensus in aiali necessitas vt eius perfecte noticia habeatur. Propter cuius euidentiã primo ponem⁹ vnam distinctionem: ex dictis Auer. assumptã: ꝛ cõiter ab omnibus notatã. Scḋo iuxta dicta ponem⁹ aliquas conclusiones assumptũ ꝓpositũ declarantes. ¶ Distinctio est ista. ꝙ gustus est duplex vn⁹ perfect⁹ qui vere hꝫ apphendere sapores ſm ꝙ sunt qualitates vere distincte a qualitatib⁹ ꝑmis: lꝫ ab illis qualitatib⁹ cãte ꝛ ſm ꝙ sapor est vnũ de quinqꝫ ꝓpriis sensibilib⁹. Ali⁹ est gustus impfect⁹ qui de talib⁹ saporib⁹ nõ hꝫ apphendere. Sꝫ determinata nutriẽtia diuersis aialib⁹ cõuenietia qui oibus cõicãt aialib⁹: ꝛ illa distinctio põt extrahi ab Auer. 2⁹. de aia. ꝯmẽto. 28. ꝛ. 31.

Gust⁹ duplex.

¶ Iuxta istam distinctionẽ ponunꝶ alique ꝯclusiones. Prima est. ꝙ gustus primo modo sumpt⁹ nõ reperiꝶ in oibus aialib⁹. ꝛ maxime respectu oium specieꝝ saporũ. Ista cõclusio declaraꝶ. qꝛ per experientiã apparet ꝙ aliquod aial ꝛ multa aialia de multis gustui ipsoꝝ approximatis apphendũt esse incõuenientia ꝛ nullaten⁹ gustui ꝓportionabilia: que tñ sunt valde cõuenientia ꝛ delectabilia saporia: ꝛ multa esse cõuenientia ꝛ multũ eis placibilia: que tñ sunt valde incõuenientia ꝛ mali saporis: vt pꝫ de multis auib⁹: que nutriuntur ex venenis: et similibus reb⁹. Et silr pꝫ ꝙ nutrimẽta multoꝝ aialium nobis sunt valde displicibilia ꝛ pessimi saporis. ergo si ꝑdicta aialia haberent sensum gustus ꝑdictum iam nõ sic circa ꝓprium obm gustus deciperenꝶ ipsis sanis existentibus sicut pꝫ in visu auditu: ꝛ aliis sensib⁹. ¶ Amplius opꝫ saporea in eoꝝ nominatione ad aliquem sensum cõparare ſm cuius apphensioneꝫ talis sapor dicaꝶ dulcis ꝛ delectabilis: ꝛ talis amarus ꝛc. aliter nullus sapor posset dici dulcis: nec aliquis amar⁹: ꝛ sic ḋ aliis. Sed clarum est ꝙ nullus est talis gustus ꝛ sensus ſꝫ cuius apphensionẽ tales debeãt dici sapores: sicut gust⁹ hominis: cum in hoc sensu oia aialia excedat vt vult philosophus. Cum ergo multa aialia nullaten⁹ gustent ꝗ̃ homini sunt multum delectabilia: ꝛ multa talia renuãt ꝛ multa cum magna talia auiditate gustent que homini sunt amarissima: sequiꝶ ꝙ i eis nõ est gustus ꝑdictos apprehendẽs sapores ꝛ discernẽs. Aliter opꝫ dicere ꝙ i ꝑdicta re sunt duo sapores dulcis ꝛ amarus: ꝛ vn⁹ apphenditur ab vno ꝛ nõ alter: ꝛ alius ab alio: quod est absurdum: cum vterqꝫ sit gustui debenti vtrũqꝫ apprehendere approximatus. Aut oꝫ dicere ꝙ vna qualitas met sit dulcis ꝛ amara ꝛ aliquãdo dulcissima ꝛ amarissima: lꝫ respectu diuersoꝝ sensuum. Sed hoc etiam est absurdum: cũ principia ꝑdictoꝝ saporꝝ effectiua sint valde diuersis ꝛ aliquando cõtrariis. ¶ Sed statim contra illa:

Cõclusio nea.

quia sensus tactus in diuersis multū diuersimode ap-prehendit. Ut vnam rem vnus apphendat calidā ⁊ ali⁹ nō sic. immo aliqñ frigidā ⁊ alius temperatam. ¶ Si-militer hoc apparet in gustu: sicut de febriente apphen-dente rem amarā que est dulcis: ⁊ tñ nō opꝫ alterū illoꝝ sequi: qđ supra dicit̃ vt claꝝ est. ¶ Similr̃ hoc apparet in sanis in diuersis hoībus: qꝛ vnus auidissime ⁊ cū ap-petitione optimi saporis comedit vnam rem que alteri est displicibilis valde: sicut pꝫ de tartufis ⁊ fungis que multū aliq̈bus placent ⁊ mihi summe displicent in sapo-re. Necunq̄ de eis potui trāsglutire saltem de tartufis seu tuberibus. ¶ Silr̃ pꝫ de herba ruchetta que multis vehemēter placet ⁊ mihi inducit vomitū ꝓpter displicē-tiam: ⁊ sic de aliis moltis. Dicendū ꝙ reliquū est de ta-ctu ⁊ de illo gustu perfecte de quo loq̄mur: qꝛ organum tactus nō potuit esse denudatū a qualitatib⁹ tangibili-bus q̄ sunt ꝓpriū obiectū tact⁹: ⁊ ideo nō mirū si diuersi-mode illis affectus illas diuersimode apphendit. Sed organū huius gustus de quo loquimur: vt vult phūs de-bet esse denudatū ab oīb⁹ saporib⁹: ⁊ ideo cū aliqua re habēte saporem inficit̃ variat̃ statim sua apphensio ꝓ-pter qđ nō est simile đ vno ⁊ alio. ¶ Et ex hoc etiā solui-

Ruchete herba.

tur de gustu febrientis q̄ affectus est humore hñte sapo-rem fm̄ quē alij p̄dicti sapores apphendunt. ¶ Qđ aūt inducitur de ꝑtibus sanis certe hoc non est nisi in q̄bus-dam singularib⁹ cibis. In q̄bus aliq̄ annectūtur qua-litates ⁊ conditiones: ꝓpter quas vni placent ⁊ alteri displicent: ⁊ nō est hoc ex solo sapore: qꝛ tunc hoc etiam esset cōe eis in aliis gustabilibus: qđ non est. ⁊ hoc eue-nit eis ex diuersitate conditionū ⁊ dispositionum orga-norum in q̄bus hoīes multum diuersificantur: sicut vni multū placēt vina dulcia alteri pontica: ⁊ nihilominus quilibet discernit vnam rem esse dulcem ⁊ aliā ponticā. Ex alia ergo cōditione cōplicata insurgit cōplacentia vel displicentia: ⁊ illa est res multuꝫ cōsiderāda ⁊ in qua posset speculatio ꝓtelari. Nihilominus tamen cuꝫ mul-ta animalia insequantur delectationeꝫ sapoꝝ in rebus oīb⁹: sicut homo: ⁊ in multis multa alia animalia: veri-similius est sensum gustus qui oīa p̄dicta habet apphē-dere nō omnibus animalibus cōicari. ¶ Siquis tamē aliam viam vellet tenere inspiciat ea que scripsimus in hoc tractatu. qōne antecedenti. ¶ Sed dices. nō appa-ret ꝙ organū predicti gustus sit ab omni sapore denu-datum: quia cū gustamus linguam: vt cum comedimus eam inuenimus manifesti saporis. ¶ Similiter etiā si vnus ponat linguam in os alterius: vt pꝫ in actu vene-reo cū mulier imponat vel ecōuerso: imo ex gustu pre-dicto sequit̃ delectatio manifesta. ¶ Etiā si multa ani-malia nō habent gustuꝫ apprehendentē dictos sapores iam lingua p̄dictoꝝ animaliū non debet impediri: licꝫ efficeret̃ re amara vel alterius saporis: cuius cōtrarium est verisimile: quia etiam si videat̃ predicta lingua vel comedatur videt̃ in oībus esse similr̃ disposita: sicut il-la que predictos percipit sapores. ¶ Sed dicendum ꝙ reliquum est de lingua cum est mortua ⁊ comedit̃ ⁊ cum est viua ⁊ organum sensus. ¶ Qđ aūt scđo inducit̃ non valet: quia illa est delectatio tactus ⁊ non gustus. ¶ Et ꝙ inducit̃ 3°. nō valet: quia predicta qualitas existēs in gustu permutat naturā ⁊ qualitatē deseruienteꝫ gustui quem habet predictuꝫ animal de quo gustu loquemur. Et si p̄dicta nō alteraret nō impediret. ¶ Et circa hoc attendendum ꝙ licꝫ nō in omnibus animalibus sit gu-stus de quo loquimur in p̄dicta ꝯ°ne. In multis tñ aīali-bus est perfectus: sicut in hoīe. Et in multis non videt̃ participari: quibusdam tñ videt̃ fm̄ aliquid cōicari ꝓ quāto videmus aliqua animalia delectari per gustū in multis de quibus homo delectat̃.

De febrientis gustu.

¶ Scđa ꝯ° est. ꝙ p̄dictus sensus gustus perfectus nō est necessarius ad alimētū: imo ⁊ si deperderet̃ ab anima-li animal viueret ⁊ sumeret cibū ⁊ nutriret̃. Ista ꝯ° pꝫ ꝑ ꝓtem. Quia si esset necessarius ad nutritionē aīalium tam in omnib⁹ aīalibus necessario inueniret̃.

¶ Tertia ꝯ° est. ꝙ gustus de quo locuti sum⁹ nullo mō est formalr̃ tactus. patꝫ vt supra dicebat̃ per alios: quia sapor nullo modo est aliqua p̄marūꝫ qualitatū nec sim-plex nec cōmixta. Si ergo de p̄dicto gustu dicitur ꝙ est tactus: est: sicut dictū est supra auctate alioꝝ ⁊ p̄cise: qꝛ sentit suum sensibile cum cōtactu absq; indigentia ex-trinseci medij. Et hoc vult phūs 2°. de aīa. loquens de il-lo sensu gustiuo. ⁊ Auer. ibideꝫ cōmēto. 101. Ex illa ꝯ° ne euidentius pꝫ antecedēs ꝯ°. quia cum ex eisdem nutria-mur ex q̄b⁹ generamur: ⁊ generemur ex calido frigido humido ⁊ sicco: ⁊ illa sint vere obā tactus: nullus sensus est necessarius qui vere ⁊ formaliter nō ē circa illa. Ta-lis aūt est predictus gustus vt declarāt: ⁊ ideo est pori⁹ in aīali in quo reperit̃ ad bene esse: ⁊ ꝓpter pfectionem ꝓpter qđ reperit̃ in aīalibus perfectis plus. Et ad hanc intentionē loquebat̃ phūs 2°. de aīa. cum dicebat. Nihil enīꝫ ad alimentū cōfert sonus nec color nec odoratus. Humor vero. i. sapor est vnū aliqđ tangibiliuꝫ. ⁊ hic ve-re tetigit gustū q̄ necessarius est animali de quo statim dicemus. Propter qđ subdit. Esuries aūt ⁊ sitis cōcupi-scentia. Esuries quideꝫ calidi ⁊ frigidi ⁊c. vnde directe fecit mentionē de obiectis tactus qui est sensus necessa-rius. Et subdit. loquens de perfecto gustu qui vere for-maliter nō est tactus ostendens directe quō non est ne-cessarius. Sapor vero vt delectamentū hoꝝ est. Et ills est etiam intentio Auer. ibi.

¶ Quarta ꝯ° est. ꝙ gustus alius q̄ dicit̃ gustus imperfe-ctus omnib⁹ aīalibus est necessarius. Illa est Auer. 2° de aīa. cōmēto. 28. Cum dicit. Et ꝓpter hoc estimandū est ꝙ ille sensus in omni aīali etiā existit: sicut tact⁹. Cū ergo hoc nō possit itelligi de perfecto gustu: vt declara-tum est. sequit̃ ꝙ de isto hoc hꝫ veritatē. Hoc idē de sua intentione habet̃. 31. cōmento. Et sic etiā vt ipse asserit est de intentōe phi: licꝫ obscurius dicat. Hoc etiā est de intentiōe phi in de sensu ⁊ sensato. cap°. de odore ⁊ sa-pore. cū dicit. Nutrit aūt fm̄ ꝙ gustabile. Omnia enim nutriunt̃ dulci simplr̃ vel cōmixte.

Gustus perfect⁹.

¶ Quinta ꝯ° est. ꝙ ille gustus iperfectus est quidā tact⁹ Ita ꝙ vere ille gustus est tactus ⁊ solum de tangibilib⁹ habet apprehensionē ⁊ ille gustus: quia ad alimentum est ordinatus: ꝓpter quod omnib⁹ animalib⁹ est neces-sarius: sicut tact⁹. Illa cōclusio declarat̃. Primo de mē-te. Auer. ⁊ Aristo. in locis preallegatis. Dicit em̄ Arist. volens ostēdere ꝙ gustus est tactus ⁊ est necessarius et loquens de sapore qui est obm̄ huius sensus qui nō est nisi aliquod vere tangibile dicit. humor. ꝟo. i. sapor est vnum aliquod tangibiliū. Et declarans dat exēplū de fame ⁊ siti qui directe sunt sensus huic gustui correspō-dentes. Esuries aūt ⁊ sitis concupiscentia. Esuries cali-di ⁊ sicci: ⁊ sitis frigidi ⁊ humidi. vnde locutus fuit de p̄mis qualitatibus ⁊ nō de saporib⁹ qui sunt obiectū gu-stus perfecti. Et ideo loquens de isto sapore notāter di-xit. Humor vero ⁊c. loquens vero de vero sapore dixit. Sapor vero vt delectamentum hoꝝ est. Et hoc idem dixit. Auer. cōmento. 28. Declarans ꝙ sapor perfectus non facit de se ad alimentum. Sed per accidens. vnde animal quādo famescit ⁊ sitit desiderat calidūꝫ frigidū humidum ⁊ siccū ⁊ nō desiderat dulce nec amaꝝ. ⁊ ma-gis supra in eodem cōmento dicit. Sapor autem si exi-stit in cibo fm̄ ꝙ est cibus est vnus modoꝝ rerum tan-gibilium ⁊ sensus gustus est aliquis tact⁹. Certe nō pos-set expressius predictaꝫ affirmare ꝯclusionē. Et subdit. Et ꝓpter hoc opinandum est ꝙ ille sensus existit in ani-mali: sicut ⁊ tactus ⁊ est quasi spēs eius. vt directe vult Auer. ꝙ gustus non est nisi quidam tactus: ⁊ ille gustus non est ille qui discernit inter differētias saporis. Sed solum conueniens ab incōuenienti. ⁊ ideo obm̄ eius nō est nisi quoddam tangibile. Hoc idem expresse asserit. cōmento. 31. Cum dicit. ⁊ iste locus indiget cōsideratio-ne. Estimatur enim ꝙ gustus est vnus modoꝝ tactus fm̄ ꝙ dixit superius. Sed si aliquod animal nutritur ex rebus carentibus sapore: tūc gustus istius animalis nō erit nisi fm̄ calidum frigidū humidum: ⁊ siccum. ⁊ ideo phūs scđo de anima. determinans de sensu gustus fꝫ ꝙ causatur vnus de quinq; sensibus solum determinat de gustu perfecto. Quia tūc vere distinguit̃ a tactu ⁊ ē sen-sus quintus. Et ideo si ibi dicit ꝙ gustabile est quoddā tangibile. ⁊ ꝙ gustus est tactus: intelligit: vt expositum fuit supra. Et ꝓpter hanc conclusionē magis declaran-dam ⁊ necessitatem huius imperfecti gustus aduerten-dum ꝙ preter sensuꝫ tact⁹ qui est sensus absolute loquē-do calidi frigidi humidi ⁊ sicci: qui est necessari⁹ anima-li: vt patet scđo de anima: est necessarius hic particula-ris tactus qui est in lingua respectu determinatorum

obiectorum quem imperfectū gustū appellamus: quia nō solū animal habuit discernere de calido frigido humido z sicco zc. vt pseruaretur a corrūpentibus. sed etiam habuit discernere de determinato calido: frigido: humido: z sicco: cōueniente vel inconueniēti ad nutritionem: quia animal ex certis z determinatis mixtis hz nutriri z diuersa animalia se sepius ex variis z diuersis: z ideo nō sufficit tact⁹ absolute inter qlitates pmas discernēs. Sed reqrit pticularis respectu quorundā determinatorum obiectorum. Et gustus nominat qui directe discernit ea que sapiunt animali vt actu nutrientia. reliqua autē apphendit calida vel frigida zc. Sed non sicut obiecta sapida z conuenientia ad nutrimentū: z ideo iste qualitates particulares tāgibiles: vocant etiā sapores quia animali sapiunt. Sed non sapores qui sunt obiectū gustus perfecti. Et hoc fuit supra ostensum in auctoritate philosophi scdo d anima. supra exposita. Et hoc voluit philosophus in de sensu: vt allegatum fuit. cū dixit. Nutrit autem qd gustabile obiectat. i. non nutrit calidum frigidum zc. sm q ab³ˢ tale: ergo tunc omne mixtū esset cōueniens nutrimentum. Sed nutrit sm q conueniens huic gustui qui est tactus discernens determinata calida frigida zc. Et subdit. Omnia enim nutriuntur dulci simplr vel cōmixto. Et hoc dicit vel inquātum ad nutrimenta perfectiora perfectorum animaliū. Vel intelligit de dulci. i. sapido z gustui conuenienti: licz postea declaret de dulci: prout est sapor perfectus: quia magis inter omnes facit nutrimentū sapidū z delectabile. ¶ Sed dices. si ille gustus imperfectus nō est nisi quidā tact⁹. ergo non habet de obiectis aliquid apphendere nisi vt sūt calida: frigida: humida: z sicca. Cū ergo aliqua possint in his pmis qualitatibus cōicare z in gradibus z si nō in eorum naturali dispositione saltē in accidētali: quō poterit iste tactus apprehendere vnū esse cōueniēs ad alimentū: z aliud nō. Si ergo hoc facit nō videt esse nisi per apprehēsionē alicuius alterius qualitatis que nō est qualitas tangibilis nec qualitas pma. z per cōseqns nō videbit esse nisi aliqua de specieb⁹ saporis: z per cōsequens causatur gustus perfectus. ¶ Amplius fames z sitis qui sunt directe appetitus ordinati ad sensum apprehendentem alimenta: sunt: vt dicit phus appetitus cali. frig. zc. ergo per predictū sensum nō vident obiecta apprehendi nisi sm q calida frigida hūida z sicca. z per consequens in nullo distinguunt a tactu ab³ˢ apprehēdente pdictas qlitates pmas: z per consequēs: tūc illud ita posset fieri per aliquas ptes sensitiuas: sicut per linguam z os. ¶ Propter hoc notādū q partes nostri corporis quibus attribuit sensus tactus sunt multū diuerse nature z cōditiōis ppter qd in eis de tangibilib⁹ valde diuersificatur apprehensio. Similiter etiaz qualitates tangibiles que sunt in mixtis que qualitates mixtorum appellant: licz cum pmis qualitatibus elementorum cōueniant in hoc q calidum frigidū humidum zc. nihilominus habent diuersas cōditiōes quibus diuersimode mouent sensum. Ex qua diuersitate sequit delectatio diuersa vel tristitia z similes passiōes que diuerse conditiones ex multis possunt euenire que diuersitates z particularitates itellectui nostro sunt occulte z soli altissimo manifeste. z hoc pz in multis partib⁹ nostri corporis: sicut de tactu in membro māli: z de tactu oris stomaci: z de tactu quem vocamus gustum supra dictū. Clarum enim est q tactus virge est respectu calidi frigidi humidi z sicci: que tamen in quocūq gradu sint nō habent inducere delectationez que inducit ex approximatione seminis capiti virge. z ideo hic tact⁹ licz in sensu tactus cōicet cum aliis partibus: respectu tamē hui⁹ obiecti: qd nullaten⁹ simili modo alie partes sensitiue apprehendunt: est ab illis alt⁹ sensus. Ex approximatione aūt seminis ad alias partes sensitiuas nunq similis fieret apprehēsio: z sic est etiā de tactu de quo loqmur: qui licz percipiat calidū z frigidū: sicut alie partes tangentes: quedā tamē tāgibilia ab illis partibus diuersimode apphendit: vt ex predicta apphensione discernat z apprehendat qd gustabile est aptus cibus: z qd nō. nec ppter istos tactus singulares quibusdā partibus approximatos: z nō aliis opz ponere sextū sensū. Quātūcūq ergo aliqua in qlitatib⁹ cōicent sm q calida frigida zc. In multis tamē ille qualitates tangibiles in illis differunt ex quibus diuersimode sensum tact⁹ habēt in quibusdam diuersis partibus transmutare. Sed tales particularitates: vt dictum est sunt nobis occulte. Nō ergo hic tactus qui est gustus percipit nisi caliditatem frigiditatem zc. Sed alicui sic pportionat q percipit cōuenientia ad alimētū z alicui nō. z hoc est ex particularib⁹ conditionibus huius organi z particularibus conditionibus huius qualitatis tangibilis. Sicut etiā tact⁹ oris stomaci suā percipit resolutionē: z nulla alia pars hoc habet in qua sit similis tactus. ¶ Qd aūt scdo dicit nō valet: quia licz phus dicat q fames zc. aliter exponitur vt apparuit cū supra de fame tractaremus. ¶ Et attēdendum vlterius q talis gustus qui vere est tactus nō fuit necessarius plantis: pter earum imperfectionem. Unde quia quasi omnia mixta sunt ꝯuenientia nutrimēta plantarum nō oportuit in eis esse virtutez discernentez cum cognitione circa nutrimentū: imo sufficit hoc plante: sicut est radix terre affigi vbi quasi quodlibz fit eius nutrimentū: z sunt verba Auer. scdo de anima. cōmēto 28. vbi dicit. necesse est vt omne animal habeat sensum per quē apphendat ꝯueniens z incōueniēs ex nutrimētis vt expellat nociuū z attrahat iuuatiuū. z hoc fuit quia nutrimentū eius nō existit in potētia in pluribus rebus: sicut est in plantis: z ideo plante nō indigent sensu quo distinguant cibum. Et subdit. Et iste locus indiget magna consideratione zc. ¶ Et ad inducta in pncipio apparet quid dicendum.

¶ Utrum sapor pncipaliter sit passio sicci vel hūidi vel calidi vel frigidi. Questio. lxxi.

Sapor an passio.

23

Vigesimotertio queritur de parte obiecti gustus. Et vt appareat modus generationis saporis: z quas primas qualitates insequitur z q sint sapores medii z extremi. ¶ Queritur cui⁹ subiecti principaliter sapor sit passio. Et q sit passio sicci principaliter ostenditur: quia in subiecto sicciori maxime reperiuntur sapores vehementius in gustu imprimētes omnibus aliis saporibus. ergo maxime videtur insequi plus sapor siccitatem in subiecto q humiditatem. consequentia patet. antecedens patet de sapore amaro z acuto q inter omnes sunt manifestiores z vehementius imprimentes. ¶ Quod autem sit pncipaliter passio humidi apparet: q: pportio dz esse inter gustum z gustabile: sed nisi organū gustus humectetur nō pōt percipere sapores. ergo hoc etiā pz de gustabilibus que sunt arida z sicca nisi humectent non possunt in eorum saporibus percipi. ¶ Qd sit pncipaliter passio calidi ostendit: quia inter qualitates pmas caliditas est mouēs ad digestionē. Sapor aūt per digestionez acquirit. ¶ Qd sit passio frigidi pz: quia vt plurimū sapores sequūt sensū grosse substātie. tale aūt a pdicto est aqueū vel terreum z qdlibz dictorum est frigidū.

¶ In hoc quesito affirmabimus ea que in illa materia sunt a doctoribus exquisita. Quia ille mãe a qplurib⁹ solennibus viris tam in philosophia q in medicina late sunt pertractate. Tria ergo in hoc quesito declarabimus. Primo cui⁹ subiecti pncipaliter sapor sit passio: z ex hoc apparebit. Scdo quas primas qualitates sapor insequitur maxime: z per quem modū. Et tertio qui inter sapores sint extremi z qui medii: quia ex declaratione vnius istorum sequit declaratio alterius. ¶ Propter pmum est aduertendū q sapor est quedaz qualitas de secūdis distincta a pmis: sicut color odor z similes: que est pprium obiectū gustus perfecti. Et illa pars est magis verisimilis q̄tūcūq alias imaginati fuerimus q sapor nō est qualitas distincta: z sic alie due qualitates a pmis saltez cōmixtis: siquis nō vellet de ipsis simplicib⁹ tenere. Imaginaretur enim qui sic teneret q ipsa nā ꝯ⁹ nalis sm q diuersimode proportionata est z omnis talis qualitas diuersis organis diuersorum sensuū approximata diuersas notitias in anima causat vt saporis odoris z sic de aliis. Nō ppter diuersitatē in ea. Sed ppter diuersitatem organorū quibus mediantib⁹ anima cognoscit. vnde ipsa vna existēs est sapor color: z sic de omnibus aliis sensibilib⁹ licz diuerse cōplexiōes sint diuersi coloris z saporis zc. z ideo ala de hac vnica re ppter diuersitatem organorum cognoscit q ipsa est color per oculum z sapor per gustū: z sic de aliis. ¶ Nec valeret ꝯtra hoc licz multū videat efficax rō: quare nō mutato colo-

Appetit⁹ ordiati fames et sitis.

te res mutaꝛ de frigiditate in caliditatem ⁊ eꝯ°. ⁊ sic de multis aliis ꝯtrietatib⁹ pōt induci. Si ergo aliqua res q̄ modo est in hoc subo est albedo ipsius cū ipsa corrūpiꝛ deberet albedo corrūpi: qđ nō apparet: qꝛ corrupta caliditate ⁊ adueniente frigiditate adhuc albedo in ea permanet. ¶ Hoc nō valet: qꝛ quelibet istaꝝ pmaꝝ q̄litatū de quibus loq̄mur. s. ꝯditiō aliū est albedo ⁊ nigredo taelis sapor talis ⁊ talis ⁊c. ⁊ sic de aliis. Et si remoueꝛ caliditas corrūpiꝛ albedo que est caliditas ⁊ inducitꝛ albedo que est frigiditas. ¶ Et si dicis nō: qꝛ stante eadem caliditate in subo mutaꝛ solū de albo in nigrū. ergo ⁊c. ¶ Rñdetur ꝙ impossibile est ꝙ fiat mutatio in albedine ⁊ nigredine: ⁊ sic de aliis silibꝰ qualitatibus: nisi fiat aliqualis mutatio in qualitatibus pmis ⁊ que tunc sunt idē qđ illa talis qualitas que vocaꝛ scđa. Nisi hoc fieret ꝑ approximationē vel suppositionē vel subtractionē corpoꝝ adinuicē q̄ tales q̄litates habeant diuersas. Sꝫ hoc nō esset ꝯ id qđ imaginaꝛ ṗdicta opinio. ¶ Sꝫ lꝫ illa imaginatio posset habere multas vias defensionis: qꝛ tñ satis est extranea: ⁊ maxime qꝛ i medicina scribimus: vt magis dictis auctoꝝ dicamus ꝯformiter: ad p̄hs sequamur viā colorez dicētes: vt dicunt ꝙ sapor est quedā qualitas de secūdis. Et silr esset dicendū de colore: ⁊ de aliis silib⁹ qualitatib⁹. Predicta aūt qualitas que est sapor: vt vult p̄hs vbiq̄ maxime in de sensu. vbi late determinaꝛ de ipso: ⁊ sic etiā vr oēs volūt ꝙ est ṗncipaliter passio humidi tanq̄ ꝓpꝛij ⁊ ṗncipalis subiecti. Ex ꝯtri aūt est sicci cū ṗdicto humido cōmixti. Ita expresse vult p̄hs ⁊ ꝑ multa declarat. Et silr doctores ipm exponentes. Primo qꝛ sapor videꝛ esse passio nutrimenti. videꝛ enī inesse in re nutritiua ad designandū cōuenientiā vel incōuenientiā nutrimēti. Sed nutrimentū maxime est cōueniens rōne humiditatis: vt hꝫ clare videri de actu nutritiōis alibi. Hoc idem declaraꝛ per signū. Primo. qꝛ aque fiunt saporose trāseuntes per loca sulfurea: ⁊ similia. Scđo qꝛ silr videnꝛ fieri sapores sicut si quis colores lauet in aqua. Tertio. qꝛ videmus ꝙ res nō saporaꝛ nisi humefiat: ⁊ et pꝫ de omnib⁹ siccis habentib⁹ sapores. Unde ꝓpter hoc posita ē generatio humiditatis saliuali sin radice lingue: sicut pꝫ 2° de anima. Hec sunt que ad hoc inducit p̄hs in de sensu. ¶ Sed opꝫ vlterius attendere ꝙ nō cuiuscunq̄ humidi sapor sit passio: qꝛ tunc etiā in elemētis reciperetꝛ sapor: qđ nō est veruꝫ. Silr etiā in quocūq̄ mixto esset: qđ nō est verum. Uolunt ergo ꝙ sapor sit passio humidi aquei: qꝛ ē passio humidi nutritiui. Tale aūt est humidum corpulentum ⁊ predictum est aqueum: nec est passio humidi aquei simplicis: vt dicunt. sed qđ est passum a sicco ⁊ secum permixtum: ⁊ volunt ꝙ predictū humidum qđ patitur a sicco nō sit humiduꝫ aqueum elementale qđ patitur a terreo sicco elementali: quia forma perfecta nō resultat imediate ex vnione elementoꝝ. ⁊ ideo hūidum qđ est solū sapoꝝ est humidū mixto perfectū qđ patiꝛ a sicco secū permixto. ⁊ etiā secū est permixtū ⁊ sit ṗdicto mixtio a calido: ꝓpter quod dixit Aristoteles diffiniēs saporem. Sapor est passio humidi facta a sicco motiua gustus ꝺm actum.

Instātie. ¶ Sed illa dicta videnꝛ pati instantias. Primo. qꝛ dcm̄ est ꝙ sapor est passio nutrimenti. Primo. qꝛ aliquis sapor ex toto rōne nutrimenti ꝯtiaꝛ. ergo ⁊c. ꝯña pꝫ. añs pꝫ de sapore amaro. ¶ Amplius dictū est ꝙ multa alia carent tali gustu percipiente illos sapores. ⁊ tñ in eis est actus nutritionis ¶ Amplius multa que nō nutriunt vel valde modicū habēt saporez dulcissimū ⁊ delectabilem valde: sicut de multis florib⁹ ⁊ multis aliis rebus modicū dulcib⁹ in quib⁹ est vis nutritiua valde parua. Si ergo sapor insequereꝛ solū rōne nutrimēti in eis videꝛ esse vis nutritiua veniēs. ¶ Ampli⁹ ꝙ nō sit passio humidi ostenditur: qꝛ eadē res est multum odorifera ⁊ multū saporita. Sed odor est passio sicci ṗncipalr: vt supra patuit. ergo tunc sapor nō est ṗncipaliter passio humidi. ꝯña pꝫ. Quia tūc iste res aut deberent habere saporem valde obtusum ⁊ remissum: aut nullū: añs pꝫ: sicut de fumo ⁊ fuligine que sunt siccissime res: ⁊ habēt saporem amarissimū: ⁊ sic de multis aliis siccis reb⁹. ¶ Amplius sapor videꝛ insequi qualitates actiuas ⁊ nō passiuas. ergo nō est plus passio sicci q̄ humidi. antecedens videꝛ velle Gal. 4°. de simplici. qui vult ꝙ extremi sapores ex quibus alij habēt fieri saltem sapor acut⁹ ⁊ ponticus vel acetosus ꝙ vnus est calidior omni alio sapore ⁊ alter est frigidior.

¶ Ad pmū respōdeꝛ cōiter a doctorib⁹ cū dicitꝛ ꝙ sapor est passio nutrimenti: intelligunt ꝙ sapor est q̄litas qua inuestigamus cōuenientiā in nutrimēto vel ineptitudinem ⁊ incōuenientiam: qꝛ ex tali sapore cognoscim⁹ hoc esse aptū nutrimentū: ⁊ ex alio sapore esse ineptū ad nutriendū. Quidā alij exponūt illud dictū de qb⁹ fuit Gētilis: cū diciꝛ ꝙ sapor est passio nutrimenti: ⁊ qđ ē passio mixti: qđ hꝫ dispōnem per quā pōt transmutari actu in nutrimentū vt in sanguinē vel in kiluꝫ: sicut pꝫ de dulci vel est passio mixti: qđ est aptū habere dispōnem. Sed actu est illa ṗuatū: sicut amarū ⁊ ponticū ⁊ acutū huiusmodi sapores. Res q̄ saporite aliqñ sūt ṗoate dispōne nutribilis: sed nō negate: ⁊ ideo quando ꝑfecte miscebunꝛ nutrient: sicut amara ⁊ pontica cuꝫ dulcescunt. Omnis ergo sapor sigñat aliqđ mixtū perfectū vel qđ est perfectibile alia mixtiōe: vnde nutriet quātum est ex hoc nisi ꝓprietas ꝯdicat: ⁊ ideo sapor est passio nutrimenti. i. rei habētis dispōnē ad nutriendū vel rei ṗuoate illa. Sed apte nate vel rei iuuantis in nutritione. vñ alij sapores iuuant: vt Aꝛ. dixit in de sensu ⁊ sensato. Et hoc innuebat p̄hs. cum dixit. qm̄ aūt nō omnis sicci. Sed nutritiui sapores vt passiōes. Sunt aūt ṗuationes ⁊c. ¶ Sed iste responsiones videnꝛ modicū valere. pmo ꝯ pmam: qꝛ si sic intelligereꝛ iam nō ex hoc argueretꝛ ꝙ sapor est passio humidi: quia est passio nutrimēti: quia ex hoc ꝙ aliquis sapor directe ostendit solū in quo est esse ineptū ad nutriendum ex hoc ostēderet id esse ṗuatum humidoꝛ per cōsequens ṗdictus sapor non esset ṗncipaliter passio humidi: imo potius cōtrariuꝫ arguiꝛ. Et si dicas solum pōt esse humidū: ꝓpter qđ ipm insequiꝛ sapor: lꝫ nō sit nutritiuū: certe illud nō valet: qꝛ saltē nō pōt ostēdi ꝙ sapor isit ṗncipaliter illi rōne humidi ex hoc ꝙ sapor est passio nutrimenti cum ostendat id nullo modo esse aptum nutrire. ¶ Scđo predicta responsio nō valet: quia iam ostensum est sapores predictos nō esse necessarios ad nutrimentum. Sed potius ad bene esse in perfectis animalib⁹. ¶ Amplius: tunc vt supra dictum est. Si sapor esset ṗncipaliter passio humidi: quia inest rei ꝓpter vim nutritiuam iam res que quasi nullam vel modicam habent vim nutritiuam essent sic saporite ⁊ bonis ⁊ amenis saporibus prout inueniūtur. ¶ Qđ autem dicitur per secundā responsionem est falsum. quia multe res habentes multos malos sapores: nunq̄ sunt apte nutrire nec conuerti ad dulcedineꝫ nisi corrūpantur ⁊ de nouo regenerenꝛ alie. Sed illo mō qđlibet est aptum fieri quodlibet ⁊ in alio trāsmutari. Sed de tali aptitudine ad presens nō loquimur hic. nec est: quia sapor sit passio nutrimenti quantūcunq̄ verū sit ꝙ sapor sit multum adiuuans ad discernēdam conuenientiam nutrimenti. Et hoc qꝛ gustus ordinatur ad fineꝫ tactus est: ⁊ maxime illius tactus qui est circa alimētū de quo supra diximus. quia tamen multi sapores insequuntur subiecta inconuenientia. multum pro nutrimento: ideo non licet ex illo sapore generaliter argui ꝙ est id qđ q̄ritur. Et ideo omnes iste rationes que probāt ꝙ sapor nō sit passio nutrimenti ꝺm ꝙ credimus verum concludūt ⁊ ideo id qđ Aristo. dicit: nutrit autem ꝺm ꝙ gustabile. Omnia autem nutriūtur dulci simpliciter vel cōmixto expositum fuit in antecedenti questione. ¶ Rationes autem que probant ꝙ sapor non sit passio humidi principaliter: nisi aliter ꝙ dictum sit dicatur possent concludere veritatem quātūcūq̄ in prima posset dici ꝙ ratione diuersorum existentium in mixto: mixtū illud habeat odorem ⁊ saporem sed si intelligatur ꝙ sapor sit principaliter passio humidi: qꝛ illud qđ recipit saporem a ṗdominio est humiduꝫ ille: intellectus non concluderet omnimodam veritatem ꝓpter id qđ propter scđam rationē inducitur. debet ergo itelligi ꝙ sapor est principaliter passio humidi: qꝛ res que habent saporem non possunt imprimere in sensuꝫ gust⁹: vt dicatur sapor in actu motiuus gustus: nisi fiat humida: vt patet de cineribus ⁊ fumo ⁊ aliis siccis saporibus: ꝓpter qđ necessaria fuit saliua in sensu gustus: qꝛ sapores vt fiāt actu motiui gustus indigent humido liquido: vnde quarto de accidenti ⁊ morbo Gali. dicit gustus nō sentit nisi substātiaꝫ h-

Sapor passio nutrimenti.

Humiditas saliualis.

midam. ¶ Sed hic esset dubium: an humiditas saliua-
lis requiratur ppter instrumentū gustus: sicut ppter lin
guam: an ppter sapores ꝛ gustabilia: ꝛ tunc vel propter
ipsam: q2 ipsa deducit sapores de potentia ad actū: vel
q2 ipsa sit concurrens cū eis sapore ad actum gustandi
causandum. Sicut est de lumine respectu coloris quod
tanq̄ vniuersalis causa concurrit cū colorib⁹ ad causan
dū visionem: vel q2 det rebus saporabilib⁹ penetratio-
nem in linguam ad organū gustus et forte requirit pro
pter omnia. Cū enim lingua multū desiccatur non reci
pit sapores siue res saporabiles approximent humide
vel sicce: licet primo percipiat humiditas ꝛ tardius eo-
rum sapor perdatur. Silr etiā de reb⁹ siccis valde sapo
rabilibus. forte adueniet sicut de reb⁹ calidis exustis: q2
eorū calor non apparet actualiter: nisi humectentur: vt
de calce: ita posset quis similiter imaginari q̄ in rebus
siccis non essent actualiter sapores: sed ab eis actuali-
ter sumit q̄ humectanf: ꝛ per consequens sapor actua-
lis non esset: nisi in subiecto propter humiditatē in eo
repertam. Et inq̄tū id esset habens humiditatem: ꝛ tūc
clare patet sm quem modū sapor in actu esset principa
liter passio humidi: ꝛ tūc sapor in subiecto habente de
humido conuenienter erit in actu in predicto humido
passo a sicco ꝛ cōuenienter secū mixto. In subiecto aūt
multū sicco erit sapor virtualiter solū ꝛ non actualiter:
ꝛ in actu fiet cū humectabit modo ꝯuenienti. ¶ Et si di
ces: si vna species saporis est in actu vt dulcedo: alia ēt
debet esse in actu: vt amaritudo ꝛ salsedo. ¶ Dicendū
q̄ bene reperit quelibet species saporis actu: sed nō qd-
libet qd dicitur saporabile habet actu ꝛ formaliter sapo
rem. Sicut quelibet species caloris reperitur in actu ꝛ
formaliter: sed non qdlibet qd dicitur calidum est actu
formaliter calidum imo aliqua sunt solum calida ꝟtua
liter ꝛ possunt fieri formalr actu calida sicut calx. ¶ Et
si queras quādo res que est virtualiter saporabilis p hu
miditatem secum admixtam fit habens saporē in actu
formaliter in quo subiectiue fundatur sapor ille q̄ mo-
do est ꝛ prius non erat: an in humiditate illa mixta cum
illa re de nouo: an in re que primo erat: an in vtroq3. Et
si fundatur in illa humiditate cum illa humiditas pos-
sit eē sola aqua. ergo sapor erit subiue in humido aqueo
ꝛ per consequens poterit esse subiectiue in elemento qd
est negatū supra. ¶ Ad primum potest multipliciter re-
sponderi: primo q̄ ille sapor esset solū in humiditate il-
la causata a sapore virtualiter existēte in illa re. Et tūc
possēt dici q̄ non esset inconueniens q̄ sapor subiectiue
esset in sola humiditate aquosa non habens in predicto
subiecto intrinsecas causas. Sicut etiā color potest eē
in aere non habens ibi intrinsecas causas: vt patet de
colore yridis: ꝛ de multis aliis similib⁹. ꝛ potest dici q̄
ille sapor factus in actu sit in vtroq3: sicut caliditas que
fit actualis in calce per aspersionem aque super eā. Et
etiam humiditas saliualis sit vtilis ad penetrationē sa
porum ꝛ impressionem in linguam est notum. Et ex di-
ctis clare patet qualiter sapor sit principalr passio hu-
midi: quia vel inest rebus multis ratione humiditatis
in eis existentis vel si est in aliis habētibus multā sic-
citatem non est in eis formaliter: nisi predictum humi-
dum acquirant. Si autem velis q̄ in predictis reb⁹ sic-
cis est sapor actu vere formaliter: nec de nouo talis pdu
citur saltē pdicta non sunt actu gustus motiua: nisi fiāt
humida. Et hoc voluit phs cum diffiniuit saporē: vnde
dixit. Et hic est sapor facta a dicto sicco passio i humido
gustiue sm potentiam alteratiuam in actū. Si quis au-
tē vellet tenere q̄ saliua non requiritur ppter sapores
sed ppter organum gustus posset: ꝛ tūc predicta que ha
bent saporem ꝛ sunt multum sicca: licet in eis sapor non
sit in humido: qd sit in re illa a predominio supra siccū.
tamē oportet q̄ imprimat in organū a predominio hu-
mido. vt licet sapor non requirat abundantiam semp hu
midi in re saporabili: requiret tamē eā in organo qd de-
bet alterationem recipere a saporib⁹ vt illos apprehen
dit. Et sm hanc viam etiā sapor dici potest principali-
ter passio humidi. Et sic habes multas vias ex iā dictis
opinandi qualiter sapor sit passio humidi actiui seu pas
si a sicco. ¶ Ea aūt que cōiter dicunt a doctoribus in b
super id qd allegat q̄ si sapor est passio humidi: tunc ea
que sunt multe siccitatis non deberent esse ita vehemē-
tis saporis: sicut sunt cinis ꝛ fumus ꝛ piper ꝛ similia que
videnf sicca ꝛ virtualr ꝛ actualr: licet nō habeant humi-
ditatē sup infusā que vocat humiditas supflua: tn hnt
humiditatē ꝯtinuātē ꝛ nō itelligit q̄ illa sit duplex hu-
miditas i eodē subo. Sed i aliquo mixto possit eē humi-
ditas intensior q̄ requirat ad cōtinuationē mixti: ita q̄
si eēt humiditas remissior adhuc posset eē cōtinuū: ꝛ vt
sic ipa vocat insulsa vel supflua. Sapor ergo inest eis rō
ne predicte humiditatis continuantis.

¶ Pro firmo illa dicta videnf habere instātiā: q2 cum
dicit q̄ sapor est pncipaliter passio nō dz esse sic intēsus
sapor vbi est ita parua humiditas: q2 bene est verum q̄
omnis talis qualitas cum sit passio mixti habet esse in
subiecto in quo est aliquid de humido: quia aliter non
posset esse mixtum: imo videmus q̄ quanto plus consu-
mitur in eo predicta humiditas tanto plus intendit sa-
por. Silr ēt cū dicimus q̄ humidū attingitur a sicco hu
midū videt prehabundare siccum. si ergo tale est qd est
solū sapor. g̃ ꝛc. Nihilominus posset respōderi q̄ sapor
est principalr passio humidi ꝛ q̄ solū insequtur p q̄ꝛo in
ipso est humidū. Sed aliquis sapor requirit multū de
humido ꝛ aliquis valde modicum.

¶ Ad dissoluendum autem instantiā vltimā oportet
declarare 2ᵐ ꝛ 3ᵐ principale supra dictum. s. quas quali
tates primas insequatur sapor: ꝛ qui sint extremi sapo-
res: ꝛ de istis visa est esse discordia inter Aristo. ꝛ Auer.
ex vna parte: ꝛ Galle. ex alia. Et q2 illa materia est satis
a doctoribus ptractata: ideo bene cito expediemus nos
ab ea. Aristo. enim scdo de anima. ꝛ in de sensu. ꝛ Auer.
volunt q̄ sapores extremi eēnt dulcis ꝛ amarus: ꝛ ideo
vt vult Auerro. sapores principalius insequuntur qua-
litates passiuas: scz humiditatem ꝛ siccitatem q̄ calidi-
tatem et frigiditatem. quia si principaliter insequeref
caliditatem ꝛ frigiditatem: tunc contrarietas in vltimo
in saporibus esset sm illos qui sunt in vltimo caliditatis
ꝛ frigiditatis: ꝛ sic sapor dulcis ꝛ amarus non essent ex-
tremi: sicut voluit phs. q2 voluit q̄ sapores extremi es-
sent sicut in coloribus album ꝛ nigrum: ꝛ tamen quilibz
eorum potest fieri a calido ꝛ frigido: ꝛ tunc nullum acci
dit inconueniens contra Arist. q2 tunc contrarietas nō
attēderetur in saporibus penes qualitates actiuas: sed
passiuas. Sed q̄ penes passiuas ꝛ non actiuas ostendi-
tur: q2 idem sapor vt amarus quādoq3 inuenitur fieri a
calido: quādoq3 a frigido: sicut amaritudo que inuenit
in fructibus anteq̄ maturescāt: sicut in xilocaratis glā-
dibus ꝛ quibusdam cucurbitis que postq̄ veniunt ad
complementum fiunt: dulcesinuenitur a frigido. ꝛ ama
ritudo que inuenit in rebus exustis inuenitur a calido:
ideo Auer. 5° colli3. ponit signum distinctiuum amaritu
dinis que fit a frigido ꝛ amaritudinis que fit a calido:
quia signū primi est: vt res fiat dulcis postq̄ fuit ama-
ra. Signum scdi est vt res fiat amara postq̄ fuit dulcis.
Hoc ibidē in. 5°. colli3. pbat q̄ amaritudo fiat a frigido
per id qd inuenitur in opio: q2 opium est valde frigidū
a dominio: ꝛ tamen est in fine amaritudinis. Cum ergo
sapor sit vehemens significatio super ꝯ°nem. Nō potest
dici q̄ amaritudo opii sit nisi a frigido. Similiter etiā
dicit q̄ aliq̄ dulcedo potest fieri a calore ꝛ aliqua a fri-
gore: q2 plante que sunt amari saporis in complemento
in principio generationis ipsaꝝ sunt saporis dulcis. Et
clarum est q̄ in principio generationis earum abundat
frigiditas: ꝛ ideo cum ex his appareat sapores non hre
cōtrarietatem penes calorem ꝛ frigus: nō apparet etiā
esse verum qd dixit Gall. q2 posuit extremos sapores sz
vltimum caliditatis ꝛ vltimum frigiditatis: ꝛ sunt acu-
ti sm vltimum caliditatis: ꝛ pontici sm vltimum frigi-
ditatis. Similiter etiā dicit Auerro. illud qd ostendit
dictum phi esse verum. s. q̄ sapores extremi sunt dulcis ꝛ
amarum ꝛ alii sunt medii ēt q2 sicut in colorib⁹ nō fit trā-
situs de vno colore extremo: vt albo in aliud extremum
s. nigrum: nisi per aliquem colorē mediū: ita etiā plā-
te habentes sapores non transferuntur de amaritudie
in dulcedinem: vel ecōuerso. nisi mediante aliquo alio-
rum saporum. licz non sit necesse vt transferantur p oēs
sapores medios. Et propterea videtur q̄ sapor dulcis ꝛ
amarus sint sapores extremi in vltimo contrarietatis:
vt vult phs. et patet clare q̄ sapores in contrarietate eo
rum insequātur magis humiditatē ꝛ siccitatem q̄ cali

Opium.

litatem ⁊ frigiditatem. Ideo sm hoc necesse est opinari q in sapore dulci i humido ⁊ sicco sit aliqua perfecta mixtior proportio humidi ad siccū: ratione cuius valde delectat gustū: ⁊ ideo est aliqua complexio terminata in predictis in vltimo contrarietatis concordi q est in amaro sapore: ratione cuius sapor amarus propter improportionem talem esse in ipso reddit valde horribilis gustui et ideo predicti sunt extremi et alij medij. ℭ Galienus aūt loco preallegato voluit sapores extremos esse acutū et ponticū: et q dulcis esset sapor medius: quia voluit: vt omnes asserūt sapores maxime et principaliter insequi qualitates actiuas. scilicet caliditatem ⁊ frigiditatem: et ideo sapor acutus cum insequatur maiorem caliditatem omni alio sapore: ⁊ ponticus siue acetosus maiorem frigiditatem sunt extremi sapores: dulcis autem attestatur temperamento: quia obtinet medium. De amaro autem sapore dixit Galienus ipsuz insequi caliditatem ⁊ ab illa causari: et non a frigiditate: quod rationib⁹ ⁊ signis potest subfragari et auctoritatibus. Absqz enim id videt velle Aristote. in de sensu ⁊ sensa. et .23. de problematibus videt velle q amarum et salsum fere idem sunt et propinqui: et ab eisdem causis. Sed clarū est q salsum insequitur calorem et a calore causatur. Similiter in de sensu ponit q cum maior fuerit caliditas euaporans non solum generat salsedinem: verum etiam amaritudinem: sicut inducit de stagno palestino: quare in omnibus locis videtur esse amarum calidum iudicare. Hoc etiam patet experientia impressionis eius in lingua. Nam exasperat cum abrasione ⁊ abstersione. Sed frigidū hoc non facit. sed inspissat ⁊ contrahit. Similiter hoc ex aliis etiam operationibus apparet: quia omnes attestantur caliditati. nam calefacit nos et consumit et exsiccat ⁊ sitim inducit orificia venarum aperit ⁊ abstergit ⁊ attrahit et resoluit ⁊ excoriat et fluxū sanguinis causat et ventositates carminat vt omnes auctores medicine experientia attestant: et ideo omne amarum inquantum amarum calidum. Similiter etiam expresse videmus q res dulces tempore procedente: ⁊ quando amplius decoquuntur fiunt amare. deinde acute: sicut patet de vino zucchar o ⁊ melle. Sed hoc habet fieri a calido ⁊ non a frigido. Nūquam enim dulce per infrigidationem maiorem fit amarum. Hec sunt que dicuntur a sequentibus Galie. sicut fuit Conciliator differentia. 145ª. ⁊ Dynus super canon. secundo. ℭ Et soluit ad ea que inducit Auer. ℭ Ad primum qd dicit de coloribus q non est simile: quia sapor immediatius sequitur complexionem: ⁊ color est effect⁹ complexionis magis longinquus: quare paruum iudicium sumitur super complexione de coloribus. Et ideo idem sapor non potest esse effectus cōplexionuz contrariarum: sicut idem color. ℭ Ad id autez qd de fructibus dicunt q illud nō est: q: sapor amarus insequat frigiditatē: sed q: in generatione eoꝝ cōmiscetur aliquod terreum subtile adustum forte ꝑpter locū in quo oriunt in quo tale fumosum superabundat. signum quia nō in oībus ille sapor apparet: sed solum in aliquib⁹: sed cū procedūt resoluitur ab eis illud ⁊ ex digestione humidi remanentis ⁊ temperata mixtione efficiūtur dulces: ⁊ sī illud remanet cum sunt maturi: tunc etiam tempore maturitatis sunt amari: sicut patet de quibusdaz cucurbitis ⁊ citrullis. Similiter etiam si sapor amarus insequatur siccitatem: vt dicit tunc in predictis esset siccitas a dominio: quod est falsuz. Ideo si sapor amarus est in eis a principio hoc est: quia tunc in eis non est solum complexio prima. verum etiam secunda ratione diuersarum partiuz ꝑpter quaz potest ibi esse sapor amarus licz a predominio sit frigide cōplexionis. ⁊ ideo ratione alicuius partis calide illa res habebit saporem amarū. ℭ Et per hoc soluit q allegatur de opio. Nec valet instantia quaz facit q quia sapor est fortis in iudicādo super complexionez: q si a predominio est tante amaritudinis debet esse a dominio calidūz hoc non valet: quia non est incōueniens q quātum ad saporem dominetur pars vna i toto ꝯmixto: ⁊ q̄tū ad ꝯplonē dñet po altera vnde pua res amara cōmixta in aliquo toto reddet totum amarum: quo ad saporem: ⁊ hoc q: sapor amarus ē ita horribilis gustui ⁊ respectu illi⁹ est sicut sapor extremus: ⁊ ideo parua quantitas plus imprimet in gustu q̄ magna alterius saporis: respectu autez qualitatis tāgibilis non sic imprimet in tactum. Similiter etiam posset dici q in opio non est amaritudo: q: habeat complexionem calidam dominantem: sed acquirit ex quadam adustione ⁊ assatione: q: assatur super laminem ferreā ignitam: vnde acquirit aliqualem' rubedinez: ⁊ ideo ab artificio aliquam partem adustam contraxit. ℭ Si quis etiam diceret q sapor amarus sit frigidus: quia est a predominio terreus: respōdent q est a predominio terreus quia adustionē recepit: q autem terreuz est subtile adustum: sicut fumus qui est amarus ⁊ colera que est amara ⁊ subtilis: aut est grossum ⁊ adustū: sicut cinis ⁊ similis. ℭ Addunt etiam predicti q discordia inter Aristo. ⁊ Galie. de extremis saporibus potest concordari: quia ad diuersas sunt locuti intentiones. Nam sapores possunt considerari vel quantum ad operationes quas faciunt in corpus hominis vel prout ex suis principijs generantur. Si primo modo vel quo ad operationes prouenientes ratione primarū qualitatum aut ratiōe calefactionis ⁊c. ⁊ tūc acutus ⁊ pōticus sont extremi: alij vo medij: qd voluit Gali. q: maxime res illas considerant sm q agunt ⁊ nostrum corpus trāsmutant. Aut considerantur rōne operationis quaz faciunt in nobis inquantum sunt sapores: ⁊ q: sunt obiectuz gustus cōsiderātur ratione passionis quā ingerunt in gustū: ⁊ tūc rōne hui⁹ ibi considerāt me^m ⁊ extrema dupliciter. Uno mō q̄tū ad delectationem ⁊ tristitiaz quā faciunt in gustuz: ⁊ sic extremi sapores sunt dulcis ⁊ amarus: alij vero medij. Alio modo cōsiderātur ibi me^m ⁊ extrema quantum ad excellentias alterationis que fit in tali passione: ⁊ q̄tuz ad eius me^{cem}: ⁊ illo modo sapor dulcis est mediū inter omnes: alij vero extremi. Ideo primo de simplici dicit. q sapor dulcis remouet oēm passionez ⁊ tristitiaz factā ab alijs saporibus: ⁊ contrariat oībus sicut me^m extremis: ⁊ 4° de accidenti gustus delectat in dulci: sicut visus in medijs colorib⁹ ⁊ auditus in voce me^a ⁊ tactus in re tēperata. Si autem sapores considerent quantuz ad mo^m sm quem generantur ex suis principijs: puta ex humido ⁊ sicco sic dulcis ⁊ amarus sunt extremi sapores. Alij vero medij q: in dulci est perfectior cōmixtio humidi cum sicco: in amaro autez est priuatio illius cōmixtionis: quia in ipso est siccum quasi pure terrestre. In alijs autem habet se medio modo ⁊ illo modo maxime phōs considerauit sapores. s. sm naturam principiorum ex quibus generantur cuz inuestiget principia reruz naturalium. Unde in de sensu dicit. ⁊ quemadmodum nigrum est priuatio in perspicuo albi: ita amaruz ⁊ salsum dulcis in nutrimentali humido quasi ⁊ cinis cōbustoꝝ amarus olim. Exalatuz enim est ex ipsis potabile. Hec sunt dicta in quibus oēs medicine doc. ꝯcordant.

ℭ Gentilis autē in quibusdā suis notatis super canon. scdī. inducit quasdaz rationes probātes q sapor dulcis ⁊ amarus nō sunt extremi sapores. ℭ Primo. nulla forma sensibilis occurrens cum multa cōuenientia videt esse forma extrema: hoc patet in alijs qualitatib⁹: vt coloribus sonis ⁊ tangibilibus. Sz dulce est h^m: vt claruz est. ℭ Secunda ratio quotiens in multis formis vnius generis aliqua sic se habent q omnes vel sunt in illam tendentes vel ab illa cadentes seu recedentes videtur q illa forma non sit extremuz: sed mediū. Sed in saporibus dulcedo est talis. ergo ⁊c. minor est de se nota: si quis inspicit res saporosas de sapore in saporem transmutari. ℭ Tertia ratio ab extremis multis mediatis nō videtur posse transiri: nisi aliquo medio. Sed a dulci itur in amarum imediate absqz sapore aliquo: ⁊ prima patz per Auerro. secundo de anima. ꝯmēto. 105. minor est nota. Nam mel fit amarum ⁊ sanguis absqz sapore aliquo. Et dicit ipse ex hoc apparet insufficiētia rōnis Auerro. secūdo de anima. qui vult q quia ex aliquo amaro itur in dulce per mediuz: ideo sunt extremi sapores. Naz ꝓpositio que dicit. forme a quib⁹ itur sine medio nō sunt extrema vltima mediata. est proposito sufficiens. Sed illa que dicit. forme a quib⁹ itur cum medio aliquo sunt vltima extrema. est ꝓpositio insufficiens. Nā verbi grā. itur de rubeo in citrinuz per mediuz: ⁊ non sunt colores extremi vltime. ℭ Quarta. sapor est passio hūidi aquei siue sumatur humiduz elementale siue mixtū. ergo extremi sapores non sunt amarus ⁊ dulcis. antecedēs est

De saporibus extremis et mediis.

Sapor amarus.

Probatõ nes.

omnium: consequentia probatur: quia quandocunq; alique forme in sui productione sequuntur aliqua duo principia: ille de formis sunt magis contrarie adinuicem in quibus reperitur maior contrarietas principiorum: et ille non sunt extreme in quibus principiorum non reperitur vltima contrarietas: exemplum. quia colores insequuntur opacum ⁊ lux ideo albedo et nigredo sunt vltime contraria. ergo concesso ꝙ amarum sit vnum extremum: et in eo vincat siccum: dulce nõ poterit poni aliud extremum: quia in eo vincat humidum: quia sunt alii sapores humidiores dulci. ergo dulce non est extremum amaro oppositum. Nec valet si dicis ꝙ in dulci vincit humidum habens perfectionem ⁊ bonam commistionem cum sicco: id non valet: quia talis perfectio ⁊ bona commistio non facit aliquid esse extremum: quia sic viride esset extremum respectu nigri. Et si dicis. quis ergo erit sapor oppositus amaro in alio extremo? Respondet ꝙ potest dici ꝙ insipidus. Et si dicis non: quia talis non est sapor. sed saporis priuatio. dicis ꝙ si non erit ille erit sapor acetosus: quia in eo abundat humidum aqueum plusq̄ in dulci. ⁊ non est commixtum sicco terreo: in amaro autem est dominans siccum non perfectum ⁊ non commixtum. Sed dices acetosa habent plus de sicco q̄ dulcia. signum: quia acetosa desiccant: ⁊ ideo plus videntur conuenire cum amaro q̄ dulcia. negat assumptum: ⁊ dicit ꝙ acetosa pura non habent plus de terrestri q̄ dulcia: ⁊ hoc posset colligi ab Auer. quinto colliget: cum dicit. fit a frigiditate mixta in parte humiditatis. Et ad signum quod allegatur respondet dupliciter. primo sicut dicit Auerro. secundo de anima. cuidam rõni. Dicitur enim a Gal. ⁊ sequacibus. ꝙ omnia dulcia ⁊ amara sunt calida: ⁊ ideo non sunt contraria ⁊ extrema ideo in vnum concurrunt. Auer. negat. Et cum probatur. quia dulcia videntur nos calefacere. Respondet ꝙ hoc est verum respectu corporis hominis: nõ respectu nature ipsius rei: ita dicam ꝙ licet acetosa exsiccent hoc est respectu hominis non in se: vel aliter ꝙ non sequitur. exsiccat nos. ergo siccum: quia in acetoso: licet sit plus aque ⁊ minus terre respectu aque q̄ in dulci: tamen illud terreum est separatum: ⁊ ideo exsiccat: sed in dulci est commixtum. ⁊ ideo non sic exsiccat. ¶ Quinta ratio. reperitur

Sapor acut' siccior.

sapor siccior q̄ amarus. ergo amarus non est extremum. consequentia patet: antecedens probatur. quia sapor acutus est siccior: quia siccum in quarto gradu: amarus in secundo: vt ysaac in dictis vbi. dicas primo ꝙ illud siccum est igneum secundo dices ꝙ nõ sequitur: exsiccat nos. ergo est siccum. ¶ Ad primum dicit ꝙ est terreum subtiliatum ab igne. ¶ Ad 2m dicit ꝙ habet hoc signum ꝙ oia ⁊ nõ solum homo exsiccantur plus ab acuto q̄ ab amaro: vt lapides ferrum ab aceto: ⁊ nõ a lupinis. ¶ Sexta ratio. sapor qui plus distat a dulci secundum ꝙ dulce est signum rei nutribilis: est magis extremum respectu dulcis: sed sapor acutus est huiusmodi q̄ amarus. ergo ⁊c. Nam nutribile est patiens. quod ergo non potest nutrire quia defectu humidi non patitur: ⁊ cum hoc agit plus distat q̄ quod defectu humidi non potest pati. Sed acutum nõ patitur: sed est agens contra membra plusq̄ amarum quod solum defectu humidi non patitur. Sed dices contra: quia acuta reperiuntur quasi semper humida: vt allea cepe ⁊c. Dico ꝙ hoc arguit contrarium: quia cum terreum acuti conuersum est ad igneum non põt per se distinctim in rebus reperiri: ⁊ ideo quasi pro subo in quo teneatur reperitur in humidis: ⁊ ideo acutum cineris stat cum lexiuio. Et dicit ꝙ ille sex rationes sunt fundate super principia Ar. ⁊ Auerro. ¶ Et adducit alias rationes q̄s dicit fundatas super principia Galie ⁊ medicorum qui tenent ꝙ forma saporis sequatur calidum frigidum humidum ⁊ siccum.

¶ Primo isti sapores nõ sunt extremi vltime qui ambo sunt calidi: sed dulcis ⁊ amarus sunt huiusmodi. ¶ Secundo illi sapores sunt extremi in quibus est maior contrarietas calidi frigidi humidi ⁊ sicci: sed ponticum ⁊ acutum sunt huiusmodi vt patet. ¶ Tertio illi sunt extremi qui cum maiori contrarietate occurrunt gustui: sed ponticum ⁊ acutum sunt huiusmodi quia ponticum stringit ⁊ aggregat: acutum vero segregat. sicut album ⁊ nigrum in visu. ¶ He sunt rationes quas in hoc adduxit Gentilis: ⁊ licet dimittat eas insolutas: dicit tamen ꝙ credit eas bene intellectas nõ esse contra Aristo. nec Auerro. in maiori parte. Si quis autem vult inniti opinioni phi. has rationes leuiter soluemus.

¶ Ad primam clare patet solutio per vnum membrum diuisionis suprapposite. Cum dicebatur ꝙ quo ad excellentiam alterationis que est in tristitia ⁊ delectatione a saporibus dulcis erat medium. Et fuit in hoc allegata auctoritas Galie. Sed aliis viis supradictis erat sapor extremus. Sicut etiam de sanitate dicimus ꝙ certe respectu ad egritudinem ipsa est medium inter egritudines ⁊ alia via seu respectu sanitatis est vnum extremum et egritudo aliud: sed sint extrema immediata: quod nõ est in saporibus. ¶ Secunda ratio per hoc met soluitur: sicut potest patere bene intelligenti ⁊ bene respicienti hoc exemplum sanitatis ⁊ egritudinis. ¶ Ad tertiam potest primo dici. ꝙ a dulci itur ad amarum ⁊ ab amaro ad dulce per medium: ⁊ hoc est quod expresse asserit Auerro. secundo de anima loco preallegato cum dicit ꝙ plante habentes sapores nõ transferuntur ex amaritudine ad dulcedinem in eisque

A dulci ad amarum ⁊ ab amaro ad dulce per medium itur.

innate sunt esse dulces in fine: nisi mediante aliquo illorum saporum: ⁊ hoc erit secundum ꝙ pertinet illi amaro existenti in illa planta: ⁊ illi dulci existenti in ea: quemadmodum albedo ⁊c. Et notanter dicit secundum ꝙ pertinet illi amaro ⁊c. quia media proportionantur extremis: ⁊ dulcedo ⁊ amaritudo habent magnam latitudinem secundum diuersas res dulces ⁊ amaras. vnde multe res appellantur dulces: quarum dulcedo est valde diuersa: vt est experientia videre: ⁊ sic de amaritudine. Et ita oportet ꝙ sit in saporibus media inter illos. ¶ Et ad id quod dicitur de melle ⁊ sanguine diceretur: ꝙ etiam fit transitus per aliquem mediorum saporum: sed quia predicta multum subito incenduntur ⁊ aduruntur cito fiunt amara. Unde tempus alterius saporis est ita breue ꝙ male potest percipi. Et q̄ tuncunque etiam esset medium ab aliquibus vocatum medium secundum formam. Totum ergo quod experitur non euenit propter priuationem medii: sed propter velocitatem transmutationis. Et si queratur que species saporis medii erit illa per quam transitur. Põt dici ꝙ species saporis acuti. ⁊ forte aliqua species salsedinis anteq̄ ad saporem deueniatur amarum: ⁊ maxime in transmutatione sanguis propter aquositatem esse ibi ampliorem q̄ in melle. ¶ Et quod vlterius dicit ꝙ apparet insufficientia Auerro. certe non dicit illud Auerro. vt velit facere propositionem illam vniuersalem vel vt velit ꝙ totum fundamentum sue opinionis stet super illo medio de transitu ab amaro in dulce ⁊c. Sed induxit illud tanq̄ quoddam signum ⁊ medium ad alia inter illud probandum: quia illa est vna de conditionibus qualitatum extremarum: non tamen illa absque aliis sufficienter concluderet. Induxit etiam illud ad probandum saltem ꝙ illi sapores non erant sapores immediati: sicut forte alicui appareret. Ex quo statim fuisset clare probatum ꝙ non potuissent esse sapores extremi. Vel possum aliter dici: ⁊ hoc pro firmo est in illa materia aliqualiter aduertendum: quia est fundamentum bone fantasie: ⁊ est ꝙ qualitates que in latitudine alicuius generis dicuntur extreme quedam sunt que sic sunt extreme ꝙ secundum vltimam rationem aliqua ipsarum potest tenere locum medii ⁊ tales qualitates sic se habent ꝙ de vna non potest transiri in aliam: nisi transeat per medium: sicut patet de albedine ⁊ nigredine ⁊ similibus. Quedam autem sic sunt extrema ꝙ aliqua ipsarum potest etiam tenere locum medii: ⁊ hoc secundum diuersos respectus: ⁊ in talibus potest fieri transitus de vna in aliam absque hoc ꝙ transeatur per medium saltem manifestum ⁊ hoc est in saporibus: ⁊ hoc est: quia in quibusdam attenditur contrarietas ⁊ extremitas penes absolutam distantiam formarum in illo genere. in quibusdam autem non penes id saltem solum: propter quod diuersimode accidit de transmutatione inter eas. ¶ Ad quartam patet solutio per eamet que ipse in responsionibus tangit: nam licet sapor ponatur propria passio humidi: non tamen cuiuscumque hoc etiam supra est expositum qualiter debet intelligi: in dulci autem ⁊ vnctuoso plus est de humido saltem bene digesto q̄ in aliquo alio sapore. Similiter etiam humidum quod est in dulci saltem non est cum partibus mixtum in quibus sit multum de siccitate: sicut patet de salso existente etiam in rebus multum liquidis ⁊ aquosis ⁊ de acetoso stiptico ⁊ pontico que in dulci non reperiuntur. ¶ Ad quintam potest multipliciter dici: primo negando quod assumitur: ⁊ id quod allegatur ex ysaac haberet maxime veritatem ad actionem: quia acutum est magis actiuum ⁊ eius causa est clara et bene ꝙ auctores velint ꝙ siccitas

non tran

non transcendit gradum tertium: sicut nec humiditas 2m. Scdo respondet ꝙ licet concederetur qd assumitur: nihilominus non sequitur intentum: qr non sumit contrarietas in his penes illam causam solum: nec acuitas est in re ppter siccitatem solum: sꝫ ex caliditate coniuncta ⁊ subtilitate substantie. ¶ Ad sextum concesso maiore. negatur minor: nam aliquod patiens potest plus resistere ex sola ratione passiui ꝙ aliquod ex causa actiua ⁊ passiua. Similiter etiam in amaro est virtus actiua: licet non esset tanta: sicut in acuto: resistentia tamen est amplior. Alias autem rones quas adducit est leue soluere: vt est clarum cuilibet. quare non laboramus in eis. ¶ Nobis autem in hoc quesito quantum solum saporibus pertinet: apparet modicum ambiguitatis: quia si sapores ex aliis qualitatibus contrarientur: que cum illis sunt coniuncte ꝯtrarietas illis est i illis qualitatibus. s. ca. fri. humi. ⁊ sic. quarum ꝯtrarietas est manifesta: non autem est predicta ꝯtrarietas in esse ipsorum saporum. Si autem solum ipsos consideremus sapores ꝑ firmo dulcis locum videtur tenere medii: sicut in coloribus celestinus seu viridis: ⁊ in primis qualitatibus temperata complexio: qd manifeste inducitur per omnes alios sensus ⁊ eorum sensibilia propria discurrendo. In oibus enim reperitur sensibile maxime sensui delectabile ⁊ amenum est medium in illo genere: extrema autem sunt sensui horridam disconuenientia: ⁊ maxime sensui sano existenti quare cum dulce sit tale maxime inter sapores locum medii obtinebit: extrema autem erunt acutum ⁊ ponticum cum proprietates videantur habere magis distantes. Et forte quia posset imaginari hoc de amaro: ⁊ forte quide aceto so ex alia parte: ⁊ hoc habitis diuersis considerationibus. Sed de his non curamus. Si autem Aristo. posoit aliter: vt supra dictum est: considerationem forte prefatam supradictam inspexit: sed in his amplius non morandum.

¶ Et ex supra habitis apparet quid dicendum ad inducta in principio. ¶ Ad primum cum dicitur. ꝙ sapor sit passio sicci: quia species saporum ⁊c. apparet quid dicendum per supradicta cum declaratum fuit qualiter intelligitur ꝙ sapor sit passio principaliter humidi: qualiter non. ¶ Et per hoc patet ad secundum vt clare potet. ¶ Ad tertium optime probat. ꝙ caliditas sit mouens et efficiens sapores: sed illud non est contra dicta: sed consonum veritati. ¶ Ad vltimum: qd inducitur dicendum. ꝙ id terreum vel aqueum aliquando est frigidum: aliquando a calore est calefactum ⁊ excoctum ⁊ adustum: ideo optime concluditur ꝙ subiectum saporum aliquando est frigidum: aliquando calidum: ⁊ ideo neutrius est principaliter passio: ⁊ hoc est de hoc quesito tam longo ⁊ aliqualiter tedioso.

¶ Utrum tactus ad sui sensationem requirat medium quo mediante fiat sensatio tactus. Q. lxxij.

24

Vigesimoquarto queritur. Circa sensum tactus ⁊ primo an tactus ad sui sensationem requirat medium quo mediante fiat sensatio tactus. ¶ Et ꝙ sic ostenditur: quia sensibile positum supra sensum nullum facit sensum: vt vult philosophus secundo de anima. ergo necessario requiritur medium. ¶ Ad oppositum arguitur. qr sensibile positum super carnem sentitur: ⁊ super neruum etiam ergo non requiritur medium. consequentia patet. quia quodcumque illorum ponatur organum si sensibile approximatum est immediate sibi sentitur. ergo nullum requiritur medium. antecedens pꝫ: ⁊ de carne patet ad sensum. De neruo apparet similiter in puncturis neruorum. vnde Galie. in tegni illo. §. nerui ⁊ tenantos punctura: ponit ꝙ punctura nerui propter dolorem magnum quem inducit aduocat spasmum. ¶ In isto quesito singulariter tria declarabimus. Primum est quis sensus est tactus ⁊ quam in corpore habet necessitatem. Secundo de eius vnitate ⁊ pluralitate. Tertio de principali qd queritur: in quo apparebit de organo eius. ¶ Propter primi euidentiam sciendum ꝙ sicut patet per phm ⁊ Auerro. scdo de anima tactus est sensus animali summe necessarius: qd sic non est de aliis: ideo aial est aial propter tactum. ratio est vt vult Auer. quia necessarium fuit vt animal ad sui conseruationem discerneret conueniens ⁊ iuuatiuum ab inconuenienti ⁊ nociuo vt fugeret nociuum ⁊ prosequeretur iuuatiuum: ⁊ hoc vniuersaliter habet veritatem in omnibus corrumpentibus: ⁊ ideo toti superficiei extrinsece corporis fuit hic sensus collocatus: licet enim non ois pars corporis habeat sensum tactus: sicut ossa ⁊c. vestiuntur tamen panniculis sentientibus etiam tactus omni parti cutis extrinsece collocatur quibus habebant contingentia exteriora occurrere. Fuit etiam tactus aliter necessarius propter discernere: vt dicit Auerro. in ipso nutrimento conueniens ab inconuenienti: ⁊ hoc ideo fuit: vt ipse dicit: ⁊ est scdo de aia. com. 28. quia nutrimentum aialis non existit in potentia in pluribus rebus: sicut est in plantis: ⁊ ideo plante indigent sensu non quo distinguant cibum: ⁊ subdit. ⁊ iste locus indiget magna consideratione. Et non vult aliud Auer. nisi ꝙ plante sunt aiata imperfecta: ideo nutrimentum earum est imperfectum: ⁊ ideo ex quolibet quasi in terra commixto nutriuntur. Ideo non indiguerunt sensu ad discernendum hoc vel illud: nec habuerunt motum localem. Sꝫ ad earum ꝯseruationem sufficit radices earum esse affixas terre: vnde trahant nutrimentum. Sꝫ nutrimentum aialium est in paucioribus rebus: qr non nisi in quibusdam mixtis perfectis: ⁊ ideo aiali necessario in quantum aial est fuit necessarius sensus alimenti quo discerneret conueniens alimentum a non conuenientibus: ⁊ motus quo illa quereret ⁊ prosequeretur: ⁊ hoc in aialibus perfectis: qr in aialibus imperfectis non est motus progressiuus: vt est spongia marina ⁊ conchilia multa que habent nutrimentum sibi coniunctum ⁊ ideo sunt animalia quasi plantis appropinquantia ex imperfectione ipsorum: licet tamen non habeant motum progressiuum: habent tamen motum dilatatiuum ⁊ constrictiuum qr vt ait phs quibuscumque inest tactus illis inest tristitia ⁊ letitia: quibus autem hoc inest ei inest concupiscentia ⁊ desiderium. Nam delectabilis appetitus est hoc. ⁊ ppter hoc in eis est necessarius saltem motus dilatationis ⁊ constrictionis. Sensus autem in animali discernens de alimento est tactus: qr ex eisdem nutrimur ex quibus generamur. Sed generamur ex calido frigido sicco ⁊ humido. ⁊ de talibus habet discernere tactus: ⁊ ideo tactus est sensus qui primo ⁊ necessario inest omnibus animalibus. Nullus autem aliorum sensuum est talis: qr sine quolibet eorum potest esse animal. Nam vt dicit phs: sicut vegetatiuum potest separari a tactu ⁊ ab omni sensu: sic tactus potest ab illis sensibus separari. Et si dicatur ꝙ necessarius est gustus: qr est sensus qui habet discernere de alimento: in hoc apparuit supra cum de gustu disputauimus: qr id precipue habet veritatem de gustu imperfecto in omnibus aialibus reperto qui ꝓcise ⁊ oibus est idem ꝙ tactus. Tactus autem perfectus qui apprehendit sapores distinctos a qualitatibus tangibilibus non est aiali necessarius: ⁊ illo destructo adhuc aial remaneret. Sꝫ est ad bene ⁊ perfectius esse: et illa fuerunt supra declarata. ¶ Et est vlterius aduertendum ꝙ qr tactus habuit apprehendere illa met ex quibus componimur ⁊ generamur: ideo non potuit eius organum ex toto denudari a suis obiectis: sicut fuit in aliis sensib. Sed fuit denudatum ab excellentiis: ⁊ ideo quanto organum tactus est magis temperatum: ⁊ ab excellentiis denudatum: tanto melius tactui deseruit ⁊ perfectior est ibi tactus: ppterea ex meliori tactu arguimus ⁊ perfectiorem ⁊ meliorem complexionem eius in quo est: qr magis temperatam: ⁊ qr homo in tactu excedit omnia animalia: ideo ex illo arguimus in eo esse maius temperamentum: ⁊ magis equali ad pondus appropinquare: ꝙ sic non est de aliquo alio sensu preter gustum: quia gustus est quidam tactus: vnde multa animalia in visu ⁊ odoratu excedunt hominem: ⁊ ideo ex maiori perfectione ⁊ bonitate illorum non licet arguere meliorem ⁊ temperatiorem complexionem in illo animali: ⁊ hoc quia predicti sensus non habent apprehendere qualitates illas ex quibus constituitur animalis complexio: immo apprehendunt qualitates a quibus eorum organa sunt ex toto denudata. Utrum autem liceat ex bonitate predictorum sensuum non sit arguere de perfectione maiori vnius speciei ad aliam: possumus tamen in eadem specie hoc arguere vt ꝙ in temperato homine sit melior visus: aut non legatur supra in questione in qua quesitum fuit an in homine temperato sit vniuersaliter maior operationum perfectio aut non: ⁊ quod diximus de tactu est expresse sententia phi. 2o. de anima. capo. de odore cum dicit. Sed ⁊ certiorem habemus gustum propter id qd ipse quidam tactus est: hunc autem homo habet sensum certissimum. In aliis autem deficit ab animalibus multis: secundum autem tactum differenter certificat: vnde ⁊ prudentissimum aiam

Sensibile supra sensum positum sensum facit nullum.

vt a tactu alia sensus vegetatiuum potest separari: sic ab illis sensibus potest tactus segregari.

lium est homo. Signū autem ⁊ in genere hominum sm̄ sensum hūc ingeniosos ⁊ nō ingeniosos: sm̄ aūt alal'uz nullum: duri enim carne inepti mente. molles carne bene apti. ¶ Sed contra ista potest instari. primo q̄ ex tactu non debeam⁹ arguere super bonitatē ingenij: q: cū inter oēs sensus tactus sit magis mālis non videtur ex ipso argui super bonitatem eius: quod est multum spirituale. Sed hoc plus debet fieri ex sensu spiritualiori. ¶ Amplius sensus visus inter oēs sensus plures nobis differētias rer̄ ostēdit aliquo mō: vt in ꝓhemio me^e. q̄ sm̄ ipsum pl⁹ dʒ fieri hō ingeniosus ⁊ prudēs: q: intellectus noster noticiam sumit ex sensatis. q̄ ex tali sensu intellectus plus rer̄ drīas cognoscit: ⁊ per ꝯñs magis perficitur: ⁊ sic sm̄ ipm̄ deberem⁹ plus arguere super ingenium ⁊ bonitatem intellectus. ¶ Amplius si ex bonitate tact⁹ argui' super ꝑfectiorē ꝯ⁰ nez: tūc cutis habebit perfectiorem ꝯplōnem aliquo alio mēbro in nobis: qd̄ est falsuz: cū quasi reputetur de vilioꝛib⁹ partib⁹ nostri corporis tenet ꝯsequētia. q: in ea est tact⁹ melior q̄ i aliqua parte corporis: vt omnes cōcedūt. Etiam cutis dicitur magis ꝓpinqua equalitati ponderis aliquo alio mēbro. Sicut ergo species humana per appropinquari plus illi omnib⁹ aliis specieb⁹ est perfectior: ita ⁊ cutis olb⁹ aliis membris dʒ esse perfectior. ¶ Ampli⁹ vt dicit in de sensu: ⁊ primo me^e per sensuz debem⁹ arguere super intellectū: cū disciplina sit sm̄ quā intellect⁹ maxime perficitur. ¶ Ampli⁹ si molles carne sint apti mēte. ergo mulieres erūt pl⁹ apte q̄ viri: qd̄ est absurdum. ¶ Dicendum vt prius q̄ ex bonitate tact⁹ arguim⁹ sup meliorem cōplōnē ⁊ super bonitatē intellectus: q: act⁹ actiuorum sunt in patiente disposito: ideo si materia ē bene disposita: tunc forma exercet perfecte suas operationes. Corpus autem est ipsius intellect⁹ organū ⁊ mā cum intellect⁹ intelligat ex fantasmatib⁹: ⁊ ideo quāto corpus est melius dispositum tanto intellectus melius intelligit. Ex bonitate autem tactus: vt declaratum est arguitur corpus esse optime dispositū ⁊ tēperatū ⁊ non ex alio sensu. ergo ⁊c. Et ideo q: tactus toti cōicat corpori: ideo ex bonitate eius bonitas toti⁹ arguitur. Illa autem que inducuntur non valent. ¶ Ad primum. quia est sensus magis materialis hoc plus concludit ꝓpositum: nam q: est sensus magis materialis: ⁊ suū organuz non potuit ab illis materialib⁹ qualitatibus denudari ideo ex ipso illud argui potest: ⁊ sic de aliis. ¶ Et cū secundo arguitur de visu: q: ostendit plures drīas hoc nō est arguere supra bonitatē intellectus: q: ex hoc non arguimus super temperamentū organi⁊ mãe in qua est intellectus. Cōcedim⁹ eñi q̄ per visum multa cognoscim⁹ ⁊ ex ipso in noticiam multo pluriū venit q̄ ex alio sensu ex hoc tamē nō lʒ illud arguere q̄ ex tactu: vnde pōt esse homo optimi visus ⁊ grossissimi intellect⁹: id etiam pa-ret cum aliud animal visum multum meliorem homine possit habere: ⁊ ideo multū refert ducere in cognitionē rei ⁊ arguere super bonitatem intellectus.

¶ Et per hoc pʒ ad id qd̄ arguitur de auditu: q: similiter soluitur. ¶ Ad id de cuti est difficilius respondere. Et dicit ad hoc Dynus in glosis recollectis sub eo sup prima primi. Dicit eñi q̄ nobilitas ex qualitate ⁊ temperantia ⁊ ignobilitas accipitur in tēperato ⁊ in intēperato eiusdem generis ⁊ speciei: sicut verbi gratia. Cor in genere cordiū qd̄ est tēperati⁹ est nobilius: ⁊ sic cutis tēperata inter alias: ⁊ sic de aliis mēbris. Sed ex tēperato vel distēperato diuersor̄ generum ex propinquitate vel remotione ad equale ad pond⁹: nō arguitur nobilitas: nisi in duob⁹. s. in spē humana ⁊ in indiuiduo qd̄ in ipsa existit magis temperatū. ¶ Et si dicas ipsa est nobilior: quia est regula determinādi: cōplexiones aliorū mēbror̄: vnde in relatione ad ipsam determinamus illas. ¶ Dicit q̄ duplex est regula determinādi ꝯplōnes membrorum: vna inquātū ipsa sunt principium opationū: ⁊ talis regula determinādi de complōnib⁹ est corp⁹ tēperatū: ⁊ illa est temperātia que causat nobilitatē: q: arguitur nobilitas ex operatione. Alia est regula determinādi ꝯplōnes in relatione ad equale ab^{...} ⁊ illa est cutis: ⁊ ꝓpter hoc nō argui' nobilior: q: non determinat ꝯclusiōes vt sunt ꝑncipiū operis. ¶ Ista dicta possunt molestari: q: si recess⁹ ab extremis est cā q̄ ꝯ⁰ sit melior vnde ꝓpter hoc ex tactu meliori arguim⁹ meliorē ꝯ⁰ nēz

Mēbrorū cōplōnes determinandi duplex ē rl's

⁊ ex hoc arguamus humanā spēm perfectiorē vir ⁊ vniformiter: debem⁹ hoc etiā in vnoquoq; subiecto: in quo illud inueni' arguere: ⁊ ꝑ ꝯñs cutis erit nobilior. ¶ Nec pōt dici q̄ recessus ab extremis spēi: immo recessus ab extremis absolute: q: bonitas tact⁹ est ex recessu ⁊ denudatione ab extremis absolute cū illa sint ꝓprie ei⁹ obā. Nec valet qd̄ dr̄ q̄ ex temperato vel distēperato diuersorum generum ex appropinquatione vel remotiōe ad equale ad pōdus: nō argui' nobilitas: nisi in duob⁹ ⁊c. q: hoc videtur ad placitum dictum: q: ita debet argui i aliis: sicut in illis duob⁹. Aut ergo nō debem⁹ arguere nobilitatem in specie humana ex nobilitate tactus ⁊ ex magis recedere ab extremis ⁊ appropinquari equali ad pondus. Sed ex alia causa ꝑdictam nobilitatē debem⁹ inducere: aut hoc ita debem⁹ in aliis concedere: sicut in homine ⁊ tunc stabit argumētuz ¶ Credim⁹ dicta Dyni esse bene dicta: sʒ indigent aliquali declaratione ꝓpter qd̄ aduerte q̄ ꝯ⁰ tēperata ⁊ ꝯ⁰ que multū distat ab extremis que arguit nobilitatem est: cuius tēperantia est ꝓpter coalternationē membror̄ calidor̄ frigidoruz siccorum ⁊ humidor̄: qd̄ fuit declaratū supra quādo disputatū fuit tractatu de ꝯ⁰nib⁹ de his. Et ita vult Aui. expsse. ca⁰. de ꝯ⁰nib⁹: ⁊ illa est directe melior ꝯplexio ad iusticiaz que esse siue repiri possit. Ex illa aūt ꝯ⁰ne que magis recedit ab extremis: ⁊ magis appropinquat eq̄li ad pond⁹ que est vere ꝯplō vni⁹ subiei silr dispositi: ⁊ sic tēperata vt dr̄: nō argui' maior ꝑfectio ꝯ⁰nis. Et id̄ dictū fuit supra q̄ si est dare vel eēt dare eq̄le ad pōdus tale q̄ ex illo ꝑdictū nō esset nobili⁹ aliis: immo posset esse ena valde vile. Et ideo est q: ꝯplō nō dr̄ esse nobilis: nisi sm̄ q̄ est instr̄m perfectiori forme deseruire potens: nūc aūt quanto forma aliqua est perfectior tāto est plurium operationum ꝑncipium: ⁊ per cōsequens: vt possit illas perficere requirit subm̄ in quo est magis organizatum ⁊ in suis ptib⁹ in ꝯ⁰ne magis diuersifica': q: diuerse opationes diuersa req̄rūt tpamenta: ⁊ ideo aīa hoīs q: erat omnib⁹ aliis formis ꝑfectior habuit plura organa ⁊ diuersar̄ ꝯ⁰nū aliqua alia: ⁊ aīa brutor̄ plura aīa plantar̄ quanto tamen forma est nobilior hāc diuersitatem requirēs: habet hec diuersa magis adinuicē ꝓportionata: vt ibi sit temperantia valde maior ex alternata assumptione illorum: ex qua temperantia diuersorū alternatim assumptorum arguitur maior nobilitas in ꝯ⁰ne: ⁊ ideo si omnes ꝯ⁰nes omnium membroruz essent in eodem subto: vt esset verior temperātia ⁊ magis ꝓpinqua sm̄ veritatem equali pōderis nō esset ita vtilis: nec ita nobilis: sicut est in illis diuersis subiectis cum distēperantiis ⁊ recessibus ab equali ad pōdus: q: nec sic possent anime deseruire ad diuersa opera: sicut illa possent. Et ideo bene dicebat Dynus q̄ ex temperamēto vel distemperamento diuersorum generū ex ꝓpinquitate vel remotione ad equale ad pondus nō arguitur nobilitas nisi in duob⁹ ⁊c. Et q̄ nobilitas ⁊ ignobilitas accipitur ex temperamento eiusdem generis vel speciei: q: illa ē temperantia directe iusticialis: q: nulli dubium q̄ qlibet cor est calidius equali ad pōdus: ⁊ sic oportet q̄ cor frigidum sit magis ꝓpinquū corde temperato: ⁊ tamen cor temperatū est nobilius. ¶ Et cū vlterius replicatur q̄ ex hoc q̄ complexio hūana magis appropinquat eq̄li ad pōdus ⁊ magis recedit ab extremis ipsa est nobilior ergo similiter debet esse de cute. Non sequitur. quia primus recessus ⁊ appropinquatio est in complexione temperata per coalternationem membror̄ qd̄ non sic est de cute. ¶ Et cuz vlterius arguitur contra. q: ex tactu meliori arguimus ꝯclusionē meliorem: ⁊ clarū est q̄ in parte in qua tactus est melior ibi nō est temperantia per coalternationem. Similiter etiam saltem in parte in qua est melior tactus erit nobilior complexio. ¶ Dico q̄ ex tactu nobiliori non arguimus meliorē cōclusionem i parte illa que illum habet tactum: nec hoc vult phs in verbis supra allegatis: immo vult q̄ ex bonitate tactus arguamus hominem ingeniosum: ⁊ per consequēs super nobilitatem ꝯ⁰nis hominis in cōparatiōe ad alias species vult arguere. Talis autem temperantia est ꝑ coalternationem hoc autem arguitur ee tactu: q: ex influentia membrorum diuersor̄ principalium ad cutim representatur magis habitudo totius in cute q̄ in aliquo mēbro: ⁊ ideo ex operatione cutis que est tactus qui habet

Humana complo.

iudicare de calido frigido:ec. arguim⁹ illā spēm esse perfectiorem. ¶ Utrum aūt in aliquo indiuiduo de specie humana sit tact⁹ melior q̄ in homine tēperato esset dubium alibi pertractandū: qd dicitur ppter melācolicū. Si cutis eius magis appropinquat equali ponderia q̄ cutis hominis temperati:nec ne. Sed ad plenū hoc dimittatur: qz pro firmo est melior tactus in homine tēperato. Est ergo tactus signum perfectioris cōplexiōis in specie in qua est: z in hoīe in relatiōe ad alia: qd fuit propositum philosophi.

Sēsus tactus ē vn⁹ sensus q̄tū ad organum.

¶ Propter 2ᵐ dicendoꝝ aduertēdum q pħs.2°.de aīa videtur illud sub dubitatione inquirere ad vtrāqz partem arguendo: z breuiter dōm. q sensus tactus q̄tuz ad organum est vn⁹ sensus: qz nō appet manifesta distictio organi sensus tactus in vniuerso cor⁹ respectu oīm tangibiliuz: ppter quā cām: lz reperiaſ in eo diuersitas maior q̄ in aliis sensib⁹: nihilominus tamē sensus particulares nō ponunt: nisi quinqz: qd voluit dicere doctores q̄ dicunt q mālr z fm subm sensus tact⁹ est vnus: z etiā voluit pħs quādo dixit q si fm omnez partē fm quā est tactus esset gust⁹: tūc tactus z gust⁹ essent vnus sensus. ¶ Est aūt tactus plures q̄tum ad qualitates quib⁹ pficitur organū que sunt cā: vt organū possit moueri a sensibilibus tāgibilib⁹ oibus: z qz tales qualitates tāgibiles sunt pluriū ꝯtrarietatem diuersoꝝ generū: qd nō est in aliis sensibilib⁹: ideo illo modo tactus est plures sensus qd in aliis nō contingit. z intelligit pħs per contraria aliquas veras species distinctas predicabiles in qd que habēt vnum genus ppinquū: qd predicaſ in quid de illis: sicut color vere predicaſ in quid de albo z nigro: iō magis z minus in vna specie non ppterea facerent vnū genus ꝯtrarietatis: qz non essent distincte species. ¶ Silr etiā per id remouet id qd ibi mouet pħs qz dicit q i voce videnſ esse plures cōtrarietates: sicut acutum z graue z magnitudo z paruitas z similia. quia dictum est q talis species z tale gen⁹ debet predicari in quid modo magnitudo z paruitas non sunt hmōi: z et hoc intellexit pħs scdo de anima. in quodam verbo cum dicit q q̄d sit vnum subiectū: sicut auditui sonus. sic tactui: nō est manifestum. Similiter idē vult ibi Auer. cum dicit z intendit per subiectum hoc genus qd diuiditur in hec cōtraria. z infra magis dicit. q debet esse vnum subiectuz qd dicatur de eis vniuoce fm quale qd dicit de calido z frigido z graui z leui nō dicitur. nisi equiuoce. Est ergo intentio pħi quādo vult q tactus sit plures hoc modo: qz ad sensationē vnius contrarietatis in tactu. verbi gratia. ad sensationem caliditatis z frigiditatis sit aliqua qualitas requisita in carne vel neruo z principians vel qualitercūqz aīr reqsita: z qua remota nō posset fieri in membro species caliditatis z frigiditatis: z per consequens nec sensatio posset fieri in membro. z silr qz in eadem parte potest fieri sensatio humiditatis z siccitatis que est alia contrarietas. Sequitur alia qualitas distincta ab illa que requiritur ad caliditatem z frigiditatem z sic de aliis contrarietatibus. Et q illa sit intentio pħi pz qz dicit q si gustaremus per totum corpus non diceremus sensum gustus z tactum esse plures: z tamen patet q in sensu gustus est alia qualitas requisita: vnde tota causa quare non facimus differentiam in contrarietatibus tactus: z per diuersos sensus non nominemus est qz in eadem parte precī⁹ percipimus illas contrarietates: z semper id vnus dicitur sensus: quia tamē diuersa principia concurrunt vt dictum est: ideo respectu aliorum hac ratione dicitur plures. Ideo dicit pħs in exēplo de aere q si aer esset cōnaturalis eodem modo iudicaremus omnes sensus vnum sensum. ¶ Nec valet si diceremus in visu q visus habet pro obiecto colorem et lucem que sunt qualitates diuersoꝝ generū: z ideo debet esse sensus plures: qz sicut dicūt multi color z lux nō differūt: sicut diuersa genera: qz lux est de esse coloris et eius essentiam ingreditur q sic nō accidit de diuersis sensibilibus genere aliꝫ. ¶ Silr etiam non valet qz lux est causa in videndo colores: z est sicut vniuersalis causa necessario concurrens ad omnem visionē: z ideo quia color non est sic qualitas diuersa a luce q per seipz possit mouere sensum non possumus ex hoc arguere qualitatem diuersam organi quibus diuersimode illa diuersa sensibilia comprehendas z quantūcūqz lux ipsa sine colore possit videri: in tactu autem non est sic: qz sensibilis tactus existentia diuersorum generum non sunt talis q vnum sit cā concurrens necessario ad sensationez alterius: z precipue hoc habet veritatem in primis duabus contrarietatibus primarum qualitatum: nec etiaz vnum istoꝝ est alterū constituens: z illius essentiam ingrediens: sicut in luce z colore. ¶ Similr etiā lux nō hꝫ contrarium: z ideo nō facit cōtrarietatem: sed forte hoc virimum non multum valeret. ¶ Et circa hoc attētiōe dignum q pħs z Auer. si quis bene considerat dicta eorum videnſ velle q tactus ex parte qua medium intrinsecum requisitū ad ipsum est caro est vnū sit sensus vn⁹. Sed ex parte instrumēti tactus q est intus qd est multiplex est sensus plures: z videntur in superficie verboruz velle q tot sunt predicta instrumenta quot sunt distincte contrarietates perceptibiles per tactum: z ideo contrarietas inter calidum z frigidum perciperet per vnuz neruum: z illa que est inter humidum z siccū perciperet per alium: z sic de aliis. Sicut si quis imaginetur in lingua neruum tactiuum esse distinctum a neruo gustus. Sed pro firmo talis distinctio neruorum nullaten⁹ est necessaria: quia cum idem neruus sit commixtus ex calido z frigido: sicco vel humido: z sic de aliis qualitatib⁹ per eūdem neruum necessario habent omnes ille cōtrarietates percipi. aliter quilibet nō esset omnib⁹ illis affect⁹. qd est falsuz. Sufficit ergo q illa talis diuersitas instrumēti que facit tactū esse plures sensus sit i q̄litatibus diuersis in instrumento existentibus necessario requisitis ad sensationem diuersoꝝ sensibilium diuersoꝝ generum per modum dictum supra: z hoc erit taz in carne q̄ in neruo: z hoc expresse asserit Aui. 6°. de naturalibus. particula 2°. cap°. de tactu. cum dicit. q si tactus z gustus essent simul dispersi per totum sicut sunt in lingua: tūc dicerenſ vnus sensus. Sed quia diuersi sunt extra linguam: ideo cognita est eorum diuersitas. et subdit. Nō opꝫ aūt vt vnaqueqz istaꝝ virtutū habeat instrumentum sibi propriū. sed possibile est vnū esse instrumētum cōe illis. Si ergo hoc est in tactu z gustu multo fortius erit in diuersitate que cadit in solo tactu. An autē tactus sit primo z essentialiter oīm aliaꝝ cōtrarietatum vel sit solū ꝯtrarietatū calidi frigidi sicci z hūidi: z aliaruz ex ꝯsequēti tāq̄ ad illa reducibiliū: qd magis vr̄ velle Auer. mō discutere nō curamus: z hoc de secundo declarandorum.

Decio.

¶ Propter tertiū declarādum: qd est principale qd q̄ritur attendendū q sensus tactus nullo medio extrinseco indiget. Et ratio est qz oportet mēbꝝ qd sentit si dꝫ sentire transmutari realiter ab obiecto: quā transmutationez sentit: z ideo nulla est necessaria alteratio cuiuscūqz extrinseci medii: z ideo q̄tūcūqz sentiremus cum extrinseco medio: sicut quādo tangimus in aqua vel in aere: qz tangimus mediante aqua hoc nō est: qz tāgibile moueat aquā z aqua moueat tactū. Sꝫ simul a tāgibili mouetur aqua z tactus: q Arist. z Auer. volūt aliter esse in visu z auditu: qz in istis p̄mo sensibile agit in mediū: deinde medium agit in nos. Sꝫ tangibilia simul agunt in nos: z in medium: z dicit Auer. q in visu z auditu z in olfatu intelligit prioritatem z posterioritatē nō tpis: sed fm causam. s. q sensibile est cā remota in motione sens⁹ z mediū est cā propinqua: in tactu aūt medium z sensus mouetur simul a tāgibilibus. Sed mediū nihil facit in hoc: sꝫ est aliqd accidēs ex necessitate nō qz necesse sit in esse sensus: sicut mediū necessariū est in esse alioꝝ: hoc dicit Auer. ¶ An aūt aliqua existentia in aqua vel aere possit se tangere: nisi mediante aqua vel aere ad phos dimittimus: qz credimus q sic lꝫ Auer. videatur dicere oppositum: an etiam in aliis sensibus a tactu requiraſ medium extrinsecum apparebit modicū post. ¶ Restat ergo videre. Si in tactu est necessariū intrinsecū mediū z quid est illud z quid est organum tactus. Et hoc questitum inuestigatum est a q̄pluribus auctorib⁹ z doctoribus pħie z medicine. Arist. eñ 2°. de aīa. voluit q caro esset me^m in tactu z instrumentū esset aliquid int⁹: de quo opinandū est q sit neruus. Auer. tamen dicit q ille sermo Aristo. 2°. de anima. videtur esse ꝯtrarius sermoni suo in libro de aīalibus. z dicit q forte fuit ille sermo fm q apparuit illic. s. fm q sciuit de mēbris animalium in illo tēpore: tunc enim adhuc non sciuit neruos z

dixit ꝙ instrumẽtum sensus est caro ⁊ sermo scđi de aia dicit instrumẽta esse istis aialibus tangilib⁹ intra carnẽ ⁊ hoc ꝯuenit ei qđ post apparuit per anathomiã.s.ꝙ nerui habẽt introitũ in tactu ⁊ motu:qđ ergo sciuit Aristo. rõne aperuit postea sensu:⁊ in alio cõmento.⁊ est cõmẽtum.58.dicit Auer.⁊ hoc ꝙ dixit Alex.ꝯtradicẽdo huic opinioni.s.ꝙ si caro esset quasi mediũ cõtingeret:vt sub carne esset aliquod mẽbrũ per qđ fieret ille sensus aut vnum. Si ille sensus esset vnus aut plures:si plures nihil est. Jam enim apparuit post Arist.in tẽpore eius.s. Alex.ꝙ in aialibus sunt quedam corpora que dicuntur nerui ⁊ habent introitum in sensum ⁊ motũ. quod ergo apud Arist.rõne.manifestum est postea sensu:⁊ nihil est hoc qđ dicunt posteriores perypatetici.s.ꝙ nerui nõ habent introitũ in sensum tactus. Est enim sermo Aristo. in ꝓpinqua potẽtia ⁊ est sensibilis. ¶ Conciliator vero diffa.42.dicit ꝙ hec dicta Auer.de Arist.patiunt calũniam:qꝛ etiã ex libris aialium ab Arist habet nõ solum ipm posuisse carnẽ esse organũ tactus. sed ꝙ intus sicut etiã scđo de anima:vñ scđo de partib⁹ vbi vnũqđq3 sensitiuorum ostendit duplex existere:dextrũ.vz.⁊ sinistrũ: vt apparet in oculis ⁊ aurib⁹:dicit in tactu hoc mihi apparet manifestũ existere:cuius quidẽ cã:qꝛ non est primum sensitiuũ caro ⁊ talis pars sed intus. ¶ Amplius dicit Cõciliator ꝓbabile fuit Arist.melius sciuisse neruos tpe constructionis libri aialium ꝙ̃ eius qui de aia cum fuerit prudentissimus vltibus plusquam particularibus insudans experientia longo tempore habitis indigente:ꝓpter quod ethicorum primo puer põt esse bonus mathemac⁹ ⁊ nõ bon⁹ moralis:⁊ per consequẽs naturalis aut medicus min⁹. ¶ Amplius in de sensu ⁊ sensato:⁊ colliget scđo suã nõ seruauit legislationem cũ ibi posuerit carnem organũ tactus:in de anima.vero ꝙ intus. ꝓpter hoc dicit Cõciliator esse dicendum:vel tunc Arist.illam tenuisse opinionem:qꝛ credidit sensum tactus vnũ esse:⁊ sic ⁊ non plures:vt dicit Cõciliator.vtraꝙ3 nãq3 fortassis fuit Arist.tempore opinio famata ⁊ postea ꝙ apparet:qꝛ Alexan.posuit carnẽ esse tact⁹ instrumentũ siue organũ:⁊ Themistius abbreuiator eiusdẽ aut vt dicit Dulcius esse dicendũ ꝙ Arist.cũ carnẽ dicit tactus esse organũ pro carne carni simile audiuit:puta neruum aut fortassis ꝙ est intus vt cordis carnem. Et subdit hec via nõ potest Auerro.prodire:⁊ maxime colliget 2°.cum neruum exprimat ⁊ carnem ipsã ponat principalius instrumentum tactus ꝙ̃ neruum:qđ pꝫ:qꝛ dicit neruũ seruire carni cõtẽperãdo illam ⁊c. Cui⁹ quidẽ defectus apparuit cum ipsa per se nõ sentiat:nec sit particula corporis principalis nisi quis carnẽ illã audiat cordis. ¶ Conciliator vero soluens questiũ de organo tactus dicit organũ predictum esse duplex:vnum radicale seu primũ vt cor. Nam ipm est principiũ ⁊ radix oium virtutum ⁊ forme magis subiectũ cum tactus non solũ videat virtus:imo etiã format fm aliquos:cum aial eẽ habeat per ipsum. Et hoc fortassis sentit Arist.cũ dixit organum primũ tactus fore ꝙ intus in locis preallegatis:vnde Auicẽ.posuit carnẽ cordis per se sentire. Est aliud organum tact⁹ quod quidem est secundariũ ⁊ partiale qualis est neruus:qui potest dupliciter accipi:vel ꝗ̃tum ad eius originem scđam:put.s.a cerebro immediatus oritur mediãte corde aut nucha:⁊ fm hoc nõ sentit cum nõ sit inicieũ virtutes fieri fortiores ⁊ validiores extra sua principia:eo ꝙ sortiũtur materias ꝑ quas fiũt hmõi:vñ chordaꝝ extremitatis potentia maior est ad ꝯtrahẽdũ ꝙ̃ potẽtia suoꝝ principioꝝ que versus partem neruoꝝ existunt:vt Auic.de anima.5°.fm id forte verificabit quis sermonẽ Arist.dicentẽ sensibile supra sensum positũ nullum constituere sensum. Accipitur ẽt neruus scđo modo:put protẽditur ⁊ separatur a nucha ⁊ cerebro ꝑ dyafonitatẽ acq̃rẽs que nõ paruã sentiẽdi est cã carni etiã admixtus:⁊ tẽperat enim ea:si op⁹ sit ipsi⁹ frigiditas. Et ita quidẽ pono neruũ esse instrumentum tactus. ¶ Et innuit Cõciliator ꝙ tact⁹ est duplex:vn⁹ naturalis:⁊ sicut in homine sano ⁊ hmõi tactus neruus est instrumentũ cũ medio seu carne cute ⁊ ymene. Alius est innaturalis ⁊ hmõi est neruus instrumentum sine oi medio. Et ideo cum Aristo. tractat de tactu:qꝛ tractat de tactu nãli dixit ꝙ neruo inest tactus mediante cute ꝫ carne ⁊ vĩ ymene seu pellicula subtilissima insensibili super esse corporis superficiem⁹ extensa. Sed in tactu innãli nõ est incõueniens neruum sine omni medio sentire:cũ videam⁹ neruos ⁊ cor discoopertos tactos sine carne sensum ⁊ dolorem prestare. Nõ enĩ sic est de tactu:⁊ de aliis sensib⁹:cũ ipse iuxta Auer.de sensu ⁊ sẽsato.preter alios:ex his que ꝑcipit elemẽtaris tñ vt cũq3 cõstituat.⁊ ideo nõ oia sentit tangibilia:quẽadmodum visus oẽs colores.⁊ in his ꝯsistit.quid circa hoc opinat⁹ est. Cõciliator verificans dictũ phi ꝙ sensibile positum supra sensum nullũ facit sensum duab⁹ viis vel vt dictũ est. Jam accipiendo neruũ ꝑ illa parte que immediati⁹ oritur a cerebro. Uel dõm id verificari in tactu dicto nãli ⁊ nõ in innãli cũ positũ sit illũ ꝑfici absq3 me⁹.intrinseco. ¶ Hoc etiam dubium pertractauit ille plusꝙ̃ cõmentator in tegni. tractatu 3°.illo.§.nerui ⁊ tenãtos punctura.⁊ ibi late ostẽdit altercationẽ que in hoc fuit inter ꝑipateticos narrans:qlr Arist.voluit carnẽ in tactu esse mediũ:⁊ ꝙ neru⁹ sit organũ ⁊ instrumẽtũ:⁊ dicit ꝙ phs vult oẽm sensum fieri per mediũ:⁊ maxime voluit per dictũ.cũ dicit ꝙ sensibile positũ super organũ sensus nullum facit sensum. ¶ Jstud autem dicit nõ placere multis ex peripateticis. Nam aliqui voluerũt organũ tactus esse tñ caro.⁊ hoc ꝓbant:qꝛ recipiens dꝫ esse denudatũ a nã recepti ⁊ esse tale in potentia quale id est in actu:⁊ qꝛ in tactu hoc nõ potuit fieri in totum:sicut in aliis sensibus:vt supra patuit.sequit ꝙ illud erit organũ tactus qđ erit magis denudatũ ab excellẽtiis. Sed nullum inter mẽbra nostra consecutũ est medietatem in ꝯ°ne quã cõsecuta est caro.ergo ⁊c. ¶ Sed hic aduerte ꝙ Conciliator loco ꝑallegato.negat hanc temperantiã maiorẽ in carne dicens ipam maiorẽ esse in neruo.nam neruus sensitiuus est fere in siccitate ⁊ hũiditate tẽperat⁹:vt pꝫ ꝑmo ꝯ° nũ.⁊ ꝑma ꝑmi.nec est multũ frigidus:vt sic scribitur 2°.colliget.cui⁹ frigiditas modica remittat carnis caliditate:ita vt fere ad contẽperamẽtũ accidat:⁊ hoc idem repetit in alio loco ꝑdicte questionis soluẽs quoddam argumentum dicens:ꝙ in carne non est tanta tangibilium mediocritas:vt in neruo cum caliditas carnis ⁊ humiditas valde plus remoueant a tẽperamẽto ab⁹ vt cutis ꝙ frigiditas nerui ⁊ siccitas modica. ¶ Alij autẽ dixerunt ꝙ̃ nõ caro simplr. Sed caro neruosa est organum tactus:qꝛ magis accedit ad tẽperamentũ cõmixtione frigidi ⁊ sicci vt nerui:⁊ calidi ⁊ humidi vt carnis ⁊ ideo est maxime discretius extremoꝝ. ¶ Ampli⁹ neruus motiuus admixtus carni dꝫ esse organũ tactus qui cũ motu cõis existit. ¶ Amplius fantasia que est suprema pars ale sensitiue iudicans de sensibilib⁹:⁊ appetitus qui est mouens in animali sunt vna ⁊ eadẽ virt⁹ in subiecto idẽ habẽtes organũ:licꝫ rõne sint due:quare opꝫ tactũ ⁊ motum ab illis deriuatos ⁊ illis correspondentes sic vnũ idem organũ habere posse. Sicut ergo motus fit per musculum:sic cõtactus fieret per illum:cuius signũ est ꝙ per eundẽ neruũ cõtingit vtrunq3 virtutẽ influere musculo:sicut dicit Gal. ¶ Princeps autem in suo libro de aia.dicit ꝙ caro neruosa aut neruus ⁊ caro est organũ tactus.deinde subiungit ibidẽ ꝙ nõ debet putari ꝙ sentiens sit neruus tñ:sed ꝙ neru⁹ reddit sensum tactus alij mẽbro qđ est caro. Si enĩ esset sentiens neruus tñ oporteret expansum esse ipm in tota corporis superficie:sicut est caro. Sed hoc nequaꝙ̃ est necessarium si caro mediat in tactu. ¶ Addit etiã ꝙ neruus concauus reddit visum tñ ⁊ nõ recipit. Recipiẽs enim tñ est cristallinus.neruus autẽ tactiu⁹ reddit ⁊ recipit simul. ¶ Et dicit plusꝙ̃ Cõmẽtator ꝙ oẽs hac via incedentes negauerunt qđ Aristo.dicit.s.ꝙ sensibile positũ supra sensum nullũ facit sensum:ꝓpter qđ opinant non esse medium in tactu necessariũ.cũ enim sensus sit receptiu⁹ forme sine mã vt cera forme sigilli sine ferro:põt aũt cera impꝛimi a sigillo sine medio:nõ erit ĩpossibile tactũ sentire sibi impressa sine medio. Adhuc aũt nec visum audituũ:nec odoratum dixerũt indigere medio extrinseco.s.aere vel aqua nisi ꝓpter esse remotum ab eis sensibile:qđ agit in ipsa per mediũ:nõ qꝛ nõ ageret sine medio. Sed qꝛ accidit medium ibi esse. Signũ cui⁹ est: quia vestigiũ in cornea ⁊ in albugineo vĩ vapor aliquis interclusus illic.vt apparet ⁊ in paratis ad chataractã formaꝝ in cristallino:⁊ videt sine medio aliquo diaphano quo diaphano non indigetur nec vt color rei vise sit

Als. qđ Aui. põit

An organum tactus sit caro.

actu per lucem. Signũ etiã huius habet φ in habẽtibꝰ
auris tinnitũ audit sonus per aliquẽ vaporẽ motũ i au-
re ꝛ cõtingentẽ in neruũ expansum nulla existẽte ibi me
dij extrinseci necessitate. Similr etiam in odoratu apd
eos quibus semp est fetor in naribus ex re putrida q̃ il-
lic est: quare non videntur sensus indigere medio de ne
cessitate.

¶ Albertus aũt alemanꝰ tenet aliã viam. Nã cõcedẽs
φ sensibile positũ super sensum nõ sentit: opinãs quoqꝫ
neruũ esse organũ tactus dixit φ nõ est: q2 non est vbiqꝫ
corporis organũ ꝛ sed apud ortum sui a cerebro tñ ꝛ ibi
si immediate tangat nõ sentiet: sicut nec cerebrũ ipsum
cõmixtuꝫ autẽ carni mediat in tactu: sicut ꝛ caro: nec tñ
omnis caro mediat in tactu: q2 non caro epatis vel pul-
monis ꝛ hmõi. Sꝫ ea sola que cõmixta est neruis: immo
ꝛ dẽs ipse mediat in tactu ꝑpter genitũ esse ex materia
vnigenea mãe carnis. Adhuc aũt ꝛ pãniculus: videt ẽt
mediare in tactu. ¶ Sꝫ dicit plusq̃ cõmentator φ h̃ qd
dixit Albertus neruũ apud ortũ sui a cerebro non senti
re ꝓculdubio falsum experimur esse: q2 nerui sensibiles
vbiqꝫ sentiunt si pungant: immo etiã pãni velantes ce-
rebrum ibi sentire vident aut neruus in sensu mediare.
Palam etiã est φ neruus sensibilis nõ cõmiscet carni: si
cut cõtextus in illa nisi post elongationẽ quãdam a ce-
rebro. Si ergo mediat in tactu solum quando est ei com
mixtũ: tũc erit organũ eiꝰ i tota pte superiori q̃ nõdum
est cõmixta. Sed nos in omnibus illis locis inuenimus
eum sentire si immediate tangat. ergo si verũ est φ sen
sibile positũ supra organũ sensus, nõ sentit neruꝰ nõ erit
in loco: vbi dicit organũ tactus.

Neruꝰ sẽsibilis nõ carni cõmiscetur.

¶ Temistiꝰ aũt in parafrasi de aĩa dicit organũ tactꝰ
esse apud cor sequẽs in illo Arist. in libro de partibꝰ aĩa
lium dicentẽ tactum ꝛ gustũ esse tendentes ad cor. Sed
si hoc est ita tunc reducemꝰ aduersus eos argumẽtum
ipsoꝝ. s. φ sensibile positũ supra sensitiuum nõ sentitur.
Sed tangibile super quãcũqꝫ partẽ cordis positũ sentit
ergo nõ est sensiterium tactus. Adhuc aũt q̃uo medita-
bit caro musculorum nõ existens cordi ꝯtinua nec attin
gens ad ipsam ꝭm nullã viã. ¶ Plusq̃ cõmentator aũt
obmissis istis discordiis dt φ sensus nõ idiget medio d
necessitate nec essentialiter. Sed per accidens tñ. Naꝫ
videmus odorabile quãto amplius naribus applicatur
tanto amplius sentiri ꝛ sonabile quãto fuerit auri pro-
pinquius tanto audiri: ꝛ breuiter opinatur φ si possibi-
le esset ponere odorabile intus in cerebro super sensite-
rium olfatus φ sentiret. Palam enim videmus φ aliqd
forte odorabile existẽs in aliquo vase ꝛ tangẽs absqꝫ oi
medio afficit ipsum odore suo vt olfacere possumꝰ a na-
so similem odorem. Afficit autem odorabile ipsum vas
cõtinens illo modo multo magis q̃ si per aerem mediũ
immutaret. Similiter ergo ꝛ immutaret organum olfa
tus. Si autem visus ꝛ auditus videantur medio indige
re hoc est per accidens. Nam si coloratum ponatur suꝑ
cristallinum: nõ erit forrassis in eo actu color: quare nõ
mouebit ipsum nisi sicut ponit vel positum in obscuro.
Indiget ergo visus ad hoc vt maneatur vt sit color in
actu. Adhuc autem indigeret lumine ꝛ luminis rece-
ptiuo. vt aere vel aliqua: ꝛ similibus. Adhuc etiam si co
loratum attingeret cristallinũ lumine nõ absente for-
maretur in ipso procuidubio. Nos enim videmus rẽ for
mari in speculo etiam dum parumper attingit ab aliq̃
sui parte speculum. Pars aũt tãgens in ipso non forma
tur: quia obscuratur color eius a ꝯtactu. Similiter etiã
sonabile si super sensiteriũ auris ponat non auditur ob
aliud nisi q2 nõ sonat. Sonus enim sequitur motũ resi-
lientis de facili a percussis corporibꝰ ꝛ innundationem
quandam habẽtis quale est aer. Sic ergo videtur φ isti
sensus per accidens indigeant medio. Et dicit vlteriꝰ.
De tactus aũt organo cõsentio φ est musculus: sicut est
motus organum ꝛ φ principalis in eo particula inquan
tum est organũ tactus est sensibilis neruus. ꝛ hic quidẽ
est mollis ꝛ carni vicinus in natura ꝛ temperamẽto. In
quãtum vero est organũ motus est neruꝰ motiuus sicut
in oculo principalis pars est humor cristallinus: ꝛ φ ner
uus ille sensibilis sentit per mediã carnẽ ꝛ panniculum
sicut cristallinus videt per mediũ albugineũ ꝛ alias tu-
nicas: ꝛ φ nihilominꝰ sentit si immediate pungat. Hoc
enim medium non fuit ei appositũ a natura ꝑpter ipm
sentire. Sed ꝑpter apte sentire ꝛ organum ipm minus
exponi nocumentis: sicut hoc ipm natura fecit apud cri-
stallinum. ¶ Et soluit rõneꝫ Auer. 2°. de anima. qua ꝓ-
bat φ omnis sensus eget medio: que est: isti tres sensus
visus auditus ꝛ odoratus de quibus consensum est per
medium fieri aut indigent medio. q2 sensibile est ab eis
remotum: aut q2 impossibile est ipsos recipere sua sensi-
bilia nisi sint priꝰ recepta i medio. Sꝫ impossibile est vt
dicit sensus indigere medio ꝑpter sensibilia esse remo-
ta a sensibus: quia tũc sensibilia posita suꝑ organa sen-
tirentur: qd est falsum. ergo manifestũ est φ indigẽt me
dio ꝑpter ipm sentire tñ. s. vt sensibile meliꝰ transferat
ad sensum per medium. Sed hoc accidens nõ põt attri-
bui vni eorum essentialiter tñ: cum sit, commune eis tri
bus. Qd aũt est cõe aliqbꝰ nõ est cõe nisi per aliquã na-
turã cõmunẽ participatam ab eis. Sed nulla natura est
eis cõis nisi hec que sunt sensus. ergo indigentia medij
ad sensus est in hoc φ sunt sensus: ꝛ non ꝭm φ quidã sen
sus. ergo omnis sensus idiget medio. Propter qd dixit
φ organũ tactus est neruus: caro vero medium. Illam
rõneꝫ soluit plusq̃ cõmẽtator: quia quãdo dicit: isti tres
sensus indigent medio. aut ergo ꝛc. Dicit φ ꝑpter val-
lum illoꝝ: sed indigent medio extrinseco: ꝑpter sensibi-
le oportere habere esse actuale: qd quidem per id acqui
rit vt in visu ꝛ auditu. medio aũt intrinseco ꝑpter apte
sentire: ꝛ ꝑpter organũ minus exponi extrinsecis nocu-
mentis: qd quidem natura videt fecisse apd oẽs sensus.
Et ad hoc idem est etiam vtile medium extrinsecũ. Si
eñi fieret sensus sine medio: tũc esset nimis fortis alte-
ratio organi ab obiecto ꝛ fieret perseuerans ꝛ materia
lis ꝛ nõ spũalis tñ: ꝛ lꝫ sensus sit susceptiuus specierũ
forme sine materia: nihilominꝰ tamẽ percipit alteratio
nes materiales factas in organo aliqs sensus: sicut ta-
ctus percipit tales alterationes a primis qualitatibus
que nõ solum formaliter. sed materialiter alterat suum
passiuum. Sed tales alterationes corrũpentes dicunt
ꝛ ex hoc videt φ medium sit cõferens ad magis fieri for
males alterationes ab omnibꝰ que citius dilitescãt ab
organis ꝛ minus fieri corruptiuas armoniaꝝ in orga-
nis: ꝛ hec sunt q̃ apparẽt plusq̃ cõmẽtatori, in hoc quesi
to loco preallegato.

¶ Nos aũt credimꝰ per hos viros satis esse dictũ i hoc
dubio. Sed aliquid assumẽtes ad claritatẽ maiorem di
cemus qd credimus esse verũ: ꝛ est φ fundat super prin-
cipia iam ab omnibus cõcessa. videlicet φ nerui portẽt
sensum tactus ad omnia membra quibꝰ cõmunicat sen
sus ꝑdictus. Hoc debet in hoc sensu ꝯcedi. Sicut in ol
alio sensu dicit. Utrum aũt principiũ hoc exhibẽs ner-
uis primũ ꝛ principale sit cor vel cerebrũ supra fuit de-
clarum: ꝛ ideo dicet φ organũ tactꝰ primũ sit cor vel ce-
rebrum nõ est responsio huic sensui appropriata cum in
hoc cõicet cum aliis sensibꝰ. Et nõ dicimꝰ in aliis cum
querimus de ipsoꝝ organis ꝛ eoꝝ mediis esse cor vel ce
rebrum. Sed in oculo dicimus cristallinum esse instru-
mentum: in olfatu karũculas: ꝛ sic in aliis. Et certe da-
re Arist. intellectuꝫ. cũ dicit. φ sensibile positũ supra sen
sum: ideo indiget medio: ꝭm intelligere per sensitiuuꝫ
cerebrum vel neruos cũ immediate oriant a cerebro vel
cor vt aliqui videtur velle: appet nobis satis grosso mõ
Arist. vel intelligere: quia apud Aꝛ. oporteret sic etiaꝫ
intelligere illã ꝓpositionẽ apud alios sensus. s. de istru
mento qd est principiũ. vnde organũ motus est neruus
motiuus nõ habet omnimodã veritateꝫ: quia tunc non
posset fieri tactus nisi interuenirat musculus vt de se pa
tet. Sed hoc est falsum: vt pꝫ in tactu pãniculoꝝ ꝛ den-
tium ꝛ carnis gingiuaꝝ: ꝛ similium que sensu tactꝰ sen-
tiunt nullo ibi existẽte musculo. ¶ Amplius. tũc tactus
fieret per partem organicã ꝛ nõ esset passio partis ho-
miomere: cuius oppositum iam ostendimꝰ in questione
nostra. an solutio cõtinui sit immediata cã doloris. Ipse
etiã plusq̃ cõmẽtator in tegni. tractatu scdo. cõmẽtãs il
lum paragrafum. Si vero ꝭm occipitiũ: ꝛ cũ dicit. Ari-
sto. velle in libro de partibꝰ aĩaliũ oẽm sensum fieri per
partem homiomerã: q2 quilibet sensus est vnius gene-
ris. ꝛ ideo oꝫ organũ esse vnũ ꝛc. lꝫ hoc posset exponere
ipsum intelligere quo ad partẽ ꝑncipalẽ organi: nihilo
minus tamẽ ipse concedit φ neruus etiã sine carne sen-
tit quare in illo, sensu nulla est indigentia medij: ꝛ si sic

Quilꝫ sẽsus ẽ vniꝰ gñis.

clarum est: ꝙ musculus nō est organū. ⁊ mirādū de ipso quia ipse expresse per ea que dicit hic de sensu nerui cō-tradicit cuidem eius dicto in pluriꝫ cōmēto. Cōmētās enim illud. §. tractatu scdo. quatuor sunt earū dicit oēs ⁊c. loquens de mēbris habētib⁹ virtutē innatā ⁊ influē tem loquēs de neruis: lꝫ primo visus fuerit dicere cōtrariū dicit fortassis nec propterea dicitur habere influētem. Non enī virtus sensibilis est in neruo: sicut nec motiua. Sed in lacerto sicut nec sanguifica l vena ⁊c. ¶ Illud etiam aliqui alij videntur asserere sicut hērro in q̄stionibus de anima. q̄ ppter ꝑpositionē philosophi. ꝙ sensibile positum supra sensum ⁊c. dicit ꝙ neruus solus nullatenus sentit nisi mediāte carne: lꝫ caro quanto magis est neruosa plus sentiat. ⁊ quanto magis est discoperta iuxta neruum acutius sentiat. Si tamē possibile eēt tāgere neruum omnino discoopertum et separatum a carne nullū omnino sensum haberet. ¶ Redeūdo ad rōs. respōdēdo ergo ad dicta pluriꝫ cōmētatoris nō est verum ꝙ musculus sit organū tactus nec caro musculi: ⁊ neruus ei⁹ sentiant pro quāto musculum componunt ꝙ non sic est in operatione motiua vt infra apparebit: cū de ea disputabimus. ¶ Et ideo licet contra maiorem partem dictarum opinionum nō bene possit demōstrari. Credimus tamē veriorē esse opinionē que ponit neruum esse proprium ⁊ principalius organū tactus lꝫ etiaꝫ caro ⁊ cutis possint poni organum tactus: q꞉ caro ⁊ cutis sentiūt: lꝫ per neruum: ⁊ ideo predicte sunt organum: lꝫ neruus principalius: ⁊ ideo opinio Auic. supra allegata est vera. ⁊ ꝑpter hoc etiam phs in scdo de partibus aliquādo dicit ꝙ organum tactus est caro ⁊ per carnem intelligit etiā cutē: q꞉ cutis ⁊ caro in illa materia pro eodē accipiunt. Aliquā aūt dixit organū tactus esse qd̄ intus. s. neruum. Nec qd̄ dicit Auer. ꝙ phs cum fecit librum de animalib⁹. nō habebat adhuc notitiā neruoꝝ habet veritatē: ⁊ ꝑpter id qd̄ dixit Cōciliator: ⁊ q꞉ ipse in libro illo expresse noiat neruos. Nam scdo de partibus. tractatu. 2°. ꝓmo capl°. cum loquitur de carne ⁊ eoꝝ que gratia carnis existant dicit. ꝫm sensum aūt manifestū oīa talia hui⁹ gratia existētis. dico aūt vt ossa ⁊ pellem ⁊ neruos ⁊ venas ⁊c. Et forte id nō erat in translatiōe quā habuit Auer. ¶ Qd̄ aūt illa tria sint organum tactus sic ꝓbat. Illud membrum dicitur organum alicuius sensus: mediante quo fit ille sensus: ⁊ qd̄ in se recipit sensationē illius sensus: quia nō est aliud esse organū sensus. Siquis intueatur subtiliter. Sed talis est caro cutis ⁊ neruus: ⁊ hoc loquēdo de carne ⁊ cute sensitiua ponēdo ꝙ ipsa sentiant vt videnť concedere omnes: ⁊ licet sibi insit neru⁹ ꝑpter neruum: ⁊ silr de cute. Si quis aūt vellet ꝙ solus neru⁹ sentiret. ⁊ nihil aliud nō haberet id cōcedere. Sed tunc tactus nō esset in tota superficie nostri corporis: cuius cōtrarium dictū fuit supra. Et forte respōdeť ꝙ dicitur esse in tota superficie: quia vsqꝫ ad minimas particulas cōdiuidiť neruus ⁊ disseminať per cutem ⁊ carnē vt nō sit discernere partem in qua nō sit neruus. ⁊ ꝫm illud solus neruus erit organū ⁊ caro ⁊ cutis erit mediū: ⁊ poterit in hoc teneri ꝙ erit mediū nō necessario concurrens ad oēm sensationē tactiuā. Sed ad bonā condecentem sensationē ⁊ maxime in approximatiōe rerum ab extra: ⁊ tunc in his dicetur: vt dicit Conciliator: ⁊ pluriꝫ commētator. In sensatione aūt ab intra nō: cuꝫ in multis locis fiat sensatio vbi nō est caro nec cutis vt in pleura: et similibus. ¶ Siquis aūt vellet tenere ꝙ solū caro ⁊ cutis sentit ⁊ nullo modo neruus. Sed ꝙ neruus est soluꝫ ad portandum spūm carnis cōtēpandū carnē vt vf velle verbum Auer. 2°. colliget. haberet dicere ꝙ verum organum tactus est caro ⁊ cutis. neruus aūt nō est organum nisi delatiuum: sicut neruus opticus poneret organum visus: q꞉ deferret ad cristallinam. Sed hoc dependet ex questionibus superiorib⁹ de ꝑncipatu cordis ⁊ cerebri an operationes effectiue fiant solum a spiritu cordis: ⁊ alij spūs sint solum ad modificandum: an alique fiant a spiritu cerebri: ⁊ q̄ṁo ⁊ quid de hoc fuit late supra declaratum. Et si illa opinio teneať nō poterit dici ꝙ caro sit mediū ⁊ cutis nisi respectu cordis interi⁹ principaliter sentientis: ⁊ ꝙ esset ꝑncipiū ꝑmū in sensu. Et tunc ad ꝓpositionem philosophi ꝙ sensibile positum ⁊c. nō haberet veritatem: ⁊ esset dicēdum sicut dixit pluriꝫ cōmētator ꝙ in illo credimus ipsum verū dicere: vt etiā in materia de visu ⁊ auditu fuit superius declaratum: Sed sic sumere organum tactus nō est multū loqui ꝓportionaliter ei ꝙ in aliis sensib⁹ dicitur. ¶ Quapropter nobis magis verisimile videť debere dici ꝙ neruus sentit: propter multa sensata que in hoc haberi possunt: ⁊ ꝙ caro sentit ⁊ cutis. etiā ꝑter neruū: lꝫ ꝑ neruū sentiat. Nā expresse videmus ꝙ dens sentit per totum per id quod sensualiter cōprehendere possumus: ⁊ tñ per ipm nullatenus penetrat neruus: lꝫ. s. a neruo virtus cōiceť tactiua: qd̄ multum verisimilius est de carne ⁊ cute: siquis eorū cōclusionem inspiciat: quapropter qd̄libet illoꝝ per rōnem inductā erit organū tactus ⁊ sine aliquo illoꝝ nulli q̄ alicui parti tactus pōt cōmunicari. Dens aūt sub carne reponiť: caro etiā ⁊ cutis possunt dici quodāmō medium in tactu respectu nerui: quia in approximatiōe obiectorum exterioꝝ in sensu naturali obiecta approximātur neruo mediāte carne ⁊ cute. Sed ⁊ aliter ⁊ neru⁹ q꞉ si caro sentit: sentit per neruū: ⁊ per id qd̄ ad eam defert ⁊ sic cutis: ⁊ ideo q꞉ in tactu neru⁹ est principali⁹ id pōt respectu illius mediū dici q̄ṫūcunqꝫ ꝫm veritatem ipse sit etiā organū vt hostensum. Velle aūt Arist. illa materia ⁊ Auer. ad vnguem superficiē verboꝝ eorum saluare esset multū difficile: quia pura eoruꝫ intentio visa est esse ꝙ neruus sit organū ⁊ caro mediū: ⁊ sic cutis ꝑpter ꝓpositionē de sensibili posito super organo ⁊c. q̄ pro firmo apud nos veritatē nō habet: vt clare supra declaratum est: cum clare neruus absqꝫ carne media sentiat: vt apparet in dolore pānículoꝝ vbi nō interuenit caro vel aliud medium ⁊ in neruis discoopertis que male possūt negari. Et sic de h̄ q̄sito sufficiāt: q꞉ que arguta sunt in principio iam ex dictis sunt manifesta. ¶ Difficultates aūt que in hoc sensu mouere volum⁹ apparebūt nō multum post cum querem⁹ qualiter sensus eoꝝ obiecta apprehendūt ⁊ recipiunt eorum spirit⁹ sine materia ⁊ ide requiranť: silr etiā multa que cadūt declarāda i illo sensu ⁊ suis accidētib⁹ reqranť cū determinabim⁹ de dolore ⁊ de malitia ꝯ°nis diuersæ eq̄lia q̄ ad illū locū ꝑtinēt ⁊ inde requirant.

¶ Utrū ꝑter sensibilia ꝓpria sensuū iaꝫ dictoꝝ sint aliq̄ sensibi° ꝑ se ab illis sensibilib⁹ distīcta. Qō. lxxiij.

Vigesimoquinto queriť an ꝑter sensibilia ꝓpria sensuum iam dictorū sint in aliqua sensibilia per se ab illis sensibilibus distincta. ¶ Et arguitur ꝙ non. q꞉ sensibilia que preter sensibilia ꝓpria dicunť per se sensibilia sunt illa que dicuntur sensibilia cōia que ponunť a pho 2°. de aīa: que sunt. 5. magnitudo figura nūerus motus ⁊ quies. Sed talia vīia sunt res ꝑter sensibilia ꝓpria q̄ solū sit res cognoscibilis per sensuꝫ particularem. ergo preter illa propria non erit dare cōia. ꝯña videť clara. ⁊ añs est de opinione omnium modernorum phorum: sic licet per omnia illa discurrere. Et de aliquo dubitareť esset de quantitate. De aliis aūt saltem oēs moderni cōcordant ¶ Amplius. illa per accñs sentiunť ⁊ nō per se que nō sentiunť nisi alio mediante. Ita eniꝫ q꞉ Diarij filius mediante colore sentiť: ideo per accidēs sentiť. Sꝫ omnes confitentur ꝙ illa sensibilia cōia nō sentiunť nisi mediantibus sensibilib⁹ ꝓpriis. ¶ Amplius de quiete nō videť: quia quies est solum quedam priuatio. Sꝫ priuatio nihil est. Illud aūt qd̄ mouet ꝑ se sensum ⁊ est sensibile est aliquid. ergo ⁊c. ¶ Amplius ꝙ motus non sit sensibile commune. Quia illud mediante quo sentitur aliqd̄ sensibile ꝓprium non videť esse sensibile cōe: ⁊ absqꝫ quo illud sensibile ꝓprium nō potest sentiri cum illa potius videať esse quātitas: quia sensibile ꝓprium dicitur respectu sensibilis cōis: sed talis res est mot⁹: q꞉ grauitas est ꝓprium sensibile tactus: vt patet in numerando cōtrarietates sensibiliū ꝓpriorum que a tactu percipiunť. Sed grauitas nullo modo sentitur nisi mediante motu hoc expresse vult Auer. scdo de aīa commento 108. ¶ Amplius si sensibilia cōmunia essent per se sensibilia: aut hoc eēt a sensu ꝫm ꝙ sensus: aut ꝫꝫ ꝙ talis sensus. Non primo. q꞉ tunc essent per prius sensibilia q̄ sensibilia ꝓpria cum nullus propriorum sit sensibilis a sensu ꝫm ꝙ sensus: q꞉ color est visibilis a visu nō ꝫm ꝙ visus sed ꝫm ꝙ talis sensus modo qd̄ cōuenit alicui ꝫm ꝙ ipm per prius sibi conuenire videtur q̄ qd̄ ꝯuenit alicui nō ꝫm ꝙ ipsum. Non pōt dici 2m: quia tunc non sentiretur

probatio.

25

Quies.

Color.

a plurib⁹ vno sensu:sicut pz de colore ⁊ aliis sensibilib⁹ ꝓpriis. ¶ Amplius rõne quã inducit Auer. 2° de anīa. cōmēto.65. que est:q2 pħs dicit ꝙ albũ qđ est sortes videtur per accidens:quia vt dicit Auer. q2 non sentimus ꝑ visum ꝙ illud est sortes nisi ſm ꝙ est coloratum: ⁊ colorarũ illud esse sortē est per accidens. Modo dicit Auer. ꝙ silr pōt dici ꝙ colorato accidit figura numerus mot⁹ ⁊ quies. Et subdit . q̃ ergo fuerunt numerata sũt in eis que sunt essentialr sensibilia:⁊ innuit vnam aliã rationē.cum subdit:qm̃ si fuerint nolata : q2 si sunt cōmunia.similiter ⁊ intentiones indiuiduales sunt cōmunes omnibus sensibus. ¶ In oppositũ est pħus secundo de anima.qui diuidit sensibile in per se:⁊ per accidens.et per se in propꝛium ⁊ commune:que communia dicit esse .s.s.numerus figura ⁊c.

Quid accidit colorato.

¶ In hoc quesito iam actenus fuerũt multi modi dicēdi quos recitare dimittimus:q2 hec magis in alia scientia extenduntur:⁊ breuiter narrabimus qđ credim⁹ eē verum in hoc quesito ponēdo aliquas ꝯ⁹nes. ¶ Pꝛima est ꝙ figura nũerus ⁊c. nullam rem extra aīam sigñant:nec alique res sunt extra aīam p̄ter sub̃az ⁊ q̃litatē. Illa supponat ꝑ vera:sicut in hoc cōcordant oēs moderni phĩ: ⁊ si quid dubiũ est illud est de magnitudine. Sz ad pñs id etiã supponatur vt maiori parti cōsonat.

¶ Scđa ꝯ⁹ est.ꝙ nulla res extra aīaz est sensibile cōe.ꝓbatur. Quia sensibile cōe est id qđ per se pōt a pluribus sensibus sentiri. Sed nulla res extra aīaz est talis. g̃ ⁊c. probatur minor:⁊ sumamus.verbi gr̃a:de vno sensibili cōmuni:vt de figura:q2 nulla figura pōt a pluribus sensibus sentiri:quia cum dictum sit ꝙ figura nō est distincta a sub̃a ⁊ qualitate. De sub̃a clarum est:ꝙ non per se sentitur: Nec etiã aliqua qualitas sentit a pluribus sensibus.⁊ ideo nec aliqua figura.vnde figura coloris non gustat vel odorat:nec figura frigiditatis videt:⁊ sic de aliis:quia cũ figura frigiditatis sit ipsa frigiditas:ipsa frigiditas nō videt. g̃ nulla est figura que a plurib⁹ sensibus cognoscat:⁊ sic esset discurrere per oē aliud sensibile cōe:cũ etiã nō sint distincta ab aliis:vt dicit pma ꝯ⁹ ergo ⁊t nulla res extra aīam est sensibile cōe.

¶ Tertia ꝯ⁹ est.ꝙ figura est sensibile cōe ⁊ mot⁹:⁊ sic ꝺ aliis.ꝓbat. Illud ē sensibile cōe qđ per se a plurib⁹ sensibus ꝓpriis cōprehendit. Sed talis ē q̃libet illorũ.s. ergo ⁊c.minor ꝓbat.q2 illa est vera.figura videt.figura tangit ⁊ tactu apprehendit.⁊ sic licet per alia sensibilia cōia discurrere.ergo conclusio vera.

¶ Quarta ꝯ⁹ est.ꝙ i oībus istis ꝓpōnib⁹.figura ē sensibile cōe:⁊ sic de aliis:⁊ sensibile cōe a plurib⁹ sensib⁹ sentitur.solum supponit pro ipso termino siue sit ꝓpō mentalis siue vocalis siue scripta:sicut in istis.homo est species:animal est gen⁹.homo ē nomē.⁊ i simılib⁹:que ꝓbatur.q2 si nulla res extra est sensibile cōe.vl a pluribus sensibus sentitur:vel est distincta a sensibilibus ꝓpriis. sequit ꝙ tale p̄dicatũ de nullo termino supponēte per se extra aīam possit verificari. Sed ita est: vt pz per antecedentes ꝯ⁹nes.ergo ⁊c. Cũ ergo predicte ꝓpōnes sint vere:vt clarum est:sequit ꝙ p̄dicatũ verificat de subiecto supponēte pro ipso termino:qđ est ꝯ⁹posita:⁊ ideo sicut illa est vera homo est spēs.⁊ tñ nullus hō est spēs. Ita illa est vera.figura:⁊ sic de aliis est sensibile cōe:⁊ tñ nulla figura est sensibile cōe. Simılr figura sentit a pluribus sensibus:⁊ nulla tamē figura sentitur a plurib⁹ sensibus. Illa tamē est vera.sensibile cōe sentitur a plurib⁹ sensib⁹.ergo aliqđ sensibile cōe sentit ⁊c. Sed tũc ly aliquod sensibile.supponit ꝑ terminis vt ꝑ illo termino figura.ꝑ illo termio mot⁹ ⁊c.de q̃b⁹ est veꝝ dicere ꝙ sũt sensibilia cōia. Sed pro nulla re extra aīaz supponit:q2 nulla talis res:vt dictuz est. est sensibile cōe.

¶ Ex istis statim sequit ꝯ⁹ q̄nta.ꝙ de virtute sermonis illa est falsa.sensibile cōe per se sentit.vel sentit a pluribus sensibus:sicut illa de virtute sermonis est falsa. Inter omnes spēs aīalium species humana ambulat recte vel erecto corpore.⁊ hoc quia nulla spēs ambulat:cũ sit quidã terminus:sicut etiã cum sic sensibile cōe sit q̄dam terminus:⁊ sensibilia cōia sint quidã termini. Clarũ est ꝙ nullus terminus ab aliquo sensu exteriori sentit. Est tamē p̄dicta ꝓpositio vera ad bonũ intellectũ:sicut sane debet intelligi:⁊ cogitandũ est sic pħm intellexisse:q̄ bonus intellectus est.sensibile cōe. sentit a plurib⁹ sensibus.verbi gratia figura.q2 illa de quib⁹ figura verificatur ⁊ p̄dicatur sunt per se sensibilia que oīa sunt vera:q2 figura predicat de colore ⁊ sapore . vnde illa res que est color est figura:⁊ illa res que est calor est figura:⁊ sic de aliis. Sed talia per se sentiunt ⁊ a pluribus sensibus licet nullum illorum a pluribus sentiat. Et simılr est illa.inter animalia spēs que ē homo ambulat recte:q2 illa de quibus homo p̄dicat ambulat recte. Sed sensibilia ꝓpria nō sic habent:q2 nullum sensibile ꝓpriuz p̄dicatur de aliquibus que sentiant a pluribus sensibus:vt de se patet. Nec intelligas ꝙ omnia illa de quib⁹ predicantur sensibilia cōia sunt per se sensibilia quia p̄dicantur de sub̃a vt de materia ⁊ de forma sub̃ali que nō sũt per se sensibilia. Sed quia illa sensibilia cōia sigñant illamet que sigñant sensibilia ꝓpria: licz etiã multo plura quo ad illa intelligant que dicta sunt:quia sensibile cōmune ⁊ ꝓpꝛium possunt eandē rem extra aīam significare. Et attende in his ꝙ sensibilia cōia sunt termini cōnotatiui:⁊ nō sensibilia ꝓpria:⁊ ideo diuerse ꝓpōnes possunt formari de vno illorum que non formarent de alio. Sed illa logicis dimittim⁹:quoꝝ est hec doctrina terminoꝝ.⁊ nulli mirum si in medicina illas posuimus ꝯ⁹nes.⁊ per istuz modũ:quia in quibuscũq3 sciētiis sunt aliquādo materie:quarum veritas dilucidari nō pōt nisi talia exprimendo:⁊ aliter oz diuisiones multimodas ⁊ friuolas formare itellectũ obfuscātes. Et ista sũt que in illa materia credo eē vera.⁊ si in aliquo illa dicta oppugnarēt eis que diximus in questiōe quã bononie determinauimus:an solutio cōtinui sit imediata causa doloris nō curamus:q2 cum p̄dictã mãm in hoc libro tractabimus in aliquib⁹ aliter sentiemus q̄ ibi scripsimus que credimus veriora. ¶ Sed ad pleniorez doctrinam dictorũ posset forte q̄s imaginari ꝙ aliqua res vere extra aīam sit sensibile cōmune ⁊ a pluribus sensibus sentiatur.⁊ licz predicta que sensibilia cōia dicunt nō sint extra aīam res distincte ab aliis.⁊ hoc isto modo sumamus colorem.dicemus ꝙ color est sensibile ꝓpꝛium pro quāto est color. Sed pro quāto est figura nō solum a visu apprehendit.sed a tactu.⁊ sic de aliis poterit dici:et ita color cōprehendit a tactu nō ſm ꝙ sensibile ꝓpꝛiũ: sed ſm ꝙ est sensibile cōmune:⁊ non poterit aliqđ sensibile cōmune percipi ⁊ sentiri nisi mediāte sensibili aliquo ꝓprio ⁊ cōiter dicit:quia a visu apprehēdit color ſm ꝙ est figura:quia est color:⁊ q2 est sensibile ꝓpꝛium. Sed a tactu apprehēdet mediāte aliqua qualitate tangibili que erit in sub̃o:⁊ ideo si nulla tāgibilis qualitas esset in illo subiecto vbi ē color ibi tactu nō posset figura coloris percipi. Et simılr dicet de aliis sensibilibus. Sicut si magnitudo poneret res distincte a sub̃a ⁊ qualitate imutaret sensum mediāte aliquo sensibili ꝓprio. Et ſm hanc opinionez diceret ꝙ color videretur:color tangeret:sed per modum iam dictũ. ¶ Sed ista imaginatio nullo modo videt rōnalis. Pꝛimo.q2 sequeret ꝙ sensibilia cōmunia nō eodem modo imutarent sensus particulares.hoc videt falsum.cum vnicuiq3 cōueniat esse sensibile cōe per eandē rōnem:ꝓbat ꝯña.quia figura respectu coloris que nō est alia res ab ipo colore imediate ⁊ sine omni alio a visu apph̄ēdet. Sed a tactu apprehendet mediāte alio sensibili. ¶ Amplius.tũc etiaz sub̃a per se mouebit sensum exteriorem cũ sub̃a sit figurata ⁊ figura nō est alia res a sub̃a:⁊ tamē vt dicit pħus sub̃a nullo modo est per se sensibilis. ¶ Amplius.sequitur ꝙ videndo colorē sensus cōis discerneret inter figuram coloris ⁊ figuram caloris:⁊ sic de omnibus figuris oīum qualitatuz ibi existentiũ. Sed hoc nullus experitur. Pꝛobat ꝯña.quia sensus cōis discernit īter omnia sensibilia que per oēs sensus exteriores apprehēdunt. Si ergo per visuz apprehenderet figura coloris ⁊ saporis iam tunc sensus cōis posset distincte discernere ⁊ distincte apprehendere:imo visus met:tunc distincte apprehenderet ⁊ discerneret oēs illas figuras:⁊ cũ de omnibus illis per se haberet notitiã que oīa sũt falsa. ¶ Amplius tunc sensus exterior ꝯtinue circa hu⁹ sensibilia cōmunia certaret:qđ videt incōueniens stantib⁹ ꝯditiōibus debitis. Pz ꝯña.quia si in visibili nulla esset qualitas tangibilis:sed solum visibilis clarũ est ꝙ nō omnia videret visus tunc que videbat cum ibi sunt qualitates tangibiles. Sed claruz est ꝙ per visum nō aliter appa-

Imaginatio.

Imaginationis reprobatio.

reret vna vice ꝙ alia: ⁊ tñ aliter visus videret vel alia: ⁊ per consequēs visus deciperet. Qđ aũt dicit̃ đ magnitudine. certe dicendum ꝙ si esset dare vnam talem rem preter qualitatē ⁊ subam que esset subiectū accidentiū: vt cõiter aliqui imaginant̃: illa talis res nullo mõ perciperet̃ aliquo sensu particulari nisi per accidens: sicut dicimus de suba: quia per visum nullo mõ possumus apprehendere nisi colorez extensum. An aũt color sit extensus per se: quia sit ipsa extēsio ⁊ magnitudo. An ꝑter colorē sit vna alia res que sit magnitudo đ visu nullo modo apprehendere possumus. ¶ Amplius cum vna pars coloris sit extra aliam siue hoc sit de per se siue per accidens cũ visu hoc nõ habeat apprehendi visus aꝑhēderet colorē extensum ⁊ magnū nullā rem aliam videndo ⁊ induciť quidē ante: q: tunc cõtinue visus in hoc deciperet̃: q: si ꝑ possibili color: sicut est extensus conseruaretur ⁊ illa magnitudo que est distincta res remoueret̃ nõ aliter visus videret nec appareret homini videre ꝙ quādo illa res ē. ergo cũ vna vice videat aliquā rē quaz nõ videt alia vice per visum nõ aliter appareret vna vice ꝙ alia sensus continue deciperet̃. Et posset adduci illud qđ dicebat̃ de sensu cõmuni. Uerius ergo dicit̃ ꝓm ꝯ'nes positas de sensibilib' cõmunib'. ¶ Et attēde ad cõplementū eorum que superius sunt assumpta ꝙ quādo phs diuidit sensibile i sensibile per se ⁊ per accidēs: ⁊ sensibile per se in ꝓpꝛium ⁊ cõe nullo modo est aliquis terminus vel aliqua res que sic diuidat̃ tripliciter. Sed vltra hoc ꝙ hoc nomen sensibile dicit̃ de aliquib' cum illa additione ꝓpꝛium ⁊ de aliquibus cũ illa additione cõe: vt figura dicit̃ sensibile cõmune: ⁊ de aliquibus cuz illa additione per accidens: vt homo dicit̃ sensibile per accidēs. ¶ Et aduertendū vt iam ex dictis apparuit ꝙ impossibile est: vt terminus ille de quo dicitur sensibile per accidens: ⁊ termini de quibus dicitur sensibile aliis duobus modis ꝓmis sient pro eadē re. Sed bene possibile est: vt patuit ꝙ terminus de quo dicit̃ sensibile cõmune: ⁊ terminus de quo dicit̃ sensibile ꝓpꝛiū sient pro eadē re. Sicut đ color videt̃ figura videt̃. ⁊ tñ de figura dicitur sensibile cõe. ⁊ de colore sensibile ꝓpꝛium: ⁊ ꝓ eodem re supponūt. i. quādo dicunt̃ de albedine. ¶ Ex quibus manifeste patet: quare sensibilia cõia dicunt̃ per se sensibilia: quia per se imutant sensus: sicut ⁊ ꝓpꝛia cum pro eisdem sient rebus. Sensibile aũt qđ dicit̃ per accidens nullo modo imutat sensum exteriorē. Sed pro tanto dicit̃ sentiri: quia ei accidunt illa que per se sentiunt̃ ex quoꝝ apprehensione per sensus exteriores per aliam interiorez virtutem deuenimus in illius notitiā. ¶ Ex his pz solutio ad ea que in ꝑncipio sunt arguta pro maiori parte. ¶ Ad ꝑmū clare pz quid dicenduz ex dictis. ¶ Ad 2^m etiā patet: q: illa non sentiunt̃ mediantib' illis: vt ostensum est. ¶ Ad 3^m. ꝑmū assumptū in eo negatur: quia rõ sensibilis cõmunis nõ est illa. Sed est illud qđ per se sentit̃ a pluribus particularib' sensibus. ⁊ sic est de motu. Scđo. q: motus nõ est quedā res distincta a mobili graui mediāte qua re sic distincta illud sentiatur. Sed dicim' grauitatē sentiri mediante motu: quia nõ possumus sentire aliqđ esse graue nisi illud moueat̃ vel ad motum conatuz faciat. hoc addit̃ ꝓpter rez grauem que ꝓhibet̃ descendere ⁊ quiescere. Perciperetur enim grauitas si teneret̃ in manu: quia licz illa res nõ moueatur actualiter: conatū tamē facit ad descensum ⁊ resistit tenenti. vnde virtus membri laborat: ⁊ hoc sensu percipit̃. Que aũt actio sit ille conatus ⁊ illa inclinatio ad ꝑsens nõ curamus discutere. licz aũt res non possit percipi ⁊ sentiri esse grauis nisi moueat̃: vel sic conetur. Hoc tamē nõ variat nec tollit diffinitionez sensibilis ꝓpꝛij quin imediate imutet sensum: cũ nulla res interueniat vel intermediet qua mediante id. i. grauitas habeat sentiri nec variat diffinitionē sensibilis cõis: vt clare patet. ¶ Ad aliam. aut a sensu ꝓm ꝙ sensus. dicendum ꝙ verum est ꝙ sentiatur a sensu nõ ꝓm ꝙ đ sensus: quia sicut supra ostensum est. nulla est res que sentiatur a pluribus sensibus: quomõ aũt dictū sit ꝙ sensibile commune sentiat̃ a pluribus sensibus supꝛa fuit declaratū. ¶ Ad rõnem Auerr. loco ꝑallegato soluit eam dupliciter. Primo. quia illa cõicatio magis videt̃ ꝓm materiaz esse. alia littera habet. magis videt̃ eē necessaria ꝓpꝛiorum sensibilium. verbi gratia. quantitas color: hi enim

Cõia sensibilia p se sensibilia dicitur.

Nullares est q̄ a pluribus sentiatur sensibus.

non denudātur ab ea. ⁊ simil̃r calor ⁊ frigus que appropriant̃ tactui. Color autez non est necesse vt sit in sorte aut platone neq; nā ꝓpinqua neq; remota. Sed tu dices. illa solutio nõ videt̃ valere: quia color ē necessario in aliquo cõposito de genere sube: licz nõ sit in hoc vel in illo necessario. Ita etiā color põt esse sine hac vel illa figura ⁊ necessario habet aliquā figurā. ergo ita vnum videt̃ secum applicari accidentaliter: sicut aliud: et per consequens eadem videt̃ esse rõ vtriusq;. ¶ Amplius quomodo dicit ꝙ non est necesse: vt color sit in sorte vel in platone nec nā ꝓpinqua neq; remota cum omnis color sit necessario in corpore ⁊ omne corp' sit necessario coloratum. ¶ Dicendū ꝙ intētio Auer. est ꝙ non est simile de sorte ⁊ colore ⁊ figura. ⁊ sic intellige de aliis sensibilibus cõmunib': q: directe color est accidēs sortis: ⁊ res distincta a sorte. ⁊ ideo sortes nullo modo põt videri nisi per accidēs pro quāto ei accidit coloratuz eē. Sz figura nõ est tale accñs colori. imo est idez ꝙ ipse color. Et si dicis. ꝙ talis figura accidit colori. illud non est: q: sit aliqua res ab' accidēs colori. Sed bene per accidēs de colore ꝑdicat̃. Sed nihilominus cũ pro eadē re tunc supponat color ⁊ figura. color ⁊ figura per se videnturꝙ nõ est sic de sorte. Ideo Auerr. dicit ꝙ illa cõicatio magis videt̃ ꝓm nām esse vel magis necessaria ꝓpꝛiorum sensibilium ⁊c. ¶ Et ex hoc nõ valet qđ vlterius arguitur: ꝙ color necessario hz esse in aliquo ⁊c. q: quātūcūq; concedit̃ totuz qđ dicit̃: nõ tamē concludit̃ simil̃r figuram accidere colori: sicut color accidit sorti. Similiter etiaz cum Auer. dicit ꝙ color nõ est necesse vt sit ⁊c. loquitur de colore qui videt̃ ⁊ de colore qui ē vera res extra animam. talis aũt est ille vel ille color. ⁊ ideo licz omnis color habeat esse in subo ⁊ omne tale subm habeat aliquē colorem: nõ tamē necessario hic vel ille color habet esse in hoc vel in illo subiecto: nec soluz habz necessario hūc vel illum colorē. Licet aũt color simil̃r nõ sit huius vel illius figure: Figura tamē nõ est ei accidens. Simil̃r nec color sorti: vt supꝛa dictū est. ¶ Scđo solutio Auerr. est ꝓpter id qđ dicebat̃ in alia rõne cum dicebat̃ ꝙ si fuerint nũerata: quia sunt cõmunia simil̃r ⁊ intensiões iudicii duorum sunt cões omnibus sensibus ⁊c. respice: q: aliq̄ dicit que melius cadent cum disputabimus de sensu cõmuni ⁊ cogitatiua: ideo ad illa loco reseruēt̃. ¶ Ad aliā de quiete. dicendū ꝙ nõ intelligit̃ ꝙ quies percipiat̃ a sensu tanꝙ res distincta a re que quiescit que sit sensibile cõmune. Sed cum dicit̃ quies videt̃ intelligit̃ res videtur quiescere: ⁊ sic de aliis sensibus ipam percipientibus. ⁊ ideo nõ est ꝙ sensus visus moueatur a nihilo. Si arguit̃. qes dicit̃ ꝑuatio. hoc est: quia hoc nomen quies est terminus cõnotatiuus connotans aliquid ꝑueri aliquo. ⁊ ideo priuatio ꝑdicat̃ de isto termino quies. Ipse tamen ponitur sensibile cõmune: quia pluribus sensib' percipitur ꝙ aliquid quiescit. Sz per diuersa sensibilia percipitur id non per aliquod vnuz sensibile: qđ a pluribus percipiat̃. ⁊ hec sunt manifesta.

Quies nõ percipit̃ a sensu.

¶ Utrum quinq; sensus particulares sint virtus anime actiua vel virtus pure passiua. Et an sensus actiuus sit distinctus a passiuo. Questio. lxxiiij.

26

Vigesimosexto queritur an isti. 5. sensus particulares de quibus habitus est sermo sint virtus anime actiua vel virtus pure passiua. Et si est actiua an sensus actiuus sit distinctus a passiuo. ¶ Quod sensus exterior non sit virtus actiua ostenditur: nisi iaz poneretur ꝙ ibi eēt virtus agens distincta a patiente: quia agens ⁊ patiēs debent eē distincta loco ⁊ subo: vt vult phs. Sed sic nõ esset si sensus qui est passiuus esset etiam actiuus.

¶ Amplius ꝙ sensus non sit actiuus. sed passiuus ponit phs scđo de anima. ⁊ probat. q: si sensus esset actiu' iam sentiret nõ ꝑsente obiecto. ¶ Ad oppositū: q: cum agere sit nobilius pati videt̃ ꝙ si attribuit̃ virtuti anime iperfectiori: ꝙ etiā perfectiori debet multo plus attribui. Sed virtutib' nālib' attribuit̃ agere. ergo plus virtutibus cognitiuis quales sunt sensus. ¶ Ampli' vt arguunt cõiter mulier mēstruata inficit speculū per visum: ⁊ basiliscus per visuz interficit holem: ⁊ de fascinationibus mulieꝝ: ⁊ tamen omnes tales operatiões sunt actiões. ergo visus est virtus actiua. ¶ Licet in hoc q̄sito fuerit disceptatio inter doctores. Nos tamē hic pn

cipaliter mouere volumus ad videndũ clare intentionẽ phi in scdo de aia. quã ponit Auer. Et ad declarandũ etiã que et qualis est operatio sensus exterioris. Et ideo pmo declarabimus primũ. secundo secundũ. ¶ In pmo iam fuit opinio multoꝝ ꝙ intentio et opinio phi 2° de anima. fuit ꝙ sensus exterior nullo modo esset virtus actiua: sz solũ passiua: qr in scdo de aia. illo ca°. Determinatis au tẽ his dicam⁹ cõiter de omi sensu. illo. §. Habet aũt dubitationẽ. Ipse pbat ꝙ sensus non sit ꝟtus actiua ꝯ antiquos: qr si esset ꝟtus actiua: tũc sentiret absqꝫ p̄sentia obiecti sensibilis. hoc est ꝯ experientiã. Probat ꝯña. qr ex quo erat passiuus et actiuus idem dꝫ posse fieri. Silr etiã qr antiqui ponebant ꝙ elementa essent actu in mixto. Probat phs ꝙ si sensus esset virtus actiua cũ ibi ẽt sint sensibilia in actu: tunc sentirem⁹ sine p̄sentia obiectoꝝ: quẽadmodum si in cõbustibili esset virtus actiua comburendi cum ip̄m passiue sit combustibile: sequit ꝙ absqꝫ cõbustiuo extrinseco cõbustibile cõburereť: qđ est falsum. hoc idem innuit phs magis infra ca° illo. sentiri ui aũt pma mutatio zc. vbi vult ꝙ sensus sit in actu per exteriora sensibilia et in hoc differt ab itellectu. ¶ Sed ꝓ firmo ꝙ sensus sit potentia pure passiua et non actiua apparet nobis esse veritati dissonum: nec hoc nullaten⁹ fuit de intentione Arist. nec cõmentatoris: vt apparebit: qr naturaliter debet esse ꝓportio inter cãm et effectum. et causa saltem totalis nobilior est effectu vel saltẽ eque nobilis: et hoc vel in virtute vel in forma. Sed clarum est ꝙ ipsa notitia que est in sensu est qualitas multum perfecta respectu qualitatum que ponunť esse sensibiles. ergo p̄dicte nullo modo possunt esse totalis causa vt sensus se habeat in hoc pure passiue. In hoc enim multum vilesceret anima nostra in operationibus sensuum respectu tam vilium causaꝝ: a quibus solum pateretur cũ simplr sibi nulla actio attribuať. ¶ Videndum est ergo de intentiõe phi locis p̄allegatis. ꝓpter qđ diligenter aduerte ꝙ illo ca°. Determinatis aũt his. phs nõ vult aliud ꝓbare nisi h̃. s. pmo ꝙ sensus est virtus passiua: et hoc quia sensatiões fiunt per alteratiões et motus factos in ipsa passione sensitiua. vnde qñ aliquid fit de nouo i aliqua potẽtia: qđ pmo nõ erat hoc nõ ẽ nisi per aliquã alterationẽ quã p̄dicta potentia recipit. Qualis aũt alteratio sit illa nõ curam⁹ modo: et ideo sensus patitur a sensibilib⁹. nõ aũt sensibilia a sensibus. Deinde phs vult ꝓbare ꝙ sensus nõ sit virtus actiua. s. sufficiẽs et totalis et particularis ipsius sensatiõis. Sed ꝙ nullo modo sit actiua nõ ꝓbat phus. vnde virt⁹ sensitiua que est ipsa aia est sicut vniuersalis cã sensationũ. Sensibilia aũt sunt sicut cãe particulares. et cõtra hoc nõ cõcludit rõ phi que ẽ ꝙ sensus sentiret absqꝫ p̄sentia obiecti sicut si cõbustibile haberet virtutẽ cõburẽdi: tũc cõbureretur absqꝫ cõbustiuo. qr omnia illa concludũt si ponať ꝙ sensus sit virt⁹ actiua totalis et sufficiẽs et spãlis ipsi⁹ sensationis. Sed quia nõ est talis effectiua cã: ideo necessario requirit sensibile agens. et hoc intellexit Auer. ibi super verbis phi. cum dixit. commento. 52. Dicamus ergo in respondẽdo ꝙ sensus nõ est ex virtutib⁹ actiuis que agunt ex se absqꝫ eo ꝙ indigeãt actiõe que ꝓuenit eis a motore extrinseco. et ideo nõ sentiũt ex se zc. Non enim dixit Auer. ꝙ sensus nõ est ex virtutib⁹ actiuis aliquo modo. Sed dixit ꝙ nõ est de illis que agunt ex se. i. totaliter et sufficiẽter. et ideo indiget motore extrinseco concurrẽte secum ad sensationem: et debꝫ ibi exponi lr̃a phi. Habꝫ aũt dubitationẽ. Propter quid sensuũ ipsoꝝ nõ sit sensus. i. sensatio: et ꝓ id est: quare sine his zc. In scdo aũt loco qui allegatur illo. §. sensitiui aũt zc. Arist. et Auer. assimilant virtutez sensitiuã ipsi intellectui habenti sciam: et cum sensus actualiter sentit assimilat euz intellectui habẽti sciam cum actualiter cõsiderat. Sed dria est: qr sensus vt sentiat indiget motore extrinseco. Sed intellectus habẽs habitũ intelligit: cuz vult: et ponit phs cãm in hoc ꝙ sensus est particulariũ. Sed intellectus vliuz. ¶ Propter que diligẽter aduertendũ ꝙ id qđ dicit phs veritatẽ habꝫ solum de sensibus exterioribus. et ita intelligit. Non aũt de sensibus interiorib⁹. qr virtutes sensitiue interiores in quibus põt esse habitus in illo cõicant cũ intellectu. Nã virtutes interiores habentes habitũ exeũt in opus sine p̄ñtia obiecti exterioris: sicut intellectus. Cã aũt ei⁹ qđ dicit phus est nõ qr sensus exterior nullo modo sit cã sui actus: qr est cã effectiua: vt dictũ est. Sed quia nõ est totalis cã et sufficiens indiget extrinseco motore secũ concurrente. et hoc est. qr sensus exterior nullã hꝫ notitiã abstractiuã: sed simplr intuitiuaz. que nullo modo est vlis. sed pure particularis. Unde nõ intelligit ibi phs de notitia vere et proprie vli vt sonat vocabulũ: quia illud qđ dicit vt dictum est. ita verificať de sensibus interiorib⁹: sicut de intellectu. Ita enĩ põt per habitũ cogitatiua et imaginatiua et interiores virtutes exire in actũ absqꝫ obiectis extrinsecis: sicut intellectus: qr p̄ñt hẽre notitias abstractiuas que quodãmodo p̄ñt dici vles: qr per p̄dictã notitiã possunt deuenire in notitiã alicui⁹ alterius q̃ illius qđ notitiaz causauit intuitiuã. vnde fuit genita abstractiua. Et põt ex illa fieri discursus de vno ad aliud que sunt cõditiones notitie vlis. Sed notitia sensus exterioris est pure particularis: qr cum sensus exterior nõ apprehendit visum intuitiue: et in p̄sentia soluz obiecti p̄ñtis per illam notitiã nihil aliud põt apprehendere. et nihil aliud sibi rep̄sentať. verbi gratia. visus videns. nihil aliud per id cognoscim⁹ nisi ꝙ albedo illa est: et ꝙ illa albedo ẽ hoc ꝯtalis figure: et silia: et per p̄dictam app̄hensionẽ nullaz aliaz albedinẽ cognoscit nec in eo reseruať aliquid per modũ habitus vel alio modo mediãte quo possit exire in aliquẽ actũ: et ideo nõ est in absentia sensibiliuz sufficiens causa actus sentiendi: sicut intellectus vel interiores virtutes que habẽt notitias habituales que aliquo modo sunt vles: licꝫ illa intellectus aliqua sit vlis proprie. et ideo in illa notitia in qua intellectus cõicat cum sensu exteriori. i. intuitiua per quã intellectus app̄hendit rem esse hoc vel rez esse ibi. et de silib⁹ que nullo mõ est abstractiua nec eẽ põt. Ita itellect⁹ et sensus interior indiget motore extrinseco: sicut sensus exterior. Unde primi motus nõ sunt in potestate nostra: ita ꝙ in hoc nulla est dria. et hoc intellexit phs ibi qñ subdit. Silr autẽ et h̃ se hꝫ in sciẽtiis sensibiliũ. i. in notitia intellectiua: q̃ cognoscunť sensibilia ƀm ꝙ actu sentiunť et intelligunť in eoꝝ p̄ñtia: et hoc notitia intuitiua: qr illa talis notitia: lꝫ sit intellectiua est ita particularis: sicut notitia sensitiua: qr per illaz intellectus nihil aliud cognoscit vel sibi aliud rep̄ñtať q̃ id singulare. vnde p̄dictã notitiã hẽre nõ posset nisi obo extrinseco secuz agente. Sed bene ex illa causať habitualis notitia q̃ quodãmõ vlis põt dici qua mediãte intellectus põt alios actus ꝓducere obo tunc nõ p̄ñte. Et pro firmo ista est intentio ibi phi et nulla alia: et posset exponi. Silr aũt se hꝫ et in sciẽtiis sensibilium. i. in cognitionib⁹ sensuuz interioꝝ: qr in hoc similanť intellectui: quare eoꝝ notitia q̃tũ ad hoc põt improprie scia nominari. Sic ergo pꝫ ꝙ de intẽtiõe phi nõ est ꝙ sensus exterior sit p̄cise virt⁹ passiua sic ꝙ nullo modo actiua. ¶ Et si quis subtiliter intueť mentẽ Cõmentatoris in omnibus his locis videbit ip̄m sic intellexisse phm. vt dictũ est. Ipse enim p̄ter hec dicta innuit bonam rõnem. cõmẽto. 60. ad ꝓbandum ꝙ sensus exterior sit virtus actiua: et innuit eaz sub forma dubij: et stat virtus rõnis in hoc: quia agens et patiens debẽt adinuicez cõicari et ꝓportionari. Cum ergo sensibilia moueãt sensus agendo in sensus mãliter: sed solum intẽtionaliter et ipsa nõ sint extra aiam intentionalr: sed realiter et materialiter nõ videnť posse in actu intentionalr transmutare. sed solum in potentia. ergo opꝫ aliud esse actiuum virtute cuius cõcurrentia cuꝫ sensibilib⁹ mãlibus ipsa possint actualiter et intentionalr mouere sensus. Sꝫ talis est virtus sensitiua actiua que ꝓportonať sensui passiuo. ergo zc. Et est ista rõ satis efficax in ꝓposito. vnde dicit Auer. Et põt aliquis dicere ꝙ sensibilia nõ mouẽt sensus illo modo quo existũt extra aiam. Mouent enim sensus ƀm ꝙ sunt intentiones et cũ materia nõ sunt intẽtiones in actu: sed in potentia. ¶ Et innuit Auerr. solutionem que posset dari. qr posset aliqs dicere ꝙ illa diuersitas ꝙ sensibilia sint extra aiam mãliter et non sint intentiões: et in anima sint intẽtiões est: ꝓpter diuersitatem mãe et subiecti ipsius sensibilis: qr mã extra aiam est aptum subm accidentiũ mãliuz: sed aia intentionũ: et ideo cum sensibilia agũt in aiam vel in sensum id accidens qđ in eo fit: ꝓpter ip̄m solum esse diuersuz ab illo qđ est extra et alterius nãe: ideo a sensibili gignit in aia intentio. ¶ Remouet Auer. istam solutionẽ valde be=

Sensus est virtus passiua.

primi motus nõ sũt in potestate hois.

ne dicens ꝙ melius est estimare ꝙ causa in diuersitate
materie est diuersitas formaꝝ: nō ꝙ diuersitas materie
sit cā in diuersitate illaꝝ: ⁊ vult Auer. ꝙ diuersitas effe-
ctus ⁊ forme ꝓducēde depēdet ex diuersitate alia ꝙ̄ ex
mā. Nā omnis diuersitas que est in mā est: ꝓpter formā
⁊ nō ecōuerso saltem de diuersitate forme tam diuerse
quāta est diuersitas intentionis spūalis a forma mālī.
Si enim illa mā seu subm nullo mō agit ⁊ in agēte nul-
la est spūalitas vt in sensibili nō apparet vnde ille effe-
ctus spūalis generet. Et ideo Auer. subdit. ⁊ cū ita sit
necesse est ponere motorē extrinsecū in sensibꝰ aialium
a sensibilibus: sicut fuit necesse in intellectu. Et subdit.
visum est ergo ꝙ si cōcesserimus ꝙ diuersitas formarū
est cā diuersitatis materie ꝙ necesse erit motorē extrin
secū esse. Sed Arist. tacuit hoc in sensu: qꝛ latet ⁊ appa-
ret in intellectu. ⁊ tu debes hoc considerare: qꝛ indiget
ꝑscrutatione. hec Auer. ¶ Sed statim insurgit dubiū.
Quis sit ille motor extrinsecus: ⁊ lꝫ quidā imaginent ꝙ
sit dare sensuꝫ agentē distinctū a sensu patiēte: sicut di
citur de intellectu agente ꝙ distinguit a possibili apud
eos: nihilominus dōm ꝙ hoc agēs simul cū sensibili est
ipsa aia sensitiua ⁊ ipse sensus exterior qui met est reci-
piens actionem p̄dictā: qꝛ frustra fit per plura qđ eque
bene pōt fieri per pauciora. Et ideo cū Auer. dicit ꝙ est
indigētia motoris extrinseci: ipse nō dicit nec intelligit
predictū motorē esse extrinsecū a nobis. Sed dixit ne-
cesse est ponere motorē extrinsecū in sensibus. i. in sen-
sationibꝰ non extrinsecū: qꝛ extra nos. Sed vt dicit aliū
a sensibilibus et extra sensibilia: quia preter sensibilia
indigemus ad sensationem alio motore simul cum sen-
sibilibus. ⁊ pro firmo illa fuit intentio sua: ⁊ non quam
multi imaginantur.

PRopter secundū declarandū videndū est. primo qđ
in sentiendo causatur ab ipso sensu: ⁊ quid ab obie-
cto. Secundo quid sensus exterior in sua cognitione co
gnoscat siue in sua sensatione cognoscat ⁊ apprehēdat
⁊ vsqꝫ ad quid extendatur.

¶ Propter p̄mū declarandū aduertēdū ꝙ de operatio
ne seu actione sensus ⁊ obiecti diuerse sunt opiniōes.

¶ Aliqui dicūt ꝙ in sensu ⁊ in aia nulla est differētia in
ter spēm sensibilē ⁊ actū sentiēdi: ⁊ si sic est verū: tūc actꝰ
sentiēdi causaret ab aia ⁊ ab obiecto: ⁊ qđlibet istoꝝ eēt
causa partialis. vt supra dictum est.

Species sensibilis ⁊ actꝰ sentiendi nō sunt eadē res.

¶ Aliqui aūt dicūt ꝙ species sensibilis ⁊ actus sentien
di nō sunt eadeꝫ res: ⁊ tūc dicūt aliqui ꝙ obm est causa
totalis sensibilis speciei: ⁊ ꝙ sensus īformatus predicta
specie est causa actus sentiēdi. vnde apud istos sensibi-
le causat solum specieꝫ: que spēs p̄ma est ⁊ se hꝫ in rōne
medij representatiui. Aliqui autem dicunt ꝙ actus sen
sitiuus causatur a sensu simul ⁊ vna cū obiecto. ¶ Nos
autem credimus veriorem esse opinionem que ponit ꝙ
species in anima ⁊ actus sentiendi sint eadem res: quia
neutrum ipsorum videtur esse aliud nisi quedam simi-
litudo ⁊ imago rei anime representans obiectuꝫ: ⁊ sicut
dictum est: credimus hanc rem effectiue causari ab ani-
ma sensitiua: ⁊ ab obiecto simul ⁊ ꝙ nulla est necessitas
alterius virtutis agentis distincte a patiēte: vt supra di
ctum est: licꝫ hoc quidā imaginentur. Et aduertendum
ꝙ quia actus sentiendi: ⁊ sic de alijs actibꝰ. ⁊ species sen
sibilis nihil aliud videtur esse in anima nisi similitudo
representans obiectū qua mediāte anima cognoscit ob
iectuꝫ qđ ex hoc ipsa cognitio videtur esse terminus cō-
notatiuus signās p̄ncipaliter ipsam aīam in recto ⁊ in
obliquo cōnotans hoc representatiuū: qđ rep̄sentat ani
me obiectum. cuius anima est cognitio: ⁊ ꝭm hunc mo-
dum possumus dicere ꝙ anima est cognitio ⁊ ꝙ anima
est scientia. quia anima est illa que vere cognoscit ⁊ ve-
re scit: ⁊ nihil aliud. licꝫ ad hoc vt ipsa sciat requiratur ħ
actus hec similitudo representatiua aīe ipsius obiecti:
⁊ ideo anima nūꝙ̄ est cognitio vel scientia nisi hoc rep̄-
sentatiuo. aīs. hac rep̄sentatiōe p̄sente. Cum autē nō ē
non verificatur de ipso cognitio vel sciā: quare in omni
bus actibus in quibꝰ hoc rep̄sentatiuū. aīs. hec rep̄sen-
tatio nō potest inexistere absqꝫ p̄sentia obiecti non pōt
in anima esse cognitio nisi presente obiecto. In quibus
auteꝫ remanet habitus mediāte quo anima pōt esse cā
actus in ipsa potest esse cognitio absqꝫ p̄sentia obiecti.
Si autem vis pur tenere ꝙ cognitio est solum ipse actꝰ
cognoscendi quo mediāte anima cognoscit: sicut lapis
est albus mediāte albedine: potes: ⁊ ad presens nō cura
mus hoc multum discutere.

Declaratio.

¶ Restat dclarare scdꝫ: qualis. s. sit operatio sensus ex-
terioris: ⁊ quid de obiecto apprehendat: ⁊ vsqꝫ ad quid
se extendat: ⁊ pro certo hoc nō inuenimus multuꝫ a do-
ctoribus inquisitum vel inuestigatum. Sed aduertēdū
ꝙ sensus exterior nō apprehendit nisi sensibilia sibi ꝓ-
pria ⁊ cōmunia ⁊ per se: ⁊ se vlterius non extendit: qđ sic
nō est de sensibus interioribꝰ. ⁊ ideo sensus exterior di-
citur solum apprehendere corticem rei ⁊ nō medullaꝫ.
Qualis autē apprehensio sit illa tangit Auerro. scđo đ
anima. aliqualiter. cōmēto. 63. loquēs de sensibus exte-
rioribus. Ait enim. Sed vnusquisqꝫ sensuū iudicat suū
sensatuꝫ ꝓprium ⁊ nō errat in eo in maiori parte. visus
enim non errat in colore vtrum est albus vel niger. nec
auditus in voce. vtruꝫ sit grauis an acuta. Sed isti sen-
sus errant in cōprehendendo illud album qđ est nix aut
differētias locorum illoꝝ. verbi gratia. vt cōprehendat
illud album esse inferius vel superius. In his verbis satis
expresse intelligis vsqꝫ ad quid vult Auer. sensum exte-
rioreꝫ extendi: ⁊ in quibus sensus exterior semꝑ est ve-
rus: quia nūqꝫ decipitur respectu iudicij vel cōplexi: qđ
format de obiecto ꝓprio. i. de termino stāte pro illo ob-
iecto: qđ dicitur sensibile ꝓprium ⁊ habet maxime veri
ritatem: cum de ipō predicat verbum est. 2m adiacens:
vt quādo video colorem nō possum decipi de isto cōple-
xo illud est color vel color est: quia ibi color est sensibile
ꝓprium: ⁊ intelligitur hoc semꝑ cum cōditionibꝰ requi-
sitis. Sed bene possum decipi de hoc. illud est quiescēs
vel motum vel est tantuꝫ distans: ⁊ de similibus. ⁊ hoc
innuit Auer. ¶ Sed dubium est. an illa apꝓhensio per
sensum exteriorem sit pure apprehēsio simplex ⁊ incom-
plexa: an sit apprehēsio cōplexa. Et dicimus ꝙ satis ve
risimile videtur verum esse sensum exteriorē non solum
de obiecto suo habere simplicē apprehēsionē: sed cōple
xam: qꝛ anima vere per visum apꝓhendit albedinē non
esse nigredinē ⁊ multa que nō sunt extra eius apꝓhēsio
nem cōponit vidēdo: vt ꝙ illa albedo est quadrata: ⁊ de
similibus. ⁊ hoc videt innuisse Auer. in verbo: cū dixit.
Sed vnusquisqꝫ sensuū iudicat suū sensatū ꝓprium ⁊c.
Nam iudiciū videt actus cōplexꝰ. ¶ Siquis aūt vellet
imaginari ꝙ sensus exterior haberet soluꝫ de ꝓprio ob
iecto apꝓhensionē simplicē: ⁊ ꝙ eius opatio est: vbi gr̄a
de visu solū apꝓhēdere ꝙ albedo est vel nigredo est vel
apprehēdere ipam hic vel ibi vel quadrataꝫ vel alteriꝰ
figure. ⁊ ꝙ omnis alia apprehensio que cōplexa est: est
virtutis interioris: ⁊ sic sensus exterior simpl̄r hēbit ap-
prehendere: nō aūt iudicare: ⁊ sic exponet ꝙ Auerro. in
telligit per iudiciuꝫ apꝓhēsionē. Unde cum dicit visus
enim nō errat in colore: verū est albus vel niger: intelli-
git ꝙ licꝫ visus de colore aliquo apꝓhēdat ꝙ ille est al-
bus. ⁊ ille niger: hoc tamē nō est formādo aliquod com-
plexum: sed simpliciter apꝓhendēdo illa per modū di-
ctum: ⁊ apparet ꝙ talis debeat esse apꝓhēsio sensus ex-
terioris. qꝛ apꝓhensio cōplexa videt abstractiua. Sed
talis non pōt esse sensus exterioris. vt supra visum fuit.
Nam illa notitia ꝙ albus color nō sit niger: pōt etiā re-
manere post absentiā obiecti. vel ꝙ albedo sit quadra-
ta. Sed id qđ assumit est falsum. ꝙ quelibet notitia cō-
plexa sit abstractiua: imo mīte possunt eē intuitiue ⁊ in
tellectus ⁊ interioris sensus: ⁊ sic etiā erit in sensu exte-
riori. Et qđ dicitur ꝙ notitia qua cognoscit ꝙ color al-
bus nō est niger potest remanere post absentiaꝫ ⁊c. con-
ceditur. quia illa tūc que remanet est vna notitia com-
plexa abstractiua generata ab intuitiua. Sed illa non
errat que errat ī sensu exteriori: quia notitia complexa
sensus est semper notitia p̄sentie obiecti ⁊ ꝙ obm est. et
ideo visus cognoscit ꝙ ille color albus qui est p̄ns ⁊ in
rerum natura nō est color niger qui est p̄ns sensui ⁊ est
in natura: quia semꝑ in omni sui notitia apprehēdit ob-
iectum esse: ⁊ omnis talis est intuitiua: ⁊ nullo modo ab
stractiua: ⁊ ideo verus est p̄mꝰ modus ⁊ magis cōsonat
verbis Auerro. p̄allegatis. ⁊ apparet sic. tūc qꝛ sensus
circa ꝓpria obiecta videtur hr̄e discernere: ⁊ ipa inquā-
tum sunt ꝓpria obiecta adinuicē cōparare. Sꝫ hoc non
poterit esse absqꝫ cōplexis notitijs. ¶ Ampliꝰ visus ap
prehēdēs albedinē ⁊ apꝓhēdens nigredinē nihil aliud

Dubium.

apphēderet de albedine z nigredine nisi ipsas esse sazcū in hoc pcisse cōicent: iā illa opposita obiecta soluz sm silitudinē z nō differētiam apphenderet: cū in illo oino sint silia. Si ergo aliud apphēdit φ illas esse opz necessario φ aliqd apphēdat de albedine φ nō apphēdit de nigredine. Sed oīs talis est noticia cōplexa in qua duobus cōphēsis cognoscit aliqd dici de aliquo z aliqua sesse ei z nō alteri: z hoc voluit Auer. cū dixit. z vnusqsq; sensus iudicat suū sensatū ppziū. Et silr cū dixit φ sensus nō errat in colore: verū est albus vel niger: z nulli dubiū φ sensus pōt vtrunq; simul apphendere. Etiaz hoc apparet clare φ phs vult φ circa ppziū obiectū sensus semp sit verus. Sed veritas z falsitas non pōt esse nisi respectu iudicij z complexi. ¶ Quomodo autem sensus exterior erret circa ppzium obiectum: z quomodo non posset longe disceptari. Sed gratia breuitatis ad presens dimittere volumus.

¶ Restat rńdere ad ea que in pncipio sunt arguta. Ad primū agens z patiens zc. illa pbatio habet multos intellectus z est materia alibi declaranda. Sed ad psens non habet veritatem de agente quod est tale virtualiter z nō formaliter qualis est virt⁹ sensitiua actiua. Sicut etiā pz de voluptate que liber e pducit actus suos in seipsa: z multi sunt etiā alij modi dicēdi quos ppter breuitatem ad psens dimittimus. ¶ Ad secundū non concludit: qz pbaret si poneretur φ sensus esset totalis causa effectiua sensationis. sed illud nō ponit. ¶ Argumentū aūt ad oppositum conceditur saluo φ ea que arguunt de muliere menstruata z silibus non arguunt φ ille sint actiones sensus. Sed sunt actiōes maloz vaporū egredientiū ab illis corpibus: z maxime per oculos: qz habēt pelles subtiles z porosas qui mali vapores pp malā qlitatē alterāt aerē z corpora ad que ptingūt.

¶ Utrum sensus sit susceptiuus sensibilium absq; materia. Questio.lxxv.

27 V Igesimoseptimo queritur ad cōplemētū doctrine hoz sensuū. An sensus sit susceptiuus sensibiliū absq; mā. ¶ Qđ nō. qz tactus ad noticiam sensibiliū mālr recipit caliditatem z frigiditatem: z sic alias qualitates zc. ¶ Amplius visus mālr z realiter recipit lucē quā pcipit. ¶ In oppositum est phs secundo de anima. vbi expresse affirmat φ sensus est susceptiuus sensibilium sine mā: hoc expresse patet esse verum: quia sensibile afficiens mālr sensum: imo et mediū impedit apphēsionē alioz sensibiliuz: vt ad sensum pz. ¶ In isto qsito est ꝯcordia oium doctoz φ sensus mouet a sensibili spiritualr: z silr vbi est necīuz mediū ad hoc vt fiat sensus. Maior ps doctoz tenet φ medium spūaliter alterat a sensibili per gnōnem spēruz in medio: sed ad pńs gratia manifestioris doctrine supponat sic eē. Qđ eniz sensus alteret a sensibili: pz qz aliquādo sensus cognoscit z apprehendit sensibile aliqñ nō. ergo opz φ aliqd fit in sensu quādo cognoscit: qđ nō est qñ cognoscit: quia hoc fit sine omni motu locali. Nec valet si dicat φ requiritur solum presentia obiecti ipsi sensui: primo qz obm aliqñ est presens visui: z tamē visus illud nō apphendit: nec valz si dicat hoc esse: qz organum visus nō est dispositum: qz si opz ipm sic esse dispositum hoc non est: nisi qz aliquid debet recipere ab obto φ nō potest recipe qñ non est sic dispositū: vel qz aliquid recipit ab obiecto qđ nō potest agere in sensuz qñ organuz non est sic dispositum: z quocunq; sit obiectuz agit in sensum: cum sensus cognoscit et abeuntib⁹ sensibilibus remanēt species z fantasie. Sed hoc non esset nisi sensibilia agerent: z sicut est de interioribus sensibus: ita dz esse de exterioribus: qz interiores sensus recipiunt ab exteriorib⁹. Nō ergo agerent obta interiores: nisi pus agerēt in exteriores: nec exteriores agerēt nisi reciperent quo me⁹ agerent. ¶ Dubium est ergo de modo qualiter sensus: z sic etiā mediū si suscipit suscipiant sensibilia sine materia z intentionaliter siue spūaliter. Et in h dicūt aliq φ sensibile hz esse in medio ponēdo φ a sensibili pducātur spēs i medio: z φ sit dare tales spēs habet esse reale: z si hēre esse reale sumatur prout distinguit ꝯ eē in aia: put vr sumere phs scđo de. aia: vbi dicit φ oino sicut res sunt sepabiles a materia. sic z que sm intellm. Et 6° me⁹ dicit φ non est verum z falsum in reb⁹ sed in mente. z sic distinguit eē in reb⁹ ab eē in mente: z si sic sumat esse reale clarū est φ pdicta species hz in medio esse reale: similr hz eē reale si sumat eē reale pro eē predicamētali. Sz si sumat eē reale 3° modo pro eē corporeo. s. pro eē extēso extēsiōe qtitatiua ipius medij sic spēs in medio non habet esse reale. Sz est ibi spūaliter: z hoc probant. qz illud qđ est totū in aliq subo z totū in qualibz parte est in illo spūaliter: z nō realiter capiēdo eē reale pro eē extēso extensiōe qtitatiua. Sz itētio forme sensibilis est tota in toto medio p qđ pōt illud sensibile sentiri z tota in qualibz pte medij. g illa intentio vel illa spēs vel illud cāuz quocūq; volueris appellare nō est in ipso medio realr sm illam acceptionem esse real pro eē extenso qtitatiue: maior est clara: quia forma que est in aliquo subiecto realiter. i. habet eē extensum extensione illius subi hz esse tota in toto z ps in parte z nō tota qlibet parte: sicut patet de albedine z silibus: z tō illa q est tota in toto z tota in qualibet parte nō est in illo realiter z corpaliter hz φ huiusmodi: minor patet. qz cum per quālibet partez medij in quo ē illa species possit totū sensibile: vt tota albedo videri: sicut per mediū itereceptū laterib⁹ vnius minimi foraminis pōt videri tota albedo vnius magni pietis: vt pz experientia: z hoc nō eēt nisi intētio totius albedinis representatiua eēt in illa pte medij. Et subdunt φ hoc intelligendū est sane: qz volunt dicere φ tota intentio albedinis sit in qlibz pte medij: sic φ illud idē qđ est i vna pte medij de intētiōe sit in alia pte medij: qz bñ scio φ illud qđ est iuxta colūnā de intētiōe albedinis non est in pte medij iuxta parietē. Sed intelligo φ tota intētio albedinis est in qlibz parte illi⁹ medij quātū ad repńtatiōez totius albedinis. s. φ illud qđ est in qcunq; parte medij repńtat totam albedinez: sicut id qđ est in toto medio: z sic intētio albedinis recepta in medio nō est extēsa extēsione medij: sic φ illud qđ est in vna pte medij represententet solū vnā ptez forme: z sic φ est in alia parte repńtet solū aliā ptē: qz iā nō posset tota albedo videri me⁹ qlibet pte medij qđ experimētalr pz eē falsum: z hoc ē eē spirituale seu intētiōale. Et dicūt φ si sic eē nō est intētiōale seu spūale: nesciūt videre quō sensibile hēat eē in medio spūaliter: qliter aūt sensibilia sint in sensu spūalr nō specificāt. Sz p silem erit modum z adhuc spāliori mō.

¶ Licet illa dicta sint satis bñ dicta si ꝯtigit tales spēs in medio gńari de quo ad pńs discutere nō curam⁹: nihilominus aliter z clari⁹ appet nobis hoc fore declarādū. Naz iudicio nřo recipe sine mā apud phm ē qñ forᵃ agēs inducit aliquā formā in passo q nō est silis forᵉ inducēti: licz sit silitudo sil⁹: z cū h nō facit mām recipiētem ꝯuenire cū mā in q est forᵃ agens vel inducēs: sic qñ calor agit in māz inducēdo calorē agit dispōnes i mā rarefaciēdo vel dispōnes alias inducēdo quales sūt in mā i. q est ipm agens. Ubi gřa. calor causans suā speciem in medio vel organo pmo nō agit formā silē sibi in genere ppinquo: nec aliquas dispōnes inducit in mā p qs habeat ꝯuenientiā cū mā ipsius agentis nec ipsa materia mutat ad aliā alterationē: imo qtūcūq; illa spēs intenderet nisi aliq forᵃ realis in ea cāretur nūq; corrūperet organū: nec aliqua alia alteratio fieret in ipsa mā: sicut si calor cāret calorem intētionalē in aliquo medio: nisi cāret calorem realem nūq; fieret aliqua rarefactio: nec expulsio alicuius alterius qualitatis in subto seu materia recipiēte. Ille tñ calor intētionalis: licz nō sit silis calori reali in genere aliquo ppinquo: tñ est silitudo ipsi⁹ caloris realis: quia per ipsuz percipit calor realis: vnde aliud est eē silē calori: z aliud est esse similitudo illius. z hoc est sensum recipere species sine materia. siue species sit idem cū actu: siue diuersa: qz quelibz illarū qualitatum est similitudo obiecti: id etiā est aliqd recipi in medio vel in organo intentionaliter.

Sed ad maiorē claritatē dictoz circa hec itēdimus mouere aliq dubia: z h ad pńs ꝯcedendo tales spēs in medio: z in organis sensuū gńari que spēs: licet dicant spūalr vel intentionalr vel sine mā recipi p moᵐ iā dcm sunt tñ vere qlitates reales z extēse i subis predictis: z loqmur d his q recipiūt pter illas que i aia generantur.

¶ Primū dubiū est qre res tēperata silis precise qualitati que est in organo tact⁹ nō pōt sentiri z percipi cum debeat posse causare intentionē seu speciem sui in organo tactus: quia organuz tactus est aptū recipere z agēs

Sensus ē susceptiuus sensibilium sine materia.

Dubia.

Primum.

est aptum agere cũ inter illa non sit resistẽtia aliqua:qr
plus spẽs caloris distẽperati vel frigoris videt cõplexio
ni organi repugnare ꝙ intẽtõi imateriali tpati caloris.

Secundum. ¶ Scõm dubiũ est cũ obiectũ approximatur sensui tactus.ꝑ bigraria.calidũ nulli dubium ꝙ alterat materialiter calefaciẽdo organũ tact⁹. Querit ergo an ẽt obm intentionalr alteret organũ tactus aut non: qr si dicat ꝙ sic:tūc illa intẽtio est effect⁹ illius obiecti extrinseci: ꝙ per ꝯsequẽs si non realiter alteret organũ: nihilomin⁹ posset sentiri:vt ꝑ ꝯsimilia res temperata:lz realiter non alteret:vz tñ alterare intentionalr. Si aũt dicat ꝙ obiectũ nõ generet ꝑdictã intentionem:sed solum illa qualitas realis que ab obto gñatur in organo generet intentionem predictam.tūc tactus nullo modo apprehenderet obm extrinsecũ etiã tūc circa ꝓpriũ obm erraret cũ non sit talis qualitas realis ꝙ illius gradus generata i organo qualis est in obiecto.

Tertiuz. ¶ 3ᵐ duᵐ.si obm tactus põt mouere sensum intẽtionalr lz nõ moueat organũ realr vel si põt mouere eũ intẽtionaliter plus ꝙ ad intẽsiorẽ gradũ ꝙ sit gradus alterationis realis:ꝙ appet ꝙ sic:qr si sit organũ tactus multum calefactũ ab aliquo calefaciẽte ꝙ subito approximet alicui frigido statiz ꝙ sine itermedio sentit illud frigidũ:lz non sic subito vt illa caliditas realis organi corrũpi:ꝙ b plus ꝯcluderet apud tenẽtes ꝙ ꝯtia nullo mõ ꝑnt i eodẽ subo misceri. ¶ Amplꝰ si aliqs multũ calefactus iteri⁹ subito egrediat ad aerez frigidũ statim ꝑcipit illã frigiditatẽ ꝙ tremit ex illa:immo valde plus ꝙ si non sic esset calefactus. Et tñ clarũ est ꝙ si vnus alius q nõ stetisset interius tangeret illũ hõiem inueniret eũ valde calidũ: ergo maior siue intẽsior est in eo alteratio intẽtionalis a frigido illo ꝙ intentio realis:ꝙ ꝑm hoc sensus vere apprehendit obiectũ:ꝙ nõ solũ qualitatẽ realẽ inductã in organo. ¶ Scõm hoc ẽt scire ꝙ aliqs q rari⁹. alrs minus infrigidat ab aliquo infrigidãte aliquo sentiret frigiditatẽ maiorẽ illo:qr ille q termas egredit min⁹ infrigidat ꝙ ille q nõ fuit in termis cũ ꝓpter alterationem ꝙ caliditatẽ magnã plus debeat resistere infrigidãti:ꝙ tñ videt plus in sensu tact⁹ ledi ille q termas egredit illo alio ꝙ plus ꝑcipere de frigiditate. ¶ Illud etiã ꝙ obm possit alterare intẽtionaliter:ꝙ licz non alteret realiter videtur apparere in febribus in quib⁹ ꝑm totuz homo simul sentit calorẽ ꝙ frigus:qr cuz impossibile sit ꝑz easdem partes precise simul calefieri ꝙ infrigidari realiter hoc nõ erit possibile:nisi intentionaliter:qr intentiones contrariorũ non sunt cõtrarie:ergo intẽtio caloris ꝓducetur in parte que realiter infrigidat.ergo obiectũ illaz ptẽ intẽtionalr alterabit quaz nullo mõ realr alterat.

Quartũ. ¶ Quartũ dubiũ est:qr sic vr eẽ in sensu tactus:sicut i aliis sensib⁹. Sz sic est in aliis sensib⁹ ꝙ quãdo organa illorum sensuũ realiter alterant ꝙ inficiunt ab aliq sensibili illius sensus:tūc omnia sensibilia ab illo sensu apprehenduntur esse similia illi qualitati qua afficitur ille sensus:sicut patet in gustu qui omnia iudicat eẽ amara:si lingua afficit sapore amaro:ꝙ visus omnia iudicat esse citrina si colore citrino afficitur:ꝙ sic de aliis.ergo si organuz tactus afficitur caliditate deberet omnia iudicare calida:ꝙ tamen est falsum:imo multa iudicat tunc esse frigida que ꝑus anteꝙ solo calore afficeretur iudicasset calida:sicut patet in exemplo Galie.de vrina que apparet calida homini cui approximat:ꝙ si sibi existenti in termis approximaretur:appereret sibi frigida ¶ Et similiter confirmatur:qr omne qđ recipitur: recipitur ꝑ moduz rei recipientis:vnde propter hoc species seu intentio recepta in oculo croceo representat res croceas: quia clarum est ꝙ ipsa non efficitur crocea propter generari in subiecto croceo.ergo similiter si organum tactus afficitur caliditate:ꝙ in eo fit impressio intentionaliter obiecti alicuius deberet ꝑdicta obiecta calida iudicare:cui⁹ tñ oppᵐ facit vt supra dictũ est.

Quintũ. ¶ Quintũ duᵐ si aliqd põt percipi absqꝫ b ꝙ sic alteret spũaliter seu intentionalr:ꝙ si etiã aliqd põt sic mouere aliquẽ sensuz ꝑticularẽ absqꝫ hoc ꝙ aliqd de sensibilib⁹ ꝓpriis illi⁹ sensus moueat illũ:ꝙ iã ex superioribus dictis non apparet hec eẽ concedenda. Sz ꝙ sic posset eẽ ostẽditur:qr si aliquod mẽbrum vt crus vel brachiũ nr̃i corporis moueat manifeste hoc sentimus ꝙ ꝑcipimus nulla sensitiua alteratione facta in membro caloris vel frigoris hu.vel sic.duriciei:ꝙ sic de aliis vt clarum est.ergo tunc particularis sensus vt tactus percipit ꝙ sentit ꝙ non fit talis intentionalis alteratio:ꝙ hoc etiam quia ille motus localis ꝑter brachiũ qđ mouet non est aliqua res. Silr ẽt cũ motus ponatur sensib sic cõe sentit:ꝙ tūc sensus nõ ꝑcipit vel mouet ab aliquo sensibili ꝓprio.

Declarationes. ¶ Ad primum dicendum.ꝙ res que in omnibus eẽt tẽperata similis omnimode organo tactus nõ perciperet a tactu saltẽ sicut ꝑcipiunt alia sensibilia. Et ratio est: qr ꝓpter mãlitatẽ ipsius tactus:qđ nõ est aliud ꝙ organũ tactus affici realiter suis propriis sensibilib⁹:qđ sic non est de aliis sensibus:nõ potest tactus aliqd sentire nisi membrum tangens realiter transmutetur:ꝙ hoc siue motu reali alteratiõis:siue motu locali:qđ dicitur ꝓpter id qđ apparebit de grauitate ꝙ duritie ꝙ similibus ꝙ ideo cuz illa que sunt omnino sensibilia se non alterẽt sequitur ꝙ non debent sentiri. Et cum dicitur ꝙ agens est aptum agere ꝙ patiens pati.negatur.quia non quodlibet agens est aptum agere in quodlibet passum ꝙ cꝰ. Nam cum agens perfecte assimilauit passum non amplius agit:nisi ex aliqua accidentali conditione contrarium eueniat:ꝙ sic etiam cum agens inuenit passũ omnio sibi simile nõ transmutat ipsum. ¶ Et si dicis inter illa non est resistentia. ¶ Dico ꝙ si loquamur de resistentia ꝑm oẽm moduz sumẽdi resistẽtiam est omnimoda:qr ĩpossibilitas transmutationis. Sz ꝑm modum stricte sumendi resistẽtiam potest dici ꝙ qr ibi nulla est resistentia:ideo ibi non cãtur alteratio:qr causa successionis ẽ resistentia:imo vbi nulla est resistẽtia fit mutatio instãtanea si illa sint apta agere ꝙ pati:qđ sic nõ est in proposito. ¶ Et cum dicitur plus spẽi caloris vel frigoris ꝙc. dico ꝙ etiam plus repugnat calor frigori ꝙ calor calori:ꝙ tamen agunt adinuicem:ꝙ illa non quando sunt similia. Et si dicis.qualiter ergo temperatus iudicabit d temperato.certe dicendum ꝙ non per tactum solũ absqꝫ quodam discursu rationis.

¶ Ad 2ᵐ duᵐ dđz ꝙ obz cãt in mẽbro ꝙ in aia itẽtionem seu spẽz imãlez sil cũ qlitate reali que cãtur ab eo i mẽbro. Et cũ dr.ꝙ si nõ realr alteraret organũ:nihilomin⁹ posset sentiri.negat h.sed bñ ẽ verz ꝙ ꝙsicꝫ realr alteraret si nõ alteraret itẽtionalr:nõ posset sentiri: qr nõ possz fieri ipressio i aia aliter si sic nõ eẽt si aia absqꝫ corpore approximaret calefaciẽti nãlr ipsa possz sentire calorẽ ꝯtristari:qđ nãles nõ ꝯcederẽt posse fieri nãlr.

¶ Ad 3ᵐ duᵐ cũ qrit. Si obm possit mouere sensum intentionaliter:licz nõ moueat realiter organum. Dđz ꝙ sicut pz ex dictis si obum nullo modo mouet organum tactus realiter:nec ꝑm totũ:nec ꝑm partem nullatenus potest mouere intentionaliter.ꝙ sumo hic organum tactus pro ipso membro ꝙ omnibus partib⁹ sentientib⁹ et neruis ꝙ carne:sed bene conceditur ꝙ ipsum obiectum potest mouere multas partes intentionaliter quas non alterat realiter vel saltez non alterat eas ad gradũ realiter sic intensum saltem absolute qualitatis prime.s.calide vel frigide:ꝙ sic de aliis ꝓportionabiliter correspõdentibus alteratiõi intentionali ꝙ imateriali. Et ꝑ hoc conceditur primum argumẽtum qđ probat hoc idẽ. Et pro firmo hoc satis videtur esse notum ad sensum:quia si aliquis subito cum digiti extremitate tãgat aliquod vehementer frigidum sentit magnam frigiditatem:ꝙ si nullo modo continuet tactum suum ꝙ sentit frigeditatẽ etiam vsqꝫ ad magnam partem membri. Sz non videt sic subito predicta frigiditas:ꝙ intensa ꝙ realis ꝙ in tãto subiecto generari cuz sit qualitas que in tempore ꝙ successiue:ꝙ cum resistenria inducitur. Sz si quis vellet tenere ꝙ non fit aliqualiter intentionalis alteratio:nec in aliqua parte:nec ꝑz ꝙ fit alteratio realis:haberet dicere:ꝙ licz illa frigiditas non videatur sic subito in mẽbro induci:hoc tamen fit me⁹ alteratione que fit in spiritu:cum sit valde leuiter alterabilis ad moduz aeris q sensus sic subito alteratus i profundo alterat membꝝ. Sed hoc etiam videtur satis difficile saluari in alterationibus in quib⁹ totũ corpus ꝯpatit sicut pz cuz proiicitur super aliqua parte nostri corporis modicum aque bullientis vel similia approximentur in quorum approximatione totum corpus vehementer compatitur ꝙ tremit. Similiter etiaz in obiecto magne delectationis in qua totum corpus compatitur:vt in emissione seminis.

vbi appareret

vbi apparet delectatio cōsicari toti corpori. In his enim
satis extraneum videtur alterationē realē a predictis
in totū gigni:siue in spū:siue in membris. Alteratio au
tem spiritualis ꝛ intentionalis subito potest fieri:ꝛ ideo
cum aliquod tale sensibile cui totum compatitur appro
ximatur intentio gignitur in tota aīa:siue aīa sit indiui
sibilis ꝛ tunc clarum est:siue sit diuisibilis:aut preter in
tentionem que fuit in anima:generetur etiam species si
ue intentio in toto corpore esset dubium ꝫm ꝙ teneret
ꝙ ille actus tristicie sit solius aīe et solum subiectiue in
anima vel in anima ꝛ corpore vel etiam si esset solum in
anima esset dubium:an impressio intentionis in anima
que non est in parte illa anime que approximatur obie
cto:an sit necessarium etiam in parte corporali vbi obie
ctum non approximatur gigni speciē: quantūcunqꝫ nō
fiat ibi alteratio realis:si anima que est in parte illa de
bet intentionem recipere:ꝛ posset in hoc homo fantasia
ri partem quā vellet. ¶ Qd etiam vlterius arguitur de
homine qui termas egreditur:probat propositum ꝙ cō
cessum est. Sed opꝫ ꝓpter illud qd in argumēto adduci
tur attendere ꝙ homo sic calefactus in termis:qꝛ appre
hēdit frigidū me^{te} organo alterato ad calorē ꝙ mō re
spectu illi^{us} frigidi hꝫ organū magis distās ab illo obto
ꝙ ante iudicat illud obiectum frigidius:ꝛ lꝫ realiter ab
alio minus infrigidaretur:sicut si corpus temperatū tā
gat subito corpus frigidum flegmaticum in primo ꝛ cor
pus colericum calidum:in primo etiā tangat illud nulli
dubium ꝙ minus dꝫ infrigidari saltē ꝓ prima approxi
matiōe ab illo corpus colericū cuꝫ illi plus resistat ꝙ tē
peratum. Et notāter dico ꝙ pro prima approximatiōe:
qꝛ si illd frigiduꝫ esset agens sufficiens ad alterandum
corpus colericum in processu temporis illud plus infrigi
daret ꝙ corpus temperatum. Sed in prima approxima
tione ꝛ in equali tpe quo illa duo infrigidat vt dictū est
ꝓpter minorem resistentiam debet plus infrigidare tē
peratum:ꝛ tñ colericū tangendo illud corp^{us} frigidū iu
dicabit illud frigidius ꝙ illud iudicat temperatum. Et
hoc clarū vꝫ:qꝛ corpus illud colericum iudicat cū tan
git corp^{us} temperatum ipsum esse frigidū in aliquo gra
du. vbi gra. sit illud in primo. sed corpus tangens frigi
dum iudicabit ipm esse frigidius tēperato: vt verbi gra.
sit illd in scdo. Sꝫ tpatū tāgēs corpus fridū in pmo iu
dicabit eē ipm fridū in pmo ergo optime vr sequi ꝙ ali
qd corpus pōt realiter minus infrigidari ab aliquo cor
pore frigido ꝙ qdā aliud qd infridat ab illo:ꝛ tñ illud
qd minus infrigidat iudicat ꝛ cōprehēdit in illo frigus
esse maius ꝛ intēsius ꝙ illud qd infrigat pl^{us}. Et si sic est
opꝫ talē sensum ꝛ iudiciū ꝓuenire postꝙ non ꝓuenit ex
reali alteratione organi prouenire ex alteratione inten
tionali seu spūali:ꝛ p ꝯnectio sequit ꝙ intētio seu spe
cies cātur in organo tact^{us} imme^{te} ab ipso obto:ꝛ nō so
lū a qualitate reali cāta ab obto in organo tact^{us}. Et pro
firmo si qs vellet in illa mā prolongare sermonē cade
rēt pulcherrime speculatiōes. Sꝫ grā breuitatis dimit
timus. ¶ Et attēde vlterius ꝙ ille q termas egreditur
plus a frigore:qꝛ propter apertiōeꝫ poroꝝ plus in eū pe
netrat alteratio. Sꝫ hoc nō remouet qd dcm̄ est:qꝛ illud
nō est i corpib^{us} de qb^{us} supra diximus:ꝛ dedim^{us} exēplū:in
qbus ostēdim^{us} illud verꝫ esse. Silr ꝫ ꝙtūcūqꝫ apertio po
rorū sit in cā nō est cogitādū ipsaꝫ eē solā cām. Sꝫ id qd
dcm̄ est:qꝛ aīa apphēdit ꝫꝫ affectionē qualitatis q orga
nū tact^{us} est affectū. Vñ in hoc ꝫ ꝫꝫ id ad qd assuescit cor
pus videm^{us} magnā varietatē diuersis perceptiōibus ꝛ
sensationibus sensus tactus euenire. Videmus enī ali
quod corpus similis dispositionis cū alio:qd erit cōsue
tum sepe occurrere frigori ꝛ modicū se ab illo custodire
ꝛ aliud totum cōtrarium si postea ambo occurrāt infri
gidanti equali vnum valde plus leditur ꝛ maiorē perci
pit alterationem ꝛ diuersum hꝫ sensum tact^{us} ab alio:et
lꝫ sepe qui min^{us} ꝑturbat ꝛ tristat multo plus realiter al
teretur alio:ꝛ hoc qꝛ talis alteratio magis est facta vni
assuete ꝛ quasi semināta ꝛ alteri magis extranea. Res
autē magis naturales minus perturbāt etiam si essent
cum gradu maioris alteratiōis:ꝛ illa sunt satis in expe
rientia clara. Sꝫ hic essent aliqua pulchra ꝛ difficilia vi
denda:que si de consuetudine vel de rebus ad ipsam ꝑ
tinētibus disputabim^{us} ibi declarabūtur:ꝛ ad pñs hic ꝓ
pter lōgitudinē dimittant. ¶ Qd ꝫ vltio in pdicto du^{bio}

Qui termas egredit plus a frigore leditur.

arguitur ꝓpo^{m} probat verū est tñ ꝙ illud dubiū indiget
lōgiori inuestigatiōe:ꝛ pcipue ꝑ tractat in difficultate d
malicia ꝯ^{o}nis diuerse:ꝛ ad illū locū volum^{us} reseruare.
¶ Ad 4^{m} du^{m} dōm. ꝙ nō est sile de sensu tactus in hoc
ꝙ dicit ꝛ aliis sensibus:immo est totū cōtrariū pp cām
dictā supra:qꝛ sensus tact^{us} ē aliis materialior ꝛ hꝫ orga
num suū nāliter affectū suis sensibilibus. Alij autē sen
sus sunt ꝛ esse debent nāliter denudati in eoꝝ organis
a suis sensibilib^{us}:ꝛ iō tact^{us} apphēdit sensibilia ꝫm cōpa
tionē ad qualitatē in suo organo exñte:ꝛ ꝫꝫ ꝙ in ipso fit
alteratio ab obto qd sibi approximat: alr ille sensus sp
erraret circa ꝓpriū sensibile:ꝛ ꝙtūcūqꝫ organuꝫ suū ēēt
nālr dispositū. ꝙ sic nō est in aliis sensib^{us}:ꝛ iō si organū
tactus est calefactū ꝛ approximat sibi frigidū:qꝛ altera
tur a frigido ꝛ vere infrigidat:ideo vere apprehēdit il
lud esse frigidū in aliis sensibus:quia nō est aliqua rea
lis alteratio ab obiecto:ꝛ qꝛ naturaliter in totum orga
num est denudatuꝫ accidit ꝙ si realiter afficitur aliquo
sensibili omnia apprehēdit ꝫm illius silitudinē. Et pro
eo ꝙ dicitur ꝙ species obiecti in organo alterato nō al
teratur:ideo debet aliter representare. Respice pro hu
ius solutione que dicta sunt supra in questionib^{us} de vi
su:qꝛ et lꝫ illa species non alteretur:cōcurrit tñ secū illa
qualitas extranea organo ad agendū:ꝛ in his dictis cō
sidera:qꝛ sunt pulchre speculatiōis.

¶ Ad vltimū dubium dico ꝙ nihil potest facere sensuꝫ
sentire:nisi fiat illa spiritualis ꝛ intentionalis alteratio
ꝛ nisi aliquod de propriis sensibilibus moueat sensum.
Et cum dicitur de motu membri. dico ꝙ motus mēbri
percipitur me^{te} grauitate:nā grauitas in motu anima
li continue resistit in motu animali virtuti mouenti:vñ
illa est causa vt patet ab Auer. 4°. physicorū. quare ani
malia etiam si essent in va^{cuo} mouerētur motu successiuo
ꝛ ideo ex predicta grauitate resistente percipitur mem
brum moueri:grauitas autem est sensibile proprium et
licet vt supra dictum fuit in quesito de sensibilibus cōi
bus non sentiatur nisi mediāte motu. Sꝫ ibi fuit decla
ratum quō. ¶ Et per id etiam pꝫ solutio ad id qd vltio
de motu dicitur:ꝛ ibi respice. Silr etiā in quolibꝫ motu
membri cum vna pars moueat aliā est ibi equalis cōfri
catio mēbri partiū ex quo sensus potest causari ibi:ꝛ tu
hec considera.

Quid, dubij.

¶ Utrum primum sensitiuum sit tm̄ vnius: ꝛ in quo lo
co sit:ꝛ de reliquis virtutibus interioribus quot sint:et
in quo loco. Qō. lxxvi.

Vigesimooctauo queritur descēdēdo ad vir
tutes interiores animales:ꝛ in vno tracta
tulo de omnibus determinabimus ꝛ quātū
ad earum numerum ꝛ earum subiectum:et
similiter quantum ad earum operationes.
Uidetur enim in his fuisse discordia ꝛ antiquorum do
ctorum. ꝛ postmodum doctoruꝫ qui post eos scripserūt.
Et iccirco primo videndū est de sensu cōi que fuit neces
sitas ꝛ que sunt eius operationes ꝛ in quo ponat loco:ꝛ
quid in hoc predecessores sensere.

28

¶ Et fuit opinio ꝙplurium phoꝝ ꝙ necessitas ponēdi
sensum cōem maxime fuit propter duas operatiōes in
nobis repertas quas ei appropriant:vna est qꝛ experimur
cum operamur per sensus exteriores non apprehēdere
operationē sensus exterioris:qd non fit per sensuꝫ exte
riorem ꝛ iō opꝫ aliquā preter sensus exteriores pone
re interiorem virtutem que inter omnes interiores est
prima ꝛ illā vocāt sensum cōem:nā cum video vel audio
ꝛ sic de aliis nō solum video ꝛ colorem apprehēdendo
sed etiā percipio me videre colorē ꝛ audire sonum: ꝛ sic
de aliis sensibus. Sꝫ clarū est ꝙ sensu exteriori vt visu
nō percipio me videre:qꝛ visu nihil apprehēdit nisi vel
lux vel color. Visio autem que percipit tūc nullum illo
rum est. Et silr auditu non apprehendit nisi sonus:au
ditio autem ꝛ sensatio illius sensus non est sonus. Silr
etiam si sensus exterior suam sensationem apprehende
ret:tunc videretur esse virtus reflexiua et nō simplr ap
prehēsiua ꝙ non cōiter ponitur. ¶ Amplius in appre
hensione cuiuslibet sensibilis per sensus exteriores aīa
indiget aliquo determinato organo:quo me^{te} aīa a sen
sibili imutet per spēm receptam in illo organo tanꝙ in
medio deferente:quare cū aīa sit vna ꝛ habeat apphē
dere sensibilia diuersoꝝ generum nō potuit omnia per

Experientia.

idem organū apprehēdere:qꝛ organū debet esse sensibi li ꝓportionatum.qꝛ organum dꝫ esse in potētia sine obo sensibili. Sed aīa in videndo se videre non indiget organo mediante quo recipiat visionem:sicut indigebat organo corporali in recipiendo colorem.qꝛ ipsam visionem habet apud se. Et propter hoc si aīa haberet apud se sensibilia:sicut posuit pħs:anima non indigeret aliq̄ organo corporali in sentiendo sensibilia. ¶ Et confirmatur hoc ex quodam sensato.qꝛ manifestum est ꝙ accidit aliquando in somno ꝙ quis percipit se videre:⁊ similiter percipit se audire:nā alicui ⁊ aliq̄ñ in somno vi̅ ꝙ videat ⁊ audiat ergo videre se videre ⁊ audire se audire cōuenit anime in somno. Sed cū tūc anima nō possit hoc percipere per oculū vl̅ ꝑ nares:qꝛ vie procedētes ad predictos sensus sunt tunc ligate. Manifestum est ꝙ anima in videndo se videre non indigeat actuali relatione ad organum corporale. Et ideo clarū est ꝙ predicta operatio fieri non potest per potentiam visiuam:et sic de aliis pticularib⁹ sensibilibus cum indigeant in cōprehensione sui organo corporali.ergo hoc erit per aliā potētiam sensitiuam:quare preter predictos particulares sensus necessarium fuit ponere sensum cōem q̄ iudicaret de immutationibus oīm sensuum particularium.

De aīa.

¶ Scd̄a operatio in nobis ex qua insurgit necessitas ponendi preter sensus particulares sensum cōem est:qꝛ hō simꝰ ⁊ semel ꝑcipit colorē ⁊ sonū:⁊ sic de aliis sensibilib⁹. Et ponit drīam inter illa:iudicat enī ꝙ color aliud est a sono. Et sic arguitur. Aut illud fit per potentiam visiuā aut auditiuaꝫ:aut per vtrūq̄ simul:aut per aliaꝫ po^{am}. Non per visiuam:qꝛ nihil apprehēdit de sono:nec auditiuam:qꝛ nihil apprehendit de colore:nec per ambas simul:quia hoc est:vt dicit pħs:sicut si apprehenderes tu colorem ego vero sonum. ergo necessario oportet ꝙ fiat per quādā aliaꝫ po^{am} cōem oībus sensib⁹:quare ꝑter illos est ponendū sensum.cōem qui iudicat de obiis cuiuscūq̄ sensus pticularis. ¶ Ulterꝰ aūt dicūt ꝙ illa poᵃ q̄ vocatur sensus cōis nō differt realiter ⁊ subo a poᵃ visiua ⁊ auditiua ⁊ sic de aliis:qꝛ visio est eiusdem generis cum visibili ⁊ sic de aliis sensationib⁹:⁊ ideo non erit alia potentia realiter que iudicat de visione ⁊ de visibili. Siꝉr potencia q̄ percipit drīam inter visibile ⁊ audibile ꝑcipit visibile ⁊ audibile. Sed cū eadē sit potentia q̄ est reꝰ eiusdem obiecti illa pᵃ erit idē realr̄ cum auditiua visiua:⁊ sic de aliis. ¶ Dūt tamē ꝙ lꝫ illa sit idē realiter et subiecto cum illis:ab illis tamē differt ſm rationem:qꝛ potentia visiua dicitur ſm ꝙ refert ad tale organū ⁊c.et sic de aliis particularibus sensibus Sꝫ dicit sensus cōmunis ſm ꝙ consideratur:vt est iudicās de vnoquoq̄ sensibili ⁊ de actu vniuscuiusq̄ sensus particularis ⁊ ꝓprii ⁊ hoc est ſm ꝙ consideratur:vt nō refertur ad tale organum determinatum ⁊ proprium. Sed consideratur.vt iam spēs sensibiles sunt ei vnite per talia organa. Et dicunt ꝙ illa est expresse intētio pħi secūdo de anima.⁊ in vltimo libri de sensu ⁊ sensato. Quia vult ꝙ sensus communis est sicut punctū qd̄ est in centro circuli ad quē terminantur omnes linee protracte a circūferentia circuli ad ipsum:⁊ ideo sicut predictum punctum est idem ſm essentiam ⁊ solum diuersum ſm diuersas ratiōes ſm ꝙ est terminus diuersarū linearū.sic sensus cōis:cum nihil aliud sit:nisi id ad qd̄ terminantur immutatiōes sensibiliū ſm vnūquēq̄ sensum ipse est idem ſm subiectum ⁊ ſm se:⁊ diuersificatur rōne ſm ꝙ est terminus huꝰ immutationis vel illius.⁊ ſm ꝙ terminus diuersarum immutationum dicūtur diuerse poᵉ:vt visiua auditiua ⁊c. ꝓpter qd̄ poᵃ visiua nō dr̄ subo a potētia sensitiua cōi: nec poᵃ visiua est in oculo:sed oculus est organū per qd̄ talis potentia sensitiua recipit hanc determinatē spēꝫ. Et illa videtur esse sn̄ia Themistii scd̄o de aīa.vbi vult ꝙ sensus particulares comparant ad sensuꝫ cōem sicut quidam nuncii ⁊ vie per quas deferuntur immutatiōes sensibilium ad ipsum. Et ſm istam intentionem Auer. scd̄o de aīa dixit.ꝙ sensus communis est plures vt recipiens. Est autem vnus ſm ꝙ iudicans. Et ratio huius dicti est:quia cum considerátur ſm ꝙ recipiens considératur vt refertur ad diuersa a quibus diuersas recipit immutationes. Sꝫ cū ꝯsideratur ſm ꝙ iudicans:quia tūc nō cōsideratur ſm refertur ad diuersa organa:sꝫ ſm ꝙ iam habet spēm apud se:ideo vt sic est vnus. Et cōsor

Opatio aliqua in nobis.

mator hoc dictis suis scd̄o colliget:qꝛ vult ibi ꝙ poᵃ visiua non sit in occulo.sꝫ manifestetur per oculū:ipsa.n. est vbi est sensus communis:sed qꝛ per oculuꝫ fit immutatio ab ipsis colorib⁹:iō potētia visiua dicit esse i oculo. ¶ Et ex his pꝫ q̄ est necessitas sensus cōis:et q̄ sunt eius operationes:⁊ quid est sensus communis.qꝛ nō est aliud ꝙ vna potentia anime qua fit iudicium de sensibilibus ſm vnumquēq̄ sensum:⁊ de actibus etiam vniuscuiusq̄ sensus.

¶ De loco autem vbi sit sensus communis dicūt ꝙ intelligendo per sensum cōem id qd̄ dictū est:sensus cōis hꝫ esse in corde. Et dicunt se hoc probare per rationē pħi. quā facit in de somno ⁊ vigilia. Et dicunt se fortificare illam rationē. Et primo supponunt quedam principia. Primū est ꝙ ꝓmū pn̄^{m} caloris ⁊ spūs est cor inter omnes partes nostri corporis. Hoc declarant ex pluribus que non opꝫ hic inducere:qꝛ supra declaratum fuit. 2^{m} est ꝙ illud membrum qd̄ est primum principium caloris et spiritus est primum principium motus:⁊ hoc patet per sensum:qꝛ videmus ꝙ membra priuata calore ⁊ spiritu statim priuantur motu:quare causa nō erat nisi calor ⁊ spiritus existēs in musculis. Hoc etiam patet per aliud sensatum.qꝛ per detentionem caloris ⁊ spiritus vigoratur potentia motiua. Uidemus enim ad sensum ꝙ cum quis vult ferre vel eleuare magnum pondus detinet calorem ⁊ spiritum:quia id qd̄ est principiū caloris est ꝓncipium motus. ¶ Hoc etiam patet ex alio quia motus ⁊ inflexiones membroꝝ:sicut declaratum est in libro de motibus animalium omnes fiunt circa aliquod fixum ⁊ quiescēs:nunc autem omnes partes possunt flecti circa medium:sicut circa centrum fixum ⁊ quiescens. quare medium in medio poni debet primum principium motus:⁊ tale est cor. ¶ Et confirmatur hoc ex alio:qꝛ appetitus est in corde. Nam ira timor ⁊ similia accidentia que sunt passiones appetitus fiunt circa cor:nā in ipsis alteratio ⁊ mutatio accidit circa cor.ergo in corde ē appetitus:⁊ in hoc nullus discordat. Sꝫ appetitus est ꝓncipium motus vt demōstratur tertio de anima. ¶ His principiis presuppositis arguitur ꝙ primum sensitiuuꝫ sit in corde. quia in eo qd̄ est primum principiuꝫ motus est primum sensitiuum:sed hoc est in corde.ergo ⁊c.maior declaratur:qꝛ principium motus est appetitiuus vt pꝫ tertio de anima.ergo vbi est primum principium motus ibi est primū principiū appetituo. Sed vbi est appetituo ibi est necessario primum sensitiuum:quia appetitus nihil est aliud q̄ inclinatio consequens formam apprehensam per sensum .s.appetitus sensitiuus.ergo vbi est appetitus ibi est primum sensitiuum:quia sicut i materialibus materia primo recipit formam ⁊ ad formam consequitur inclinatio:⁊ deinde ad inclinationem consequitur talis motus. Sic etiam est in anima. Naꝫ ipsa apprehendens aliquam formam ad ipsam seq̄tur talis inclinatio:⁊ ad inclinationem cōsequitur vt sit ꝓncipiū talis motus:⁊ ꝓpterea necessarium est ꝙ vbi est primū principium motus ibi est appetitus.⁊ vbi est appetitus ibi est primum sensitiuū.quare qd̄ est primū principiuꝫ motus est etiam primū principium sensus:minor patet ex supra principiis suppositis.⁊ declaratis. ¶ Hoc etiā consideratur per rationem Auerr.scd̄o colliget.caᵒ.de iuuamentis instrumentorum sensus:vt expresse vult ꝙ locus sensus communis sit in corde ⁊ tangit fundamentum eorū que iam dicta sunt ⁊ adducit rationem id probantem que est. In vnoquoq̄ subiecto est dispositio perfecta ⁊ completa ad aliquam formam in illo recipit illa forma. Sꝫ in corde primo ⁊ principaliter est illa dispositio cōpleta ⁊ perfecta disponens ad sensitiuam virtutē ergo in eo ꝓmo ⁊ ꝓncipalr̄ est sensitiua virtus ⁊ per consequēs primū sensitiuū ꝓmo ⁊ pricipalr̄ est in corde. Et illam rōnē tangit ibi Auer.cū dicit. Et adhuc de rōne apparet ꝙ calor q̄ est aīe nutritiue ⁊c.maior de se pꝫ clara.minor pꝫ qꝛ anima nutritiua siue vegetatiua que est in animalib⁹ est dispositio vltima ⁊ perfecta ad virtutē sensitiuam:vt ipse illo caᵒ.declarat. Sed talis primo et ꝓncipalr̄ est in corde:⁊ siꝉr ex ratiōe quā facit in libro de partibus animaliū:⁊ est ratio ſm ꝙ dicūt sumpta ex sufficienti diuisione:qꝛ si probatur ꝙ primum sensitiuum nō sit in cerebro.relinquitur ꝙ sit in corde. Sed illud declaratur:qꝛ nullum insensibile est primū pn̄^{m} sensus:sed

Sēsus cōmunis in corde habet esse.

cerebrum est insensibile.ergo ꝛc.maior pȝ:qꝛ oppositū
nō potest esse cā oppositi.Calidum enim nō potest esse
principium frigidi:nec eꝰ.minor patet apud oēs q̄ cōi
ter ponunt ꝙ sub̄a cerebri est insensibilis.Volunt ḡ isti
doctores ꝙ sensus communis est in corde:qꝛ iudiciū de
sensibilibus fit in corde.Nam phs de somno ꝛ vigilia.
prius determinauit quid esset sensus cōmunis.Et dixit
ꝙ sensus cōis erat ille locus ad quē terminantur immu
tationes facte ſm vnūquodqꝫ sensibile:ꝛ ideo est locꝰ in
quo fit iudicium de diuersitate que est inter ista sensibi
lia.Et similiter in quo fit iudicium de actibus vniuscu
iusqꝫ sensus.

Sēsus cō munis.

Hoc supposito phs inuestigat primum
sensitiuum esse in corde.ergo vere voluit ꝙ iudiciuȝ de
sensibilibus daretur in corde ꝛ non alibi.Etiam Arist.
ꝓbat ꝙ quia cor est principium motus:ideo est ꝑnᵐ pri
mi sensitiui.Sed sensus nō est principiū motus nisi ſm
ꝙ sensus accipit pro actuali cognitione sensitiua.Naȝ
illo modo ad sensum cōsequitur appetitus ꝛ ad appeti
tum cōsequit motus:quare per sensitiuum ꝑmū qḋ ostē
dit esse i corde.manifestū est ꝙ ipse ēt intelligit iudiciū
sensitiuum qḋ fit de sensibilibꝰ.Et ideo intentio phi est
ꝙ operatio sensus que est actualis cognitio de sensibili
bus est in corde ꝛ detur in ipso ꝛ non fit in cerebro:ꝛ sic
vniuersalr volunt de omni iudicio ꝛ omni notitia ꝛ ope
ratione cognoscitiua anime:ꝙ ipsa fiat in corde ꝛ apud
aliquos illorum impossibile est aliter fieri:quia anima
essentialiter non est nisi in corde.In aliis autem non ni
si instrumentaliter pro quanto sunt cordi annata et illi
deseruientia:ꝛ hoc iam etiam superius dictū est.Et
vlterius declarant in quo cerebrum deseruit cordi ꝛ q̄li
ter sensus cōmunis potest cerebro attribui.Et dicūt pri
mo ꝙ cerebrum recipit a corde calorem ꝛ spiritū qui cō
tinet in se oēs virtutes:cum cor sit prima radix oim illo
rum:ꝛ ideo cor cōparat cerebro:sicut princeps ꝛ dn̄ans
respectu ōpationis sensitiue ꝛ motiue:ꝛ comparatur ei
quodāmodo sicut motor vlis ad motoreȝ particularē:et
hoc declarant quia illud transmittit calidū in vigilia
ad cerebrum in quo est operatio sensus ad quod refugit
calor in somno in quo est impotentia operatiōis sensuū
sed tale est cor vt omnes concedunt.Cerebrum autem
deseruit cordi tanꝙ cōe organuȝ sicut patet de artifice
cui deseruit manus tanꝙ cōe organū in suis omnibus
operabilibus.Nā calor qui a corde trāsmittitur est am
plioris gradus caloris ꝙ sit expediēs operibꝰ sensus et
motus ꝛ ideo indiget alteratione et remissione:et hoc
fit a cerebro:ideo cerebrum non dat illi calori virtutem
cum illam a corde recipiat.Sed a cerebro recipit quan
dam alterationem:ꝛ quendam moduȝ diuersitatꝫ in cō
plexione ꝓpter quē calor est potens exercere operatio
nes sensus ꝛ motus:ꝛ sicut artifex non potest per orga
num cōe exercere particularia opera nisi concurrāt par
ticularia instrumēta vt serra malleus ꝛ similia ad diuer
sa opera.Sic etiā in diuersis operibꝰ sensus ꝛ morꝰ nō
sufficit solum id qḋ deseruit cerebrū cordi:nisi particu
laria instrumenta concurrerent vt oculus ad visionem
ꝛ sic de aliis.Et illa est causa quare vie deferentes calo
rem qui est organum sensus ꝛ motus habuerunt ortum
a cerebro ꝛ non a corde:ꝛ a corde oriuntur solū ille vie q̄
portant calorem sub maiori gradu caliditatis ꝙ sit ex
pediens pro operibꝰ sensus ꝛ motus:sicut sunt arterie
per quas defertur spiritus sub modo caliditatis intēso
ꝛ si sic intelligatur ꝙ in cerebro sit primum sensitiuū:qꝛ
ipsum est primum organum alterans caloreȝ ad hoc:vt
possit exercere per ipsum tales operationes verum dici
tur.Sed si intelligatur accipiendo primum sensitiuum
pro parte iudicatiua de sensibilibus falsum assumetur.

Sed tunc ad pleniorē declarationē instāt ꝙ in cere
bro dȝ fieri tale iudiciū:qꝛ cū verū sit ꝙ in corde est am
plior caliditas ꝙ expediat ꝓdictis ōpibꝰ:quare fuit ne
cessaria ꝯtēperātia a cerebro.ḡ cū cor sit cū ꝓdicto gra
du excessiuo caloris ꝛ cū eo remaneat ꝯtinue in eo non
poterit fieri ꝓdicta ōpatio:sed fiet in cerebro vbi est ꝓdi
cta tēperātia.Et hoc etiā pōt experientia cōsiderari:qꝛ
forti existēte ebullitione in corde nō ledit sensus multū
sicut sepe pȝ in febribꝰ:ȝ modica facta lesiōe circa cere
brum mītū ledit iudiciū sensitiuū.Soluūt ꝑ illḋ qḋ
ponit phs.5.de ḡnatione aīalium:qꝛ apparet a corde ad
cerebrū ꝓcedere quasdā vias vt ꝑ illas sit inter illa cōi
tas in sentiēdo.mō impossibile est ꝙ per illas vias ꝑ q̄s
vadit calor et spūs a corde vt sunt arterie ꝑ illa habeat
cerebrū cum corde cōionē in sentiēdo:quia calor in illis
viis cōtentꝰ est sub forti ꝛ intēsa caliditate.Ideo opȝ ꝙ
per alias vias ꝓcedat spūs ꝛ calor ꝯtēperatꝰ a cerebro
ad cor q̄ ē cōueniēs instrm̄ sensus ꝛ morꝰ.Tales aūt vie
sunt nerui ꝓcedentes a cerebro ad cor quas vias Arist.
vocat poros.Naȝ Arist.neruoꝝ subām nō cognouit:vt
dicit Auer.2°.de aīa.Est ergo in his ille ꝓcessus ꝙ alte
rationes oēs que fiunt a sensibilibꝰ ſm organa particu
laria sensuū terminant oēs ꝑ neruos ad cerebruȝ tanꝙ
ad organū cōe sensus:ex organo aūt cōi per neruos ille
alterationes facte in calido ꝛ spū terminantur oēs ad
cor tanꝙ ad primū iudicāi de oibꝰ sensibilibꝰ:eo ꝙ i cor
de solū spēs sensibilia vnit.aīe sensitiue:ꝛ iō facta discra
sia in cerebro puertit iudiciū sensitiuū:qꝛ nō pōt amplꝰ
trāsmutare calorē tēperatū ad cor.Sȝ dato ꝙ ebullitio
sit in corde:tū si cerebꝝ nō sit lesum pōt infrigidare ꝛ al
terare calorē trāsmissum a corde ꝛ infrigidatū ꝛ ꝑpatuȝ
ipsum transmittere cordi:vnde remanebit iudiciū sen
sitiuum:ꝛ illa est cā quare dum ledunt virtutes sensiti
ue interiores debemꝰ medicamina apponere cerebro ꝛ
nō cordi.Possibile tū esset cor in tm̄ ad calorē alterari:
vt cerebꝝ ad refrigidationē non sufficeret:ꝛ tūc sine du
bio accideret lesio in virtutibus sensitiuis.Et ex his
apparet ad ea que inducebantur:qꝛ prima ratio cōclu
deret si per easdē vias quibꝰ calor a corde vadit ad cere
brum per easdē transmitteret a cerebro ad cor.mō verū
est ꝙ postea calor regredit ꝑ alias vias ad cor tēperatꝰ:
ꝛ talis calor est q̄ ad cor veniēs ibi pōt esse instrm̄ aīe sē
sitiue.nō aūt calor qui ḡnat in corde:ꝛ iō recte dr ꝙ cere
brum est organū deseruiēs cordi in ōpatiōe sensus.

Ad id aūt ꝙ scḋo dicebat pȝ ex dictis.

Ista dicta apud nos in multis sunt dubia ꝛ quātū ha
beāt ꝟitatis apparebit i ponēdo ea q̄ de sensu cōi credi
mus esse vera de quo aliquas ponemꝰ ꝯ°nes.Prima
est.ꝙ ponēdo virtutes aīe esse distinctas ſm modū quē
exposuimus ꝛ locuti fuimꝰ in ꝓncipio huiꝰ tractatꝰ de
ꝟtutibus tenendū est ꝙ ꝓter quinqꝫ sensus ꝑticulares
est dare virtutē intrinsecā quā vocamꝰ sensum cōeȝ.Il
la declarat:sicut phs declarat scḋo de aīa:ꝛ ꝓmo ḋ som
no ꝛ vigilia:ꝛ sir Auer.in locis ꝓdictis:qꝛ si ꝓter ōpō
nes sensuū ꝑticulariū est dare circa illa met circa q̄ ōpan
tur sensus ꝑticulares alias ōpatiōes que ꝑ illos sensus
nec per illoꝝ organa pōsit fieri.sequitur ꝙ preter illos sit
dare aliā aīe virtutē:cū distinctio ꝟtutum nō sumat ni
si vel a distinctione ōpationis vel organi vel obiecti:vl
oim vel plurium hoꝝ:ꝛ hoc apparuit supra.Sed sic est.
ergo ꝛc.minor declaratur sic:et declarat eam phs:ꝛ in
pte in dictis antecedētibꝰ declarata est:qꝛ experimur i no
bis apꝓhendere simul sensationes diuersoꝝ sensuum:ꝛ
apprehēdere simul obīa diuersoꝝ sensuum:ꝛ in eis po
nere drīam ꝛ ꝯuenientiā nō pōt alicui ꝑticulariū sensuuȝ
ꝯuenire.ḡ opȝ esse aliā interiorē virtutē has faciētē ope
rationes que vocat sensus cōis:ꝛ appellat sensus cōis qꝛ
cōiter ꝛ equalr particulares respicit sensus:et ab illis cōi
ter ꝛ equalr recipit immediate.

Conclu siones.

Prima cō clusio.

Scḋa ꝯ° est.ꝙ ꝑꝑ ꝑceptionē sensationis sensus ꝑticu
laris non oporteret ponere seu arguere de alia ꝟtute ꝟ
ꝟbigfa.ꝑꝑ hoc ꝙ apꝓhēdā me videre nō opȝ arguere su
per aliā virtutē:qꝛ a poᵗ visiua hoc ꝑcipit:qꝛ nulla ē no
titia in aīa q̄ nō repñtet se illi:cū aīa sit apta cognosce
re ꝛ illa cognosci:qꝛ ȝ ēt res plus repñtat se vel nō minꝰ
aīe ꝙ alia:ꝛ hoc vr velle phs.2°.de aīa.vbi vult ꝙ eadē
sit ꝟtꝰ qua video ꝛ sentior ꝑcipio me sentire.Et mouēs
de hoc ibi qōnē soluit rōnē q̄ arguit ꝯ illā ptē ꝛ nō soluit
illā q̄ ꝓbat ptē illā esse verā.Si aūt phs in de somno.vi
deat dicere oppᵐ nō vult aliḋ:nisi ꝙ oȝ ponere ꝓter sen
sus ꝑticulares sensum cōem ꝑꝑ ꝑceptionē sensationum
pluriū ꝑticulariū q̄s ꝑcipimꝰ sil ꝛ semel:qḋ nō fit ab ali
quo vno sensu pticlⁱ vl a pluribꝰ vt supra declaratū fuit:
ꝛ iō cū phs dic ibi.Nō ē visu q̄dē videt q̄n videt oȝ itelli
gere:nec auditu q̄dē audit q̄n audit:ꝛ sic ḋ aliis sir ꝛ sei
ꝙ in nobis ꝑcipimꝰ fieri:ꝛ hoc qꝛ ꝑ nullū sensum ꝑticula
rem facere possumus.

Scḋa cō clusio.

Si aūt q̄rat.an illa sensatio ꝛ cognitio cognoscatur
mediāte alia cognitione certe nō opȝ:ȝ.n.oīm extrinsecuȝ
hēat cognosci meᵉ spē vl notitia vl cogniᵐᵉ vel actu in

ais existe:hoc tñ nõ oz de ipsa noticia q̃ pus est alez illi vnita aſr in talib⁹ noticiis esset ꝓcessus in infinitũ. ¶ Et si vlteri⁹ diceret̃.aliqñ hõ videt ꝛ nõ ꝑcipit se videre sic̃ sepe cũ hõ vehemẽter distract⁹ ẽ ad aliquã cogitationẽ tenẽs oculos aptos videt qđ trãsit corã oculis suis:ꝛ nõ ꝑcipit se videre illđ. Et ꝙ viderit illđ pꝫ:q: postmo᷑ remoto illo cogitamine ipse optime recordat̃ se vidisse illud. Et ex hoc viderent̃ seq̃ duo. Unũ est ꝙ visio cognoscat̃ ꝑ aliã noticiã:q: si nõ sic esset:tunc cũ videret̃ obm̃ tũc ẽt deberet cognosci visio cũ sit ꝓus ꝛ seipa cognoscatur ꝛ nõ indigeat alia reflexiua noticia. 2m ꝙ vr̃ seq̃ est ꝙ ꝓdicta visio nõ cognoscat̃ a po͡a visiua:q: si cognosceret̃ ab ea:tũc deberet cognosci cũ obm̃ vr̃ cũ sibi pñset̃: ꝛ iõ si hõ postea recordat̃ se vidisse:hoc est ꝑ opõnez alteri⁹ virtutis:ꝛ ista ambo sunt ꝯ dicta. Ampli⁹ sequit̃ ꝙ idez erit actus rectus ꝛ reflexus:ꝛ ꝙ ꝟtus visiua erit reflexiua q̃ cõtrer nõ sunt cõcessa. Sꝫ ista nõ concludũt ꝯ ꝯ͡ne.

¶ Ad p͡m aliqñ hõ videt ꝛ non ꝑcipit se videre ꝛc. certe hoc nõ arguit plus ꝯ id qđ vr̃ ꝙ,ẽt si teneat̃ ꝙ ille sit act⁹ sensus cõis ꝛ nõ visus:q: eo instãti quo visus videt sensu cõi ꝑcipio me videre. si ergo aliqñ viderẽ ꝛ nõ ꝑciperem me videre iã postea nõ possem ꝑcipere me ꝑcepisse videre colorẽ. ¶ Sꝫ huic posset dici ꝙ nõ sequit̃ : q: per remanẽtiam speciei visibilis cum homo videt in interiori virtute vertẽdo postea se ad illã speciẽ posset hõ recordari se vidisse. ¶ Sꝫ hoc nõ valet:q: nulli⁹ põt esse memoria:nisi cui⁹ noticia aliquãdo fuit pñt⁹. Si ergo ego nõ ꝑcipio me videre colorẽ nõ possum recordari me ꝑcepisse vidisse colorẽ:vñ aliud est me recordari vidisse colorem ꝛ recordari me percepisse videre colorez ꝛ ꝓcipue apud tenentes ꝙ isti sint vere duo actus distincti. Si ergo nõ percepi me videre nunq̃ recordabor me ꝑcepisse videre colorẽ. Et si hoc esset possibile ꝙ ego videam colorẽ ꝛ nõ ꝑcipiã me videre ex illo:nihilomin⁹ non arguitur ꝙ habeat fieri per aliã potẽtiã ꝛ nõ per visum:q: quantũ ad hoc nihil refert per quãcũq₃. ergo potẽtiã id fiat recordabor me vidisse:sed nõ recordabor me percepisse videre:quãtũcũq₃ tñ ꝑcipiã me videre id faciã visu sicut per aliquã aliã potẽtiã. ¶ Dicẽdũ etiã ad id qđ arguit̃. ꝙ sicut hõ videt ita percipit se videre:ꝛ sicut recordatur se vidisse:ita recordat̃ se ꝑcepisse videre:ꝛ forte ꝯriũ nõ est bene possibile:q: satis est difficile ꝙ aia aduertat ad obiectũ ꝛ nullatenus aduertat ad actũ suũ q̃ adhuc est magis sibi pñs q̃ obiectũ. Si ergo aliqñ obꝫ pñtetur visui ꝛ aia nõ ꝑcipiat certe propter distractionem eius ad aliam consideratione in vtroq₃ eq̃liter nõ aduertat tã in vidẽdo obm̃ q̃ in ꝑcipiendo se videre illud:ꝛ iõ sicut modicũ tũc aduertit ita de vtroq₃ equalr̃ recordat̃ ꝛ hoc est verum:per quãcũq₃ ꝑtiã virtutẽ illa habeãt fieri:siue per vnã:siue per diuersas:ꝛ ex hoc pꝫ ad illud qđ primo inducebatur de his que videbant̃ sequi. ¶ Et similr̃ ad 2m.q: si ꝑcipe se videre fieret per sensum cõem ꝛ non ꝑ visum cum sensus cõis habeat sil̃ noticiã obiecti:sicut visus ita simul dꝫ ꝑcipere se videre:sꝫ q: vtrũq₃ modicũ ꝑcipit̃:iõ vr̃ ꝙ videmus ꝛ non ꝑcipimus. ¶ Ad aliã dico primo ꝙ a multis tenet̃ ꝙ idẽ põt esse act⁹ rectus ꝛ reflexus:sꝫ põt etiam dici ꝙ actus reflexus nõ est simplex ꝑceptio actus recti:qđ nõ est aliud nisi aiam ꝑcipere se hr̃e ꝓdictum actũ. Sꝫ ꝓprie actus reflexus est de illo actu cõponere ꝛ diuidere ꝛ sibi ꝓdicta attribuendo vel ab eo negãdo:ꝙ nullatenus est opatio visiue virtutis:ꝛ iõ talis actus reflexus nõ est idẽ cum actu recto: nec sic virtus visiua est reflexiua:aliter aũt nõ esset incõueniẽs. ¶ Qđ aũt in principio quesiti per illos arguit̃ nõ procedit. ¶ Cũ eñ ꝓmo vr̃ ꝙ visu nõ vr̃ nec ꝑcipit̃:nisi color vel lux:hoc est verũ de reb⁹ exterioribus seu obiectis. ¶ Et ad aliud de ꝟtute reflexiua iã est dcm̃. ¶ Et cum vlterius dicitur ꝙ in apphensione cuiuscũq₃ ghis sensibilis aia indiget determinato organo:cũ visionez habeat apud se.certe hoc potius arguit oppo᷑:q: visionẽ quã videt vel percipit nõ põt habere:nisi mediãte determinato organo.ergo cũ ibi me͡e organo vniat̃:ipsaz me͡e organo ꝯpõt ꝑcipe:nec itelligo ꝙ visio ꝑcipiat̃ mediãte organo ꝙ sicut ad hoc vt aia ꝑcipiat obm̃ exteri⁹ organũ recipit spẽs. ita ad hoc vt aia ꝑcipiat visionẽ organũ recipit spẽm visionis:sed q: nõ põt ꝑcipere visionem:nisi ꝑ spẽz que est in organo:ꝛ donec est in organo: iõ vr̃ ꝙ aia me͡e organo percipit visionẽ:iõ est verũ ꝙ si haberet sensibilia apđ se nõ indigeret organo. ¶ Et ꝙ vlterius vr̃ ꝙ in somno aliqñ quis ꝑcipit se videre hoc negat̃:q: si quis vere ꝑciperet se videre ipse sine dubio tũc videret:qđ est falsuz. in somno ergo bñ appet alicui ꝙ videat ꝛ appet sibi hoc ꝑcipere. Sꝫ nõ sic est:sicut ibi apparet ꝛ de talib⁹ apparẽtiis dicem⁹ magis infra.

¶ Tertia ꝯ͡o est. ꝙ sensus cõis principaliter est in cerebro ꝛ primo ventriculo attribuitus ꝛ nõ cordi:q: in operatione huius virtutis deseruit anime principaliter cerebrum ꝛ non cor cum sui cõplexione ꝛ compositione et ista cõclusio satis patet per dicta supra quarto tractatu qõne prima ꝛ secũda. ꝛ. 20a. vbi declaratũ est de principatu mẽbrorũ ꝛ absq₃ dubio aliter dici nõ potest si quis ꝓteruire nõ vult:q: cum caliditas intensa sit impeditiua ꝛ perturbãs operationes aiales:vt ipsi asserũt:imo opꝫ ꝙ caliditas illis operibus deseruiens sit talis caliditas multum refrenata non videtur hoc verisimiliter habere esse in corde:in quo est tanta excessiua caliditas. Nec valet si dicatur ꝙ ad cor vel in corde sunt nerui q̃ cõtemperant ꝛc. quis cum toto hoc non potest negari : q̃n ibi sit vehemens caliditas:predicti etiam nerui caliditate cõmuni cordis ꝛ sanguinis ꝛ spiritus ibi existentis vehementer calefiunt:que caliditas vehementer perturbat operationes animales:ꝛ ꝙ vehementer calefiant:pꝫ:q: sunt iuxta vehemens calidum approximati. ¶ Ampli⁹ qđ dicant ꝙ organa sensuum deferunt ad cerebrũ et a cerebro deferuntur per neruos spiritus ad cor. videtur satis extraneum:q: legendo libros olim anathomicorũ nerui cordis nõ videntur immediate oriri a cerebro:sed oriri sicut oriũtur alij nerui tactus in corpore existẽtes: cum enim ponũt neruos orientes a cerebro nullatenus eos nominãt. Illa tamẽ ratio leuiter posset solui : iõ nõ curamus de ea. ¶ Amplius instrumẽtũ sensus cõis nõ videtur esse determinatũ organum alicuius particularis sensus:hoc etiã expresse habetur ex dictis eoꝝ. Sed nerui cordis sunt determinatũ organum sensus tactus cordis:cũ cor habeat acutissimuz tactum mediantibus suis neruis. aliter oporteret dicere ꝙ cor haberet quosdam neruos qui essent organũ sui tactus : ꝛ quosdã qui essent organum sensus cõis:qđ omnino est inauditum. Si diceretur ꝙ sensus cõis non attribueret̃ neruis cordis: sed alijs partibus:certe non est verisimile ꝑ dicta eorũ: met cũ ille alie partes sint multe inflãmatiõis. ¶ Nec valent ea que arguunt ꝙ sensus cõis sit in corde. ¶ Ad primã cum supponunt cor esse principium caloris cõceditur ꝙ est primũ a quo inchoat calor ante omne aliud mẽbrum:q: in eo fit de nouo spiritus a quo calefiũt oia. ¶ Ad id qđ 2o supponũt ꝙ vbi est principiũ caloris ibi est principiũ motus:ꝛ cuiuscũq₃ motus. i. imediate. hoc negatur. Sed bene est ibi principium cuiuscũq₃ motus saltem radicale ꝛ remotũ:q: multi motus:licet fiant cũ calore ꝛ nõ sine ipsorũ aliqui fiunt cũ calore et corpore calido habẽte principaliter cõclusionẽ que dari nõ põt a mẽbro primo ꝓducente ante omnia alia calorẽ. ¶ Et cum vlterius dicitur. appetitus est in corde:dico ꝙ si appetitus sumat̃ pro cognitiõe appetitiua:ꝛ que est in appetitu id principaliter dicit̃ fieri in cerebro. Sꝫ si sumat̃ pro motu spiritus ad intus vel extra que est in ira ꝛ.l appetitu tunc principalr̃ appetitus attribuitur cordi:cum ille spũs sit principalr̃ spũs cordis:ꝛ ista apparebunt infra cum de virtute appetitiua loquemur. Ex quibus statim patet ꝙ argumẽtũ qđ formãt ex istis supponĩb⁹ potius cõcludit opp᷑ q̃ ꝓpo᷑. ¶ Et ad id qđ vlterius arguit̃ cũ vr̃ in illo subiecto in quo est dispositio ꝑfecta et cõplete disponẽs ad aliquã formã in illo recipit̃ illa forma. hoc cõcedit̃:sꝫ sic est in corde respectu virtutis sensitiue:certe si virtus sensitiua sumeret̃ pro ipsa aia id cõcederet̃:sꝫ sic sumendo ita in aliis est sicut in corde. Sꝫ si sumatur virt⁹ sensitiua:sicut dꝫ siue in ꝓposito ꝓ toto eo qđ exprimit̃ ꝛ importat̃ ꝑ diffinitionẽ exprimẽtez qđ nois huius termini ꝟtus sensitiua tã de significato q̃ de cõnotato:sicut supra fuit expositũ:tũc ista ꝓpositio est negãda. Et cũ ꝓbat̃. q: aia vegetatiua seu nutritiua q̃ est in aialibus est dispositio ꝑfecta ad sensitiuã:ꝛ illa principaliter est in corde. Propter solutionẽ hui⁹ debes attẽdere:ꝙ q: aia sensitiua fuit forma multũ ꝑfecta ꝛ multarũ opõnum ꝛ diuersaꝝ pñ᷑:indiguit subto diuersimode et multiformiter organizato:vt ꝑ diuersa organa diuer-

Organa sensuũ vñ deferunt.

Appetit⁹ an i corde

se ꝯplexiōes diuerse ꝯpōnis oēs tales exerceat opōes: et iō in subō in quo est reqsiuit diuersa pn̄ᵃ in diuersis rebus. Et cū ḡ dr̄. ꝙ vegetatiua ⁊ nutritiua aiat ꝑparat ad sensitiuā: hoc est veꝝ: qꝛ oportuit solū qḋ debebat hr̄e aiam sensitiuā hr̄e aiam nutritiuā cū valde amplio ri calore ꝙ subm solā aiam vegetatiuā debēs hr̄e. Et iō oportuit in eo esse aliqḋ mēbꝝ in quo principalr̄ ille calor habuerit gn̄ari: ⁊ iō cū gn̄atio talis caloris ponat de opibus virtutū nālīū ⁊ inter virtutes q̄ attrahunt vege tatiue ⁊ nutritiue: ⁊ iō tali mēbro pncipalr̄ talis virtus fuit attributa: nō aūt sensitiua: qꝛ nō ꝑcī reqrit illud tē peramentū: ⁊ iō in illo mēbro nō poterat esse tpamentū qḋ pncipalr̄ virtuti sensitiue deseruiret. ⁊ iō alteri mem bro fuit pncipalr̄ attributa: qḋ est cerebꝝ: ⁊ hoc totū ac cidit ꝑpter aiam reqrere valde diuersa tpamēta ꝑpter diuersas virtutes sibi attributas: q̄ diuersa tēperamen ta nō pnt esse pncipalr̄ in vno ⁊ eodē mēbro. Si ergo vir tus vegetatiua vel nutritiua aialis sit ꝑfecta dispositio ad sensitiuā: hoc hz ꝯ̄tatē quo ad subm totale vtriusqꝫ virtutis: qꝛ in nullo subō pōt esse talis virtus q̄ ꝑparat: qn in illa inducat illa ad quā ꝑparat: ⁊ ideo in aia li eodē est virtus sensitiua: in quo est illa vegetatiua vel nutritiua. Cū hoc tn̄ stat ꝙ loquēdo de ptib⁹ illius subi nō in vna ⁊ eadē parte illi⁹ subi vtraqꝫ illoꝝ tenet principatū sz in diuersis ꝑpter cām dictā. Et iō virt⁹ sensiti ua nō potuisset esse in subo: qḋ est aial: nisi ibi fuisset spi ritus ⁊ talis calor ⁊ spūs nō posset ibi esse: nisi esset vnuz mēbrū ibi gn̄atiuū illi⁹: ⁊ nō posset ibi esse mēbꝝ gn̄atiuū: nisi esset tāti caloris quanti est cor. Et qꝛ h̄ mēbꝝ ꝑp cē vehemēter calidū nō potuit hr̄e mo ᵐ. ale. mediū tpamēti pro opōnib⁹ ꝯ̄tutis sensitiue fuit aliud mēbꝝ ordi natū vbi esset ꝑdictū tpamētū cui ipsa dr̄ tanq̄ pncipio principali sibi deseruiēti attribui. Et iō pz quo merito illa ꝓpositio minor supra est negata: ⁊ ꝙ ꝓbatio nō ꝯ̄ᵗʳ: qꝛ cū dr̄. vegetatiua in aialibus est ꝑfecta dispositio ad sensitiuā: id ꝯcedit: ⁊ ideo in aialib⁹: vbi est illa sensitiua est. Et cū dr̄ vlteri⁹ illa pncipalr̄ est in corde. ḡ sensitiua. negat ꝯsequētia: ⁊ cā pz satis clare ex dictis: qꝛ reli quū est sensitiuā virtutē esse in eodē subiecto ⁊ esse i ali qua pte illi⁹ subi tanq̄ in suo pncipio. ⁊ hoc totū euenit qꝛ sumēdo ꝯ̄tutē quo ad ꝯnotatū eius ipsa nō cōnotat: nisi instr̄a ale deseruientia ⁊ modos ꝯplonū ⁊ illa ⁊ ta lia diuersa opz esse in diuersis mēbris: ⁊ nō in eodē: ⁊ iō illa ꝯp̄o vltima non ꝑcedit. ¶ Et cū vlteri⁹. dr̄ nullum insensibile. certe si intelligit insenbile: qꝛ ꝑuatū quinqꝫ sensibus exteriorib⁹ ꝓpositio tūc est falsa: immo si ꝯ̄tū esset nullo mō posset esse pmū sensitiuū: qꝛ nullū determinatū organū alicui⁹ ꝑticularis sensus vel pluriuz: vt dcm̄ est pōt esse pmū sensitiuū: vt dcm̄ fuit. Si aūt intel ligat insensibile: put virt⁹ sensitiua denotat oēm virtu tem cogitatiuā: siue intrinsecā: siue extrinsecā: tūc ꝓpo sitio est vera: sz minor est falsa. Et cū dr̄ ꝙ cōiter oēs po nūt ꝙ suba cerebri est insensibilis intelligūt de sensu ta ctiua vel alio ꝑticulari sensu. ¶ Qḋ aūt allegāt vlteri⁹ ex pho. certe in hoc snia phi nō est forte obseruāda. vel forte phs in oib⁹ suis dictis nō vult aliud. nisi ꝙ in oib⁹ virtutibus ale tā vegetatiuis q̄ etiā sensitiuis cor est ꝑmū pn̄ᵐ ꝑ quāto est pmum pn̄ᵐ factiōis spūs q est pn̄ˡᵉ instr̄m in oib⁹ opōnib⁹ ale exercēdis. Et qꝛ ille spūs i ꝯ suo motu hz egressum ⁊ regressum ad cor: iō dicit oēs im mutatiōes sensitiuas terminari in cor ⁊ a corde ꝑcedere sp denotāo solū hoc subz. s. spm̄ cui⁹ pma radix est cor ⁊ in hoc nulli⁹ ꝯ̄diceret pho. ꝙ pma factio hui⁹ spūs sit in corde: ⁊ ꝙ hmōi spūs pmū pn̄ᵐ sit cor: nisi qs forte teneret vt dcm̄ fuit supra ꝙ spūs animalis fiat in cerebro nō ex spū vitali: sz ex sanguine immediate: sz oēs aucto res vident pur velle ꝙ fiat immeᵗᵉ ex spū cordis: ⁊ ideo tūc snia phi ꝑcedet: vt dcm̄ est. Sz ex hoc ꝙ cor est pn̄ᵐ fa ctiuū spūs nō arguit ipm esse pmū sensitiuū ⁊ pncipale immo ꝑpter ipm esse factiuū pmū spūs oportuit ipz eē vehementis caloris: ex quo nō pōt esse pmū sensitiuū. sed pmū sensitiuū est in cerebro. s. sensus cōis: ⁊ vt dcm̄ est i p⁹ vētriculo cerebri. ⁊ signū manifestū est: qꝛ sit⁹ virtutis in mēbro nō pōt sciri nisi ꝑ opōnes ⁊ lesiōes opationū. In hoc vidētur fundari oēs auctores illḋ inuestigātes quos allegare esset tediosum: sz ad sensum pz ꝙ leso vētriculo anteriori cerebri statim ledit opatio sensus cōis ⁊ eo se bn̄ hn̄te ipsa ꝑmanet absqꝫ lesiōe: ⁊ nō sic accidit ex lesiōe cordis: nisi lesio cordis cōicet cerebro. Nec valet qḋ dicūt ꝙ qꝛ cerebꝝ est instr̄m cordis in alterando illū spm̄: nisi sit illa alteratio ⁊c. qꝛ stante leso cerebro si cor ex aliqua alia cā plus infrigidaret q̄ sit id qḋ spirit⁹ cordis ex cerebro recipit adhuc opatio sensus cōis esset lesa: nec vnq̄ ex alio signo possum⁹ id inducere: vt dictū vbi ex illo est.

Subston tia cerebri insensibilis.

¶ Quarta ꝯ⁹ est. ꝙ sensus cōis nō est idē realr̄ ⁊ subo cū sensibus ꝑticularib⁹: vt dicūt ꝑdicti. Ista ꝯ⁹ satis patz ex dictis ēt si rō ipsoꝝ esset vera ꝙ qꝛ sensus cōis apphendit oba ꝑticulariū sensuū ⁊ illoꝝ actus: iō est idē realr̄ ⁊ subo cū illis. cū ēt illa apphēdant ꝑdicta vt claruz est. Et si pho vt allegāt dicat ꝙ sensus cōis est: sicut pūct⁹ qḋ est in cētro ad quē terminant linee. h̄ nō ob aliud dicit: nisi qꝛ sensus cōis est illa poᵃ q̄ immeᵗᵉ mouet a sensibilibus ꝑticularib⁹ ⁊ que immeᵗᵉ inter oba diuersorū sensuū ponit ꝯuenientiā ⁊ dr̄iam ⁊ eq̄liter se hz in hoc ad oēs: ⁊ iō sistat pūcto circuli ad quē oēs linee terminant ⁊ equalr̄ oēs respicit hoc nullaten⁹ arguit illa eē idē realr̄ ⁊ subo: immo vere sensus ꝑticularis hz suā apphēsionē ⁊ sensus cōis hz suā. Nec est veꝝ qḋ dicūt ꝙ aia sit soluz in corde essentialr̄: ⁊ i aliis solū instr̄alr̄ ꝑ quāto sūt cor di adnata: qḋ fuit supi⁹ declaratū. Aia eni est forā substātialis toti⁹ corpis: ⁊ cuiuscuqꝫ mēbri: ⁊ ita est in vno sicut in reliquo: qꝛ nō suscipit magis ⁊ min⁹ ⁊ pncipat⁹ mēbris nō debet: nisi ꝑ ea q̄ supra sunt declarata: ⁊ iō to ta coꝝ imaginatio super hoc est noua.

Quarta.

¶ Quinta ꝯ⁹ est. ꝙ oēs sensatiōes siue sint sensuum exteriorum: siue interioꝝ siūt in eodē subo: qꝛ in eadē aia: siue ponat esse diuisibilis: siue indiuisibilis: et hoc fuit aliq̄liter tactū supra: qꝛ nisi oia iudicia ⁊ sensatiōes ⁊ co gnitiōes fierēt in eodē subo iā nō esset tāta adinuicem mēbroꝝ colligātia ⁊ correspōdētia quāta appet: nec tāta mēbroꝝ motiuoꝝ obediētia ꝯ̄tuti imꝑanti quāta est nisi eni aia q̄ est in pede afficeret cū ad appetitū sequit motus pedis q̄re moueret pedē. Silr̄ cū in vna pte ali qua lesio vt aliq̄ res pūgēs: q̄re ais subito moueret ad scalpēdū: nisi aia man⁹ afficeret actio rei ledētis. Et sic de multis posset induci. Si ḡ aia est indiuisibilis rā sensitiua q̄ intellectiua: tūc ꝯclo est clara. Sz si anima sensitiua sit diuisibilis ad extēsionē subi: tūc opz ꝙ noticia q̄libz sit genita in tota aia ⁊ extēsa ꝑ totā aiam. Al terario aūt ⁊ gn̄atio q̄litatis in corꝑe ꝑ quā aia cognoscit siue illa q̄litas sit spūs. siue qcq̄d sit nō est extēsa per totū corp⁹. Sz in q̄buidā ptib⁹ corpis gignit q̄b⁹ mediā tibus aia notiᵃᵐ reꝝ acq̄rit: ⁊ in diuersis sensib⁹ ⁊ diuer sis noticiis ille partes sunt distincte: sicut ꝯ̄bigr̄a: in vi siōe ocul⁹: in auditiōe auris: ⁊ sic de aliis. Propter qḋ di cimus de vna sensatiōe. ꝯ̄bigr̄a. de visiōe plus esse i ocu lo q̄ in aure: sicut in aia que est in oculo: ⁊ silr̄ de oibus aliis opibus aie qꝛ actus ille qui est cognitio i tota aia ꝑcreat: sz apparenter ꝑpter cām dictā de determinatis organis. ⁊ hoc nō exꝑimur. Et illa est via ad inuestigan dum illud dictū Ga. ꝙ hō aliqñ ꝑcipit calorē ⁊ frig⁹ silr̄ aliqñ s̄m easdē ptes. Sed alibi tractabit illa mā. ¶ Et fuit ista ꝯ⁹ expresse de mēte phi circa finē de sensu ⁊ sen sato. Unde pho in illo. §. De pus aūt dicta dubitatione cōsiderandū ⁊c. mouet dubiū. Utrū aia in eodem indiuisibili temporis possit simul sentire sensibilia diuerso rum sensuū. Et pmo ponit vnā solutionē: q̄ ponit ꝙ s̄m aliam ⁊ aliā partē: ⁊ illā solutionē remouet tanq̄ falsaz. Et pmo ostēdit hoc nō esse possibile in sensibilib⁹ vnius sensus ꝙ oba diuersa sentiant simul ab vno sensu sz diuersas ptes. Deinde ostēdit hoc in sensibilib⁹ diuersoꝝ sensuū. Et expresse vult ꝙ oēs sensatiōes ⁊ oia iudicia sint in vnico ⁊ eodē subo. ⁊ hoc est. qꝛ est vnica aia s̄m se totam oia illa recipiens. Si aūt hec cognoscētia dican tur esse altera ⁊ diuersa nō est hoc nisi sz ꝙ aia ad diuer sa organa relata recipit notitiā diuersoꝝ sz ꝙ sic ad de terminata organa referendo dicimus in nobis ꝯ̄tutes aie esse diuersas ⁊ vnā nō esse aliā. Et pro firmo. siquis subtiliter indagat verba phi: illa in totū est eius intentio referendo semꝑ se ad idētitatē aie ⁊ diuersitatez instrumētoꝝ: ⁊ soluunt ex illa ꝯ⁹ ne multe difficultates. ¶ Ex his patet quid est pmū sensitiuū ⁊ q̄liter ē tn̄ vnū. Sed si de ea loquamur quo ad determinatū organum: ipm est: vt dictū est: in pmo vētriculo cerebri. Et siquis cōsiderat bene ea que dicit Auer. 2° de aia. de sensu cōi

Quinta.

videbit ipsum cōformē huic quinte ꝯ° ni.

¶ 6ª ꝯ° ē. ꝙ sensus cōis: lȝ ꝯphēdat obīa diuersaꝝ ꝯile tatū: ex quo sensus tact⁹ ponit̄ esse plures: tñ est vn⁹ q̄ nō immediate illas ꝯphēdit. Sȝ mediātib⁹ sensib⁹ ꝑticularibus. Q̄ō .n. vna po⁹ nō sit nisi vni⁹ ꝯietatis: vt vult ph̄s 2°. de aīa. hȝ maxie veꝝ de potētiis q̄s aīe nō añcedūt: q̄ aīa est nuda ⁊ in po⁹ ad obīa: ⁊ sunt potētie pure organice ꝑ determinatū organū ad ꝯietatē vnam. Sȝ po⁹ aīe quas aīe añcedūt: in quib⁹ iā aīa est ꝑ añcedētes actuata: ꝑpter q̄d ꝑt discurrere ⁊ inq̄rere: nō est ꝙ vna po⁹ sit solū vni⁹ ꝯietatis: lȝ eñ ꝑdicte potētie sint organice: q̄ in organo situate: nō tñ in organo determinato ⁊ ad hāc vl' illā ꝯietatē. Nō eñ in organis ṽtutū interioꝝ est approꝑatio q̄litatis manifeste ꝑportionē ꝑntis ad obiecta: sicut in organis exterioꝝ sensuum: vt intelligēti pōt clare apparere: ⁊ tñ in his considera.

N

Unc aūt sequit̄ videre de reliquis ṽtutib⁹ interioribus quot sint ⁊ q̄ eoꝝ sunt opōnes de q̄b⁹ Auic. opinatur ꝙ ꝑter sensum cōem est ponere vnā virtutē q̄ vocatur fantastica q̄ est in eodē vētriculo cerebri cū sensu cōi: q̄ ambo hn̄t esse in vētriculo añriori: lȝ aliq̄ dicāt ꝙ sensus cōis hȝ esse in ꝑma pte vētriculi anterioris: ⁊ fantastica in posteriori pte vētriculi añrioris: q̄ pl⁹ hȝ de siccitate ꝙ̄ pars anterior: ⁊ opatio illi⁹ ṽtutis apud eū est cōseruare ea q̄ recepta sunt ⁊ cōiūcta in sensu cōi: ⁊ hȝ illa retinere post absentiā sensus ꝑticularis ⁊ post absentiā sensus cōis. ¶ 3ª ṽtus est. apud eū cogitatiua ⁊ alio noīe vocat̄ imaginatiua ⁊ opatio eius est se exercere cōponēdo ⁊ diuidēdo illas intētiōes seu idola q̄ ꝯseruata sunt a fantastica. ⁊ hoc cōpōne ⁊ diuisiōe ab⁵ᵉ absq̄ hoc q̄d ex tali sequat̄ aliq̄d iudiciū ꝑsecutionis vel fuge vel sequat̄ aliquis cōsensus vel dissensus: quēadmodū illa cōponit hoiem volātem in monte smeraldo. ⁊ dicit ꝙ locus ⁊ sedes hmōi virtutis est medius vētricul⁹ cerebri.

Virt⁹ fantastica.

Virtus cogitatiua vel imaginatiua.

¶ 4ª virtus est. apud eum extimatiua ⁊ eius opatio est cōprehendere intētiōes nō sensatas ꝑ apphēsionem sensataꝝ ⁊ vocant̄ sensate intentiōes que cadūt in sensibus exterioib⁹ ⁊ sensu cōi: vt intētio coloris vel soni: et sic de aliis ꝓpriis sensibilib⁹ vel intentio figure: ⁊ sic de aliis sensibilib⁹ cōib⁹. Sȝ intētio nō sensata non cadit sub sensib⁹ exterioib⁹ sicut amicitia inimicitia sub a: vt ouis filii ⁊ sic de aliis. Opatio ḡ istī⁹ ṽtutis est ex intētiōibus sensatis iudicare intētiōes nō sensatas ⁊ opationē hui⁹ ṽtutis ꝯsequunt̄ iudicia ⁊ assensus ⁊ dissensus. Et dicit Auic. ꝙ aliq̄ illā ṽtutē vocāt imaginatiuā. Sȝ de noib⁹ nō est cura ⁊ loc⁹ seu sedes ei⁹: est etiā medius vētricul⁹ cerebri. ¶ 5ª ṽt⁹ est memoratiua cui⁹ opatio est ꝯseruare spēs nō sensatas. Sicut fantastice ē cōseruare intētiōes sensatas ⁊ me⁵ᵉ ꝯseruatiōe fantastice ⁊ ꝯseruatiōe memorie ex repsītatiōe vtriusq̄ extimatiua suā exercet opōnem.

¶ Alia est opinio alioꝝ: vt ph̄i: ⁊ Auer. ⁊ Ga. ꝙ ṽtutes intrinsece apphēdentes sunt tres: sicut sunt tres vētres cerebri vel ad plus q̄tuor. s. sensus cōis ⁊ fantasia in primo vētriculo cerebri seu imaginatiua: q̄ ꝓpie loquendo fantasia ⁊ imaginatiua sunt idē lȝ in larga significatione imaginatiue oȝ vt extēdat̄ ad alias ṽtutes: ⁊ opatio hui⁹ ṽtutis fantastice est in absentia sensibiliū retinere que apphensa sunt per sensum cōem q̄ vocant̄ intētiōes siue spēs sēsate siue idola sensata seu imagines siue simulacra sensata ⁊ habet in illis ista virtus ꝯpositionē ⁊ diuisionē facere idoloꝝ adinuicē ab⁵ᵉ absq̄ hoc ꝙ ad talem cōpositionē ⁊ diuisionē sequat̄ iudiciū alicui⁹ assensus vel dissensus: ⁊ iō ad ꝑdictaȝ operationē nō sequitur fuga vel ꝑsecutio: vt pȝ manifeste. Ad imaginationem eñ absolutā reꝝ terribiliū nō causatur in nobis timor. immo est ac si in picturis illas inspicerem⁹. Nullus enim timet ex pictura leonis vel similiū. ⁊ huic virtuti ẜm maiorem partem attributa sunt somnia: q̄ñ aūt in somniis cadat timor ⁊ gaudiū inferi⁹ apparebit cum aliqualiter de eis dicem⁹. ⁊ de tali absoluta fantasiatione loquitur ph̄s 2°. de aīa: cum dicit. Amplius aūt cum opinamur difficile aliquid aut terribile statim cōpatimur: similr̄ aūt ⁊ si confidendū. ẜm fantasiam autē similr̄ nos habemus: sicut si essemus cōsiderātes in pictura difficilia ⁊ confidentia. Et apparet ex dictis q̄ño conseruatio que fit a fantasia est cū cognitiōe: ⁊ ꝙ ipsa virtus cognoscitiua existit. Si enim aliter cōseruaret ⁊ retineret nō videretur differre a memoratiua: ideo ipsa ꝯseruat pauco tempore. quare sibi sufficit parua siccitas anterioris ventriculi: ⁊ maxime ẜm eius partē postremam. Memoria autem quia retinebat absq̄ cognitiōe ⁊ in habitu indiguit ampliori siccitate nec valet: q̄d videt̄ Auicē. dicere ꝙ memoria conseruat solum spēs nō sensatas: quia ita habemus memoriā idolorum ⁊ spērum sensatarum: sicut etiā nō sensatarum. Et apparet etiā ex dictis q̄ño sensus cōis pōt dici diuersus a fantasia: q̄ operatio sensus cōis est percipere sensibilia sensuū particularium ⁊ illorum sensationes cum illa actualr̄ mouent. vnde ei⁹ notitia dicit̄ intuitiua. Sed fantasia est apertio ⁊ notitia illorum sensibiliū in eorum absentia. vnde cognitio sensibilium remotis sensibilibus est cognitio fantasie per species remanētes post absentiā obiectorum. ⁊ ideo ꝑdicta notitia est notitia abstractiua vnde dicebat ph̄s 2°. de anima. ꝙ abeuntib⁹ sensibilibus remanent in nobis sensus ⁊ fantasie. Potest ergo dici ꝙ illa est vna virtus que apprehēdit obiectum ipso ꝑsente: ⁊ tunc vocat̄ sensus communis ⁊ apprehendit obiectum ipso absente: ⁊ vocatur virtus fantastica. Vocatur eñ sensus communis quo ad operationem in qua cōmunicant cū sensibus particularibus. vnde ⁊ particulares sensus nō apprehēdūt nisi obiecto ꝑñte. vocat̄ autem fantasia q̄ñ apphendit obiecto nō ꝑñte: q̄ tūc directe ꝑdicta notitia ē in sola apparitione nō in ꝑñtia. Siq̄s aūt vellet dicere has ṽtutes esse diuersas nō curam⁹: fantasia etiā nō ꝑsente obō sepe sepi⁹ apphēdit ꝑ ea q̄ sunt ꝯseruata i' memoria. ¶ Alia virt⁹ interior apud istos est q̄ in hoie vocatur cogitatiua. In brutis vocat̄ extimatiua. Et opatio hui⁹ virtutis est etiā opatio ei⁹ in ꝑticularib⁹ exhibere iudicia ⁊ discurrere in ꝑticularib⁹ eliciēdo de sensatis intētiōib⁹ siue idolis nō sensatas intētiōes. hmōi virtutis opatio est ascēsus ⁊ descēsus in ꝑticularib⁹. ex opōne hui⁹ ṽtutis in nobis isurgit appetit⁹ irascibilis ⁊ cōcupiscibilis: ⁊ est illa ṽtus q̄ virtuti volūtatis mouēdo directe imperat. nā ad apphensionē rei ab⁵ᵉ q̄lis est apphēsio fantasie aīa nō mouet̄ ad ꝑsequēdū vel fugiēdū ⁊ ita vult ph̄s 2°. de aīa. Sȝ q̄ñ ad apphēsionē sequit̄ fides ⁊ estimatio seu assensus: tūc si est terribile aīal mouetur ad fugiendū. si delectabile ad ꝑsequēdū: ⁊ talis opatio q̄ est. rudelitas siue essensus est opatio hui⁹ virtutis: lȝ illā opationē habeat intellect⁹. Sȝ nō est de illo mō curandū. ⁊ de illa virtute cogitatiua q̄ in solo homine cōprehendit indiuiduū cuiuscūq̄ ꝑdicamēti pulchra verba dicit Auer. 2° de aīa. cōmēto. 63. ⁊ 65. Animalia aūt bruta hn̄t loco illi⁹ extimatiuā cū qua currūt in eoꝝ intētiōibus nō sensatis q̄ nō se ad tot extēdit: sic̄ in hoibus cogitatiua ⁊ locus illius virtutis ponit̄ ab istis medius vētricul⁹ cerebri. ¶ Alia virtus interior est memoratiua cui⁹ opatio est ꝯseruare spēs ⁊ intētiōes tam sensatas ꝙ̄ nō sensatas olim illoꝝ quoꝝ notitia habita est i anterioib⁹ ṽtutib⁹. Reminiscitiua aūt virtus nō est distincta ab illa lȝ actus q̄ est reminisci fit ali⁹ ab actu qui dr̄ pure memoratiu⁹: vt apparebit: ⁊ illa ṽtus memoratiua ponit̄ situari in postremo vētriculo cerebri q̄ est siccior aliis: ⁊ siccitas facit ad ꝯseruationē que fuit necessaria opatiōi hui⁹ ṽtutis. ¶ Et aduerte ꝙ loca haꝝ ṽtutum sunt inuestigata ex lesiōib⁹ diuersaꝝ ptiū cerebri videndo q̄ opatio ledit̄ ex nocumēto in tali vel tali pte cerebri existēte. Et attēde ꝙ nō attēdim⁹ ꝓlōgare disputādo de pluralitate haꝝ ṽtutū: q̄ satis inutilis est q̄d tñ appeat pluralitas opationū q̄ ꝓcedūt ab aīa mediātib⁹ vētriculis cerebri in q̄b⁹ aliq̄ subsequēter inuestigare ⁊ disputare intēdimus.

Virtus intrinseca cogitatiua.

Virtus intrinseca memoratiua

¶ Utrū obiectū ṽtutis fantastice sit spēs siue simulacrū reseruatū in fantasia: an obiectū q̄d fuit sensatū a particulari sensu: ⁊ cōsequēter de obiecto ṽtutis memoratiue quod sit. Q̄ō. lxxvii.

Vigesimonono q̄rit̄ de obiecto ipsius virtutis fantastice cū ipsa apprehēdat in absentia sensibiliū q̄d sit obiectum ipsius fantasie: an spēs seu intētio vel idolū vel simulacrum reseruatum in fantasia vel ipsum obiectum q̄d fuit sensatum particulari sensu. Ex quo etiam apparebit vbi reseruat̄ spēs vel idolū post absentiā sensibilis. Et sic dubiū est de obiecto nobis currēte i actu memoratiuo quid est, ⁊ quid reseruat̄ in memoria: ⁊ vbi

29

q₃ ambe ille ꝟtutes in hoc cōicare videnť. ℂ Et ꝙ obm fantasie sit ipsa spēs vel idolū apparet: q₃ nō pōt esse et⁹ obm nisi vel idolū vel res extra. Sed res extra nō pōt: q₃ possibile est ꝙ res extra fantasiata tūc non sit: qr corrupta. ergo tūc nō pōt esse obm: q₃ id qđ non est non pōt mouere nec esse obm ℂ Ad opꝫ^m argoiť. Si imago eēt obꝫ vel ītentio imaginis: tūc nec memoria nec fantasia aliqñ esset vera: imo semꝑ falsa: q₃ cū habeo actū fantasiādi, z memorādi: tūc de obō cōprehēdo vel ꝯphēdere possum abstractiue ea q̄ apphēdebā de ipso in et⁹ pñtia īcuitiue ꝓterꝙ illō actualr existere. Qđ per ītōitiuā notitiā apphēdiť. Sꝫ talia que apphēdebā de obō extrinseco nullo mō verificanť de imagine ꝙ semꝑ tales actus erūt falsi: qđ nō ē vez. ℂ In hoc q̄sito ad ꝑfecte declarandū qđ queriť opꝫ ꝓmo videre drīam ꝟtutū ꝯseruatiuarum īrinsecaruꝫ q̄ ponuiť esse fantasia memoratiua reminiscitiua z que sint eaꝝ opationes. 2ᵒ opꝫ videre q̄ res in his ꝟtutibus cōseruať: z 3ᵒ videre in quo subō fit cōseruatio: an in ipsa aīa: an in organo corporali extēso 3ᵒ. apparebit quid tūc in ꝑdictis actib⁹ mouet aīaꝫ velut obm: qđ est ꝓncipale questitum.

Confirmatio fantasie differt a conseruatiōe memorie.

ℂ In ꝓmo declarādo nō ītēdim⁹ ꝓtellare: qr ꝯ° nes male possūt ꝑsuaderi vel reprobari. Cōiter tñ volūt doctores ꝙ cōseruatio fantasie differt a ꝯseruatōe memorie: q₃ ꝯseruatio fantasie est cū aliquali cognitōe. Et iō cuꝫ dr ꝙ fantasia est illa q̄ cōseruat post absentiaꝫ sensos: intelligiť post absentiā sensos ꝑticularis z sensus cōis: qr nullius illoꝝ apphendit nisi in pñtia obti: vt supra dcm est. Fātasie aūt apphēsio est etiā in absentia obi: q₃ ipa est custodiēs in absentia sensibiliū. Sꝫ ꝑdicta custodia z cōseruatio est cū actuali z cōtinua cognitiōe. Virtus aūt memoratiua est cōseruās absq₃ actuali cognitiōe. z hoc videť esse vez. q₃ si memoratiua esset cōseruās cum actuali cognitiōe taꝫ cōtinue actualr cognosceremꝰ res quas in memoria hēremus: qđ est falsum. Si aūt fantasia cōseruaret absq₃ actuali cognitiōe iā nō videreť differre a memoratiua: et sic videremur hēe duas memoratiuas ℂ Nec videť valere qđ Auic. dicit: ꝙ memoratiua cōseruat intētiōes nō sensatas: sed fantasia cōseruat idola sensata. Pimo. q₃ cogitatiua que ē post fantasiaꝫ apphendit sensatas intentōes: sed in memoria reponūť ea que sunt apphēsa a cogitatiua que est sibi imediata. ℂ 2ᵒ. q₃ sicut ꝟtus īrinseca cognitiua posterior ꝯphendit q̄cqd anterior z plus. ita ꝟtus cōseruatiua posterior dꝫ cōseruare qcqd anterior ꝯseruat z plus. ℂ 3ᵒ. q₃ spēs nō sensate nō sunt distincte res a spēbus vel idolis sensatis: q₃ sicut amicitia z inimicitia extra nām nō sunt res distincte a rebus que sunt amice vel inimice. Ita siltudo amicitie vel inimicitie nō est distīcta a siltudie reꝝ que sensate vocanť. Cōsistit. n. amicitia z inimicitia in quadā ꝓportiōe z disproportiōe rei ad rē: nihilominus tñ iꝫ tales spēs vel siltudies nō sint distīcte. Opatio tñ z actus aīe amoris z odij sūt distīcti actus ab actibus. z opōnib⁹ aīe q̄bus aīa res illas amicas vel inimicas apphendit z cognoscit: z alteri ꝟtuti aīe sunt ꝑdicte opatiōes attribuēꝙ sit ꝟtus qua illa simplr z abs̄ hꝫ apphendere: q₃ sicut supra dictū est: ꝟtus illa que simplr illa apphendit z cōponit z diuidit est: ac si pictura illaruꝫ rerū inspiceret: z q₃ predictam notitiam nō seqtur iudicium aliquod ideo ex illo non gigniť actus amoris vel odij in aīa. Cū aūt apphēsionē illā rerū sensataꝝ inseqtur iudiciū qđ est assensus vel dissensus: z est idem qđ opio qđ fit per ꝟtutem cogitatiuam: tunc statim in aīa gignitur actus amoris vel odij z appetitus ꝓsecutiōis vel fuge Et similr de omni alia specie vel ītentione nō sensata: sicut de specie subē: vt substātie fortis: q₃ ꝑdicta subā fortis non gignit nouam spēm ꝓter spēs accidētiū: z licꝫ notitia distīcta genereť particularis subē in ꝟtute cogitatiua ꝓter notitias accidentiuꝫ. Siqōis aūt vellet vocare ipsas notitias z cognitiones rei spēs seu idolum seu intentiōes nulli dubium ꝙ tales species nō sensate essent distincte a sensatis. Sed nō sic videtur esse in vsu cōmuniter. quia cōiter dicunt spēs z idola cōseruari z permanere post absentiaꝫ actualis cognitiōis. quapꝑ spēs z idola videnť esse solū quedā similitudines representantes obiecta z cāntes illoꝝ notitias in aīa. ℂ Secōm ista sequiť illa ꝯ° ꝙ nulla est virtus cōseruatiua spēruꝫ seu intentionū nō sensataꝝ tenendo ꝙ spēs in organis nō sit ipsa cognitio: qr de specie intellecta forte alr esset dicendum. Nō pꝫ ex dictis: q₃ si nulla est talis spēs nulla pōt esse virtus ꝯseruatiua illius. Quārr autē de reb⁹ que nō sensate dicunť memoremur apparebit ꝭm quem modū ad intellectū bonum dicunt aliqui auctores ꝙ fit in nobis cōseruatio spērū seu intentionū nō sensatarū. nam cōseruatis sensatis intentiōib⁹ per repñtationē illarum aīe ab aīa generanť notitie per quas cōprehēdimus illas sensatas res sub rōne alia sub qua nō sensate fuerūt ab añriorib⁹ virtutib⁹: ꝑꝑ qđ intētiōes nō sensate vocāť. ℂ Et apparet ex istis dictis drīa quā assignat phs 2ᵒ de aīa. inter fantasiaꝫ z opionē z intelligit ꝑ fantasiam ipm actū fantasiandi: qr cū volumus hēm⁹ actū fantasie. Nō sic aūt est de opione: qr satis possum velle opinari assentiendo alicui iudicio: vt ꝙ sim imperator z tñ nō possum: q₃ ad fantasiandum nihil aliud requiriť nisi formatio idoloꝝ: qđ pōt aīa facere. Sed ad opinandum opꝫ ꝙ sit aliquod mediū. qđ moueat ad assentiendum tali vel tali cōplexo. z ideo nō opinamur cū volumus: sicut quādo transeo per aliquā viam dubiā opinabor inuenire latrones in via. Huic opiniōi assentio per hoc mediū: q₃ scio illam viā esse dubiā: z aliter nō assentirē. z ex hoc ꝙ sic opinor statiꝫ timeo: q₃ nisi illi opioni assentirem nō causareť in me timor: z ideo actus fantasiandi: z opinio diuersis virtutib⁹ attribuunť. In q̄ aūt differāt fides: z opio: z quō fides sit in potestate nostra est alterius inuestigatiōis: ideo ad pñs hoc dimittimus.

Virt⁹ memoratiua

ℂ Virtus aūt memoratiua z reminiscitiua non ponunť a doctorib⁹ esse due virtutes distincte existes in posteriori cerebro. Sed bene act⁹ memorādi z reminiscendi ponuiť esse duo actus aīe distincti. Propter qđ aduertendū ꝙ ꝭm ꝙ apparet per phm in de memoria z reminiscentia memoria est virt⁹. qua mediāte hñs illā venit in cognitionē actualē rei: cui⁹ in ꝓterito notitiā habuit: qꝛ notitia est illius rei sub rōne qua in ꝓterito fuit cognita: z actualis notitia in re nō pñte nisi sit cognitio illius ꝭm ꝙ in ꝓterito aīa fuit cognita non est cognitio q̄ fit ex memoria vel qꝛ cognitio memoratiua dicať. Et ideo dicit phs ꝙ memoria nec est sensus nec opio. Sed horū alicuius habit⁹ aut passio cū factoꝫ fuit tps. Nam pñtis est sensus. Futuri aūt est spēs. Facti aūt memoria est. vnde post tēpus memoria omnis. quare dicit phus qꝛcūq₃ tēpos sentiunt: z quo hoc sola aīalia memorantur. z illo quo sentiūt. Et magis infra dič. qm̄ neq₃ nunc obm: ꝓpter id qđ nō oīa tēporia sensum hñt. Semꝑ eñ cum agit memoria sicut z diximus qm̄ vidit hoc aut audiuit aut didicit simul sentit: q₃ ꝓus. Prius aūt z posterius sunt in tēpore. Et apparet ex dictis iam in quo differt fantasia z memoria. Et similr pōt apparere in qꝛ differt fantasiari z memorari: qđ expresse ponit phs: q₃ fantasiari est sentire pura imaginē z ipressionē illaꝫ sub rōne: q̄ est ꝓus z ꝭm se est imago qꝛdā. Sed memorari est sentire illā imaginē nō ꝭm se: sed sub rōne qꝛ est imago rei ꝓus cognite. Et ponit phs exēplū. Siquis in pictura inspiciat figurā alicuius vt fortis: pōt cōsiderare illā picturam vel ꝭm se vt qꝛdā pictura est: vel vt est imago alterius iam ab eo ꝓus cogniti. ꝓmū dicit fantasma. 2^m memorabile. Et ideo fantasia z sensus cōis ꝯueniūt q̄rū est in drīa tps. z drūt: vt dictū est: q₃ sentire est pñte obō sensibili. imaginari autē vel fantasiari est absente obō. vnde fantasia est actualis conseruatio corā sensu cōi in ipsius imaginis z ipressionis que fit a motu sensationis. Ex motu enim sensationis causatur qꝛdā ipressio: sicut ex sigillo fit ipressio in cera z actualis conseruatio illius ipressiōis coraꝫ sensu cōi est fantasia. Sꝫ memoria nō est corā sensu cōi actualis ꝯseruatio illius. Sed potius est habitualis cōseruatio ipressiōis facte. z ideo dixit phs ꝙ memoria erat habitus fantasmatis. et hoc qr per ipam cum volumus reducitur illa ipressio in aīa: vt fuit ꝓus cognita.

Reminisci est aliō ꝙ rememorari.

ℂ Reminisci autē ꝭm ꝙ appet a pho est alius act⁹ a memorari: licꝫ memorari sit actus nečius ad reminisci. nā reminisci non est iterū adiscere vel inuenire: nec est iteꝝ memorari. Sed vt vult phus reminisci sequiť memoriā z añcedit eam. Nā si ꝓus aliqꝛd didici z sum oblitus illius: z postea mihi de nouo occurrat vel per inuentionē vel audiēdo ab alio. Si nō cognoscā me ꝓus illud sciuisse nō dicā reminisci illius: Sed readiscere aut reinuenire. Silr etiā si mō memo

ror alicuius rei:⁊ postea sto per aliquod tp̄s ⁊ iterū memoror:tunc etiā illius rei nō dicor reminisci cū non fuerim oblitus illius:ideo illud est iterū memorari. Sȝ reminisci fit hoc modo. Nā si aliq̄d p̄us cognoui ⁊ habui memoriā illius:⁊ nunc sit a me ablata memoria: ita q̄d nō possim memorari illius cum volo.tūc dicit phs. si ex aliquo memorato possim venire in cognitionē hui⁹ obliti sub rōne qua ip̄m fuit p̄us cognitū hoc erit directe reminisci.verbigr̄a. si amisi tunicā ⁊ nō sum memor vbi dimisi.sed sum memor cuiusdā loci ad quē iui si ex memoria illius loci:⁊ aliis factis a me ibi possim venire in cognitionē loci in quo dimisi tunicā:tunc dicor directe reminisci illius. Nā ex aliquo memorato tanq̄ ex p̄ri⁹ noto infero aliquod oblitū sub rōne p̄us cogniti:q: ex tali inuestigatione scio q̄ ibi tunicā dimisi. Et ideo reminisci antecedit memoriam:q: antecedit memoria loci in quo dimisi tunicam.⁊ sequit̄ memoriam loci ad quem iui ⁊ alioꝝ que facta sunt a me in illo loco:⁊ ex illo memorato tanq̄ ex noto infertur illud oblitū: quapropter vt vult phs actus reminiscendi nō inest bru. is:sed solū homini appropriat̄. Rō est:q: reminiscētia est inuestigatio alicui⁹ obliti.⁊ talis nō p̄ōt esse sine deliberatione ⁊ a p̄posito. Nā velle rē oblitā inuestigare est aliquod p̄positū ibi facere:q: p̄ponere sibi aliquod quesitū ⁊ intendere inuestigare illud ⁊ p̄cedere ad illud inuestigādum nō fit sine ordinato discursu vnius ad aliud. talis aūt ordinatio ex quadā rōne p̄cedit. Hoc autē non p̄ōt fieri nisi ab habente rōnem:q: non fit nisi vel ab intellectu vel a virtute immediate intellectui deseruiēte que non nisi in hoībus est reperta. Si aūt in brutis sit ordinatio aliqua hoc est ex instinctu nature:si etiā in eis aliquando vna sp̄ēs cōseruata alterā inferat.hoc tū anial brutū nō facit ex p̄posito:nec querit hoc facere: p̄pter q̄d si in eis fieret aliq̄ talis illatio esset a casu ⁊ accidētaliter ⁊ nō fit in eis reminisci:sed tm̄ iterū rememorari:q̄m oblitū non querit nec inuestigat cum aliquali ordinatione.

Reminiscētia est alicui⁹ obliti inuestigatio.

¶ Et apparet ex dictis q̄ ad actū reminiscēdi cōcurrunt plures virtutes:quia tamē reminiscentia nō est aliud q̄ inuestigatio alicuius obliti ex aliquo memorato:ideo ad eandem partē dicit̄ pertinere reminisci ad quā pertinet memorari. In reminiscētia aūt accidit vt memoratū vnum contineat vel inferat aliud:vel q: habet habitudinē essentialem ad illud vel in ratiōe cāe vel in rōne effectus. Vel q: habet habitudinem ad illud sicut sile:vel sicut ɔ̄triū vel habet habitudinem ad illud ex cōsuetudine: q: consuetum est fieri cum illo vel ſm alium modum:vt dicit phs. Ex his p̄z p̄mū inuestigandorum in hac questione.

Plures v̄tutes ad actum reminiscendi.

¶ Propter 2ᵐ dictoꝝ attendēdū q̄ in v̄tutib⁹ istis ɔseruatiuis:sicut est fantasia seu imaginatiua:⁊ sicut est memoratiua nō p̄ōt dici conseruari nisi vel actus vel habitus vel sp̄ēs ab actu distincta:lȝ quidā ponāt sp̄ēm ⁊ habituȝ p̄ codē:⁊ nō p̄ōt hec res ɔseruari nisi vel subiectiue in aliqua parte corporali vel in aīa vel in vtroq̄. Sȝ nō p̄ōt dici q̄ cōseruet̄ actus:quia tunc staret cōtinua ⁊ actualis cognitio:q̄d nō est veꝝ. ergo relinq̄tur q̄ cōseruet̄ sp̄ēs vel habitus. Etiam licȝ aliqui dicāt de habitu aliq̄ de specie seu imagine seu fantasmate nō credimus in hoc esse magnā viȝ:nec forte est magna dr̄ia:q: q̄d cū q̄ illoꝝ remanet habet idē operari: ⁊ eandē v̄tutē q̄tū est ad actū memorādi:q: habitus est qualitas:qua mediante possumus operari:cū volumus ⁊ memoria ē virtus seu potētia qua mediāte recordamur cū volumus. Iō dixit phus q̄ memoria ē habit⁹ fantasmatis. ¶ Sȝ nunc videndū est vbi illa qualitas reseruet̄ ⁊ qualr̄ per eam memoremur ⁊ in notitiā deueniamus.⁊ hic est alter modoꝝ:vel q: illa qualitas reseruet̄ solū in aīa vel solū in corpore vel in ambob⁹. Sed q̄ solū in aīa sit cōseruatio illius qualitatis :videt̄ satis extraneū:⁊ ex quo nō h̄ent cōseruationē a qualitate aliq̄ cōseruata in corpore:quia non bene apparet. vnde p̄dicta q̄litas debet corrūpi cum qualitates in aīa nō h̄eant ɔ̄rietatē. vnde intentiōes ɔ̄trioꝝ nō sunt ɔ̄rie:⁊ sic rei cognite nō posset hō obliuisci. p̄pter q̄d posuerunt aliqui q̄ in intellectu nō p̄ōt gigni habitus ⁊ cōseruari nisi qui ɔseruari h̄eat ab habitu fantastico. nā qualitas que est in itellectu nō p̄ōt remoueri a ɔ̄rio nec ex parte ipsius subei qui est intellect⁹ cū in ipso nulla sit talis dispō:⁊ sic posset dici q̄ qualitate existe in aīa sensitiua:siue sensitiua sit eadem cū intellectiua siue nō:q: q̄tū est ex parte aīe eadē est rō. videt̄ ergo q̄ aliqua qualitas remanet ip̄ressa in corpore ⁊ in parte corporali que sit vel idolū siue imago siue sp̄ēs vel qualitercūq̄ noiet̄. ¶ Sȝ tūc est dubium. an donec cōseruat̄ illa qualitas in p̄te corporea conseruet̄ qualitas in aīa que sit habit⁹ vel solū q̄n fit memoratio esset:tūc mediāte q̄litate reseruata in corpore act⁹ ⁊ cognitio in aīa ⁊ q̄ sit nec̄īuȝ aliq̄d i aīa reseruari apparet: q: cum actus memorie sit in nobis cū volum⁹ ⁊ sit act⁹ causat⁹ ab aīa mediante habitu reseruato si nihil in aīa fuisset reseruatū videret̄ aīa eē nuda:sicut cuȝ de nouo mouebat̄ ab obiecto:⁊ sic non videret̄ posse esse cā noui actus ex quo nō h̄z in se p̄ncipiū quo moueat̄ ad causandum actū nouū. Sed hic diceret̄ q̄ sufficit p̄ncipiū esse in suo organo quo mediāte aīa operat̄:sicut etiā ⁊ intellectus fantasma speculat̄:licȝ in intellectu nō sit fantasma de quo qualiter sit vel nō sit nō curamus. Habitus ergo siue fantasma vel idolum remanēs in parte deseruienti virtuti memoratiue cōseruans habitū in aīa:vel si nō cōseruet est cā simul cū aīa actus memorandi. Talis aūt qualitas reseruata in parte corporali est extensa ad extensionē subiecti:⁊ sic etiā illa que est in aīa:si aīa est extensa:est etiā extensa:⁊ si nō:nō est extensa:⁊ est in virtute representatiua talis quale ē ob̄m in actu:⁊ ideo licȝ ob̄m sit quadratū ⁊ habeat dextrū vel sinistrū:ipsa etiā ē talis rep̄sentatiue:licȝ nō sit formalr̄ talis ¶ Sȝ queres. q̄ō fit actus memorandi.⁊ quare mō recordor ⁊ nuper nō recordabar. ¶ Amplius. si recordatio est ex habitu conseruato:q̄ō aliquādo homo recordat̄ velit vel nolit alicuius:cū habitus sit qualitas qua mediāte potētia exit in actū cuȝ vult. ¶ Insuper q̄res. v̄tus memoratiua est ne cognoscitiua q: apparet q̄ sic. q: in ei⁹ actu est cognitio. Et apparet q̄ nō. q: si esset cognoscitiua cōtinue cū ɔseruatione memorie alicui⁹ esset actualis cognitio.

Dubium.

¶ Ad p̄mū dico q̄ id est ex habitu reseruato quo possumus cū volum⁹ rememorari ⁊ mō vnius et modo alterius.⁊ hoc maxime est in nobis in q̄b⁹ est memoria perfecta. In brutis aūt nō est sic. Alia cā est:quia fantasmata seu idola reseruata que sunt rep̄ntatiua obiectoꝝ per eoꝝ ip̄ressionē sunt cā vt mō sit actualis notitia que p̄us nō erat. Hoc aūt est per aliquē nouū motum factū in spiritu silem motui qui fiebat cū de nouo fuit cognitio causata. Vn̄ cū mō actualr̄ recordor de petro ⁊ p̄us non memorabar est:vel q: volo nunc memorari ⁊ potestatē habeo per habitū in me reseruatuȝ: vel q: nunc in me ab aīa vel ab extra cāatur notitia alicui⁹ cum motu vel alteratiōe in sp̄ū sili illi qui factus fuerat cum de nouo habui notitiā petri:vel causat̄ notitia alicuius h̄ntis ɔ̄rietatē ⁊ oppōnē petro vel habitudinē aliquā p̄ aliquē modū petro. vnde fantasma reseruatū sil̄ cū aīa vel aīa mediāte fantasmate reseruato ſm diuersos modos opinandi nūc ex preparatione sp̄ūs ⁊ organi gignit actualē notitiā quā prius nō faciebat. Nam res silis vl̄ ɔ̄ria inq̄tū ɔ̄ria cū relatiua possint eē:vel h̄ns habitudinem ad rem sunt cā q̄ res in actualem notitiam veniat: imo etiā ſm hunc modū cōtinēs alterationē faciens in nobis p̄ōt esse cā deueniendi in notitiā alicui⁹:vt videt̄ esse de intentiōe ph̄i in libro de somniis:lȝ cōtinēs non possit esse totalis causa nisi imago esset reseruata. vnde alteratio a cōtinēte nō faceret ex toto imaginem apud animam. sed imaginē ɔseruatā per alterationē quā facit in spiritu facit aīe p̄ñte ⁊ actualiter notitiā causantem.

Respōsio

¶ Ex quibus p̄ōt patere solutio. Ad 2ᵐ. s. q̄ō memoramur aliq̄n alicui⁹ velimus vel nolimus. q:⁹ q̄n recordamur alicuius vel cum aliquod ob̄m de nouo nos mouet quia in hoc nō est vis:p̄ōt habere talem habitudinē ad aliquod cuius fantasma est in nobis reseruatū vel habitudinem similitudinis ⁊ ɔueniētie:vel ɔ̄rietatis vel cōsequētie q̄ ex alteratiōe ⁊ p̄paratiōe facta in sp̄ū ⁊ organo ex motione quā facit id q̄d nos mouet fantasma reseruatū alterius rei nūc mouet actualiter aīam ⁊ sic nolit:q̄d prius actualiter nō mouebat. Nā fantasmata reseruata agunt in rep̄ntando nāliter vt cū passum est dispositum ⁊ sunt alia req̄sita agēte approximato passiuo necio fit actio. ¶ Ex q̄b⁹ sequit̄ q̄ si quis teneat q̄ habitus sit qualitas qua solum potentia operat̄:cū vult ⁊ solum habeat potētiā iclinare:cū vult operari ⁊ nō aliter

tūc p̄ter potētiā ⁊ habitū opꝫ ponere aliqđ aliud conser uatū ſi recordamur alicuiꝰ cū volumꝰ aliquo mō illiꝰ recordari ꝙ ↄcurrat tanq̄ cā effectiua p̄dicti actus: ⁊ tale nō videtur poſſe eſſe niſi fantaſma: ⁊ ſilitudo ſeue imago rei reſeruata q̄ naturalr̄ eſt repͤſentatiua ſui obi paſſiuo exiſtente diſpoſito: ⁊ cū cōditionibꝰ requiſitis. ¶ Si aūt diceret ꝙ non opꝫ p̄ter habitū ponere aliud: qꝛ fruſtra aliud poneret: qꝛ illud qđ fantaſma ⁊ imaginē appellamꝰ eſt id qđ habitū dicimus: certe de hoc nō eſſet magna cura. Sed oporteret dicere ꝙ tūc habitꝰ nō eſſet ſola qualitas inclinans potentiā. Sed vere per repͤſentationem agens ⁊ efficiens. ⁊ hoc credimus di no eſſe verum: ⁊ qꝛ neceſſarium eſt in omni noſtro actu fantaſmata ſpeculari: ideo veriſimile in actibus anime abſq; preſentia obiectoꝝ ⁊ in illoꝝ abſentia qualitates in parte corporali vere extenſas eſſe reſeruatas que ſunt efficientis ⁊ ſaltem inchoātia actuum qui fiunt ab anima in abſentia obtoꝝ. Et nota in his actibꝰ magnam differentiam a nobis ⁊ brutis cum bruta non habeant potentiam voluntarie motiuā imperātem aliis virtutibꝰ qua nos percipiamus. ¶ Ad id autē ꝙ vlterius querit an memoratiua ſit cognoſcitiua: dico ꝙ ſumendo virtutem memoratiuā pro eo ꝙ virtus in recto ſignat cum ipſa ſignificet alam: ⁊ ſm̄ hoc oēs virtutes ſint inde: tūc memoratiua eſt cognoſcitiua. Similr̄ etiā virtꝰ memoratiua appellet virtus que in actu recordationis cognoſcit preteritū ſub rōne p̄teriti: de ipſo iudicat ⁊ diſcernit nulli dubiū ꝙ virtus memoratiua eſt cognoſcitiua: quia ſic actualr̄ recordari eſt cognoſcere nulli dubiuꝫ. Sed aliter ſumit virtus memoratiua pro virtute que habet idola vel imagines vel intentiōes vel habitus: ſi habitus appellat conſeruare in abſentia ſenſibiliū: ⁊ talis virtus reſpectu huius ſolius actus dicta memoratiua nō eſt cognitiua: qꝛ talis reſeruatio fit abſq; actuali cognitione: ⁊ talis reſeruatio appropriata ē parti poſteriori cerebri. Sed ꝓpter ſiccitateꝫ que eſt vtilis p̄dicte retentioni. ¶ Et apparet etiā ex hoc ꝙ oꝫ in pte corporali ⁊ extenſa hoc reſeruari. qꝛ ſiccitas eſt diſpō corporis ⁊ nō ale: ⁊ ad illam intentionē loquebat pħs de memoria cū dicebat ꝙ memoria nec eſt ſenſus nec opinio. Sed habitus alicuius hoꝝ aut paſſio. vnde habitus remanet poſt actualē cognitionē: ⁊ ille eſt ꝓprius modus aſſumendi memoriam ⁊ memoratiuā virtuteꝫ. ſ. ſolum q̄tum ad actum reſeruandi fantaſmata in abſentia ſenſibilium: ꝓpter quā reſeruatonē deuenimus in notitiā cognite in p̄terito ſm̄ ꝙ fuit in p̄terito habita notitia illius. Et ex his apparent que in hoc inducebant.

Siccitas

Queſtio. ¶ Ex his aūt reſtat diſſoluere 3ᵐ dictoꝝ qđ eſt queſitū p̄ncipale quid ſit obm̄ virtutis fantaſtice vel alteriꝰ: cū habet notitia in abſentia ſenſibiliuꝫ. Et dōm ꝙ diſtinguendū eſt de obiecto: qꝛ obm̄ potētie pōt intelligi: aut illud qđ actualiter mouet potentiā ⁊ aliquid nouuꝫ in ipſa gignit: ⁊ ſic appellādo obm̄: obm̄ potetie eſt fantaſma vel idolum vel habitꝰ vel q̄uo velis nolare: qꝛ illđ eſt qđ tunc de nouo efficit ſiue ſimul cū potētia. ſiue nō: nō eſt curandum. Alio mō ſumitur obꝫ pro eo qđ de cognoſcitur: ⁊ de quo datur iudiciū vel iudicia: ſicut verbi gratia: recordor modo de petro vel ipm̄ fantaſior: et de ipſo cognoſco ⁊ iudico qđ ē talis vel talis ſtature vł cōditionis: ⁊ tunc obm̄ in illa cognitione que eſt cognitio abſtractiua eſt illud idem p̄ceſſe qđ fuit obꝫ in cognitione intuitiua. Et ſi dicat: qđ nō eſt aliquid nō pō. eē obm̄ alicuius cognitionis. Illa negat de cognitiōe abſtractiua: ſed bene de intuitiua: qꝛ ad intuitiuā requiritur neceſſario rem eſſe que actualiter moueat potētiā. Sed ad cognitionē abſtractiuā nō requirit rē eē. Sꝫ rem cognitam fuiſſe. vnde nō opꝫ ꝙ ipſa ſit niſi in actu repͤſentatiuo qđ eſt per fantaſma vel habitū reſeruatū repͤſentans qđ p̄us intuitiue fuit cognitū. In cognitione enim abſtractiua licꝫ nō ſit neceſſium rem eſſe p̄ſenteꝫ ſemp tū veritas eius eſt cōditionata. vnde ſi abſtractiue cognoſcam petrū quē intuitiue vidi eſſe ſic vel ſic factuꝫ: ⁊ cognoſco ꝙ eſt talis vel talis cōditionis ſemper ꝓſupponit ⁊ intelligit ſi ipſe eſt in rerum nā. ⁊ hoc vnuſquiſq; intelligit. Sm̄ ergo hūc intellectuꝫ illud idem eſt obm̄ in notitia abſtractiua qđ fuit obm̄ in notitia intuitiua. ¶ Et apparet ex his ad ea que ad p̄ncipale q̄ſitū hinc inde adducebant ad diuerſoꝫ intentionē tre.

¶ Vtrū ſomnus ſit paſſio cerebri. Q̄ō. lxxviii.

Trigeſimo queritur vt enucleetur bene eſſe illarum virtutum ſm̄ eſſe ſuarum operationum vt percipimus non ſolum operari has virtutes tempore vigiliarum. Sed etiam tempore ſomni vt in ſomnus. Ideo queremus hic de ſomno ⁊ operationibus in eo exiſtentibus. Et p̄ his querat cuius paſſio ſit ſomnus. ſ. cuiꝰ mēbri ⁊ cuius virtutis. ¶ Et ꝙ ſit paſſio cerebri appet. qꝛ ligatio ſenſuum qui habent ortuꝫ a cerebro eſt p̄prie per quam dicimus anial dormire. ¶ Quod ſit paſſio cordis patet: quia in ſomno calor ⁊ ſpūs reuertuntur ad cor. vnde in vigilia ad vniuerſum ꝓceſſerant. ¶ Quod ſit paſſio ſenſus cōis pꝫ: quia ab eo imediate oriunt ſenſus q̄ dicunt i ſomno ligari. ¶ Q̄ō nō ſit paſſio ſenſus cōmunis pꝫ: qꝛ in ſomno ſepe ſenſus. cōis nō eſt ligatꝰ ſed operat. Quia in ſomno ſepe iudicamus nos videre ⁊ audire: ⁊ hoc non pōt eſſe niſi per ſenſuꝫ cōem: quia illius eſt iudicare de operationibꝰ ſenſuuꝫ particulariū. Nec eſt ſimilr̄ ſomnus paſſio fantaſie vel cogitatiue vł memoratiue cum accidat oēs illas ſepe operari in ſomno vt cuilibet eſt notū. Opꝫ ergo inueſtigare cuiꝰ virtutis ſit paſſio. ¶ Ad enucleandū hoc queſitū opꝫ videre quid ſit ſomnus ⁊ quot ſint eius modi: ⁊ quot eius cāe ⁊ que ſint ille. Et circa hoc mouere dubia aliqua declarā tia que circa hoc cadūt. Et ex his cuius paſſio ſit ſomnꝰ ⁊ quid ⁊ qualiter apparebit: ⁊ ꝓcedemus in his cū ſententiis philoſophi in p̄mo de ſomno: ⁊ Auerroys in cōmento. ⁊ cum his que Auerro. dicit 2° colli. ⁊ Auicē. 3° cañ. ſen p̄ma. tractatu 4°. ⁊ Gal. q̄rto de accidēti ⁊ morbo. ⁊ aliis eorum annexis.

¶ Propter p̄mū ⁊ 2ᵐ Sciendū vt clare pateat quid ſit ſomnus ꝙ ſomnꝰ pōt ſumi generaliter prout ſignificat oēm diſpōnem que qualitercūq; ſomnus dici pōt: ⁊ tūc ſomnus nō eſt aliud niſi reditus ſpūs ab iſtrumētis ſenſus ⁊ motus ad p̄ncipiuꝫ: ſeu p̄uatio ſpūs ab inſtrumētis ſenſus ⁊ motus quo p̄uant ipſoꝝ inſtrumēta ab exitu operationis in ipſis preter illa que ſunt neceſſaria ve vita permaneat. Alio mō pōt ſumi ſomnus ꝓ particularibus ſuis modis: ⁊ tunc ſomnꝰ ꝓut pōt ſumi ex dictis: ⁊ ex dictis auctorum: ⁊ doctoruꝫ: dicit eſſe triplex. Quidam eſt ſimpliciter ⁊ abſᵉ naturalis quidā ſimpliciter ⁊ abſᵉ p̄ter naturā quidā medio modo ſe habēs. Somnus naturalis eſt cuius cauſe ſunt ſimplr̄ ⁊ abſolute naturales. Preter naturā eſt cuius cauſe ſunt ex toto preter naturā. Medio modo ſe habēs eſt cuius cauſe ſunt partim naturales ⁊ partim p̄ter nām. Ad p̄ns loqui intendimus de ſōno naturali: qꝛ ille eſt qui eſt opatio virtutis. De aliis aūt ſpēbus ſōni loquemur in aliis libris huius operis ⁊ de eius effectibꝰ. ¶ Somnus aūt nālis ſm̄ pħm in de ſomno ⁊ vigilia ē paſſio p̄mi ſenſus: ſicut vinculuꝫ ⁊ ipotentia ſeu imobilitas quedā. vigilia aūt ſolutio ipſius ad actuꝫ ⁊ opus: ⁊ aſſignat pħs cauſas determinatas: vt apparebit huius imobilitatis ⁊ diſſolutionis: quare finalr̄ cōcludit ꝙ ſomnus eſt cōuētus q̄dā caloris itrinſecꝰ ⁊ nālis reciprocatio: ꝓp p̄dictas cās. 4° ꝓo de accñti ⁊ mor. inuit ꝙ ſōnꝰ ſit q̄es aialiū ꝓ ꝯuerſū cū itenſiōe nāliū. Auic. ꝓo loco p̄allega. dicit ꝙ ſōnꝰ nālis eſt cuiꝰ reditꝰ eſt cū ꝯfundatiōe ſpūs vitalis ad interiora vt digerat cibus quē in ipſis ſeq̄tur ſpūs aialis. ſicut fit in morbus corporum ſubtiliū permixtoꝝ ꝓpter neceſſitatē vacuitatis: ⁊ ꝙ eſt etiā ꝓp q̄eteꝫ: ⁊ vt ſpūs ſibi adiungat parteꝫ eius quo nutrit ⁊ ſuſtentat ⁊ augmentat ſubā ipſius ⁊ recipiat reſtaurationeꝫ eius ꝙ ex ipſo in vigiliis reſoluit. Hec ad lr̄aꝫ ſcribit Aui. ¶ Propter hec declaranda vidēduꝫ eſt 3ᵐ. i. que ſint huiꝰ ſōni cāe ⁊ inſequēdo hoꝝ auctoruꝫ ſententias cāe ſomni: ⁊ ſic per oppᵐ vigilie ſunt. 4. efficiēs nālis formalis ⁊ finalis. ⁊ nō curamus mō de ꝓpria cāruꝫ aſſumptiōe vel iꝓpria. ¶ Cā formalis ſomni nō ē niſi ipſa imobilitas ⁊ impotentia ſenſus ⁊ motꝰ i exterioribꝰ organis. cuiꝰ imediata cā eſt reditꝰ ſpūs vel p̄uatio ſpūs ab eis. Vigilia aūt per oppoſituꝫ nō eſt niſi mobilitas ⁊ potentia expedita organoꝝ ſenſus ⁊ motus. cuius imediata cā non eſt niſi organis exñtibꝰ ſanis reditꝰ ſpūs ad illa ⁊ p̄ñtia eiꝰ bñ diſpoſiti i eis. Et ideo ſomnus dicit impotētia imobilitas quies. vigilis ꝓo poꝰ mobilitas dicit ⁊ motui attributa eſt. ¶ Cā nālis dicit eſſe mēbrū cuiꝰ ꝓprie ſōnus

Somnꝰ quid.

Somnus naturalis

Que ſunt ſomni cauſe.

dicit̃ esse ꝓuatio vel ꝟtus seu potētia cui ꝓprie somnus attribuit̃: ⁊ vult phs ꝙ somnꝰ sit passio sensus cōis. Nā ex quo somnus est quedā qes ⁊ impoᵃ sensuū ꝑticulariū oibꝰ simul cōicatis. ⁊ ꝓp cās q̄ oibꝰ sit̃ cōicant illiꝰ ꝟtutꝫ ꝓprie somnꝰ erit passio q̄ oibꝰ simul sensibꝰ immediate cōicāt: ⁊ a q̄ diriuerant̃. alr̃s. denoiant̃ oēs: ⁊ ad quā oēs terminant̃. Sed talis est sensus cōis q̄ se hꝫ ad sensus ꝑticulares: sicut cētrū circuli: a quo oēs linee mouent̃: que suꝑius declarata fuerūt cū de sensu cōi loq̄bamur: q̄re sensus cōis ſm ꝙ distinctꝰ est a ꝟtute fantastica est ligatꝰ in sōno: sicut ꝑticulares sensus: imo ꝓp eiꝰ ligatio nem ligati sunt sensus ꝑticulares: cui aūt mēbro seu cui ꝑtiᵉ sensus cōis sit ꝓ̇ncipalr̃ attributꝰ iaꝫ suꝑiꝰ narratū fuit. Vult eni phs in exṗsso sermōis ꝙ attribuat̃ cordi. Ga. aūt cerebro. Sed illa dissonantia iā suꝑius fuit dis cussa. Apparet ḡ que sit cā mālis somni ⁊ vigilie tā quo ad potētiā q̄ quo ad ꝑticulā. nec curamꝰ: vt dcm̄ est: de ꝓpria vel iꝓpria cāe mālis assumptiōe: ⁊ illa fūt ēt de intentiōe Auer. 2° ⁊ 3°. coll. ⁊ in cōmento de sōno. ¶ Cā aūt efficiēs somni: ⁊ per oppᵐ vigilie, est multiplex. vna est imediata: ⁊ illa est reuersio caloris ⁊ spūs ad partes intrinsecas: cū quo calore ⁊ spū fiūt vigiliaꝝ opōnes. vl̃ cā imediata est priuatio ꝑdicti caloris ⁊ spūs ab instr̄is sensuū. Alia est mediata cā huiꝰ cāe. s. huiꝰ retractiōis vel ꝓuatiōis spūs a ꝑdictis instr̄is. ⁊ illa ēt diuersificat̃ per ꝓ̇ncipalē ⁊ scd̄ariā ⁊ imediatā magis. Nā ꝓ̇ncipalis cā efficiēs somni ⁊ huius retractiōis est ipsa virtꝰ anie q̄ virtus regitiua totius dicit̃ retrahens spūm ⁊ nālē ca lorem ad interiora vt restaurēt ⁊ q̄escant. ¶ Cū eni aial in vigilia multū resoluat̃ nō posset diu ꝑdurare nisi fieret spūs restauratio. Talis aūt restauratio fit in sōno ꝓp re staurationē eius ab oꝑibꝰ sensuū ⁊ multiplicationem in interioribꝰ: ex qua fit ꝯuersio ⁊ digestio fortior: ⁊ per ꝯñs spūs restauratio. Uirtus enīꝫ aīe ꝓ̇ncipalr̃ operās ꝓp debitū finē dictū est ꝓ̇ncipalis cā huiꝰ retractiōis. ⁊ hoc expresse vult Auer. 2°. coll. Et appet ex his qꝺ dicit Auic. 2ᵃ ꝓ̇mi. ꝙ somni necessitas nō ē nec̄itas absoluta sicut est necessitas oꝑationū ꝓ̇mo ⁊ ꝓ̇ncipalr̃ nobis ihe rentiū. Sed necessitas somni est necessitas ꝯditionēta. ꝓpea vt spūs ab ipedientibꝰ seꝑet id qꝺ accidit ei ex las situdine: aut ꝓpterea qꝺ est nec̄iū incūbere suꝑ digōnē cibi: ⁊ ideo sōni necessitas nō est nisi ex ꝑte alicuiꝰ iporē tie: ⁊ dicit Auic. ꝙ ille exitus est exitus a nec̄itate nāli: ⁊ licꝫ sit exitus ille nālis ab eo. vñ est nec̄ius ⁊ intēdit per hoc dicere ꝙ cū sōnꝰ nō sit nisi quedaꝫ ꝓuatio ⁊ defectꝰ operationū sensibilium nō est somnus de intētiōe nāe. ꝓ̇mo ⁊ ꝓ̇ncipaliter: sicut sunt oꝑōnes quas somnus pri uat. vnde si nā ex se possꝫ semꝑ ꝯtinuaret oꝑatiōes. Sꝫ illud nō est possibile ꝓp resolutionē: iō fuit somnꝰ nec̄iꝰ ⁊ sua necessitas fuit ex cōditione ineuitabili: ꝓp qꝺ pōt dici nālis: qꝺ vult Auic. cū dixit. licꝫ sit exitus ille nālis vnde est necessarius. Et ideo subdit. Nāle eni dicit̃ ne cessario cōitate nois: ⁊ hoc est quēadmoduꝫ ꝓuatiōes ⁊ defectus dicunt̃ nālia. Alia aūt cā efficiēs sōni est eua poratio que fit ex cibo assumpto versus partes cerebri. Nam cuꝫ cibꝰ digerit̃ ex caliditate euaporat versus ce rebrum qui vapores ꝓpter frigiditatem ⁊ humiditateꝫ cerebri inspissantur ⁊ ingrossantur: qui sic igrossati ⁊ in spissati sunt causa opilationis inter cor ⁊ cerebruꝫ ⁊ in ter cerebrū ⁊ organa sensuuꝫ: ⁊ sunt etiā causa ingrossa tionis spūs: ꝓpter quod non libere transit spūs a corde ad cerebrū ⁊ a cerebro ad organa sensuuꝫ: ex quo opera sensuū ꝓuant̃ ⁊ causat̃ somnꝰ. Uigilia aūt fit cū ꝑdicto rum vapoꝝ fit resolutio ⁊ calefactio ⁊ subtiliatio: ⁊ per ꝯñs ꝑdictaꝝ viaruꝫ apertio. vñ libere spūs vndiqꝫ mo ueri pōt: ⁊ illo modo cerebruꝫ dicit̃ esse suā frigiditate ⁊ hūiditate vna de causis effectiuis sōni: licꝫ per aliū mo dū apud Ga. possit dici cā subiectiua siue mālis somni. Et per modū dictuꝫ multa cibaria frigida ⁊ hūida: ⁊ sic multe res dicunt̃ somnifere ⁊ cause effectiue somni: licꝫ ad ꝑñs solū de somno nāli loquamur: q̄ꝛ de ꝑtinētibꝰ ad somnū ꝑter nām ⁊ nō nālem alias sermones illi ꝑti nentes explicabimꝰ. Oēs etiaꝫ cause resoluētes vt spūs intus a virtute retrahat̃, vt ꝓhibeat̃ resolutio ⁊ restau ret̃ spūs sunt causa effectiua somni: ⁊ oia illa sunt de in tentiōe Auer. 2°. coll. Et cū Auer. dicit ibi. ⁊ cā mālis sō ni ē est vapor hūidus qui ascendit a mēbris iferioribꝰ ⁊c. nō intelligit ibi cām mālem ꝓ cā subiectiua: de qua di ctum est supra. Sed intelligit ibi cām mālem. i. mā que est cā effectiua somni. sicut dicimꝰ. Cā mālis febris pu tride est talis hūor putridus ⁊ intelligit̃ cā mālis ꝓ mā ipsa que effectiue causat febrē putridā. ¶ Cā aūt fina lis est iā nota ex dictis. nā est vt ꝓhibeat̃ spūs a resolu tione ⁊ vt digerat̃ cibus ⁊ restauret̃ spūs resolutꝰ in vi gilijs ⁊ eiꝰ q̄ritas augeat̃ ⁊ eiꝰ q̄litas melioret̃.

Cā effi= ciens som ni.

Necessi= tas som= ni.

Causa fi nalis som ni.

Sed nunc circa dicta sunt mouenda aliqua dubia.

¶ Primum est. an somnus ⁊ vigilia sint passiones so lius corporis vel solius aie vel coniuncti ex aia ⁊ corpore.

¶ 2ᵐ est. an somnꝰ debeat inesse plātis. Qꝺ sic. vt arguūt quidā. nā cuiuscūqꝫ rei nālis est aliqꝺ determinatū opꝰ ſm nām cū excesserit tēpus in quo natum est agere opꝫ ꝙ deficiat ab agendo. ⁊ illa est propō phi ad ꝓbandum ꝙ omne qꝺ vigilat necesse est aliq̄ñ dormire. Sꝫ ipsarū plantaꝝ est opꝰ determinatū ſꝫ nām. ḡ oꝫ ꝙ cū excesse rint tps q̄escāt: ⁊ sic inerit eis somnꝰ. minor est de se cla ra cū virtꝰ vegetabilis sit de se finita.

¶ 3ᵐ est. q̄re somnꝰ nō est ita passio virtutū nālium sicut sensuū: cū laborēt in suis oꝑibꝰ ⁊ resoluant̃ spūs: sicut spūs sensus: ⁊ necessitas sit multiplicationis ⁊ restaura tionis spūum virtutum nāliuꝫ sicut animaliū: ⁊ hoc du bium ⁊ antecedens. querit idem.

¶ 4ᵐ est. quis spūs est iste qui in somno retrahit̃ ad itra an animalis solum vel vitalis solū vel vtercꝫ. Qꝺ soluꝫ aial̃ pꝫ: q̄ꝛ illius virtutis spūs solus dꝫ detrahi: que solū in vigilia laborat ⁊ fatigat̃. Sed talis est sola virtꝰ ani malis. ergo ⁊c. maior est clara: q̄ꝛ ꝓpter fatigaꝫ ⁊ laborē resoluentē spūm fit somnus ⁊ retrahit̃ spūs: vt patet ex superioribus. minor patet quia sola virtus animalis est que in opere laborat. Claruꝫ enim est ꝙ cor ⁊ arterie in mouendo non laborant. ⁊ fatigant̃: ⁊ similiter est circa opera nutrimenti.

¶ Quintū est ad quē locū retrahat̃ spūs in somno: ⁊ per quas vias: ⁊ ꝙ ad cor pꝫ: q̄ꝛ circa locuꝫ eius fit digestio: etiam cor est a quo fit restauratio ⁊ multiplicatio spūs: ⁊ in quo fit. Et ꝙ ad cerebruꝫ pꝫ: quia somnus est passio cerebri. etiā somnus ꝓuat operationes cerebri ⁊ nō cor dis. imo ille cordis tunc plus vigent q̄ in vigilia ⁊ for tiores sunt. ergo cor non dormit: sed cerebrum. ergo ad ipsum debet fieri retractio. ¶ Ampliꝰ spiritus anima lis qui in somno retrahitur vadit a cerebro ad membra per neruos ⁊ in neruis habet morari. ergo cum retrahit̃ debet retrahi ad cerebrum vbi terminant̃ nerui. aliter oporteret spūm illū reuerti de neruis ad cerebꝝ ⁊ de ce rebro ad cor. cū ibi n̄ sint alie vie. Sꝫ illꝺ nō vr̄ ꝟisil̃e ꝙ tal̃ reuersio fiat ꝑ illas vias. ¶ Ampliꝰ Aui. loquēs 3°. cañ. de somno dicit ꝙ sōnus est vr̄is reditus spūs aialis ab instrumentis sensuum ⁊c. Sed clarū est: ꝙ spūs aia lis est ille qui a cerebro procedit.

¶ Sextū duᵐ est. si somnus est ꝓuatio sensuū q̄ño fit ex citatio a sōno per obīa sensuū vel per clamorē vl̃ per ta ctum: ⁊ quare plus per obiecta mouētia auditū ⁊ tactuꝫ q̄ per obīa mouentia alios sensus cū quidā alij. sint ma gis mālēs auditu: vt gustus ⁊ olfatus.

¶ Septimum duᵐ est. si somnus est ligatio sensu cōis: ⁊ per ꝯñs particularium sensuum quomodo est ꝙ alie virtutes in somno errant in earum oꝑibus cum operā tur: immo contrarium deberet esse: quia a virtutibus ex terioribus non diuertuntur nec impediuntur: habēt fan tasmata reseruata ex vigilia circa que operantur. Cuꝫ ergo ex somno predicte virtutes non sint ligate debent eorum opera recte exerceri.

¶ Octauū duᵐ. q̄ño in somno sunt ligati sensus ⁊ nō vi detur ligatus motus. cū hō dormiēs sepe moueat̃ ⁊ am bulet. cū tñ motus plus requirat de spū q̄ sensus etiam cum per eundē neruū deferant̃: si ꝓuat̃ sensus ꝓuat̃, mo tus ⁊ nō eꝯ°. vt oēs inuicē cōcordāt auctores.

¶ Ad ꝓ̇mū duᵐ dꝺm ꝙ sumēdo vigiliā ⁊ somnū q̄tū ad ꝑñtiaꝫ operationū ⁊ ꝓuationē illaruꝫ soluꝫ: tūc somnꝰ ⁊ vigilia sunt passiōes illius cui attribuunt̃ operatiōes ⁊ ꝓuatio operationū. Tales aūt operaciones que sunt ⁊ sensus cōis ⁊ particulariū sensuꝫ sunt in aia. Sed q̄ꝛ nō possunt in ea esse nec ꝑmanere sine corpore ⁊ nisi me diante corpore: ideo dicunt̃ ꝓ̇ncipalr̃ attribui aie: ⁊ ex ꝯñti corpori: q̄ꝛ etiā sunt oꝑatiōes organice mediāte ali quo organo singulari ⁊ alicui organo singulari attribu te. Si aūt sumat̃ somnꝰ nō solū pro operatiōibꝰ ⁊ illaꝝ

priuatione:sed ꝑ dispōne ⁊ dispōnib⁹ que sunt cā priue
o perationū ⁊ priuationes illaꝝ:sicut de ꝑtia spūū.⁊ pri-
uatione illoꝝ ⁊ opilatiōe viarū spūs:⁊ filium tunc som
nus ⁊ vigilie ꝙtū ad pdictas dispōnes sunt passiones
corpis:vt est clarū:⁊ ex cōsequēti possunt attribui anie:
qꝛ non sunt corporis dispositiones nisi ſm ꝙ est anima-
tum: vt est notum.
¶ Ad 2ᵐ duᵐ dōm ꝙ plātis nō inest somnus nec dꝫ in-
esse. Et rō est.qꝛ vt dictū est somn⁹ est passio sensus.Sꝫ
in plātis nō inest sensus. Nā si eis inesset sensus eis in-
esset delectatio ⁊ tristitia:⁊ sic in eis esset appetit⁹:cui⁹
ille sunt passiones: ⁊ si eis inesset appetitus eis inesset
mot⁹ ſm locū:cui⁹ pncipiū est appetitus ⁊ oia illa sunt
deducta ex scdo de aia:⁊ sunt de genere viuentiū. et 3°.
de aia. Sed clarū est.ꝙ plantis non inest motus ſm lo-
cum appetitū insequens. ergo ⁊c.lꝫ qdam dixerint plā-
tas habere somnū.sed ipsoꝝ opinio est friuola. ¶ Ad
rōnem multiplex est solutio.vna est cuiusdaꝫ doctoris. Solutiones.
dicit pmo ꝙ cū sit tpa determinatū per ꝙtū aia plante
nata est operari cū excesserit illud tempus necesse est eā
deficere a sua operatiōe.Sed talis defectus nō est som
nus:immo est corruptio plāte. ¶ Sed illa solutio nō va
let.quia nō reddit cām dife plantarum ⁊ nutritiue vir-
tutis ab animalib⁹ ⁊ aiali virtute:quia ex defectu vni⁹
in vno sequit somnus ⁊ restauratio defect⁹ ⁊ in alio cor
ruptio.Hoc enim queritur directe in proposito:quare
ex defectu accñte ex aperib⁹ in plātis nō sequit somn⁹:
sicut in aialibus.⁊ qualiter ꝓpō pħi per quā ꝓbat neces
sitatem somni allegata habet veritatem.
¶ Soluit etiā aliter quia forte perpendebat solutionē
predictā nō valere ꝙ operatio rei habētis tēpus deter-
minatum est duplex. vna necessaria ad durationē ⁊ sal-
uationem rei. Alia nō necessaria ad durationeꝫ ⁊ salua
tionem rei. Sed cum excesserit tēpus deficit res.⁊ tñ
manet in esse suo,⁊ de illa habet veritatē ꝓpositio pħi:⁊
nō de pma:quia cum ipm sentire habeat tpus determi-
natum in quo natū est animal sentire ⁊ nō sit de necessi-
tate durationis ipsius aialis:opꝫ ꝙ deficiente sentire i
sit sibi somnus:qꝛ priuatiue oppositoꝝ necesse est semper
alteꝝ inesse subo apto nato. Nō aūt pōt deficere opera
tio plante vel nutritiue virtutis subo remanēte in esse.
⁊ iō nō pōt sibi inesse somnus:qꝛ est priuatio operatiōis
predicte. ¶ Et subdit vnam aliā solutionem quā dicit
esse idem cum ista.sed magis videt declarare:⁊ est ꝙ si
planta excederet tēpus ſꝫ ꝙ nata est fieri opatio nutri-
tiue:tunc deficeret operatio ⁊ quiesceret planta a nutri
tione. Sed plante nūꝙ excedit tēpus in quo nata ē ope
rari virtus nutritiua:qꝛ ꝓprie aliqd dicit exercere tpa
alicuius opationis cū ipm natū est saluari post tpa illi⁹
operationis explete:⁊ cū pōt exercere illā operationem
per maius tps ꝙ sit tps debitū illi operationi ſm nām.
modo tēpus durationis plante ⁊ sue nutritiōis sunt eq-
lia. Sed nō sic est de aiali:qꝛ aial est natū manere ⁊ sal-
uari post tempus saluationis:⁊ ideo natū est hr̃e opposi
tuꝫ priuatiuū ipsius.s.somnū. Et ideo dicit ipe.imaginor
ꝙ tempus durationis plante in suo esse ⁊ tēpus sue ope
rationis que est nutritio sunt equalia. Sed temp⁹ dura
tionis animalis in suo esse subali ⁊ tēpus quo natuꝫ est
sentire actu nō necessario sunt equalia:⁊ sic aial ē aptū
natum quādoqꝫ excedere tps sentiendi:ideo est aptum
natum ad somnū. Et dicit ꝙ rō diuersitatis hui⁹ forte
est illa:qꝛ plāta in operatiōe sua nō cōsumit magnā mul
titudinem spūū:qꝛ spūs sui sunt grossiores ⁊ durabilio
res:⁊ ideo nō est necesse vt qñqꝫ plāta qescat a nutriēdo
per aliqd tempus vt huiusmodi spūs restaurent. Sed
ipm animal in sentiēdo multos spūs cōsumit aut debi-
litatur ꝓpter subtilitatem ⁊ passibilitatē ipsoꝝ spūum:
⁊ ideo si dꝫ aial delectabilr opari sentiēdo opꝫ huiusmo
di spūs restitui aliquo modo ⁊ quiescere ipsum animal
ab operatiōe sentiendi:⁊ sic opus sentiēdi habet op⁹ de
terminatum contentū infra tēp⁹ durationis aialis nāli
ter ⁊ regulariter se habentis. ¶ Sed illa solutio habꝫ
ambiguitatem:quia si sic esset:tunc somnus nō esset ne-
cessarius ꝓpter operationes nāles ⁊ virtutes nāles in
animali. Sed hoc est falsuꝫ qꝛ nisi aial dormiret nō so-
lum deficerēt animales operationes ⁊ animales virtu-
tes.sed etiam naturales:vt est claruꝫ:cū in somno mul-
tum fortificent. Tenet ꝯña.ꝓpter cām quā assignat ꝙ

tps duratiōis plante ⁊ sue nutritiue opatiōis sunt equa
lia:qꝛ sic etiā est de istis duob⁹ in animali. Nam equale
est tempus durationis animalis ⁊ sue nutritiue opera-
tionis:nec illud tempus est aptum natū excedere:vt est
clarū. Falsitas ꝯñtis etiā patet:quia vigilia cuꝫ est sup-
flua est causa corruptiōis digestiōis ⁊ nutritiōis:⁊ alia
rum naturalium operationū. ¶ Ampli⁹ qd assignat vl-
terius in cā diuersitatis:quia planta hꝫ spūs grossiores
nō valet ad ꝓpōnem pħi que ē ad ꝓbandū ꝙ omne qd
vigilat necesse est qñqꝫ dormire:nec ponit drīam inter
operatiōes nāles aialis quibus somnus nō attribuitur
tanꝙ illoꝝ passio:⁊ operationes aiales quib⁹ somn⁹ tā
ꝙ passio attribuitur:quia per illam rōnē oporteret ope-
ratiōes nāles in aiali ab operatiōe aliquādo quiescere
⁊ in illis aial dormire.cum in spiritu suo deseruiēte nā-
lib⁹ operationib⁹ aialis in cōparatiōe ad plantā hēat il
los spūs valde subtiliores ⁊ passibiliores:imo sine oi ꝓ
portione quasi respectu plante.ꝙ qlibet cāꝝ assignataꝝ
ab eo videt hr̃e repugnātiaꝫ. ¶ Albertus aūt alaman⁹ Responsiones tertij dubij.
aliter soluit hoc dubium dicens:ꝙ verum est ꝙ oē agēs
finite agit ſm tēpus determinatū. Et cū dicit ꝙ omne
agens finite cum excesserit tps ⁊c.dicit ꝙ a pħo dicitur
illud agens excedere tempus:qd facit opus suum cū la
bore ⁊ pena. Illud enim si excedit modū sue virtutis in
cōtinuādo opus lassabit ⁊ indigebit quiete ne corrum-
pat:⁊ dicit ꝙ illius cām tangit Auic.6.de nālibus:⁊ lib.
de suba orbis dicēs.ꝙ talia agentia agunt cum organo
cuius nālis motus ſm nāꝫ nāc est ꝯ̄rius motui agētis.
Dico aūt motū agentis quo mouet agens,⁊ hoc est veꝝ
de organo ꝓcessiui motus que ſm nām sunt grauātia ⁊
descendūt deorsuꝫ cū virtus motiua non moueat deor-
sum:sed in omnē parteꝫ. De sensib⁹ aūt sic est ꝙ organū
sensus corrūpit ab excellenti sensibili ⁊ lassat. Et ꝓpter
hoc tales virtutes post tēpus determinatuꝫ desiderant
quietē ⁊ somnū. In operib⁹ aūt vegetabilis anie nō est
sic.qꝛ opera eius sunt alimento vti ⁊ augeri ⁊ gnare ⁊ illa
oia fiunt vnico instrumento:qd est calor nālis:⁊ fiunt ēt
actione calidi:⁊ ideo actio instrumēti est eadē ⁊ nō ꝯ̄ria
cum actione virtutis mouētis. Unde etiam non pōt cāri
lassitudo:sicut causat in virtutib⁹ sensibilib⁹ ⁊ motiuis
motu ꝓcessiuo:⁊ idcirco ille potētie nō possūt excedere
tēpus sue virtutis ⁊ sue ꝓportionis ad actū. ¶ Et dicit
ꝙ sunt aliqui aliter soluētes dicētes ꝙ virtutes sensibi-
les apphendūt delectabile in sensib⁹:⁊ ideo vi delecta-
tionis incitat ad opus:ita ꝙ cōtinuat in ipso vltra tpa
sue possibilitatis. Sꝫ nō est talis apphēsio in virtutib⁹
aie vegetabilis:⁊ idcirco ille nō excedūt tēpus suuꝫ. Sꝫ
dicit ꝙ pma solutio est melior:quia tāgit cām lassitudi-
nis ⁊ pene. ¶ Sed neutra istaꝝ solutionū videt satisfa-
cere. Prima enīꝫ nō satisfacit.qꝛ si causa laboris ⁊ lassi-
tudinis est resistentia instrumēti seu organi per sui incli-
nationeꝫ nālē ad virtutē mouentē:tunc etiā hoc dꝫ acci
dere in operationib⁹ ⁊ virtutib⁹ nālib⁹:qꝛ etiā in multi-
plici coꝝ motu organū mouet a virtute seu mouente ꝯ̄
sui nāleꝫ inclinationē:sicut pꝫ in motu cordis ⁊ arteria-
rum in quo mouent a virtute sursuꝫ:⁊ tñ sunt grauia.et
sicut pꝫ in motu nutrimēti sursum ⁊ in multis aliis mo-
tib⁹ nālib⁹ nostri corporis:qꝛ in eis dꝫ sequi labor ⁊ pe-
na.⁊ lassitudo:⁊ per ꝯñs necessitas somni ⁊ quietis tpe
aliquo. Nec valet si diceret.ꝙ organa deseruiētia nāli-
bus virtutib⁹ nō laborāt in mouēdo:nec lassitudineꝫ et
penā patiunt ex illa resistētia:qꝛ illoꝫ nō sentiūt nec pci
piunt. Primo.qꝛ pdictis organis inest sensus. Iō si ex p-
dicto motu fatigarent deberēt illā fatigā percipe. Nō
aūt sentiāt pꝫ salteꝫ de multis vt de corde in quo ē acu-
tissimus sensus. Scdo.qꝛ si cā repletiōis est ex tali resi-
stentia.vñ ꝓpter illud est necessitas qetis. ꝙ in illo eēt
ex illa cā pdicta necessitas qñcūqꝫ nō sentiret. ¶ 2ª so-
lutio nō satisfacit. Primo.qꝛ tales virtutes idigēt plus
quiete ⁊ somno cū apphendūt coꝝ oba magis cū tristi-
tia ꝙ cū delectatiōe.2°.qꝛ nales ṽtutes continuāt semp
coꝝ operatiōes absqꝫ interruptiōe salteꝫ sumēdo oēs.⁊
ideo in hoc aiales nō possunt excedere illas. Et si itelli-
geret per delectationē illas incitari ad opus cū conatu
ex quo conatu lassant ⁊ indigēt qete hoc nō valet. Pri-
mo.qꝛ cū apphendūt cū tristitia nō conant:imo potius
renuunt.⁊ tñ ꝓpter illud qete multū indigent.2°.qꝛ ⁊ si
in eis nullus sit conatus.imo ꝙtūcūqꝫ remisse agerent

adhuc somno indigent et quiete: vt clarum est: qd tñ non evenit in naturalibus operationibus et virtutib⁹. et ideo aliter est huic difficultati satisfaciendum.

Conclusiones in tertiũ dubium.

¶ Propter qd ponemus in hoc aliquas ɔclões. Prima est. q fuit tacta supra q̄ dña est plãtaꝝ ab aialib⁹: et loqmur de aialib⁹ quo ad oña ei⁹ ɔtutes nales et aiales. qr licet ai al in virtutib⁹ nalibus in quibusdã conueniat cũ vegetabilib⁹: tñ in eoꝝ organis et dispõnib⁹ est maxima dña. Nã planta est magis terrestris et paucioris caloris actualis et formalis ipo aiali. Anima ei aialis in sui nã ppter multitudinẽ operationũ ei⁹ et perfectionem illoꝝ indiguit multo actuali calore et multitudie spũuz calidoꝝ et organis calidiori et raritatez: et acritatẽ et humiditatẽ multã habẽtib⁹: ppter quã cãm indiguit multis quib⁹ planta nõ indiget. Uñ indiguit attractione aeris et expulsiõe fumoꝝ capinosoꝝ per manifestos mot⁹ dilatatiuos et constrictiuos ad refrigeratonẽ sui caloris multi: quo nõ indiguit plãta: cui sufficit refrigeratio per solam cõtactũ aeris et refrigeratio per alimẽtum. Et ppter eandẽ cãm: qr ex multitudine caloris et sui raritate et mulcebri humiditate sui corporis ne cito deficeret et cõsumeret̃ idiguit quiete et somno in quo phibent̃ resolutio et exiccatio: et fieret in eo caloris multa restauratio: quo nõ idiguit plãta ppter oppositas causas que dicte sunt esse in ipsa. Est eniz terrestris pauci caloris actualis seu formalis: et lz aliq plante sint multum calide id ẽ z veritatẽ de calore potẽtiali seu virtuali de quo alias videbit̃ suo cõuenienti loco.

Secũda.

¶ 2ª ɔ⁹ est. q somnus est necessarius aialib⁹ nõ solũ p virtutib⁹ et operationib⁹ aialib⁹. Sed nalib⁹. Illa patz pmo. qr in vigilia vt dictum est operatiões nales et virtutes nales valde debilitant̃ cũ superfluit: vt notũ est et in somno valde fortificant̃: vt clarũ est. ergo somnus ppter eas est necessarius. aña et ɔñs. et ɔña sũt clara 2° qr in illis virtutibus et operationib⁹ et instrumẽtis aial differt a planta: vt dictuz est: ppter quã dñam dicebat̃ aial indigere somno: planta aũt non.

Tertia.

¶ 3ª ɔ⁹ est. q lz somnus sit aiali necessari⁹ ppter virtutes et operatiões nales: nõ tñ est necẽ cuicũq hñti virtutes et opatiões nales. et hoc ppter dñam que dicta ẽ aialis a vegetabilibus in pma ɔ⁹ne.

Quarta.

¶ 4ª ɔ⁹ est. q per opatiões sensuũ et motus et vir p aiales opatiões spũs et calor nalis resoluit̃ et ɔsumit̃ et saltẽ vltra determinatũ tps etiã in ɔ⁹ne deteriorat̃: et quãto fiunt intẽsiores et vehemẽtiores: et cũ maiori conatu tãto illud plus euenit: saltẽ: vt dcm̃ est. vltra certũ et determinatũ tps: et p opões aiales spũs et calor nalis nõ restaurat̃: qr hoc nõ est ipsoꝝ opus: vt claꝝ est. Uirtutes aũt nales et eaꝝ opatiões ɔ̃rio mõ se hñt. nã per ipsas spũs et calor nalis melioraẽ fortificat̃ et per restaurationem multiplicat̃. et hoc est clarũ. qr est ipsaꝝ opus pncipale: et ad hunc finem ordinant̃: et pro quãto plus intendunt̃ tanto plus hic effectus inducit̃.

Quinta.

¶ 5ª ɔ⁹ est. que sequit̃ ex antecedẽti: q licz somn⁹ sit animali necessarius ppter operatiões aiales et nales ei⁹: tñ necessitas nõ insurgit nisi ex operationib⁹ animalibus: et nõ ex nalibus. Declarat̃ ista ɔ⁹. qr resolutio spirituum vitalium et nalium. ppter cuius restaurationem necessarius est somnus: est ppter resolutionẽ que fit i opere et exercitio aialiũ operationũ: et p aiales operationes nõ fit illoꝝ spũum restauratio: vt dicit ɔ⁹ añs. et illo ẽt tẽpore non fit p naturales operationes tãta et talis restauratio spũum que sit sufficiens. et hoc ppter. impedimentũ qd recipiũt nales virtutes in eaꝝ operib⁹ ab exercitio operationũ aialiuz. et ideo si nõ essent animales operatiões impedientes nales et illarũ calorez et spiritũ resoluentes nulla esset somni necessitas. Somnus ergo vt dixit ɔ⁹ superior necessarius est pro vtrisq operibus et virtutibus. s. animalibus et naturalib⁹. Ei⁹ tamen necessitas causat̃ ex operationib⁹ animalib⁹ solum. vnde spũs vitalis et naturalis per opatiões quas exercent solum naturales non resoluuntur resolutiõe tali que induceret necessitatem ad somnuz et hoc quia licet in pdictis operibus resoluant̃ per predicta opera restaurant̃ et meliorant̃. Sz resolo i illis q inducit necessitatẽ somni ẽ q fit p obra aialiũ ɔtutũ: i qb⁹ et p q̃s fit resolo nõ solũ spũs aialis: sz nalis et vitalis. et p ipsas nõ fit ipsoꝝ restauratio: imo destructio et ipedimẽtũ pot⁹ virtutib⁹ q hñt illos et calorẽ hñ disponere et restaurare.

¶ Et ad maiorẽ declarationez h⁹ ɔ⁹nis põt fieri talis distinctio q resolo est 2ʳ: vna gñalis et cõtinua q est in plantis et aialib⁹ ex eadẽ cã que est resolo que fit in eis ppter talẽ vel talem mixtionez: sicut etiã in quibuscũq aliis rebus mixtis fm quã resolonẽ quelibet res habet suum periodũ determinatũ fm quẽ ad plus est apta p durare vsq ad tñ tps et illa talis resolutio non est illa que inducit ad necessitatẽ somni: propter qd plãte non habuerũt sõnũ: nec habuissent aialia si aliud nõ fuisset in eis. Alia est resolo pticularis: q inest aialibus propter aniales opões ppter quas fit resolo multa: q inducit ad necessitatem somni: vt possit per alias virtutes que tunc fortificantur fieri restauratio et prohibeatur resolutio. et hoc fuit in aialibus propter eorum perfectionem: vt dictum est.

Sexta cõclusio.

¶ Sexta ɔ⁹ est q somnus est passio solius animalis ꝑ̃ virtutis: q̃tũcunq etiam p vitalibus et nalibus sit necessarius: rõ qr solũ aiales ɔtutes sunt ille que in somno priuant̃ et somnus est quedam priuatio. 2° qr necessitas somni q̃tuncũq sit pro aliis operationibus preter aiales: sua tñ necessitas ex aialibus solum insurgit. illis ergo est solum passio attributa.

Solutio.

¶ Ex istis ɔ⁹nibus clare patere põt solo ad arm̃ qd adducitur cũ dicitur cuiuscũq rei nalis est aliqd opus determinatuz fm nãm cũ excessit tempus in quo natũ est agere oportet q deficiat ab agẽdo. illa ppõ habet veritatem vel de defectu pcedente ex tpe operationis in quo res resoluit̃ resolone gñali: vel de defectu pticulari defectus vltis est cũ res amplius nõ põt in esse perdurare qui nõ est somnus: et hoc est cõe plãtis et aialib⁹: et de hoc nõ intelligit phs cum vult inuestigare necessitatez somni: et rõ est qr operationes per quas ɔti⁹ q̃to plus est possibile conseruat restauratur et bonificatur instrumentum cum quo res agit. nõ indigent q̃tum est ex eis quiete. Et ideo si res deficit est ex alia causa: vnde licz calor naturalis nos hẽat ɔseruare pro q̃to nalis est: qr tamen ab eo nõ põt absolui act⁹ resolonis: quia est calor: hinc est q finalr opatio nõ pdurat. Sed corpus ad vltimum consumit̃: et ideo nales operationes cum sint ille per quas instrumentum ɔseruat̃ bonificat̃ et restaurat nõ indigẽt quiete: immo debẽt ẽẽ ɔti⁹: id 2° de aia dicitur. nutritiua semper est in actu 2°. et nõ est hoc: qr in predictis opõnib⁹ instrm in suo naturali motu non resistat agenti: vt dicebat Alber. immo propter cãm dictã. Tempus autem resolonis particularis que fit in operationibus in quibus instrumentum determinatur resoluitur et paucificatur nec per eas fit restauratio pro certo cum illud tempus exceditur oportet q eueniat defectus operationis illis et quies que dcs est somnus: vt fiat restauratio et c. et tales sunt operationes animales: vt dcm̃ est et declaratuz. Unde propter ipsas non restaurare et meliorare instrumentũ cum quo fiunt ipse et aliis accidit ex eis labor et lassitudo et pena indigens quiete et somno. Ideo breuiter ppõ phi habet veritatẽ q cuiuscunq rei naturalis est aliquod opus fm nãm et c. Sed tale opus nõ sit ɔti⁹ restaurans et reficiens instrumentum suum cum quo habet fieri: sed ɔ̃riũ operans tunc necessario si debet perdurare indiget quiete et somno. Sz tale est opus ɔtutis aialis et nõ nalis: et id ex illis oportet cõcludi necessitatẽ somni et illa est solutio vera huius dubij et nulla alia.

¶ Et ex istis iã pz qd dõm ad tertium dubium.

Responsio quarti dubij.

¶ Ad 4m̃ cum queritur quis spiritus est ille qui retrahitur et c. dico q vterq spiritus licet diuersimode. Et q vterq retrahatur potest ex dictis apparere siquis cãm efficientes et finales somni consideret. Cum enim in vigilia omnis spũs resoluatur et indigeat restaurationes restauratio fiat per spũs deseruientes ɔtutibus naturalibus: et fiat in locis interiorib⁹: oportet q vterq spũs retrahatur: et hoc clare ostendunt signa et sensus que eueniunt in inductione somni: sed diuersimode retrahuntur. Quia in pn⁹ somni vterq ad interiora retrahitur propter quod infrigidantur extrema et indiget homo amplioribus pãnis. Sed in processu somni iã z calore et spũ multiplicato expãdit̃ spũs vitalis et nalis p totuz corpus adhuc non expãso multiplicato animali spũ: et

ideo in

ideo in ꝓcessu somni in vniuerso corpore digestio fit melior ꝙ in vigilia: ꝛ si dubium est: est solũ de cerebro: q: de omnibus aliis omnes concordant. Sed digestio nõ fit melior ꝛ amplior: nisi ꝑ multitudinem spiritus qui digestioni seruit: ꝛ tñ clarum est ꝙ tũc non est talis expansio spũs animalis ad organa sensuum: cũ sint priuate operationes sensuũ: ꝛ hoc q: nõ sunt perfecte aperte opilationes illarum viarũ ꝑ quas trãsit spũs ad organa sensuum: nec resoluti vapores impediẽtes trãsitũ spũs aialis. Et nõ valet qd arguit ꝙ solũ spũs aialis debet retrahi: q: somnꝰ est passio ꝛc. Id eñ est iam solutum et declaratum est ex dictis in solutione secundi dubij.

Quinti dubij rñsio.

Ad 5ᵐ dubiũ dõm. ꝙ in somno spũs ꝛ calor principaliter retrahuntur ad cor ꝛ ꝯsus cor sicut epar ꝛ stõm et alia viscera que deseruiũt virtutibꝰ nãlibꝰ: ꝛ hꝫ hoc veritatem tam de spũ vitali seu nãli ꝙ aiali. Et rõ huiꝰ est q: ex quo somnꝰ cãtur ex opilatiõe facta inter cor ꝛ cerebrum ꝛ organa sensitiua: oꝫ ꝙ multiplicatio ꝛ cõculcatio caloris fiat ad cor. Silr etiam ex quo fit somnus vt fiat restauratio spũum ꝛ nãlis caloris resolutorum in vigilia: ꝛ vt fiat bona cibi digestio: opꝫ calor multiplicet ꝛ retrahatur ꝛ vniat in locis illis que sunt pñª ꝓdictarũ oꝑationũ. Tale autẽ principalr est cor: ꝛ ex ꝯñti alia mẽbra in qbus fiunt oẽs digestiões. Hoc etiã pꝫ q: ad illd mẽbrum dꝫ calor in somno retrahi ꝛ reuerti: qd est pñᵐ ꝛ fons caloris ꝛ tale est cor. Ad illud etiã. dꝫ in somno reuerti a quo in vigilia incipit expãdi: hoc etiã ex sensatis appꝫ: q: vndiqꝫ in pñº somni in omnibꝰ circũferẽtiis incipit corpꝰ infrigidari ꝓpter retẽtionẽ caloris ad cẽtrũ. Cor aũt in cẽtro corpis: est: sicut large cẽtrũ põt ibi appellari. Et ad rõnes que fiũt in hoc dubio dõm pmo ꝙ ille q̄ ꝓbãt ꝙ ad cẽtrum nõ cõcludunt. Ad primã que ꝓbat ꝙ somnus est passio cerebri ꝛ ꝓuat illius oꝑationes ꝛc. certe illa cõcludit directe ꝓpositum ꝙ ꝓpter retrahi calorẽ ad cor ꝛ nõ ad cerebrũ cãnt oĩa illa. Solutio scdi appebit stati in declaratiõe alteriꝰ ptis istiusmet dubij: ꝛ silr soꝫ tertij. Ad id autẽ ꝙ 2º q̃rit. s. per quas vias fiat reuersio ꝓdictoꝝ spũum ꝛ caloris. dico ꝙ per arterias ꝛ venas i quibꝰ stãt: ꝛ etiã ꝑ porositates mẽbrorum: vñ vndiqꝫ calor ꝛ spũs ad viscera in somno retrahit: spiritus aũt aialis existens in neruis ꝑ porositates inseq̃tur spũm vitalem ad cor vnde totꝰ calor cuiuscunqꝫ maneriei versus cor retrahitur: ꝛ vult Auic. ꝙ spũs animalis vitalem insequit: sicut adinuicẽ se sequũtur subtilia corpa in motu: ne sit dare vacuum. Vñ pma tertij. trac. 4º. caº. pmo dicit. ꝛ somnus qdem nãlis abᵗᵉ est: cuius reditꝰ est cum ꝓfundatione spũs vitalis ad interiora: vt digerat cibus quẽ in ipsis seq̃tur spũs aialis: sicut fit in motibus corpoꝝ subtiliũ ꝑmixtoꝝ ꝓpter necessitatem vacuitatis ꝛc. Sed clarũ est ꝙ si reditꝰ est ꝑ hũc modum ꝙ spũs aialis trãsit per porositates versus cor. ꝛ vĩ Auic. innuere cũ dicit ꝑmixtoꝝ ꝙ in mẽbris stẽt sit mixti spũs vitalis ꝛ aialis: ꝛ si ita esset cũ ambo ꝯcurrant ad aialem oꝑõnem oporteret ꝙ vel aialis per neruos ꝛ porositates eius trãseat ad arteriã vel ꝙ vitalis ꝑ porositatẽ arterie trãseat ad neruum vel ꝙ ambo transeant ad poꝝ mẽbri extra arteriã ꝛ neruũ: vel ꝙ intelligãt ꝑmixtorum: licet qlibet stet in suo vase ꝑ multam ꝓpinquitatem loci: cũ rami arteriarũ ꝛ neruoꝝ cõdiuidũtur ad minimos ramũculos: ꝛ qũocũqꝫ sit in motu vitalis spiritus in somno aialis spm insequit per moduꝫ dictum. Sed dices. ad qd reuocatur spũs aialis ad loca illa cũ ab eo nõ habeãt fieri ꝓdicte digestiones. 2º dices. cũ in accñtibꝰ aie fortibꝰ vt in forti timore reuocetur vitalis spũs multũ ꝛ fortiter ad interiora ꝛ subito. q̄re tunc non reuocatur spũs aialis secum ne sit dare vacuum: immo videtur ꝙ plus iam motus illiꝰ sit amplior ꝛ fortior vt est clarum. Ad primum dico ꝙ ideo reuocatur: quia forte adiuuat ad digestionem: licet sit remissi caloris: quia auget interius saltem quãtitatem caloris. secundo retrahitur: vt ꝓhibeatur a resolutione. 3º. retrahitur vt tangit Aui. vĩ vacuitatis. Et attende hic vnum ꝙ licet spiritus animalis nõ retraheretur in somno adhuc priuarentur opera sensuum. primo q: retrahitur spiritus vitalis qui secum concurrit ad operationeꝫ animalem: ꝛ forte est illa principalis causa apud Auer. 2º. quia in somno fit opilatio inter cerebrum et organa sensuum: ꝛ inter cor ꝛ cerebrum: ideo priuato influxu pñcipij ad principiata statim cessat operatio. Ad id autem ꝙ secundo inducitur de accidẽtibus anime. dõm ꝙ etiam in accidentibus anime fortibus: vt in forti timore seplus cuꝫ spiritu vitali retrahitur spiritus animalis vnde euenit immobilitas ꝛ timor ꝛ debilitas membrorum in sensu ꝛ motu. immo aliquãdo sincopis ꝛ aliquãdo mors: vt clarum est. Non auteꝫ debet retrahi in quolibet timore ꝛ qualibet vice: sicut in somno. pmo quia timor est inductiuus vigilie cum nõ est ex toto perterrẽs propter ꝯtiªᵐ ꝛ vehemẽtem cogitationem terribilis occurrentis. Vigilia autem est cum motu animalis spiritꝰ ad organa sensuum: ideo est ille conatus nature ad motum spiritus animalis ad organa sensuum quãtũcunqꝫ vitalis fugiat ad cor: hoc autem non euenit in somno: ideo plus in somno retrahitur spũs animalis cum vitali, ꝙ in timore. 2º: hoc est: q: in somno est opilatio iam dicta ex vaporibus opilantibus inter cor ꝛ cerebrum: ꝛ inter cerebrum ꝛ vias sensuum: propter quod organa sensuum deseruntur a suo principio nec ad illa influit ꝛ cõtinuatur spiritus q̄ opilatio nõ est, in timore. 3º. q: principalis causa in somno effectiua: vt dictum est: est virtus regitiua totius que vtrũqꝫ illorum spirituum mouet ad intra in somno ex iam dictis causis. In timore autẽ nõ sic: immo potius ad contrarium: vt cum vno cor defendat: cum alio a sequente animalia opera viam inueniat euadendi terribile: ꝛ ideo nõ sic retrahitur spiritus animalis quãtũcunqꝫ ibi sit aliqua cã retractionis fortis: ꝛ ꝓpter alias causas dictas Et sic ex his dictis apparet ꝙ in vigilia spũs vadit a corde ad cerebrum ꝛ a cerebro ad neruos. Sed in somno reuertit ad cor: ꝛ non de neruis ad cerebrum cum in somno vie a cerebro ad sensitiuam opilent: ꝛ silr nõ de cerebro ad cor ꝓpter eandẽ causam. Si quis aũt vellet fantasiari ꝙ in prinº somni anteq̄ opilatio fiat spũs animalis reuertat de neruis ad cerebrum ꝛ vitalis ad cor forte posset. Sed pro firmo nõ est de mente auctorum: nec multum rationabile. Sꝫ nõ curamus extẽdere illam viam.

Sexti dubij rñsio.

Ad 6ᵐ dubium dõm. ꝙ licet in somno sit opilatio ꝛc. nõ tñ est perfecta: quin aliquid de spiritibꝰ sit in organis sensuum. aliter homo nõ posset per aliquãviam excitari: nisi cõpleto somno: qd est contra experientiã. Et iõ in somno cum sit ligatus sensus: non tamen ex toto saltem in multis sensibus a fortibus obiectis ꝛ multis mouentibus fit excitatio: ꝛ ꝓpter predictam opilationẽ nõ perfectam esse in diuersis hominibꝰ valde diuersam et in diuersis dispositionibus etiam eiusdem hominis accidit magna varietas somni: vt aliquis somnus sit longus ꝛ profundus. aliquis longus ꝛ leuis. aliquis breuis ꝛ leuis aliquis breuis ꝛ profundus. Et dr somnus profundus ille qui est difficilis excitationis. ꝛ causa huius diuersitatis in somno est: q: mã opilans aliquando est grossa ꝛ multa: ꝛ tũc est prima conditio. aliquãdo est multa rara ꝛ subtilis ꝛ tũc est secũda ꝯditio. aliqñ subtilis ꝛ pauca: ꝛ tũc est tertia ꝯditio. aliqñ grossa ꝛ pauca valde ꝛ tunc est quarta cõditio. Et rõ horum est: q: mã ꝑ grossitiem facit ꝓfunditatem. per subtilitatem facit leuitatem per multitudinẽ facit longitudinem: ꝛ per paucitatem facit breuitatem. Et cõsidera in hoc ꝙ aliquando potest facere mã per grossitiem ꝙ alia faciet per multitudinem: ꝛ sic de aliis etiam conditionibus: ꝛ tunc perpendes omnes varietates possibiles euenire. Sꝫ dices. quomodo est talis remotio opilationis per approximationem obiecti fortis ad sensum. Dico ꝙ q: non erat perfecta opilatio non in totum remotus erat sensus: ꝛ iõ a forti obiecto ꝛ fortiter mouẽte sensus ille motus anima subito mouet spm in ampliori q̄titate ꝑ viã vadentem ad organum sensus ꝛ remouet opilationem illam: sicut in multis accñtibus euenit ꝙ aia subito mouetur cũ spiritu ad loca illa. Sed dices. ecce ꝙ vnus dormiens pungat in aliquo loco ꝛ in aliis locis ꝛ aliis sensibus non occurrat sibi aliqd aliud tunc non debet excitari: nisi ille sensus ꝛ non alij ꝛ debꝫ excitari solum in illo loco ꝛ nõ i alio: ꝛ pꝫ hoc: q: ibi soluꝫ est causa ꝛ nõ alibi. Sed illd ẽ expresse contra experientiam. Dõm ꝙ multiplex est cã quare non solum ille sensus excitat. primo quia illa opilatio erat in loco cõmuni: vnde spũs transeunt ad organa sensuum: quia circa pñᵐ vnde oritũtur: ꝛ ideo remota illa opilatione est liber transitus spũ

ritus ad omnia predicta organa. 2°.qr impressio que fit ab obto: licet fiat in vna determinata parte corpis spiritualis: tñ impressio fit in tota aia ꝙ fuit superius declaratum. aliter cum aqua bullies ꝓijcitur super vna pticula corporis nõ tremeret totum corpus: sicut tremit. ꝛ cũ pungitur vna manus nõ moueretur alia ad remouẽdũ nocitiuũ: ꝛ multa talia sequerentur: ꝓpter qđ accidit ꝙ aia ex sensatione ꝛ perceptione fortis obiecti in tota ipa facta mouet ad oẽs ptes in qb⁹ ẽ.s.i qb⁹ ṗdicta operatur operatio. Etiam alie possent assignari cause: sꝫ dimittimus gratia breuitatis. ¶ Et ad id qđ vlteri⁹ queritur quare id plus euenit i tactu ꝛ auditu. dico ꝙ de tactu est notum cum sit sensus materialior et cuius obm mouet cum maiori alteratione ꝛ plus trãsmutãt organum. Sed de auditu qui dicitur post visum sensus immaterialior id euenit ꝓpter motũ aeris: ꝛ ꝓpter aerem interiorem leuissime trãsmutari in somno. Et attẽde ꝙ visus dicitur sensus immaterialior: qr qualitas que trãsmutat visum est magis remota a nã primarũ qualitatũ que mãliores alijs dicunt. Sꝫ ex hoc nõ excederet auditum in spũalitate. Sꝫ iõ dicitur visus immãlior etiã qr suus modus mouendi sensum ꝛ mediũ est magis immãlis: ꝛ cum minori resistẽtia: ꝛ in hoc excedit ẽt auditum. Auditus autem post visum alios excedit tam in qualitate que est obm ꝙ etiam in alteratione medij ṗter motum localẽ qui in aliquo loco est: sꝫ dꝫ fieri son⁹ ꝛ iõ modus suus agẽdi est cũ maiori resistẽtia. Et ad hoc attende ꝙ etiã in alijs sensib⁹: vt olfatu ꝛ gustu fit excitatio a somno cum vehemẽtia obta approximant. iõ etiam hoc in visu eueniret apertis palpebris in somno a vehemẽti lucido oculis approximato. Et hoc qr generalis regula est ꝙ excellens sensi^{le} sensui approximatũ corrũpit organum sensus.

¶ Ad 7^m dubiũ cuꝫ queritur. si in somno sensus cõis est ligatus quõ alie virtutes errãt ꝛc. dico ꝙ in somno accidit error. qr in somno ꝓpter ligamẽtum sensuũ ꝛ sensus cõis sepe iudicat ꝛ apparet ꝙ ydolũ ꝛ fantasma sit ipsa res extra: cui⁹ est signũ sicut sepe i somno: qr habeo ydolum amici mei apparet mihi ꝙ loquar secum vel ꝙ silẽs actus faciã. In vigilia aũt si habeo ydola ꝛ imagines rerum nõ iudico ydolũ esse rẽ extra cuius est ydolũ. Sꝫ esse representatiuũ illius: ꝛ tunc circa id nõ erro: nisi cẽt in vigilia casus infirmitatis vel alterius rei perturbantis rõnem: ꝛ lꝫ etiã in somno aliqñ habeam⁹ iudiciũ verum: sicut aliquãdo nos ipsi iudicam⁹ ꝙ nõ est ita sicut apparet: immo directe apparet ꝙ dicam⁹ alias ego somnio ꝛc. ꝛ tũc sunt ibi due appariõẽs: in vna quarũ non decipimur: qr est qđ apparet: ꝛ in alia decipimur: qr apparet ꝛ nõ est. ¶ Et declaratione vlteriorẽ debes attẽdere ꝙ cum in somno ligant sensus cõis ꝛ sensus particulares ꝓpter cãs iam dictas ꝓpter quas fit somn⁹ organa interiorum virtutũ que cellule cerebri ꝛ spũs cerebri sunt inepti ꝛ indispositi ad deseruiendum virtutib⁹ illis ꝛ ṽtuti rõnali: quapropter accidit error iudicij. Et si somn⁹ ponit ṗpassio sensus cõis hoc est: qr opatio sua: ꝛ que ab ipso ꝓcedũt est priuata ꝛ ligata in quib⁹ opib⁹ cum exercitantur maxime dicim⁹ animal vigilare vl' cũ exercitari pñt qr tũc ois ṽtus est expedita: cũ aũt est somnus lꝫ alie ṽtutes nõ sint ligate sicut ille tñ in eaꝝ organis sunt impedite: vt dcm̃ est: ꝓpter qđ in eaꝝ apprehẽsione ꝛ iudicijs eueniũt errores.

¶ Ad 8^m du^m dõm. ꝙ in somno est ligat⁹ motus voluntarius ꝛ sensus ex eadem cã: lꝫ sicut priuatio sensus: nõ est ex opilatione ꝑfecta: ita ꝛ priuatio motus non est ex opilatione perfecta. Sꝫ dñia est inter motũ voluntariũ ꝛ sensum: qr sensus nõ est sic virtuti fantastice ꝛ extimatiue subiectus sicut voluntarius mot⁹. Signũ: qr existẽte auditu in sui organo disposito ꝛ ṗparato approximato obiecto cõuenienter velit vel nolit interior virtus imperano obm mouebit po^{am} auditus: qđ nõ sic est de voluntario motu qr mẽbrum qđ mouet voluñtarie mouetur et nõ mouetur ꝼm imperiũ ṽtutis imperantis. Alia dñia est: qr spũs qui est apt⁹ ꝓ sensu indiget maiori temperie ꝙ qui est apt⁹ ꝓ motu: ꝛ iõ lꝫ ad motũ requirat plus de spũ ꝙ ad sensum: ꝛ iõ cum deferant ꝑ eũdẽ neruũ posset ṗuari motus nõ priuato sensu ꝛ nõ ꝯ⁹. hoc marie hꝫ veritatem in hoie existẽ in dispõne in qua qlibet istarũ virtutũ sit tũc quãtũ est ex se apta ad operationẽ: ita ꝙ stãte virtute sensitiua ex suo spũ apta ad opõnẽ ꝛ motum: tũc priuato sensu priuat mot⁹ ꝛ nõ ecõuerso cum fiũt ab eodem neruo. Rõ est quã adducũt auctores: sꝫ qñ ambe nõ sunt sic disposite nõ est necessariũ: sicut videm⁹ sepe freneticos hẽre multos ꝛ fortes mot⁹ volũtarios: ꝛ tñ in sensu erũt obtusissimi: ꝛ sic etiã in dormiente. Rõ est. qr qñ in dormiẽte erit fantasma aliqđ vehemẽter mouens ad aliquam rem faciendã: tunc virt⁹ volũtaria in membro motiuo aliqualr illi obediẽs mouet membꝝ ꝛ spũs qui tunc est in mẽbro: lꝫ ex quãtitate esset sufficiens pro sensu: nõ tamẽ est dispositus a qualitate ꝛ ꝯ⁹ ne: vt tunc sit bon⁹ pro sensu. Erit enim calidior ꝛ vaporosior ꝙ sit sensui expediẽs: ꝛ ideo ꝓ tunc sensus nõ est ibi priuatus ex opilatione. Sꝫ ex ineptudine cõplexiõis spũs ꝛ membri ad opera sensus: ꝛ ideo qñ ex opilatione esset haberet veritatem ꝛ ꝓpositio illa auctorũ. Talis aũt motus stante sommo maxime euenit in hominib⁹ calide cõplexionis in dispositiõe calida. ¶ Nam calefacto corde fur gẽte calore ad caput mltiplicant fantasmata ex multitudine fumorum calidoꝝ: que fantasmata sunt cã mot⁹ ꝛ predicta caliditas cordis ꝛ capitis est causa mot⁹ spiritus calidi ad neruos motiuos: vnde causant motus: qꝫ tamẽ spũs nõ est in cõpsione aptus ad sensum: ꝛ iõ dormientes exercentes opa vigilantium sunt maxime homines cordis et cerebri calidi seu nãliter seu accñtalr: euenit ergo illud in ṽtute motiua ꝓpter alias duas causas: ꝛ qr est obediens virtuti imperãti. nõ aũt sensitiua: ꝛ qr silr spũs põt esse aptus ad motum: ꝛ tamen non est aptus ad sensum. Et debes attendere ꝙ nõ omne fantasma nec omnis concupiscẽtia seu affectio ꝓsequendi aliquid est sufficiẽtis virtutis in mouendo tẽpore somni aial: qr non in omni est multũ vehemẽs ꝛ fortis vt vel de fortiter afficiatur ad prosequendum. Causatur autẽ in somno talis vehemens affectio que est sufficiens ad causandum predictos motus maxime ex tribus: aut ex inclinatione nali quã hõ hꝫ ex sui nãli cõplexione. Sicut aliqui ex nãli cõpsione sunt venerei: aliqui vindicatiui: ꝛ sic de silibus: aliqñ autẽ hoc ꝯtingit ex habitu generato per consuetudinẽ in ṗcedẽtib⁹ opibus: aliqñ ex cã accidẽtali: sicut ex egritudine aliqua vel silib⁹: sicut febricitans inclinat ad bibendum aquã frigidã. Ex oibus enim istis causis cũ in somno hoie somniãte virtus somnians iudicat sic esse faciẽdum statim existẽtib⁹ illis cõditionibus cãtur vehemẽs affectio circa illud obm ꝛ vehemẽs appetitus ex quo vehementer mouet spũs ad mẽbra mobilia ꝛ ꝯsequit motus: ꝛ iõ cum in dormiente ꝑuenit appetit⁹ de aliquo prosequẽdo vel fugiẽdo ꝯ͂m apprehensionem somnialẽ ad vigorẽ illũ qui sufficit ad mouendum spiritum ꝛ mẽbra: ꝛ tũc sequit opus: nisi aliquid impediat. Cũ aũt ṗdictus appetit⁹ nõ est fortis ꝛ vehemẽs nõ fit talis motus executio. ¶ Et ꝼm hec dicta apparet solutio ad id qđ ꝯuenit qr ian dormiẽs simplr possit exercere opa vigilãtiũ: ꝛ ꝙ sic apparet. ꝛ mod⁹ ꝼm quẽ põt fieri. Tñ nã ꝙ de his qui dormiẽdo faciũt vigilantiũ opa multa singularia dicunt que forte nõ sunt vera. Et ex inductis clare pꝫ: qđ a ṗn⁹ qrebat et qualiter ꝓcedũt hinc inde inducta q ꝓpter breuitatẽ trãscurrere nõ curamus. De somnijs autem alibi in alia sciẽtia derelinquemus pertractandum.

Septimi dubij responsio.

Ultimi dubij rñsio.

Fãtasmata ex fumoꝝ calorũ multitudine ꝓcreantur.

Sõniꝫ.

¶ Utrũ motus voluntari⁹ cui annex⁹ est appetit⁹ sit ꝓpria passio cerebri. Qõ. lxxix.

Trigesimoprimo queritur de virtute voluntarie motiua cui est annexa virtus appetitiua: vt complete quo ad nũerum de omnib⁹ sit pertractatum. Et queritur cuius mẽbri sit ꝓpria passio. ¶ Et ꝙ cerebri apparet qr me^{te} spũ cerebri fit iste mot⁹ ꝛ per neruos quorum olm cerebrum est prin^m. ergo sibi tanꝙ prin⁹ debet attribui. Qđ cordis sit ṗncipalr passio apparet quia ille motus fit ex appetitu ꝛ illi attribuitur. Sꝫ appetitus attribuit cordi: cum etiã spũs qui ex appetitu mouet intus vel extra sit vitalis spũs: vt pꝫ in accñtib⁹ aie. Talis aũt vitalis spirit⁹ pricipalr cordi dr attribui⁹. Qđ sit passio musculorum. pꝫ qr musculus est illud quod primo mouetur voluntario motu sed id non posset esse nisi primo sibi esset motiua virtus attributa: ꝙ autem muscuius sit primum mobile: vult Auer. secũdo colli. ¶ Ad declarandum hoc quesitum oportet videre quot ꝛ que cõcurrũt

31

ad causandum motū localē volūtariū in aiali. Hāc materiam tractat pħs 3° de aia. ⁊ Auerro. ⁊ mouent in hoc dubia hāc mām declarātia. Propter hoc attentione dignum ꝙ cōcurrēs in hoc motu locali est vnū mouēs immobile ⁊ est appetibile extra qđ appetit qđ est bonū ꝙ appetit qđ ē bonū vł qđ vī bonū. Aliđ ē mouēs mobile: sič appetit⁹ ꝑ quē aial mouet ad ꝓsequēdū vel fugiendum. Appetit⁹ aūt nō est sine fantasia ⁊ cognitione ⁊ illa fantasia aliqñ est ꝯiuncta rōni: aliqñ non: hic aūt appetitus hȝ plures spēs .s. irascibilē ⁊ ꝯcupiscibilē: ⁊ hoc de appetitu sensitiuo. Illud aūt qđ mouet est iūctura: ⁊ per hoc totū aial. mēbꝝ aūt quo appetit⁹ mouet iūcturam est chorda: chordā aūt mouet per musculū: musculum aūt mouet ꝑ neruū: ⁊ neruū mouet ꝑ spm̄. Orga eni motus sunt tractio ⁊ pulsio: ⁊ iō immediatū organū motus opȝ augeri ⁊ breuiari posse: ⁊ talis etiaȝ est spūs nāʒ nā sine violētia corrumpit. aīs. corripit ⁊ auget ⁊ trahit ⁊ pellit: sicut dicit pħo in li. de motib⁹ aialibus: ⁊ hoc ēt exp̄sse: vult tertio de aia. ⁊ ꝯ^tor^ Auer. possum⁹ ergo dicere ꝙ in motu locali volūtario aialium p̄ter obm̄ mouēs est quedā virt⁹ impans motū ⁊ illa est virt⁹ estimatiua seu cogitatiua: siue imaginatiua. nō curam⁹ mō: quedā est virtus q̄ motū imperatū exequit q̄ est virt⁹ mouēs organū volūtarium mot⁹. Organa aūt iā sunt narrata: et illa notauit Auic. fen p^a p̄mi tractatu de v̄tutib⁹ cū loquitur de v̄tute motiua cū dixit. motiua v̄tus est illa q̄ chordas ꝯtrahit ⁊ laxat: ⁊ in hoc tetigit v̄tutē motiuam exequētem. Et subdit. q̄ est sequens iudiciū estimatiue a qua prouenit cōis cōsensus: ⁊ in his tetigit virtutē imperantem motum.

Mot⁹ appetitus.

¶ Sed ad p̄fecte enucleādūȝ hāc mām oȝ circa hec mouere dubia ⁊ soluere. Primū est đ p° mouēte imobili in quo gñe cāe sit illud mouēs. Nō pōt dici ꝙ sit in genere cāe efficiētis mot⁹ volūtarij cū sit ex toto extrinsecū nostro corpori. Nec cāe finalis qꝛ sepe illud ꝓpter qđ cātur motus volūtari⁹ nihil est: ⁊ȝ id qđ nō est aliquid non vł esse finis alicuius.

¶ Scōm du^m est quō appetit⁹ mouet: ⁊ est causa mot⁹: qꝛ aut est cā naturalis: ⁊ tūc queret quō ille motus ē volūtarius ex quo fit a cā nālī: aut appetit⁹ est cā voluntaria: ⁊ tunc ad nostri libitum cāremus in nobis appetitū qđ est absurdū. ¶ Ampli⁹ p̄dict⁹ appetit⁹ libere posset deponi ⁊ remoueri ꝑ intrinsecū actū: hoc vł absurdū qꝛ tunc quis famescēs posset libere absq̄ comestiōe nō famescere: et sic de aliis appetitib⁹. ¶ Amplius si appetitus ille esset cā volūtaria: tūc ipso stante posset mouere ⁊ nō mouere: ⁊ sic stāte appetitu ad aliquid forti ⁊ efficaci ille appetit⁹ non moueret ⁊ posset esse motus ad cōtrarium: ⁊ sic duo efficaces appetit⁹ ad contrariū mouētes possent esse simul.

Virt⁹ an spm̄ moueat.

¶ 3^m du^m est. an appetit⁹ sit virtus distincta ab aliis. Et in quo sit tanq̄ in principali subo ⁊ quotuplex sit iste appetitus. Et ꝙ nō sit distincta ab aliis vł: qꝛ si esset hēret determinatū organū ⁊ determinatum locū ab aliis: sed hoc nō est bene assignabile. Et ꝙ sit distincta: pȝ: qꝛ hȝ determinatā opōnē distinctā: vt clarū est. Et ꝙ appetitus nō sit multiplex: patȝ: hēet distincta organa diuersis virtutib⁹ deseruiētia si esset multiplex virt⁹. Qđ aūt sit multiplex: pȝ cū sit dare appetitū irascibilē ⁊ cōcupiscibilem: cū etiā obta appetit⁹ sint multū diuersa ⁊ act⁹ distinguātur ꝑ oba ⁊ po^e ꝑ act⁹. Vidēdū etiā erit an appetitus sit virtus cognitiua aut ne.

¶ 4^m du^m est. videre quō virt⁹ mouet spm̄: qꝛ id nō videtur possibile: qꝛ cū v̄tus sit eadē aie ⁊ aia nō sit in spū nō vł illud debere mouere localr. Per eādē eni rōnem aia vnius corporis posset mouere corpus alteri⁹: ⁊ sic esset opi. Aui vera de illo q̄ cecidit de mula ad ꝯsiderationē alterius q̄ friuola reputat. ¶ Ampli⁹ cū ille mot⁹ nō sit a corpore implēte. aīa. impellēte vel trahēte: vel ꝼȝ aliū motum quo corp⁹ mouet a corpe nō appet quō hoc corpus debeat moueri a for⁹ nō existēte in eo. ¶ Ampli⁹ si spūs mouet localr ⁊ pus nō moueba: opȝ ꝙ aliquā alterationē recepit ꝓpter quā nō mouet: ⁊ tūc q̄ret que alteratio est illa ēt q̄reret: ur quō alterat ⁊ a q̄: qꝛ aia ipa sine alio instr̄o nō vł posse ipm̄ alterare: nec spēs ipa apphēsa cū nō agat nisi immaterialiter.

¶ Est ēt dubiū. an in motu volūtario mēbri sit necium motus localis ipsius spūs q̄ sit ibi prior mot⁹ quocunq̄ alio motu locali ibi existēte. Et his declaratis apparebit p̄fecte de cāis ꝯcurrētib⁹ ad motū localē volūtariū.

Balneū.

¶ Dicam⁹ ergo ad p^m. hoc du^m tāgit ab Auer. 12°. me^e ꝯt^o 36°. vbi loquit de balneo: ad qđ vadit hō ꝓpter sanitatē acq̄rendā: vbi dicit ꝙ balneū hȝ duplex esse vnuȝ in aia: qꝛ apphēdit ab eo q̄ vadit ad balneū: ꝓpter quaȝ apphēsionē gignit appetit⁹ eūdi ab ipȝ ⁊ desideriū ipsi⁹ ⁊ sic balneū mouet ⁊ est cā efficiēs: ⁊ qꝛ obm̄ est cā effectiua notitie: ⁊ȝ nō totaliter qꝛ balneū in aia. i. talis apprehensio est cā effectiua appetit⁹: ⁊ȝ nō totaliter q̄ est cā motus localis. Aliud esse hȝ balneū extra aiam: ⁊ sic mouet vt finis ⁊ desideratū. ¶ Et si vł ꝙ sepe id ꝓpter qđ fit mot⁹ localis nō est aliqd: sicut pȝ cū mouet hō ad faciēdū domū: vt in ea habitet: q̄ tñ dom⁹ ē habitatio tūc nł. ¶ Dico ꝙ id qđ mouet vt finis sufficit ꝙ habeat esse obtiuū ꝑ noticiā abstractiuā q̄ de illo habet: ꝑꝑ quā hō mouet ad illud acq̄rendū: ⁊ sufficit ꝙ hō tale esse possibile sit ipm̄ poni inesse vt sit verū tūc dicere ipm̄ actualiter est: aīr agēs ꝓpter finē frustraret: nec curam⁹ mō h̄ discutere difficultates de cā finali ꝓpter breuitatē. Ex quibus pȝ ois mod⁹ mouēdi q̄ est in obto mouēte appetitum: qđ est id qđ queritur.

¶ Ad 2^m du^m dōm. ꝓpter qđ aduertēdū p̄mo ⁊ȝ supra sit aliqualr dcm̄ ꝙ aiai mouet in hūc modū: qꝛ p° apprehēditur obm̄ extra: ⁊ nō ad quācūq̄ apprehēsionē rei delectabilis vel cōtristabilis ꝯsurgit appetit⁹: qꝛ si mō apphēndo leonē vel video ipm̄ pictum nō est mihi ꝯtristabile: nec in me insurgit appetit⁹ fugiendi: immo aliqñ tale ꝯtristabile pōt apphēndi: ⁊ erit tūc delectans. Non ergo ex quacūq̄ apphēsiōe obiecti insurgit appetit⁹: nec ex quacūq̄ fantasia: aīr eni vt dcm̄ est ad nrī libitū possemus in nobis gignere appetitū: ⁊ per ꝯñs etiā opinionem ⁊ credulitatē vt patebit: qđ est absurdū: apphensio ergo ⁊ fantasia ad quā sequit appetit⁹ est qñ cū apphēsione ⁊ fantasia aia iudicat aliqđ illi assentiēdo: qđ non est nisi hēre opinionem circa illud credulitatē. Cū ergo apprehēsio est cum iudicio ⁊ assensu vel opinione vł credulitate circa aliqđ cōplexū formatū insurgit appetit⁹ circa illud. An autē in brutis sit formatio cōplexi vł opinionis nō curam⁹ mō: qꝛ pur in eis est assensus ⁊ dissensus: nec curam⁹ mō videre modum. Credimus aūt nos ipsa formare cōplexa: ⁊ ꝙ insurgat appetit⁹: vt dcm̄ pȝ i exemplis. Si em̄ modo apprehēdo leonem non iudico nec assentio huic cōplexo ꝙ leo possit mō me ledere vel venire ad me: qꝛ est incarcerat⁹ ⁊ hāc habeo opinionem sed si sentiā vnum magnū clamorē: ⁊ ꝙ cōiter dicāt leo ē extra carceres ⁊ venit versus domuȝ meā: statim timeo ⁊ appeto fugere: qꝛ ꝓpter testimonium illoꝝ: statim assentio huic cōplexo. leo venit. ⁊ pōt venire ⁊ in me ⁊ ꝑꝑ illud medium gñatur opinio talis ⁊ credulitas ⁊ assensus: ⁊ sic possent poni multa exēpla. ⁊ hoc voluit Aui. in verbo supra allegato. cū dixit q̄ est sequēs iudiciū extimatiue a qua ꝓuenit cōis cōsensus ⁊c.

Credulitas an in libertate nostra.

¶ Ex quib⁹ pȝ quō ⁊ q̄re credulitas nō est in totū in libertate nostra: vt sicut volum⁹ ita credamus: qꝛ tūc ad mei libitum possem facere credere ꝙ hērem multā pecuniam vel ꝙ essem papa: qđ est absurdū. Sȝ ad hoc vt alicui assentiam⁹ vel de aliquo opinemur est indigētia alicui⁹ medij ꝓpter qđ sic opiamur appetitu ergo īsurgēte ex iudicio ⁊ assensu ꝓcedēte statim virt⁹ motiua p̄ticularis exñs in mēbro qđ debet moueri obediens extimatiue: ex qua est p̄dictum iudicium ⁊ ꝯsensus mouet mēbꝝ nisi esset aliud forti⁹ resistēs. ¶ Propter qđ aduertendum hic ꝙ aliqñ imminet appetit⁹: ⁊ tñ nō sequitur motus localis mēbri ꝓpter impedimēta ⁊ resistētia: vñ in nobis pōt resistere rōnalis volūtas appetitui sensitiuo: aliqñ est resistētia. qꝛ plus timemus de eo qđ pōt cōtingere ne nos ꝯtristet ꝙ sit delectatio eius qđ appetimus ⁊ mlta talia possunt ꝯtingere. Sȝ drīa est inter nos ⁊ bruta qꝛ nos ꝓpter libertatem voluntatis q̄ oib⁹ aliis virtutibus dominatur possum⁹ resistere appetitui mouēti. Sȝ bruta nihil hēt vñ resistāt: nisi occurrat obȝ mouēs fortius ad ꝯriū: sicut cū canis appetit cibū mouetur ad ipm̄ si videt eū: ⁊ nullo mō pōt desistere a motu ad p̄dictum cibum: immo necio mouet ad ipm̄: nisi occurrat ei obm̄ fortius mouēs quēadmodum si occurrat hō hñs baculum in manu volēs eum ꝑcutere: ⁊ tūc desistet a motu ꝓpter timorē baculi. nō est ergo ꝙ bruta a se vel ex se

habeant pn^m quo possint cessare a motu:nisi extrinsecū: aliter pticiparēt libertate:sicut ꝛ rōnabilia. ¶ His ergo pductis veniēdū est ad id qḋ querit in du⁹. cū querit. Si appetitus est cā mot⁹: aut est cā nālis vel volūtaria. Dico ꝙ nāl' pōt sumi vno mō gnāliter: put natura ē pnciplū mot⁹ ꝛ qetis ꝛc. vt diffinit 2°. physicoꝝ ꝛ sic mot⁹ ille fuit a causa nāli:qꝛ ab aīa q̄ est natura aīalis: ꝛ nihilominus pdictus mot⁹ est volūtari⁹ ꝓpter id qḋ dicetur. Alio mō nāle dicitur magis stricte:vt nā distinguitur ꝯ aīam:qꝛ nā vr̄ esse pnciplū vnius determinati mot⁹ aīa aūt multoꝝ ꝛ diuersorum ꝛ ꝯrioꝝ motuū:vt mot⁹ sursuz ꝛ deorsum:vt pꝫ 2°. de aīa. ꝛ sic predictus motus non est naturalis:nec ab anima ꝓcedens:vn̄ ꝭm hunc modum etiā virtutes naturales aīe nō dicunt ꝓprie:nec earum opatiōes naturales cum sint ab aīa. Alio mō sumit nāle adhuc magis stricte:put illud op⁹ dr̄ naturale qḋ fit absq̧ cognitiōe pcedēte:ꝛ illa virt⁹ dr̄ nālis q̄ opat absq̧ cognitiōe:lꝫ sit ꝑtus aīe:sicut dicemus ꝙ virtutū aīe quedā sunt naturales:qꝛ opant absq̧ cognitiōe ad modum nature:ꝛ quedā opant cū cognitiōe que vocantur aīales:ꝛ ꝭm hūc modū appetit⁹ est cā motus aīalis ꝛ volūtaria ꝛ nō nālis:ꝛ illa est cōis distinctio doctoꝝ. ¶ Sꝫ dices. bene video ꝙ ille motus fact⁹ ab appetitu ꝓcedit ab aīa me^{te} cognitione:ꝛ ex hoc nō dꝫ dici naturalis sed nihilominus adhuc nō est claꝝ si ille mot⁹ est volūtarius ab appetitu:qꝛ appetitus sit cā volūtaria isti⁹ motus potens cāre ꝛ nō cāre. Et tūc dōm ꝙ in nobis:quia habemus voluntatē liberam habem⁹ liberꝝ arbitrium predictus mot⁹ est simplr̄ voluntari⁹:qꝛ mouemur ꝛ nō mouemur ꝭm imperiū nostre voluntatis saltē vt multū

Dubium.

ſꝫ tūc id nō est ꝭm appetitū sensitiuum. ¶ Sꝫ tūc est dubium. an volūtas nostra possit oīno ꝛ in oīb⁹ ꝯ resistere appetitui sensitiuo:vt possit ad ꝯriū appetit⁹ locali mouere:qꝛ in fortibus obiectis appetitus id vr̄ multū difficile:sicut si quis occurrat vehementi ꝯtristanti:vt si occurrat cum membro igni:statim insurgit appetit⁹ ad ꝯhendum ꝛ fugiēdum:non ꝙ voluntas ꝑ sui libertatem ꝛ dñium possit tenere mēbꝝ vel mouere ꝯtra ꝯtristans hoc est valde difficile:nihilomin⁹ volūtas ex sui libertate pōt excedere oēm difficultatem appetit⁹:aliter possꝫ cogi:ꝛ per ꝯñs nō esset libera. In oībus tñ volūtas non agit ꝭm totum suum conatū ꝭm quem potest agere:nec semper hoc facit:immo sepe ꝑ rōnem rectam obcecari ꝛ puerti volūtas insequit appetitum:vn̄ multi famescentes vehemēter aliqn̄ potius eligunt mori q̄ comedere cōtra pceptū. multi poti⁹ eligūt mori q̄ fugere:ꝛ sic de alijs posset poni exemplū:sicut etiā de illo bono romano qui manum igni exposuit ꝛ posti⁹ dimisit eaz cōburi q̄ remoueret appetens honorē ꝛ famam:ꝛ sic patet ꝙ i multis:ꝛ aliqn̄ volūtas ex sui libertate cuz apponit suū conatum resistit vehemētib⁹ appetitib⁹ ꝛ fortibus obiecꝫ vn̄ sicut patet per pħm. hñs virtutem fortitudinis ꝑ predictā virtutem libere exponit se maximis piculis ꝛ mortalibus:qḋ nō esset nisi in illo forti oōo voluntas mouet sensitiuum appetitū:ꝛ particularis etiā virt⁹ voluntarie motiua sibi non obediret. Apparet ergo ꝙ motus

Mot⁹ voluntarius.

q̄ dr̄ voluntari⁹ in nobis est simpliciter volūtari⁹:ꝛ hoc qꝛ non semper eius cā est appetit⁹ sensitiuus:sed rōnalis ꝛ voluntas q̄ simplr̄ est libera. Sed in aīalib⁹ brutis ꝛ sic etiā esset in nobis qn̄ non vteremur libertate volūtatis:nō est ille motus voluntari⁹ modo pdicto:qꝛ cum aīal brutum appetit aliquid efficaciter ꝛ appetitu sufficiente ad causandū motū necessario mouet ad id ꝓsequendum vel fugiendum:supposito ꝙ instrūa sint sana ꝛ apta:ꝛ alia requisita. Et ex se intrinsece nō hꝫ aliqḋ pn^m per qḋ possit resistere ex sui libertate tali appetitui ꝛ tali motui. alr̄ pdicta essent aīalia libera. Immo tu cum equitas equū aliquē ꝛ mouetur ꝛ qꝛ pungitur sepius et sepe fingeret ꝛ iret claudicando vt cederes ipsum in pede dolere vt tu non amplius equitares:ꝛ sic de multis alijs que sunt absurda. Si ergo aliquando aīal hñs appetitum efficacem ad aliquid non prosequitur motum:ꝛ hoc est qn̄ aliud oꝭm occurrit gñans appetitū ad cōtrarium efficaciorem:sicut fuit supra declaratū de cane habēte appetitum ad panē ꝛ videt illū ꝛ desistit ꝓpter hominem hñtem baculum in manib⁹. ¶ Sꝫ dices. ita etiā euenit in operib⁹ cum opamur per volūtatem liberā:qꝛ si resisto appetitui sensitiuo:hoc est ꝓpter aliquid quod mouet me fortius ad cōtrarium ꝛ ad efficaciorem appetitum. verbi grā. honor vel fama vel timor ꝛ silia. ergo etiā illo mō mot⁹ in nobis nō erit magis liber ꝛ volūtarius. ¶ Dōm id nō esse sicut appetitui aīalium brutoꝝ: qꝛ si nos resistim⁹ appetitui sensitiuo hoc libere ꝓcedit ex nobis:qꝛ sic volum⁹ agere:ꝛ in qḋcunq̧ volum⁹ possumus tendere. Sꝫ aīal nō pōt moueri q̄uocunq̧ in desistendo ab vno appetitu:sed mouet determinate in illḋ qḋ mouet oꝭm alium appetitū generāa:voluntas enim pōt quocūq̧ vult nos mouere ꝛ desistēdo ꝛ ꝓsequēdo ꝛ expiri suā libertatē quam nullatenꝰ pōt aīal ꝯuerū insequens appetitū facere. ¶ Et ꝓpter cōplemētum dictorum diligenter est aduertendum ꝙ magna est dr̄ia motuum localium que fiunt in corpore aīalis qui motus insequitur noticiam. Nam aliqui sunt motus locales qui

Mot⁹ locales. Mot⁹ voluntarij.

dicuntur motus voluntarij qui a dictis fiūt causis ꝛ per modū iam dictum:ꝛ sicut appuit isti nō dicunt ꝓprie voluntarij:qꝛ fiant semper a voluntate cum insint brutis ꝛ in eis nō insit volūtas. Sꝫ dicuntur voluntarij large:qꝛ fiunt ab eodem calore ꝛ per eadē instrūa ꝛ cū silī pcedente noticia ꝛ cōsensu cū quib⁹ fit motus in nobis qui pure ꝛ simplr̄ voluntari⁹ dici pōt:ꝛ lꝫ nō semper in quolibꝫ volūtario motu oīa alia cōcurrāt:nā oēs mot⁹ qui volūtarij appellant fiunt me^{te} spū vadēte a cerebro per neruos:fiūt etiā me^{te} musculo ꝛ chorda in perfectis aīalibus cum pcedēte fantasia ꝛ appetitu ꝛ cōi ꝯsensu. ꝛ nō curo mō de aīalibus imperfectis q̄ mouent dilatatiue ꝛ ꝯstrictiue in quib⁹ caderent aliqua speculanda q̄ ꝓpter breuitatem dimittim⁹. Dicunt ergo illi mot⁹ voluntarij ab eo qḋ dcm̄ est:appetit⁹ etiā a quo pdicti mot⁹ causantur large voluntas dr̄. Et isti voluntarij mot⁹ vt alibi pꝫ quidam dicuntur voluntarij de pma intentiōe qui fiūt ꝭm appetitus imperium:ꝛ quidā voluntarij de scda intentione q̄ fiunt etiā ꝭm imperium appetit⁹:ꝛ fiūt etiā pter appetitus imperium:sicut motus anhelit⁹ ꝛ motus tussis ꝛ sic q̄ etiā motus velit vel nolit aīal hñt fieri sicut etiam sunt multi motus q̄ fiūt cū deliberatiōe in mētis propter ꝯsuetudinē:ꝛ ꝓpter multas cās similes:fiūt etiā cum calore ꝛ neruis ꝛ instrūis deseruiētibus motui dicto simplr̄ volūtario:sed fiunt absq̧ aliqua pmeditatione vel deliberatione vel fantasia in quibus plus operatur particularis motiua q̄ motiua imperāa:sicut etiā est motus volūtari⁹ tremor mēbroꝝ qui passio ponit voluntarij motus:ꝛ iō tremit velit vel nolit aīal cum membrum operat:quapropter oēs pdicti mot⁹ cessant incisis neruis vel opilatis ꝓhibito trāsitu spūs aīalis a cerebro. Aliqui autem sunt mot⁹ locales in corpe aīalis insequētes noticiā qui sunt simplr̄ nāles:sed tales insequitur noticia sensus pticularis: sicut tactus:non fantasie ꝛ extimatiue ꝛ appetit⁹ ex illis cāatus:sicut euenit in tremore membrorum q̄ est rigor vel in silib⁹ motibus insequentib⁹ penam ꝛ dolorē sensus tactus in quibus membra persepe vehementiori motu mouentur a virtute naturali expulsiua tētante nociua expellere:sicut etiā qn̄ ꝓijcitur aqua bulliēs super aliqḋ mēbrū alicuius: ꝛ de similibus:ꝛ in his motib⁹ nō habet voluntas aliqḋ dominium in refrenando. ¶ Sed dices. tu dixisti supra ꝙ sic sicut de illo qui exposuit manuz igni:vn̄ ibi ignis ita mordicatione debet necessario motū cāre:sicut vnus res interior carnea mordicans:vt materia terriane. ergo sicut ille potuit tenere membrum firmū exponens ipsum igni:ita ille poterit tenere membrum firmum existente in eo colera mordicatiua:vel ꝓiecta super mēbro aqua bulliente que necessario facit mēbrū tremere. ¶ Dōm ꝙ ille qui tenuit manum ad ignem operabat per voluntatem illum motum voluntarium resistendo appetitui qui causasset fugā a re nociua. Sed nihilominus concussionem ꝛ tremorē manus que fuisset ibi ex motu naturalis virtutis expulsiue ꝓhibere nō potuisset. vn̄ tremor q̄ est in rigore vel cum ꝓijcitur aqua bulliens ꝛ similis motus nō est ꝓprie motus ꝓgressiu⁹ de loco ad locum:sicut est motus ꝓsecutiōis vel fuge. Sꝫ est motus concussiuus ad expellendū in quo mēbrū mouet ꝛ ꝯcutitur:qꝛ sue partes vt villi mouent motu ꝯctiuo ꝛ dilatatiuo ad expellendū nociuū:ꝛ iō hos mot⁹ cū fiant a nāli ꝟtute voluntas vel appetit⁹ non hꝫ refrenare vel circa ipsos opari. ¶ Intelligendū etiā sane qn̄ dr̄ ꝙ volūtas est refrenare potēs appetitū sensitiuū ꝙ hoc hꝫ ꝑtatez

quo ad executionem effectus appetit⁹ qui est volūtari⁹ motus nō quo ad ip̄m appetitū. nisi certis cōditiōibus. Et ẟ qꝛ cāe appetit⁹ sunt sepe sepl⁹nāles: vñ si famesco nō pōt hoc remouere volūtas nec possum ad mei libitū nō famescere: ſ3 bñ possum huic appetitui resistere. quia possum abstinere. Silr si mō cā malis sit in me incitans luxuriā nō possum libere facere ꝙ nō appetā coitū. sed bñ possum facere me abstinere a coitu. Si aūt illos appetitus refrenet hoc est: qꝛ pōt facere ꝙ cause ꝑdictū appetitū causantes nō sint in corpe. Exēplū gr̄a. de luxuria ꝙ hō nō comedat talia vel talia cibaria ꝙ sic infrigidet: ꝛ sic ẟ sililb⁹. S3 vbi nō posset ꝑdictas cās remouere nō posset ēt ꝑdictos amouere appetit⁹. Si āt appetit⁹ aliq̄ cānt ex cāis infra pn̄te existib⁹ clarū est ꝙ illos omni mō refrenare pōt. hoc dico ꝑꝑ vicia q̄ nō sic videnẗ hr̄e cās opantes: vt iā de dictis appetitib⁹: sicut est odiū auaricia supbia: ꝛ de multis de q̄bus lōga caderet disceptatio. ¶ Ex his aūt dictis clare p3: q̄uo appetit⁹ est cā motus. alalis q̄ dr̄ volūtarius: qꝛ nō ē ꝑprie cā ꝑdicti mot⁹ volūtaris ꝛ libere q̄ possit cāre ꝛ nō cāre: imo stāte appetitu sufficiēte cū oib⁹ req̄sitis quātū est ex se vt ꝯm̄ ē necessario causat. S3 dr̄ cā volūtaria metaphorice: ꝛ ꝑdictus mot⁹ dr̄ volūtari⁹ ꝯm modū supi⁹ assignatū. ¶ Et sic p3 ad p̄m arg̃m ult⁹ dubij. ¶ Ad 2ᵐ silr p3 clare ex dictis q̄uō ꝑ actū intrinsecū pōt deponi appetit⁹ ꝛ q̄uo nō: qꝛ modicū supra declaratū ē. ¶ Et silr clare p3 ad id qđ tertio argnit absq3 prolixiori sermone.

Ois ꝟt⁹ ale ē eidē anime.

¶ Et sic ad id qđ querit in 3° dubio. an appetit⁹ sit virtus distincta ab aliis ꝛc. ꝺm̄ ꝙ sicut supra apparuit: ꝟtus si sumat ꝑprie quātū ad id qđ ꝑncipalr ꝑ virtutē significat vna virt⁹ nō est ab alia distincta. de ꝟtutib⁹ ale loquimur: qꝛ ois ꝟtus ale est eidē ale. S3 si ꝟt⁹ sumat ꝑ oi eo qđ ꝑ talē ꝛ talē virtutē quātū ad diffinitionē exprimētē q̄d nois dat itelligi vn⁹ actus ab ala ꝑducit⁹ ab aliis actibus aie est distinct⁹ vñ actus ille q̄ est desideriū ꝛ q̄ ala desideret aliq̄d est act⁹ distinct⁹ ab aliis: ꝑ quē actū ala dr̄ appetitiua ꝛ appetit⁹ talia vel talia. ¶ Et cū dr̄ ꝙ tunc talis ꝟtus hr̄et determinatū instrm̄ ab aliis instrumētis distinctū: ꝛ determinatū solū cai⁹ ꝑncipalr eēt passio. dicēdū ꝙ nō est necesse ꝙ q̄libȝ ꝟtus q̄ ponit distincta ab alia habeat in corpe distinctū organū ſ3 bñ distinctā opationē: sicut ꝟtus nutritiua ꝛ augmētatiua ponūtur esse distincte: ꝛ tñ ꝑ eadē organa: ꝛ ꝑ idē subm̄ opantur. Ita in ꝑposito ꝟtus appetitiua est ab aliis distincta qꝛ ala post quasdā opōnes gignit ēt opōnē aliā: vñ talis virtus denotat: ꝛ tñ opat illismet organis. S3 nō posset illā opationē ꝛ actū gignere: nisi ꝑus hr̄et alios act⁹ ꝛ ꝑ actū illū sic genitū ala exercet opōnes alias: ꝛ in corpe sequunt etiā dispōnes q̄s nō potuisset exercere ꝑ illos ꝑmos actus. Cui aūt subo tanq̄ subo ꝑncipali attribuat illa virt⁹. Certe pho 3° de ala vult ꝙ appetit⁹ ꝑncipalr sit in corde: sicut ꝛ ꝑmū sensitiuū ꝛ ꝟtutes alie. S3 quid de hoc sit. s. in quo sit p̄ᵐ sensitiuū: ꝛ ꝑ ꝯñs p̄ᵐ appetitiuū s. an in cerebro vel in corde fuit supra discussum: ꝛ ꝑ hoc ad illū locū recurrat. ¶ Et cū viteri⁹ q̄rit. an appetitiua sit multiplex. ꝺm̄ ꝙ sic. ꝛ hoc ꝑpter diuersos act⁹ et diuersa obīa in appetitu existētia: ꝛ loq̄mur mō de appetitu sensitiuo ꝑpter qđ aduertēdū vt dicit q̄dā doctor: ꝙ in reb⁹ nālib⁹ corruptibilib⁹ nō solū opȝ esse inclinationē ad ꝯsequēdū ꝯueniētia ꝛ refugiendū nociua. ſ3 ēt ad resistēdū corrūpētib⁹ ꝛ ꝯ̄riis q̄ ꝯueniētib⁹ impedimētuȝ ꝑbent ꝛ ingerūt nocumēta. Sicut ignis hȝ nālē inclinationem nō solū vt recedat ab inferiori loco q̄ sibi nō cōuenit ꝛ tēdat in locū superiorē sibi ꝯueniētē: ſ3 etiā ꝙ resistat corrūpētib⁹ ꝛ impediētib⁹. Qꝛ ergo appetit⁹ sensitiuus est inclinatio ꝯ̄ñs app̄hensionē sensitiuā. sic͛ appetitus nālis est inclinatio ꝯ̄ñs formā nālem: necesse est ꝙ in pte sensitiua sint due appetitiue po͛. Una ꝑ quā ala simplr inclinat ad ꝑsequēdū q̄ sunt ꝯueniētia ſ3 sensuȝ ꝛ ad nociua refugiēdū: ꝛ illa dr̄ ꝯcupiscibilis. Alia ꝟo ꝑ quā ala resistit impugnātib⁹ q̄ ꝯueniētia impugnāt ꝛ nociua inferūt. Et hec vis vocat irascibilis. vñ dr̄ ꝙ ei⁹ obȝ est arduū: qꝛ. s. tendit ad hoc ꝙ superet ꝯ̄ria: ꝛ supemineat eis. Hec aūt due inclinatiōes nō reducunt in vnū p̄ᵐ: qꝛ interdū ala tristib⁹ se īgit ꝯ̄ inclinationē ꝯcupiscibilis vt ꝯm inclinationē irascibilis impugnet ꝯ̄ria: vñ ēt passiōes irascibiles repugnare vident passiōib⁹ ꝯcupiscibilis. Naȝ ꝯcupiscētia minuit irā: ꝛ ira accēsa minuit ꝯcupiscētiā vt in plib⁹. Patet ēt ex hoc ꝙ irascibilis est propugnatrix ꝛ defensatrix ꝯcupiscibilis dū insurgit ꝯ̄ ea q̄ impediūt ꝯueniētia q̄ ꝯcupiscibilis appetit ēt ingerūt nociua q̄ cōcupiscibilis refugit: ꝛ ꝑpter hoc oēs passiones irascibilis incipiūt a passiōib⁹ ꝯcupiscibil ꝛ ēt i eas terminant: sicut ira nascit ex illata tristicia ꝛ vīdictā inferēs in leticiā terminat. Propter hoc ēt pugne aīaliuȝ sunt i ꝯcupiscibilib⁹. s. de cibis ꝛ venereis vt dr̄. 8. ẟ aīalibus. Ex q̄b⁹ clare p3 q̄re appetit⁹ sensitiu⁹ diuidit in irascibilē ꝛ cōcupiscibilē: ꝛ circa q̄d vnusquisq3 istoꝝ appetituū hȝ ꝟsari ꝛ q̄ sint illoꝝ opatiōes. ¶ Ad id qđ vltimo in hoc dubio q̄rit: an. s. appetit⁹ sensitiu⁹ sit ꝟt⁹ cognitiua. ꝺm̄ ꝙ hoc vel pōt q̄rere: an illa res q̄ est ꝟtus appetitiua sit cognitiua. Et clarū ē ꝙ sic: qꝛ talis res nō est nisi ipsa ala q̄ cognoscitiua est aut pōt q̄rere de ipso actu appetitiuo: an talis act⁹ sit cognitio ꝛ me͛ ipso ala cognoscat ꝛ ꝑ firmo l3 vtraq3 ꝑs possit teneri ꝛ contrariū nō bñ demōstratē: tñ verisilius vr̄ ꝺm̄ ꝙ talis act⁹ appetit⁹ est actus cognitiu⁹: qꝛ si nō: cū sit distincta res a quolȝ alio actu cognitiuo: seq̄ret ꝙ si ꝑ possibili vel impossibili act⁹ q̄ est cognitio remoueret ꝛ remaneret act⁹ appetituo q̄ nō est cognitio: ꝙ tūc ala me͛ illo actu appeteret aliq̄d: ꝛ tñ nō cognosceret illud qđ appeteret qđ vr̄ absurdū. Qđ autem illa sint sepabilia p3: qꝛ sunt res distincte ꝛ saltē per diuinā poᵃᵐ nō vr̄ debere negari id posse fieri. ¶ Et si dicat. ergo frustra ē āīa cognitio ex quo ille act⁹ est cognitio. ¶ Dōȝ ꝙ nō: qꝛ āīa est cā illi⁹. ¶ Si q̄s aūt teneret ꝯ̄riā pt̄ē hr̄et dicere vel ꝙ ille non sunt abinuicē sepabiles: qꝛ sunt necīe depēdētie ꝛ ꝯ̄dictionē implicaret: vł ꝙ si separent tūc ille act⁹ q̄ erat appetit⁹ vel desideriū nō est ampli⁹ act⁹ appetit⁹: ſ3 primū videtur verisimilius dictum.

Appetit⁹ sensitiu⁹ an sit ꝟt⁹ cognitiua.

¶ Qđ aūt querit in 4° dubio volum⁹ reseruare modicū cū q̄remus. an sit sp̄us aiatus aut nō: qꝛ ibi appebit modus q̄uo mouet sp̄us ꝛ a quo: ꝛ iđ ibi reseruetur.

¶ Et ex his appent q̄ in ꝑn° q̄sitī sunt arguta. Et qđ dr̄ ibi ex Auer. de musculo est veꝝ loquēdo de ptib⁹ corp⁹ ꝯstituētib⁹. Et in hoc terminet tractat⁹ de ꝟtutib⁹ de q̄ sint deo gr̄e infinite q̄ ad tātaȝ lucē nos ꝑuenire fecit. Nō ꝑseq̄mur mō ẟ opōnib⁹: sicut ſ3 ordinē post ꝟtutes caderet determinatio: qꝛ in diuersis locis hui⁹ opis caderet coꝝ determinatio ꝛ supra iā de aliquibus determinatū est. Sed ꝑsequemur ad spiritus.

¶ Utrum sp̄us exñs in corpore animalis sit formaliter animatus ꝛc.

Qō. lxxx.

Trigesimosecundo veniēdū ē ad inquirēdū de spiritib⁹ de q̄b⁹ tāt⁹ sit sermo ab auctorib⁹ medicine: ꝛ intēdimus in vno q̄sito oia q̄ circa ip̄m ptractare: qđ inducit sub hoc titulo. An sp̄us exñs in corpe aialis sit formaliter aīatus: ita ꝙ fora eius subalis sit ala sicut est fora mēbroꝝ aialis: aut sit solū aiat⁹ ꝟtualr. ¶ Hoc q̄situm sub illo titulo q̄rēte de oi spū inuenit modicū ab auctoribus ptractatū: ꝛ hoc qꝛ ꝑ claro vident hr̄e ꝙ sp̄us influēs volitās ꝑ corp⁹ trāsmissus a corde ꝑ arterias ꝑ vniuersum corp⁹ nō sit formalr aiatus. S3 si dubitāt videntur dubitare de spū gignitiuo recluso in semine: vñ oēs dubitāt an semē sit formalr aiatum aut nō: vt Cōciliator ꝛ Dynus ꝛ vir q̄si oēs: ſ3 nos vir de oi spū inuestigare volum⁹. Et p° i ẟ volum⁹ recitare vnā notā ꝯtrouersiā de aiatiōe seminis q̄ fuit inter duos modernos doctores: ꝛ hodie viuūt: quoꝝ vn⁹ vocat magr. Johannes de pēna q̄ lōgo tpe Neapoli magnā gessit famā: ꝛ alter nominat magr Frācisc⁹ de zanellis de Bononia: q̄ tpe q̄ incepi ꝑuſi; legere medicinā ipse ibi legit artes: ꝛ demū post mei recessum cū iuim⁹ ad legendū Bonon. medicinam ipse in medicina studuit ꝛ doctorat⁹ est i illa valēs existens doctor. Et qꝛ ille tractatus cuiusliȝ istoꝝ fuit mihi trāsmissus de Neapoli a magistro Johāne de penna: iđ ip̄m hic in ꝑpria forma trāscribem⁹: sicut missꝰ est ꝛ postmodū dicta tractabim⁹: ꝛ ille qui in illo tractatu vocatur cōminatio est magister Frāciscus. Ille aūt q̄ ip̄m impugnat est magister Johānes: ꝛ ad lr̄am stabat: sicut statim infra i seq̄nti pagina scriptum est.

Sp̄us influens.

32

¶ Reprobationes infrascripti tractat⁹ cōminatū incipiētes a destructione adhesiōis eoꝝ: qꝛ ꝑmittit reprobatio credire a cōminatore differentie inter tale virtuale: ꝛ tale formale.

Ecce q̄ promptū est cōfuse mēti refugium ad vocem significati cōiter insistit: virtus enim virtualiter ꝛ virtute: ita expressum est p auctorea signatum specificū q̄ ignorātia sube causē agentis facte illā nominari virtutem vt G. l ad literā. Sꝫ a centro vox virtus cum suis coniugatis predicatis ipsam formam dicit rei: cuius est virtus: sicut alias ostendi per oēs auctores: ꝛ ex necessaria ratione: virt° enim est in composito operatiua potentia que non potest poni materia nec ipm cōpositum ergo necessario illius forma. Aristote. insuper et magis est hec subiecta materia expresse infert nomē virtutis vel ipsam occultam rei formam vt quidem solam per exclusionem. s. absolute dici actus puta secundi vt vbi dicit. Semen esse animatuꝫ virtute. i. forma tantū nō actu. i. nō actiōe. s. pstit: nec ibidē ipsius cōdicta evidenter ostendūt ita q̄ afatum virtute est aiatū occulte propter ipm: sic carere actiōib° aiati: ꝛ vbi ait. Nutritiuā qdē ergo aiam ipma ꝛ fer° sepabiles hūt palā: qi virtutis qdē oīa ponēdū: actu aūt nō hītia pus q̄si separata fetuū trahāt alimētū ꝛ faciāt aie op°. Et vbi ait. Cristallū ꝛ oē coagulatū hūidū dr siccū quidē actu ꝛ fm accñs exñtia virtute: ꝛ fm ipsa humida. Uel Ar. ipse fert nomē virtutis in postissimū ipsi° for° seu actiōe po°:vt vbi ait. Uirtus est excellentie. Uel ꝫ° q̄nq̄ infert nomē virt° in formā ad remissum suū esse adductā. Et vbi ait. Saluatur enī virt° eoꝝ. Itaq̄ semp ꝛ vbiq̄ virt° est for° rei cu ius est virt°. ergo virtualr est formalr ꝛ virt° for°. Qui ergo cōcedit semē esse aiatū virtute ꝛ negat ipm aiatum forma ipse nescio: sꝫ impꝑpēse ponit qd̄ negat: ꝛ negat qd̄ ponit: qualis est cui° dicta p medias colūnas sequentes sequunt: que ꝛ a scriptis lateralib° reprobant.

Reprobatiōes magri Joānis. de pēna.

a Incepisti o iscie ab insufficiēti arguere: sepas. n. p innascentia facta vnū ꝛ aiatum vnū sub necīa simulare amboꝝ hui° tertiū ꝛ verum obmisit: diuisio tua rudis.

b Inicie. si vltra sensum cognosceres sciens q̄ semē est ex corpulē to ꝛ intercepto p ipm spū ꝯstitutū: ꝛ ita fm veritatē plurigenum quā aie vnigētū sēsu.

c Aliā diffinitionē aie porem hac ꝛ studiosi° in uestigatā ꝑponit Ar. in q̄ notat ꝑ prius p̄m aie suscepiuuꝫ qd̄ postea explicat eē semē. Illā vt video per trāsisti: sicpuer legere pone organicuꝫ: ꝑterea cōe ad eē existere aie sibi ab Ar. supeū ꝛ in semine repertū valde est a tua ruadi cognitione lōginquū. Rudes enī cognoscūt solū corp° ꝛ° ꝛ organicū q̄ nec i oib° nec in solia ē aiacie. Ignorāt aūt p̄mū organicū cōuertibilr ꝑpū aiatia solummodo.

d Incise ergo semē est princi pale generās aia tū ꝯñoꝫ te infra.

consequentia patet: q2 omnis virtus est operādi instrum ergo habēs in se virtutem generatiuā aiati est ex se: ꝛ ex in se habito initians ꝛ principiās aiati gñonem: quare ꝛ gñans principale: non aūt organicum.

e Inscie spiritus est essentialis ꝛ principalior pars totius aiati formalr ꝛ ipsius primi organi qd̄ nō nosti: q̄re nō solū formalr: ꝛ cū hoc principalr aiatis illo.

f Inscie. nōne anime solū oportet esse corp°: si vnq̄ phycas scolas intrasti: qd̄ ergo corpus repis in ꝯpo°° organico ꝑter ipsa ꝯsimiliū corpora qd̄ possit esse poni aie subm: aut si inquātū ergo aia est respectus.

g Inscie: immo ipsa est essentialior ps eius interceptiōe semē est primum corpus organicum tanq̄ primo aie organo ꝯseminatū: itaq̄ tā ipse semis q̄ consimiliū prius corpis ē pncipalis ac eēntialis ps organici corpis.

h Negare forale exñtiā aie i ꝑpriis aiatoꝝ spiritib° est tantum testimonium ignorandi a li°. de anima vsq̄ ad antidotariū Nicolai q̄ aliis testib° non egeret: tota enī abinde mā de aiato terreno est: hic aūt oē est aiatū p spm in ipso pncipalr aiatū: nō g nosti Ar. de gñatione aiati dicētē gñō ē p° pticipatio aie nutri°°: vita aūt mā sio hmōi nec nosti ꝯ°° ei° dicētē q̄ mā subꝫ ꝛ sit° aie ē calor nālis q̄ et iḡras rōnes ad hāc ꝯclusionē isigneo nobiliorē portionē nālis ꝛ me°° scie cōtinentes.

i Inscie calefactum ethice appropriat sibi mēbrum nec in mō sube ꝯdiuisum spm col° calefactū pōit es fimeraꝫ: qd̄ g aie positio i ipū: aut eius ab illo abiectio sat ad ꝯtīgi siꝰ b calefacta cū eiusdē aiati corpis pri°° eadē aia nuō iformare posse diuisimr sil pati passiōes earuꝫ. Sꝫ o q̄tā medici nā sapis. s. oia genera febriū pnci plaq̄ tot librorū d eis paperū tuā rudē equocatiōnē si pcipia qñ ab idēti°° sube ꝑ forma subali accepte. s. aia nō q̄deꝫ ꝑite d cā calefca ꝯiūgere vl sepaf pcedis ad subaꝫ p accñtali modo sube acceptā cu ius cā distūgunt calefacta ꝑdicta. ꝑba iscie ex q̄ effimerā tetigisti au di. spūs ē ime°° subꝫ egritudis q2 febr: g spūs ē forr aiat°. aña p°. q2 effi°° ē febris fcā: sꝫ si nisi p eē qd̄ hꝫ i spū. g spūs ē imediatū subꝫ febr effimer. ꝯña p°. q2 eg°° ē passio soli° viuētis sicꝫ sanitas neq̄. n. sani: neq̄ egri eē possum° sine viuer.

marginal note: Hic incipit tractatus d aiatiōe seminis.

Tractatus comminantium magri Francisci de Bononia.

Teneo pro cōclusione q̄ nullū semē sit formaliter animatū. Illā cōclusionem declaro ꝛ eaꝫ probo aliquibus declaratōib°. Prima rō est ista: si semen bonum ꝛ ꝑsilicū esset formaliter animatū: aut esset° hoc quātum ad corpulentiā seminis: aut quā tum ad ipiritū gignitiuū reclusuꝫ in semine: nō p° mō. q2 sperma ꝛ qd̄libꝫ aliud semen est homogeneū° in partibus. ergo anima nō est actus eius: aña est notū: tenet cōsequētia: q2 aia est actus corporis organici° physici: vt scribit pbs scdo de anima.

Secūdo. si sperma vel aliud semē formaliter est animatū nō ponit hoc: nisi q2 habeat in se° virtutem generatiuam animati que est vna° de virtutibus anime: sed virtus generatiua potius attribuitur spiritui incluso in semine q̄ corpulētie seminis cū semen quantū ad eius corpulentiam sit solum: sicut susceptaculum ꝛ defensa spiritum gignitiuū ad locū conceptionis: ꝛ est illius spiritus conseruatiuum ne euanescat. Nec potest dici q̄ sit formaliter aiatum quantuꝫ ad spiritum gignitiuū inclusum in semine. Primo ipse non est cor organicum° corpus. ergo nec est formaliter aiatus. Sed dices. ostēdo q̄ nō requiritur organizatio: vt aliquid sit foraliter animatum: q2 minima pars carnis nullo mō est organica: est tamen animata non valet: quia minima ps carnis° est inquantū animata inquātū est organici: spūs° autē nō est hmōi.

Secundo sic. Si spūs gignitiuus inclusus in semine esset formalr animatus: tunc etiaꝫ spiritus° inclusus in nobis esset formaliter animatus: ꝛ tunc sequeretur q̄ semper cum febre effimera cōiungeretur° ethica probatur ꝯña: quia ille est febris ethica in qua est calefactum esse in substantia membrorum: vt Auic. prima 4°. ꝛ Galie. in de differentiis febriū ꝛ oēs alii auctores medicine q̄ distinguūt genera febrium prima penes distincta subiecta in quibus est calefac:uꝫ esse preter naturam. Sed in° effimera est calefactum esse in substātia mēbrorum: si spiritus est formaliter aiatus° q2 nō pōt poni ipūs formalr aiatus: nisi sit de substantia membroꝝ.

Tertio. si spiritus esset formaliter animatus: tunc in vno animali numero essent plures anime numero: hoc est falsum: tenet consequētia: quia in materiis discontinuis nō potest esse vna aia numero: spūs aūt ꝛ mēbꝝ sūt discōtinui° ꝛ p te vtrūq̄ est aiatū.

Quarto: tunc idem esset principale agens° ꝛ organicum respectu earūdem operationum. consequētia ꝑbatur: quia spiritus respectu operationum anime ponitur organū. Iteꝫ ponis ipsum formalr aiatū. ergo ꝛc.

k Nec ꝑpēdis q̄ illa tua inerā ꝯductio nō infert ꝯtūgi effimerā cū ethica: qd̄ ꝯminat° eo: sꝫ magꝫ ipsam effi°° eē ethicā: ex q̄ assumis spm eē d sube mēbri pꝑ ipꝫ poni aiatū vt ex illo idētitas sube idēti°° inferat cale passiōis.

l Qui ignoras vsq̄ ad fere sensibilē vniōnē ptiū integrātiū aiatū dicis discōtinuari a mēbris ꝑpriis spūs nō q̄ nosti Ar. dicētē i sil nat alīq̄d vnū idē i ābob° qd̄ sat ꝑ tāgi sil nasci ꝛ vnū esse sꝫ ꝯti°° ꝛ fm q̄tū: sꝫ nō fm q̄le: spūs aūt ꝛ mēbꝝ sunt sil i co. ꝛ p nata: quō dicis discōtinuus esse mēbra spiritib°. hec g tua ꝯña soluꝫ peccat: p supinam ignorantiā radicis quā sumis.

m O sonās. vt alr nesci° q̄ spūs ponit orga°° re° opō nū aie tu infra ponis q̄ pn°° agēs ē aia. dic vn̄ sequit q̄ spūs ē foralr aiat° g aia q̄ ē pn°° agēs p te ipa eadē ē agēs organicū re° luaꝝ opōnuꝫ. certe ne cure ignorasti q̄ ab Ar. q̄ aia ē cāvñ mor° siꝛ ꝛ for° sui corpis aiati: tā ita q̄ publica nālia ignoras q̄ turpe est tibi de nālib° loq̄.

a ¶ Inscie p° qđē plātarū semīa nō latēt in illis: aīalīū aūt sic ꝓpter cautelā corruptiōis: neutra tñ sunt suorū generātīū partes: vbi enī didicisti sed ꝙ si aliquod aīatū formaliter existit in alio aīato. ergo est pars illius: nā ꝛ ꝫm naturā aīata sunt in aliis aīatis: vt fetus i matrice: ꝛ nō ps ei⁹: ac ēt ꝓter naturā vt mola ꝟmes et talia q̄ propterea cōtinētis aīati ꝑtes non sunt.

¶ Quinto. si sperma eēt formaliter aīatum: tunc sperma esset pars[a] latens in corpore ante emissionē ipsi⁹ hoc est falsuz per phūm primo de generatione animalium. quia tunc in emissione seminis esset dolor. consequētia probatur. quia per te sperma est formalr̄ aīatū.

¶ Sexto. si sperma esset formaliter animatū: tunc participaret[b] aliquo gradu viuentiū de quibus gradib⁹ viuentium phus secūdo de anima: facit mentionē plenam. vel ergo participaret aīa vegetatiua vel sensitiua: vel motiua: vel intellectiua. Nō primo. quia tūc semen esset planta. non secūda quia esset vnum paruuz animal: non tertio vel quarto: vt dictum est vel notū est.

¶ Sufficiant iste sex rationes: quia plures alias possem inducere quas gratia breuitatis[c] obmitto.

¶ Sed qꝛ illud qđ principaliter facit homines dubitare[d] in hac materia est: qꝛ semen facit de non aīato[e] actu animatuz. Ideo dubitant quō semen non sit animatuz formaliter. Nam arguūt sic. Illud in quo ē virtus generatiua est animatuz formaliter. Sz in spermate est virtus generatiua. ergo ꝛc. maior ꝓbaꝛ: qꝛ virt⁹ generatiua est potentia anime: sed vbi est potentia anime ibi est anima minor pꝫ: qꝛ dato ꝙ sperma in se nō haberet potentiā generatiuam non generaret. ꝛ ideo propter declarationes istius dubij: ꝛ ꝓpter soluendas rōnes magistri Joānis de pēna īfra positas p̄mitto duas distinctiones.

¶ Quaruz p̄ma est[f] ista. Aliqđ dicitur tale duob⁹ modis. Uno modo in actu formali. Scđo modo in actu

b ¶ Indocte libri de aīa ibi debuisti discere ꝙ p̄ma viuētiū diuisio est ꝫm po[a] viuens ꝛ viuēs actu q̄ vtraqꝫ sunt formalr̄ aīata. dr̄a solū ꝑ nōdū hr̄e ꝛ iā hr̄e scđos aīe act⁹ cuz organis operatiuis ad illos. Diuisio autē viuentiū in vegetatiuū sensitiuuz ꝛc. est subdiuisio magis ipoꝝ actu viuētiū: ꝛ qꝛ semē in habitu seminis manēs est po[a] viuēs: iō nec actu vegetaꝛ: nec sentit ꝛc. Nullus ḡ modorū vite q̄s nosti conuenit semini actu: sꝫ ē in gradu viuētiū quē ignoras: i. q̄ ꝫm quā hꝫ aīam est po[a] planta vel animal.

c ¶ Laudo tibi hāc tuā obmissionem: imo si de iaz positis tacuisses phūsophus fuisses.

d ¶ O Aristoteli recte ꝯtra: imo si qm̄ aniam hēm⁹ sciunt oēs hoīes vidētes ea q̄ ꝑ corpus agūꝛ ꝛc. vt Ga. ita qm̄ semē i vestitu actu semis actibus vite caret nō pōt ab ydiotalib⁹ capi ipꝫ hr̄e aīaz. Caret aūt actib⁹ vite ꝑꝑ ipꝫ eē solū po[a] viuēs. hāc ḡ suspitionē decredētiū ꝑꝑ aīam semis tueo: iō oppo[ie] Ar. remouet dicēs. Est āt nō abijciēs aīaz po[a] ens: vt viuat ꝫ ꝙ hꝫ: corp⁹ āt po[a] huiusmodi ē semē ꝛ fructus: vbi ḡ Ar. remouet suspitōēꝫ nō credētiū semē eē aīatū. tu illi tot⁹ obui⁹ ꝓponis remouere verā sciaꝫ credētiū ipꝫ eē illđ aīatū qđ i diffōne aīe vocaꝛ potētia vitā hn̄s: ꝛ sic formalr̄ aīatū.

e ¶ Inscie oē nō eētialr̄ sꝫ nālr̄ faciēs đ nō aīato actu aīatū necīo hꝫ aīaz aliq̄ actu. agēs. n. nāle inq̄tū sic agit ꝛ necīo eo actu quo solo ipsa aīa ē act⁹. Sꝫ si semē facit de nō aīato actu aīatū non q̄dē eētialr̄: sed nālissime đ facit. ergo necīo semē hꝫ aīaz eo actu q̄ solo ipa est act⁹: Sed anima est act⁹ solo actu p̄mo ꝛ forma vt sua diffō ponit. ergo semen habet aīaz actu p̄mo ꝛ forma. ita quidem ex ore tuo te iudico serue neq̄.

f ¶ O fuge q̄sitor hec tua distictio nō est i re: sꝫ in voce. tuū enī eē i actu ꝟtuali aut ē eē in actu p̄° : ꝛ sic i formali: aut 2°. qꝛ cū causeꝛ ime[e]a p̄° ꝛ illū ꝓsupponat in ipo agēte necīo. erit ēt cū for[li]: sꝫ ꝟt⁹ nō sit act⁹ 2⁹: sꝫ p̄m⁹ ꝛ for[a].

g ¶ Inscie nōne ꝛ caliditas est virtus ignis: vt Aristot. Auer. ꝛ Auic. vt oēs ponunt. ergo virtus forma.

h ¶ Inscie ydiotaliter loq̄ris. Sol enīꝫ neq̄q̄ ē talis calid⁹: sꝫ factā calitatē exhibeat: vt Ar. pōit. mot⁹ ꝓterea ē de cāis calefactiōis equocas i ꝫmōe. ḡ q̄ de gnōne vniuoca q̄ꝛ ē que ꝑ semē. saltas ad gnōnes equocas sicut fugiens ꝛ nō hn̄s vbi in ꝓpria aut ꝯsimili mā te ostēdas.

i ¶ Aut 2°. ꝛ sic ēt formalr̄: qꝛ aīatū hn̄s actum 2[m]. s. aīe opōnē necīo hꝫ formā q̄ est actiōis aīe p̄n[m]: aut po[a] actiua: ꝛ tunc oīno formalr̄: qꝛ po[a] actiua est ipa for[a] tm̄: q̄re necīo incidis idētitatē aīati ꝟtualr̄ cum aīato formalr̄. Inscie ꝓlea aīatū foꝛalr̄ i gn̄ando aliđ aīatū aut gnāt illđ ꝑ ꝟtutē aut nō: si ꝑ ꝟtutē: tūc virtualr̄: ꝛ sic aīatum formalr̄ generabit virtualr̄: sic ēt nō formalr̄ aīatū: qđ est absurdū. Si ḡ sꝫ nō ꝑ ꝟtutē: imo ꝑ formā tūc necīo aīatū formalr̄ vel n̄ hēbit ꝟtutē gn̄atiuā vl̄ habebit eā aīosaꝫ ꝑ semꝑ. Sꝫ vtrūqꝫ ꝯn̄s ē fetēs

virtuali: vt cum aliquid dicitur calidum vel est calidum formaliter vt[g] ignis. ꝛ per istuz actum formalē pōt calefacere: vel dicitur calidū virtualiter vt[h] sol ꝛ stelle ꝛ motus localis cum per actum virtualeꝫ possint calefacere ꝛ producere calidū formaliter. Et cōsimili modo aliquid dicitur animatum[i] aut formaliter: aut virtualiter.

¶ Secūda distinctio est ista. ꝙ[k] aliquid potest in aliquam operationē duob⁹ modis. Uno mō sicut agens principale. Secūdo mō sicut agens organicum.

¶ His distinctionib⁹ positis. Pono duas[l] cōclusiōes Prima est. ꝙ nullum semen ꝛ nullus spūs est formaliter animatus. Scđa est. ꝙ oē semen bonum siue ꝓlificum ꝛ omnis spūs tam inclusus in semine q̄ in viuentibus est virtualiter animatus ꝛ organice animatus. Prima conclusio est iam probata.

¶ Secunda conclusio probatur. et declaratur quātum ad ambas ptes p̄mo quātum ad illaꝫ partē: ꝙ semē bonuꝫ siue spiritus inclusus in semine sit virtualiter animatus: quia illud quod[m] generat aīatū ꝛ nō ē animatum formaliter est animatū virtualiter. semē[n] est huiusmodi: ergo ꝛc. maior probaꝛ. quia generās aīatum generat animam: ꝛ ideo continet in[o] potentia siue virtute animā: Tale autē est virtualiter animatum ex quo eā nō ꝯtinet in actu formali.

¶ Secundo declaratur quantum ad scđam partem scilicet ꝙ sperma siue spūs inclusus in semine sit organice animatus. Primo sic.[p] Spūs est de nā humorum: ergo non est for

k ¶ Couenit p̄ncipali agētiaut scđario: organi āt nō ē actio eēt ei alia ab actōe p̄ncipal' sui. sꝫ ē amboꝝ vna et eadem nūero: q̄re agētis organū ꝟo est actioni agētis cōgruū: q̄re ꝟbuꝫ agēs organicū ꝑprie iportat agēs qđ cū organo agit ꝛ illud ē p̄ncipale ad drā agētis qđ sine organo; agit: ꝯtrā āt abscisionē cāet đ tua abusio infra ꝓpēdes.

l ¶ Haꝝ tuaꝝ ꝯ°ꝫ nū motiua ꝓ̄r seq̄ dē iā sunt annulata: qđ statiꝫ sil' audies de 2[a] : sed tu nunc p̄mo accipis ꝑ eodē tale virtualiter ꝛ tale organice. cūqꝫ posueris solē virtualr̄ calefacere: dic cui⁹ p̄ncipalis agētis i calefacere sol ē organū. Preterea. ꝟtualiter tale necīo est p̄ncipalr̄ tale. qꝛ oīs virt⁹ est opatiōis p̄n[m]. ergo ꝛ ꝟtualr̄ est ꝛ principalr̄. sed tale organice est tale sub rōne organi ꝛ in sequela alterius principalis: vt tu ipse infra: ergo nō principaliter: quare nec ꝟtualr̄. sic itaqꝫ incompossibilia facit idem ꝛ vnuꝫ qđ tibi simul ex ignorātia sign̄atoꝝ ꝛ vocū scias ꝯtingere.

m ¶ Inscie illud qđ generat aīatū ꝛ nō est aīatū formaliter est aīatū virtualiter illa est tua maior. sꝫ calor putridus generat aīatū ꝛ nō est aīatuꝫ formalr̄. ego ē aīatuꝫ virtualr̄. hec est ꝯ° falsa. ꝛ tūc altera ꝓmissaꝝ. nō minor. ergo maior ꝛ tua aut est vera: ꝛ tunc sic. calor putridus generat aīatū: qꝛ virtualr̄ aīatū. ergo ꝓpter ideꝫ in vtroqꝫ generādi p̄ncipiū. s. aīam. ꝛ silr̄ inexn̄s vtroqꝫ: qꝛ virtualr̄ necīo similis est gn̄atio aīati a putrido calore ꝛ semine. sꝫ huiusmodi ꝯ° est publice falsa. ergo necīo altera ꝓmissarū nō maior: vt assumpta ꝓ vera. ergo minor que est tota virtus hui⁹ tue rōnis fantastice.

n ¶ Fatue huius tue rōnis minor est falsa. tam in affirmato q̄ in negato: semen enim nō est aīatum distinctim vñ nō gnāns aīatum ꝛ ipm est genitū formalr̄ aīatū.

o ¶ Aut actiua ꝛ sic formali: quare ꝛ aīatum formaliter aut passiua: ꝛ sic materiali: aut futura suscipere. Sꝫ nō potentem alterum animare.

p ¶ Rudissime si ꝓpterea ꝙ spūs est de nā hūoꝝ ifers. ergo nō est aīatus formalr̄: cur nō ꝛ mēbra cum sint silr̄ de nā humoꝝ erūt nō aīata formalr̄. Sicut. n. ex subtili humoꝝ fit spūs: ita ex grosso eoꝝ mēbrū vtrūqꝫ. s. materialiter tm̄. certe ergo ignoras ꝙ ipsi⁹ spūs alia quedaꝫ

videbit ipsum cõformẽ huic quinte ꝯ° ni.
¶ 6° ꝯ° ē. ꝙ sensus cõis: lꝫ ꝯꝑhẽdat obiecta diuersoꝝ ꝗlitatū: ex quo sensus tact⁹ ponit̃ esse plures: ipse tñ est vn⁹ qꝛ nõ immediate illos ꝯꝑhẽdit. Sꝫ mediãtib⁹ sensib⁹ particularibus. Nõ .n. vna po° nõ sit nisi vni⁹ ꝗlitatis: vt vult phs 2°. de aĩa. hꝫ marie veꝝ de potẽtiis q̃s aĩe nõ ãncedũt: qꝛ aĩa est nuda ⁊ in po° ad obiecta: ⁊ sunt potẽtie pure organice ꝑ determiatū organū ad ꝗlitatẽ vnam. Sꝫ po° aĩe quas aĩe ãncedũt in quib⁹ iã aĩa est ꝑ ãncedẽtes actuata: ꝓpter qđ pt discurrere ⁊ inq̄rere: nõ est ꝙ vna po° sit solũ vni⁹ ꝗlitatis: lꝫ eñ ꝓdicte potẽtie sine organice: qꝛ in organo situate: nõ tñ in organo determinato ⁊ ad hãc vl illã ꝗlitatẽ. Nõ eñ in organis ꝟtutez interioꝝ est approꝑatio ꝗlitatis manifeste ꝓportionez hñtis ad obiecta: sicut in organis exterioꝝ sensuum: vt intelligẽti põt clare apparere: ⁊ tñ in his considera.

NUnc aũt sequit̃ videre de reliquis ꝟtutib⁹ interioribus quot sint ⁊ q̃ eoꝝ sunt opĩones de q̄b⁹ Auic. opinatur ꝙ ꝓter sensum cõem est ponere vnã virtutẽ q̃ vocatur fantastica q̃ est in eodẽ vẽtriculo cerebri cũ sensu cõi: qꝛ ambo hñt esse in vẽtriculo añriori: lꝫ aliq̄ dicãt ꝙ sensus cõis hꝫ esse in ꝑma ꝑte vẽtriculi anterioris: ⁊ fantastica in posteriori ꝑte vẽtriculi añrioris: q̃ pl⁹ hꝫ de siccitate ꝙ̄ pars anterior: ⁊ opatio illi⁹ ꝟtutis apud eũ est cõseruare ea q̃ recepta sunt ⁊ cõllecta in sensu cõi: ⁊ hꝫ illa retinere post absentiã sensus ꝑticularis ⁊ post absentiã sensus cõis. ¶ 3ᵃ ꝟtus est. apud eũ cogitatiua ⁊ alio noie vocat̃ imaginatiua ⁊ opatio eius est se exercere cõponẽdo ⁊ diuidẽdo illas intẽtiões seu idola q̃ ꝯseruata sunt a fantastica. ⁊ hoc ꝯpõne ⁊ diuisiõe ab⁹ᵉ absq̧ hoc qđ ex tali sequat̃ aliq̄đ iudiciũ ꝓsecutionis vel fuge vel sequat̃ aliquis cõsensus vel dissensus: quẽadmodũ illa cõponit hoiem volãtem in monte smeraldo. ⁊ dicit ꝙ locus ⁊ sedes hmõi virtutis est medius vẽtricul⁹ cerebri.

Uirt⁹ fantastica.

Uirtus cogitatiua vel imaginatiua.

¶ 4ᵃ virtus est. apud eum extimatiua ⁊ eius opatio est cõprehendere intẽtiões nõ sensatas ꝑ appꝛehẽsionem sensataꝝ ⁊ vocant̃ sensate intentiões que cadũt in sensibus exteriorib⁹ ⁊ sensu cõi: vt intẽtio coloris vel soni: et sic de aliis ꝓpriis sensibilib⁹ vel intentio figure: ⁊ sic de aliis sensibilib⁹ cõib⁹. Sꝫ intẽtio nõ sensata non cadit sub sensib⁹ exteriorib⁹ sicut amicitia inimicitia subã: vt diarij filii⁹: ⁊ sic de aliis. Opatio ḡ isti⁹ ꝟtutis est ex intẽtiõibus sensatis iudicare intẽtiões nõ sensatas ⁊ opatiõnẽ hui⁹ ꝟtutis ꝯsequunt̃ iudicia ⁊ assensus ⁊ dissensus. Et dicit Auic. ꝙ aliq̄ illã ꝟtutẽ vocãt imaginatiuã. Sꝫ de noib⁹ nõ est cura ⁊ loc⁹ seu sedes ei⁹: est etiã medius vẽtricul⁹ cerebri. ¶ 5ᵃ ꝟt⁹ est memorialis. cui⁹ opatio est ꝯseruare spẽs nõ sensatas. Sicut fantastice ē cõseruare intẽtiões sensatas ⁊ meᵗᵉ ꝯseruatiõe fantastice ⁊ ꝯseruatiõe memorie ex reꝑsitatiõe vtriusq̧ extimatiua suã exercet opõnem.

¶ Alia est opinio alioꝝ: vt phi: ⁊ Auer. ⁊ Ga. ꝙ ꝟtutes intrinsece appꝛehẽdentes sunt tres: sicut sunt tres vẽtres cerebri vel ad plus q̄tuor. s. sensus cõis ⁊ fantasia in primo vẽtriculo cerebri seu imaginatiua: qꝛ ꝓprie loquendo fantasia ⁊ imaginatiua sunt idẽ lꝫ in larga significatione imaginatiue oꝫ vt extẽdat̃ ad alias ꝟtutes: ⁊ opatio hui⁹ ꝟtutis fantastice est in absentia sensibiliũ retinere que appꝛehensa sunt per sensum cõem q̃ vocant̃ intẽtiões siue spẽs sẽsate siue idola sensata seu imagies siue simulacra sensata ⁊ habet in illis illa virtus ꝯpositionẽ ⁊ diuisionẽ facere idoloꝝ adinuicẽ ab⁹ᵉ absq̧ hoc ꝙ ad talem cõpositionẽ ⁊ diuisionẽ sequat̃ iudiciũ alicui⁹ assensus vel dissensus: ⁊ iõ ad ꝓdictaꝫ operationẽ nõ sequitur fuga vel ꝓsecutio: vt pꝫ manifeste. Ad imaginationem eñ absolutã reꝝ terribiliũ nõ causatur in nobis timor. immo est ac si in picturis illas inspiceremus. Nullus enim timet ex pictura leonis vel siliũ. ⁊ huic virtuti fm maiorem partem attributa sunt somnia: qũo aũt in somniis cadat timor ⁊ gaudiũ infert⁹ apparebit cum aliqualiter de eis dicem⁹. ⁊ de tali absoluta fantasiatione loquitur phs 2°. de aĩa: cum dicit. Amplius aũt cum opinamur difficile aliquid aut terribile statim cõpatimur: similr aũt ⁊ si confidendũ. fm fantasiam autez similr nos habemus: sicut si essemus cõsiderãtes in pictura difficilia ⁊ confidentia. Et apparet ex dictis qũo conseruatio que fit a fantasia est cũ cognitiõe: ⁊ ꝙ ipsa virtus cognoscitiua existit. Si enim aliter cõseruaret ⁊ retineret nõ

videretur differre a memoratiua: ideo ipsa ꝯseruat pauco tempore. quare sibi sufficit parua siccitas anterioris ventriculi: ⁊ maxime fm eius partẽ postremam. Memoria autem quia retinebat absq̧ cognitiõe ⁊ in habitu indiguit ampliori siccitate nec valet: qđ videt̃ Auicẽ. dicere ꝙ memoria conseruat solum spẽs nõ sensatas: quia ita habemus memoriã idolorum ⁊ spẽrum sensatarum: sicut etiã nõ sensatarum. Et apparet etiã ex dictis qũo sensus cõis põt dici diuersus a fantasia: qꝛ operatio sensus cõis est percipere sensibilia sensuũ particularium ⁊ illorum sensationes cum illa actualr mouent. vnde ci⁹ notitia dicit̃ intuitiua. Sed fantasia est appetitio ⁊ notitia illorum sensibiliũ in eorum absentia. vnde cognitio sensibilium remotis sensibilibus est cognitio fantasie per species remanẽtes post absentiã obiectorum. ⁊ ideo ꝓdicta notitia est notitia abstractiua vnde dicebat phs 2°. de anima. ꝙ abeuntib⁹ sensibilibus remanent in nobis sensus ⁊ fantasie. Potest ergo dici ꝙ illa est vna virtus que appꝛehẽdit obiectum ipso ꝑsente: ⁊ tunc vocat̃ sensus communis ⁊ appꝛehendit obiectum ipso absente: ⁊ vocatur virtus fantastica. Uocatur eñ sensus communis quo ad operationem in qua cõmunicant cũ sensibus particularibus. vnde ⁊ particulares sensus nõ apprehẽdũt nisi obiecto pñte. vocat̃ autem fantasia qñ appꝛehendit obiecto nõ pñte: qꝛ tũc directe ꝓdicta notitia ē in sola appetitione nõ in pñtia. Siq̄s aũt vellet dicere has ꝟtutes esse diuersas nõ curam⁹: fantasia enĩ nõ ꝑsente obo sepe sepi⁹ appꝛehẽdit ꝑ ea q̃ sunt ꝯseruata i memoria. ¶ Alia virt⁹ interior apud istos est q̃ in hoie vocatur cogitatiua. In brutis vocat̃ extimatiua. Et opatio hui⁹ virtutis est etiã opatio ei⁹ in ꝑticularib⁹ exhibere iudicia ⁊ discurrere in ꝑticularib⁹ eliciẽdo de sensatis intẽtiõib⁹ siue idolis nõ sensatas intẽtiões. hmõi virtutis opatio est ascẽsus ⁊ descẽsus in ꝑticularib⁹. ex opõne hui⁹ ꝟtutis in nobis isurgit appetit⁹ irascibilis ⁊ cõcupiscibilis: ⁊ est illa ꝟtus q̃ virtuti volũtarie motiue directe imperat. nã ad appꝛehensionẽ rei ab⁹ᵉ q̄lis est appꝛehẽsio fantasie aĩa nõ mouet̃ ad ꝓsequẽdũ vel fugiẽdũ ⁊ ita vult phs 2°. de aĩa. Sꝫ qñ ad appꝛehẽsionẽ sequit̃ fides ⁊ estimatio seu assensus: tũc si est terribile aĩal mouetur ad fugiendũ. si delectabile ad ꝓsequẽdũ: ⁊ talis opatio q̃ est crudelitas siue assensus est opatio hui⁹ virtutis: lꝫ illã opationẽ habeat intellect⁹. Sꝫ nõ est de illo mõ curandũ. ⁊ de illa virtute cogitatiua q̃ in solo homine cõprehendit indiuidua cuiuscũq̧ ꝓdicamẽti pulchra verba dicit Auer. 2° de aĩa. cõmẽto. 63. ⁊. 65. Alia aũt bruta hñt loco illi⁹ extimatiuã cũ qua currũt in eoꝝ intẽtiõibus nõ sensatis q̃ nõ se ad tot extẽdit: sicut in hoibus cogitatiua ⁊ locus illius virtutis ponit̃ ab istis medius vẽtricul⁹ cerebri. ¶ Alia virtus interior est memoratiua cui⁹ opatio est ꝯseruare spẽs ⁊ intẽtiões tam sensatas q̄ nõ sensatas olim illoꝝ quoꝝ notitia habita est i anteriorib⁹ ꝟtutib⁹. Reminiscitiua aũt virtus nõ est distincta ab illa lꝫ actus q̃ est reminisci sit ali⁹ ab actu qui dr̃ pure memoratiu⁹: vt apparebit: ⁊ illa ꝟtus memoratiua ponit̃ situari in postremo vẽtriculo cerebri q̃ est siccior aliis: ⁊ siccitas facit ad ꝯseruationẽ que fuit necessaria opatiõi hui⁹ ꝟtutis. ¶ Et aduerte ꝙ loca haꝝ ꝟtutum sunt inuestigata ex lesiõib⁹ diuersaꝝ ꝑtiũ cerebri videndo q̃ opatio ledit̃ ex nocumẽto in tali vel tali ꝑte cerebri existẽte. Et attẽde ꝙ nõ attẽdim⁹ ꝓlõgare disputãdo de pluralitate haꝝ ꝟtutũ: qꝛ satis inutilis est qđ vꝫ appeat pluralitas opationũ q̃ ꝓcedũt ab aĩa mediãtib⁹ vẽtriculis cerebri in q̄b⁹ aliq̄ subsequẽter inuestigare ⁊ disputare intẽdimus.

Uirtus intrinseca cogitatiua.

Uirtus intrinseca memoratiua

¶ Utrũ obiectũ ꝟtutis fantastice sit spẽs siue simulacrũ reseruatũ in fantasia: an obiectũ qđ fuit sensatũ a particulari sensu: ⁊ cõsequẽter de obiecto ꝟtutis memoratiue quod sit. Qõ. lxxvij.

VIgesimonono q̄rit̃ de obiecto ipsius virtutis fantastice cũ ipsa appꝛehẽdat in absentia sensibiliũ qđ sit obiectum ipsius fantasie: an spẽs seu intẽtio vel idolũ vel simulacrum reseruatum in fantasia vel ipsum obiectum qđ fuit sensatum particulari sensu. Ex quo etiam apparebit vbi reseruat̃ spẽs vel idolũ post absentiã sensibilis. Et sic dubiũ est de obiecto nobis currẽte sactu memoratiuo quid est, ⁊ quid reseruat̃ in memoria: ⁊ vbi

29

q: ambe ille ⱳtutes in hoc cōicare videnť. ¶ Et ꝙ obm fantasie sit ipsa spēs vel idolū apparet:qr nō pōt esse eiꝰ obm nisi vel idolū vel res extra. Sed res extra nō pōt: qz possibile est ꝙ res extra fantastata tūc non sit:qr corrupta. ergo tūc nō pōt esse obm: qz id qđ non est non pōt mouere nec esse obm. ¶ Ad opp^m arguiť. Si imago eēt obz vel itentio imaginis:tūc nec memoria nec fantasia aliqñ esset vera:imo semp falsa: qz cū habeo actū fantasiādi,ꝛ memorādi:tūc de obo cōprehēdo vel ꝯphēdere possum abstractiue ea q̄ apphēdebā de ipso in eiꝰ pñtia: ꝛ utrūc ꝑierꝙ illđ actualr existere. Qđ per intuitiuā notitiā apphēdiť. Sz talia que apphēdebā de obo extrinseco nullo mō verificanť de imagine ğ semp tales actus erūt falsi: qđ nō ē veꝝ. ¶ In hoc q̄sito ad ꝑfecte declarandū qđ queriť opz ꝑmo videre diītam ⱳtutū ꝯseruatiuarum itrinsecaruz q̄ ponunť esse fantasia memoratiua ꝛ reminiscitiua ꝛ que sint eaꝝ opationes. 2° opz videre q̄ res in his ⱳtutibus cōseruanť: ꝛ oz videre in quo subō sit cōseruatio: an in ipsa aīa: an in organo corporali extēso 3°. apparebit quid tūc in ꝑdictis actibꝰ moueat aīaz velut obm: qđ est ꝑncipale questitum.

Confirmatio fantasie differt a conseruatiōe memorie.

¶ In ꝑmo declarādo nō itēdimꝰ ꝓtellare: qr ꝯ³ nec ma le possūt ꝑsuaderi vel reprobari. Cōiter tñ volūt doctores ꝙ cōseruatio fantasie differt a ꝯseruatōe memorie: qz ꝯseruatio fantasie est cū aliquali cognitōe. Et iđ cuz dr ꝙ fantasia est illa q̄ cōseruat post absentiaz sensua: itelligiť post absentiā sensus ꝑticularis ꝛ sensuu cōis: qr nullus illoꝝ apphendit nisi in ꝑñtia obi: vt supra dcm̄ est. Fātasie aūt apphēsio est etiā in absentia obi: qz ipsa est custodiēs in absentia sensibiliū. Sz ꝑdicta custodia ꝛ cōseruatio est cū actuali ꝛ cōtinua cognitōe. Uirtus aūt memoratiua est cōseruās absqz actuali cognitōe. ꝛ hoc videť esse veꝝ. qz si memoratiua esset cōseruās cum actuali cognitōe taz cōtinue actualr cognosceremꝰ res quas in memoria hēremus: qđ est falsum. Si aūt fantasia cōseruaret absqz actuali cognitōe iā nō videreť differre a memoratiua: et sic videremur hr̄e duas memoratiuas ¶ Nec videť valere qđ Auic. dicit: ꝙ memoratiua cōseruat intētiōes nō sensatas: sed fantasia cōseruat idola sensata. Primo. qr cogitatiua que ē post fantasiaz apphendit sensatas intentōes: sed in memoria reponūť ea que sunt apphēsa a cogitatiua que est sibi imediata. ¶ 2°. qz sicut ⱳtus itrinseca cognitiua posterior ꝯphendit q̄dq̄d anterior ꝛ plus. ita ⱳtus cōseruatiua posterior dz cōseruare q̄cq̄d anterior ꝯseruat ꝛ plus. ¶ 3°. qz spēs nō sensate nō sunt distincte rea a spēbus vel idolis sensatis: qz sicut amicitia ꝛ inimicitia extra nām nō sunt res distincte a rebus que sunt amice vel inimice. Ita silitudo amicitie vel inimicitie nō est distīcta a silitudie reꝝ que sensate vocanť. Cōsistit n. amicitia ꝛ inimicitia in quadā ꝓportiōe ꝛ disproportiōe rei ad rē: nihilominus tñ lz tales spēs vel silitudies nō sint distīcte. Opatio tñ ꝛ actus aīe amoris ꝛ odij sūt distīcti actus ab actibus. ꝛ opōnibꝰ aīe qbus aīa res illas amicas vel inimicas apphendit ꝛ cognoscit: ꝛ alteri ⱳtuti aīe sunt ꝑdicte opatiōes attribuēe ꝙ sit ⱳtus qua illa simplr ꝛ abs͠ hz apphendere: qz sicut supra dictū est: ⱳtus illa que simplr illa apphendit ꝛ cōponit ꝛ diuidit est: ac si pictura illaruz rerū inspiceret: ꝛ qz predictam notitiam nō sequtur iudicium aliquod ideo ex illo non gigniť actus amoris vel odij in aīa. Cū aūt apphēsionē illā rerū sensataꝝ insequtur iudicium qđ est assensus vel dissensus: ꝛ est idem qđ opio qđ fit per ⱳtutem cogitatiuam: tunc statim in aīa gignitur actus amoris vel odij ꝛ appetitus ꝓsecutiōis vel fuge Et similr de omni alia specie vel itentione nō sensata: sicut de specie sube: vt subſtātie sortis: qz ꝑdicta suba sortis non gigniť nouam spēm ꝑter spēs accidētiū: ꝛ licz notitia distīcta generet particularis sube in ⱳtute cogitatiua ꝑter notitias accidentiuz. Siquis aūt vellet vocare ipsas notitias ꝛ cognitiones rei spēs seu idolum seu intentiōes nulli dubium ꝙ tales species nō sensate essent distincte a sensatis. Sed nō sic videtur esse in vsu cōmuniter. quia cōiter dicunt spēs ꝛ idola cōseruari ꝛ permanere post absentiaz actualis cognitiōis. quapp spēs ꝛ idola videnť esse solū quedā similitudines repñtantes obiecta ꝛ cāntes illoꝝ notitias in aīa. ¶ Scđm ista sequiť illa ꝯ° ꝙ nulla est virtus cōseruatiua spērū seu intentionū nō sensataꝝ tenendo ꝙ spēs in organis nō sit ipsa cognitio: qz de specie intellecta forte aliter esset dicendum. Nō pz ex dictis: qz si nulla est talis spēs nulla pōt esse virtus ꝯseruatiua illius. Qualr autē de rebꝰ que nō sensate dicunť memoremur apparebit sc̄m quem modū ad intellectū bonum dicunt aliqui auctores ꝙ sit in nobis cōseruatio spērū seu intentionū nō sensatarū. nam cōseruatis sensatis intentiōibꝰ per repñtationē illarum aīe ab aīa generanť notitie per quas cōprehēdimus illas sensatas res sub rōne alia sub qua nō sensate fuerūt ab añrioribꝰ virtutibꝰ: ꝓꝑ qđ intētiōes nō sensate vocāť. ¶ Et apparet ex istis dictis dr̄ia quā assignat pħs 2° de aīa. inter fantasiaz ꝛ opionē ꝛ intelligit ꝑ fantasiam ip̄m actū fantastandi: qz cū volumus hēmꝰ actū fantasie. Nō sic aūt est de opione: qz satis possum velle opinari assentiendo alicui iudicio: vt ꝙ sim imperator ꝛ tñ nō possum: qr ad fantastandum nihil aliud requiriť nisi formatio idoloꝝ: qđ pōt aīa facere. Sed ad opinandum opz ꝙ sit aliquod mediū. qđ moueat ad assentiendum tali vel tali cōplexo. ꝛ ideo nō opinamur cū volumus: sicut quādo transeo per aliquā viam dubiā opinabor inuenire latrones in via. Huic opiniōi assentio per hoc mediū: qz scio illam viā esse dubiā: ꝛ aliter nō assentiē. ꝛ ex hoc ꝙ sic opinor statī timeo: qz nisi illi opioni assentirem nō causareť in me timor: ꝛ ideo actus fantasiandi: ꝛ opinio diuersis virtutibꝰ attribuunť. In q̄ aūt differāt fides: ꝛ opio: ꝛ qūo fides sit in potestate nostra est alterius inuestigatiōis: ideo ad pħs hoc dimittimus.

Uirtꝰ memoratiua

¶ Uirtus aūt memoratiua ꝛ reminiscitiua non ponunť a doctoribꝰ esse due virtutes distincte existēs in posteriori cerebro. Sed bene actꝰ memorādi ꝛ reminiscendi ponunť esse duo actus aīe distincti. Propter qđ aduertendū ꝙ sc̄m ꝙ apparet per pħm in de memoria ꝛ reminiscentia memoria est virtꝰ. qua mediāte hōs illā venit in cognitionē actualē rei: cuiꝰ in ꝑterito notitiā habuit: que notitia est illius rei sub rōne qua in ꝑterito fuit cognita: ꝛ actualis notitia in re nō pñte nisi sit cognitio illius sc̄m ꝙ in ꝑterito aīa fuit cognita non est cognitio q̄ fit ex memoria vel que cognitio memoratiua dicať. Et ideo dicit pħs ꝙ memoria nec est sensus nec opio. Sed horū alicuius habitꝰ aut passio cū factuz fuit tp̄s. Nam pñtis est sensus. Futuri aūt est spēs. Facti aūt memoria est. vnde post tēpus memoria omnis. quare dicit pħus quecūqz tēpus sentiunt: ꝛ quo hoc sola aīalia memorantur. ꝛ illo quo sentiūt. Et magis infra dicť. qm̄ neqz nunc obm: ꝓpter id qđ nō ois tēporis sensum hñt. Semp eñ cum agit memoria sicut ꝛ diximus qm̄ vidit hoc aut audiuit aut didicit simul sentit: qz ꝑus. Prius aūt ꝛ posterius sunt in tēpore. Et apparet ex dictis iam in quo differt fantasia ꝛ memoria. Et similr pōt apparere in quo differt fantastari ꝛ memorari: qđ expresse ponit pħs: qz fantastari est sentire pura imaginē ꝛ ipressionē illaz sub rōne: q̄ est ꝑus ꝛ sc̄m se est imago quedā. Sed memorari est sentire illā imaginē nō sc̄m se: sed sub rōne qua est imago rei ꝑus cognite. Et ponit pħs exēpliū. Siquis in pictura inspiciat figurā alicuius vt sortis: pōt cōsiderare illā picturam vel sc̄m se vt quedā pictura est: vel vt est imago alterius iam ab eo ꝑus cogniti. ꝑmū diciť fantasma. 2^m memorabile. Et ideo fantasia ꝛ sensus cōis ꝯueniūt ꝙrū est in dr̄ia tp̄s. ꝛ dr̄nt: vt dictū est: qz sentire est pñte obo sensibili. imaginari autē vel fantastari est absente obo. vnde fantasia est actualis conseruatio corā sensu cōi in ipsius imaginis ꝛ ipressionis que fit a motu sensationis. Ex motu enim sensationis causatur quedā ipressio: sicut ex sigillo fit ipressio in cera ꝛ actualis conseruatio illius ipressiōis coraz sensu cōi est fantasia. Sz memoria nō est corā sensu cōi actualis ꝯseruatio illius. Sed potius est habitualis cōseruatio ipressiōis facte. ꝛ ideo dixit pħs ꝙ memoria erat habitus fantasmatis. et hoc qz per ipam cum volumus reducitur illa ipressio in aīa: vt fuit ꝑus cognita. ¶ Reminisci autē sc̄m ꝙ appet a pħo est alius actꝰ a memorari: licz memorari sit actus necius ad reminisci. nā reminisci non est iterū addiscere vel inuenire: nec est iteꝝ memorari. Sed vt vult pħus reminisci sequiť memoriā ꝛ añcedit eam. Nā si ꝑus aliquid didici ꝛ sum oblitus illius: ꝛ postea mihi de nouo occurrat vel per inuentionē vel audiēdo ab alio. Si nō cognoscā me ꝑus illud sciuisse nō dicā reminisci illius. Sed readiscere aut reinuenire. Silr etiā si mō memo-

Reminisci est aliđ ꝙ rememorari.

rot alicuius rei: ꝛ postea sto per aliquod tp̄s ꝛ iterū me-
moror: tunc etiā illius rei nō dicor reminisci cū non fue
rim oblitus illius: ideo illud est iterū memorari. Sz re-
minisci fit hoc modo. Nā si aliqd p̄us cognoui ꝛ habui
memoriā illius: ꝛ nunc sit a me ablata memoria: ita q̄
nō possim memorari illius cum volo. tūc dicit pħs. si ex
aliquo memorato possim venire in cognitionē huiꝰ obli
ti sub rōne qua ipm̄ fuit p̄us cognitū hoc erit directe re
minisci. verbigrā. si amisi tunicā ꝛ nō sum memor vbi di
misi. sed sum memor cuiusdā loci ad quē iui si ex memo
ria illius loci: ꝛ aliis factis a me ibi possim venire in co-
gnitionē loci in quo dimisi tunicā: tunc dicor directe re
minisci illius. Nā ex aliquo memorato tanq̄ ex priꝰ no-
to infero aliquod oblitū sub rōne p̄us cogniti: qꝛ ex tali
inuestigatione scio q̄ ibi tunicā dimisi. Et ideo remini
sci antecedit memoriam: qꝛ antecedit memoria loci in
quo dimisi tunicam. ꝛ sequit̄ memoriam loci ad quem
iui ꝛ aliorū que facta sunt a me in illo loco: ꝛ ex illo me-
morato tanq̄ ex noto infertur illud oblitū: quapropter
vt vult pħs actus reminiscendi nō inest brutis: sed solū
homini appropriat̄. Rō est: qꝛ reminiscētia est inuestiga-
tio alicuiꝰ obliti. ꝛ talis nō pōt esse sine deliberatione ꝛ
a pposito. Nā velle rē oblitā inuestigare est aliquod p-
positū ibi facere: qꝛ pponere sibi aliquod quesitū ꝛ in-
tendere inuestigare illud ꝛ pcedere ad illud inuestigā-
dum nō fit sine ordinato discursu vnius ad aliud. talis
aūt ordinatio ex quadā rōne pcedit. Hoc autē non pōt
fieri nisi ab habente rōnem: qꝛ non fit nisi vel ab intelle
ctu vel a virtute immediate intellectui deseruiēte que
non nisi in hoībus est reperta. Si aūt in brutis sit ordi-
natio aliqua hoc est ex instinctu nature: si etiā in eis ali
quando vna spēs cōseruata alterā inferat. hoc tm̄ anial
brutū nō facit ex pposito: nec querit hoc facere: pter
q̄ si in eis fieret aliqñ talis illatio esset a casu ꝛ accidē
taliter ꝛ nō fit in eis reminisci: sed tm̄ iterū rememora-
ri: qm̄ oblitū non querit nec inuestigat cum aliquali or-
dinatione. ❡ Et apparet ex dictis q̄ ad actū reminiscē
di cōcurrunt plures virtutes: quia tamē reminiscentia
nō est aliud q̄ inuestigatio alicuius obliti ex aliquo me-
morato: ideo ad eandem partez dicit̄ pertinere remini-
sci ad quā pertinet memorari. In reminiscētia aūt acci-
dit vt memoratū vnum contineat vel inferat aliud: vel
qꝛ habet habitudinē essentialem ad illud vel in ratiōe
cāe vel in rōne effectus. Vel qꝛ habet habitudinem ad
illud sicut sile: vel sicut ꝯtrium vel habet habitudinem
ad illud ex cōsuetudine: qꝛ consuetum est fieri cum illo
vel sm̄ alium modum: vt dicit pħs. Ex his pꝫ p̄mū inue
stigandorum in hac questione.

Reminiscētia est alicuiꝰ obliti inuestigatio.

Plures ꝟtutes ad actum reminiscendi.

❡ Propter 2m dictoꝝ attendēdū q̄ in ꝟtutibꝰ istis ꝯser
uatiuis: sicut est fantasia seu imaginatiua: ꝛ sicut est me
moratiua nō pōt dici conseruari nisi vel actus vel habi-
tus vel spēs ab actu distincta: lꝫ quidā ponāt spēm ꝛ ha-
bitū p eodē: ꝛ nō pōt hec res ꝯseruari nisi vel subiecti
ue in aliqua parte corporali vel in aīa vel in vtroq;. Sz
nō pōt dici q̄ cōseruet̄ actus: quia tunc staret cōtinua ꝛ
actualis cognitio: q̄ nō est veꝝ. ergo relinqtur q̄ cōser-
uet̄ spēs vel habitus. Etiam licꝫ aliqui dicāt de habitu
aliq̄ de specie seu imagine seu fantasmate nō credimus
in hoc esse magnā vim: nec forte est magna drīa: qꝛ q̄cū
q; illoꝝ remanet habet idē operari: ꝛ eandē ꝟtutē q̄ntū
est ad actū memorādi: qꝛ habitus est qualitas: qua me-
diante possumus operari: cū volumus ꝛ memoria ē vir-
tus seu potētia qua mediāte recordamur cū volumus.
Jō dixit pħus q̄ memoria ē habitꝰ fantasmatis. ❡ Sz
nunc videndū est vbi illa qualitas reseruet̄ ꝛ qualr̄ per
eam memoremur ꝛ in notitiā deueniamus. ꝛ hic est al-
ter modoꝝ: vel qꝛ illa qualitas reseruet̄ solū in aīa vel
solū in corpore vel in ambobꝰ. Sed q̄ solū in aīa sit cō-
seruatio illius qualitatis: videt̄ satis extraneū: ꝛ ex quo
nō hn̄t cōseruationē a qualitate aliq̄ cōseruata in cor
pore: quia non bene apparet. vnde p̄dicta q̄litas debet
corrūpi cum qualitates in aīa nō hēant ꝯtrietatē. vnde
intentiōes ꝯtrioꝝ nō sunt ꝯtrie: ꝛ sic rei cognite nō posset
hō obliuisci. pter q̄ posuerunt aliqui q̄ in intellectu
nō pōt gigni habitus ꝛ cōseruari nisi qui ꝯseruari hēat
ab habitu fantastico. nā qualitas que est in itellectu nō
pōt remoueri a ꝯtrio nec ex parte ipsius subti qui est in-
tellectꝰ cū in ipso nulla sit talis dispō: ꝛ sic posset dici q̄
qualitate exñte in aīa sensitiua: siue sensitiua sit eadem
cū intellectiua siue nō: qꝛ q̄ntū est ex parte aīe eadē est
rō. videt̄ ergo q̄ aliqua qualitas remanet ipressa in cor-
pore ꝛ in parte corporali que sit vel idolū siue imago si-
ue spēs vel qualitercūq; noiet̄. ❡ Sz tūc est dubium. an
donec cōseruat̄ illa qualitas in pte corporea conseruet̄
qualitas in aīa que sit habitꝰ vel solū qñ fit memoratio
esset: tūc mediāte q̄litate reseruata in corpore actꝰ ꝛ co-
gnitio in aīa ꝛ q̄ sit necīuꝫ aliqd i aīa reseruari apparet:
qꝛ cum actus memorie sit in nobis cū volumꝰ ꝛ sit actꝰ
causatꝰ ab aīa mediante habitu reseruato si nihil in aīa
fuisset reseruatū videret̄ aīa eē nuda: sicut cū de nouo
mouebat̄ ab obiecto: ꝛ sic non videret̄ posse esse cā noui
actus ex quo nō hꝫ in se p̄ncipiū quo moueat̄ ad causan-
dum actū nouū. Sed hic diceret̄ q̄ sufficit p̄ncipiū esse
in suo organo quo mediāte aīa operat̄: sicut etiā ꝛ intel
lectus fantasma speculat̄: licꝫ in intellectu nō sit fantas
ma de quo qualiter sit vel nō sit nō curamus. Habitus
ergo siue fantasma vel idolum remanēs in parte deser-
uienti virtuti memoratiue cōseruans habitū in aīa: vel
si nō cōseruet est cā simul cū aīa actus memorandi. Ta-
lis aūt qualitas reseruata in parte corporali est extensa
ad extensionē subiecti: ꝛ sic etiā illa que est in aīa: si aīa
est extensa: est etiā extensa: ꝛ si nō: nō est extensa: ꝛ est in
virtute representatiua talis quale ē obm̄ in actu: ꝛ ideo
licꝫ obm̄ sit quadratū ꝛ habeat dextrū vel sinistrū: ipsa
etiā ē talis rep̄sentatiue: licꝫ nō sit formalr̄ talis ❡ Sz
queres. q̄ūo fit actus memorandi. ꝛ quare mō recordor
ꝛ nuper nō recordabar. ❡ Amplius. si recordatio est ex
habitu conseruato: q̄ūo aliquādo homo recordat̄ velit
vel nolit alicuius: cū habitus sit qualitas qua mediāte
potētia exit in actū cuꝫ vult. ❡ Insuper q̄res. ꝟtus me-
moratiua est ne cognoscitiua. qꝛ apparet q̄ sic. qꝛ in eiꝰ
actu est cognitio. Et apparet q̄ nō. qꝛ si esset cognoscitiu
ua cōtinue cū ꝯseruatione memorie alicuiꝰ esset actua-
lis cognitio. ❡ Ad p̄mū dico q̄ id est ex habitu reserua
to quo possumus cū volumꝰ rememorari ꝛ mō vnius et
modo alterius. ꝛ hoc maxime est in nobis in q̄bꝰ est me-
moria perfecta. In brutis aūt nō est sic. Alia cā est: quia
fantasmata seu idola reseruata que sunt rep̄ntatiua ob
iectoꝝ per eoꝝ ipressionē sunt cā vt mō sit actualis no-
titia que p̄us nō erat. Hoc aūt est per aliquē nouū mo
tum factū in spiritu silem motui qui fiebat cū de nouo
fuit cognitio causata. Vn̄ cū mō actualr̄ recordor de pe
tro ꝛ p̄us non memorabar est: vel qꝛ volo nunc memora
ri ꝛ potestatē habeo per habitū in me reseruatuꝫ: vel qꝛ
nunc in me ab aīa vel ab extra cātur notitia alicuiꝰ cum
motu vel alteratiōe in spū sili illi qui factus fuerat cum
de nouo habui notitiā petri: vel causat̄ notitia alicuius
hn̄tis ꝯtrietatē ꝛ oppōnē petro vel habitudinē aliquā p
aliquē modū petro. vnde fantasma reseruatū sil' cū aīa
vel aīa mediāte fantasmate reseruato sm̄ diuersos mo
dos opinandi nūc ex preparatione spūs ꝛ organi gignit
actualē notitiā quā prius nō faciebat. Nam res silis vl'
ꝯtria in q̄ntū ꝯtria cū relatiua possint eē: vel hn̄s habitudi
nem ad rem sunt cā q̄ res in actualem notitiam veniat:
imo etiā sm̄ hunc modū cōtinēs alterationē faciens in
nobis pōt esse cā deueniendi in notitiā alicuiꝰ: vt videt̄
esse de intentiōe pħi in libro de somniis: lꝫ cōtinēs non
possit esse totalis causa nisi imago esset reseruata. vnde
alteratio a cōtinēte nō faceret ex toto imaginem apud
aīam. sed imaginē ꝯseruatā per alterationē quā facit
in spiritu facit aīe p̄nte ꝛ actualiter notitiā causantem.
❡ Ex quibus pōt patere solutio. Ad 2m. s. q̄ūo memora
mur aliqñ alicuiꝰ velimus vel nolimus. qꝛ qñ recorda-
mur alicuius vel cum aliquod obm̄ de nouo nos mouet
quia in hoc nō est vis: pōt habere talem habitudinē ad
aliquod cuius fantasma est in nobis reseruatū vel habi
tudinem similitudinis ꝛ ꝯuenientie: vel ꝯtrietatis vel cō-
sequētie q̄ ex alteratiōe ꝛ p̄paratiōe facta in spū ꝛ orga
no ex motione quā facit id q̄ nos mouet fantasma re-
seruatū alterius rei nūc mouet actualiter aīam ꝛ si no-
lit: q̄ prius actualiter nō mouebat. Nā fantasmata re
seruata agunt in rep̄ntando nāliter vt cū passum est di-
spositum ꝛ sunt alia req̄sita agēte approximato passiuo
necīo fit actio. ❡ Ex q̄bꝰ sequit̄ q̄ si quis teneat q̄ habi
tus sit qualitas qua solum potentia operat̄: cū vult ꝛ so
lum habeat potētiā iclinare: cū vult operari ꝛ nō aliter

Dubium.

Rēspōsio

tūc ꝑter potētiā ⁊ habitū opꝫ ponere aliqd aliud conseruatū si recordamur alicui⁹ cū volum⁹ aliquo mō illi⁹ recordari ȹ ɔcurrat tanȹ cā effectiua ꝑdicti actus: ⁊ tale nō videtur posse esse nisi fantasma: ⁊ silitudo siue imago rei reseruata ȹ naturalr est repñtatiua sui obi passiuo existente dispositio: ⁊ cū cōditionib⁹ reqsitis. ¶ Si aūt diceref ȹ non opꝫ ꝑter habitū ponere aliud: qꝛ frustra aliud poneref: qꝛ illud qđ fantasma ⁊ imaginē appellam⁹ est id qđ habitū dicimus: certe de hoc nō esset magna cura. Sed oporteret dicere ȹ tūc habit⁹ nō esset sola qualitas inclinans potentiā. Sed vere per repñtationem agens ⁊ efficiens. ⁊ hoc credimus oino esse verom: ⁊ qꝛ necessarium est in omni nostro actu fantasmata specularitideo verisimile in actibus anime absqꝫ presentia obiectoꝝ ⁊ in illoꝝ absentia qualitates in parte corporali vere extensas esse reseruatas que sunt efficientia ⁊ saltem inchoātia actuum qui fiunt ab anima in absentia obtoꝝ. Et nota in his actib⁹ magnam differentiam a nobis ⁊ brutis cum bruta non habeant potentiam voluntarie motiuā imperātem aliis virtutib⁹ qua nos percipiamus. ¶ Ad id aūt ȹ vlterius querif an memoratiua sit cognoscitiua: dico ȹ sumendo virtutem memoratiuā pro eo ȹ virtus in recto signat cum ipsa significet aīam: ⁊ ſm hoc oēs virtutes sint inde: tūc memoratiua est cognoscitiua. Simil'r etiā virt⁹ memoratiua appellef virtus que in actu recordationis cognoscit preteritū sub rōne pterit: de ipso iudicat ⁊ discernit nulli dubiū ȹ virtus memoratiua est cognoscitiua: quia sic actoalr recordari est cognoscere nulli dubiꝫ. Sed aliter sumif virtus memoratiua pro virtute que habet idola vel imagines vel intentiōes vel habitus: si habitus appellaf conseruare in absentia sensibiliū: talis virtus respectu huius solius actus dicta memoratiua nō est cognitiua: qꝛ talis reseruatio fit absqꝫ actuali cognitione: ⁊ talis reseruatio appropiata ē parti posteriori cerebri. Sed ꝓpter siccitatē que est vtilis ꝑdicte retentioni. ¶ Et apparet etiā ex hoc ȹ oꝫ in pte corporali ⁊ extensa hoc reseruari. qꝛ siccitas est dispō corporis ⁊ nō aīe: ⁊ ad illam intentionē loquebaf ph̄s de memoria cū dicebat ȹ memoria necesst sensus necopinio.

Siccitas

Sed habitus alicuius hoꝝ aut passio. vnde habitus remanet post actualē cognitionē: ⁊ ille est ꝓprius modus assumendi memoriam ⁊ memoratiuā virtutē. s. solum ǭtum ad actum reseruandi fantasmata in absentia sensibilium: ꝓpter quā reseruatonē deuenimus in notitiā cognite in ꝑterito ſm ȹ fuit in ꝑterito habita notitia illius. Et ex his apparent que in hoc inducebanf.

Questio.

¶ Ex his aūt restat dissoluere 3ᵐ dictoꝝ qđ est qoesitū ꝑncipale quid sit obm virtotis fantastice vel alteri⁹ cui habef notitia in absentia sensibiliuꝫ. Et dōm ȹ distinguendū est de obiecto: qꝛ obm potētie pōt intelligi: aut illud qđ actualiter mouet potentiā ⁊ aliqoid nouuꝫ in ipsa gignit: ⁊ sic appellādo obm: obm potetie est fantasma vel idolum vel habit⁹ vel qūo velis nolare: qꝛ illđ est qđ tunc de nouo efficit siue simul cū potētia. siue nō: nō est curandum. Alio mō sumitur obꝫ pro eo qđ ꝓ cognoscitur: ⁊ de quo dator iudiciū vel iudicia: sicut verbi gratia: recordor modo de petro vel ipm fantasior: et de ipso cognosco ⁊ iudico qđ ē talis vel talis stature vł cōditionis: ⁊ tonc obm in illa cognitione que est cognitio abstractiua est illud idem ꝑesse qđ fuit obꝫ in cognitione intuitiua. Et si dicaf: qđ nō est aliquid nō pō. eē obm alicuius cognitionis. Illa negaf de cognitiōe abstractiua: sed bene de intuitiua: qꝛ ad intuitiuā requiritur necessario rem esse que actualiter moueat potētiā. Sed ad cognitionē abstractiuā nō requirif rē esse. Sꝫ rem cognitam fuisse. vnde nō opꝫ ȹ ipsa sit nisi in actu repñtatioo qđ est per fantasma vel habitū reseruatū repñtans qđ ꝑus intuitiue fuit cognitū. In cognitione enim abstractiua licꝫ nō sit nectum rem esse ꝑsentez semꝑ tñ veritas eius est cōditionata. vnde si abstractiue cognoscam petrū quē intuitiue vidi esse sic vel sic fa cruꝫ: ⁊ cognosco ȹ est talis vel talis cōditionis semper ꝑsupponif ⁊ intelligif si ipse est in rerum nā. ⁊ hoc vnosquisqꝫ intelligis. ſm ergo hūc intellectuꝫ illud idem est obm in notitia abstractiua qđ fuit obm in notitia intuitiua. ¶ Et apparet ex his ad ea que ad ꝑncipale q̄sitū hincinde adducebanf ad diuersaꝫ intentionē ire.

¶ Utrū somnus sit passio cerebri. Qō. lxxviii.

Trigesimo qoeritur vt enucleetur bene esse illarum virtutum ſm esse suarum operationum vt percipimus non solum operari has virtutes tempore vigiliarum. Sed etiam tempore somni vt in somniis. Ideo queremus hic de somno ⁊ operationibus in eo existentibus. Et ꝓ his queraf cuius passio sit somnos. i. cui⁹ mēbri ⁊ cuius virtutis. ¶ Et ȹ sit passio cerebri appet. qꝛ ligatio sensoum qoi habent ortuꝫ a cerebro est propꝛie per qoam dicimus aīal dormire. ¶ Quod sit passio cordis patet: quia in somno calor ⁊ spūs reuertuntur ad cor. vnde in vigilia ad vniuersum ꝓcesserant. ¶ Quod sit passio sensus cōis pꝫ: quia ab eo imediate oriunf sensus q̄ dicunf i somno ligari. ¶ Qđ nō sit passio sensus cōmunis pꝫ: qꝛ in somno sepe sensus. cōis nō est ligat⁹ sed operaf. Quia in somno sepe iudicamos nos videre ⁊ aodire: ⁊ hoc non pōt esse nisi per sensuꝫ cōem: quia illius est iudicare de operationib⁹ sensuuꝫ particulariū. Nec est simil'r somnos passio fantasie vel cogitatiue vł memoratiue cum accidat oēs illas sepe operari in somno vt cuilibet est notū. Opꝫ ergo inuestigare cui⁹ virtutis sit passio. ¶ Ad enucleandū hoc quesitū opꝫ videre quid sit somnus ⁊ qoot sint eius modi: ⁊ quot eius cāe ⁊ que sint ille. Et circa hoc mouere dubia aliqua declarātia que circa hoc cadūt. Et ex his cuius passio sit somn⁹ ⁊ quid ⁊ qualiter apparebit: ⁊ ꝓcedemus in his cū sententiis philosophi in ꝑmo de somno: ⁊ Auerroys in cōmento. ⁊ cum his que Auerro. dicit 2° colli. ⁊ Auicē. 3° can. fen ꝑma. tractatu 4°. ⁊ Gal. q̄rto de accidēti ⁊ morbo. ⁊ aliis eorom annexis.

Somn⁹ quid.

¶ Propter ꝑmū ⁊ 2ᵐ Sciendꝫ vt clare pateat quid sit somnus ȹ somn⁹ pōt sumi generaliter proot significat oēm dispōnem que qualitercūqꝫ somnus dici pōt: ⁊ tūc somnos nō est aliud nisi reditus spūs ab īstrumētis sensos ⁊ motus ad ꝑncipiuꝫ: seu ꝑuersio spūs ab instrumētis sensus ⁊ motus quo ꝑuenif ipsoꝝ instrumēta ab exitu operationis in ipsis preter illa que sont necessaria vt vita permaneat. Alio mō pōt sumi somnus ꝓ particularibus sois modis: ⁊ tunc somn⁹ ꝓut pōt sumi ex dictis: ⁊ ex dictis auctorom: ⁊ doctoroꝫ: dicif esse triplex. Quidam est simpliciter ⁊ abˢᵉ naturalis quidā simpliciter ⁊ abˢᵉ ꝑpter naturā quidā medio modo se habēs. Somnos naturalis est cuius cause sunt simplr ⁊ absolute naturales. Preter naturā est cuius caose sunt ex toto preter naturā. Medio modo se habēs est cuius cause sunt partim naturales ⁊ partim ꝑter nām. Ad pñs loqui intendimos de sōno naturali: qꝛ ille est qui est opatio virtutis. De aliis aūt spēbus sōni loquemur in aliis libris huius operis ⁊ de eius effectib⁹. ¶ Somnus aūt nālis ſm ph̄m in de somno ⁊ vigilia ē passio ꝑmi sensus: sicut vinculuꝫ ⁊ īpotentia seu imobilitas quedā. vigilia aūt solutio ipsius ad actuꝫ ⁊ opus: ⁊ assignat ph̄s causas determinatas: vt apparebit huius imobilitatis ⁊ dissolutionis: quare finalr cōcludit ȹ somnos est cōcētus qdā caloris itrinsec⁹ ⁊ nālis reciprocatio: ꝑꝑ ꝑdictas cās. 4° ꝓo de accñti ⁊ mor. inoif ȹ sōn⁹ sit qes aīalis ꝓtrā cū itensiōe nāliū. Auic. ꝓo loco ꝑallega. dicit ȹ sōn⁹ nālis est cui⁹ redit⁹ est cū ꝓfundatiōe spūs vitalis ad interiora vt digeraf cibus quē in ipsis seqtur spūs aīalis. sicut fit in motibus corporum subtiliū permixtoꝝ ꝓpter necessitatē vacuitatis: ⁊ ȹ est etiā ꝑꝑ qeteꝫ: ⁊ vt spūs sibi adiungat parteꝫ eius quo nutrif ⁊ sustentef ⁊ augmentaf suba ipsios ⁊ recipiet restaurationeꝫ eius ȹ ex ipso in vigiliis resoluif. Hec ad lraꝫ scribit Aui.

Somnus naturalis

¶ Propter hec declaranda vidēduꝫ est 3ᵐ. s. que sint hui⁹ sōni cāe ⁊ insequēdo hoꝝ auctoruꝫ sententias cāe somni: ⁊ sic per oppᵐ vigilie sunt. 4. efficiēs nālis formalis ⁊ finalis. ⁊ nō curamus mō de ꝓpria cāruꝫ assumptiōe vel iproꝑa. ¶ Cā formalis somni nō ē nisi ipsa imobilitas ⁊ impotentia sensus ⁊ mot⁹ i exteriorib⁹ organis. cui⁹ imediata cā est redit⁹ spūs vel ꝑuatio spūs ab eis. Uigilia aūt per oppositūꝫ nō est nisi mobilitas ⁊ potentia expedita organoꝝ sensus ⁊ motus. cuios imediata cā non est nisi organis existib⁹ sanis redit⁹ spūs ad illa ⁊ ꝑñtia ei⁹ bñ dispositi i eis. Et ideo somnus dicif impotētia imobilitas quies. vigilia ꝓo po⁹ mobilitas dicif ⁊ motui attributa est. ¶ Cā mālis dicif esse mēbrū cui⁹ ꝓprie sōnus

Que sunt somni cause.

dicit esse priuatio vel virtus seu potētia cui pprie somnus attribuit: et vult phs q somn⁹ sit passio sensus cōis. Nā ex quo somnus est quedā qes et impo⁹ sensuū pticulariū oib⁹ simul cōicatis. et pp cās q oib⁹ sit cōicant illi⁹ virtutē pprie somn⁹ erit passio q oib⁹ simul sensib⁹ immediate cōicāt: et a q diriuerent. ais. denoiant oēs: et ad quā oēs terminant. Sed talis est sensus cōis q se hz ad sensus pticulares: sicut cētrū circuli: a quo oēs linee mouent: que supius declarata fuerūt cū de sensu cōi loqbamur: qre sensus cōis fm q distinct⁹ est a virtute fantastica est ligat⁹ in sōno: sicut pticulares sensus: imo pp ei⁹ ligatio nem ligati sunt sensus pticulares: cui aūt mēbro seu cui pti⁹ sensus cōis sit pncipalr attribut⁹ iaz supi⁹ narratū fuit. Uult eni phs in expsso sermōis q attribuat cordi. Ga. aūt cerebro. Sed illa dissonantia iā supius fuit dis cussa. Apparet g que sit cā mālis somni et vigilie tā quo ad potētiā q quo ad pticulā. nec curam⁹: vt dcm est: de ppria vel ipropria cāe mālis assumptiōe: et ille sūt et de intentiōe Auer. 2° et 3°. coll. et in cōmento de sōno. ¶ Cā

Cā efficiens somni.

aūt efficiēs somni: et per opp^m vigilie. est multiplex. vna est imediata: et illa est reuersio caloris et spūs ad partes intrinsecas: cū quo calore et spū fiūt vigiliaꝝ opōnes. vl cā imediata est priuatio pdicti caloris et spūs ab instris sensuū. Alia est mediata cā hui⁹ cāe. s. hui⁹ retractiōis vel priuatiōis spūs a pdictis instris. et illa et diuersificat per pncipalē et scdariā et imediatā magis. Nā pncipalis cā efficiēs somni et huius retractiōis est ipsa virt⁹ anie q virtus regitiua totius dicit retrahens spūm et nālez calorem ad interiora vt restaurēt et qescant. Cū eni alal in vigilia multū resoluat nō posset diu pdurare nisi fieret spūs restauratio. Talis aūt restauratio fit in sōno pp restaurationē eius ab operib⁹ sensuū et multiplicationem in interiorib⁹: ex qua fit puersio et digestio fortior: et per pñs spūs restauratio. Uirtus eniz aie pncipalr operās. pp debitū finē dictū est pncipalis cā hui⁹ retractiōis. et hoc expresse vult Auer. 2°. coll. Et appet ex his qd dicit Auic. 2ª pmi. q somni necessitas nō ē nečitas absoluta sicut est necessitas opationū pmo et pncipalr nobis ihe rentiū. Sed necessitas somni est necessitas pditionēts.

Necessitas somni.

ppterea vt spūs ab ipedientib⁹ sepet id qd accidit ei ex lassitudine: aut ppterea qd est nečiū incūbere sup digōnē cibi: et ideo sōni necessitas nō est nisi ex pte alicui⁹ ipotē tie: et dicit Auic. q ille exitus est exitus a nečitate nāli: et licz sit exitus ille nālis ab eo. vñ est nečius et intēdit per hoc dicere q cū sōn⁹ nō sit nisi quedaz priuatio et defect⁹ operationū sensibilium nō est somnus de intētiōe nāe. pmo et pncipaliter: sicut sunt opōnes quas somnus priuat. vnde si nā ex se possz semp ptinuaret opatiōes. Sz illud nō est possibile pp resolutionē: iō fuit somn⁹ neči⁹ et sua necessitas fuit ex cōditione ineuitabili: pp qd pōt dici nālis: qd vult Auic. cū dixit. licz sit exitus ille nālis vnde est necessarius. Et ideo subdit. Nāle eni dicit necessario cōitate nolo: et hoc est quēadmoduz priuatiōes et defectus dicunt nālia. Alia aūt cā efficiēs sōni est euaporatio que fit ex cibo assumpto versus partes cerebri. Nam cuz cib⁹ digerit ex caliditate euaporat versus cerebrum qui vapores ppter frigiditatem et humiditatez cerebri inspissantur et ingrossantur: qui sic igrossati et inspissati sunt causa opilationis inter cor et cerebruz et inter cerebrū et organa sensuz: et sunt etiā causa ingrossationis spūs: ppter quod non libere transit spūs a corde ad cerebrū et a cerebro ad organa sensuz: ex quo opera sensuū priuant et causat somn⁹. Uigilia aūt fit cū pdictorum vapoꝝ fit resolutio et calefactio et subtiliatio: et per pñs pdictaꝝ viaruz apertio. vñ libere spūs vndiqz moueri pōt: et illo modo cerebruz dicit esse sua frigiditate et hūiditate vna de causis effectiuis sōni: licz per aliū modū apud Ga. possit dici cā subiectiua siue mālis somni. Et per modū dictuz multa cibaria frigida et hūida: et sic multe res dicunt somnifere et cause effectiue somni: licz ad pñs solū de somno nāli loquamur: qr de pertinētib⁹ ad somnū pter nām et nō nālem alias sermones illi ptinentes explicabim⁹. Oēs etiaz cause resoluētes vt spūs intus a virtute retrahat, vt phibeat resolutio et restauret spūs sunt causa effectiua somni: et ola illa sunt de intentiōe Auer. 2°. coll. Et cū Auer. dicit ibi. et cā mālis sō ni est vapor hūidus qui ascendit a mēbris iferiorib⁹ et c. nō intelligit ibi cām mālem p cā subiectiua: de qua dictum est supra. Sed intelligit ibi cām mālem. i. mā que est cā effectiua somni. sicut dicim⁹. Cā mālis febris putride est talis hūor putridus et intelligit cā mālis p mā ipsa que effectiue causat febrē putridā. ¶ Cā aūt fina-

Causa finalis somni.

lis est iā nota ex dictis. nā est vt phibeat spūs a resolutione et vt digerat cibus et restauret spūs resolut⁹ in vigiliis et ei⁹ qtitas augeat et ei⁹ qlitas melioret.

Sed nunc circa dicta sunt mouenda aliqua dubia.

¶ Primum est. an somnus et vigilia sint passiones solius corpis vel solius aie vel coniuncti ex aia et corpore.

¶ 2^m est. an somn⁹ debeat iesse plātis. Qd sic. vt argoūt quidā. nā cuiuscūqz rei nālis est aliqd determinatū op⁹ fm nām cū excesserit tēpus in quo natum est agere opz q deficiat ab agendo. et illa est propō phi ad pbandum q omne qd vigilat necesse est aliqn dormire. Sz ipsarū plantaꝝ est op⁹ determinatū fz nām. g oz q cū excesserint tpe qescāt: et sic in.. rit eis somn⁹. minor est de se clara cū virt⁹ vegetabilis sit de se finita.

¶ 3^m est. qre somn⁹ nō est ita passio virtutū nāliū sicut sensuū: cū laborēt in suis operib⁹ et resoluant spūs: sicut spūs sensus: et necessitas sit multiplicationis et restaurationis spūum virtutum nāliuz sicut animaliū: et hoc dubium et antecedens. querit idem.

¶ 4^m est. quis spūs est iste qui in somno retrahit ad intra an animalis solum vel vitalis solū vel vterqz. Qd soluz aial pz: qr illius virtutis spūs solus dz retrahi: que solū in vigiliis laborat et fatigat. Sed talis est sola virt⁹ animalis. ergo et c. maior est clara: qr ppter fatigaz et laborē resoluentē spūm fit somnus et retrahit spūs: vt patet ex superioribus. minor patet quia sola virtus animalis est que in opere laborat. Claruz enim est q cor et arterie in mouendo non laborant. et fatigant: et similiter est circa opera nutrimenti.

¶ Quintū est ad quē locū retrahat spūs in somno: et per quas vias: et q ad cor pz: qr circa locuz eius fit digestio: etiam cor est a quo fit restauratio et multiplicatio spūs: et in quo fit. Et q ad cerebruz pz: quia somnus est passio cerebri. etiā somnus priuat operationes cerebri et nō cordis. imo ille cordis tunc plus vigent q in vigilia et fortiores sunt. ergo cor non dormit: sed cerebrum. ergo ad ipsum debet fieri retractio ¶ Ampli⁹ spiritus animalis qui in somno retrahitur vadit a cerebro ad membra per neruos: et in neruis habet morari. ergo cum retrahit debet retrahi ad cerebrum vbi terminant nerui. aliter oporteret spūm illū reuerti de neruis ad cerebz et de cerebro ad cor. cū ibi n sint alie vie. Sz illd nō vr verisile q tal reuersio fiat p illas vias. ¶ Ampli⁹ Aui. loquēs 3°. can. de somno dicit q sōnus est velis reditus spūs aialis ab instrumentis sensuum et c. Sed clarū est: q spūs aialis est ille qui a cerebro procedit.

¶ Sextū du^m est. si somnus est priuatio sensuū qūo fit excitatio a sōno per obta sensuū vel per clamorē vl per tactum: et quare plus per obiecta mouētia auditū et tactuz q per obta mouentia alios sensus cū quidā alij sint magis māles auditu: vt gustus et olfatus.

¶ Septimum du^m est. si somnus est ligatio sensu cōis: et per pñs particularium sensuum quomodo est q alie virtutes in somno errant in earum operibus cum operant: immo contrarium deberet esse: quia a virtutibus exterioribus non diuertuntur nec impediuntur: habēt fantasmata reseruata ex vigiliis circa que operantur. Cuz ergo ex somno predicte virtutes non sint ligate debent eorum opera recte exerceri.

¶ Octauū du^m. qūo in somno sunt ligati sensus et nō videtur ligatus motus. cū hō dormiēs sepe moueat et ambulet. cū tñ motus plus requirat de spū q sensus etiam cum per eundē neruū deferant: si priuat sensus priuat, motus. et nō eo⁹. vt oēs inuicē cōcordāt auctores.

¶ Ad pmū du^m dōm q sumēdo vigiliā et somnū qtū ad pntiaz operationū et priuationē illaruz soluz: tūc somn⁹ et vigilia sunt passiōes illius cui attribuunt operatiōes et priuatio operationū. Tales aūt operatones que sunt et sensus cōis et particulariū sensuz sunt in aia. Sed qr nō possunt in ea esse nec pmanere sine corpore et nisi mediante corpore: ideo dicunt pncipalr attribui ei: et ex pñti corpori: qr etiā sunt opatōes organice mediāte ali quo organo singulari et alicui organo singulari attribu et c. Si aūt sumat somn⁹ nō solū pro operatiōib⁹ et illaꝝ

priuatione:sed p dispõne τ dispõnib⁹ que sunt cã phīle operationū τ puationes illaꝝ:sicut de phīia spūū3.τ puatione illoꝝ τ opilatiõe viarū spūū:τ illum.tunc somnus τ vigilia q̄tū ad p̄dictas dispõnes sunt passiones corpis:vt est clarū:τ ex cõsequēti possunt attribui anie: qꝛ non sunt corporis dispositiones nisi sm q̄ est animatum: vt est notum.

¶ Ad 2ᵐ duᵐ dōm q̄ plātis nõ inest somnus nec dꝫ inesse. Et rõ est.qꝛ vt dictū est somn⁹ est passio sensus. Sꝫ in plātis nõ inest sensus. Nā si eis inesset sensus eis inesset delectatio τ tristitia:τ sic in eis esset appetit⁹:cui⁹ ille sunt passiones : τ si eis inesset appetitus eis inesset mot⁹ sm locū:cui⁹ p̄ncipiū est appetitus τ oīa ista sunt deducta ex scdo de aīa:τ sunt de genere viuentiū. et 3°. de aīa. Sed clarū est.q̄ plantis non inest motus sm locum appetitū insequens.ergo ⁊c. lꝫ qdam dixerint plātas habere somnū.sed ipsoꝝ opinio est friuola. ¶ Ad rõnem multiplex est solutio.vna est cuiusdaꝫ doctoris.

Solutiones.

dicit p̄mo q̄ cū sit tp̄s determinatū per q̄tū aīa plante nata est operari cū excesserit illud tempus necesse est eā deficere a sua operatiõe. Sed talis defectus nõ est somnus:immo est corruptio plāte. ¶ Sed ista solutio nõ valet.quia nõ reddit cām drīe plantarum τ nutritiue virtutis ab animalib⁹ τ aīali virtute:quis ex defectu vni⁹ in vno sequit̃ somnus τ restauratio defect⁹ τ in alio corruptio. Hoc enim queritur directe in proposito:quare ex defectu actiue ex operib⁹ in plātis nõ sequit̃ somn⁹: sicut in aīalibus.τ qualiter ꝓpõ phī per quā ꝓbat necessitatem somni allegata habet veritatem.

¶ Soluit etiā aliter quia forte perpendebat solutionē predictā nõ valere q̄ operatio rei habētis tēpus determinatum est duplex.vna necessaria ad durationē τ saluationem rei. Alia nõ necessaria ad durationē τ saluationem rei. Sed cum excesserit tēpus deficit res.τ tamē manet in esse suo,τ de illis habet veritatē ꝓpositio phī:τ nõ de p̄ma:quia cum ip̄m sentire habeat tp̄us determinatum in quo natū est animal sentire τ nõ sit de necessitate durationis ipsius aīalis:opꝫ q̄ deficiente sentire insit sibi somnus:qꝛ puatiue oppositoꝝ necesse est semper alteꝝ inesse subo apto nato. Nõ aūt põt deficere operatio plante vel nutritiue virtutis subo remanēte in esse. τ iõ nõ põt sibi inesse somnus:qꝛ est puatio operatiõis predicte. ¶ Et subdit vnam aliā solutionem quā dicit esse idem cum ista.sed magis videt̃ declarare:τ est q̄ si planta excederet tēpus sꝫ q̄ nata est fieri opatio nutritiue:tunc deficeret operatio τ quiesceret planta a nutritione. Sed planta nūq̄ excedit tēpus in quo nata ē operari virtus nutritiua:qꝛ ꝓpter aliqd dicit̃ exercere tp̄s alicuius opationis cū ip̄m natū est saluari post tp̄s illi⁹ operationis explete:τ cū põt exercere illā operationem per maius tp̄s q̄ sit tp̄s debitū illi operationi sm nām. modo tēpus durationis plante τ sue nutritiõis sunt eq̄lia. Sed nõ sic est de aīali:qꝛ aīal est natū manere τ saluari post tempus saluationis:τ ideo natū est hr̄e oppositū puatiuū ipsius.s.somnū. Et ideo dicit ip̄e.imaginor q̄ tempus durationis plante in suo esse τ tēpus sue operationis que est nutritio sunt equalia. Sed temp⁹ durationis animalis in suo esse subali τ tēpus quo natuꝫ est sentire actu nõ necessario sunt equalia:τ sic aīal ē aptū natum quādoq̄ excedere tp̄s sentiendi:ideo est aptum natum ad somnū. Et dicit q̄ rõ diuersitatis hui⁹ forte est ista:qꝛ plāta in operatiõe sua nõ cõsumit magnā multitudinem spūū:qꝛ spūs sui sunt grossiores τ durabiliores:τ ideo nõ est necesse vt q̄nq̄ plāta q̄escat a nutriēdo per aliqd tempus vt huiusmodi spūs restaurent̃. Sed ip̄m animal in sentiēdo multos spūs cõsumit aut debilitat:ꝓpter subtilitatem τ passibilitatē ipsoꝝ spūum: τ ideo si dꝫ aīal delectabilr̃ opari sentiēdo opꝫ huiusmodi spūs restitui aliquo modo τ quiescere ipsum animal ab operatiõe sentiendi:τ sic opus sentiēdi habet op⁹ determinatum contentū infra tēp⁹ durationis aīalis nāli ter τ regulariter se habentis. ¶ Sed illa solutio habꝫ ambiguitatem:quia si sic esset:tunc somnus nõ esset necessarius ꝓpter operationes nāles τ virtutes nāles in animali. Sed hoc est falsuꝫ qꝛ nisi aīal dormiret nõ solum deficerēt animales operationes τ animales virtutes.sed etiam naturales:vt est claruꝫ:cū in somno multum fortificent̃. Tenet ꝯñs.ꝓpter cām quā assignat q̄ tp̄s durationis plante τ sue nutritiue opatiõis sunt equalia:qꝛ sic etiā est de istis duob⁹ in animali. Nam equale est tempus durationis animalis τ sue nutritiue operationis:nec illud tempus est aptum natū excedere:vt est clarū. Falsitas ꝯñtis etiā patet:quia vigilia cuꝫ est superflua est causa corruptiõis digestiõis τ nutritiõis:τ aliarum naturalium operationū. ¶ Ampli⁹ qð assignat vlterius in cā diuersitatis:quia plante hꝫ spūs grossiores nõ valet ad ꝓpõnem phī que ē ad ꝓbandū q̄ omne qð vigilat necesse est q̄nq̄ dormire:nec ponit drīam inter operatiões nāles aīalis quibus somnus nõ attribuitur tanq̄ illoꝝ passio:τ operationes aīales quib⁹ somn⁹ tāq̄ passio attribuitur:quia per illam rõnē oporteret operatiões nāles in aīali ab operatiõe aliquādo quiescere τ in illis aīal dormire.cum in spiritu suo deseruiēte nālib⁹ operationib⁹ aīalis in cõparatiõe ad plantā hēat illos spūs valde subtiliores τ passibiliores:imo sine oī ꝓportione quasi respectu plante.ꝗ q̄libet cāꝝ assignataꝝ ab eo videt̃ hr̄e repugnātiaꝫ. ¶ Albertus aūt alaman⁹ aliter soluit hoc dubium dicens:q̄ verum est q̄ oē agēs finite agit sm tēpus determinatū. Et cū dicit̃ q̄ omne agens finite cum excesserit tp̄s ⁊c.dicit q̄ a phō dicitur illud agens excedere tempus:qð facit opus suum cū labore τ pena. Illud enim si excedit modū sue virtutis in cõtinuādo opus lassabit̃ τ indigebit quiete ne corrumpat̃:τ dicit q̄ istius cām tangit Auic.6.de nālibus:τ lib. de suba orbis dicēs.q̄ talia agentia agunt cum organo cuius nālis motus sm nāꝫ māe est ꝯtius motui agētis. Dico aūt motū agentis quo mouet agens,τ hoc est veꝝ de organo ꝓcessiui motus que sm nām sunt grauātia τ descendūt deorsuꝫ cū virtus motiua non moueat deorsum:sed in omnē parteꝫ. De sensib⁹ aūt sic est q̄ organū sensus corrūpit̃ ab excellenti sensibili τ lassat̃. Et ꝓpter hoc tales virtutes post tēpus determinatuꝫ desiderant quietē τ somnū. In operib⁹ aūt vegetabilis anie nõ est sic.qꝛ opera eius sunt alimento vti τ aug^re τ gn̄are τ illa oīa fiunt vnico instrumento:qð est calor nālis:τ fiunt ē actione calidi:τ ideo actio instrumēti est eadē τ nõ ꝯtia cum actione virtutis mouētis. Unde etiam non põt cāri lassitudo:sicut causat̃ in virtutib⁹ sensibilib⁹ τ motiuis motu ꝓcessiuo:τ iccirco ille potētie nõ possūt excedere tēpus sue virtutis τ sue ꝓportionis ad actū. ¶ Et dicit q̄ sunt aliqui aliter soluētes dicētes q̄ virtutes sensibiles apphendūt delectabile in sensib⁹:τ ideo vi delectationis incitat̃ ad opus:ita q̄ cõtinuat̃ in ipso vltra tp̄s sue possibilitatis. Sꝫ nõ est talis apphēsio in virtutib⁹ aīe vegetabilis:τ iccirco ille nõ excedūt tēpus suuꝫ. Sꝫ dicit q̄ p̄ma solutio est melior:quia tāgit cām lassitudinis τ pene. ¶ Sed neutra istaꝝ solutionū videt̃ satisfacere. Prima enim nõ satisfacit.qꝛ si causa laboris τ lassitudinis est resistentia instrumēti seu organi per sui inclinationeꝫ nālē ad virtutē mouentē:tunc etiā hoc dꝫ accidere in operationib⁹ τ virtutib⁹ nālib⁹:qꝛ etiā in multiplici coꝝ motu organū mouet̃ a virtute seu mouente ꝯ sui nāleꝫ inclinationē:sicut pꝫ in motu cordis τ arteriarum in quo mouent̃ a virtute sursuꝫ:τ tn̄ sunt grauia.et sicut pꝫ in motu nutrimēti sursum τ in multis aliis motib⁹ nālib⁹ nostri corporis:qꝛ in eis dꝫ sequi labor τ pena.τ lassitudo:τ per ꝯñs necessitas somni τ quietis tpe aliquo. Nec valet si diceret̃.q̄ organa deseruiētia nālibus virtutib⁹ nõ laborāt in mouēdo:nec lassitudineꝫ et penā patiunt̃ ex illa resistētia:qꝛ illaꝫ nõ sentiūt nec pcipiunt. Primo.qꝛ p̄dictis organis inest sensus. Nõ si ex p̄dicto motu fatigarent̃ deberēt illā fatigā percipe. Nõ aūt sentiāt pꝫ salteꝫ de multis vt de corde in quo ē acutissimus sensus. Scdo.qꝛ si cā replet iõis est ex tali resistentia.vñ ꝓpter illud est necessitas q̄tis.ꝗ in illis eēt ex illa cā p̄dicta necessitas q̄tūcūq̄ nõ sentiret̃. ¶ 2ª solutio nõ satisfacit. Primo.qꝛ tales virtutes īdigēt plus quiete τ somno cū apphendūt coꝝ oba magis cū tristitia q̄ cū delectatiõe. 2°.qꝛ nāles ꝟtutes continuāt semp coꝝ operatiões absq̄ interruptiõe salteꝫ sumēdo oēs.τ ideo in hoc aīales nõ possunt excedere illas. Et si intelligeret̃ per delectationē illas incitari ad opus cū conatu ex quo conatu lassant̃ τ indigēt q̄te hoc nõ valet. Primo.qꝛ cū apphendūt cū tristitia nõ conant̃:imo potius renuunt.τ tn̄ ꝓpter illud q̄te multū indigent.2°.qꝛ τ si in eis nullus sit conatus.imo q̄tūcūq̄ remisse agerent

Responsio ad tertium dubium.

adhuc somno indigent ꝛ quiete: vt clarū est: qđ tñ non euenit in naturalibus operationibus ꝛ virtutib⁹. ꝛ ideo aliter est huic difficultati satisfaciendum.

Conclusiones in certiū dubium.

¶ Propter qđ ponemus in hoc aliquas ꝯclões. Prima est. q̄ fuit tacta supra q̄ dr̃ia est plātaꝝ ab aīalib⁹: ꝛ loqͥmur de aīalib⁹ quo ad oēs ei⁹ ꝟtutes nāles ꝛ aīales. qꝛ licet aīal in virtutib⁹ nālibus in quibusdā conueniat cū vegetabilib⁹: tñ in eoꝝ organis ꝛ dispōnib⁹ est maxima dr̃ia. Nā planta est magis terrestris ꝛ paucioris caloris actualis ꝛ formalis ipo aīali. Anima ei aīalis in sui nā ꝑpter multitudinē operationū ei⁹ ꝛ perfectionem illoꝝ indiguit multo actuali calore ꝛ multitudīe spūū calidoꝝ ꝛ organis calidis: ꝛ raritatē: ꝛ aeritatē ꝛ humiditatē multā habētib⁹: ꝑpter quā cām indiguit multis quib⁹ planta nō indiget. Uñ indiguit attractione aeris ꝛ expulsiōe fumoꝝ capinosoꝝ per manifestos mot⁹ dilatatiuos ꝛ constrictiuos ad refrigeratonē sui caloris multi: quo nō indiguit plāta: cui sufficit refrigeratio per solum cōtactū aeris ꝛ refrigeratio per alimētum. Et ꝑpter eandē cām: qꝛ ex multitudine caloris ꝛ sui raritate ꝛ mulcebri humiditate sui corporis ne cito deficeret ꝛ cōsumeret īdiguit quiete ꝛ somno in quo ꝓhibent resolutio ꝛ exiccatiō fieret in eo caloris multa restauratio: quo nō īdiguit plāta ꝑpter oppositas causas que dicte sunt esse in ipsa. Est enī terrestris pauci caloris actualis seu formalis: ꝛ lꝫ aliq̄ plante sint multum calide id hꝫ veritatē de calore potētiali seu virtuali de quo alias videbit suo cōuenienti loco.

Secūda.

¶ 2ª ꝯ⁹ est. q̄ somnus est necessarius aīalib⁹ nō solū ꝓ virtutib⁹ ꝛ operationib⁹ aīalib⁹. Sed nālib⁹. Illa patꝫ ꝓmo. qꝛ in vigilia vt dictum est operatiōes nāles ꝛ virtutes nāles valde debilitant cū superfluit: vt notū est ꝛ in somno valde fortificant: vt clarū est. ergo somnus ꝑpter eas est necessarius. aña ꝛ ꝯña. ꝛ ꝯña sūt clara 2° qꝛ in illis virtutibus ꝛ operationib⁹ ꝛ instrumētis aīal differt a planta: vt dictū est: ꝑpter quā dr̃iam dicebat aīal indigere somno: planta aūt non.

Tertia.

¶ 3ª ꝯ⁹ est. q̄ lꝫ somnus sit aīali necessari⁹ ꝑpter virtutes ꝛ operatōes nāles: nō tñ est necē ius cuiuscūqꝫ hñti virtutes ꝛ opatiōes nāles. ꝛ hoc ꝑpter dr̃iam que dicta ē aīalis a vegetabilibus in ꝓma ꝯ⁹ nc.

Quarta.

¶ 4ª ꝯ⁹ est. q̄ per opatiōes sensuū ꝛ motus ꝛ vtr ꝓ aīales opatiōes spūs ꝛ calor nālis resoluit ꝛ ꝯsumit ꝛ saltē vltra determinatū tp̄s etiā in ꝯ⁹ ne deterioraꝶ: ꝛ quāto fiunt intēsiores ꝛ vehemētiores: ꝛ cū maiori conatu tāto illud plus euenit: saltē: vt dcm̄ est. vltra certū ꝛ determinatū tp̄s: ꝛ ꝓ opōnes aīales spūs ꝛ calor nālis nō restauraꝶ: qꝛ hoc nō est ipsoꝝ opus: vt claꝝ est. Uirtutes aūt nāles ꝛ eaꝝ opatiōes ꝯ̃rio mō se hñt. nā per ipsas spūs ꝛ calor nālis melioraꝶ fortificaꝶ ꝛ per restaurationem multiplicaꝶ. ꝛ hoc est clarū. qꝛ est ipsaꝝ opus ꝓncipale. ꝛ ad hunc finem ordinanꝶ: ꝛ pro quāto plus intendunꝶ tanto plus hic effectus inducitꝶ.

Quinta.

¶ 5ª ꝯ⁹ est. que sequitꝶ ex antecedētibus: q̄ licꝫ somn⁹ sit animali necessarius ꝑpter operatiōes aīales ꝛ nāles ei⁹: tñ necessitas nō insurgit nisi ex operationib⁹ animalibus ꝛ nō ex nālibus. Declaraꝶ ista ꝯ⁹. qꝛ resolutio spirituum vitalium ꝛ nālium. ꝑpter cuius restaurationem necessarius est somnus: est ꝑpter resolutionē que fit in opere ꝛ exercitio aīaliū operationū: ꝛ ꝓ aīales opationes nō fit illoꝝ spūum restauratio: vt dicit ꝯ⁹ aña. ꝛ illo ēt tēpore non fit ꝓ naturales operationes tāta ꝛ talis restauratio ipsūum que sit sufficiens. ꝛ hoc ꝑpter impedimentū qđ recipiūt nāles virtutes in eaꝝ operib⁹ ab exercitio operationū aīaliū. ꝛ ideo si nō essent animales operatiōes impedientes nāles ꝛ illarū calorez ꝛ spiritū resoluentes nulla esset somni necessitas. Somnus ergo vt dixit ꝯ⁹ superior necessarius est pro vtrisqꝫ operibus ꝛ virtutibus. s. animalibus ꝛ naturalib⁹. Ei⁹ tamen necessitas causaꝶ ex operationib⁹ animalib⁹ solum. vnde spūs vitalis ꝛ naturalis per opatiōes quas exercent solum naturales non resoluuntur resolutiōe tali que induceret necessitatem ad somnū ꝛ hoc quia licet in ꝓdictis operibus resoluanꝶ per ꝓdicta opera restauranꝶ ꝛ melioranꝶ. Sꝫ resolō illis q̄ inducit necessitatē somni ē q̄ fit ꝓ ꝓ obra aīaliū ꝟtutū: in qb⁹ ꝛ ꝓ q̄s fit resolō nō solū spūs aīalis: sꝫ nālis ꝛ vitalis. ꝛ ꝓ ipsas nō fit ipsoꝝ restauratio: imo destructio ꝛ īpedimētū potī⁹ virtutib⁹ q̄ hñt illos ꝛ calorē bñ disponere ꝛ restaurare.

¶ Et ad maiorē declarationē h⁹ ꝯ⁹ nis pōt fieri talis distinctio q̄ resolō est 2ꝶ: vna gñalis ꝛ cōtinua q̄ est in plantis ꝛ aīalib⁹ ex eadē cā que est resolō que fit in eis ꝑpter talē vel talem mixtionē: sicut etiā in qͥbuscūqꝫ aliis rebus mixtis ꝫm quā resolōnē quelibet res habet suum periodū determinatū ꝫm quē ad plus est apta ꝓ durare vsqꝫ ad tñ tp̄s ꝛ illa talis resolutio non est illa que inducit ad necessitatē somni: propter qđ plāte non habuerūt sōnū: nec habuissent aīalia si aliud nō fuisset in eis. Alia est resolō ꝑticularis: q̄ inest aīalibus propter aīales opōnes ꝑpter quas fit resolō multa: q̄ inducit ad necessitatem somni: vt possit per alias virtutes que tunc fortificantur fieri restauratio ꝛ prohibeatur resolutio. ꝛ hoc fuit in aīalibus propter eorum perfectionem: vt dictum est.

Sexta cōclusio.

¶ Sexta ꝯ⁹ est q̄ somnus est passio solius animalis ꝟtutis: q̄ṫuncūqꝫ etiam ꝓ vitalibus ꝛ nālibus sit necessarius: rō qꝛ solū aīales ꝟtutes sunt ille que in somno priuanꝶ ꝛ somnus est quedam priuatio. 2°. qꝛ necessitas somni q̄ṫuncūqꝫ sit pro aliis operationibus preter aīales: sua tñ necessitas ex aīalibus solum insurgit. illis ergo est solum passio attributa.

Solutio.

¶ Ex istis ꝯ⁹ nibus clare patere pōt solō ad aīm qđ adducitur cū dicitur cuiuscūqꝫ rei nālis est aliqđ opus determinatū ꝫm nām cū excessit tempus in quo natū est agere oportet q̄ deficiat ab agēdo. illa ꝓpō habet veritatem vel de defectu ꝓcedente ex tp̄e operationis in quo res resoluiꝶ resolōne gñali: vel de defectu ꝑticularis delectus v̄lis est cū res amplius nō pōt in esse perdurare qui nō est somnus: ꝛ hoc est cōe plātis ꝛ aīalib⁹: ꝛ de hoc nō intelligit ꝓhs cum vult inuestigare necessitatē somni: ꝛ rō est qꝛ operationes per quas ꝯtīe q̄to plus est possibile conseruat restauratur ꝛ bonificatur instrumentum cum quo res agit. nō indigent q̄tum est ex eis quiete. Et ideo si res deficit est ex alia causa: vnde licꝫ calor naturalis nos hēat ꝯseruare pro q̄to nālis est: qꝛ tamen ab eo nō pōt absolui act⁹ resolōnis: quia est calor: hinc est q̄ finalꝶ opatio nō ꝓdurat. Sed corpus ad vltimum consumiꝶ: ꝛ ideo nāles operationes cum sint ille per quas instrumentum ꝯseruaꝶ bonificaꝶ ꝛ restauratur nō indigēt q̄ete: immo debēt cē ꝯtīꝫ: iō 2° de aīa dicitur. nutritiua semper est in actu 2°. ꝛ nō est hoc: qꝛ in predictis opōnib⁹ instrm̄ in suo naturali motu non resistat agenti: vt dicebat Alber. immo propter cām dictā. Tempus autem resolōnis particularis que fit in operationibus in quibus instrumentum determinatur resoluitur ꝛ paucificatur nec per eas fit restauratio pro certo cum illud tempus exceditur oportet q̄ eueniat defectus operationis illis ꝛ quies que q̄es est somnus: vt fiat restauratio ꝛc. ꝛ tales sunt operationes animales: vt dcm̄ est ꝛ declaratū. Unde propter ipsas non restaurare ꝛ meliorare instrumentū cum quo fiunt ipse ꝛ aliꝫ accidit ex eis labor ꝛ lassitudo ꝛ pena indigens q̄ete ꝛ somno. Ideo breuiter ꝓpō ꝓhi habet veritatē q̄ cuiuscunqꝫ rei naturalis est aliquod opus ꝫm nām ꝛc. Sed tale opus nō sit ꝯtīe restaurans ꝛ reficiens instrumentum suum cum quo habet fieri: sed ꝯ̃riū operans tunc necessario si debet perdurare indiget q̄ete ꝛ somno. Sꝫ tale est opus ꝟtutis aīalis ꝛ nō nālis: ꝛ iō ex illis optie cōcludit necessitatē somni ꝛ illa est solutio vera huius dubij ꝛ nulla alia.

¶ Et ex istis iā pꝫ q̄d dr̄m ad tertium dubium.

Responsio quarti dubij.

¶ Ad 4ᵐ cum queritur quis spiritus est ille qui retrahitur ꝛc. dico q̄ vterqꝫ spiritus licet diuersimode. Et q̄ vterqꝫ retrahatur potest ex dictis apparere si quis cām efficientes ꝛ finales somni consideret. Cum enim in vigilia omnis spūs resoluatur ꝛ indigeat restauratione restauratio fiat per spūs deseruientes ꝟtutibus naturalibus: ꝛ fiat in locis interiorib⁹: oportet q̄ vterqꝫ spūs retrahatur: ꝛ hoc clare ostendunt signa ꝛ sensata que eueniunt in inductione somni: sed diuersimode retrahuntur. Quia in ꝓn° somni vterqꝫ ad interiora retrahitur propter quod infrigidantur extrema ꝛ indiget homo amplioribus pānis. Sed in processu somni iā ca⁹ ꝛ spū multiplicato expādiꝶ spūs vitalis ꝛ nālis ꝓ totū corpus adhuc non expāsor multiplicato animali spū: ꝛ

ideo in

ideo in pceſſu ſomni in vniuerſo corpore digeſtio fit melior q̃ in vigilia: ꝛ ſi dubium eſt: eſt ſolū de cerebro: qꝛ de omnibus alijs omnes concordant. Sed digeſtio nō fit melior ꝛ amplior niſi p multitudinem ſpiritus qui digeſtioni ſeruit: ꝛ tñ clarum eſt q tūc non eſt talis expanſio ſpūs animalis ad organa ſenſuum: cū ſint priuate operationes ſenſuū: ꝛ hoc qꝛ nō ſunt perfecte aperte opilationes illarum viarū p quas trāſit ſpūs ad organa ſenſuum: nec reſoluti vapores impedientes trāſitū ſpūs aialis. Et nō valet qđ arguit q ſolū ſpūs aialis debet retrahi: qꝛ ſomnꝰ eſt paſſio ꝛc. Id em̄ eſt iam ſolutum et declaratum eſt ex dictis in ſolutione ſecundi dubij.

Quinti dubij rūſio.

¶ Ad 5m dubiū dcēm. q in ſomno ſpūs ꝛ calor principaliter retrahuntur ad cor ꝛ ꝯſus cor ſicut epar ꝛ ſtōm et alia viſcera que deſeruiūt virtutibꝰ nālibꝰ: ꝛ hꝫ hoc veritatem tam de ſpū vitali ſeu nāli q̃ aiali. Et rō huiꝰ eſt qꝛ ex quo ſomnꝰ cāuꝛ ex opilatiōe facta inter cor ꝛ cerebrum ꝛ organa ſenſitiua: oꝫ q multiplicatio ꝛ cōculcatio caloris fiat ad cor. Silr etiam ex quo fit ſomnus vt fiat reſtauratio ſpūum ꝛ nālis caloris reſolutorum in vigilijs: ꝛ vt fiat bona cibi digeſtio: opꝫ calor multiplicet ꝛ retrahatur ꝛ vniat in locis illis que ſunt pnꝰ pdictarū oparionū. Tale autē principalr eſt cor: ꝛ ꝯſtit alia mēbra in qbus fiunt ocs digeſtiōes. Hoc etiā pꝫ qꝛ ad illō mēbrum dꝫ calor in ſomno retrahi ꝛ reuerti: qđ eſt pnm ꝛ fons caloris ꝛ tale eſt cor. Ad illud etiā. dꝫ in ſomno reuerti a quo in vigilia incipit expādi: hoc etiā ex ſenſatis appꝫ: qꝛ vndiq in pnꝰ ſomni in omnibꝰ circūferētijs incipit corpꝰ infrigidari pꝑter retētionē caloris ad cētrū. Cor aūt in cētro corpis: eſt: ſicut large cētrū pōt ibi appellari. ¶ Et ad rōnes que fiūt in hoc dubio dcēm pmo q ille q̄ pbāt q ad cētrum nō cōcludunt. Ad primā que pbat q ſomnus eſt paſſio cerebri ꝛ puat illius operationes ꝛc. certe illa cōcludit directe ꝑpoſitum q ꝑpter retrahi calorē ad cor ꝛ nō ad cerebrū cāuꝛ oia iſta. ¶ Solutio ſcđi appebit ſtati in declaratiōe alteriꝰ ptis iſtiuſmet dubij: ꝛ ſilr ſolo tertij. ¶ Ad id autē q 2o q̄rit. ſ. per quas vias fiat reuerſio pdictoꝝ ſpūum ꝛ caloris. dico q per arterias ꝛ venas i quibꝰ ſtāt: ꝛ etiā p poroſitates mēbrorum: vñ vndiq calor ꝛ ſpūs ad viſcera in ſomno retrahiꝛ: ſpiritus aūt aialis exiſtens in neruis p poroſitates inſeqtur ſpūm vitalem ad cor vnde totꝰ calor cuiuſcunq manerie i verſus cor retrahitur: ꝛ vult Auic. q ſpūs animalis vitalem inſequiꝛ: ſicut adinuicē ſe ſequūtur ſubtilia corpa in motu: ne ſit dare vacuum. Vñ pmo tertij. trac. 4o. cao. pmo dicit. ꝛ ſomnus qdem nālis abꝰ eſtcuius reditꝰ eſt cum ꝑfundatione ſpūs vitalis ad interiora: vt digeraꝛ cibus quē in ipſis ſeqtur ſpūs aialis: ſicut fit in motibus corpoꝝ ſubtiliū pmixtoꝝ ꝑpter neceſſitatem vacuitatis ꝛc. Sed clarū eſt q ſi reditꝰ eſt p hūc modum q ſpūs aialis trāſit per poroſitates verſus cor. ꝛ vſ Auic. innuere cū dicit pmixtoꝝ q in mēbris ſtēt ſil mixti ſpūs vitalis ꝛ aialis: ꝛ ſi ita eſſet cū ambo ꝯcurrant ad aialem opōnem oporteret q vel aialis per neruos ꝛ poroſitates eius trāſeat ad arteriā vel q vitalis p poroſitatē arterie trāſeat ad neruum vel q ambo tranſeant ad poꝝ mēbri extra arteriā ꝛ neruū: vel q intelligāt pmixtorum: licet qlibet ſiet in ſuo vaſe p multam ꝑpinquitatem loci: cū rami arteriarū ꝛ neruoꝝ cōdiuidūtur ad minimos ramiſculos: ꝛ qūocūq ſit in motu vitalis ſpiritus in ſomno aialis ipm inſequiꝛ per modū dictum. ¶ Sed dices. ad qđ reuocatur ſpūs aialis ad loca illa cū ab eo nō habeāt fieri pdicte digeſtiones. ¶ 2o dices. cū in accñtibꝰ aie fortibꝰ vt in forti timore reuocetur vitalis ſpūs multū ꝛ fortiter ad interiora ꝛ ſubito. q̄re tunc non reuocatur ſpūs aialis ſecum ne ſit dare vacuum: immo videtur q plus iam motus illiꝰ ſit amplior ꝛ fortior vt eſt clarum. ¶ Ad primum dico q ideo reuocatur: quia forte adiuuat ad digeſtionem: licet ſit remiſſi caloris: quia auget interius ſaltem quātitatem caloris. ſecundo retrahitur: vt ꝓhibeatur a reſolutione. 3o. retrahitur vt tangit Aui. vi vacuitatis. Et attende hic vnum q licet ſpiritus animalis nō retraheretur in ſomno adhuc priuarentur opera ſenſuum. primo qꝛ retrahitur ſpiritus vitalis qui ſecum concurrit ad operationeꝫ animalem: ꝛ forte eſt illa principalis cauſa apud Auer. 2o. quia in ſomno fit opilatio inter cerebrum et organa ſenſuum: ꝛ inter cor ꝛ cerebrum: ideo priuato influxu pn-

cipij ad principiata ſtatim ceſſat operatio. ¶ Ad id autem q ſecundo inducitur de accidētibus anime. dcēm q etiam in accidentibus anime fortibus: vt in forti timore ſepius cuꝫ ſpiritu vitali retrahitur ſpiritus animalis vnde euenit immobilitas ꝛ timor ꝛ debilitas membrorum in ſenſu ꝛ motu. immo aliquādo ſincopis ꝛ aliquādo mors: vt clarum eſt. Non autēꝫ debet retrahi in quolibet timore ꝛ qualibet vice: ſicut in ſomno. pmo quia timor eſt inductiuus vigilie cum nō eſt ex toto perterrēs propter ꝯſiꝰm ꝛ vehemētem cogitationem terribilis occurrentis. Vigilia autem eſt cum motu animalis ſpiritꝰ ad organa ſenſuum: ideo eſt ille conatus nature ad motum ſpiritus animalis ad organa ſenſuum quātūcunq vitalis fugiat ad cor: hoc autem non euenit in ſomno: ideo plus in ſomno retrahitur ſpūs animalis cum vitali q̃ in timore. 2o: hoc eſt: qꝛ in ſomno eſt opilatio iam dicta ex vaporibus opilantibus inter cor ꝛ cerebrum: ꝛ inter cerebrum ꝛ vias ſenſuum: propter quod organa ſenſuum deſeruntur a ſuo principio nec ad illa influit ꝛ cōtinuatur ſpiritus q̄ opilatio nō eſt in timore. 3o. qꝛ principalis cauſa in ſomno effectiua: vt dictum eſt: eſt virtus regitiua totius que vtrūq iſtorum ſpirituum mouet ad intra in ſomno ex iam dictis cauſis. In timore autē nō ſic: immo potius ad contrarium: vt cum vno cor defendat: cum alio a ſequente animalia opera viam inueniat euadendi terribile: ꝛ ideo nō ſic retrahitur ſpiritus animalis quātūcunq ibi ſit aliqua cā retractionis fortis: ꝛ ꝑpter alias cauſas dictas Et ſic ex his dictis apparet q in vigilia ſpūs vadit a corde ad cerebrum ꝛ a cerebro ad neruos. Sed in ſomno reuertiꝛ ad cor: ꝛ non de neruis ad cerebrum cum in ſomno vie a cerebro ad ſenſitiuam opilentꝛ ſilr nō de cerebro ad cor ꝑpter eandē cauſam. Si quis aūt vellet fantaſiari q in prinꝰ ſomni antequā opilatio fiat ſpūs animalis reuertaꝛ de neruis ad cerebrum ꝛ vitalis ad cor forte poſſet. Sed pro firmo nō eſt de mente auctorum: nec multum rationabile. Sꝫ nō curamus extēdere illam viam.

Sexti dubij rūſio.

¶ Ad 6m dubium dcēm. q licet in ſomno ſit opilatio ꝛc. nō tñ eſt perfecta: quin aliquid de ſpiritibꝰ ſit in organis ſenſuum. aliter homo nō poſſet per aliquā viam excitari: niſi cōpleto ſomno: qđ eſt contra experientiā. Et iđ in ſomno cum ſit ligatus ſenſus: non tamen ex toto ſaltem in multis ſenſibus a fortibus obiectis ꝛ multis mouentibus fit excitatio: ꝛ ꝑpter predictam opilationē nō perfectam eſſe in diuerſis hominibꝰ valde diuerſam et in diuerſis diſpoſitionibus etiam eiuſdem hominis accidit magna varietas ſomni: vt aliquis ſomnus ſit longus ꝛ profundus aliquis longus ꝛ leuis. aliquis breuis ꝛ leuis aliquis breuis ꝛ profundus. Et dꝛ ſomnus profundus ille qui eſt difficilis excitationis. ꝛ cauſa huius diuerſitatis in ſomno eſt: qꝛ mā opilans aliquando eſt groſſa ꝛ multa: ꝛ tūc eſt prima conditio. aliquādo eſt mā rara ꝛ ſubtilis ꝛ tūc eſt ſecūda ꝯditio. aliqñ ſubtilis ꝛ pauca: ꝛ tūc eſt tertia ꝯditio. aliqñ groſſa ꝛ pauca valde ꝛ tunc eſt quarta cōditio. Et rō horum eſt: qꝛ mā p groſſitiem facit ꝑfunditatem. per ſubtilitatem facit leuitatem per multitudinē facit longitudinem: ꝛ per paucitatem facit breuitatem. Et cōſidera in hoc q aliquando poteſt facere mā per groſſitiem q alia faciet per multitudinem: ꝛ ſic de alijs etiam conditionibus: ꝛ tunc perpendes omnes varietates poſſibiles euenire. ¶ Sꝫ dices. quomodo eſt talis remotio opilationis per approximationem obiecti fortis ad ſenſum ¶ Dico q qꝛ non erat perfecta opilatio non in totum remotus erat ſenſus: ꝛ iđ a forti obiecto ꝛ fortiter mouēte ſenſus ille motus anima ſubito mouet ſpm̄ in ampliori q̄ititate p viā vadentem ad organum ſenſus ꝛ remouet opilationem illam: ſicut in multis accñtibus euenit q aia ſubito mouetur cū ſpiritu ad loca illa. ¶ Sed dices. ecce q vnus dormiens pungaꝛ in aliquo loco ꝛ in alijs locis ꝛ alijs ſenſibus non occurrat ſibi aliqđ aliud tunc non debet excitari: niſi ille ſenſus ꝛ non alij ꝛ debꝫ excitari ſolum in illo loco ꝛ nō i alio: ꝛ pꝫ hoc: qꝛ ibi ſoluꝫ eſt cauſa ꝛ nō alibi. Sed illđ ē expreſſe contra experientiam. ¶ Dcēm q multiplex eſt cā quare non ſolum ille ſenſus excitaꝛ. primo quia illa opilatio erat in loco cōmuni: vnde ſpūs tranſeunt ad organa ſenſuum: quia circa pnm vnde oriūtur: ꝛ ideo remota illa opilatione eſt liber tranſitus ſpūs

ritus ad omnia predicta organa. 2°. qr impressio que fit ab obto: licet fiat in vna determinata parte corporis spiritualis: tñ impressio fit in tota ala ꝙ fuit superius declaratum. aliter cum aqua bulliēs ꝓijcitur super vna parti cula corporis nō tremeret totum corpus: sicut tremit. ꝛ cū pungitur vna manus nō moueretur alia ad remouēdū nociuum: ꝛ multa talia sequerentur: ꝓpter qd̄ accidit ꝙ aia ex sensatione ꝛ perceptione fortis obiecti in tota ipsa facta mouet ad oēs ptes in qb⁹ ē. s. i qb⁹ pdicta operatur operatio. Etiam alie possent assignari cause: sꝫ dimittimus gratia breuitatis. ¶ Et ad id qd̄ vlteri⁹ queritur quare id plus euenit i tactu ꝛ auditu. dico ꝙ de tactu est notum cum sit sensus materialior et cuius obm mouet cum maiori alteratione ꝛ plus trāsmutāte organum. Sed de auditu qui dicitur post visum sensus immaterialior id euenit ꝓpter motū aeris: ꝛ ꝓpter aerem interiorem leuissime trāsmutari in somno. Et attēde ꝙ visus dicitur sensus immaterialior: qr qualitas que trāsmutat visum est magis remota a nā primarū qualitatū que mālliores aliis dicunt. Sꝫ ex hoc nō excederet auditum in ipsialitate. Sꝫ iō dicitur visus immālior etiā qr suus modus mouendi sensum ꝛ mediū est magis immālis: ꝛ cum minori resistētia: ꝛ in hoc excedit ēt auditum. Auditus autem post visum alios excedit tam in qualitate que est obm ꝙ etiam in alteratione medij ꝑter motum localē qui in aliquo loco est: si dꝫ fieri son⁹ ꝛ iō modus suus agēdi est cū maiori resistētia. Et ad hoc attende ꝙ etiā in aliis sensib⁹: vt olfatu ꝛ gustu fit excitatio a somno cum vehemētia obta approximant. Iō etiam hoc in visu eueniret apertis palpebris in somno a vehemēti lucido oculis approximato. Et hoc qr generalis regula est ꝙ excellens sensi^le sensui approximatū corrūpit organum sensus.

Septimi dubij responsio.

¶ Ad 7^m dubiū cuꝫ queritur. si in somno sensus cōis est ligatus qūo alie virtutes errāt ꝛc. dico ꝙ in somno accidit error. qr in somno ꝓpter ligamētum sensuū ꝛ sensus cōis sepe iudicat ꝛ apparet ꝙ ydolū ꝛ fantasma sit ipsa res extra: cui⁹ est signū sicut sepe i somno: qr habeo ydolum amici mei apparet mihi ꝙ loquar secum vel ꝙ illos actus faciā. In vigilia aūt si habeo ydola ꝛ imagines rerum nō iudico ydolū esse rē extra cuius est ydolū. Sꝫ esse representatiuū illius: ꝛ tunc circa id nō erro: nisi eēt in vigilia casus infirmitatis vel alterius rei perturbantis rōnem: ꝛ lꝫ etiā in somno aliqñ habeam⁹ iudiciū verum: sicut aliquādo nos ipsi iudicam⁹ ꝙ nō est ita sicut apparet: immo directe apparet ꝙ dicam⁹ aliis ego somnio ꝛc. ꝛ tūc sunt ibi due apparitiōes: in vna quarū non decipimur: qr est qd̄ apparet: ꝛ in alia decipimur: qr apparet ꝛ nō est. ¶ Et declaratione vlteriorē debes attēdere ꝙ cum in somno ligant sensus cōis ꝛ sensus particulares ꝓpter cās iam dictas ꝓpter quas fit somn⁹ organa interiorem virtutū que cellule cerebri ꝛ spūs cerebri sunt inepti ꝛ indispositi ad deseruiendum virtutib⁹ illis ꝛ ꝟtuti rōnali: quapropter accidit error iudicij. Et si somn⁹ ponit passio sensus cōis hoc est: qr opatio sua: ꝛ que ab ipso ꝓcedūt est priuata ꝛ ligata in quib⁹ opib⁹ cum exercitantur maxime dicim⁹ animal vigilare vt cū exercitari pñt qr tūc ola ꝟtus est expedita: cū aūt est iōnus lꝫ alie ꝟtutes nō sint ligate sicut ille tñ in eaꝝ organis sunt impedite: vt dcm̄ est: ꝓpter qd̄ in eaꝝ apprehēsione ꝛ iudicijs eueniūt errores.

Ultimi dubij rñsio.

¶ Ad 8^m du^m dōm. ꝙ in somno est ligat⁹ motus voluntarius ꝛ sensus ex eadem cā: lꝫ sicut priuatio sensus: nō est ex opilatione pfecta: ita ꝛ priuatio motus non est ex opilatione perfecta. Sꝫ dr̄ia est inter motū voluntariū ꝛ sensum: qr sensus nō est sic virtuti fantastice ꝛ extimatiue subiectus sicut voluntarius mot⁹. Signū: qr existe auditu in sui organo disposito ꝛ ꝑparato approximato obiecto cōuenienter velit vel nolit interior virtus imperans obm mouebit po^tm auditus: qd̄ nō sic est de voluntario motu qr mēbrum qd̄ mouet volūtarie mouetur et nō mouetur ꝟm imperiū ꝟtutis imperantis. Alia dr̄ia est: qr spūs qui est apt⁹ ꝓ sensu indiget maiori temperie ꝙ qui est apt⁹ ꝓ motu: ꝛ iō lꝫ ad motū requirat plus de spū ꝙ ad sensum: ꝛ iō cum deserant p eūdē neruū posset ꝓuari motus nō priuato sensu ꝛ nō ꝯ°. hoc maxie hꝫ veritatem in hoīe existe in dispōne in qua qlibet istarū virtutū sit tūc quātū est ex se apta ad operationē: ita ꝙ stāte virtute sensitiua ex suo spū apta ad opōnē ꝛ motum tūc priuato sensu priuat mot⁹ ꝛ nō ecōuerso cum sint ab eodem neruo. Nō est quā adducūt auctores: sꝫ qñ ambe nō sent sic disposite nō est necessariū: sicut videm⁹ sepe freneticos hēre multos ꝛ fortes mot⁹ volūtarios: ꝛ tñ in sensu erūt obtusissimi: ꝛ sic etiā in dormiente. Nō est. qr qñ in dormiēte erit fantasma aliqd̄ vehemēter mouens ad aliquam rem faciendā: tunc virt⁹ volūtaria in membro motiuo aliqualr illi obediēs mouet membꝝ ꝛ spūs qui tunc est in mēbro: lꝫ ex quātitate esset sufficiens pro sensu: nō tamē est dispositus a qualitate ꝛ ꝯ⁹ ne: vt tunc sit bon⁹ pro sensu. Erit enim calidior ꝛ vaporosior ꝙ sit sensui expediēs: ꝛ ideo ꝓ tunc sensus nō est ibi priuatus ex opilatione. Sꝫ ex ineptudine cōplexiōis spūs ꝛ membri ad opera sensus: ꝛ ideo qñ ex opilatione esset haberet veritatem ꝛ ꝓpositio illa auctorū. Talis aūt motus stante somno maxime euenit in hominib⁹ calide cōplexionis in dispositiōe calida. ¶ Nam calefacto corde surgēte calore ad caput mītiplicant fantasmata ex multitudine fumorum calidoꝝ: que fantasmata sunt cā mot⁹ ꝛ predicta caliditas cordis ꝛ capitis est causa mot⁹ spūs calidi ad neruos motiuos: vnde causant motus: q̄ tamē spūs nō est in cōplone aptus ad sensum: ꝛ iō dormientes exercentes opa vigilantium sunt maxime homines cordis et cerebri calidi seu nāliter seu accñtalr: euenit ergo illud in ꝟtute motiua ꝓpter alias duas causas: ꝛ qr est obediens virtuti imperāti. nō aūt sensitiuai ꝛ qr ille spūs pōt esse aptus ad motum: ꝛ tamen non est aptus ad sensum. Et debes attendere ꝙ nō omne fantasma nec omnis concupiscētia seu affectio ꝓsequendi aliquid est sufficiētis virtutis in mouendo tēpore somni aīal: qr non in omni est multū vehemēs ꝛ fortis vt val de fortiter afficiatur ad prosequendum. Causatur autē in somno talis vehemens affectio que est sufficiens ad causandum predictos motus maxime ex tribus: aut ex inclinatione nali quā hō hꝫ ex sui nāli cōplexione. Sicut aliqui ex nāli cōplone sunt venerei: aliqui vindicatiui: ꝛ sic de silibus: aliqñ autē hoc ꝯtingit ex habitu generato per consuetudinē in ꝑcedētib⁹ opibus: aliqñ ex cā accidētali: sicut ex egritudine aliqua vel silib⁹: sicut febricitans inclinat ad bibendum aquā frigidā. Ex oībus enim istis causis cū in somno hoīe somniāte virtus somnians iudicat sic esse faciēdum statim existētib⁹ illis cōditionibus cāt vehemēs affectio circa illud obm ꝛ vehemēs appetitus ex quo vehementer mouet spūs ad mēbra mobilia ꝛ ꝯsequit motus: ꝛ iō cum in dormiente puenit appetit⁹ de aliquo prosequēdo vel fugiēdo ꝯ⁹ apprehensionem somnialē ad vigorē illū qui sufficit ad mouendum spiritum ꝛ mēbra: ꝛ tūc sequit opus: nisi aliquid impediat. Cū aūt ꝑdictus appetit⁹ nō est fortis ꝛ vehemēs nō fit talis motus executio. ¶ Et ꝟm hec dicta apparet solutio ad id qd̄ ꝯsueuit q̄ri an dormiēs simplr possit exercere opa vigilātiū: ꝛ ꝙ sic apparet. ꝛ mod⁹ ꝟm quē pōt fieri. Tñ nā ꝙ de his qui dormiēdo faciūt vigilantiū opa multa singularia dicunt que forte nō sunt vera. Et ex inductis clare pꝫ: qd̄ a pn° q̄rebat et qualiter ꝓcedūt hinc inde inducta q̄ ꝓpter breuitatē trāscurrere nō curamus. De somnijs autem alibi in alia sciētia derelinquemus pertractandum.

Fātasmata ex fumoꝝ calorū multitudine ꝓcreantur.

Sōnioꝝ.

¶ Utrū motus voluntari⁹ cui annex⁹ est appetit⁹ sit ꝓpria passio cerebri.

Qō. lxxix.

Uigesimoprimo queritur de virtute voluntarie motiua cui est annexa virtus appetitiua: vt complete quo ad nūerum de omnib⁹ sit pertractatum. Et queritur cuius mēbri sit ꝓpria passio. ¶ Et ꝙ cerebri apparet qr me^{te} spū cerebri fit iste mot⁹ ꝛ per neruos quorum oim cerebrum est prin^m. ergo sibi tanꝙ prin° debet attribui. Qd̄ cordis sit ꝑncipalr passio apparet quia ille motus fit ex appetitu ꝛ illi attribuitur. Sꝫ appetitus attribuit cordi: cum etiā spūs qui ex appetitu mouet intus vel extra sit vitalis spūs: vt pꝫ in accñtib⁹ aīe. Talis aūt vitalis spirit⁹ princīpalr cordi dꝫ attribui⁹. Qd̄ sit passio musculorum. pꝫ qr musculus est illud quod primo mouetur voluntario motu sed id non posset esse nisi primo sibi esset motiua virtus attributa: ꝙ autem musculus sit primum mobile: vult Auer. secūdo colli. ¶ Ad declarandum hoc quesitum oportet videre quot ꝛ que cōcurrūt

31

ad causandum motū localē volūtariū in aīali. Hāc materiam tractat phs 3ꝰ de aīa. ⁊ Auerro. ⁊ mouent in hoc dubio hāc mām declarātis. Propter hoc attentione dignum ꝙ cōcurrēs in hoc motu locali est vnū mouēs immobile ⁊ est appetibile extra qđ appetit qđ est bonū ꝙ appetit qđ ē bonū vł qđ vr̄ bonū. Aliđ ē mouēs mobile: sic appetitꝰ ꝑ quē aīal mouet ad ꝓsequēdū vel fugiendum. Appetitꝰ aūt nō est sine fantasia ⁊ cognitione ⁊ illa fantasia aliqn̄ est ꝯiuncta rōni: aliqn̄ non: hic aūt appetitus hʒ plures spēs. s. irascibilē ⁊ ꝯcupiscibilē: ⁊ hoc de appetitu sensitiuo. Illud aūt qđ mouet est iūctura: ⁊ per hoc totū aīal. mēbꝝ aūt quo appetitꝰ mouet iūcturam est chorda: chordā aūt mouet per musculū: musculum aūt mouet ꝑ neruū: ⁊ neruū mouet ꝑ spm̄. Ops em̄ motus sunt tractio ⁊ pulsio: ⁊ iđ immediatū organū motus opʒ augeri ⁊ breuiari posse: ⁊ talis etiaʒ est spūs nāτ nā sine violētia corrumpit. aīa. corripit ⁊ auget ⁊ trahit ⁊ pellit: sicut dicit phs in li. de motibꝰ aīalibus: ⁊ hoc ēt expsse: vult tertio de aīa. ⁊ ꝯ^{tor} Auer. possumꝰ ergo dicere ꝙ in motu locali volūtario aīalium ꝑter obm̄ mouēs est quedā virtꝰ imꝑans motū ⁊ illa est virtꝰ estimatiua seu cogitatiua: siue imaginatiua. nō curamꝰ mō: quedā est virtus q̄ motū imperatū exequit q̄ est virtꝰ mouēs organū volūtarium motꝰ. Organa aūt iā sunt narrata: et illa notauit Auic. fen pͣ pmi tractatu de ꝟtutibꝰ cū loquitur de ꝟtute motiua cū dixit. motiua ꝟtus est illa q̄ chordas ꝯtrahit ⁊ laxat: ⁊ in hoc tetigit ꝟtutē motiuam exequētem. Et subdit. q̄ est sequens iudiciū estimatiue a qua prouenit cōis cōsensus: ⁊ in his tetigit virtutē imperantem motum.

Motꝰ appetitus. ¶ Sed ad ꝑfecte enucleāduʒ hāc mām oꝫ circa hec mouere dubia ⁊ soluere. Primū est đ pͦ mouēte imobili in quo gn̄e cāe sit illud mouēs. Nō pōt dici ꝙ sit in genere cāe efficiētis motꝰ volūtarij cū sit ex toto extrinsecū nostro corpori. Nec cāe finalis qꝛ sepe illud ꝓpter qđ cātur motus volūtariꝰ nihil est: ⁊ iđ qđ nō est aliquid non vr̄ esse finis alicuius.

¶ Scđm duᵐ est quđ appetitꝰ mouet: ⁊ est causa motꝰ: qꝛ aut est cā naturalis: ⁊ tūc quereꝰ quō ille motus ē volūtarius ex quo fit a cā nālī: aut appetitꝰ est cā voluntaria: ⁊ tunc ad nostri libitum cāremus in nobis appetitū qđ est absurdū. ¶ Ampliꝰ predictꝰ appetitꝰ libere posset deponi ⁊ remoueri ꝑ intrinsecū actū: hoc vr̄ absurdū qꝛ tunc quis famescēs posset libere absqꝫ comestiōe nō famescere: et sic de aliis appetitibꝰ. ¶ Amplius si appetitus ille esset cā volūtaria: tūc ipso stante posset mouere ⁊ nō mouere: ⁊ sic stāte appetitu ad aliquid forti ⁊ efficaci ille appetitꝰ non moueret ⁊ posset esse motus ad cōtrarium: ⁊ sic duo efficaces appetitꝰ ad contrariū mouētes possent esse simul.

Virtꝰ an spm̄ moueat. ¶ 3ᵐ duᵐ est. an appetitꝰ sit virtus distincta ab aliis. Et in quo sit tanq̄ in principali subo ⁊ quotuplex sit ille appetitus. Et ꝙ nō sit distincta ab aliis vr̄: qꝛ si esset hēret determinatū organū ⁊ determinatum locū ab aliis: sed hoc nō est bene assignabile. Et ꝙ sit distincta: pꝫ: qꝛ hʒ determinatā opōnē distinctā: vt clarū est. Et ꝙ appetitus nō sit multiplex: patꝫ: hēret distincta organa diuersis virtutibꝰ deseruiētia si esset multiplex virtꝰ. Qđ aūt sit multiplex: pꝫ cū sit dare appetitū irascibilē ⁊ cōcupiscibilem: cū etiā obta appetitꝰ sint multū diuersa ⁊ actꝰ distinguātur ꝑ oba ⁊ poꝰ ꝑ actꝰ. Videndū etiā erit an appetitus sit virtus cognitiua aut ne.

¶ 4ᵐ duᵐ est. videre quō virtꝰ mouet spm̄: qꝛ iđ nō videtur possibile: qꝛ cū ꝟtus sit eadē aīe ⁊ aīa nō sit in spū nō vr̄ illud debere mouere localr̄. Per eādē em̄ rōnem aīa vnius corporis posset mouere corpus alteriꝰ: ⁊ sic esset opi. Aui vera de illo q̄ cecidit de mula ad ꝯsiderationē alterius q̄ friuola reputaꝰ. ¶ Ampliꝰ cū ille motꝰ nō sit a corpore implēte. aīa. impellēte vel trahēte vel ƀʒ aliū motum quo corpꝰ mouet a corpe nō appet quō hoc corpus debeat moueri a forͤ nō existēte in eo. ¶ Ampliꝰ si ipsū mouet localr̄ ⁊ prius nō mouebat: opʒ ꝙ aliquā alterationē recepit ꝓpter quā nō mouet: ⁊ tūc q̄ret que alteratio est illa ēt q̄rere: ur quō alteraꝰ ⁊ a q̄: qꝛ aīa ipa sine alio instrō nō vr̄ posse ipm̄ alterare: nec spēs ipa apphēsa cū nō agat nisi immaterialiter.

¶ Est ēt dubiū. an in motu volūtario mēbri sit necīum motus localis ipsius spūs q̄ sit sibi prior motꝰ quocunqꝫ alio motu locali sibi existēte. Et his declaratis apparebit ꝑfecte de cāis ꝯcurrētibꝰ ad motū localē volūtariū.

Balneū. ¶ Dicamꝰ ergo ad pᵐ. hoc duᵐ tāgit ab Auer. 12ͦ. meͤ ꝯ^{to} 36ͦ. vbi loquit de balneo: ad qđ vadit hō ꝓpter sanitatē acq̄rendā: vbi dicit ꝙ balneū hʒ duplex esse vnuʒ in aīa: qꝛ apphēdit ab eo q̄ vadit ad balneū: ꝓpter quaʒ apphēsionē gignit appetitꝰ eūdi ab ipsi ⁊ desideriū ipsiꝰ ⁊ sic balneū mouet ⁊ est cā efficiēs: ⁊ qꝛ obm̄ est cā effectiua notitie: lʒ nō totalis: ⁊ qꝛ balneū in aīa. i. talis apprehensio est cā effectiua appetitꝰ: lʒ nō totalis: q̄ est cā motus localis. Aliud esse hʒ balneū extra aiam: ⁊ tūc mouet vt finis ⁊ desideratū. ¶ Et si dr̄ ꝙ sepe iđ ꝓpter qđ fit motꝰ localis nō est aliqđ: sicut pꝫ cū mouet hō ad faciēdū domū: vt in ea habitet: q̄ tn̄ domꝰ ē habitatio tūc nīl. ¶ Dico ꝙ iđ qđ mouet vt finis sufficit ꝙ habeat esse obiectiuū ꝑ noticiā abstractiuā q̄ de illo habet: ꝑ quā hō mouet ad illud acq̄rendū: ⁊ sufficit ꝙ hēo tale esse possibile sit ipm̄ poni inesse vt sit verū tūc dicere ipm̄ actualiter est: alr̄ agēs ꝓpter finē frustrareꝰ: nec curamꝰ mō ƀ discutere difficultates de cā finali ꝓpter breuitatē. Ex quibus pꝫ ois modꝰ mouēdi q̄ est in obto mouēte appetitum: qđ est iđ qđ queritur.

¶ Ad 2ᵐ duᵐ dōm. ꝓpter qđ aduertēdū pmo lʒ supra sit aliqualr̄ dcm̄ ꝙ aīal mouet in hūc modū: qꝛ pͦ apprehēditur obm̄ extra: ⁊ nō ad quācūqꝫ apprehēsionē rei delectabilis vel cōtristabilis ꝯsurgit appetitꝰ: qꝛ si mō apphendo leonē vel video ipm̄ pictum nō est mihi ꝯtristabile: nec in me insurgit appetitꝰ fugiendi: immo aliqn̄ tale ꝯtristabile pōt apphendi: ⁊ erit tūc delectans. Non ergo ex quacūqꝫ apphēsiōe obiecti insurgit appetitꝰ: nec ex quacūqꝫ fantasia: alr̄ em̄ vt dcm̄ est ad nr̄i libitū possemus in nobis gignere appetitū: ⁊ per ꝯn̄s etiā opinionem ⁊ credulitatē vt patebit: qđ est absurdū: apphensio ergo ⁊ fantasia ad quā sequit appetitꝰ est qn̄ cū apphēsiune ⁊ fantasia aīa iudicat aliqđ illi assentiēdo: qđ non est nisi hēre opinionem circa illud credulitatē. Cū ergo apprehēsio est cum iudicio ⁊ assensu vel opinione vł credulitate circa aliqđ cōplexū formatū insurgit appetitꝰ circa illud. An autē in brutis sit formatio cōplexi vł opinionis nō curamꝰ mō: qꝛ pur in eis est assensus ⁊ dissensus: nec curamꝰ mō videre modum. Credimus aūt nos ipsa formare cōplexa: ⁊ ꝙ insurgat appetitꝰ: vt dcm̄ pꝫ i exemplis. Sicut modo apprehēdo leunem non iudico nec assentio huic cōplexo ꝙ leo possit mō me ledere vel venire ad me: qꝛ est incarceratꝰ ⁊ hāc habeo opinionem sed si sentiā vnum magnū clamorē: ⁊ ꝙ cōiter dicāt leo ē extra carceres ⁊ venit versus domuʒ meā: statim timeo ⁊ appeto fugere: qꝛ ꝓpter testimonium illoꝝ: statim assentio huic cōplexo. leo venit. ⁊ pōt venire ⁊ in me ⁊ ꝑ illud medium gn̄atur opinio talis ⁊ credulitas ⁊ assensus: ⁊ sic possent poni multa excēpla. ⁊ hoc voluit Aui. in verbo supra allegato. cū dixit q̄ est sequēs iudiciū extimatiue a qua ꝓuenit cōis cōsensus ⁊c.

Credulitas an in libertate nostra. ¶ Ex quibꝰ pꝫ quō ⁊ q̄re credulitas nō est in totū in libertate nostra: vt sicut volumꝰ ita credamus: qꝛ tūc ad mei libitum possem facere credere ꝙ hērem multā pecuniam vel ꝙ essem papa: qđ est absurdū. Sʒ ad hoc vt ali cui assentiamꝰ vel de aliquo opinemur est indigētia alicuiꝰ medij ꝓpter qđ sic opiamur appetitu ergo insurgēte ex iudicio ⁊ assensu ꝓcedēte statim virtꝰ motiua ꝑticularis existēs in mēbro qđ debet moueri obediens extimatiue: ex qua est ꝑdictum iudicium ⁊ ꝯsensus mouet mēbruʒ nisi esset aliud fortiꝰ resistēs. ¶ Propter qđ aduertendum hic ꝙ aliqn̄ imminet appetitꝰ: ⁊ tn̄ nō sequitur motus localis mēbri ꝓpter impedimēta ⁊ resistētia: vn̄ in nobis pōt resistere rōnalis volūtas appetitui sensitiuo: aliqn̄ est resistētia. qꝛ plus timemus de eo qđ pōt cōtingere ne nos ꝯtristet ꝙ sit delectatio eius qđ appetimus ⁊ m̄lta talia possunt ꝯtingere. Sʒ drīa est inter nos ⁊ bruta qꝛ nos ꝓpter libertatem voluntatis q̄ oībꝰ aliis virtutibus dominatur possumꝰ resistere appetitui mouēti. Sʒ bruta nihil hñt vn̄ resistāt: nisi occurrat obʒ mouēs fortius ad ꝯtrāū: sicut cū canis appetit cibū mouetur ad ipm̄ si videt eū: ⁊ nullo mō pōt desistere a motu ad ꝑdictum cibum: immo necīo mouet ad ipm̄: nisi occurrat ei obm̄ fortius mouēs quēadmodum si occurrat hō hñs baculum in manu volēs eum ꝑcutere: tūc desistet a motu ꝓpter timorē baculi. nō est ergo ꝙ bruta a se vel ex se

habeant pn^m quo possint cessare a motu:nisi extrinsecu:
aliter participaret libertate:sicut rōnabilia. ¶ His ergo
pinductis veniēdū est ad id qd querit in du^o.cu querit.
vtrum appetitus est cā mot^o:aut est cā nālis vel volūtaria.
Dico q nāle pōt sumi vno mō gnaliter:put natura ē pn-
cipiū mot^o & qetis &c. vt diffinit 2°.physico.& sic mot^o ille
fuit a causa nali:qr ab aīa q est natura aialis:& nihilo-
minus pdictus mot^o est volūtari^o pter id qd dicetur.
Alio mō nāle dicitur magis stricte:vt nā distinguitur ꝯ
aīam:qr na vi esse pncipiū vnius determinati mot^o aīa
aūt multoꝝ & diuersorum & ꝯrioꝝ motuū:vt mot^o sursū
& deorsum:vt pꝫ 2°.de aīa.& sic predictus motus non est
naturalis:nec ab anima pcedens:vñ ßm hunc modum
etiā virtutes naturales aīe nō dicunt pprie:nec earum
opatiōes naturales cum sint ab aīa. Alio mō sumit nā-
le adhuc magis stricte:put illud op^o dr naturale qd fit
absqꝫ cognitiōe pcedēte:& illa virt^o dr nālis q opat abs-
qꝫ cognitiōe:lꝫ sit ꝑtus aīe:sicut dicemus q virtutū aīe
quedā sunt naturales:qr opant absqꝫ cognitiōe ad mo-
dum nature:& quedā opant cū cognitiōe que vocantur
aiales:& ßm hūc modū appetit^o est cā motus aialis & vo-
lūtaria & nō nālis:& illa est cōis distinctio doctoꝝ. ¶ Sꝫ
dices.bene video q ille motus fact^o ab appetitu pce-
dit ab aīa me^{te} cognitione:& ex hoc nō dꝫ dici naturalis
sed nihilominus adhuc nō est claꝝ si ille mot^o est volū-
tarius ab appetitu:qr appetitus sit cā volūtaria ist^o mo
tus potens cāre & nō cāre. Et tūc dōm q in nobis:quia
habemus voluntatē liberam habem^o liberꝝ arbitrium
predictus mot^o est simplr voluntari^o:qr mouemur & nō

Dubium.

mouemur ßm imperiū nostre voluntatis saltē vt multū
sꝫ tūc id nō est ßm appetitū sensitiuum. ¶ Sꝫ tūc est du
bium.an volūtas nostra possit oīno & in oib^o ꝯ resistere
appetitui sensitiuo:vt possit ad ꝯriū appetit^o localr mo
uere:qr in fortibus obiectis appetitus id vr multū diffi
cile:sicut si quis occurrat vehementi ꝯtristanti:vt si oc-
currat cum membro igni:statim insurgit appetit^o ad ꝯ-
hendum & fugiēdum:non q voluntas p sui libertatem
& dñium possit tenere mēbꝝ vel mouere ꝯtus ꝯtristans
hoc est valde difficile:nihilomin^o volūtas ex sui liberta
te pōt excedere oēm difficultatem appetit^o:aliter possꝫ
cogi:& per ꝯñs nō esset libera. In oibus tñ volūtas non
agit ßm totum suum conatū ßm quem potest agere:nec
semper hoc facit:immo sepe p rōnem rectam obcecari &
puerti volūtas insequit appetitum:vñ multi famescen
tes vehemēter aliqñ potius eligunt mori q comedere
cōtra pceptū.multi poti^o eligūt mori q fugere:& sic de
aliis posset poni exemplū:sicut etiā de illo bono roma-
no qui manum igni exposuit & poti^o dimisit eaꝫ cōburi
q remoueret appetens honorē & famam:& sic patet q i
multis:& aliqñ volūtas ex sui libertate cuꝫ apponit suū
conatum resistit vehemētib^o appetitib^o & fortibus obiꝫ
vñ sicut patet per pħm.ħns virtutem fortitudinis p pre
dictā virtutem libere exponit se maximis piculis & mor
talibus:qd nō esset nisi in illo forti odo voluntas moue
ret sensitiuum appetitū:& particularis etiā virt^o volun

Mot^o volūtarius.

taris motiua sibi non obediret. Apparet ergo q motus
q dr voluntari^o in nobis est simpliciter volūtari^o:& hoc
qr non semper eius cā est appetit^o sensitiuus:sed rōna-
lis & voluntas q simplr est libera. Sed in aialib^o brutis
& sic etiā esset in nobis qñ non vteremur libertate volū-
tatis:nō est ille motus voluntari^o modo pdicto:qr cum
aial brutum appetit aliquid efficaciter & appetitu suffi-
ciente ad causandū motū necessario mouet ad id pse-
quendum vel fugiendum:supposito q instra sint sana &
apta & alia requisita. Et ex se intrinsece nō hꝫ aliqd pn^m
per qd possit resistere ex sui libertate tali appetitui & ta
li motui.alr pdicta essent aialia libera. Immo tu cum
equitas equū aliquē & mouetur & qr pungitur sepius et
sepe fingeret & iret claudicando vt cederes ipsum in pe
de dolere vt tu non amplius equitares:& sic de multis
aliis que sunt absurda. Si ergo aliquando aial ħns ap
petitum efficacem ad aliquid non prosequitur motum:
hoc est qñ aliud oƀm occurrit gñans appetitū ad cōtra
rium:efficaciorem:sicut fuit supra declaratū de cane ha
bēte appetitum ad panē & videt illū & desistit pter ho-
minem ħntem baculum in manib^o. ¶ Sꝫ dices.ita etiā
euenit in operib^o cum opamur per volūtatem liberā:qr
si resisto appetitui sensitiuo:hoc est pter aliquid quod
mouet me fortius ad cōtrarium & ad efficaciorem appe
titum.verbi gra.honor vel fama vel timor & silia. ergo
etiā illo mō mot^o in nobis nō erit magis liber & volūta-
rius. ¶ Dōm id nō esse sile appetitui aialium brutoꝝ
qr si nos resistim^o appetitui sensitiuo hoc libere pcedit
ex nobis:qr sic volum^o agere:& in qdcunqꝫ volum^o possu
mus tendere. Sꝫ aial nō pōt moueri qñocunqꝫ in desi-
stendo ab vno appetitu:sed mouet determinate in illd
qd mouet oƀm alium appetitū generās:voluntas enim
pōt quocūqꝫ vult nos mouere & desistēdo & psequēdo &
expiri suā libertatē quam nullaten^o pōt aial oīutū inie-
quens appetitū facere. ¶ Et pter cōplemētum dicto-
rum diligenter est aduertendum q magna est dña mo-
tuum localium que fiunt in corpore aialis qui motus in
sequitur noticiam. Nam aliqui sunt motus locales qui

Mot^o locales.

Mot^o voluntarii.

dicuntur motus voluntarii qui a dictis fiūt causis & per
modū iam dictum:& sicut apparuit isti nō dicunt pprie vo
luntarii:qr fiant semper a voluntate cum insint brutis
in eis nō insit volūtas. Sꝫ dicuntur voluntarii large:qr
fiunt ab eodem calore & per eadē instra & cū sili pceden-
te noticia & cōsensu cū quib^o fit motus in nobis qui pu-
re & simplr voluntari^o dici pōt:& lꝫ nō semper in quolibꝫ
volūtario motu oīa alia cōcurrāt:nā oēs mot^o qui volū
tarii appellant fiunt me^{te} spū vadēte a cerebro per ner-
uos:fiūt etiā me^{te} musculo & chorda in perfectis aiali-
bus cum pcedēte fantasia & appetitu & cōi ꝯsensu.& nō
curo mō de aialibus imperfectis q mouent dilatatiue &
ꝯstrictiue in quib^o caderent aliqua speculanda q pter
breuitatem dimittim^o. Dicunt ergo illi mot^o volūtarii
ob eo qd dcm̄ est:appetit^o etiā a quo pdicti mot^o causan
tur large voluntas dr. Et isti voluntarii mot^o vt alibi pꝫ
quidam dicuntur voluntarii de pma intentiōe qui fiūt
ßm appetitus imperium:& quidā voluntarii de scda in-
tentione q fiunt etiā ßm imperium appetit^o:& fiūt etiā p
ter appetitus imperium:sicut motus anhelit^o & motus
tussis & siles q etiā motus velit vel nolit aial ħit fieri si
cut etiam sunt multi motus q fiūt cū deliberatiōe in mt
tis propter ꝯsuetudinē:& pter multas cās similes:fiūt
etiā cum calore & neruis & instris deseruiētibus motui
dicto simplr volūtario:sed fiunt absqꝫ aliqua pmedita-
tione vel deliberatione vel fantasia in quibus plus ope
ratur particularis motiua q motiua imperās:sicut etiā
est motus volūtari^o tremor mēbroꝝ qui passio ponit vo
luntarii motus:& lō tremit velit vel nolit aial cum mem
brum operat:quapropter oēs pdicti mot^o cessant inci-
sis neruis vel opilatis phibito trāsitu spūs aialis a ce-
rebro. Aliqui autem sunt mot^o locales in corpe aialis ī-
sequētes noticiā qui sunt simplr nāles:sed tales insequi
tur noticia sensus pticularis:sicut tactus:non fantasie
& extimatiue & appetit^o ex illis cāīoo:sicut euenit in tre
more membrorum q est rigor vel in silib^o moribus inse-
quentib^o penam & dolorē sensus tactus in quibus mem
bra persepe vehementiori motu mouentur a virtute na
turali expulsiua tētante nociua expellere:sicut etiā qñ
pliciitur aqua bulliēs super aliqd mēbrū alicuius:& de
similibus:& in his motib^o nō habet voluntas aliqd do-
minium in refrenando. ¶ Sed dices.tu dixisti supra q
sic sicut de illo qui exposuit manuꝫ igni:vñ ibi ignis ita
mordicatione debet necessario motū cāre:sicut vns rcs
interior carnes mordicans:vt materia terriane.ergo si
cut ille potuit tenere membrum firmū exponens ipsum
igni:ita ille poterit tenere membrum firmum existente
in eo colera mordicatiua:vel piecta super mēbro aqua
bulliente que necessario faciꝫ mēbrū tremere. ¶ Dōm
q sile qui tenuit manum ad ignem operabat per volun
tatem illum motum voluntarium resistendo appetitui
qui causasset fugā a re nociua. Sed nihilominus con-
cussionem & tremorē manus que fuisset ibi ex motu na-
turalis virtutis expulsiue phibere nō potuisset. vñ tre-
mor q est in rigore vel cum pcoiicitur aqua bulliens & si
milis motus nō est pprie motus pgressiu^o de loco ad lo
cum:sicut est motus psecutiōis vel fuge. Sꝫ est motus
concussiuus ad expellendū in quo mēbrū mouet & ꝯcuti
tur:qr sue partes vt vili mouent motu ꝯctiuo & dilata-
tiuo ad expellendū nociuū:& lō hos mot^o cū fiant a nāli
ꝑtute voluntas vel appetit^o non hꝫ refrenare vel circa
ipsos opari ¶ Intelligendū etiā sane qñ dr q volūtas
est refrenare potēs appetitū sensitiuū q hoc hꝫ ꝑtatez

quo ad executionem effectus appetit⁹ qui est volūtari⁹ motus nō quo ad ipm appetitū. nisi certis cōditiōibus. Et ꝰ qꝛ cāe appetit⁹ sunt sepe sepi⁹ nāles: vñ si famesco nō pōt hoc remouere volūtas nec possum ad meū libitū nō famescere: sꝫ bñ possum huic appetitui resistere. quia possum abstinere. Silr si mō cā maxis sit in me incitans luxuriā nō possum libere facere ꝙ nō appetā coitū. sed bñ possum facere me abstinere a coytu. Si aūt illos appetitus refrenet hoc est: qꝛ pōt facere ꝙ cause pdictū appetitū causantes nō fiāt in corpe. exēpli grā. de luxuria ꝙ hō nō comedat talia vel talia cibaria ꝙ sic infrigidet: ꝛ sic ꝺ silib⁹. Sꝫ vbi nō posset pdictas cās remouere nō posset ēt pdictos amouere appetit⁹. Si āt appetit⁹ aliq cānt ex cāis infra prāte existib⁹ clarū est ꝙ illos omni mō refrenare pōt. hoc dico pp vicis q̄ nō sic videnẗ hr̄e cās operantes: vt iā de dictis appetitib⁹: sicut est odiū auaritia supbia: ꝛ de multis de qbus lōga caderet disceptatio. ¶ Ex his aūt dictis clare pꝫ: qūo appetit⁹ est cā motus. aialis q̄ dr̄ volūtarius: qꝛ nō ē pprie cā pdicti mot⁹ volūtaris ꝛ libera q̄ possit cāre ꝛ nō cāre: imo stāte appetitu sufficiēte cū oib⁹ reqsitis quātū est ex se vt dcm̄ ē necessario causat. Sꝫ dr̄ cā volūtaria metaphorice: ꝛ pdictus mot⁹ dr̄ volūtari⁹ sm̄ modū supi⁹ assignatū. ¶ Et sic pꝫ ad pᵐ argᵐ illi⁹ dubij. ¶ Ad 2ᵐ silr pꝫ clare ex dictis qūo p actū intrinsecū pōt deponi appetit⁹ ꝛ qūo nōt qꝛ modicū supra declaratū ē. ¶ Et silr clare pꝫ ad id qꝺ tertio arguiẗ absqꝫ prolixiori sermone.

¶ Et tūc ad id qꝺ queriẗ in 3ᵒ dubio. an appetit⁹ sit virtus distincta ab aliis ꝛc. dōm ꝙ sicut supra apparuit: ꝟtus si sumaẗ pprie quātū ad id qꝺ pncipalr p virtutē significaẗ vna virt⁹ nō est ab alia distincta. de ꝟtutib⁹ aie loquimur: qꝛ ois ꝟtus aie est eadē aie. Sꝫ si ꝟt⁹ sumaẗ p oi eo qꝺ p tolē ꝛ talē virtutē quātū ad diffinitionē exprimētē qd nois daẗ itelligi vn⁹ actus ab aia pducꝰ ab aliis actibus aie est distinct⁹ vñ actus ille q̄ est desideriū ꝛ q̄ aia desiderat aliqd est act⁹ distinct⁹ ab aliis: p quē actū aia dr̄ appetitiua ꝛ appetit⁹ talis vel talis. ¶ Et cū dr̄ ꝙ tunc talis ꝟtus hr̄et determinatū instrm ab aliis instrumētis distinctū ꝛ determinatū solū cui⁹ pncipalr eēt passio. dicēdū ꝙ nō est necesse ꝙ qlibꝫ ꝟtus q̄ poniẗ distincta ab aliis habeat in corpe distinctū organū sꝫ bñ distinctā opationē: sicut ꝟtus nutritiua ꝛ augmētatiua ponūtur esse distincte: ꝛ tñ p eadē organa: ꝛ p idē subm opantur. Ita in pposito ꝟtus appetitiua est ab aliis distincta qꝛ aia post quasdā opōnes gignit ēt opōnē aliā: vñ talis virtus denolaẗ: ꝛ tñ opaẗ illismet organis. Sꝫ nō posset illā opationē ꝛ actū gignere: nisi pus hr̄et alios act⁹ ꝛ p actū illū sic genitū aia exercet opōnes alias: ꝛ in corpe sequunẗ etiā dispōnes q̄s nō potuisset exercere p illos pmos actus. Cui aūt subo tanq̄ subo pncipali attribuaẗ illa virt⁹. Certe pho 3ᵒ de aia vult ꝙ appetit⁹ pncipalr sit in corde: sicut ꝛ pmū sensitiuū ꝛ ꝟtutes alie. Sꝫ quid de hoc sit. s. in quo sit pᵐ sensitiuū: ꝛ p ꝯñs pᵐ appetitiuū s. an in cerebro vel in corde fuit supra discussum: ꝛ p hoc ad illū locū recurraẗ. ¶ Et cū vlteri⁹ qriẗ. an appetitiua sit multiplex. dōm ꝙ sic. ꝛ hoc pp diuersos act⁹ et diuersa obta in appetitu existētia: ꝛ loqmur mō de appetitu sensitiuo pp qꝺ aduertēdū vt dicit qdā doctor: ꝙ in reb⁹ nālib⁹ corruptibilib⁹ nō solū opꝫ esse inclinationē ad ꝯsequēdū ꝯueniētia ꝛ refugiendū nociua. sꝫ ēt ad resistēdū corrūpētib⁹ ꝛ ꝯtrariis q̄ ꝯueniētib⁹ impedimētū pbent ꝛ ingerūt nocumēta. Sicut ignis hꝫ nālē inclinationem nō solū vt recedat ab inferiori loco q̄ sibi nō cōuenit ꝛ tēdat in locū superiorē sibi ꝯueniētē: sꝫ etiā ꝙ resistat corrūpētib⁹ ꝛ impediētib⁹. Qꝛ ergo appetit⁹ sensitiuus est inclinatio ꝯñs apphensionē sensitiuā. sic appetitus nālis est inclinatio ꝯñs formā nālem: necesse est ꝙ in pte sensitiua sint due appetitiue poᵉ. Vna p quā aia simplr inclinaẗ ad ꝓsequēdū q̄ sunt ꝯueniētia sꝫ sensū ꝛ ad nociua refugiēdū: ꝛ ista dr̄ ꝯcupiscibilis. Alia ꝟo p quā aia resistit impugnātib⁹ q̄ ꝯueniētia impugnāt ꝛ nociua inferūt. Et hec vis vocaẗ irascibilis. vñ dr̄ ꝙ ei⁹ obꝫ est arduū: qꝛ. s. tendit ad hoc ꝙ super ꝯtraria ꝛ supemineat eis. Hec aūt due inclinatiōes nō reducunẗ in vnū pᵐ: qꝛ interdū aia tristib⁹ se īgerit ꝯ inclinationē ꝯcupiscibilis vt sm̄ inclinationē irascibilis impugnet ꝯtraria: vñ ēt passiōes irascibiles repugnare videnẗ passiōib⁹ ꝯcupiscibilis. Naꝫ ꝯcupiscētia minuit irā: ꝛ ira accēsa minuit ꝯcupiscētiā vt in pluib⁹. Patet ēt ex hoc ꝙ irascibilis est propugnatrix ꝛ defensatrix ꝯcupiscibilis dū insurgit ꝯ ea q̄ impediūt ꝯueniētia q̄ ꝯcupiscibilis appetit ꝛ ēt ingerūt nociua q̄ cōcupiscibilis refugit: ꝛ pp hoc oēs passiones irascibilis incipiūt a passiōib⁹ ꝯcupiscibil ꝛ ēt i eas terminanẗ: sicut ira nasciẗ ex illata tristitia ꝛ vindictā inferēs in leticiā terminaẗ. Propter hoc ēt pugne aialiū sunt i ꝯcupiscibilib⁹. s. de cibis ꝛ venereis vt dr̄. 8. ꝺ aialibus. Ex qb⁹ clare pꝫ q̄re appetit⁹ sensitiu⁹ diuidiẗ in irascibilē ꝛ cōcupiscibilē: ꝛ circa qd vnusquisqꝫ istoꝝ appetituū hꝫ ꝟsari ꝛ q̄ sint illoꝝ opatiōes. ¶ Ad id qꝺ vltimo in hoc dubio qriẗ: an. s. appetit⁹ sensitiu⁹ sit ꝟt⁹ cognitiua. dōm ꝙ hoc vel pōt q̄rere: an illa res q̄ est ꝟtus appetitiua sit cognitiua. Et clarū ē ꝙ sic: qꝛ talis res nō est nisi ipsa aia q̄ cognoscitiua est aut pōt q̄rere de ipso actu appetitiuo: an talis act⁹ sit cognitio ꝛ me⁹ ipso aia cognoscat ꝛ p firmo lꝫ vtraqꝫ ps possit teneri ꝛ contrariū nō bñ demōstraret: tñ verisilius vr̄ dōm ꝙ talis act⁹ appetit⁹ est actus cognitiu⁹: qꝛ si nō: cū sit distincte res a quolꝫ alio actu cognitiuo: seqreẗ ꝙ si p possibili vl̄ impossibili act⁹ q̄ est cognitio remoueret ꝛ remaneret act⁹ appetitus q̄ nō est cognitio: ꝙ tūc aia me⁹ illo actu appeteret aliqd: ꝛ tñ nō cognosceret illud qꝺ appeteret qꝺ vr̄ absurdū. Qꝺ autem illa sint sepabilia pꝫ: qꝛ sunt res distincte ꝛ saltē per diuinā poᵃᵐ nō vr̄ debere negari id posse fieri. ¶ Et si dicaẗ. ergo frustra ē aña cognitio ex quo ille act⁹ est cognitio. ¶ Dōꝫ ꝙ nō: qꝛ aña est cā illi⁹. ¶ Si qs aūt teneret ꝯtriā pte hr̄et dicere vel ꝙ ille non sunt abinuicē sepabiles: qꝛ sunt necīe depēdētie ꝛ ꝯdictionē implicaret: vl̄ ꝙ si separenẗ tūc ille act⁹ q̄ erat appetit⁹ vel desideriū nō est ampli⁹ act⁹ appetit⁹: sꝫ pmū videtur verisimilius dictum.

¶ Qꝺ aūt queriẗ in 4ᵒ dubio volum⁹ reseruare modicū cū q̄remus. an sit spūs aiatus aut nō: qꝛ ibi appebit modus qūo moueẗ spūs ꝛ a quo: ꝛ iō ibi reseruetur.

¶ Et ex his appent q̄ in pnᵒ q̄stii sunt arguta. Et qꝺ dr̄ ibi ex Auer. de musculo est veꝝ loquēdo de ptib⁹ corp⁹ ꝯstituētib⁹. Et in hoc terminet tractat⁹ de ꝟtutib⁹ de q̄ sint deo grē infinite q̄ ad tātaꝫ lucē nos puenire fecit. Nō ꝓseqmur mō ꝺ opōnib⁹: sicut sꝫ ordinē post ꝟtutes caderet determinatio: qꝛ in diuersis locis hui⁹ opis caderet coꝝ determinatio ꝛ supra iā de aliquibus determinatū est. Sed ꝓsequemur ad spiritus.

¶ Utrum spūs exñs in corpore animalis sit formaliter animatus ꝛc. Qō. lxxx.

Trigesimosecundo veniēdū ē ad inquirēdū de spiritib⁹ de qb⁹ tāt⁹ sit sermo ab auctoribus medicine: ꝛ intēdimus in vno q̄sito oia q̄ circa ipm pertractare: qꝺ inducit sub hoc titulo. An spūs exñs in corpe aialis sit formaliter aiatus: ita ꝙ forā eius subalis sit aia sicut est forā mēbroꝝ aialis: aut sit solū aiat⁹ ꝟtualr. ¶ Hoc q̄situm sub illo titulo q̄rēte de oi suū inueniẗ modicū ab auctoribus pertractatū: ꝛ hoc qꝛ p claro videnẗ hr̄e ꝙ spūs influēs volitās p corp⁹ trāsmissus a corde p arterias p vniuersum corp⁹ nō sit formalr aiatus. Sꝫ si dubitāt videtur dubitare de spū gignitiuo recluso in semine: vñ oēs dubitāt an semē sit formalr aiatum aut nō: vt Cōciliator ꝛ Dynus ꝛ vlr q̄si oēs: sꝫ nos vlr de oi spū inuestigare volum⁹. Et p⁹ i ꝺ volum⁹ recitare vnā notā ꝯtrouersiā de aiatiōe seminis q̄ fuit inter duos modernos doctores: ꝛ hodie viuūt: quoꝝ vn⁹ vocaẗ magr̄. Johannes de pēna q̄ lōgo tpe Neapoli magnā gessit famā: ꝛ alter nominaẗ magr̄ Frācisc⁹ de zanellis de Bononia: q̄ tpe q̄ incepi pusii legere medicinā ipse ibi legit artes: ꝛ demū post mei recessum cū iuim⁹ ad legendū Bonon. medicinam ipse in medicina studuit ꝛ doctorat⁹ est i illa valēs existens doctor. Et qꝛ ille tractatus cuiusliꝫ istoꝝ fuit mihi trāsmissus de Neapoli a magistro Johāne de penna: iō ipm hic in ppria forma trāscribem⁹: sicut misit et postmodū dicta tractabim⁹: ꝛ ille qui in illo tractatu vocatur cōminatio est magister Frāciscus. Ille aūt q̄ ipm impugnat est magister Johānes: ꝛ ad lr̄am stabat: sicut statim infra isequēti pagina scriptum est.

¶ Reprobationes infrascripti tractat⁹ cōminatū incipiētes a destructione adhesiōis coꝝ: qꝛ pmittiẗ reprobatio credite a cōminatore differentie inter tale virtuale: ꝛ tale formale.

Marginalia: Ois ꝟtꝰ aie ē eadē anime. — Appetit⁹ sēsitiu⁹ an sit ꝟt⁹ cognitiua. — Spūs influens. — 32

a ℂ Inscie p° q̄dē plātarꝫ semia nō latēt in illis: aīatiū aūt sic ꝓpter cautelā corruptiōis meutra ei sunt suoruꝫ generātiū partes: vbi eñ didicisti seq̄ ꝙ si aliquod aīatuꝫ formaliter existit in alio aīato. ergo est pars illius: nā ꝛ ꝑm naturā aīata sunt in aliis aīatis: vt fetus i matrice: ꝛ nō ꝑs ei⁹ꝫ ac ēt ꝑter naturā vt mola ꝟmes et talia q̄ propterea cōtinētis aīati ꝑtes non sunt.

b ℂ Indocte libri de aīa ibi debuisti discere ꝙ ꝑma viuētiū diuisio est ipm po⁹ viuens ꝛ viuēs actu q̄ vtraq̄ sunt formalr aīata. d'sis solū ꝑ nōdū hīet ꝛ iā hīe scd̄os aīe act⁹ cuꝫ organis operatiuis ad illos. Diuisio autē viuentiū in vegetatiuū sensitiuūꝫ ꝛc. est subdiuisio magis ipoꝝ actu viuētiū: ꝛ qꝛ semē in habitu semis manēs est po⁹ viuēs: iō nec actu vegetat: nec sentit ꝛc. Nullus ḡ modo viuere q̄s nosti conuenit semini actu: sꝫ ē in gradu viuētiū quē ignoras: i q̄ ꝑm quā hꝫ aīam est po⁹ planta vel animal.

c ℂ Laudo tibi hāc tuā obmissionem. imo si de lateꝫ posteris tacuisses philosophus fuisses.

d ℂ O Aristoteli recte ꝯtle: imo si qm̄ aniam hēm⁹ sciunt oēs hoīes vidētes ea q̄ ꝑ corpus agūt ꝛc. vt Ga. ita qm̄ semē i vestitu actu semis actibus vite caret nō pōt ab ydiotalib⁹ capi ipꝫ hīe aīaꝫ. Caret aūt actib⁹ vite ꝑꝑ ipꝫ eē solū po⁹ viuēs. hāc ḡ suspitionē decredētiū ꝑꝑ aīam semis tuos: iō oppo⁹ Ar. remouet dicēs. Est āt nō abiiciēs aīaꝫ po⁹ ens: vt viuat sꝫ ꝙ hꝫ: corp⁹ āt po⁹ huiusmodi ē semē ꝛ fructus: vbi ḡ Ar. remouet suspitiōeꝫ nō credētiū semē eē aīatū. tu illi tot⁹ obui⁹ ꝑponis remouere verā sciaꝫ credētiū ipꝫ eē illō aīatū q̄ꝺ i diffōne aīe vocat potētia vitā hñs: ꝛ sic formalr aīatū.

e ℂ Inscie oē nō eēntialr sꝫ nālr faciēs ꝺ nō aīato actu aīatū nec̄io hꝫ aīaꝫ aliq̄ actu. agēs .n. nāle inq̄tū sic agit ꝛ nec̄io eo actu quo solo ipsa aīa ē act⁹. Sꝫ si semē facit de nō aīato actu aīatū non q̄dē eēntialr: sed nālissime ꝺ facit. ergo nec̄io semē hꝫ aīaꝫ eo actu q̄ solo ipa est act⁹: Sed anima est act⁹ solo actu ꝑmo ꝛ forme vt sua diffōnis. ergo semē: habet aīaꝫ actu ꝑmo ꝛ forma. ita quidem ex ore tuo te iudico serue neq̄.

f ℂ O fuge q̄sitor hec tua distictio nō est i re: sꝫ in voce. tuū eñ eē i actu ꝟtuali aut ē eē in actu ꝑ⁹ ꝛ sic i formali: aut 2°. qꝛ cū causet imeᵗᵃ ꝑ⁹ ꝛ illū ꝑsupponat in ipo agēte nec̄io. erit ēt cū forᶦ: sꝫ ꝟt⁹ nō sit act⁹ 2⁹: sꝫ ꝑm⁹ ꝛ forᵉ.

g ℂ Inscie nōne ꝛ caliditas est virtus ignis: vt Aristot. Auer. ꝛ Auic. vt oēs ponunt. ergo vir tua forma.

h ℂ Inscie ydiotaliter loq̄ris. Sol eniꝫ neq̄q̄ ē talis calid⁹: sꝫ factā calitatē exhibeat: vt Ar. pōit. mo⁹ ꝑterea ē de cāis calefactiōis equocas i ꝑmōe. ḡ q̄ de gnōne vniuoca q̄l ē que ꝑ semē. saltes ad gnōnes equocas sicut fugiens ꝛ nō hñs vñ in ꝯpria auc̄ simili mā te ostēdas.

ℂ Quinto. si sperma eēt formaliter aīatum: tunc sperma esset pars⁹ latens in corpore ante emissioneꝫ ipsi⁹ hoc est falsuꝫ per ꝑhm primo de generatione animalium. quia tunc in emissione seminis esset dolor. consequētia probatur. quia per te sperma est formalr aīatū.

ℂ Sexto. si sperma esset formaliter animatū: tunc participaret⁹ aliquo gradu viuentiū de quibus gradib⁹ viuentium ꝑhus secūdo de anima facit mentionē plenam. vel ergo participaret aīa vegetatiua vel sensitiua: vel motiua: vel intellectiua. Nō primo. quia tūc semen esset planta. non secūda quia esset vnum paruuꝫ animal: non tertio vel quarto: vt dictum est vel notū est.

ℂ Sufficiant iste sex rationes: quia plures alias possem inducere quas gratia breuitatis [c] obmitto.

ℂ Sed qꝛ illud q̄ꝺ principaliter facit homines dubitare [d] in hac materia est: qꝛ semen facit de non aīato [e] actu animatuꝫ. Ideo dubitant q̄uo semen non sit animatuꝫ formaliter. Nam arguūt sic. Illud in quo ē virtus generatiua est animatuꝫ formaliter. Sꝫ in spermate est virtus generatiua. ergo ꝛc. maior ꝑbat: qꝛ virt⁹ generatiua est potentia anime: sed vbi est potentia anime ibi est anima minor pꝫ: qꝛ dato ꝙ sperma in se nō haberet potentiā generatiuam non generaret. ꝛ ideo propter declarationes istius dubiꝫ: ꝛ ꝑpter soluendas rōnes magistri Ioānis de pēna infra positas ꝑmitto duas distinctiones.

ℂ Quaruꝫ ꝑma est [f] ista. Aliq̄d dicitur tale duob⁹ modis. Uno modo in actu formali. Scd̄o modo in actu virtuali: vt cum aliquid dicitur calidum vel est calidum formaliter vt [g] ignis. ꝛ per istuꝫ actum formalē pōt calefacere: vel dicitur calidū virtualiter vt [h] sol ꝛ stelle ꝛ motus localis cum per actum virtualeꝫ possint calefacere ꝛ producere calidū formaliter. Et cōsimili modo aliquid dicitur animatum [i] aut formaliter: aut virtualiter.

ℂ Secūda distinctio est ista. ꝙ [k] aliquid potest in aliquam operationē duob⁹ modis. Uno mō sicut agens principale. Secūdo mō sicut agens organicum.

ℂ His distinctionib⁹ positis. Pono duas [l] cōclusiōes. Prima est. ꝙ nullum semen ꝛ nullus spūs est formaliter animatus. Scd̄a est. ꝙ oē semen bonum siue ꝑlificum ꝛ omnis spūs tam inclusus in semine q̄ in viuentibus est virtualiter animatus ꝛ organice animatus. Prima conclusio est iam probata.

ℂ Secunda conclusio probatur. et declaratur quātum ad ambas ptes ꝑmo quātum ad iliaꝫ partē: ꝙ semē bonuꝫ siue spiritus inclusus in semine sit virtualiter animatus: quia illud quod [m] generat aīatū ꝛ nō ē animatum formaliter est animatū virtualiter. semē [n] est huiusmodi: ergo ꝛc. maior probat. quia generās aīatum generat animam: ꝛ ideo continet in [o] potentia siue virtute animā. Tale autē est virtualiter animatum ex quo eā nō ꝯtinet in actu formali.

ℂ Secundo declaratur quantum ad scd̄am partem scilicet ꝙ sperma siue spūs inclusus in semine sit organice animatus. Primo sic. [p] Spūs est de nā humorum: ergo non est for

i ℂ Aut 2°. ꝛ sic ēt formalr: qꝛ aīatū hñs actum 2ᵐ. s. aīe opōnē nec̄io hꝫ formā q̄ est actiōis aīe ꝑnᵐ: aut po⁹ actiua: ꝛ tunc oīno formalr: qꝛ po⁹ actiua est ipa forᵃ: ꝛ sic q̄re nec̄io incidis idētitatē aīati ꝟtualr cum aīato formalr. Inscie ꝑfea aīatū forᵃlr i gñando aliō aīatū aut gnāt si lō ꝑ ꝟtutē aut nō: si ꝑ ꝟtutē: tūc virtualr: ꝛ sic aīatum formalr generabile virtualr: sic ēt nō formalr aīatū: q̄ꝺ est absurdū. Si gꝫ nō ꝑ ꝟtutē: imo ꝑ formā tūc nec̄io aīatū formalr vel ñ hēbit ꝟtutē gñatiuā vl hebebit eā aīosaꝫ ꝑ semꝑ. Sꝫ vtrūq̄ ꝯñs ē fetēs.

k ℂ Couenit ꝑncipali agētiaūt scd̄ario: organi āt nō ē actio eēt ei aliis ab actōe ꝑncipal̄ sol. sꝫ ē amboꝝ vna et eadem nūero: q̄re agētis organū ꝑo est actioni agētis cōgruū: q̄re ꝟbuꝫ agēs organicū ꝑprie iꝑortat agēs q̄ꝺ cū organo agit ꝛ illud ē ꝑncipale ad d'siā agētis q̄ꝺ sine organo: agit: q̄tā āt abscisionē cāet ꝺ tua abusio infra ꝑpēdes.

l ℂ Hāꝝ tuaꝝ ꝯ⁹ꝫ nū motiua ꝑoiaq̄ dē iā fait annulata: q̄ꝺ satiꝫ silr audies de 2ª: sed tu nunc ꝑmo accipis ꝑ eodē tale virtualiter ꝛ tale organice. cūq̄ posueris solē virtualr calefacere: dic cui⁹ ꝑncipalis agētis i calefacere sol ē organū. Preterea. ꝟtualiter tale nec̄io est ꝑncipalr tale. qꝛ oīs virt⁹ est opatiōis ꝑnᵐ. ergo ꝛ ꝟtualr est ꝛ principalr. sed tale organice est tale sub rōne organi ꝛ in sequela alterius principalis: vt tu ipse infra: ergo nō principaliter: quare nec ꝟtualr. Sicitaq̄ incompossibilia facit idem ꝛ vnuꝫ q̄ꝺ tibi simul ex ignorātia sigñatoꝝ ꝛ vocū sciās ꝯtingere.

m ℂ Inscie illud q̄ꝺ generat aīatū ꝛ nō est aīatū formaliter est aīatū virtualiter sita est tua maior. sꝫ calor putridus generat aīatū ꝛ nō est aīatuꝫ formalr. ego ē aīatuꝫ virtualr. hec est ꝯ⁹ falsa. ꝛ tūc altera ꝑmissaꝝ. nō minor. ergo maior ꝛ tua aut est vera: ꝛ tunc sic. calor putridus generat aīatū: qꝛ virtualr aīatū. ergo ꝑpter ideꝫ in vtroq̄ generādi ꝑncipiū. s. aīam. ꝛ silr inexns vtroq̄: qꝛ virtualr nec̄io similis est gñatio aīati a putrido calore ꝛ semine. sꝫ huiusmodi ꝯ⁹ est publice falsa. ergo nec̄io altera ꝑmissarū nō maior: vt assumpta ꝑ vera. ergo minor que est tota virtus hui⁹ tue rōnis fantastice.

n ℂ Fatue huius tue rōnis minor est falsa. tam in affirmato q̄ in negato: semen enim nō est aīatum distinctim vñ nō gnāns aīatum ꝛ ipm est genitū formalr aīatū.

o ℂ Aut actiua ꝛ sic formali: quare ꝛ aīatum formaliter aut passiua: ꝛ sic materiali: aut futura suscipere. Sꝫ nō potentem alterum animare.

p ℂ Rudissime ū ꝑpterea ꝙ spūs est de nā hūoꝝ iferꝫ. ergo nō est aīatus formalr: cur nō ꝛ mēbra cum sint silr de nā humoꝝ erūt nō aīata formalr. Sicut .n. ex subtili humoꝝ fit spūs: ita ex grosso eoꝝ mēbrū vtrūq̄. s. materialiter tñ. certe ergo ignoras ꝙ ipsi⁹ spūs alia quedaꝫ

maliter animatus: ergo fierit anima tus nō nisi virtualiter z organice. an tecedens probatur. quia sicut vapor est de nā aque: vt ponit Arist. primo methaurorum: ita spūs est de natura humorum cum' sit vapor sanguinis: vt pmo de iuuamentis membrorum. consequētia tenet de se. secūdo illud quod est organum anime est ᵃorgani ce animatum. spūs est huiusmodi. er go, zc. maior est nota de se. minor estᵇ Auic. pma pmi. doctrina de virtuti bus. capitulo pmo. z in lib. de virib' cordis. ca°. pmo.

¶ Tertio declaratur eadez cōclusio sic. Quia deᶜ mēte philosophi est se cundo de generatiōe animalīū. q̄rto capitulo. ꝙ in spermate non sunt nisi duo. s. qualitates pme vt calidum fri gidum humidū z siccum: quib' qua lificatur spiritus z spermatis corpu lentia. secūdo est i spermate animeᵈ celi z generantis eo modo quo intel ligentia est in celo: quia nō sunt sub iectiue: sed per viā appropriationis. ꝑ pmū sperma coagulando operatur z inspissando menstruum tanq̄ pnci pale agens perᵉ 2ᵐ operatur animaz genitū tanq̄ organum illarū anima rum. Dato ꝙ nō sit sibi cōiūcta ani ma aliqua: vt sicut est in artificialib' ita sit in naturalibus. Sed inᶠ artifi cialibus nō est necessariuz agens pn cipale cōiungi formaliter agenti or ganico. Sed soluz per viam approxi mationis. ergo zc. maior patet a simi li. minor pbatur. q2 malleus existens agens organicum cultelli pducit cul tellum: dato ꝙ agens pncipale: quod est ars siue imago cultelli existens in mente membri sibi non formaliter coniungatur.

¶ Sed addo ad predicta illamᵍ di stinctionem ꝙ agens organicum est duplex. s. puruz z nō purum. Purū est illud qdʰ semper requirit secum exi stentiā actualē pncipalis agētis par ticularis: sicut serra secantis. Sz nō purum est illud qd non requirit talez existentiā: sz est per seipsum sufficiēs aliquid operandum solum presuppo nendo existentiam agentis vniuersa lis pncipalis. Qd autem ad actionez agentis organici nō requiratur sem per existentia z vnio cum eo agentis pncipalis particularis patet manife ste in motu proiectorum: vt declaratⁱ Auerrois. 8. physicorum. q2 cessan te agente pncipali a mouēdo agens organicum adhuc agit. ¶ Ex his oi bus declaratisᵏ leuiter soluent rōes. 4. date p magistrū Joannē de pēna.

¶ Prima ratio est ista. sufficiens ad agere propria opera animati est ne cessario aiatuz formalr. semē bonum est ex se sufficiēs ad agere ppria ope ra animati. ergo zc. minor ē nota vsq3 ad sensum. Ad quā dicendū cum dici tur sufficiens ad agere zc.ˡ Dico ꝙ aliqd agens pōt dici sufficiēs ad age re propria opera animati duplicter. Uno mō qꝛ si agēs pncipale i agēdo

nobilissima temperies cōnaturaliter est pter vapori si milem subtilitatem quam solam in ipso tua cōfusa fan tasia concepit.

a ¶ Rudissime nec esse organum aie nec esse organice aiatū Auic. esse aiatū formalr scdo admittit: nōne tria viloꝝ gna sint or gana aiet forma liter animata si militer: q oia mē bra iam dicta or ganica quin tm̄ desipis.

b ¶ Nec ibi: nec ibi: sed alibi po nitur ꝙ spūs est organū aie. sic er go z rem si locuz ignoras tanquā scarrabeloꝝ dis cussor soloꝝ z nō libroꝝ a quibus est scire.

c ¶ Quid mentē Arist. noias qui nec faciē eius p2 pēdis. nunq̄ enī neq3 de eius ver bo neq3 de eius mense fuerunt: q̄ nūc ei imponis.

d ¶ O berbion oia celi non pñt esse in spermate nec p appropria tionē: q2 aia suo corpori vnita for malr est affixa z soli ei appropria ta. vnde nec aia i alio vno erit pre terq̄ in illo cui' est vt Arist. ad li terā. aiaq3 gñan tis est forsitā pre extincta semine saluato z pilificāte. Preterea he anime nō sunt sube se parate que sine informādo possint appropriari alicui.

e ¶ O in naturalib' imperite qd est pncipale in dispo nendo imediate mām ad aiationē nec io ē pncipale ani māo nāliter si exertio formeᵭ potētia māe hz p cā limi tante imediate ipam pmā dispōnez a ppria dispōnētis forma directiua z nō ab extranea alia. Et si dispō in ma teria sic appropriata forme future in ea: sic dispō gene rantis ipsi sue forme. vñ nec io p dispositionē i mā a ge nerāte dispōnēte causat forma i illa oino de spē forme generātis: z si nō aliud generat subiectū forme. aliō pō formā. alioquin vnū actū fm ꝙ est vnū actū fieret a duo bus agentib': qd est impossibile: vt Auer. cō°ʳ.

f ¶ O semp ad dissimilia fugiēs. esse imediatū organū aie vt imediate motū ab ipo est necessario habēs cōiun ctam sibi z vnitā formā vt mēbꝝ z spūs: sed organū aia ti z pcipue extrinsecū vel separatū nō opz eē animatuz. malleus aūt z similis nō est anie: sz aiati corpis organū z separatū z organū organoꝝ. s. manuū fabri: quare dis similitudo longa est organoꝝ aie ad organa talia ipso rum artificū: imediatū tm̄ artis est organū etiā ꝙ anime z animaᵐ cum ars existit in anima.

g ¶ Ista subdiuisio somniata tibi z impoitabilis est et ociosa tuo intento: esse eniz organum quo organū est hz per suam formalem aptitudinez esse actioni pncipalis agentis cōmodū. vnde eius inquātū homo nō est actio. alioquin nec esset vna actio agentis cū organo: nec actū esset de natura ppria pncipalis agentis ergo necessaria est organo presentia non soluz agentis pncipalis: imo z actionis illius. Qd aūt dicis aliquod agens organicuz non purum esse aut intelligis non purum: quia mixtum cum pncipali: z tunc cadis in incōuenient fm te supra. s. ꝙ idem est pncipale z organicum. Aut intelligis nō pu rum: quia fictum z nō verum organum: z hoc cuz a te po natur agens restabat necessario fm veritatez esse agēs pncipale: quare dictum tuuz de non puro oino cōtra te venit. Dicis ꝙ agens organicuz nō purū est per se suffi ciens ad operandū. O rudissime nōne per se sufficiens est tale per pro prium in ipso pn cipium operādi. hoc aūt est neces sario pncipale. z ideo incōpossibi le cum esse orga nuz ad operatio nem ad quaz per se sufficiens dici tur: ita etiam ipa publica vocum si gnificata igno ras: dic ꝙ tale p se sufficiēs suppo nit solā existētiā principalis vlis. certe si b ponis agēs organicuz: tūc eē agēs infe rius a ce°. erit or ganicū z vnū pn cipale: nō ei solū semen: sz oē aliō īferioꝝ agentiū pſupponit existē tiam celi nō solū in agēdo. sz ēt exi stendo: sed cōse quēs est demētis simū. Ociosa i su per tibi est hec di uisio: credis eniz fugere rōnes effi caciam ponendo semen esse agēs organicum non purum: vt statim facis: sz falleris. primo enim com positio organici cum non puro: aut est contra te in prio ribus: aut sonat ipsum semen esse principale agens fm veritatem: quod fugere z negare queris. secundo mon stras nunq̄ vidisse Arist. dicentem. Principium ergo et factiuum ei' ꝙ ex ipso sperma. z alibi genitura dēē er go vocat qd a generante puenit quecūq3 cōtrenata fūt pmū habēs pncipiuz generationis. Preterea iaz euidē ter tibi ostensuz est. ꝙ pter esse organū anime z magis si nō purum nō ppterea tollitur esse formaliter aiatum. Omnis itaq3 spermata a te fugat per tuū tale virtualr: sed nō formaliter: z per tuū tale organice: sed nō pncipa liter tibi vt imperito deficit.

h ¶ O ventose dic vnde hz a te agens vocatū organicū purū ꝙ semp exigat secū existentiā sui pncipalis agen tis particularis. vnūquodq3 hz dictū a te organū nō pu rum ꝙ vt agat nō requirat existentiā pncipalis. ꝙ si di cas necessario vnū subdiuisoꝝ venit coincidens cōtra diuiso sui prioris diuisi: qd est absurdum.

i ¶ O q̄ male vidisti Auer. vbiq3 ipse enim in cōmēto illo de motu pIectoruz ponit pIectum moueri cessante pncipali motore per alios successiue motores nec vnq̄ ibi nominat organū. Organa eniz pIectorū vt funda et arcus ac pIicientis man' simul cessant moueri cū pIi ciente. vnde adhuc inuerecundus es.

k ¶ Uelq3 ex tuis pmissis leuibus. i. ex inanibus: et cum hoc falsis ac puerilibus solutiones sequantur leues: q2 inanes z nihil est.

l ¶ Concedis maiorē vt de sufficiēti ad agere pncipa li: qd tm̄ expresse verbū mee rōnis importat. s. sufficiens ad agere. nullus eniz est ita rudis: qui organū qualecū ꝙ dicat esse sufficiens ad agere actionem ad quā ponit organū. organū enim solū est bonitas coaptationis sue agenti ad certuz agere: quare tua diuisio fuit b imper

illa: z sic ē maior vera. Alio mō q̄ sit agēs organicū nō purū: z h' est q̄ i sua actiōe nō reqrit actualē existētiā agē tis pncipalis i virtute cū semp agat z sic maior est ex toto falsa. Ad a mino rem cū dicit semen bonum ex se suffi ciens. verū est tanq̄ agens organicū non purū: z sic variat mediū in argu mento. Itez qn dicit in minori semē bonū zc. b quero qd intelligis per illa ppria opera aiati aut opera aie vege tatiue: aut sensitiue: aut motiue loca liter: aut intē c. Nō scdo modo. qr tūc semen sentiret. Nec tertio nec quar to modo vt notū est. ergo relinqtur q̄ pmo modo. Sed opera aie vegetati ue sunt nutriri augere z gnare. Sed certū est q̄ c semen nō nutrit z auge tur. ergo si habet aliquā operationē ppriam animati maxime erit gene rare. z sic habet virtutez generatiuā: z tunc distinguo de virtute generati ua. z dico q̄ illa est duplex. vna q̄ ge nerat semen. z illa reperitur in ania to formaliter. Est alia v virt' genera tiua que vocat immutatiua z e infor matiua. z illa non repetitur in anima to formaliter: sed sufficit q̄ reperiat in organo anime cui nō est vnita ani ma formaliter.

¶ Secūda ratio est hec. ppriū ge nitum per generatiuā virtutē aie ab animato est necessario animatū for maliter. semen omne quod bonū est est huiusmodi. ergo zc. minor patet. quia semen est vltimum alimentum diuisim conuersum.

¶ Ad hanc rationem dico. Cum di citur. proprium genitum zc. maior f propositio est falsa. Unde dico g. ni tum ab animato potest eē nō anima tum: sicut sanguis in epate generat ab epate qd est vere formaliter aiatū z generat per virtutem sanguificam epatis que est quedam generatiua. Et h' dico si a trāsmutatio illi in san guinem in epate est ad nouā formaz substantialē. z tn̄ sanguis nō est for maliter animatus. Sic eodē mō non sequit q̄ si semen generat p virtutez generatiuā aie q̄ est in vasis separa tis vl' in alio mēbro pncipali q̄ semē sit formalr animatū. Un̄ sicut nō for maliter animatū pōt pducere forma liter animatū: sicut patet de b calido putredinali i materia que putrescit. Sic formaliter animatū pōt produ cere nō formaliter aiatum tn̄ pducit virtualiter animatū. Et cū dr in mi nori. sz semen bonū est huiusmodi cō cedo minorē. i Sed miror de eius p batione: qn dr q̄ est vltimū alimentū diuisim cōuersum: tunc peto aut ille vir intelligit q̄ semen sit cōuersū in sub a mēbrorū. z tūc opz dicere q̄ se men decidat a sub a mēbrorū: qd est ꝯ Aristo. pmo de generatiōe animaliū aut intelligit q̄ sit ꝯuersum in aliqd q̄ habet potentiā generatiuā: quod est tanq̄ organum anime: z sic conce do: z tunc ratio sua nihil cōcludit de eo q̄ vult concludere.

¶ Tertia ratio est illa. proprium su sceptiuum anime iam necessario ani matū formaliter. semen omne quod bonum est: est huiusmodi ergo zc. mi nor patet. quia est primum organicū.

¶ Ad illam rationē cū dicitur ppriū susceptiuum anime zc. cōcedo maio rem. Sed k nego minorem. Ad pba tionem cū dicit semen est pmum or ganicum. dico q̄ illa pbatio potius pbat oppositū q̄ ppositū: qr sicut di ctum est: ex quo est agens organicū non oportet q̄ sibi agens principale: qd est anima formaliter vniatur.

¶ Quarta ratio est illa. omne quali tercunq̄ viuens est necessario anima tum forma. semina que bona omnia sunt viuentia. primo mō vite: vt oēs auctores panūt. ergo zc.

¶ Ad illam rationem. cum dicitur. omne qualitercunq̄ viuens zc. con cedo illam. ad l minorem cū dicitur. omnia semina sunt viuentia. primo modo vite. dico q̄ illa est falsa. nec

tinens: z insuper falsa in scdo membro. musculus enī aut chorda est organū ad electiuū motū: z tn̄ formaliter ani mata. aut ergo est organū purum: sicut serra secantis z erit inanimata vt serra: quod est falsuz: aut pones orga num nō purū qd opz: quia habet de pncipali. s. anima: z z tūc organū non purū reperiet ala tuz formalr. vide quo tēdis cū tuis male fictis dib'. a ¶ Ad minorez dicis q̄ semen est ex se sufficiēs ad agere ppria opa aiati tanq̄ agēs organicū nō pmo purū. vbi pmo in cōpossibilr ꝯiun gis cum esse ex se sufficiēs ad age re. Dico in mino ri esse organū q̄le cunq̄. nōne nosti rudissime q̄ omē ex se sufficiens ad agere aliqd ē ne cessario ex se z in se habere pncipi um illius agere: z hoc ē quod facit agens esse agens pncipale: ac ꝯ di uisum ad oē qua litercūq̄ dictū or ganū: qr etiā cum pncipale: z tūc p tuā ꝯcessionez in maiori erit aiatū formaliter: aut in telligis organicū nō purū: qr abusi ue z non vere. b ¶ Si queris er go nescis. audiui stinē vnq̄ q̄ nutri ri, augeri: ac plas mare seipm sunt opa propria for maliter aiati vel: q̄ ad agere talis minor illa dicit se mē esse sufficiens tanq̄ verā formā si lor actualr hñs. c ¶ Non negas sufficientiā semi nis ad nutriri z au geri quā minor illa asserit. Sz negas ipaz opationē quā minor nō dicit: nec hanc negares si sensu cognosceres. d ¶ Ubi ergo o inscie erit illa virtus animati generati ua qua formaliter animatū genitū si nec imutatiua nec informatiua: quaꝝ solum est iaz aiatum articulare nec per te ipsa seminis factiua: que enī preter has est aliqua virtus generatiua spēs certe o mule mula. e ¶ Inscie nō ergo nosti Auer. scribentē q̄ virtutes ani me tam vegetabilis q̄ sensibilis nō hñt esse nisi cuz aia in mā: z q̄ eadē potētia aie ē nutritiua z gnatiua. nutri tiua aūt nunq̄ nisi in aiato formaliter repibilis est. f ¶ O per quecūq̄ deuia fugiens maiorem hanc con uentionem dicis esse falsam ex male a te concepta im pertinente instantia. non enim insi es de proprio anima ti genito per generationem anie virtutez: quod ipsa ma ior proponit expresse: sed de longe primo ad tale ppriū genitum. s. sanguine. sanguis enim opus secunde dige stiue existens: cuius formalis causa est ipsa bona deco ctio tantum adhuc distās est a pprio aiati genito dicto vt per aliam z tertiam adhuc digestiuam tractandus sit

anteq̄ fiat etiam obiecta m' generante virtuti aie: cui' iam factū opus est ipsum propriū genitum in maiori ppōne assumptū. Non ergo nosti q̄ generatiua virtus aie est etiam administrans vltima ministrata: sangui nis aut factiua est de ipsis ministrantib' tn̄. nec nosti q̄ in nulla spērū ge neratiue posteꝝ ab Auic. locari po test sanguinis fa ctiua. quomō er go diceretur ge neratiua virt' aie s. abusiue. g ¶ Ecce ponis z relinqs sub dubio fundamentū tue impertinentie in stantie dubitatur ergo z ois instan tia tua nulla qua re maior rōnis fir ma remanet z ille sa. minorem aūt statim concedis. ergo conclusio ne cessaria. h ¶ O semp Ari stoteli magno cō trariate: que enī Aristoteli ipsi vbi q̄ dissimilār tu il la assimilas. Ari. enim a generatio ne p sectoꝝ vt vni uoca nāliss ime ac assimilatiua geni torum suis gene rantibus qualis est q̄ per semē nūc subiecta semēsem per excludit z dis similat gnationē natorum ex putre dine seu patredi nali calore vt eq uocam z causalez tn̄ nec hñtem de terminatū gnāne nālr nec vnq̄ assi milans genitum gnānt in for' spēi z sequacib' vt q̄ p semen. ergo o eq uoce non est sic q̄ adducis p sicut. i ¶ Hec tua ad miratio nō ē tibi sciendi pnc m: sz est solū tue ignorātie signū ipsis enī ex pssis verbis dat sensuz oīno oppositū. p verbū ei diuisim cōuersum pmo itelligis semē cōuersuz i subaz mēbroꝝ. z nō vides q̄ hoc ē ꝯ verbū diuisim scdo p illud dicis in telligi semē cōuersuz i aliqd potēs generare vt organū sz nō formalr existēs tale: z nō vides q̄ h' est ꝯ verbū cō uersum. opz ei cōuersuz iā semiatū eē cōuertēti i forma: ita vt cōuersum ab aiato formalr sit etiā sm formalr aiatū pdiuinaui āt z ego te nullā haꝝ rōnū intellectuꝝ. k ¶ Huius tertie rōnis negas minorē: cuius pbationē nō solū nō soluis: sed nec vides nec intelligis: ab ipso ei dicente semen est pmū organicū accipis p verbo pmuz verbū agens. que nāq̄ vocis similitudo: queue signifi cati quiditas eadez te cecauit. vt pro dicto pmū accipe res agens: nescisq̄ diuisionē organici ab Auer. positaz q̄ quoddā est corpus organicū pmū. z quoddā 2 m. Pre terea q̄ demēter estimasti q̄ ad pbādū semē eē ppriū susceptiuū aie inducatur sm esse agēs. nōne nosti susce ptiuum inq̄rū huiusmodi esse agenti cōtrarium. l ¶ Huius qrte rōnis facis minorē falsam. negasq̄ eius

ctores ponere eā. ergo ignoras q primus modus vite est ipm potētia viuere: ignorasq; Aris. dicentē q semen est potentia ens vt viuat: ac Auer. dicentē q semina z fructus habent potentiā vt viuāt. ac etiā Gal. dicentē tris sz viuentiū genera. s. aialis plante z semina. vnde de talibus trib' i tali

materia ɔcordi- b' merito dictuz est. oēs la3. ergo tuis solutionib' annulatis patēs est z e nullā hariū rōnum sol uisse: de q vt sim pliciter ipossibi- li te non culpo. Sed inexcusabi le tibi est nec intellexisse te eas.

auctores ponunt z per primum modum vite non potest aliud intelligi nisi primum gradū viuentium: z iam est dictū quod si semen bonum includit aliquem gradum[g] viuentium non includit nisi potentiam generatiuam q est vna de potentijs vegetatiue. nec istaz includit formaliter: quia sibi nulla anima vnitur.

¶ Et si predictus magister Joannes

g ¶ Inscie statim concessisti q omne quali tercunq; viuens est animatū formaliter: z tunc ponis esse aliquem gradum viuentium sine formali participatione anime: quomodo tibi ipsi sic de prope contradicis?

h ¶ Quid rōnes alias meliores q̄ris q̄due te simulas potētē facere fortiores: qui nedū nō soluere: sz nec intelligere potuisti has paucas z paruas?

habet rōnes alias[h] meliores multum libenter vidissem eas: quia multe alie rōnes possunt adduci pro parte sua ef ficaciores q̄ quatuor predicte. Sed taceo eas: quia non pertinet ad me roborare opinionē suam quam[i] opinor esse ex toto falsam. z contra omnē opinionem doctoꝝ physicoꝝ z medicoꝝ. ¶ Franciscus[k] de bononia lector in perusio z comminator.

i ¶ Opinio tua leuis est pōderis z inanis simul cū opinionib' alioꝝ indoctoꝝ physicoꝝ z medicoꝝ q in nullo veraz sciētiā vulnerat. imo rudiuter opponēdo lucidat z confirmat.

k ¶ Quecunq; simplr nūc dixi te reprobādo refuo corā tu ut tibi euidēt mōstrē si mihi q̄nq; cōmodū ide trāsitū fortune ɔcedet.

¶ Joannes de Penna.

NOs aūt volētes hoc q̄sitū determinare dicem' q̄d in hoc questio nobis oppet dōm: q2 vterq; istoꝝ est nobis amic' z tāq̄ frater: diligētes pamplí' veritatē amicitia loq̄mur de vtroq; id q̄d credim' eē iustū z ɔueniēs. ¶ Frācisc' de bononia in hoc suo tractatulo. nihil noui adinuenit: sed simplr q̄d antiq̄' a doctorib' in hac mā dcm est in suis pure recitauit: q̄d oppz: si quis legat cōciliatorē dfia. 48. z Dinū i multis locis de hac mā loquētem. z egidiū romanū de formatiōe corpis hūani: z vir oēs alios doctores i hac mā loq̄ntes. Et cōiter sic ō ipo audio a scolarib' q ipe est fidelis recitator dcōꝝ alioꝝ. Rephēdēdus q̄ ē scribēs alioꝝ opionē nullā de illis faciēs mētionē: sed p̄dictā opionē ponēs: ac si eēt de nouo formator illi'. ¶ Joānes aūt de pēna pampli' rephensionem meret: qm̄ nō tm̄ fuerūt inscij z ignari p̄dicti doctores allegati q̄ opionis p̄dicte fuerūt fundatores q̄m in suis v̄bis multū i honeste pfert. Turpe. n. ē de dictis tā illustriū viroꝝ talia v̄ba pferre z tā clara. ¶ Que āt haꝝ opionū sit verior est multū difficile demonstrare. Pluribus th̄ credim' pbabilior appereret ɔ' dicēs semis aiata esse v̄tualr solū seu po^a z nō formaliter q̄ que dicit ipsam formaliter existere aiata: z volumus nos aliq̄liter hanc mām magis exq̄rere: z q2 isti videntur solum de semie pertractare volumus nos aliqualiter latius q̄rere. An sp̄us siue qui in semie reclusus siue qui in corpe aialis qualitercūq; exñs sit formalr aiatus z dcm̄ ɔ̄iū. deinde ostēdere q̄liter rōnes vtriusq; ptis psīt solui: z dare viaz qualiter posset teneri q solus sp̄us sit aiatus formaliter z non membra.

Que p̄dictaꝝ opionū p̄babilior videaſ.

¶ Primo ergo ōndo q sp̄us sit formalr aiat'. Pbo. illō est formalr aiatū q̄ī iter oia q̄ sunt nostro corpi attinē' obtinet p̄ncipatū: z ad q̄d oēs ptes nostri corpis sunt ordinate. Propter hāc em̄ cām quidā la3 posuerunt aiam formaliter eē solū in corde: sz talis res est sp̄us. ergo zc. maior ē clara. q2 talis res est nobilior oi alia re i nobis. Sed claꝝ est: q nobilior est res que in nobis habet aiaz formalr q̄ q̄ nō h3. minor p3 per v̄ba Auer. 2°. coll. ca. ō p̄ncipijs actiōis z passionis mēbroꝝ. vbi vult expresse q mēbra. z silia sint inuēta: pp actiones z passiōes q̄bus forma ipsoꝝ appropriaſ: z licet q̄lz ɔsimiliū hēat actionem sibi ppriā. z iō ɔsilia sunt velut nā re' illoꝝ. Et iō subdit Auer. q postq̄ ita est videndum est: an sit aliqua alia res: pp quā sit inuētū mēbrū ɔpositū cum qua compleaſ opō ɔpositi: z dicit q si bn̄ inuestigem' tale ē corp' calidū z talis est sp̄us. z loq̄ expresse de sp̄u insiuēte. vñ cōcludit. q̄ mēbra semplicia nō fuerūt inuēta nisi pp ɔpo^{ta} z ɔposita sūt inuēta: pp istū calorē q̄ est missus a corde z iste calor fiat eis loco forme zc. q̄ clare p3 q oia ad finem sp̄us sūt ordinata: z q ipe est formalior z p̄ncipalior: z p ɔn̄s sibi p̄ncipali' z formalius aia d3 attribui. Et in his v̄bis allegatis mō ab Auer. eēnt aliq̄ pulchre speculatiōnes q̄ reqrūt aliam mām. ¶ 2°. arguo sic. illud q̄d ē sbuz imediatū sanitatis z egritudis est formalr aiatū: q2 vt vult ph's in de sensu z sen. sanitas z egritudo sūt passiones viuētis: sz sp̄us est imediatū sub3 illoꝝ: vt vult Aui. p^a p̄mi. ca^a. de subis me^{ne}: vbi expsse dic̄ q sub3 sanitatis imediatū ē mēbꝝ aut sp̄us. ¶ 3°. si sp̄us gignitiu' nō

Oia mēbra finaliter pp̄ter sp̄us sunt ordinata.

eēt formalr aiat' vel semē: la3 videreſ sed q aut semen ageret principalr i v̄tute matris: q̄d apud oēs est absurdum: q2 tūc sola eēt p̄ncipale agēs: aut q for^a aialis immē^{te} pduceref ab alio agēte q̄ a seīe: z tūc videretur q esset v̄a opio ponēs datorem formaꝝ q̄ reprobata est. 7. meta. tenet ɔn̄a. q2 semē eū est decisuz a p̄re z est i mřice: aut agit p̄ncipalr in v̄tute matris: z est p̄mū incōueniēs aut agit principaliter in v̄tute ppria: z tunc ppo^m: quia agēs pticulare ppinquū z eēntialr debet silari suo effectui z debet eē pfectū: sicut effect' vel plus: sed tale est semē: quare si pductū est formalr aia^m ipm erit formaliter aiatū. maior sumitur ab Auer. 12. meta. cōm̄. 25. vbi dic̄ q ad hoc vt cōueniēs fiat ex cōueniēti tres conditiones requiruntur. vna est vt agēs sit agēs p̄ncipale z non instr̄ale. 2°. vt sit agēs ppinquum z non remotum. 3°. vt sit agēs eēntialr nō accn̄talr. minor patet. p̄mo. n. semē est agēs eēntialr nō accn̄talr: vt clarum est: sicut de alijs agētibus eēntialr z nō accn̄talr agētib': sed per se. Sīr semē est agēs ppinquū z particulare z nō remotum cū inter semē z fetum nullum sit me^m agēs. Sed de prima conditione videtur etiam q semē sit agens principale nō instr̄ale: q2 semē si est instr̄m nō pōt eē instr̄m nisi patris. sed hoc nō vr: cū semē agat iam patre nihil agente: immo aliq̄n nō exñte in rerum nā.

Tria requiruntur vt cōueniēs aliq̄d fiat ex conuenienti.

¶ Nec pōt dici q agat per v̄tutem quā dedit sibi pater z ex hoc sit instr̄alr. q2 tūc etiam pater erit agēs instr̄ale quia suam v̄tutē habuit ab alio patre. ¶ Nec videtur valere dicere q est agēs instr̄ale non puꝝ: quod non requirit resistentiam agentis principalis secū: sicut etiam patet in motu proiectorum in quo cessante agēte principali adhuc agens organicum agit.

¶ Primo. q2 in motu pīectorum illud quod moueſ s̄m opinionem Auer. z sic Aꝝ. videtur esse aer motus successiue a primo mouente qui aer postq̄ mouetur est agens principale motus illius corporis q ab illo mouetur. vnde q̄dcunq; corpus motum potest dici agens p̄ncipale motum alterius corporis. Nō3 dfia est inter agēs quod primo incipit mouere z agēs principale. ¶ 2°. q2 agens instrumentale iuxta cōlores opiniones agit disponēdo z accidentia inducendo. z forma subalis agētis p̄ncipalis est illa que formā subalē inducit: z hoc in quibuscūq; instr̄is aliter q̄dlibet agens posset dici instrumentale illius agentis quod dedit sibi formam subalē: sed clarū est: q sperma nullo modo patre coagēte: tunc agit nō solum disponēdo z per accn̄tia sua: imo pducit vere for^m subalē aialis per formā subalē suam: q̄re videſ expresse tūc agens p̄ncipale. ¶ Nec val3. si dicaſ semē eē agens instrumētale: q2 agit per id q̄d dedit sibi pater: q̄d q̄dē l3 possit agere sine patre: id th̄ nō pōt nisi certo breui tēpore z cōseruato in certo loco in sui v̄tute: q̄ sūt signa q nō agit sicut p̄ncipale: sed sicut instr̄ale. ¶ S3 illud non valet. p̄mo. q2 esse p̄ncipale vel nō p̄ncipale: sed instr̄ale nō videſ depēdere vel esse ex hoc q agēs duret vel non duret. sed ex tali vel tali nā z perfectiōe: z ex tali vel tali potentia vel ipotētia. cū ergo semē separatū a quolibz z nullo secū agente. z hoc de pticulari agente sequēdo pducat tā nobilē effectū z formā subalez tā nobilē ipm

videt̃ pncipalr agere siue duret multū siue modicū.
¶ 2°. qr videm⁹ q̃ semē plātaꝝ lōgissimo tpe pdurat in
esse bonū ꝛ vtile ꝛ germinare potēs: q̃re tūc sic distās a
plāta nō erit illius organū nec agens instrūale: quare ex
his oib⁹ videt̃ ꝯcludi posse semē esse actu ꝛ formaliter
aiatum: aut q̃ semine agente cōcurrat aliud agens ex-
trinsecū dans formā embriōis: q̃ opio iā est reprobata.
Et illa rō iam adducta videt̃ esse rō: ꝓpter quaꝫ multi
ponētes semē nō esse aiatū formalr dixerūt q̃ aia in fe-
tu nō fit a semine: sed a datore formaꝝ: sicut pꝫ clare le
genti Albertū sup. 16. de aialib⁹. ¶ 4° hoc videt̃ esse de
mēte Auer. 7. met. cōmēto. 31 cū dixit. ꝛ ideo dicit Aris.
in lib. de aialib⁹. q̃ hec sunt sīles intellectui ꝛc. vbi exp̄s
se videt̃ velle q̃ forma per quā semē opat̃ est aia: ꝛ qr vt
alicui q̃ ipsa esset in semine per appropriationē: ꝛ non
sicut informans semen. Ideo subdit. sed istam virtuteꝫ
intelligere separatā nedū separatam esse est impossibile.
quare seq̄tur q̃ vere sit semen informans. ¶ 5°. illud vr
esse actu ꝛ formalr aiaᵐ: qd̄ hꝫ opatiōes q̄ a aio forma-
liter attribuunt̃. ꝛ ei⁹ vna de rōnibus superi⁹ in tractatu
adductis: lꝫ declarabit̃. Sed semen hꝫ opones p̄dictas.
ergo ꝛc. maior est clara. nā nō dicimus q̃ mēbra sint aia
ta nisi ex opationib⁹ q̄s ab eis videm⁹ ꝓcedere. Opatio
eñ arguit formā. minor patꝫ. Nā spūs exñs in corpe hꝫ
ꝟtutē ꝛ opationē attractiuā ꝛ expulsiuā. hꝫ ꝟtutē mo-
tiuā ꝛ opationē: attrahit eñ sanguinē. mūdificat super
flua. mouet̃ hinc inde perforādo mām in oēs dr̄ias pō-
nis: vt oēs exprimūt auctores. Tales aūt vere sunt opa
tiones aie. formalis enꝫ dr̄ia inter alaꝫ ꝛ nōꝫ vt scd̄o de
aia, est: qr aia mouet ad oēm dr̄iam pōnis: sicut patet de
motu mēbroꝝ ꝛ nutrimenti. nā autem mouet solum sm
vnam determinatam dr̄iam pōnis. cum ergo spūs semi
nis oēs tales habeat motus iam in eo erit formalr aia:
nō enim ex alia cā dicimus nutrimentū moueri ab aia
nisi qr alios motus patit̃ q̄ quos nā tolū. ergo cū a semi
ne talis diuersitas causet̃ ꝛ ad tales diuersos situs mo-
ueat mam ꝛ moueat̃ erit aiatū formalr. ¶ 6°. illud esse
ostendit̃ auctoritate philosophi in de morte. ꝛ vita vbi
dicit q̃ generatio est p̄ma partitio anime in calido na-
turali: vita aūt est permansio illius. Sed clarū est: q̃ ca-
lidum nale nō est nisi: ipse spūs cum nihil in nostro cor-
pore sit essentialiter ꝛ per se actualiter calidum nisi ipse
spūs: imo ad eius resolutionē statim cessat vita: ꝛ per cō-
sequens aia. ¶ Confirmat̃. illius subi aia videt̃ eē for-
ma qd̄ pncipaliter ꝛ eēntialr ꝛ nō per aliḋ hꝫ dispōnes
ad p̄dictā formā pparantes ꝛ illi forme in suis operib⁹
pncipaliter deseruiētes: sed tal. e rē est spūs. quare ꝛc.
maior est nota de se: qr dispōnes pparant ad formā: ꝛ il-
lam etiā insequunt̃. minor pꝫ. qr qlitas pparās ad aiam
ꝛ illi pncipalr deseruiēs est caliditas: lꝫ inata ꝛ mēsura-
ta. vnde apud auctores frigiditas nō ingredit̃ eēntialr
nec per se opus. nāe cū ergo spūs in corpe nō sit illa res
que eēntialr ꝛ per se est calida actualr ꝛ formalr: ꝛ nul-
la alia res p̄ter spūm: aīa dꝫ esse forma ipsius: ꝛ per ꝯñs
dꝫ esse formaliter aiatus ¶ 8°. si spūs non esset formali
ter aiatus iam nullatenus videret̃ posse moueri diuer-
sis motibus localib⁹ quibus mouet̃ in corpore nostro.
Et rō est: quia nullū corp⁹ pōt localiter moueri nisi mo-
ueatur aliquo modoꝝ motuū narratoꝝ in. 7. phy sicoꝝ
a corpore aliquo moto: quin moueat̃ per formaꝫ in ipso
inherentē. Sed spūs in corpore nostro existēs multifor
miter mouet̃ localiter: ꝛ nō qr moueatur a corpore ali-
quo moto localiter mouēte ipm: qr nobis ꝛ nostris mē-
bris quiescentib⁹ localiter spūs localr mouet̃: sicut pꝫ in
multis anime accidentibus: sīlr in reuocatione spūs in
somno: ꝛ in sīlibus: in q̄bus clarū est: q̃ spūs nō mouet̃
quia ipellat̃ a mēbris motis localiter: imo potius vide-
tur q̃ si quis motuū mēbroꝝ est ibi vt constrictiu⁹: sicut
in timore/vel dilatatiu⁹: vt in gaudio: in quib⁹ mēbra vi
dent̃ aliqualiter ꝯhi vel dilatari hoc plus est cōsecutio-
ne motus spūs: vt qr spūs mouet̃ intus vel extra: id ipso
mouent̃ qr ipsa etiam ex motu spūs intus vel extra ipsa
inaniunt̃ seu euacuant̃ vel repellunt̃. ergo opꝫ ex his q̃
spūs moueat̃ per formā in ipo inherentē: ꝛ cū tales mo-
tus sint ad oēm dr̄iam pōnis sunt motus directe ab aia
ꝓcedentes: ꝛ per ꝯñs. aia est eius forma: ꝛ sic erit ꝟe for
maliter aiatus. ¶ 9°. illud est formaliter aiatum in quo
formaliter est aliqua de potētijs aie: cū ipse ab aia non

Differentia inter alam ꝛ naturam.

separent̃ saltē sūbo apud oēs: sꝫ talis res est spūs gigni
tiuus cū vere habeat potentiā generatiuā seius ꝛ nulla
alia res p̄ter ipm. Sed claruꝫ est: q̃ potētia generatiua
est de potētijs aie. ergo ꝛc ¶ Itē vr posse id ostēdi ex di
ctis Auic. p̄ma tertij. ca. d̄ vertigine, illo. §. ꝛ huiusmodi
quidē vertigo q̄nq̧ accidit hoi ꝓpter qd̄ reuoluit seipm
ꝛ reuoluunt̃ vapores ꝛ spūs in ipso ꝛc. vbi expresse vult
q̃ spūs sit sentiens: ꝛ hoc cū dicit. nam cum sentiēs mo-
uetur: tunc permutant̃ opposita: sicut cuꝫ mouet̃ sensa-
tum ꝛc. nisi enꝫ ibi intelligeret per sentiēs ipm spūm iā
nihil valeret sua ꝓbatio. Si enim spūs etiā in hoc esset
solum deserens iam ex motu ei⁹ nō plus accideret ver-
tigo q̄ ex motu aeris stantis in medio inter vidēs ꝛ visi
bile. ¶ Hoc idem videtur velle Auic. xiᵃ. tertij. cap. de
canonib⁹ vl̄ibus in curatiōe cordis. vbi vocat spūm ro-
dicem. Cor ꝟo vocat ramū cum dicit. possibile est vt no
ceat radici. s. spūi. q̄uis cōferat ramo: ꝛ est corp⁹ cordis.
¶ Hoc idem videt̃ velle Auic. p̄ma p̄mi. ca. de virtute
vitali. cū dicit. ꝛ ipsa quidē est p̄ma virt⁹ vitalis que in
spiritu ꝓuenit cum spūs ex subtilitate ꝓcedit humorū.
deinde spūs sm p̄hm Arist per eam recipit pncipiū pri-
mum ꝛ aiam p̄mā ex qua ꝓfluunt alie virtutes. ¶ Hoc
idem videt̃ asserere Gal. xi. terapētice qui ponit tres eē
partes nostri corporis essentiales. s. mēbra spermatica
carniformia ꝛ spūs. Sed nō esset paro eēntialis corpo-
ris nisi participaret formalr forma totius que est anla:
quare spūs est formaliter animatus. ¶ Ad hoc idē pos-
sunt adduci rōnes Ioānis de penno supra adducte: licꝫ
aliq̄ue de eis sint magis leues.

Tres corporis nostri ptes.

¶ Oppositū hui⁹ ostēdit̃. p̄mo per illas sex rōnes supra
adducias per Franciscum de bononia que sunt directe
assumpte ex dictis diuersorum doctoꝝ. ¶ Et similiter
illud nō videt̃ formaliter aiatum qd̄ nō recipit oēm di-
gestionē de digestionib⁹ pparantib⁹ ad alaꝫ. Sed talis
est spūs ꝓbatur: quia nō recipit quartā digestionē in q̄
generant̃ humiditates appellate 2ᵉ. ¶ Amplius. si spi-
ritus gignitiuus esset aiatus formalr nō esset aiat⁹ nisi
aia generatiua: ꝛ p ꝯñs illa posset. aio. nō posset ab aliis
que ipam antecedūt separari: qd̄ est absurdū ¶ Ampli⁹
si ꝛc. iam in eo reperiret̃ virt⁹ qua ei opatio nutritiua cō
plet̃ cū in omni mēbro sit necium hāc existere: vt asserit
Auic. p̄° p̄mi. ca. de mēbris: sed claꝝ est. q̃ illa ꝟt⁹: ꝛ que
ei supponunt̃ nō existit in illo cui p illas discurrere licꝫ.
nā nec ꝯuenit sibi nutriri vel augeri vel aliq̄ de ꝟtutib⁹
nālib⁹ ministrātib⁹. ¶ Ampli⁹. tūc mēbra ꝛ spūs essent
eiusdē spēi cū essent ptes eiusdē indiuidui nūero. Sed
clarū est. q̃ nō p̄nt esse eiusdē spēi: quia que sunt eiusdeꝫ
specie debent fieri ex materia appropriata eiusdē spēi
sed talis nō est materia appropriata ex quo fit mēbrū: et
ex qua fit spūs: vt lꝫ cuilibet intelligēti inspicere.
¶ In hac mā Dynus licꝫ sub aliis titulis loquēs distin
guit de spiritu nostri corporis. Nā vnus est spūs cōpla-
tatus seu innatus. Alius est influēs. Si loq̄mur de p̄mo
dicit illum esse aiatū formalr. Si aūt loq̄mur de 2°. dic
q̃ solū est aiatus virtualr. Et declarat hec dicta: qr spūs
innatus est idē qd̄ calidū nāle aialis. qd̄ stat velut pncᵐ
formale ꝛ perficiens ipsi humido radicali ꝛ ipm guber-
nans ꝛ regens. Humidū aūt radicale se habet respectu
illius vt ꝓpria materia ꝛ vt perfectibile ꝛ conseruabile
ab illo: que quidē ambo constituunt corpus vnū nūero
ꝛ sunt eiusdem corporis nūero partes: nec vnuꝫ pōt sine
alio permanere. nam ad corruptionē calidi nālis corrū-
pitur humidū radicale. ꝛ ecōuerso. ꝛ sunt hec duo corpo
ra cōstituentia idem corpus: quoꝝ quodlibet est cōposi
tum ex quatuor elementis ꝛ vnum est respectu alterius
velut pncipale ꝛ perficiēs ꝛ gubernās ꝛ velut forma et
aliud vt perfectibile ꝛ velut materia: quorum vnuꝫ sine
alio permanere nō pōt: ꝛ nō solum aiatum corpus est ex
his duobus cōstitutū. Sed ꝛ quodlibet mixtū. Nam di-
cit ipse elementa cū sint mā mixti nō possunt esse sola cā
sufficiens ad generationem mixti. qr ipossibile videt̃ q̃
idem sit mā ꝛ agens respectu alicui⁹ forme. ideo opꝫ ad
generationē cuiuslibet mixti concurrere calidū mensu-
ratum ꝛ ꝓportionatū: cuius mēsura ꝛ ꝓportio est ex ca-
lore corpoꝝ celestiū: qui generatur ex motu ꝛ lumie eo-
rum ꝛ nō ex elemētis: nisi vt ex mā. ergo qr in generatio
ne cuiuslibet mixti cōcurrit tale calidū qd̄ dicit̃ calidū
naturale. hinc est q̃ in esse etiā mixti ad cōseruationem

eius generat quoddā calidū: qd̄ ɔseruat in esse humidū ex quo fit mixtū: ⁊ resolutio ⁊ euaporatio illi⁹ calidi ab humido in mixto est corruptio ipsi⁹ mixti: vt p₃.4. methauroꝝ. attribuit aūt hoc plus aiatis ꝙ̄ aliis: q₂ hoc calidū in eis est magis apparens: ⁊ manifestū: ⁊ q₂ tale corpus est subtile ⁊ calidum ⁊ mobile: ideo omne mixtū ⁊ maxime aiata h₃ spm̄ innatū ⁊ cōplantatū. Alius aūt spūs est influens in corpe animatoꝝ maxime anima sensitiua q̄ generat in cōcauo cordis iam generati mediāte calido nāli ipsi⁹ cordis: ⁊ generat ex mā sanguinea superfluente pme mūe ex qua generat cor vel aliunde per ueniente per euaporationē ⁊ subtiliationem illius materie: ⁊ sic in corde est tale duplex calidū ⁊ duplex spūs vnus ɔplantatus ⁊ radicalis sube ipsoꝝ qui simul generatur cum humido radicali. Alius est influens qui est ipsis a corde aduenīēs: qui ideo fuit necessarius ꝓcedere a corde ad mēbra: q₂ corpus aiatū habuit magnam diuersitatē partiū in actu: q₂ aia est actus corporis organici: q̄re tale corp⁹ vnū esse nō potuisset nec vnam aiam habere nisi inter partes eius esset ordo inter quas vna esset pncipalis ⁊ pma: in qua pmo esset aia ⁊ calidū ⁊ humidū in quo saluant. Alie vero partes haberēt animā inq̄ntum habēt cōnexionē ad illam partē: ⁊ q₂ connexionem habere nō possūt nisi mediāte aliquo calido spūali: qd̄ diffundat a parte illa ad alias: hic est ꝙ in pte illa generat quoddā calidū vel spūs mediāte calido radicali qui dicit spūs influens: q₂ a parte pncipali defluit ad alias me⁹ quo alie ptes aiate dicuntur. ¶ Et attēde ꝙ hos duos spūs: l₃ i breuib⁹ ꝟbis etiā asserit Cōciliator dfia.94. Vn̄ dicit ibi in solone cuiuidā rōnis ꝙ febris que est in spū est in influēti: non aūt ita in inato ⁊ cōplātato q̄ est pars cordis pncipalior radix ⁊ velut forma ⁊ factor. in vigore nāq₃ eius virt⁹ iformatiua cor ꝓduxit cū sperma virile q̄si totaliter i spūs dissoluat. sic ḡ spūs equoce fore hinc inde suscipit. ¶ Modo dicit Dyn⁹ et sic ēt ex ꝟbis sumit cōciliatoris. ꝙ si q̄ram⁹ ꝺ spū ɔplātato seu inato talis spūs est ꝟe formalr aiat⁹. hoc p₃ cū talis spūs sit ꝟe pars pncipalior nostri corpis: ⁊ sit cū humido radicali sit nostrū corp⁹ ɔponēs ⁊ de illo spū loqt̄ pħs in de motib⁹ aialiū. cū dixit. Oia aūt vident aialia hñtia spm̄ cōplantatū ⁊c. Et subdit. vtꝝ ꝗāc ḡ vnus est spūs semꝑ aut sit semꝑ alter: alter pmo est. ⁊ subdit. idē eni est de aliis partib⁹. si ergo idē ē de seipso ⁊ aliis ptibus cū alie ptes sint aiate formalr ipē erit formalr aiatus: ⁊ de illo intelligit Auic. p⁹ pmi. ca. de sublime⁹ cū posuit spūm suūm ꝓpinquū sanitatis ⁊ egritudinis ⁊ Ga. xj. terapētice in ꝟbo sapi⁹ allegato. Si aūt q̄ramus de spū influente talis nō est aiatus formalr: sed ꝟtualr ⁊ ꝺ ipē talis spūs est gignitiu⁹ cū sit decisus ab illo: ⁊ ad hoc declarandū sufficiāt adducta superi⁹. ¶ Nō intendimus ad pħs discutere hāc diuisionē spūs: vt an sit innatus spūs seu cōplantat⁹ vnū corpus sit cū alio corpore qd̄ vocat humidū radicale cōstituens corpus aialis ⁊ corp⁹ mixti: ⁊ ꝙ sit corpus subtile calidū aereū: an corpus aiatū: ⁊ sic etiā alioꝝ mixtoꝝ. Sed in aiato magis apparet sic quoddā corpus ex duob⁹ cōpositū. S₃ hñs solū in suis partib⁹ difformitatē penes subtile ⁊ grossū penes aereū igneū ⁊ terrestre: ⁊ sic de aliis difformitatibus: ⁊ dicat in eo esse calidū nāle ⁊ humidū radicale: q₂ suba sua est calida ⁊ hūida: ⁊ cū calidū resoluit humidum ipm̄ etiā euanescit: q₂ quodlibet istoꝝ pōt tolerari ⁊ ɔtrariū male demōstrari posset. ¶ Sed ad pñs intendimus inq̄rere ꝺ spū influēti: an sit formalr aiatus: aut ne: q₂ de illo est pncipalr dubitatio: ⁊ dicimus ꝙ tolerari pōt ꝙ spūs influens tam intus existēs in corpore a mēbris pncipalib⁹ ad alia delatus: ꝙ̄ etiā spūs gignitiuus in semine reclusus est formaliter aiatus: ita ꝙ vere h₃ aiam eiusdē speciei: cum illa que est in membris. Et ad pñs nō intendimus loqui de aia itellectiua. Et ad tolerandū hanc viam opꝫ diligenter attendere ꝙ spūs h₃ formaliter oēm aiam quā habēt mēbra ⁊ ꝙ spūs est vere pars corporis. Et sic non omnis pars hñs oēm aiam sentit vt ossa habēt formaliter oēm aiam: ⁊ tamē nō sentiunt. sic nō omnis ps habet quodlibet opus cuiuscūq₃ potentie aie: ⁊ hoc q₂ cum aia sit forma maltū perfecta fuit pncipiū multaꝝ operationū. multe aūt operatiōes multis indigent organis ⁊ distinctis ⁊ diuersaꝝ ɔ⁹ num ⁊ diuersarū naturaꝝ: ⁊ ad opus ad qd̄ est vnum organū

Spiritus est principalior pars corpis.

bonum nō est bonū aliud: ideo omnis ops anime fiunt per corpus: ad bonum intellectū semper intelligendo. Sed quodlibet nō fit per quālibet partē corporis nec qualitercūq₃ ideo spūs tam existēs in corpore ꝙ̄ gignitiuus existēs formaliter animatus nō in seipso opationem quālibet anime est exercens. ⁊ ideo spūs hñs in se aiam formaliter que in mēbris est nutritiua, nō nutrit mō quo mēbra nutriunt necesse necesse ⁊ apparebit illa opinio clarius in dissoluēdo rōnes que cōtra eū adducte sunt. ¶ Ad pmā que est de rōnibus Francisci de zanellis: licꝫ sit etiā aliorum doctorum. Si spūs esset animatus aut q̄ntum ad corpulentiā ⁊c. Nō curam⁹ modo an corpulentia seminis sit animata: aut nō quia q̄ntum ad hoc mediū qd̄ adducit idē est de vtroq₃. Et cū dr ꝙ aia nō pōt eē in semine subiectiue: q₂ est actus corporc. Dōm nō curātes mō de hīs q̄ dicit Joānes de penna: q₂ leuiter pdicta dicta sua possunt infringi: dicim⁹ ꝙ diffinitio pħi de aia tāgens de subto anime itelligit ꝺ subto totali ⁊ nō de q̄libet parte pdicti subiecti. ¶ Ad 2ᵐ q̄ etiā est de illis q̄s ille adducit. q₂ tūc semꝑ cū febre effi⁹ cōiūgeret ethica. dico ꝙ falsū est: q₂ ethica est cū calefactum eē est in suba mēbroꝝ. nūc aūt spūs nō est mēbrū: l₃ sit pars essentialis corpis nostri. Ab alio ei sumūt genera febriū ꝙ̄ ab eo qd̄ imaginaris: imo posset dici ꝙ q₂ spūs est pars nostri corporis essentialis. ideo Ga. febrē effimerā que h₃ eē dixit febrē factā: l₃ ipam nō dixerit eē ethicā. q₂ ab alio dr ethica febris ethica. ⁊ i hoc bene dixit ille de penna. Sed satis grosse loquit i alio dicto. cū dicit. ⁊ imaginat ꝙ Franciscus: ⁊ sic alii pclari doctores dicāt effi⁹ q̄ est febris eē i spū: nō ei id itelligūt. l₃ ꝙ febris effi⁹ q̄ est in mēbris: q̄ in eis h₃ eē in fieri depēdet et sit a calefacto eē: qd̄ est in spirit⁹: sicut ēt putrida q̄ est in mēbris in fieri dependet a calefacto eē: qd̄ est in humoribus. Nō ergo poneret spūm eē imediatū subiectū egritudinis. Et ꝙ etiā dici vlterius ɔtra Franciscū: q₂ totum id qd̄ allegat de Arist. ⁊ Cō⁹ ille intelligere aut de spiritu cōplantato: vt Dynus. aut de ipsa suba calida membroꝝ in qua dicunt aiaꝫ formalr recipi. ¶ Ad tertiam. q₂ tunc in vno aiali nūero essent plures aie nūero si intelligis de essentia pluriū animarū in eodē nūero quo ad identitatē subiecti aiaꝝ: q₂ sint plures anime simplr in eodem subo ⁊ in eisdem partib⁹ subiecti. hoc nullatenus concludit ratio. vt clarū est. Si aūt intelligis de diuersitate animarū quo ad extensionē: dico ꝙ si anima est indiuisibilis argumentū nō ɔcludit: vt clarum est. Si aūt ponat diuisibilis ⁊ extensa eā aiaꝫ nō concludit. nam sicut animal ānulosum est vnū numero. ⁊ si diuidatur quelibꝫ pars aliquo tēpore viuit nec dicitur vnum animal: sed pars animalis antecedentis: ita etiā semen existens separatū a patre quousq₃ viu⁹ dicetur pars patris: licet a stricta assumptione donec viuit animal dici posset. Et ad id super quo tota ratio fundat: cū dicit ꝙ in materiis discontinuis nō pōt esse vna forma numero extensa: negatur illa ꝓpositio: si illa talia discōtinua sint ordinata ⁊ vnita: vt partes vnius compositi numero. Hoc enim reqrit natura rei cōposite. hoc p₃ manifeste. Si enim humor albugineus est vere animatus ⁊ pars nostri corporis: vt multi tenent. ⁊ sic etiā cristallinus ⁊ vitreus clarum est: ꝙ non sunt materie cōtinue cum aliis partibus. Et sic posset dari exemplum de multis aliis. Sufficit enim ad vnitatem vnius cōpositi: ⁊ maxime requirentis multitudinē ⁊ diuersitatē partium illarum contiguitas: quapropter argumētū nihil concludit. ¶ Ad quartā. tunc idem esset pncipale agēs ⁊ organicū: nullatenus sequit: ⁊ in hoc bene respondet Joannes de penna: quia etiā fm istum modū cum mēbrum sit anime organū si esset formaliter animatū: tūc idem respectu eiusdē esset agens pncipale organicū qd̄ est absurdum. ¶ Ad quintā tūc sperma eēt pars latens in corpore: ⁊ tunc in emissiōe esset dolor: dico ꝙ cū pħus vult ꝙ sperma nō est pars latens in corpore intelligit de partibus mēbris: ita ꝙ sperma nō est decisum a suba membrorū. ita ꝙ pars sube ⁊ corpulentie mēbrorum intus latens in corpore separetur a membris ⁊ cōstituat sperma: quia talis separatio esset dolorosa. Et l₃ ille Joannes aliter soluat. illa tamen solutio est clarior ⁊ verior. ¶ Ad sextam dicendū ꝙ siquis vult sequi solutionem illius Joannis. quasi oportet deaēire ad disputationem

Solutiones.

ſputationem vocabulorum. Dicere em̄ ꝙ diuiſio de gra
dibus viuentium eſt ſubdiuiſio:⁊ ꝙ prima diuiſio eſt id
qḋ eſt potentia viuens ⁊ actu viuens:⁊ ꝙ vnumquodqꝫ
eſt formaliter animatū:⁊ ꝙ non eſt differentia niſi ꝑ ha
bere ⁊ non habere ſecundos anime actus cum organis
operatiuis ad illos. Et pro firmo hoc eſt extraneum di-
ctum homini intelligenti. Primo. quia queremus an ſe
mē ſit formaliter animatū: quia in ſe actualiter habeat
formā eiuſdē ſpeciei cum forma ſeu anima que eſt i mē-
bris. Et ſi dicatur ꝙ ſic iam vnū non debet dici plus vi
uēs potētia ⁊ aliud actu ꝙ̄ ecōuerſo. Silr cum dr̄ ꝙ ſe-
mē eſt potentia viuens ſolum per nondū habere ſecun-
dos actus anime cū organis operatiuis ad illos quere
tur an ſemen aliquādo habebit dictos actus cum orga
nis ⁊c. vel an poſſint habere vel nō. Si non iam non vi-
detur formalr animatum: vt clarum eſt. Si ſic. tunc cuꝫ
nihil ſibi deficiat ad eſſe actu viuens erit actu viuēs: et
tunc neceſſario erit in aliquo gradu viuentiū. Et opor-
tebit aliter ad rationem reſpondere: quia tunc ſemē nō
erit aliter trāſmutatum cū loquamur de ſemine actiuo
viri: qḋ ſm ipꝫ nullatenus in ſubam fetus ſeu pro illius
materia habet cōuerti. Si ergo intelligeret ꝙ ſemē eſt
animatū potentia: ſed nō formalr aliter videret debere
intelligi niſi ꝙ ſemen habet ſuam formam que formalr
eſt eius forma quā tu vocas aiaꝫ:⁊ ideo eſt formalr ani
matū. Sed dicit potētia viuens: qꝛ in ſe hꝫ potentiā vt
aliquid faciat viuere:⁊ hoc loquendo de ſemine actiue.
Sed hoc nō videt vere eſſe anima eiuſdeꝫ ſpēi cum illa
membrorum:⁊ per conſequēs nec res per illā erit aiata
formalr. Et ſi ſic voles appellare erit queſtio de vocabu
lo que ſunt ad placitum. ¶ Aliter ergo tenēdo illā opio
nem erit reſpōdendū: qꝛ diuiſio phi de vere viuētibꝰ ſm
gradum viuētium vr̄ aſſignata. Ad id ergo qḋ inducit ſi
ſperma eſſet formalr aiatū: tūc eſſet in aliquo gradu vi-
uentium concedo. ⁊ dico ꝙ omne ſemen bonū ⁊ ꝓlificuꝫ
quouſqꝫ ſic durat eſt in eodem gradu viuentiuꝫ quo ad
formā ipſum informantem in quo gradu eſt id animatū
a quo deciditur ⁊ in quo gradu eſt id animatum qḋ ab
ipſo producitur:⁊ hoc quo ad formam informantē ſpm:
⁊ ſic dixi ſupra. Ad preſens loquimur de forma que eſt
aia preter intellectiuam que ab agente nāli producitur.
¶ Et cum dicitur nō vegetatiua: quia tunc ſemen eſſet
planta: nec ſcḋo: quia tunc ſemē eſſet vnū aia paruū ⁊c.
iam iſta ex ſupradictis apparent. Nam dictū eſt ꝙ ſpiri
tus alicuius animati ſm illam viam pars eſt illius ani-
mati in quo eſt:⁊ ſic etiā ſpiritꝰ gignitiuꝰ licet ſit iaꝫ de-
ciſus a patre pars patris dici poteſt. Et ſimiliter ſemen
plante eſt pars plante. ¶ Et ſi dicatur cum ſit poſſibile
ꝙ pater non ſit nec planta: quomodo ergo pōt dici pars
eius qḋ non eſt. Dicendū ꝙ hoc dicitur ad bonū intelle-
ctum: qꝛ pars fuit illius: ⁊ quia nō per ſe durans eſt niſi
pro quanto habet diſpoſitiones ⁊ formā que vt pars il-
lius habebat: ideo pars dicitur. Sicut etiā pars plante
ſeparata a planta pars plante dicitur ⁊ non planta niſi
per ſe ſubſiſtens planta efficiatur: ſicut etiam pars ani-
malis annuloſi ſeparata ab aiali dicitur pars ⁊ nō totū.
⁊ ideo aliqḋ ſemē eſt in gradu viuētiuꝫ vegetatiuo ⁊ nō
dicitur plāta: ſed ps plāte aliqḋ eſt in gradu viuentium
ſenſitiuo ⁊ motiuo ſm locum:⁊ hoc per formā ⁊ aiaꝫ ſibi
inherentē:⁊ nō dr̄ aial: ſꝫ pars aialis. ¶ Et ſi dicat non.
qꝛ nō nutrit nō augetur nō mouetur ⁊c. dōꝫ vt dictū eſt ꝙ
nō quelibet pars dꝫ ꝑ aiam quālibet opatione aie exer-
cere:⁊ iō ſemē multa opera aie exercet: lꝫ nō oia: ſicut ēt
eſt de oibꝰ aliis ptibꝰ noſtri corpis. Si ergo dicat qḋ lꝫ
aiatum dꝫ vere nutriri nutritiōe vera. ⁊ aia eſt actꝰ cor-
poris ⁊c. ⁊ multe ſiles ꝓpoſitiōes ipſe hñt veritatē quo
ad ſubm aie totale: lꝫ nō quo ad quālibꝫ ptē illꝰ ſubti.
¶ Et appet ēt ex his ꝙ id qḋ Johānes aſſumit in ꝓhe-
mio ſui tractatꝰ de drīa inter tale formale ⁊ tale virtua
le nihil eſt: quātūcunqꝫ em̄ ↄcedat ꝙ ꝟtus rei ſit forma
rei:⁊ iō qḋ eſt tale virtuale. ex hoc poſſet dici tale forma
le: qꝛ oīs res hꝫ actualr formā ꝑ quā eſt in eſſe: nihilomi
nus tñ in cōi viu loquētiū nō eſt idem eſſe tale formalr ⁊
tale virtualr: qꝛ id dr̄ eſſe tale formalr qḋ ꝓducēs aliqḋ
eſt eiuſdē ſpeciei ⁊ ſimilꝰ cū eo qḋ ꝓducit: ſicut dicimꝰ
ꝙ ignis eſt formalr calidus: qꝛ vere ꝓducit caliditatem
ſimilē ſue ⁊ eiuſdē ſpeciei. Sꝫ illud dr̄ agens tale virtua
le qḋ ꝓducit aliqḋ diuerſuꝫ a ſe nec ſibi ſimile nec eiuſ-

Semen.

Semen plāte ps plāte.

dem ſpēi ſecū: ſicut dicimꝰ ꝙ ſol ⁊ lumen eſt calidꝰꝫ vir-
tualiter ⁊ nō formalr: qꝛ in ſe ſol nō eſt calidus ſimili ca-
liditate ei quā ꝓducit:⁊ ideo ſolū hꝫ id in ſimilitudine
veritatis ⁊ non forme. Dicere ergo virtus eſt forma rei:
ergo ſi res eſt talis virtualr: ſequit ꝙ eſt talis formalr:
nō eſt ſumere ad intellectū ſm quē quilibet intelligit in
illa materia aliter oporteret cōcedere ꝙ lumē ⁊ ſol eēnt
formalr calida: qḋ apud oēs multū reputaret abſurdū.
Sed nos vere dicimꝰ ſpiritū ſm hāc viam eſſe formalr
aiatum: qꝛ eſt vere informatꝰ eadē forma ſpē ⁊ aia cum
aia q̄ eſt in mēbris:⁊ lꝫ exerceat operatiōes ſibi debitas
vt iā dictū eſt. ¶ Ad aliam illud nō eſt formalr aiatum:
cuius mā nō recipit oēm digeſtionē de digeſtionibꝰ ꝑ-
parātibꝰ ad aiam. ⁊ neceſſario reqſitis ↄcedit. Et cū dr̄.
ſpūs nō recipit. poſſet dici ꝙ ſanguis recipit multas di-
geſtiones anteqꝫ ↄuertat in ſpm̄ ⁊ ꝓportionabiles illis
quas recipit cū dꝫ ↄuerti in mēbꝛ. Uel alr ꝙ p̄dicte di-
geſtiōes ⁊ trāſmutatiōes ſunt neceſſarie in mā ſolida et
corpulenta q̄ dꝫ ↄuerti in mēbra dura: nō aūt in mā va-
poroſa qualis eſt que dꝫ ↄuerti in ſpiritū. ¶ Ad aliaꝫ. ſi
ſpūs eſſet formalr aiatꝰ. ergo nō niſi aia gñatiua. Dico
ꝙ ſi intelligis generatiua ſolū: qꝛ hꝫ ſolū tales operatio
nes aie ⁊ nō alias hoc cōcedit. ⁊ appatuit ſupra quō hoc
eſt. ¶ Ad aliā ſi ⁊c. tūc in eo eſſet operatio qua res nutri
mēti cōplet: hoc fuit ſuperiꝰ pluries declaratū: nā ſemē.
verbigra. fructꝰ vt frumētū viuit nec indiget: donec eſt
ſemē prolificū nutriri vel augeri:⁊ nihilominꝰ ꝑ aiam q̄
in ipſo eſt ꝓducit plantā in eſſe. ¶ Ad aliā tūc mēbra ⁊
ſpūs eſſent eiuſdē ſpēi: hoc eſt ſupra cōceſſum. Et cū di-
citur nō: qꝛ nō habet mām eiuſdē ſpēi. negat. qꝛ vtrūqꝫ
fit ex ſanguie: lꝫ habeat diuerſas diſpoſitiōes ⁊ accñtia
ſicut etiā mā que ↄuertit in mēbra ꝓpter eoꝝ multā di
uerſitatē hēat multas diuerſas diſpōnes ⁊ accñtia. Sic
ergo ex his pꝫ: qualr pōt tolerari ſpm̄ tam intꝰ in corpe
q̄ ēt in ſemine deciſum eſſe formalr aiatum.
¶ Reſtat ergo nūc defendere aliam opinionem q̄ apḋ
plurimos tenet. ſ. ꝙ ſpūs influēs ⁊ gignitiuꝰ nō eſt for-
maliter animatus: ſꝫ virtualr ſolū qꝛ non hꝫ in ſe aiam
qualem habent mēbra: ſꝫ qꝛ ꝓducit aiatū ⁊ eſt organuꝫ
aie. ⁊ ideo in organo relucet virtus agentis ideo ſolum
poᵃ ⁊ virtualr ponit animatꝰ ⁊ nō actualr ⁊ formalr. Ad
qḋ probandū ſufficiāt rōnes adducte ⁊ ſunt expreſſe ver
ba phi primo de gñatione aialiū. Sꝫ reſtat ſoluere rō-
nes i oppoſitū adductas. ¶ Ad primā. id qḋ eſt locū ꝑn-
cipalioris agentis ⁊c. ↄcedit. Sic eſt de ſpū. negat. Ad
Auer. dico ꝙ aut itelligit de ſpū ↄplātato ⁊ inato: vt po
nit Dynus ⁊ iſte eſt formalr aiatꝰ. Et ſi vr̄ dicere de ſpū
ꝓcedēte a corde qui eſt influēs: dicit illud dans intelli-
gere ſpm̄ innatū ⁊ cōplantatū cum influēs ſit illius con
ſeruatiuus. Aut dōm ꝙ Auerr. loquitur de ipo natura-
li calore ⁊ nāli ↄºne exiſtēte in mēbris q̄ eſt cōpoſita ex
ↄºne innata ⁊ influēte actuāte illā: nā vult ꝙ mēbra cōſi
milia quātū ad eoꝝ corpulētiā tam ꝑ nūeꝝ q̄ ꝑ ſitū:⁊ ſic
de aliis ſunt ad finē organicoꝝ:⁊ mā ipſoꝝ: qꝛ ſm ꝙ ipſa
cōponūt organica cōplent ꝑfectiores operationes aie.
Et iō qꝛ ↄſimilia nō pñt aie deſeruire: niſi ſm ꝙ ſunt cō
ponētia aliud: iō reſpectu illius dicunt velut mā:⁊ ſic ſi
militer qꝛ organica mēbroꝝ actuatiua ꝑ naturas orga-
nicas nō cōplēt ꝑncipalr opōnes aie: ſꝫ ꝑ ↄºnē innatam
mēbroꝝ actuatiua ꝑ influētes: qꝛ in oi opōne ꝑncipale
organicū deſeruiēs aie eſt ↄpſo ſeu naturalis calor: or-
ganice aūt nature ſunt velut illā adiuuātes: iō reſpectu
illius naturalis caloris ⁊ ↄºnis hñt ſe velut materie et
velut res ad finē illꝰ ordinate:⁊ qꝛ illa tal ↄplo mēbroꝝ
⁊ calor nālis in mēbris nō ſtat ⁊ ↄſeruat: niſi ꝑ ꝑñtiā. aie
ꝑ influētiā ſpūs influxi a corde: hinc eſt ꝙ Auer. dnotat
illū calorē mēbroꝝ in forᵃ ſpūs a corde trāſmiſſi: non ꝙ
ſpūs ipſe ſit ꝑncipale organū:⁊ ad quē oia iſta ſint ordi
nata: niſi ꝓ quāto eſt illꝰ naturalis caloris ⁊ naturalis
ↄºnis mēbroꝝ ↄſeruatiuꝰ. ¶ Ad aliā. id qḋ eſt ſubm ſa-
nitatis ⁊c. eſt formalr aiatū. huic pōt multiplr reſpōde-
ri. primo ꝓpō eſt duᵃ qꝛ ſi egritudo eſt oīs illa diſpoſitio
que immediate ledit ſenſibiliter operationē multe ſunt
tales: que tamen non ſunt in membris ſubiectiue: ſicut
lapis veſice eſt egritudo:⁊ tamē non eſt diſpoſitio exñs
in membris ſubiectiue. Intelligitur ergo ſic propoſitio
phi cum dicit ſanitas ⁊ egritudo ſunt paſſiones viuētis
ſ. denominatiue: quia nihil pōt dici ſanum vel egrū: niſi

Spūs influēs ⁊ gignitiuꝰ.

egritudo.

sit vivens:qđ alibi clare apperet. Unde si effectiue opẽ-
ratio pcederet a spũ immediate tanq̃ ab organo anie:
forte esset dubiũ: an dispõ q̃ est in spũ esset sano vł egra.
nõ curam⁹ mõ de hoc. Sȝ de egritudie esset clar̃ q̃ sua
mala dispõ immediate ledẽs operationẽ eẽt egritudo:
ꝛ tñ nõ diceret spũs eger. sȝ solũ mẽbr̃. Nõ ergo sequit
q̃ si id dicat Avic. q̃ ppterea spũs esset aiatus. Uel pos
set exponi: vt dicit Dyn⁹ q̃ ipse intelligit de spũ innato
ꝛ cõplãtato. Uel alr̃ q̃ ipse loquens de subo sanitatis ꝛ
egritudinis loquit tã de subo actuali ꝛ formali cũ dicit ď
mẽbro: qꝛ est formalr̃ aiatum q̃ ẽt de subo virtuali qđ ẽ
spũs. qꝛ dr̃ virtualr̃ aiat⁹. Et io sicut dr̃ ꝟtualr̃ aiat⁹: qꝛ
est organũ in quo repitur virt⁹ aie: ita ẽt põt dici virtua
liter subm sanitatis ꝛ egritudinis. ¶ Ad 3ᵐ cũ dr̃ vł se
mẽ ageret in virtute matricis vel for͡a pduceret a dato
re formar̃. dico q̃ nõ agit pncipalr̃ in ꝟtute matricis vñ
forte hic caderet aliq̃ speculatio: nec pducit for͡a a dato
re formar̃: iuxta intellectũ reprobatum ab Ar̃. ꝛ Auer.
Ad pbationẽ ꝯtrie dõm. q̃ semẽ est agẽs in ꝟtute eius
a quo decidit: ꝛ vt dicũt oẽs doctores est illi⁹ instr̃ȝ. Et
est attẽdendũ q̃ illud dr̃ ppie instr̃m qđ nõ agit nisi cũ
coexistẽtia pncipalis agẽtis. Illud aũt nõ est sic ppie
instr̃m: sȝ induit aliqualem similitudinẽ pncipalis agẽ-
tis: qđ ille appellat instr̃m nõ pur̃ qđ agit p ꝟtutẽ datã
ab agẽte pncipali etiã si nõ coexistat ad actionẽ agens
pncipale: qđ p tãto dr̃ agẽs instr̃ale p quãto illa ꝟt⁹ nõ
est in illo cuȝ cõseruatione ꝯtinua. Sȝ in ipso durat ad
tpe aliqđ: sicut pȝ de semine viri: immo ex q̃libȝ levi cãr
alteratiõe pdit ꝟt⁹ pdicta in ipso. Sĩ aũt dicat de semi
nibus plãtar̃ q̃ durãt lõgo tpe cũ pdicta ꝟtute hoc est p
pter impfectionẽ ipsar̃ plãtar̃ respectu aialiũ: sicut ẽt
videm⁹ inter aialia q̃ aliq̃ ppter magnã pfectionẽ hñt
tãtã vnionẽ ptiũ a pn͡a: q̃ statim sicut ps separat a toto est
mortua: ꝛ aliq̃ pp impfectionẽ tolerãt: vt ẽt ps a toto se
para viuat aliquo tpe in aialib⁹ annulosis: ꝛ sic ẽt ď pl⁹
cepit in plãtis pp impfectionẽ maiorẽ. Qđ aũt semẽ sit
agẽs p virtutẽ datã a patre in eo aliquo tpe ꝯseruatã ꝛ
nõ agẽte patre: sic põt dici agẽs organicuȝ seu instr̃ale
ipsi⁹ pris: pȝ sic si aliq̃ res alteret p fricationẽ a magne-
te. ꝟbigr̃a. aliqđ ferrũ videm⁹ q̃ post aliquo tpe trahit
ferrũ quousq̃ durat pdicta virt⁹ in eo: ꝛ cũ pdit illã vir-
tutẽ nõ amplĩ⁹ trahit: ꝛ clar̃ est q̃ illđ ferrũ non dȝ dici
agẽs pncipale in trahẽdo ferrũ. Sȝ instru͡le ipsi⁹ magne
tis pp ꝟtutẽ ipsi ferro a magnete exhibitam: nisi vellet
qs dicer̃ q̃ illud ferrũ nõ attrahit: nisi p aliq̃s ptes ipsi⁹
magnetis q̃ applicate sunt ꝛ attrahẽtes ipsi ferro in cõ-
fricatiõe magnetis: sȝ hoc esset dcm̃ satis ad placitum.
¶ Nec valẽt illa q̃ ille Johãnes arguit ꝯ illa. Nã illud
qđ p⁹ adducit ꝯ distinctionẽ agẽtis instr̃alis nõ valet.
p⁹ cũ dicit q̃ illa subdiuisio est ociosa suo intẽto ꝛ som-
niata. negat. Ad pbationẽ. oẽ organũ eo q̃ est organuȝ
hȝ p suã formalẽ aptitudinẽ esse actioni pncipalis agẽ-
tis cõmodũ. illa ppõ ad bonũ intellectũ hȝ ꝟitatẽ. Et
cũ dr̃ q̃ organi inq̃tũ organũ nõ est actio alioq̃n nõ eẽt
vna actio agẽtis cũ organo: nec actũ esset ppriũ de nũ
pncipalis agẽtis: ꝛ iõ nõ solũ est indigẽtis agẽtis pnci-
palis: imo ꝛ actiõis illi⁹ ois illa hñt diuersos intellect⁹.
Si eñ intelligat q̃ organũ est cõmodũ pncipalis agẽ-
tis: qꝛ sine eo pncipale agẽs nõ põt agere. ꝯcedit. qꝛ pn-
cipale me͡e. illo vel illo ꝯcurrẽte agit. Et silr̃ si intelliga
tur q̃ organi inquantũ organũ nõ est actio: qꝛ organuȝ
nihil agit sine pncipali agẽte: ꝛ q̃ sibi actio nõ tribuitur
pncipalr̃ hoc est verũ. Sȝ si intelligat q̃ organũ est cõ-
modũ agẽtis principalis ꝛ q̃ ipsi⁹ inquantũ organum
nõ est actio: qꝛ nullo modo agat: vel qꝛ nõ agente princi
pali agente preter virtutẽ que recepta est in organo pn
cipali ipsum nullaten⁹ agat hoc negat. ¶ Et cum dicit
q̃ tunc nõ esset vna actio agẽtis principalis cũ organo:
nec actũ esset de propria natura ꝛc. Dõm q̃ ad bonũ in-
tellectum nõ sequit. qꝛ si agẽs organicũ seu instr̃ale sit
de illis que requirunt pñtiã pncipalis agẽtis tam clarũ
est q̃ actio erit vnica. Si aũt sit de illis q̃ nõ reqrũt. dõȝ
q̃ dr̃ vna actio. qꝛ illud instr̃m agit p virtutẽ que i eo
recepta est que dr̃ virt⁹ agẽtis principalis: ꝛ ppter hoc
actũ est de nũ principalis agentis. Uel posset dici q̃ nõ
est necẽium q̃ semper actio organi ꝛ principalis sit vnica
ppter diuersitatem organorum ꝛ modi agẽdi ipsorum.
Sufficit enim q̃ agens principale pducat organũ pfe-
ctum: ꝛ postmodũ organũ agit. ¶ Et cũ vlteri⁹ dicitur.
q̃ agens organicũ nõ pur̃ aut intelligit: qꝛ mixtũ cũ pn
cipali ꝛc. Dõm q̃ nõ ẽm p͡m mẽbrum: sȝ 2ᵐ ad bonũ intel
lectum. Nã dr̃ nõ purum nõ qꝛ p se sufficiẽs sine virtute
alterius: qꝛ tũc esset pncipale. Sȝ p se sufficiens: qꝛ agẽ-
te pncipali: tunc cum illo nõ ꝯcurrẽte: sȝ sibi virtutẽ ex-
hibuerit ppter quã vt declaratum est supra dicit orga-
num ꝛ instr̃m. Unde sȝ sit agens per principium existẽs
in ipso: id tamen dr̃ ab alio esse nec sibi intrinsecum pro
quanto sibi pro aliquo determinato tpe est aptũ in ipso
esse ꝛ non vltra remanente esse illius: ꝛ pȝ: quare non oẽ
agens quantũcunq̃ requirat coexistere agentia vlis di
citur organicum ꝛ instr̃ale. ¶ Et cum vlterius allegat
Aristotelem. Aristoteles intelligit per principiũ facti-
uum ꝛ agens primũ gñationis: vnde dicit genituum ꝛ
sperma esse tale nõ qꝛ sit agens primum: qꝛ principale:
sed primũ qꝛ immediatũ: ꝛ hoc multum cõuenit agenti
organico ꝛ instrumẽtali. ¶ Et cum dr̃ de successiue mo-
uentibus in motu proiectorum nihil valet vt cuilibȝ po
test patere. Hec sunt que hñt dicere q̃ volunt sequi talẽ
viam de agente organico. Sed predicta ratio iuxta vi-
dere nostrũ potest multo facilius solui negando que ne
gata sunt supra ad probationem ꝯtrie. Cum dicitur in
qua virtute agit semen. dico q̃ in virtute propria: ꝛ q̃ se
men est agens particulare principale. Et cum dicitur
q̃ agens particulare propinquuȝ ꝛ essentiale debet assi
milari suo effectui ꝛ esse perfectum: sicut effectus vel pl⁹
illa negat. qꝛ multa agẽtia particularia pncipalia sunt
similia suis effectib⁹ ꝛ multa non: que agentia vocãtur
virtualia: qꝛ non habent similitudinem cum effectu in
forma. Sed solũ in potentia effectiua ꝛ virtute: qꝛ pñt ꝛ
virtutem habent illos effectus producendi. ¶ Et ad id
quod dicit Auer. 12. me͡t. Dico q̃ vult q̃ si aliquid debȝ
fieri ex alio sibi simili vel aliquid debet facere sibi simi-
le oportet q̃ ibi sint ille conditiones tres: non tamen q̃
semper si sunt in agente ille tres conditiones agens ge
neret sibi simile. Sed si debet sibi simile facere oportet
alias tres adesse conditiones: licet intẽtio Auer. possit
etiam aliter introduci. Sed nõ curamus qualem inten
tionem habuerit solum dicendo q̃ agẽs particulare pn
cipale ꝛ essentiale: ꝛ ppinquum non semp generat sibi si
mile: ꝛ aliqñ gñat id q̃ qđ est perfectius eo. hoc expresse pȝ
in his que generantur ex putrefactione que sunt aialia.
Nam ibi est agens particulare essentiale principale: ꝛ p
pinquũ: ꝛ tñ genitum cum sit aiatum est perfectius ge-
nerante: ꝛ q̃tũcunq̃ ibi fiat calidũ pri͡e mensuratum ꝛ
pportionatum ex calore celesti qđ pportionet semini: ꝛ
teneat locum seminis: nihilominus est imperfect⁹ aia-
li genito. Si ergo querat vnde est pfectio effectus. dico
q̃ aliquãdo est ex cã pticulari ꝛ vli: aliquando ex cã vli
plus: quia causa primaria plus influit in effectum q̃ cã
secũdaria. Satis ergo erit contra rõnem si vtraq̃ cau-
sa seu oẽs cãe ad effectũ ꝯcurrentes essent imperfectio-
res effectu. Sȝ nõ requirit q̃ oẽs: sufficit enim aliquãdo
q̃ cã vlis sit perfectior. Et hic esset locus speculationis
ꝛ ẽm illam viam cessant oia que per Johannẽ ꝯ hec ad-
ducunt. ¶ Ad aliud ex Auer. 7⁰. me͡t. dico q̃ non con-
cludit: qꝛ nõ vult aliud nisi q̃ ppter mirabilem operatio
nem quã ex semine videm⁹ procedere operationes sue
sunt velut essent ab aia: ꝛ ideo ex hoc arguit q̃ semẽ agit
in virtute aie patris tenendo q̃ sit eius organum p mo-
dum iam dictũ: forma tñ per quam agit est in ipso. vt de
claratum est ꝛ non separata. Si autem dicatur q̃ semẽ
est principale agens: etiam id dicit Auer. notans mira-
bilem operationem procedentẽ a semine agente simul
cum superiori cã que pcedit ab eo quãtũcunq̃ formalr̃
nõ sit aiatũ: qđ quidem põt fiẽ agens cũ superiori cã vt
dcm̃ fuit: sicut etiã pȝ in productiõe aialiuȝ ex putredie.
¶ Ad quintã cũ dr̃. illđ est formalr̃ aiatũ qđ hȝ opõnes
que aiato formalr̃ attribuunt. Dico q̃ si hȝ eas ꝛ eo mõ
quo attribuunt aiato formalr̃. ꝯcedit. Sed tunc negat
minor: ꝛ hoc vel qꝛ diceret q̃ si hȝ eas nõ hȝ pncipaliter:
sed ẽm q̃ est organum patris per modũ dictum: vel si sit
agens principale nõ hȝ illas principales q̃s hȝ aiatũ for-
malr̃: sic ẽ est nutriri augeri sentire: ꝛ sic de aliis: sȝ eñ spi
ritus hẽat attrahere expellere: ꝛ moueri sursuȝ ꝛ deorsuȝ
nõ sunt hec opa q̃ sint pncipalia opa formalr̃ aiati. Sȝ ex
illis dr̃ aiat⁹ ꝟtualr̃: qꝛ virtutẽ hȝ informãdi mãm ꝛ p-

ducendi aīam terrenā mediātib⁹ operatiōib⁹ illis ꝙ̄ facit. Et cū dr̄. in hoc distinguit aīa a nā hoc est verum loquēdo de tota latitudine aiatoꝝ tam eoꝝ ꝙ̄ sunt virtualiter aīata ꝙ̄ eoꝝ ꝙ̄ formalr̄. Uel dico ꝙ illa est drīa aīe a nā: q2 aīe cōpetit illa opatio ⁊ illos mot⁹ exercere ⁊ in parte ꝙ̄ formalr̄ h3 aīam: ⁊ in his ꝙ̄ ad aīatū pertinēt: l3 aīata nō sint sicut nutrimētū l3 aīatū nō sit mouet̄ virtute aīe sursum ⁊ deorsum. Ita etiā semē ⁊ spūs sunt ꝺ his ꝙ̄ ad aīatū ptinēt: iō dicunt̄ aīe opera. ¶ Ad sextā cū allegat̄ phs in de morte ⁊ vita. dico ꝙ loquit̄ ibi ꝺ calido pāli mēbroꝝ qꝺ est cā generatiōis spūs. ¶ Ad aliud cū dr̄. illi⁹ subīi aīa principalr̄ est forma ⁊c. ꝯceditur ⁊ negat̄ minor. ⁊ cū dr̄ q̄litas pncipalr̄ deseruiēs aīe ē caliditas. cōcedo. Tu dicis nihil est in corpore i quo sit caliditas nisi spūs. negat̄. immo cor ⁊ mēbra sunt calida etiā ꝑter spm̄: immo caliditas ꝙ̄ in spū est: est a caliditate ꝙ̄ in corde: cū cor ꝑ sui caliditatē sit gn̄atiuū spūs. Et si dicis ꝯ. q2 statim cessante spū cessat caliditas oīs a corpe. ergo oīs caliditas ꝙ̄ in corpe est ꝑ spm̄. Dico ꝙ caliditas i nostro corpe ꝯseruat̄ ꝑ pn̄tiam spūs in eo. Un̄ ad cōseruatiōnē caliditatis in aīalib⁹ fuit necessaria gn̄atio spirituum ꝑ quoꝝ trāsmissionē ꝯtinuā a corde sup mēbra cōseruaret̄ mēbroꝝ caliditas: quātūcunqꝫ tn̄ eius presentia ⁊ trāsmissio ꝯseruet calorē corpis eius: ⁊ tn̄ caliditas gn̄atur a caliditate cordis: ⁊ ꝑ ꝯn̄s ꝯseruat̄ ⁊ pri⁹ est in corde ꝙ̄ in spū saltē prioritate qua cā est prior effectu: ꝙ̄ꝓpter ex hoc ꝙ ad priuatiōnē spūs cessat oīs caliditas corporis nō sequit̄ ipm̄ solū in corpe principalr̄ esse calidū. ¶ Ad aliud cū dr̄. ꝙ si spūs nō esset formalr̄ aīatus: tunc spūs nullaten⁹ posset in corpe moueri diuersis motibus localib⁹. negat̄. Ad ꝓbatiōnē q2 op3 hoc esse ꝑ formā inherentē spiritui: ⁊ cū sint motus aīe attributi ipsa erit aīa formalr̄. dico ꝙ spūs mouet̄ per formā sibi inherentē que nō est aīa sicut nutrimentū ꝑ formā existentē in eo mouet̄ sursum ⁊ deorsum: que oīa sunt ante ei⁹ cōuersiōnē: ⁊ tn̄ nō est formalr̄ aīatū. ⁊ dr̄ p̄dict⁹ mot⁹ ab aīa: q2 fit in eo predicta alteratio: vn̄ sic mouet̄ a mēbro aīato ⁊ pro ꝙ̄to est aīatum: sicut etiā cū colera ⁊ melācolia ⁊ aquositas sequestrant̄ a sanguine ꝑ motū illoꝝ corporum ad diuersa loca: ille mot⁹ cātur in eis ꝑ formam in eis existētem. S3 dicunt̄ predicti motus fieri ab aīa: q2 a corpore aīato: ⁊ ꝓ ꝙ̄to aīatum est tribuit̄ illis forā talis vnde hn̄t sic moueri: ⁊ sic etiā est de spiritu. Cū eīm sit instr̄m aīe recipit a corpore animato pro quāto aīatū est formā ⁊ qualitates per quas deseruit aīe in suis opationibus ⁊ mouet̄ intus ⁊ extra: sursum ⁊ deorsum fm̄ exigentiam opationū aīe: sicut p3 in diuersis accidētibus aīe ⁊ aliis: ⁊ vt clarius hoc appareat est. ꝯ bigr̄a. in timore. Cū.n. spēs imprimit̄ obiecti terribilis ⁊ cōcurrit cōsensus ⁊ ea ꝙ̄ necessaria sunt vt terribile timeat̄ ab aīali statim timore genito aīa mouet spm̄ intra qui est suum instr̄3. ¶ Et si dicas quō mouet̄: ⁊ quid fit in spū: vt nūc moueat̄ ad intra ⁊ prius nō mouebat̄. dōm ꝙ ex predicta impressione speciei terribilis ⁊ predicto timore statī alterat̄ corp⁹: ⁊ ex hoc alterat̄ spūs alteratione que est cā motus localis eius ad fugā interi⁹: ⁊ per consequens aīa ipsa facta in actu per spē3 receptam ⁊ causans in se actum consensus ⁊ hn̄s actū timoris est immediata cā effectiua alteratōis corporis in quo est: ⁊ ex ꝯn̄ti spirit⁹ vn̄ spūs localr̄ mouet̄ fm̄ exigentiā opationis aīe illi deseruiens: sicut suū instr̄m ⁊ nedum ꝙ aīa possit alterare corpus in quo est ⁊ spm̄ in quo ipsa nō est me^te alteratione corporis: immo in hoc processerūt aliq̄ phi intātū attribuētes po^am aīe qꝺ dixerūt qꝺ aīa vni⁹ poterat trāsmutare corp⁹ alterius hoīs in qua ipsa nō est: de quib⁹ fuit Aui. 6°. de nālib⁹. ꝑticula 4^a. l3 illa opinio in hoc in totū a phis reprobet̄. ¶ Et appet ex dictis ꝙ alteratio corpis est aliqn̄ cā alteratiōis spūalis in aīa: vt claꝝ est: cū mouet̄ aīa ab obtis exteriorib⁹: ⁊ aliqn̄ alteratio spiritualis in aīa est cā alteratiōis in corpe ⁊ in spū. ¶ Et si querat̄ ꝙ̄ alteratiōes sunt ille: ⁊ quaꝝ qualitatū. dico ꝙ qualitates ꝙ̄ cāntur in corpe ⁊ spū sunt multiplices ⁊ q̄litates p̄me ⁊ alie ꝑter p̄mas innominate de qb⁹ multe fiunt in nostro corpe: ⁊ sunt cā multaꝝ opōnum: vt p3 in aliis. vn̄ si q̄reret̄ que q̄litas est in ferro cāta a magnete: vn̄ ferrū mouet̄ a magnete: claꝝ est ꝙ est q̄litas ꝑter primas: ⁊ est innomiata: nisi qs velit sibi nomē imponere. ¶ Ad aliud cū dr̄. in illo est formalr̄ aīa in quo est po^a

Caliditas.

Alteratio corporis

aīe. veꝝ est si in eo: sic̄ in principali ⁊ nō sicut instr̄ali: et sic diceret̄ fm̄ illū modū ꝙ gn̄atiua est in semine nō sic̄ in principali agēte: s3 sicut instr̄ali: vt supra patuit. In p̄re aūt erit sicut in pncipali. Uel aliter tenēdo ꝙ semē sit pncipale agēs pri^te immediatū ꝙ po^a gn̄atiua ꝙ̄ est po^a aīe ꝙ̄ est foralr̄ aīa nō est ꝙ̄ imme^te gn̄at aliud: l3 ꝙ̄ ē seminis gn̄atiua. Et si phs dicat ꝙ po^a gn̄atiua ē gn̄are tale alteꝝ q̄le ipm̄ est. hoc h3 ꝟitatē de gn̄ante nō ime^te s3 mediāte alio: sic̄ de generāte semē ⁊ me^te illo aliꝺ: iō loquit̄ de gn̄one sibi spēi genito qꝺ est id in ꝙ̄ est formalr̄ aīa. ¶ Ad aliud qꝺ allegat̄ ex cap°. de ꝟtigine. Dico ꝙ l3 Aui. ibi vocet spm̄ sentiēs cū dicit eq̄le est siue moueatur sentiēs ⁊c. nō dicit hoc: q2 velit ꝙ spūs sentiat: s3 vocat ⁊ appellat ipm̄ sic: q2 spūs est instr̄m ipsi⁹ sentiētis ꝓ p̄ie dicti: vn̄ l3 improp̄e nomiare instr̄m noīe principal̄ agentis aliqn̄ cui deseruit: ⁊ ideo q2 spūs nō solū est deferens spēm: sicut aer: s3 instrumentū vere deseruiens: ideo ex eius motu ⁊ trāsmutatiōe trāsmutatur sentiens vnde causat̄ vertigo qꝺ nō euenit ex motu ipsius aeris: cuius autem passio sit vertigo ⁊c. spūs motu: an oculoꝝ vel cerebri vel vtriusqꝫ cāetur ⁊ cuius virtutis sit error talis appitio ꝙ reb⁹ quiescētib⁹ appareant moueri: an s. visiue solius vel extimatiue solius vel vtriusqꝫ declarabitur cū de vertiginoso motu disputabimus: ⁊ hoc in tertio libro. huius nostri operis. ¶ Ad id aūt qꝺ allegatur ex. xi^a fen. Dynus respōderet ꝙ ipse loquit̄ ibi de spiritu innato seu complantato. vel aliter. ꝙ Aui. vocat ibi spiritum radicem: q2 sicut radix est qua me^te ram⁹ ⁊ arbor cōseruatur in esse. Sic q2 spiritus vt supra est. dictu3 est quo mediante aīa ꝯseruat̄ ⁊ perdurat in corpore velut ꝓpriū eius instr̄m: merito pōt illi⁹ appellari radix. ¶ Ad aliud qꝺ adducit̄ ex Auic. ca°. de ꝟtute vitali. forte diceret Dynus ꝙ loquit̄ de spū innato. S3 aliter pōt dici ꝙ Aui. vult aīam recipi in spū virtualr̄: q2 enim mediante transmissione ei⁹ ad mēbra aīa in mēbris in suis ꝟtutibus ꝯseruat̄: ⁊ pōt in opōnes oīm virtutū aīe exire: iō spūs dr̄ hr̄e in se aīe virtutes oēs: ⁊ sicut fuit dictū supra circa p̄n^m hui⁹ q̄nti tractatus: multe ꝓpōnes in illa mā ab auctoribus ponunt̄: ꝙ̄ oēs de virtute sermonis sunt false: l3 eas ad bonū ꝓferāt intell3. ¶ Ad id aūt qꝺ adducit̄. xi^a. terapētice diceret ēt Dynus ꝙ loquit̄ ꝺ spiritu ꝯplātato. Pōt tn̄ alr̄ iuxta dicta dici ꝙ iō. G. appellat spm̄ ꝑtem essentialē nō q2 sit ꝑte ꝑs essentialis: sed q2 est illaꝝ instr̄m. qꝺ nō sic est de aliis cōtentis in corpore nr̄o ꝑter spm̄. ¶ Ad rōnes Iohānis de pēna. Ad p̄ma3. sufficiēs ad agere ꝓpria opa aīati ⁊c. obmissa solutione Frācisci dico ꝙ si intelligat̄ ꝙ illud qꝺ est ꝑ se sufficiens ad faciendū opa aīati in se ⁊ est ex se sufficiēs tale est aīatum formalr̄ cōcedit̄. S3 si aliqd est ꝑ se sufficiēs ad faciendū opa aīati in alio ⁊ nō in se: ꝓpositio est falsa: ⁊ nō alr̄ est notū ad sensum semē posse facere opa aīati: imo totalr̄ est ignotū: ⁊ hoc q2 illud qꝺ est sufficiēs ꝺ facere i alio solū h3 illa in po^a effectiua ⁊ virtute nō in po^a passiua ⁊ formalr̄ qꝺ h3 aīa. Iō pōt dici solū aīatū po^a ⁊ ꝟtute ⁊ nō formalr̄: qꝺ est ꝯcessum: ⁊ iō q2 semē facit in alio animā hoc pōt esse fm̄ diuersos modos supradictos. vl̄ sicut agēs instr̄ale patris cui⁹ ꝟtute aliquo tp̄e in se reseruat ꝑ quā agit. vel sicut agēs pri^te immediatū vt fuit dcm̄. ¶ Ad 2^am rōnem cū dr̄ ꝓpriū genitū ⁊c. dimissa solutiōe Frācisci: q2 nō est imaginādū illū Iohānē fuisse ita grossum vt voluerit ꝙ quicqd fit ab aīato sit animatū. dico ꝙ si intelligis ꝓpriū genitū ꝑ gn̄atiuā ꝟtutē sumēdo per gn̄atiuam virtutē oēs virtutes ꝙ̄ cōcurrūt in generatiōe: tūc ꝯcederet̄: q2 tale ꝓprium genitū per virtutem gn̄atiuā ⁊c. indifferēter sumēdo virtutē generatiuā: ꝓpō est falsa: q2 testiculi hn̄t virtutē gn̄atiuā ⁊ generāt hūiditatē que nō est formalr̄ aīata: ⁊ fm̄ hunc intellectū semē est ꝓpriū genitū ⁊c. ⁊ tn̄ nō est aīatum: ⁊ cum dr̄ ꝙ semē est vltimū alimētū ⁊c. dico ꝙ phs nō itelligit ꝙ sit vltimū alimētū ⁊c. iā alteratū ⁊ ꝯuersum tm̄ quātū est alteratum ⁊ cōuersum alimentū qꝺ est cōuersum in subām mēbroꝝ cū sit iniunctū ⁊ alteratū: s3 intelligit ꝙ semē est vltimū alimētū cōe nō ꝓpriū. Un̄ ꝙ in hoc possit esse diuersa opinio ⁊ diuersa imaginatio dicit ꝙ est diuisim ꝯuersum: q2 cū vltimū alimētū vl̄ supfluitas vltis vltimi alimēti est ꝯuersa ⁊ factū semē nō est amplius apponibile: q̄re vocat̄ diuisim ꝯuersum: q2 nō ampli⁹ est bonu3 ꝓ nutrimēto: est ergo eius ꝯuersio alteratio nu-

Potentia generatiua.

Ratiōem

triel ad formā seminis:que ꝯuersio est vt acqrat ꝟtutez
gn̄andi:ſz est ꝯuersum diuisem:qꝛ nō vnit nec corpi ala-
tis apponit. ¶ Ad 3ᵘᵐ cū dī ꝓpriū susceptiuū ꝛc.ꝯcedit
loquēdo de aia quā alam formalr vocem⁹. Tu dicis.se-
mē oē qđ bonū est:est hmōi.negat.tu ꝓbas:qꝛ est pmuz
organicū:certe nescio qđ velit dicere:qꝛ si intelligis pᵐ
organicū:qꝛ pᵐ organū in gn̄atiōe iā est h̄ ꝯ ip̄m:qꝛ tunc
poneret agēs organicū ꝛ nō pncipale. Si aūt intelligit
pᵐ organicū:qꝛ pᵐ organū recipiēs alam. Si intelligis
formalr.negat.iō nihil ꝯcludit. ¶ Ad 4ᵘᵐ cū dī oē qlī-
tercūqꝫ viuēs est alatū formalr.dico q̄ si intelligis.est
alatū formalr.i.hz ꝑ sui formā alaz formalr:sicut corp⁹
alalis hz.negat.qꝛ viuētia in po° ꝛ ꝟtute aliqualr dicū-
tur viuere saltē improprie.ꝛ tn̄ nō hn̄t talē formā. Et tu
dicis.semina q̄ bona oīa sunt viuētia ꝛc.verū est po° ꝛ ꝟ
tute vt ipsemet dicit auctores velle:ꝛ iō nō sunt formalr
hn̄tia alam. Et hec sunt q̄ ꝓ ista pte dici possent. ¶ Si
qs āt velles ad fortificationē h⁹ opiniōis q̄ spūs gigniti
uus nō esset alat⁹ formalr posset tenere q̄ semē existēs
in matrice est agēs in gn̄one pure organicū ꝛ instr̄ale:ꝛ
q̄ agēs principale esset femina:qꝛ cū sit eiusdē spēi cuz
masculo pōt hr̄e in se effectiuū p̄rᵐ ꝓducēdi tā masculū
q̄ femellā:cū diuersitatē organis secū ꝯcurrētib⁹ ad agē
dū. Et cū pħs loqtur q̄ in viro est ꝟt⁹ actiua solū:ꝛ i mu
liere solū passiua loquit de actiuitate ꝛ passibilitate ma
terierū ab illis decisaꝝ:ꝛ de semie viri ꝛ mēstruo mulie
ris:ipsa tn̄ mulier in suis mēbris hz ꝟtutē actiuā embrio
nis pncipalē tāq̄ agēs pn̄l°:ꝛ semē tz locū agētis instr̄a
lis e organici:ꝛ ex diuersitate instr̄oꝝ ꝯcurrētiū cū hoc
agēte accidit ꝓductio varia aliqn̄ masculi aliqn̄ femel-
le:ꝛ tūc clare substētaret q̄ semē nō est formalr alatū:et
q̄ nullo mō agit:nisi secū simul agēte ꝛ ꝯcurrēte agēte
pncipalit q̄ velit q̄ organū formalr alati pōt i oēs opō
nes pfectas q̄s videm⁹. Et cessant oīa dubia:ꝛ tu circa
hec ꝯsidera ꝛ extende sermones.

Spūs gignitiuus an alat⁹.

¶ Alia via in isto q̄sito esset dicere q̄ in corpe aialis so-
lus spūs sit formalr alat⁹ ꝛ nō mēbra:nec aliqđ aliđ:ita
q̄ aia formalr ꝛ subiectiue ꝛ vere tanq̄ forma nō est nisi
in spū:ꝛ q̄ mēbra sunt instr̄a spūi deseruiētia in opatiōi
bus anime aialis necessariis:ꝛ hoc vr̄ posse deduci:qꝛ cū
aia sit forma vade nobilis ꝛ plus ꝯueniēs cū formis se-
paratis q̄ aliqua alia forma ꝛ multū recedēs ab impfe
ctiōe formaꝝ mixtoꝝ aliorꝝ dz in suo subō habere maio
rem ꝯueniētiaz cū subis qb⁹ for° sepate dicunt attribui
ꝛ plus distare a subis aliaꝝ formā:ſz claꝝ est q̄ cū talib⁹
subtis pl⁹ ꝯuenit spūs q̄ mēbra sui claritate ꝛ raritate
nobilitate:ꝛ vr̄ de q̄buscūqꝫ aliis ꝯditiōib⁹:imo aucto
res asserūt q̄ spūs quodāmō celesti quadā nā pticipat:
quare videbit ꝓpriū subm aie ꝛ nō mēbra. ¶ Amplius
forma pfectior exn̄s in subō mixto dz hr̄e ꝓ suo subō sub
iectū nobiliori ꝯstitutiōe ꝯstitutū ꝛ in sui ꝯstitutiōe no-
bilioribus elemētis supabūdās. Sz tale in corpe aialis
est spūs relatiōe mēbroꝝ cū sit abūdās aere ꝛ igne ꝛ mī
cū remoueat a nā terrestri:a qua ꝑ mltū recedit aia:mē-
bra aūt multū de illa pticipāt ꝛ pcipue aliq̄ vt ossa q̄ ex
illo multū inepta videnr vt sint aie subz ¶ Ampli⁹ hoc
vr̄ posse induci ex pte ꝯ° nis:qꝛ illđ vr̄ esse ꝓpriū aie sub
iectum q̄ in se ꝛ intrinsece ex sui intrinseca mixtione hz
ꝯ° nē maxime aptā aie deseruire in suis opib⁹. Sed ta-
lis est spūs inter oīa in nr̄o corpe existēia:nā q̄litas maxi
me apta deseruire aie:ꝛ cū qua magis ꝯseruat seu ꝯser-
uari vr̄ in suo subō est caliditas ꝛ humiditas.signuz:qꝛ
cū his stat vita.ꝛ cū oppositis mors inducit:tales autez
qualitates hz intrinsece spūs cū sit nāe aeree:nō aūt mē
bra cum sint magis terrestria nec calore participēt nisi
ꝑ p̄ntiā spūs:necvz qđ superi⁹ dr̄ q̄ spūs sit a mēbro:ꝛ hz
caliditatē a mēbro:qꝛ pōt dici q̄ respiciēdo agēs.i.semē
generās spēs est in eo pncipalior ps ꝛ corpulē° seminis
illius ꝯseruatiua est ꝛ ꝑ p̄ntiā illi⁹ est calida:ita etiā in
corpe iā genito est spūs q̄ est pncipalior ps:ꝛ i quo ē aia
ꝛ est ibi mēbꝝ qđ est illi⁹ ꝯseruatiuū ꝛ ei deseruiens:ꝛ ꝑ
p̄ntiam ꝛ absentiā spūs est calidum ꝛ spūs pm⁹ in corde
nō est genit⁹ a corpe cordis:immo gignit a spū q̄ est i se
mine a quo gignit etiā corp⁹ cordis:ꝛ postmodū spūs q̄
est in corde gignit nouum sp̄m ex sanguine in sinistro vē
triculo cordis. Et si auctores dicūt q̄ spiritus ꝓcedit a
corde sumunt cor ꝓ corpe cordis ꝛ spiritu cōtento in eis
inter q̄ spirit⁹ obtinet pncipatum. Erit ergo spirit⁹ ps
in nobis pncipalis hn̄s formalr alam:mēbra aūt erunt
cōseruatiua spūs ꝛ organa ꝛ instr̄a illi⁹ illis operib⁹ ab
eo ꝓcedētib⁹ deseruiētia. Sicut em̄ aliq̄ imaginant so-
luz cor alatuz esse formalr ꝛ alia mēbra esse instr̄a cordi
deseruientia Sic ꝛ hmōi via imaginant solum sp̄m esse
formalr alatū ꝛ mēbra deseruiētia esse ꝛ instr̄a spiritui
cum spirit⁹ hēat nobiliorē ꝯ° nē ꝛ nāz quolibz alio exn̄te
in nr̄o corpe. ¶ Et huic sn̄ie ꝛ supiori iā dicte de nobili-
tate spūs ꝯsonat dictū Auicē.pmo de virib⁹ cordis.2°.
ca°.cum inq̄t. Et iccirco cōpositum disponit ad vite re-
ceptionem:ita.vz q̄ quāto ampli⁹ ad medium ꝯueniat
tāto cōmixtū habili⁹ reddet ad receptionē nobilioris vi
te pfectiorē:adeo vt qn̄ in em̄ tpat ꝯplo q̄ ꝓpter equali
tatē cessat ꝯtrietas ꝛ cessata:tūc in eo disponit mixtū ad
receptionē pfectioris vite cōformis vite celestiū corpo-
rum q̄ dispō em̄ in humano spū reperit. Est ergo in sum
ma spirit⁹ substātia corporea generata ex cōmixtiōe ele
mētorum in similitudine supercelestium corpoꝝ:ꝛ pro-
pterea iudicat de spiritu q̄ sit substātia luminosa:pro-
pter qđ etiā dr̄ de visiuo spiritu q̄ sit radius atqꝫ lux:et
exinde etiā aia gaudet ex intuitu lucis ꝛ tristat in tene-
bris:qꝛ spiritui q̄ sedes est aie:illud est ꝯforme. Id autē
ꝯtium Hec Aui.loquit ibi q̄ mltū huic ꝯsonāt vie ꝛ opi
nioni. ¶ Sz dices.illa opinio nullaten⁹ vr̄ veritati ꝯso
na:pmo qꝛ cū spūs nō sit organizat⁹ aia nō esset act⁹ cor
pis organici physici:vt dicit ei⁹ diffinitio.scđo tūc feb.
effimera maxime esset ethica.3° qꝛ in illo dz esse forma-
liter aia in quo ꝛ a quo sunt aie opōnes:hoc autē est mē
brum ꝛ nō spūs. Nā mēbꝝ est qđ vere nutrit auget ꝛ nō
spūs.vt claꝝ est ꝑm ꝯditiōes vere nutritiōis ꝛ augmēti:
vt clare est legere ab auctorib⁹. Sitr mēbꝝ est illđ qđ ve
re locat ꝛ motu volūtario mouet ꝛ nō spūs:ꝛ sic de qui-
buscūqꝫ aliis opōnib⁹ aie ipse in mēbris ꝛ a mēbris fiūt
ꝛ ꝓcedunt. ¶ Et ad illa dōm breuiter q̄ qn̄ dicit pħs q̄
aia est act⁹ ꝛc.ipse sumit corpus tam ꝓ corpe:cuius aia
est vera forma ꝛ formalr est in illo q̄ ꝓ corpe qđ est in-
strumētum aie:ꝛ in quo ipsa dr̄ esse instr̄alr:ꝛ hoc quia
spūs nō pōt esse subiectum aie:nisi in corpe organizato
cōseruatus ꝛ genit⁹:vn̄ lz gignitiu⁹ sit aliquo tpe extra
corpus:in illo tn̄ fuit genit⁹ ꝛ animat⁹. Pħs ergo hoc to
tum assumēs ꝛ aspiciens in quo manifestant aie opera:
qꝛ in organizato corpe lz per alam existentē in spū for-
maliter dixit q̄ aia erat act⁹ corpis physici organici. ¶ Ad
2ᵐ dico.q̄ effimera nō est ethica:quia nō dr̄ ethica ex h̄
q̄ calefactū esse sit in re habēte formalr alam:ſz ab alia
intētiōe vt declaratum est pulchre in nostro cōmēto de
differētiis feb.p°. Et si diceres.tūc caliditas q̄ erit i mē
bris nō erit fe.nec egritudo:cū egritudo sit passio viuē-
tis. Dico q̄ est febris ꝛ passio viuētis:quia lz membꝝ nō
viuat formaliter:viuit tn̄ instrumentalr:ꝛ in ipso et ab
ipso sunt opera q̄ vite opera appellant. ¶ Ad tertiū di-
co.q̄ loquēdo de operibus anime que in anima debeāt
recipi propositio est necessaria. Sed loquendo de ope-
ribus que ab anima procedunt effectiue vel ab anima-
to corpore est falsa propositio. Unde nutritio augmen-
tatio ꝛ similia fiunt effectiue ab anima:ꝛ ꝑm istam viaz
fiunt in corpore in quo non est formaliter anima: vnde
per p̄sentiam anime in spiritu ꝛ assistentiam spirit⁹ ad
membrum:membꝝ taliter disponitur q̄ nutritur auge-
tur mouetur digerit ꝛ vr̄ omnia alia opera sua exercet:
que omnia necessaria sunt in mēbris vt possint esse apta
ad conseruandum ꝛ deseruiendum spūi qđ est immedia
tum subm anime. Et illa visa fuit intētio Auer.2° colli
in verbis supra allegatis:cum dicebat q̄ mēbra consi-
milia erant ꝓpter organa ꝛ ad illoꝝ finem et organica
erāt ordinata ad sp̄m ad finē spūi deseruire:ꝛ hoc vide-
batur multiplr subtiliter indicare. ¶ Et attēde q̄ huic
inuestigationi de spū annectet inuestigatio de diuersi-
tate spirituum an sint tres vitalis naturalis ꝛ aialis:ꝛ
in quib⁹ locis habeāt gigni ꝛ vbi habeant residere ꝛ mī
ta similia:q̄ quia a doctorib⁹ satis bn̄ sunt declarata:ꝛ in
glosis doctoꝝ repertunt declarata:ꝛ qꝛ in hoc q̄sito sa-
tis ꝓlōgauim⁹:iccirco ad pħs nō ꝓseqmur. Et finē ipo
nim⁹ huic p° li° hui⁹ nr̄i opis p̄ter annexa q̄ i fine tott⁹
opis notabunt:reddentes de bn̄ dictꝭ grās deo excelso
de min⁹ āt bn̄ dictꝭ veniā petim⁹ q̄ nos i subsequentib⁹
duob⁹ libris illuminare dignet:ꝛ ꝯpleuim⁹ nos thomas
oli Dyni famosi medici d̄ garbo d̄ florētia hūc pᵐ lᵐ ꝛc.

Effimera an ethica

¶ Incipit liber secūdus. De sex rebus nō naturalib⁹.

PEstat in hoc 2°. libro deter minare ea que sunt dubia de sex rebus nō naturalibus ⁊ eoꝝ q̄ ab eis annectentur. Et in hoc libro inuestigabitur etiā qualr̄ p̄ p̄dictas res sanitas corporū conseruet̄ solum ea que dubia sunt apd̄ doctores inquirēdo: vt in p⁹ secūmus libro p̄termittēdo ea in q̄bus discrepationes nō cadunt apud doctores: vt clare ab eis determiata sunt: ⁊ h̄ gr̄a breuitatis. Et cōplebit̄ hic liber in sex tractat⁹: nā de q̄libet re nō nāli ⁊ eis annexis erit tractat⁹ vnus: post q̄s tractatus determinabit̄ vnū q̄sitū cōe oib⁹ reb⁹ nō nālibus. s. qualr̄ p ipsas sanitas corpoꝝ ɔseruet̄. Et pimus tractatus est in his q̄ circa aerē sunt dubia determinās ⁊ declarās questio circa aerem est. [Diuisio p̄rtis li. bri.]

¶ Tractatus pimus.

¶ Utrū ad ɔfuatiõẽ calor᷑ nāl' aial' sit nec̄l⁹ aer. Nō. s.

PRimo igr̄ querit̄. An ad ɔseruatiõẽ caloris nālis aialis sit nec̄ius aer. ¶ Qd̄ nō sit nec̄ius ad ɔseruatiõẽ. p̄r. q2 est ɔ̄rl⁹ calori aialis cū sit frigid⁹: qd̄ appet q2 si non esset fridus re⁹ illi⁹ nō posset illud euētare cum euētatio fiat p infridatiõẽ: si igr̄ est fridus ɔ̄riat̄ calori. ¶ Ampli⁹. si aer est nec̄l⁹ ad ɔseruatiõẽ caloris: nō esset nisi ꝓpter ipsi⁹ euētatiõẽ: ⁊ p ɔ̄ns vbi amplior ⁊ intensior esset caliditas cāret̄ ibi maior nec̄itas attrahendi aerē: ⁊ p ɔ̄ns cū in vena dorsi sit valde magna calitas q̄ in arteria aliqua pua plāte pedis ⁊ manus etiā cū plāta pedis esset infridata ab aliqua cā sequit̄ q̄ aer deberet plus attrahi p illā venā q̄ p illā arteriā: ⁊ p ɔ̄ns deberet pulsare plus q̄ arteria. ¶ Ampli⁹. si aer etiā nec̄l⁹ ꝓpter euētare calorē: tūc pisces meli⁹ deberēt viuere i aere q̄ in aq̄ cū sint valde pauci caloris ⁊ indigeāt in euentatione pauco frigore: sic̄ est re⁹ aque. Ad opp^m est experiētia. Nā multa aialia p̄hibita attractiõe aeris moriūtur ⁊ suffocant̄. ¶ Ampli⁹ illud vr̄ esse nec̄iū ad ɔseruatiõẽ caloris qd̄ est spūs aialis restauratiuū ⁊ nutrimētū. Sȝ tal' est aer: vt vult Gal. iii°. d̄ vtili^t^e pulsus. vbi dr̄ q̄ vna vtilitas anhelit⁹ est multiplicatio nutritio spūs aialis. Et. 8°. d̄ iuuamēt᷑ dr̄. Et dico q̄ aerē attrahūt pres cāne p̄lmōis ab extrinseco. ⁊ p̄mo alterat̄ i cāna pulmonis. scd̄o in corde ⁊ venis pulsan^b⁹. ⁊ p̄cipue i venis pulsan^b⁹ q̄ sunt in rethe ɔtexto sub cerebro: ⁊ 2° alterat̄ i cerebro altera^a^e p̄fecta ¶ In hoc q̄sito nō est diff^t^a° in ɔ°ne. q2 p experiētiā illd̄ e mani^m. Sȝ dubiū est de modo s̄m quē aer est necessari⁹ ad ɔseruatiõẽ caliditat᷑. Et ad declaratiõẽ h⁹ ponem⁹ vnā distīõẽ de calore s̄m quaȝ declarabim⁹ qualr̄ aer est nec̄l⁹ ad ɔfuatiõẽ. caloris. Distinctio āt est q̄ calor est duplex: vn⁹ enī dr̄ calor potētialis seu virtualis: sicut calor reꝝ q̄ dicunt̄ eē tales. s. tale in po^a: vt pip ⁊ siles medicine. Alr⁹ aūt est calor actualis q̄ p sui p̄° obuiatiõe agit. De his duob⁹ appēbit magis in p̄cessu. Calor aūt actual' est 2^x. q̄dā q̄ dr̄ eē in mā ꝓpa q̄ est ille q̄ nō hȝ ɔ̄rietatē ad ea q̄ sunt secū in mā illa seu subo: sic̄ calor q̄ ē in elīnto: vt in igne ⁊ aere. Quidā aūt ē calor actual' q̄ q̄dāmō h̄t eē i mā aliena: q2 ɔ̄rietatē hȝ ad ea q̄ secū sunt i mā seu subto in q̄ ē. ⁊ tal' calor actualis est i mixtis in q̄b⁹ hȝ repiri. ¶ 2^m hanc distīctiõẽ ponim⁹ aliq̄s ɔ°nes. ¶ p̄^a est. q̄ calor potētialis non indiget euētatiõe aeris ad sui cōseruatiõẽ: ⁊ loqmur d̄ euētatiõe de qua est sermo in p̄nti mā qualis est q̄ nec̄ia est actuali calori. Et rō hui⁹ ɔ°nis est: q2 calor potētialis nō est suū subm̄ cōsumēs ⁊ in ip̄m agēs: vt reseruatione p euentatiõẽ aeris indigeat ad sui cōseruatiõẽ ne cito cōsumat suū subm̄: ⁊ ex ɔ̄nti seipsum.

¶ Scd̄a ɔ° est q̄ calor actualis q̄ est mā ꝓpria nō idiget euētatiõe aeris ad sui cōseruatiõẽ. Et rō est illa eadē aūt ia ɔ°nis: q2 caliditas i igne ⁊ aere nō agit ad corruptiõẽ sui subti: q2 rō hȝ ɔ̄rietatē ꝓp qd̄ elīntū nō pōt corrūpi ab intrinseco: ⁊ est snia Auer. ii 2°. phȳsic. coṁ. p°. Et iō si nō approximaret̄ cōtrariū sibi extrinsecū q̄tūcūq₃ sit corruptibile nunq̄ corrumperetur: quapropter nō eget euentatione aeris ad sui cōseruationem.

¶ 3^a ɔ° est. q̄ calor actualis q̄ est in mā aliena seu extranea ad sui cōseruatiõẽ indiget euētatiõe ⁊ in pluribus p aerē ⁊ in aliis p aquā. Et rō est: q2 nisi calor euentaret̄ statim extingueret̄ tā ꝓp corruptiõẽ vel cōsumptionē subti: i quo est ꝓp resolutiõẽ: q̄ etiā ꝓpter suffocatiõẽ a fumis q̄ ex ei⁹ actiõe in subo sui cōtinue multiplicant̄. Propter quā cōclusiõẽ attētiõe dignū q̄ calor actualis in mixto accēdit̄ in mā hūida q̄ actiõe caloris inflāmat̄ ⁊ accēdit̄ q̄ quidē calore ɔti⁹ agēte subtiliat̄ ⁊ resoluit̄: vn̄ nisi restauraret̄ p cōtinuā generatiõẽ stati deficeret ⁊ marcesceret: quēadmodū appet in calore accēso in licinio vel in sepo cādele. Ibi enī calor accēdit̄ in ptibus humidi subtiliatis q̄ p calorē cōtinue resoluunt̄ et alie de nouo subtiliant̄ ⁊ inflāmant̄: ⁊ sic pdurat quousq₃ est ibi hūidū subtile ⁊ inflāmabile. Cū aūt deficit remanet ibi siccū incineratū ⁊ calor extinguit̄. Trib⁹ igr̄ modis pōt calor p̄dictus corrūpi aut a frigido ip̄m corrūpente: aut ꝓpter resolutione subti in quo est: aut ꝓp suffocatiõẽ ⁊ cōculcatiõẽ ad multitudinē fumoꝝ adustoꝝ cū nō trāspirat vl' ab alia re ip̄m suffocāte: ⁊ ita euenit p̄ctualr̄ de calore aialis. Nā calor actualis aialis i cēsus est isto hūido: cui⁹ hūiditas cōtinue a calore cōsumit̄ ⁊ resoluit̄: vn̄ nisi restauraret̄ p alimētū cito deficeret ⁊ marcesceret. Silr̄ ⁊ ꝓp p̄dictā humidi ɔsumptiõẽ partes adurunt̄ ⁊ multiplicant̄ fumi adusti q̄ nisi trāspirarent suffocarent calorē ⁊ extinguerēt. Indiget igr̄ predictus calor duplici trāspiratiõe. vna p refrigerationē ne nimis cito p̄e subtilic̄ accēsio resoluat anteq̄ in aliis accēdatur: quēadmodū cādela magna igni approximata extinguitur. Et hec talis euentatio p̄ficitur per aerē refrigerantē calorem. Alia trāspiratio necessaria est calori p expulsiõẽ aeris. cū iam calefact⁹ est: que due euētationes in aiali p̄ficiuntur motu anhelit⁹ ⁊ motu pulsus. p̄ma p dyastolē pectoris ⁊ pulmonis cordis ⁊ arteriarū. ⁊ alia p sistolē illoꝝ: quapp ad euētatiõẽ caloris aer fuit nec̄ius. ¶ Ex his aūt appet qualr̄ aer si inconuenienter approximet̄ tā in frigore q̄ in calore est caloris corruptiu⁹: ⁊ si debito mō ⁊ cōueniēti approximetur est illi⁹ ɔseruatiu⁹ ⁊ in cōseruatione illi⁹ necessari⁹. etiā vt supra fuit declaratū auctoritate p̄hi: mors nālis accidit trāspiratiõe: siue euētatiõe caloris a siccitate pectoris inducta a cōsumptione humidi per decursum etatis desiccati. Ex his apparet ad ea q̄ in prin⁹ sunt adducta. [De calorꝫ corruptio ne.]

¶ Ad primū cū dr̄. illud qd̄ est ɔ̄riū calori nō est illi⁹ cōseruatiuū: cōcedatur quātū est de p se: sicut est de per se sibi silē. Sȝ de p accidēs ꝓp p̄hibitiõẽ illi⁹ qd̄ est cā vt corrūpatur: ⁊ ɔ̄riū pōt cōseruari per cōtrariū: vn̄ sicut cōtrariū pōt ɔseruari de p accn̄s aliqñ est cā additiõis sui cōtrarii ip̄m vniendo: ita de p accn̄s pōt aliqñ esse causa cōseruatiõis illi⁹ p̄hibendo illud. ꝓp qd̄ calor seip̄m corrūpit: quapp aer q̄ attrahitur ad euētatiõẽ caloris cū ip̄m refrigeret ⁊ ɔtēperet conseruās ip̄m nullo mō pōt esse pure illi⁹ cōseruatiu⁹ p̄ct^s in eodē gradu: nisi intelligatur aliquā esse latitudinē. Sȝ ista apparebūt cum de cōseruatiõe sanitatis determinabim⁹. ¶ Ad illud aūt qd̄ 2°. inducit̄ appet clare. s. q̄d dōȝ tractatu. 4°. q̄ō. 21°.

¶ Ad 3^m dōm. q̄ lȝ piscis indigeat pauca euentatiõe ꝓpter paucitatē caloris: nō tn̄ posset p aerem euētari nec in eo viuere: q2 nō est ad ipsos aeri affinitas: immo debilis calor eoꝝ in aere statim resoluit̄: qd̄ sic nō est i aq̄: immo eoꝝ paru⁹ calor in aq̄ ɔserua[illegible]: q2 ɔ°nib⁹ eoꝝ aq̄ est magis silis ⁊ ɔformis: nec ab eis aq̄ tn̄ ⁊ in tali mō attrahit̄: q̄ ipsoꝝ calor ab ea vel ei⁹ friditate extinguat̄.

¶ Illud aūt qd̄ ad opp^m inducit̄ ɔcludit ꝓp^m: nihilominus tn̄ nō est q2 aer vere nutriat spm̄ vel ip̄m restauret: nec illd̄ vult Gali. Sȝ vult q̄ impꝓpe ip̄m nutriat: q2 p alteratiõẽ quā facit est cā vt spūs aialis fiat ex vitali ⁊ ex vapore sanguis fiat bon⁹ spūs cordis. Et q2 hoc du^m est in plurib⁹ locis a q̄plurib⁹ doctorib⁹ declaratū. Iō in hoc ampli⁹ sermonē nō protelam⁹.

¶ Utrū hyems inter tp̄a anni sit tp̄s magis salutiferū: an aliud tempus. Nō. ii.

SEcundo querimus decurrendo de aere per eius mutatiões: ⁊ q̄ ei accidūt mutationes multe tā nāles p q̄tuor tp̄a anni q̄ p̄ter nāȝ. Iō p singulas in quib⁹ cadūt dubia discurretur. Et est hec 2^m q̄sitū vt declaret̄ temporum nā. Qd̄ tp̄s de q̄tuor tp̄ib⁹ anni sit salubri⁹ ⁊ qd̄ magis mortifeꝝ. ¶ Et q̄ hyems p ampli⁹ sit tp̄s aliis salu[illegible]

tiferum ostendit: q eo tpe quo calor nālis est fortior est sanitas maior cū ab eo oēs opōnes pcedāt. Sz hoc est tpe hyemis vt i afforis. Uētres vere ⁊ hyeme calidissimi sunt nā ⁊c. ¶ In opp^m. q illō tps nō est salutifer: i q do minat qualitas vite ⁊ calori naturali ɔria ⁊ maxime intensa. Sz hoc est tēpus hyemis: q tūc frigiditas est intensa. igitur ⁊c.

¶ Qd ver sit tps salutifer ostendit: q illud est peramplius saluiferum: quod inter omnia est magis temperatum: cum fortitudo virtutis insequatur temperamentum complexiōis. sz tale est ver.

¶ In oppositu3. q illud temp^9 est minus salubre i quo plures accidunt egritudines: sz tale est ver: vt tertia pticula afforis. ⁊ particula prima pblema. Arist. Propter quid vere ⁊ autūno morbi fiūt. ¶ Qd autūnus ostendit: q est tempus tēperatū: cū in eadem distātia se habeat sol ad nostra corpa sicut in vere.

¶ Ad oppositum: quia autūnus est directe vite contrarius cum sit natura frigidus ⁊ siccus: vt omnes ɔcedūt.

¶ Et q estas sit tempus salubre ostendit: quia eo tpe videntur ampli^9 supfluitates nocue resolui a corpore ⁊ putredini resistere cū accidat ab humiditate: magna autem pars egritudinum causatur in nobis ex putredine.

¶ Ad oppositum: q illud tps nō est salubre: in quo virtus est debilis. Sed hoc est tempore estatis: cū per amplius calor resolutur.

¶ In hoc qsito p^9 vidēdū est de tempo⁊ distinctiōe ⁊ d ipsorum cōplexiōe seu natura. Scdo de pncipali qd qritur. ¶ Propter pmū sciendū q tpa anni trib^9 modis distinguuntur. vna distinctio est apud medicos que est penes effectus repertos in quatuor distinctis tpibus anni vt patet scda particula primi libri. 2^a distinctio est penes astrologos: que etiam ponitur secunda particula pmi libri. ⁊ 5°. theorice que etiā attenditur penes cursum pclium solis in zodiaco. Tertia distinctio est penes ortum ⁊ occasum stella⁊ notarū insinuata in libro de aere ⁊ aqua: ⁊ Arist. pma particula probleuma. ⁊ tertia afforis. ⁊ theorice quinto. Has autem distinctiones gratia breuitatis non psequimur aliter declarādo: q cōiter a doctorib^9 in glo. in qplurib^9 locis declarate reperiuntur. ¶ Sed deinde videndū est de cōplexione ⁊ nā horum quatuor tēpo⁊ anni. De duob^9 enim non est dubium. s. de hyeme q sit cōplexionis frigide ⁊ humide: ⁊ de estate que est ɔplexionis calide ⁊ sicce: ⁊ hoc propter oppositionem solis ad capita nostra: ⁊ moram eius illo tempore super nos: nec curamus ad pñs qualiter diuersimode ex oppositione solis varientur climata. Cu3 sit inuestigatio: vt ait Aui. plus astrologica. De natura autem veris ⁊ autūni: maior est ambiguitas: sed de his ēt breuiter pertrāsiemus cum declarata sint satis a doctoribus. Et breuiter dicendū q ver potest esse temp^9 temperatum: ⁊ hoc tā in relatiōe ad alia tpa: quēadmodum dicimus de sanguine cū aliis cōparatur humorib^9: q ēc in relatiōe ad corpa nostra: qd p3 cū illo tēpore nō patiamur alterationes manifestas: ppter qd dicebat. A. q i ipso nō indigem^9 calefacientib^9 ppter frigus nec infrigidātibus ppter estum. Attendendū tamen q ista temperantia iustificalis in relatione ad nostra corpora non est omnimodo: sed cum latitudine tam ppter diuersas partes veris: cū principium ipsius plus siletur hyemi ⁊ finis estati: q etiam ppter non oino habere similitudinem ad corpora nostra. Declinat autem ver in sui iustitiali temperantia versus caliditatem ⁊ humiditatē aliquantulum: vt videntur velle auctores. ⁊ signum huius est cum tale tēpus sit aptum pductioni ⁊ gñatiōi plātarum: qd innuebat Auer. scdo li^o. colliget. cum dicit. Sz temperantia que est veris ɔueniens generationi ⁊ sedet super naturam que est ɔueniēs generatiōi: ⁊ hec est humiditas. Et Auic. scda pticula pmi libri. cap^o. de oppositione qualitatū veris dicit. q ver cum sua equalitate ad caliditatē tñ subtilē declinat: tñ parūper sopitam ad humiditatem nalem. Et Halyabas. 5°. li^o. theorice. videt ipsum assimilare pubertati ⁊ puericie. Est igitur ver temperatū temp^9: vt deducit Gal. pmo libro de cōplexionibus cōtra antiquos q volebāt ipsum esse tēpus calidum ⁊ humidū. l3 eius temperantia sit qualis dicta est. Sed dices. dictum Halyab. videtur cōtradicere dictis. A. Au. enim dicit q ver est tēpus tēperatū ⁊ q operationes iuuenū in hoc tēpore sunt perfectiores. Et propterea pōt dici q est tēpus temperatū cōplexiōi hominis: sz clarū est q cōplexio iuuenis saltē in qualitatib^9 passiuis satis distat a cōplexiōe puericie ⁊ pubertatis. Dicendū q Halyab. vult q ver similet puericie ⁊ pubertati: maxime quantū ad sui principiū: cum tūc plus abūdet in humido: cū iam sit dictū etiā q ver declinat in qlitatibus calidis ⁊ humidis quātū ad sui processum pl^9 similatur iuueni: ⁊ sic itellexit Auer. Et q iste sunt due etates magis tēperate: ideo ver qtū ad sui totum dicit temperatū: l3 per mediū dictum superius. Un Halyab. dicit est aūt ver tēporum principiū ⁊ primū tanq puerorum etas ⁊ adolescentiū. Etas eñ adolescētie extendit vsq3 in iuuentutem cū duret fere vsq3 ad. 3°. annos: potest ver vtrisq3 assimilari fm latitudine3. ¶ De autūno autem oēs concordant ipsum esse temp^9 distemperatū: cuius distemperātia multiplex existit. pmo in passiuis qualitatibus: q distemperantiā h3 in sicco: qd pulchre ⁊ subtiliter inter oēs deducit Auic. scda fen pmi libri. per longos ⁊ subtiles sermones: vt est ab eo videre. ¶ Sitr etiam distemperantiā habet in actiuis ppter eius in illis multiplicē varietatem ⁊ cōuersionē nūc ad caliditatem: nūc ad frigiditatem: ⁊ hoc declarat valde bñ Aui. pcallegato capi^o. cū aer sit tunc valde siccus ⁊ subtilis preparatus multū ad recipiendū qualibet impressionē: talis autem permutatio diuersa ⁊ subita multū est obnoxia: ppter qd operatiōes eo tpe sunt praue ⁊ male generantur egritudines. Si aūt in eo dicat esse fm aliquē modum tpantia: hoc est fm quid per respectū ad estatē ⁊ ad hyemē: vel p respectū ad sitū solis ad nos q vr esse talis qualis est qui in vere. Sz ex aliis cōcurrentib^9 causis nō pōt tēperātia esse qualis in vere. ¶ Unñ l3 in suis partibus sit distēperat^9 nūc in calore: nūc in frigore: in sui tñ totalitate vr versus temperamētū declinare. Declinat tñ plus. s. vsus frigidū q calidū: vt. A. declarat: l3 Cōciliator ostēdat q etiā ex pte solis ampli^9 ñ pōt eē similiter temperat^9 vt ver. q sol in autūno puenit ad libram: vbi cadit: ⁊ maxime in via ɔbusta ente a. 19°. gradu ipsius libre ad tertiū scorpionis: cū exaltet in ariete ppie in oppositiōe loci cōbustiōis in eo. n. planete oēs ⁊ potissime sol ⁊ luna detrimētum patiunt: nisi fortasse saturnus cū exaltet libra ⁊ ppie. 21°. gradu: vt ab eis nō sit: q vere pfluunt velut cū aliis fuerint signo⁊ ptibus pcepi nāq sepe q tps qd nebulosum serenū reddet cum in 19°. gradu puenit: vbi fm hermetem singulr exaltat: oppositū vo cū ad gradū libre occurrerit ɔtru3: sicut luna honorat in 3° tauri: ⁊ deprimit aūt in ei^9 opp^to. nō igt ⁊ ipse ex parte solis: vt aliq asserūt autūnus est tpatus: cū sol nō sitr imprimat in vere ⁊ autūno: q̄re in his distēperat oino. ¶ Ex his restat 2^m dissoluere qd est pncipale qd qrit ⁊ dicēdū q qtu3 de p se salubri^9 tps qd sit magis vite ɔsonās ⁊ cōfortē est ver pp ei^9 tpamētū vl declinationē ad calidū ⁊ hu. 2^m tps post ver magis salubre ē hyems nō rōne frigoris de p se: cu3 de per se sit directe qualitas inimica caloris nālis. Sz de p accidēs constrictione ɔcludēdo ⁊ munēdo calorē inarum: ⁊ maxime h3 veritatē in corporib^9 potētib^9 resistere frigori hyemis: nō aūt in his in quib^9 ppter debilitatē vel extenuationē a frigore hyemis calor extinguit ⁊ mortificat: vt innuit Cōciliator. Tps estatis est magis vere obnoxium ⁊ min^9 istis duob^9 salutiferū ppter intēsam distēperantiā duar qlitatū sitr in eo existētiū: ⁊ sitr autūn^9 pp eius distēperātiā superi^9 narratā. ¶ Sz du^m est qd tps magis vite ɔtrat an estas vel autūn^9. In quātū est de p se vr de estate: q h3 suas qlitates resoluētes ⁊ exsiccātes nālem calorē ⁊ humiditatē ⁊ magis intēsas. Sz de autūno vr magis id esse verū: l3 de per accñs illud euenire videat: ⁊ hoc ppter sui difformitatē ⁊ varietatē: ⁊ q iā corpora ab autūno prt susceperūt alterationem ⁊ estatis malitiam: ppter qd autūnus taliter corpib^9 dispositis superueniēs fraudulētas ⁊ mortiferas gñat egritudines: vñ fortasse ab^te loquēdo pōt deterius tps dici. ¶ Ista videtur i hoc esse ɔparatio tempo⁊ in eo qd querit i ab^ta responsiōe: l3 in multis partib^9 ɔditionib^9 ⁊ ɔplonib^9 corpo⁊ multe alie cadāt ɔpatiōes: vt indicat Hypo. 3ª particula afforis. Harum hec vero ad estate3 hec vo ad hyemē bene aut male nate sunt: q̄s singulariter discutere gratia breuitatis dimittimus.

Tribus distinguūtur modis anni tpa.

Autūn^9 distēpat^9

¶ Sz dices. fz pdicta: si ver ē tps salubri⁹ lter ola. vt di
ctū etiā vi ꝙ melior dispō tēpoꝝ āni eēt si tot⁹ ānus eēt
sicut ver. Sz ꝯtrū vr dicere Aui. illo ca⁹. Oē tps qd ꝯ⁹ nec
sanā zc. ¶ Ille ānus pterea i q ola ei⁹ tpa fm vnā euen
unt q̄litatē ān⁹ ē maluo. igr̄ zc. ¶ Rñdet ad h̄ ꝙ q̄tū ad
extri. eca sicut ortū frumēti z silia: malū eēt ola tpa āni
ee sic ver. Sz si ꝯsiderem⁹ p respectū ad nos: tūc dr̄t ꝙ
q̄tū ad corpa distēpata nō eēt meli⁹. Sz si ꝯsideremus p
respectū ad tpata: tūc dr̄t ꝙ si corp⁹ tpatū eēt ꝯsuetum
mutatiōi tēpoꝝ: tūc malū eēt vt ola eēnt ver. Sz si pone
remus ꝙ corp⁹ tpatū nasceret i tali vl' i tali tpe z hēet ne
cessaria vite h̄ eēt bonū ¶ Certe credim⁹ h̄ dcā in aliq̄
bus posse pati istātiā: h̄ q̄ ad pña nō curam⁹ z opinamur
veri⁹ eē ꝙ q̄tūcūq̄ lter ola tpa ver sit tps meli⁹: nihilo
min⁹ ab⁹ loquēdo meli⁹ eēt ānū hēe 4⁰ʳ distinctas nās
tēpoꝝ q̄ si tot⁹ fz dispōnē ꝟis existeret: lz mēe ꝑte⁹ cō
ditiōes corpoꝝ eēnt explicāde quas cōsiderare grā bre
uitatis dimittimus: q̄ materia non est magne subtili
tatis z vtilitatis. ¶ Sed circa dicta etiam instabis: q̄
dictum est hyemē esse magis salutiferum tempus esta
te. morimur magis egrotantes hyeme. ¶ Qd dub⁹ Cō
ciliator etiam bene soluit: ꝙ non est intentio Aristo. di
cere ꝙ plures cōtingat mori simpliciter hyeme q̄ estate
sed ꝙ egritudinum hyemalium plures sunt mortales q̄
egritudines estiuales: q̄ a causa fiunt vehementiori: vñ
hyeme. ali: necesse vehemens principium esse egritudi
nis: tale autem est corruptum conuenienter. naz in mor
bis minus periclitantur egrotantes zc. vnde si compa
remus egritudines vtriusq̄ adinuicem oritur talis pro
portio: nam que estatis erunt. 30. hyemis vero septem.
ex. 30. ꝟo illius plures cōtingit mori q̄ ex septē hyemis.
etenim multum 30. excedit: sed ex septem hyemis plu
res proportionaliter accidit mori. puta tres ꝙ ex. 30. esta
tis: puta vt. 6. nisi egritudines fuerint pestilētiales plu
rimos afficientes.

¶ Ex dictis possumus respōdere ad ea que in principio
sunt adducta. Et ad pmū cōceditur. ꝙ hyems est tem
pus salutiferum. q̄ in eo calor est fortis: licz per ampli⁹
sit salutiferum ver ꝑpter eius temperantiam z caloreꝫ
naturalem. etiam est magis temperatum: quomō autez
corpora in hyeme z vere sunt calidiora apparet i seque
ti quesito. ¶ Et ad id qd in contrarium argui ꝙ i hye
me est qualitas contraria naturali calori iam patet per
illud qd dictum est ꝙ predicta qualitas illud facit de p
accidens non corrumpendo nec extinguendo naturaleꝫ
calorem: sed augendo z multiplicādo. ¶ Et ad aliō qd
vlterius arguitur de vere primum conceditur. ¶ Et ad
oppositū dicēdum illud in vere euenire de per accidēs
z in corporibus non bene dispositis: nec se bene regēti
bus: cuz enim tunc tēporis sint plena incipiente calore:
z illam plenitudinem agitante si sit cum errore in regi
mine periculum est in egritudine transire. ¶ Et ad illō
qd arguitur de autūno. dicēduz ꝙ eius temperantia nō
est vera: sed potius fm quid: vt iam pertactuz est. ¶ Et
qd arguitur ad oppositum iaz ꝯcedit. ¶ Et ad id qd ar
guitur de estate dicēdum ꝙ eius resolutio non est ordi
nata: imo nature vehementer obnoxia cum in vacuum
per amplius efficiat. Et qd in oppositū dicitur ꝯcedat.

Forte inanitum.

¶ Utruz corpora tempore hyemis z veris sint calidiora
aliis temporibus. Questio. iij.

Tertio queritur. An corpora tēpore hyemis
z veris sint calidiora aliis tēporibus. ¶ Et
ꝙ non tempore hyemis: q̄ in illo tempore q̄
magis in corpore abundat frigidus humor
z cruduo q̄ in aliis temporibus nō videtur
calor naturalis magis fortis z corpus calidius: sed hoc
est tempore hyemis cum in eo multiplicetur magis hu
mor flegmaticus frigidus z humidus cum sit illi ma
gis proportionabilis: vt de se notum est: cum etiam oēs
egritudines hyemales quasi sint flegmatice. ¶ Quod
autem tempore estatis corpora sint calidiora. probatur
quia illo tempore plus multiplicantur colera z sanguis
z spiritus plus intenduntur ex caliditate continente: vñ
eo tēpore magis generant egritudies calide: vt causon
tertiana z similes egritudines. ¶ Quod autem tempo
re veris corpora non sint calidiora apparet: quia eo tpe
quo cor est magis tēperatum non est calidius aliis tem
poribus: sed sic est illo tempore si quis cōsiderat ea que
sunt in antecedenti quesito tractata. ¶ In oppositum
est auctoritas Hypo. illo afforis. Uentres hyeme z vere ca
lidissimi sunt nā. ¶ Confirmatur. illo tempore calor na
turalis est in corpore fortior quo tempore vniuerse ope
rationes corporis sunt meliores z fortiores cum preci
ctenon nisi ex fortitudine naturalis caloris procedant:
sed illud est tempore hyemis z veris vt notū est. q̄re zc.
¶ In hoc quesito. primo distinguendum est de calore z
fortitudine caloris. dein respōdendum est ad quesitū.
¶ Circa primum notandum est illud quod fuit notatū
i quesito de calore pueri ꝙ calor sumitur dupliciter vno
modo p ipsa qualitate caloris que est ipsa caliditas: alio
modo p corpe calido. z ibi fuit declaratum ꝙ subiectuꝫ
caloris. iuxta verba Galieni est duplex. quoddaz est sub
iectum ꝑpriū. quoddam est subiectū extraneum: siue
cōe. z p his ibi require. Si igitur queras de fortitudine
z magnitudine caloris sumendo calorem p ipsa quali
tate que est caliditas ꝑprie magnitudo z fortitudo ca
loris est ex parte intensiōis gradualis caloris vt ille ab
solute est fortior calor z maior qui gradualiter est inten
sior: z sic loquendo in febriente calor est maior z fortior
q̄ in sano. Si autem queramus de fortitudine z magni
tudine caloris q̄ est ex parte subiecti caloris z corpis ca
lidi: tūc ibi est maior z fortior calor: vbi est amplior quā
titas corpis calidi. z dicitur fm hunc modum calor am
plior z fortior quantitatiue: z habet veritatem de quan
titate caloris z corpis calidi: quod est ꝑpriū z conue
niens subiectum naturalis caloris z corpis: cum tunc se
nex cum sit multo maior puero haberet plus de natura
li calore in q̄to ipso puero: quod est absolute absurdum
z p his intelligendis vide loco allegato. ¶ Et vlterius
p claritate hoꝝ attendendum ꝙ calor corpis etiam for
tis vel debilis dicitur dupliciter. vel absolute vel fm ꝙ
calor est naturalis absolute: vel ex parte gradualis in
tensionis: vel ex parte quantitatis subiecti. ¶ Fortitu
do autem fm ꝙ est naturalis maxime existit in calore fz
ꝙ calor est debitum z ꝑportionatum anime instrumen
tum in operationibus exercendis: vnde naturalitas ca
loris ad animam cui deseruit tanq̄ instrumentum prin
cipali agenti fm quam debitam ꝑportionem vel impro
portionem cātur fortitudo vel debilitas virtutuꝫ nostri
corpis ꝑpter quod dixit Galy. ꝙ fortitudo virtutis in
sequitur temperantiam ꝯ⁹nis Nihil enim aliud signi
ficatur per virtutem anime: nisi ipsa anima cum tali vel
tali instrumēto: vt est videre in supra digestis: z ideo fm
diuersos gradus calor anime deseruit in diuersis corpi
bus z in diuersis locis in eodem corpe fm diuersa mem
bra gradualiter multum diuersificatur diuersitas ope
rationum quas anima habet exercere: calor naturalis
non dicitur fortis vel debilis fm ꝙ est intensior: sed fm
ꝙ est ꝑportionatus z anime debet deseruire in suis ope
rationibus: fm quaz viam calor in qualibet egritudine
quantumcunq̄ calida est debilior q̄ i sano z possunt hu
iusmodi membra notari z extrahi ex quibusdam verbis
ph' i libro secundo d' anima: z Auer. cōmēto. 41. vbi dicit
Arist. in trāslatione ꝯmēti Dicamus igitur ꝙ ignis nō
est nisi cōiunctus cause aliq̄ mō z nō est causa simplici
ter: sed anima est dignior: vt sit causa: augmentum eniꝫ
ignis est in infinitum dum cōbustibile est: ea autem que
constituuntur per naturam ola habent finem in quali
tate z augmento z ista sunt aīe z nō ignis z sunt dignio
ra intētioi q̄ māe. Hec phus. Ubi ꝯ⁹ᵗᵒʳ ponit multa ver
ba que ad ꝑpositum faciunt. dicit infra. Et dixit h̄ quia
apparet ꝙ actio augmēti est cōposita ex actione ignis
z ex aliqua intensione in igne: alterare enim qd est in eo
debet attribui igni z fm ꝙ ille mollificat habet ter⁹ᵐ mo
tum in quocunq̄ instrumento attribuitur virtuti artis.
Hec ꝯ⁹ᵗᵒʳ ibi. Ex quibus clare videmus ꝙ calor ignis q̄
absolute aliquādo est debilior z remissior est multo for
tior ad aliquod instrumentum cāndum q̄ ille qui est in
tensior. z hoc q̄ est ꝯuenientius z magis debitū instr̄m
artifici deseruiēs q̄ ille q̄ est intēsior. Et cōsimilr est de
calore aīe deseruiēte. ¶ Et nota hec dicta: q̄ sunt gñra
lia ad multas difficultates declarādas. ¶ His declara
tis. Respōdet ad illud quo querebat: an vere z hyeme
corpora sint calidiora aliis temporibus. Ad qd dōm ꝙ
illis tēporib⁹ corpora sunt calidiora aliis tēporib⁹ cali
ditate nāli z ampliorē hñt nālē calorē aliis tēporib⁹: ꝑp

ato. ꝑbo

qd Hyp. dixit. Uentres hyeme et vere calidissimi sunt nã. i. amplius habent de innato calore. ¶ In estate aũt corpa sunt calidiora absolute loquẽdo: qr gradũ caloris hñt irremissio-rẽ. aliis. intensiorẽ. vñ illo tpe caliditas est fortior inten-siue. Probatur primuz. qr illo tpe corpa sunt calidiora caliditate nãli: et amplius habent qtitatez nãlis caloris: qr tpe calor est magis vnitus et tẽperata vnione et nõ suffo-cata: quo etiã tpe calor nãlis minus resoluit et exalat: qr etiã tpe vniuerse opatiões sunt perfectiores et potẽtio-res. Sed hoc est tpib9 dictis: quare rc. maior est clara. qr iste sunt cause et signũ multiplicãdi et augmentãdi na-turalẽ calorẽ. minor appet. ex qlitate pdictoꝝ tẽpoꝝ iã declarata. ¶ Opz tñ vt vult Gal. in comen. pdicti affo. ad veritatẽ pdicte ppositionis aliqua psupponere. Pri-mũ est q illud hz veritatẽ in corporib9 fortibus et carno-sis: qr corpora debilia et macra rara vsq ad interiora vi-scera a frigore et hyeme penetrant: vt si non sibi bonam adhibeãt custodiã quasi interiorib9 a frigore mortifice-tur et extinguat. ¶ 2m qd opz psupponi est q hyems non sit multũ excedẽs in frigore. et q corpus vtat regimine conuenienti. Tunc enĩ his psuppositis terminatũ est q tpe hyemis et veris ex frigiditate aeris calor petens in interiora intrinsece vnitur et multiplicat et phibetur ab exalatione et resolutione et reuerberatur intrinsece cum ex pdictis tẽporib9 exaugeat sanguis in qtitate: qd pz ex ingrossatiõe tũc corm. ad multiplicationẽ aũt sangui-nis calor nãlis in nobis superexcescit. et hec oĩa. si ppẽdis extrahunt ex dictis Ga. loco dicto.

Calor in quo tẽpo-re fortior. ¶ Sed quereres circa dicta. In quo tpe calor ẽ fortior an in hyeme vel vere. 2o. in quo tpe est fortior: an in esta-te vel autũno. ¶ Et q debz esse fortior in hyeme: pz: qr tunc est magis vnitus et aggregat9 pp frigiditatẽ: et hoc semp psuppositis cõditionib9 supra dictis. ¶ Amplius illo tpe fortior est quo tpe põt meli9 cibũ digerere. Sed hoc est tpe hyemis. cum dicat Hyppo. Estate et autũno ci-bos grauissime ferũt: hyeme vero facillime. vere vero tcdo. ¶ Et q in vere dz esset fortior pz. qr iam dcm̃ est in antece-denti questio q ver est tps inter oĩa melius et sanius. ¶ Ampli9. qr tũc est magis tẽperat9 et cũ maiori tẽpera-mento stat maior nãlis fortitudo: vt iam ex dictis appa-ret. ¶ Qd aũt etiaz in autũno calor debeat esse fortior q rc. apparet: qr iam calor incipit coadunari et cõstrin-gi: et p ꝯñs mltiplicat et incipit phiberi resolutio. ¶ Et q debeat esse debilior in autũno pz: qr autũnus pp inor-dinatione suaꝝ partiũ nunc ad calorẽ: nũc ad frigorem est vehemẽter debilitans virtutẽ: et per ꝯñs nãlez calo-rem. ¶ Ad ista dicẽdo pmo põt dici q calor in quãtita-te adhuc est amplior in hyeme q in vere: pp vnionẽ ma-iorem et phibitã resolutionẽ: in vere vero est maioris tẽ-peramẽti: qr tps est magis tẽperatũ: et ideo absolute loquen-do de calore nãli sm q nãlis põt dici fortior: et hoc qtũ est de per se: qr caliditas nãlis in vere aliqualiter est in-tensior et eius nãlitas: pp tẽperamẽtũ est maior. Ex qb9 duob9 põt dici fortior qtũcũq in hyeme aliquãtulum in qtitate sit amplior: et appropinquet multũ adinuicez in quãtitate caloris ver et hyems. ¶ Qd debz intelligi vt vult Galien9 de hyeme maxime versus eius finẽ. de vere aũt circa eius pn̄m. nõ enim in vere circa ei9 pnci-pium facta est adhuc resolutio et euaporatio calidi: vt calor in qtitate sit adhuc diminutus saltez multũ et. manifeste. Sed calor tũc tẽporis est tẽperatior. ppter qd de per se. loquẽdo de eo tẽpore fortior dici põt: cũ nõ alia oĩa tem-pora de per se in bonitate excedat: q si in aliis ꝯtrarium appareat illud de per accñs euenire põt: vt declaratum fuit. et semp hoc intelligat de his tẽporib9 nãliter se ha-bentib9. Silr etiã cuz in hyeme calor sit multus: multi-plicat et cõseruat a vere: et adhuc resolutus: cũ tũc tẽpo-ris fiat optia restauratio forte ex pte qtitatis: et hyems nõ põt dici amplioris caloris q ver. Sed nõ curam9 de istis paruis cõparationib9. Qd igit arguit d hyeme. pri-mo arguit aliqualẽ qtitatẽ amplioẽ caloris eẽ in hye-me. ¶ Sed ex aliis: vt ostensuz est. in vere calor est for-tior vel forte aut amplioẽ qtitatẽ caloris q in aliis b9 tẽporib9. Sed cum in vere pdictus calor ex fortitudine caloris ꝯtinue multiplicet. et adhuc nõ manifeste resol-uatur et euaporet et ex vehementi eius restaurariõe: pp fortitudinẽ eius ex suo tẽperamẽto cõseruat ei9 quãti-tas i vere que genita fuit in hyeme. Et fz hoc posset de

fantasiari. Etiã in initio veris eẽ amplior q in hyeme: qr plus pñt illa cã in agẽdo ei9 qtitatez q sola mutatio et ꝯstrictio. et silr. qr in vere: pp eius tpamẽtũ et pñm decli-nare ad calidũ et humidũ plus generat et augef sanguis in hyeme. ãpli9 flegma: ppter qd qtũcũq in hyeme ca-lor sit magis ꝯstrictus et vnit9: nihilomin9 tñ ex augmẽ-to sanguis et diminutiõe flegmatis calor erit in vere nõ solum in qualitate et gradu fortior: sed etiam in qtitate amplior. et in hoc cõsidera. ¶ Qd ãt vlteri9 arguit appa-rebit: cũ queret quo tpe plus cõueniat de cibo et i sanis et in egris. et ideo ibi reseruet. Qd aũt ad opp m ibi argui-tur iam ꝯdicet. ¶ Ad illud aũt de autũno et de estate iã pz rñsio per ea que dicta sunt in añti questio: qr de per se calor est fortior in autũno cuz sit tẽpus tẽperatius et ca-lor incipiat vniri. Sed de per accñs plus in autũno de-bilitatur: opz q intelligas cõparando totum ad totum: qr in pncipio estatis cum resolutio adhuc nõ multũ du-rauerit clarũ est: q calor est fortior q in pn9. autumni: et licz in hoc forte aliqua alia possent dici que gra breuita-tis dimittam9. ¶ Ex dictis restat soluere ea que in pn-cipio sunt argutã. ¶ Ad pmũ cum dicit. illo tpe in quo in corpe magis abũdat hũor crudus est rc. Ad soluẽdũ hoc dum pmo videdũ: an in hyeme plus multiplicet fleg-ma aliis tẽporib9: et si sic quo est illud cũ illo tpe calor sit fortior et amplior. ¶ Et rñdet Thade9 in glo. super illo affo. Uentres hyeme et vere rc. q flegma plus multipli-cat in hyeme. Sed hoc non est rõne pauci caloris: imo qtũcũq calor sit fortior et magis multiplicatus accidit flegma multiplicari duab9 ex causis: qrũ vna ẽ refrige-ratio et inspissatio que cõtigit pp inspissationẽ poroꝝ. Naz in loco vbi est fortis et grandis calor generat aq̃: pp vir-tem inspissatõis: sicut pz in stuffa in q ex vapore affluẽte ad voltaz generat aqua frigida. et in olla coopta q bullit eleuat vapor ad coopturã et facit ibi guttas. Alia cã ẽ qr in hyeme comedunt ab aĩali grossiora et flegmatica: et sic pz dicit ipse q hoc nõ est: pp calorẽ: sed de per accñs. ¶ Sed mirãdũ est de his causis a tãto viro ꝯsignatis. Nã pa cã. quã assignat sine dubio est multũ friuola. Nã flegma in nostro corpe nõ hz pdictũ mom gñatiõis: imo generat in corpe: sicut alii hũores tpe digõnis et cõuersio-nis chili in sanguinẽ. ¶ Et 2a ẽt cã q assignat: licz sit ẽt vera et cõcurrẽs ad multitudinẽ flegmatis nihilomin9 opz aliã cãm assignare: qr qtũcũq etiã talia ciberia in hyeme nõ comederet plusq in aliis tẽporib9: sed vteret homo eisdem cibis quib9 vtit aliis tpibus: adhuc plus multiplicaret flegma rõne qlitatis tpis in hyeme q in tpibus aliis: vt de se notũ est. Quidã alii soluunt dicen-do: quod falsum est: q in hyeme multiplicetur flegma si homo vtat debito regimine. Sed si multiplicat non est nisi ppter malũ regimẽ. qd hõ facit: quia nimis comedit ppter appetitũ. vñ calor nõ põt digerere: et ẽt quia ma-las res comedit. vnde pp hoc dicit q in hyeme multi-plicant hũores frigidi. ¶ Alii quidã dicũt q qtum est ex parte tpis semp hñt generari hũores frigidi: quia tẽ-pus semp hz sibi silẽ gñare. Sed ipedit pp aliud. i. pp for-titudinẽ caloris tũc tpis existẽ. Ita q etiã isti volunt q tũc tpis nõ multiplicat flegmaticus humor. ¶ Sed qcqd dicãt isti nulli dubium est. q si aliquo tpe dz multiplicari flegma plus q in aliis tpib9: quia illud est tpe hyemis: et hoc regulariter et vt plurimũ loquẽdo: lz ex multis particularib9 causis in qbusdã corpib9 pos-set plus flegma multiplicari tpe alio q hyeme et q plus multiplicet flegma tpe hyemis manifeste apparet cum egritudines que generalr isto tpe fiunt: vt plurimũ sint flegmatice: qd nõ sic in aliis tpib9 cõtingit: qr etiã est vi-dere ex auctorib9 cũ ponũt signa egritudinũ. ex hyeme eni iudicãt eam esse flegmaticã. ex estate colericã. et sic i aliis pportionalr: qd etiaz pz cũ loquunt de effectib9 di-uersorum tẽpoꝝ in nobis prouenientibus. ¶ Dõm igitur hic aliter q in tpe hyemis multiplicatur flegma plus aliis tẽporibus: qr lz illo tpe calor nãlis sit fortis ex multiplicatiõe et vniõe eius per modũ iã dcm: nihilomin9 in qualitate pp frigiditatẽ aeris calor ẽ ob-tusior et hũiditati multũ cõgruus que iuuat ad illud: quẽ-admodũ dicim9 d calore pueri respectu caliditatis iuue-nis in quo calor nãlis est in quanto amplior: et fortior. Uñ ex hoc apud multos opatiões saltẽ nãles sũt in his fortiores q in iuuenib9: nihilomin9 in qlitate calor pue-

ri est obtusior et calor iuuenis acutior. vñ pp̄ter hoc q̄rũ cunq; in pueris calor sit fortior: et q̄uis cunq; pueri digestionē h̄eant meliorē iuuenib⁹: pp̄ter eius tñ obtusionē in quali multiplicat plus in eis flegma q̄ in iuuenib⁹: vt supra fuit declaratū. ¶ Et ita est in p̄posito. Nā i tpe hyemis calor est fortis ex ei⁹ multitudine: nihilominus ex frigiditate multo ipso et hūiditate in q̄litate est tunc obtusus et mitis et grauis: nō acutus et mordax vt tēpore estatis. ¶ In autūno aūt est paucus olmode. vñ in hyeme ex ei⁹ fortitudine in obtusione gñat multitudo sanguinis declinātis vsus naturā flegmatis: pp̄ter qđ etiā tūc tpis hꝫ flegma multiplicari: et nō est p̄dictū flegma: flegma crudū: sed nāle sanguini appropinquās.

¶ Nec tūc flegma ex indigestione multiplicat: queadmodum occideret cū multiplicaret tpe autūni et debilitas caloris multiplicat ex cōformitate ad tēpus p̄dictū modū. ¶ In vere aūt adhuc plus multiplicat sanguis q̄ in hyeme nec fit flegmatic⁹: et hoc declaratuꝫ fuit supra: q2 iꝫ calor nō sit vnitus: vt in hyeme tñ fortis est vnitus et est magis intensus. Vñ eius cōplexio magis p̄portionatur ꝯ⁹ni sanguis. Autūnus aūt plus melancolie: et estas colere. ¶ Et nota q̄ ad hoc multum iuuat scđo cā assignata a thadeo. s. de comestione ciboꝝ: qui tūc tēporis comedunt. Ratio tñ in 17. lib. cōtī⁹ auctē Hyppo. in libro de hūana natura postq̄ dixit multiplicationeꝫ diuersoꝝ hūoꝝ in diuersis tpib⁹ iuxta modū. deinde dicē de hyeme. et in hyeme pp̄ copiaꝫ p̄lime. aſo. pluuie et noctis plixitatē et modicā diei caliditatē ē obūdātia flegmatis. ¶ Ex his ad formā argumēti dicit. illo tpe quo abūdat humor crudus et frigidus: pp̄ indigestionē et debilitatē caloris tale nō est et c. Dico q̄ tale nō est flegma nāle: q2 multiplicat in hyeme sīr cum multitudine sanguis: imo ē humor sanguini valde p̄pinqu⁹ in po⁹ plus alio omni hūore. ¶ Vel dōm q̄ p̄po illa hꝫ veritatem si sīr cum illo hūore frigido nō multiplicet sanguis in maiori q̄titate aliis tēporib⁹ p̄terq̄ in tpe veris: q2 esset signū q̄ ille frigidus hūor multiplicaret: tūc ex debilitate caloris. Sed cū multiplicat sīr cū illo multiplicat ex fortitudine caloris innati ex causis iaꝫ dictis. ¶ Et ad illud qđ inducit de estate pꝫ q̄ corpa tunc sunt calidiora intensiue: vt declaratū ē supra. ¶ Et qđ dicit de multitudine sanguis illo tpe illud nō hꝫ veritateꝫ. ¶ Et qđ inducit de vere q̄ non sint calidiora: q2 sunt tpata. dōm q̄ illud bñ arguit q̄ sunt calidiora intēsiue oib⁹ aliis tēporib⁹: sed per modū dictū: q̄re nō ꝯdicit dictis.

¶ Vtrum tēpore estatis fiat maior resolō q̄ tempore hyemis vel econuerso. Questio. iiij.

Quarto querit an tpe estatis fiat maior resolutio q̄ tempore hyemis vel eꝯ⁹.

¶ Et q̄ i estate fiat manifestior resolō ostēditur: q2 in illo tpe quo calor est maior in aere: ac etiā siccitas dꝫ resolutio a corpe fieri maior: et in illo tpe in quo pori sunt magis apti debꝫ fieri resolutio maior: sed totū hoc est in estiuo tpe: vt clarū est p̄pea q̄ corpa marcescūt. al's. macrescūt: et ꝯsumūt citi⁹: ꝯtū. n. ē in hyeme. ꝙ et c. ¶ Ad op̄m arguit. Nā Gollen⁹ dicit in cōmēto illi⁹ affo. Ventres vere et hyeme et c. q̄ cibus q̄ exhibetur ad nutriendū corp⁹ dꝫ esse s̄m p̄portionē deperditorū. Eo ergo tpe quo corpa indigēt ampliori cibo dꝫ fieri in corpe amplior deperditio et resolutio: sed hoc est tpe hyemis: vt in p̄dicto affo. Hyppo. ponit.

¶ Ad hoc quesitū r̄ndet Thadeus in affo. p̄alleg. q̄ in hyeme fit maior resolutio facta cōparatiōe ad corp⁹: qđ sufficit. al's. subsistit ad illud qđ corpi vnit q̄ in estate: et ideo corpa in estate extenuant: vt in hyeme igrossant. Exēpli gr̄a. ponam⁹ q̄ in hyeme calor nālis resoluat in vna die lib. i. dico q̄ i estate illa die resoluet. vij. vncias. aut plus vel minus nō facio vim: sed illud qđ derelinquit in corpe de nutrimento in hyeme et qđ corpori adheret plus est respectu eius: qđ resoluit: vt forte in estate resoluerētur in die. vij. vncie. et aliqđ plus in hyeme forte resolueretur aliqđ minus q̄ libra. i. ¶ 2ª solutio est q̄ calor in estate plus resoluit q̄ in hyeme facta adequatione q̄titatis caloris: eo q̄ in estate calor est acutior: sed q2 q̄titas caloris in hyeme plus superat q̄ faciat q̄litas ei⁹ in estate: pp̄ter hoc nō pōt adequari resolutio estatis hyemi cū toto adiutorio qđ hꝫ a calore aeris. et hoc dico de clarata resolutione. Ita q̄ in ambab⁹ responsionib⁹ ipse vult q̄ de facto et ab⁹ᵉ maior fiat resolutio in hyeme q̄ i estate: licet s̄m quosdā rectius posset dici q̄ resolutio fieret maior in estate q̄ in hyeme si ei⁹ dicto bñ p̄pēdis.

¶ Sꝫ salua sui reuerētia ista sūt min⁹ q̄ bñ dicta. nā eo tpe ob⁹ᵉ fit maior resolō in quo corp⁹ sūme est dispositū resolōni et agens est intēsi⁹ approximatū: et istā rōnē tangit Thadeus. sed nō soluit. Sꝫ hoc est tpe estatis in cōparatiōe ad hyemē. q̄re et c. maior ē de se clara. Sꝫ p̄bat minor. Nā tpe estiuo corp⁹ est totū aptuꝫ in porositatibus: et ex hoc multū resol̄. Sīr eo tpe hꝫ hūores et sp̄ūs subtiles aptissime exalabiles cū eo tpe multiplicet colera et sanguis subtilis calidus. He iaūt dispōnes reddūt corp⁹ mirū paratū resolutiōi citissime: vt pꝫ legēti Ga⁹ p̄mo p̄nosticoꝝ sup v̄bis Hypo. de toī natiū facie. Predicto etiā tpe calor aeris est multuꝫ itensus nostro alterās corpa: qđ pꝫ, apte ex caliditate in corpib⁹ eo tpe sensibiliter p̄cepta et ex siccitate i eodeꝫ tpe apparente: vt tūc maxime indigeant obuiātia resolōni: quoꝝ oīum opp̄m est in hyeme videre. Sūt. n. corpa depsa et obturata humiditatib⁹ grossis et sp̄ritib⁹ sīr repleta frīditate aeris extrinseca: nec sic sentiūt corpa istata. Ex his oībus apparet in estate resolōnē multo fieri ampliorē q̄ tpe hyemis. Appet ēt hoc expsse de sup̄ficie v̄boꝝ Auic. p̄ⁿ fen q̄rti lib. cū dicit. Et estas q̄dē p̄pea suā resolōneꝫ et c. Et subdit. Et in hyeme est ꝯ⁹ q̄ pp̄ paruitatē resolōnis ei⁹ nō facit indigere cambio multo. ¶ Gentilis aūt dissoluit hoc q̄sitū p̄ ea q̄ inuenio in q̄busdā reportatiōib⁹ sub eo factis: q̄ in estate fit maior resolō i iuuatiuo q̄ i hyeme. Sꝫ in hyeme fit maior resolō in nociuo. qđ pꝫ. Nā fiunt plures egōnes plus de vrina: redūta et screat⁹ grossi: qđ nō accidit in estate: vt videt inuere Ga. in cōmēto affo. p̄dicti. ¶ Ista rñsio pōt h̄re bonū intellectū. Sideo vellet eaꝫ exponere: nihilomin⁹ sic plata est diminuta. Nā in hyeme p̄dicto ampliora nociua expulsa nō apparent cū resolōnis maioris: q̄ tūc tēporis fiat. Sꝫ apparet: q2 ampliora cibaria comedunt in hyeme q̄ in estate et grossiora: quoꝝ superfluitates rōnabiliter absq; oī maiori resolōne d̄bēt eē ampliores. Sīr ēt p̄dicte sup̄fluitates nō distrahunt et deriuant ad cutiꝫ: queadmodū fit tpe estiuo: pp̄ calorē extrinsecū mouēteꝫ eas de interioribus ad exteriora ad vniuersaꝫ cutim extrinsecā. q̄ propter opꝫ q̄ p̄ p̄prias vias appareāt ampliores. Nō autē pp̄ illō argueret q̄ resolō tūc tpis fieret amplior i nociuo. Et cōfirmat. Nā idē calor faciēs tpe estiuo maioreꝫ resolutionē i iuuatiuo q̄ tpe hyemis. ergo ex eadē rōne tūc oꝫ maior resolō fieri nociui q̄ tpe hyemis. Opꝫ igr̄ solōnē huiusmodi dubij aliter explonare. ¶ Dynus aūt dicit: cū q̄rit. i quo tpe fiat maior resolutio: an in hyeme an i estate: q̄ ab⁹ᵉ loq̄ndo icōparabilr̄ fit maior in estate q̄ in hyeme: pp̄ illud qđ supra adductuꝫ est ꝯ Tha. et fit maior resolutio tā in iuuatiuo q̄ in nociuo.

¶ Sꝫ loquēdo de mō resolōnis q̄ possibilitatē et necessitatē multe cibatiōis idigent. de q̄ maxime loq̄t Ga. i cōmēto predicto: multo fit maior in hyeme q̄ in estate.

¶ Propter qđ attentiōe dignū q̄ p̄dict⁹ modus resolutionis indicās necītotē et possibilitatē multe cibationis est resolō q̄ fit in corpe nr̄o a calido nāli forti et mīto potente: cui⁹ corp⁹ hoperib⁹ regulariter q̄to meli⁹ ē vt sup̄fluitates extra corp⁹ euacuent s̄ꝫ vias ei⁹ debitas cōuenientes vt que insensibilr̄ debēt resolui isensibilr̄ euent euocuatiōe sensibili et apparēte: tūc eni nāle calidū ē potens et multū potēs mognū q̄titatē cibi dispēsare et digerere et in corp⁹ cōuertere: et sup̄fluitates ei⁹ s̄m debitum mo⁹ expellere tpe in quo calor vel est mult⁹ vel indiget cibo multo in quē agat ne emorcescat. ¶ Vñ aduertendū q̄ duplex est modus expulsiōis sup̄fluitatū. q̄dam fit per euaporationē. et talis mod⁹ expulsiōis q̄to calor nālis est fortior tāto est occultior: et q2 per istū modū expellant sup̄fluitates q̄rte digōnis: iō q̄to ipse sūt insensibiliores. Tāto sighat q̄ expulsio est nālior: et q̄ nulla violentia et coartatio ē in nāli calore. Ali⁹ modus expulsionis est nō p̄ euaporationē: sꝫ p̄ mo⁹ siue motū localē mēbri qđ expellit illud qđ aggregat in ipso: et in tali mō expulsiōis id qđ aggregat et expellit dꝫ esse sensibile manifestū: sic ē de expulsiōe vrine: et aliis: et q̄to corpis nutritio est maior: tāto tales sup̄fluitates manifesti⁹ expellūtur. q2 ḡ in hyeme calidū nāle roborat et fortificatur: vt ostēsuꝫ p̄us est: corroborant actiōes nāles: et iō p̄m⁹ mo

Expulsio superfluitatum duplex.

dus expulsionis:tūc est occultior q̄ in aliis tpib⁹. Sz 2⁹ modus expulsionis est manifestior. ¶ Fit ḡ tūc tpis resolutio ⁊ euacuatio supfluitatuȝ oium meliori modo quo fieri pōt: quapp tūc ē possibilitas ⁊ necessitas exhibitionis multi cibi: tēpore aūt estiuo: pp resolōnē nō esse fm debitū mo^m ⁊ multū de iuuatiuo resolui debilitaꝛ calor nālis. vn̄ nō pōt dispēsare q̄titatē magnā cibi: quapp lȝ resolutio: q̄ tūc fit de se indicet multū de cibo: ppter tn̄ cām pdictā nō tn̄ indicat: ⁊ ideo loquēdo de euacuatione ⁊ resolutiōe q̄ fit in corpe nr̄o que indicat nec̄itatē ⁊ possibilitatē multe cibatiōis talis amplior est i hyeme q̄ in estate: lȝ eṁ absoluta resolō sit amplior i estate q̄ in hyeme p poros: nō tn̄ est amplior p vrinā vel per egestionē ⁊ sīr in aliis ⁊ pdictā resolōnē itēdit Ga. in ɔmēto pdcō fieri maiorē in hyeme si ei⁹ v̄ba perpendis. Vn̄ pp illud arguit tēpore hyemis plus querere de cibo q̄ i aliis temporib⁹: qꝛ calor est fortior ⁊ predicta euātio est fortior. Pro certo ista sunt multum plus pulchra dicere ⁊ ad mētē Ga. loco pal. ⁊ possent si perpendis reduci iste dicta ad ea q̄ dicit Gen. ¶ Nos aūt ɔformātes his dcis dicem⁹ in hoc q̄sito q̄ resolō pōt sumi dupl̄r. Uno⁹. stricte p eo qd̄ pprie vr̄ hoc vocabulū resolō significare: qd̄ quidem nō ē aliud q̄ euaporatio insensibilis p poros cutis extrinsece fcā. Ita eṁ videnꝛ in ppō significato ei⁹ auctores vti resolōne: ⁊ lȝ aliq̄ extēdāt illud ad largiorē significationē: ⁊ sic sumēdo resolōnez ip̄a multo amplior fit i estate q̄ in hyeme: vt satis d̄ se ē̄ claꝝ: ex intēsione caloris extrīseci ⁊ isflāmatiōe itrīseca ab eo ⁊ apertiōe poroꝝ. Fit. n. in estate resolō multa p porositates cutis. vt ēt supfluitates q̄ per alias regiōes nālr debēt emitti: sȝ magnā partē p istā viā resoluanꝛ a corpe. Calor. n. nr̄ tūc multū alteraꝛ ⁊ q̄si ab exteriori calore extraneatus non pōt: ⁊ tūc pfecte ab eo q̄ tūc nālīter pcipiat agere. Sȝ mīr tum operaꝛ i eo calor: cui⁹ actio est rē in vaporē ɔuertere ⁊ eas de cētro mouere ad circūferētiā. ¶ Alio⁹ sumit resolutio magis large p oi euōne rei corpalꝛ a corpe nr̄o ⁊ sensibili ⁊ isensibili: ⁊ per q̄cūq̧ regionē fiat. Et sic dicendū p⁹ q̄ talis resolō fit in hyeme melior q̄ in estate: qꝛ supfluitatē ɔuenientiori mō: ⁊ per ɔueniētia ⁊ per ɔuenientiores regiōes ⁊ eis ppas euacuaꝛ in hyeme q̄ i estate: ⁊ hoc qꝛ calidū nālr tūc tēporis ē forti⁹ ampli⁹ potēs tūc meli⁹ oia q̄ sunt corpis dispēsare: ⁊ pp hoc tūc plus exhibēdū de cibo cū possit gubnari fm q̄ cōueniēs est. Nō sic āt in estate: ⁊ hoc multū voluit Ga. in ɔmē. pdcō. Si respicis cū assignat cāȝ possibilitatis dādi multū de cibo tpe hyemis. ¶ 2⁹. dico q̄ sumēdo resolōnē pdicto mō resolō superfluitatū fit multo maior p mītas vias in hyeme q̄ i estate: sīc per vrinā: ⁊ per egōnē ⁊ vīr oiuȝ: superfluitatū q̄ nālr debēt expelli sensibilr vel q̄si oium qd̄ dico pp sudorē: vt est notuȝ: ⁊ totū hoc pcedit ex fortitudie nālis caloris: tūc corp⁹ bn̄ dispensantis. Resolō tn̄ iuuatiui in hyeme ē minor: cū tūc resolō p vaporeȝ: et vt dcm̄ est sit minor. ¶ Si aūt q̄riꝛ qd̄ est plus an illud qd̄ euacuaꝛ ex corpe quocūq̧ euacueꝛ in estate: an illud qd̄ euacuaꝛ tpe hyemis: ⁊ tūc apparet quo istoꝝ tēporū ab^{to} fiat maior resolō siue euacua⁹. ¶ Et dōm q̄ multo plus est illud qd̄ de iuuatiuo tpe estatis extra corp⁹ euātur q̄ tpe hyemis: ⁊ hoc iā pȝ ex dictis. Sed tpe hyemis multo amplior est euacuatio in supfluitatib⁹ q̄ tempore estatis. Vbi gr̄a. sumamus ex^m in vrina. Nam vrina tēpore hyemis ppter fortitudinem nālis caloris ⁊ v̄tutis expulsiue per viā renū ⁊ vesice ⁊ virge expelletur complete: sicut debet. Tempore aūt estatis ppter multam euaporationē q̄ fit ad cutim multū de illa aquositate resoluitur a calore v̄sus cutim: cui⁹ aliqua pars remanet vel in venis vel in ambitu corporis vel alibi: nō curo: nō resoluta. vn̄ tēpore hyemis fiebat eius euaporatio extra corpa magis ɔpletē: ⁊ sīr est in aliis supfluitatibus: et ideo euacua⁹. superfluitatum fit multo amplior in hyeme q̄ in estate: ⁊ est sīe: sicut diceremus de corpore febriente respectu corporis sani. In febriēte enim fit multo amplior iuuatiui resolutio: sȝ supfluitatū q̄ nālīter debēt euacuari in sano fit multo amplior ⁊ amplior euacuatio. ¶ Et hoc pȝ q̄ñ i estate corpa nr̄a macrescunt in hyeme aūt ipinguanꝛ. ⁊ si ppēdis hec v̄ba multū enucleat Ga. in ɔmē. palle. ¶ Et si q̄raꝛ qd̄ est plus: an totū qd̄ euāꝛ extra corp⁹ sumēdo sīr iuuatiuū ⁊ supfluitates tpe estatis: an tpe hyēis. ¶ Verisimi⁹ q̄ illd qd̄ euāꝛ tpe

Euacuatio superfluitatuȝ maior in hyeme.

Resolutō duplex.

estatis est plus: nichilominus tn̄ si ɔtrium diceretur nō est ratio multū efficax bn̄ pbās ɔtriū ei⁹: vt clare pȝ. Ex qb⁹ clare pȝ qd̄ ad inducta in pncipio q̄stii dicendū sit.

¶ Utrum tempore hyemis ⁊ veris plus sit exhibendum de cibo. Questio. v.

Quinto queriꝛ gr̄a ei⁹ qd̄ dcm̄ ē in añt q̄stiōe ⁊ vt meli⁹ enucleeꝛ id qd̄ dcm̄ est ibi. in quo tpe anni ɔueniat plus de cibo: ⁊ i quo min⁹: ⁊ licet in hoc lib⁹. nō tractentur ea q̄ ptinent ad res ɔ nām: qꝛ tūc clari⁹ videbaꝛ tractādo sīl. Iō hoc queraꝛ taȝ in sanis q̄ in egris ⁊ gr̄a maioris breuitatis. ¶ Et p⁹ ostendiꝛ q̄ tempore estatis amplior cib⁹ exhiberi debeat: quia cib⁹ non exhibetur nisi ad restaurationē eius qd̄ a corpe nr̄o resoluiꝛ. s. iuuatiui. Sȝ hoc multo plus est tpe estatis q̄ tpe hyemis: vt iā pdcm̄ est. igiꝛ ⁊c. ppōnes sunt per se clare. Et cōfirmaꝛ saltem q̄ hoc sit veꝝ in egris: qꝛ egritudine mali tpe quo virt⁹ est fortior dȝ minus exhiberi de cibo. Sed tpe hyemis q̄rū est indicatione supra ob hyeme virt⁹ ē fortior q̄ in estate. ergo ⁊c. ¶ Ad opp^m est expresse q̄ dicit Hypo. in affo. i⁹. Uētres hyeme ⁊c. vbi vult q̄ talib⁹ tpib⁹ debeāt exhiberi ampliora cibaria. Hoc idē asserit Gal. in ɔmē. illius affo. Et quib⁹ semel aut bis. ¶ Qd̄ autem in vere debeat cibus paucus exhiberi ōndiꝛ: qꝛ Ga. in cō. illius affo. Et qbus semel aut bis: assimilat ver morbo de plenitudine. Sed in tali paucus cibus dādus est hoc idem videtur esse de mēte Auic. p⁹ cañ. sen 2^a. cū dicit. q̄ in vere oportet cibū minuere. nam dicit. nulla alia res est: que ita tueatur ab egritudinibus veris: quemadmodū flomia ⁊ inanitio ⁊ diminu⁹. comedendi ⁊ augmentum bibēdi ⁊c. ¶ Qd̄ āt in vere cibus sit multū dandus pȝ p affo. Uētres ⁊c. Et p affo. Estate ⁊ autūno ⁊c. ⁊ pȝ: qꝛ illo tpe virtus est multo fortior ⁊ potēs multū cibū digerere ⁊ calor est mult⁹. ¶ Sȝ qd̄ de autūno i relōne ad estatē sit: appꝫ q̄ in estate cibus debeat dari minor: quia i eo virtus est debilior propter multam resolutionem: vt qꝛ autūnus est tempus magis temperatū: etiā autūnus vr̄ tp̄s magis icitatiuū ad cibū cū sit frigidus ⁊ frigiditas est cā appetit⁹. ¶ Ad opp^m est Hyp. q̄ in affo. vr̄ ista duo tpa ponere in eq̄litate ⁊ dicit. Estate ⁊ autūno Silr̄ ɜ^a. pticula. Autūnus sup oia tpa plus blasfemaꝛ ⁊ vitupaꝛ pp ei⁹ ineq̄litatē: vn̄ v̄tus perampli⁹ debilitaꝛ. ¶ Pro declaratiōe h⁹ q̄stii. in quo doctores rñdēt min⁹ absolute absq̧ dearticulatiōe pticularsū ⁊ difficultatū in ipso facientiū: vt apte ei⁹ veritas elucescat. Nos p⁹ ponem⁹ aliquas distinctiōes. 2⁹ aliquas iducem⁹ ɔ⁹nes. i qb⁹ veritas q̄stii appebit. ¶ Prima distinctio est. q̄ cū q̄riꝛ quo tpe debeat exhiberi plus d̄ cibo: an q̄raꝛ de cibo sīr ⁊ in vnica vice exhibēdo: aut de cibo plurib⁹ vicib⁹ in eodē tpe. Vbi gr̄a. an i spacio. 24. horaꝝ tot⁹ cib⁹ exhibēd⁹ sit exēpli gr̄a tpe estatis sit amplioris q̄titatis q̄ tot⁹ cib⁹ in eq̄li tpe exhibēdus i alio tpe: vt in hyeme: ⁊ semp dȝ hoc itelligi cōparādo illud corp⁹ sibimet. in quo cetera sint pia pter ea q̄ in eo diuersificanꝛ ex alteratiōe pdcōrū tēpoꝝ. ¶ 2ª distinctio est. qñ q̄riꝛ de exhibitiōe cibi. q̄ aut nos d̄ querim⁹ in corporib⁹ sanis aut i egris ⁊ ad p̄ns plus loq̄ꝛ fmo de egritudib⁹ mālib⁹. ¶ 3ª distō est. q̄ qñ q̄ris de exhibitiōe cibi āplioris i diuersis tpib⁹ q̄ aut loq̄mur d̄ pdcā exhibitiōe idicatiōe supra a nā tpis aut idicatiōe supra a dispōne q̄ aliq̄ñ cū pdcō tpe ɔiūgitur ⁊ cōplicaꝛ. Istis distōnib⁹ positis sequunꝛ ɔ⁹nes. et p⁹ ponem⁹ aliq̄s ɔ⁹nes de cōparatiōe hyemis ad estatē ⁊ eɔ⁹. ⁊ deinde alias que de aliis loquunꝛ tēporib⁹.

Responsiones ad quesita.

¶ Prima ɔ⁹ est. q̄ loquēdo de cibo in vnica vice sīr exhibendo q̄ tā sanis q̄ egris maior q̄titas cibi dȝ exhiberi tpe hyemis q̄ tpe estatis. ⁊ hoc ēt hȝ maxime veritatē supponēdo q̄ eq̄lis sit idigētia cibi in vtroq̧ gñe vel tpe. Hec ɔ⁹ declaraꝛ. Nā vt ponit Ga. in cōmē. affo. Et q̄ buo semel ⁊c. Et Aui. 4⁹. cañ. cap⁹. de calore febrili. tpe hyemis dȝ dari multū de cibo in vna vice ⁊ raro. in estate āt respectu illi⁹ dȝ dari modicū ⁊ sepe. Cui⁹ rō est qꝛ in hyeme virtutes sunt fortiores: vt d̄clarātū fuit supra potētes mītū de cibo i vna vice exhibito digerere ⁊ dispensare. Sȝ in estate v̄tutes sunt debiliores nō potentes multā q̄titatē cibi multū gubernare: ⁊ qꝛ corp⁹ multuȝ ⁊ cōtinue resoluiꝛ in estate. Iō indiget restauratiōe maiori q̄ posset in vna vice recipe: q̄reoȝ loco paucitatis eius qd̄ exhibeꝛ vices frequētare. Et in hoc ēt ɔcur

rit delectio appetit⁹ maior tpe estatis q̃ hyemis ex cau
sa notis: que et facit ad paucitatē cibi in vnica vice ex-
hibendi. Alia cā q̄re opz multuz de cibo tpe hyemis in
vnica vice exhibere est: pp illō qđ tangit Ga. in cō. affo.
Uentres vere ꝛc. ꝛ hoc ſm nouā translationē cum inqt.
Loqmur de corpe hyēis tpe. Sz nisi cibo fruat copio-
so vincet q̄uis illud ꝯtinētis frigore ꝛ extrorsum iciden
te ꝛ per inspirationē attracto infirmabit: aut ei digō ci-
bariorꝫ ꝛ ḡnatio benigni ꝛ nutricatio ꝑtium aialis ꝛ sup
fluitatū euatio. Si vero q̄torꝫ dnari pōt cibariorꝫ frua-
tur his copiose ex his augebit ꝛ oia q̄ dicta sunt ḡnent
circa aial. Ex q̄bus verbis manifeste assumit cā neċita-
tis multe cibatiōis tpe hyemis. ¶ Propter qđ attētiōe
dignū q̄ illud qđ iducit neċitatē multe cibatiōis in hye
me non est resoło facta in corpe a cā extrinseca. Sz ea q̄
indicāt neċitatē multitudinis cibatiōis sunt duo. vnum
q̄dē est qđ idicat indirecte. ꝛ hoc ē frigiditas multa ae-
ris q̄ indicat neċitatē multā cibatiōis multe tanq̄. s. vt
extinguēs calorē inatū. vnde indicat q̄ caliditatē refo-
cillari dz resocillat aūt ꝛ auget cum cibo: vñ ꝛ caliditas
aeris neċitatē indicat cibi ꝛ frigiditas: ꝛ caliditas rōne re
solutionis quā facit: ꝛ frigiditas rōne extinctiōis. Aliud
est quod directe illud indicat ꝛ illud est multitudo calo
ris innati. Nā indicat q̄ mult⁹ cib⁹ debet offerri: q̄a alr
emarcesceret ꝛ imorarent: sicut mult⁹ ignis si nō appone
rent sibi multa ligna. In hieme aūt est ista mltitudo ca
lidi. in estate aūt ex pte resoło̅nis indicat mlta cibatio-
nis neċitas: qꝛ tñ tūc calor ē resolut⁹ ꝛ diminut⁹: vt dcm̄
est. nō potēs multū ꝯuertere idicat q̄ pa ꝑ dz offerri l vi
ce: illō tñ offerri dz ꝛ applicari: sz modicū ad sana corpa.
¶ 2ᵃ ꝯ⁹ est. loquēdo de exhibitiōe cibi q̄ dz fieri in pluri
bus assūptiōibus: ꝛ sz in hyeme in vnica vice debeamus
plus exhibere de cibo q̄ in estate ꝛ raro. In estate autē
modicū. Sepe querit q̄ sit maior q̄titas an cib⁹ in oib⁹
vicib⁹ q̄ frequētat in estate: an cib⁹ in hyeme exhibit⁹:
vt ꝓbi gr̄a loquēdo de toto cibo vni⁹ toti⁹ diei: Auic. ei
ca⁹. ꝑalle. videt velle q̄ q̄titas cibi in estate debeat esse
amplior q̄tū ad totā sūmā cibi q̄ in hyeme. Nam dicit
Estas q̄dē pp sūmā resoło̅nē indiget cibatiōis additiōe
cū sepatione eius. Per illud eñ qđ dicit additione cibi
videt loq̄ q̄tū ad q̄titatē ꝯtinuaz cibi nō q̄tū ad nūerū
ciborum: pp illud qđ imediate subdit: ꝛ sepatione eius.
Nā alr idē imediate bis diceret. vñ ēt ipse subdit. Nam
ꝟtus nō sufficit ad digerendū illud qđ est multum. Sed
adiungit sol vt sol multitudinem cibi videatur ꝓhibere
in vnica vice approximatiōe. nō aūt ꝓhibeat ei⁹ multi-
tudinem in cibationib⁹ pluribus. Et hoc ēt pz p dicta: q̄
dixit de hyeme. Nā dicit. ꝛ in hyeme est eꝯ: qm̄ p paucita-
tez resoło̅nis ei⁹ nō facit idigere cambio mlto. Et clarū
est. q̄ nō dz loq̄ de multitudine cibi in vnica exhibitiōe.
qꝛ hoc est expsse falsum cū iā dcm̄ sit q̄ in hyeme debea-
mus dare multū de cibo in vice ꝛ raro. Igit vr loq̄ de to
to cibo administrādo in plurib⁹ cibationib⁹. vt q̄ cibus
admistret bis in hyeme: ꝛ pro certo sic̄a vellet huic snie
inti male fortasse posset reprobari. Sz sic̄a bñ ꝛ subtili
ter metē Ga. idagat: ꝛ Hypo. in affo. Uētres vere ꝛ hye
me ꝛc. Ipsi vident velle q̄ cib⁹ oi mō in vere sit amplior
exhibēdus q̄ in estate. ꝛ h̄ pp cās sup⁹ assignatas. Cor
pora. n. tūc tpis vt in eodē tpe: vt vna die multo maiorē
q̄titatē cibi gubnare pñt. ſm oēs opōnes ei⁹ debitas q̄
tpe estatis. ꝛ pp hoc tūc eis ꝯueniūt cibaria grossiora et
solidiora: quapp tūc corpa ipinguant ꝛ ingrossant: vt di
ctum. Sic ḡ ſm h̄ loquēdo de toto cibo exhibēdo in aliq̄
toto tpe amplioris q̄titatis dz eē cib⁹ hyemis q̄ estatꝫ:
vt cib⁹ q̄ exhibet tota hyeme est plus in relōne ad cibū
qui exhibet in tota estate. Et tūc rñdebūt ad Aui. p⁹ q̄
Aui. nō vult q̄ ab⁹ loquēdo estas nō indigeat additio
ne in cibo plusq̄ hyems. Sz vult assignare cāz: q̄re oz in
estate ꝑtiri cibū ꝛ dare modicū in vice: ꝛ sepe ꝛ i hyeme
eꝯ. s. multū ꝛ raro. Nā in estate pp multā resoło̅nē hō in-
diget maiori q̄titate cibi q̄ possit sil recipe. ꝛ iō opz q̄
tūc partiat. In hyeme aūt q̄tū ē ex resoło̅ne a calore ex
trinseco nō indiget cibo ampliori quē sil posset recipe:
imo forsitā q̄tū est ex illa sola cā possum⁹ sil plus exhibe
re q̄ idigeat: qꝛ sūt ibi alie cause: ꝛ tūc ē sensus. Et estas
q̄dē pp suā resoło̅nē indiget additiōe cibatiōis. Nō sup
pleas. s. plus q̄ hyems: sed supple plusq̄ posset sil dari
supple: iō sepatione ei⁹. s. indiget. ꝛ in hyeme ꝯtrꝫ: qꝛ pp
breuitatē resoło̅nis eius nō facit idigere cābio multo. s.
q̄tū est ex illa cā. vñ pp resoło̅nē amplior cibo sil exhi-
bito nō idiget q̄ posset recipe. vñ si dederis cibuz subi-
to ꝛ sil multū erit tolerans: ꝛ forte apud expulsiōez. s. su-
pfluitatū ei⁹: ꝛ cū omnib⁹ his dictis Auic. sic expositis
stat ꝯ⁹ supraposita q̄ in sūma in hyeme plus cōpetit d ci
bo q̄ in estate nō possum⁹ dare de cibo nec in vna vice
nec in plurib⁹ q̄tū est neċe. vñ pp multā resoło̅nē ē indi-
gentia amplioris cibi q̄ in hyeme: sed pp debilitatē vir
tutis nō possum⁹ exhibere in hyeme: aut pp corp⁹ nō tm̄
resolui nō est idigētia tāti cibi. Sz possum⁹ dare q̄tū est
idigētia: qꝛ virt⁹ est fortior: qđ q̄dē est plus nō q̄ id de q̄
est indigētia in estate. Sz est plus q̄ id qđ in estate dare
possum⁹. ꝛ pp hoc vt dem⁹ in estate d cibo q̄to plus pos
sibile est cib⁹ nocumēto pertinet dādo in vice modicum
ꝛ sepe. cuius ꝯtrū in hyeme nos facim⁹.

¶ Et nota ad oia hec q̄ in hyeme est multo maior appe
titus q̄ in estate. Propter h̄ ḡ ponit 3ᵃ ꝯ⁹. declarās illō
qđ iā in alijs ḡrit de totali exhibitiōe cibi in istis tem-
porib⁹ in plurib⁹ assūptiōib⁹ ꝑmittendo. Et hoc pōt ḡri
in corporib⁹ sanis ꝛ in egris. Si igit q̄rat in corpib⁹ sa-
nis. Sic est 3ᵃ ꝯ⁹. q̄ in hyeme exhibet cib⁹ amplioris q̄-
titatis q̄ in estate. Et p declaratiōe h⁹ q̄siti sufficiūt ea
q̄ prius dicta sūt. Si aūt hoc q̄rat in egris: tūc est eꝯ q̄ in
estate amplior q̄titas cibi ē exhibēda. ꝛ h̄ q̄tū ad totaꝫ
sui cibatiōis q̄titatez q̄ in vere: ꝛ licz in hyeme in vnica
admistratiōe amplior exhibeat cib⁹: ꝛ ad ꝓh: vt supra
dictū est loq̄t in egritudinib⁹ māIib⁹ in q̄b⁹ marie his
modis vrit. ¶ Propter cui⁹ declaratione attētiōe dig⁹
q̄ quēadmodum supra patuit in corpe egro egritudine
māli cib⁹ exhiberi nō dz nisi p q̄to ꝟtus idiget sustētan
ti: si. n. virt⁹ fortis eēt vsq̄ ad statū nihil de cibo exhibe-
ret. quēadmoꝫ pz in egritudie in q̄ vtimur dieta tenuis-
sima q̄ est nihil dare. Naz corpa egra māli egritudie nō
idigēt cibaris q̄ quēadmoꝫ corpa sana. ꝛ h̄ pp multas cās.
sicut ꝓbi gr̄a. cū febricitamus vna est cā ꝓstratio appeti
tus in eis. 2ᵃ cā est nāe itētio circa rectificationē humo-
ris nālis mali. 3ᵃ. ē paucitas resoło̅nis: nō q̄ ab⁹ cū cor
pus febricās plus resoluat q̄ corp⁹ sani. Sz paucitas re-
soło̅nis q̄ indicat neċitatē ablatiōis cibi: ꝛ h̄ tāgit Auic.
3⁹. cañ. fen. 13. ca. de cāis destructiōis appetit⁹ in febrib⁹
pp malitiā ꝯ⁹ nis ꝛ dñioz sitis ꝛ repletionē hūorꝫ malorꝫ
exiccabiliū. Et subdit. Et q̄nq̄ sit pp caloris resoło̅nē ꝛ
paucitatē resoło̅nis ꝛ admistratiōez nāe in rectificād⁹ hūo
rez maliū: sicut sit in febrib⁹ in q̄b⁹ toleratur dimissio cibi
tpe extēso. ꝓpter qđ nā non fugit ex venis nec vene ex
stōaco: qꝛ nā laborat in expellēdo ꝛ refugit ab attractio
ne: ꝛ sic abstinet vrsus ꝛ ericius ꝛ plura aialia a cibo ab-
stinent hyeme tpe extēso: qm̄ occupat nā q̄ est in corpo-
ribus eorꝫ ex hūorib⁹ crudis ꝛ digerēdo ipm ꝛ admini-
strādo ipz loco ei⁹ qđ resoluit. Cū ḡ tpe estatis ꝟtus sit
debilior q̄ tpe hyemis: vt de se notū ē: ꝛ cū in eo tpe mlto
plus resoluat corp⁹: in ꝯtrariuo est idigentia amplioris
cibi: ꝛ hoc qꝛ tūc alie cāe idicātes multitudinez cibi tpe
hyemis nō indicāt cū corp⁹ est egrū: qꝛ vt iā dcm̄ est: ni-
hil tūc dz exhiberi nisi q̄tū reqrit p sustētande ꝟtute:
vt qꝛ est debilior in estate idiget sustentatiōe p amplio-
rez cibū q̄ vbi est fortior vt hyeme. In corpib⁹ āt sanis
nō hz cib⁹ diminui vel ꝓhiberi. pp ꝟtutē eē fortē. vt iaꝫ
declaratū est: quapp cib⁹ amplior ē in estate in egris ex
hibendus q̄ in hyeme. Ille tñ est partiēd⁹ vt modicum
det in vice ꝛ sepe cū ꝟtus debilis nō possit sil multū di-
gerere. In hyeme aūt dat min⁹ de cibo. Ille tñ in maio
ri q̄titate in vice est exhibēdus ꝛ rari⁹: ꝛ cā h⁹: q̄re non
multiplicat h̄ nūerus exhibitiōis cū diminutiōe q̄tita-
tis est: qꝛ sp in egro q̄to plus est possibile debem⁹ cauē-
re a diuersiōe seu distractiōe nāe ab actiōe i mām mor-
bi: qđ sit p exhibitionē cibi. Cū igit hec ꝟtus sit fortis po
tens sil plus de cibo digerere nō debem⁹ illū partiri ne
plus nāz ipediam⁹ hyeme si pole eēt in egro totū cibuz
exhibēdū in ei⁹ egritudie vnica vice exhiberi: ꝛ possz di
geri: ꝛ sic ꝯſuare ꝟtutē sic sac plies exhibit⁹ mlto meli⁹
eēt i vnica sola vice q̄ i plib⁹. Et attēdē⁹ ad ꝑdcāz regu
lā Ga. ca. d ꝯ⁹nib⁹ q̄ q̄ñ aliq̄ ꝯpant adiuicē cetera dbēt
eē paria ꝑter illō in q̄ ꝯpant. Ex q̄bus dictis stati appet
tex. Auic. clarus. Nā ipse loq̄t de regimie corpis egri p
cibū nec idiget tūc multa expōne. Est. n. illō ca⁹ d ciba-
tiōe febricitātiū. Sic̄a aūt vellz tenere ꝯtrū. s. q̄ i egris

cib⁹ āplior ē exhibēdus in hyeme q̄ in estate cogitet: q2 forte ver⁊ est. Sz cā breuitatis ad pn̄s h̄ dimittimus.

¶ 4ª ɔ° est h̄ ꝟe q̄r se hēat ad exhibitiōez cibi ⁊ est q̄ sumēdo idicationē a ꝟe rōne dispōnis ꝟtutis ⁊ nāl caloꝝ existis in corpe l°. tpe: tūc si corp⁹ eēt sanū vel n̄ est egrū idē q̄si idicaret de ꝟe qd̄ dcm̄ est de hyeme: ppter quod hyppo. in affo. Uētres hyeme ⁊ vere ⁊c. Simil̄r de illis duobus: ⁊ sil̄r in affo. l° Estate ⁊ autūno. ⁊ si qua dr̄ia est solū est illa que notata est in añti questio de fortitudie caloris vel multitudine in his duob⁹ tēporib⁹.

¶ 5ª ɔ° est: q̄ loquēdo de vere idicationē sumēdo a ꝟe rōne dispōnis q̄ cū vere ɔplicaꝶ ⁊ rōe tpis qd̄ ad ver seqtur aliter cib⁹ est ordinādus. Nā dispō q̄ in ꝟe ɔplicaꝶ ē multa repletio ex multitudie cibi in hyeme assūpti ⁊ ꝓhibitiōe resolōnis. Silr̄ tpīs qd̄ seqꝶ aliud tpīs veris est tpīs calidi⁹ agitās ⁊ dissoluēs ꝑdictā multitudinez: ⁊ iō tūc tpis intendendū est eūonib⁹ ⁊ diminutiōi cibi: ne calor ꝑdcām multitudinez inueniēs agitādo eā malas ⁊ ꝑnecātes generat egritudies. Et iō q̄tū ad hāc itētionē assimilauit Gal. tps veris morbo de repletiōe in quo si virtus sit fortis parū cibi exhibēdū est lōgis interuallis. qd̄ maxime hz veritatē in corpe egro. ⁊ pp hoc vult Ga. in illo affo. Uētres ⁊c. q̄ hoc maxime hz veritatē q̄tum ad pn̄m veris: ⁊ qd̄ dcm̄ est h̄ calore agitāte plenitudinē maxime hz veritatē q̄tū ad ei⁹ mediū ⁊ finē. ¶ Sed q̄reres: cū hec videanꝶ eē idicatōis ɔtie. s. de ꝟtute ⁊ calore forti in vere ⁊ plenitudine secū cōplicata: q̄b⁹ vnū indicat multitudinē cibi reliquū paucitatē q̄d de scō hēdū ⁊ quō de facto regēda corpa sūt. ¶ Et dōm q̄ de scō cibus in ꝟe est diminuēdus in ɔpatiōe ad id qd̄ sumebaꝶ in hyeme: pp rōnes supra dcās. Sed ad relōnē in estate plus in vice sumēdū ē de cibo. q2 ꝟtus est valde fortior potēs maiorē q̄titatē cibi assūpti sil̄ digerere. ⁊ hoc cū corp⁹ ē sanuz. In egro aūt opz qd̄ dcm̄ fuit de hyeme in relōne ad estatē cū ꝟtus sit fortior ⁊ plenitudo magna.

¶ Si aūt q̄raꝶ in corpe sano quo ad totā sūmā cibatiōnis hēdū in ꝟe relōne ad estatē in quo debeat exhiberi maior q̄titas. ¶ Quelz ps tolerari pōt. ⁊ p° q̄ lz q̄titas cibi exhibēdi in vere sit minor q̄ exhibēdi in hyeme: nihilomin⁹ tn̄ pp ꝟtotē eē fortiorē ⁊ nālē calorē eē multuz cib⁹ dz esse amplior. Et forte posset qs imaginari q̄ q2 i vere plenitudinē remouerit⁊ diminui in hūorib⁹ pp timorē laz dcm̄: lz in vnica vice corp⁹ pp fortiorē ꝟtutem in vere dbeat sumere de cibo plus q̄ in estate tota: tn̄ cibatiōis q̄titas dz eē minor: ⁊ tu in his ɔsidera.

¶ 6ª ɔ° est. q̄ autūn⁹ in ɔpatiōe ad estatē: q2 q̄d de ipso i cōpatiōe ad hyemē. ⁊ sic ēt ad tpīs veris pōt esse clar⁊ ex superi⁹ iductio. ⁊ ē ista ɔ°. In autūno corp⁹ melius tolerat cibū q̄ in estate ⁊ maxime in pte autūni q̄ hyemi appropinquat: qd̄ inuit Gal i cōme. affo. Estate ⁊ autūno. Et rō h⁹ ē. q2 ver ponit q̄ assimileꝶ hyemi ⁊ corpa facilr̄ ferunt ieiuniuz nō in hyeme: licz sit in h̄ post hyemē manifestū est q̄ sīli mō difficulter portāt cibū post estatem. q2 sic i hyeme facili⁹ ferunꝶ cibaria: q2 ꝟtus est fortis ⁊ calor nālis. ⁊ q2 nō resoluiꝶ ꝟtus nec agitaꝶ nec extra expādiꝶ sic: q2 i autūno ꝟtus nō sic resoluiꝶ: vt i estate cib⁹ nō sic difficulter portaꝶ: ⁊ h̄ in sanis hz veritatē: ⁊ q̄d in egris obseruādū est ex dictis clare habeꝶ: ⁊ q̄d de cibatiōe vnica: ⁊ q̄d de tota sūma cibatiōis: q̄ gr̄a breuitatis nō ampli⁹ ꝓclam⁹. ¶ Ex his āt est ad obiecta r̄ndere. Ad p̄m qd̄ arguit q̄ amplior cib⁹ in estate conueniat: pp multā resolōnē q̄ in ea fit iā. appꝫ clare solo per ea q̄ supra de h̄ dcā sūt. ¶ Et sil̄r ad 2ᵐ q̄d in egris hēdū ⁊ q̄re supra declaratū est ¶ Et sil̄r pz ad illud qd̄ ꝓpositū est i. q̄ opᵐ arguit ad id in quo dr̄ q̄ ver silaꝶ morbo de repletiōe. ¶ Et sil̄r ad illis qd̄ iducit q̄ in ꝟe dz fieri diminu⁹. q̄d dōz pz. ¶ Et sil̄r ad alia q̄ dcā sūt supra ¶ Ad illud qd̄ dr̄ q̄ autūn⁹ blasphemaꝶ iter tpa ⁊c. hoc est verū: ꝓpter ei⁹ inordinationē mō ad calorē mō ad frigus: cū hoc tn̄ stat q̄ est tpīs tēperatius estate: ⁊ qualis modus cibatiōis debeat esse dictū est supra.

Post ista seqꝶ videre de his que ꝓueniūt ex aliis aeris mutationib⁹ q̄ sunt multiplices: sicut de mutatiōibus aeris: q̄ ei eueniūt pp cās celestes: vt ex diuerso ortu diuersarum stellarum: ⁊ que ei eueniūt pp cās terrestres quēadmōz sūt ex pte latitudinis ⁊ ꝓfunditatis locoꝝ q̄ habitanꝶ: q̄dā pp diuersam dispōnē terraꝝ in quib⁹ sūt loca habitabilia. ¶ Est ēt videndū de mutatiōib⁹ que aeri ɔ nām eueniunt: sic est aer q̄ in suis q̄litatib⁹ ɔ nām mutaꝶ vel in subā corrūpiꝶ vt tpe pestilentie: in q̄b⁹ caderēt dubitatiōes an sub linea eq̄noctiali sit possibilis habitatio aut nō: ⁊ dubitationē de gn̄atiōe ventoꝝ: ⁊ de eoꝝ motu ⁊ de eoꝝ nā: ⁊ dubitatiōes h̄ pestilētia. Sz q2 ma ⁊ dubitatōes circa mutationē aeris in pestilētia sūt a nobis ptractate in ɔmēto nr̄o p° de dr̄ntijs febriū: ⁊ sic etiā clare ptractate sūt ab auctorib⁹ ⁊ doctorib⁹. Idō q2 in eis non multū aliter opinamur ad pn̄s ꝑdcās mās non tractabim⁹: insequētes illd̄ qd̄ in ꝑncipio nostri operis ꝑmisimus nos facturos: ⁊ ideo ad alia ꝓsequamur.

¶ Tractatus secundus.

¶ Utrum motus localis calefaciat ⁊ quies localis infrigidet. Questio. vj.

Circa 2ᵐ tractatū hui⁹ libri. Intendimus ea que circa motū q̄etē cadūt: ⁊ que ab eis ibi ꝓueniūt inuestigare. Et p° queriꝶ an mot⁹ hēat calefacere corpus nostruz. ⁊ vt gn̄alior sit: 2° queraꝶ abs̄ an motus calefaciat. ⁊ loquimur de motu locali: ⁊ subsequēter queratur an q̄es localis infrigidet. ¶ Et q̄ nō ostēdiꝶ: q2 mot⁹ preter mobile ⁊ spaciū super quod mouetur nō est aliud. ergo mot⁹ nō calefacit. añs cōiter hodie ɔceditur a oib⁹. ⁊ ɔn̄a pz. q2 ista mobile pōt eē frigiduz: sicut calidū. si ergo mot⁹ nō est aliō preter illud ita hr̄et īfrigidare: sicut calefacere. ¶ In oppᵐ est illud quod appꝫ p experientiā. ¶ Et q̄ quies infrigidet patet: q2 si motus calefacit igiꝶ p oppᵐ quies īfrigidabit: q2 a ɔtrio dicuntur effectus ɔtrij ꝓueniꝶ re. ¶ Ad oppᵐ: q2 illud qd̄ ꝓhibet resolōnem caloris hz calefacere cum conseruatio caloris calefaciat. Sz talis est q̄es vt oēs asserūt igiꝶ ⁊c. ¶ Istud questium q̄tū ad motum absolute tangitur 2° li° celi ⁊ mūdi. ⁊ p° lib⁹. metheurorum: ⁊ est tā a Cōmētatorib⁹ q̄ a doctorib⁹ ptractatū. Quātū aūt ad motū nostri corpis est ptractatum ab auctorib⁹ medicine de diuersitate alterationis ꝓuenientē ex diuersis motib⁹ corpis nostri. Uidendū ḡ de p̄mo. nullus dubitat cū de se per experiētiā notuz sit: vt dicit ph̄s q̄ mot⁹ localis calefaciat. Notū est eni motuz ignire lapides ligna ⁊ ferrū. Sz dubiū est de mō sz quē modū calor hēat gn̄ari. ⁊ in dādo moᵐ diuersi diuersa ⁊ varia dicūt. Nā q̄dā dixerūt: q2 mot⁹ localis ē p̄or inter oēs mot⁹ cū sit p° corpori. s. celesti attributus ipse est cā alioꝝ. Inter alios aūt mot⁹ p̄or est mot⁹ alteratiōis cū alios ꝑcedat. Inter mot⁹ aūt alteratiōis p̄or ⁊ ꝑfectior videꝶ esse q̄ ad caliditatē est: cū sit q̄litas inter oēs magis actiua: pp qd̄ de p° ad vltimū mot⁹ localis ē cā caliditatis. ¶ Sz h̄ modus est modus q̄si rethoricus nō explicans rōnē: nō eni mot⁹ lapidis vel lignoꝝ. ēt fricatoruz adinuicez est mot⁹ celi vel p̄or vel dignior. ēt mot⁹ esset cā frigiditatis ⁊ aliaꝝ q̄litatū: ⁊ lz caliditas tn̄ p illā rōnem eēt cā alioꝝ: qd̄ est falsoz ¶ Alij sūt q̄ dixerūt q̄ iō mot⁹ calefacit: q2 calidi ꝓpriū est mouere ⁊c. tō id quod actu moueꝶ calefit: ⁊ videntur dicere q̄ ista sit intentio Auer. 2° lib. celi ⁊ mūdi. ¶ Sed h̄ nō est: si quis inspicit eū nec h̄ modus declarat q̄liter a motu gn̄aꝶ calor: quis nullaten⁹ seqꝶ q̄ lz aliq̄d sit cā alicui⁹ effectus sit cā sue cāe. ¶ Auer. aūt 2° lib. celi. loquēs de calore ꝓueniēte a motu dicit. Uidemus eni q̄ Ar. dicit q̄ mot⁹ ex quo generaꝶ calor est aliq̄ vita olum que sūt in nā. ⁊ h̄ manifeste videꝶ in igne: q̄m cū nō moueꝶ extinguiꝶ: ⁊ sm̄ h̄ motus erit ꝑfectio calidi corpis. Cū ḡ corp⁹ calidū fuerit i motu erit in vltima sui ꝑfectiōe. ⁊ cum fuerit in vltia sui ꝑfectiōe calor est in eo in sua vltima ꝑfectiōe: sicut res nāles hn̄t suū esse ꝑfectū cū sunt in eis oia accn̄tia cōsequentia formā. Hoc ꝓfert Auer. q̄tū ad motū ⁊ post sequiꝶ de calore facto a lumine: vt dicunt alij videꝶ velle Auer. q̄ q̄n sunt due perfectiones vel duo actus nāles alicui⁹ corporis ⁊ corpus fuerit in p̄mo actu ip̄z: ex quo est natū trāsire in 2ᵐ sine quocūq3 extrinseco: imo generans in ipso p̄mā ꝑfectionē gn̄at in ipso 2ᵐ nisi aliquid īpediat. Ita videꝶ velle ph̄s. 8 lib. physi. de grauitate ⁊ motu deorsum. mō mot⁹ est sicut perfectio ⁊ act⁹ nālis corporꝝ calidoꝝ. ⁊ pp hoc ignis ⁊ aer in supiori regione vbi nō īpediunꝶ a motib⁹ moueꝶ circulariter a motu totius tanq̄ mot⁹ sit ꝓpria ꝑfectio ipsoꝝ calidoꝝ. ⁊ iō cū alij corpa sūt in motu sūt iā in ꝓpria ꝑfectiōe corporū calidoꝝ. ⁊ iō videnꝶ ex se transire ad caliditatem que

est illa

est illa ꝑfectio: vel ꝑducēs fm ipsis corpib⁹ motum mo-
tuo nāllo est ꝑducco caliditatē nisi sit impediēs: ꝛ si ac-
cidat corpa q̄ mouent̄ esse frigida: si tñ sunt mixta ex q̄-
tuor elīs: q2 mot⁹ est ꝑfectio corpoꝝ calidoꝝ: iō cū illo
mouent̄ excitat̄ in eis virt⁹ elīoꝝ calidoꝝ ex quo cale-
fiunt ꝛ possunt igniri. ❡ Sz ꝑ firmo hec opinio nisi alr
glosēt ꝛ declarēt nō vr̄ calido satisfacere. q2 cū cōiter te-
neat̄: vt dcm̄ est q̄ mot⁹ localis nō sit aliq̄ res ꝑter illud
vel ea q̄ mouent̄: ꝛ si tenet̄ q̄ est aliqua res: mō est nisi q̄-
dā respectus q̄ nō est ꝑn^m actiōis: nullo mō vr̄ q̄ ex solo
motu: nisi aliq̄d aliud interueniat: caliditas generetur.
Et si dr̄ q̄ mot⁹ est ꝑfectio corpis calidi. vn̄ ignis ꝑhi-
beat̄ a motu extingui: vt cerrte hoc est: q2 in motu ignis
euentat̄ ꝑ expulsionē fumoꝝ suffocātiū ignē. ꝛ iō si non
interuenirer ista cā iam mot⁹ illud nō causaret. Nō igr̄
vr̄ q̄ ex hoc q̄ res moueat̄ ipsa dz calefieri vt̄ in ea gene-
rari caliditas nisi aliq̄d adueniat ꝑter motū. ❡ Alber-
tus aūt 2⁰. lib. ꝛ p⁰ lib. methauroꝝ. loquit̄ de hac mā: et
dicit q̄ mot⁹ calefacit per hunc modū: q2 qn̄ aliquid mo-
uetur super aliqḋ forti motu vel veloci ꝛ fricant̄ cor⁹ ad
inuicē. tūc vnū distrahit̄ ꝛ separat partē alteri⁹: ꝛ ex⁹ re
per vnū rarificat̄ ꝛ se rarificādo mām educit calorem de
po^a ad actū eā rarificādo: q2 raritas est dispō ad calorē.
ꝛ iō iste dispōnes videnr̄ adinuicē cōseq̄ motū calidita-
tis ꝛ raritatis. quapꝑ q2 mot⁹ gn̄at raritatē ꝛ raritas ca-
liditatē. Et vr̄ ista opinio cōformari illi ꝯr^i^a: q2 qn̄ aliq̄
ꝑfectiōes nāliter gfa cui⁹ corpi insunt qn̄ vna ꝑducitur
ob aliquo reliq̄ naturalr̄ ꝯsequit̄. ꝛ iō cū raritas sit ꝑfe-
ctio corpis calidi inducēs raritatē generat caliditatē:
q2 ista naturalr̄ se ꝯsequunt̄: ꝛ iō mot⁹ rarificādo calefa-
cit: nec vr̄ i hoc esse q̄rēda aliq̄ cā nisi talis nālis sequela
haꝝ ꝑfectionū adinuicē. Etiā vr̄ adhuc q̄ mot⁹ calefa-
ciat: q2 rarefacit. Intentio phi est p⁰ lib. methauroꝝ.
cū dicit. Uidemus itaq3 motum q̄ ponit designare aerē
ꝛ ignē ignee vt late liq̄factatq2 res q̄ ferat velocitatem
liquefieri ꝛ igniri sepe. ❡ Sz h̄ dicta non videnr̄ ꝑfecte
declarare modū gn̄ationis caloris a motu: ꝛ hoc: q2 apḋ
plurimos raritas non significat nisi solā distātiā partiū
rei. ex hoc igit̄ solo nō opz generari calor vel aliquo agē-
te. Si enim raritas diceret̄ vna qualitas de actiuis q̄li-
tatibus. ergo opz ponere aliud agēs qḋ illḋ calefaciat.
❡ Amplius dicere q̄ ista sequant̄ seinuicē raritas ꝛ ca-
liditas: et qḋ nō sit q̄rēda alia cā vr̄ dcm̄ satis ad placitū.
❡ Amplius rarefactio ponit̄ de scḋis q̄litatib⁹ ꝛ calidi-
tas de p̄imis: ꝛ iō poti⁹ vr̄ q̄ mot⁹ rarefaciat q2 calefa-
cit: q̄ q̄ calefaciat q2 rarefacit mō em̄ vr̄ res rarefieri: ni-
si q2 calefit. ❡ Ampli⁹ qn̄ lapides adinuicē cōfricant̄ et
percutiunt̄ multo magis est ibi raritas in aere q̄ sit i ꝑ-
te lapidis q̄ ignit̄ cū illa sit grauis ꝛ descēdat. Igit̄ mul-
to plus dz ibi calefieri aer ꝛ igniri q̄ lapis: cui⁹ ꝯtrariū vi-
demus: ꝛ ita nūc vltimo inducta erūt etiā in declaratio-
ne modi generatiōis caloris. ❡ Ampli⁹ mirabile vr̄ sa-
tis q̄ si lapides sine ꝯfricatiōe ꝛ ꝑcussiōe calefiāt ad ignē
satis modo nō igniunt̄: sic̄ qn̄ ꝑcutiunt̄: ꝛ tñ ex isto cali-
do. aīa. calore deberēt valde plꝰ rarefieri q̄ qn̄ ꝑcutiun-
tur. ꝛ ꝑ ꝯñs valde plus deberēt igniri: ꝛ tñ nō videmus.
cū in ꝑcussione igniant̄ ꝛ nō ibi ꝛ illud est etiā declaran-
dū. ❡ Sūt etiā in hoc dubio aliqui modi dicendi quos
dimittimus. q2 nō multū hāt apparētie. Et veniēdo ad
illud qḋ verisimili⁹ credim⁹ posse dici q̄ etiā posuimus
in cōmēto nr̄o sup lib p⁰ de febrib⁹. ꝛ est ꝯplemētū iam
dictoꝝ: q̄ mot⁹ iō calefacit: q2 infricatiōe ꝛ ꝑcussiōe cor-
porum fit rarefactio ꝛ ex tali distractione ꝛ rarefactiōe
generat̄ caliditas. Sz modus fm quē ex tali rarefactio-
ne ꝛ distractiōe gn̄atur caliditas est. q2 mixta fm suis ptī-
bus sunt multū difformia. vn̄ alique ptes in eis sunt pl⁹
aquee aliq̄ plus ignee ꝛc. lz talis difformitas sensui non
sit manifesta. ꝛ illud in multis clare pz. In cōfricatione
ergo ꝛ rarefactiōe fit motus de cētro ad circūferentiā:
ꝛ extrahūtur partes ignee ꝛ aeree subtiles de cētro ꝛ ꝑ-
fundo corporis versus circūferentiā ꝛ extrinsecā sup̄fi-
ciem: ꝛ separant̄ a ptib⁹ terrestrib⁹ grossis ꝛ frigidis cum
quibus erāt vehemēter ꝑmixte: q̄ ptes ignee ꝛ aeree cali-
de multiplicate ꝯ̄sus circūferētiā ꝛ siliter a grossiori-
bus ꝛ terrestrib⁹ separe ꝑdicta loca calefaciūt intrin-
sece et vsq3 ad loca ad q̄ ꝑueniūt eoꝝ calefactio ꝛ gn̄atur
talis caliditas amplior vel minor fm fortitudinē cōfri-
catiōis ꝛ ꝑcussionis: ꝛ fm dispōnē corpoꝝ ꝯfricatoꝝ in

fuis ptibus. caliditas aūt actualis gn̄atur in corpibus
cōfricatis ab illis ptib⁹: sic̄ de cētro ad circūferētiā3 at-
tractis ꝛ multiplicatur ab illis ptib⁹ separatis: q2 iste ptes
sunt actualr̄ calide: si q̄s ꝛ3 q̄ in mixtis sit actualis cali-
ditas: ꝛ tūc claꝝ est: q̄ūo illis multiplicatis ꝛ mixtis ad-
inuicē separatis a frigidis posset actualis caliditas gn̄a-
ri: ꝛ q̄ūo possint igniri ꝛ inflāmari. ꝛ pt̄ et alias calefa-
cere ptes vel ille ptes a quib⁹ ꝑuenit talis caliditas in
motu sunt calide ꝯ̄tualr̄ ꝛ p̄mo dispartite ꝛ separate ꝛ cuꝝ
superioribus mixte nō poterāt gn̄are actualē calorē q̄ po-
stea pn̄t gn̄are. Nā multiplicter agēs vt calefaciēs pōt
ipedire ne calorē actualē ꝑducat hoc h3 i po⁹ ꝑducere:
ꝛ ꝑ actualē calorē itelligo calorē forālē. Un videm⁹ expi-
se q̄ calx nō est actualr̄ ꝛ formalr̄ calida: sz solū ꝯ̄tualr̄: ꝛ
tñ si sup eā ꝑiciat̄ aq̄ ipsa gn̄at calorē actualē formalē
vehementem: ita et ptes q̄ virtualr̄ sunt calide in mixto
stātes ꝑ vnū modū impediunt̄ a productiōe actualis ca-
loris formalis: q̄ tñ actualr̄ disposite illū calorē vehemē-
tem generabunt ꝛ vehemēte calore actuali ꝛ formali in-
flāmabunt̄: nō dicim⁹ tñ q̄ silr̄ oī mō ex ista cā generet̄
calor in motu ꝛ in calore cū aspgit̄ aqua: q2 illa requirit
aliā inuestigationē et subtilē: quā satis ꝑcla utim⁹ ꝛ sub-
tiliter in cōmēto nr̄o de febrib⁹ cū locuti sum⁹ de febre
ethica. ❡ Ex his aūt pz q̄liter mot⁹ ꝛ ꝯfricatio corpoꝝ
generet calorē: ꝑpter quā cām corp⁹ ꝑ cōfricationē i bre-
ui tpe ꝯsumit̄: ꝛ lz in ꝯfricatione ab eis frusta sensibili-
ter nō dispdant̄: ꝛ appet etiā ex dictis q̄ opz ꝑdictū mo-
tū seu ꝑcussionē ꝛ ꝯfricationē esse velocē ꝛ fortē. ❡ Et
vlterius ex dictis appet q̄d dōm ad ea q̄ modicū supra
inducebant̄ q̄ vidētur ꝯ̄tra istis. Naz cū dr̄ q̄ raritas vr̄
de scḋis qualitatib⁹. ꝛ iō vr̄ ꝑducere calorē ꝛ nō ex⁹. n̄ā
fm motū dcm̄ raritas nō esset ꝑpria cā vbi inducēs ca-
lorem. Sz ex raritate fit ibi cā q̄ est productiua caloris.
Et si diceret̄ q̄ raritas nō pōt fieri a calore illud nega-
res. vn̄ aliqn̄ solū ꝯdēsata aliqua re ꝑter oēm calorē ra-
refit: alr̄ esset dare vacuū. Alij aūt dicerēt q̄ lz raritas
sit qualitas scḋa hoc haberet veritatē in ordine ad sim-
plices alteratiōes: sz nō in ordine ad motū de hoc nō cu-
ramus. ❡ Et cū vlterius dr̄ q̄ multo maior est raritas i
aere. Dico q̄ nō sunt partes dissimiles ibi q̄ sic disposite
inflāri q̄les sunt in reb⁹ cōfricatis: quaꝝ partes inflam-
mātur ꝛ igniūtur. ❡ Et ad illud qḋ vlteri⁹ dr̄ q̄ si lapi-
des calefiūt ꝑ aliqḋ spacium ad ignē ꝛc. Est dōm q̄ nō
est simile: q2 cū calefiūt lapides ad ignē nō rarefiunt: ꝛ
distrahūtur etiā vehemēter in quibusdā suis partib⁹ la-
pidis: sicut accidit fm cōfricatiōe ꝛ ꝑcussione ex velocita-
te ꝛ fortitudine mot⁹. Silr̄ etiā cū lapis calefit ad ignē3
magis vniformiter alterat̄ in suis partibus tā3 grossiori-
terrestrib⁹ q̄ subtilib⁹ igneis ꝛ aereis: q̄ fiat i ꝯfricatio-
ne: ꝑpter qḋ in calefactiōe nō est sic calefactio partium
quarūdam ab aliis: sicut in percussione ꝛ cōfricatiōe. vn̄
accidit aliqn̄ aliq̄s i ꝯfricatiōe ꝛ ꝑcussiōe ꝯuerti ad ignē
ꝛ nō ibi. Et hec sufficiāt de calefactiōe ꝛ motu absolute
in his inferiorib⁹. In calefactiōe ꝑcedente ex motu ce-
li nō itēdim⁹ ad pn̄s inuestigare. Si aūt aliqn̄ accidat res
ex motu infrigidari: certe illud multū est ꝑ accñs: sicut i
oībus locis vbi pertractat̄ hec materia dclarat̄: qḋ gra-
tia breuitatis dimittimus. ❡ Et apparet etia3 q̄d dōm
ad illud qḋ in principio q̄sti fuit inductū: q2 lz mot⁹ nō
dicat aliquā rem preter mobile ꝛ spaciū: nihilomin⁹ tñ
ꝑpter illud qḋ declaratu3 fuit in motu euenire accidit
calorem gigni. ❡ Restat igit̄ declarare de motu nostro-
rum corpoꝝ: qḋ magis pertinet ad medicinā: ꝛ q̄ūo mo-
tus corporis calefaciat corpus satis est clare videre: q2
in motu aīalis agitātur spūs ꝛ sanguis ꝛ dispergūtur
ad mēbra. Sanguis aūt ꝛ spūs sunt corpora calida. ꝛ iō
dispersa ꝛ agitata per mēbra calefaciunt ea. Sed vt vo-
lunt auctores medicine motus corporis nostri est multi-
plex: ꝛ fm eius varietatem diuersimode fit in nobis al-
teratio: q2 mot⁹ aut ē fortis: aut debilis: aut mult⁹: aut
paucus: ꝛ aliqn̄ est cū quiete cōmixtus: ꝛ aliqn̄ nō: ꝛ ali-
qn̄ diuersificat̄ penes materias in quibus exercet̄. ꝛ fm
oēs has diuersitates diuersi ꝑueniunt effect⁹: vt est ab
auctoribus legere: ꝛ vniuersaliter in hoc oēs cōsent: vt
calorem efficiūt fortiorem q̄ virtutem h3 in hoīe mot⁹:
q2 post motum aliquis motus h3 cōseruare calorē ꝛ non
augere aliter exercitium nō diceretur de causis cōser-
uatiuis sanitatis: qḋ est falsum. Aliquis etiam motus

Declaratio

post motum hꝫ augere calorez: qꝛ post motum remanet augmentatus calor ꝛ aliquis motus post motū hꝫ diminuere calorē: qꝛ ꝓpter eius superfluitatē causat resolutionem nimiā: vnde calorē diminuit: quid aūt ꝑticularī habꝫ causari ex diuersis differentiis motus iam dictis clare hꝫ videri ab auctoribus: ꝛ ab eoꝝ expositoribus: quare grā breuitatis nō ꝓsequimur. ¶ Ad illud aūt qđ qrit̄ de de te clare pꝫ intelligenti: per ea que dcā sunt de motu: cuꝫ mixta eueniāt ex quiete diuersis modis: qđ distinguere est tediosum nimis.

¶ Utrum exercitium conueniat ante cibum vel post cibum. Questio. vij.

SEcūdo queritur cū ꝯcessuꝫ sit apud oēs qđ exercitium cōueniat n regimine sanitatis: siue in regimine corporis sani. Tūc querit̄ que sit hora cōueniens exercitij in sano corpore. ¶ Et qđ exercitiū cōueniat post cibū videtur velle Gal. in cōmēto afo. vbi indigentia nō oꝫ laborare. In scđa particula. ꝛ dicit. Cibus ergo semper preoccupet. Hoc idē vr̄ innuere Auic. 3ª fen. pmi libri. Cum inquit. Rufus inqt incessus mihi placet ꝛ ꝓpriē post prandiū: qm̄ bonitatē oꝑatiōis cene ꝑparat. ¶ Ad oppositū est Auic. 3ª fen. pmi libri. in cap. de hora incipiendi exercitiū. ꝛ Ga. 2°. lib. de regimine sanitatis: et aliqñ in 4°. ꝛ i hoc vr̄ oēs medici videntur esse ꝯcordes.

¶ Hoc quesitū est a multis determinatū ꝛ singulariter a Cōciliatore in annexo pmo dr̄ie cētesimedecimeoctaue: ꝛ quasi oēs ad inuicē concordant in hoc simpliciter loquēdo: ꝛ q̄ plurimū in regimine sanitatis exercitium dꝫ fieri ante comestionem: ꝛ nō post: vt etiā cibi fuerint in ventre ꝛ epate digesti exulsis pme digestionis ꝛ scđe superfluis iam presuscepti alimēti: illis eñ perfectis: et cum instat tempus alteri⁹ digestiōis exercitādū est: qđ subtilitate ꝛ quasi fluxu salue distinguit̄ ꝑm Aristote. ꝛ Alexan. ꝛ illa est hora simpliciter loquendo exercitij. Sed ꝑm quid vero ꝛ rarius exercitiū debet fieri post comestionem: cuius causa apparebit: ꝛ hoc est in quo oēs vr̄ concordāt: ꝛ sunt cōclusiones vere: ꝛ ꝑm mentem auctorum. Sed qꝛ nostro iudicio etiā hi sermones sunt ꝓamplius et particularius declarandi q̄ cōiter fiat per doctores. Idcirco hoc describimus quesitum vt vlterius declarem⁹. Propter cuius declarationē iuxta sermonem auctoꝝ: vt etiā alij declarāt videnda sunt: quedam de exercitio: vt quid ipm sit: eius necessitas: ꝛ que eius cōueniēs q̄titas: ꝛ q̄ eius diuersitas. Et ex his deducet̄ q̄ eius est cōueniēs ꝛ debita hora: q̄ est illud quod principalr̄ querit̄.

Quesita.

¶ Primū aūt. s. qđ sit exercitiū ponit Ga 2°. li. de regimine sanitatis dicēs. Exercitium ē motus vehemēs in tm̄: vt alteret respirationeꝫ in mai⁹ vel minus. Et intēdit Ga. cū dicit. vel min⁹ q̄ hoc esset: qm̄ exercitiū nimis excederet. Et subdit. Uelocius vel spissius: vt equitādo fodiēdo metēdo ꝛc. Auicē. autē doctrina. 2ª. 3ª. fen. pmi libri. dicit. Exercitiū est motus volūtarius: ꝓpter quē anhelitus magnus et frequēs est necessarius. Auer. aūt. 6°. li. coll. dicit q̄ exercitium est vr̄ mēbroꝝ motus aliqua volūtate. ꝛ lꝫ sit improprie i mēbris nō volūtariū hn̄tibus motū: sicut sunt vene ꝛ instrumēta nutrimēti: ꝛ ita vr̄ oēs exercitiū describētes tendūt ad idem: vt apparet ex sui diffinitione. ¶ Qualiter aūt motus exercitij ab alijs motibus differat nō discutimus grā breuitatis. ¶ Necessitas aūt exercitij: vt declarāt ꝑdicti auctores: vt ꝛ est ad sanitatē cōseruandā ꝛ ab egritudinibus corpus tueri: in quas libere et absq; vsu exercitij: qđ pulchre Auic. deducit pmo ca°. scđe doctrine. 3ª. fen. qꝛ cū in qualibet digestiōe derelinquatur sup̄fluitas que refugit operationē nature in cā: ꝛ natura nō possit ꝑficere cōpletā eius eᷓuonem semꝑ remanet aliqđ faciēs impressionē ex cuius aggregatione multe egritudines euenire pñt: ꝛ iō necessarium est illas extra corpus euacuari. Euacuatio aūt istoꝝ nō pōt fieri nisi exercitio aut medicinis. Sꝫ medicine: qꝛ sunt venenose purgāt ꝛ inueterāt: quēadmodū dixit Hipo. eo q̄ cū humoribus sup̄fluis euacuat de humoribus nālib⁹ ꝛ spiritib⁹ ꝑtē magnā. Iō necc̄ium ē vti exercitio: ne ad auxilia medicinarū currere oporteat. ¶ Utilitates exercitij ab auctorib⁹ designate sūt: vt pꝫ ipsas legēti. G. n. dicit q̄ in gñe exercitiū ad duo est vtile: ad eᷓuonē. s. sup̄fluitatū. et ad bonā soliditatē corporū valitudinē. Nā cū exercitium sit vehemēs mot⁹ necc̄io tria sunt: ꝛ facit exercitiū in corpore duritiē organicoꝝ inuicē contritorū: quā sequitur impassibilitas eoꝝ: ꝛ ad actiōes robur. Scđo ꝟo augmētationē caloris nālis quā sequit̄ nālis alteratio. als attractio fortis redditoꝝ ꝛ alteratio paroꝝ ꝛ nutrica°. melior ꝛ effusio oīm corpoꝝ q̄ solida mollificant̄. hūida ꝟo subtiliant̄ ꝛ pori latiores efficiunt̄. 3°. ꝟo fortiorē motū spūs quē sequit̄ expurgatio poroꝝ ꝛ euacuatio sup̄fluitatū: ꝛ hec eadē habent̄ ab Auic. ad lrām. ꝛ ab Auer. loco ꝑallegato: ꝛ ab Allab 5°. lib. theorice. cap°. 12. ¶ Diuisiones autez ꝛ modos seu spēs exercitij habes ab his auctorib⁹ clare: quas tā q̄ claras locis preallegatis dimittimus. ¶ Quātitas aūt exercitij ꝯueniēs declarat̄ ab auctorib⁹ locis ꝑallegatis: qđ clarū specificat Auic. in tribus conditionibus. Una earū est calor qñ dū i ipse augetur bonitas adhuc est hora: ꝛ dispositio ꝑm ipsorū inflāmationē: qm̄ dū ipsoꝝ auget̄ inflāmatio adhuc est hora. 2ª. sunt motus: qm̄ dū leues perseuerāt adhuc est hora. Et tertia mēbroꝝ dispositio ꝑm ipsoꝝ inflāmationē: qm̄ dū ipsoꝝ augetur inflāmatio adhuc est hora. Cū aūt dispōnes iste minui ceperint ꝛ sudor vaporalis: siue resudatio liquida facta fuerit, dimittēdus est. ¶ Modus aūt faciendi exercitiū: vt. s. qđ ante dꝫ fieri: et quid post: et de fricationib⁹ ꝛ inunctionib⁹: ꝛ qualr̄ pmo debet incipi leuiter ꝛ post fortificari: ꝛ quō clarū ab eis auctorib⁹ locis preallegatis lege: qꝛ tediosum est oia ista narrare. ¶ Nūc deueniendū est ad declarandū horā qñ dꝫ exercitiū inchoari: vt vult Gal. tēps exercitij est optimū qñ hesternus cibus perfecte fuerit digestus duab⁹ digōnibus: vt qꝛ in ventre ꝛ epate ꝛ alterius cibi instat tēps. Si ꝟo ante exerceat̄ cū exercitiū cōferat reditioni bus ciboꝝ cū crudi ꝛ indigesti cibi vel humores in ventre vel vasis ꝯtineant̄ nōdum digesti attrahunt̄ ad oia mēbra ꝛ eis totū replebit̄ corpus: qꝛ nō euacuat superfluitates. Si ꝟo postea exerceat̄ colam gnābit ampliorē. discernunt̄ aūt: vt vult Gal. ex vrina. nā aquosa vrina sigñat reditū ex vētre in epar humorē indigestū in vasis cōtineri: qꝛ nondū colera colata est; cū vrina. Ignea ꝟo ꝛ colica vrina sigñat q̄ ex multo iā tpe digestio completa est: qꝛ ampliorē q̄ oporteat suscepit colerā. moderate ꝟo citrina vrina sigñat secundā factā esse digōnē. ꝛ tunc exercitandū. Aui. aūt de hora exercitij dicit q̄ hora in qua inceptio exercitij ꝑparat̄. opꝫ vt corpus sit mūdū: ꝛ ne in partib⁹ intraneoꝝ ꝛ venarū chimi siluestres et mali existāt: quos exercitiū in corpore diffundat: ꝛ vt cibus hesternus iam sit digestus in stō ꝛ epate ꝛ venis: ꝛ vt alterius cibi hora iam aduenerit: ꝛ hoc quidē declarat vrine ꝑm subam ꝛ calorē maturatio: ꝛ erit hic prima hora digōnis: cū enim iam lōge fuerit: ꝛ nā aliquo tpe i nutrimēto ministrare desierit: ꝛ igneitas in vrina accēsa fuerit: ꝛ citrinitatis nālis terminū trāsierit: exercitiū impediēs erit: qm̄ ꝟtutē deijciet. ꝓpter hꝯ dixerūt q̄dam q̄ cū forte exercitiū necc̄iuꝫ est: bonū est ne sit stomacus vehemēter inanitus: imo sit in eo paucū nutriēs i hyeme q̄ sit grossum: ꝛ i estate q̄dē subtile. Et subdit. Amplius q̄ exercitat̄: si est plenus meli⁹ est q̄ si esset vacu⁹: et melius est vt exercitet̄ cū est calidus ꝛ humid⁹ q̄ exercitet̄ dū est frigidus ꝛ siccus: ꝛ hoīs ipsi⁹ melior est equalitas. Ex his dictis de hora exercitij ꝯcordat etiā Auer. loco ꝑalleg. ꝛ innuūt etiā auctores moderni: q̄ secundū exercitiū dꝫ inchoari: nā q̄ exercitādus est nō confestim fortius est mouēdus: nisi aut fricatione ꝑparet̄ vt calefact⁹ ꝑmolliat solida ꝛ subtiliter humida ꝛ sup̄fluitatē et poros dilatet ne q̄d solidoꝝ scindat̄ ꝛ euellet̄ ꝛ sup̄fluitates impetu spūs mote oppilēt. ꝛ cetera lege ab auctorib⁹ ꝛ innuit etiā horā diuersam exercitij ꝑm diuersa tpa anni. Uñ Aui. In tēpore aūt veris horaꝝ ipsius melior est iuxta meridiē in domo tpata. ꝛ in estate opꝫ ipm precedere: hyeme ꝟo rōni ꝯueniēs erit: vt fere vsq; ad noctē tardet̄: sꝫ talia ꝓhibētia humectāt: in hyeme igr̄ loc⁹ tepefieri dꝫ ꝛ tēpat⁹ calefieri: deīn exercitio vtēdū in hora q̄ melior existit. Sꝫ. als. ꝑm illđ qđ dixim⁹ ex digōne nutriētis ꝛ expulsiōe sup̄fluitatum.

Declaratio.

SEd ad declarationem doctrine aliqua sunt mouenda dubia ꝛ soluenda.

Dubia.

¶ Primū est ꝯ pm̄ qđ dicunt auctores qđ hora exercitij cōueniēs est facta pª ꝛ 2ª digōne. s. stōi ꝛ epatis ꝛ venarum. immo vr̄ q̄ sit necc̄ium q̄ sit facta digō 4ª mēbroꝝ:

q2 exercitiū principalr fit ad resoluēdū superfluitates exīs tes in porositatib9 mēbroꝝ: ꝛ tales sunt superfluitates 4e digōnis: vt clarꝫ est videre ex differētiis auctoꝝ. S3 tales superfluitates nō sunt nisi iā 4a digōne cōpleta: q2 per cōplem̄ h̄nt gigni. ¶ 2m dum est: q2 nō vr ꝙ exercitiū debeat fieri cū iā alteri9 cibi instat termin9 vel hora adueniēt: q2 nō instat t̄ps vel non aduenit hora alteri9 cibi: nisi p resolutionē factā: vt p3 4°. li°. de accidēti. Q2a mēbra inanita attrahūt a venis vene ab epate epar a stōmaco: ꝛ ipso inanito instat appetit9 ad aliū cibū: igit instat hora ad aliū cibum qn̄ iā mēbra sunt inanita ꝛ resolutaꝛ ꝛ illo t̄pe nō d3 corpus exercitari: q2 exercitiu3 fit vt fiat resolutio. igr cū est facta non conuenit.

¶ 3m dubiū est cū vr ꝙ vrine mature in subā ꝛ colore significāt cōueniētē horā exercitij. S3 ꝯ. q2 Aui. dicit ꝙ illud est circa p̄mā horā digestiōis. S3 clarꝫ est ꝙ talis nō est hora digōnis nō. alr. nec d3 eē vrine matura9 in subā ꝛ colore. ¶ Ampli9 cū fit digestio cibi in stomaco vr ꝙ vrina debeat esse multū ignita: ꝛ sic trāsierit t̄ps exercitij. q2 cū cib9 digerit in stomaco: tūc epar est multo plus elōgatum a cibo p̄terito ꝙ i assumptiōe cibi: ꝛ p ꝯns tūc vrina d3 plus apparere ignita.

¶ 4m dum est de eo qd Aui. dicit ꝙ forte exercitiū est necessariū ꝛ est bonū: vt stomac9 nō sit vehemēter inanit9 s3 in eo sit paucū nutriēs: ꝛ dicit etiā. q exercitat9 plen9 meli9 est ꝙ exercitet cū est calid9 ꝛ hūid9 ꝙ dum ē frid9 ꝛ siccus. S3 ꝯtrā appet p°. Nā cū cib9 est in stō ꝛ cū hō ē plenus si exercitaf fit cibi corruptio: qd nō euenit si est vacuu3: ꝛ iō t̄ps exercitij cōueniēs est cū instat: vt dcm̄ ē alterius cibi hora. s3 clarꝫ est ꝙ tunc hō est vacu9 cū nouo indiget cibo. ¶ Silr exercitiū ēt h3 calefacere ꝛ humectare si qs vtilitates inspicit exercitij supius assignatas: ꝛ tales res cōueniēs est cū corp9 est frigidū ꝛ siccū: et nō cū est calidū ꝛ humidum.

¶ 5m dum est qd ponit Auic. ꝙ hora melior exercitij t̄pe veris est q iuxta meridiē. S3 hoc appet falsum: q2 nō tātū d3 tardari prādiū: igr p̄dictū exercitiu3 fieret post cibum. Etiā hora p̄dicta est hora min9 intēsi caloris cū iā dixerat ꝙ melior hora exercitij est in qua est caliditas. Simile etiā dicit ꝙ in hyeme d3 exercitiu3 tardari vsq3 ad noctem nisi essent aliqua p̄hibentia: q̄ret que hora sit conueniens exercitij tempore hyemis: ꝛ etiam tēpore autūni.

¶ Nobis autē apparet vt declarem9 que de exercitijs sunt necessaria: ꝛ etiā vtilitates declarādo modum s̄m quē cib9 de stomaco deferf ad epar: ꝛ de epate ad membra: quā mām tāgit Gal' multū exp̄sse 2°. lib°. de virtutibus nālib9 ibi. Et mihi incidēs iam añ dispensationem cibi ꝛc. Exp̄sse vult ꝙ tria sunt t̄pa dispēsatiōis cibi i nostro corpe. vnū t̄ps est cū cib9 assumit stomac9 eo replet ꝛ satiat in quo rp̄estō digerēte cibū stomac9 p̄tē chili p se accipit ꝛ sibi applicat: ꝛ in hoc t̄pe statim cū cib9 assumitur aliqd subtile vaporosum trāsit ad epar ꝛ ad mēbra: qd manifeste q̄lib3 expit: ꝛ est sn̄ia Ga. 4°. li°. d vtilitate pticu. ca°. de vtilitate intestinoꝝ. ꝛ innuit ēt hoc 4°. li°. de v̄tutib9 nālib9. 2m t̄pa est cū chil9 abūdāter fertur de stō ad epar: ita ꝙ in hac pticula t̄pis epar h3 magnā copiā chili: ꝛ impletū est ꝛ satiatū: sicut erat stomac9 p̄te chili quā p̄pter se t3 magnā p̄tē epati trāsmittit que p̄s quā p se t3: tūc stōacus ad hoc est sat3 copiosa p̄pterea ꝙ stomacus nō sic inaniaf: vt sequaf dispō faciēs insurgere famē: immo p̄dictā p̄tē chili stōac9 illo t̄pe magis sibi vnit ꝛ suis pelliculis applicat ꝛ assilaf: ꝛ in hoc 2°. t̄pe cū chilus in magna copia trāsmittif ad epar aliqd ēt subtile vaporosum ꝛ roridū ēt ab epate fert in mēbra. 3m t̄pa est cū chil9 cōuersus est in sanguinē pfecte tūc trāsmittif mēbris ꝛ vniuerso corpi copiosa q̄titas nutrimēti. s. sanguis: ꝛ vult Ga. ꝙ in hoc t̄pe tūc est hora immittēdi nouū cibū cū finaliter nutrimētū est in mēbra p̄pulsum ꝙ mēbra attraxerunt ab epe: ꝛ vult ꝙ si cib9 det nutrim̄ qd vadit in mēbra vnicē assilabif. ꝛ si cogif stare famelic9 retrahef mor9 ab illis: quēadmodū supra declaratū est: cum de fame locuti sum9: cū mēbra appetūt trahūt a venis ꝛ vene trahūt ab epate ꝛ epar trahit a stomaco: ex q attractiōe causaf fames: ꝛ si cib9 nō exhibef stomac9 vice pro se retrahit ab epate: ꝛ sic ꝯ°. Illd reqrit aliā discussionē ¶ Et attēde igf ꝙ cū hō comedit ꝛ stomacus digessit cibū ꝛ descēdit ad intestina ꝛ vadit chilus versus epar: tūc fit assilatio antiq cibi in vniuerso corpe: ꝛ iam apposito cibo mēbris poris inanitis a cibo p resolutionē mēbra querit a venis: ꝛ sic successiue vsq3 ad stomacum fit fames. An aūt ista attractio venaꝝ a mēbris et epatis a venis ꝛ stomaci ab epate cāns famē sit vna ꝛ cōtinua: an nō: non curam9 mō: q2 Gal. vr p̄ncipalr velle ꝙ sit interpolata ꝛ multiplex. ¶ Ex his dictis possumus ponere ꝯclusiōes declarātes questiū: q ēt sunt de intentiōe alloꝝ doctoꝝ. ¶ Et est p̄ma ꝯ°. ꝙ exercitiū de quo loquunf d3 fieri ante cibū: ꝛ hoc in corporib9 in qb9 cōuenit exercitiū: sicut sunt sana corpa. ¶ 2a ꝯ°. ꝙ regulariter exercitiū tale nō ꝯuenit post cibū. ꝛ iste due ꝯnes apparēt multū clare: circa ea q dicta sunt de hora exercitij ꝛ a Gal. ꝛ ab Aui. Nā factū añ cibū affert oēs vtilitates supra positas: ꝛ post comestionē aufert ola nocumēta notata supra. ¶ 3a ꝯ° est. ꝙ exercitiū d3 fieri añ cibu3 nō omni t̄pe. S3 cū facta est stomaci epatis venaꝝ: ꝛ superfluitatib9 istaꝝ digōnam cōlu3 euacuatio: ꝛ hoc est directe t̄ps tertiū qd supra ponebaf in quo magna quātitas sanguinis referf p venas ad vniuersa mēbra. Cū. n. hic sanguis digestus a venis ꝛ porositatib9 mēbroꝝ trahif ꝛ inaniunf vene tūc est ꝯueniēs exercitiū: ꝛ tūc opatur vtilitas q supra allegabaf ex Ga. ꝛ Aui. Nā tūc exercitio mouēte de cētro ad circūferētiam vniuersi corpis fit fortis attractio redditōꝝ ꝛ nālis caloris augmentatio ꝛ sp̄ūum ad mēbra vehemēs motio: ꝛ poroꝝ apertio: ex superfluitatū resolutiōe. ¶ S3 dicea tu. est ne istud tempus in quo adhuc facta sit perfecta appositio ꝛ assilatio nutrimēti: an est de propinquo futura. ¶ Et certe imaginor q2 istud t̄pa est in quo de sanguine vadēte ab epate ꝛ venis ad porositates membroꝝ nō est adhuc facta sanguinis pfecta assilatio ꝛ nutricatio ei9 in porositatibus: q2 t̄pa illud est iam: ꝛ tūc temporis fit superfluitatum a nocumētis nutrimenti appositio resoluti: p̄pter qd fit porositatum apertio ꝛ inanitio. Unde fit nutrimēti attractio melior ad quā attractionē seqtur venaꝝ inanitio. vñ ab epate trahunt ꝛ epar a stōaco. ex quo fames insurgit. Et iō cū est t̄ps noui cibi: cibus añs iā trāsiuit a venis in porositates mēbroꝝ: ꝛ d3 exercitiū esse factū ꝛ corpus quietatū ab exercitio: ꝛ cibus non immediate añs: s3 alius añ illum est perfecte appositus ꝛ assilatus ꝛ ꝯuersus in mēbroꝝ subam: ꝛ superfluitates eius sunt resolute: ꝛ ideo supra dicebaf: ꝙ cū stomacus digessit cibum ꝛ transiuit cibus a stomaco versus epar: tunc cib9 añs in poris alteraf ad silitudinem membroꝝ ꝛ cōuersionem in subam illoꝝ: ꝛ cum sanguis in epate ē digest9 trāsit ad venas ꝛ de venis versus membra tunc cib9 antecedēs est membris assimilatus ꝛ mēbra disponunf ad resolonem: ꝛ tunc d3 fieri exercitium qd resoluit superfluitates quarte digōnis iam factas ꝛ inanit poros ꝛ affert vtilitates iam dictas: ꝛ est cā noue attractiōis ad qua3 nālis fames ꝛ recta succedit: ꝛ ista nobis vr̄ esse intentio Ga. ꝛ alloꝝ. si quis eoꝝ dicta inspiciat. ¶ 4a ꝯ° est ꝙ aliquādo l3 raro ꝛ irregulr exercitiū cōpetat post cibū: qd aliqñ euenit cū quis perampli9 de cibo assumit ꝙ digerere possit: nec potest ipsam expellere vomitu: nec dormitione digerere possit: tunc em̄ vtile est exercitiū vt cibus motus ꝛ agitatus descendat inferius. ꝛ innuit hoc Hypo 2°. li°. regiminis acutoꝝ: cū Iquit. Oportet post cenam integrā vt dormiat: necesse si hyems fuerit a frigore tuti sunt. Si estas a calore tuti: ꝙ si nō dormiat dulcissime ꝛ sanaiter deambulare non cesset. Hoc idem innuit Aui. 3a sen. p̄m li. ca°. de regimie eius qd bibif et comeditur cum dicit. ꝙ si sepius ei nō aduenerit multo vtatur incessu lauiter ꝛ ꝯtinuo i quo nō sit quies: nec redes. Et subdit. Ruffus inquit hic incessus mihi placz ꝛ p̄pie post prandiū: quoniā bonitatē operis cene p̄parat. Aliqñ etiā ꝯfert mot9 post cibū vt descendat in fundum stomaci cū cib9 fuerit vētosus vel vnctuosus supernatās in stomaco. Aliqñ etiā dicūt doctores motū post cibū ꝯuenientem esse cum vellem9 calorē alicui9 corporis incitare frigidi ꝛ sicci: vel siccitatem sparsione alimēti in p̄tem perfectius remittere: quēadmodū post cibu3 p̄pter humectare aliqñ p̄cipif balneū: qd q̄de3 aliqualr cōcidit cū exercitio in actiōe. vñ. 5°. li°. de regimine sanitatis. Calidos quoq3 ꝛ siccos in superfluitate resolu9 extenuatus maxieq3 laboriosus si op9 sit exercitari minus nociuum post comestionē erit ꝙ ante. Uñ dicunt ꝙ

Tria i nostro corpe t̄pa dispētatiōis cibi.

Cōclōes.

illaboriosi exercitentur ante comestionẽ vt calor confor-
tetur digestiu⁹: laboriosi vero quiescãt vt coadunẽt illð
dissolutũ. post vero comestionẽ: vt vult ꝗcscẽdũ. Unã Da
mascenus i aforis. In nimio exercitio positos añ cibos
post quiescere op3: ſ3 ociosum paꝝ ante cibũ exercitari.
Et ñ perpendis cõiter exercitiũ sic ꝓprie dic ũ: sicut ex
ercitiũ qð ante cibũ ꝯuenis ñ respicis ei⁹ notificationez
supius assignatam.

¶ His ꝯ⁹ nib⁹ positis restat dubia iã tacta dissoluere.

Dubium. ¶ Ad p^m iam p3 ex dictis. rñ⁹ per ea que dicta sunt in 3ª
ꝯ^ne r solutiõe dubij ibi tacti.

¶ Ad 2^m etiã p3 solutio p dicta ibidẽ: q3 nõ intelligit ꝙ
debeat exercitiũ tardari rñ ꝙ hõ famescat: sed prope ĩ
iam horam r cõiter exponit. Cũ iã alteri⁹ cibi hora ad-
uenerit. i. vt ꝓpe ꝓpinquauerit. Unã ly iã est idẽ qð ꝓpe.

¶ Ad 3^m dðm ꝙ nõ intelligit cũ dicit. ꝙ ħ est pⁱma hora
digõ is de digõne stomaci: q3 illð esset falsum r ꝯdice-
ret suo dicto ſ3 intelligit ꝙ ħ est pª hora digõnis loquẽs
do de digõne r maturatiõe vrine: q3 cũ est pª hora i quo
appz digõ r maturatio ĩ vrina tũc dicere ẽ hora i q̃ exer
citiũ d3 inchoari. ¶ Alij dicũt ꝙ cũ. A. dit. Et ħ qð de-
clarãt vrine ſm subam r colorẽ maturatio: r erit ħ pª ho
ra digõnis. i. erit ħ ĩn pª hora post iã ꝯpletã digõnẽ: ð q̃
imme⁹ ante fuerat locut⁹ cũ dixit: vt cib⁹ extrinsece iã
sit digest⁹ in stõ epate r venis: q3 hora ħ tþs imediate se
quẽs ẽ hora ichoãdi exercitiũ r reuertit ad idẽ. ¶ Et qð
dixeri⁹ vt ꝙ tþe q̃ cib⁹ digerit in stõ vrina d3 esse multũ
ignita rc. dðm ꝙ i lud nõ h3 veritatẽ: q3 iam vrina añs
est euacuata r tþe quo cib⁹ est in stõ mitigata est aridi-
tas caloris: q3 cib⁹ refrigerat calorẽ. etiã tþe quo cibus
est in stõ aliqd trãsit a stõ ad epar. pp qð mitigat ignei-
tas r caloris acuitas r calor illo tþe retrahit sup cibũ: r
sic ignis ex appositiõe lignoꝝ in sui acuitate remittit r
sit magis obtusus: ita calor noster cũ cibũ i stõ aco dige
rit: r iõ supra allegat ex Gal. ꝙ vrina aquosa significat
reditũ ex vẽtre ad epar humorẽ indigestũ adhuc i vasis
ꝯtineri: q3 nõdũ colera colata est cũ vrina: cui⁹ ꝯ̃riũ signi
ficat: vt dic vrina ignea r cole⁹ signat ꝙ ex multo iã tẽ-
pore digõ ꝯpleta est: q3 p ampliorẽ digõnẽ q̃ oportet
suscipit colerã rc. Si igr̃ tþe quo ħ assumpsit cibuz aliq̃
vrina iã est in vesica: certe vel illa est pauca ex añi dere
licta q̃ nõ euãatur isto tþe expectãs aliã r aliã si venis oñ
digõnẽ epatis ꝯpletã ꝓpter cãs dictas: r q3 adhuc non
cõpleta digõne massa est cruda ipsa tũc veniẽs est aquo
sa vel versus citrinitatem declinauerat si accidit illam
aliquam euacuari: illud est raro. etiã in colore est ali-
qualis remissio ꝓpter acuitatis igneitatis caloris miti-
gationẽ. quare rc.

¶ Ad 4^m dðm. ꝙ Aui. fac plura dicta quoꝝ vnũ est ab
alio sepatũ pⁱmũ est ꝙ cũ exercitiũ forte est nec̃iũ nõ d3
fieri tþe quo stomac⁹ est vehemẽter inanit⁹. Et rõ est q3
tũc in ꝓdicto exercitio fieret nimis magna resolõ: r per
ꝯñs caret nimis magna debilitas. pp qð bonũ est: vt in
eo sit aliqd r paucũ de cibo vt p illud resistat forti reso-
lutiõi r debilitati. Si aũt cib⁹ eẽt mult⁹. seqtur indige-
stio magna r attractio multi indigesti ad corp⁹: qð am-
plius corpi nocumẽtũ inferret. Pauc⁹ aũt melt⁹ a corru
ptiõe defendit: r si pur ill⁹ aliqlis cãtur idigestio id mi-
nus malũ est q̃ multa resolõ r debilitas q̃ in vehemẽter
inanito ꝯsequit. ¶ 2^m dðm. est dictũ Auic. r est ꝙ q̃ exer
citat si est plen⁹ meli⁹ est q̃ q̃ exercitat cũ est vacu⁹: r in
hoc dicto nõ loqmur de exercitio forti: seqbat dcm añs
ꝙ p3 cũ dixit de exercitio forti dixitq3 i eo est paucũ nu-
trĩẽs r ꝯpoit stõ aco vehemẽter inanito. S3 hoc nõ ꝯso
naret ei qð pº dixit. Si cũ plen⁹ rc. Sũt ergo ħ eius di
cta sepata. Uult igr̃ Aui. ꝙ l3 malũ sit exercitari cuz hõ
sit plen⁹: r cũ est vacu⁹: min⁹ malũ tñ exercitiũ est cũ est
plenus q̃ cũ est vacu⁹ r intẽdũt p notatũ. vt dicunt do-
ctores hoiem multũ inanitũ: q3 si modicũ esset nõ multũ
noceret. Et cã est: q3 in hoie multũ inanito est timor de
nimia exicatiõe r resõne. S3 in hoie repleto cibo timor
est de indigestiõe illi⁹ r delatatiõe ei⁹ indigesti ad mẽ-
bra. S3 ħ est min⁹ nocumẽtũ pⁱmo: aut si intelligat ð ple
nitudine quo ad venas adhuc hñret ꝯtrãtẽ: nisi eẽt mirũ
i ꝯtẽsa: q3 egritudines resolonis r cũ debilitate ꝯtutioꝝ
inanitiõis sunt deteriores q̃ egritudines males cũ re-
pletiõe: nisi iã repletio ascendat ad vltimum. ¶ 3^m dcm
Auic. est ꝙ meli⁹ est ꝙ hõ exercitet cũ est calidus r humi
dus: q̃ cũ est frigid⁹ r siccus: r h3 veritatem: vt primo vi
loquat de calore r humiditate quãtitatiue: q3 coꝝ q̃ plus
hñt in quanto de calido r humido plus debẽt exercitari
q̃ que magis sunt illis priuata: q3 in corporib⁹ in quib⁹
caliditas r humiditas in quãto est modica timor est de
desiccatiõe p exercitiũ sicut p3 de corpore pueroꝝ r iu-
uenum respectu senum: r sicut p3 de corporibus sangui
neis r fortib⁹ r robustis respectu corpoꝝ debiliũ frigi-
dorũ aut siccoꝝ: nõ autẽ intelligit. A. de corpore calido
r humido qualitatiue in quo est acuitas caloris: saltem
quo ad calorem: q3 tale corpus per exercitium inflãmat
r ideo corp⁹ fridũ qualitatiue i aliis ceteris ꝑib⁹ auge
tur in calore: qð est vtile. S3 forte dubiũ est de humido
r sicco s3 hoc dictum de calore acuto: haberet etiam for
tasse dubiũ cum appeat ꝙ corp⁹ colericũ ad sui ꝯserua-
tionẽ videat indigere psi exercitio q̃ corp⁹ fridũ: r hoc
si ꝯseruatio fit p siñia: s3 ista reseruent infra ad locũ suũ.
Aliter põt intelligere Auic. vt sit sensus. meli⁹ est ꝙ hõ
exercitet cũ est calid⁹ r humidus q̃ cum est fridus r sic-
cus: r p calidum r humidũ intelligat corp⁹ plenum ali-
mẽto r sanguine q3 nõ incõuenienter p fridũ r siccuz ho-
minẽ ex sanguine inanitũ p abstinẽtias vel p alias cãs
r dixit ħ Auic. vt si tu p añs dcm intellexisses solũ ð ple
nitudine stõaci: ac inanitiõe eius: intelligas etiã idẽ de
plenitudine r inanitiõe toti⁹. vñ dixit. Cũ ampli⁹ exer-
citat meli⁹ est vt exercitet cũ est plen⁹ q̃ cũ est vacuus:
Et subdit q̃si reddẽdo cãm: r p q3. q3 meli⁹ est vt exerci-
tet cũ est calid⁹ r humidus q̃ cũ est fridus r sicc⁹: q3 cor-
pora inanita sunt frigida r sicca: r iõ timor est ne p exer
citiũ resolõne p ampli⁹ infrident r desiccent: r tũc illud
tertiũ dcm nõ est in totũ distictũ dcm a scðo: s3 est illius
redditio. Et sic p3 qd sit dðm ad illud quod arguebat:
q3 si exercitiũ tale corp⁹ sic calidum r humidum calefa-
cit r humectat: ista caliditas r humiditas non est mala:
imo ẽ additio innati caloris hũiditatis nutrimẽtalis p
ꝓpriã subam. S3 si calefaciet corpus frigidum ex inani
tione r siccum illa caliditas est mala: q3 resoluit eius ꝓ
priam subam. Et ideo p amplius ipsum incõuenienter in
frigidat r desiccat. Et q3 Aui. in suis dubiis dixit. ð ple
no r vacuo que sunt dispõnes extraneę: in quib⁹ non est
vtile exercitiũ: l3 in vna sit min⁹ malũ q̃ in aliis. subdit.
Et in hoiis qdẽ melior est equalitas: vt l3 dixerim tibi
ꝙ melius est cum est plen⁹ q̃ cum est vacu⁹: r cũ est cali-
dus r humidus q̃ cũ est frigid⁹ r siccus: iã mõ ꝓdicto nõ
intelligas: si plen⁹ superfluus vel ꝙ ne sit calidus r hu-
midus mõ dicto superflue. Dico ꝙ hoiis melior ẽ equa-
litas. r q3 dixerat ꝙ meli⁹ est ꝙ qui exercitat sit calidus
ne intelligas de caliditate qualitatiue soluz r aliter q̃ sit
expositum dicit ad dictũ ꝙ ibi sequit. Cum autẽ exerci
tium hominem calide r sicce ꝯ⁹ nis perducit ad egritu-
dinez rc. ¶ Ad 5^m du^m dðm. ꝙ iste modus loquendi ibi

Ultimũ.

Aui. est satis extraneus. S3 aliqui dicũt ꝙ illud dcm nõ
refert ad exercitiũ: s3 ad fricationẽ de qua imediate fue
rat locut⁹: s3 hoc nõ vt veꝝ: q3 cũ loquat de fricatiõe pre
parãte ad exercitium r post quã immediate seqtur exer
citiuz idẽ est dubiũ. ¶ Alij dicũt ꝙ ħ accipit dies p die
nali. i. die r nocte: ita ꝙ meridies ſm hoc est mane r sero
r ſm hoc Aui. vult dicere ꝙ exercitiũ in estate d3 fieri tẽ
pestiuus r in hyeme tarde: in vere autẽ d3 fieri in me-
dio hoꝝ duoꝝ. ¶ S3 hoc nõ vt veruz: q3 ſm hoc si meri-
dies r mane r sero: tunc in estate mane d3 fieri exercitiũ
tẽpestiui⁹: s3 in sero d3 fieri tardi⁹: q3 aer est magis tem-
peratus. Silr ẽt multũ eẽt impropria locutio dicere ꝙ
meridies est de sero. ¶ Alij dicunt ꝙ dcm Aui. h3 veruz
in hoie comedẽte semel in die. ¶ Alij dicũt ꝙ iuxta me
ridiem facta est digestio: q3 hõ comedat de mane valde
modicũ: r iõ facta est digestio iuxta meridiem. Unã dice-
bat Gal. Ego quidẽ semel panẽ comedebã r paruz alið
r nihil potabã rc. Unã de sero d3 hõ pl⁹ comedere: q3 seq-
tur hora digõnis: r iõ vt ait Gali. De sero comedit hoc
vt nutriat: de mane reficiet stomacus vt non attrahat
malos humores. Possunt etiam dari alij modi qui dan
tur a doctorib⁹: s3 de olb⁹ his nihil curam⁹. ¶ Credim⁹
ergo nos intẽtionẽ. A. fuisse istã ꝙ volẽdo bis comede-
re in die exercitiũ in hyeme d3 tardari vsq3 ad noctẽ: q3
cum dies sit parua r exercitiũ fieri debeat cũ iã appro-
pinquat hora alteri⁹ cibi nõ est hora in hyeme sumendi
cibũ de sero nisi trãsactis aliquib⁹ horis noctis: quare

si exercitium debeat fieri cū iā appropinquat hora alte
rius cibi ipm est de nocte si dispō noctis ꝓpter aeris fri
giditatē isto tpe ꝓhibet exercitiū: ⁊ sic fuit locut⁹ Auic.
nō faciēs mētionē d exercitio de mane: qꝛ oꝫ d mane ꝓp
pulsatē diei mirū cito comedere ⁊ modicū: ⁊ iō nō est bn̄
tp̄s exercitij ꝓpter qd̓ opꝫ tardare exercitiū post pran=
dium ⁊ post cenā vsq̧ ad sero: qꝛ si diuiditur tp̄s. 24. ho
rarū in duas ptes opꝫ ꝙ aut prādium est de mane: in no
cte autem ꝙ cena tardaret bene ad mediā noctē: qd̓ cōi
ter hoies non faciūt. Opꝫ ergo hoies regulariter ope=
rādo diuidere tēpus noctis ⁊ diei vt quantū meli⁹ possi
bile est adimpleatur que ad exercitiuꝫ requirant. Et iō
qꝛ difficile erat in die ordinare exercitiū bene in hyeme
dedit in hoc Auic. regulā ꝙ eligat hora ſm quā pōt me
lius fieri cum subdit. In hyeme ergo locus tepefieri dꝫ
⁊ tēperatus calefieri deinde exercitio vtēdum in hora
que melior existit. Sꝫ illud qd̓ diximus ex digestiōe nu
triens ⁊ expulsiōe sumptū: quasi dicat obseruatis his cō
ditionibus diuidas tp̄s: sicut tibi placet. Sed in estate
nox est parua ⁊ dies valde lōga. ⁊ calor est intensus: et
ideo nō opꝫ ꝙ exercitiū nimis tardet: ⁊ de sero male po
test fieri exercitiū post calorē intensum: qui ꝑdurat qua
si vsq̧ ad sero: ⁊ ꝓpter magnā resolutionē quā facit ca=
lor in die: ⁊ iō in tꝑe veris dꝫ exercitiū fieri: nec ita tarde
sicut in hyeme: nec ita cito sicut in estate: ⁊ iō iuxta me=
ridiem nō ꝓprie sumēdo meridiē. Sꝫ large vt sit sensus
iuxta meridiē. i. magis iuxta meridiē q̄ in estate: ⁊ tu cir
ca hec cōsidera. ¶ Ex dictis clare pꝫ ad inducta in pn̄º
quesiti. ¶ Ad pᵐ eñ cū allegat textus afforis. Gal. sup
afforis. dōm pº ꝙ illa trāslatio hꝫ aliter. vn̄ dicit. Itaq̧
deinde dixit ipse labores aīcedat ⁊c. Ubi innuit ꝙ exer
citiuꝫ debeat antecedere cibū: aut aliter si lr̄a stat sicut
allegatur dōm Gal. intelligere de cibo mēbroꝝ non de
cibo stomaci: qꝛ illud dicit ad ostendendū veritatē affo=
risi. que est ꝙ qn̄ exercitiū fit corp⁹ dꝫ eē nō famescens
cuꝫ dicat afforis. Ubi indigentia. Et nota ꝙ licet exerci
tiuꝫ fiat tempore tertie digōnis ⁊ elaborationis nutri=
mēti vt cōuertat in sub̄am mēbroꝝ nō impedit ꝑdictam
digōnem: qꝛ si digō impedit ex motu indiget qete: hoc
est verum maxime de digestiōe pma ⁊ etiā in scd̓a ⁊ 3ª
nā ꝓpter vtilitates iam dictas quas affert exercitiū vti
lius est q̄ tunc tp̄is sit quies. ¶ Ad illud autem qd̓ vlte
rius allegatur ex rufio iam apparuit ex dictis ibi intel=
lectis. ¶ Ea autem que oppositum arguunt iam conce
duntur ⁊ apparet ex dictis qūo ⁊c.

¶ Tractatus tertius.

¶ Utrum in somno fiat melior digestio vniter oim mē=
broꝝ q̄ in vigilia. Qō. viij.

Circa tertiū tractatū intendimus inuestiga
re ea que pertinēt somno ⁊ vigilie: ⁊ qꝛ inue
stigatio de somno ⁊ vigilia ſm ꝙ sunt opa=
tiones vel priuatio earum etiā quātū ad il=
lorum essentiā ⁊ causas ⁊ quib⁹ sint attribu
ta ⁊ quo ad eorum diuersitates cōpleta est super liº. pº.
tractatu de virtutib⁹. quesito tertio. Et iccirco illa hic
dimittemus: inquisitionem ad ꝑdictū locū remittentes
nisi iam de his ex gr̄a sermonis hic accidat loq̄. de ꝑdi=
ctis inquirimus ſm ꝙ predicta non nāles sunt reposita
hꝫ magis inquiri de eis quo ad ea q̄ ab eis in corꝑe nr̄o
cāntur: ⁊ vt in 3º libº. nō habeat sup qualibet mā reuer=
ti: ⁊ vt māe que adinuicē ꝯsequunt insil̄ tractent: dispu=
tabimus nō solū ea q̄ somn⁹ ⁊ vigilia operant in nobis
tꝑe sanitatis. Sꝫ etiā q̄ opant tꝑe egritudinis. ¶ Qua
propter circa hoc pº q̄rat: an in somno fiat melior digō
vr̄r oim mēbroꝝ an in vigilia. Et vr̄ ꝙ in vigilia: qꝛ illo
tꝑe nō fit melior digō i istis mēbris: quo tꝑe ꝑdicta mē
bra pl̄s infridant: ⁊ cū infridatio impediat actū digōnis:
sꝫ sic est tꝑe somni cū calor ab exterioribus illo tꝑe reuo
cetur ad interiora: ⁊ a cerebro etiā reuocet calor ad cor:
⁊ claudant meat⁹ inter cor ⁊ cerebꝝ: q̄ clausio est cā som
ni. igr̄ ⁊c. ¶ Ad oppositū est Gal. 4º. liº. de accidēti cuꝫ
dicit ꝙ cibus in stomaco meli⁹ digerit in somno: ⁊ ēt in
corꝑe toto. ¶ Hoc q̄situ disputat Dy. pº. sui. qōne. 5ª. et
dicit ꝙ in somno melior fit digō in aliis mēbris a cere=
bro. i. in locis pme digōnis et scd̓e: vt in epate. venis. et
tertie vt in mēbris tā interiorib⁹ q̄ exterioribꝰ: ⁊ dic̄ ipse
hoc affirmat auctoritas Gal. allegata: ⁊ idē ponit in cō
mēto introductorij de pulsib⁹: ⁊ ꝓbat rōne: qꝛ illo tꝑe q̄
fortificat calor digerēs: ⁊ multiplicat ⁊ trāsmittit plus
ad oia mēbra: fit digō melior. Sꝫ hoc est tꝑe somni: qꝛ vt
dicit ph̄s. Sōnus ꝯuenit ꝓpter impotētiā quādā nalis
caloris quā impotētiā somn⁹ remouet. Ista aūt impotē
tia nō est nisi diminutio facta in calido tꝑe vigilie: quā
remouet somn⁹ per multiplicationē illi⁹: ⁊ ideo ſm oia
membra taꝫ intrinseca q̄ extrinseca in somno accidit il
lius multitudo ⁊ fortificatio. ¶ Cū ergo op⁹ nutritiue et
digestiue v̄tutis depēdeat a fortitudine ⁊ multitudie ca
lidi naturalis. seq̄tur ꝙ illo tꝑe maxime opera predicta
in interiorib⁹ ⁊ exterioribus erunt fortiora ⁊ meliora: cū
in somno plus mittatur de calido digerente ad oia mē=
bra: pꝫ qꝛ calor naturalis: cū quo maxime fiunt opatio=
nes naturales: qui in vigilia ꝓfluit a corde ad cerebrū:
tꝑe somni multū retrahitur a cerebro ad cor: ⁊ sed retra=
ctio ista est cā multiplicationis ⁊ effusionis eius ad oia
mēbra: ⁊ trāsmissio multitudinis eius ad cerebꝝ: ita ei⁹
subtractio a cerebro tempore somni est cā transmissiōis
eius ad alia mēbra: ⁊ est sile ei qd̓ accidit in virtutibus.
Nam fortificatio vnius virtutis est cā debilitationis al
terius: vt. 6º. liº. de naturalib⁹: ⁊ ita ſm vnū mēbrum qñ
illa dispositio. alīs. distinctio accidit ex reuocatione ca=
loris ab illo membro est cā fortificationis eius ſm aliꝺ
membꝝ: ⁊ ideo tempore somni subtractio caloris a cere
bro est cā multiplicationis caloris ſm alia membra.
¶ Dicit tñ Dy. est notandū ꝙ hoc nō est in quocūq̧ tē=
pore somni: qꝛ nō in pn̄º somni: sꝫ in ꝓcessu. queadmodū
accidit de igne: qui a pn̄º tegitur ⁊ cooperitur a lignis: et
ideo a pn̄º est debilis ⁊ coartat⁹ nō diffusus. Cū aūt inci
pit vincere ligna ⁊ inflāmare: ⁊ ipse auget expandit ad
extrema ⁊ ideo calīm naturale in pn̄º somni: qꝛ obsidet a
mā nutrimētali ⁊ sub ipsa tegit: existe illa mā tāq̄ ligna
viridia: debilis est ⁊ coartat⁹: postea vero in ꝓcessu cuꝫ
incipit mām vincere ⁊ restaurari: ⁊ ipse multiplicatur ⁊
ad extrema diffunditur. Et hec snia Auic. 2ª fen. pmi li
bri. caº. de pulsu somni ⁊ vigilaꝝ. quare manifestū est ꝙ
in somno multiplicatur calor digerens ⁊ multiplicatus
ad alia diffunditur. ꝓpter qd̓ non solū fortificatur dige
stio quantum ad membra intrinseca: immo etiā quātuꝫ
ad extrinseca. Et subdit Dynus ꝙ hoc ita sit ꝙ digestio
vel fiat melior ſm oia mēbra tam interiora ⁊c. ¶ Appa
ret tñ ꝙ specialis est dubitatio de cerebro: qꝛ in cerebro
est ꝓpria cā in somno que nō attribuit aliis mēbris. Et
in hoc respondet ꝑmittēdo vnā distinctionē ꝙ aut som=
nus cōparat ad vigiliam ꝓportionatam nature aut im
proportionatam cerebro: qꝛ. s. sit valde superflua. Si ad
primum dicit ꝙ in cerebro non vr̄ fieri melior digestio
alimenti in somno q̄ in vigilia: immo peior ⁊ hoc decla
ratur ratione et signo: quia in illo membro fit digestio
peior tꝑe somni quod membꝝ infrigidatur: quod etiaꝫ
membꝝ repletur vaporibus multis aquosis. Sed hoc
accidit in cerebro tꝑe somni plus q̄ tempore vigilie. igi
tur ⁊c. maior patet: quia frigiditas diminuit actum di=
gestionis. Similr̄ ⁊ superfluitas membꝝ aggrauās im=
pedit eius digōnem: minor pꝫ. Nam somnus contingit
ꝓpter infrigidationem factā in cerebro cū calor in som
no retrahat ad cor ⁊ ad cerebꝝ: ⁊ nō expādit ꝓpter opi
lationē factaꝫ in arteriis ⁊ venis q̄ sunt inter cerebꝝ et
cor. Un̄ Auic. 2ª fen. pmi li. caº. de his q̄ ꝓueniūt a somno
⁊ vigilia. ait. ꝙ somnus vias cordis humectat et laxat.
Iste autē sunt arterie q̄ sunt inter cor ⁊ cerebꝝ. Uigilia
aūt accidit: quia illa opilatio est cōsumpta: quia in som
no ꝓhibet expansio caloris sufficiētis a corde ad cere=
brum q̄ expāsio nō ꝓhibet in aliis mēbris: cū inter alia
mēbra ⁊ cor nō accidat opilatio: imo expāsio ei⁹ ad alia
membra auget que diminuit versus cerebruꝫ: quare in
somno versus cerebꝝ diminuit ois calor ⁊ nālis dige=
rēs ⁊ aiatus. Itē etiā cerebꝝ tꝑe somni repletur vapori
bus nutrimēti ꝙ manifeste ponit ph̄s in liº. de somno ⁊
vigilia: ait eñ ꝙ tꝑe somni ꝯuertunt vapores ad cere=
brum: q̄ quidē velut humidū qd̓ euaporat a solo calore cū
venerit ad locū supmū infridat ⁊ infridatū ꝯgestiuū rex
cadit deorsum. Sic etiam ad cerebrum veniētes vapo=
res nutrimēti infrigidant ⁊ fiunt aquosi ⁊ d̓fluētes deor
sum opilāt arterias ⁊ venas que sunt versus cor donec
caliditas augmentata in corde eos consumat: ⁊ tunc se
quitur deopilatio ⁊ expgefactio aialis a somno. ¶ De=
claratur etiaꝫ hec opinio a signo: qꝛ videmus ꝙ in oib⁹

Questio.

Cerebrū tꝑe somni quale.

egritudinibus materialibus cerebri in quibus indige-
mus digestione: somnus obest et vigilie prosunt: sicut vi
demus quod catarris et coticis somnus obest et vigilie prosunt.
Uidemus etiam quod egritudines materiales que procedunt a ce-
rebro post somnum augentur: in vigiliis autem diminuun
tur. Unde Rasis in ca°. de fluxu ventris. ponit quod fluxus ve

Egritudines materiales.

tris qui accidit ex catarro procedente a cerebro quod post som
num augetur et in vigilia diminuitur. Nunc autem hoc non
accidit nisi: quia materia catarralis in somno multiplicatur in cere
bro. quoniam tempore somni debilius cerebrum alterat materiam et
consumit: vt dicitur 6°. lib°. de accidenti. Sicut accidit ca
tarrus a cerebro ex debilitate virtutis digestiue: sicut
dyarria ventri. Nunc autem idem est principium digerendi
superfluitatem alimenti et alimentum. vt vult Auic. prima
fen. cap°. de virtutibus ministrantibus. quare si superflui
tatum digestio peior fit in cerebro in somno quam in vigilia.
Igitur eodem modo alimenti digestio fiet peior. Et dicit quod hec
est causa propter quam omnes auctores medicine precipiunt in egri-
tudinibus materialibus cerebri diminui cibum in tempore quod seq-
tur somnus. s. cenam: vt dicit se declarasse in questione quam di-
sputat: verum in cena debeat exhiberi amplior cibus quam in
prandio. Si autem somnus comparetur ad vigiliam improport
tionatam cerebro: quia s. sit valde superflua sic dicit quod ista
satis sit peior in vigilia quam in somno: et hoc quia cum vigilia
est superflua resoluit calorem innatum vehementer et spiritum:
ad cuius resolutionem consequitur defectus virtutis cor
poralis: propter quod et actus eius diminuitur manifeste: et ideo
Auic. in 3°. can. in cap°. de corruptione memorie dixit.
quod superfluitas vigiliarum debilitat spiritum: et resoluit eum: et
cum hoc etiam cerebrum replet vaporibus. et propter consi
milem causam. ca°. de apoplexia precipit quod non superflue vi
giletur: quoniam superflue vigilare resoluit spiritum et replet
caput vaporibus. Hec sunt que dicit Dynus in hoc que
sito et pro firmo sunt satis pulchra et subtiliter et artificia-
liter dicta.

¶ Istud quesitum requireret declarationem multorum cir
ca somnum et quid est somnus: et que sunt ipsius cause: et cuius
sit passio: et propter quas operationes habet fieri et multa alia
que hic dimittimus que sunt late pertractata primo libro.
tractatu de virtutibus: questione 3ª. et ad illum locum pro his recur
ratur. Sed quantum pertinet huic quesito aliter in parte opi-
namur quam opinatur Dynus. In eo enim quod dicit quod tempore somni
fit peior digestio quam tempore vigiliarum opinamur contrarium: et ideo
in hoc ponemus hanc conclusionem quod completo somno naturali et
conuenienti et homine excitato facta est in cerebro digestio
melior quam fiat post illud tempus quod est tempus vigiliarum.
Hoc primo declaratur per illud quod experimur. Quilibet
enim iudicio meo experitur quod de mane completo somno et eua
cuatis omnibus superfluitatibus a corpore habet operationes euacu
et singulariter operationes virtutum intrinsecarum me
liores et perfectiores aliquo alio tempore diei et noctis:
immo tunc temporis homines melius fantasiant et speculan
tur et intelligunt: et certe hanc experientiam nullus videtur
posse negare: et certe hoc non solum apparet esse verum in ho
minibus bene dispositis. Sed in hominibus mali cerebri
singulariter enim de mane post somnum habent bonam di-
spositionem sequam habent. sed illo tempore quo opera-
tiones cerebro debite et sibi appropriate sunt meliores
cerebrum est melioris dispositionis et complexionis aliquo alio tempo-
re. igitur illo tempore digestio circa alimentum est melior et per
fectior: cum dependeat ex bonitate complexionis: cum etiam predicte
cerebri operationes dependeant in earum bonitate ex boni
tate digestionis cerebri et naturalium operationum: et hoc signum
et hanc rationem ex experientia assumpta reputamus satis
irrefragabilis. ¶ Et confirmatur et fundatur super eodem. Il

Confirmationes.

lud quod aliquo tempore in aliis membris arguit in illis fuisse fa
ctam meliorem digestionem et meliores operationes virtu-
tum naturalium: debet etiam si illo tempore met in cerebro reperitur
illud idem in cerebro illo tempore fuisse factum. Sed bonitas et
fortitudo operationum animalium que reperitur in somno mem-
brorum arguit in eis tempore somni fuisse meliorem digestionem
quam fiat in alio tempore in quo tanta bonitas non reperitur. Igi
tur si post somnum in cerebro reperitur maior bonitas et
maior fortitudo operationum animalium: que etiam sunt principa-
les inter animales: sequitur quod illo tempore in eodem sit facta di-
gestio melior sicut in aliis. ¶ Confirmatur. quia bonitas ope
rationum animalium in aliis membris preter cerebrum post som
num nullo modo potest esse preter bonitatem cerebri: quia in

membris deseruientibus virtuti naturali nullo modo potest eis veni
re bonus et bene dispositus: nisi per neruos. Sed nerui portant
illum a cerebro et non aliunde: et ideo si cerebrum non esset tunc
cum spiritu bene disposito: et in quanto et in quali non possent
illum habere neruis: nam contra attestatur principio in hoc: quia im-
possibile est ipsa habere se bene principio stante male: se habe-
re per particularem in ipsis dispositionem. ¶ Et confirmatur
quia vt communiter volunt omnes spiritus animalis fit in cerebro vel in re-
the mirabili per digestionem ex ipso spiritu vitali. Sed si post
somnum in cerebro operationes animales sunt meliores: vt di
ctum est: oportet quod illud sit per bonitatem et multitudinem spi
ritus animalis restaurari et generari tempore somni per bonam dige-
stionem ex spiritu vitali. Sed sibi illo tempore est melior et amplior
digestio spiritus clarum est quod etiam illo tempore est in eo maior et
fortior digestio alimenti: cum ab eadem radice et fundamento
procedant: quia a calido naturali. ¶ Et confirmatur. quia somnus
fit ad finem restaurandi spiritum animalem qui in vigilia resol
uitur: cum ex operationibus animalis virtutis fatigemur
et lassitudinem patiamur: quod qualiter debeat intelligi pul-
cherrime declaratum est supra tractatu de virtutibus. que
sito 5°. Igitur clarum est quod tempore somni restauratus est spiritus ani
malis: aliter si illo tempore non esset restauratus restauraretur tempore vigi
lie: et hoc intelligitur loquendo de restauratione magna il-
lius: quia clarum est quod in tempore vigilie fit illius restauratio: sed non
tanta quanta est tempore somni: et clarum est quod restauratio illius
spiritus fit in cerebro propter bonam eius digestionem: quia ge-
neratio spiritus animalis est de operationibus naturalis virtutis: et sicut
epar non potest fortiter et perfecte ex chilo per digestionem sanguinem
generare: quando bene et perfecte conuertat sanguinem in sui substantiam
propriam suum alimentum cum per eundem calorem naturalem sibi inheren
tem ista perficiat. Nec curamus modo an sit distincta naturalis cor
poris qua epar et sic de aliis membris habentibus digestionem: exer
cet opus communis digestioni ab illa qua exercet opus digestionis
tertie vel 4e in ipso fientis: quare et si distincte essent non
esset contra illud quod dicitur: quia bonitas vnius in eodem mem
bro semper conformaretur bonitati alterius. Igitur sic cere-
brum in tempore quo meliorem habet digestionem spiritus animalis meliorem
habet digestionem proprii alimenti. Et sunt ista media hanc conclusionem
probantia satis efficacia et forte plus habentia verisimilis et probabi
lis mediis probantibus conclusionem contrariam. ¶ Et ad declaratio-

Declaratio.

nem huius conclusionis: oportet notare: sicut etiam pro sui conclusione notat Dy
nus: sed aliter. quod somnus si consideretur circa sui principium iam a cerebro
quam a membris exterioribus longinquis a corde: vt de epate et sto
macho calor retrahitur ab illis versus cor et predicta membra: quia cum som-
nus fiat ad finem digestionis et restaurationis: oportet quod calor retra
hatur et multiplicetur in membris siue in locis que sunt fundamen-
ta digestionum: propter quam retractionem cerebrum et predicta mem
bra. tunc temporis infrigidantur: quapropter homo in principio indiget
pluribus cooperimentis: vnde Auic. Quod autem ex dispositione
somni est superans est super quod in ipso calor occultatur et fri-
giditas manifestatur. Et hoc intelligitur maxime quantum ad
principium et eius medium. Similiter hoc est quod licet calor in somno in
quantum multiplicetur in acuitate: tamen eius remittitur et satio: et
non est talis frigiditas: vt dicit Dynus quo ad cerebrum et
non quo ad alia membra: et quia a cerebro calor retrahitur qui
multiplicatur in aliis membris. quia talis retractio est vndi
que ab omnibus et omnia infrigidantur: vnde subdit Aui. et propter hoc in om
nibus membris tanta necessaria sunt cooperimenta quanta in vi-
giliis non sunt necessaria. cerebrum pluries eo tempore aliis infridatur
propter vapores ascendentes aquosos et humidos qui congela
tur et opilant vias quam causam non sic singulariter est in membris aliis.
Si autem consideretur somnus post eius principium et processum eius
cum iam calor in digestione vnitatur et multiplicetur in quanto sicut
in igne accenso in lignis: tunc cerebrum et omnia membra corporis
calefiunt et in eis calor multiplicatur: vnde in eis fit dige-
stio fortior et restauratio amplior. ¶ Et debes hic nota

Opilatio

re ne contingat error quod opilatio que est inter cerebrum et
cor tempore somni non est opilatio talis que prohibeat transitum
sanguinis et spiritus a corde ad cerebrum: quia tunc homo statim
moreretur: sed in principio somni multum retrahitur calor et mul
tiplicatur multi vapores ingrossantes spiritum et sanguinem:
et non sic libere transeunt sursum: sed procedente somno multi-
plicatur calor et spiritus transit a corde ad cerebrum: et sic ad
alia membra. Sed non excitatur homo: quia talis calor et
spiritus est grossus humidus et hebetatus: et cum multitudine
vaporum permixtus: vnde non est aptus ad opera vigilie: et est fumo-
sus: nec sunt aperte vie a cerebro ad organa sensitiua:
vnde licet multitudo caloris sit in cerebro: non tamen fit ex-

citatio: cū pdictus calor subtiliatur ꝛ in vaporib⁹ mūdi-
ficaſ p ipsoꝝ resolōnē. ¶ Calor aūt aptus ad digestionē
est calor multus in qñto ꝛ humectat⁹ cū digestio bona fi
at a calido ꝛ humido. ¶ Talis autē est calor q in cerebro ꝛ
in aliis mēbris est restaurat⁹ tēpore pcessus somni. Sȝ
statim q̄res quō pōt fieri in somno fortificatio in mem-
bris ꝛ restauratio ei⁹ qđ deperditū est in vigilia. p somnū
per bonā digestionē stomaci ꝛ epatis factaȝ in somno est
nutrimētū: ꝛ iō tpe somni nōdum transiuit a stomaco ꝛ
epate ad mēbra: nā homo dormit. 7. 8. vel. 9. horis: ꝛ cer
te nō minori tpe videnſ haberi vel fieri digōnes prime
scȝ stomaci ꝛ epatis: igr mēbra alia adhuc nō videnſ eē
per somnū restaurata nisi eēt q nutrimētuȝ pȝi⁹ est pñs
mēbris: ꝛ si nō ex cibo nouiter sumpto ex cibo tñ antece-
dēti: mēbra autē sibi nutrimentuȝ apponunt ꝛ fortificā-
tur fm q sunt bene vel male disposita in q̄ntitate ꝛ q̄lita
te caloris nālis. Silr ꝛ ab epate non vadit sic sanguis
ad mēbra: immo cū chyluȝ trahit a stomaco ꝛ recipit de
sanguie quē pmo per se tenebat mēbruȝ trāsmittit roři-
duȝ ꝛ mulcebre ad mēbra anteq̄ in magna q̄ntitate ma-
xime trāsmittaſ: ꝛ idē cū cib⁹ assumitur ꝛ digeriſ in stō ꝛ
in epate pcedēte somno ꝛ multiplicato inde calore mul
to in q̄nto per digōnē hoꝝ membrorum: ꝛ p cōuersionem
ampliorē h tēpore ex vnione caloris in corde sanguis in
ampliorē spm expanditur spiritus isto tempore: ꝛ calor
multus ad diuersa mēbra ꝛ trāsit sanguis ab epate q iā
predigestus erat in eo ꝛ in corde ad vniuersum corp⁹: ex
quo in toto supercrescit calor nālis ꝛ multiplicaſ in to-
to spūs: vñ membra fortificātur in ppria digestiōe eoꝝ
alimenti: q2 premitti ꝛ de nouo aduenit: ꝛ quātūcunq
non recipit de eo qđ nouiter assumptū est: ex quo cessat
illud qđ arguis. ¶ Ex dictis apparet clare quid dicen-
dum ad ea que cōtra hoc arguit Dynus. ¶ Ad primum

Resolu-
tiones.

cum dicit. q in illo mēbro fit peior digestio ꝛc. ɔceditur
maior: sed minor nō habȝ veritatem. nisi circa pncipiuȝ
somni ꝛ eius aliqualem pcessuȝ: ppter quā causaȝ som-
nus causaſ. Sȝ in processu somni cerebrū calefit ꝛ mul-
tiplicatur in eo calor: ꝛ calefiunt vapores: vñ melius di
geritur: ꝛ opilatio illa que est inter cerebrū ꝛ cor non est
talis nec talis manet iel q in processu somni multiplica
to calore phibeat expāsionem spiritus ꝛ caloris a corde
ad cerebrum: vt superius declaratum est. ¶ Et q dicit
Dynus: ꝛ ppter prohibitionem caloris a corde ad cere-
bruȝ: ꝛ expādetur peramplius a corde ad alia membra
non habet veritatem: ꝛ nō est simile ei qđ adducit: ꝛ q̄ñ
spiritus retrahitur ab vno loco multiplicatur i alio: q2 i
principio somni retrahitur vndiq ab vniuerso corpore
versus cor ꝛ loca naturalia ꝛ alia membra naturalia in
quib⁹ habet fieri digestio: ꝛ ppter causas supra quesito
allegato assignatas. Silr ēt cuȝ in processu somni calor
multiplicaſ expāditur ad vniuersuȝ corpus: ꝛ sic ad cere
brum: sicut ad alia: ꝛ ideo dcm Auic. qđ ipse allegat in-
telligitur de somno maxime quo ad eius pnm: ꝛ silr dicit
Aristo. ¶ Ad ea autē que arguit ex signo dōm. Cuȝ eñi
dicit q somnus obest oib⁹ egritudinib⁹ mālib⁹ cerebri
in quib⁹ ꝛc. ppositio est falsa. Naȝ in egritudinib⁹ ð mā
calida ꝛ sicca somnus est vehementer adiuuās. Silr ꝛ in
aliis nō est veruȝ q somnus noceat: nisi est incōuenien-
ter factus. Sȝ bñ verum est q somnus dȝ in eis eē pau-
cus ꝛ vigilia amplior. Et cā est q2 māe que faciunt egri
tudines cerebri frigidas: aut sunt māe frigide humide
flegmatice: ꝛ ita nocet somnus: nisi sit paucus: q2 somn⁹
humectat cerebruȝ ꝛ vigilia desiccat. Similr ꝛ somnus
remittit acuitatē caloris que vtilis est predicte egritu-
dini. Si autem māe sint frigide ꝛ sicce melācolice som-
nus humectando iuuat obtūdendo calorem in sui acui
tate non iuuaret. Sȝ etiā hoc facit somnus in aliis egri
tudinib⁹ flegmaticis alioꝝ mēbroꝝ in quibus plus vi-
dentur iuuare vigilie q̄ somnus. ¶ Silr etiam ꝛ som-
nus plus nocet egritudinibus mālibus cerebri q̄ vigi-
lie. igr tēpore sanitatis in somno non fit melior digestio
sicut nō seqtur. hyems vel nox plus nocet egritudinib⁹
mālibus flegmaticis in qbus idigemus ð gone q̄ estas
vel dies. igr in hyeme vel in nocte tpe sanitatis non fit
melior digestio q̄ in estate vel in die: quantūcunq eniȝ
fiat melior digestio in somno q̄ in vigilia tempore sani
tatis: nihilominus tamen egritudies frigide ꝛ humide
cerebri: ꝛ q2 cerebrum ex natura est multum humidū: ꝛ

q2 somnus humectat: ꝛ circa pnm infrigidat. ꝛ q2 remit-
tit acuitatē caloris ideo talib⁹ nocet membris ꝛ egritu
dinib⁹: que tamē remissio caloris ꝛ humectatio cū mul-
titudine ipsius tēpore sanitatis cuȝ non sint pdicte māe
presentes qbus noceatur iuuat. ¶ Et ad illō p qđ pbat
dictū suū. Cū dicit. Idē est pnm digerēdi supfluitatē ali
mēti ꝛ alimētū: vt dicit Aui. Dōm q illud est veꝝ q est
idē: q2 nālis calor est vtriusq factiuꝰ: ꝛ iō nō plus ɔclude-
ret: nisi q tpe pdictaꝝ egritudinū peior ē digō i sōno q̄
in vigilia rōne supfluitatis faciētis pdictā egrinem i eode
tpe peior fit digō alimēti i pdicta egrie. Illō tñ nō pba
ret q tpe sanitatȝ nō fieret melior digō tpe somni cū ibi
nō sint pdicte māe: ꝛ hoc pp cās iā dictas. q̄stio aūt q̄ris
de digōne q fit i cerebro tpe sanitatis ipsi⁹ alimēti in q
tpe digō fit melior tā ali⁹ q̄ supfluitatū ipi⁹: cū mīa sūt
q tpe egritudis plus nocent q̄ tēpore sanitatȝ: pp qđ nō
ɔcludit. ¶ Nō ēt q i egri⁹ somnus nō dȝ nocere si fiat
mō debito: sȝ dȝ eē pauc⁹: q2 ppter retractionē caloris si
adsint ibi pdcē māe calor suffocaſ: ꝛ ille i diget suffocatione
ꝛ resolōne acuitate caloris q dispō sic idicās nō ē sanita
tis tpe: vñ Aui. 2ᵃ sen. pmi. li. loquēs de sōno idifferēter
in q̄cūq mēbro nō ɔhēs magis ad vnū q̄ ad aliō dixit.
somnus mām inuenit aptam ad digerenduȝ ꝛ maturā-
duȝ ad sanguinis nām eā ɔuertit: ꝛ calefacit ipsaȝ trāsit
per corpus calor ꝛ calefacit corp⁹ calor naturalis. Cum
autem dicit q nocet egritudinib⁹ frigidis capitis notā
ter loqtur de somno multo: vñ dicit. Sōnus aūt mult⁹
huius efficit ɔtrarium: opatur eniȝ virtutum alialiuȝ obtu-
sionē ꝛ capitis grauedinē ꝛ egritudies frigidas. Et iō
etiaȝ posset solui ad suum argumētū per aliū modū: licȝ
in sūia reuertaſ ad illud: q si somnus nocet egritudib⁹ i
lis mālibus cerebri hoc est plus per accñs q̄ de per se: q2
q̄tum est de per se aggregādo calorē inatū ꝛ multiplicā
do ipm ēt tpe egritudis iuuaret digōnē ꝛ fieret i eo me-
lior: sȝ p accñs euenit ɔtriū: q2 pdicte egritudies idigent
multa resolōne ꝛ subtiliatiōe māe retractio caloris sub
mā ꝛ q̄tūcūq de p se retractio caloris sit cā multiplica-
tionis ei⁹: q2 tñ submittit māe multe: cui nō sufficit: ꝛ pa
rūper ars. p amplius ipsaȝ agitāa magis sub ea suffoca
tur: ex qb⁹ oib⁹ de p accñs calor nō pōt sic bñ digerere ꝛ
iō cū calor sit mult⁹ paucificat⁹ ꝛ desiccat⁹ somnus plus
iuuat. Illa āt tpe sanitatȝ vt dictū est nō obsunt pp qđ i
somno vt dictū fuit digestio p amplius ē melior q i vigi
lia. ¶ Ad ea āt q adducta sūt i pn⁹ h⁹ q̄stii appȝt qđ dȝ.

¶ Utruȝ somnus habeat retinere fortes euacuationes
ꝛ quas. Questio. ix.

Secundo queriſ. An somnus hēat fortes re-
tinere euacuationes ꝛ quas. ¶ Qđ nō ostē-
ditur: q2 somnus vt pº libro ostēsuȝ est fortifi
cat nāles opōnes. igr fortificat opōnes vir
tis expulsiue que nālis est opatio. igiſ habȝ
augere eūones ꝛ nō phibere. ¶ Ampli⁹ illō qđ mouet
mām versus loca euacuationis nō vr illā euacūationē re
tinere. somnus est huiusmodi. igiſ ꝛc. maior est nota: q2
in phibendo ꝛ retinendo euacuationem debet distrahi
mā ad ɔtrium ꝛ diuerti: minor pȝ: q2 somnus mouet calorē
ꝛ humorem in exterioribus versus intra igitur mouet
versus loca intestinoꝝ ꝛ stomaci. ꝛ sic augebit fluxū vē-
tris ꝛ alias euacuatiōes que fiūt ppter motū humoruȝ
ab exteriorib⁹ versus intra. ¶ Amplius illō nō retinet
euacuatōes qđ hȝ debilitare ɔtētiuā: sed sic operaſ som
nus: vt in antecedēti q̄sito appȝuit. humectat. n. ɔtētiua
autē indiget sicco: vt pma fen. pmi libri doctrina 6ᵃ. p-
pter qđ ɔplo pueroꝝ: q2 declinat ad humiditatē h ꝟtus
s. cōtentiua in eis est debilis: ppter qđ etiā ait Auic. caº
de mictu in lecto q vna de causis mictus pueroꝝ in le-
cto est pfunditas somni. qđ nō videſ ob aliud: nisi q2 de
bilitat cōtētiuam. ¶ Amplius si somnus puocat sudo-
rem dȝ similr puocare ꝛ augere euacuatiōnē p fluxum
sanguis narium: cū in vtraq euacuatiōe sit mot⁹ humo
ruȝ versus cutim: ꝛ ista videſ esse cā quā assignat q puo
cet sudorē. Cū dicit q somnus nutrimētum in corpore
partiſ. ꝛ expellit illud qđ est iuxta cutim ppter qđ illud
qđ est lōge ɔstringiſ. Et iste eedē cause possunt adduci
per fluxū sanguinis narium. ¶ Amplius nō videtur q
somnus puocet sudorē: q2 i somno fit opilatio pororū i
vigilia apertio. ꝛ in vigilia plus moueſ humores ad extra.
Sed oia ista plus operanſ ad puocandū sudorē. ¶ Am-

tentes. ¶ Ad illud autez qđ ibi subditur de mictu in lecto q̄ in alia etate existente ꝓpter humiditatem ipsoꝝ: sed nō mingūt in somno: qꝛ somnus sit ꝓncipalis causa faciens mingere plus q̄ in vigilia. Sed ideo sepe cōtingit in somno: qꝛ multū fortiter dormiūt: habēt enī somnum multū ꝓfundum τ musculus vesice ab vrina pūgitur: vnde vrinat et licꝫ nō sentiat. ¶ Ad illud qđ vlteriꝰ dicitur de sudore iam est dictum supra. Et cū vlteriꝰ dicitur q̄ si ꝓmouet sudorē dicitur siliṫ ꝓmouere fluxum sanguinis nariū: qꝛ magna diuersitas est in istis euacuationibus: q̄ uticunq̄ enim materia mouetur versus exteriora in sudore multa continet in somno que ipsū ꝓmouent que cōtrarium operatur in euacuatiōe per fluxū sanguinis: vt patuit supra cum assignata fuit causa prouocationis sudoris a somno de ingrossatione vapoꝝ τ clausione pororū: que omnia essent causa ꝓhibitionis fluxus sanguinis: nulli enim dubium q̄ sanguis in vigilia subtiliatur plus τ agitatur: τ pori magis apiuntur τ spiritus est subtilior τ acutior que omnia faciunt ad fluxū sanguinis: τ contrariū faciūt τ operantᷣ i sudore. ¶ Et ꝓpter hoc pꝫ ad illud qđ subsequenter inducit̄ de apertione pororum τc. qꝛ cōtrarium eius concluditur per ea que declarata fuerunt supra de euacuatione sudoris in

Questio.

somno. ¶ Ad illud autez qđ vlterius queritur q̄ dispositio somni siṁatur dispositioni existenti ī hyeme τ certe si cōparetur dispositio somni existētis i estate ad dispositionem somni existētis in hyeme: dico q̄ plus prouocabitur sudor i somno estatis q̄ in somno hyemis: nisi alia causa particularis eueniat. Si autez dicatur q̄ talis est cōparatio sudoris in vigilia ad sudorem in somno qualis est sudationis in estate ad sudorē in hyeme. vel qualis est estatis ad hyemē: certe comparatio non bene currit: qꝛ multo magis est diuersitas dispositiōis corporis in estate ad illam hyemis q̄ sit dispositio corporis in vigilia existētis ad illam dispositionem existētem in somno: licet in aliquo videatur aliqualis siṁitudo. Propter quod notandū q̄ vt dictum fuit q̄ licet somnus ꝓuocaret sudorem persepe plus q̄ in vigilia: aliquādo tamē erat contrarium cum in vigilia occurrebant cause ad sudorē facientes: quod maxime est in proposito cum comparatur ad hyemē estas ꝓpter excessum caloris in estate venientem: quare siṁilitudo supra adducta non currit.

¶ Ad illud autez qđ vlterius adducitur q̄ motus plus facit sudare q̄ quies. Dicō q̄ motus localis ceteris paribus plus facit sudare q̄ quies. ¶ Cuꝫ dicitur. vigilia siṁilatur motui τc. Dicēdum q̄ licꝫ siṁetur in multis: tamen nō est in omnes similes effectus inducere: qꝛ nō oīmodo siṁantur. sed aliquibꝰ. Siṁatur enim vigilia motui in operationibus aīalibus: τ animales virtutes que tunc tēporis vigent τ tēpore somni quiescunt siṁilātur motui: qꝛ sicut in motu sanguis τ spūsꝰ mouentᷣ vehemēter de interioribꝰ ad extra subtiliantᷣ pori τ aperiuntᷣ τ corpus vehemēter resoluitur. Ita est in vigilia reꝰ sōni q̄tuꝫ. aīs. q̄uis illa nō sic itēsa eueniāt: sicut in motu respectu q̄ris: τ hoc loquēdo d̄ motu faciēte sudare: licet igr̄ in his sit siṁitudo: nō tamē in ꝓuocando sudorē ē siṁilitudo: imo cause que i somno eueniūt: vt ostēsum fuit supra: plus possunt q̄ in vigilia: τ vigilia plus ad insensibilem resolōnē est potens: pp qđ qꝛ in vigilia dum nō est motus: cause ad resolutionē isensibilē sunt porētes plus q̄ in somno: τ nō sunt intēse in ea cāe ad sensibilem euacuationē per sudorē: sicut in motu. In somno aūt cause ad euacuationē insensibilē ad sudorē sunt itense persepe: τ vt ostēsuꝫ supra plures q̄ i vigilia siṁentᷣ motui τ somnꝰ q̄eti: nichilominus ꝑsepe plus ꝓmouet sudorem q̄ vigilie. ¶ Et ad illud qđ vltimo inducitᷣ iā pōt sumi responsio ꝑ supra dicta: qꝛ in predictis cōplōnibꝰ plus fit sudor q̄ in aliis: τ nichilominus in predictis ꝑsepe plus fit sudor in somno q̄ i vigilia. Et si dicas nō: qꝛ somnꝰ cātur a frigido τ hūido dꝫ plus assiṁari ꝯꝰni frigide τ humide: τ ex h̄ plus eo debet illud ꝓuenire qđ euenit in illa dōm q̄ lꝫ sōnus causetᷣ a frigido τ humido: τ in hoc aliq̄lē habeat siṁitudinē cū ꝯꝰne frigida τ humida: ex aliis tñ causis assignatis nō tenet illa similitudo: sicut dicebatᷣ etiā de motu τ quiete. Siṁr etiā cōparatio calide τ sicce ꝯꝰnis ad fridā τ humidā est comparatio diuersoꝝ corpoꝝ adinuicem τ duaꝝ diuersaꝝ ꝯꝰnum: sed ꝯparatio somni ad vigiliā ē cōparatio vniusmet corporis ad seipsuꝫ i diuersis dispositionibus sue latitudinis. Et iō lꝫ vnū corpus habeat i illis dispōnibꝰ aliqualē siṁitudinē τ ꝯuenientiaꝫ cū illis diuersis ꝯꝰnibus: non tñ est ꝯparatio in multis aliis illiusmet corporis ad seipm̄ vel in illis dispōnibꝰ qualis ē dispositio diuersaꝝ ꝯꝰnuꝫ adinuicē pp cās multas diuersimode ꝯcurrētes. Nō enim tāta est distantia in vtrisq̄: τ ita ex supradictis clare patuit: ꝓpter qđ etiā in eo qđ allegatur neganda est similitudo.

¶ Utrū somnus in principijs paroxismoꝝ plus noceat q̄ in aliis tēporibus morbi. *Questio .x.*

Ertio queritᷣ ꝓpter illđ qđ dictū ē in pñꝰ huius tractatꝰ. lꝫ videatᷣ plus ptinere ad māz tertij libri. An somnꝰ i pñꝰ paroxismoꝝ plus noceat q̄ in aliis tēporibꝰ morbi. Et est qđ quā mouet Cōciliator dña. 108ꝰ. ¶ Et q̄ i pñꝰ paroxismi nō semꝑ noceat ostēditᷣ: qꝛ Auic. fen ꝓma quarti libri de sedatione rigoris in ꝓncipio paroxismi. docet exhibere origanū. aīs. agaricū cū opio ad inducēdum somnū. ¶ Amplius Auic. 2ꝰ. fen quarti libri. capꝰ de signis sumptis ex sōno τ vigilia. videtᷣ velle q̄ somnꝰ plus noceat in statu q̄ in ꝓncipio eius: ait enim. Et salubrior somnus diurnus est qui est in principio eius: τ hoc totum in statu paroxismoꝝ febrium est deterius: in pñꝰ vero eius multotiens fit τ non nocet. ¶ Amplius illud quod in declinatione aliquando significat mortem: τ in pñꝰ scđm illud nō significat: deteriꝰ est in declinatione q̄ in pñꝰ: sed sic est somnus in paroxismis factus: vt patet per Gal. in ꝯmēto affoꝛis. scđe particule. In quo morbo somnus laborem ꝓstat τc. ¶ Amplius q̄ somnꝰ in declinatione noceat ondit̄: qꝛ id qđ impedit opus nāe nocet: sed somnꝰ in declinatiōe illud opatᷣ: qꝛ tpe declinatiōis nā est intēta ad resolōnē māe. Sed illud impedit somnus respectu vigilie: vt supra ostēsum est: cū somnus sit reuocatiuus caloris τ hūoris ad intra. ¶ Amplius scđa fen ꝓmi libri. caꝰ. de his q̄ ꝓueniunt ex somno τ vgilia. Sōnus super vacuitatē factus est nociuus: sed tp̄. declinationis corpus est vacuū τ resolutū. igr̄ τc. ¶ Qđ aūt in ꝓncipio paroxismi nō noceat. ondit̄. qꝛ fortificat calorem nālem: τ ipsum vnit τ multiplicat τ digestionē ꝓcurat. Sꝫ omnia ista dicūtur multū minuere molestiā ꝓncipij ꝓmo. cum fortitudo nāliū virtutum sit principalis cā liberans ab egritudine materiali τ illiꝰ accidētia remouēs: vt manifeste pꝫ de se. ¶ Qđ aūt somnus i pñꝰ paroxismoꝝ plus alijs tēporibꝰ noceat: pꝫ qꝛ vult Ga. i cōmēto illius affoꝛis. In quo morbo τc. q̄ somnꝰ in pñꝰ paroxismi semꝑ nocet. sed in alijs tpibꝰ pōt iuuare: τ pōt nocere. Tp̄s aūt in quo maxie iuuat est tp̄s declinatiōis τ qñ nocet in declinatiōe: tūc ē signū mortis. ¶ Sꝫ ꝯriū huius vꝫ eē cū non contigat egrū mori in declinatione. Igit̄ in declinatiōe nō videtᷣ cē signum mortis. ¶ In hꝰ quesito aliquas ponemus ꝯꝰnes ex quibus patebit qualiter somnus se habeat ad tempora paroxismi.

Conclusiones.

¶ ꝓꝰ igr̄ ꝯꝰ est. q̄ somnus factus i pñꝰ ꝑoxismi regulariter loquēdo semꝑ nocet. τ iō nūq̄ electiue τ regulariter dꝫ a medicis in pñꝰ paroxismi iduci. Sꝫ semꝑ ꝓhiberi. Et cā est multiplex q̄ clare ponitur a Ga. in ꝯmēto illiꝰ affoꝛis. In quo morbo τc. Tūc hꝫ: enim est tp̄s detrahēdi calorē ad extra τ ꝓhibēdi ne sub materia succūbat: τ hꝫ hoc veritatē etiā in paroxismis verio iterpolate q̄ ēt i excrescētijs ꝯtinuaꝝ. Et hoc est nocumētū qđ Galienꝰ appellat ibi nocumentū somni. Uel de quo Gal. dicit q̄ ibi neq̄ nocumētū: neq̄ mortē ꝓtendit. Sꝫ potius nāz vinci inuerit. Et non vult aliud Galie. in hoc libꝰ. nisi q̄ somnus factus in ꝓncipio paroxismi noceat ꝓviaꝫ signi τ nō ꝓtendit mortē: neq̄ nocumētū: τ hoc preter illđ nocumentum qđ fit a somno. Et cā est qꝛ rationabile est q̄ semꝑ somnus factus in ꝓncipio paroxismi noceat.

¶ 2ꝰ cōclusio est. q̄ aliqñ in casu somnus factus in principio paroxismi plus iuuat q̄ noceat: vnde lꝫ electiue τ regulariter medicus somnū in principio paroxismi non inducat: sed ꝓhibeat coacte: tamē aliquando medicus somnū inducit videns maius iuuamentū q̄ nocumētū. vt multo maius periculū euitet: sicut aliqñ in ꝓncipio paroxismi tantus rigor euenit q̄ eger ex illo est i periculo mortis: τ nos iā vidimus. Sicut enim in statu sepe egri moriūtur ex vehemētia accidētium statꝰ: ita in pñꝰ sepe egri moriuntᷣ ex vehemētia accidētium pricipij febrium vt sepe deficiunt: vt ex vehementia rigoris τ do-

loris: ꝛ tūc medicus cogit īducere somnū ad remouēdū sensuꝫ: ꝛ dꝫ fieri cū re q̄ min⁹ noceat ꝓꝑ qḋ Auic. docuit inducere somnū cū opio miscēdo secū agaricū: qꝛ remo uet maliciā opiȷ: ꝛ resistit et rigori: sicut et in colica q̄rū cūqꝫ frigida sepe ꝓpter vehemētiaꝫ doloris dam⁹ opia ta que lꝫ regulariter noceant: initio tn̄ cum vehementer timemus de dolore plus iuuāt q̄ noceāt.

¶ Alia ↄ° que sequitur ex istis est somnus in principio paroxismo ꝑ factus plus nocet q̄ factus in aliis tempo ribus: ꝛ hoc quātum ad vtilitatem temporis: qꝛ regula riter semꝑ nocet: vt dictum est. Silr etiam quantum ad durationē tēporis nocumētū somni in pn̄° paroxismi fa ctū plus ꝑdurat q̄ in aliis tꝑib⁹: qꝛ trāsit per plura tēpo ra: ꝛ hoc loquēdo de nocumēto qḋ est tꝑe paroxismi: qꝛ dn̄ pōt extra paroxismū nocumentū somni plus durare q̄ fieret in alio tꝑe ꝑter pn̄ᵐ: ꝛ nocumentuꝫ qḋ fieret in pn̄° citi⁹ remoueri: intēsiue etn̄ loquēdo de magnitudine nocumēti nō plus nocet semper in principio paroxismi q̄ in aliis temporibus paroxismi.

¶ Alia ↄ° est. q̄ nocumētū qḋ fit vel appꝫ in somno i de clinatiōe est deterius itēn⁹ ꝛ deteri⁹ significans aliquo alio nocumēto ex somno ꝓueniēte i aliis tꝑib⁹ ꝑoxismi. Et ꝓbat hec ↄ°. quia illo tēpore nocumentuꝫ ꝓueniens ex somno debet esse deterius ꝛ maiorē significare mali tiam q̄ in aliis tēporib⁹: quo tꝑe somn⁹ dꝫ maiorē vtili tem afferre q̄ aliquo alio tēpore. Sed hoc est tꝑe decli nationis. igit si illo tēpore nocet illud est deterius: ꝛ in tensiorem sigāt maliciaꝫ. Maior est clara: ꝛ minor est dictum auctoꝝ. ¶ Et aduertendū ꝓpter hāc ↄ° nē q̄ cā q̄re somnus in declinatiōe cōfert. est: qꝛ tꝑe declinatiōis nā est fatigata ꝓpter āñcedentē pugnaꝫ: ꝛ ex toto est in victoria mãe: ꝛ mã etiā est mota ad extra totaliter ꝛ est multū paucificata. Somnus igit tūc tꝑis fortificat nām resolutā ꝛ fatigatā: nec est timor q̄ calor ex reuocatiōe i somno succūbat sub mā: cū tunc sit ex toto expulsa ad ex tra: ꝛ sit pauca: quapꝑ si tūc somn⁹ nō iuuat ē malū signū ꝛ q̄ nā est sic victa ꝛ debilitata q̄ cū toto auxilio nō pōt fortificari nec supare mãꝫ: ꝛ h̄ est malū.

¶ Ex istis sequit ↄ° alia: q̄ somnus in statu cū iuuat nō tātum iuuat q̄tū in declinatiōe: ꝛ si nocet nō est ita ma lum signū: sicut in declinatiōe: ꝛ ita ꝓportonabiliter de augmento respectu status. ꝛ ideo Auicē. dicebat. Apud vero declinationē est iuuatiuus valde. ꝛ forte nō nocet apud statum. Rō huius ↄ° nis est: qꝛ in statu virtus non est sic debilitata ꝛ resoluta: sicut in declinatione nec ma teria est ita paucificata: sicut in declinatiōe. Nā in statu virtus est debilis: ꝓpter pugnaꝫ ꝛ resolutionē que pre cessit tēpore augmēti: cui cōfert ꝛ somnus fortificādo vir tutem debilitatā ꝛ resolutaꝫ in statu. ꝛ est multitudo va poꝝ in toto corpore: qꝛ calor totam mãm occupauit tꝑe status: ꝛ super totū est expāsus: ꝛ nō est quātitas vapoꝝ qui cōsurgunt ab humore: qꝛ tunc tꝑus declinatiōis nō status. ꝛ ideo prouocato somno vapores qui sunt multe quātitatis coartant ꝛ versus intus mouent ꝛ quātū ad illud somnus in statu nocet: ꝛ ideo sm̄ diuersas ↄditio nes mãeruꝫ facientiū febrem ꝛ diuersitatē corporū pa tientiū somnus aliquādo in statu iuuat ꝛ minus nocet in statu cum appropinquat augmento: ꝓpter qḋ accidit aliqn̄ aliquē hoīem plus iuuari in statu per cōfortatio nē virtutis: que cōfortata copiosius expellet illos mul tos vapores ꝛ mãm q̄ fecisset si talis cōfortatio nō fuis set: ꝛ tunc ꝓdest huic homini somn⁹ in statu: ꝛ erit talis hō colericus macer subtilis rarus resolubilis h̄ns vapo res plus ledentes acuitate q̄ q̄titate: aliquē aūt alium hoīeꝫ cōtinget plus noceri in statu paroxismi ex somno cōstrictis vaporib⁹ grossis ꝛ capinosis q̄titate ꝛ grossi tie plus ledentibus q̄ acuitate: que ex illo inueniē per cō fortationē virtutis: quia nō tn̄ indigebat illa q̄tū reso lutione. ꝛ ideo iste erit hō qui in somno ex statu nocebi tur. Et iō medici beneꝫ operātes in febre flegmatica nō dimittēt egrū dormire in augmēto status vicino nec in statu: qꝛ illa mã eget subtiliatiōe ꝛ euaporatiōe ꝛ disper sione ad extra que magis ꝓhibent a somno: imo in his febrib⁹ expectāt q̄si finē declinatiōis. Sed in febribus colericis aliqn̄ dimittūt egrū dormire in statu: imo ali quādo in fine augmēti. ꝛ hoc cū mã est subtilis valde co lerica ꝛ rara leuis ꝛ pauca ꝛ vbi causet ariditas ꝛ sicci tas tā i humore q̄ in egro. Et ideo Ga. loquēs de decli natione nō dixit aliquādo. Sed loquēs de statu ꝛ aug mento statui vicino dixit. aliquando. Et hꝫ h̄ ↄ° ꝛ verba supra dicta veritatē de somno exhibito regłariter ꝛ ele ctiue: ꝛ h̄ sunt verba in hac q̄ōne posita ꝛ declarata cōmu niter. ꝛ de ↄcordia ab omnib⁹ doctorib⁹ affirmata. Nec possunt hec contingenter ꝓpter diuersitatē ↄ°nū vel hu morum dici de ꝑncipio: cū aliquādo iuuet ꝓpter vnam cām ꝛ aliquādo noceat ꝓpter aliā: qꝛ si declinatio ē ve ra somnus est determinatus ꝛ ad iuuandū plus ꝛ nō ad nocendum: qꝛ virtus est multum resoluta ꝛ mã ꝛ vapo res sunt pauci. Sꝫ in pn̄° somn⁹ regulariter est determi natus ad nocendum: quia mã ꝛ vapores sunt inclusi: quos somnus magis claudit ꝛ subtiliat nec virtus est re soluta vt per cōfortationē habeat multū iuuare. Tꝑus aūt augmenti habebit se medio mō inter tꝑus ꝑncipiȷ ꝛ tꝑus status vt leue est videre.

¶ 5ᵃ ↄ° est. q̄ nocumentū somni i declinatiōe paroxismi obseruatis cōditiōib⁹ requisitis q̄s ponūt auctores ꝛ do ctores nō solū est signū malū: sꝫ frequēter est signū mor tale licꝫ nō necio mortem significet.

¶ Cōditiones aūt que a doctoribus assignant sunt pre cipue tres. vna est vt tale nocumentuꝫ ꝓueniēs ex som no nō sit ꝓpter aliquē erroreꝫ: nec ꝓpter aliquā causam preter egritudinē: qꝛ tunc nō ꝓcederet ꝓpter egritudi nis maliciaꝫ. ꝛ ideo nō tn̄ malū significaret. ¶ 2ᵃ cōdi tio est q̄ talia nocumēta que ꝓueniūt a somno que nar rat Ga. in affo. sint habētia magnitudinē: qꝛ nō ex quoli bet nocumēto significat mors. ¶ 3ᵃ cōditio est q̄ talia nocumenta cōtinuent. Naꝫ si nō cōtinuarent nō signifi carent similitudinē ꝛ maliciaꝫ intensaꝫ in cā nocumen torum. Sic etiā si signa bona debent sanitatē ꝓnostica ri: sicut alibi in ꝓnosticis habet. ¶ Rō aūt ↄ° nis huius est quā assignat Gal. in affo. predicto. Si enim solentia iuuare suo tēpore ꝛc. significat tunc victoriā mãe super naturaꝫ ꝛ impotentiā nãe super mãm Dicit aūt q̄ fre quenter morteꝫ significat: licꝫ nō necessario ꝓpter mul tas cōtingentias que possunt euenire: ꝛ ꝓpter diuersita tem humoꝝ ꝛ morbos varios ipsoꝝ: quas cōtingentias a Gentili in tractatulo quē super hoc affo. cōstruxit reperi ries. Et licꝫ si quis sebtiliter cōsiderauerit predicte oēs cōtingentie remoueri possūt per cōditiōes illas tres su pra assignatas nō recitamus hic illas ↄtingētias: qꝛ sūt satis extranee ꝛ tediose.

¶ 6ᵃ ↄ° q̄ nocumētū somni i declinatiōe vniuersali sup positis etiā illis tribus cōditionib⁹ nō est vꝛr ꝛ cōtinue signum mali multū nec mortale. Rō est: qꝛ si sit febris interpolata somnus eueniēs in ꝑncipio paroxismi exi stentis in declinatione vel augmento ꝑdicti paroxismi vel aliquādo in statu nocet: vt clarum est: ꝛ tamē tūc nō est signum multū maluꝫ nec mortale: vt dictū est. ꝛ tn̄ iste somnus est in declinatione vniuersali. Silr si sit fe bris cōtinua ꝓportionalis vel que habeat excrescētiam manifestā. si ergo nocet in declinatiōe vniuersali. ꝛ hec debet mors significari: hoc est in declinatiōe: vel cōcur rente cuꝫ tempore particulari: in quo rōnabiliter som nus debet iuuare ꝛ nocet. Similr etiā somnus iuuat in ꝑncipio vniuersali ꝛ augmēto ꝛ statu: ꝛ tn̄ nocet in ꝑnci pio paroxismi augmēti: ꝛ aliqn̄ in statu: ꝛ pꝫ ꝑmaꝫ: quia cū paroxismus est in ꝑncipio vniuersali vel nullis aliis tēporibus somnus in declinatiōe illi⁹ paroxismi pōt iu uare: ꝛ totū hoc cōtingit: qꝛ ex alio sumit distinctio tem poꝝ vniuꝫ morbi: ꝛ ex alio distinctio tēpoꝝ particularium vt hꝫ alibi dicuntur ꝛ videri.

¶ 7ᵃ ↄ°. q̄ in declinatiōe vnī vera somnus de ꝑ se nō no cet quo ad illaꝫ partē declinatiōis que cōcurrit cū decli natiōe paroxismi vel excrescentie: nec in tali declinatio ne pōt esse signū mortis quātum est de per se: pꝫ ista ↄ° ꝛ quia sm̄ Gal. nō contingit egrum mori in declinatione vniuersali vera de per se. igitur nō cōtingit in ea cadere signum de per se mortale.

¶ Ex quo sequitur 8ᵃ ↄ°. q̄ declinatio i qua somnus no cens est signum mortale est declinatio mendosa ꝛ non vera. ꝛ ista est intentio Hyppo. ꝛ Galie. in affori. contin git egruꝫ mori. Et ponuntur he due ↄ° nes: propter que dam que ↄ hoc videt dicere Gentilis in tractatulo suꝑ affo. dicens. q̄ nō credit q̄ intentio Hypo. ꝛ Gal. fuerit q̄ si somnus noceat in declinatiōe mēdosa: q̄ tūc est si gnum mortale: qꝛ in declinatiōe mēdosa non consueuit

iuuare nocet proculdubio significatio est mortalis. Sed in vera consueuit iuuare et nō in falsa. igitur vult q si in illa nō iuuet est signū mortale. aliter dictū Ga. et Hypo. est dictū satis grossum dicere. Si in declinatione falsa somnus nocet est signū mortale: cum in ea rōnabiliter debeat nocere. Sed pro firmo dictū Hypp. et Gal. nō est grossom. Sed subtile et artificale. Nam Ga. et Hyp. nō dicunt: si somnus nocet in declinatiōe falsa est signum mortale. Sed volunt q ex nocumēto somni tēpore declinationis nos arguamus declinationem esse falsam et mendosam: propter qd illud de p se facit et addit cū conditionibus supradictis est signū mortale. et hoc est artificiale dictū: sicut ex multis aliis signis arguimus: an sit declinatio vera vel mendosa.

¶ Nona cōclusio est. propter illd qd dictū fuit in 6ª 9º ne q si somnus in declinatione vniuersali nocet nocumētum ipsius quātum est de per se est minus q in aliis tēporibus vniuersalibus: et loquimur h de nocumēto qd fit a somno in declinatione vniuersali quātū ad illas partes in quo rōnabiliter et semp de per se debz nocere. nō quo ad illam partē declinationis vniuersalis in qua cōsueuit iuuare: qr sicut nocet nocumentū eius est valde deterius signum et pz hec 9º clare per ea que dicta sunt supra in 4ª et 5ª 9º ne: et sic proportionaliter intelligi debz de statu vniuersali respectu augmēti vniuersalis et de augmento vniuersali respectu principii vlis.

¶ xª 9º est. q somnus in aliqua parte declinatiōis vlis plus nocet: et minus malū signū est q in aliqua pte principii vniuersalis: et sic multo fortius q in statu vel augmēto vniuersali: et pz 9º de somno facto in principio paroxismi exīstis in declinatione vniuersali de somno facto in declinatiōe paroxismi exīstis in pn°. vniuersali.

Rñsiões ad dicta de somno et vigilia.

¶ Ex quib' 9°nibus clare pz qd dōm sive respondēdū ad illud qd in titulo huius questionis quēritur: et etiā ad argumēta que in principio veniūt 9 has 9º nes dōm. ¶ Ad pmū enim cuz dicitur de dicto Auic. pma fen quarti libri. apparuit quid dōm supra. ille eniz somnus est somn' ministratus coacte et in casu et nō regulariter. ¶ Ad 2m qd legitur ex Auic. 2ª fen. quarti libri. certe a diuersis doctoribus illud varie expositū est. vna est expositio Cōciliatoris dicta pdicta. q Auic. nō intēdit ibi cōparare nocumentū factū in statu paroxismi ad nocumentū ipsius factuz in principio: sicut in pma fronte sonat illius smo verba: cōparat nocumentū factuz in pn° status ad illud qd fit in fine eius: vt interpretet ita: et hoc totū puta dormire in die quocūqz modo in statu paroxismorum febris est deterius: vero p scz in eius principio. Sed multotiēs fit in eius fine. s. status: et tunc nō nocet cum appropinquat declinationi. et cōcordat cū eo qd dicit pma fen. quarti libri. cum dicit. Fortasse nō nocet apud statum. i. quāqz in fine ipsius nō nocet: neqz nocumentū particulare i declinatione factū retulit ad factū in aliis tēporib' vt visoz ē: et in sūma vult q nocumentū somni in pn°. status sit maius q in fine status: et p firmo ista expō nō consonat bñ textui Auic. nisi quis ipm transponendo violentet. ¶ 2ª expō est etiā ibidem Cōciliatoris dicens: q Auic. exīs interpres Ga. eius sniaz ibi voluit exponere et nō aduersari: nō eniz intellexit per statū put est vnū quatuor tēporū morbi. Sed magis per ipm declinationem voluit importare: et tūc erit sermo Gal. expositus recte: qui ēt nomen status vt qñcūqz importat dicimus illum stare qñ declinat aut cessat ab eius motu vel actu. Qd ēt Auic. dicit. somnū vero nocere in pn°. multotiens. Intelligendum est de nocumēto vli seu cōi: vt dcm est per Ga. aut non nocet. sed iuuat nāmqz tpe paroxismi in fortius operando: sicut ēt testat ipse Ga. q si nā fuerit postea potentior magis incitata 9 mām plus vincet maturabit et dissoluens erit. ¶ Sed p firmo ista expō quātūcūqz verum sit illud qd asserit: nihilominus nō videt ire ad mētē Auic. Nō eni videt verisile q Auic. volēs esse interpres Ga. loqt obscurius et maiori expōne egēs q Gal. dictumqz cuius vult interptationē inuere. ¶ Alie sūt expōnes quas vidit Dyn' et sūt de sua manu in marginib' nostri libri q ipse notauit: qd etiā a nobis habuit Gētilis. vna expō est q id qd Auic. dicit. Et hoc totū rc. nō referat solū ad somnū: vt exponat: et hoc totū. i. somnus. Sed referat ad totum illud qd dixit. s. de somno diurno et de nō dormire: et tūc exponet. Et hoc totū. i. somnus diurnus et nō dormire de die et de nocte est deterius in statu paroxismorum febris: et est causa vt status paroxismi fiat deterior. Quā enim nullo mō dormit fit status deterior: qr virt' est magis resoluta et calor magis inflāmat. Silr somn' diurn' est cā vt deterior fiat status: qr somnus diurnus phibet resolutionē mātie et expulsione faciliz caloris ad extra: que ola debēt fieri in statu. ¶ Alia est eius expō rc. vt referat ad somnū solū vt dixit. et hoc totuz. i. somnus est deterior rc. et tunc distingue de malitia. Naz quedā ē malitia signi quedā cāe. Malitia quidez cāe somnus est deterior in pn°. deinde in augmēto: deinde i statu. bonus aūt est in declinatiōe. Et de hac nō intelligit h cū 9trariū dixerit supra. Sed malitia signi cū somn' est malus h malitia est peior in statu. Nā nō accidit q in statu fiat somnus malus: qui quidē somnus est ad modū subet nisi ex vehemētia paroxismi et multa oppōne nāe: vt illud concordet ei qd dicit Aui. 3°. can. ca°. d iubeth. vbi dic. Subeth preterea sunt cāe alie ex qb' est vehemētia paroxismorum fortior rc. Sed aūt in pn° nō tātaz malitiā signans cū debeat accidere ex nā principii paroxismi et pcipue in febrib' flegmaticis: et tūc exponitur illud qd subdit. In pn° vero eius multotiēs fit et non nocet. i. non significat nocumentū multū de quo sit curādū: nec tñ malitia cāe vnde tñ dz phiberi a me°° ne fiat: vt dixi in cap° de cura febriuz putridarum in generali. ¶ Posset tñ exponi q in principio paroxismi multotiēs. i. aliqñ fit. qr. s. debet induci et nō nocet. et hoc quidē nō regulariter: vt dictum est supra dz fieri a me°°. Sed in casu: vt qñ ex vehemētia rigoris virt' infirmi psternere: et ad hoc vt rigor non percipiat debet induci somnus: et vt nō fiat vehemens motus dissoluens virtutez: vt alis dictum fuit supra: ex Auic. de exhibitiōe opii cū agarico: vt pvocet somnus et sudor et sedetur rigoris vehementia. et sm istum modū dant a medicis salernitanis aliquādo ante aduentū paroxismi aliq opiata: vt rubea trociscata: et silia. ¶ Iste expōnes Dyni satis nobis placēt: licz in aliquib' videatur forte posse excuti: nihilominus propter breuitatez et ne sermo peramplius tediosus fiat sufficiat q in hoc bene dictū est a Dyno. ¶ Ad 3m pncipale pz ex dictis quid dōm ¶ Ad 4m pz per ea que dicta sunt in quarta 9º ne. Nam vt ibi patet. Somnus in declinatione malis ex vito habet iuuare magis q ex eo qui arguit nocere. haberet etiā quātūcunqz calor in somno nō ita vehementer expanderet ad extra: ex fortificatione tamen nature plus cōpleret resolutio q cum natura est plus debilis et resoluta. ¶ Ad. 5m. cum dicis q somnus nocet superuacuitatēcuz etiā ex verbo Auic. certe ibi Auic. loquit de sanis corporib'. In quib' nō sunt humores extranei ad quos se nā cōuertit: sicut in egritudinibus mālib'. Cuz eñ corpus est famelicū et inanitū tpe sanitatis somnus nocet: et tñ egros tenemus aliquando plurib' dieb' sine cibo: et aliquādo cum valde modico cibo: et tñ somn' debito tpe factus in eis valde cōfert. Nō ergo smo Auic. debet referri ad vacuitatē que est resolutio māei paroxismalis tpe declinationis paroxismi. ¶ Quid aūt dicendū ad illa que arguūt satis pz. et clare ex narratis superius. Quātūcūqz eniz nimio calore ipsuz fortificet de per se alio nō eueniente. In principio tamē paroxismi ex causis supra assignatis ex somno reuocāte calorē nāle sequūntur nocumenta. ¶ Sed etiā ad illud qd dicit q non cōtingit egrū mori in declinatiōe vli. Sed bene in declinatione paroxismi. Silr nec cōtingit egrū mori in declinatiōe vniuersaliter de per se. Sed bene de per accidēs. Silr ēt in declinatiōe vli falsa et mendosa cōtingit egrū mori. Et hec sunt superius enucleata rc.

¶ Tractatus quartus.

¶ Utrum affectio vel imaginatio vel quid aliud sit in aia subiectiue possit esse in nobis causa transmutatiōis realis vel materialis. Questio. xj.

Restat in hoc. 4°. tractatu inuestigare de accidētibus anime. Et qr nō cadunt dubia preter vnū. Ideo de illo solo erit inuestigatio. Un. s. affectio vel imaginatio: vel spēs: vel actus: vel qd aliud sit in aia subiectiue possit eē i nobis cā trāsmutatiōis realis vl malis. ¶ Et q sic apparet. Qr cōfidētia infirmi de medico ē magna cā sanitatis ipsi' cū ille plus sanet de q plus

res cõfidunt. Sed clarũ est ꝙ cõfidẽtia est aliquis act⁹ vel res in aĩa existẽs: ⁊ sanitas est res mãlis exñs in corpore. igit̃ ⁊c. ¶ Ampli⁹ accñtia aĩe nos vehemẽter immutant ⁊ transmutant ⁊ calefaciẽdo ⁊ infrigidãdo ⁊ multis aliis modis: vt clarũ est. Silr̃ passio amoris que vocat̃ ab Auic. ylischos vel ylischi vehemẽter trãsmutat: vt clarum est. ꝙ oĩa talia sunt actus in aĩa. ¶ Ampli⁹ incãtationes. ⁊ verba ⁊ multa signa cũ verbis ꝗbuſdã videnť multũ operari in quibuſdã egritudinib⁹: ⁊ talia ꝓcedũt ex actibus aĩe. igit̃ ⁊c. ¶ Amplius hoc pʒ de oculo fascinantis. vt liquide experimur. ¶ Amplius hoc pʒ per ea que ponit Auicẽ. de similitudine pueri geniti: cuius forma imaginata fuit cũ fuit cõaentio vel cõceptio. aut fit ei⁹ color ꝓpinquus colori eius quẽ viderũt cũ fuit creat⁹ que sunt res quas homines videre abhorrent ⁊ difficilis dispõnis nõ nouerunt habitudines. Illi ṽo qui sapientiam diligunt nõ negant: quẽadmodũ negant res q̃ esse nõ possunt: ⁊ hui⁹ generis est motus sanguis cũ inspiciuntur res rubee: ⁊ ꝯgelatio dentiũ cũ stridore: ꝓpterea ꝙ aliquis acrumina comedit ⁊c. ¶ In oppositum argui̇t. q: agens ⁊ patiens debẽt cõicare adinuicẽ cũ mã. Sed res in aĩa cũ re mãli extra aĩam nullã hñt adinuicẽ cõicationẽ seu cõformitatẽ. igit̃ ⁊c. ¶ Hoc quesitũ est a doctoribus pertractatũ: ⁊ de his que ad ipm pertinẽt dcm̃ est supra lib⁹. pmo. tractatu. 5. 31. ⁊ 32. quesitis. Sed q: hĩ ꝑncipaliter cadit inuestigatio iterato volumus aliqua dicio qui. Et pmo circa terminos in quesito positos sũt aliqua declarãda: vt clare pateat: quare p̃dicta habeãt corpora alterare. ¶ Dõm enĩ est ꝙ res que in aĩa sunt ille que sic hñt transmutare corpus ⁊ cui virtuti aĩe p̃dicta attribuat̃ ex quib⁹ causis ꝓcedũt: deinde declarare qđ querit̃. s. declarare modũ ẽʒ quẽ in nobis habẽt trãsmutationẽ realem mãlẽʒ inducere: q: ꝙ trãsmutẽt nos realiter, de hoc nullum est dubiũ cum ad sensum appareat. 2ᵐ dubiũ est de modo: ⁊ hoc vniuersaliter oẽs aiũt. In declaratione hoꝝ terminoꝝ ponimas aliquas ꝯ⁹nes ex quibus patebit ⁊c.

Conclusiones. ¶ Prima ergo ꝯ⁹ est. ꝙ oẽs opõnes aĩe, i q̃bus eaꝝ apprehensio: ⁊ loq̃mur ad pñs de aĩa sensitiua: dimittẽdo intellectiuã: hñt manifeste nostrũ corp⁹ alterare: ⁊ hoc si ꝯtinuent̃ ⁊ perscrutent̃. hec ꝯ⁹ ꝓbat̃ q: ille opõnes hñt manifeste nostrũ trãsmutare corp⁹ ẽm quaꝝ ꝯtinuationeʒ corp⁹ patit̃ sensibilẽ lassitudinẽ ⁊ fatigaʒ. Sed h̃ est vir ẽm oẽs opõnes aĩalis ṽtutis: pp quã alterationẽ necẽiũ fuit aĩali somnus. vt ṽtus aĩalis ab operib⁹ cessaret: ⁊ fieret restauratio deperditi ex p̃dictis operibus: ⁊ hec fuerunt clare declarata supra. tractatu. 5. cũ de somno discussim⁹: ⁊ non est ista alteratio de qua cõiter queritur a doctoribas in titulo huius quesiti: quia nõ ex quacunq̃ operatiõe virtutis apphensiue nec q̃ñocũq̃ seq̃t̃ manifesta realis trãsmutatio nostri corporis. q̃re ⁊c.

¶ 2ᵃ ꝯ⁹ est. ꝙ opõnes seu res i aĩa que manifeste ⁊ sensibiliter trãsmatationẽ realẽ ⁊ mãlẽ faciũt in corpore nostro sunt opõnes ṽtutis appetitiue ⁊ extimatiue cum in opione assensus vel dissensus: ex q̃bus cãnt̃ in nobis passiões aĩe ⁊ affectiões: ẽm quas accidit corp⁹ diuersimode alterari: ⁊ manifeste de q̃b⁹ passiõib⁹ loq̃t̃ Aristo. 2°. lib. ethicoꝝ. cũ dicit. tria esse in aĩa. s. passio habit⁹ ⁊ potentia. Hec ꝯ⁹ ꝓbat̃. quia ille operatões aĩe realiter ⁊ manifeste nos alterãt: que sunt causa mãifesti ⁊ magni motus spũuʒ ad diuersas corporis partes: vt int⁹ vel extra ⁊ fortificationis ⁊ debilitationis caloris: cũ ex p̃sentia ⁊ absẽtia spũum corpus valde calefiat ⁊ infrigidet̃ humectet̃ vel exiccet̃. ⁊ silr̃ ẽm fortificationem vel debilitatem. Sed sic est ẽm operationes virtutũ iam dictoꝝ. igit̃ ⁊c. Et ꝙ sic sit pʒ per experientiã: q: in accñtib⁹ aĩe seu passionib⁹: vt in timore gaudio: ⁊ silibus que cãntur ex operationib⁹ appetitus ad sensus appet spũs moueri intus vel extra, diuersis modis ẽʒ diuersitatẽ accñtiũ aĩe: ⁊ apparet per oẽs auctores illas passiões describentes ⁊ notificantes. Silr̃ etiã ex operib⁹ estimatiue vehemẽter opinatis spũs vehemẽter alterant̃ fortificant̃ ⁊ debilitant̃: sic accidit in vehemẽti cõfidẽtia vel diffidẽtia que cõsistit ⁊ gignit̃ ex opione. vnde aĩa vehemẽter afficit̃ spe vel desperatiõe: quapp fortificat̃, vehemẽter spũs ⁊ melioraṫ vl̃ deterioraṫ: ex q̃b⁹ accidit in nobis. vehemens alteratio ad bonũ vel ad opp̃ᵐ.

¶ 3ᵃ ꝯ⁹. operatiões aĩe q̃ hñt nr̃a corpora sic trãsmutare realiter sunt diuersis virtutib⁹ aĩe attribute: ꝓpter diuersa que ad has operationes cadũt ⁊ cõcurrunt. Nã appetitus qui est ꝑncipiũ cui passiões attribuunt̃: siue sit appetitus cõcupiscibilis siue irascibilis: non põt esse ad reʒ nisi añcedat apprehensio ⁊ fantasia: q: nihil põt appeti sensitiuo appetitu nisi id sit cognitũ ⁊ apph̃ensũ vt fuit perfecte declaratũ supra. libro pmo. tractatu. 5. questio. 51. que apph̃ẽsio ẽ illa que est cã appetit⁹: cũ nõ ad quãcũq̃ apph̃ẽsionẽ insurgat appetit⁹: ⁊ ibi ꝓ his recurras. ¶ Sed hic iminet vnũ dubiũ qđ ibi nõ tangit̃. An appetitus sit causa passionis ⁊ actus anime qui vocatur anime passio vel accñs vel ecõuerso. an sit ideʒ vt ꝑ ex⁹. Si ego apph̃ẽdo mõ aliq̃d terribile: ⁊ cũ opione ⁊ assensu ꝙ me possit ledere statiʒ ex tali apph̃ẽsiõe terribilis p̃dicti ⁊ fit cã alterius act⁹ qui appellat̃ appetitus ad fugã: ita ꝙ vere sint duo act⁹ distincti: quoꝝ vnus sit cã alterius. Sʒ ꝙ sit sic apparet: q: nõ ex alio vr̃ imaginari appetit⁹ ad fugã: nisi q: timeo ledi a p̃dcõ terribili. Nã si nõ timerẽ nullatenus appeterẽ fugere: ⁊ si sic esset tũc passio esset cã actus appetit⁹ ⁊ añcederet illũ: saltem sicut cã dicit̃ esse prior suo effectu: ⁊ opp̃ᵐ affirmat̃: quia cõiter apparet ꝙ tales passiones que appellant̃ accñtia anime sunt passiones anime appetit⁹: ⁊ ex appetitu cõcupiscibili ⁊ irascibili cãte. ¶ Põt dici ꝙ accñtia aĩe et passiones de q̃bus loq̃mur sunt idẽ qđ ipsemet act⁹ appetitus: ita ꝙ passio ⁊ act⁹ appetit⁹ sunt vna ⁊ eadẽ res numero. vt ṽbi grã. Ira que est quedã passio est eadem res cũ actu appetitus q̃ est appetitus vindicte: q: nihil aliud est q̃ appetitus vindicte. Silr̃ timor nihil est aliđ q̃ actus appetit⁹ ad fugiendũ: ⁊ sic de aliis passionib⁹.

Passio et actus appetit⁹ sũt vna ⁊ eadẽ res numero.

Et ẽm hanc viã pʒ clare: q̃ñ passiones sunt appetitui attribute: q: sunt eius opõnes. Si q̃s aũt vellet dicere ꝙ ibi essent due res: ⁊ duo actus: quoꝝ vn⁹ est timor ex apph̃ensione terribilis cãtus alius actus est act⁹ causatus ab appetitu simul cũ illo añcedẽte actu, q̃ actus est appetitus ad fugã. Et in isto videtur plus vis appetitiua de actiuitate q̃ pmo. Sed in ꝑncipio plus de ratiõe cãe passiue: licʒ possit teneri appetitũ in actu vtroq̃ cõcurrere in rõne cause effectiue. Illud põt teneri de duobus actibus: nec ꝯtrariũ bñ posset ꝓbari. Et clarũ est. q̃ño etiã ista aĩe accñtia sunt passiões appetit⁹: ⁊ ẽm hãc viã apʒ clare cõfiteri ꝙ passiones appetit⁹ que appellãtur aĩe accñtia sunt cause act⁹ appetitus ad ꝓsecutionẽ vel fugam vel simile. Et cum dr̃ ꝙ p̃dicte passiones cãnt̃ ex appetitu certe veritatẽ hʒ ex appetitu sumendo appetitum ꝓ ipsa virtute appetitiua nõ ꝓ ipso actu qui est in appetitu: q: talis act⁹ seq̃t̃ passionẽ: ⁊ ex illa cãtur. Et cum vlterius dr̃ de ira: ita dicet̃ de ira: sicut de timore: q: appetitus vindicte non est illa q̃litas que est ira: sʒ ex illa est ille act⁹ cãtus. ¶ Sed vt perfecte videamus de oĩbus istis actib⁹ ibi cõcurrentib⁹ videndũ est: an tristitia ⁊ gaudiũ sint ideʒ qđ illi inferiores actus narrati vel sint diuerse q̃litates ab illis.

Tristitia ⁊ gaudiũ.

Et põt dici ꝙ iter tales res sicut est tristitia ⁊ gaudiũ ⁊c. nõ sunt res distincte ab illis: ita ꝙ tristitia nõ sit aliud q̃ illa res que est timor: et non curo modo si Auic. scđa fen pmi libri. videt̃ ponere tristitiam distinctũ accñs a timore. Cũ dicit. motus vero ad iteriora aut est subito: sicut quãdo cũ adest timor: aut est leniter ⁊ paulatim sicut cũ adest tristitia: q: tristicie sunt diuerse ⁊ ẽm diuersos gradus. sicut etiã timores: ⁊ vbi appellat vnam tristitiã timorẽ ⁊ aliã absolute tristitiã. Silr̃ etiã aliqua põt esse tristitia sine timore: sicut. quãdo amisi aliquã rem cui non est remediũ tristor. ⁊ tñ non habeo in hac tristitia timorẽ de aliqua re. Cũ ergo querimus an timor sit tristitia: nõ querim⁹ cõparãdo vnam tristitiã ad reliquã. Sed cõparando tristitiam que est cũ timore. An illa qualitas ⁊ res que ẽ timor sit similiter res que est tristitia que est cũ eo vel que est cum timore. Et ẽm dicta dicit̃ ꝙ est idẽ: ⁊ ita qualitas opposita timori erit p̃cise idem qđ gaudiũ. Nã in apph̃ensione rei delectabilis cũ opione ⁊ assensu optime statiʒ gignĩ põt cõplacentia delectatio seu gaudiũ vnde appeto illud ꝓseq̃i. ꝙ ille sunt eadẽ res appet per verba Aui. statim allegata: q: per motũ spũs ad interiora siue subito siue paulatiue nõ debent generari plura accñtia cũ est subito q̃ quãdo ẽ paulatim: licʒ sint accñtia diuersorum graduũ. Sed quãdo est paulatim nõ dicit̃ ꝙ generet̃ nisi tristitia ⁊ cũ subito, generat̃ timor. Si igĩ timor

nõ esset idem qđ tristitia iam ꝺ essent duo accñtia genita. ⁊ ibi solum vnũ: qđ nõ est verũ. ⁊ ideo relinquit ꝙ timor sit tristitia. ¶ Siquis aũt vellet tenere ꝙ timor est distincta qualitas a tristitia. ⁊ sic gaudiũ posset imaginari ꝙ tristitia est vna qualitas cãta ex timore terribili: ⁊ sic gaudiũ est vna qualitas causata ex q̃litate opposita timori. Nam sicut apprehendo delectabile ⁊ opinor ⁊ assentio ꝙ ip̃m possum ꝓsequi ⁊ adipisci statim in me generaꝛ vna qualitas: que etiã est delectatio ⁊ cõplacẽtia affectuosa ad aliud ex quo statim gignit in me qualitas que est gaudiũ ⁊ letitia: ⁊ sic iste passiones ponerẽtur diminute res in aĩa. Cõiter tñ pbantes voluñt ꝙ frustra fit ꝑ plura qđ eque bene põt fieri per pauciora. Siquis aũt vellet peramplius predicta restringere posset imaginari ꝙ tristitia ⁊ timor. ⁊ per oppositũ gaudiũ eẽt idem qđ apprehensio cuꝫ opiõne ⁊ cõsensu cõtristabilis ⁊ delectabilis: vt opinari ⁊ assentire terribile me possẽ modo ledere sit ip̃a tristitia ⁊ timor: sic timor: ⁊ tristitia sint idem: ⁊ sic per oppositũ de gaudio. ⁊ esset similis ei qđ ponit aliqua opĩo de dolore seu tristitia ⁊ letitia que est in sensu particulari. nam voluit aliqui ꝙ dolor in sensu tactus nõ est nisi sensatio ⁊ perceptio rei ledẽtis. Unde Auic. dicit ꝙ dolor non est nisi cõtrariũ impressorem sentire. Sed quid de hoc apparebit cũ de dolore discutiemus. Sed de his ad p̃ns sufficiat ne sermo fiat pamplius tediosus. ¶ Reuertendum est igiꝛ ad ꝓpositum ꝯ̃nis 3ᵉ supra posite. In qua poniꝛ ꝙ ꝺm diuersa que cõcurrunt in his anime accidentib⁹ ip̃a diuersis virtutibus attribuunꝛ. Nam pro quãto in his cadit apphensio ⁊ fantasia ⁊ estimatio possunt dici passiones haruꝫ virtutũ: ⁊ possunt attribui virtuti appetitiue: vt clare patuit ex dictis: ⁊ q2 in his accidẽtib⁹ fit mot⁹ spũs ad intra vel extra: ⁊ hic spũs est spũs cordis q̃ ẽ vehiculũ vitalis virtutis ꝺm hãc viã: ⁊ hũc modũ p̃dicta accñtia attribuũtur virtuti vitali: ꝓpter qđ Auic. dixit cap⁹. ꝺ virtute vitali: qđ⁹ etiã admiscẽt timores ⁊ remotiões. Propterea q2 in ea replent dilatatiõnẽ ⁊ ꝯstrictionem. que accidũt spũi qui ꝺ cõparat⁹ est ꝯtuti.

¶ His declaratis veniendũ est ad modũ declarandum ꝺm quẽ res in anima possit alterationẽ causare realem: Et in hoc ponunꝛ alique ꝯ̃nes.

¶ Prima est. ꝙ spẽs in anima nõ facit trãsmutationem realem: quia ip̃a virtualiter in se cõtineat rem extra vt spẽs calidi calefaciat: q2 virtualr sit calida ⁊ virtutẽ habeat in se rei calẽt: sic de sanitate imaginata ⁊ aliis speciebus: ⁊ licꝫ hoc videanꝛ aliqualr sentire verba Arist. in libro de causa motus aĩaliũ. ⁊ impugnaꝛ hoc a doctoribus: q2 tũc q̃libet spẽs haberet hoc ꝯducere: ⁊ sic imaginaretur lapidẽ habere p̃dictas spẽs ꝯuertere corpus meũ versus lapidẽ. ¶ Ampli⁹ qđ dicũt: tunc ꝙ tũc spẽs calidi ꝓmo alteraret sensum ⁊ organa exteriora cũ illis ꝓmo occurrat: ⁊ sic si ꝓmo video ignẽ a longe ꝓmo calefaciet ei⁹ spẽs aerẽ ⁊ oculos meos: ⁊ istud nõ videm⁹.

¶ Amplius clarꝫ est ꝙ nõ experimur aliquã calefactioneꝫ plus imaginãdo calorẽ q̃ frigus: imo aliqñ imaginãdo frigus possum⁹ infrigidari ꝺm ꝙ ex vno vel ex alio incurremus gaudiũ vel timorẽ: ⁊ iđ nõ est sic ab⁹ intelligendũ verbũ Arist. vt sonãt verba.

¶ Secũda cõclusio est. ꝙ modus ꝺm quem nos alterãt species in aĩa ⁊ fantasie est ille qui tactus est: ⁊ declaratus est supra in ꝯ̃ne scđa: q2 ad ip̃as ꝯsequiꝛ mot⁹ spũs intus ⁊ extra: ad cuius motum accidit calefieri ⁊ infrigidari humectari ⁊ exiccari: ⁊ ex multis variis dispositionibus transmutari. Et ideo dixit Arist. ꝙ spẽs ⁊ fantasie alterant: quia habent rerum virtutẽ. Et intelligẽdum est ꝙ sicut res exteriores habẽt virtutẽ alterandi corpus nostrũ nõ in virtute illarum vt superior opinio. sed per modũ iaꝫ dictum. Et iđ post illud verbũ subdit Arist. Aliquo eniꝫ modo species intellectiua calidi aut frigidi: aut delectabilis: aut tristabilis. i. ꝺm ꝙ delectabilis: aut tristabilis talis erit qualis erit ⁊ rerũ in aqua que. s. iam alterando corpus ⁊c. Et in hac expõne cõiter cõcordãt doctores. ¶ Sed circa istã ꝯ̃nẽ statiꝫ iminet dubium a quo in his accidentib⁹ moueꝛ localiter spũs. Istud dubiũ fuit supra declaratũ lib. ꝓmo. tractatu vltimo. questiis. 31. ⁊ 32. Et modus ꝺm quẽ spũs localr moueꝛ est: q2 vel spũs est formaliter animatus ꝺm vnã expõneꝫ: ⁊ tunc pꝫ qualiter aĩa põt localiter mouere spũm cum sit eius forma: vel si nõ sit formalr aĩatus est instrumentum aie obediens. q2 ex ip̃s moueꝛ aliqñ: q2 aĩa mouet mẽbrum in quo est ipulsiue ⁊ extendẽdo ⁊ ꝯ̃hendo ⁊ diuersis motib⁹ per quos motus mẽbrũ variis motib⁹ potest mouere spũꝫ: sicut vnũ corp⁹ mouet aliud. Aliter et mouet spũs: ⁊ licꝫ nõ moueaꝛ a corpore ip̃m impellente vel attrahente vel aliter ꝺm hunc modũ: q2 spũs est corpus genitũ in corpore cuꝫ cõplexiõe ⁊ suba ⁊ dispõnib⁹ talibus per quas est aptũ natũ moueri ꝺꝫ exigentiã opõnũ corporis aĩati nisi sit ipedimentũ. Et si queraꝛ a quo effectiue: tunc moueꝛ. dđꝫ ꝙ a forma sibi inherente: sicut graue moueꝛ a sua grauitate. ⁊ hoc põt eẽ altero duorũ modorũ. vel spũs sine noue q̃litatis ĝnatiõe in ip̃so mouetur localiter ꝺm exigentiã operatiõnũ corporis: quia talis est nã sua: sicut natura alicui⁹ corporis est moueri sursum alicui⁹ deorsum alicui⁹ circulariter. Sic nã alicuius corporis deseruiẽtis alicui aie siue forme põt moueri ad diuersas dfias põnis ⁊ determinatis tẽporib⁹: sicut est expediẽs opõnib⁹ ip̃i⁹ forme: ⁊ sic cũ aĩa habet apprehensionẽ terribilis ⁊ timorẽ ⁊ appetitũ fuge statꝛ spũs noua q̃litate in eo facta per suã nãꝫ per quã aĩe deseruit moueꝛ versus interius: ⁊ sic in aliis motib⁹. Alter modus est ꝙ spũs moueꝛ in p̃dictis accñtibus. ⁊ silibus dispõnib⁹ per qualitatẽ que in ip̃so fit que est cã effectiua motus spũs. Nam cũ aĩa apphendit obm. verbi gra. terribilis ex quo insurgit appetit⁹ ad fugã spũs gigniꝛ a spiritu in mẽbro a quo est aĩa per receptionẽ talis spẽi vna qualitas. vnde spũs localiter mouetur. vñ per receptioneꝫ spẽrũ alteraꝛ mẽbrũ ⁊ alteraꝛ spũs. Et si queratur que qualitas est illa certe multe sunt inomiate q̃litates. Sicut si queraꝛ que q̃litas est illa que mouet ferrum ad magnetẽ: certe illa est innoiata. Et si dicaꝛ. igiꝛ spẽs in aĩa est cã alicuius alteratõis realis in corpore. Certe illud cõcediꝛ. s. ꝙ aĩa cũ spẽ ip̃a est cã alteratõis licꝫ illa talis qualitas nõ sit de ꝓmis q̃litatib⁹. vt est caliditas frigiditas ⁊c. Unde nõ inducit calorẽ vel frigus nisi per modũ dictũ. Aut posset dici ꝙ illamet res que inducit spẽꝫ inducit p̃dictã q̃litatẽ in mẽbro: sicut cũ spẽs aut ꝙ obm qđ generat spẽm in aĩa agit etiã sic in spũm: ꝓpter qđ moueꝛ spũs: sicut enim obm agit in medium: ita agit in spũm: ꝓpter qđ moueꝛ spũs. Sic enim ⁊ istorum modoꝝ põt quilibet teneri. vñ gigniꝛ q̃litas in spũ ꝓpter quã moueꝛ. nec est plus incõueniẽs ꝙ spẽs saltim similis cũ re gignat aliquã qualitateꝫ in corpore q̃ res extra simul cũ aĩa gignat q̃litatẽ in aĩa. hoc volum⁹ hic declarare per cõplementũ eoꝝ que dicta sunt supra. de ista mã in locis preallegatis. quare ⁊c.

Alteratõ l corpe nostro ꝑ imaginatiõem.

¶ 3ᵃ ꝯ̃ͦ ꝙ nõ solũ ex imaginatõe cãnte appetitũ cõcupiscibilem cãtur realis transmutatio in nostro corpe vel frigus: ⁊ silr ꝓpter motus spũs vitalis cordis intus vel extra. Sed etiã sepe ⁊ sepi⁹ accidit alteratio in corpe nostro multifaarie ex imaginatione: ꝓpter motũ factũ in spiritu nãli: ⁊ humorib⁹: ⁊ humiditatib⁹ aliis. sicut euenit in multis accñtib⁹ aie que vocanꝛ anie affectiões: in quib⁹ aĩa imaginãs vehemẽter afficiꝛ ad aliud ex quo spũs nõ solũ vitalis. sed nãlis etiã ac humiditates existentes in corpore moueꝛ motu nostrũ corp⁹ trãsmutãte. vnde ꝙ imaginabile sit ꝙ mot⁹ in hũiditatib⁹ ⁊ vaporibus ꝓpter alterationẽ ⁊ motũ factũ in spũm. sic accidit ꝙ ad imagiatõeꝫ alic⁹ pulchre mulieris statĩ mẽbruꝫ genitale erigiꝛ ⁊ vehemẽter calefacit. Silr et imaginatione alicuius de sanitate sanaꝛ. Silr in ꝯiunctiõe masculi ⁊ femine cũ vehemẽter imaginanꝛ ⁊ cadit imaginatio sup aliquo accidit ꝙ fetus illi simulꝛ. Et opꝫ ad hoc vt fiat talis effectus ꝙ sit dispõ ⁊ aptitudo in via ad illud: ⁊ ideo nõ semp ex aspectu ad comedentẽ agrumina cõgelanꝛ dentes vel in quolibet. Sed cũ est dispõ ꝓpinqua in dentib⁹ alicui⁹ ex hũiditate aliq̃ vel ex aliq̃ cã ad illud incurrendũ. Silr etiã nõ semp aspectu rerũ rubraꝝ nec in quolibet cãtur fluxus sanguinis narium. Sed cũ hõ est disposit⁹ in sanguine ad illud de facili incurrendũ. Et oĩa hec cãntur ꝓpter alterationẽ factã et motus in spũ: quicunqꝫ sit ille spũs: q̃ moueꝛ ⁊ alteraꝛ ꝑ iam dictos modos: ⁊ aliqñ vitalis aliqñ nãlis: ⁊ aliquãdo vterqꝫ: ⁊ aliquãdo etiã cõmouet vapores ⁊ ventositates: aliqñ humores ⁊ humiditates. vnde confidentia et imaginatiõe ⁊ appetitu ad sanitatem qua sequiꝛ spes ⁊ delectatio ad illã cõfidentiã que nõ est nisi quedã for-

Timor ⁊ tristitia distantia.

Qđ ꝑ plura fit an per pauciora.

Dolor.

Cõclusiones.

Trãsmutatio i aĩa

Dubiũ.

dēnt.hūiditas.n.pueroꝝ est valde melior p opōnib⁹ vite:quia plus in vita durabit. q̄ humidū iuuenis:et tñ humiditas iuuenis est melior pro opōnib⁹ sensitiuis ⁊ motiuis.nō eñ potuit hō pduci nisi in hūiditate multa p nutricationis opōne ⁊ augmēti:ex qua hūiditate sensitiue opōnes ⁊ ꝟtutes cōturbātur:vt clare nō fiant donec hec hūiditas supflua exiccata nō erit.hoc aūt summe est tpe iuuentutis.

¶ Cap^m. iij. In quo ponunt̄ q̄daz ppōnes ad questiū.

Hunc ponunt̄ quedā ppōnes in q̄bus stabit opio nr̄a ⁊ vltimate ex eis colligetur.

Oē corp⁹ cadere in egritudine quācū q̄ pōt.

¶ Prima ppō.oē corp⁹ in suo hūido pt̄ fieri hūidi⁹ q̄litatiue siue sit corpus tpatū siue distēperatū.hoc statim pbat̄.q2 oē corp⁹ pt̄ in quācūq3 egritudinē cadere:siue calidā siue frigidam siue humidā:siue siccā quare ⁊c.

¶ Scda ppositio.nō omne corp⁹ pōt in suo humido restaurari meli⁹ p vita:ita vt p illud est restauratū pl⁹ viuat.Ista pbat̄ q2 tūc seq̄ret̄ q corp⁹ tēperatū posset fieri melius.pz ꝯña de se.⁊ falsitas ꝯñtis pbat̄.q2 seq̄ret̄ q corpus posset perpetuari.

¶ Tertia ppō.nō in omni corpore.s3 in plurib⁹ hūiduz restaurat̄ meli⁹ p opationib⁹.s.p illis p quib⁹ hō vltimate fact⁹ est:vt sensibilib⁹ ⁊ cognitiuis.pbat̄ hec ppō p⁹ q̄ad primā ptē q nō in oi corpe fiat illō sic hō siue corpus ꝯ°nis frigide ⁊ sicce h3 opōnes sensitiuas ⁊ cognitiōes meliores in pueritia q̄ hēat post cū erit iuuenis q̄ in t°.corpe hūidū qđ restaurat̄ nō est meli⁹ p opōnib⁹ illis t3 ꝯña pbat̄ añs auctē Gal.in 2egni.ca° de signis distrasie frigide ⁊ sicce cerebri:vbi dicit.sensus eñ eis sūt in pueritia pfecti puectis ꝟo his emarcescūt citi⁹.tēperatur ꝟo eis siccitas ꝯ°nis ex hūiditate etatiua:⁊ humiditas multa etatiua i pueritia tēperat̄ ex siccitate ꝯ°nali.s3 postea adueniēte iuuētute formalr fiūt sicci:vt q̄si terrestres fiāt:⁊ ex hoc est i eis opōnū marcescētia.Nō tñ intelligas q in istis nō fiat aliq̄ restauratio humidi melioris p opōnibus illis:q2 tūc in pn° natiuitatis ipi habuissent opatiōes pfectiores q̄ ipsi vnq̄ habebūt qđ est absurdū.s3 intelligo q isti postq̄ sunt in pueritia aliquālr ex superfluis matricis purgati hñt tūc opatiōes pfectas postea vlteri⁹ vadētes semp peiorant̄.Ista ppō q̄tū ad 2^am ptē nō indiget pbatiōe:q2 manifestū est q q̄ si maior ps holm q̄ vadūt pcedēdo in etatib⁹:dūmō nō veniāt ad senectutē:ꝯtinue pñt meli⁹ in opōnib⁹ sensus ⁊ motus cognitiōis:⁊ ab eis humiditas opatiōes impediens expurgatur.

¶ Quarta ppō.nullū corp⁹ de mūdo nec aliquo tpe pt̄ restaurare meli⁹ hūidū p vita:ita.s.q p hūidū restauratum sit aptū plus viuere vtēdo eisdē cibariis.Ista ppō statim pbat̄.illud corp⁹ in quo fit restauratio viuet toto tpe quo vixit p humidū restauratū ad p^m hūidū qđ erat ⁊ vltra ēt tāto plus q̄tum fuerit tps anteq̄ restauretur ergo apparet statim illa ppō q si aliquis generet̄ cum suo humido radicali ⁊ restauret̄ per cibū nūq̄ per illud oppositum viuet plus q̄ primū:q2 p pmū viuit toto tpe quo viuit p scōm tñ plus q̄tum fuit tps anteq̄ restauratio fieret.

¶ Ex quo statim sequit̄.5^a.ppō.declrans aūtem q̄ ē nullum corp⁹ pōt restaurari meli⁹ vel eq̄le:ita.s.q si natum ⁊ gñatū fuisset pcise:ita factū ⁊ talis dispōnis q̄lis ē q̄n restaurat̄ plus vixisset:immo min⁹ q̄ si gñatū fuisset:sicē fuit cū humido nō restaurato adhuc.Et hoc dico vtendo eisdē cibariis.

Cibus.

Ista pz statim.ꝟbi gr̄a vn⁹ nascit̄ ex humido melico i tali gradu.ita q si comedisset cibaria melica vixisset.30.annis s3 cōmedēdo cibaria tēperata viuet.50.mō si hic hō per hūidū nutri^le restauratū ponitur q reduca t̄ ꝟ suo tpamētū vel ad hōiem tēperatuz sic redditur q̄n est :n.10.annis certū ē:q ipse pl⁹ viuet nascēdo cū illo hūido melico ⁊ vtēdo cibariis tēperatis:q2 viuet tpe 50.annoꝝ:q̄ si ipse fuisset natus cū dispōne:⁊ humido i quo est cū iā h3.10.annos:q2 cū tali nō viuet nisi tpe.40.annorum.

¶ Ex istis infert̄.6^a.ppō valde clara q̄ est.oē corp⁹ quātūcūq3 bene restauratū ⁊ reductum plus appropinquat morti q̄ p⁹ anq̄ reductio facta fuisset.⁊ h̄ dico de morte in quā homo incurrit ex discursu etatiuo.hoc statim pz q2 reductio alicuius corporis ad melius ⁊ restauratio p aliqđ tps fit.sic ergo per totū illud tps cum iam illud p transiuit illud corpus magis appropinquat morti q̄ faceret cum adhuc illud tps nō transiuerat:qđ erat anteq̄ reductio inciperet fieri.ergo sequitur propositio antedicta.

Mors.

¶ 7ª ppō est ista.Aliqđ corpus pōt p hūidū nutri^le restaurari meli⁹ p vita ⁊ opōib⁹ q̄ p^m hūidū:⁊ intelligit̄ sic.s.q p hūidū restauratū pl⁹ viuet q̄ p p^m fecisset a principio natiuitatis vsq3 ad finez.⁊ hoc si vius fuisset cibariis sibi silib⁹ cū hoc tñ stat q postq̄ reductū est ⁊ restauratū plus ppe finē vite est q̄ esset anq̄ reductio ⁊ restauratio incepta fuisset.⁊ pz tota illa ppō ex pdictis:⁊ pbōne nō indiget.cū possibile sit aliqđ corp⁹ lapsum ad tpamētū reducere:⁊ aliquē infirmū:vt leprosum vel ethicū incipiētē liberari ⁊ rectificari.

Infirm⁹.

¶ 8^a ppō est.Aliq̄ etas posterior in aliquo corpe pl⁹ distat a morte q̄ aliq̄ etas pōr in aliquo corpe:⁊ in aliqua pte posterioris etatis in aliquo corpe fit augmētū mai⁹ ⁊ extēsio ⁊ nutricatio q̄ in quadā anteriori parte illius etatis:vt illa pars re⁹ isti⁹ fit sic̄ etas pueritie ⁊ p⁹.Ista ppō statim est clara.q2 ponat̄ q tpat⁹ viuat.60.annis ⁊ melic⁹ viuet forte.40.mō manifestū q cū tpat⁹ hēbit.x annos lōgi⁹ erit a morte q̄ melic⁹ cū nō hēbit nisi.5.vel 3.⁊ pz illa ppō.q2 etas augmenti in corpe tpato poterit durare q̄tū durabūt due etates in alio corpe:vt cū tēperat⁹ melicus nō amplius augmētetur.

Etas.

¶ 9° ppō.nūq̄ in aliquo corpe eodē aliq̄ etas posterior est magis distās a morte q̄ etas pōr:q̄tūcūq3 illō corp⁹ sit melioratū p nutri^m ⁊ reductuz.pz ista.q2 eēt iplicare ꝯdictoria ⁊ directe eēt ꝯ ppōnē 6^am q̄ supra declata est.

¶ x^a ppō.oē corp⁹ q̄tūcūq3 p nutrimētū humectet̄ ⁊ restauret̄ cū in etate pcessit exiccat̄ etate:⁊ pz ista clare ex immediata ppōne.⁊ ex sexta suprapposita ⁊ patebit stati p respōsionem ad questionem.

¶ His oib⁹ positis cū expōnib⁹ terminoꝝ restat breuiter ⁊ in summa ꝯ°ne ꝟm nr̄am opinionē ad q̄ōnē r̄ndere q̄ r̄nsio iam pz:cū querit̄.vtꝝ humidū radicale vl̄ mēbrale possit restaurari hūidi⁹ vel eq̄le:vt p⁹ erat.Dōm q2 si intelligat̄ hūidi⁹ vel eq̄le in q̄litate ꝯ°nali.⁊ hoc iā concessit ppō p^a.ꝯ hoc nullū sequit̄ inconueniēs.Si āt intelligat̄.vtꝝ possit restaurari eq̄le vl̄ meli⁹ p opōnib⁹ cognitiuis ⁊ sensitiuis:q̄d de hoc fit iā declarauit ppō 3^a.⁊ q hoc mō in plurib⁹ vsq3 ad iuuētutē restaurat̄ meli⁹:s3 i aliquo corpe restauret̄ pei⁹.⁊ tñ ex eo q illud restauret̄ meli⁹:nō sequit̄ ex hoc hoiem ppetuari in vita:vt clare pōt oib⁹ patere.Si aūt qđ q̄rat vbi magis vr̄ stare pūctum q̄ōnis:vtrū i aliq̄ corpe humiduz possit restaurari eq̄le vel meli⁹ p vita ⁊ duratiōe vite:qđ erat aliud mēbrum suprapositū.Hic dōm q ipole ē q in aliq̄ corpe humidum restauret̄ meli⁹ ad durandum in vita vel eq̄le ei:qđ pmo erat:qđ clare pōt patere cuilz p q̄rtā ⁊ quintā ppōnē suprapositas.

Cōclusio ppositionum.

¶ Dico ergo ad decl'atōem maiorē q oē corp⁹ natū lapsum est humidi⁹ ⁊ magis aereū p duratione vite q̄ fit qđcūq3 aliud corp⁹ ad illud natum reduci:qđ pz clare p ppōnez nonā.q2 nūq̄ in eodē corpe aliq̄ etas posterior est distātior a morte q̄ pōr.Si ḡ est aliqđ corp⁹ melicuz qđ pōt reduci ad tpamē^m reducet̄ i aliq̄ tpe:vt ꝟbi gr̄a.sit reductum cuz h3.x.annos:esto q nūc sit de gñe corꝯ de humidiori ꝯ°ne:q̄ tūc ꝯ° melica:tñ est etatiue exiccatum:vt sit veꝝ dicere ꝯ° tpata.x.annoꝝ.vel ꝯ° flatica q̄ est ita humida.x.annoꝝ est magis sicca q̄ ꝯ° melica q̄ est ad illā reducibilis.Melācolic⁹ ḡ ad oēm ꝯ°nē flaticā reductus:esto q sit in latitudine ꝯ°nis humide:est tñ etatiue exiccat⁹:⁊ ex hoc siccior:⁊ hoc dicebat.x°.ppō.si eā legeris.ḡ cōplexio flegmatica in ꝯpōne ad melicā ad eam reducibilē dr̄ cōplo hūida:⁊ hoc cōparādo etatem istius ad etatē simile illi:q2 cōparādo etatē.S3 tñ cōpando etatē vni⁹ ad diuersam etatem alteri⁹ flegmatica pōt dici siccior.Et notāter dico de complexiōe flegmatica cōparata ad melācolicā reducibilem ad eā:q2 non est inconueniens q aliqua etas cōclusiōis flegmatice posterior:vt triginta annoꝝ sit humidior quadā etate priori melācolice ꝯ°nis:vt.5.vl.8.annoꝝ:q̄ melica ꝯ° ad illā flegmaticā vel sibi simile reduci nō posset:⁊ hoc optime declarauit ppositio.8.que fuit q quedam etas posterior in quodaz corpore potest esse valde humidior p duratione vite q̄ quedā etas prior in quodā alio corpore.Dico autē q aliquod corpus.verbigr̄a melancoli

Melancolicus.

cam potest restaurari per humidum nutri[le] meli[us] sic. s. ꝙ cū erit restauratū. ꝛ verbi gratia. ad temperamentum reductū plus viuet ꝛ vltra illū terminū vltra quē vixisset si ad illud tēpus venisset sine reductiõe: immo cū viu ci- boꝝ meḋicoꝝ vt clarū est. ergo si diceret contra dicta su pra ꝙ tēperat[us] plus viuet cū erit in. 10. anno ꝙ̄ meḋicus a pͥncipio gñatiõis vsqꝫ ad finē vite. dico ꝙ si meḋicus sit talis ꝙ cū habebit. 20. annos sit ꝑcise ita tēperat[us] fact[us] ꝑ reductionē: sicut est ille cū hꝫ. 10. ꝙ ille non plus viuet: sꝫ bñ pōt plus viuere ꝙ̄ melācolicus fecisset a principio gñationis vsqꝫ in finē si viuus fuisset cibariis melācolicis nõ reducētib[us] eū: humidū. n. radicale illi[us] meḋici non est ꝑdurabile ꝓlõgabile vel tardabile: nisi ꝑ cibaria diuer- sa quib[us] ille hõ vtet. ℭ Tñ hic noto ad saluationē dicto rū ꝙ nõ credo esse possibile aliquē natū meḋicū vel alio lapsu lapsum posse reduci vel esse reducibilē aliquo tpe ad tale temperamētum ꝑci[se] quale habet vnū corpus in illomet tēpore vel etate qđ corpus in principio genera- tionis natū est tēperatū: immo credo hoc esse ꝑci[se] de mõstrabile vt prolixe diximus hoc anno quādo legim[us] librū regni. cum simpliciter illud corpus natū tēperatū in principijs generatiõis fuerit hūidius humiditate na turali ꝛ meliori: ꝛ hoc intelligēdo ꝙ tēperat[us] natus vtat cibariis sibi cõuenientib[us]. Et iõ cū locutus sum de me- lācolico reducto ad tēperatum vel restaurato intelligo semp de illo tēperamento ad qđ possibile est illud corp[us] reduci. Et hoc tm̄ sit dictū de respõsione questionis.

Opinio au thoris.

ℭ Capitm. iiij. in quo mouentur difficultates.

REstat mouere difficultates ali- quas ad clarifica- tionem quesiti.

ℭ Et ꝓma est. dem̄ est superi[us] ꝙ nūꝙ̄ aliqđ corp[us] pōt in suo humido restaurari ita ꝙ res- tauratū sit melius vel equale pro vita ꝙ̄ erat primum.

Difficul- tates.

ℭ Cõtra. ꝛ est ar[m] supra factū. Ethycus in 2[a] spē est in suo humido substātifice exiccatus: sꝫ qñ liberat substan tifice rehumectat ꝑ restaurationē. ꝫ illud qđ restaurat est valde melius ꝓ vita ꝛ valde humidius ꝙ̄ esset ꝓ[m].

ℭ 2[a] diffi. est. qꝛ aliqs ethycus puer vel. 15. annoꝝ exicca tus ad tactum cū omni iudicio de mūdo ita formalr est siccus: sicut quidā senex vel sicut quidā 30. annorum vel 40. ꝛ pōt per nutrimentū rehumectari: vnde postea cre scet ꝛ alter nõ: cum non possit dici per debilitatē virtu- tis cū vnus. 30. annoꝝ habeat tunc virtutem ita fortē: cum etiā virtus non debilitetur: nisi ex debilitate et in- dispositione organi: vt si senex haberet oculum iuuenis videret vtiqꝫ ita sicut iuuenis.

ℭ 3[a] diffi. qꝛ si semp in nobis est resolõ hūidi ꝑ quā indi gem[us] restauratiõe: videbit hõ in 30mo. anno. et ali[us] nūe- ro ꝙ̄ fuerit in ꝓn[o] gñatiõis qđ ꝓbat. qꝛ calidū est appro ximatū oīb[us] partibus humidi equaliter: qꝛ equalr infor mat totū sua forma: ꝛ iõ ab oībus partibus resoluet: cū ergo caro ꝑ resolõnē ꝛ ossa tūc sint innouata erūt ꝛ ptes ale. ala. al are innouate: ꝛ ꝑ ꝯñs aliud indiuiduū factū.

ℭ 4[a] ꝛ vltima difficultas est. cum homo in principio ge nerationis fiat ex sanguine mulieris nutrimētali: que mu- lier est admin[us]. 12. annoꝝ: ꝛ a spū spermatis viri: q̄ vir hꝫ adminus 24. annos: q̄uo pōt hic fetus in tāta etereitate ꝛ humiditate ex istis duob[us] gñari: ꝛ cū ille spūs in corpo re viri nullū faciat nutrimētum apponi nisi durū: tūc ex illo sanguine in muliere nulla res fieri posset nisi dura.

ℭ Ad primā. tu dicis. ethycus fit substantifice humidi- or: dico ethycū fieri substā[ti]e humidiorē pōt intelligi du pliciter: vno mõ ꝙ fiat humidior humiditate opposita siccitati egritudi[li] ethyce: et isto mõ bene fit humidior. alio mõ ꝙ fiat humidior humiditate opposita siccitati scđsite ꝑ generationē. ꝛ isto modo non fit humidior: sed siccior. verbi grā. aliqs puer dꝫ naturalr fieri humidus in. 4. anno trib[us] gradib[us]: ꝛ in. 6. vno cū dimidio. si ꝫ iste fiat ethycus: ꝛ in. 4[o]. anno sit liberat[us]: tūc iste. 6. anno nõ erit humidus trib[us] gradibus humiditatis: imo solū vno cum dimidio: siccitas ꝫ etatiua ex actiõe calidi in humi dū nunꝙ̄ est prohibibilis quin semp procedat: lꝫ tamen in quibusdā plus: ꝛ in quibusdā minus: ꝛ ista solõ statim clarescet tibi ex solutione difficultatis immediate.

ℭ Ad 2[m] cuꝫ dic̄ q̄ est cā q̄re ꝛc. solutio. pp qđ aduertē- dum ꝙ puer q̄ fact[us] est ethyc[us] in scđa spē est in suis mē bris q̄ alitatiue exiccat[us]: ꝛ ex hoc in eo hūidū est indu- ratum ꝛ inspissatū: ꝛ etiā multū resolutū ꝛ paucificatuꝫ: nõ est aūt exiccat[us] ꝑ reappositionē ꝑtiū terrestriū ad ea ex nutrimēto: vt sic ego loq̄r. Sꝫ iuuenis vel senex san[us] est exiccat[us] nõ solū ꝑ hoc ꝙ calidū nālē qualitatiue exic cauit suū humidū: ꝛ etiā resoluit: sꝫ ꝑ hoc ꝙ loco partiū deꝑditaꝝ aereaꝝ sunt reapposite ptes sicce terrestres in substātia ex nutrimēto: ꝛ iõ ꝙ̄ ꝛ tūcūqꝫ qualitatiue hu- mectaret semp in suis partib[us] esset terrestris dur[us] vt si- milet corpus pueri ethyci vni aeri puro: cui aduenisset siccitas magna indurans illū aerē. ꝛ faceret ptes mul- tas sui diminui: nõ tñ loco illi[us] reapponeret ptes alteri[us] elemēti. Sꝫ corp[us] senis vl iuuenis assilet vni aeri a quo essent ꝑti[culariter] partes resolute: ꝛ loco illaꝝ partiuꝫ resoluta rum venissent partes terree. Nūc aūt claꝝ est ꝙ si tu ab illo aere simili puero amoueas illā siccitatē qualitati- uā ꝙ ille aer remaneret ver[us] aer: ꝛ mollis vt ita dicam. Sꝫ in illo aere alio: qꝛ semp venerūt partes terrestres: iõ est durus: ꝛ hec est cā. qꝛ illud rehumectat ꝛ illud nõ: qꝛ medicina vel cib[us] remouet malā qualitatē: ꝛ tūc sua mēbra remanēt mollia q̄ pñt per suum nutrimētuꝫ extē- di ꝛ crescere sicut ante poterāt. Et ex hoc pꝫ clare solu- tio difficultatis ꝓme: qꝛ cū puer liberat bene remouet ab eo siccitas qualitatiua que erat i suis mēbris aereis vñ mēbra aerea apparebāt dura sicca densa ꝛ paruifi[ca]ta sꝫ exiccant per appositionē partium que ex cibo fiunt q̄ sunt terrestres: qꝛ ille q̄ pri[us] erāt esto ꝙ ad tactum appe rent duriores cum erat ethycus ꝑpter qualitatē preter nām inducētē illaꝫ: illa remota illamet mēbra ꝛ humi- dum ꝓ[m] est magis aereū ꝛ pro vita lõgius illa q̄litate re mota ꝙ̄ humidū ꝑ reappositionē nutrimēti: ꝛ iõ ꝑ reap positionē illā semp fit in substātia terrestri[us]: ꝛ ꝑ ꝯñs cuꝫ illo hõ min[us] viuit. Hinc etiā videa quõ senect[us] semper procedit etatiua ꝛ ꝓhiberi nõ pōt.

ℭ Ad 3[m] dico ꝙ est satis extra ꝓpositū: qꝛ dato ꝙ calꝫ ab omni parte resoluat: nõ tamē oēs partes resoluit. Et posset aliter solui esto ꝙ totum humidum ex principiis generationis contractum resoluat: nõ tamen hõ muta- retur alter ꝛ alter in numero: vt satis cõiter soluitur: et ideo dimittatur.

ℭ Ad 4[m] breuiter dicēdum. ꝙ differētia est inter gña tionem ꝛ nutricationē: in nutricatiõe nutrimētū hꝫ ap- poni mēbro iā existēti ꝛ semp illud qđ apponit ꝑm simitu dinē eius: cui dꝫ apponi apponit: qꝛ ꝫ mēbꝝ ꝯti[nue] est ma gis durū ꝛ dēsum: iõ ꝛc. sꝫ in gñatione agens in sangui- nem menstruum non est membrum: immo sperma quod est multū humidū: ꝛ qꝛ sanguis est multū humid[us] nõ fa ciunt fetū in multa hūiditate existētem.

A nutri- catiõe dif fert gñatio.

ℭ Capitm. v. in quo restat soluere rationes.

REspondendum ad obiecta in principio qõ- nis arguta. ℭ Ad ꝓ[m]. tu dicis. sanguis ex q̄ aliquis nutrit pōt esse melior illo ex quo ge neratus fuit ꝛc. dico ꝙ si cõcedat illud añs: nõ tñ sequit cõsequētia: qꝛ dato ꝙ sanguis sit melior: tamē qꝛ mēbꝝ est cõuertens non potest con- uertere illum sanguinem loco deperditi quin reponat mēbrum magis in perduratione vite siccū ꝙ̄ primū fue rit ꝑm ꝙ declaratum fuit. Sed sperma generās bñ pōt ex sanguine non ita bono facere vnā rē: vt vnum fetum habētem humidum suū radi[le] valde humidū ꝓ ꝑdura- tione vite: vt pꝫ ex verbis immediate antedictis in solu tiõe quarte difficultatis. est ego sanguis ille melior: ex quo nutritur. qꝛ ex eo bene fiet vnum humidum qđ re- ponet melius ꝓ opõnibus vel ex quo mēbꝝ fiet alteri[us] cõplonis: vt ꝯplonis sicce fiet humide ꝯ[o] nis: tamē illa ꝯ[o] hūida i illa etate erit siccior ꝙ̄ illa sicca in etate ante riori: ꝛ iõ primus sanguis qui fuit in ꝓn[o] generatiõis: ꝛ ex quo id añatum fuit gñat humidū magis in vita du- rabile: ꝛ h̄ optie est supra declaratū: si bñ legisti. ℭ Ad 2[m] pꝫ ex dictis in difficultatibus. ℭ Ad 3[m] soluta est supra cū soluta fuit difficultas prima ꝛ scđa. ℭ Ad 4[m] tu dicis sequeret ꝙ in puero ꝛ iuuene calor nõ esset eq̄- lis nego consequētiam. ꝛ tu probas: qꝛ permutato prin cipio passiuo permutatur actiuum. dico ꝙ permutato principio passiuo fit aliqua ꝑmutatio in actiuo hoc mo do quia aliquando ꝓncipium passiuū permutatur vltra latitudinem in qua calidum conseruari habet: ꝛ hoc est in senectute: sꝫ aliquando permutato principio passiuo permutatur actiuum nõ in gradu sꝫ in suo modo: vt qꝛ

Juuenis

calor apparet acutior: hoc est quādo illa pmutatio nō extrahit humidū extra latitudinē in qua potest cōseruare calidū: hoc autē est toto tpe vsq ad finez iuuentutis. Unde in iuuene z puero est pcise idem gradus caloris: sz hic calor apparet acutius cum hoc humidū est versus vnū extremū illius latitudinis: vt in iuuētute z versus eā. Uñ idē calor appet mitior ad tactū cū illud humidū est versus aliā latitudinis extremitatē vt versus pueritiā. Et ex hoc saluat arm q pmutato pricipio passiuo zc. Et saluant Ga. z Auic. q in puero z iuuene est idē gradus caloris: esto q ista questio sit valde pulchra. ℂ Rōnes autem in cōtrariū ɔcludūt q intēdimus excepto q Ga. i illa auctoritate tegni allegata. vult q nos nō possumus p humiditatē nutrimentalem stantē in vacuis regionibus ossiū facere apparere ossa humidiora ad tactū q primo ppter eorum duritiem. Carnē aūt z pinguedinē ppter resolutionem in porosiliue humiditatis talis z talis bene possumus facere apparere humidiorē z molliorē ad tactum. Et iō Auctas exposita ad neutrā partiū maluz vadit. Et hoc est qd de hoc qsito mihi de veritate apparet. in quo lōgo tpe fieri caliginosus in mēte.

ℂ Explicit tractatus pulcherrimus de restauratiōe humidi radicalis sz magistrū Thomā de Garbo de Florētia.

ℂ Incipit tractatus de reductiōe medicinarū ad actuz eiusdem Thome de Garbo.

Quoniam nihil carius z vtilius, extitit antiqs q breuissime loq: vt dicit Ga. 4°. de igenio sanitatis. Jccirco ad vtilitatē studētiū volētes aliq iuxta nrāz modicā facultatē i mā medicinarum excutere summulā quādā breuez quāto plus potuerimus ɔstruemus pcipue graues mās ptractātem: in quibus modica difficultas nō existit apd nostrum debilem intellectū. Et prima inuestigatio erit de reductiōe medicinarū ad actū. Scda erit qliter ēt z l comparatiōe ad qd medicine in diuersis gradibus reponanī. In pº em inuestigatiōe tot fuerūt opiones iā qt fuerūt capita. Et iō recitabimus solenniores eas ptractādo.

Diuisio tractatus.

ℂ Gētilis. n. de Fulgineo in qōne quā disputauit de sm lōgitudinē fecit qplurimū tediosam. z Cōciliator ēt in dria. 14ª. in medicinis callo cū Ga. ɔcordat qd ponet: d fridis aut dixit q reducūt ad actū p quādā antiperistasim. Nā ipsa circūdata a calore nostro inato qsi p modū antiperistasis vnit z ɔgregat in sui vniōe concitata a suo ɔtrio. Uñ vigorata z augmētata pcedit in opationez in quā prius nō poterat: quemadmodum accidit in calce cū aspergitur aqua frigida. Post hanc opinionē nō procedimus: quia satis ppatulo est reijcienda: lz pterue posset sustentari.

De frido.

ℂ Galienus aūt p certo est opinatus si qs attēte inspicit eius dcā: z pº z 3º. de simplici medicina z 3º. d ɔ° nlbus: quē Dynus sequit sicut euāgeliū z eius mētē pfecte dilucidat in 2º. casi. z nimis plixe. ℂ Qd medicine tā calide q fride psit dici re° corpis nri tales l po° cū non agāt pº occursu. In hoc tā diuersificant: qz medicine calide dicunt tales l po° et sentialr: qz ipo a corpe nro acqrūt effectiuū pūm. s. calorē actualē p quē alterāt corpus nrm: hec autē caliditas l diuersis medicinis a nro calore gnat diuersa z diuersoz graduū nō ex diuersitate agētis: cū i corpe nro nō sit nisi vnus calor: sz ex diuersitate patiētis ex sua diuersa mixtione elemētoz aptoz z natoz diuersimode ab vnico agēte aliter z alr trāsmutari. Uñ nō ē agēs ex dispōne passi qlitatē heo irēsiorē iduci ēt q actualr sit in agēte: z tal ē aptitudo receptiōis huius qualitatis in medicinis a corpe nro q vna medicina in quolz corpe qtum est de p se est apta nata simplr ad eundē gdū caloris reduci: q ddē sic reducta diuersa corpa diuersimode pp eoz diuersitatē trāsmutat: vt post apparebit cū de gradibus loqmur. Per accns autē z ex aliqbus ɔditionibus annexis pōt vna medicina in diuersis ad maiorem caliditatē trāsmutari: sicut pz d melle dato senib iuuenī. ℂ Qd aūt medicine nō sint tales actualiter: sz a corpe recipiāt: pz pmo qz tūc ipse agerent pmo occursu: ēt aliq medicina in q abūdat plus actualis calitas q in alia eēt minus calida respectu corpis nri: vt pz d musto z de vino antiq: sic ēt in multis mineralibus vr abūdare actualis friditas: tñ respectu corpis nri sunt mltū calide medicine: medicine aūt fride dicunt tales in po° accidētali: qz friditatē qua nos alterāt hāt a se nec a nobis acqrunt: cū corpus nrm calefaciat eas z nō infridet: calor. n.

Medicine.

nō gnat frigus de p sesz indigēt: ad hoc vt velocius agāt: alterari z ad mīma diuidi z calefieri z euaporari vt possint ad intrinseca corpis penetrare z in ipsz melius agere cum melius fiat actio p ɔtactū: vt calor vr solum cōparari eis vt extrinsecū dās eis motū penetratiōnē: qd Galī. 3º de simplici medicina vocat motuz de foris: z ppter hoc 3º. de cōplonibus dicit q ea q infrigidāt nō mutant a corpe nec parz nec multū: z intendit qtum ad principiū effectiuum. p qd velocius hāt infrigidare: vñ si possibile esset q in eis fieret dicta diuisio z euaporatio absq hoc q calefierēt adhuc fortius infrigidarēt: ex calefactione tñ illis est iuuamētum maius in infrigidatiōe q phibitio infrigidationis ex calefactione. Et ex his apparet qño fride medicie psit dici respectu corpis nri tales in actu z qño tales l po°. ℂ Cōtra istā opinionē arguit Gētilis z dicit ad aīm suū firmiter demōstrare vel insolubiliter cōcludere. Argm est tale. In entibus naturalibus non est minoris entitatis forma frigoris q forma caloris vel ecōtra. sz reperiunī res de quibus loquit que de se hāt pūm infrigidādi: nec illud acqrūt a calore nostro. ergo z res debēt silr reperiri que in se hāt pūm calefaciendi siue formam caloris: nec opz q illud a calore nro acquirāt. Adhuc vbiq Ga. vult q caliditas inter oēs qlitates est efficacissima: z minor est sua: vt iā predicū est. ℂ Mirādum est de tanto viro quō cecidit in tā vili medio dicēs illud dmōstrare. primo. n. si forma sua sit syllogistica vt eam cōstruit minor nō sumitur sub maiori: vt pz cuilz logicā intuēti. Et iō sua rō equipollet huic ɔsne que satis est debilis: forma caloris est maioris actionis forma frigoris. g si res frigide sunt actualr frigide res calide sunt actualr calide: nūc autē nulli dubiuz est q hoc ɔns nullatenus sequit ex illo antecedēte. Nā licet actualis calor ɔcedat esse pfectior friditate actuali: nullius robore sequitur. g cum illa est actu illa dz esse actu. ℂ Amplius rō hec quā sic arduā appellat nō concludit aliud nisi q qris reditionē cāe, cuiusdā posset per illā positionem: quare. s. medicine fride sunt actualr fride: calide do solū in po°. Ad qd respōderemus si pdictam seqremur opinionē: q qz calitas est multū ɔsumptiua rōnabiliter nō potuit in aliquo subiecto reperiri actualr: nisi l elmto simplici in quo nō est cū aliq ɔrietate ad sui subm cū nō possit elmtū corrūpi ab intrīseco vel l mixto in q ē aia l q ddē fit ɔrie regitatio nālis caloris. z pp illd aialia psit codecēti tpe pdurare. In aliis aūt si fuisset actualis caliditas breuissimo tpe perdurasset per eius velocē consumptionem. Cum ergo natura intēdat ad conseruationem rerū quas pducit qto plus potest pdictas res non fecit actualiter calidas: sed tm potētialiter: z res autem frigidas potuit cum ɔdecēti cōseruatione earz z tpe cōseruare z tales actualr facere cū nō sit qualitas cōsumptiua subi in quo est p se. Ipse tñ huic rōni dat tres solones z eas impugnat q mihi nō placēt. ℂ Opinio autem illa. s. G. nobis non placet. Et vnum pmittemus q in hac materia non est possibile bñ sm aliquā opinionē demōstrare: nec forte aliquā dmōstrationē medijs impugnare: sed illi potius innitēdum q pbabilius z magis verisimiliter pōt induci. Primo em opinio Ga. est renuenda qtum ad medicinas calidas in quo dicit q nō agūt primo occursu nisi corpus agat prius in eas. Nā experientia manifeste apparet q si accipiatur piper tritum vel euforbium z approximet lingue: statim ipsa pmo occursu mordicāt linguam z calefaciunt. Sed q sic subito tantā generet caliditatez in linguā illā: appet mltis extraneū. ℂ Et confirmat. nā nō citius manuū si approximet vni calido actuali: vel etiā lingua ab illo calefieret z perciperet caliditatē eius q faciat si ei approximat euforbiū vel piper tritū z silia sicut pōt quilz experiri. g illa agūt pmo occursu: sic illa q sunt talia actu: z p ɔsequēs illa hāt formā p quā agunt in actu sicut illa: z illud silr experimur cū pdicta approximant alicui pti vlcerate mūde sine nota a sorde. ℂ Amplius satis forte signum est q illa ad talem gradum actualē nō calefiunt a corpe nostro: qz medicina calida in 4°. postq operat in corpus reducta est ad actum si euomat inuenitur sub calitate tepida z nō intēsa: z lz hoc posset dici de vaporibus z subtilibus ptibus ab illa eleuatis zc. ℂ Amplius simile vr de rebus q calefiūt a calore nro in eo qd dicet: z de rebus q exterius calefiunt: z hoc est q agēs fortius ceteris aliis paribus in codē

Que frigidant a corpe nō mutant.

Medicine cale et frigide.

passio videt citiorē effectū inducere: nā lz vna res ex sui dispōne intrinseca sit apta ab vno agēte plus calefieri q̄ alia: illa tñ met a fortiori agēte calido plus dz calefie q̄ a mi⁹. ergo si forma q̄ me^{na} agit exhibet a calore nr̄o sequit q̄ caliditas vni medicine exhibita a corpe calido sit valde intēsioris gd⁹ q̄ a cor^e tpato, vel frido: r sic destruentur multa pncipia Gali. pmo q̄ medicina calida in pr̄o nō ɔseruabit corp⁹ calm i pmo. scdo q̄ pl⁹ alterabit illud corp⁹ q̄ corp⁹ fridū: r mlta alia pn^a q̄ apd Ga. sunt falsa vt patebit in scda pte hui⁹ summule cū loquemur de gradib⁹: r ibi reseruet. ¶ Et confirmat illd pn^m assumptū: nō em̄ vt magis icōuenies q̄ sic medicīa aliq̄ pp sui ɔparationē passiuā recipit de calore vltra gradū caloris nr̄i corpis: sicut ex formatiōe caloris in vno corpore plus q̄ i alio ad itēsiorē calorē hēat in illo reduci: r vr cū illd in q̄cūq3 appeat q̄ idē passum a vehemētiori agēte vehemēti⁹ patiat ceteris aliis parib⁹. Negare pncipiū illud eēt quoddā dcm̄ ad placitū irrōnabile mīrū. Predicto autē pncipio firmo tota opinio Ga. destruit vt intuēti patebit dicta eius infert⁹ de gradib⁹. Dicte autē opinio quātū ad medicinas fridas ɔtractabit i sequēti opinōe q̄ illud idē ɔfirmat.

Medicina cal'a an corp⁹ ɔseruabit calm.

¶ Gētilis aūt in solone hui⁹ dubij ponit tres modos q̄rū q̄libz sibiplz. ¶ Et pm⁹ est q̄ ois me^{na} tā calida q̄ frida nō alterat nos nisi p pn^m qd in se hz in actu: frida aūt qr vere actualr est frida. r calida: qr vere actualr est calida: r ideo pdicte me^{ne} solū dicunt tales i po^a ad actū 2^m nō ad pactū pmū. Ad hoc autē ipse adducit multas rōnes sat leues. ¶ Pria. ɔplo medicinar est ex pncipiis actiuis seipsa cōstituta. g̃ seipsa est actiua. ¶ 2^a rō. me^{ne} hnt for'as sub'ales pficiētes máz actu. g̃ actu hnt ɔ^o nez. ¶ 3^a nō sunt mioris entitat3 q̄litates tāgibiles q̄ visibiles et odorabiles: sz ille sunt actu. g̃ r iste. ¶ Adducit ēt rōnē supra factā ab eo ɔ Galie. quā dicit fortem valde. ¶ Alia rō. illa q̄litas df pn^m actiuū in medicina quā inuestigamus a signis sumpt3 a facilit diffi^{li} īfrigidatiōe vel cōgelatiōe vel odore r sīlib⁹ pua q̄ ille nobis occurrat: sz p illas inuestigat actualis caliditas vel friditas i illis existēs. g̃ rc. ¶ Alia rō. me^{ne} se trāsmutāt se ipsis p actuale pn^m qd hnt: sicut pz in fermētatiōe thyriace. g̃ r silr trāsmutāt nos. ¶ Iste mod⁹ dicēdi salua sua reuerētia sustētari nō pōt. Et assumo solū vnicā rōnem quam ipse cōtra se fac que cōcludit absq3 dubio: r solo ei⁹ ad eam prorsus est nulla: r lz ipse multiplr ɔ se instet alias dimitto. Rō est ista. si medicine tam calide q̄ fride sunt actu calide r fride: tūc ipse agerent in nos pr̄o occursu: vñ tāgendo eas manu calide calefacerēt r fride infridarent: cui⁹ ɔtriū experimur expresse: r apparet ɔña: qr si medicina multo calidior manu mea in sui nā nō est alterata ipsa manui approximata vehementer calefaceret: itavlr de quacūq3 re calida actu appareret: r sic ēt de re actu frida: imo tūc actiuo sufficiēti approximato passiuo sufficiēter disposito nō fieret actio qd est absurdum.

Rñsiōes.

¶ Ad istā rōnem ipse rñdet. pmo q̄ iō nō agūt pmo occursu: qr indigēt tpe anteq̄ agāt. ¶ Sz p certo illud nihil est dicere: qr si pip tota die teneret in manib⁹ nō calefaceret manū caliditate d̃ qua loqmur. ¶ 2°. soluit q̄ medicine pdicte indigēt subtiliari si debēt agere vt attingāt corp⁹. ¶ Sz illud nō vz vt ipse instat: qr saltē debēt illud qd ipse attingūt imediate alterare: sicut pz de quolz alio actuali calo. ¶ Ad illud soluit q̄ qualitates elītor pnt trāsmutare statim cū occurrūt nō indigētes alia ɔparatiōe: sz ɔ^o nes mixtor non pnt hoc facere: nisi acq̄rāt aliquā subtilitatē: r h̃ qr ille sunt tales sub actu ppr̄io fm q̄ ɔ^o nes mixtor illas ɔtinēt ɔtualr. ¶ Sz illa solo est aliquātulū rudis: p⁹ qr illa opinio ponit q̄ lz cōplo nō sit q̄litas simplex: tñ cōplo cal'a est actualr a pdnio cal'a: alr nō possent dici tales in actu: vt asserit: r ēt ex h̃ dicto irrefragabilr infrigit: qr ad sensum videm⁹ q̄ absq3 oi subtiliatōe corp⁹ flegmaticū calefit a colico: et tñ vtrūq3 hz q̄litatē nō simplicē: sz ɔmixtā. g̃ oz q̄ alr fiat calefactio corpis a me^{na} cal'a q̄ corpis vni⁹ a corpe alio calidiori illo: qd nullaten⁹ pfata opinio explicare poterit fm modū pdcm̄ vel alr ponēdo. ¶ Alr ēt pdictam rōnē soluit: r dicit hāc solonē veriorē: q̄ for^a ɔ^o nalis approximata cuilz spei mixtor de sui nā hz q̄ nō agat: nisi associata tali for^a. s. ibi r sube: nec hoc est magnū mirū cū videam⁹ multas formas nō agere: nisi multis aliis associatis: sicut calor requirit lucēetiā sicut df de stercore lupi si suspendat cū pelle lupi vl cū lana ariet3 quē cepit adib r euasit ab eo q̄ cōfert in colica: r multa alia silia. ¶ Sz p firmo illa solo quā affir mat veriorē esse est multū rudior: nā diuersum est valde d̃ formis specificis q̄ agūt in determinatū subm: r de istis primis q̄litatib⁹ r hoc siue sint simplices siue cōmixte. Qd manifeste apparet si vnū corp⁹ vt colericū tāgat flegmaticuz: vt dcm̄ est: r sic de q̄cūq3 actu calido vt sensibilr est videre. Singulr aūt absurdū vr r irrōnabile de medicinis fridis q̄ sint actu tales: qr vt ēt alij dicūt si opium sumptum post suā operationē quā facit euomat nō inuenit actu frigidū sz tepidū: sz q̄ res actualr existēs tepidi caloris infrigidet: tūc p frigiditatē actualē est absurdū. Nec bñ pōt dici q̄ infrigidet per vapores trāsmissos: qr illi vapores sunt ēt sub actuali tepiditate: sicut pz de vapore aq̄ quāscūq3 est sub fors vapor3. Et forte diceret Ga. q̄ dicti vapores tūc cū sunt sub tepida friditate nō īfridāt: sz postq̄ ad mēbr penetrauerūt reuertunt ad friditatē actualem: quēadmodum etiam balneū dulcis aque tepide infrigidat: qr aqua intra corp⁹ ad suā frigiditatē reuertit r q̄uo hoc sit esset materia extranea: ad quā modo nō intendimus. ¶ Rōnes autē supra posite nō soluunt: qr intelligētibus loquimur.

De colerico et flegmatico.

¶ Alia etiā est opinio in hoc q̄sito quā etiā Gentil. allegat r cōfirmat: r ē Auer. l. 5°. colliger ad fīaz. Et ē q̄ medicine tā calide q̄ frigide sunt tales in po^a essentialr respectu corpis nr̄i: qr in se nō hnt: nisi in po^a receptiua illud quo calefaciūt vel infrigidāt: fiūt aūt in actu tales a corpore nostro: p hūc modum: qr sicut cib⁹ calidus calefacit: quia conuertit in chilū calidū: r fridus infrigidat: qr cōuertit in chilū frigidū r sanguinē rc. Ita dōm est de medicinis: r in hoc est dr̄ia cibi ad medicinā ɔu^e quedā cibi r medicinar ex vna parte ad ea q̄ sunt venena ex alia parte cum solū trāsmutent r nō transmutent. Dr̄ia aūt cibi r medicinar est: qr sic cibus in chilum et sanguinē r humiditates cōuertit q̄ vltimo vniunt sube mēbri r corpi nr̄o. Medicina autē q̄ nō est cibus sic conuertitur in chilum r sanguinē rc. q̄ vltimo nō vnitur mēbro: r ideo equiuoce dicit sanguis r chilus r humiditas scda de illis in q̄ ɔuertit cib⁹ r d̃ illis in q̄ ɔuertit medicina: r ideo inter ea est differētia. qr cibus nunq̄ pōt fieri sanguis nisi pri⁹ fiat chilus: nec pōt fieri hūiditas 2^a. nisi pmo fiat sanguis. Medicina aūt posset ɔuerti i sanguinē: lz nō fieret chilus in humiditatē scdam: lz nō fieret sanguis. Et ex hoc ipse saluat reductionē medicinarum fridar ad actū extrinsec⁹ approximatar: q̄s nō oz ire ad epar vel stomacū vel aliqd cor: vt fiāt sanguis et chilus pnt em̄ cōuerti in hūiditates scdas extrinsec⁹ in poris: lz nō pri⁹ fiat chil⁹ r sanguis ex ipsis: r sic ad actū reduci. ¶ Sed hec opinio lz sit tāti phi Auerro. p certo nō accipiat. Nā frustra fit p plura qd pōt fieri p pauciora eque bñ: sz omni illo modo pōt medicina calida calefacere r frigida infrigidare quo ipse ponit ponēdo predictas medicinas nō transmutari subalr: vel fm formas sub'ales ad chilum r sanguinē rc. sed solum qualitatiue vt bñ pz intelligēti. ergo frustra ponit illa talis trāsmutatio. ¶ Et cōfirmat. nā sicut supra dcm̄ est: videm⁹ pip r alias medicinas siles in primo occursu ad linguā agere calefacere r pūgere: r satis est inopinabile q̄ sic subito primo occursu sit facta trāsmutatio in humiditatem scdam: r lz illa dicat equiuoce ad illā q̄ fit ex cibo: qm̄ sit, inter sanguinē r humiditatē scdaz: cū trāsmutatio ad sanguinē sit pparatio magna ad pdictā hūiditatē: sed in cōuersione sanguinis ad hūiditatē pdictā req̄rit tps satis magnū. ergo rc. Et si q̄s affirmaret illud est ponere ad placitū quēadmodū nil mō posset poni q̄ in oi actione cuiuscūq3 agētis p cōtactum nō fit actio: nisi cū agēs vl ps ei⁹ in alia trāsfert. alr trāsmutat: nec posset ɔtriū pbari: qd est satis absurdū. ¶ Et ɔfirmat. r sumo ppōnē Auer. me: r hāc instātiā etiā Gētil. facit ɔ eū. Calor nālis nō hz aliquā viā gñandi friditatē. g̃ nō hz aliquā viā dandi medicinis fridis illud quo nos infrigidēt cuz alique nature nos infrigident sicut aqua qd est ɔ. ipsum.

Opio in accepta.

Rñsio.

¶ Respōdet sic rñdet Gētil. q̄ medicina frida nō est re frida sz est res diminute calida in ɔpōne ad nos. Calidū aut diminutū approximatū calori itēsiori hz illd infridare r fm diuersam diminutionē illd pl⁹ infrigidare:

quēadmodū pōt flegma suo dimi^o calore occidēs: vt in sincopali febre humorosa. ¶ Sed pro firmo nō opz ponere medicinā conuerti in chilū ꝛ sanguinē ꝛc. cum per illum diminutū calorē absq; tali conuersiōe possit nos sic infrigidare: sicut facta conuersione. ¶ Secundo ꝑm hoc oportet tenere ꝙ in opio ꝛ quolibet mixto q̄tūcunq; nos infrigidante licet in cōparatiōe ad nos ipsa sint frigida: tñ ipsa erunt plus calida q̄ frigida: qđ est satis graue sustinere: sed hoc esset extra ꝓpositū principale. Et sic vides ꝙ dicta Auer. sunt satis dicta ad placitum absq; fundamento alicuius medij. ¶ Et si dicatur ꝙ illo modo nos calefaciunt ꝛ nos infrigidant cibi calidi ꝛ cibi frigidi: certe dicendum est ꝙ non: immo p̄dicti cibi nos alterant. qꝛ conuertuntur in chilum ꝛ sanguinē ꝛc. illud cū inest eis inq̄tum participant rōnez cibi ꝛ materia agūt: sed nos alterāt inq̄tū participāt rōnez medicine: quā q̄dē alteratiōnē facerēt: sicut ille medicine ꝛ q̄tūcunq; non fieret talis conuersio in chilū ꝛ sanguinē vel humiditatē: inq̄tū eñ sunt medicine hoc actualiter inest eis. ¶ Tertius modus dicēdi est. etiā Genti. quē dicit fuisse opi. Auic. Et est ꝙ medicine que dicunt tales in potētia habēt suos modos ꝯctionis diuersos ꝑm diuersitatē cap̄: ꝛ ꝙ tales ꝯclusiōes sunt in eis in actu: sed tñ cum eis non possunt exire in operationem calefaciendi nos vel infrigidandi: ꝛ ideo dicūtur tales in po^a re^e nostri: sed cum calor calefecerit illas. tunc calor dat^e eis stat: sicut for^a ꝛ perfectio: ꝛ tunc ex ꝯ^o nepima ꝛ calore dato integratur vnum p̄n^m actiuum: ꝛ tūc agūt fride infrigidando ꝛ calide calefaciendo: ꝛ est sile: sicut de mēbris corporis nostri: quorum quedam sunt calida ꝛ quedam frida que in operationem exire nō possunt: nisi eis actuatis a calore eis transmisso a corde. Ex quo cum illa ꝯplonem innata fit vnicum p̄n^m actiuum in eis.

¶ Iste modus tenēdi habet difficultates supra tactas: quantum enim ad medicinas calidas concurrit cū modo Gali. ꝛ nō ex toto. q̄tum vero ad medicinas frigidas concurrit quasi cum modo Auer. licet ille non ponat in fub̄a transmutationez scilicet ad chilum sanguinem ꝛc. Uñ istū virū ꝑm istū modū oportet tenere: sicut ꝑm illū ꝙ forma caloris a nostro calido me^{is} exhibita est illa ꝑ quam me^{na} nos infrigidat ꝛ ꝙ quelibet medicina q̄tuncunq; frigida absolute sit plus cal'a q̄ frigida. licet nos vehementer possit infridare. ¶ Et in summa ex hac opinione sequitur. ꝙ aliqua res per calorem sibi additum possit multum plus infridare q̄ poterat sine illo calore: quod videtur satis absurdum: cū calor contrarietur frigori: ꝛ quereretur a sic opinante: an in me^{na} anteq̄ in eam operetur calor innatus absolute loquendo abūdet plus calor q̄ frigus ꝛ semꝑ loquor de calore ꝛ frigore actualiter vt ipsemet loquitur. ¶ Et si dicatur ꝙ plus calor. ergo per additionem caloris calor suus dꝫ plus augeri ꝛ frigus minui: ꝛ per ꝯñs minus infridare post. ¶ Si dicatur ꝙ in ea abūdet plus frigus q̄ calor. ergo postea minus abūdat frigus exhibito sibi illo calore. ergo tunc debet posse minus infrigidare quorum nullum sequitur ad id quod post ponitur a nobis.

¶ Alia est opinio plusq̄ ꝯ^{rio} in tegni: ꝛ est opio plus adherens illi quod credimus magis esse verum q̄ aliqua aliarum. Et est hic ꝙ me^{ne} tam cal'e q̄ fride que dicunt esse tales in po^a non reducuntur in corꝑe nostro ad actū caloris vel frigoris: quia tam me^{na} cal'a si euomatur q̄ frida si euomatur cum suam fac̄ operationem non inuenitur sub illa caliditate vel friditate vel sili quas inducit in nos: sed inuenitur sub tepiditate. Sed me^{na} calida in corpore nostro reducitur ad actum calefaciendi ꝛ frida ad actum infridandi: ꝛ ideo me^{na} quelibet cum a corpore nostro recipiat calorem tepidum ꝑm illum non agit: quia tunc non calefacere corpus: sed reuerberaret illem calorem et quem habet: nec etiam ipsum infridat.

Dubium. ¶ Mouet dubium quomodo potest esse ꝙ corpus nr̄m exhibeat medicinis calidis ꝛ fridis actum calefaciendi ꝛ infrigidandi cum sit vnicum agens: cum etiam nō sit fridum: nec etiā habeat potētiā infrigidādi. ¶ Soluit ꝙ agens cquocū patienti pōt inducere multas formas vel actus quos ꝛ quas in se nō habet: ꝛ hoc ꝑm diuersitatem recipiētiū: sicut pꝫ ꝙ sol vel ignis q̄dam dealbat: quedā denigrat: ꝛ tale agens est corpus nr̄m re^e medicinarum. ꝛ iō pōt inducere in vna actū calefaciendi vltra illuz quē ipm hꝫ: ꝛ in alia actū infridandi quē nō hꝫ: ꝛ ex hoc vna me^{na} pōt calefacere vltra q̄ ipsa sit calida ꝛ ifrigidare cū ipsa nō sit i se frida: imo vna ꝛ eadē. me^{na} a diuersis agētib^o poterit diuersos actus recipe. Uñ in diuersis faciet diuersos effectus ꝛ totū ħ accidit ꝑm diuersas ꝓportiones vni^o rei ad diuersas ꝛ diuersaꝝ reꝝ ad vnā q̄ diuerse ꝓportiōes soli nāe sunt cognite. Nos aūt adiscamus eas experimento. ¶ Ista opinio remouetur a Gēti. qꝛ calor noster nō agit in me^{nis} nisi vel subtiliationē vel rarefactionē vl' tepidū calorē: sꝫ ꝑ p̄mū nō eēnt tales in potētia: sed in actu vt supra patuit: nec ꝑ illū calorē vt ipe dicit. ergo calor noster nihil in eis agit: ꝑꝑ qđ ipse in nos agūt. ¶ Et confirmat. dicit ipse q̄d intelligis per istum actum calefaciendi vel infrigidādi: vel relationem vel aliquam formam in me^{na} qua istum actuz facit: non primuz: quia non est p̄n^m actionis: nec 2^m quia nulla res inducitur a corꝑe nostro in medicinas: nisi subtiliatio vel rarefactio: ꝛ hoc non: cum de hoc etiam ipse reprehendat Gal. vel calorem: ꝛ hoc non: cum per illum tepidum calorem non agat: vt ipse asserit. ¶ Istas rōnes faciliter solueret plusq̄ ꝯ^{tor}: ꝛ per verba sua oportet dicere ꝯtᵉr: ex quo dicit ꝙ corpus nostrū est agens equocum dans eis actū calefaciendi ꝛ infrigidandi: ꝛ per illum tepidum calorez datū eis non agūt: sed a corpore nostro medicinis cal'e ꝛ fridis vltra illum tepidum calorem exhibetur quedam qualitas vel quedam forma q̄ non est actualis friditas vel caliditas differens multuz in medicina calida ꝛ frida: a qua qualitate vel for^a a medicina cal'a procedit actus calefaciendi vel habet actū calefaciendi ꝛ frida habet actum infrigidandi: ꝛ tūc cessant instātie facte: quia aliud addetur eis q̄ diuisio vel calor tepidus. Si autem queratur que qualitas est illa: certe est de innominatis qualitatibus: quibus ita consequenter videtur respōdendum si quis velit huic inniti. ¶ Et tunc ꝑ certo remanet difficultas: quia sicut calor non dicitur habere actum calefaciendi. ꝛ infrigidandi frigus. per se loquor: cum directe illi sit contrarius: ita inconueniens videtur ꝙ a calore producatur per se for^a que de per se sit productiua veri ꝛ multum intensi frigoris. quod ꝑm prefatam opinionem oportet concedi. Et max^e inconueniens videtur ꝙ per calorem inductum in re. res de per se acquirat vim infridatiuam.

Conclusiones. ¶ Ponamus ergo nos quod credimus esse verum in ħ quesito satis aliti opinioni inherentes. ꝛ licet diuerso modo in aliquibus. ꝛ hec opinio satis roboratur per abnegationem aliarum opinionum. Et ideo breuiter aliq̄ dicta resumentes aliquas: circa hoc ponemus ꝯ^ones.

¶ Prima ꝯ^o. ꝙ forma per quam operantur medicine in corpus nostrum non exhibetur eis a calore: hoc iam ꝑꝛ licet de calidis non sic possit bñ ꝓbari sicut de frigidis. patuit tamen in opione. G. de frigidis autem habitum est: nam ꝙ calor generet frigus: vel illud ex quo prouenit frigus satis videtur extraneum. Ex qua ꝯ^o ne statiz sequitur: ꝙ medicine agūt per formam actualem quam in se habent: nam ex quo istam a corpore non recipiunt nulli dubium est ꝙ eam ab alio non recipiunt. ¶ 2^a ꝯ^o ꝙ me^{ne} nō agūt in corpus nostrum per formam que cōiter appellatur actualis caliditas vel actualis friditas/ qꝛ tunc agerent p̄^o occursu in tactum saltem excellentes ꝑ eis: sicut faciunt alia calida in actu ꝛ frida excellentia: illud patet: quia i iudicio de calido ꝛ frido nulla est melior regula ꝙ sensus tactus: vt Ga. 2°. de ꝯ^o nibus. ¶ 3^a ꝯ^o ꝙ me^{ne} agunt in corpus nostrum per formam quam in se habent actualiter: que quidem for^a vel qualitas in calidis medicinis nō est formalr̄ caliditas saltē similis ei quam inducit: sed est caliditas vertualis: nam quedā agentia dicuntur talia: quia tales effectus inducūt formaliter: quedam solum virtualiter: ꝛ talis est predicta forma: ꝛ similiter in frigidis medicinis predicta forma seu qualitas non est frigiditas actualis: sed in virtute solum: ꝛ ista ꝯ^o quantum ad partem primā patet ex ꝯ^o ne p̄ma. ꝛ quātuz ad scd̄am ex ꝯ^o ne scd̄a. Et ex hac ꝯ^o ne soluuntur icōueniencia que videnꝭ sequi ad alias opiniōes: quo. s. medicine possunt calefacere corp^o in p̄^o vel 2° 3° ꝛ 4° gradū. Et quo frigidis medicinis a calore non exhibetur frigiditas: nec for^a que de se sit frigidatiua: ꝛ multa que incōueniētia apparebant. ¶ 4^a ꝯ^o est. ꝙ predicte qualitates que tales sunt. virtualr̄ ꝛ nō solū i medicinis

sed in q̄busc̄q̄ aliis mixtis dicunt q̄litates tales non absolute: sed cōparatiue: q2 in cōparatiōe ad diuersa diuersa a aliq̄ forte 2tios effec⁹ hnt iducere: z hoc maxie experientia est notū: hoc aūt fō pp diuersam ꝓportionē diuersoꝝ mixtoꝝ adinuicē que q̄si est variabilis in infi^m: vt pʒ ab Auer. 5°. colliget: que q̄dē diuersa ꝓportio nō ē ꝓpter aliquā diuersitatē in nā ꝯplonali: sed ab ea cadē: cuz ipsa sit sicut vnica qualitas sicut q̄litas simplicis elementi: que quidē q̄o sit declaratum fuit a nobis in cōmento nostro de differentiis febriū: sed illud accidit ꝓpter varietatē mixtoꝝ in suis naturis diuersimode adinuicem cōparatoꝝ: z quātūcunq̄ nature ille singulares existāt que diuersa comparatio a solo deo cognoscibilis est. ¶ Quinta ꝯ°. q̄ illa talis virtualis qualitas potest dici forma absoluta: z hoc cum ipsa iam posita sit non esse de primis absolutis qualitatib⁹: z cū ipsa agat sic determinate in vnum q̄ non in aliud: predicte tamē medicine dicūtur a medicis opari aqualitate: q2 agunt in corpus nostrum effectuz similem qualitatibus pmis vnde nos infrigidant calefaciont exiccent z humectāt: vt ea que sunt primis qualitatibus affecta: z licz nō simpliciter omni modo. ¶ 6ª ꝯ°. q̄ illa talis virtualis qualitas calefactiua vel infrigidatiua zc. plus habet eē in q̄busdam partibus medicine q̄ in quibusdaz aliis: z hoc est ꝓpter diuersitatem materie: sicut z aliorum mixtorum. mixta eniz non sunt in solis partibus: sicut elementa: z ex hoc saluātur aliqua que apparēt de effectib⁹ medicinaruz extra approximatarum. ¶ Septima ꝯ° q̄ p̄dicta qualitas virtualis non quocūq̄ modo nobis approximata operatur in corpus nostrum: sed cuz corpus nostrum ingreditur ab intra vel de medicina extra apposita ſm partem sui intrinsecus penetrat: z hoc q2 predicta qualitas non est absolute in nos actiua: sicut agētia que talia formaliter sūt. s. caliditas z frigiditas: illa eniz licz nos non tangant: tamē alterant alterando multo maxime nobis approximādo. ¶ Octaua ꝯ°. q̄ q̄dam medicine possunt reduci ad actum a calore nostri corporis: sed quanto operatio alicuius caliditas nr̄e in eas vehementer eos iuuat ad operationes earum inducendo eas diuidendo z rarefaciendo z subtiliando: z q̄ potast vehementer in intrinsecas ptes penetrare: z talis

Ultima cōclusio.

operatio vehemēter iuuans medicinas exterius approximatas subtiliores partes medicine attrahēdo z faciendo intrinsecus penetrare. vt quasi ex hac tali operatione possumus dicere calorem nostrum excitare virtutem medicine: z lʒ in eis predictam virtutem actiuā nō generet. Qō Aui videt intellexisse in quodā verbulo in scōa fen pmi. illo ca°. Loquemur aūt nūc de causis. vbi loquēs de his que opantur per qualitatē dicit q̄ hoc est in potētia: sed calor innatus qui est in nobis ꝯmouet virtutem degentem in ea: z adducit etiā ipsam ad effectuz. Et notāter dixit cōmouere non generat vel facit. ¶ Ex quo ꝯ° ne pʒ q̄ lʒ ille medicine habeāt in actu p̄i.^m p qō agunt: ipse tū plus possunt appellari tales in po^a q̄ eaq̄ sunt talis formaliter: q2 nō quocūq̄ modo agūt sicut ille: sed opʒ q̄ intra nostrum corpus penetrent qō in medicinis exterius approximatis est per actionē vel operationem caloris in eas. Et sīr etiam ille que interius sumuntur: ad hoc vt bene possint corpus alterare: oportet q̄ mēbrum penetrent: z q̄ ſm sui partes: in quibus maxime est talis virtualis qualitas membrum contangāt z immisceantur: sicut pʒ de grano piperis cū integrū trāsglutitur: qō quidem non multoꝝ calefaciet: n si aliqualiter ꝯterat: vt ſm sui partes possit poros membri z superficiei mēbri adhereret: z hoc volebat Gal. ꝯ° si eam p pendia. Et q2 talis euaporatio z diuisio fit a calore nostro hinc est q̄ tales respectu nostri possunt in potētia appellari: z licz absq̄ omni tali operatione interius approximate medicine operentur: lʒ nō tātuz. z hoc respectu nostri: ipse interius penetrantes habēt eaꝝ virtutē in actu pʒ de pipere z similibus agentibus pmo occursu ad linguam. Et hoc est qō nobis apparet dicenduz in hꝯ q̄stio primo. Et licz adhuc multa eēnt excutienda q̄ aliis gfa difficultatis omittimus dantes eis causam vel viam vlterius inuestigandi.

De medicina ab intra et extra sumpta.

¶ Explicit tractatus magistri Thome de garbo de reductione medicinarum ad actum.

Deo sit Laus.

Finis.

Lugduni impensis honesti viri. Jacobi. q. Francisci de Giunta Florentini: ac sociorum. Impressuz arte z industria Joannis Crespini. Anno D.ccccc.xxix. die vero. vj. Aprilis.

Regestum.
a/b/c/d/e/f/g/h/i/k/l/m/n/o/p/q/r. Oẽs terniones.

